

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
Magl. B.5.27

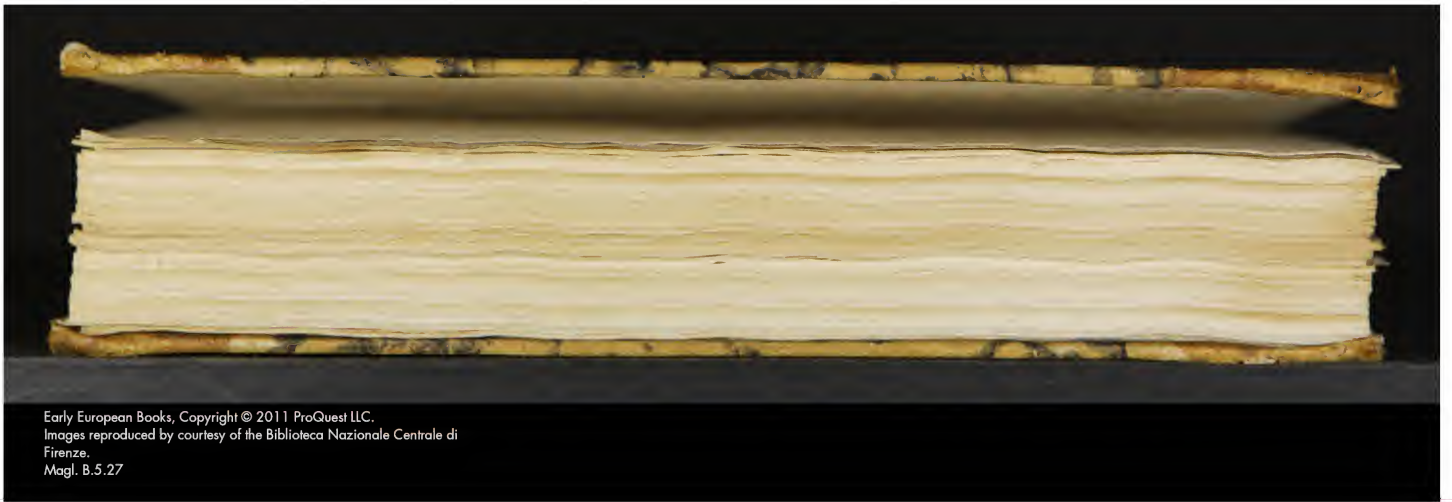

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
Magl. B.5.27

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
Magl. B.5.27

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
Magl. B.5.27

INCUNABULI

B

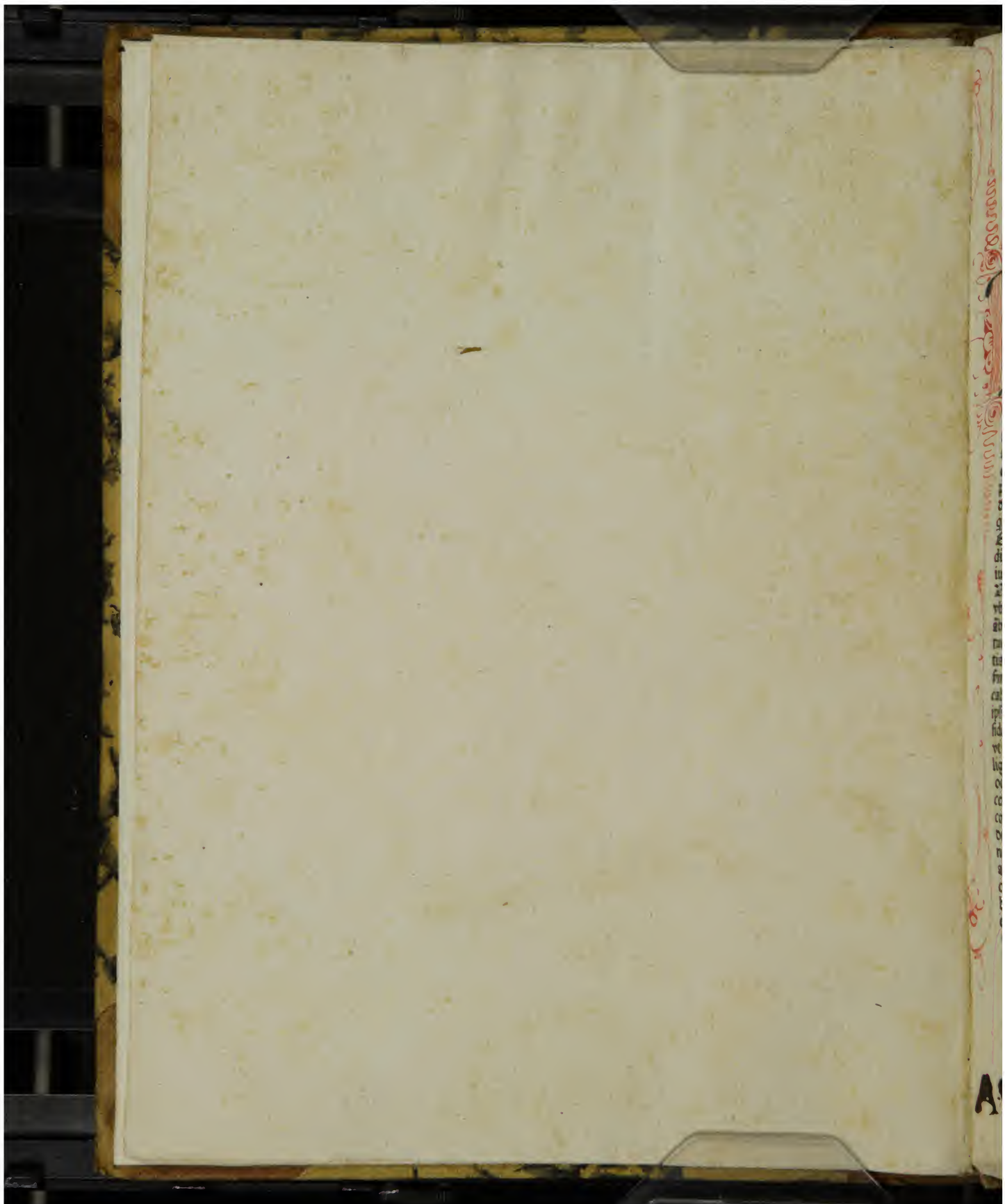
5

27

Biblioteca Nazionale
Centrale - Firenze

XV V
Caracciolo
Vol. 1489

B. 5. 27

In nomine dñi nostri iesu christi. Inci-
pit prima pars sermonū de laudib⁹ san-
ctoꝝ scđm fratꝛ Robertum caracolum
de Licio: ordinis minoꝝ: Ep̃m Agnatē:
Sermon prim⁹ de laudib⁹ altissimi dei:
cui⁹ excellētiā nobis declarāt precipue
tria noīa qbus cum noiare solē:.

M

On glorie

tur sapiēs i sapiētia
sua nec fortis in for-
titudine sua: nec di-
ues in diuitiis suis.

Sz i hoc gloriē qui
gloriat scire et nos-

ne: Dei uiuentis. Vba sunt ista origi-
naliter. Hieremie ca. ix. Quoniā defecer-
unt hoīes a vera cognitiōe sui creatoris:
abundauit iniquitas multoꝝ et malitia ex-
creuit sup terrā. Multiplicant in dies ne-
phandissima scelera: horrenda vitia et in-
domabilia incorrigibiliaqꝫ peccata. Dis-
ippe caro videt iam viā suam corrupisse.
Et dū ad singulos hoīū stat⁹ variaqꝫ stu-
dia spicimus: rarissimos inuenimus qui
iuste recte pure simpliciter: et mūde agāt
Vbiqꝫ dol⁹: vbiqꝫ fraus: vbiqꝫ simulatio
vbiqꝫ puat⁹ amor: vbiqꝫ cupiditas: vbiqꝫ
abiss⁹: vbiqꝫ deniqꝫ ignominia: et turpi-
tudo. Que pfecto nō essent si deū aū men-
tis oculos vellent habere. Accirco in hoc
sermone de ipso altissimo deo aliqua expli-
cābimus qbus humana corda crecent ad
ipsum colendū: amandū: timendū: atqꝫ de-
siderandū. In hoc siqde stat vera sapiētia
vt pie veneremur deū preceptaqꝫ illi⁹ di-
ligent fuemus. Ad hoc vero iducimur dū
oculos mētis erigimus ad pteptandā ex-
cellētiā maiestātē eius. Hāc aut vnusqꝫ
considerare pōt ex noib⁹ que generalit de
deo pfuerūt dici. Qua de re et ipsa nos
noīa pscrutari studebimus vt per illa ad
agnoscendū deū et dñm nostꝫ facie pdu-
camur. Sūt itaqꝫ tria principalia noīa q-
bus deus noiatur a nobis: que illius pre-
eminentiā et magnitudinē exprimunt.

Primū ē nomē timoris: ipsum ē deus.
Scđm ē nomē amoris: illud est pater.
Tertiū est nomē honoris: hoc est dñs.

Qualiter deus benedictus et notabilis
etiam plurib⁹ noib⁹: et de scripturis tā
humanis q̃ diuinis i qbus exprimitur
hoc nomē deus. Capitulu primum.

Primū nomē quo deus noīa-
tur a nobis est nomē timoris
ipsum est deus. Mā fm fido-
rū. x. et himologiaꝫ libro. De-

us dicit a theos qd est timor: qā timor sit
colētib⁹ eū. Sed qz pleriqꝫ insani et stul-
ti qñqꝫ dicere nō formidāt: vbi est deus:
qualis est: quis illū vidit: quod nomē ei⁹:
qd illi debemus: et similia. Ideo ad eoꝝ vo-
mandā pfidiā prauitatēqꝫ confundendā
tria in hac parte dubia declaramus.

Primū vt deus sit noiabilis a nobis

Secūdo vt de⁹ sit noiabil plurib⁹ noib⁹

Tertiū vt hoc nomē de⁹ iuciat i scri-
pturis expressus.

Pro primi dubii cla-
riore itelligentia posset qz arguere q de⁹

a nobis noiari non pōt. Mā dicit Aristo-
teles in libro de causis. Prima causa su-

perior est omni narratione. Et Augusti-
nus i libro de vbi⁹ dñi ait. Deus est in-

effabilis qz non pōt fari. Et dionysius in
libro de diuinis noib⁹ inqꝫ. Deum neqꝫ

dicere neqꝫ itelligere possibile est. Et ite-
rum ibidē. Dei neqꝫ nomē est neqꝫ verbū

neqꝫ ratio: neqꝫ opinio: neqꝫ fātafina. Ex
qbus concludi videt q deum nullus noīa-

re possit. Sed p̃m aptissime cōprobat:
tum qz ipse dionysius libꝫ edidit de diui-

nis noib⁹: tum etiā qz de noīe dei multa
in scripturis tradunt. Vnde Venc. iiii.

capit. scribitur Seth natus est filius quē
vocalit Enos et iste cepit inuocare nomē

dñi. Et Exodi. iiii. caplo. Ego suꝫ qui sum
qui sum hoc nomē mihi in eternum est.

Et. xv. capit. Omnipotens nomē eius.
Et. xx. capit. Non assumes nomē dei tui

in vanum. Et Genitici. xix. capit. Non per-
iurabis in noīe meo. Et ps. viii. Dñe dñs

nostꝫ qz admirabile est nomē tuū in vni-
uersa terra. Et ps. xlv. Motus in iudca de-

us: in israel magnum nomē eius. Et ps.
xlvii. Secundūqꝫ nomē tuum deus ita et

laus tua in fines terre. Et ps. lxxiii. Co-
gnoscat quia nomē tibi deus. Et ps. x.

Sanctum et terribile nomē eius. Et ps.
cxiii. Non nobis dñe non nobis sed no-

Biblioth.

Castelli

AVI

14.

mini tuo da gloriā. Et Proverbio. xviii.
caplo. Turris fortissima nomen dñi. Et
Esaie. xlii. caplo. Ego dñs hoc est nomen
meum. Et Hieremie. xx. capi. Magnus
es tu: et magnū nomen tuum. Et. xxii. ca.
Dñs exercitū nomen eius. Et Amos. ix.
ca. Dñs nomen eius. Et. C. de sū. tri. et fi.
ca. l.ii. Sūmi dei nomen ubiqz celebretur
Et. C. de transac. l. si quis maior. Inuoca
to dei omnipotentis nomen. Ita et in plerisqz
locis nomen dei frequenter exprimit. Ex
quo videt qd noiri possit. Ad hanc du
bietatē amouendā: rñdet Bonauentura
in primo. di. xxi. qd sicut intelligere dici
tur dupliciter: ita et noiabile. Nā intelli
gere vno mō dicit per perfectā compre
hensionē. Alio mō per semiplenā cogni
tionē. Sic noiabile vno mō dicit per pfe
ctam expressionē. Alio mō per semiplenā
narrationem. Si ergo dicat noiabile pri
mo mō sic: sicut deus sibi soli ē intelligibi
lis: ita effabilis et noiabilis noie: qd ipse
scit uerbo: qd ipse nouit. Sicut itaqz no
bis est incōprehensibilis: ita et inoiabilis.
Et hoc modo intelligēde sunt auctorita
tes ad primā partē inducte. Si uero acci
piamus noiabile sū qualēcūqz narrati
onē: Sic quēadmodū de⁹ ē nobis cogno
scibilis: ita et noiabilis: Et q meli⁹ cogno
scit: meli⁹ noiat. Dñ exp̄ss⁹ noiat fidelis
et scriptura que fidei suffragat ut scriptu
ra sacra qz ratio naturalis: vel phia. Qd
cordat his Tho. prima pteq. xiii. cui⁹ Vba
sunt ista. Secundū qd aliqd a nobis itelle
ctu cognosci pōt: sic a nobis pōt noiari cū
ergo de⁹ cognoscat a nobis ex creaturis:
sic poterit noiari nō tñ ita qd nomen signi
ficās ipsuz exp̄mat diuinā essētiā sū qd
ē. Sicut hoc nomē hō: exprimit sua signi
ficatiōe essētiā hois sū qd ē. Significat
enī eius diffinitioē declarantē essētiā
eius. Ratio enī quā significat nomen est
eius diffinitio: ut dicit Aristote. iiii. meta
phisice. Dicit ergo de⁹ nō habere nomē:
vel cē supra narrationē: quia cētiā eius
est supra id quod de eo intelligimus et vo
ce significamus. Scotus uero in suo pri
mo. di. xxi. inquit. Qd licet viator nō pos
sit distincte cognoscere diuinā essētiā
pōt nihilominus illā noiare aliquo noie

distincte eam significāte: reuelato uel im
posito siue ab angelo siue ab ipso deo: si
cut patet de noie dei thetogramaton: qd
sū Rabi Moyses significat solā essēti
am diuinā cū intrinsecis suis p̄p̄rieta
tibus. Et licet quidā putent in hoc Sco
tum cōtradidire tam dño Bonauenture:
qz sancto Thome. Ego tñ ali⁹ sentio: qm̄
doctores illi p̄clarissimi de noie dei lo
quūtur quod viribus ingenii et vi nature
adinueniri pōt. Doctor uero subtilis ex
tendit se ad nomē qd uel angelus uel de⁹
ipse nobis reuelauerūt. Secūdu dubiū
erat: utrū deus noiari possit pluribus no
minibus. Ad quod respondet Ricardus
de mediavilla. di. xxi. primi libri: qd sic nā
quedā noia significant deū sū se: quedā
in cōparatiōe ad creaturas. Moiu aut
significantiū deū sū se: Quedam signifi
cant cētiā: Quedā psonas: Quedā no
tiones. Moia que significāt cētiā: plura
sunt: quā diuina cētiā sit sūme simplex
tñ ppter infinitatē pfectionis sue: et nñ
intellectus debilitatē nō pōt hō illā pfe
ctionē vnico cōceptu exprimere: sed de il
la format plures cōceptus. Et nihilomi
nus si de illa formaret cōceptus sine fine
nūqz p illos cōceptus exprimeret cā p
fecte. Facit aut intellectus noster aliū cō
ceptū de diuina pfectione sub rōne qua
potētia. Aliū sub rōne qua sapiētia: et sic
de aliis attributis. Vnde quā plurima
noia dicta de deo significēt rem eandē: tñ
illā significant sub diuersis rōnibus: et a
diuersis rōnibus imponūtur. Ideo talia
noia nō sunt sinonima: quia noia sinoni
ma sola voce differūt. Moia insup que si
gnificāt personas plurificant: qd plures
sunt pson. diuine. Sic et noia que signifi
cant notiones. Secūdu Bonauenturam
in breuiloquio. Relatiōes in diuinis sūt
quattuor: s. paternitas: filiatio: spiratio:
processio. Notiones uo sunt relationes
predictz cū i nascibilitate. Moia que si
gnificant deū in compariōe ad creatu
ras plurificant. Quia sū Dionysius ca.
vltio de diuinis noibus. Deū p creatu
ras tripliciter cognoscimus. Aut p abla
tiōē conditionū imp̄fectarū que reperi
untur in creaturis. Aut per supeminētiā

conditionū perfectarū: aut p causalitatē
 creaturarū. Et fm hoc deū tripliciter noia-
 mus. Illa vero noia quib⁹ noiam⁹ deum
 remouendo plurificant: quia plures sunt
 conditiones ipsefecte in creaturis quas
 noiendo a deo remouemus. Quarū vna
 est finitas: quā remouemus cum dicim⁹:
 Deus ē infinitus. Alia ē creatura: quā
 remouemus cū dicim⁹. Deus est incre-
 atus. Similiter dicimus deū imensum:
 quia sine mensura incorruptibilē: quia sine
 corruptione immortalē: quia vita ē sine de-
 fectu mortis incorporeū: quia sine corpora-
 li materia. Nomina aut quibus noiam⁹
 deū sibi attribuendo superminentes con-
 ditiones que sunt in creaturis: plurificā-
 tur fm q sunt plures pfecte cōditiones
 in creaturis que p superminentiā deo at-
 tribuuntur: sicut sunt: lux: vita: bonitas: et
 sic de aliis. Noia etiā quibus noiam⁹ de-
 um sub rōne qua est causa creaturarum:
 plura sunt: fm q creature referuntur ad
 ipsum sub alia et alia habitudine cāe. Re-
 ferunt enim ad ipsum vt ad causam effi-
 cientē sui esse: et sic noiatur creatori et ad
 eā exemplarē: et sic dicit exemplar. et ad
 eā finālē: et sic vocatur finis. Adagnus
 itaq; deus est et excelsus valde: cui tanta
 nomina cōpetunt que nos instruūt vt cō-
 templemur eum super oia existētes supe-
 rantēz oēm intellectū cuiuslibet creatu-
 re. **T**erriū dubiū fuit: vtrū hoc nomē
 deus: inueniat in scripturis expressum.
 Pro quo audiende sunt voces oīz scri-
 pturarū: tam diuinarū q; humanarū: in
 quibus pphete: patriarche: apostoli: euā-
 geliste: doctores: impatores: philosophi:
 medici: astrologi: et poete: hoc nomē deus
 in auribus oīum sonant: cū eximia laude
 Ergo incipiamus a veteri testamento et
 sequamur ea que ponunt in nouo. Dein-
 de que a prenoiatō tangunt. Scribitur
 nāq; Genesis 1. ca. In principiū creauit
 deus celū et terrā. Eodē ca. Dixit deus:
 fiat lux. Et itē. Vidit deus lucē q; esset
 bona. Et ibidem sepius repetitur. Dixit
 quoq; deus. Dixit vero deus. Et. 1. ca.
 dixit serpens ad mulierē. Cur precepit vo-
 bis deus ne comederetis ex omni ligno
 paradisi. Eodē ca. Vocauit dñs de⁹ adā.

Et. 1. ca. **H**ic est liber generationis adā
 in die qua creauit deus hominē. Et. 1. ca.
 Dixitq; deus: non pmanebit spūs me⁹
 in hoīe in eternū: quia caro est. Et. 1. ca.
 Benedixitq; deus Noe et filiis eius: di-
 xitq; ad eos. Crescite et multiplicamini
 Et. 1. ca. Reddidit Abrahā deo: et repu-
 tatum ē ei ad iusticiā. Et. 1. ca. Ego sū
 deus oipotēs: ambula corā me. Et. 1. ca.
 Nunquid deo est quicq; difficile. Et
 1. ca. Tētauit deus abrahā. Eodē loco.
 Venerunt ad locū quē ostēderat ei deus
 Et. 1. ca. Det tibi de⁹ de rore celi. Et
 1. ca. Deus oipotens bñdicat tibi: et
 crescere te faciat atq; multiplicet. Eodē
 ca. Non ē hic aliud nisi domus dei et por-
 ta celi. Et. 1. ca. Exaudiuit deus preces
 eius. 1. ca. Eodē ca. Dixit Rachel. Ab-
 stulit deus obprobrium meū. Et. 1. ca.
 Apparuit Jacob deus cū fugaret fratrem
 suū. Eodē ca. Ego sum deus oipotēs cre-
 sce et multiplicare. Et. 1. ca. dixit Ioseph
 Nunquid nō dei ē interpretatio. Et. 1. ca.
 Quid tibi deus oia que locut⁹ es. Et
 1. ca. Dixit Jacob: En ego morior: et
 deus erit vobiscum. Et. 1. ca. dixit
 Moyses. Deus patris mei: adiutor me⁹
 eruit me de manu pharaonis. Et. 1. ca.
 dixit deus. Ego sum deus patris tui: de⁹
 Abrahā: de⁹ Isaac. Eodē ca. dixit Mo-
 yes. De⁹ patrū nostrorū misit me ad vos
 Et. 1. ca. Deus hebreorū vocauit nos vt
 eamus viā triū dierū in solitudine et sa-
 crificemus dño deo nostro. Et. 1. ca. ait
 dñs. Scietis q; ego sum dñs deus vester
 Et. 1. ca. scribitur. Iste deus meus: et glo-
 rificabo eum deus patris mei: et exaltabo
 eū. Et. 1. ca. Esto pplo i his que ad de-
 um sunt. Et. 1. ca. Ego sum dñs de⁹ tu⁹:
 q; eduxi te de terra egypti: et de domo ser-
 uitutis. Eodē ca. Vt pbarer vos venit
 deus. Et. 1. ca. Dñator dñe deus: mi-
 sericors et clemēs. Et. 1. ca. Custo-
 dite oia que scripsi: vt sim vester de⁹. Et
 1. ca. Ego dñs deus vester: custodite
 leges meas. Et. 1. ca. Sāctificamini et
 estote sancti: quia ego scūs sum: dñs de⁹ ve-
 ster. Et. 1. ca. Nō q; maledixerit deo
 suo portabit peccatū suū. Et. 1. ca. capi.
 Ambulabo inter vos et ero vester deus.

Et Muneri. xviij. ca. Fortissime deus spi-
rituū vniuersę carnis nū vno peccāte cō-
tra oēs ira tua descuit. Et. xxiij. ca. Non
est deus quasi hō vt mentiat. Et Deute-
ro. iij. ca. Neq; enim ē alius deus vel in
celo vel in terra: q possit facere opera tua:
et compari fortitudini tue. Et. iij. ca. Nō
est aliqua natio tā grādis que hēat deos
appropinquātes sibi: sicut adest nobis de-
us noster. Et. vij. c. Diliges dñm deū tuū.
Eodē ca. Nō tētabis dñm deū tuum. Et
vij. ca. Populus scūs es dño deo tuo. Et
viiij. ca. Obserua et caue ne qñ obliuiscar
dñi dei tui. Et. x. ca. Dñi dei tui celū ē et ce-
li celoz: et oia que in eo sunt. Eodē ca. De-
us noster ipse ē deus deoz et dñs dñantium
deus magn⁹ et potēs et terribilis. Et. xiiij.
ca. Dñm deū vestrū sequimini et ipsuz time-
te. Et. xiiij. ca. Filij estote dñi dei vestri.
Et. xvij. ca. Perfect⁹ eris et absq; macu-
la coram dño deo tuo. Et. xxiij. ca. Euz vo-
tum voueris dño deo tuo: non tardabis
reddere. Et. xxvij. c. Deus fidelis et absq;
vlla iniquitate: iustus et rect⁹. Et Josu. ij.
ca. Dñs enim deus noster: ipse ē deus in
celo sursum: et in terra deorsum. Et Judi-
th. vi. ca. Ego deus vester nō timeatis de-
os amoncorū. Et primi Regū. ca. ij. De-
scientiariū dñs ē. Et. vi. ca. Auxiliarius est
nobis deus. Et. ix. ca. Est vir dei in ciuita-
te hac. Et secūdi Regū. xiiij. c. Non vult
deus perire aiam. Et. xxij. ca. Quis fortis
preter deū nostrū. Et tertij Regū. iij. c.
Dedit quoq; deus sapientiā Salomoni
et prudētiā multā nimis et latitudinē cor-
dis. Et. iij. Regū. v. ca. Nonant verba re-
gis israel: Nunqd deus sum ego: vt occi-
dere possim et viuificā. Eodē ca. scribis
q dixit Naaman. Vere scio q nō sit ali⁹
deus in vniuersa terra: nisi tm deus isrl.
Et primi Paralypomenō. xvij. c. Dixit
Matan ad David. Oia que in corde tuo
sunt fac: deus enim tecū ē. Et secūdi Pa-
ralypomenō. xxv. ca. dicif. Dei ē adiuuat
et in fugā vertere. Et primi Desdre p. ca.
Lirus rex persarū retulit. Omnia regna
terre dedit mihi dñs de⁹ celi. Et Thobie
vi. ca. scribunt verba āgeli ad Thobiam
loquētis. O stēdam ingt tibi que sūt qui
bus preualere pōt demoniū: bi nāq; sunt

qui coniugiū ita suscipiunt vt deū a se: et
sua mente excludāt. Et Judith. xiiij. capi.
Achior videns virtutē quā fecit de⁹ isrl:
relicte gentilitatis ritu credidit deo. Et
Job. xxiij. ca. Deus molluit cor: meum et
dipotēs cōturbauit me. Et in ps. iij. Eū
inuocare exaudiuit me de⁹. Et. vij. Dñe
deus meus in te spāui. Et. ix. Propi qd
irritauit ipsius deū. Et. xvij. Deus meus
adiutor meus et spado in eū. Et. xvij. Le-
henarrāt gliaz dei. Et. xxiij. Libera deus
isrl ex oibus tribulatiōibus suis. Et. xli.
Quādmōdū desiderat ceru⁹ ad fontes a-
quarū: ita desiderat aia mea ad te de⁹. Et
xliij. Quia tu es de⁹ fortitudo mea. Et. xliij.
De⁹ aurib⁹ nrīs audiui⁹. Et. xliij. pro-
pterea vnit te de⁹ tu⁹. Et. xlv. Deus
refugiū nrū et virt⁹. Et. xlvj. Dēs gētes
plaudite manib⁹: iubilare deo i voce exul-
tatiōis. Eodē ps. Dñm rex ois terre deus:
psallite sapiēter. Et. xlvij. Hic ē de⁹ nr in
eternū et i seclz secl. Et. xliij. De⁹ deoz dñs
locut⁹ ē. Et. l. Misere mei de⁹ fin magnā
miaz tuā. Et. liij. De⁹ de celo pspexit sup
filios hoīz. Et. liij. De⁹ i noie tuo saluāz
me fac. Et. lxx. De⁹ docuisti me a iuuetu-
te mea. Et. lxxij. Q bon⁹ isrl deus his q re-
cto sūt corde. Et. lxxvj. Viderūt te aque
de⁹: viderūt te aque et timuerūt et turbatē
sūt abyssi. Et. lxxvij. De⁹ qs filis est tibi.
Et. lxxxiij. Audia qd i me loquat⁹ dñs de-
us. Et. lxxxv. Magn⁹ es tu et faciēs mira-
bilia: tu es de⁹ sol⁹. Et. Ecclesiasti. p. c. Ois
sapia a dño deo ē. Et. ij. c. Fili accedēs ad
fuitutē dei: sta i iusticia et i timore. Et. iij.
ca. Qui timet deū honorat parentes. Et
vij. c. Nō te iustificēs añ deū. Et. x. c. Per-
dit de⁹ memoriā supboz. Et. xv. c. Deus
ab initio pstituit hoīz. Et. xlv. c. Dilcet⁹
deo et hoīb⁹: moyses. Et. Sapiē. p. c. Deus
mortē nō facit. Et. Esai. ij. c. Venite ascē-
dam⁹ ad mōtē dñi: et ad domū dei iacob.
Et. vi. ca. Seraphin clamabāt: scūs: scūs
scūs dñs de⁹ sabaoth. Et. xli. c. Eō solami-
ni solami pplē me⁹: dicit de⁹ nr. Et. Mic-
remic. iij. c. Vere i dño deo nrō salus isrl.
Et. Daniel p. c. Dedit āt de⁹ danieli grāz
i pspetu pncipis Eunuchoz. Et. ij. c. Da-
niel bñdixit deo celi. Et. iij. c. Ambulabāt
in medio flāme: laudātes et bñdicētes deū

Et. xj. c. Aduersus deū deorū loquet. Et
 xij. c. De eternis q absconditōz es cogni-
 tor. Et D sec. xij. c. Deū absqz me nesci-
 es. Et Bone iij. ca. Tu es deus clen es et
 misericors. Et Adiehe. vj. c. Lurabo ge-
 ny deo excelsō. Et pria Petri. v. c. Deus
 ois grē vocauit nos in eternā gliaz suaz.
 Et eodē. c. Humiliamini sub potēti ma-
 iori dei. Et ad Ro. p. c. Lū deū cognouis-
 sent: nō sicut deū glorificauerūt. Et. viij.
 c. Si de⁹ p nobis qd nos. Et prime ad
 Thon. xiiij. c. Mō ē dissensio de⁹: s; pa-
 cis. Et secūde ad Thon. xx. c. Mō. n. q se
 ipsūz cōmēdat ille. pbat⁹ ē: s; quē deus cō-
 mēdat. Et ad Ephe. iij. c. De⁹ diues ē in
 mīa. Et ad Philip. ij. c. De⁹ exaltant il-
 lū. Et prie ad Thessalonice. v. c. De⁹
 pacis scificet vos. Et Actū. v. c. D bedi-
 re oportet deo. Et. xvij. c. Inueni arā in
 qua scriptū erat: ignoto deo. Et Apocal.
 p. c. Significauit de⁹ que oz fieri cito. Et
 vij. c. Vidi alterz angelū ascēdēre ab ortu
 solis hūte signū dei viui. Exo. xiiij. c. Ti-
 mete deū et date illi gliaz et honore. Et. xj.
 ca. Abslerget de⁹ oēm lachrymā ab oculis
 eoz. Et Joannes prie sue canonice. ca. p.
 Deū nemo vidit vnqz. Et in suo euāgelio
 p. c. Verbu erat apud deū. Et. viij. c. Qui
 ex deo ē verba dei audit. Et. iij. c. Sic de⁹
 dilexit mundū. Et Matth. vj. c. Dti mū-
 do corde: qm ipsi deū videbunt. Et. vj. ca.
 Mō potestis deo seruire et mānere. Eodē
 ca. Primū querite regnū dei. Et. xix. capi.
 quos de⁹ cōiūxit: hō nō sepat. Et. xij. ca.
 Reddite que sūt cesaris cesari: et que sunt
 dei deo. Et Luce p. c. D deni ex te nasce-
 scū vocabit fili⁹ dei. Et. vij. c. De⁹ visita-
 uit plebē suā. Et. xvij. c. De⁹ ppiti⁹ esto
 mihi pctōu. Et Cassiodor⁹ sup psalmum
 Adagn⁹ de⁹ et laudabilis nimis. De⁹ ingt
 ē virt⁹ icrplicabilis: pietas icōprehēibil
 sapia ineffabilis: cuius vera diffinitio ē fi-
 nē i suis laudib⁹ nō hē. Et Boeti. i libro
 de trinitate. De⁹ ē pulcherrimum: fortissi-
 mūqz vere vnū i quo null⁹ nūer⁹: nullū in
 eo aliud pter qd id qd ē. Et Anselm⁹ in
 psologio. De⁹ ē pulchritudo que nō vide-
 tur odor q olfactu nō pcipit: sapor q non
 cognoscit: bōitas que nō sentit. Et Aug.
 i libro de libero arbitrio. De⁹ ē quo nihil

superius esse cōstat eternus incōmutabi-
 lis. Et in libro de vera religione. Deus ē
 incōmutabilis natura: prima vitā: prima
 essentia: prima substantia. Et Justina-
 nus Imperator. C. de veteri iure cnuclia-
 do. l. prima inquit. Deo auctore: et nostrū
 gubernante imperiūz bella feliciter pera-
 ginus et pacem decoramus: et statim rei
 publice sustentamus. Et. C. de officio pre-
 fecti pctorio: aphyric. l. j. Multas quideqz
 et antea a deo promerimus largitates: et
 innumcrabilia eius circa nos beneficia cō-
 fitemur. Et. C. de rebus creditis: et iureiu-
 rando. l. j. Jurisurandi contempta reli-
 gio satis deum habet ultorem. Et. ff. de le-
 gibus. l. ij. scribitur. Omnis lex inuentio
 et donum dei est. Et ideo habes in episto-
 la. Inter claras. C. de summa trinitate et
 fide catholica. Et in procimio istitute. Et
 C. ne filius pro patre. in. uten. habita. Et
 C. de iudeis. l. iudeis. Et. C. de raptorib⁹
 virginum. l. raptores. Et. ff. de iurcirran-
 do. l. ait pctor. Et. C. de episcopis et cleri-
 cis. l. deo nobis. Et in autentico: vt non
 luxurietur contra naturam. Et in autē-
 tico de mandatis principum i. s. oportet.
 Et in autentico de fide instrumentorum:
 in. s. Cum igitur. Et in autentico de que-
 store: in principio. Et Sibilla heritica: cu-
 ius verba ponit Lactantius libro primo
 diuinarum institutionum: ita loquitur.
 Vnus deus qui vnus est: isqz amplissim⁹
 increatus. Et Plato in thimco. pderf. et g
 et purgatus hinc exiens habitabit cū deo.
 Et vt Hieronymus asserit sup p capitū-
 lo Daniel. hic dixit fabricatorē mūdi de-
 um. Et Aristoteles in p de celo et mūdo.
 Omnes quidē summū locū deo tribuūt:
 et greci et barbari. Et in. xj. metaphisice.
 Dicimus deuz animal sempiternū semp
 viuēs. Et rex Auicēna in prologo sui ca-
 nonis. In primis deo gratias agamus: si-
 cut sui ordinis celsitudo et beneficij ipsius
 multitudo meretur. Et in eodem prolo-
 go. Si mihi deus auxiliatus fuerit: et hūc
 confirmauero librum: addam postea in
 vno libro Anthidotarium. Et idem in
 prima sen primi libri Canonis: doctri-
 na. iij. capitulo. ij. de complexionibus mē-
 brorū. Deus cuiqz animal et cuiqz mem-

bio donauit et cōplexione: qđ magis me
 ref. Et Galienus medicorū pnceps: sup
 pma particala pnosticorū hypocratis.
 Nō inuenimus Hypocrate dicere in ali
 quo libroꝝ suoz: qđ deus bñdictus et sub
 limis causasset aliquam egritudinem. Et
 Rasis in prologo libri ad Almanforiū
 regē: Regi almanforio cuius vitā plon
 get deus. Et Damascenus in plogo sui
 libri: de cōsolatiōe medicinarū. In noīe
 dei misericordis cuius noiātu fmo rece
 pit grām et doctrina pfectionē. Et idē in
 prologo sue practice. Sanat solus lāquo
 res deus. Et Albumazar in suo introdu
 ctorio in astronomiā. Deus ē monēs oīa
 immobilis: cuius nomē ē bñdictū et exalta
 tū exaltatione maxima. Et Seneca i tra
 gedīs. Segit supbos victor a tergo deus
 Et ad Lucillū. Nihil deo clausus est. Et
 Quidius in libro de arte amādi. flectit
 iratus voce rogante deus. Et Sirtus pi
 thagoricus in sentētijs. Cogitatio hoīū
 nō latet deū. Et Cicero in libro de legib⁹
 Nihil ē prestātius deo. Et in libro de nā
 deoz. Nulli ē nature obediēs aut subie
 ctus deus: oēm ergo regit ipse nāz. Et ite
 rā ibi. Cōprehēde aio: et ppone an oculos
 deū. Et i codē. Quid eē pōt i rex nā hoīe
 meli⁹? In eo enī solo ē rō qua nihil pōt eē
 prestāt⁹. Esse aut hoīem qui nihil in oī
 mundo melius eē qđ se putet desipientis
 arrogātie ē. Ergo ē aliquid melius ē qđ
 pfecto deus. Quid amodo audebūt dicere
 curiosi: an tātoꝝ viroz quoz testimonia
 retulim⁹: sentētia inanis ē. Stulti et rar
 di corde ad credendū: D ceci peccatores:
 et inimici dei: D maligne mētes iniquoz
 expgiscimini et intuemini eū qui oīa con
 didit: oībus pceit: et nos pdere pōt atqz
 saluare. Sed qui illū nō timēt: nō diligūt
 neqz venerātur: statim inflatis buccis
 mihi detrahūt sic loquēti. Supflua inqūt
 ac rumida ē tāta pcedēs turba auctori
 tatū de deo: cū eū agnoscamus: confitea
 murqz creatorē celi et terre: visibiliū om
 niū et inuisibiliū. D qđ infelix ē hoīz con
 ditio tēporū dum cōpletuz experimur id
 quod apłs scribit ad Titum. .cap. Cōfi
 tent se nosse deū: factis aut negant.

Qđ deus vocatur pater noster in quo
 ostenditur eius benignitas que nos alli
 cit ad eū diligendū. ¶ Caplū secundū.

Secundū nomen quo deus noiāt a
 nobis ē nomen amoris: illud ē pa
 ter. Adira res pfecto: qđ ille qui
 cōdidit celū et terrā: et oīa que i eis sūt: vi
 gnetur a nobis vermiculis pater appel
 lari. Nos tū ipsius filij dei esse refugim⁹
 dū magis hec infima vilia atqz terrena:
 qđ ipsum sūmū bonū diligimus. D b id
 ipse conquerit dicens Esaie p ca. Filios
 enutriui et exaltaui: ipi aut sp̄cuerūt me
 Verūtamen vt ad tanti patris dilectio
 nē corda inflāmētur humana: de ipsa pa
 ternitate tres cōsiderationes facimus.

¶ Prima dicit distinctionis.

¶ Secunda rationis.

¶ Tertia significationis.

¶ Prima cōsideratio dicit distinctionis
 in qua scire libet: qđ patres multi sunt: et
 multipliciter accipiuntur. Nam

¶ Primus dicitur carnalis.

¶ Secundus spiritualis.

¶ Tertius sacramentalis.

¶ Quartus infernalis.

¶ Quintus celestialis.

¶ Primus pater dicit carnalis: aut rati
 one immediate generationis: de quo dicit
 Erodi. xx. ca. Honora patrē tuū. Aut ra
 tione originis: et sic omnes aut: proau: at
 taut: tritari: dicūtur patres. Vnde Hiero
 nymus super Danielē asserit de Bal
 dasar: qui vocat patrē Nabuchodonosor
 vt scribit Danielis. v. ca. qđ non facit er
 rorē scientibus scripture sancte cōsuetu
 dinē: qua proau oēs et maiores p̄es vo
 cantur. Nam fm Hierosum chaldeum: et
 Iosephum Nabuchodonosor regnauit
 annis quadragitatrib⁹: cui successit fili⁹
 qui vocatus est Euilmorodach: huic suc
 cessit filius dictus Meglisar: quo mortuo
 regnauit filius eius Laborfodoc: huius
 filius fuit Baldasar. Et nihilomin⁹ ipse
 dicebat Danieli. Tu es Daniel de filiis
 captiuitatis iuda: quē adduxit rex pater
 me⁹. s. Nabuchodonosor d iudea. ¶ Se
 cundus pater est spūalis: Et sic dicit pat
 quilibet sacerdos: vt pater. lxxxvi. di. ca.
 quis dubitet. vbi dicit. Quis dubitet sa

cerdotes: christi regū oīum ⁊ principum
patres ⁊ magistros censeri. ¶ Et in sup
pater spūalis sacerdos qui audit cōfessi
ones: sicut patz. xxx. q. i. ca. oēs. Similiter
qui erudit ⁊ docet aliquos: vocat pater.
Hinc Macrobius i prologo sup somniū
Scipionis Eustachiū discipulū filiū vo
cat. Et Paulus ad Galatas. iij. ca. dicit
filioli: quos iterū pūturio donec christus
firmitur in vobis. ¶ Tertius ē pater sa
cramentalis: Is ē sacerdos baptizans ⁊
episcopus cōfirmans: ⁊ quicūq; alius te
nens in baptismo vel cōfirmatiōe illum
qui baptizat aut cōfirmat. Probat ista
xxx. q. i. c. ad limina. §. filia. Et. xxx. q. iij.
c. ita. Et de cō. di. iij. c. vos ante oīa. Et
extra de cogna spūali. c. vlti. Quod popu
lis ē declarādū. ppter eos qui falso tenēt
sacerdotē baptizantē nō fieri cōpatrem
¶ Quartus est pater infernalis. Hic est
diabolus pater iniquorum. De quo dicit
Ambro. xxiij. q. v. c. caute fratres. Qēs q
amant mēdaciū filij sūt diaboli. Et dñs
Iesus dicebat iudeis: Joānis. viij. capi.
Vos et pfc diabolo estis: ⁊ desideria pa
tris vestri facitis. ¶ Quintus ē pater ce
lestialis qui ē deus bñdictus: de quo claz
est q sic noīatur. Vnde Esaie. lxiij. c. scri
bitur. Tu dñe pater noster ⁊ redēptor: no
ster. Et Hieremie. iij. ca. Voca me pater
meus. Et. xxxi. ca. Factus suz israeli pater
Et Malachie ij. ca. Nunquid non pater
vnius omnīū nostrū. Et Mathei. v. capi.
Pater tuus qui videt i abscondito: reddet
tibi. Et iterū ibi. Sitis filij patris vestri
qui solē suū oriri facit sup bonos ⁊ ma
los. Et. x. ca. Non enī vos estis qui loqui
mini: sed spūs patris vestri qui loquit in
vobis. Et xxiij. ca. Vnus ē enī pater ve
ster qui in celis ē. Et Luce. vi. ca. Estote
misericordes sicut ⁊ pater vester celestis
misericors ē. Et Mathei. vij. ca. Luz ora
ueritis dicite: pater noster qui es in celis ⁊ c.
Et prime ad Thori. viij. ca. Vnus ē deus
pater ex quo oīa. Et de hoc ita loquitur
Virg. in p̄ Eneidos. At pater oīpotens
speliū addidit aris. Et in. x. At p̄ om
nipotēs rex: cui sūma ptās. Et in p̄ Be
orgicorū. Ter pater extractos deiecit ful
mine montes. Et Horatius odda secun

da. Jam satis teris niuis atq; dire gran
dina misit pater. Et rubete dextra sacres
iaculat arces. Terruit urbē terruit gētes.
Scribit Horatius q; Pyrrhus rex Epi
rotarū: qui in auxiliū tarentinorū venit:
fretus viribus thessalie ac macedonie: to
tiusq; grece: dū in prima pugna in cāpa
nia Valeriū leuiniū cōsulē. oēm q; quasi
exercitū romanorū deuicisset: eū extraq;
parte multi fuissent interfecti: atq; nume
rus occisorū ex parte Pyrrhi pregrādis
fuit: post habitā illā victoriā: affixit ti
tulū in tēplo Iouis: in quo ita scriptum
erat. Qui ante hac inuicti fuere viri pat
optime olympi. Vos ego in pugna victi:
⁊ ab eis victus sū. Eū redargueret a suis
quia se victum fatebat. Respondit si rur
sus simili modo vincā: reuertar sine mul
tibus in Epirum. Ecce itaq; q; apud oēs
nationes de deo nomen patris p̄clamat.
Sed dum ista tractamus opus ē vt i hac
parte tria dubia disputemus.

¶ Prīmū: vtrū sit vna paternitas filij
dei ⁊ creature.

¶ Secūdū: vtrū hoc nomen pater p pri
dicat in deo respectu filij ab eterno geni
ti: q; respectu hominis ⁊ creature.

¶ Tertū: cur in diuinis maternū nomē
taceat: paternū exprimit.

¶ Pro declaratiōe primi dubij pleriq; ar
guūt: q; filij dei ⁊ creature nō sit vna pa
ternitas: sed diuersa. Proia quia vbi sunt
diuerse relatōes oppositē ibi diuersa ra
tio paternitatis. Sed in paternitate qua
deus ē pater filij ab eterno geniti: ⁊ qui ē
pater creature: sunt diuerse relatōes op
positē: ergo diuersa ratio paternitatis. Re
latio enim qua refert pater ad filiū ē in
creata: illa qua ad creaturaz creata. Itaq;
videt hoc p̄ritas sit alia ab illa. ¶ Secū
do arguit: quia vbi sūt diuersi respectus
paternitatis: ibi diuersē paternitates: S; alio
respectu ē deus pater filij: alio respec
tu ē p̄ creature. Mā vt dic glosa Augu
stini sup illo vbo Joānis. xi. ca. Ascendo
ad patrē meū ⁊ patrē vestrū: meū natura
vestrū vero gratia. Ergo alia ē paterni
tatis filij ⁊ alia creature. Respondet ad
hoc Alexander de ales in tertio sūme: q;
in relatione qua deus ē pater filij: ⁊ pater

creature tria sunt consideranda. scilicet principium
termini: et modus. Principium est pater.
Termini sunt filius dei et creatura. Mo-
dus: deus est pater filii personaliter: et pater creatu-
re essentialiter. Licet ergo termini huius
relationis plurificentur et modus sit diuer-
sus: tamen principium est unum non diuersum nec
plurificatum. Unde Aug. libro de trinita-
te ait. Pater dicitur principium filii: quia ge-
nuit eum: et principium spiritus sancti: quia spi-
ritus sanctus est donum eius: et principium
creature: quia creauit eam. Et tamen propter
has diuersas rationes non multiplicatur ratio
principij. Ergo cum dicitur pater filij et pater
creature: non multiplicabitur ratio patris
respectu filij et respectu rationalis creature.
Et sic solutum est primum argumentum. Ad
secundum dicit Alexander. Quia gratia et na-
tura faciunt distinctionem: non ex parte il-
lius a quo: sed ex parte eorum que sunt ab il-
lo. Secundum dubium fuit: utrum hoc nomen
pater per prius dicatur in deo respectu filij:
quod respectu hominis et creature. Et ad
hoc respondet Thomas prima parte. q. xxviii. q.
sic. Nam quod eternum est prius est temporalis. Ab
eterno autem deus est pater filij et ex tempore pater
creature. Insup per prius dicitur nomen de
illo in quo saluatur tota ratio nominis perfe-
cte quod de illo in quo saluatur secundum aliquid. De
hoc siquidem dicitur per similitudinem ad illud
in quo perfecte saluatur: quia omnia perfecta su-
muntur a perfectis. Unde est quod hoc nomen leo
per prius dicitur de animali in quo tota ratio
leonis saluatur: quod proprie dicitur leo: quod de
aliquo homine in quo inuenitur aliquid de rati-
one leonis: ut puta audacia vel fortitudo:
de hoc namque per similitudinem dicitur: mani-
festum est autem quod perfecta ratio paternitatis et
filiationis inuenitur in deo patre et in deo fi-
lio: quia patris et filij est una natura et gloria:
in creatura vero filiationis inuenitur respectu di-
ni non secundum perfectam rationem: cum non sit una natu-
ra creatoris et creature: sed secundum aliquam simi-
litudinem que quanto perfectior fuerit: tanto
propinquius accedit ad veram filiationis ra-
tionem. Dicit autem deus alicuius creature pa-
ter: propter similitudinem vestigij tamen: ut pote
irrationabilium creaturarum: secundum illud Job
xxxviii. ca. Quis est pluuie pater autem quod
genuit stellas rosis. Alicuius etiam dicitur

pater propter similitudinem imaginis: et sic
dicitur pater hominum. Alicuius pater vo-
catur secundum similitudinem gratie: et sic homo
dicitur filius dei adoptiuus secundum quod ordina-
tur ad hereditatem eterne glorie. Quare per
prius dicitur pater respectu filij quem sibi coe-
qualem genuit: quod respectu alicuius creature.
Sed contra ista posset quodammodo arguere. Et
omnino secundum intellectum est prius: proprio. Sed
hoc nomen pater secundum quod personaliter sumitur:
est proprium persone patris respectu persone:
et patris respectu persone filij. Secundum ve-
ro quod sumitur essentialiter est commune toti tri-
nitati: et sic dicitur respectu creature. nam toti
trinitati dicimus pater noster. Ergo se-
quitur quod principaliter pater dicatur respectu cre-
ature quod filij coeterni et consubstantialis. Sol-
uit hoc argumentum Thomas ubi. s. Quia ab-
solute dicta secundum ordinem intellectus nostri sunt
priora quod posteriora: quia includuntur in intelle-
ctu posteriorum: sed non e converso. In intellectu
enim persone patris intelligitur deus: sed non con-
uertitur. Quia vero que importat respectum
ad creaturam: posterior dicitur quod priora que
importat respectum personales: quia persona pre-
cedens in diuinis: precedit ut principium produ-
ctionis creature. Sicut enim verbum conce-
ptum in mente artificis per prius intelligitur
procedere ab artifice quod artificiatum quod pro-
ducitur ad similitudinem verbi concepti in me-
te. Ita per prius: precedit filius a patre quod creatura
de qua nomen filiationis dicitur secundum quod ali-
quid participat de similitudine filij. Tercium
dubium fuit: cur in diuinis nomen ma-
ternum taceat: paternum vero exprimitur. Ad hoc
ita dicit dominus Bonauentura. di. v. primi li-
bri in declaratione lre: ubi allegat Anselmum
in prologo. Principium maternum
precegit aliud principium patris: quia mater est princi-
pium passiuum: et omne tale mouetur ab alio: ergo
ante ipsum est principium aliud. Quia ergo princi-
pium generationis filij in diuinis est primum: et
est pure actuale. Ideo nullo modo transfertur
maternum principium ad diuina. Dicta sunt hec
de filio dei ut agnoscamus quod benignus
sit pater eius qui homines tanti dignos
facit honores: ut filios etiam ipsos habe-
at: et si non secundum veritatem nature: secundum tamen ali-
quam similitudinem vel participationem.
Secunda consideratio de paternitate

dei: dicitur rationis: in qua perscrutari debemus qualiter deus dicitur pater noster quintuplici ratione.

Primo ratione generationis.

Secundo ratione gubernationis:

Tertio ratione instructionis.

Quarto ratione protectionis.

Quinto ratione dotationis.

Primo de deo per noster ratione generationis. per noster est qui habet filium a se genitum et filium sibi. **D**eus autem et si non a se non genuerit: fuit tamen causa nobis ut essemus et in corpore et in animam. Ideo Lactantius libro. ij. diuinarum institutionum ait. **D**eus veri patris officio fuerit est ipse corpus effinxit: ipse animam qua spiramus infudit. Illi est totum quicquid sumus. Et **M**ose Deuteronomio. xxxij. ca. Numquid non ipse est pater tuus qui fecit et creauit et possidet te. **A**bi glossa. fecit corpus: creauit et possidet te. **A**bi glossa. fecit corpus: creauit animam: possidet utrumque. Et vidua illa timens deum que filios hortabatur quicquid supplicia ferre: quod contra legem porcinas carnes comedere: ut scribitur secundi Machabeorum. ca. vij. ita dicebat. Nescio qualiter in vtero meo apparui: neque ego spiritum et animam donavi vobis et vitam et singulorum membra non ego ipsa compegi. **S**ecundo deus deus per noster ratione gubernationis. Ipse siquidem cunctis creaturis celestibus et terre mandauit ut humanis visibus inderent deserviant. **S**ed quod ut dicit **A**ugustinus de sancto victore. Quilibet creatura tria voce alloquitur hominem. Accipe: redde: fuge. Accipe beneficium: et me in usus tuos. Accipe inquit celum a me: et luminaribus meis: illuminati omne et motum. Accipe autem ignis a me calorem. Accipe ab aere respirationem. Accipe ab aqua refrigerium et lotionem. Accipe a terra animalia: fructus: et substitutionem et filia. Secunda vox est redde. s. obsequium tuo benefactori et meo creatori qui ideo me creauit ut tibi seruiam. **T**ertia vox est: fuge. s. supplicium: ne illud incurras. propter ingratitudinem. **T**ertio deus dicitur pater noster ratione instructionis. Instruxit nos eodem triplici lege. s. nature: scripture: et gratie: ut sciremus quid agendum: quid fugiendum: quid amandum: quid timendum: quid colendum: quidne desiderandum. **N**eque conueniri debemus si nescimus tot secreta

ta nature: astroorum cursus: motus siderum oceanum ambitum: naturas herbarum: futura contingentia: et huiusmodi. **Q**uoniam ut inquit Lactantius libro. ij. diuinarum institutionum. Cum aperiret homini veritatem deus: ea sola nos scire voluit que inuisit hominem scire ad vitam consequendam. **Q**ue vero ad curiosas et prophetas nam cupiditate pernebatur: retinuit ut archana essent. **Q**uarto deus deus per noster ratione protectionis: quia ipse nos protegit et defendit a periculis et tentationibus penes innumeris: nisi enim ipse auxiliaretur nobis et angelico nos tue retur presidio vix possemus ad horarum super terram uiuere. **Q**uinto deus dicitur pater noster ratione dotationis ipse quippe datus est electis. Venite ad nuptias: venite ad paradisi delicias: venite ad opulentissimum celorum regnum. **Q**uales crunt ille promississe diuitie: qualis animam et corporis gloria: qualis angelorum societas: qualis denique illius perbennis vite iocunditas. **Q**uod quod feliciter vox illa iesu christi filij dei quod suavis quod delectabilis cum dicitur in die iudicii venite benedicti patris mei possidere paruos vobis regnum a constitutione mundi. **T**ertia consideratio circa paternitatem dei deus significatio in qua notanda sunt quicquid signa per que discerni possunt filii dei a filiis diaboli.

Primum dicitur audientia.

Secundum beniuolentia.

Tertium obedientia.

Quartum reuerentia.

Quintum prouidentia.

Primum signum dicitur audientia quoniam. s. quis libenter audit verba diuina. **D**ominus **I**ohannis viij. ca. xps dixit: Qui ex deo est verba dei audit. **P**ropterea vos non auditis quia ex deo non estis. **S**ecundum signum est beniuolentia. Ille siquidem dei filius esse cognoscitur qui deum super omnia diligit. de quo dicitur **M**athei. xxi. ca. et **L**uce. x. ca. Diliges dominum deum tuum ex toto corde tuo et ex tota anima tua et ex tota mente tua et ex omnibus viribus tuis. **T**ertium signum est obedientia. De hoc christus dicit **I**ohannis xiiij. ca. Si diligitis me mandata mea seruare. Et iterum. Si precepta mea seruaueritis manebitis in dilectione mea. **Q**uartum signum dicitur reuerentia quando quis reuerentiam deo exhibet:

reuerter se habendo ad eius nomē sc̄m:
ad sacra loca: ad sacras personas: ad sa-
cras ceremonias: et ad omnia que perti-
nent ad cultū dei. ¶ Quintū signū voca-
tur prouidentia. Ille utiqz bonus ē filius
qui patri prouidet in suis necessitatibus
Sic quicūqz deo subuenire sollicitus est:
filius eius credi pōt. Et licet de⁹ nullo in-
digeat qui felicissimus ac beatissimus ē:
tū sibi ascribit quicqd. p illius amore pri-
mis nostris tribuit. Ideo Matthēi. x. c.
dicit. Qd vni ex minimis meis fecistis.
Qd exigu⁹ ē nūcrus filiorū dei quādoqz
dē a rarissimis audis minus diligit et pre-
ceptis eius a paucis obtempat: cunctaqz
ad religionē spectantia derumpata sunt: et
penitus dissipata ac primis pro dei amo-
re succurrere vix aliqz curat. O seculū te-
trū et sordidū quo hoies a deo patre tota-
liter se auerterūt: et sequūtur cōcupiscen-
tias suas: nihil amplius spantes de pro-
missa hereditate celestis regni.

¶ Qd deus bñdictus nūcupat dominus
quod est nomen honoris: de ipso dicitur:
quia illius impetio cuncta subiacent.

Tercium nomen quo deus noīatur a
nobis ē nomen honoris: illud est
dñs: sic in tota scriptura sepi⁹ no-
minat. Vnde Gen. c. ij. dicit. Dixit do-
minus deus: Non ē bonū hoīem cē solū.
Et in. ij. ca. Vocauit dñs deus Adā. Et
x. ca. Respexit dñs ad Abel et ad munera
eius. Et. vj. ca. Corrupta ē terra corā do-
mino. Et. vij. ca. Dixit dñs ad eum. In-
gredere tu et oīs domus tua in archā. Et
viii. ca. Recordat⁹ aut dñs Noe. Et. xij.
ca. Dixit domin⁹ ad Abrahā. Egredere
de terra tua. Et. x. v. ca. Apparuit ei dñs
in cōualle mēbre. Et. xxj. ca. Distauit do-
min⁹ sarā. Et. xxij. ca. Angelus dñi de ce-
lo clamauit. Et. xxx. ca. Fuit aut dñs cū
Ioseph. Et Exodi. iij. capi. Dixit dñs ad
Moysen. Et sic incipit capi. viij. ix. x. xj. et
xij. Capitulū vero. xij. habet: Locutus ē
dñs ad Moysen. Et similiter scribit. xiiij.
xv. xx. xxx. xxxij. et. xl. ca. Et Levi. iij. vj.
viij. xj. xij. xiiij. xv. xvj. xvij. xvij. xix.
xx. xxij. xxij. xxij. xxv. et vlti. ca. Et idem
Numeri p. ij. iij. v. vj. viij. ix. x. xv. xix.

xxxj. et. xxxij. ca. Et ita frequēter repetit
hoc nomen dñs tā in veteri qz nouo testa-
mēto. Quare aut sic vocet: assignari pōt
tres rationes.

¶ Prima dicitur subiectionis.

¶ Secunda immutationis.

¶ Tertia anihilationis.

¶ Prima ratio: quare dñs nūcupat: dicitur
subiectionis: quia oīa que in mūdo sunt.
sive in celo: sive in terra: maxia et minima:
ab ipso sunt eiusqz prouidentie et guber-
nationi subdunt: hoc fides vera firmiter
tenet: hoc oīs doctria sana testat. Vnde
Sapientie. xiiij. ca. dicit. Tu aut pater: sa-
piētia tua gubernas oīa. Et Psalter. xiiij.
ca. Dñe de⁹ rex oīpotēs in ditione tua cū-
cta sunt posita: et nō est qui possit resiste-
re voluntati tue. Et Boetius in libro de
consolatione inq. Q qui ppetua mūdum
ratione gubernas. Et Augusti. libro. v. de
ci. dei. Deus nō solū celū et terrā: nec solū
angelū et hominē: sed nec exigui et cōtēpti-
bilis animā tis viscera: nec autis pēnulam
nec herbe flosculū: nec arboris foliū: sive
suarū partiū cōueniētia derelinquit. Et
Cicero in libro de natura deorū. Quis. n.
nō timeat omnia: pudentē et cogitantez
et aiaduertere: et oīa ad se p̄tinere putāre
curiosum et plenum negocij dñi. Cum tñ
hanc prouidentia sūmi dei nōnulli tripli-
citer errauerūt. ¶ Primi fuerunt qdā an-
tiqui philosophi qui dixerunt oīa fortui-
tu agi: vt Democritus et Epicurus: de q-
bus loquitur Lactantius libro primo di-
uinarum institutionum. Quorum positō
fuit Tho. prima parte. q. centesimatercia:
impossibilis ostenditur ex duobus. Pri-
mo quidem ex eo qd apparet in ipsis reb⁹.
Videmus enim in rebus naturalibus: p-
uenire quod melius est: aut semper aut in
pluribus: quod non contingeret nisi per
aliquam prouidentiam res naturales di-
rigerentur ad finem boni: quod est guber-
nare. Vnde ipse ordo certus rerum ma-
xime demonstrat mundi gubernationem
Sicut si quis intraret domum bene ordi-
natam: ex ipsa domus ordinatione: or-
dinationis rationem perpēderet. Et hoc
est quod Lactantius vbi. s. elegantissime
reulit. Nemo inquit est tam rudis: tam

ferus moribus: qui nō oculos suos in ce-
lum tollēs: tamen si nesciat cuius prouiden-
tia dei regat hoc oē quod cernit: nō ali-
quā tñ eē intelligat ex ipsarū rerū magni-
tudine: pulchritudine: utilitate: compati-
one. Nec fieri posse: quin id quod mirabi-
li rōne cōstat cōsilio aliquo maiore sit in-
structum. Secundo apparet illa positio
impossibilis ex cōsideratione diuine bo-
nitatis per quam res in esse producte sūt
Cum enī optimi sit: optima pducere. nō
cōuenit sūme bonitati diuine q̄ res pdu-
ctas ad perfectū non perducant: vltia autē
perfectio vniūscuiusq̄ est in cōsecutiōe
finis. Ideo ad diuinā bonitatē pertinet
vt sicut produxit res in esse: etiā eas ad fi-
nē perducant. ¶ Secundi qui errauerunt
circa dei prouidentia fuerūt aliqui asse-
rentes deū ita gubernare mundū: q̄ ta-
men nec rationalis creatura: nec anima-
lia bruta illius prouidentie subdūt. Nō
creatura rōnalis quia seipsam guberna-
re pōt: cum habeat dñiū sui actus et per
se agat. Non animalia bruta: quia apo-
stolus primo ad Corinthios ca. ii. dicit.
Deo nō est cura de bobus. ¶ His respo-
det Tho. vbi supra: q̄ creatura rōnalis
gubernat seipsam p̄ intellectū et volūtātē:
quoz vtrūq̄ indiget regulari et perfici ab
intellectu et voluntate dei. Et ideo supra
gubernationem qua creatura rōnalis gu-
bernat seipsam tanq̄ dñi sui actus indi-
get gubernari a deo. Animalia ēt bruta vt
boues et similia nō totaliter subtrahunt
a cura gubernatiōis diuine: sed solū quā-
tum ad modū qui cōpetit rōnali creature
que a deo inducitur ad bonū et retrahitur a
malo per precepta et phibitiōes: premia:
et penas: quod nō fit in creatura irrōnali
que nō ē ad beatitudinē ordinata. ¶ Ter-
tū qui errauerūt circa prouidentia diui-
nam sunt alii qui tenēt ita deū guberna-
re mundū: q̄ oīno excludūt causas secun-
das: arguentes quia melius est aliquid fi-
eri per vnū q̄ per multa: si sit possibile:
vt dicitur. viii. phisicoz. Deus ergo pōt
per seipsum gubernare absq̄ causis secu-
dis. ¶ Iterū arguūt. q̄a nihil ē in deo im-
perfectū et deficiens: sed ad defectum gu-
bernatoris pertinere videt q̄ mediāti-

bis aliquibz gubernet. Sicut rex terre-
nus: quia non sufficit ad omnia agenda:
nec vbiq̄ presens est i suo regno. Et pro-
pterea expedit vt habeat sue gubernatio-
nis ministros et coadiutores. ¶ Istis ita re-
spondet Tho. q̄ in gubernatione duo cō-
siderantur. s. ratio gubernationis. que est
prouidentia. Et executio quantū ad rati-
onē gubernationis p̄tinet: deus imedia-
te omnia gubernat. Quātū autē ad execu-
tionē deus gubernat quedā mediātibz
aliis: eo q̄ cum per gubernationē res que
gubernant sint adducēde ad perfectionē:
tanto est melior gubernatio quāto maior
perfectio a gubernāte rebus gubernatis
cōmunicat. Maior autē perfectio ē q̄ ali-
quid in se sinit bonū: et etiā sit aliis causa
bonitatis: q̄ si eēt solūmodo in se bonū.
Et ideo sic deus prouidentia sua res gu-
bernat vt quasdā in gubernando causas
aliorū istituat. Sicut si aliquis magister
suos discipulos non solū scientes faceret
sed etiā aliorū doctores. ¶ Ad dictū No
Aristotelis rōndetur. q̄ si solus deus gu-
bernet: subtraheret perfectio causalis
a rebus: vnde nō melius totū fieret per
vnū: quod fit per multa. Nam si nō eēt
aliquę cause medię exequētes diuinā pro-
uidentia: non eēt in rebus ordo causarū:
sed effectū: nō exigit ergo perfectio p̄-
uidentie diuine: vt sint cause medię ex-
equētes ipsius volūtātē. Hic est qd in ps.
dicitur. Benedicite dñz oēs virtutes ei⁹
que facitis voluntatem eius. ¶ Ad aliud
aut quod obieciēbat de defectu gubernā-
tis: Rōndetur q̄ ad dignitatē regētis p̄ti-
net: vt habeat multos ministros et diuer-
sos sui regiminis executores: quia sic pre-
clarior potestas eius ostēditur. Et si q̄s
obieceret: q̄ deus ita gubernat mediāti-
bus causis secundis: sicut aliquis supior et
prouisor: quedā magna et vniuersalia per
seipsum excogitat: qualiter sint ordinan-
da. Adinimozū No ordinē ipse nō excogi-
tat: sed aliis inferioribus excogitandum
reliquit. Sic et deus minima nō cogitat si
ue p̄ordinat. Rōndere possumus: q̄ nō ē
simile in deo et gubernatore finito i quo
contigit sic fieri: p̄pter defectū ei⁹ in quā-
tum vel minimoz vel singulariū ordina-

tiones ignorat: vel non sufficit ad omniū
 ordinē excogitandum ppter librorū vel
 temporis prolixitatē que requireret: hu/
 iusmodi aut defectus longe sunt a deo.
 Mā ipse omnia singularia cognoscit: nec
 in intelligendo laborat: aut tēpus requi/
 rit. Ideo cuncta ipsi⁹ prouidentia subia/
 cent: non solū in vniuersali: sed etiā i pri/
 culari: non solum celestia: sed infima et ter/
 rena. Vnde Aug⁹. libro. x. de ciui. dei. ca.
 xvij. ait. Philosophi et precipue platonē
 cit recti⁹ ceteris sapuisse laudant: quia di/
 uinam sapientiā vel prouidentiam: hec
 quoq; rerū infima atq; terrena admini/
 strare docuerunt. Et fm hoc dictū Aug⁹.
 non videt esse vsq; quaq; rex qd platonē
 imputat. s. q. diuiscrit prouidentia i tres
 primā priuē dei qui prouidet rebus ce/
 lestibus. Secundā secundorum deorum:
 qui celū circūcunt: que est respectu eorum
 que fiunt in generatione et corruptione.
 Tertiā quorundam demonū qui sunt cu/
 stodes circa terrā humanarū actionū. Si
 tū plato sic dixerit in hac parte: utiq; isa/
 niuit. Sed mirant qd plurimi: si deus sapi/
 entissimus prouidentia sua gubernat oia:
 cur tot mala finit in rebus esse: aut non
 pōt ea impedire: et sic nō ē omnipotens:
 aut non de oibus curam habet. Quib⁹ re/
 spondet Tho. prima pte. q. xxi. ar. ij. i re/
 sponsione ad secundū argumentū. Ali/
 ter est de eo qui habet curā alicuius par/
 ticularis: excludit defectū ab eo quod ei⁹
 cure subdit quantū pōt: Prouisor vero
 vniuersalis pmittit aliquē defectū i aliq/
 a cadere ne impediat bonū totius. Vñ
 corruptiones et defectus in rebus natura/
 libus dicunt esse cōtra naturā particu/
 larē: tū sunt de itentione nature vniuer/
 salis inquantū defectus vnus cedit in
 bonū alterius: vel etiā totius vniuersi.
 Nam corruptio vnus est generatio alte/
 rius: per quā spēs conseruat. Cum ergo
 deus sit vniuersalis prouisor totius en/
 tis ad ipsam prouidentia pertinet vt p/
 mittat quosdā defectus esse in aliquibus
 particularibus rebus ne impediat bonū
 vniuersi perfectū. Si enī omnia mala im/
 pedirent: multa bona decissent vniuerso.
 Non esset vita leonis si non esset occisio

animalū. Neq; esset patientia martyru:
 si nō esset pcssio tyrānorū. Ideo Aug⁹.
 in Enchiridion inquit. Deus oipotens
 nullo mō fineret aliquod malum eē i ope/
 ribus suis nisi vsq; adeo cēt omnipotēs
 et bonus vt bene faceret de malo. Quia
 vero intellectus noster debilis et infirm⁹
 non pōt archana dei penetrare: cum vi/
 demus vel bona malis: vel mala bonis:
 aut mori probos et vtilēs: impios et ini/
 quos diutius viuere et huiusmōi cetera
 recordari debemus illius grauissimē sen/
 tentie David in ps. Iudicia dei abyssus
 multa. Qui cōcordat quod Paulus scri/
 bit ad Roma. xj. ca. D altitudo diuitia/
 rum sapientie et scientie dei: qd incōpre/
 hensibilia sunt iudicia eius: et investiga/
 biles vic eius. Vtiq; periculosissime er/
 rāt qui profunda secretorū diuinorū suis
 viribus propriis attingere tentant. Vb
 quod Lactantius lib. p diuinarum insti/
 tutionū dicebat. Veritas et archanū sū/
 mi dei qui fecit omnia igenio et propriis
 sensibus: non pōt comprehendī. Alioq;
 nihil inter deum: hominēq; distaret: si
 consilia et dispositiones illius maiestatis
 eterne cognitio assequeret hūana. ¶ Se/
 cundo creator oium dicitur dñs ratione
 inmutationis. Pōt ipse dū sibi placet im/
 mutare legem et proprietatē cuiuscunq;
 create nature. Vt enī inquit Tho. prima
 parte. q. cētesimaquinta. Si ordo rerū cō/
 sideretur prout dependet a prima causa:
 sic contra rerū ordinem deus facere non
 potest. Sic enī contra rerum ordinem
 faceret si faceret contra suam prescientiā
 aut voluntatē aut bonitatē. Si vero con/
 sideretur ordo rerum prout dependet a
 qualibet suarū causarum: sic deus pōt fa/
 cere preter ordinē rerū: quia ordinē secun/
 darum causarū ipse non est subiectus: sed
 talis ordo ei subijcit quasi ab eo procedēs
 nō per necessitatē nature: sed p arbitriū
 voluntatis: potuisset enī et aliū ordinē rez
 instituire. Vnde pōt preter hūc ordinem
 institutū agere cū voluerit: puta agendo
 effectus secundarū causarū sine ipsis: vel ēt
 producēdo aliquos effectus ad quos cau/
 se secunde non se extendunt. Ideo Aug⁹
 contra Faustum inquit. Deus cōtra soli

tum cursum nature facit: sed cōtra sum-
mā legē tam nullo mō facit: q̄s contra se
ipsum nō facit. Et itē ibidēz. Illud est
vnicuiq; rei naturale: quod ille fecerit a
quo est ois modus: numerus: et ordo na-
ture. Igitur dñm sibi placuit de durissi-
mo lapide aquaz eduxit populo sitienti.
Sicut ponitur Exo. xvii. ca. Drauitatē
a ferro abstulit: cum tēpore Helisei de se-
cūri excussum et in aquā demersum sup-
natauit: vt notat de conse. di. ij. c. reuera
Refrigerauit ardorē ignis: qui tres pue-
ros in illum iniectos: nec in minimo le-
sit: Vt habetur Danielis. iij. cap. Et alia
innumera fecit: tā in veteri q̄s noua lege
sicut etiā cōspicim⁹ i opib⁹ miraculosis.
¶ Tercio dicit dñs rōne anihilationis: si
enī vellet i nihilū cūcta redigeret. Vnde
Hieremias ca. ij. dicebat. Corripe me do-
mine: verūm in iudicio et nō i furore tuo:
ne forte ad nihilū rediges me. Tñ aliq cō-
tra hoc arguit: qm̄ deus est causa rerum
vt sint p suā bonitatē: quia s̄m Aug⁹. in
p̄mo de doctrina christiana. Inquantū
deus est bonus sūmus. Si ergo deus nō
pōt nō esse bonus: neq; videt q̄ possit fa-
cere vt res nō sint: et ex cōsequenti nec il-
las anihilat. Ad hoc rīdet Tho. p̄ma pte
q. cētēsimā quarta. Qd deus bñdictus nō
produxit res in esse agendo ex necessitate
nature. Qd si eēt vix: nō posset rē aliquā
anihilare: sicut nec pōt a sua natura mu-
tari. Produxit autē oēm creaturam ex li-
bera voluntate ex qua esse ipsius creatu-
re dependet. Conseruat vero deus res in
esse: inquantum eis continue influit esse.
Sicut itaq; ante q̄ res essent: potuit eis
non cōmunicare esse: et sic eas non facere
Itaq; post q̄ iam facte sunt: pōt eis nō
influere esse: et sic eē desisterent absq; p̄-
iudicio diuine bonitatis que non depen-
det ex rebus creatis. Et licet posset deus
res anihilare: nihil tñ oīno in nihilū re-
digitur: ex eo q̄ magis manifestatur po-
tentia diuina in rerum cōsideratōne q̄s
in illarū anihilatione. Ideo sapiens Ec-
clesiastes. iij. ca. ait. Didici q̄ omnia ope-
ra que fecit deus: perscuerent in eternūz.
Dicta sunt hec de potestate dei excelsi:
vt sic mortales homines. āplissimū: sem-

piternūq; dñm eius contuentes maiesta-
ti sue subesse non repugnent. Ipse nāq;
est deus magnus: dominus et rex magn⁹
super omnes deos. Ipse est rex regum: et
dñs dñantium: cui⁹ eterna potestas: que
non auferetur ab eo. Ipse est qui domat
colla superba: et concidit ceruices pecca-
torum. Ipse deniq; est: de quo Paulus
scripsit prima ad Thimo. p̄mo. ca. Re-
gi seculorum immortalis et invisibilis soli deo:
honor et gloria in secula seculorum.
¶ Sermo secundus de simplicitate dei:
contra idolatras et colentes homines:
atq; celestia corpora.

Spiritus est deus Et
qui adorāt eūz in spiritu et verita-
te adorare oportet. Saluatoris nrī ver-
ba sunt ista originaliter. Joannis. iij. c.
Qui deum verum rem aliquam corpore
am esse suspicantur: profecto in laqueū
incidunt erroris: et pernitiosissime falsi-
tatis. Nam licet nulla creatura eius ma-
gnitudni valeat comparari: nihilomin⁹
cuncta que corporis inde in suo esse perfi-
ciuntur: ab illius natura sunt penitus ali-
ena. Est quidē deus vere et sūme simplex:
vt Aug⁹ docet in. vj. de trinitate. Ideo
tenendus est firmiter vt scūs Tho. docet
p̄ma pte. q. iij. q̄ in deo non est cōpositiō
neq; partiū quātitatiuarū: neq; forme et
materie: neq; in eo ē aliud natura et sup-
positiū: neq; aliud natura et esse. Neq; ē
in eo cōpositiō generis et differētie: neq;
subiecti et accidētis. S; vt facili⁹ dei sim-
plicitatē capiamus: in p̄nti sermone tres
veritates theologicās explicabimus.
¶ Prima q̄ deus ē spiritus.
¶ Secunda q̄ in deo non est cōpositiō
forme et materie.
¶ Tertia q̄ de⁹ i cōpōnē aliorū nō venit.
¶ Q̄ deus est spirit⁹: et nullo modo pōt
esse corp⁹: vel aliqd corporeū. ¶ Ap. i.
¶ Prima veritas: q̄ deus nō ē corp⁹
¶ Hoc declarat a Tho. p̄ma pte. q.
iij. ¶ Primo q̄ nullū corp⁹ mouet
non motum: et deus ē principiū mouens
immobile. Secundo: Quia deus est id
quod est nobilissimum in entibus: quod
cuncti sapiētes: p̄sent. Impossibile autē

est aliquod corpus vari nobilissimū oīū
entium. Nā corpus aut est viuū: aut nō
viuū. Corpus viuū nobili⁹ ē corpore nō
viuū. Corpus aut viuū non viuit inquā
tum corpus: quia sic omne corpus viue
ret. D. potest ergo q. viuat p. aliquid ali
ud: sicut corpus nostrū viuit per animā
Illud ergo per quod viuit corpus nobili⁹
est q. corpus: Quare impossibile est deū
esse corpus. Sed arguere possumus q. de
us sit corpus quinq. rationibus.
¶ Primo ratione attributionis.
¶ Secundo ratione figurationis.
¶ Tercio ratione testificationis.
¶ Quarto ratione situationis.
¶ Quinto ratione terminationis.
¶ Primo arguitur q. deus sit corpus ra
tione attributionis. Nam scriptura at
tribuit deo trinā dimensionē que spectat
ad corpus. Scribit enī Job. xi. ca. Excel
sio: est celo: et quid facies profundior in
ferno et vnde cognosces: longior terra mē
sura eius et latior mari. Sed ex huiusmōi
verbis non concluditur q. deus sit corp⁹:
quia sacra scriptura cū trinā dimensionē
deo tribuit sub similitudine quantitatis
corpore: quantitatē ipsius virtuale desi
gnat: vt puta per profunditatē: virtutem
cognoscēdi occulta. Per altitudinē excel
sentiā maiestatis super omnia. Per lon
gitudinem durationē suā. Per latitu
dinem affectū dilectionis ad omnia. Vel
vt Dionysius dicit i libro de diuinis no
minibus. Per profunditatē dei itelligit
incōprehensibilitas essentie eius. Per lō
gitudinē processus virtutis oīa penetran
tis. Per latitudinem superextensio ei⁹ ad
omnia inquantū. s. sub eius p. tione oīa
cōtinent. ¶ Secūdo possumus arguere:
q. deus sit corpus ratione figurationis:
Vnde nāq. figuratiuū est corpus: cū fi
gura sit qualitas circa quantitatē. Deus
autem videt esse figurat⁹. Nā Benefis
p. mo ca. dixit. faciamus hominem ad ima
ginē et similitudinē nostrā. Figura vero
dicitur esse imago: sed ex hoc nō concludi
tur q. deus sit corpus: quia hō dicitur ēē ad
imaginē dei non s. corp⁹ sed s. id quo
hō excellit alia aīalia: quantū ad rōnē et in
tellectū: que sunt res incorporee. ¶ Tercio

arguimus q. deus sit corpus rōne testifi
cationis. Testatur enī scriptura deū habe
re partes corporis. Vnde in ps. dicit. D. cu
li dñi super iustos: et aures eius in preces
eorū. Et iterū. A facie dñi mota est terra.
Et Job. x. ca. Adānus tue dñe fecerūt me
¶ Ad hoc rōndem⁹ q. locutōes huiusmōi
metaphorice sūt accipiēde: partes quidē
corporee attributū deo rōne suoz actū:
s. in quandā similitudinē: sicut actus ocu
li est videre. Vnde oculus de deo dictus
significat virtutē eius ad vidēdū suo mō
intelligibili: et simile ē de aliis. ¶ Quarto
arguimus rōne situationis: situs nō con
uenit nisi corp⁹: sed ea que ad sitū p. tinent
dicunt de deo. Nam scribit Esai. iii. ca.
Stat ad iudicādū dñs. Et. vi. c. Vidi do
minū sedentē. Stare itaq. et sedere ad si
tū spectat: ergo deus ē corpus. ¶ Ad hoc
vt predictum ē respōdemus q. ea que ad
situm p. tinent attributū deo s. in quan
dam similitudinē. Et sic dicit sedēs p. p.
suam imobilitatem et auctoritatē: et stare
propter suā fortitudinē ad debellandū
omne quod ei aduersat. ¶ Quinto argui
mus rōne terminationis: nihil vtiq. pōt
esse terminus motus localis a quo: et ad
quē: nisi sit corpus vel aliqd corporeum.
sed deus in scriptura dicitur ēē termin⁹ mo
tus localis vt ad quē: s. in illud ps. Acce
dite ad eū et illuminamini. Et vt a quo:
iuxta illud Jeremie ca. xvii. Recedētes
a te in terra scribebūt. ¶ Hec ratio soluit
qm̄ ad deū nō accedit passibus corpali⁹
cū vbiq. sit: sed affectibus mētis: codēq.
modo ab eo discedit. Ita q. accessus et re
cessus sub similitudine localis motus de
signant spirituale affectum.
¶ Q. propter summas simplicitatē que ē
in deo nō cadit in eo cōpositio materie
et forme. ¶ Capitulū secundū.
¶ Secūda veritas: q. in deo nō ē cō
positio forme et materie. ¶ Prima
ratio s. in Tho. est: quia materia id
quod ē in p. sentia ē. Et deus ē actus pu
rus nō habens aliquid de potēialitate.
Secūda rō: quia omne cōpositū ex m. et
forma ē corpus. Quantitas enī dimensio
ua est: que primo inest m. et deus nō est
corpus. Tercia ratio: quia oē cōpositū ex

materia et forma est perfectum et bonum per suam formam. unde oportet quod sit bonum per participationem secundum quod materia participat formam. Porro autem quod bonum et optimum quod est deus non est bonum per participationem. Quia bonum per essentiam est prius bono per participationem. Et si quis instaret quod in deo ponitur ira et gaudium ac similia que sunt passionibus coniuncti. ut dicit Aristoteles. primo de anima. Respondere possumus quod ita tribuuntur deo secundum similitudinem effectus. Effectus namque ira est punire. punitionis igitur dei ira eius est. et sic de reliquis que nullo modo de deo accipiuntur secundum passionis defectum. Ex predictis sequitur quod deus est idem quod natura sua siue essentia. quoniam in his que non sunt composita ex materia et forma in quibus individuationis non est per materiam individuationis. id est per hanc materiam: sed ipse forme per se individuatur. oportet quod ipse forme sint supposita subsistentia. unde in eis non differt suppositum et natura. sicut in rebus compositis ex materia et forma. necesse est quod differat natura uel essentia et suppositum. Cum itaque deus ut dictum est non sit compositus ex materia et forma. oportet quod deus sit sua diuinitas sua uita et quicquid aliud de deo sic predicatur.

Quod deus non venit in compositionem alicuius creature neque sicut principium formale neque materiale.

Capitulum tertium.

Tertia veritas est quod deus in compositionem aliorum non venit. neque sicut principium formale neque sicut principium materiale. quod est causa prima efficiens. cuius est primo et per se agere. Quod autem venit in compositionem alicuius non est primo et per se agens. sed magis compositum. Et licet Augustinus libro de verbis domini dicat. quod uerbum dei quod est deus est forma non formata. quare sequeretur quod cum forma sit pars compositi. Tunc sanctus Thomas. dicit quod uerba sancti augustini sunt sane intelligenda. quoniam uerbum in diuinis est forma exemplaris et non forma que est pars alicuius compositi. Quare ex dictis liquido cognoscere possumus. quod multipliciter errauerunt antiqui. Nam quidam dixerunt quod deus esset anima mundi que informat celum et terram et omnibus uiuentibus ministrat uitam. Et quod per quatuor elementa fusa uniuersa sub celo gignat. per teget et corumpat. fin illud Virgilij in. vi. Principio celum et terras camposque liquentes Lucentemque globum lune titaniaque astra. Spiritus intus alit totamque infusa per artus. Adens agitat molem et magno se corpore miscet. Unde

hominum pecudumque genus uite volantium. Et quod marmorea fert monstra sub equore pontus. Hec opinio impia est et falsa quoniam ut est predictum non potest esse deus. propter suam perfectionem. formale neque materiale principium creature. licet sit causa efficiens et finalis omnium rerum. quod est alpha et omega principium et finis. Alij uero tenuerunt ecclesia corpora esse deos. de quibus ita Lactantius scribit li. ij. diuinam instituit. Philosophi stoice discipline in ea sunt opinione ut omnia ecclesia que mouentur in deorum numero habenda esse censeant. Siquidem Lucilius stoicus apud Liceronem sic loquitur. Hanc ergo in stellarum constantiam hanc tantam in tam uariis cursumbus conuenientiam non possum intelligere sine mente ratione consilio que cum in sideribus esse uideamus non possumus ea ipsa non in deorum numero ponere. At paulo infra Lactantius sic sequitur. Vos o philosophi non solum indoctos et impios uerum et cecos et ineptos et deliros perbamus. quoniam ignorantiam imperitorum uanitate uicistis. Illi enim solem et lunam uos esse fidei deos putatis. Nonnulli uero ad hanc uenerunt superstitionem ut homines putauerunt fuisse deos. nam ut Lactantius refert li. primo. Coluerunt egyptij Iudem. Aduari Iubam. Adalcedones cabirum. Peni ueranum. Latini faunum Sabini Xanthum. Romani quirinum. Athenienses mimerum. Samij iunonem. Daphnij uenerem. Lemnij vulcanum. Marij liberum. Delici apollinem qui omnes fuerunt homines. Ex quo ibi Lactantius subdidit. Adarcus tullius. qui non tamen perfectus orator sed philosophus fuit. Siquidem solus extitit platonis imitator in eo libro quo seipsum de morte filie consolatus est. non dubitauit dicere deos qui publice colerentur homines fuisse. Et in libro de natura deorum Liceronem sic fateretur. Suscepit autem uita hominum consuetudo quod communis ut beneficij excellentes viros in celum fama ac uoluntate tollerent. Hinc hercules. Hinc Lascor. hinc pollux. hinc esculapius. hinc liber. In primo uero libro diuinarum institutionum Lactantius deridet illos qui Iouem deum appellant. Dana inquit persuasio est eorum qui nomen iouis summo deo tribuunt. Et iterum ibi de Ioue ait. Antiquus auctor Emerus qui fuit ex ciuitate messana res gestas iouis et ceterorumque dii putant collegit historiis quas cotenuit ex titulis et inscriptionibus sacris que in antiquissimis templis habebantur. Adaximeque i fano iouis trifidi. ubi aurea

columnnam positum esse ab ipso ioue titulus indicabat. i qua columna sua gesta prescriptit ut monumenta essent posteris rerum suarum. Et iterum infra ait. Olimpus ambiguus nomen est et montis et celi. In olimpo autem Iouem habitasse docet historia eadem. que dicit Eadem tempestate Iupiter in monte olimpo maximam partem vite colebat. Et eo ad eum in ius veniebat si que res incontrouersa erant. Item si quis quid noui inuenerat quod ad vitam humanam utile esset eo veniebat atque Ioui ostendebat. Et iterum ibi Lactantius ait. Cicero de natura deorum cum tres ioues a theologis nominari diceret ait tertium fuisse cretensem saturni filium cuius in illa insula sepulchrum ostenditur. Quomodo ergo potest deus alibi esse uiuus. alibi mortuus. alibi habere templum. alibi sepulchrum. hec ille. Vbi ostendere contendit quod Iupiter homo mortalis non deus fuit. Sed mirum nempe est quod de romanis antiquis predicat. Ad tantam namque dementiam deuenerunt ut etiam meretrices deas colerent. Nam ut inquit Lactantius. Romuli nutrix lupa honoribus est affecta diuinis. fuit enim faustuli vxor et propter vulgari nominis uilitatem lupa inter pastores nuncupata est. unde etiam lupanar dicitur. Quodam insuper meretrix LENA dicta cum tyrannum occidisset pro dea est habita. Et quia nephas erat simulacrum constitui meretricis in templo apollinis effigiem posuerunt cuius nomen gerebat. Colebat adhuc faulam meretricem. Et de alia flora refert Lactantius quod cum magnas opes ex arte meretricis quaesiuisset populum romanum scripsit heredem certamque pecuniam reliquit cuius ex annuo fenore suus natalis dies celebraretur editione ludorum quos appellant floralia. Quod quia senatui flagitiosum videbatur ab ipso nomine argumentum sumi placuit ut pendende rei quedam dignitas adderetur. Deam fincerunt esse que floribus presit eamque oportere placari ut fruges cum arboribus aut uiribus bene prospereque florescerent. Et ne singulis immoremur tam Romani quam cetera nationes idolatre ut Paulus scribit ad Romanos primo ca. Adtauerunt gloriam incorruptibilis dei in similitudinem imaginis corruptibilis hominis et uolucrum et quadrupedum et serpentum. Contra quos ita pulchre scriptum est Sapientie decimum tertio ca. Va-

ni sunt omnes homines in quibus non subest scientia dei. Et de his que videntur bona non potuerunt intelligere cum qui est. Neque operibus attendentes agnouerunt quis esset artifex. Sed aut ignem aut spiritum aut citatum aerem aut girum stellarum aut nimiam aquam aut solem aut lunam rectores orbis terrarum deos putauerunt. Quorum si specie delectati deos putauerunt sciant quanto his dominator eorum speciosior est. Speciei enim generator hec omnia constituit. hec ille. Nos uero quibus ueritas iam effulsit. neque paganorum deliramentis innitimus satis superque reprehensibiles sumus. quia deum uerum magnam et omnipotentem agnoscentes illi ut decet reuerentiam debitam non impendimus neque ad promissam nobis ab eo hereditatem celestis regni procuramus accedere. Ad quam nos ipse perducatur qui est benedictus in secula seculorum Amen.

¶ Sermo tertius de incarnatione ihesu christi in quo declaratur summa liberalitas dei patris et tempus incarnationis conueniens.

Quoniam ubi uenit plenitudo temporis misit deus filium suum factum ex muliere factum sub lege ut eos qui sub lege erant redimeret ut adoptionem filiorum reciperemus. Doctores gentium uerba sunt ista originaliter ad Balathas quarto ca. Descendit de celo in ueram uirginis deus dei filius ut homines perditum redimeret atque reduceret ad regna celorum. Post lapsum siquidem primorum parentum humanum genus per longissima temporum spacia sub diuina indignatione permansit. Omnes eramus filij ire nec dabatur cuius aditus ad paradisum. Trabantur patres ad limbum. ibique habitabant in tenebris. non valentes attingere ad lumen desiderabile uisionis diuine. Deos iusti erant in luctu et mundus totus paucissimis diuitiarum exceptis. idolis deditus post principem tenebrarum curtebat. Tandem recordatus deus quod pulvis sumus. misertus est figmenti sui. Et ira deposita aperuit fontem pietatis sue. misitque filium suum dilectum qui uerus deus et homo. malis omnibus finem dedit. Cum uero nos deceat tanti beneficii memores esse. ne propter ingratitudinem impij apud altissimum inueniamur. Itcirco in hoc sermone d-

incarnatione ihesu xpi loqui incipiemus de qua dicit apostolus paulus verba in thema te posita. ubi tria mysteria erunt declaranda.

Primum dicitur charitatis.

Secundum tarditatis.

Tertium temporalitatis.

De varijs opinionibus circa incarnationem xpi. si homo non peccasset.

Primum mysterium declarandum dicitur charitatis. In quo deuote considerandum est quod ardentissima fuit erga nos charitas dei patris qui pro nobis peccatoribus filium suum carnem assumere et crucem fecit subire. Sed pro spirituali non quidem curioso ingenij nostri exercitio circa dubium illud aliquoties insudabimus quo queri solet. An si non peccasset adam xps fuisset incarnatus. Et de hoc apud theologos peritissimos duplex extat opinio. Prima eorum qui tenet quod si nunquam adam lapsus esset adhuc deus homo factus fuisset. et ut dicit Bonaventura in iij. distin. i. Ibi distinguunt de incarnatione. Nam cum incarnatio sit carnis assumptio. caro assumpta potest considerari dupliciter. aut quantum ad substantiam aut quantum ad defectum passibilitatis. si fiat sermo de ipsa quantum ad defectum passibilitatis et mortalitatis tunc si non peccasset homo et redimendus non esset xps mortalem carnem non assumpsisset. Si vero loquamur de incarnatione secundum quod dicit assumptione humane nature simpliciter. id est sine defectibus et penalitatibus. sic volunt isti quod si nunquam peccasset homo. adhuc xps fuisset incarnatus. Assumunt autem huius opinionis confirmationem septem persuasivas rationes.

Prima dicitur hominis perfectio.

Secunda humane nature dispositio.

Tertio dei manifestatio.

Quarta humane nature exaltatio.

Quinta meriti comparatio.

Sexta matrimonij significatio.

Septima animarum per nos bilis conditio.

Prima ratio confirmans opinionem prefatam dicitur hominis perfectio. Incarnatio quippe facit ad hominis perfectionem. et per consequens ad perfectionem uniuersi in hoc quod completionem dat humano generi. Primo quantum ad illud quod respicit naturam. Secundo quantum ad illud quod respicit gratiam. Tertium quantum ad illud quod respicit gloriam. Primo quantum ad illud quod respicit

naturam. quod in incarnatione est consummatio modorum educendi hominem in esse. Quadruplex namque modus est educendi hominem in esse. Primus nec de viro nec de muliere sicut fuit adam. Secundus de viro sine muliere. sicut euangelium. Tertius de viro et muliere. sicut educimur omnes. Quartus de muliere sine viro. sicut eductus est xps. Sed hic quartus est in incarnatione. ergo si homo sterisset incarnatio fuisset. aut si non. tunc unus modus productionis hominum deficeret. et sic uniuersus perfectum non esset quod est maximum inconueniens. Dicit namque Augustinus in li. de libero arbitrio. quod uniuersus hominibus perfectus quod nemo potest in eo imperfectum aliquid rationabiliter inuenire. nec rationabiliter aliquid addere. Secunda incarnatio facit ad perfectionem hominis quantum ad illud quod respicit gratiam. Nam xps est caput ecclesie non solum secundum diuinam naturam. sed etiam secundum humanam sicut dicit Augustinus super Iobem. Sed si homo non peccasset adhuc esset corpus ecclesie. aut ergo dei filius incarnaretur. aut corpus ecclesie remaneret accephalum sine capite. Tertio incarnatio facit ad perfectionem hominis quantum ad illud quod respicit gloriam. Ut enim inquit Augustinus li. de spiritu et anima. totum hominem assumpsit ut totum beatificaret. ut siue intus ingrederetur siue extra egrederetur passiva inueniret. Sed homo debebat totus beatificari. et ita plene si non fuisset lapsus sicut posset cecidit. Ergo si adhuc non peccasset xps fuisset incarnatus. Secunda ratio pro prefata opinione dicitur humane nature dispositio. Dicit enim glossa super illo verbo ad hebreos. Nusquam apprehendit angelos non angelice nature data est et dignitas ut ei persona diuina uniretur. Si ergo humane nature nihil datur frustra. Si non peccasset talis dignitas non remaneret vacua. sed adhuc uniretur cum diuina natura. Tertia ratio dicitur dei manifestatio. Nam ita decebat deum manifestare suam potentiam. sapientiam et bonitatem si homo sterisset sicut si lapsus esset. ergo si omnia ista facta sunt in opere incarnationis videtur quod incarnatio adhuc fuisset. et peccato hominis non interueniente. Quarta ratio est humane nature exaltatio. In incarnatione siquidem filij dei humana natura est plurimum exaltata. Si ergo deus incarnatus ex hoc quod humana natura peccat. videtur quod homo reportat commodum de malicia sua. quod non decet iustum

retributorem. Quinta ratio dicitur meriti comparatio. Tante utique nobilitatis et difficultatis est mereri et vendicare siue acquirere sibi infinitum bonum, sicut satisfacere pro offensa que est contra infinitum bonum. Si ergo homo non poterat satisfacere pro se de offensa qua offenderat deum, sic nec per se potest mereri habere deum, ergo sic opportunum fuit filium dei incarnari homine cadente ut pro homine satisfaceret, sic videtur quod opportunum fuit dei filium incarnari homine stante ut hoc mereri posset per eum. Sexta ratio dicitur matrimonij significatio. Si quidem homo lapsus non fuisset, nihilominus fuisset sacramentum matrimonij. Si vero sacramentum matrimonij in coniunctione sexuum dicit siue significat coniunctionem christi et ecclesie quantum ad naturarum unionem propter inseparabilitatem. Unde Apostolus ad ephesios, v. ait. Sacramentum hoc magnū est. Ego autem dico in christo et in ecclesia, ergo si homo steterisset aut sacramentum matrimonij esset falsum signum, aut dei filius fuisset incarnatus. Septima ratio dicitur anime christi nobilis conditio. Si incarnatio facta est principaliter propter peccati expiationem sequeretur quod anima christi facta sit non principali intentione, sed quadam quasi occasione. Sed inconveniens est nobilissimam creaturam occasionaliter esse introductam, cum agens intendat principaliter opera nobiliora. Igitur videtur quod inconueniens sit dicere incarnationem factam esse propter hominis reparationem. Predicis itaque rationibus muniti affirmamus plerique, quod si non peccasset Adam adhuc christus carnem assumere non refugisset. Sed aliorum secunda opinio est, quod si non fuisset peccatum hominis, neque fuisset aliquo pacto incarnatio subsequuta. Et isti quidem rationes pro alia parte siue opinione, productas primo solvere et nil illas valere contendunt. Deinde seipsos muniunt viriliter et defendunt tam rationibus catholicis quam auctoritatibus fidedignis. Dicit ergo quod prima ratio debilissima est, quia dum dicitur quod deum concubebat incarnari propter perfectionem universi quodammodo deum intra perfectionem universi concludit, et quandam necessitatem incarnationis imponit ei, quod contra mentem philosophi, qui, xi. Metaphysice ait, quod deus supra omnem ordinem universi ponendus est, sicut non dicitur esse dux de exercitu sed supra exercitum. Et ad illud quod dicitur de

multiplici modo educendi hominem. Respondetur quod ille quartus modus educendi hominem non est de perfectione universi, sed supra perfectionem. Ideo Jeremias, xxxi. ca. dicit. Nouum fecit dominus super terram femina circumdabit virum, ex quo non sequitur, quod si homo steterisset quod talis modus producendi homines esset, nec ex hoc sequitur quod universum sua perfectione careret. Sicut etiam non potest argui imperfectio universi quantum ad suscitationem mortui quam deus non fecisset si homo posuisset. Posset etiam dici quod de illo modo productionis non potest argui veritas incarnationis, quia deus posset producere hominem de muliere absque viro qui tamen non esset deus. Ad aliud vero quod sequebatur in prefata ratione quod incarnatio facit ad perfectionem hominis quantum ad illud quod respicit gratiam ex quo christus est caput ecclesie secundum humanam naturam. Respondetur quod duplex est proprietates capitis. Una que attenditur secundum conformitatem ad membra. Alia que attenditur secundum gratuitam donorum influentiam. Ratione prime proprietatis christus est caput ecclesie in quantum homo. Ratione vero secunde caput est in quantum deus. Et hac ratione principaliter tenet rationem capitis. Ideo esto quod incarnatus non esset adhuc ecclesia capite non careret, quia sicut ecclesia angelorum habet caput deum, ita ecclesia hominum, quare non sequitur quod corpus ecclesie esset acephalum, quavis non haberet caput secundum omnem proprietatem. De illo vero quod dicitur quod incarnatio facit ad perfectionem hominis quantum ad gloriam. Respondetur quod illa non est ratio precipua incarnationis sed annexa principali, pro eo quod si nunquam deus incarnatus esset, homo glorificatione corporis sui et visione dei perfecte et totaliter beatus esset. Visio enim christi corporalis spectat non ad essentialis completionem beatitudinis sed ad quoddam accidentale gaudium. Nam gloria corporis et sensuum exteriorum erit per redundantiam delectationis venientis ab anima ex visione dei, ut dicit Augustinus in epistola ad diofcorum. Unde multum derogare videtur summo bono, qui dicit ipsum non sufficere absque bono creato sibi adiuncto ad hominem perfecte beatificandum. Secunda ratio soluitur, quia illa idoneitas et congruitas data humane nature ad incarnationem attenditur ex parte reparabilitatis hominis principaliter quavis ratione dignitatis et aliarum conditionum aliquo modo attendatur. Ideo sicut homo non fuisset

reparatus si non cecidisset quous esset repara-
bilis sic deitati non esset vnitus quous eet vni-
bilis. Nec tñ frustra fuisset illa potentia quia
multe sūt potentie et idoneitates que ad actuz
non reducuntur et tñ frustra non sūt qz digni-
tati et nobilitati nature attestantur. Nec dici-
tur potentia frustra si non reducitur ad actuz
sed tunc frustra est cum ad actum non reduci-
tur. et tñ ad actum exigit eam reduci tempus
et locus. ¶ Secda ratio frinola censetur ex eo
qz deus sufficienter manifestauit suam poten-
tiam sapientiā et bonitatem per opus creatio-
nis rerum distinctionis et ornatus. licet istam
manifestauerit in opere incarnationis dum p-
pter hominis lapsum decuit xpm carnē assu-
mere. ¶ Quarta adhuc ratio inficitur. qz licet
per xpm incarnatum sit exaltata humana na-
tura nō tñ sequitur qz homo ex hoc reportet cō-
modum de malicia sua. qz incarnatio nō fuit
ex malicia hominis. sed ex sūma benignitate
et sapientia dei. Quia enim sapientia dei vin-
cit maliciam. Hinc est qz non patitur esse ma-
lum aliquod de quo non eliceat bonū et etiam
maius bonū. Alioquin non perfecte maliciaz
vinceret. Propterea contra preuaricationē
ade qui totum genus humanū interfecit sta-
tuit recitudinē scdi ade qui pro toto genere
humano posset satisfacere. Et cuius obedien-
tia mltro plus sibi placeret qz inobediētia ade
potuit sibi displicere. Quare filium dei incar-
nari non fecit nostra malicia sed dei charitas
nimia et misericordia. ¶ Quinta ratio nihil
concludit qm non eodem mō se habent meri-
tum vite eterne et satisfactio pro offensa. Nā
ad meritū vite eterne sufficit complacentia ex
parte merentis. ad hanc aut complacentiam
sufficit diuina gratia. Et qz grām diuinā po-
terat homo habere per missione spūs sc̄i et fi-
lij in mente absqz filij missione in carnē. Hic
est qz ad pfectionē meriti vite eterne nō opor-
tuit incarnationē interuenire. Ad satisfacien-
dum aut nō solū requirit qz satisfactio placeat
sed qz damnū recompensare valeat. et honorē
deo sublatū restituat. Et ideo non tanta fuit
necessitas incarnationis propter necessitates
merendi sicut propter necessitatē satisfacien-
di. Et qz istud sit verum patet in angelis quo-
rum natura non est vnita verbo et tñ merue-
runt vitam eternā. Insuper esto qz tante diffi-
cultatis sit mereri vitam eternā sicut satisfac-
cere pro offensa. tñ nō oportet qz propter hoc

necessaria sit incarnatio xpi pro eo qz spiritus
sc̄us ipse qui p charitatē mouet aiam dignā
eam facit gloria sempiterna. Sed ad satisfaci-
endū necessaria est incarnatio. qz ut aiunt om-
nes theologi. Eōgruentissimus modus satis-
faciendi fuit per mortē et passionem xpi. sicut
congruentissimus est ad merendū per charita-
tem et dilectionem. ¶ Sexta ratio ad hoc non
potest militare qz matrimoniū duplicē habet
significationē. significat enim coniunctionē
dei ad ecclesiam sūm charitatem. Et significat
etiam coniunctionē naturaz in persone vni-
tate. dictāqz significationē habet sūm statum
nature lapsē. primā vero habuisset si stetisset
homo. Et ideo non esset falsus signū. sicut enī
matrimoniū nunc est in officiū et in remediū
tunc aut solum in officiū sic modo hz duplex
significatum tunc vero vniū. ¶ Septima in-
super ratio nō admittitur nec acceptatur qm
deus ab eterno presciuit lapsum humani ge-
neris qd tñ fecit qz se reparaturus cognouit.
Et ideo principalius in intentione fuit repa-
ratio lapsi qz conditō eius ad lapsum possibi-
lis. Et propterea nō sequit qz aia xpi facta sit
quādā occasione et nō principali intentione. h
enim teneret si deus in conditōne generis hu-
mani non recognouisset hominis lapsū. Ex
quibus oibz qui tenent qz non fuisset incar-
natus xpus si non peccasset adam. asserunt qz
opinio ista eoz magis deū honorat qz prima q
deū intra perfectionem vniuersi includit. hoc
vero supra oēm ordinem vniuersi ponit illuz
De quo vide Bonauentu. in sc̄do di. xv. q. iij
in littera. Insuper fortificatur eoz sententia
tali ratione. Si deus assumpsit humanā na-
turam. Aut hoc fuit propter humanā digni-
tatem. Aut propter necessitatē. Si ppter di-
gnitatem cum angelica natura sit dignior qz
humana magis debuit assumpsisse angelicaz.
Si propter necessitatē et necessitas indigentie
non sit nisi propter peccatum. ergo videtur qz
precipua ratio incarnationis fuit redemptio
humani generis lapsi. Accedit ad hoc ad fir-
miorē confirmationē qz oēs doctores famosi
celeberrimi ita expresse tenent et loquunt. Vñ
super illo verbo matthci. xviij. ca. Venit fili⁹
hominis querere et saluum facere quod perie-
rat. Aug⁹ in li. de verbis apli sic dicit. Si hō
non peccasset filius hominis nō venisset. Et
iterū super illo dicto apli prime ad thi. primo
ca. Xps iesus venit in hunc mundum saluos

facere peccatores. Aug⁹ ait. Nulla causa fuit
 veniēdi xpo dño nisi peccatores saluos facere
 Tolle morbos tolle vulnera ⁊ nulla erit causa
 medicine. Et super illo verbo Matth. i. Ipse
 eni saluū faciet populum suū a peccatis eorū
 Augusti. refert. si homo nō peccasset virgo n̄
 peperisset. Et idem super isto verbo psalmi.
 Infixus sum in limo profundi. vtinam mane
 ret homo in eo quod deus fecit. Si maneret i
 eo quod deus fecit n̄ in limo infixus esset quē
 deus genuit. Et iterum Augustinus sup illo
 verbo Joan. xi. ca. Dñe ecce quem amas isir
 matur. Si peccatores dñs n̄ amaret ad terrā
 de celo nō descendisset. Et ad idem est dictuz
 Gregorij in hymno. Exulter iam angelica.
 vbi ait. Nihil enim nobis nasci. pfuit nisi re
 dimi profuisset. Et leo papa in sermone de na
 tiuitate inquit. Si homo ad imaginem ⁊ si
 militudinem factus in suo honore mansisset
 creato mūdi creatura n̄ fieret neq; sempiter
 nus temporalitatem subiret. aut equalis deo
 patri dei filius formaz serui assumeret. Et ne
 vltius defatigetur animi auditorum cum
 vtraq; opinio stare possit. Ego dico q; si non
 peccasset homo. quid fuisset. nobis reuelatum
 nō est. Sufficere nobis debz q; xps factus est
 homo vt peccatum generis humani deleter.
 hic dirigenda est cōtemplatio nostra hoc pie
 ad mentē reuocandū. Considerem⁹ ergo quā
 ta fuit admiranda charitas dei patris qui. p
 prio filio suo nō pepercit sed pro nobis omni
 bus tradidit illum. De hoc sic scribit iōan. iij
 c. Sic deus dilexit mūdum vt filium suū vni
 genitū daret vt omnis qui credit in illum nō
 pereat sed habeat vitam eternā. Quod hic
 ronymus admirans in epistola ad damasum
 papam inquit. Que maior potest esse clemen
 tia q̄ vt dei filius. filius hominis. putaretur
 decem mensuz fastidia sustineret. partus ex
 pectaret aduentum. per singulas adoleret eta
 tes. ⁊ post contumelias vocū alapas ⁊ flagel
 la crucisq; pro nobis fieret maledictū vt nos
 a maledicto legis absolueret. Et Gregorius
 reclamando sic patrem eternū alloquitur. O
 inextimabilis dilectio charitatis. vt seruū re
 dimeres filium tradidisti. Et merito quilibet
 insuporem verri debet cum audit deum car
 ne vestitum passibili. ⁊ humiliatum vsq; ad
 formam serui. non propter suam sed propter
 nostram indigentiam vt nobis pereuntibus
 ferret opem.

¶ Tempus incarnationis xpi merito dicit
 temp⁹ plenitudinis respectu dei. respectu an
 geli. ⁊ respectu hominis. **Capitulum. ij.**

Secundum mysterium declarandum de
 incarnatione xpi dicitur tarditatis. In
 quo fideliter. confitemur xpm rationabiliter
 distulisse tempus incarnatiōis vsq; ad sextaz
 etatem mundi. Quare autem nō. ante volue
 rit incarnari dixi in quodam sermone de an
 nūciatione virginis. qui licet alibi sit notatus
 tamen pro huius operis perfectiōe etiam. in
 hoc libro scribitur. Nunc vero apertū est
 cur tempus illud quo deus homo factus est
 ab aplo tempus plenitudinis appellatur. Et
 ad hoc rōdet dñs Bonauen. in. iij. di. i. in de
 claratiōe littere q; sic dicitur. ¶ Primo respe
 ctu dei. q; in incarnatiōe est facta plena parti
 cipatio diuinitatis. Vñ ad colocenses. ij. c. di
 cit Apl's. In xpo habitat ois plenitudo diui
 nitatis corporaliter. ¶ Secō dñ tempus pleni
 tudinis respectu angeli q; per xpm reparata
 est angelorum ruina. Idco dauid in ps. cix. ait
 Iudicabit in nationibus implebit ruinas.
 ¶ Tercio dñ tps plenitudinis respectu homi
 nis. tum quia plene a culpa liberatur. tum qz
 plene est de veritate necessaria edoctus. tum
 quia plena gratia diffusa est in credentes. vñ
 dicitur Joannis. i. ca. q; iōannes baptista te
 stimonium perhibens de xpo ait. De plenu
 dine eius accepimus omnes ⁊ gratiam pro
 gratia. quia lex per moysen data est. gratia ⁊
 veritas per iesuz xpm facta est.

¶ Qualiter accipiendum sit medium tempo
 ris in quo xps incarnatus est.

Capitulum. iij.
Tertium mysterium declarandum de in
 carnatione xpi dicitur temporalitatis.
 Et in hoc inuestigādum est. An xps incarna
 tus sit in medio tps. Et quidam arbitrantur
 q; sic. ppter verba Abacuc prophete dicentis
 ca. iij. Dñe audini auditionem tuam ⁊ timui.
 Dñe opus tuū in medio annorum viuifica il
 lud. In medio annoz notū facies. Lumīrat⁹
 fueris n̄ recordaberis. Que verba vt dicit
 in argumēto in Abacuc intelliguntur de xpo
 Ex quibus id videtur affirmari. q; de⁹ homo
 factus est in medio tps. At ⁊ alij cōtrarium
 sentiūt tenentes q; xps in vltimis tpsibus visi
 biliter deus ⁊ homo mundo apparuit. Nam
 Aug⁹ super. iij. ca. iōānis inquit d xpo. Iter
 ipsius est caro. p nobis assumpta. Qui enim

4
vbiq; est quo it. nisi q; ad nos si veniret si for-
mam visibilis carnis nō assumeret. Ideo sati-
gatus erit ab itinere. Quid est aliud q; sati-
gatus in carne. Quare ergo hora sexta. quia
etate seculi sexta. Et opus tanq; vnam horam
vnam etatē ab adam vsq; ad noc. Secundā
a noe vsq; ad abrahā. Tertiā ab abrahā
vsq; ad dauid. Quartā a dauid vsq; ad trās
migrationē babilonis. Quintā vsq; ad bap-
tismū iōānis. Sextā vsq; ad cōsumationē se-
culi. hcc ille. Constat autē q; sexta etas in qua
xps venit non est in medio temporis cum sit
ultima. ergo magna restat in hoc perplexitas
quam amouēdam puto ne in dubio animus
in cōtemptū cadat scripturaz sanctaz. Et p-
pterca dicere possumus q; mediū sumitur du-
pliciter. s. stricte et punctaliter pro eo tempore
quod equaliter distat ab extremis. s. principio
et fine temporis. Et accipitur large. p. eo. s. qd
est inter illa extrema verba. itaq; Abacuc me-
diū temporis designāt. Hoc mō scdo q; si
stricte vellemus intelligere tūc nobis esset cer-
titudinaliter cognita hora iudicii qd in fine
tpum et cōsumationē seculi fiet cōtra id quod
saluator nŕ dixit. Marc. xiiij. Et matth. xxiiij.
ca. De die autē illa et hora nemo scit. Vb quod
Aug. li. xviij. de ci. dei. dicit. Frustra ānos q;
remanent huic seculo computare ac diffinire
conamur. cum hoc nō esse nŕm ex ore veritatis
audiuimus. Sufficiat igit nobis agnoscere q;
incarnatus est xps inter principiū et finē tem-
poris qd est mediū valde latum nō at in extre-
mitatibus in principio. s. et fine. De ānis. Vb
qui fluxerunt a principio mūdi vsq; ad incar-
nationē xpi variā est opinio. Max fm Bedā
fuerūt āni quicq; milia centū nonagintanoue
Alij vero cōputant ānos tria milia nongen-
tos sexaginta. Nō tñ propter hoc cuiq; durū
videri debet. cū difficillimū credam puncta li-
cere posse seruari memoriā ānorum in rebus
gestis. Debemus itaq; nos oī curiositate de-
posita redemptori nostro gratias quas pos-
sumus dicere. quia non expectamus amplius
cum in carnem venturum qui iam venit et vi-
am fecit omnibus vt facile saluari possumus
aperuitq; ianuam regni celoz ad quod nos
ipse perducit qui viuit et regnat in secula se-
culozum.

¶ Sermo quartus in quo tractatur de incar-
natione dñi nostri iesu xpi a cuius explicita fi-
de iam nullus excluditur.

In hoc apparuit cha-

ritas dei in nobis qm filium suum
vnigenitum misit deus in mundum
vt viuamus per eum Verba sunt Joannis
prime sue canonice ca. iij. Refugit quorūdam
animus deum incarnatum audire qui blas-
femiam arbitrantur quod nos ad laudem cre-
atoris nostri accedere cōfitemur. Tunc qui-
dem illum benedicimus cum stabili fide credi-
mus eum pro nobis hoīem factum. Vt autē cō-
fundant increduli et mens bonoz in ipsa ve-
ritate letetur in hoc sermone de incarnatione
iesu xpi benedicti verba faciemus. de qua lo-
cutus est iōānes in verbis in themate positis
vbi tria mysteria occurrunt cōsideranda.

Primum dicitur possibilitatis.

Secundum necessitatis.

Tertium credulitatis.

¶ Qualiter fuit possibile deum carnem assu-
mere.

¶ Capitulum. i.
Primum mysteriū cōsiderandū dicit pos-
sibilitatis in quo ostendimus q; deum
incarnari fuit possibile. Et hoc fm Tho. iij.
parte. q. i. triplici ratione

Primo ratione omnipotentie.

Secundo ratione excedentie.

Tertio ratione conuenientie.

¶ Primo ostendit impossibilitas incarnatō-
nis ratione oipotentie. Nam cum deus sit oī-
potens potest omne illud quod nec contradi-
ctionem includit nec aliquem defectum in deo
ponit. iuxta verbū angeli ad virginē beatissi-
mam Luce. i. dicentis. Non erit impossibile
apud deum omne verbū. Sed deū humanam
naturā assumere nec cōtradictionē includit.
nec aliquē defectū in deo ponit. qd patet. q;
diuina natura vniri humane in vnitatē per-
sone nō est aliud q; diuinā psonā que ab eter-
no fuit hypostasis respectu diuine nature eē
hypostasin respectu humane nature in tem-
pore. hoc at nō dicit aliquā imperfectionē sed
potius dignitatē et nobilitatē. Sicut enī cum
deus sit bonus ab eterno in nullo fit derogatio
bonitati sue dū est causa bonitatis creatu-
re in tpe. Quis bonitas creata longe sit infe-
rior bonitate increata. Sic cū persona filij dei
sit hypostasis itelligibilis intellectualis et spūa-
lis et increata ab eterno. in nullo derogat ei si
fit hypostasis rōalis nature create in tempe.
Et quēmodū deus de nō creante fit creans

b 4

in actu absq; aliqua sui mutatione. sed solum
facta mutatione ex parte nature create. Sic
persona filij dei que n̄ erat hypostasis huma-
ne nature in actu absq; aliqua sui mutatione
vel inuatiōe facta est hypostasis ipsius so-
la mutatione facta ex parte assumpte nature.
Hinc leo papa in sermone ait. In utraq; ei⁹
natura idem est dei filius. nostra suscipiens
et propria non amittens. in homine homines
renouans in se incommutabilis perseuerans.
Deitas enim que illi cum patre cōis est nullū
detrimentū omnipotētie subiit nec dei for-
mā serui forma violauit. q; sūma et sempiter-
na essentia que se ad humani generis inclina-
uit salutem. Nos quidē in suā gloriā trans-
tulit. sed qd erat esse nō desijt. Secūdo osten-
ditur possibilitas incarnationis ratione exce-
dētie. vt enim inquit Hilari⁹. Plura potest
deus facere q̄ intellectus intelligere. Sed ho-
mo potest rationabiliter dicere et intelligere
deum incarnatū. Tum propter sue potentie
sapientie et bonitatis eminētē manifestatō-
nem que facta est in humani generis assump-
tione. Tum propter operum diuinorū excel-
lentem cōsumationē que facta est cū vltimū
cōiunctū est primo. Tum propter pcti satisfac-
tionem. Tercio ostenditur possibilitas in-
carnatiōis ratiōe cōueniētie. Nam eorū est
facilis vnio que ad inuicem similitudinē hūt
Sed homo creatus est ad imaginē et similitu-
dinē dei. ergo sibi vniri potuit humana natu-
ra in vnitatē persone. Sed ex ista rōe tria pos-
set quis querere. An humana natura sit ma-
gis assumptibilis a filio dei q̄ quolibet alia
natura. Et posset aliquis arguēdo probare q
nō. maxime ex duobus. Primo quia Aug⁹
in epistola ad volusianū inquit. In rebus mi-
rabiliter factis tota ratio facti est potētia fa-
cientis. Sed potentia dei facientis incarnatō-
nem que est opus maxime mirabile nō limita-
tur ad vnā naturā cū potentia dei sit infini-
ta. ergo natura humana n̄ est magis assumpti-
bilis a deo q̄ aliqua alia creatura. Scdō simi-
litudō est ratio faciēs ad incarnatiōis cōgrui-
tatē. sed in natura angelica inuenit̄ expressior
similitudo dei q̄ in humana. vt dicit Grego-
rius. xxxvij. li. moralū. et in omelia de centum
ouib⁹. ergo natura angelica magis erat vnibi-
lis q̄ humana. Ad hoc plene intelligendum
dicitur T. ho. in. iij. parte. q. iij. q. aliquid assum-
ptibile dī q̄ aptū sumi a diuina psona q̄ qui

dem aptitudo nō potest intelligi fm potētia
passiua naturalē que nō se extendit ad illud qd
transcendit vnio psonalis creature ad deum.
Vñ relinquit q; assumptibile dicat aliquid s; cō-
gruentiā ad vnionē predictā que attendit
fm duo in humana natura. s. fm eius digni-
tatem et fm eius necessitatē. Scdm dignitatē
q; humana natura inquantū est rationalis et
intellectualis nata est attingere aliquatit̄ ipm
verbū per suam operationem cognoscendo et
amando ipm. Scdm necessitatē at q; indige-
bat reparatione cū subiaceret originali pecca-
to. Nec duo at soli humane nature cōueniūt
nam creature irrationali deest dignitas. ange-
lice vero necessitas. Cum ergo dicimus q; cre-
atura irrationalis non est assumptibilis. non
ita dicimus q; subtrahamus aliquid diuine
potentie. sed ad ostendendū cōditionē creatu-
re que ad hoc aptitudinē nō habet. de angelo
vero iam dictū est q; nō erat in eo necessitas
propter peccati angelici irremissibilitatem.
¶ Quinq; rationibus precipuis fuit neces-
sarium ex parte hominis xpm incarnari.

Capitulum .ij.
Secundū mysteriū cōsiderandū de incar-
natiōe xpi dī necessitatis. Vbi queritur
an fuit necessariū xpm incarnari. Et ad hoc
dicit sc̄tus T. ho. iij. parte. q. i. q; necessitas ista
refert̄ ad hominem p xpm incarnatū redimendū
Et fm hoc necessariū dī dupliciter. Vno mō
fine quo nō potest quis cōsequi finē vt eibus
necessarius est ad vite sustentationē. Alio mō
per qd melius peruenitur in finē. vt equus est
necessarius etiam homini sano vt melius iter
perficiat. Nō fuit necessariū primo mō xpm
incarnari. q; deus cuius sapiētie nō est nume-
rus. nec est finis. potentie et virtutis eius. po-
tuisset suauolūtate et auctoritate hōi lapsō sue
currere. fuit tñ scdō modo necessarium. quia
per xpm incarnatū homo melius potest in fi-
nem suum peruenire. Et hoc multiplici ratōe
Prima dicitur fidei roboratio.
Secunda spei subleuatio.
Tertia charitatis inflāmatio.
Quarta vite exemplatio.
Quinta hominis instructio.
¶ Prima ratio dicit̄ fidei roboratio. magis
quidem roboratur homo in fide ex eo q; ipsi
deo incarnato loquenti de mysterijs inuisibi-
libus credit. Vnde Augustinus libro. ix. de ci-
uitate. dei. Vt homo inquit fidentius ambu-

laret ad veritatem ipsa veritas dei filius ho-
mine assumpto constituit atque fundavit fidei.
¶ Motādū hic propter illud verbū hoīe assū-
pto. q. ephesina sinodus dicit q. persona non
assumpsit hominē. Ex quo scītus Th. iii. pte.
q. vii. ait. ¶ Locutōes doctoꝝ qui dicit xpm
assumpsisse hoīem nō sunt extendende tanq̃
proprie sed pie sunt exponēde. vt dicamus ho-
minē assumptū q. eius natura est assumpta.
Et quia assumptio terminata est ad hoc q. fi-
lius dei sit homo. ¶ Sēdā rō quare meli⁹ hō
saluatur per xpm incarnatū dicitur spei suble-
uatio. Subleuatur quippe spes nostra vt fu-
turam beatitudinē expectemus dū xps in sua
incarnatōe nobis ostendit quāta est erga nos
dilectio dei patris. Hinc Aug⁹ li. xii. d. trini.
inquit. Mihil tam necessarium fuit ad erigen-
dam spem nrām q̃ vt demonstraretur nobis
q̃tū diligeret nos deus. Quid vero huius rei
istō iudicio māifestius q̃ q. dei filius nostre
nature dignatus ēlinire p̃ortū. ¶ Tertia rō
dicitur charitatis inflāmatio. Quis nā tam
durus tam inhumanus tā ferreus sit qui deū
nō diligit a quo tantū se diligi cōspicit vt nō
nisi amore dignet̃ assumere formā serui. Id
Aug⁹ li. de cathetizandis rudibus ait. Que
maior causa est aduentus dñi nisi vt ostende-
ret deus dilectionē suā in nobis. Et isra sub-
dit. Si amare pigebat saltem reamare nō pu-
geat. ¶ Quarta ratio dicitur vite exēplatio.
Habet nāq̃ hoīes xpm exemplar oīs virtutū
et bone beateq̃ vite. Et ideo Aug⁹ in quodā
sermone de natiuitate dicit. Homo n. erat se-
quendus qui videri poterat. Deus sequēdus
erat qui videri nō poterat. vt ergo exhiberet
hominī et qui ab hoīe videret et quē homo se-
queretur deus factus est homo. ¶ Quinta rō
dicitur hoīs instructio. Instruitur enī vnus-
quisq̃ vt intelligat quāta sit hoīs dignitas.
ne illam coinquinet peccādo. Propterea Au-
g⁹ li. de vera religione inquit. Demōstrauit
nobis deus q̃ excelsū locū inter creaturas ha-
beat humana natura in hoc q. hominibus in
vero homine apparuit. Et leo papa in sermo-
ne de natiuitate sic sequitur. Agnosce o xpia-
ne dignitatē tuā et diuine confortis factus na-
ture noli in veterē vilitatē de graui cōuersa-
tiōe redire. Non valet ergo quispiā recte se d
cetero excusare. si ad paradisi delicias nō festi-
net. cū tot ac tāta preconia de vite eterne im-
marcescibili gloria vndiq̃ sonant.

¶ Tpe isto oēs obligantur credere explicitē
mysteriū xpi incarnati. ¶ Capitulum. iij.
¶ Tertiu⁹ mysteriū cōsiderādū de incarna-
tiōe xpi dicitur credulitatis. In quo vi-
dedū est. An credere mysteriū xpi sit de neces-
sitate apud oēs. Et ad hoc dicit scītus Th. ii.
ij. q. ij. ¶ Via hoīs veniēdi ad iusticiā ē myste-
rium incarnatiōis et passiōis xpi. Dicitur enī
Actū. iij. ca. Nō est aliud nomē datum hoī-
bus in quo oporteat credētes saluos fieri. Et
Augustinus in li. de correptione et gratia in-
quit. Illa fides sana est qua credimus nullum
hoīem siue maioris siue parue etatis liberari
a contagione mortis et obligatione peccati
nisi per vnum mediatorē dei et hoīem iesū
xpm. Porruit ergo mysteriū incarnatiōis
christi aliquāter omni tempore esse creditū
apud oēs. diuersimode tñ fm diuersitatē tem-
porum et personarū. Ma⁹ aū statū peccati ho-
mo habuit explicitā fidē de xpi incarnatione
fm q. ordinabat̃ ad cōsumationem glorie. nō
aū fm q. ordinabat̃ ad liberatōem a pctō per
passionē et resurrectionē q. homo nō fuit p̃e-
sciens peccati futuri. videt aū incarnationis
xpi p̃escius fuisse. ex eo q. dixit. p̃pter hoc re-
linquet homo patrē et matrē et adherēbit vro-
ri sue. vt dī Benesis. ij. ca. Ex hoc apl⁹ dicit
sacramētū magnū esse in xpo et in ecclia. qd
quidē sacramētū nō est credibile primū hoīes
ignorasse. Post peccatū aū fuit explicitē cre-
ditū mysteriū xpi. nō solū q̃tū ad incarnatio-
nem. sed etiam q̃tū ad passionē et resurrectio-
nem quibus humanū genus a peccato libera-
tur. Qualiter et patres antiqui patriarche. s.
et prophete p̃efigurarūt xpi passionē quibus-
dam sacrificijs et aī legem et sub lege quorū
quidē sacrificioꝝ significatū explicitē maio-
res cognoscebant. minores aū sub velamine
illoꝝ sacrificioꝝ credentes ea diuinitus cē di-
spōita. quasi de xpo venturo habebant fidei
velatam. Post tempus aū gratie reuelate tā
maiores q̃ minores tenent hīc fidē explicitā
de mysterijs xpi p̃cipue q̃tū ad ea que cōiter
in ecclia sollēnizant̃ et pponunt. ¶ Sed con-
tra ista posset quis obijcere. ¶ Pri⁹ q. null⁹
tenet credere qd nō cognoscit. Sed hoīes nō
cognoscunt mysteriū incarnatiōis. q. iohes
baptista videt̃ illud ignorasse cū x̃us in carce-
re misit ad xpm discipulos dicens. Tu es qui
uenturus es aī aliū expectam⁹. Sēdō q. dio-
nysius dicit in li. de celesti ierarchia. Multi

gentiliū salutem adepti sunt per mysterium angeloz. et tñ isti nō habuerūt de xpo fidem implicitā nec explicitā. His rñdetur ad primū q̄ iōānes n̄ ignorauit mysteria xpi incarnati qui dixerat iōānis. i. Ego vidi et testimo nū perhibui q̄ hic est filius dei. Vnde nō dicit. Tu es qui venisti. Sed tu es qui venturus es. querens de futuro non de p̄terito. Similiter nō est credendū q̄ ignorauerit eū ad passionē venturū q̄ dixerat. Ecce agnus dei etc. pronūciat̄ is eius imolationē futurā. Potest ergo dici s̄m Gregoriū q̄ inquisiuit ignorās an ad infernū in propria persona esset descendurus. Vel s̄m Ambrosiū nō quesitū ex dubitatione siue ignorantia sed magis ex pietate. Vel sicut Crisostomus dicit. si quesitū quasi ipse ignoraret sed ut per xpm satisficeret eius discipulis. Ad quoz instructionē xps rñdit signa operum ostendēs. Ad dictum vero Dionysij rñdet Tho. q̄ multis gentiliū fuit facta reuelatio de xpo. ut patet de iob qui dixit. xix. ca. Scio q̄ redemptor meus viuūt. Et idem d. Sibyllis. Si qui tñ saluati fuerūt quibus reuelatio nō fuit facta nō fuerūt saluati absq̄ fide mediatoris. q̄ et si n̄ habuerūt fidem explicitam. habuere tñ fidē implicitam diuinā pro uidentia credentes deū esse liberatores hoim s̄m modos sibi placitos. et s̄m q̄ aliquibus ueritate cognoscētibz ipse reuelass̄. hec Tho. Quare credere mysteriū xpi hoc tpe obligatur oēs hoies mūdi. cum nullus iam de ignorantia nisi voluntaria excusare se possit. Ip̄m quippe incarnandū predixerūt prophete. Incarnatum vero post eius ascensionē in celūz predicauerūt apostoli. quoz sonus exiuit in omnē terram. Pro ipso insuper eiusq̄ nois confessione tot milia viroz ac mulierum letiter et libentissime martyriū violentāq̄ mortē tulerūt. fuerūt adhuc sapientissimi vtriusq̄ lingue grece. s. et latine eruditissimi doctores qui tanta in laudē xpi scripserūt ut nullus eū iam uenisse ratiōabiliter dubitare possit. Ob quod Maximus in sermone de martyribz inquit. Non sine magno discrimine religionis ueritatem disputamus quam tantorum sanguine cōfirmatam uidemus. Magni periculi res est si post prophetarum oracula. p̄ ap̄lorum testimonia. post martyruz uulnera veterem fidem quasi nouellam discutere p̄sumas. et post tam manifestos duces in errore p̄mancas. hec ille. Credamus ergo in xpm

illumq̄ totis uisceribus diligamus. ut sic mereamur fieri participes gratie sue p̄ quā tandem ad uitam perueniamus eternā. Amen. ¶ Sermo quintus de incarnatione xpi in quo cōfutantur errores illozum qui mundanam sapientiam sectantes male sensere de xpo.

Hades uestra non sit in sapientia hoim sed in uirtute dei. doctoris gentium uerba sunt ista originaliter. i. ad Corinthios ca. ij. Propter vanam curiositatem hominū qui se ingenio ac proprijs sensibus archana dei comprehendere putant. exore sunt opinionones multe falsae quidem et omnino spernēde. Hic siquidem mos est superboz ut de seipsis presumētes cum dei magnalia uirtute propria nō possint attingere in errorum foueas dilabantur. Cum ergo audiūt in incarnatione iesu xpi factam vnionē naturaz in persona diuinā. Et q̄ vnus idē qui erat ab eterno deus ipse ex tempore uerus erat homo statim a ueritate discedūt. Contra quos in hoc sermone de incarnatione xpi dicturi erimus sub titulo de falsis erroribus circa xpm incarnatum. in quibus heretici quidā sapientia mundana inflati ceciderūt. Nam et doctor gentium in uerbis propositis admonet cūctos fideles ut reiectis naturalibus ratiōibus que ortū hñt ab humana sapientia credant simpliciter et pure his que nobis uirtus diuinā reuelauit. Ob qd̄ euitare debemus tres errores principales. Primus error est circa uerbum eternale. Secundus circa animam rationalem. Tertius circa naturam corporalem. ¶ De tribus opinionibus falsis circa uerbum eternale quas heretici maligni iuenerunt.

Capitulum. i. Primus error circa xpm incarnatum ē circa uerbum eternale. in quo triplex opinio falsa continetur.

Prima dicitur productionis.

Secunda conuersionis.

Tertia fixationis.

¶ Prima opinio falsa dicitur productionis. Cōfiteretur quidē fides catholica deū ab eterno uerbum produxisse qd̄ et deus est. At Eunomius hereticus dicebat uerbum nō ab eterno sed ex tpe productū. sequens quorundam philosophoz opinionē qui dicebant a deo effluxisse quandā mentē in qua essēt oim rerū

forme quam vocabant paternus intellectum. Et hanc Auiena super primo de celo et mundo dicit esse primam intelligentiam mouentes primum celum. Sed ut sic loquentes reprobemus, videndum prius est quid sit verbum in diuinis. Et ad hoc dicit Franciscus de marone in quodam sermone. Verbum est secunda in trinitate persona per modum nature et intellectus producta. De hoc Augustinus, vi. de trinitate ait. Verbum solus filius accipitur, et eo dicitur verbum quo filius. Et in. xv. li. de trinitate. Idem Aug⁹ inquit. Ipsa proprietate persona filij diuersis nominibus significat, ad exprimendam diuersimode perfectionem eius, ut ostendatur patri per omnia similis deus imago, ut ostendatur immaterialis genitus dicitur verbum. Ad habendam autem aliqualem noticiam istius verbi ut refert Bonaventura in. i. di. xvij. considerare debemus qualiter verbum reperitur in nobis. Nam vox significatiua in nobis dicitur verbum, sed tamen large et denominatiue in quantum significat interioris mentis conceptum, sicut videtur dicere sana in quantum est sanitatis indicatiua. Et ideo proprie dicitur verbum id quod per vocem significat, scilicet interioris mentis conceptus. Unde Aristoteles in. i. periermemaz. Voces inquit sunt note, id est signa earum que sunt in anima passionum. Et ideo conceptus mentis interior, etiam si nunquam per vocem designaretur proprie dicitur verbum. Hinc Aug⁹ xv. de tri. ait. Quisquis potest intelligere verbum non solum antequam sonet, verum etiam antequam sonorum eius imagines cogitatione innouantur, potest videre aliquam illius verbi similitudinem de quo dictum est. In principio erat verbum. Aduertendum tamen quod duplex est nobis conceptus mentis interior. Unus informis et imperfectus, alius formatus et perfectus. Quis ratio est quod cognitio nostra procedit de imperfecto ad perfectum. Et ideo de re primo habemus conceptum confusum et imperfectum, ut dicitur in phisicorum. Et talis conceptus non dicitur proprie verbum, sed cogitatio, procedendo autem peruenimus ad habendum conceptum rei perfectum, quod determinatum quod a philosophis vocatur definitio a scitis autem verbum. In deo ergo ponitur verbum non ad similitudinem verbi large dicti quod est ipsa vox significatiua vel conceptus rei imperfectus quod in deo nihil est sensibile vel imperfectum. Et propter hoc vox est significatiua que est sensibilis et ipsa cogitatio que licet sic intelligat tamen imperfectionem

implicat non habent ibi locum, sed ibi ponitur verbum in quantum importat conceptum rei perfectum. Quia deus unico actu intelligendi seipsum et omnia alia concipit perfecte. Ex quo patet, differentia verbi nostri ad verbum diuinum, quod verbis nostrum in mente plurificatur. Quot enim sunt ibi conceptus perfecti vel formati tot sunt ibi verba. In deo autem est verbum unicum quod non est ibi nisi unus conceptus perfectissimus. Item verbum in nobis est accidens et quid transiens, quod non semper actu intelligimus. Sed in deo idem est quod substantia diuina. Est et verbum semper actu permanens et eternum. Et ut inquit Augustinus, nos frequenter cogitamus que nescimus, et sic verbo nostro coniuncta est fallacia frequenter que nolumus, et tunc iuncta est displicentia, que non possumus, tunc iuncta est impotentia, verbum autem diuinum est verissimum placentissimum omnipotentissimum. Et de illius eternitate loquitur Iohannes cum dicit in principio sui euangelij. In principio erat verbum. Aug⁹ li. vi. de tri. in principio, ait sic dictum est quasi diceret ante omnia. Vnde sciendum quod principium in diuinis, aliquando est nomen essentiale et sic conuenit toti trinitati, sic sumitur in ea, id est extra deum suum, tri. et fide ca. cum dicitur. Vnde vniversorum principium. Aliquando est nomen personale et quicquid significat, patrem qui est principium sine principio, sic sumitur ab Augustino li. iij. de tri. ubi dicit. Pater est principium totius deitatis, quicquid significat filium qui est principium de principio, sicut sumitur ab apostolo ad hebreos. i. Et tu in principio, id est in filio terram fundasti. Quicquid significat patrem et filium qui sunt vnum principium spiritus sancti. Quicquid significat eternitatem, et sic accipitur a Iohanne. In principio, id est ab eterno. Hinc Anastasius in suo simbolo ait. Eternus pater eternus filius eternus spiritus sanctus. Et hilarius in li. de tri. Inter gignere et gigni nullum cadit medium. Magister vero sententiarum di. ix. primi lib. probat verbum esse eternum. Primo ex ratione sumpta a simili et est talis. Splendor est eiusdem rationis cum igne et tamen est generatus ab igne, ergo multo fortius cum filius sit splendor patris quicquid ab ipso genere erit ei coeternus. Secundo inducit Augustinus qui ait. Filius dei est virtus et sapientia ergo si non est eternus aliquando fuit deus sine virtute et sine sapientia quod est impossibile. Scotus vero et Bonaventura super prefata di. dicunt quod procedens est posterius duratione eo a quo procedit triplici ratione.

Primo ratione limitationis potentie.

Secundo ratione modi producendi.

Tertio ratione libertatis.

¶ Primo ratione limitatōis potentie qñ produ-
cens non habet a principio sue durationis
potentiā pductiā pfectā. sicut homo a prin-
cipio pueritie nō hz potentiā generandi pfe-
ctam. Et id eius filius necessario est posterior
eo duratōe. ¶ Secdo rōe mōi pducēdi. Qñ ei
aliquid pducit p motū qui motus est in tpe
oportet q pductū sit posterius pducēte du-
ratione. qz pductū hz primo esse in illo instan-
ti in q terminat ille motus. ¶ Tertio ratione
libertatis. Qñ aliquid pducit libere et non de
necessitate nature. tunc productū est posteri⁹
pducēte. qz tale agens p̄t expectare ad pdu-
cendū suū effectū. Sicut creare a deo cuius po-
tentia est pfectissima et sine transmutatione et
motu. tñ creatura non est sibi coeterna qz ab
eterno pducere noluit. Et si obstarēt quis q
spūs sanctus pducit p modū volūtatis. et tñ
est eternus. Dicit Ricardus in. i. di. x. Qz cre-
ature emanāt a deo p modū volūtatis nō tñ
de necessitate. sed in diuersitate substantie.
Spūs aut̄ sc̄tus emanat a suo principio per
modū voluntatis de necessitate imutabilita-
tis et in idēptitate substantie. Redcamus
iam ad verbi eternitatem concludētes q nul-
lo mō potest poni in diuinis qz filius sit po-
sterior patre. ¶ Primo qz nulla est ibi potentia
productiua imperfecta. potuit nanqz ab eter-
no p̄f generare filiū. Secdo qz verbum nō pro-
cedit p motū et mutationē. Tertio qz filius p-
cedit a patre de necessitate nature qz deus ne-
cessario intelligit se. quare et filius patri est co-
eternus. ¶ Secunda opinio falsa circa ver-
bum eternale dī conuersionis. Quidā hereti-
cus cui nomē Apollinaris. tenere presumpsit
qz verbum sit in carnē conuersū. propterea qz in
euāgelio dī. verbum caro factū est. Sicut aqua
conuersa est in vinū. de qua Jobis ca. ij. scri-
bit̄ vt aut̄ gustauit architrīclīnus aquā vinū
factū. Sz h nō est simile. qz aqua potuit in vi-
num conuerti. verbum aut̄ dei in carnē conuerti
impossibile est. Qd sc̄tus Tho. in. iiii. sūme cō-
tra gentiles probat triplici ratione.

¶ Primo ratione immutabilitatis.

Secundo ratione simplicitatis.

Tertio ratione incōmunicabilitatis.

¶ P̄mo ratiōe imutabilitatis. Est vtiqz de⁹
imutabilis. Omne aut̄ qd puerit in aliud mu-

taf. Lū ergo verbum dei sit deus. impossibile ē
q fuerit in carnē cōuersū. ¶ Secdo fuit ipossi-
bile rōe simplicitatis. deus est sūme simplex
Si ergo verbum dei est in carnē cōuersū. opor-
tet q totum verbum sit conuersū. qd autē in
aliud conuertit̄ definit esse qd erat. sicut aqua
in vinū cōuersa nō est amplius aqua. seque-
retur ergo fm Apollinarē q post incarnatōē
vrbū dei n̄ erit. qd est impiū et iniquissimū di-
cere. ¶ Tertio est impossibile qz verbum dei cō-
uertat̄ in carnē rōne incōmunicabilitatis. Forūm
enī q non cōicant in materia et in genere vno
impossibile est fieri cōuersionem. Nā ex linea
non fit albedo qz sunt diuersorū generū. neqz
corpus elementare potest conuerti in aliquod
corpus celeste vel in aliquā corporeā substan-
tiam et cōtra qz nō cōueniūt in materia. ver-
bum aut̄ dei cū sit deus nō cōicāt in materia
nec in genere cum quocūqz alio eo qz deus ne-
qz in genere est neqz materiā habet. ergo im-
possibile est verbum in carnē fuisse conuersum
dicit̄ igit̄ caro factū propter illā indissolubile
vniōē qua sibi copulauit humanā naturam
ita mirabiliter q vnus et idem erat dei et vir-
ginis filius nature diuine et humane proprie-
tate salua. De hoc sic eleganter loquitur leo
papa in sermone Verbum dei. deus qui erat in
principio apud deū p qd facta sunt oīa et sine
quo factū est nihil propter liberandū a morte
eterna hominē factus est homo. Ita se ad su-
sceptionē nr̄e humilitatis sine diminutione
sue maiestatis inclinans vt manens qd erat.
assumens quod non erat veram formam ser-
ui forme in qua deo patri equalis est vniret.
Et tanto federe vtrāqz naturā consecraret
vt inferiorem assumeret glorificatio nec supe-
riorem minueret assumptio. Salua igit̄ vtri-
usqz pprietate substantie et in vnā coeunte p-
sonā suscipit a maiestate humilitas. a virtute
infirmetas. ab eternitate mortalitas. et ad de-
ponendū conditionis nostre debitū natura
inviolabilis nature est infusa passibili. At et i
creduli instant perscrutari tante vniōis mo-
dum. et hoc aliquo exemplo suaderi sibi flagi-
tant. Quibus ego respondeo q in vanū labo-
rant qui audire debent suauissima verba leo-
nis pape iam nominati in sermone de natiui-
tate dicētis. Excedit quidem dilectissimi mul-
tumqz supereminet omnē humani eloquij fa-
cultatem diuini operis magnitudo. Et inde
oritur difficultas fandī vnde adest ratio non

tacendi. Quia in dño nro ihu xpo filio dei nō solū ad diuinā sed ad humanā spectat natu-
ram quod dictū est per prophetā. Generatio
nem eius quis enarrabit. vtrāq; enī substan-
tiā in vnā puenisse psonā nisi fides credit ser-
mo nō explicat. Et ideo nūq; materia deficit
laudis. qz nūq; sufficit copia laudatorū. Pau-
deamus igit qd ad eloquēdū tante materie sa-
cramentū impares sumus. Et cū salutis nre
altitudinē attingere nō valeamus. sentiamus
nobis bonum esse qd vincimur. Memo ad co-
gnitionē veritatis magis appropinquat qd
qui intelligit in rebus diuinis et si multū pro-
ficiat semp sibi superesse qd querat. Nec ille.
Quare fideliter cōfitemur ita incarnatū ver-
bum dei. ut ille q erat dei filius ab eterno eter-
no fm diuinā naturā. de virgine fm humanā
nasceret ex tempore. Et qui erat deus impas-
sibilis immortalis et gloriosus fm diuinitatem
passibilis esset mortalis et humilis fm huma-
nitatem. ¶ Tertia opinio falsa circa verbum
eternale dicit filiatiōis. Nam quidā heretici
ut paulus samosetanus. Eberintus et Ebion di-
xerunt qd licet verbum caro factum sit tñ xps
nō est dei fili⁹ per naturam sed p grām siue p
adoptionem cōtra quos dixi plene in sermōe
Tu es xpus filius dei vini. in quadragesimali
super. vi. fer. iij. ebdomadē in quadragesima.
ostendiq; qd xpus est natus ex deo patre et ex
virgine matre fm veritatem nature.

¶ De tribus falsis opinionibus adinuentis
circa aiām xpī. ¶ Capitulum secundum.

Secūdus error a nobis vitandus de xpo
incarnato est circa animam rationalem
de qua triplex opinio falsa reperitur.

Prima dicitur negationis.

Secunda ignorantis.

Tertia contagionis.

Prima opinio falsa circa aiām xpī dicitur ne-
gationis. Plurimiq; nāq; heretici negauerunt
expresse xpm habuisse aiām rationalem dicen-
tes qd loco aīe fuit diuinitas ei⁹. Sumpserūt
āt occasionem erroris qz nescierūt intelligere
illud dictum Jobis. i. Verbum caro factum est
Et quo arguebāt qd denominatio fieri debet
a digniori. Tum ergo aīa dignior sit corpore
si in xpo fuisset aīa iohannes dixisset Verbum
aīa nō verbum caro factū est. Sed cōtra istos
dicit sanctus Tho. in quarto cōtra gentiles.
qd deus forma corporis esse non potest. ppter
sūmā simplicitatem suam et perfectionem.

qz ut dictum est in sermōe de deo nō venit in
compositionem alicuius create nature neq;
ut principiū formale. Insup subtracto eo qd
est de ratione hominis verus homo esse non
potest. Anima aut principaliter est de ratōne
hoīs qz est eius forma. ergo si xps aīaz nō ha-
buit verus homo nō fuit cōtra id qd Aplos
dicit. i. ad thimotheū. ij. ca. Unus est media-
tor dei et hoīm homo xps ihus. Ideo fides ca-
tholica predicat Xba arthanasij in suo symbo-
lo dicentis. perfectus deus pfectus homo ex
aīa rationabili et humana carne subsistēs. Ad
illud vero Jobis verbū caro factū est. Respondet
dñs Bonaventura in. iij. di. ij. q. iohānes lo-
quitur p sinecdochen accipiendo prem pro to-
to. hic vero modus loquendi frequenter inue-
nitur in scriptura. vñ Isaie. xl. Omnis caro
fenū. i. oīs homo. Et Luce. iij. ca. Videbit oīs
caro. i. oīs homo salutare dei. Et matth. xxiiij.
Nisi breuiari fuissent dies illi nō fieret salua
oīs caro. i. oīs homo. Et Genes. vi. ca. Quis
quippe caro corūperat vias suās. et sic de alijs
Plus est at iohes locutione per sinecdochen;
qz natura assumpta notior est nobis ex parte
substantie corporalis qd spiritualis. Et cogni-
tio nostra incipit ab his que sunt magis nota
In assumptione igit carnis includitur assum-
ptio aīe rationalis. qz si assumpsit carnē mēto
magis aīaz. Ideo denominatio nō semper fit
a digniori. sed et a notiori. ¶ Secūda opinio
falsa circa aiām xpī dicitur ignorantis fuit
eorū qui dixerūt xpm a principio assumpsisse
aiām sicut est aīa nostra tanq; tabula rasa in
qua nūq; est depictus. Sed cōtra istos est ve-
ritas fidei que excludit a xpo omnē ignoran-
tiam. tum qz ut dicit mgr sniaruz in. iij. di. xv.
Non cōueniebat in xpo ignorantiam esse. qz
aīa eius debuit esse plena luce sapientie et re-
ctitudine iusticie. Ignorantia at priuatio est
scientie. et potest esse via in errorem et obliqua-
tionē a rectitudine iusticie. tum qz nō expedi-
ebat nobis xpm aiām cū ignorantia habuisse
Venerat enim nos dirigere et docere qd face-
re nō potuisset si fuisset ignorans. Vñ Ansel-
mus li. cur deus homo inquit. Quō illi crede-
rent hoies si illum scirent nescientem. Igitur
ut dicūt oēs theologi sacri in. iij. di. xiiij. Aīa
xpī ab instanti creationis lustrata fuit splen-
dore scientie. fm at Alexandrū de ales in. iij.
sūme. In xpo fuit multiplex modus sciendi.
Primus fm naturā diuinā. et ibi scia idē est

qđ idipsum. Et iste modus fuit in filio dei ab eterno. Scđus modus est fm grām vnionis qui modus differt ab omni alio sciente in cōmunicabilis cuiusq; alteri creature. Terti⁹ fm grām comprehensionis in quo cōcant angeli beati ⁊ aie sancte. Quartus fm naturam integrā aie fm quem habuit Adam sciam in statu innocentie. Quintus fm penalē naturā assumptā. Sextus est quedā gratia data xpo ad cognoscendū res fm naturā ⁊ progressum tps. Quantū ad primū modū sciendi similit se habet xps ante incarnationē ⁊ post. Quantū ad scđm habuit cognitionē oim corꝝ que pertinebant ad mysterium incarnationis passionis ⁊ redemptionis. Quantū ad tertiū habuit cognitionē oim corꝝ que pertinebant ad suam gloriā ⁊ suorꝝ ⁊ eorū qui ordinant ad illam. Quantū ad quartū modum habuit noticiā corꝝ que cognouit adam in statu innocentie. Quantū vero ad quintū didicit diuersas penatates per experientiam in affectiua quas tñ cognouit fm alium modū. s. fm grāz cognitionis que data est sibi per gratiaz vniōis. Scđus modus cognitionis est ad cognoscendū per experientiam nō ut prior qui fiat affectiue sed cognitue ex sensib⁹. Contra ista opponūt se pleriq; tenentes q in xpo nō fuit alia sciētia preter diuinā q si per illam cognoscebat oia superfluum fuisset q esset in eo alia sciētia. Tñ hi sic asserentes damnant in. vi. si nodo. Ephesina. Et propterea dicit sanctus Tho. in. iij. parte. q. ix. q. 2. filius dei humanaz naturā integrā assumpsit non solum corpus sed aiam. Et ideo oportuit q haberet sciam creatam ppter aie perfectionē. Anima enim fm se cōsiderata est in potentia ad intelligibilia cognoscenda. q est sicut tabula rasa. ⁊ tñ possibile est in ea scribi propter intellectū possibilem in quo est oia fieri ut dicitur in. iij. de aia. Quod āt est in potentia est imperfectum nisi reducat ad actum. Non āt fuit cōueniēs q filius de humanā naturā imperfectā assumeret sed perfectā. utpote qua mediāte totū humanū genus ad perfectū erat reducendus. Et ideo oportuit q aia xpi esset perfecta per aliquā sciētiā que esset ppter perfectio eius. Alioquin esset imperfectior aiabus aliorum hoim. q autem xps cognouit omnia per sciētiā diuinā illud fuit operatiōe increata que est ipsa dei essentia. Dei enim intelligere est sua substantia ut probat Aristoteles. xij. me-

thaphy. vnde huiusmodi actus nō potuit ēē aie xpi cum sit alterius nature. Si ergo nō fuisset in anima xpi alia sciētia preter diuinā nihil cognouisset ⁊ ita frustra fuisset assumpta aia humana cum omnis res sit propter suam operationem. Propter predicta dubitat an aia xpi comprehendat diuinā essentiaz. Et posset argui q sic. Primo q Iñsidorus dicit. Trinitas sibi soli nota est ⁊ homini assumpto. Igitur homo assumptus cōmunicat cuꝝ sancta trinitate in illa notitia sui que sancte trinitati propria est. Quinimodum autem ē noticia comprehensionis. ergo aia xpi comprehendit diuinā essentiaz. Scđo magis est vniri deo fm esse personale q fm visionem. Sed sicut dicit Damascenus in. iij. li. Tota diuinitas i vnitate personarum est vnita humane in xpo multo ergo magis tota natura diuina. videt ad animā xpi. Et ita videtur q anima xpi cōprehendat diuinā essentia. Tertiū illud qđ cōuenit filio dei p nām puenit filio hois p grāz ut Aug⁹ dicit in primo de trini. Sed cōprehendere diuinā essentia puenit filio dei p naturā ergo filio hois p grām. Rñdet scđus Tho. iij. parte. q. x. q. 2. sic facta est vnio naturaz in persona xpi q tñ proprietates vtriusq; nature in cōfusa pmanit ita. s. q increatū māserit increatū. ⁊ creatū māsit infra līmites creature sicut Damascenus dicit li. ij. Est autē impossibile q aliqua creatura cōprehendat diuinā essentia ut dicimus in sermone de gaudio beatorꝝ eo q infinitū nō cōprehendit a finito. Mā ut Aug⁹ dicit li. lxxiij. q. 2. qđ aliquis cōprehendit finitum est sibi. Sed essentia diuina nō est finita in cōparatione ad aiam xpi cū in infinitū eaz excedit. igit aia xpi nō cōprehendit diuinā essentia. Ad primū āt obiectū dicit q homo assumptus cōmunicat diuine trinitati in sui cognitione nō ratione cōprehensionis sed rōne cuiusdā excellentissime cognitionis pre ceteris creaturis. Ad scđm vero respondet. q nec etiam in vnione que est fm cē personale natura humana cōprehendit dei verbū siue naturā diuinā que quous tota vnita fuerit humane nature i vna psona filij nō tñ fuit tota virtus diuinitatis ab humana natura quasi circūscripta ut dicit Aug⁹ i epla ad Volusianū. Ad tertiū No dicimus q verbū illud Augustini est intelligendū de grā vnionis s; quā oia que dicunt de filio dei fm diuinā naturā dicitur de filio hois. ppter idemnitatem

suppositi. Et fm hoc vere potest dici qd filius hominis est comprehensor diuine essentie nō quidem fm aiam sed fm diuinā naturā per quem modū potest dici qd filius hoīs est creator. hec t̄ ho. Vicit itaqz aīa illa nō cōprehen- dat diuinā essentiā tñ nullā habuit ignoran- tiā. Quare nos nō erramus preclarissimū du- cem sequētes qui Jobis. viij. ca. dixit. Ego sū lux mundi qui sequitur me nō ambulat in te- nebris. ¶ Tertio opinio falsa circa xpm incar- natū quantū ad eius aiam dicit̄ contagionis hec inuoluit quorundā animos ita ut impie assererent xpm habuisse aīam peccatricē. Lō- tra quos clamāt et auctoritates sanctoz et ra- tionēs theologoz. Vnde petrus prima sua epistola. ca. ij. ait. Peccatū nō fecit nec dolus inuentus est in ore eius. Et Gregorius in. xij. moralū inquit. Nullus homo sine peccato ē nisi ille qui in hunc mundū nō venit ex petō. Et Aug⁹ in expositione. psalmi. xxx. Xps oēs peccatores inuenit solus sine peccato venit. et Aug⁹ in li. de nuptijs et concupiscentia. Dēs sub peccato nascimur. et p vnum solum qui si ne peccato natus est liberamur. Et idē in En- chiridion. Per mediatores qui solus sine pec- cato natus est reconciliari nos oportebat. Ada- gister vero sniarnū in. iij. di. xij. et oēs theolo- gi cum eo dicunt qd non solū xps nō peccauit imo nec peccare potuit. qm ut inquit Riccar- dus de media villa in suo. iij. et Anselm⁹ libro car deus homo. Xps peccare nō potuit inqz- tū deus ut patet neqz inquantū homo qd erat cōprehensor nō solū viator. Et sic angeli bea- ti peccare nequeunt ita nec ipse potuit pecca- re et inquantū viator ex eo qd tantā habuit grē plenitudinē qd equabat et implebat totā capa- citatem anime sue. ideo nō fuit passibilis ad contrariam priuationem que est per peccatū Et si obijceretur quia Damascenus dicit om- nia que in nostra natura plantauit deus assū- psit. verbum. Sed deus plantauit in nostra natura liberum arbitrium quo possemus eē vel boni vel mali pro libito ergo et xps habu- it liberum arbitrium. ex consequenti poten- tiam peccandi. Respondet Alexander de ales in suo. iij. summe. qd potentia peccandi sumi- tur dupliciter. Mā aliqñ pro potētia qd peccat aliqñ p potētia ad peccādū disposita. Pri- o mō fuit in xpo potētia peccādi. qd fuit in eo li- beꝝ arbitriū qd ē potentia qd peccat. Sed nō fuit in eo potētia peccādi ad peccādū. s. dispo-

sira. qd ut predictū est libeꝝ arbitrium xpi grē plenitudine cōfirmatū deficere nūqz potuit. ¶ De tribus falsis opinionibus excoꝑitatis circa substantiam corporis christi.

Tertium capitulum tertium. Tertius error a nobis euitandus de xpo incarnato est circa naturam corporalem De ipo quidem corpore ihesu benedicti tres falsas opiniones inuenimus. Prima est manicheorum. Secunda valentinianorum. Tertia sarracenorum.

Prima opinio falsa et stultissima est maniche- orū. Isti ut isidor⁹ dicit li. viij. et hy. a quodā persa cui nomen erat manes. manichei sūt ap- pellati. Ponentes duo principia p omnē ve- ritatē tam theologoz qz philosophoz. De xpo vero asserūt cū assumpsisse corpus fanta- sticū et apparens. et qd ea que fm hoīem gessit. s. qd natus est. qd comedit. qd mortuus est et si- milia in veritate non fuerunt. sed in quadam apparētia. Et hec opinio bestialis totū incar- nationis mysteriū ad quandā fictionē deducit Contra quā opinionē est scriptura sancta. di- cit enim Jobis primo ca. Verbū caro factus est. s. fm existentia nō s. apparentia. Et apo- stolus ad Romanos primo ca. factus ex se- mine dauid fm carnem. Et xps post resurre- ctionē dixit discipulis Luce ultimo ca. Pal- pate et videte qd spūs carnē et ossa non habet sicut me videtis habere. Sequeret̄ insuper s. istos deliros manicheos qd xps non vere rede- mit nos contra id qd scribitur Apocalipsis primo ca. Dilexit nos et lauit nos a peccis no- stris in sanguine suo. Et. v. ca. Redemisti nos dñe deus in sanguine tuo. Sequeret̄ ad hoc qd apli fuerūt testes resurrectionis xpi mendaces de quibus dī Actum. iij. ca. Virtute magna reddebant apostoli testimoniū resurrectionis ihu xpi dñi nrī. Sūt et alia multa que opinio- nē manicheoz irrōnabile ostendūt et stultam Lōtra quos nō multū elaborandū puto cum facile sit eos fatuos cognoscere qd deū fallaces delusorē et mendacem primo predicāt. deinde aplos oēs euangelistas et doctores mendacij testes accusant. ¶ Secda opinio falsa de cor- pore ihu bñdicti fuit valentinianoz. Mā con- fitent xpm habuisse verū corpus tñ nō ter- num. qd portauit illud de celo. et nihil de ma- tre virgine accepit et per eam quasi p aque du- ctum trāsiuit. occasionem aut̄ huius erroris

acceperunt ex quiburdā verbis sacre scripture
 male intellectis. videlicet. q. Johis. iij. ca. scri-
 bitur. Nemo ascendit in celū nisi qui descen-
 dit de celo filius hoīs qui est in celo. Et iohis
 vi. ca. xps dixit. Descendi de celo. que verba
 ipsi exponūt quasi xps corpus suū de celo tu-
 lerit. Sed talis error veritatē carnis excludit
 a xpo. q. caro vera nō formatur ex materia ce-
 lesti sed ex elementis. Et xps veram carnem
 assumpsit. Et beata virgo eius benignissima
 mater tenet fm veritatem nature ut dicim⁹
 in sermōibus de laudibus ipsius virginis de-
 mentissime. Et mattheus describit genealogi-
 am xpi fm eius temporālē natiuitatem. Ideo
 catholice dicim⁹ xpm sup̄fisse corpus d̄ massa
 nobis cōformi. Quare autē hoc fecerit dice-
 mus in sequentibus. ¶ Tertia opinio falsa d̄
 corpore xpi fuit Sarracenoz qui dicunt xpm
 assumpsisse naturā humanā sine penalitatib⁹
 ita q. nunq̄ passus est fames neq̄ sitim neq̄
 labores neq̄ dolores. contra id qd̄ scribitur.
 Isaic. liij. ca. Dolores nostros ipse portauit.
 Quibus declarādū est q. decuit xpm nostras
 cōmunes penalitates accipere fm dñm Bo-
 nauent. di. xv. tertij. maxime ppter tria. Pri-
 mo propter fulcimentū nostre fragilitatis ut
 sic declarēt q. fm veritatem assumpsit nr̄am
 naturā. et hec est ratio magistri sniarum in lit-
 tera. Secdo propter precium nostre salutis. ut
 sic nos redimeret. Tertio propter exemplum
 virtutis et precipue humilitatis et patiētie. ut
 dñ. xcij. di. in. ca. dñs. Notandū tñ fm magi-
 strum. q. ex aliā cā sunt penalitates in nobis
 et in xpo. In nobis sunt ex necessitate contra-
 ctē. In xpo ex voluntate assumeptē. Qd̄ a Bo-
 nauentura sic declarat. Nos penalitates a pa-
 rentibus trahimus propter legē ppagationis
 et legem cōcupiscentie que militat in istis mē-
 bīs. Nam passibilis generat passibilē. Et ha-
 bens legem cōcupiscentie in mēbris generat
 filium subiectū cōcupiscentie ex reatu cuius
 cōcupiscentie insūt p̄oli oēs penalitates. Et
 propterea dicuntur iste penalitates in nobis
 cōtracte quasi ex cōcursu duoz tracte videli-
 cet ppagationis nature et corruptionis cōcu-
 piscentie. In xpo autē secus est. Ipse enim neu-
 tro mō fuit propagatus. nec fm propagatio-
 nem legis naturalis. nec fm corruptionē libi-
 dinis. Sed spūs sanctus adueniens in ipsam
 virginē fecundam carnem eius ab oī feditate
 corruptionis purificauit. passibilitatē tñ reli-

quit. Ex illa autē carne ipse filius dei edificauit
 sibi corpus immaculatum. et illud corpus vni-
 uit sibi et anime rationali. que quidē imunita-
 tem habuit a culpa et in se et in carne cōiuncta
 Et sicut imunitatē habuit a reatu culpe. sic fz
 ordinem diuine iusticie imunitatē habere de-
 buisset a debilitate miserie. ¶ Ergo in carne
 illa remansit penalitas. hoc fuit ex dispensa-
 tione ipsius assumentis cōcurrente simul ac-
 ceptione ipsius aie rationalis que in primo
 instanti sue creationis habuit vsum cognitō-
 nis et placuit sibi tali corpori vniri ppter salu-
 tem humani generis. Et sic patet q. tales effe-
 ctus in xpo fuerunt non necessitate generatio-
 nis sed voluntate dispensationis voluntate
 diuina pueniente. sed voluntate creata con-
 comitante. Dicimus autē ipsos fuisse auctori-
 tate diuina non tanq̄ infligente de nouo. sed
 tanq̄ a relinquire in acceptione aie xpi cū
 in eius arbitrio esset. et potestate illos defect⁹
 excluderet. hec Bonauen. fugiamus ergo va-
 nitatem hereticoz attendentes ad verba leo-
 nis pape dicentis in quodā sermone. Cū ad i-
 telligendū sacramentū natiuitatis xpi qui de
 matre virgine est ortus accedimus abijciatur
 procul terrenaz caligo rationū et ab illumina-
 te fidei oculo mūdane sapientie fumus abse-
 dat. diuina est enim auctoritas cui credimus.
 diuina est enī doctrina quā sequimur. Et sic
 de xpo illa firmiter teneamus que sancti veri-
 tatis amatores nos docuerunt. ut sic merea-
 mur consortio illoz ascribi in hoc seculo dei
 gratiam cōsequētes et in futuro gloriam sem-
 piternam. Amen.

¶ Sermo sextus de incarnatione xpi contra
 errores iudeoz qui in xpm credere nolunt.
In propria venit et
 fui ei non receperunt. Scribunt
 hec vba Johis primo ca. Idēco
 nia incarnationis ihu xpi filij dei
 multo tempore apud iudeoz gentē fuerūt p-
 clamata. Cum autē venit plenitudo t̄pis deus
 homo factus ipsis iudeis ingratisim⁹ visibi-
 liter apparuit. Et sicut Apostolus elegantissi-
 me dicit ad hebreos primo ca. Multipharie
 multisq̄ modis olim deus loquens patribus
 in prophetis. Nouissima in diebus istis locu-
 tus est nobis id ē iudeis in filio quē cōstituit
 heredē vniuersoz p quē fecit et secula. A prin-
 cipio vero sui ortus vsq̄ ad glōsā ascēsiōē

in celū missionēq; spūs sancti et predicationē
ap̄lorū nihil omisit quo verius dei filius po-
tūisset cognosci. Verūtm̄ popul⁹ ille dure cer-
uicis nō solū cū suscipere voluit messīā in le-
ge, p̄missū, quinimo crudelissime p̄secutus est
vsq; quo affixus fuit, patibulo crucis. Ceteris
aut̄ nationibus in illum credentibus que vo-
ce et signis ap̄lorū edoce omne spurciam
ydolorū reliquerunt, ipsi soli iudei xp̄m im-
pugnāt atq; blasphemāt. Et licet in multis q;
volūt errant. Nihilomin⁹ in hoc sermone de
tribus erroribus cor̄ crim⁹ verba facturi qm̄
vt dicit iōānes in verbis p̄missis. In pp̄ria
venit. q; in iudea nasci viuere cōuersari et mo-
ri elegit et sui quos peculiāres cultores consi-
tuerat vnus dei veri et quibus lege dederat
tantisq; dotaucrat b̄nificijs cū nō receperūt.
Quā vsq; in p̄sentem diem xp̄m incar-
natū errant maxime q̄tum ad tria.

Primo q̄tum ad diuinitatem.

Secundo q̄tum ad temporalitatem.

Tertio q̄tum ad passibilitatem.

Ex testamentis duodecim patriarcharū
confunduntur iudei qui negant xp̄i diuinita-
tem.

Primo errant iudei circa xp̄m incarna-
tum q̄tum ad diuinitatē dicūt enī q; n̄
fuit deus. Contra quos et si sufficiāt ea que di-
ximus in sermone de diuinitate xp̄i tñ ad co-
rum p̄fusionē inducā aliqua dicta duodecim
patriarcharū qui de xp̄o venturo loquentes
apertissime diuinitatē eius expresserunt. De
his ita scribit Vincentius li. ij. speculi histo-
rialis. Extant testamenta duodecim patriar-
charū in quibus sunt pulcherrime de xp̄o, p̄-
phetie quas nup̄ translulit magister Rober-
tus grossum caput linconiensis Ep̄us, de gre-
co in latinū, hec ille. Ego vero ex ipsis testamē-
tis quedā extrahi que ad rem faciunt non oīa
de verbo ad verbū notauī. Prīmū ergo di-
ctū est patriarche iude qui ait. Visitabit nos
dñs in misericordia et eruret homo de semī
ne meo, hoc est germen dei altissimi, vt sol iu-
sticie ambulabit cum filiis hoīm in iusticia
et aperient sup̄ ipsū celi ad effundendū spūs
sancti benedictionē. Scdm̄ dictū est patri-
arche Ruben, inquit sic. Quis noscet legem
dñi et sacrificia pro oī israel vsq; ad cōsumma-
tionem t̄p̄m principis sacerdotū xp̄i quem
dñs qm̄ in eo elegit dñs regnare super omnes

populos et adorari semē ipsius qm̄ pro nobis
moriet̄ in bellis visibilibus et inuisibilibus, et
erit in nobis rex seculorū. Tertium dictum
est patriarche Sād. Auferte odiū ab aīabus
vestris et diligite inuicem in rectitudine cor-
dis, dicite aut̄ et vos filiis vestris vt honorēt
iudam et leui qm̄ ex eis oriri faciet dñs salua-
torem israel. Quartū dictum est Aser. Al-
tissimus visitabit terrā, et ipse veniens vt ho-
mo cum hoībus manducans et bibens hic sal-
uabit israel et oēs gentes vir absconditus, di-
cite ergo filiis vestris vt nō discedant ab eo.
Quintū dictū est Leui patriarche. Ecce filij
mei ostendi vobis tempora extrema qm̄ oīa
fient i israel. Et vos mādāte filiis vestris vt
vniantur leui et iude, per iudam enim orietur
salus israel et in ipso benedicetur iacob, p̄ sce-
ptrum enim eius apparebit deus habitās i-
ter hoīes vt saluetur genus israel cui p̄grega-
bit iustos ex gentibus. Sextū est dictū pa-
triarche Dan. Dñs erit in medio israel et san-
ctus regnans super eos in humilitate et paup̄-
tate et qui credent in eum regnabunt in celis
in veritate. Septimū dictū est patriarche
Simcon. Dñs deus magn⁹ israel apparebit
in terra vt homo et saluabitur in ipso adam;
Tunc dabunt oēs spiritus erroris in cōculca-
tionez, et hoīes regnabunt super perniciosos
spiritus. Tunc resurgam in leticia et benedicā
altissimū in mirabilibus suis qm̄ deus corp⁹
assumens et comedens cum hominibus salua-
bit hoīes. Octauū est dictum patriarche
Leui. Cognoui o fili ex scriptura Enoch qm̄
in fine impie regetis in dñm manus imponē-
tes in oī malicia. Et confundentur in vobis
fratres vestri et in oībus gentibus eritis illu-
sio. Nonū est dictum patriarche Isachar.
Omne agrestem feram seruituti subijcie-
tis habentes vobiscum deum celi. Ambulare
cum hominibus in simplicitate cordis. De-
cimū est testimonium zabulon. Videbitis
deum in forma hominis qm̄ iam elegit dñs
nomen ei. Et rursus in malicia sermonū ve-
strorum ad iracundiam prouocabitis eum et
abiecti eritis vsq; ad tempus cōsumationis
Undecimū dictum est patriarche Joseph
Vidi qm̄ ex iuda nata est virgo habens stolā
bissinā. Et ex ipsis p̄dijit agnus immaculat⁹
grā dei saluās oēs gentes, regnū q̄t eius eter-
num qd̄ nō peribit. Duodecimū est dictū
Beniamin. Adorabitis regē celorū q; in terra

Septalim

apparebit i forma hois. Et quotq̄ credidere
eū in terra cōgaudebūt ei. Ultra hec patriar
chaz et pphetaz ac sibillaz testimonia diui
nitas xpi sufficientissime demōstrata fuit qñ
sibi obediebant venti et mare. qñ curabantur
infirmi et ad vocē ipsius mortui suscitabant
propter que oia ipse dicebat iudeis iōanis. x.
ca. Q̄ pa que ego facio in noīe patrie mei hec
testimoniū phibent de me. Hinc Gregorius
in omelia de epiphania inquit. Oia elementa
auctorem suū venisse testata sunt. vt enim de
his quasi quodā vsu hūano loquer. deū hunc
celi esse cognouerūt qz protinus stellam mise
runt. Adare cognouit qz sub eius plantis se
calcabile prebuit. Terra cognouit qz eo moriē
te cōtremit. Sol cognouit qz lucē sue radios
abscondit. Sara et parietes agnouerūt qz tpe
mortis eius scissa sunt. Infernus agnouit qz
hos q̄s tenebat mortuos reddidit. Et tñ hūc
quē oia elementa insensibilia senserūt adhuc
infidelium iudeoz corda deū esse minime co
gnouerūt. Et duriora saxis ad penitentiā scin
di nolunt cūqz confiteri abnegant quē elemē
ta vt diximus signis aut scissionibus deū cla
mant. hec ille.

Cū xps iā venit quē iudei venisse negant et
tps aduentus eius preterijt. Capitulum. ij.
Secūdo errāt iudei circa xpm incarnatū
qñ ad tpalitātē nolunt quidē accepta
re xpm venisse. sed illum dicūt venturū. Qui
bus veritatē aduentus xpi iam preteriti et cō
pleti osidere possumus maxime propter tria.
Primo propter iudaici regni defectionem.
Secūdo propter imperij romani subiectionem.
Tertio propter generalem confessionem.
Primo probamus xpm venisse pp iudaici
regni defectionē. Mā vt dicit Aug⁹ li. xviii. d.
ciui. dei. ca. xlv. Regnante herode alienigena
natus est xps. iā enī venerat plenitudo tps si
gnificata. pphético spū p os patriarche iacob.
vbi ait. Mō aufereſ sceptrū de iuda et dux de
femore eius donec veniat qui mittendus est
et ipse erit expectatio gentiū. Sed iudei dicūt
qz hec auctoritas que ponit. Genes. xlix. ca.
loquit de Iabnochodonosor rege babylonis
qui missus est ex ordinatiōe diuina p hierusa
lē pp pctā populi vt habet. iiii. regū. xxiij. ca.
Et erratū defecit regnū iudeoz qz cepit Sede
chia regē et eū excecavit. et filios eius occidit
vt habet ibidem. xxv. ca. nec postea aliquis de
eius stirpe regnavit. Sed hoc patet esse falsū

qz post captiuitatē babylonicā habuerūt du
ces et principes sicut p3 de zoroabel desdra
Meemia habuerunt et reges. Nam vt ponit
Aug⁹ li. xviii. de ci. dei. Aristobolus assūptō
diademate rex et pontifex fact⁹ est. Aristobo
lo successit Alexander et ipse rex et pontifex. p⁹
hūc vxor eius Alexandra regina iudeoz fuit
Luius tpe mala sūt eos secuta grauiora. Māz
filiū hūc alexandre Aristobolus et hircanus
inter se de imperio dimicantes vires aduer
sus israheliticā gentē prouocauerūt romanas.
Hircanus nanqz p fratrē poposcit auxilium
venitqz Pompeius preclarissimus princeps
q iudeā cū exercitu ingressus ciuitatē hierlm
cepit templū referant non deuotione suppli
cis sed iure victoris. qz vt ipsemet testat non
colebat deū iudeoz. Vñ dicit vt scribit Luca
nus. Cappadoces mea signa timent. Et dedi
ta sacris Incerti iudea dei mollesqz sopbene
rūt. Et ad sancta setōz quo nō nisi sūmū pon
tificē intrare licebat nō vt venerator sed vt p
phanator accessit cōfirmatoqz hircani ponti
ficatu et subiugate gēti imposto custode. An
tipatre vinctū secū Aristobolū duxit. Et ex
tunc iudei tributarij romanoz esse ceperunt
fm Eutropiū li. vi. Deinde post paucos ānos
herodē alienigenā habuerūt. De isto herode
sic habet in historia scholastica sup Adacha
beoz libris Eutropio pcordante. Harys cas
sius vnus ex principalioribus in cōiuratione
mortis cesaris occiso eo fugit in siria vbi pre
ses fuerat colligens exercitū cōtra Augustūz
adoleſcentē et Adarcū antoniū nepotes Iulij
cesaris. Ador herodes de galilea veniēs auri
et bellatoz sibi duxit auxilia. Quapropter fa
uorē cassij meruit tantū qz ei promiserit ob
tenta victoria iudeoz regnū. Herodes igit
cum cassio ad bella profectus est. Sed du3 in
campis philippicis occubuit. Cassius octavi
anus Augustus Romā et Adarcus antoni⁹
perrexit ad siria. Tunc herodes munerib⁹ pla
cauit antoniū. qui herodes et fies iudee terrar
chas fecit. O perāte post hoc antonio cū Au
gusto et Senatu idem herodes fuit coronat⁹
rex iudee. Deinde cōmisso prello inter Adar
cū antoniū et Octavianū augustū herodes n̄
interfuit missus ab antonio cōtra regē arabū
ad bñplacitū Leopatze. moliebatur enī morte3
oim regū orientaliū vt pro oib⁹ ipsa regna
ret. Victo itaqz antonio cū octavian⁹ venissz
Irbodū. herodes sibi occurrit deposito regio

habitu dicens. fateor me utile fuisse antonio
et fidele qd expertus fuissim si cu eo fuisset in
bello. Veru nec oino defui frumeta et auxilia
mittens. Nec mo dessem si mihi acquiesces
occidisset Cleopatram odij vestri fomite. vna g
cu victo victus su coronat qz cu fortuna depo
sui. Ad te at venio spes salutis de tua virtute
presumens. Ad hec cesar Saluus esto et nunc
certius regna meritus es vt regas plurimos
cu amicitia tanta fide tucaris. Tu aut prope
rauit Augustus in egyptu no solu in preliis
virtus herodis emicuit veructia in deserto
ita parauit necessaria vt nec aqua desset nec
quicqz vtenfilii adeo vt miraret cesar. Dicit
de ipo Iosaphus. xvij. antiquitatu libro. qz ex
idumeaz gente paternu genus ex arabu No
materni sanguinis origine duxit. Qui cofir
mato sibi regno in superbiaz erupit et iudeis
mala plurima intulit. Ma et pontifices no ia
fm generis ordine constituebant. sed ignobili
bus quibuscunqz sacerdotia pmittebat. Sa
crat et vestem pontificis sum obclusam signa
culo retinuit non permitta ulterius potesta
te vsus eius destruxitqz libros quos habere
potuit. In quibus iudeoz nobilitas erat de
scripta ne ipse ignobilis putaret. Dixim hec
oia vt perfidi iudei narrata historie veritate
cognoscant xpm natu tpe annotato in pphe
tia iacob patriarche. Et quis ipsi multis cal
liditatibus et falsis expositioibus conent illi
pphetie verba puertere atqz corrumpere dicen
tes. qz no sint dicta de xpo. Tu cotra ipsos est
translatio caldaica qz vbi hiero trāstulit do
nec veniat qui mittendus est. Caldaicu habet
donec veniat messias. Et Rabi iesu expones
verba iacob dicit. Non veniet filius dauid. i.
messias donec extenderit se regnu neqz super
isrl. glo. Rabi Salomonis dicit. i. Romanu.
Expziciscimini o iudei et nolite obdurare cor
da vra. Confitemini venisse xpm et memores
estote qz ab eius aduētu vsqz ad presentē diē
eo qz impleta sūt oia pdidistis oēm preteritā
dignitatē. Dicite queso mihi. vbi sunt illa stu
penda miracula q opabaf virtus diuina aūqz
veniret messias a vobis desideratus. Vbi vo
ces prophetaz. vbi victorie. i. inimicōz vfoz
Vbi dignitas regia honorabilis et decora. disp
si estis p orbē terraz cūctis gentibus abhoia
biles facti. Quo pctō qua culpa irritastis deū
vt a mille quadringētis septuaginta sex ānis
deseruerit vos quos fecerat antea populum

sibi peculiare nisi quia vnigenitū filiū suum
p nobis incarnatū cōtempnistis. Venit vti
qz venit qui iam non amplius qz ad iudican
dum venturus veracissime predicatur.

¶ Secundo probamus xpm venisse propter
imperij Romani subiectionē. Nullus vtiqz
sane mentis ambigit imperiū romanū fuisse
longe lateqz diffusum orbemqz terrarū sub
egisse. Nihilomin⁹ subiecit sibi illud dñs ies⁹
xps cuius regni n̄ erit finis. Imperator quip
pe romanoz subdit⁹ est vicario xpi a quo in
stitui et destitui potest et ab ipso benedicitur et
coronatur. vt patet de maiestate et obe. in ca.
solite. et in clemētina romani pontifices de iu
re iurā. Et at imperator ille super oēs reges.
vij. q. i. ca. in apibus. et oēs nationes sub co. xi.
q. i. s. hec si quis. Ipse est pnceps mudi et dñs
ff. ad legē rodia. l. de peccatus. Et et iudei sūt
sub eo. C. de iudeis. l. iudei. et oēs puicic sub
iucinn⁹ illi. lxij. di. ca. Adrianus. Et oia sūt in
ptate imperatoris. di. viij. c. quo iure. Et. xxiij
q. viij. ca. Conuenio. Et si obijceret aliquis p
dicta. Primo qz imperator ex electione habz
ius in imperio et pōt administrare ante cofir
mationē pape vt pbat. xxiij. di. ca. legimus. et
hoc dicit Innocē. et Hostien. extra de elec. in
ca. venerabilez. Secdo qz xps soluit tributum
sicut habetur Matth. xvij. ca. Et. xxiij. q. viij.
ca. tributū. Et. xi. q. i. ca. si tributum. Et iteruz
qz xps dixit ioānis. xix. Regnū meū non ē de
hoc mūdo. ergo imperator nō subiecit pape q
vicem xpi gerit in terris. Rndere possumus
ad primū qz ius qd habet imperator est qz eli
gitur ab illis quos papa et ecclesia instituit ele
ctores. Nam illi qui eligunt impatorē a papa
hnt hoc ius eligendi vt in predicto ca. venera
bilē. et in prefata clemētina Romani pontifi
ces. Ad illud aut qz solutione tributi dicimus
fm glosā in preallegato ca. si tributum qz xps
fecit illud non ex debito sed ne scandalizaret
qz aut xps dixerit non esse de hoc mundo re
gnū suū verum dixit qz ante passionē euz illa
verba protulit non venerat ministrari sed mi
nistrare et hūilis in forma serui cū hoibz cō
uersari. post passionē atz resurrectionē dixit
discipulis matth. ultimo ca. Data ē mihi ois
ptās in celo et in terra. Quare cū papa gerat
in terris vicē xpi superior est impatore oibz
qz principibus terre. in qua re pscrutandū est
quāta fuerit virtus et potentia xpi q n̄ armis
et legionibus militum nō promissis bonorum

tpalium urbem maximā imperiūq; romanū
 ad suū cultū attraxit. neq; alia causa tante no
 uitatis dari potest nisi patientia et miracula
 martyrum post predicationē apostolorū petri
 et pauli atq; ex post cōuersio miraculosa con
 stantini. Nam imperiū vsq; ad eius tempora
 semper in urbe fuit. quia lepra liberatus ex de
 uotione suscepti baptismatis data libertate
 ecclesias edificandi tēpla deorū claudi iussit.
 De quo sic scribit. xij. q. i. in ca. futurā. vir reli
 giosissimus Constantinus primus. s. inter prin
 cipes fidei veritatis patenter adeptus licen
 tiam dedit per vniuersū orbem sub suo degen
 tibus imperio nō solū fieri xpianos sed etia;
 fabricandi ecclesias et predia cōstituit tribuen
 da. Deniq; idem prefatus princeps donaria
 imensa cōtulit et fabricā templi prime sedis. i.
 lateranensis sūm glosam beati petri instituit
 adeo vt sedē imperiale relinqueret et beato pe
 tro suisq; successoribus profuturam cōderet.
 hec ibi. Sic constantinus Bizantiū se cōtulit
 q̄ ciuitas cōdita fuit in trachia tpe tulij boſti
 lij tertij regis romanorū. quā ampliauit et suo
 noie appellauit cōstantinopolim. Ex quo di
 eta est noua roma. vt p3. xxi. di. decretorū. ca.
 sacrosca. ca. cōstātinopolitane. ca. renouātes
 ca. diffinimus. Pleriq; iudeis in hac parte
 deteriores negāt cōstantinū tā alte tāq; glō
 fissime ecclesiā et p̄ci sedē sublimasse. Quos
 improbamus ex Lactantij snia in. i. li. diuina
 rum insti. sic ad constantinū loquentis. Hoc
 opus nūc nois tui auspicio inchoamus con
 stantine impator marie qui primus Roma
 norū principū repudiatis erroribus maiesta
 tem dei singularis ac veri et cognouisti et ho
 norasti. Sed post istū cōstantinū fuerunt tot
 impatores vsq; ad tpa nra qui multis fauori
 bus multa reuerentia multaq; deuotōe xpm
 et suā ecclesiā sunt profecuti. Inter quos fuit
 ille Iustinianus qui tanta edidit in honorem
 dñi iesu xpi et xpiane religionis augmentum.
 Sicut p3 in libro Codicis in cuius principio
 tractat de fide xpi tenēda. dicit nāq; C. de sū
 ma trini. et fide ca. in. l. i. Lunctos populos q̄s
 clemētic nre regit imperiū in tali volumus re
 ligione versari quā diuinū petz apostolū tra
 didisse Romanis religio vsq; adhuc ab ipso
 insinuata declarat. Et ne singla cōplectamur
 arguim? p̄ iudeos. q̄ ille cui subijciendū erat
 imperiū romanorū est xps. Sed iesu filio vir
 ginis marie subest Imperiū romanorū. ergo

ipse fuit xps. q̄ Imperiū romanorū sub xpo
 deberet esse probat per id qd scribit Daniclis
 ij. ca. vbi habetur. Nabuchodonosor vidit
 statuā magnā cuius caput ex auro optio erat
 pectus et brachia de argento. porro venter et
 femora ex ere. tibiae at ferree. Et sequitur. Ab
 scisus est de monte lapis sine manibus et per
 cussit statuā in pedibus eius ferreis et fictili
 bus et cōminuit eos. Per hanc statuam desi
 gnantur quattuor regna magna sibi in orbe
 succedentia sūm q̄ Daniel diuinitus inspira
 tus ibi exponit. Primū est regnū chaldeorū
 quod significatur per caput aureum. Secun
 dum est regnū persaz quod significatur p ar
 gentum. Tertium est regnum Grecorum seu
 alexandri quod significatur per es. Quartū
 est regnum Romanorū quod significatur per
 ferrum. quod subiecit sibi oia regna mundi si
 cut ferrum domat oia metalla. Per lapidem
 autem abscisum de monte sine manibus de
 signatur ipse xps siue regnū eius cui vt predi
 citur subijciendū erat regnum romanorum.
 ¶ Tertio probamus xpm venisse propter ge
 neralem confessionē. omnes quidē nationes
 mundi xpm venisse affirmant. Iudei soli ob
 stinato corde hoc acceptare nolunt qui facile
 cōfundi possunt preter ea que dicta sūt ex au
 ctōitate Aggei. pphete ca. ij. vbi ait. Nolite
 timere quia hec dicit dñs exercituum. Adhuc
 vnū modicū est et ego mouebo celū et terraz et
 mare et aridā et mouebo oēs gentes et veniet
 desideratus cunctis gentibus et implebo do
 mū istā glā. Et infra. Magna erit gloria do
 mus istius nouissime plusq; prime. Scdm oēs
 expositores hebreorū iste desideratus est rex
 messias siue xps. Loquit ergo ppheta de glā
 domus dñi edificate a iudeis post reditum ca
 ptiuittatis babylonice. ergo stāte illa domo ve
 nit xps q̄ propheta dicit eā replendaz gloria
 desiderati cunctis gentibus ad cam. Domus
 at illa destructa est per Titū et Vespasianum
 quadragesimosecūdo anno post passionē xpi
 Insup et in pallegata auctoritate dñi. Magna
 erit gloria domus istius nouissime magis q̄
 prime. Constat q̄ loquebat ppheta de domo
 edificata p captiuitatē babylonicā vt dictū
 est. Ad cuius edificationem inducebat popu
 lum et predixit gloriam eius futuram maiore
 q̄ fuerit glorie domus edificate per Salomo
 nem. Hoc autem nō potest intelligi propter
 maiores diuitias seu honores vel cultū diuī

num vel structuras et ornamenta quod statim populi illo tempore erat quasi nullus respectu illius statim qui fuit sub salomone. Propter hoc dicitur in secundo beidre. Sacerdotes qui viderant primam domum lacrymabant alijs exultantibus in dedicatione domus secunde quod quasi nullus momenti erat respectu alterius. Quare non potest intelligi maior gloria eius nisi per aduentum ipsius deificari cunctis gentibus quicquid glorificauit presentia sua quando in ea fuit a matre oblatum finem quod predixerat Malachias propheta. iij. ca. Statim venit ad templum sanctum suum dominator quem vos queritis et angelus testamenti quem vos vultis. Ipsam et domum honorauit quando ibi frequenter docuit et predicauit. Dicitur autem aliqui iudei ad hoc quod maior fuit gloria domus secunde quam prime in annis quod plus durauit. Sed hoc non valet quod licet verum sit quod plus durauerit sed tamen non fuit ad eius gloriam sed potius ignominiam quod pluribus temporibus fuit conculcata et dehonozata. Nam Antiochus Epifanes posuit ibi abominandum ydolum et fecit ibi prostibula mulierum sicut pater in primo et in secundo libro machabeorum. Ideo dicit Iosaphas li. xiiij. antiquitatum. Similiter domus ipsa fuit prophanata quando Pompeius cepit hierusalem ut diximus superius et quando ultimo per Titum fuit destructa. Ad hoc dicunt aliqui quod prima domus durauit plusquam secunda quod plures anni fluxerunt a quarto anno salomonis in quo fundata est usque ad undecimum annum Sedechie in quo destructa est quod fluxerunt anni quadringenti vigintiseptem finem quod potest computari per tempora regum intermediorum inspicendo tertium et quartum regum. perfecta autem fuit undecimo anno regis salomonis et stetit perfecta quadringentis vigintitribus annis. Secunda vero domus durauit finem computationem iudeorum quadringentis viginti annis. Quare gloria domus istius secunde non aliter intelligi potest nisi ut est predictum quod christi presentia fuit illustrata et decorata. Est insuper contra iudeos perfidos propheta Danielis ca. ix. Ipse quippe angelus gabriel ex voluntate dei reuclauit tempus aduentus christi dicens. Septuaginte hebdomade abieciuntur super populum tuum et super urbem sanctam tuam aut consumetur preuaricatio et tunc accipiet peccatum et deleatur iniquitas et adducatur iusticia sempiterna et impleatur visio et propheta et ungatur sanctus sanctorum. Ad quorum verborum plenior habendam noticiam notandum finem nicholaum de lira. Et in sacra scriptura

uno modo accipitur hebdomada per tempus septem annorum. Et sic sumitur Leuitici. xxiij. ca. vbi dicitur. Septem hebdomade sunt accipiente a festo pasce que fuerunt quadragintanovem dies et in quinquagesimo die celebrandus est festum pentecostes. Alio modo accipitur hebdomada per tempus septem annorum. Et sic loquitur scriptura de hebdomada Leuitici. xxv. ca. vbi dicitur. Assumerabitis septem hebdomadas annorum que faciunt quadragintanovem annos et quinquagesimus annus immediate sequens dicitur iubilus. nec inuenitur hebdomada accipi pluribus modis. Non potest autem in dicta prophetia danielis accipi hebdomada primo modo quod fuisset completa infra annum et dimidium. ergo per locum ad diuisionem oportet quod accipiat per hebdomada annorum. Et in hoc omnes expositores conueniunt catholici et hebrei. Septuaginta vero hebdomade annorum faciunt annos quadringentos nonaginta quod tempus preterisse nullus dubitat. Quantum ergo danieli angelus gabriel denuntiavit liberationem populi a captiuitate babilonica et perfectam liberationem faciendam per christum. His oibus que iam retulimus territi iudei ad impugnandum nos ad alia confugiunt. et dicunt quod christus non venit. Et hoc multipliciter probare conantur. Et primo adducunt Iesaiam. ij. ca. dicentem. Erit in nouissimis diebus preparatus mons domini in vertice montium et eleuabitur super colles. et fluent ad eum omnes gentes. Et infra conflabunt gladios suos in vomeres et lanceas suas in falces. Non leuabit gens contra gentem gladium. nec eribunt ultra ad prelium. Ex istis verbis formant quadruplex argumentum. Primum quia dicitur hic. Erit in nouissimis diebus. Iesus nazarenus non fuit in nouissimis diebus quod post natiuitatem eius et mortem multa tempora fluxerunt ergo non fuit vere christus cuius aduentus promittitur in nouissimis diebus. Secundum argumentum quod dicitur quod mons domini erit in vertice montium. Adons ille est mons syon vbi fuit templum qui non est in aliquo eleuatus. nam ut dicunt aliqui doctores hebrei. dominus debet appropiare montem Tabor et montem synai et montem carmeli ad locum vbi est hierusalem et super verticem istorum montium ponere montem syon. hoc autem nondum est adimpletum ergo christus non venit. Tertium argumentum quia in prefatis verbis dicitur fluent ad eum omnes gentes. Sed non omnes gentes credi

derunt in iesum nazarenū. ergo non fuit xps.
¶ Quartum argumentum. quia sequitur in
verbis premissis. Non leuabit gens contra
gentē rē. Sed post mortē iesu nazareni fue-
runt et in iudea bella atrocissima tempore titi
et vespasiani. ergo non fuit vere xps. ¶ Ad pri-
mū argumentū respondetur qd dies messie in
sacra scriptura dicunt dies nouissimi tunc nō
solum dies messie sed etiam aliqua tempora
ipsum precedentia vt patet Genesis. xlix. ca.
Vbi patriarcha iacob dixit filiis suis. Con-
gregamini vt annunciet que ventura sunt vo-
bis in diebus nouissimis. Et ibi cōsequenter
annunciat nō solū aduentū xpi. sed etiam mul-
ta que adimpleta sūt tpe regū israel et iudicū.
¶ Ad scdm dicendū. Qd eleuatio montis syon
nō est intelligenda sūm eleuationē localem sed
sūm nobilitatē et extimationē prout etiam ex-
ponit Rabi salomon. Eleuatio ergo illa fuit
multitudo signorū et claritas miraculorū que
xps operatus est in monte syon. Ibi nanqz il-
luminauit cecum natū. ibi sanauit languidū
in probatica piscina. Ibi dem spūm scdm apo-
stolis dedit. ¶ Ad tertiū No dicimus qd ibi ē
distributio pro generibus singulorū non pro
singulis generum. Sicut dī omne aīal fuit in
archa noe qd de singulis speciebus aīalū fue-
runt ibi aliqua indiuidua. Similiter de oibz
generibus aliqui crediderunt xpo vt patet p
diffusionē fidei in toto orbe. Aliter potest di-
ci qd oēs in sacra scriptura intelligunt multi.
Vnde. ij. regū. vij. ca. Dixit absolon et omnes
viri israel. melius est filiū ebuli rē. Certū est
enī qd nō erāt oēs filij israel ibi presentes sed
multi. sic est in proposito. ¶ Ad quartū rñdet
qd circa tpa xpi fuit pax diuturna sicut ostēdit
in sequenti sermone. Et vbi dī. Non leuabit
gens p gentē gladiū rē. Aduertendū qd vltra
nō importat pacis eternitatē sed diuturnita-
tē. Vñ. iij. regū. vi. ca. Vltra nō venerunt la-
trones sirie in terrā israel. qd dī pp diuturni-
tatē nō pp eternitatē. qd postea frequenter le-
gunt inuasisse terrā israel et depredasse. iij. re-
gū. xij. ¶ Sedo iudei p nos iducūt ad h vba
Isaie ca. xi. dicentis. Egrediet virga de radice
iesse rē. vbi loquit de aduentu messie sūm oēs
Et sequit ibidē. habitabit lup⁹ cū agno et par-
dus cū edo cubabit. Et sequit. Et delectabit
infans ab ubere super foramen aspidis. Et
in cauerna reguli qui ablactatus fuerit manū
suā mittet. Dicūt iudei qd in aduentu xpi aīa-

lia siluestria sic deberēt domesticari qd pacifi-
ce habitabunt cū aīalibus naturaliter insue-
tis. Et qd aīalia venenosa nō nocbunt hoibz
vel pueris imo infātes secure ludēt cū eis. Et h
nō est impletū ergo xps nō venit. Rñdet qd
ista est locutō metaphorica. et noīantur ibi ho-
mines nomibus aīalium. Sicut genesis. xlix.
Bengiamin lupus rapax. Et dan sicut colu-
ber in via. Sic ad propositū est dicendū qd iu-
dei et gentiles qerāt prius adinuicē nociui et
odiosi pacifice simul habitauerūt pueri ad fi-
dem xpi. Vñ scribit actū. iij. ca. Adulterū
nō credentū erat cor vnū et aīa vna. Et eodē
mō dicendū est de pueris et aīalibus veneno-
sis qd simplices et puri non ledunt ab eis qui
ante cōuersionē ad fidē xpi erant veneno infi-
delitatis et pfidie repleti. Qd aut talis modus
loquendi sit in predicto ca. p3 pīd qd ibi pre-
mitit qd stirpē vocat radicē iesse et xpm florē
Similiter metaphorica est locutio. Erit iasti-
cia cingulū lumborū eius. ¶ Tertio iudei ar-
guūt p nos. qd zacharie. vi. ca. scribit. Ecce vir
oriens nomē eius. vbi translatio chaldaica h3
messias nomen eius. Et sequit textus. et edifi-
cabit templū dño. Sed iesus nazareus non
edificauit aliqd templū dño ergo nō fuit xps
Rñdet qd edificauit templū de lapidibus vi-
uis et spūalibus videlicet de ipsis fidelibus. et
talis edificatio conueniebat xpo que est per-
fectissima qd regnū eius est spūale. et sic eius
templū. Rabi tñ salomon dicit qd hec aucto-
ritas intelligit de templo scdo edificato p zo-
robabel. Ego No dico qd ē si intelligat de xpo
adhuc litteralit est impleta qd xpi virtute edi-
ficata sūt in honorē dei nō vnū sed tot vbiqz
terraz et potissimū in vrbē roma templa miri-
fica. Et nō est incōueniens qd aliqui ponat sin-
gularis nūer⁹ p plurali et ecōuerso. ¶ Quar-
to opponūt se nobis iudei allegantes illud qd
habet deuterono. xxx. ca. Si ad cardices celi fu-
eris dissipatus inde retrahet te dñs deus tu⁹
et assumet atqz introducet in terram quā pos-
sederunt patres tui. Ex hoc ipsi inferunt. Eū
simus dispersi per totum mundum et non cō-
gregati sequitur qd nō venit xps. Dicendum
qd istud fuit adimpletū in reductiōe eorū de
captiuitate babylonica. Sed contra hoc obij-
ciunt per illud qd habet Ezechielis. xxxix. ca.
Scient qd ego dñs illorum eo qd transtulerim
eos in nationes et congregauim eos super
terrā et non dereliquim quenqz ex eis. ibi in

captiuitate babilonica multi remanserunt ⁊
nō oēs reuerſi. Rñdē q̄ tunc fuit impletum
illud qđ dictum eſt qđ nulli fuerunt ibi derelicti
qui voluiſſent reuerſi. Nam cirus qui erat
monarcha in oibꝫ illis regnis dedit licentiā
generaliter oibꝫ redeundi imo dedit mune-
ra reuertentibꝫ. vt patet heſdre. i. ca. Et ideo
completū eſt verbū moyſi ⁊ Ezechielis qđ nul-
lus derelictus eſt ibi qui voluit reuerſi. Qui
autem noluerunt indigni fuerunt bñſicio dei
¶ Quinto iudei obiciūt p̄ illud qđ habetur
Jeremie. xxiij. ca. Ecce dies veniūt dicit dñs
⁊ ſuſcitabo dauid germen iuſtum qđ intelligi-
tur de xp̄o. Et ſequitur ibideꝫ. In diebus illis
ſaluabitur iuda ⁊ iſrael habitabit confidenti.
Sed nunq̄ tot miſerie acciderunt filiis iſrl
ſicut poſt morteꝫ ieſu nazarenī ergo non fuit
xp̄s. Rñdetur qđ proprie loquendo nō erant
filij iſrael ⁊ iuda. qđ erant auerſi a deo ex eo qđ
xp̄m negauerant ⁊ occiderant propter qđ ⁊ il-
lam miſeriā meruerunt. Alij at̄ qui vere erāt
filij iſrael ⁊ iuda vere ſaluati ſunt. qđ xp̄m re-
ceperunt nec ſolū ſaluati ſunt ſpūaliter ſed et̄
corporaliter. Nam ſicut dicitur in hiſtoria ec-
cleſiaſtica. Imminente deſtructione ciuitatis
hieruſolomytane facta p̄ titum amoniti ſunt
fideles qui erant in iudea p̄ angelū vt tranſi-
rent in regnū regis agrippe qui erat confede-
ratus romanis. Et etiam illi qui de regno xp̄i
ſunt habitant confidenter in paradifo. ¶ Se-
xto iudei dicunt qđ xp̄s nō venit ppter illud
qđ habet danielis. iij. ca. Aſpicebā in viſio-
ne noctis ⁊ ecce cum nubibus celi quaſi filius
hois veniebat. hoc intelligit de xp̄o. Sed ieſus
nazaren⁹ ū venit in nubibus celi ḡ n̄ fuit xp̄s.
Ad hoc dicendū qđ ſcriptura loquitur de du-
plici aduentu xp̄i. ſ. in mundū ⁊ ad iudicium.
¶ Primo aduentus deſcribitur euz humilitate.
Secūdo at̄ eū excellētia ⁊ ptate. Daniel at̄ loq̄
de ſcdo aduentu. Ad patet qđ paulo poſt dicit.
Iudiciū ſedit ⁊ libri aperti ſunt. Iudei autē
excecati nesciunt hunc duplicem aduentū di-
ſtinguere. ⁊ ideo multa erronea dicunt. nam
aliqui expectant xp̄m in aduentu ſuo in tan-
ta virtute apparere ⁊ poteſtate qđ oia terrena
ſibi ſubijciet ⁊ eos liberabit ⁊ regnū eoz re-
ſtituet. propter qđ etiam xp̄i diſcipuli poſt ei⁹
reſurrectionem querebant. die ſi in tempore
hoc reſtitues regnum iſrael. Actuum. i. caput.
Alij autem propter ſcripturas que manifeſte
loquuntur de xp̄i humanitate ⁊ paſſione. ⁊ p̄

pter illas que loquuntur de eius eminentia ⁊
poteſtate expectāt duos meſſias. Vnum qui
erat occidendus. Et alium qui illum reſuſci-
tabit ⁊ regnum iſrael reſtaurabit. Sed hoc ō
ſcripturis non habet auctoritatem. licet enim
plures dicti ſint meſſie ſive vncti quod idem
eſt. vt dauid ⁊ ſaul ⁊ quidam alij nullus tñ in
ſcriptura dicitur venturus ad ſalutem popu-
li niſi vnus. ¶ Septimo iudei arguūt qđ xp̄s
non venit propter illud quod ſcribitur Iſaie.
xxx. ca. Erit lux lune ſicut lux ſolis ⁊ lux ſolis
ſeptēpliciter. que verba dicunt qđ in aduentu
xp̄i debeat fieri immutatio corporū celeſtium
Sed talis immutatio non fuit facta in adue-
tu nazarenī. ergo chriſtus nōdū venit. Dicen-
dum qđ illa verba loquuntur de aduentu chri-
ſti ad iudiciū. Tunc enim mutabūtur ⁊ in-
nouabūtur quodāmodo corpora celeſtia. Et
tunc ſanabitur vulnus populi ⁊ percuffura
plage eius vt dr̄ in textu. qđ tūc deſtinet mor-
talitas per peccatum primoz parentū indu-
cta qđ oēs hoies reſurgent ad vitam immortalē
¶ Octauo impugnant nos iudei ex dicto da-
uid in ps̄. lxxxvij. vbi habet. Sic ponā in ſe-
culum ſeculi ſemen eius. Sed ieſus nazaren⁹
non habuit filios ergo nō fuit chriſtus. Rñ-
dendū qđ habuit filios ſpūales per fidem non
per carnalem propagationem que ſemper ha-
bet turpitudinē p̄iunctā. Et talis filiatio ſpiri-
tualis cōpetit ei. De tali etiam ſpirituāli fili-
atione loquitur dauid in ps̄. lxxi. Ego dixi di-
ſtis ⁊ filij excelsi omnes. Dictum ſit pro iſta
parte de chriſto qui venit. Jam ad tertium er-
rorem delendum procedamus.

¶ Prophete p̄dixerunt xp̄m paſſurum p̄
ſalute generis humani. ¶ Capitulū. iij.

Tertio errant iudei circa xp̄m incarna-
tum q̄tum ad paſſibilitatem. Verbum
ſiquidem crucis ſcandalū eſt eis qui nullā ex-
cuſationē habere p̄ſit amoniti ⁊ edocti añq̄
chriſt⁹ veniſſet p̄ dicta p̄phetaz ō myſterijs
paſſionis ei⁹. At̄ at̄ incredulitatē eoz virili-
t̄ ſutemus aduertendū eſt qđ paſſio xp̄i in vete-
ri lege fuit verbis p̄pheticis ⁊ figuris multi-
pliciter p̄ſignata. Et hoc q̄tum ad tria.

¶ Primo q̄tum ad initium.

Secundo q̄tum ad progreſſum.

Tertio q̄tum ad terminum.

¶ Primo paſſio xp̄i fuit in veteri lege verbis
p̄phetaz ⁊ figuris p̄nunciata q̄tum ad il-
lius initium in quo ponunt ſeptē veritates.

Prima est de concilij congregatione.

Secunda de iude venditione.

Tertia de xpi egressione.

Quarta de vehementi contristatione.

Quinta de trina oratione.

Sexta de angeli apparitione.

Septima de sanguinis sudatione.

Prima veritas passionis xpi est de concilij congregatione. de qua dicit Matth. ca. xxvij. Conciliū inierunt oēs principes sacerdotū p̄ iēsu vt eū morti traderent. Et iohannes. xij. ca. Collegerunt pontifices et pharisei concilium. Hoc predixit patriarcha iacob genef. xlix. ca. sic. Simcon et leui fratres basa iniquitatis bel- lantia in cōsilio eorū non veniat aia mea qz in furore suo occiderūt virū. Maldedictus furor eorū qz pertinax et indignatio eorū quia dura. Nicholaus de lira sup. xi. ca. iohannis inquit. Pontifices erant de tribu leui. pharisei pro magna parte de tribu symeō. Est alia prophe- tia dauid in ps. xxi. vbi dicit. Circūdederunt me canes multi cōsiliū malignantiū obsedit me. Et iterū sapientie. ij. ca. scribit. Dixerunt impij. cōueniam⁹ iustū qm̄ inutilis est nobis et contrarius operibus nr̄is. Jeremias in sap. xi. ca. ita in p̄sona xpi locutus est. Super me cogitauerūt consilia dicētes. venite mittam⁹ lignū in panē eius et eradamus eū de terra vi- uentiū. Lactantius No. li. iij. inducit fibillaz ita vaticinantē. Inierunt consilium detestan- dum vt priuarent eum vita qui vt eos iustifi- caret aduenerat. **S**cda veritas passiois xpi est de iude venditione de qua dicit Matth. xxvi. ca. qd proditor ille neqz vendidit xpm̄ triginta argenteis. Hoc vtiqz figuratū fuit in iosepb de quo habet genef. xxxvij. ca. qd extrahentes eū fratres sui de cisterna vendiderūt ismael- litis triginta argenteis. Et istud p̄nūciavit zacharias in p̄sona xpi ca. xi. vbi ait. Appen- derunt mercedem meam triginta argenteos. **T**ertia veritas est de xpi egressione. de qua sic scribitur. ioh̄nis. xvij. ca. Egressus ē iesus trās torrentē cedron. Hoc figuratū fuit scdi regū. xv. ca. vbi habet qd rex dauid transgre- diebat trans torrentē cedron. oēs aut viri qui erant cum eo flebant. Et iterū. iij. regū. ca. ij. Fuit dictū Semei quocunqz die trāsieris tor- rentem cedron scito te interficiēdū. **Q**uar- ta veritas est de vehementi contristatione de qd dicit matth. xxvi. ca. Lepit cōtristari et mestus esse. et ait illis. Tristis ē aia mea vsqz ad mortē

Hoc figuratū fuit in helia dū fugiebat p̄secu- tionē Jezabelis postqz puenit ad speluncā qd dixit dño vt scribit. iij. regū. xix. ca. Derelict⁹ sum ego solus et querūt aiam meā vt auferāt eam. Et hoc predixit Jeremias in p̄sona xpi Trehoz. i. ca. Vide dñe afflictōez meā qm̄ cō- turbatus sum. Et daniel. vij. ca. Cogitatioib⁹ meis contristabar. et facies mea imutata est in me. **Q**uinta veritas est de trina oratione. dicit eni Matth. xxvij. ca. Oravit tertio eundē sermo nē dicens. Hoc figuratū fuit in dauid de quo dicit. i. regū. xx. ca. Eadens dauid p̄onus in ter- rā oravit tertio. Et in danielē qd vt scribit eius dē. vi. ca. Tribus vicib⁹ in die flectebat genua sua. **S**exta veritas est de angeli apparitiōe de qua dicit lucas. xxij. ca. Apparuit illi ange- lus de celo cōfortans eū. Hoc figuratū fuit i gedone cui vt scribit iudicū. vi. ca. Apparuit angelus dicens. dñs tecū viroz fortissime. Et in Josue cui dixit deus iosue. i. ca. Eō fortare et esto robustus. noli timere qz tecū ē dñs de⁹. Et hoc predixit daniel. x. ca. loquens in per- sona xpi. Tetigit inquit me quasi visio homi- nis. et confortauit me et dixit. noli timere par- tibi. confortare et esto robustus. **S**eptima veritas est de sanguinis sudatione. Ait enim lucas. xxij. ca. fact⁹ est sudor eius sic gutte san- guis curretis in terrā. De hoc dicit ysaias. ix. ca. Vestimētū tuū mixto sanguine. Et ezechie. xvi. ca. Vidi te conculcari in sanguine tuo. **S**cdo passio xpi fuit in veteri lege verbis p̄phetaz et figuris p̄monstrata q̄tum ad illius p̄gressū in qd ponunt septem veritates. **P**rima de iudeoz et ministroz prostratione. **S**ecunda de xpi ligatione. **T**ertia de maxille percussione. **Q**uarta de falsa testificatione. **Q**uinta de impia derisione. **S**exta de crucis baulatione. **S**eptima de amara potatione. **P**rima veritas est de p̄stratione iudeoz et ministroz qui voluerūt capere iēsu. d qua sic scribit ioh̄nis. xvij. ca. Abierunt retrorsū et ce- ciderūt in terrā. De hoc est p̄phetia Jeremie qui. xx. ca. ait. Dñs meū quasi bellator fortis. idcirco qui persequunt me cadent et infirmi erunt. **S**cda veritas de xpi ligatione. de hac dicit ioh̄nis. xvij. ca. Ministri iudeoz cōprehē- derūt iēsu et ligauerūt euz. Hoc figuratū fuit iudicū. xv. ca. in filiis eis qui ligauerūt sansonē Et hoc prop̄hetauit Jeremias ca. xij. dicens.

Dedit dilectā aīam meā in manu inimicorū.
 Et ezechiel. iij. ca. dixit. Ecce data sunt sup te
 vincula ligabūt te in eis et nō egredieris de me
 dio eorū. ¶ Tertia veritas de maxillae percussioe
 scribit enī iōānes. xvij. ca. Tūc vnus assistēs
 ministrorū dedit alapā iesu dicens. sic respon
 des pontifici. figuratū hoc fuit. iij. regū. xxiij.
 ca. Quā sedechias rex percussit micheā pphētā
 in maxillā. Et ipse micheas. v. ca. istud pēnū
 ciauit. Sic percutient maxillā iudicis israel. Et
 iterū Sibilla quā supius allegauim⁹ ait. Et i
 manus impias infidelīū veniet. dabunt autē
 deo alapas incestis manibus. ¶ Quarta ve
 ritas est de falsa testificatione. vt enim refert
 mattheus. xx. v. ca. Mouissime autē venerunt
 duo falsi testes qui et dixerūt. hic dixit. possuz
 destruere templū dei. Hoc percudit in spū da
 uid. cū dixit in ps. xvi. Insurrexerūt in me te
 stes iniqui et mēta est iniquitas sibi. Et ose
 as ca. vij. ait. Ego redemi eos et ipsi locuti sūt
 p me mendacia. ¶ Quinta veritas est de im
 pia derisione. dicit namq; mattheus. xxvij. ca.
 Tūc expuerunt in faciē eius et colaphis eum
 ceciderūt. Alij at palmas in faciē eius dede
 runt dicentes. pphetiza nobis xpc quis est q
 te percussit. Hoc pphetatū est nā dauid in ps.
 xxi. ita in psona xpi loquit. Quēs vidētes me
 deriserūt me locuti sunt labijs et mouerūt ca
 put. Ezechiel at. xij. ca. ita vaticinatus est. fa
 ciē tuā velabūt et nō videbis terrā. Et Sibil
 la de qua paulo añ retulimus ita sequit. Im
 purato ore expuent venenata sputa dabit ve
 ro ad verbera simpliciter sanctū dorsū et cola
 phas accipiens tacebit. ne quis agnoscat qd
 verbū sit. vel vnde veniat vt inferis loquat
 et corona spinca coronet. ipsa enim insipiens
 gens dcū tuū nō cognouisti sed spinis eū co
 ronasti et horridum illi fel miscuisti. ¶ Sexta
 veritas de crucis baiulatione. ait enī iōānes.
 xix. ca. Baiulans sibi crucē exiuit in eū qui dī
 caluarie locus. Huius figura precessit qn tu
 lit abrahā lignā et imposuit sup ysaac filium
 suū. Predixit hoc etiā Jeremias. Ego quasi
 agn⁹ q portat ad victimā. ¶ Septia veritas
 de amara potatioe de q matth. xxvij. ca. dī.
 Dederūt ei bibere vinū myrrhatū cū felle mi
 xtū. Hoc expressit dauid loquēs in psona xpi
 ps. lxxvij. Dederūt in escā meā fel et i siti mea
 potauerūt me aceto. Et hoc insup predixit Je
 remias trenoꝝ. iij. ca. Recordare paupratīs et
 trasgressiōis. i. afflictōis mee absintibj et fell.

¶ Tercio passio xpi fuit in veteri lege verbis
 pphetarū et figuris pcostensa q̄tuz ad eius
 terminū in quo ponuntur septem veritates.

Prima est de crucifixione.

Secunda de clementi oratione.

Tertia de vestimentoꝝ diuisione.

Quarta de flebili lamentatione.

Quinta de pretereuntium blasphematione.

Sexta de spiritus emissione.

Septima de planctu et compassione.

¶ Prima veritas ponit luce. xxiij. ca. vbi dī.
 Crucifixerūt eū. Hanc expressit dauid in ps.
 xxi. Foderūt inquit man⁹ meas et pedes meos
 dinumerauerunt oīa ossa mea. Que verba vt
 asserit Lactantius. li. iij. nō de se locutus est
 ppheta. fuit enī rex et nūq; illa perpassus est.
 spūs dei p illū loquebat qui erat illa passurus
 post annos mille et quinquaginta. tot enī col
 ligunt anni a dauid vsq; ad crucē xpi. Et Ja
 charias. ppheta. xij. ca. ita dicit. Aspiciet ad
 me quē cōfixerūt. Et idē. xij. ca. Que sūt iste
 plage in medio manū tuarū et dicit his pla
 gatus sum in domo eorū q me diligebant. i. di
 ligere debebant. ¶ Scda veritas d pia ofone
 vt enī refert lucas. xxij. ca. Pro crucifixorib⁹
 orauit dicens. pater ignosce illis qz nesciunt
 quid faciūt. Hoc clare predixit ysaas ca. liij.
 Ipse inqt pro transgressoribus orauit. ¶ Ter
 tia veritas de vestimentoꝝ diuisione de qua
 ait mattheus. xxvij. ca. Diuiserunt vestimen
 ta eius mittentes sortez. quod a dauid ps. xxi.
 apertissime fuit predictum. Diuiserunt sibi
 vestimenta mea et super vestem meā miserūt
 sortem. ¶ Quarta veritas de flebili lamenta
 tione. vt enī scribit matthe⁹. xxvij. ca. Clama
 nit voce magna dicens. deus deus meus q
 re me dereliquisti. Et de hoc predixit dauid i
 ps. xxi. qui ad istam intelligit de xpo vt plene
 dixi in sermone de passione in quadagesima
 h nostro. ¶ Quinta veritas de pretereuntiū
 blasphematione. ait enī mattheus. Pretereun
 tes blasphemabant eū mouentes capita sua et
 dicentes. salua te metipsū si filius dei es desce
 de de cruce. Hoc Jeremias ca. xx. pphetauit
 dicens. factus sum in derisū tota die omnes
 subsannabant me audiui enim contumeliā
 multorum et terrorū in circuitu. ¶ Sexta ve
 ritas de spūs emissione vt scribit iōānis. xix
 et luce. xxiij. Inclinato capite emisit spirituz
 Et hoc vtiq; sic predixit ysaas ca. liij. Tradi
 dit in mortē aīam suam. ¶ Septima veritas

est de planctu et compassione. Dictum quippe fuit de virgini gloriose a symeone iusto ut per luce. ij. ca. Quia ipse aliam pertransibit gladius. quod impletum fuit dum filium unigenitum in cruce pendente amarissimis querelis defleuit. Hoc prophetavit Jeremias. ix. ca. dicens. Vox lamentationis audita est de syon. et Zacharias. xij. ca. qui ait. Plangent cum et dolebunt super eum ut doli soler in morte primogeniti. Sed obstinatissimi iudei pallegatas prophetias de christo intelligi debere sua malicia negant quos tamen facile convincere possumus ex verbis Moysi qui in libro directionis populo ait. O es prophete non sunt locuti nisi ad dies messie. Verumtamen ne dum contendamus cum ipsis afferamus in medium Isaiam prophetam vaticinantem qui de christo per generis humani salute passuro luculentissime est locutus. Nam ca. ix. postquam predixit christum venturum deum et hominem. subdidit. Et factus est principatus super humeros eius. scilicet crucem sibi baiulando per quam patres aereas debellavit. et regnum suum potenter intrauit. secundum illud luce ultimo ca. Porro tunc pati christum et resurgere a mortuis. et ita intrare in gloriam suam. Et. liij. ca. inquit. Dicit quod credidit auditum nostrum. id est passionis christi mysterio quod ego et alij. prophete audivimus a spiritu sancto. Et brachium domini cui revelatum est quasi dicat paucis. Et ascendet sicut virgultum coram eo. scilicet christus coram deo patre. et sicut radix. scilicet sursum fructificans de terra sitienti. id est de virgine non humectata vel fecundata humano semine et non est ei spiritus neque decor. scilicet in passione. et vidimus eum et non erat aspectus et desideravimus eum despectum et novissimum virorem. virum dolorum et scientem infirmitatem et quasi absconditum vultus eius et despectus. scilicet per verecundiam. unde nec reputavimus eum vere languores nostros ipse tulit et dolores nostros ipse portavit et nos reputavimus eum quasi leprosum et percussum a deo et humiliatum. Ipse autem vulneratus est propter iniquitates nostras et attritus propter scelera. disciplina pacis nostre super eum. et liuore eius sanati sumus. oes nos quasi oves erravimus unusquisque in viam suam declinavit et dominus posuit in eum iniquitatem omnium nostrum. Confundant itaque iudei reprobi qui passionem christi deridere solent. et inspiciant preterea que dicta sunt quod ob nullam aliam causam in nationes dispersi sunt cum opprobrio abiectioe et ignominia nisi quod christum dominum crucifixerunt. Nos vero qui christiani sumus pio effectu colamus eum qui nos participes efficit regni celestis in quo gloriosus triumphat

deus et homo per infinita secula seculorum. Amen.
Sermo septimus de iocundissima natiuitate saluatoris nostri domini iesu christi filij dei et virginis gloriose.

Paruulus natus est nobis et filius datus est nobis. Isaie prophete vaticinantis de christo domino nostro verba sunt ista ca. ix. So-

nuit vox leticie in terra nostra vox exultationis aduenit. Audium est verbum suave omni iocunditate repletum. Iesus christus filius dei in bethleem iudee de virgine natus est. Jubilate deo omnes homines mundi et laudate nomen sanctum eius. Ad hanc spirituales habendam leticiam inuitat cunctos sancta mater ecclesia que verbis utitur sancti leonis pape in sermone de natiuitate dicentis. Saluator noster hodie dilectissimi natus est gaudeamus. Neque enim preterit locus esse tristitie ubi natalis est vite que presumpto mortalitatis timore ingerit nobis de premissa eternitate leticiam. Memo ab huius alacritatis participatione discernitur. una cunctis leticie communis est ratio. Quia dominus noster iesus christus mortis peccatorum destructor sicut nullum a reatu liberum reperit ita liberandis omnibus venit. Exultet scilicet quia appropinquat ad palmam. Gaudeat peccator quod inuitatur ad veniam. Animetur gentilis quod vocatur ad vitam. hec ille. Ut ergo excitentur omnia corda et hauriamus aquas in gaudio de fontibus saluatoris. In presenti sermone de singulari colendissimaque christi natiuitate dicemus. de qua. propheta Isaias perdidit verba propposita. In quibus tria principaliter precepta debemus.

Primo christum nascentem.

Secundo virginem parturientem.

Tertio visionem apparentem.

De paruitate corporis christi et qualiter christus assumpsit carnem de materia nobis conformi et de humilitate ipsius nascentis respectu temporis loci et habitaculi.

Capitulum. id est. Primo contemplari debemus christum nascentem. in quo mente pia considerare licet ad hec tria.

Primo ipsius paruitatem.

Secundo conformitatem.

Tertio humilitatem.

Primo consideremus christum nascentis paruitatem quod natus est homo corpus paruulum sicut ceteri infantes quando nascuntur. Vbi aduertendum

fui theologorum doctrinā. Quod corpus christi in
sua cōceptione fuit in instāti formatū et q̄tū
ad p̄fectionē mēbroꝝ et partiū ipsius perfecte
organizatū. Vñ Begeo. dicit. xviij. moralium
Angelo nūciantē et spū adueniente mox ver-
bum in vtero mox intra vterū verbū caro. Et
Aug⁹ li. de fide ad petrum. Firmissime tene et
nullatenus dubites nō carnē xpī sine diuini-
tate in vtero virginis fuisse conceptā priusq̄
susciperet a verbo. Et m̄gr in. iij. di. iij. Ver-
bum nō suscepit nisi carnē formatā. Hoc autē
fuit congruū s̄m Bonauē. et Tho. triplici rō-
ne. ¶ Prima est ex parte vbi assumptis q̄
nō debebat verbū assumere partē hūane na-
ture sed totā. et ita carnē et aīa que nō d̄z vni-
ri nisi carni organizate. ¶ Secda rō ex parte
virtutis operantis. q̄ virtus diuina opat̄ mi-
raculose. hoc autē est miraculū q̄ femina p̄cepit
sine viro. Ideo ad ostensionē potentie subito
formauit illud corpus qd̄ natura nō pōt nisi
successiue. ¶ Tertia rō fuit ex parte virginis
p̄cipientis que statim vt cōsensit repleta fuit
spū scō et mater dei effecta. et q̄ m̄r dei nō erat
nisi esset deus vnitus humane nature. id̄ sta-
tim cū cōsensit deus hō factus est. Corpus
itaq̄ illud sic formatū a deo p̄uū fuit. vt m̄gr
dic̄ q̄ obiectū oculis vix videri potuiss̄. Quā-
tū vō ad quantitātē inolis nō statim pducū
est sed successiue tam in vtero q̄ extra. qd̄ cō-
ueniens fuit s̄m Bonauen. adhuc triplici rō-
ne. ¶ Primo propter legis vniuersitatis cō-
seruationē. q̄ deus nō operat̄ miraculis vbi
natura pōt operari. Et q̄ natura poterat cor-
pus illud successiue ad p̄fectam quātitatē ad-
ducere id̄ nō statim ex miraculo cōpletū fuit.
¶ Secda rō pp̄ fidei confirmationē vt. i. osten-
deret q̄ habuit verā et nō fantastica carnem.
¶ Tertia rō propter humilitatis et charitat̄
xpī cōmendationē qui pro nobis cū excelsus
deus esset tam paruulus videri voluit. Quis
nā nō miret̄ videre vagientē infāntē inuolu-
tū pannis in cuna. de quo cantat ecclesia illud
Ambrosij. Magis infans inter arta conditus
p̄scipia mēbra p̄anis inuoluta virgo mater
alligat et manus pedesq̄ crura stricta cingit
fascia. Transcamus o christicole deuotiōe suc-
censi. transcamus cū pastoribus vsq̄ bethleē
vt inueniamus infāntē blandus affabilē piū
et totū desiderabilē. Consideremus paruitatē
que videtur et adoremus diuinitatē que latet
qm̄ vt inquit leo papa in sermone festiuitatis

hodie. dilectissimi verus venerator est et
pius cultor qui nec de incarnatione dñi aliqd
falsum nec de deitate aliquid sentit indignū.
paris enim periculi est malum si in illa aut
nature nostre veritas aut paterne glorie ne-
gatur equalitas.

¶ Secdo cōsideremus xpī nascentis cōformi-
tatem. Assumpsit quidē carnē de materia ho-
bis et nostre nature conformi. iuxta illud apli
ad hebreos. ij. ca. Qui enī sanctificat et qui s̄a-
ctificat ex vno omnes. Fuit autem hoc con-
ueniens vt dicit dñs Bonauen. xij. di. iij. tri-
plici rōne. ¶ Prima rō dicitur iustificatiōis
ad seruandam rectitudinē iusticie s̄m Ansel-
mū vt eiusdem generis esset satisfactor et pre-
uaricator. ¶ Secda ratio dicitur ostensionis.
vt ostenderet nobis dulcedo misericordie dei
qm̄ ipse dñs qui contemptus fuerat ab hoīe
ipse idem humano generi vniretur in chris-
to. ¶ Tertia ratio dicitur ordinationis. ordi-
nauit quippe deus vt totum genus humanū
deduceretur ex vno primo Adam propter re-
presentationem illius vniuersalis principij a
quo oīa sunt producta. Rōnibus ergo dictis
conueniens fuit vt xp̄s carnē sumeret ex ma-
teria ab adā deriuata. que tñ ab oī infectione
imunis fuit eo q̄ nō fuit in Adam s̄m semi-
nalem rōnem cū nō fuerit cōcepta ex semine
virili sed mystico spiramē. vt dic̄ sc̄tus Tho.
iij. parte. q. xxxi. Vñ leo papa in sermone de
natiuitate inquit. Alienu quippe ab hac nati-
uitate est qd̄ de oībus legif. Nemo mund⁹ a
forde nec infans cuius est vnus dici vita su-
per terrā. nihil in istam singularē natinitatē
de carnis cōcupiscentia transijt. nihil de pcti
lege emanauit. hec ille. Si autē quereret quare
xp̄s n̄ assumpsit Adā. R̄ndet dñs Bonauen-
tura q̄ hoc fuit ppter tria. ¶ Primo ppter
deum qui nō debebat assumere hoīem pctō-
rem. ¶ Secdo propter Adam qui nō debebat
tantū exaltari. ¶ Tercio pp̄ humanū gen⁹. q̄
passio innocentis magis erat grata deo pro
redemptione eius q̄ hominis peccatoris.

¶ Tercio cōsideremus xpī nascentis humili-
tatē. Sicut enī hūilis in forma serui dignat⁹
est apparere. ita rex iste angeloz et hoīm dñs
humiliū nasci voluit. Et hoc triplici respectu.

¶ Primo respectu temporis.

¶ Secundo respectu loci.

¶ Tercio respectu habitaculi.

¶ Primo nat⁹ est xp̄s hūiliter respectu tp̄is

q. s. tpe descriptionis vniuersi orbis. qñ vt lucas refert ca. ij. Erigit edictū a cesare augusto vt descriptio hmoi fieret. hic Cesar augustus octavianus fuit qui fm Suetoniū in libro de duodecim cesaribus et Eutropiū natus est in velletrano oppido de clarissima familia octauioꝝ in die illo quo Rome in curia agebat d pūratione catilline octauo kl̄as septēbris paulo ante ortum solis Marco tullio Liccone et Bayo antonio psulibus. Et patre Octauio senatore et matre Accia nepte iulij cesaris genita ex iulia sorore que nupsērat lucio balbo. Hic fz horosū Eutropiū Plutarcū in libro de vita et obitu Licconis. Et in libro de vita et obitu Marci antonij. Et Senecā in primo li. de questionibus naturalibus. Occiso iulio cesare auūculo eius et patre p adoptionem cū ipsū in testamento reliquerit heredem ab Apollonia vbi vacabat studijs lraz reuersus est. Et vt inquit plinius li. ij. de naturali historia. Cū vrbē intraret apparuerunt stelle circa solem in modū corone posite. Regnavit fm Suetoniū et Eutropiū ānis quinquaginta sex. duodecim cū Marco antonio et marco lepidō Et quadraginta quatuor per se. Sedatis autē oibus bellis orbem totū suo subegit imperio cunctis inimicis et turbatoribus romanorum deuictis. Et vt refert Solinus in libro de mirabilibus mundi. Tempus eius solū reperiū est quo plurimū cessauerūt arma et flouerūt ingenia. In diebus quidē illis inuenti sunt in vrbe viri clarissimi. Orationis. Flaccus. Virgilius. Ouidius. Mācer. Catullus veronensis Propertius. Terentius. Varro. Marcus tullius cicero. Apollodorus. Valerius maximus. Salustius. et alij. Anno igit octauiani augusti quadagesimosēdo. Et ab vrbe cōdita septingentesimo quinquagesimosēdo. natus est xps ic̄sus. Voluit enī Cesar augustus vniuerso p̄ fidens orbi scire q̄t p̄uincie quot ciuitates quot castra quot velle quot hoies essent in toto orbe. Et vt scribit Eusebius in libro d̄ tpiibus. factus est rome census. Et inuenta sunt in vrbe trecenta et septuaginta milia ciuiū romanorū. Scdm̄ No mgrm̄ in historia scholastica. Iussu cesaris factus est vt oēs hoies ad vrbē vñ traherent originē pgerent et quilibet denariū argenteū qui valebat decem nūmos vsuales. vñ et denarius dicebat p̄sidi p̄uincie tradetet vt se subditum vnusq̄q̄ romano imperio profiteret. Nam et nūmus imaginē

preferbat cesaris et superscriptiones nom̄inis. dicebatur aut professio et descriptio sed diuersa consideratione. Professio dicebat q̄ quilibet qñ reddebat censū p̄sidi p̄uincie ponebat denariū super caput suū et proprio ore p̄fitebatur se fore subditū Romano imperio. Vñ dicebatur professio. i. proprio ore confessio. et fiebat hoc coram oī populo. Descriptio autē dicebatur q̄ numerus eorum qui censum capitū ferebant certo determinabatur numero et redigebat in scriptis. Vt ergo dicit sanctus Tho. iij. parte. q. xxxv. Quia xps venerat nos in statum libertatis reducere de statu seruitutis. Ideo sicut mortalitatez nram suscepit vt nos ad vitam reduceret. Ita fm Beddam co tpe dignatus est incarnari quo mor natus cē sus cesaris describeretur atq̄ ob nostri deliberationem ipse seruitio subderetur. Et vt Grego. inquit in omelia. Mascituro dño mūdus describitur quia ille apparebat in carne qui electos suos ascriberet in eternitate.

Secundo xps humiliter natus est respectu loci q̄ in bethleē. Sicut scriptum fuerat Michē. v. ca. Et tu bethleem effrata paruula es in militibus iuda. Et te mihi egredietur dux qui sit dñator in israel et egressus eius ab initio a diebus eternitatis. In bethleē ergo xps natus est. vt dicit sc̄tus Tho. iij. parte. q. xxxv quia factus est ex semine dauid scdm̄ carnē cui facta fuerat promissio specialis de xpo Et ideo in bethleem de qua natus fuit dauid nasci voluit vt ex ipso loco promissio ei facta impleta ostenderet. et hoc designat euāgelista dicens de ioseph eo q̄ esset d̄ domo et familia dauid. Addit Grego. in omelia ratōes mysticam dicens. Bethleem quippe domus panis interpretatur. ipse namq̄ est qui ait. Ego sum panis viuus q̄ de celo descendī. Locus ergo i quo xps nascit̄ domus panis an̄ vocatus ē q̄ futurū p̄fecto erat vt ille ibi per materiā carnis appareret qui electorū mentes in eterna facietate reficeret. Si at aliquis quæreretur. Cur nō hierosolimis aut Rome natus fuerit. Rñ det sc̄tus Tho. q̄ sicut dauid in bethleē nat⁹ ē ita et hierusalē elegit. vt i ea sedē regni cōstitueret et tēplū dei ibi edificaret. Et sic hierl̄m esset s̄l ciuitas regalis et sacerdotalis. Sacerdotium aut xpi et eius regnū precipue cōsummatū est in eius passione. Et id cōuenienter elegit bethleē natiuitati et hierosolymā passioni totaq̄ p̄ hoc hoim gloriā cōfutaui qui i

superbiam eleuantur si ex nobilibus ciuita-
ribus origine ducant. Xps in ciuitate ignobili
nasci voluit ex nobili opprobriū pati. De ro-
ma vero dicitur in quodā sermone Epheini
concilij. Si maximā romā elegisset ciuitatez
propter potentiā ciuiū mutationē orbis ter-
rarū putarent. Si filius fuisset imperatoris
potestati vtilitatez ascriberent. Sed vt diuini-
tas cognosceretur orbē transformasse terraz
pauperculā elegit matrē pauperiorē patriaz.
Elegit autē deus infirmā mundi vt cōfundat
fortia. Et ideo vt suā potestātē magis osten-
deret in ipsa roma que caput orbis erat statu-
it caput ecclesie seu in signū perfecte victorie
vt exinde fides deriuaretur ad vniuersū mū-
dum sicut qd prophetauerat Isaias ca. xvi. di-
cens. Ciuitatē sublimē humiliabit et cōculca-
bit eā pes pauperis. i. xpi gressus egenorū. i.
apostolorū petri et pauli.

Tertio xps similiter natus est respectu ba-
biraculi. Nam pfectus a nazareth ioseph cū
virgine gloriosa in bethleē quia pauperes crāt
inuenire nō potuerūt hospitium. Sed vt ma-
gistros dicit i historia scholastica. diuertere ad
diuersorū. Erat enī inter duas domos operi-
mentū habens sub quo ciues ad colloquendū
vel ad cōuiscendū diebus ocij vel pro aeris i-
temperie diuertebant vbi forte ioseph aia-
libus suis boui et asino presepiū fecerat. vel s;
quosdā cū rustici ad forū veniebāt aialia sua
ibidē ligabant. Et ideo ibi presepe constru-
tum erat qd humilis erat habitatio illa de
qua hiero⁹ ad Marcellā de vrbe secedendū
ita scribit. Quo sermone qua voce speluncaz
tibi saluatoris exponā. Et illud presepe in quo
infantulus vagijt silentio magis qd infimo
sermone honorandū est. Vbi sunt late porti-
cus. vbi aurata laquearia. vbi domus damna-
toz penis et miseroz labore vestite. vbi instar
palacij extructe basilice vt vile corpusculū ho-
minis preciosus inambulet et quasi mundo
quicqz nō possit esse ornatius tecta sua magis
velit aspicere qd celū. bethleē. Ecce. in hoc par-
te terre foramine celozū conditor natus est.
Hic inuolutus pannis. hic visus a pastorib;
hic demonstratus a stella. hic adoratus a ma-
gis. Et in epistola ad Eustochiū ait. Ille cui
pugillo mundus concludit presepiū continet
angustia. Mira circa nos pietas iesu bene-
dicti. Mira charitas inaudita. Mira humilitas in-
carnati dei. nasci byemali tpe et nō est illi loc⁹

in diuersorio. inuolutus pannis et a sola matre
benedicta et ioseph suscipit. Surre cito fidelis
aia. ingredere operimentū illud. vagientē in-
fantem andacter alloquere. dic ei audienti be-
niuolo. Rex regū et vniuerse cōditor creatu-
re. vis ne te simul cū matre et ioseph ad meas
domū recipiā vis vt aureā fasciā ad te dese-
ram. vis ornamenta et preciosa iocalia tibi tra-
dam. vis vt famulos et ancillarū ad obsequen-
dum turbā adducā. vis vt matre que peperit
delicata cibaria prepares. Vis vt cuiuscunqz
generis musicoz peritos modulatores et ma-
gistros aduocē. et similia. Statim audies illuz
respondentē tibi. Non propter tpalia veni si-
ista mihi sunt grata. Sed si mihi placere cu-
pis o aia mea imagine isphita largire mihi
peccata tua atqz delicta. da mihi cōpunctōez
da mihi lachrymas. da mihi puerionē et emē
dationē. descendi de celo vt homo factus pro
peccatis hoīum satisfaciā. Triginta tribus
annis laborabo sudabo cruciabor fame et siti
vsqz quo affigar. patibulo crucis. Reuertere
ad me o peccatrix aia et ego suscipiā pondus
peccatoz tuoz pro quibus patri meo debitū
soluā. Non enī veni vocare iustos sed pecca-
tores quos meis laboribus et proprio sangui-
ne redimere sum paratus.

De priuilegijs virginis parturientis que
peperit xpm sine corruptione. et absqz dolore
et suo lacte nutriuit. **Capitulum. ij.**

Secundo contemplari debemus de na-
tiuitate xpi virginē parturientē. Data
sunt quippe diuinitus virgini sanctissime in
suo partu tria priuilegia.

Primum dicitur doloris immunitas.

Secundum virginittatis integritas.

Tertium vberum fecunditas.

Primū priuilegiū exhibitū virgini in suo
felicissimo partu dicitur doloris immunitas
peperit nāqz filiū sine dolore et cū maxima io-
cunditate. Sicut predixerat Isaias. xxxv. ca.
Germinans germinabit sicut liliū et exulta-
bit letabunda. Nec audiendi sunt illi qui di-
cunt obstetrices fuisse ad obsequiū virginis.
qd hiero⁹ aduersus helindium ait. Nulla ibi
obstetrux fuit nulla mulierculaz sedulitas in-
tercessit. Et mater et obstetrux fuit. pannis in-
quit inuoluit infantē et posuit in pscpio. Que
snia Apocriphozū deliramenta conuincit.

Secūm priuilegiū virginis parturientis fu-
it virginittatis integritas. fuit enim in partu

virgo q: filium peperit remanere clauso clau-
stro pudoris. Dñ Aug⁹ in sermone qui legi⁹
in vigilia epiphaniæ ait. Qui natus est primo
sine matre in celis hodie natus est sine patre
in terris. O miracula. o prodigia fratres cha-
rissimi. nature iura mutant in hoic. deus na-
scit. virgo sine viro gravidat. Ador viri nesci-
am sermo dei maritat. Simul facta est mater
et virgo mī facta sed incorrupta. virgo habēs
filiū nesciēs virū. Semp clausa sed nō infecū-
da. Et in alio sermone qui incipit. Castissimū
marie virginis vter. Augustin⁹ inducit vir-
ginē sic loquentē. Porta facta sum celi ianua
facta sum filio dei. Illi facta suz ianua clausa
q post suā resurrectionē ingressus est p ostia
clausa. Qritur tñ hic difficultas. Quia gre-
gorius in omelia in octava pasce ait p hoc q
ianuis clausis ad discipulos post resurrectio-
nem intrauit dñs ostendit corp⁹ suū esse eius-
dem nature et alterius glorie. Et sic per ostia
clausa transire videt ad gloriā corporis ptine-
re. Corpus aut xpi in sua natiuitate non fuit
gloriosū sed passibile habens similitudinē car-
nis pcti vt Apl⁹ dīc ad Romanos. viij. Nō
ergo videt q exiuit p virginis vterū clausuz.
Insuper nihil in illa sancta natiuitate xpi esse
debeuit per qd corpus eius fantastici⁹ appare-
ret. Sed p clausa transire nō videt conuenire
vero corpori sed fantastico. eo q duo corpora
simul esse nō possunt. Non ergo debeuit ex ma-
tris vtero clauso corp⁹ xpi p̄dīre. ¶ Rñdet
hīc sanctus Tho. in. iij. parte. q. xviij. Q: qui-
dam dixerunt xpm in sua natiuitate subtilita-
tis dotem assumpsisse qñ exiuit de clauso vir-
ginis vtero et dotem agilitatis qñ ambulauit
ficcis pedibus supra mare. Sed melius dicen-
dum est q oia ista facta sunt miraculose p vir-
tutē diuinā. Vnde Aug⁹ dicit super ioānem
Adoli corporis vbi diuinitas. erat ostia clau-
sa nō obfeterunt. Ille quippe nō eis apertis
intrare potuit quo nascente virginitas mīs
inuiolata permanfit. Et dionysius dicit in q-
dam. epla. q xps sup hoicm opabatur ea que
sunt hois et hoc demonstrat virgo supernatu-
raliter concipiens et aqua instabilis terrenoz
pedū sustinens gravitatē. Q: autē obijciebat
q transire p clausa nō cōuenit corpi vero. Di-
cendo q ita voluit xpus veritatē sui corporis
demonstrare q et simul eius diuinitas decla-
raretur. Et ideo pmiscuit ima humilib⁹. Dñ
vt corpus eius verum ostenderet nascitur ex

femina. Sed vt eius diuinitas innotesceret
nascit ex virgine. Talis enī partus decet deū
vt Ambrosius dicit in hymno natiuitatis.
¶ Tertiu⁹ pūilegiū virginis parturiētis xpm
fuit vberū fecunditas. Et miraculo quippe fa-
ctū est vt virginis vbera lacte quo infantulū
aleret replerent. Ad b qd ecclā cantat. Jacentē
in presepio sola virgo lactabat vberē de celo
pleno. Excita cor tuū o fidelis aia et mente sol-
licita ad locū natiuitatis pficiscere. Contem-
plare ibi virginē oī sctitate oī virtute oī de-
niqz venustate decorā. Inspice mentis oculis
mediā nocte dū partus tempus instaret illaz
orantē lachrymantē p deuotiōe et exultantē
in deo salutari suo. Etcū sūma iocunditate su-
pra fenū absqz dolore absqz corruptiōe vt pre-
diximus filium parere vagientē. Illū statim
vt natus est adorat. Vnde ecclā dicit. virgo
quem genuit adorauit. O si possemus audire
verba siue corporis siue mentis pntis virginis
in qua lumen grē refulgebat. pfecto simul cū
ipsa totis viribus grās dī. creemus altissimo
deo. Poterat virgo illa iacenti filio sup fenū
dicere. O deus meus et oim conditor rerū. O
angeloz et hoim gloria. O immortalis et sem-
piternē rex celi et terre adoro te humili cor-
de et bñdico tibi qui vt saluū faceres populū
tuū de me hodie verus hō nasci dignatus es
factus es mihi filius fm assūptā naturā quē
pater sibi coequalē genuit ab eterno. Suscipi-
am te reuerenter et dulciter amplerabor. Nō
decreo infantia tuā fouere et in quib⁹ valco ti-
bi necessaria ministrare. P̄dāscā te lacte mēo
et pauperculis pannis innoluā. Leuabat eū et
inter sacra vbera cōstringebat. Lollachrymā-
tibus oculis caput sanctissimū et faciē deoscu-
labat. et mēbra pannis innoluta fascia stricta
cingebat. indeqz ad presepiū reclinabat. vnge-
bat cor illud virgineū balsamo et melle incre-
dibilis gaudij dū tanta miracula experiebat.
Sed humilitatē paupertatē et penalitātē filij
plorātis aio voluēs gaudiū vertebat in luctū
¶ De pastozum electione quibus natiuitas
xpi ē ostēsa ab angelis et de fide ac deuotione
illoz erga xpm natum. Capitulum. iij.
¶ Tercio contemplari debemus in hac san-
cta natiuitate xpi visionem apparentē
q: apparuit angelus dñi de celo pastozib⁹ cu-
3 ingenti lumine dixitqz illis. Ecce euangelizo
vobis gaudiū magnū quod erit omni populo
quia natus est nobis hodie saluator qui ē xps

dñs. Et cum eo visi sunt plures angeli qui dicebāt. Gloria in altissimis deo et in terra pax hominibus bone voluntatis. Vbi tria considerare debemus.

Primum est pastorum electio.

Secundum pastorum instructio.

Tertium pastorum fides et deuotio.

¶ Primum quod considerare debemus est pastorum electio. Ipsos quidem elegit deus ut eis filij sui natiuitas reuelaret. Inquit lucas ca. ij. Pastores erant in regione eadem vigilantes et custodientes vigilias noctis supra gregem suū. Ad eos quidem fuit antiquis fin aliquos in vtroque solstitio. scilicet hyemali et estiuale custodire vigilias noctis ita quod sollicite vigilabant et hoc propter venerationem et reuerentiā solis cui antiquitus propter suā claritatem fiebat magna veneratio. que mos forte inoleuerat apud iudeos et vsu cohabitantiū. Erant itaque isti pastores iuxta bethleem vno miliario. Et nocte media vigilantes viderunt celestes nunciū annunciantē eis xpī natiuitatē. Voluit autem xps ad hoc pastores eligere. ¶ Primo ut illis tanquam puris atque simplicibus maior fides adhiberetur. Nam secundum Ambrosium Simplicitas nec noua fingere nec audita non uult mutare. ¶ Secundo ut superbiam reprimere hominū elatoz. Quare et xps dicebat. matth. xi. Confitebor tibi pater dñe celi et terre qui abscondisti hec a sapientibus et prudentibus et reuelasti ea paruulis. Vnde et Erisostomus dicit. Angelus manifestans xpī natiuitatem non uixit hierosolimam non requisituit scribas et phariseos. Erant enim corrupti et pre inuidia cruciabantur. Sed pastores erant sinceri antiquam conuersationem patriarcharum et moysi colentes. ¶ Tertio voluit xps natiuitatem suā pastoribus manifestari ut se pastorem ostenderet. Vnde Bedda bene inquit. Nato dño pastores supra gregem vigilant. Ille enim natus est qui dicit. Ego sum pastor bonus. Sed et ipse iminebat quod idem pastor oues suas quod disperse errabant ad vite pascua reuocaret. ¶ Secundum quod considerare debemus est pastorum instructio de qua sequitur lucas in euangelio. Ecce angelus dñi astitit iuxta illos. Rationabiliter factū est ut angelus natiuitatem dñi nunciaret quod homines per xpm ad angelorum societatem sunt perducendi. In apparitione autem illa lumen refulsit et claritas dei. id est diuina virtute facta. Et ut inquit

Bedda. Nunquam in tota veteris testamenti serie reperimus angelos qui tam sedule apparuerunt patribus cum lumine apparuisse. Sed hoc privilegium huic tempori recte est seruatum quoniam ortum est in tenebris lumē rectis corde. Ad hanc insolitam dignamque visionem pastores timuerunt timore magno. quibus dixit angelus. nolite timere. deinde instruxit eos de sacramento natiuitatis xpī. Ecce inquit. i. certe euangelizo vobis. i. nunciū bonum porto. gaudium magnū quod erit omni populo. scilicet tam peregrinantibus in mundo quam patientibus in limbo quam etiam regnantibus in celo quia natus est vobis hodie saluator. vobis. scilicet hominibus indigentibus. non angelis vel quia non indigent sicut boni vel quod non possunt redimi sicut mali. Et dixit hodie. i. isto tempore. Non enim erat dies eo modo quo visitato. noie diem vocamus. Subdidit angelus. Et hoc vobis signū. Inuenietis infantem inuolutū pannis et positū in praesepio. In quibus verbis significauit de xpo tria. ¶ Primo puritatem et innocentiam contra luxuriam quia dixit infantem qui agnus erat sine macula. ¶ Secundo paupertatem et indigentiam contra auariciā quia dicit pannis inuolutus. ¶ Tertio humilitatem et obedientiam contra superbiam. quod dicit positū in praesepio. Et facta est cum angelo multitudo militie celestis exercitus ut natiuitas dñi sit magis credibilis et de ipsa iam nullus dubitet sed totū diuulgetur per orbem. Vnde Bedda inquit. Me parua vniuersi angeli videret auctoritas postquam vnus sacramentū noue natiuitatis edocuit statim celestium agminū multitudo affuit. Et ut idem Bedda refert. Multitudo illa celestis militie in laudem creatoris prorupit ut et xpo deuotionem impendant et nos suo instruant exemplo ut de receptis beneficijs gratias deo persoluiamus. Dicebāt ergo. Gloria in altissimis deo et in terra pax hominibus bone voluntatis. Vbi Bedda ait. Operant pacē hominibus quod quos infirmos et abiectos despererant nascere in carne dño iam socios venerant. Quibus autem hominibus pacē poscūt exponūt ipsi dicentes bone voluntatis. scilicet qui suscipiūt natū xpm. non enim est pax impijs sed pax multa diligentibus nomen dñi. ¶ Tertium quod considerare debemus est pastorum fides et deuotio. Ipsi postquam angeli discesserunt in celum loquebantur ad inuicem. Transcimus usque ad bethleem et videamus hoc verbum quod factū est. et dñs ostendit

nobis. Naturale quippe est q̄ homo bonū diligat q̄ sicut primū obiectū intellectus est verum. ita propriū obiectum voluntatis est bonum. Quia ergo vna quēq; potentia appetit suū obiectū. hinc est q̄ voluntas naturaliter bonū appetit. Illud autē qd naturaliter appetitur a potentia si sit presens ipsam delectat. Si vero sit absens possibile tñ haberi potentia mouetur ad ipsum habendū. Homo igit bonū diligens qñ sibi presens est in ipso delectatur. O stensū autē si sit absens inquit qñ sperat ipsum habendum. Quia ergo angeli nunciauerūt pastoribus bonū maxumū xpm natū. Et ostenderūt vbi erat reperiēdus quia in bethleem. Ipsi solliciti moti sunt querere et inuenire eum. In quo relucet eoz magnanimitas et strenuitas q̄ non horrore noctis nec damno ouilis sui qd solū relinquerent retrahunt ab inquisitione saluatoris iam nati. Et fide maxima ac deuotione dicunt. videamus hoc verbum. i. dei filiū incarnatū qui pro nobis factus est homo. Et vt inquit Bedda nō dixerūt videamus puerū sed verbū qd factū est. i. verbum qd semperat quō p nobis caro factum est. Et venerūt festinantes et inueniunt sicut dictū est ad illos. Origenes hic ait. Inuenere mariam que illū fudit in partu et ioseph dispensatōre ortus dñici et infantē positum in presepio. videntes at cognouerunt de verbo qd dictū erat illis de puero hoc. i. intellexerūt illum puerum esse verbum vel filium dei. vel videntes humanitatē cognouerūt diuinitatem. Et oēs qui audierunt mirati sunt de his que dicta erant a pastoribus ad ipsos. Blosa super isto passu dicit. non solum mirabantur de incarnatiōis mysterio. sed etia de tanta pastorū attestatiōe que fingere inaudita nescirent. sed simplici facundia vera predicabāt. Maria autē modesta et taciturna mā sueta et hūilis conseruabat oīa verba hec et cōferens in corde suo. pastores vero reuersi sūt ad gregē laudātes et glorificātes deū. Eū quibus et nos pro tam amplissimo munere iā suscepro gratias quas possumus referamus piissimo saluatori qui nō iam in presepio sed inuenitur coronatus in celis quem adorant omnes angeli ceteriq; beati qui sit in eternum benedictus. Amen.

¶ Sermo octauus de memoria christi circūcisi et de nomine ipsius atq; de sanguinis effusione.

Consummati sunt dies

Octo vt circūcideretur puer. Scribuntur hec verba originaliter luce. ij. ca. Et in euāgelio presentis solēnitatis. Postq̄ natus est xps multa die octaua erga ipsū infantulū gesta fuere memorie digna. In qua libet enim etate labore et passiōibus plurimis attritus. ostendit nobis exuberantissimā charitatem suā. Neq; illi satis erat statuto tempore pro salute humani generis crucis ignominiose ferre supplicium. Quinimo. ab utero virginis gloriose vsq; ad extremū vite corp⁹ illud preciosissimū varijs penis cruciatibusq; submisit. Hodierne vero die fm antiquā iudeorum traditionē nō sine doloris acerbitate circūcisis est. Et sicut peccator videri voluit qui ab oī labe et cōtagione mūdissimus venerat in suo sanguine peccatores lauare. Quia dē re statuit sancta mater ecclesia diem istum a cunctis fidelibus solēniter celebrari. Mos vero vt xpi circūcisi sacramentū oibus innotescat. de ipso in presenti sermone dicemus. In quo tria mysteria erunt cōtemplanda.

Primum dicitur circūcisionis.

Secundum vocationis vel nominationis.

Tertium effusionis.

De circūcisione q̄ congrua instituta fuit et de determinatione illius. et quare xps voluit circūcidi.

Capitulum. i. Primum mysteriū cōtemplandū dicit circūcisionis. vbi pro clarioze intelligentia dicendorū de xpo qui circūcidi voluit. Ad hoc de circūcisione tria erunt elucidanda.

Primum est illius institutio.

Secundum determinatio.

Tertium subiectio.

Primum de circūcisione elucidandum est illius institutio. Et hic perscrutari libet qualiter circūcisionis sacramentū cōuenienter institutū est et hoc triplici respectu.

Primo respectu cause.

Secundo respectu sexus.

Tertio respectu persone.

Primo circūcisio cōuenienter instituta est respectu cause. quare instituta fuit. Vt enim colligit ex dictis Hugonis in li. de sacramentis. et magistri sniarum in. iij. di. i. Et Alexandri de ales in. iij. volumine sūme. Triplex fuit causa potissima vt circūcisio institueretur.

Quia dicitur distinctiōis vt. s. distinguere

populus fidelis de quo xps nascitur⁹ erat ab alijs infidelibus et ydolatrijs. qz vt Aug⁹ inqt li. v. de ci. dei. ca. xij. Illo tpe oēs gentes excepta vna populi hebreorū deos falsos colebāt et nō deo victimas sed demonijs imolabant. Et si obijceret q ante qz dare⁹ circūcisio erat fidelēs et infidelēs. ergo an circūcisio institutū da erat. Rēdere possumus fm scūm Tho. in suo. iij. q. ex corruptione pcti originalis hūmanū genus circa tpa abrahe vsqz ad profundiū petōz venerat. s. infidelitatē qz tunc icepisse fert ydolatria et vitiū turpissimū p naturā vt pz de Sodoma et gomorra. ¶ Scda cā quare circūcisio fuit instituta dī oppositio nis vt. scilicet remediū oppositū originali peccato. qd quidē circūcisio representabat qstū ad cām que erat ipsa propagatio libidinosa. Ideo fiebat in mēbro deserviente generatiōi qstū ad processū circularē qz fm Anselmū primo persona corripit nām deinde nā corrum pit psonā. Et qstū ad effectum qui est concupiscentia. Ideo pellicula projicietur. Et si diceret q an institutionē circūcisionis hūanū genus originali pctō erat obnoxiiū. ergo circūcisio ante fuisset instituenda. Dicere possum⁹ fm Hugonē li. de sacramentis. qz in qualibz lege benignitas dei humano generi de oportūnis remedijs p originale peccatū prouidit. In lege siquidē nature fuerunt tria remedia. Primo oblatio que cepit ab Abel et durauit vsqz ad diluuiū. de q dī Genes. iij. ca. Abel obtulit de primogenitis. Scdm remediū fuit sacrificatō et durauit a Noe vsqz ad Abrahā Tertiū fuit decimatio. de qua Genes. xiiij. ca. Abraham dedit Melchisedech decimas. In lege scripture remediū p originale fuit circūcisio. que licet tpe abrahe et legis nature ceperit. tū tpe moysi fuit pmulgata. In lege Xo grē est sacramētū baptisimi. ¶ Tertia rō quare instituta fuit circūcisio dī significatio nis. vt enī dicit scūs Tho. in. iij. q. Habet circūcisio mysticā significatiōē. Nam fm intellectū moralē significabat castitatē seruā daz. fm intellectū allegoricū significabat purgationē peccatorū per xpm futuram. Scdm intellectū anagogicū significabat depositōez corruptibilitatis carnis et sanguinis in resurrectione. ¶ Scdo circūcisio est cōuenienter instituta respectu sexus. qz ordinauit deus vt masculī circūciderent non mulieres. Rō Xo multiplex est fm Alexandrū. Et prima est mē

bri deficientia. qz mulieres nō hnt mēbrū ad circūcisionē dispositū. Scda rō est distinctio nis sufficientia. qz populus fidelis ab infideli sufficienter distinguebat per viros. qz vir ca put est mulieris. sicut patet. xxij. q. v. ca. cum caput. Tertia rō est pcti independētia. qz peccatū originale nō dependet a muliere causali ter licet occasionaliter. Nam qzuis transgressio a femina ceperit. tū transfusionis pcti originalis cā nō fuit ipsa sed vir. qz si vir nō peccasset originale transfusū nō fuisset. ¶ Tercio circūcisio cōuenienter instituta est respectu p sone. Indicta quippe fuit abrahe dū erat an nox nonagintanouē. vt scribit Genes. xviij. ca. Diligebat quidē deus abrahā maxime pp tria. Primo ppter fidē. qz vt scribit Genes. xv. ca. Credidit abrahā deo et reputatū est ei ad iusticiā. Scdo ppter hospitalitatē. qz val de hospitalis fuit. Vñ Micro⁹ ad palmachiū inquit. Diues erat abraham auro argento pecore possessione multāqz familiā habebat. ita vt ad subitū nunciū armare posset exercitū iuuenibus electū. tū post crebrū hospita litatis officiū dum hoies nō recusat suscipere meruit deū. Tercio diligebat deus abrahā pp obedientiā. fuit equidē promptissimus ad obediendū deo cum sibi filium imolari prece pit. vt patet Genes. xxi. ca.

¶ Secundum elucidandum de circūcisione est eius determinatio que considerari habet qstū ad tria.

Primo qstū ad diem.

Secundo qstū ad instrumentum.

Tercio qstū ad finem.

¶ Primo considerare habemus determinatiōē circūcisionis qstū ad diem. dī enī Genes. xvij. ca. Infans octo diez circūcidet in vobis. Vbi scūs Tho. dicit. q octauus dies erat de necessitate circūcisionis qstū ad obligationē pcepti ita qz re⁹ transgressiōis erat q illud tps nō obseruabat. sed nō erat de necessitate eius qstū ad efficaciam sacri. qz etiā in alio tpe circūcisio facta suū effectū sacramentale habebat. sicut et accidit ministrantibus nra sacra qui seruant materiā et formā debitas et omittunt aliud de ritu ad solēnitatē sacri ab ecclesia instituto. Sed h plures difficultates oriuntur. Prima est an si octaua dies fuisset dies sabbati in quo pcepta erat quies ab opibus exterrioribus fuisset licitum facere circūcisionē. Rēder scūs Tho. q sic. qz circūcisio n

erat op⁹ pure corporale. sed sacramentū legis
sicut et sacrificia que in sabbato offerri licebat
Et iō xps dicebat iōānis. vii. ca. Circūcisionē
accepit homo in sabbato et nō soluit lex moy-
si. Scōda difficultas qz illi qui vagati sūt in de-
serto nō fuerūt octaua die circūcisi sed post-
ea tpe Josue in galgalis. vt dī Josue. v. ca. et
tū illis profuit circūcisio. Ad hoc dicūt docto-
res qz cū illis fuit dispensatū propter necessi-
tate qz nesciebant qm castra mouenda erant q
moueant fmi q mouebat et eleuabat nubes
de tabernaculo. vt scribit Numeri. ix. ca. In-
super nō erat necesse eos tunc aliqd signū di-
uinationis habere vt damascen⁹ dicit qm se-
orsū ab alijs hoibus habitabant. Tertia diffi-
cultas an imminente mortis articulo licitū fu-
isset ante octauū diē circūcisionē facere. Ad
quod respondemus qz mgr videtur sentire in
littera qz licebat imminente mortis articulo diē
preuenire. Quidā vō dicunt sequentes Au-
gustinū in libro de sacramentis. Qz nō erat ne-
cessitas diem preueniendi. qz illis qui an octa-
uam diem moriebant valebat ad salutē reme-
dium quod ante circūcisionē fuerat qd ad h
efficaciam habebat. Et hoc confirmant p iu-
deos qui nunc sunt qui nunqz ante octauum
diem circūcidunt. Quarta difficultas quare
institutū fuit vt infantes die octaua circūci-
derent. Et ad hoc pōt triplex rō assignari.

Prima penes intellectum litteralem.

Secunda penes intellectum anagogicum.

Tertia penes intellectum tropologicum.

¶ Prima ratio sumit penes intellectū histo-
ricū siue litteralē. Nam sicut dicit Rabi moy-
ses maximus philosophus et theologus apud
iudeos. Puer in septē diebus tam tener ad-
huc est qz si existeret in vtero matris. in octa-
ua aut fortificatur et solidatur. Et ideo vt diē
noluit dñs paruulos ante octauā diem circū-
cidi. ne ob nimia teneritudinē nimium lederentur.
Ultra vō octauum noluit circūcisionem
elongari propter tres causas. Prima vt peri-
culum cuitet ne. si nimium differret sine cir-
cūcisione eos mori contingeret. Scōda vt dolo-
ri paruulorū pvideat cū enim in circūcisione
maximus sit dolor: voluit pucros dñs circūci-
di dum adhuc paruā imaginationē habent
vt minorē dolorē sentiret. Tertia vt parentū
tristitie consulat. Nam cū ex circūcisione pleriqz
morerent si circūciderent iā magni exinde ma-
ior dolor esset parentib⁹ qz si morerent hñtes

tantū octo dies. ¶ Secunda rō sumit penes
intellectū anagogicum siue celestem. Fiebat h
circūcisio die octaua vt daretur intelligi qz in
octaua resurrectionis ab oi pena et miseria cir-
cūcidemur. Et fmi hoc octo dies crūt octo eta-
tes. Prima ab Adā vsqz ad noe. Scōda a noe
vsqz ad abraham. Tertia ab abraham vsqz ad
moysen. Quarta a moysen vsqz ad dauid. Qui-
ta a dauid vsqz ad xpm. Sexta a xpo vsqz ad
finem mundi. Septima morientū. Octaua
resurgentū. ¶ Tertia ratio sumitur penes in-
tellectum tropologicū siue morale. Et fmi h
octo dies possunt accipi pro octo conditioni-
bus que requirunt vt aia peccatrix circūcida-
tur et grata sit deo. Primus itaqz dies est pri-
ma conditio que est cognitio peccati. Nisi enī
peccator suā infirmitatē cognoscat nūqz ad
penitentē medicinā venire curabit. Ideo in-
quit Seneca ad Lucillū. Non est extrinsecus
malum nostrū intra nos est. in viscerib⁹ iphis
sedet. Ideo difficulter ad sanitatem venimus
qz nos egrotare nescimus. Et Augusti. super
psalmo. Nemo ait est sanabilior eo qui sibi sa-
nus videtur. Hinc dauid in ps. l. dicebat. Ini-
quitatē meam ego cognosco. Scōda dies est p-
positū deferendi malum et faciendi bonū. qd
notatur in filio prodigo qui dixit. Surgaz et
ibo ad patrem meū. Tertia dies est tertia con-
ditio. s. pudor de peccato. vt homo de suis ma-
lis erubescat. Quarta dies est timor d futuro
iudicio. Quinta contritio siue dolor de peccis
Sexta est confessio loco et tpe. Septima spes
venie. non enī sufficiunt precedentia sine hac
septima conditione. qz vt scribit de peniten-
tiā. i. in ca. nemo. Nemo potest bñ agere peni-
tentia nisi sperauerit indulgentia. patet hoc
de iuda qui licet peccatū fuisset cōfessus tū qz
desperauit de venia damnatus est. Octaua
dies est satisfactio. His conditionibus quasi
quibusdā diebus circūciditur aia et in statū sa-
lutis reponit atqz distinguit ab illis qui sunt
impenitentes et obstinati. Scōdo considerare
habemus de terminatione circūcisionis qstū
ad instrumentū. Fiebat enim tū cultello la-
pideo vt pz Josue. v. ca. et Exodi. xiii. ca. Dicit
tamē sanctus Tho. qz talis cultellus nō erat
de necessitate circūcisionis neqz quantū ad ob-
ligationem precepti neqz qstū ad efficaciaz
sacri quod ritus iudeorum vsqz hodie osten-
dit. licet in principalibus circūcisionibus in q
b⁹ xpm significari oportebat tale instrumentū

fit adhiberetur. Significabat enim xpm qui per
tra dicitur p similitudinē. et est cā principalis
meritoria remissiois originalis culpe. Tertio
considerare habemus determinationē circū
cisionis q̄tum ad finem. Debuit utiqz circū
cisio finē habere. Vñ Apostolus ad galathas
v. ca. In xpo enim iesu neqz circūcisio aliquid
valet neqz prepucciū sed noua creatura. Et ite
rum. Si circūcidimini xps nil proderit vobis
Ratio est fm doctores. qz cū venit qd pfectū
est euacuari debuit qd ex parte est si ad idem
ordinet qz grā nō facit per duo qd p vnū pōt
facere sicut nec natura. Circūcisio aut imper
fecta erat respectu baptismi tripliciter. Primo
q̄tū ad significatiōē qz non ita significa
bat expresse emundationē totius hoīs ab im
mundicia originali culpe sicut ablutio baptis
malis. Secdo q̄tum ad efficaciam qz nō tam ha
bundans grā ad operandū et reprimendū fo
mitē dabat in circūcisione sicut in baptismo.
Tertio q̄tum ad vtilitatem. qz non erat eius
vtilitas ita cōis sicut baptismi cum haberet
determinatū populum determinatū tempus
determinatū sexum qd in baptismo non acci
dit. Et ideo adueniente baptismo debuit ces
sare circūcisio. Sed iudei arguunt cōtra nos.
Primo qz Genes. xvij. ca. dī. Circūcisio
datur in fedus eternū. Sed eternū est qd nul
lo fine claudis. ergo circūcisio cessare non de
buit. Secdo qz post baptismi institutionē pau
lus circūcidit timotheū. vt p3 Actū. xvi. ca.
Rñdet scūs Tho. qz eternū hic accipitur p
seculo qd quidē finem habet sed nō est nobis
determinatū. Del etiam potest dici qz circūci
sio corporalis potuit esse in fedus eternū q̄tū
ad snū signatū et q̄tū ad id qd ei succedit. Sic
etiā fides dī sp manere respectu visionis que
ei succedit in patria. Ad secundum dicit scūs
Tho. qz ante xpi passionem circūcisio et lega
lia fuerunt obseruanda ex necessitate diuine
iustionis et habuerunt adhuc effectū. Sed p3
xpi passionē ante diuulgatū euangeliū obser
uari poterant a iudeis ad fidem conuersis nō
spem in ipsis ponentibus quasi alicuius vir
tutis esset aut quasi sine eis grā xpi non suffi
ceret ad salutē. Sed ne oīno videretur lex ve
rue reprobanda si statim quasi ydolatria fuge
retur. Et ideo hoc modo erat mater synago
ga cum honore ad tumulum deducenda. Sed
post diuulgationē euangelij legalia non solū
non sūt salutifera sed mortifera. Adedio ergo

tempore. s. post passionem xpi ante diuulga
tum euangelium petrus et paulus et alij apo
stoli legalia obseruabant non simulatorie sed
vere. petrus tamen incaute se habuit in obser
uatione legalium nimis condescendens iude
is illis qui legalia obseruabant ita vt aliqui
eius exemplo inducerentur ad ea obseruanda
quasi necessaria. Et ideo vere reprehensibilis
erat et aliquam leuem incurrit culpaz. Et pau
lus ad galathas ca. ij. Vere et nō dispensatiue
ipsum cum charitate reprehendit. Circūcisio
ergo et alia legalia ante xpi passionē quando
xps ea seruauit non erant mortua neqz mor
tifera sed salutifera. Tempore autem aposto
lorum ante diuulgationē euangelij erant que
dam mortua quasi nullius existentia vtilitatis
sed non mortifera. Adō Xo et mortua et mor
tifera sunt. ideo nec obseruanda. et sic circūci
sio finem accepit. ¶ Tertium elucidandum ē
circūcisione dicitur subiectio. Licet enim chri
stus originale peccatum non contraxerit vo
luit nihilominus circūcidi. Quod quidem
fecit multiplici ratione. vt inquit scūs Tho.
iij. parte. q. xxxvij. Primo vt ostenderet veri
tatem carnis humane contra manicheus qui
dixit cum habuisse corpus fantasticum. Et cō
tra Apollinare qui dixit corpus christi esse di
uinitati consubstantialē. Et contra Valenti
num qui dixit christum corpus de celo tulisse
Secundo voluit christus circūcidi vt appro
baret circūcisionem quam olim deus insti
tuerat. Tertio vt ostenderet se esse de genere
abrahe qui circūcisionis mandatum acce
perat in signum fidei quam de ipso habuerat
Quarto vt iudeis excusationem tolleretur dum
eum non receperunt quia non potuerunt di
cere qz esset incircūcisus. Quinto vt obedi
entie virtutem suo nobis cōmenderet exem
plo. Sexto vt qui in similitudinem carnis pec
cati aduenerat remedium quo caro peccati cō
sueuerat mundari non respueret. Septimo
vt legis onus in se sustinens alios a legis one
re liberaret.

¶ Cōuenienter filius dei vocatus est iesus
et de admirandis efficacis huius nominis ac
reuerentia eius. ¶ Capitulū. ij.

Secundum mysterium cōtemplandum ē
christo circūciso dicitur vocationis vñ
nominatōis. Quia vocatum est nomen eius
iesus de quo iocundissimo nomine tria consi
deranda sunt.

Primum ipsius convenientia:

Secundum ipsius efficacia.

Tertium ipsius reuerentia.

C Primum considerandum de hoc nomine iesus est ipsius convenientia. Vbi queritur utrum filius dei pro nobis incarnatus convenienter sit vocatus iesus. Et dicimus quod sic triplici ratione.

Primo ratione significationis.

Secundo ratione revelationis.

Tertio ratione annunciationis.

C Primum dei filius convenienter est vocatus iesus ratione significationis. tunc enim nomen convenienter imponitur cum eius significatum correspondet proprietati rei. Moia autem singularem hominum semper imponunt ab aliqua proprietate eius cui nomen imponitur. ut dicit scriptus Thob. iij. parte. q. xxxvij. vel a tempore sicut imponunt nomina aliquorum sanctorum his qui in eorum festis nascuntur. Vel a cognatione sicut cum filio imponitur nomen patris vel aliquis de cognatione eius. Et hoc modo propinquus iohannis baptiste voluerunt eum vocare nomine patris sui Zachariam. Vel etiam ab euentu. sicut ioseph vocavit primogenitum suum Adanassen dicens. Oblivisci me fecit deus laborum meorum. Benefis. xli. ca. Vel etiam ab aliqua qualitate eius cui nomen imponitur. sicut Benefis. xxv. ca. dicitur. Qui primo egressus est de utero matris rufus erat et totus in more pellis hispidus. Ideo vocatum est nomen eius Esau. quod interpretatur rubeus. Moia autem que divinitus imponunt aliquibus semper significant aliquid gratitudo donum eis divinitus datum. sicut Benefis. xxvij. ca. dictum est abrahe. Appellaberis abraham. quia patrem multarum gentium constitui te. Quia ergo homini christo hoc munus gratie collatum erat ut per ipsum omnes salventur. Ideo convenienter vocatum est nomen eius iesus. id est saluator. Sed per hoc posset quis obijcere ex eo quod Isaias ca. lxiij. loquens de christo dixit. Vocabit tibi nomen novum quod os domini nominavit. Sed hoc nomen iesus non est nomen novum. sed pluribus ante christum fuit impositum. quod nomen istud non convenit christo. Ad hoc dicit scriptus Thob. Quibus qui fuerunt ante christum potuit convenire hoc nomen iesus secundum aliquam aliam rationem. puta quod aliquam particularem et regalem salutem attulerunt. Sed secundum rationem spiritualis et universalis salutis hoc nomen est proprium christo et secundum hoc debet esse novum. Invenitur autem in scriptura hoc nomen impositum quatuor hominibus. Quorum primus fuit Josue qui fuit

pugnator fortissimus. de quo dicit Ecclesiastici xlii. ca. Fortis in bello Josue nunc. Secundus fuit iesus filius Josade qui fuit sacerdos devotissimus. Aggei. ij. ca. Tertius fuit iesus filius sirach qui fuit doctor sapientissimus. Ecclesiastici. i. Quartus fuit iesus filius virginis marie sanctissimus figuratus per tres primos non vocaliter sed realiter. Primum quod quod sicut iesus nunc debellatis chanaanitis introduxit filios israel in terram promissionis. ita nunc iesus debellatis demonibus extraxit sanctos de inferno et induxit eos in terram viventium. Secundo quod sicut secundus iesus edificavit templum. sic nunc iesus edificavit ecclesiam subverso templo synagoge. Tertio quod sicut iesus filius sirach renouavit sapientiam de corde suo sic iesus nunc renouavit quod testamentum novum instituit. **C** Secundo filius virginis convenienter est vocatus iesus ratione revelationis. Sic equidem predixerunt prophetę quod i. vocaretur iesus spiritu sancto illis revelante. Unde deus pater in. iij. Matthei loquendo dicit. Revelabit filius meus iesus cum his qui cum eo iocundabuntur. Et Abacuc. iij. ca. Ego autem in domino gaudebo et exultabo in deo iesu meo. Et sibilla Meritrea de qua loquitur Augustinus li. xvij. de ci. dei. In versibus illis. Iudicii signum tellus sudore madescat. Et celo rex adveniet per secula futurum etc. Accipiendo primam litteram cuiuslibet versus et omnes insimul completendo dixit. Iesus christus filius dei saluator. Sed contra hoc instat quod Isaias loquens de christo venturo. vij. ca. ait. Vocabitur nomen eius emanuel. Et. viij. ca. Vocabitur nomen eius accelera spolia detrahe festina predare. Et. ix. ca. Vocabit nomen eius admirabilis consiliarius deus fortis pater futuri seculi princeps pacis. Et Zacharias ca. vi. dixit. Ecce vir omnes nomen eius. Inconvenienter vocatum est nomen eius iesus. Respondet scriptus Thob. Quod in omnibus illis nominibus quodammodo significat hoc nomen iesus quod est significatum salutis. Nam in hoc quod dicitur emanuel quod interpretatur nobiscum deus designatur causa salutis que est unio divine et humane nature in persona filii dei per quam factum est ut esset nobiscum deus. Per hoc autem quod dicitur. vocabitur nomen eius accelera spolia detrahe designatur a quo nos salvaverit. quia a diabolo cuius spolia abstulit. secundum illud Apostoli ad colossenses. ca. ij. Expoliatus principatus et potestates traduxit confidenter. In hoc quod dicitur vocabitur nomen eius admirabilis etc. Designatur via et terminus

salutis nostre inquātū. s. admirabili diuinita-
tis p̄silio et virtute ad hereditatē futuri seculi
pducimur. In q̄ erit par p̄fecta filioꝝ dei sub
ipso p̄ncipe deo. ¶ Xo d̄r. Ecce vir oriens
nomen eius ad idem refert ad qd̄ p̄mū. s. in
carnationis mysteriū s̄m q̄ exortū est in tene-
bris lumen rectis corde. ¶ Tercio filius dei et
virginis cōuenienter vocatus est iesus rōne
annūciationis. q̄ angelus gabriel vt scribitur
Luce. i. ca. qui annūciat virgini de filio na-
scituro diuina secreta inter cetera sibi dixit.
Ecce concipies in vtero et paries filiū et voca-
bis nomen eius iesum. Et iterū cū apparuit io-
seph in somnis dixit ei de vxore p̄gnante vt
d̄r Aldarh. i. ca. Ioseph ioseph fili dauid noli
timere. accipe mariā cōiugem tuā qd̄ enī in ca-
natū est de spū sc̄to est. Ecce pariet filiū et vo-
cabis nomen eius iesum. Ipse enī saluū faciet
populū suū a p̄ctis eoꝝ. Deus igitur hoc no-
men angelo reuelauit p̄iusq̄ ad virginē mī-
teret cū. q̄ vt dicit Ambrosius. Illud nomen
non vsurpauit sibi angelus sed audiuit a deo
Sed pleriq̄ doceri cupiūt cū xps dicat filius
dei. iesus. et xps. que sit inter hec noīa differen-
tia. Quibus dicimus q̄ filius dei vocat inq̄-
tū est deus de deo. Xps inq̄tū est homo a p̄-
sona diuina quantū ad humanā naturā assū-
ptus. Iesus inq̄tū est de⁹ humanitati vnit⁹.
Alexander Xo de ales in. iij. dicit. q̄ cū deus
et homo vnus sit xps in vnitate p̄sone pōt si-
gnificari p̄sona xpi dupliciter. Vel ratione di-
uine nature in comparatione ad humanā s̄m
quā dicit iesus. i. saluator. verbo enī naturam
humanā cōuenit saluare. Vel rōne humane
nature p̄ vnionē ad diuinā et sic dicitur xpus.
¶ Secundū quod erat considerandū de hoc
benedicto nomine iesus. dicitur efficacia. Et
licet multe sint efficacie illius. nos tamen hic
dumtaxat de tribus dicemus.
Prima est miraculorum operatio.
Secunda periculorum euasio.
Tercia cordium consolatio.
¶ Prima efficacia noīs iesu d̄r miraculorum
operatio. Hanc saluator ipse declarauit cum
dixit Aldarci vltimo ca. Signa at̄ eos q̄ credi-
derint hec sequent. In noīe meo demonia ei⁹
ciant. liguis loquent nouis. serpentes tollent
et si mortiferū qd̄ biberint n̄ eis nocebit. Sup-
egros manus imponēt et bñ habebūt. Ex hoc
dicit petrus Rauēnas in qdā sermone. Hoc
est nomē qd̄ dedit cecis visū. surdis auditum.

claudis gressū. sermoneq̄ mutis: vitā mortuis
restituit totaq̄ diaboli p̄tates de obsessis cor-
poribus virtus huius noīs effugauit. Quali-
ter Xo hec oīa impleta sint enarrabimus cū
de sc̄tis apl̄is martyribus virginibus et p̄fes-
soribus sigillatim loquemur. Nunc Xo tū in
hoc loco interponemus illud qd̄ in vita sancti
dionysii scribit. Dū enī paulus venisset athe-
nas. sicut etiā scribit Actū. xvij. ca. Et cū phi-
losophis disputaret precipueq̄ cū dionysio
tūc clarissimo. cecus quidā p̄transiuit. statim
q̄ dionysius dixit paulo. Si dixeris huic ceco
in noīe dei tui vide et viderit. statimq̄ credaz
sed ne vtaris Xbis magicis q̄ forte nosti ver-
ba que habent h̄mōi efficaciam. At paulus r̄-
dit dionysii tu ad cecū perge ciq̄ dic. In noīe
iesu xpi nati de virgine crucifixi mortui et se-
pulti qui resurrexerit a mortuis et ascendit in ce-
lum vide. quā formā Xboꝝ etiā sibi tradidit
scriptā. O res mirabilis. O virtus ineffabi-
lis noīs iesu benedicti. Lū dionysius ceco p̄e-
fata verba dixisset. p̄tinus visū recepit. Qua-
re dionysius cū Damari vxore sua oīq̄ fami-
lia baptizatus est. Sicq̄ a paulo p̄ triennium
instructus athēnis est ordinatus ep̄s. vbi ille
predicationi insistent ipsam ciuitatē et partes
regionis illius ad fidem xpi cōuertit. Scribit
insup Actū. iij. ca. q̄ dū petrus et ioānes ascē-
debant in templū ad horas orōnis nonā. qui-
dam vir qui erat claudus ex vtero matris sue
baulabat quē ponebant quotidie ad portam
templi que d̄r speciosa vt peteret elemosinam
ab introeuntib⁹ in templū. Is rogabat petrū
et ioannē vt elemosinā acciperet. Intuens at̄
cū petrus cū ioāne dixit respice in nos. At ille
intendebat in eos sperās se aliquid accepturū
Petrus aut̄ dixit. argentū et aurum non est
mibi. qd̄ aut̄ habeo h̄ tibi do. In noīe iesu xpi
nazareni surge et ambula. Et apprehensa ma-
nu eius dextera allenauit eum. Et p̄tinus cō-
solidate sunt bases ei⁹ et plante et criliens ste-
tit et ambulabat. et intrauit cū illis in templū
laudans et benedicens deū. ¶ Secda efficacia
noīs iesu d̄r periculoz euasio. Qui enim reue-
renter et fideliter ac deuote inuocant nomen
illud q̄ sepissime a periculis iminentibus libe-
rantur sicut et ego experientia certa cognoui.
Mā multis obmissis que dicere possem. Re-
ferā it̄ vñū qd̄ vidi in ciuitate mediolani. Dū
enī ego erā in cōuentu sc̄ti francisci p̄fate ci-
uitatis deambulabā die quadaz solus sup̄ in

claustrū infirmarie audiui flebilem clamorem
cuiusdā pueri. statimq; accurrens ad partem
illā iuxta quā inferi⁹ edificata est piscina bñ
p̄funda aquis repleta adeo vt aque ibi excre-
scentes vel p̄fluentes staturā cuiuslibet hoīs
operirent. p̄osperi aut puerū ibi periculo sub-
mersiōis expositū. erat vt puto septennis. ra-
puerant illū aque vsq; ad medietatem piscine
p̄fate. attonitus ego et memor dulcissimi noīs
iesu. iesu in geminando puerū cui nil p̄sidij
afferre poterā hortatus sum vt et ipse iesū ad-
uocaret. testor deū et angelos eius q̄ q̄ primū
iesum noīare cepit immobilis inter aquas p̄-
mansit. ita q̄ erectus vsq; ad medietatem tm̄
aquis erat immersus. Reliqua x̄o pars cor-
poris. s. pectus brachia et caput extra aquas re-
tinebat tanq̄ si aliquis pedes eius sub aquis
firmi retineret. Stetit illo mō q̄dū fratres
eucurrerunt qui lancea sibi porrecta eduxerūt
illū ad terrā p̄seruatā a periculo submersiōis
virtute noīs iesu benedicti. ¶ Tertia efficacia
noīs iesu dicitur cordiū consolatio. Hoc noīe
suauissimo consolant peccatores q̄ eius vir-
tute pctā illis remittunt. Vnde iōānes. i. ca.
p. ij. ait. Scribo vobis filioli qm̄ remittuntur
vobis peccata vestra in noīe eius. Et riccard⁹
de sctō victore ingt. Iesus nomē dulce nomē
delectabile nomē confortans peccatorū corda
et beate spei. ergo iesus esto mihi iesus. h̄ noīe
consolant iusti sperantes in illo eternā salutē
acquirere. Vñ Actū. viij. ca. petrus dicebat.
Non est aliud nomen sub celo datū hoīb⁹
in quo oporteat credentes saluos fieri. Hoc
deniq; noīe roborauit et fortificauit certantes
pro x̄o et alia aduersa queq; tollerātes. Est d̄
hoc exemplū sancti Ignatii qui discipul⁹ fuit
beati iōānis euangeliste et ep̄s Anthiochenus.
cuius tanta fuit auctoritas q̄ etiā dionysius
verba illius ad confirmationē dictorū suorum
adduxit. Lū enī vt ipse in libro de diuinis noī-
bus attestat quidā nomen amoris in diuinis
reprehenderent dicentes nomen dilectionis
non amoris in diuinis ponendo volens osten-
dere hoc noīe amoris per oīa vtendum in di-
uinis ait. Scribit at diuus Ignatius. Amor
meus crucifixus est. Adic cū traiani imperato-
ris iussu a militibus vinctus fuisset romaz p̄-
ductus vt ecclesiastica docet historia cū ydolīs
sacrificare nolisset precepit Traianus primo
plūbatis scapulis eius contundi et vngulis la-
tera laniari et duris lapidib⁹ eius vulnera cō-

fricari. deinde carbones viuos afferri et ipsū
super illos nudis plantis ambulare compelli
Et iterū cū hoc fecisset illesus dorsum eius vn-
gulis laniari eiusq; plagas sale p̄fundi. et vlti-
mo tradi duobus leonibus p̄focandus. Inī
tot aut genera tormentorū nunq̄ ab inuoca-
tione noīs iesu x̄pi cessabat. Quē cū tortores
requirerent. Cur hoc nomen totiens inuoca-
ret. ait. hoc nomen cordi meo inscriptū habeo
et ideo ab eius inuocatione cessare non valeo.
Post mortē eius quidā volētes curiosius ex-
periri cor eius a corpore euellerent. et illud scin-
dentes p̄ mediū totū inscriptū hoc noīe lris
quasi aureis inuenerūt. Et q̄ forte hoc apud
plerosq; incredibile videret. Erat exemplum
simile n̄o seculo manifestū. Inspecti ego pro-
p̄rijs oculis et manibus cōrectaui passionis
x̄pi imaginē in corde sancte clare de mōte sal-
cone miraculose formatā. De illo quippe cō-
pacta sūt nō humano artificio sed diuino mi-
raculo. crux clauis lancea spongia colūna et fla-
gella. Insuper et in corde illo inuenti sūt tres la-
pides puuli et rotundi qui vt dicebant si in fla-
tera ponant et ex parte altera pondus equale
coaptet sublato vno adhuc duo sunt ponderē
eiusdē cuius et tres. sublatis duobus etiā vn⁹
equalis est ponderis cuius erant oēs tres sit
in quibus insinuari videt trinitas p̄sonarum
diuinarū et equalitas q̄ nō tres dii sed vnus
est deus. Et qualis pater talis fili⁹ talis spūs
sctūs. Ad nomen iesu tā redcam⁹. De hoc in-
quit deuotus Bernardus. Iesu dulcis memo-
ria dans vera cordis gaudia. Sed super mel et
oīa eius dulcis presentia. Et iterū ibidem ait.
Si scribas nō sapit mihi nisi legero ibi iesus
Si disputes ac conferas nō sapit mihi nisi in-
sonuerit ibi iesus. Ad predicationē hui⁹ noīs
vocatus fuit paulus de quo dixit r̄ps Ananie
vt scribitur Actū. ix. ca. Vas electionis est
mihi vt portet nomen meum coraz gentibus
et regibus et principib⁹ terre. De hoc dicebat
ipse paulus Actū. xxi. ca. Ego in hierl'm nō
solū alligari sed et mori paratus suz p̄ noīe ei⁹
Et cū decollat⁹ est rome et caput eius a corpe
exiliret iesus x̄ps qui sibi in vita sua tā dulcis
extiterat hebraice clara voce insonuit. Vñ enī
q̄ in suis eplīs iesū x̄pm quingentis vicib⁹ no-
minauit. ¶ Tertiū p̄siderādū d̄ gratiosus noīe
iesu d̄ reuerentia. Est huic noī reuerentia ex
hibēda q̄ oēs creature celi et terre angeli et de-
mones licet dispari mō venerant illud. Vnde

Ap[osto]lus ad philipenses ca. ij. ait. In no[m]i[n]e iesu
omne genu flectat celestiu[m] terrestriu[m] ⁊ infer-
no[r]u[m]. Eulant quide[m] ad huius no[m]i[n]is proclama-
tionē oēs angeli dei. terrent demones ⁊ tarta-
ree legiones. Moles x[rist]o qui credunt in iesum
vt prediximus iubilantes illud laudant ⁊ b[e]n[e]-
dicunt. Non est ergo nomē hoc blasphemandū
nō periurandū in illo. sed honorificentissime
audiendū ⁊ no[m]i[n]andū. Et vt scribitur in ca. de-
cet de immunita. eccle. li. vi. Conuenientes fi-
deles in ecclesia nomen illud exhibitione reue-
rentie specialis attollant flectant genua men-
tis q[uo]d in capiti[us] inclinatione protestentur.

De multiplici effusione sanguinis x[rist]i quo
peccatores inducuntur vt non desperent.

Capitulum. iij.
Tertium mysteriū contemplandū ē x[rist]o
circumciso dicitur sanguinis effusio. ho-
die namq[ue] sanguinē suū pro nobis effundere
cepit qui postmodū pluries ipsum effundere
voluit. Quinq[ue] etenim vicibus x[rist]s effudit san-
guinē. Primo in circumcisione. Sec[un]do in orō-
ne. Tertio in flagellatione. Quarto in crucifi-
xione. Quinto in lateris apertione. Fecit autē
hoc vt peccatores attraheret pro quibus tam
copiosissime satisfecit. Vñ Bernardus super
canticā fermone. xxiij. ait. Ad cumulu[m] pietatis
tradidit in mortē aiām suā ⁊ de pp[ri]o latere
protulit precii satisfactio[n]is. Vñ ad se versi-
culū illuz traxit. A pud d[omi]n[u]m misericordia ⁊ co-
piosa apud eū redemptio. Insup[er] induxit nos
vt quantū possumus euitemus peccata agno-
scentes aie n[ost]re nobilitatem. Vel dicere possu-
mus q[uo]d x[rist]s suū effundere voluit sanguinem.
Primo propter patrē ⁊ iustoz liberationem
Iuxta illud Zacharie. ir. ca. Tu quoq[ue] in san-
guine testamēti tui eduxisti vinctos tuos d[e]
lacu in quo nō erat aqua. Facit ad hoc exem-
plū q[uo]d legit in historia scholastica. vbi narra-
t[ur] q[uo]d salomon habebat strutionē habentē pullū
quē salomon in quadā cauea vitrea nutrire fa-
ciebat. Lū x[rist]o pater pullū suū habere nō pos-
set vermē quendā de deserto portauit de cui[us]
sanguine caueā ipsā liniuit. ⁊ continuo fracta
fuit. sicq[ue] pullū inde deduxit. Iste vermis est
x[rist]s qui dicit in ps. Ego sum vermis ⁊ nō hō.
Vermis enī non nascitur per generationem
carnalē. sed de humore terre virtute radij solis
producit[ur]. Et sic vermis patrē habet in celo. s.
solem. ⁊ matrē habet in terra. s. terre humore
Sic etiam x[rist]s habet in celo patrē sine matre

⁊ in terra matrem sine patre. Nulli inclusi in
cauea erant s[an]cti patres in limbo detenti. S[ed]
venit iste vermiculus ⁊ infernū cōfregit atq[ue]
s[an]ctos patres inde liberauit. Sec[un]do x[rist]s fudit
sanguinē suū propter debiliū confortationē
Ingt enī Diego. Si passio x[rist]i ad memoriaz
reuocet nibil ē q[uo]d nō equo a[n]i[m]o tollerāt. Refert
Aristoteles. Si fiat vas de cera noua ⁊ dili-
genter claudat[ur] ⁊ in mari ponatur aqua que p[er]
poros subintrabit dulcis efficiet. Istud vas
cerum est corpus d[omi]nicu[m]. Sicut enī cera ge-
neratur ab apibus sine cōmixtiōe sic caro x[rist]i
fuit generata a virgine sine corruptione. Fuit
autē caro noua q[uia] nulla peccati vetustate vicia-
ta. fuit etiā clausa q[uia] nulli diabolici temptatō-
ni fuit aperta. poro eius sunt vulnera eius. Si
igit[ur] n[ost]ras amaritudines p[er] recordationē ⁊ de-
uotionem in vulnera eius miserimus mor in
dulcedinē conuertent[ur]. Ideo Ap[osto]lus ad hebre-
os. xij. ca. ait. Recogitate eū qui talē sustinuit
a peccato[rum] ibus aduersus semetipsū contradi-
ctionē vt nō fatigemini animis vestris defi-
cientes. Tertio x[rist]s sanguinē fudit p[ro]pter cor-
dium compunctionē. Nam vt naturales tra-
dunt. Adamas lapis non frangit[ur] mallei per-
cussione nec ignis adustione nec aliqua sp[eci]e
diuturnitate sed sola sanguinis hircini infu-
sione. Sic multi sunt qui per penitentia[m] non
frangunt nec per diuinū cōminationē nec p[er]
sp[iritu]s sancti internā inspirationē nec per sene-
ctutem. Frangunt autē p[er] d[omi]nici sanguinis me-
ditationē atq[ue] virtutē. Ideo iesu x[rist]o gratias
oēs dicam[us] q[uia] sua liberalitate precioso sāguie
suo nos redemit. quē et hūiliter deprecemur
vt p[er]ducatur nos in illā requiē in qua viuit ⁊ re-
gnat per infinita secula seculorum. Amen.

Sermo nonus de precipua singularissima
q[ue] deuotione trium regū qui x[rist]m quesierunt
⁊ inuentum humiliter adorarunt offerentes
illi inuicera aurum thus ⁊ myrrham.

Agi ab oriēte uene-
runt hierosolimā. Scribuntur hec
verba originaliter Matth. ij. ca. ⁊
in euangelio presentis solēnitatis
Cōmendat hodierna die sapientia triū regū
orientaliū qui mor vt x[rist]m natū agnouerunt
ipsū studiosissime querere sūt conati. Quæ-
rūt quippe illū qui totius orbis p[er]ditor ⁊ d[omi]n[us]
erat ⁊ pro salute hoīum dignatus est de virgine
nasci. Nec laborauerūt frustra q[uia] adepti sūt

quod volebant. Inuenerunt utique cum incredibili leticia quae diligebat anima eorum. Propter namque se ipsum volentibus eum, nec est qui se adscandat a calore eius. Viderunt magi ipsum paruulum in praesepe pannis inuolutum. Nos vero si voluerimus intuebamur gloriosam faciem ipsius regnantis in celo. Insuper et aperte diuinitatem, per spiritum ciemus. Erramus ad ipsum, ad quem fide spe et charitate poterimus peruenire. His virtutibus moniti reges incliti meruerunt ducatu noue stelle ad christi dei et hominis praesentiam perperare. Cum ergo in hac solennitate celeberrima ecclesia sancta recolat istorum dominorum erga iesum christum deuotionem ardentissimam, precipueque ac singularissimam affectionem. Nos in hoc sermone sub titulo de ipso magis dicemus. De quibus tria mysteria erunt declaranda.

Primum dicitur cognitionis.

Secundum inquisitionis.

Tertium inuentionis.

Cognouerunt christum veraciter. Cognitum inuestigauerunt diligenter. Quaestum vero inuenerunt letantem. Qualiter magi cognouerunt christum natum et quomodo illuminati fuerunt ut crederent ipsum deum.

Primum mysterium declarandum de ipsis magis de cognitione. Vbi queritur quomodo cum ipsi in remotis agerent christum natum cognoscere potuerunt. Et ad hoc dico quod tripliciter instructi fuerunt de christi nativitate iocunda.

Primo per signum mirabile.

Secundo per vocem audibilem.

Tertio per gratiam inuisibilem.

De stella que magis apparuit.

Primo illuminati fuerunt ut cognoscerent christum natum per signum mirabile, quod viderunt oculis corporis stellam fulgentissimam ad hoc a deo productam ut significaret illis christi nativitatem. Sed de hac stella tres varie dicunt opiniones. Prima est eorum qui dicunt quod fuit spiritus sanctus qui sicut apparuit in linguis igneis apostolis, ita et magis in signo stelle. Sed salvo meliori iudicio hoc stare non potest, quoniam ut inquit Alexander in primo volumine sume, diffusio visibilis spiritus sancti est ad manifestationem plenitudinis redundantis qualis fuit in christo et aliquo modo in apostolis. In christo siquidem fuit influentia plenitudinis per modum cause et per modum doctrine, per modum cause efficientis quo ad naturam diuinam, et per modum effectus meritoque quantum ad humanam. Et his duobus modis est influentia gratiae in

sacramentis per que regenerant homines. Influentia per modum doctrine fuit in christo in predicatione eius per quam accepimus noticiam veritatis. Ideo apparuit visibili spiritus sanctus supra christum baptizatum in signo colubae et supra ipsum transfiguratum in signo lucidissime nubis. In apostolis etiam fuit plenitudo gratiae spiritus sancti descendens a plenitudine christi per modum doctrine et per modum ministerii. Nam de plenitudine veritatis christi accepimus et doctrina apostolorum. Et de plenitudine gratiae per ministerium ipsorum in dispensatione sacramentorum. Ideo quando data fuit auctoritas generalis apostolis predicandi et baptizandi, datus est visibiliter spiritus sanctus. Vnde vero tribus magis declarata fuit nativitas christi, non fuit ipsis data auctoritas generalis predicandi vel baptizandi. Ideo nec spiritus sanctus illis missus est in visibili signo. Secunda opinio est aliorum qui dicunt quod stella illa fuit angelus qui in illa specie apparuit magis, sicut apparuit pastori bus in assumpto corpore. Sed doctores prius sentire vident. Vnde Augustinus in sermone de ephraem inquit. Pastoribus angeli, magis stella christum demonstrat, utrisque lingua celorum quod lingua ista cessauerat prophetarum. Et Gregorius in omelia. Querendum nobis est quid nam sit redemptore nato pastoribus in iudea angelus apparuit, atque ad adorandum hunc ab oriente magos non angelus sed stella perduxit. Quia videlicet in deis tanquam ratione utentibus, rationale animal, angelus predicare debuit. Gentiles vero qui uti ratione nesciebant ad cognoscendum deum non per vocem sed per signa perducunt. Tertia opinio est mathematicorum qui dicunt quod illa fuit stella fatalis sub cuius constellatione natus est christus. Sed hoc est contra veritatem fidei et dignitatem christi nascentis. Vnde Augustinus contra faustum ait. Nulli astrologi constituerunt ita nascentium hominum fata in stellis ut aliquam stellarum hominem aliquo nato cursus sui ordinem reliquisset, et ad eum qui natus est perrexisset assererent. Ex quo verum dicimus secundum omnes catholicos tractatores ut dicit glossa super mattheum, et Thome, iiij. parte, q. xxvi. Quod illa fuit vera stella de nouo producta quam ab alijs differebat in multis. Primum in origine, quod non fuit cum alijs stellis die qua formata, de cuius Benef. i. ca. Quod quarta die fuerunt a deo distincta luminaria celi. Et ut inquit, Thome, i. parte, q. lxx. Prima die fuit producta lux secundum eorum lucis naturam, quarta vero die attributa est luminaribus determinata virtus ad

Determinatos effectus fm q̄ videmus alios
 effect⁹ h̄c radiū solis ⁊ alios radiū lune ⁊ sic
 de alijs. Et ppter hanc determinationē vir-
 tutis dicit Dionysius. iij. ca. de diuinis noi-
 bus. q̄ lumen solis qd̄ erat informe primo q̄r-
 ta die formatū est. Stella x̄o que magis ap-
 paruit fm franciscū de marone in quodā ser-
 mone. Mō fuit quarta die formata. sed de no-
 uo de aliqua porciūcula illius lucis primo cre-
 ate de qua formata sunt alia corpora celestia.
 que porciūcula fuit diuina puidencia prefer-
 uata vt de ip̄a formaret illa stella tpc quo x̄ps
 nasciturus erat que esset de natura aliarū stel-
 larū. Ad confirmationē aut̄ dictorū afferam⁹
 testimonia merito acceptanda. Inquit leo pa-
 pa in sermone de epiphania. Tribus magis i
 regione orientis stella noue claritatis apparui-
 it que illustrior ceteris pulchriorq̄ sideribus
 facile i se intuetū oculis animosq̄ puerteret
 Et Aug⁹ cōtra faustū ait. Mō ex illis erat stel-
 lis que ab initio creature itineꝝ suorū ordinē
 creatoris lege custodiant. sed nouo virginis
 partu nouū fidus apparuit. Et idē in sermōe
 de ephra dicit. Dū pender ad vbera ⁊ vilium
 patris deus inuolumenta pannorū repente no-
 uū de celo fidus effulsit. Scdo differebat illa
 stella ab alijs in officio. q̄ ille facte sūt vt sint
 in signa ⁊ tpa ⁊ dies ⁊ annos ⁊ luceant in fir-
 mamento celi. hec x̄o facta est ad significan-
 dū x̄pm natū ⁊ magos dirigendū. Et quo dā
 nan̄ illi qui asserūt fuisse cometā. Contra q̄s
 ita loquit̄ Ealcidius super thimēū platonis.
 Non fuit stella illa morbos ⁊ mortē denūciā
 sed aduentū dei venerabilis. quā cū suspexis-
 sent chaldeorū profecto viri sapientes ⁊ in re-
 bus astroꝝ exercitū quefisse dicunt recentē
 ortū dei. Tercio differebat in duratione quia
 alie stelle sunt perpetue. hec peracto officio re-
 diit in p̄iacentem materiā. licet quidā tene-
 ant illam fore reseruātā in celo empirico vsq̄
 in diem iudicij. ⁊ tunc apparebit ad confusio-
 nem iudeorū sicut ⁊ instrumenta passionis
 Quarto stella illa differebat ab alijs in situ. q̄
 non erat localiter sita in firmamento sed pen-
 debat in medietate aeris proxima terre. Et
 licet dictum sit superius q̄ apparuit in celo.
 in scriptura tamen sacra aer dicitur celum.
 Vñ in psalmo. Volucres celi ⁊ pisces maris.
 Quinto differebat in motu. tū q̄ stelle nāles
 incedūt via circulari. hec aut̄ fm Crisostomum
 necdebat via triangulari. s. ab oriente p per-

fidem in hierl'm. Nam oriens terra iuda ⁊ p
 fida inuicem sunt disposita fm triangulum.
 verbi gratia vide figuram.
 hierusalem

Dicens

perfida

Tū etiā differebat quantū ad motū intercī-
 nam oēs alie stelle vel p accidens vel per se sp
 mouent ⁊ nunq̄ stant. Et licet sint aliqui pla-
 nete stationarij aliqui cessantes a motu per se
 quē habent in orbe suo tñ mouent continue ⁊
 semp motu per accidens quē habent ex motu
 non suo qd̄ est firmamentū seu octaua spera:
 hec aut̄ stella habebat motū quietibus intercī-
 sum sicut habebant magi qui nō semp ambu-
 labant. Sexto illa stella differebat ab alijs in
 fulgore. erat enī ceteris splendidior. nec splen-
 dorē eius poterat obscurare splendor solis im-
 mo in meridie apparebat lucidissima. Septi-
 mo differebat in apparitione. Mā qñ magi
 trarūt in hierl'm dispensatione dei stella sub-
 traxit se. Et iterū post exitū de ciuitate vide-
 runt illā. Factū est autē hoc. Primo vt magi
 confirmarent de veritate x̄pi natī testimonio
 duplicato. s. stelle ⁊ doctorū legi. Vñ leo papa
 in sermōe ita dicit. Ipsi iudeorū scribas atq̄
 doctores qd̄ sacra de ortu x̄pi prenūciauerat
 scriptura didicerūt vt gemino testimonio cō-
 firmati ardentiori fide expeterent que ⁊ stel-
 le claritas ⁊ prophetie manifestabat auctori-
 tas. Scdo subtraxit se stella vt iudei increp-
 abiles redderent. Vñ Hiero⁹ super mattheuz
 ait. Deseruntur magi stelle indicio vt sacer-
 dotes a magis interrogati de x̄po inexcusabi-
 les fierent de aduentu eius. Diximus de illi⁹
 stelle qualitate que magis apparuit ⁊ x̄pm na-
 tum monstrauit. Sed quomō inquires h̄ ipsi
 potuerunt intelligere. Ideo nos premisimus
 q̄ ipsi illuminati fuerunt vt cognoscerēt x̄pm
 natū p vocē audibilē. nec hoc repugnat snie.
 Breuo. qui dixit paulo ante. q̄ gentiles nō p
 vocē sed p signa ad cognoscendū dñm sunt p-
 ducti. Quia verum dixi q̄stū ad initium co-
 gnitionis. Apparuit quidem eis primo signū
 stelle quā cum admiratione aspicientes des-
 derabant intelligere quid hoc esset. Et vel vi-
 gilātibus vel dormientibus angel⁹ mysteriū

xpi nati declarauit. hoc videt opinatio Aug⁹ asserere. Vñ in sermone de ephra. ait. Si dictu rus es a quibus audierunt q^d talis stella xpm natu significaret. profecto ab angelis aliqua monitio reuelatois. Et raso. No sup mattheu narrat se inuenisse in quibusdā libris lz apocri phis. q^d in partibus orientis erant quidā sa pientissimi reges qui vel descenderant de stir pe Balaā vel ad eos eius pphetia puerat i qua dicit. Dicit stella ex iacob ex q^d diuulga tū fuit apud eos. q^d nascente xpo stella quedā admirabilis et insolita appareret. quare statu erunt vt eligerent duodecim qui sollicite con siderarent ortu illius stelle. Quod vt melius facerent in quodā altissimo monte vbi semp erat ac purissimus cōstrui fecerūt pulcherri muz palatiū cū copia rerū necessariaz ad vi ctū. Et ibi permancbāt isti deuote precantes deū vt stellaz hanc ipsis ostenderet. Quibus orantibus nocte media qñ natus est xpus ap paruit supra eos i acere stella pfulgida et pul cherrima. in cuius sūmitate erat imago pue ri paruuli sup cuius capite crux splendebat q illis dicit. Ite velocius in terrā iuda et ibi re gem xpm deū et hoīem natū inuenietis. Mar rauerūt No ista sapientibus regionis illi⁹ q^d seipsis tres elegerūt q irēt et munera preciosa deferret et puerū natū adorarent. Tercio il luminati fuerūt bi reges vt xpm natū cogno scerent p grām inuisibilē. Vñ leo papa in ser mone ait. Propter illā speciē stelle que corpo reū excitauit aspectū fulgentior veritatis ra di⁹ eoz corda pdocuit. Sic enī pphete i visi one imaginaria illustrabant. intrinsec⁹ vt in telligerēt dei secreta ventura. Ita potuit esse vt aspicientes magi signū visibilis stelle illū narent adeo vt cognoscerēt q nat⁹ erat xps. Quare tres illi reges dicuntur magi. et quo tempore venerunt ad xpm. et qñ turbatus est berodes.

Capitulum. ij.

Secundū mysteriū declarandū de magis dī inquisitio. Inquisierunt christum na tum diligenter vt patet in littera sancti euan gelij. vbi nos tres considerationes faciemus Prima dicitur nominationis. Secunda determinationis. Tertia turbationis.

Prima consideratio dī noiationis in qua videndū est cur isti reges nūcupant⁹ magi. Et de hoc stat triplex snia fm q^d magus tripliciū dī. Nā magus dī illuzor maleficus et sapiens

Dicunt ergo quidam hos reges ab affectu di ctos fuisse magos. i. illuzores ex co. f. q^d hero dem illuzerūt. q^d ad eū non redierunt. Adag⁹ iterū dī maleficus. vñ malefici pharaonis di cunt⁹ magi. Et inde asserūt aliqui hos magos vocatos q^d fuerāt ante malefici sed postea cō uersi. qbus dñs voluit natiuitatē suā reuela re. et eos ad se adducere. vt per hoc pctōibus exhiberet fiduciā. Iup magus idē est q^d sa piens. Nā pfe magus. hebraice scriba. Brece philosophus. Latine sapiēs dī. Dicunt ergo magi. i. sapiētes. Vñ magi quasi in sapientia magni. Moia No propria istoz fm aliquos i hebreo sunt Appellius. Amecius. Damascus i greco at Balthath. Balthath. Balthath. In latino. Caspar. Baldasar. Balthath.

Secunda consideratio dī determinationis. in qua querendū est quo tpe isti venerūt ad xpm Et circa hoc varia est opinio multoz. Quidā enim opinati sunt q^d p biennū ante xpi nati uitatē apparuit stella et tunc mirabant⁹ magi quid esset. Xpo aut nato reuelatū est magis p angelos q^d stella significabat xpm natum. Et tunc inceperunt venire et in tredecim diebus venerūt et puerū adorauerunt. Alij No existi mauērūt q^d multo tpe ante xpi natiuitatē stel la magis apparuit. Et tunc ceperūt venire et propter nimā distantā posuerūt totū illum annū ad itinerandū. In tredecima No die al terius anni cū xpus adhuc erat in cunabulis applicuerūt ad ipsū. Nonnulli insup tenent q^d in die natiuitatis apparuit stella. Et tūc magi inceperūt venire. Et post annum. xiiij. die scdi anni puenerūt ad xpm. Sed cōis opinio hz q^d in natiuitate dñi primo stella magi apparuit Et tunc ceperunt iter suū et xiiij. die propera runt ad xpm. Et si diceretur quō tā breui spa cio potuerunt longissima itinera pertransire. Rūdet Ikemigius. q^d puer ad quē pperabāt eos in tam paruo tpe perducere potuit. Vel habuerūt dromedarios qui sūt aialia velocis sima et tñ currunt in vno die qstū equus in tribus. nec impossibile videri debet aut diffi cile satis si velocitatē venientū regū ascribū mus aut naturali virtuti aialium predictorū aut quod maius est virtuti diuine. Lū Soli nus veracissime scribat in libro de mirabilib⁹ mūdi. q^d anislenacon et filontidos Alexandri magni cursores mille ducenta stadia vna die transierunt que sunt miliaria centū quinquaginta. qñ stadiū est octaua ps miliaris. Inge

eni Plinius li. i. de nali historia ca. xxiij. Stadiuz vigintiquinqz nros efficit passus. Vel si reges pinoiati de pgenie Balaā fuere. Regio eoz nō multū distabat a terra pmissiōis. Accirco potuerūt iter suū tā expedite pficere. Et qd illos ab oriente venisse intelligi pōt quasi ab illa regione venerūt que iudeis in pte orientali est. ppinqua venerūt itaqz hierosolymaz qz erat ciuitas sacerdotalis et regia et ad illam direxit eos stella quam sequebantur.

Tertia consideratio dī turbationis. Lū eni quererent magi de xpo nato atqz enarrarent q viderant. audiens rex herodes turbatus est. Primo ne ipse tanqz alienigena pelleret a regno. Vñ Erifosto⁹ sup mattheū ait. Ideo turbatus audiens regē natū iudeis ex genere iudeorū. cū ipse esset genere ydume⁹ ne regno reuoluto itez ad iudeos ipse a iudeis expelleretur et semen eius post ipsuz pccideretur a regno. Semp eni grādis potestas maior timori subiecta est. Sicut eni ramos arborū i excelsu positū etiam si leuīs aura flauerit mouet. sic et sublimēs hoīes etiā leuīs nunciū cōturbat. Humiles āt sicut in cōualle plerūqz in tranquillitate pfiūt. Hinc Quidius libro de tribus ait. Viue tibi et longe noīa magna fuge. Viue tibi quecunqz potes pte lustrā vita. Et fugit hibernas demissa antēna. pcellas. Atqz plus paruīs vela timoris hnt. Ad qd ppositū Seneca in tragedijs dicit. Stet quicunqz uolet potens. Aule culmine lubrico me dulcis saturēt quies. Ecce q herodes ex vbi magoz turbauit seipsum dubitans amittere regnū cū sic loquit etiā in hymno. Hostis herodes impie xpm venire quid times non arripit mortalia qui regna dat celestia. Secūdo turbatus est herodes vt dicit glosa nō solū pp se sed et pp irā romanorū quā timebat incurres si dissimulasset aut pmississet q aliquis rex vocaret sine illoz consensu. Et oīs hierosolyma turbata est cū herode. i. oēs hierosolymitani et ponif cōtinens pro contento. Turbati sunt ergo illi d hierlm. tū vt regi turbato aduarent fm glosā. tum qz ex hoc timuerūt ne p sente et vcturo rege adinuicē certantibus ipsi vt dicit Erifosto⁹. Perturbationibus inuoluerentur. Tunc herodes oēs sacerdotes et scribas congregans sciscitabat ab eis vbi xps natusceret. Et cum didicisset q in berthleem iude aduocatis ad se clam magis diligēter didicit ab eis tempus stelle. dicitqz eis vt inuenio

puero ad eum redirent simulans eū velle adorare quem volebat occidere. Vnde Erifosto⁹ mus sup mattheum inquit. Deuotionem pmittebat sed gladium acuebat et maliciā suī cordis hūilitatis colore depingebat. Et Be gorius in omelia. Adorare se eum velle simulat vt quasi hunc si inuenire possit extinguat.

Qualiter magi inuentum xpm adorauerunt et de muneribus oblatis xpo et de illorum reuersione.

Capitulum. iij.

Tertium mysterium declarandū de magis dicitur inuentio. Questum quippe christum inuenerunt letanter. Audito enim testimonio de christo nato de scripturis accepto et verbis herodis de inquisitione pueri. iter quod ceperāt perficere studuerūt. Et exeuntes hierlm iterum viderunt stellā eos auccedentem que veniens stetit immobilis supra locum vbi puer erat. Et intrantes domū inuenerunt puerum cū maria matre eius. Hic vō consideranda occurrūt principaliter tria.

Primum dicitur adoratio.

Secundum oblatio.

Tertium reuersio.

Primū qd occurrit considerandū dicitur adoratio quia procidentes adorauerunt eum adoratione. s. latric firmiter ipsum credentes esse deū. Vnde leo papa in sermone ait. Adorant magi in carne verbū. in infantia sapiētiā. in infirmitate virtutē. in hoīs veritate thronū maiestatis. Et Bernardus deuotissimē sic exclamat. Quid facitis q aurū offertis ergo rex est iste. Et vbi est aula regia vbi thronus. vbi curie regalis frequentia. Nunquid aula est stabulū. thronus pcepitū curie frequentia ioseph et maria. Isti insipientes facti sunt vt fierent sapientes.

Secūdo qd occurrit cōsiderandū dī oblatio. Aptis enī thesauris suis obtulerūt ei munera aux thus et mirrhā. Nā vt Remigius inquit. Fuit traditio antiquoz vt nullus ad deū vel ad regē vacuus introiret. Perhī āt et chaldei cōsueuerūt offerre aurū thus et mirrhā quibus regio eoz habundat. Vtrū autem oēs illi tres obtulerunt oīa ista. diuersimode tenet a multis. Quidā enī dicunt q vnus eorum pro oibus obtulit ista munera. Alij vō q vnus obtulit aurum alius thus alius myrrham. Alijs videt et melius q quilibet eorum obtulit ista tria. Est āt talium munerū oblationis ratio mystica fm Augustinū in sermone de epiphania. qz aurū

ad tributū. tibus a sacrificiū. myrrha ad sepul-
 turā ptinet mortuorū. Aurū ergo soluit quasi
 regi magno. tibus imolat vero deo. et myrrha
 tanq̃ pro salute hōi morturo. ita q̃ tria pre-
 dicta significabant in xp̃o regiā p̃tatem. diui-
 nam maiestātē et humanā mortalitātē. Quis
 modo explicet quali gestu q̃s blanda facie in-
 fantulus ille iesus magos excipiebat. Quis
 etia; excogitare valeat q̃s grauissima et admi-
 randa fuerunt ad magos responsa modestis-
 sime virginis. Quis adhuc inuestigare suffi-
 ciat illoz regum immobilem fidez. Crediderūt
 vt predictū est et adorauerunt xp̃m deū quē cō-
 spiciebant in paruo tugurio natū de pauper-
 cula matre. Inuenerunt quippe illam vt Cri-
 sostomus dicit sup̃ mattheū. Non diadema-
 te coronatā. non in lecto aureo recubentē sed
 vir tunicam habentē ynā nō ad ornatum cor-
 poris. sed ad nuditatis tegumentū quales ha-
 bere poterat carpentarij vxor peregre cōstitu-
 ta. Tertiu qd̃ occurrit considerandum dicit̃
 reuersio. Nam vt dicitur in euāgelio Respo-
 so accepto in somnis ne redirent ad herodez
 per aliā viam reuersi sunt in regionem suam.
 Conceperat quippe ambiciosus et fallax hero-
 des interficere puerū inuentū a magis et insu-
 per ipsos de xp̃o loquentes. Duo factū est vt
 benignitas dei monuerit eos ne ad herodem
 redirent. ne sic agnosceret natum puerum nec
 magis inferret iacturam. In somnis x̃o ad-
 moniti esse dicuntur vel ab angelo dei nūcio.
 vel ab ipso deo immediate. Nec infantulus ie-
 sus ad ipsos locutus est vt vera eius humani-
 tas haberetur. Adira certe et laudibus attol-
 lenda fuit istorum magorū fides. qm̃ vt Cri-
 sosto. ait. Non scandalizati sunt in seipsis di-
 centes. Si magnus puer est hic que necessitas
 fuge est et occulte recessionis. Cum x̃o redie-
 runt ad propria multos de xp̃i mysterijs cru-
 dicunt. Et deniq; cum thomas ap̃lus ad pro-
 uinciam illā applicuisset baptizati sunt. facti-
 q; sunt adiutores predicationis illius. quorū
 corpora p̃ felicē mortē primo p̃ helena; con-
 stantini matrem reperta et in constantinopo-
 lim translata. Postea per sanctū Eustorgiū
 mediolanensium archiep̃m Mediolanus per-
 ducta. Ultimo p̃ Fredericū Imperatorē i Lo-
 loniam theothonic sunt delata. Sic x̃o simul
 cum xp̃o viuunt in eterna gloria. Amen.

¶ Sermo decimus de baptismo xp̃i quando
 in iordanē voluit a iohanne baptizari.

¶ Venit iesus a galilea

in iordanē ad iohannē vt baptizaret̃
 ab eo. Scribunt̃ hec ṽba Matthei.
 iij. ca. Dia q̃ gessit saluator n̄r dñs

iesus xp̃s etiā fm̃ hoīem digne et rōnabiliter
 facta fuisse firmiter est tenendū. In singulis
 enī actibus et operibus eius aderat ei impiū
 rōnis et lumen diuinitatis. Nihil in eo rep̃e-
 hensibile inueniri potuit cuncta rectissime
 disponebat. Eū āt ad iohannē accessit poposcit
 q; baptizari. off. ciū vtiq; sc̃imonie et virtut̃
 exoluit. nō se aut leuem aut pctōrem offēdit.
 Propterea vt hoc clarius innotescat in pre-
 senti sermōe de xp̃o baptizato verba faciem̃
 contemplabimurq; tria mysteria.

Primum dicitur persone baptizantis.

Secundum circumstantia congruentis.

Tertium apparitionis excellentis.

Qualit̃ xp̃s baptizatus fuit a iohanne et d̃ illi
 baptismi conditionibus. ¶ Capitulum. i.

Primum mysterium contemplandum de
 xp̃o baptizato d̃r persone baptizantis.
 Baptizare nanq; voluit a iohanne vt pater ēt
 Matthei. i. ca. et Lucē. iij. ca. De baptismo x̃o
 iohannis notande sunt in hac parte tres catho-
 lice veritates. Prima veritas fm̃ Riccardū
 in. iij. q̃ baptismus ille fuit institutus aucto-
 ritate diuina. Hoc probatur per illud quod a
 iohanne baptista dictum est Ioānis. i. ca. Qui
 misit me baptizare in aqua ille mihi dixit. Su-
 per quem videris spiritum descendentem et
 manentem super eum ipse est qui baptizat in
 spiritu sancto. Idipsum patet quia Matthei.
 xxi. X̃po querenti de baptismo iohannis vtru;
 esset ex celo an ex hominibus. iudei nō fuerūt
 ausi dicere q̃ ex hominibus. Et dicitur ille ba-
 ptismus iohannis eo q̃ ip̃e solus fuit minister
 primarie institutionis et executionis illius ba-
 ptismi. Secunda veritas q̃ si extendamus no-
 men sacramenti ad omne signum rei sacra-
 mentis suscipientem. sic baptismus iohannis erat sa-
 cramentum q̃ expresse representabat xp̃i ba-
 ptismū. qui est res suscipientē sacra-
 mens. Si āt restringamus nomen sacramenti ad illud qd̃
 est sacre rei signum et causa sic non erat sacra-
 mentum q̃ non conferebat gratiam. Vñ dic̃
 dñs Bonaventura di. ij. quarti li. q̃ talis ba-
 ptismus fuit institutus pro quadam prepara-
 tione et assuefactione ad baptismū xp̃i. Dic̃ ē
 q̃ in glosa Matthei. iij. ca. sup̃ illo ṽbo. Ego

baptizo in aqua. dr sic. Tñ corpa lauo q: pctā
soluere nequeo. vt sic nascendo z pducendo p
tereo sic baptizando ad xpi baptismū dirigā
Propterea dicit mgi sentē. in lra. Q baptis
mus ioānis respectu baptismi xpi dz dici su
isse sacrale q: fuit quedā preparatio z dispo
sitio ad illius baptismi susceptionē. Tertia ve
ritas q: baptizati baptismio ioānis simplici
iterū debuerūt rebaptizari baptismio xpi. Sic
p3 p Augusti. sup ioāne. z ponit de psc. vi. iij
ca. aliud. ybi dr. Si qs baptizauit in dā. hī nō
sūt itez baptizati. Et qs baptizauit ioannes
itez sunt baptizati. Idē dicit Aug⁹ li. de ba
ptismo 3 donatistas. Et hoc expresse habetur
Actuū. ix. ca. Qñ baptizatos baptismio ioānis
paulus baptizauit baptismio xpi. Notandum
tñ fm Bonauen. q: quorundā opinio fuit q
baptizati baptismio ioānis si nō habebāt fidē
trinitatis rebaptizandi erāt. Si aut habebāt
fidē trinitatis nō oportebat eos rebaptizari.
sed sufficiebat manus imponi q: tales habe
bant ablutionē exteriorē z habebant fidē tri
nitatis qua interioris insigniebant tāq: chara
cter. z habebāt spūm sc̄tūm p impositionem
manuū. z iō nō erant rebaptizandi. Scot⁹ No
in. ij. di. sui quarti dicit. q: dupliciter pōt intel
ligi baptismus ioānis. Vno mō in forma ba
ptismi xpi quā potuit didicisse a discipul xpi
vt ab alijs audientibus eos baptizare. z tunc
nō dr. pprie baptismus ioānis sic nec baptis
mus petri vel pauli. Et tales sic baptizati nō
erant rebaptizandi. Alio mō pōt intelligi ba
ptismus ioānis nō in forma xpi sed in aliqua
alia forma. ppria. s. i. noie venturi. vt dr Actu
um. xix. ca. vl absq: aliqua forma. Et de sic ba
ptizatis satis videt necessariū q: erant bapti
zandi baptismio xpi pp pceptū generale ob
ligans oēs. quos non implebant sic baptizati
a ioāne. Idco in hoc passu non tenetur a do
ctoribus opinio magistri contrariū sentiētis.
De triplici circūstantia xpi baptizati. s. cau
se. temporis. z loci.

Capitulum. ij.
Secundū mysteriū contēplandū de xpo
baptizato dr circūstantie congruentis.
Triplex nanq: circūstantia in illo baptismio
considerari potest.

Quare xps in quo nulla immundicia fuit vo
luit baptizari.

Prima dicitur cause.

Secunda temporis.

Tertia loci.

Prima circūstantia cōsiderāda in baptis
mo xpi dr cause. quare. s. voluit xps a ioanne
baptizari cū in eo nulla fuerit immundicia. Et
ad hoc dicit Ambrosius sup lucā. Baptizat⁹
est dñs nō mūdari volens sed mūdare aquas
vt ablute p carnē xpi que pctm non cognouit
baptismatis vīm haberent. z vt sanctificatas
relinqueret postmodū baptizandis. Cū āt di
cimus xpm a ioāne baptizatū. nō putem⁹ in
telligendū de baptismio. pprio quē ipse post
modū instituit. sed de baptismio quo baptiza
bat ioānes. vt inqt Aug⁹ sup ioāne. Scdo
xps baptizari voluit vt inquit Bedda. ad ap
probationē baptismi ioannis. Tercio voluit
xps baptizari fm Tho. in. iij. parte. q. xxix. vt
nos suo exemplo induceret ad baptismū. Et
iō ad hoc q: esset efficacior eius inductio vo
luit baptizari baptismio q: manifeste nō indi
gebat vt hoies ad baptismū accederent quo
indigebant. Si No aliquis quereretur cur no
luit xps baptizari baptismio. pprio q: erat opti
mus. Dicit Tho. q: baptismus xpi est quoddā
spūale remediū quo xps nō indigebat q: a pñ
cipio sue cōceptionis grā spūs sancti replet⁹
fuit. Secda circūstantia cōsideranda in ba
ptismo xpi dr tps. Nā vt dr Luce. iij. ca. Qñ
baptizat⁹ est erat incipiens qñ annoz trigin
ta. Hoc āt cōueniens fuit. vt inqt sc̄tūs Tho.
triplici rōne. Primo rōne predicatōis. q: xps
baptizabat quasi extunc incipiens docere z p
dicare ad qd requirit pfecta etas qualis ē tri
ginta annoz. Vñ Genes. xli. ca. legit. q: tri
ginta annoz erat ioseph cū regnare cepisset i
egypto sub pharaone. Silr. ij. Regū. v. ca. dr
de dauid. q: triginta annoz erat cū ad regnū
fuit sublimatus. Et Ezechiel anno trigesimo
cepit pphetare. vt p3 Ezechielus. i. ca. Et si qs
obijceret q: deus reuelauit sapiāz danielis pu
eri vel iuuenis. vt dr. xij. ca. eiusdē. ergo a for
tiori debuit manifestari sapientia xpi ante tri
gesimū annū qd factū fuisset si docuisset ante
illā etatez. Dicendū q: xps pponcbat hoibus
in exemplū oim. z iō oportuit in eo ostendi il
lud qd cōpetit oibus fm legē cōmunē vt. s. in
etate pfecta doceret. Sed sicut dicit Brego.
nacāz enus. nō est lex ecclesie que raro cōti
nit. sicut nec vna hyrundo ver facit. Aliquib⁹
enī ex quadā speciali dispensatione s3 diuine
sapientie rōnem cōcessū est pter legē cōmu
nē vt ante pfectā etatē officiū vel presidendū
vel docendū haberent. Sicut fuit Salomon

Daniel et Jeremias. Secunda ratio quare Christus baptizari voluit in etate triginta annorum fuit legis impletio. Inquit enim Aristoteles super mattheum futurum erat ut post baptismum Christi lex cessare inciperet. Ideo hac etate Christus ad baptismum venit qui potest omnia precepta suscipere ut lege servata nullus dicat quod ideo ea soluit quod implere non potuit. Si ergo aliquis quereretur cur fideles Christi laudabiliter baptizant non solum ante trigessimum annum sed et in infantili etate et Christus baptizatus est tempore prenotato. Respondet Thomas quod ut patet ex divinis scriptis Christus non est baptizatus indiges purgatione nec aliquis illi potuit imminere propter dilationem periculum. Sed cuius alij non in parvum reducat periculum si ex hac vita discedat sine baptismum. Tertia ratio quare Christus voluit baptizari in illa etate dicitur perfectionis. Datur enim intelligi quod baptismus parit viros perfectos sed illud apostoli ad ephesios. iij. ca. Donec occurramus omnes in unitate fidei et agnitionis filij dei in virum perfectum in mensuram etatis plenitudinis Christi. Unde et ipsa proprietates numeri ad hoc pertinere videtur. Conspicitur enim trigenerius numerus ex ductu ternarii in denarium. per ternarium autem intelligitur fides trinitatis per denarium autem impletio mandatorum legis. Et in his duobus perfectio vite christiane consistit. Tercia circumstantia consideranda in baptismum Christi dicitur loci. Baptizatus namque fuit in iordane. ubi difficultas oritur. Cur non in mari rubro potius voluit baptizari. namque veritas debet respondere figure. Sed figura baptismi preest in transitu maris rubri ubi egyptij sunt submersi. sicut precepta delentur in baptismum. ergo videtur quod magis debuit baptizari in mari rubro quam in flumine iordanis. Insuper iordanis inter precepta descendens. sed per baptismum aliquis plus ascendit quam descendit. Unde Mattheus. iij. ca. dicitur. Baptizatus Iesus confestim ascendit de aqua igitur videtur inconueniens fuisse quod baptizaretur in iordane. Respondet huius sanctus Thomas. vii. q. q. transiit maris rubri prefiguravit baptismum quantum ad hoc quod baptismus delet precepta. Sed transiit iordanis quantum ad hoc quod aperit ianuam regni celestis qui est principalior effectus baptismi et per solum Christum impletur. Fluuius namque iordanis fuit per quem filij israel in terram promissionis intraverunt. Baptismus autem Christi introducit in regnum dei quod per terram promissionis significatur. Unde dicit Iohannes. iij. ca. Nisi quis renatus fuerit ex aqua et spiritu sancto non potest introire in regnum dei. Ad hoc et pertinet quod helias diuisit aquas iorda-

nis quod erat in curru igneo rapiendus in celum. ut dicitur. iij. Regum. ij. ca. quod. s. transiit per aquam baptismi per ignem spiritus sancti per aquam baptismi in celum. Est et in baptismum ascensus per perfectum gratie que requirit humilitatis descensum secundum illud Jacobi. iij. Deus superbis resistit. humilibus autem dat gratiam suam. Et ad tale descensum referendum est nomen iordanis.

De tribus excellentissimis signis que apparuerunt in baptismum Christi. Capitulum. iij.

Tertium mysterium contemplandum de Christo baptizato dicitur apparitionis excellentis. Apparuerunt quippe mox ut de aqua exiit tria excellentissima signa.

Primum fuit celorum apertio et patefactio. Secundum spiritus sancti descensio.

Tertium paterne vocis auditio.

Primum excellens signum fuit celorum resecratio. Dicitur quidem Mattheus. iij. ca. Baptizatus autem confestim ascendit de aqua et ecce aperti sunt ei celi. Et Mattheus. i. ca. Statim ascendens de aqua vidit celos apertos. Et Lucus. iij. ca. Iesu baptizato et orante apertum est celum. Hoc autem secundum communem doctorum expositionem intelligendum est quod circa Christum baptismum tantus splendor diuinitus effulgit in aere ut viderentur apertum celi sicut in coruscatione videtur fieri. ut dicit Nicolaus de lira. Ratio vero huius claritatis celestis fuit secundum Thomas. vii. q. s. q. xxxix. tertie partis. Quia Christus baptizari voluit ut suo baptismum consecraret baptismum quo nos baptizari debebamus. Et ideo in baptismum suo ea demonstrari debuerunt que pertinent ad efficaciam baptismi nostri. Licet etiam quae tria sunt consideranda. Primum quidem principalis virtus ex qua baptismus efficaciam habet que est virtus celestis. Et ideo baptizato Christo apertum est celum. ut ostenderet quod de cetero virtus celestis baptismum sanctificaret. Secundo consideranda est fides ecclesie et eius qui baptizant que operatur ad efficaciam baptismi. Unde baptizati fide persistent. et baptismus dicitur fidei sacramentum. per fidem autem inspicimus celestia que sensu et rationem humanam excedunt. Et ad hoc significandum Christo baptizato aperti sunt celi. Tercio consideranda est circa efficaciam baptismi resecratio ianuam regni celestis quam intramus baptismum que prius homini preclusa fuerat per peccatum. Unde baptizato Christo aperti sunt celi. ut ostenderet quod baptizatis per viam in celum. Morandum vero in hac parte quod celum apertum est Iesu orante in quo Christus dedit exemplum secundum Nicolaum de lira. Quod in receptione sacramentorum debet mens nostra in deum eleuari. Vel ut dicitur intelligi.

fin Crisostomus. sup mattheu. q. hoc ipsum q. p
baptismu celū aperit credentibus est ex virtu
te ofonis xpi. Ideo dicitur apertū est ei celū. i. oib.
propter eū. ¶ Scdm excellens signū qd appa
ruit in baptismo xpi dicitur spūs sancti descensio.
Descendit enim spūs sc̄tus corporali specie sic
colūba in ipsū. vt dicitur Luce. iij. ca. Hoc vō cō
uenienter esse factū inquit Crisostomus. Qm qd
quid factū est in baptismo xpi ptinet ad in
steriū oīum qui postmodū erant baptizandi.
Qs autē qui baptismo xpi baptizant spūm
sc̄tm recipiūt. nisi fictē accedāt h̄ illud. Adat.
iij. ca. Ipse vos baptizabit in spū sc̄tō. Aduer
tendū tñ est in hoc loco. q. Aug⁹ dicit li. xv. d.
trinita. Absurdissimū est dicere q. xps cū esset
iam triginta annorū accepisset spū sc̄tm. Sed
venit ad baptismū sicut sine peccato ita non
sine spū sancto. Si enim de iohanne scriptū est
q. replebit spū sancto ex vtero matris sue. qd
de hoīe xpo dicendū est. cuius carnis ipsa con
ceptio non carnalis sed spiritalis fuit. Mūc
ergo. i. in baptismo corpus suū. i. ecclesiā p
figurare dignatur. in qua baptizati precipue
accipiunt spū sanctū. Sciendum ad hoc q. vt
Aug⁹ dicit li. ij. de trini. Spūs sc̄tus descen
disse dicitur super xpm specie corporali sicut colū
ba. non q. ipsa substantia spūs sancti videt
qui est inuisibilis. neq. ita q. illa visibilis cre
atura in vnitatē persone diuine assumeretur.
neq. enim dicitur q. spūs sanctus sit colūba sicut
dicitur q. filius dei est homo rōne vnionis. dicit
ergo spūs sc̄tus descendisse super xpm in spe
cie columbe rōne columbe significantis spū
sc̄tm. Quare autē apparuit in columbe specie
triplex rō assignat a sancto Tho. Primo ad
significandū dispositionē que requiritur in ba
ptizato que est vt nō fictus accedat. si vult spi
ritum sc̄tm recipere. hoc autē denotat columba
que est aīal simplex astutia et dolo carēns. Vñ
dicitur Adatthēi. x. ca. Estote simplices sicut
columbe. Scdo apparuit spūs sanctus in spe
cie columbe ad significandū effectū propriū
baptismi. qui est remissio peccatorum et recon
ciliatio ad deum. Columba enim est aīal man
suetus. Et iō sicut Crisostomus. dicit sup Adatthē.
In dilunio apparuit hoc aīal ramū ferens oli
ue et cōmunē orbis terrarū tranquillitatem an
nūcians. Et nunc ē colūba apparet in baptis
mo liberationē nobis demonstrans. Tercio
apparuit spiritus sanctus in specie columbe
sup xpm baptizatū ad significandū cōmunē

effectum baptismi qui est constructio ecclesia
stice vnionis. Colūba enim est aīal congregā
bile et amicabile. vñ et Lanticoz. v. dicit de ecc
lesia. Vna est columba mea. Propter dicta
necnō et propter sequentia de voce patris au
dita pleriq. scire cupiunt. vtrum species siue
voces in quibus apparuit pater vel filius vel
spūs sanctus sint administrate per angelos. Et
rñdet Alexander de ales in. i. volumine sūme
sequendo Augusti. in. iij. de trini. q. oēs appa
ritiones tam noui q. veteris testamenti ex
pta illa apparitiōe qua filius apparuit in car
ne per angelos sūt administrate. vñ species et
voces p angelos formate sunt. Si autē quere
retur quare spūs sc̄tus nō formauit illā colū
bam vel pater vocē immediate. Rñdet Alex
ander q. hoc pertinet ad excellentiā diuinā et ē
ad excellentiā rationalis creature. Ad excellen
tiam quippe diuinam pertinet operari p mi
nistrum in his in quibus pōt minister. Ad ex
cellentiam ē ministri pertinet ministrare cre
atori in quibus pōt. Vñ cum angeli superio
rem habeant deum. Inferiores corporales cre
aturas pares rationales competit et sibi et cre
atori vt sint mediij in administratiōe creatura
rum corporalium et rationabilium. Vnde eti
am sicut dicit Augustinus. In operibus mira
culosis sunt ministri angelī q. tūm ad ea que
possunt. vt est preparare materiam. vel hōi
Nam nō oīa subiecta sunt potentie angelice.
Vnde etiam in opere incarnationis fuerunt
angeli nunciij. Et etiam in operibus iustifica
tis sunt angeli mediij in his que possunt. vt est
exercitare intellectū vel affectum. et ē in genera
li resurrectione in collectiōe pulueris. Logruit
ergo superiori operari p ministrum. Lōpetit
etiam ministro habere auctoritatem respectu
eorū que infra ipsum sunt. Vnde cum assumit
corporalis creatura irrationalis ad ostenden
dum presentiam diuinā competit vt admini
stretur p angelicā tanq. mediā inter ipsam et
suū creatore. Sed contra ista posset q. obijce
re q. carnē in qua apparuit xps filius dei nō
formauit angelus sed immediate ipse deus ergo
colūbā in qua apparuit spūs sc̄tus nō debuit
formare angelus sed immediate ipse deus. Ad
hoc dicit Alexander q. non est simile q. caro
illa fuit assumpta in vnitatē persone. Vñ xps
vniebatur illi carni nobilissima vnione. Nec
in illa vnione congruebat vt esset principius
alia natura q. diuina cui vniebat. sed ab eo

moueretur et formaretur cui vnicabatur. Angelus est in his que ordinabantur immediate ad reconciliationem humani generis non debuit esse medius sed solus ille qui debebat esse mediator qui scilicet erat deus et homo. Et ideo in formatione corporis christi vel in administratione eorum que in persona christi agebantur non debuit esse angelus administrator sed solus ille qui erat mediator. Ille autem species in quibus apparuit pater vel spiritus sanctus non fuerunt vnite ei ita ut ex illis et spiritu sancto fieret vnus in persona. Nec ordinabantur nisi ad ostendendam presentiam ipsius dei scilicet patris vel spiritus sancti. Vnde mediante alia creatura nobiliori potuit mouere hominem creaturam assumptam ad ostendendam suam presentiam. scilicet mediantem creaturam angelicam. Vnde tamen haec difficultas quaedam quod si illas species et voces formauit et mouit angelus et vnicabatur illis sicut motor ergo in illis speciebus non poterat vere dici mitti vel apparere spiritus sanctus aut loqui pater sed potius angelus. Soluit haec omnia Augustinus in libro de trinitate. Quod licet angelus esset ille qui formaret voces illas et species quod tamen non in persona sua sed in persona domini loquebatur nec presentiam suam sed presentiam domini demonstrabat. Ideo dicitur non angelus sed spiritus sanctus apparere et pater loqui quod omnia haec sunt ad indicandam presentiam domini et non angeli. Ex premissis insurgit dubitatio quaedam scilicet qualiter spiritus sanctus dicatur esse in illis sensibilibus creaturis in quibus apparuit. Ad quod ita dicit Alexander. Quod deus in creaturis irrationalibus dicitur esse dupliciter. Vel scilicet causa in effectu vel sicut signatum in signo. Sicut causa in effectu dicitur esse generaliter in omnibus creaturis essentialiter presentia et potentia et generaliter quod ipse habet esse in eis sicut tenens in esse et regens eas quod quolibet creatura quantum ad hoc recipit influentiam a deo aliter tenderet in nihilum. Sicut autem signatum in signo dicitur esse dupliciter. Nam est quoddam signum quod est in creatura irrationali a natura. Quoddam ex institutione. Ex natura dicitur omnis creatura irrationalis esse signum totius trinitatis quantum ad conditiones penes quas determinatur vestigium trinitatis que sunt in omnibus creaturis. Sicut est vnitas veritas bonitas naturalis modus species et ordo et hominem penes que deuenit in cognitionem trinitatis quo ad ea que sunt appropriata personis. Et hoc modo sic in vestigio vel signo naturali impletur a creator dicitur esse tota trinitas in omnibus creaturis. Ex institutione est dicitur aliquam creaturam esse

signum presentie creatoris. Et hoc modo non dicitur deus esse in omnibus irrationalibus creaturis sed in aliquibus. Nam est quoddam signum institutum ad significandum presentiam diuinam quo ad aliquem effectum et hoc simpliciter et non ad tempus sicut est in sacramentis que instituta sunt ad significandam presentiam diuinam siue spiritum sanctum quod ad aliquem effectum gratie. Vnde quotienscumque transcurrent verba super elementum ad hoc institutum eo modo quo institutum est habet rationem sacri. Vnde sacramentum baptismi institutum est in aqua ut semper habeat fieri in aqua et non in alio elemento et sic de alijs. Et hoc modo dicitur deus esse in sacramentis. Alio modo quod in creaturis alijs irrationalibus. Vnde preter illud modum quo est ibi sicut causa in effectu est et sicut signatum in signo et ad hoc specialiter et ad semper institutum. Est autem aliud signum institutum ad significandam presentiam diuinam non quantum ad omne tempus sed quantum ad aliquod tempus. Et hoc modo dicitur fuisse spiritus sanctus in columba. Item quod apparuit super christum et super apostolos. Mon enim columba assumpta signum erat naturale scilicet institutum a deo siue a spiritu sancto ad significandam presentiam suam non semper sed ad tempus. Quod diu mansit super christum. Et ipsa assumptio ad hoc demonstrandum erat eius institutio. Et quod diu fuit assumptio tamen diu fuit signum. Erat ergo spiritus sanctus in columba sicut signatum in signo institutum siue assumptum ad tempus ad eius presentiam demonstrandam. In christo autem erat deus non solus sicut in signo sed sicut vnitus carni unitate personali et hoc non ad tempus sed ad semper. Et hic est modus singularis qui non reperitur in alia creatura. Sed non admittunt que dicta sunt plerique curiosi dicentes quod cum eque nobilis sit persona spiritus sancti sicut persona filij ergo in eque nobili creatura debuit manifestari spiritus sanctus sicut manifestatus est filij. Ad quod ita respondet Alexander quod assumptio carnis non ordinabatur solus ad ostendendam presentiam filij in carne sed ad satisfaciendum pro humano genere et ad reconciliandum humanum genus deo. Quod potuit autem quod ille qui satisfaceret esset deus et homo. Deus qui poterat et homo qui debebat. Similiter ut ille qui erat mediator inter deum et hominem esset deus et homo. Et ideo filius apparuit ut vnitus illi nature per quam debebat satisfacere. Sed assumptio columbe siue alterius creature non ordinabatur nisi ad ostendendam presentiam spiritus sancti ad testimonium in habitationis christi vel apostolorum eius. Vnde

erat in illa creatura vt predictim⁹ sic signatus
in signo nō in vnione psonę. Quia g̃ nihil est
pfecte deo vnibile nisi brificabile et h̃ solus est
substantia rōnalis p quā debebat fieri redēptō
et reconciliatio. Hō filius apparuit solū in cre
atura rōnali et nō quacūq; sed reparabili. S; z
signationi siue demonstrationi pure. magis
conuenit creatura irrationalis q̃ rōnalis. ne
forte crederet vnita vnitate psonali sicut fili⁹
Et iō spūs sc̃tus apparuit in creatura irrōna
li n̄. In sup̃ cōgruebat vt sicut erat distinctō
psonarū ita esset distinctio signorū. vñ qz filius
apparēbat i nā hūana n̄ debuit spūs sc̃tus ap
parere i illa nec in angelica. qz n̄ erat vnibilis
¶ Tertiu excellēs signū qd apparuit in baptis
mo xp̃i dī paterne vocis auditio. Audita q̃
pe fuit vox p̃ris dicentis. Hic est filius meus
dilectus. s. n̄alis. Alij at sunt adoptiui in quo
mibi bñ cōplacui. i. in quo voluntas mea cō
plebit de salute generis hūani. Vbi claret qz i
baptismo xp̃i tota trinitas apparuit. vt dicit
Nicholaus de lira sup. i. ca. 21. d̄arci. Pater in
voce. spūs excels̃s signū qd apparuit in baptis
mo xp̃i p talē apparitionē trinitatis demonstrā
tū fuit qz baptizatus quo baptizant fideles cō
secrati in inuocatione et virtute trinitatis. fm̃
illud 2. d̄ar. vltimo. Eūtes docete oēs gen
tes baptizantes eos in noīe p̃ris et filij et spūs
sc̃ri. 2. d̄ar. aut sup̃ matth. ita pulchre loquit
Sup̃ iesū baptizatu descendit spūs sc̃tus et vox
p̃ris audita est dicentis. Hic est filius meus
dilectus. vt ex his que cōsumabant in xp̃o co
gnoscere post aque lanacrū et de celestib⁹
partib⁹ sc̃m i nos spm̃ aduolare et paterne vo
cis adoptione dei filios fieri. Morandū vñ h̃
est pp̃ vocabulū apparitionis fm̃ Alexandrū
in primo sūme. Apparitio aliqñ dī manife
statio facta in aliquo effectu intelligibili obla
to itellectui. Et sic dī Sap̃ie. i. ca. Apparet at
bis qui fidē h̄nt in illū. Sc̃do apparitō dī ma
nifestatio facta in aliqua silitudine corporali
oblata imaginationi. Et hoc mō dī 2. d̄ar. b.
ii. ca. Angelus dñi apparuit in sonis ioseph.
Tertio dī apparitio manifestatio facta in ali
qua silitudine corporali sensibili oblata visui. et
sic v̄sitato mō dī app̃itio. Quarto mō appari
tio dī manifestatio facta in aliq̃ signo sensibi
li rēpresentato sc̃sui siue illud signū sit visibile
siue audibile. Et hoc modo apparuit pater in
voce in nouo testamento. In sup̃ sciendū vt
inquit sc̃tus Tho. 2. filius et spūs sc̃tus qui

sunt ab alio dicunt nō solū apparere sed etia;
visibiliter mitti. Pater aut qz non est ab alio
apparere quidē pōt sed visibiliter mitti n̄ pōt
Quia igit tam inept⁹ tā durus aut tā perti
nar de cetero p̄sumat esse vt si humili corde
suscipiat que de psonarū diuinarū numero ori
gine et p̄prietate tradunt. de celis ad nos veri
tas ista descendit. Nec doceri potuit a thale
te milesio vno et septē sapientibus astrologo
et philosopho. nō ab eius auditore Anaximā
dro. nō ab istius discipulo Anaximane. non a
discipulo. Anaximanis Anaxagora. si ab Ar
chelao discipulo Anaxagore. Mō a famosissi
mo socrate ab Anaxagora instructo. n̄ a Pla
tone discipulo Socratis. si deniq; ab Aristo
tele auditore Platonis. q oēs successiue scho
lam tenuerūt vnus post aliū. Mō ab omnibus
bmōi philosophis credimus et simpliciter cō
fitemur p̄m filiu et spm̃ sc̃m tres psonas et
vnā essentia qm̃ dignatus est deus clemētia
et pietate sua nobis ista reuelare. Q̃ntus er
ror vtiq; detestandus illoz qui fabulā narra
re nos putant. cū xp̃i mysteria predicant. cū
loquimur de psonis diuinis. dū sacrū baptis
ma ianuā esse celestis regni docem⁹. Ecce ba
ptizat xps a iōāne. et tanta de signis offerunt
se testimonia diuinitatis sue. Quare letentur
cūcti fideles ex aqua et spū sc̃to regenerati. spe
rantes p xp̃ianā vitā indubitanter posse ad
eternam beatitudinē peruenire. Ad quā nos
perducatur filius dei qui cū patre et spū sancto
vuit in secula seculorū. Amen.

¶ Sermo vndecimus de ieiunio fame et ten
tatione xp̃i p̄ prima dñica in quadagesima.

Actus est iesus in
desertum a spū vt tentaret a diabo
lo. Scribunt hec vba 2. d̄ar. b. iij.
ca. Docuit nos exemplo suo dñs
noster iesus xps equo aio ferre queq; ardua et
difficillima si cupimus ad regna celestia ppe
rare. qm̃ vt inquit Gregorius in omelia. Ad
magna premia perueniri non pōt nisi per ma
gnos labores. Et Hieronym⁹ ad paulinum.
Nihil sine magno labore dedit hec vita mor
talib⁹. Q b quod doctor gentiū et vas electio
nis dicebat Actū. xiiij. ca. Q portet nos per
multas tribulationes intrare in regnū celoz.
At et ip̃e redemptor oim 2. d̄ar. b. xi. ca. asserit
Regnū celoz vim patit et violēti rapiūt illud
Qd suo modo protulit Seneca in tragedijs

dicēs. Nō ē mollis ē terris ad astra via. Igitur dei filius postq̃ baptizatus est desertū petijt vbi quadraginta diebus et noctib⁹ ieiunauit. Et cū esuriret aggressus ē illū Sathanas. varijsq̃ tentationū prelijs eū credidit superare qd̃ cū facere nequisset cōfusus abscēssit et xpo dñō angeli ministrabant. Quare vt hec oīa clari⁹ intelligant. nosq̃ p̃mptiores reddamur ad penitentie crucem tollerandū atq̃ aīosius cōfīgam⁹ cū hoste maligno. In presenti sermone de ieiunio fame et tentatiōe xpi dicem⁹ vbi tria mysteria inducim⁹ contemplanda. Primum dicitur abstinētie.

Secundum pugne.

Tertium victorie.

Quare xps conuersatus est inter homines et quare non semper duxit austeram vitam et cur voluit ieiunare.

Primū mysteriū contemplandū dī abstinētie de quo dicit Mattheus. Ductus est iesus in desertū. qd̃. s. f. glosā est inter hierusalē et iericho scdō lapide distans a iericho iuxta aquas ab heliseo sanatas. et arabes stāt ibi. Et inde discurrēbant et occidebant transēuntes. Iuxta qd̃ dñs scripsit parabolā de illo qui iter faciebat a hierism in iericho. Luc. x. ca. Et mō dī quarantana. Ductus āt iesus in illud desertū a spū sancto vt dicit Diego. in omelia. qd̃ expresse Lucas ca. iiii. proficit. In q̃t cni. iesus plenus spū scdō egressus est a iordane et agebat a spū in desertū. Et cū ieiunasset quadraginta diebus et quadraginta noctibus postea esuriit. Lucas āt dicit. et nihil māducauit illis diebus. Vbi pro ampliori intelligentia tria dubia oriuntur.

Primum est de xpi conuersatione.

Secundum de xpi manducatione.

Tertium de xpi ieiunatione.

Primū dubiū est de xpi conuersatione. q̃re. s. nō fuit semp in deserto et solitudine sed voluit inter hoīes conuersari. Ad qd̃ rñdet scūs Tho. i. iij. pre. q. xl. q̃ conuersatio xpi talis debuit ēē vt pueniret finī incarnatiōis s̃m quā venit in mūdū. Venit āt in mūdū. Primo qd̃ ad manifestandā veritatē. sic ip̃e dicit Joānis. xix. ca. In hoc natus sū et ad hoc veni in mūdū vt testimoniū phibēā veritati. Et iō nō debebat se occultare vitā solitariā agens sed in publicū pcedere publice predicando. Vñ Luc. iij. ca. dixit illis q̃ volebāt eū detinere. Quia et alijs ciuitatibus oportet me euangelizare regnum.

dei q̃ iō missus sū. Scdō venit xps in mūdū ad hoc q̃ hoīes a pctō liberaret. s̃m illud. i. ad Thimoteū. i. ca. Xps iesus venit in hūc mūdū pctōres saluos facere. Et iō vt Aristot. dicit Licet in eodē loco manendo posset oēs ad se attrahere vt eius predicationē audirent n̄ tñ hoc fecit. prebens nobis exemplū vt pambulemus et requiramus pereūtes sic pastor oues pditā et medicus accedit ad infirmū. Tertio venit xps in mūdū vt p̃ ipsū habeamus accessū ad deū. vt dī ad Romanos. v. ca. Et ita familiariter cū hoībus cōuersando conueniens fuit vt oībus fiduciā daret ad se accedēdi. Ex hoc dī Matth. ix. ca. factū est discubente cōi domo ecce publicani et pctōres venientes discubebant cū iesu et discipulis ei⁹. Sup̃ q̃ verba Hieronym⁹ ait. Videant pctōres publicanū a pctis ad meliora conuersū locū inuenisse p̃nic. Et ob id ēt ipsi nō desperent salutē. Sz dicta posset aliq̃ arguere ostendens q̃ xps debuit solitariā agere vitā. Primo q̃ oportebat ipsū ostendere se non solū hoīem sed ēt deū. Sed deū nō cōuenit cū hoībus cōuersari dī enī Danielis. ij. ca. Excepis dijs quoz nō est cū hoībus conuersatio. Et philosoph⁹ dīc in. i. politice. q̃ ille qui solitarius vinit aut ē bestia. s. si hoc propter sentitiā faciat aut ē de⁹ si hoc faciat propter contemplandā veritatē ergo videt q̃ nō debuit xps cū hoībus cōuersari sz solitari⁹ vincere. Scdō debuit xps vitā p̃fectissimā ducere p̃fectissimā āt est vita contemplatiua. Ad vitā āt cōtemplatiua maxie competit solitudo s̃m illud 2 sec. ij. ca. Ducā eū in solitudinē et loquar ad cor eius. ergo videt q̃ xps debuit solitariā ducere vitam. Tertio cōuersatio xpi debuit esse vniformis. q̃ sp̃ in eo debuit apparere qd̃ est optimū. sed quāq̃ xps solitaria loca querebat turbas declinans vt Remigi⁹ dicit sup̃ matthēū. Tria refugia legiī dñs habuisse. Mauium montē et desertū ad quoz alterum quotienscūq̃ a turbis comprimebāt cōdescēdebat. ergo semp debuit solitariā vitā agere. Ad primū argumētū rñdet scūs Tho. q̃ xps p̃ humanitatē s̃uā voluit manifestare diuinitatē. Et iō cū hoībus conuersando qd̃ est propriū hoīs manifestauit diuinitatē suā predicando et miracula faciendo r̃innocenter et iuste inter hoīes conuiuendo. Ad scdōm argumētū dī q̃ vita cōtemplatiua simpliciter est melior q̃ actiua que occupatur circa corpales actus. Sed vita actiua s̃m quā

aliquis predicando et docendo precepta alijs tradit est perfectior quam vita que solum contemplatur. quia talis vita presupponit abundantiam contemplationis. Et ideo Christus tale vitam elegit. Ad tertium. Vnde dicimus. Quia Christus voluit dare exemplum predicatoribus qui non semper debent esse in publico. Ad hoc assignari possunt tres rationes. Quia Christus quicquid se retraxit a turbis. Prima ratio fuit propter corporalem quietem. Vnde scribitur. Ad Marcum. vi. ca. Quia Dominus dixit discipulis. Venite seorsum in desertum locum et requiescite pusillulum. Erant enim qui veniebant et redibant multi et nec spatium manducandi habebant. Secunda ratio fuit propter orationem. Vnde Lucas. ca. vi. inquit. Erant in montes solus orare et erat prostratus in oratione dei. Vnde dicit Ambrosius. Quia ad precepta virtutis suo nos informat exemplo. Tertia ratio quare Christus quicquid retraxit se a turbis fuit ut doceret favorem humanam vitandam. Vnde super illud. Ad Mattheum. ix. ca. Videns Iesus turbas ascendit in montem et per hoc quod non in civitate et foro sed in monte et solitudine sedit. erudit nos nihil ad ostentationem facere. et a tumultibus abscedere maxime cum de necessariis oporteat disputare. Et secundum dubium est de Christi manducatione cur videlicet Christus non semper auferam vitam daret. ut Iohannes baptista. nec semper ieiunavit sed manducavit et bibit etiam cum publicanis et peccatoribus. Ad quod ita respondet scriptus. Thoma. Quia convenientissimum est cum quis cum alijs conversatur ut se illis in conversatione conformet secundum illud. i. ad Corinthios. ix. ca. Vobis omnia factus sum. Quare Christus perfrans cum hominibus propter illorum salutem. voluit sicut ceteri in cibo et potu se habere. Sicut enim licita et laudabilis est vita illius qui a consortio hominum segregatus abstinentiam servat. ita et vita alterius qui in societate posuit manducat et bibit. Magna abstinentia cibi et potus non per se pertinet ad salutem secundum illud ad Romanos. xiiij. ca. Regnum dei non est esca et potus. Et tertium dubium erat de Christi ieiunatione. Cur voluit in deserto Christus ieiunare. Non est dicendum quod ad refrenandam sensualitatem que erat perfecte obediens rationi. nec ad elevationem mentis que erat vita deo perfecte. nec ad virtutes acquirendas que erant omnes in ipso. Ergo ieiunavit propter nostrum exemplum. Vnde Crisostomus super mattheum inquit. Ut discas quod magnus bonus est ieiunium et qualiter statutum est adversus diabolum. et quoniam per baptismum non lascivie sed ieiunio oportet intendere ipse ieiunavit non eo indigens sed nos in-

struens. Quare autem tanto numero ieiunavit. Ratio est secundum Crisostomum. Ne minor videatur moyses et helias qui tot diebus ieiunaverunt. nec ulterius protrahit. ne diabolus ipsius super hominem aliquid existimaret dum eximios prophetarum in quantitate dierum superaret. Sed hic querunt nonnulli cum Christus nil comederet illis quadraginta diebus et quadraginta noctibus et non esurierit. A quo facta fuit illa sustentatio ut non esuriret. Et ad hoc dicere possumus quod tribus de causis potest aliquis non sentire famem. Primo ex redundantia glorie anime in corpus secundum quod datur corpori aliqua quantitas gloriosa per modum habitus vel dispositionis ut sit impassibile et sic erit in beatis per modum habitus immanentis. Vnde Apocalypsis. vij. ca. dicitur. Non esurient neque sitient amplius. Et sic potuit fuisse in Christo. ut sicut divinitus fit gloria anime redundare in corpus quantum ad claritatem in transfiguratione per modum dispositionis transeuntis et non immanentis. ita agere poterat quantum ad impassibilitatem humidi a calore. Secundo potest aliquis non sentire famem ex aliqua virtute cibi preassumpti fortificant humidum radicale et speciei virtutem. et hoc siue illa virtus sit naturalis illi cibo sicut erat in ligno vite. vel supernaturaliter data. sicut in cibo data beaticis. Regum. xix. ca. In cuius fortitudine ambulabat quadraginta diebus et quadraginta noctibus. Sic potuit esse in Christo quod preassumpisset aliquem cibum cui talis virtus fuit divinitus data. Tertio potest contingere quod aliquis non sentiat famem ex suspensione actionis caloris naturalis per virtutem deitatis immediate ita quod vita remaneat. nulla ex superioribus causis existente. Et hoc fuit divine virtuti solum in Christo cuius esse divinum erat esse existere illius hominis. Si vero diceres quod ex quo Christus non esuriebat ieiunando non prebuit exemplum penitentis et patientie. Respondemus quod hoc non sequitur quia postea esuriit. Insuper sicut martyres propter excessum divine dilectionis et conformationem voluntatis divine et expectationem glorie quicquid non sentiebant tormenta nec tamen minus increbant aut dabant exemplum patientie. Ita hic Christus. sed omnis dubitatio soluitur quia postea esuriit. Contemplare nunc fidelis anima illum qui animantibus cunctis alimentum prestat et vitam pro tuo amore fame ac siti quicquid sepius laborantes. et compatere illi atque inspicere diligenter quod precipue tribus vicibus invenit ad comedendum siue bibendum. Esuriit.

equidē post ieiuniū ⁊ añ ministeriū angelorū
nō habuit nisi lapides. Esuriit adhuc i via dū
ex bethania descendens, pergebat hierusalem
⁊ nō inuenit nisi folia ficus. Ut scribit Mat
th. xxi. ca. ⁊ andē sitiuit i cruce. ⁊ oblata fuit
ori eius spongia aceto plena, que si ad sensus
mysticū referamus cū cōtinuo xps esuriat, ⁊
sitiat salutē nrām. Plurimū illi lapidea corda
oī duritiē plena presentant. nec illū timēt nec
diligunt vt vel timore vel amore abducant a
vitijs. Alij vō folia sibi ⁊ bona vba sine fru
ctibus prebent, sicut faciebant pharisei q̄s re
darguit Mat. xv. ca. dicens. Procrete bñ d
vobis, pphetavit Isaias. Populus inquit h
labijs me honorat cor at̄ cor longe est a me.
Mōnulli insup acetū ei porrigūt ad bibendū
hī sūt qui vel mūdano amore inebriati. v̄l va
na sapientia ⁊ curiositate decepti nō solū non
corrigūt sua delicta, sed quod grauius est de
trahūt xpo ⁊ impia verba siue blaffema teme
re loquunt de deo. Aiunt qñq. Si xps in cru
ce voluit mori, qd nobis imputet sibi. Si de
erat cur nō absq; ignominia sue crucis indul
sit humano generi. Et filia sacrilegis buccis
publice resorātes erga xpm nulla pietate mo
nēt. D. pessimū genus hoim. D. mentes negl
sime D. deniq; ingratisimi peccatores. Su
stinuit saluato: n̄ ab vtero virginis vsq; ad
patibulū crucis tot labores, tot cruciat⁹ ⁊ pe
nas vt q̄sum nos diligebat cognoscereamus.
Post vō exactos quadraginta dies ieiunij
sui voluit pro nobis peccatoribus esurire.
De tentatione xpi quare. s. diabolus ten
tauit cum. qualiter apparuit ⁊ cur xps voluit
tentari.

Capitulum. ij.
Secundū mysteriū ptemplandū in h ser
mone d̄r pugne. d̄ q̄ Mattheus ita seq̄t
Accedens tentator. s. diabol⁹ vt p̄z Luce. iij.
ca. dixit ei ⁊c. Vbi tria dubia sunt declarāda.
Primum dicitur inductionis.
Secundum apparitionis.
Tertium rationis.
Primū dubiū declarandū d̄r inductionis
quo. s. mortuo diabol⁹ induet⁹ est vt tentaret
xpm. virtus nāq; eius demonibus nota erat
d̄r enī Luce. iij. ca. Exibat at̄ demonia a mul
tis clamantia ⁊ dicentia qz tu es filius dei. ⁊ i
crepans nō sinebat ea loqui qz sciebant ipsuz
esse xpm. Adirū ḡ videt q̄ diabolus xpm ten
tauerit. nā tentare est experimentum sumere
qd nō sit nisi de re ignota. Ad qd rñdet sc̄iūs

Tho. iij. pre. q. li. q̄ sicut Aug⁹ dicit. ix. libro
de ci. dei. Xps tm̄ innotuit demonibus q̄tuz
voluit nō p̄ id qd est vita eterna sed p̄ quedā
tpalia sue virtutis effecta. ex quibus quandā
coiecturā habebant xpm esse filiū dei. Sed qz
rursus in eo quedā signa hūane infirmitatis
videbant. nō p̄ certo cognoscebant esse filiū
dei. Et iō diabol⁹ cū tentare voluit. Hinc ait
Erisost⁹. q̄ audiens diabolus in xpi nativi
tate angelū pastorib⁹ annūciantē. angelorum
multitudinē iubilantē. iōānē digito demon
strantē. p̄rem in baptismo testificantē. spm̄
sc̄m̄ in colūbe sp̄e descendente ⁊ nūc quadra
ginta diebus ⁊ noctibus ieiunantē cū esse dei
filiū suspicatus est. Sed postmodū videns cū
esurisse ipsū esse dei filiū plurimū dubitauit.
Mō enim credebatur posse dei filiū esurire. Et
Hilarius sup mattheum dicit. Tentare xpm
diabolus nō fuisset ausus nisi in eo p̄curatio
nis infirmitatē que sunt hois recognosceret.
Et Grego. exponens illud. Si filius dei es. i
quit. Quid sibi vult talis sermonis exorsus.
nisi qz cognouerit dei filiū venturū ēē. sed ve
nisse p̄ infirmitatē corporis nō putabat. Et
Secundū dubiū declarandū d̄r apparitionis. q̄
ter. s. apparuit xpo diabolus in hac tentatiōe
Et ad hoc dicit glofa. Vbi q̄ de xpi tentatiōe
hic dicunt corporis sensibus cōpleta sūt. Et
sim quosdā credidit q̄ tentator ille fuit lucifer.
primus petō: ⁊ maxim⁹ tentator. iuxta illud
qd saluator n̄r dixit Joānis. xij. ca. Venit enī
princeps mūdi huius ⁊ in me non h̄z quicq̄.
Tertium dubiū declarandū d̄r rōnis. Quare
xps tentari voluit. Ad qd assignant tres p̄
cipue rōnes. Prima fuit pp̄ nrām instructio
nē. Instruxit quippe nos vt sciremus paratā
esse nobis diaboli pugnā a q̄ null⁹ quātūcūq;
sc̄tūs immunis existit. Iō Hilarius sup mat
theū ait. In sanctificationis maxime diaboli tē
tamenta crassant qz victoria magis est ei ex
optanda de sc̄tis. Et sapiens. Ecclesiastici. ij.
ca. inquit. fili accedens ad seruitutē dei sta in
iusticia ⁊ timore ⁊ p̄para aiam tuā ad tētatio
nē. Et Aug⁹ p̄ faustū. Null⁹ ē hō tāta iusticia
p̄ditus cui n̄ sit necessaria tētatio vel ad pfici
endū vel ad pbandū. Et Greg. xxiij. mora.
Vnus n̄r itineris nequaq; pagis sine mune
re tētationis. Hic tñ orit̄ difficultas qm̄ xpus
tentationi se exposuit. Et ergo eius tentatio
sit n̄r exemplū videt q̄ etiam alij debeant
se ingerere ad tentationes suscipiēdas. quod

tñ videt esse periculosū cū potius tentationū
 occasiōes vitare debeam⁹. Ad hoc rñdet scūs
 Tho. q. duplex est tentatiōis occasio. Vna q.
 dem ex pre-hois puta cū aliquis se pctō, ppit
 quū facit occasiōes peccandi nō cuitans. Et
 talis occasio tentationis est vitanda, sicut di-
 ctū est Noth. Benef. xix. ca. Me steteris in oi
 regione circa sodomaz. Alia No. tentationis
 occasio est ex pre diaboli qui semp inuidet ad
 meliora tendentibus ⁊ talis occasio nō est vi-
 tanda. qm̄ vt inquit Paulus. i. ad corinth. x.
 ca. Fidelis de⁹ q n̄ patit vos tentare supra id
 qd potestis. sed facit cū tentatione. puentum
 Ex hac No. tentatione cū dei adiutorio deu-
 eta corona victorib⁹ dat. Vñ Jacobi. i. ca. df.
 Beatus vir qui suffert tentationē qm̄ cū pro-
 bat⁹ fuerit accipiet coronā vite quā repromi-
 sit deus diligentibus se. Scda rō quare xp̄us
 voluit tentari fuit propter tentatoz consola-
 tionem vt. s. tētatis consolationē daret. Fuit
 quidē tentatus statim post baptismū qm̄. s. a
 patre fili⁹ fuerat appellat⁹. ⁊ spūs scūs in co-
 lūbe specie manserat sup eū ⁊ celi sibi visi sūt
 aperiri ⁊ diebus quadraginta ⁊ noctibus ie-
 iunauerat vt daret intelligi q si aliquis tenta-
 tur propter hoc nō est minus dei filiationē di-
 gnus nec sua penitentia deo est min⁹ accepta
 Tertia rō quare xp̄s tentari voluit fuit. ppter
 diaboli confusionē vt ipse dolo inuidia ⁊ ma-
 licia plenus. superatus a christo confusus ab-
 iret. sicut apparebit in sequentibus.

Qualiter christus superauit omnes diabo-
 li tentationes ⁊ de modo illarū tentationū.

Capitulum. iij.

Tertiu mysteriū contemplandū de dño
 iesu christo df victorie. Dicit namq dia-
 bolū qui spirituale hoīem nō statim de pecca-
 tis grauib⁹ tentat. sed paulatim a leuiozib⁹
 incipit vt ad grauiora pducatur. Idcirco de tri-
 plici vitio conatus est christum tentare.

Primo de gula.

Secundo de inani gloria.

Tercio de auaricia.

Primo tentauit christū de gula dicens. Si
 filius dei es dic vt lapides isti panes fiant. h
 Adico⁹ ita loq. Vane agis demon. si filius
 dei est decipi nō poterit. si purus hō lapides i
 panē cōuertere nō valebit. Tñ mltā fuit astu-
 tia diaboli q cogitabat intra se. Si faciat qd
 suadeo cognoscā ipsū esse deū. Si n̄ faciat ad-
 ducā eū ad presumptionē faciēdi. Nec tenta-

uist eū de cibis delicatis sed tñ necessarijs. qz
 arbitrabat eum virū bonū qui tñ si purus hō
 fuisset nō deus presumens lapides in panes
 puertere vt corporali sue fami subueniret. ob
 hanc inordinationē vitiū gule incurreret. At
 xp̄s q de⁹ ver⁹ erat lapides i panes cōuertere
 noluit qd vtiqz facere potuisset. qz miracula
 fienda erant ad vtilitatē fidelīū nō ad instan-
 tiā diaboli. nō enī diabolus supplicat sed ten-
 tat. Anno No. sequenti pia mater impetrauit
 q aquā in vinū cōuerteret in chana galilee.
 Rñdit itaqz diabolo xp̄s vt sic dubius rema-
 neret atqz denictus. Scriptum est Deutero.
 viij. ca. Non in solo pane viuūt hō. sed in omī
 verbo qd. pcedit de ore dei. qd pōt intelligi d
 verbo predicato quo aia viuūt. per gr̄as vt sit
 sensus. Sic panis ē cib⁹ corporis ita cib⁹ scri-
 pturē ē cib⁹ aie. Vñ ⁊ xp̄s dixit. Ioānis. ca.
 vi. Verba que ego locut⁹ sū. vobis spūs ⁊ vi-
 ta sunt. tante efficacie verba xp̄i fuerūt tanqz
 graui⁹ doctissimeqz. plata vt nesciret diabol⁹
 aut cōtradecere aut replicare. Quare. pcessit
 ad id in quo spūales viri quqz deficiunt vt. s.
 aliqua ad ostentationē operent qd pūct ad
 inanē gloriā. Ideo scdo de hoc vitio ipsū ten-
 tauit. Inquit namqz Matthe⁹ tunc. s. finita
 priori tentatione assūpsit eū diabolus. Quod
 pōt dupliciter intelligi. Vno mō q supra se
 acceperit. Et sic vt dicit Grego. Mens hoc
 refugit humana. ⁊ hoc audiēs ex paucis. sed
 nō est mirū q pmissit se sic a diabolo assumi. si
 consideret q pmissit se a mēbris diaboli. s. ex
 eius instigatōe flagellari ⁊ crucifigi. Alio mō
 pōt intelligi p cōcomitationē qm̄ dicendo ve-
 nias mecū. sic Matthe⁹. xvij. ca. Assūpsit iesus
 petrū iacobū ⁊ ioānē. Et Luc. xvij. Assūpsit
 duodecim discipulos ⁊ c. diabolus itaqz assū-
 psit xp̄m vel primo mō vt dictū ē. Et fm Eri-
 fosto. Agebat qstū in se erat vt ab oībus vi-
 deret. Et xp̄s diabolo nesciente faciebat vt ne-
 mo illū videret. Vel assūpsit eū scdo mō in
 scām ciuitatē. i. hierlm̄ que sic noīat qz diuī-
 no cultui erat deputata. Et statuit eū sup pin-
 naculū templi. Quidā dicūt q pinaculū erat
 locus eminens siue pulpitū vbi lex promulga-
 batur. Nicholans No. de lira dicit. Erat te-
 ctum templi qd erat desup planū qz sic fiebat
 tunc domus palestinox. Dixit ergo diabolus
 xp̄o. Si filius dei es mitte te deorsū. Scriptū
 est enī. s. in ps. Angelis suis deus mandauit d
 te vt custodiāt te in oīb⁹ vijs tuis. q scriptura

fm Augustinū de mēbris dī nō de xpō. Alle-
 gavit xpo diabolus scripturā. qm̄ in priori pu-
 gna fuerat a xpo p scripturā cōclusus. Sz ipe
 deus incarnatus iterū sibi ridit. Scriptū est
 Deuterono. vi. ca. Nō tentabis dñm deū tuū
 Dñm q̄s tentat cū habet nālī auxilio vel rō-
 ne quid faciat. z tñ cōmittit se periculo. vt ex-
 periat an deus possit v̄l velit liberare. Aditte
 re itaq; se deorsū periculū erat fm naturā. z
 miraculū facere tunc nō erat expediēs. ¶ Ter-
 tio diabol⁹ tentauit xpm̄ de auaricia. pduxit
 quidē tentationē ad id qd̄ iā nō est spūaliū vi-
 roz sz carnaliū. s. vt diuitias z gl̄iā mūdi cōcu-
 piscat vsq; ad contēptū dei. Et ideo in primis
 duabus tentationibus dixit. Si filius dei es.
 nō āt in tertia que nō pōt spūalibus cōuenire
 Sequit̄ ergo euangelista. Iterū assūpsit eum
 diabol⁹ in montē excelsū. q fm aliquos distat
 a loco quarantane siue ieiunij duobus milia-
 ribus. Et ostendit ei oīa regna mūdi. fm Tri-
 sosto. Non est intelligendū q̄ videret ipsa re-
 gna vel ciuitates vel aurū vel argentū. Sed
 partes in quibus vnūq; regnū vel ciuitas
 posita est. Diabolus ḡ digito demonstrabat.
 z vnus cuiusq; regni honorē z statū Xbis ex-
 ponebat. Vel fm Ihabanū ostendit qz vani-
 tatē pompe mūdanc quā ipse diabolus dilige-
 bat q̄s speciosa sit z desiderabilis. Xbis demō-
 strauit. vt ad amandam illā ipsū induceret.
 Vel fm Origenē ostendit ei quō ipe p diuer-
 sa vitia regnabat in mūdanicis. in quibusdā. s.
 p supbiā. in quibusdā p auariciā. i. quibusdā
 p luxuriā. vt exemplo multitudinis posset ad
 cōsentendū facilius inclinari. Prima exposi-
 tio magis consonat littere sc̄i euāgelij. Pro-
 pterea vt scribit Lucas. iij. ca. diabolus dixit
 Dia mibi tradita sunt z cui volo do illa. Adē-
 titus est qui est mendax z p̄ mendacij. qz vt
 inquit Dauid in ps̄. Dñi est terra z plenitudo
 eius orbis terraz z vniuersi q̄ habitant in eo
 Et iterū. Tui sunt celi z tua est terra orbis ter-
 re z plenitudinē eius tu fundasti. Adendacio
 itaq; suo satagebat diabolus xpm̄ seducere.
 Et subdidit. hec oīa tibi dabo si cadēs adora-
 ueris me. Tūc dixit ei iesus. vade satana. s. sz
 Micro. in infernū q par⁹ ē tibi z angelis tuis
 Scriptū est enī. Dñm deū tuū adorabis z illi
 soli seruies. Non dixit hec verba exprobrati-
 ua in prima z scda tentatione. sed in ista qz h
 diuinū vsurpare volebat honorē. Tunc reliqu-
 eū diabol⁹ z ecce angeli accesserūt z ministra-

bant ei. Reliquerāt enī angeli ipsū iesū vt di-
 cit Nicolaus de lira ad tps̄ vt diuinitas ei⁹
 diabolū magis lateret z vt cōuenientius locū
 tentādī haberet z vt victoria ipsius xpi excelsi-
 lentior appareret ex hoc qz solus ipsū deuince-
 ret. Et ideo victo tentatore z p̄ cōfusione re-
 cedēte accesserūt angeli z ministrabant ei sic
 vero dño pprii fui. Ex quo appet diuinitas
 xpi qz nulla natura est supra angelicā nisi di-
 uina. Credunt āt ministrasse illi etiā cibū na-
 turalē. sicut fecerūt helie. Insup cibarūt illum
 spūali delectatione collaudando z benedicen-
 dum sanctū nomen eius. qd̄ z nos semper be-
 nedicamus in secula seculorū. Amen.

¶ Sermo duodecimus de dulcissimo admirā-
 doz spectaculo transfigurationis xpi.

O Artillos in montē
 excelsū. Scribunt̄ hec verba Mat-
 thei. xvij. ca. Item grandē atq; mi-
 rabilē opatus est xps̄ in sua transfiguratione
 iocunda. Ad cuius spectaculū delectabile nō
 oēs apostolos voluit adesse. Tū qz secreta nō
 sunt oībus reuelanda. tū qz dñt a maiorib⁹ in
 alios deriuare sicut fit i celesti ierarchia. vt re-
 fert Dionysius. Tū etiā vt Damasc⁹ dicit.
 Ne iudas indignus interuenisset qui nec sol⁹
 repellend⁹ erat ne ad inuidiā indignationēq;
 puocaret. Admissi sunt xpo tres. Petrus. p-
 pter progiatiā feruoris fidei. Ioānes. ppter
 excellentiā virginiratis z Iacobus ppter pri-
 oritatē martirij. qz p̄mus sustinuit martiriū
 propter xpm̄. vt p̄ Actū. xij. ca. His reuela-
 ta sunt altissima mysteria xpi que nullos vale-
 ret ingenio ac pprijs sensibus. cōprehendere
 Que tñ postmodū ab eis predicata sunt z ab
 euangelistis descripta ad vtilitatē z eruditio-
 nē nostram. Propterea vt mens nra illustret̄
 veritatis splendore. z dñm xpm̄ pio venere-
 mur affectu. in presenti sermōe de triplici sub-
 limi excelsaq; dignitate saluatoris nri. dicem⁹
 quā tribus discipulis p̄notatis in sua trans-
 figuratione monstrauit.

Prima dī claritatis.

Secunda superioritatis.

Tertia equalitatis.

¶ De claritate corporis xpi in transfiguratio-
 ne in qua monstrata fuit discipulis dignitas
 eius.

Prima sublimis z excelsa dignitas dñi
 iesu xpi tribus aplis demonstrata dicit̄

claritatē, ut enī inq̃t **Mattheus**. Transfigura-
tus est aī cos. nō q̃ mutauerit liniamēta cor-
poris vel amiserit pristinā formā et faciem ut
Hierō ait, sed ppter claritatis vultus eius
immesitatē de qua dī. Resplēdit facies ei⁹
sicut sol et vestimenta eius facta sūt alba sicut
nix. Placuit āt sibi sic transfigurari et clara-
tē ostendere. qm̃ p̃nūciata passiōe sua disci-
pulis ut scribit **Matth.** xvi. ca. illos induxit
ad sue passiōis sequelā dicens. Si quis vult
post me venire. s. meā doctrinā et facta sequē-
do abneget semetipsū. i. affectū humanū non
solū meā passiōē nō impediendo sed et me i
hoc imitando. et tollat crucē suā. i. paratus sit
in aio voluntarie crucē portare in qua crucifi-
gati ignominiose sūt **Micholau** de lira. Por-
tet āt ad hoc q̃ aliquis directe pcedat in via
q̃ finē aliquāliter p̃cognoscat. Et p̃cipue
qm̃ via est difficilis aspa et laboriosa. finis vō
iocund⁹. Quā g̃ xps p̃ suā passiōē ad hoc pue-
nerit ut gloriā obtineret nō solū aīe quā ha-
buit a p̃ncipio cōceptionis sed etiā corporis
fm̃ illud **Luce** ultimo ca. et portuit pati xpm̃
et ita intrare in gloriā suā. Ad quā et pducit
eos qui vestigia sue passiōis sectant. Et cō-
ueniēs fuit ut discipulis gloriā claritatis ostē-
deret. cui suos electos pfigurabit. Vnde pau-
lus ad philipens. ca. iij. dicebat. Saluatore ex-
pectam⁹ dñm iesū xpm̃ qui reformabit corp⁹
humilitatis nre cōfiguratū corpori claritatis
sue. Sed ut pars ista lucidius explanetur tria
erunt dubia declaranda.

Primū vtrū claritas illa quā xps ostendit in
facie fuit in eius corpore sicut in subiecto.

Secūm vtrū illa claritas fuit gloriosa.

Tertiū vtrū p claritatē cōuenienter significetur
gloria corporis beatorum.

Ad primū dubiū rñdet **Alexāder** in. iij. vo-
lūe sūme. Et claritas illa fuit in corpore xpi tā-
qm̃ in subiecto nō tm̃ in aere circūstante. Inq̃t
enī **Lucas**. ix. ca. facta est dñi oraret spēs eius
altera. i. alterata ut dicit glosa. qd nō pōt esse
nisi fieret imutatio circa ipsam. Aliter tm̃ erat
claritas in veste. et aliter in corpore. qz in corpore
erat ab exteriori ut diceb. et ita ut in subiecto.
sz i veste ab exteriori. s. a sup̃fuso splēdore faciei
Rō āt qre claritas fuit i corpore sic in subiecto
nō in veste. qz vestis nō erat glorificabilis. sz
bñ erat glorificabile corpus. et pp hoc ad ostē-
dendā gloriā que erit in futura resurrectione
que erit in corpore sic in subiecto. sic debuit esse
claritas illa in transfiguratione. Ad scōm

dubiū rñdet **sc̃tus Tho.** iij. parte. q. xlv. Et cla-
ritas illa quā xps assumpsit in transfiguratiō-
ne fuit claritas glorie q̃tm̃ ad essentia. non tm̃
q̃tm̃ ad modū essendi. Claritas enī corporis
gloriosi deriuat ab aīe claritate. ut **Aug⁹** dic̃
in epistola ad dyostorū. Similiter claritas cor-
poris xpi in transfiguratiōne deriuata est a di-
uinitate ipsius ut **Damasceus** dic̃ et a glo-
ria aīe eius. Et enī a p̃ncipio p̃ceptionis glo-
ria aīe nō redundaret ad corpus ex quadā dis-
pensatione diuina factū est. ut in corpore passi-
bili nre redēptionis explicet mysteria. Nō tm̃
p hoc adempta est p̃as xpo deriuandi gl̃iam
aīe ad corpus. Et hoc idē fecit q̃tm̃ ad clara-
tem in transfiguratione. aliter tm̃ qz in corpore
glorificato. Nā ad corp⁹ glorificatū redūdat
claritas ab aīa sicut quedā qualitas pmanēs
corpus afficiens. Vñ fulgere corporaliter nō
est miraculosū in corpore glorioso. Sed ad cor-
pus xpi in transfiguratione deriuata est cla-
ritas a diuinitate et aīa eius. nō p modū qua-
liratis imanētis et afficientis ipsū corpus. sed
magis p modū passiōis transcuntis sicut cū
aer illuminat a sole. Vñ ille fulgor tūc in cor-
pore xpi apparens miraculosus fuit sicut et **B**
ipsū q̃ ambulauit sup̃ yndas maris. Et quo
nō tenet opinio hugonis de sc̃to victore qui
dixit. Et xps assumpsit dotes claritatis in trans-
figuratione. agilitatis ambulando sup̃ marc.
Subtilitatis egrediendo de clauso virginis
vtero. qz dos noīat quandā qualitātē imma-
nentē corpori glorioso. sed miraculose habuit
ea que pertinent ad dotes. Et est simile q̃tm̃
ad animā de visione qua paulus vidit deum
in rapin. Illa ergo claritas fuit claritas glorie
modo dicto. sed nō corporis gloriosi. Ideo in-
quit **Bedda** sup. xvij. ca. **Matth.** i. In corpore
mortali ostendit nō immortalitātē sed clari-
tatē similē future immortalitati. Sz propter
dicta querunt nonnulli. An solum xpi corpus
fuit transfigurabile. nam scribitur de moyse
Exodi. xxxiij. ca. Et apparuit facies eius cor-
nuta ex cōsortio sermōis dñi ex maximo splē-
dore. Et. ij. ad **Corinthios**. iij. ca. dī. Et nō po-
terant filij israel intendere in facie moyse pp
gloriā vultus eius. Insup de brā virgine dic̃
glosa sup̃ illo verbo **Matth.** i. ca. Non cogno-
scebat eam donec peperit filium suū primo-
genitū. quia ioseph mariam facie ad faciem
videre nō poterat. Quare videtur q̃ corpus
moyse et virginis fuit trāfiguratū. Ad b̃ dic̃

Alexander in. iij. vbi. s. **A**lter fuit similitudo glorie in facie moysi. in bta virgine et in corpore xpi. In facie namque moysi et bte virginis fuit similitudo claritatis que erat alterius generis simpliciter quam claritas glorie. Sed in corpore xpi fuit claritas que erat eiusdem generis cum claritate glorie. et si non simpliciter tamen secundum partem. Et hoc est quod radius claritatis in facie moysi fuit a portio dei que habebat spiritualiter in mente. Similiter radius claritatis in facie virginis erat ex confortio dei que non solum habebat spiritualiter in mente. sed et corporaliter in ventre. Sed in corpore xpi fuit claritas ex unione cum diuinitate et aia in parte superiori bte. Et per hoc nulla alia ostensio claritatis debuit dici transfiguratio sicut ista. quod solus illa que est in expressa similitudine ad gloriam debet dici transfiguratio. Et si ad hoc diceretur quod claritas moysi fuit maior claritate xpi eo quod non poterat precipi nisi velaret. ergo magis fuit ostensio claritatis glorie. Respondet Alexander. Quod non fuit copiosior claritas glorie moysi quam claritas corporis xpi. Nam quod claritas faciei moysi non potest videri fiebat non quod maior esset sed quod offendeat et disgregabat visum. Sicut et videmus de claritate solis que per hunc non potest videri. Sed claritas apparens in facie xpi erat delectans visum et confortans. sic claritas glorie que confortat et corroborat visum. Unde Apocalyp. xxi. ca. Claritas ciuitatis supne copat iaspide et claritas demulcet et delectat aspectum. Sed his obijci potest. quod dicitur quod claritas corporis xpi fuit filis claritati solis que videri non potest. et nec ita videri potuit claritas corporis xpi. Respondemus quod claritas corporis xpi dicitur filis claritati solis. quod sol excedit in lumine omnes planetas. Tamen glossa dicit Matth. xviij. ca. Resplenduit facies eius sicut sol plus certe quam sol sed non habuit exemplum maius cui compararet. Si vero aliquis quereretur cur non comparata fuit claritas illa claritati iaspidis sic solis. Dicimus quod claritas iaspidis fit delectabilis non tamen ita est omnibus nota sicut claritas solis. Ad tertium idem dubium est deueniendum an. scilicet per claritatem venientem significet gloria corporis beatorum. Et videtur quod non. Nam claritas non solum est corporum glorificationem imo et communem corporum. Et deuenientior autem est ostensio facta per proprietates proprias sicut per agilitatem impassibilitatem et subtilitatem quam per communes. Ad hanc ita pulchre dicit Alexander. Quod cum sint quattuor proprietates secundum quas ostenditur glorificatio corporum ipsa claritas est principalis ad quam consequuntur cetera. Naturam enim lucis consequitur subtilitas. unde lux per naturam habet subtilitatem ad penetrandum corpora maxime corpora transparentia sicut per in lapide cristallino que penetrat a luce. Similiter ad ipsam consequitur agilitas. unde motus vel mutatio eius fit quasi subito. Similiter ad ipsam consequitur impassibilitas. unde etiam nullum inquinamentum patitur ab alijs. Quia ergo claritas presupponit omnes alias proprietates que sunt corporum glorificationem et nulla illarum ponit omnes alias. Ideo conuenienter fit ostensio glorificationis corporum per claritatem. Reciproco dominus in euangelio Matth. xiiij. ca. Significans gloriam resurrectionis non multiplicat verba. sed perfecte integre et totaliter significat per claritatem cum dicit Iusti fulgebunt sicut sol in regno patris eorum.

De apparitione moysi et helie qui cum christo reuerenter loquebantur exhibendo illi tanquam vero deo reuerentiam et honorem. Capitulum. ij.

Secunda sublimis et excellens dignitas domini iesu christi apostolis demonstrata. de superioritate. Quia enim ut ait Crisostomus. Alij dicebant eum esse heliam. Alij Ieremiam autem unum ex prophetis. ideo capita prophetarum induxit ut differentia appareat inter seruos et dominum ostendendo quod non erat helias neque moyses. sed illis superior imo et dominus se angelorum et hominum manifestaret. Ecce inquit Matth. xvi. apparuit illis moyses et helias cum eo loquentes. Pro clarior vero hominibus intelligentia tria sunt hic dubia declaranda. Primum quoniam apparuerunt ibi moyses et helias. Secundum quomodo discipuli cognouerunt illos. Tertium quid loquebantur.

Ad primum dubium diuersimode respondet a multis. Quidam enim dicunt quod moyses et helias non apparuerunt ibi vere sed imaginarie. Alij vero quod angeli per personam eorum in assumptis corporibus in ipsorum. scilicet moysi et helie similitudine apparuerunt. Nec fuit fictio quod illud angeli fecerunt et de intentione eorum quod ipsi personaliter fecissent. Sic et dicit dominus locutus est ad moysen quoniam angelus in persona domini loquebatur. Nonnulli autem asserunt quod apparuerunt ibi moyses et helias vere. Sed apparuit moyses in suo corpore reassumpto ad tempus. Hoc videtur dixisse Augustinus in li. de mirabilibus sacre scripture. Nec mirum est quod per tam magnam re ad tempus resurrexerit et realiter venerit. Alexander autem in. iij. dicit. Quod apparuit ibi helias in corpore et aia. moyses vero in aia tantum. Ut enim inquit Augustinus ad paulinum in li. de cura per mortuis agenda. Alij sunt diuinae limites rerum.

Alia diuinarum signa virtutū. Alia sunt que naturalit. Alia q̄ mirabiliter fiūt. Apparitio itaq; aīaz post mortē fm̄ lūm̄es rerū non est possibilis. sed solū fm̄ signa diuinaz virtutū siue solū fm̄ diuinā potentiā ⁊ nō fm̄ rerum naturā. Alia igit moysi apparuit ibi vere per diuinā potētiā. Sicut dicit Aug⁹. q̄ aīe mar tyrū p̄ diuinā potentiā possūt hoībus apparere. Et de cōfessore felice refert ipsū apparuisse ciuibz nolanis pie a se dilectis cū a barbaris nola oppugnabāt. Sed tunc restat questio qm̄ si aīa moysi tū sine corpore apparuit cū ipsa sit insensibilis quō potuit apparere aspectibus ap̄loz. Ad qd̄ dicendum q̄ substantia spūalis apparet sensui duobus modis. Vno mō p̄ corpus assūptū sicut apparet angelus. Alio mō p̄ solā similitudinē corporis quā facit in sensū ⁊ p̄ quā imutat sensū. Sicut enim angelus potest atē habz supra corpora vt sibi corpus possit assumere ⁊ apparere sensui p̄ illud. Ita hz potentiā vt possit aliquā corpis similitudinē in oculo efficere ⁊ p̄ illā oculus imutare vt ab oculo p̄ illā percipiat. Sicut ergo mediante corpore pōt facere similitudinē q̄ cōprehendit ita ⁊ sine corpore. Sic aīa sc̄a que gloriosa est hz istā potentiā. ⁊ hoc mō potuit aīa moysi apparere oculis corporalibus ap̄lo rū sine corpis assūptione. ¶ Ad scdm̄ dubiū rñdet Ambrosi⁹. q̄ discipuli cognouerūt moy sen ⁊ heliā ex habitu verbis ⁊ interna reuelatione. qui vt pie credi pōt q̄ primū ibi apparuerūt postea ad pedes iesu humiliter ⁊ reuerenter dixerūt. Adoramus te xpe ⁊ bñdicim⁹ tibi qui venisti p̄ crucē ⁊ passionē tuā redimere genus humanū. ¶ Ad tertiū vō dubiū dicit Lucas. q̄ loquebant de excessu passionē eius. Primo ppter excedentē paupertatem quia nō habuit in cruce vbi reclinarēt caput. Scdo ppter excedentē humilitatē ⁊ obediētiam. Tertiō ppter excedentē penalitatem. Quarto ppter excedentē charitatē. quib⁹ virtutibus recludi quattuor gēmis exornant quattuor cornua crucis. Q̄ affabilis erat ex vtraq; pte collocutio illa. Q̄ benigna erat vox saluatoris. dum moysi ⁊ helie apostolis audientibus loquebat. Tunc petrus prorupit in mediū ⁊ dixit. dñe bonum est nos hic esse. si vis faciamus hic tria tabernacula. tibi vnū moysi vnū ⁊ helie vnū. Et vt dicit Lucas et ⁊ Marcus. Nesciebat petrus quid diceret.

Primo qz ibi ppetuo esse cupiebat tanq̄ si in visione claritatis corporis xpi beatitudo cōfisteret cū beatitudo essentialiter consistat in visione clara ipsius diuinitatis. licet aspectus humanitatis xpi faciat ad premiū accidentale quo sc̄i maxime delectant. Petrus at̄ in illa transfiguratione nō vidit diuinā essentia sic paul⁹ in raptu. sed tm̄ eius humanitatē in forma gloriosa. Scdo nesciebat qd̄ diceret qz si ne passione xpi se regnare putabat. Ideo sc̄s effrem in quodā sermōe xpm̄ ita introducit loquentē. Petre si hic manserim⁹ verba prophetaz q̄ adimplebit vt illud. Foderūt man⁹ meas ⁊ pedes meos ⁊ dñm̄erauerūt oīa ossa mea. Si hic manserim⁹ cirographū ade qd̄ diuidet. qd̄ debitu soluet. Si hic manserimus q̄ dixi tibi. quō fient. Ecclesia sup te quō edificabit. clauēs celoz qd̄ accipiet aut quē ligabis vel solues. hec ille. Q̄ suavis q̄ue iocunda erit visio diuinitatis. qm̄ ita delectabat cor petri aspectus humanitatis. petebat tria fieri tabernacula. vnū. p̄ xpo in quo ipse cohabitaret aliud p̄ moyse in quo iacobus pmaneret. tertiu pro helia in quo moraret iohānes. Q̄ petre oblitus videris proximoz tuoz ⁊ oīm q̄ scripti sunt in libro vite nō p̄ tā paucis deus factus est hō. nō tā eriguus erit numer⁹ electorū. Sed indulgendū est tibi qz penitima dulcedine postulas quod fieri nō d̄. Propterea ipso ita loquente. Ecce nubes lucida obūbrauit eos. Vbi fm̄ doctoꝝ sniam trinitas. psonarū diuinaz ap̄lis illis fuit demonstrata. qz pater apparuit ibi in voce. fili⁹ in carne. ⁊ spiritus sc̄s in specie nubis lucide. Quare autē in baptismo apparuit in specie colūbe ⁊ i trāsfiguratione in specie nubis lucide. dicit Alexander in. i. sūme. Apparitio spūs sc̄i fuit ad ostensionē plenitudinis gratie ⁊ veritatis que fuit redundans in xpo. in baptismo. ergo apparuit in specie colūbe ppter fecunditatez que attendit in colūba in quo significat fecunditas gr̄e in xpo ad regenerationē ⁊ sacramentoz sc̄ificationē. In trāsfiguratione vō apparuit in nube lucida. ad significandū plenitudinē veritatis redūdātis in xpo p̄ modū doctrine. Nā plenitudo veritatis in xpo fuit sic nubes ex q̄ generata ē pluuia doctrine. Et dñs nubes illa fuisse lucida. qz de plenitudine veritatis eius accepim⁹ lūmē fidei ⁊ doctrine. Hiero⁹ vō sup matt̄beū dicit de petro. De frondibus at̄ tentorijs querebat tabernaculū. sed

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
Maql. B.5.27

est qz hec est dñā inter intellectū z voluntatez
q intellectus fit in actu p hoc q res intellecta
est in intellectu fm suā similitudinē. Voluntas
āt fit in actu nō p hoc q aliqua similitudo voli-
ti fit in volente sed ex hoc q voluntas hz quan-
dā inclinationē in rē volūtā. Processus ergo
q attendit fm actionē intellectus est fm rōnē
similitudinis. Et iō pōt hñe rōnē generationis
qz oē generās generat sibi sile. pcessio āt que
attendit fm actionē volūtatis nō considerat
fm rationē similitudinis sed magis fm rōnem
mouentis z impellentis in aliquid. Et iō qd
procedit in diuinis p modū amoris non pro-
cedit vt genitū vel vt filius sed magis pcedit
vt spūs quo noie quedā vitalis motio z im-
pulsio designat. put aliquis ex amore dñi mo-
ueri vel impelli ad aliquid faciendū. ¶ Scdm
dubiu erat vtrū p possit dici principiu filij.
Ad hoc dicit Augusti. in. iiii. de trini. Pater
est principiu totius deitatis. Scñs Thō. i. pte. q. xxiij. dicit. P hoc nomen principiu
nihil aliud significat q illud a quo aliquid p-
cedit. oē enī a quo aliquid pcedit quocūqz mō
dicimus esse principiu. Lū ergo p sit a quo p-
cedit alius sequit q p sit principiu. Sed p h
triplicit obijcit. Primo qz principiu z causa
idē sunt fm pñm Sed nō dicimus pñm esse
cām filij ne incurram⁹ errozē Arrij. qui dixit
filiū pcedere a pñe sicut effectus a cā. iōqz esse
primā eius creaturā. Et spm scñm pcedere sic
creaturā vtriusqz. Et fm hoc neqz filius neqz
spūs scñs esset verus deus qd est p veritatez
z fidē. ergo sicut nō dicimus patrē esse cām fi-
lij ita neqz principiu. Scdo obijcit. qz princi-
piū dñi respectu principiati. ergo fili⁹ esset pñ-
cipiatus z p sequens creat⁹ qd est falsissimū
Tertio obijcit. qz hoc nomē principiu a prio-
ritate sumit. Sed vt inqt Athanasius. In hac
trinitate nihil prius aut posterius nihil mai⁹
aut minus. ergo p nō dñz dici principiu filij.
Ad primā obiectō rñdet scñs Thō. q Bre-
ci vtunt indifferenter in diuinis noie cāe vel
noie pñcipij. Sz latini doctores nō vtūt noie
cāe sed solū noie pñcipij. Rō est qz principiu
est cōius qz cā. primus enī termin⁹ vel ēt pri-
ma pñ rei dñi principiu sed nō cā. h nomē g cā
videt importare diuersitatē substantie z de-
pendētiā alicuius ab altero qd non importat
nomē pñcipij. In oibus enī cāe generibus sp-
inuenit distantia inter cām z illud cui⁹ est cā
fm aliquā pfectionē aut virtutē. Sz noie pñ-

cipij vtimur in his que nullā hmōi differen-
tiā hñt sed solū fm quendā ordinē. Sic cū di-
cimus punctū esse principiu linee. Vel ēt cū
dicimus primā partē linee esse pñcipiu linee
Ad scdam obiectiōē dicit pñs doctoz. P
apud grecos inuenit de filio vel spū scñō dici
qz principient. Sed hoc nō est in vsu latinoz
qz licet attribuamus pñi aliquid auctoritatis
rōne principij. nihil tñ ad subiectiōē vel mi-
noratiōē quocūqz mō ptinens attribuim⁹ fi-
lio vel spū scñō vt vitetur ois erroris occasio.
Ad tertiā obiectiōē rñdemus. qz licet h no-
men principiu qñtū ad illud a quo imponit ad
significandū videat a prioritate sumptū. nō tñ
significat prioritatē sed originē. ¶ Tertiu du-
biū erat vtrū filius in diuinis sit alius a pñe.
z arguit quidā q n. nā fm grāmaticos Ali⁹
est relatiū diuersitatis substantie. si g filius
est alius a pñe videt q sit a pñe diuersus qd ē
pñiam doctoz. Inqt enī Aug⁹. vij. de trini.
Lū dicimus tres psonas non diuersitates in-
telligere volumus. Et Ambro. in. i. de trinita.
Pater z filius diuinitate vnū sūt. nec est ibi
substantie dñā neqz vlla diuersitas. Et Pila-
rius in li. de trini. In diuinis psonis nihil est
diuersū nihil alienū nihil separabile. g filius
non est alius a pñe. Verūtñ pñū videt esse. qz
Aug⁹ in li. de fide ad petrū ait. Vna est essen-
tia pñs z filij z spūs scñi. in qua nō ē aliud pñ
aliud filius aliud spūs scñs. qñis psonaliter
sit alius pñ alius filius alius spūs scñs. Ad i-
telligendā itaqz veritatē dicit scñs Thō. i. p-
te. q. xxi. P ex verbis inordinate prelatif in-
currit heresia. Ideo cū de trinitate loquimur
cū cautela z modestia est agendū. qz vt Aug⁹
dicit in. i. de trini. Nec periculosius alicubi er-
ratur. nec laboriosius aliqd querit nec fructuo-
sius inuenit. O portet āt in his q de trinitate
loquimur duos errores oppositos cauere. in-
ter vtrunqz temperate procedentes. s. errozē
Arrij. qui posuit cū trinitate personarū trini-
tatē substantiarū. Et errozē Sabellij qui po-
suit cū vnitate essentie vnitate pñone. Ad vi-
tandū ergo errozē vitare debemus in diuinis
nomē diuersitatis z differentie ne tollat vni-
tas essentie. Possumus āt vtī noie distinctio-
nis propter oppositiōē relatiuā. Et sic si qñ
inueniret nomē diuersitatis vñ dñe sumendū
est p distinctiōne. Ne āt tollat simplicitas di-
uine essentie. vitandū est nomen separatōis
vel diuisionis q est totius in pñes. Ne tollat

equalitas. vitandū est nomē disparitatis. Ne tollat similitudo. vitandū est nomē alieni v^l discrepantis. Ad vitandū erro: Sabellij vitare debemus singularitatē ne tollat cōicabilitas essentie diuine. Vñ Hilarius li. de trini. Patre et filiū singulare deū predicare sacrilegiū est. Debemus et vitare nomen vnici ne tollat numerus psonarū. Dicimus tñ vnicū filiū q: nō sunt plures filij in diuinis. nō tñ dicim⁹ vnicū deū q: pluralitas deitatis cōis est. Vitamus nomen cōfusi ne tollat ordo nature a psonis. Vñ Ambrosi⁹ li. i. de trini. Nec cōfusiū est qd vñū est nec multiplex esse potest qd indifferens est. Vitandū est et nomē solitarij ne tollat consortiū triū psonarū. Ad argumentū vñ dicendū. q: hoc nomen ali⁹ masculinū sumptū importat distinctionē suppositi. vñ filius est alius a patre. s. est aliud suppositū diuine nature sicut ē alia psona et alia ppositio. Est ergo filius alius a patre sed non diuersus neq: alienus. Quia cñ in diuinis est distinctio fm psonas nō at fm essentiā. Dicit m⁹ p⁹ est alius a filio sed nō aliud. Et contra rō dicimus q: sunt vñū sed nō vnus. Equale igit deo p⁹ dei filiū predicamus de quo dixit vox paterna vt supradictū est. hic est fili⁹ me⁹ s. naturalis. Alij at sūt adoptiui in q mibi bñ cōplacui. i. in quo diuinū bñplacitū cōplebit de redēptione mūdi. Audientes ista discipuli ceciderūt in facie suā. q: fm Hiero. sup mattheū. Humana fragilitas conspectū maioris glorie nō sustinet. Ab hac at fragilitate sanatur hoies p xpm cos in gloriā inducēdo. Qd significat p hoc q: accessit et tetigit eos dixitq: illis. Surgite nolite timere. qui leuantes oculos neminē viderūt nisi solū iesū. eo. s. q: moyses et helias reducti fuerāt voluntate diuina ad loca vñ fuerant abducti. Descendentibus at illis de monte precepit iesus ne alicui visonē dicerent donec resurgeret a mortuis fili⁹ hois. Que phibitio facta est fm doctores. ne alij audiētes xpm eis apparuisse i forma gloriosa scandalizarent postea vidētes ipsū patratā ignominiose. Ecce q: modis an et post resurrectionē suā saluator nō allicere corda hoim pcurauit ad supne felicitatis desiderij. et tñ mortales misit nō nisi trāsitoria bona ista atq: terrena sūmo studio adipisci conant. Ipse dei fili⁹ deus verus et gloriosus viā sūmi boni nos docuit. Ipse ad regnū celoz nos inuitauit. Ipse in sua transfiguratione tribus aplis cla

ritatē corpis delectabile et oī suauitate repleta videri fecit. vt spretis mūdalibus reb⁹ supna gaudia feruētius affectarent. Ad que nos pducatur ipse qui est benedictus et laudabilis in secula seculoz. Amen.

¶ Scrimo tertiusdecimus de innocentia xpi in quo confutat blasfemia cox qui dicūt xpm sua culpa iudeis exosum fuisse.

Peccatū non fecit nec

dolus inuēti⁹ ē in ore ei⁹. Verba sūt pncipis aploz prima sua epla ca. ij. Iniquas quorūdā hoim puerloz vsq: adeo iualuit vt cum audiuit pijsimū saluatōre nrm iudeis pcuratib⁹ ignominiose crucis tormētū subiisse. nō sine ipso culpa factū fuisse ipso beateant. detestant passiois ei⁹ mysteria q: p nobis dignatus est mori. Et vt inqt Petrus Tradebat indicātī se iniuste q: pctā nra ptulit in corpe suo sup lignū vt peccis mortui iustitie viuamus. Qd hñciūt at nobis illi neq: qd non videt verisile iudeos ita pcoridi ita frequē ita hostiliē xpm fuisse cōmotos nisi aliqd reprehensione dignū deprehendissent. Neq: pilat⁹ iustitiā hoiez scitū veluti sediciosū et reū cū sceleratis cōdēnasset ad mortē. Quāobrem vt hñdōi pditissimus erro: penitus extingatur decreui de innocentia xpi in h sermōe differere. Qd ad q: xpm iesū dei et virginis filiū innocentē passū. nō pp aliqd ei⁹ peccatū q: ab oī labe penitus fuit immunis. put verba pposita dicunt in quib⁹ de innocentia xpi locuturi triplici ratione principali phare illā contendemus.

¶ Prima ratio dī grē plenitudo.

Secunda malicie consuetudo.

Tertia exēploz multitudo.

¶ De plenitudine gratie xpi qua illius anima fulgebat omni mūdicia et sanctitate.

¶ **C**apitulum. i. Prima rō q: phamus innocentia xpi dī grē plenitudo. fuit nāq: aia eius plena grā. Vñ scribit Joannis. i. ca. Verbū caro factū ē et habitauit i nobis. Et vidim⁹ gliaz ei⁹ gliaz qñ vnigeniti a prēplenu grē et veritatē. Quare vt dixim⁹ i supiorib⁹ nec peccauit nec peccare potuit. Sciēdū tñ fm theologoz doctrinā et pcpue Alexandri de ales in. iij. velū ne sūme. q: in christo distinguit triplex gratia

¶ Prima dī vnionis.

Secunda capitis.

Tertia singularis sanctitatis.

¶ Prima est grā vnionis de qua dicit Aug⁹ Ad maior grā nō pōt cogitari q̄ q̄ filius hoīs fit filius dei. Itō huius grē est q̄ nō est possibile ipsi creature humane p donū cōditionis nature. q̄ eleuet & disponat ad diuinā vnionem. Et iō necessaria est ei grā que eleuet & disponat ipsā ad vnionē deitatis. hanc at grāz dicimus vnionis que in xpo fuit pfectissima fm rōnem cause finalis. Itaz vltimus effect⁹ grē est nos vnire deo. Sed in alijs a xpo talis vnio fit per cognitionē & amorē. In xpo vō nō solū p cognitionē & amorē. sed et in vnitate psonē. vt sic idē filius dei. & hec est maior vnio q̄ possit esse vel excogitari. Vñ iste est effectus plenissimus qui possit esse grē ¶ Secūda grā que est in xpo dī capitis fm quā est caput ecclesie ēt fm humanā naturā. Vñ ad Epheſios. i. ca. dicit aplūs. Ipsū dedit caput sup oēm ecclesiaz que est corpus eius. hec vō grā fuit in xpo plena fm rōnem cause efficiētis. Itā sicut quedā luminaria pficiunt suo lumine solum & nō hnt prātem influendī suū lumen alijs. sicut patet de carbone. Quēdam vō nō solū retinent suū lumen in se. sed ipsū influunt & illumināt alia corpora. Sicut patet de flāma. Itā grā xpi radiat ab ipso ad alios. nō at grā in alijs sanctis. sed tñ pficit ipsoz aīas. nec habent potestatem influendī ipsam. Et ppter hoc sicut lumen in flāma dī lumen plenū. lumen vō in carbone dī semiplenū. itā grā in xpo fm quā est caput debet dici grā plena. In alijs vō sanctis respectu eius grā semiplena. Vñ Hugo in li. de sacramentis ait. Sicut spūs hoīs mediantē capite ad mēbra descendit viuificanda. sic spūs scūs p xpm venit ad xpianos cuius plenitudo qdē existit in capite. picipatio vō in mēbris. Notandū tñ h q̄ influentia grā deo est dupliciter sine medio & p mediū. Sine medio xps fm q̄ deus immediate est dator grē auctoritate & i. p ppta rōne efficiēt. p mediū xps fm q̄ hō est dator grē multis modis. Est enī mediū p modū fidei. p modū meriti. p modū desiderij siue orōnis. & p modū dispositionis Est enī xps primo mediū p modum fidei. put ipse cōsiderat in fide. Itā fides q̄ de ipso siue de deo hoie est disponit immediate aīaz ad grāz imo impossibile fuit sine fide illa aliquē gratū esse deo. Ppter hoc dixit pater Abrahā. iij. & xviij. ca. Hic est filius meus dilectus in quo mihi bñ cōplacui. Ibi glosa. i. p ipsū alij mihi

placēt. Et Aug⁹. Sine fide mediatoris null⁹ vnq̄ placuit deo. Siliter xps est quoddā mediū p modū meriti q̄ p passionē suā meruit a patre vt daret grā oibus credentibus in ipsū & amantibus ipsū. Adhuc p modū desiderij ē quoddā mediū. q̄ oibus credentib⁹ orat grāz & desiderat. Vñ Joā. prima sua canonica ca. i. Aduocatū habem⁹ apud deū & patres dñm nrm iesū xpm. Ipse ē mediū sicut aduocat⁹ & orās vt det nobis grā. Insup est mediū per modū dispositionis q̄tū ad nām. q̄ tota humana nā an incarnationē erat digna odio & reprobatione p pectū originale. Sed cum fuit hūana nā assūpta a filio dei in vnitate psonē disponebat rōne pdestinatorū ad grām dispositione cōgruitatis siue dignitatis. Sicut ergo p vnū hoīem fuit lapsa. ita p vnū hoīem deū. xpm per vnionē cū deitate fuit disposita ad iustificatōz. ¶ Tertia grā que est in xpo dī singularis sanctitatis que fuit in eo plena fm rōnē cause formalis plene informās aīaz xpi & plenissime oēs vires eius q̄tū ad oēs actus ipsaz. q̄ in ipsa aīa xpi est grā cognitōnis & veritat⁹ oīm. Et hec pficit q̄tū ad actū rōnis. Et pficit q̄tū ad actū cōcupiscibilis qui est amor bonitatis. Et et pficit q̄tū ad zelum irascibilis. In alijs vō scis licet informaret fm excellentiā ad vnū actū n tñ ad oēs actus. Et cū in alijs scis sit pccinentia respectu alicuius doni. In xpo tñ est pccinentia respectu oīm donoz. q̄ non hz grām ad vnū actū grē tñ. sed ad oēs. Et hoc ē qd dicit Aug⁹. q̄ accepit grāz totaliter & vniuersalit. Vñ comparatio grē xpi ad grās aliorum fm plenitudinē & pfectionē est. fm q̄ cōparat figurā circuli ad figuras alias angulares. Et circulus enī ē capacissima figura respectu aliaz itā grā xpi capacissima est. Epar quippe est oīs actus cuiuslibet virtutis qd nō est in alijs gratijs scōz. Contra ista posset quis arguēdo dicere. q̄ in xpo n fuit plenitudo grē. Itā in xpo hoie nō fuerūt oēs virtutes. Sed non est plenitudo grē sine plenitudie oīm virtutū ergo in ipso non fuit plenissima grā. Itaz in ipso nō fuit liberalitas & magnificentia q̄ virtutes hnt actū suū circa diuitias quas xps ptepsit. Secdo nō fuit in ipso tēperantia & cōtinentia. q̄ he sūt pccupiscentias prauas q̄ i xpo n fuerūt. Tercio fm phm in. viij. cthi. Virtus diuidit⁹ p quendā heroicū siue diuinū habitū qui attribuit⁹ hoibus diuinis. hoc autem

maxime conuenit xpo: ergo si habuit virtutes
sed aliquid altius virtute. Unde uidet sanctus
Th. ii. pre. q. vij. Et sic gra respicit essentia
sic. ita virtus respicit eius potentia. Unde oportet
q. sicut potentie deriuant ab eius essentia
ita virtutes sint deriuantes quedam gra. Quia
to. at aliquid principium est perfectius tanto magis
imprimis suos effectus. Unde cum gra xpi fuerit
perfectissima consequens est q. ex ipsa processerint
virtutes ad perficiendum singulas potentias
sic quantum ad omnes actus. Et ita xps habuit
omnes virtutes. Ad illud vero q. inducebatur de
liberalitate. dicendum q. liberalitas et magnificencia
commendant circa diuitias in quantum aliquis
non tamen existimat diuitias q. velit eas retinere
pretermittendo. id q. fieri oportet. Ille autem minime
diuitias extimat qui penitus eas continet et
abijcit propter perfectionis amore. Et hoc in hoc
q. xps omnes diuitias contempsit. ostendit in se
summum gradum liberalitatis et magnificencie.
licet autem liberalitatis actum exercuerit secundum q. sibi
conueniens erat faciendo pauperibus erogari
que sibi dabant. Ad illud vero q. tangebatur de
temperantia dicit sanctus Th. q. licet xps concupiscentias
prauas non habuerit. propter hoc
tamen non excludit quin habuerit temperantiam. quia
tamen perfectior est in hoc quanto magis prauis
concupiscentiis caret. Unde secundum philosophum. vij. ethi.
Temperatus non habet prauas concupiscentias quas continens
parit. unde sic accipiendo continentiam sic
philosophus accipit. ex hoc ipso q. xps habuit
omnem virtutem non habuit continentiam que non
est virtus sed aliquid minus virtute. Ad aliud
insuper q. dicebatur de habitu heroico. Responde
tur. q. habitus ille heroicus vel diuinus non
differt a virtute contra dicta. nisi secundum perfectionem
modum in quantum. scilicet aliquis est dispositus ad bonum
quodam altiori modo quam communiter omnibus com
petat. Unde per hoc non ostenditur q. christus
non habuit virtutes. sed q. habuit eas perfecte
etissime ultra commune modum. sicut etiam philo
sophus posuit quendam sublimem modum virtu
tum. quas esse dixit purgati animi. Sed ad
huc dubitatur de fide spe et penitentia que non
videntur fuisse in christo. Nam fides est cum
visione enigmatica. Christus vero videbat sine
enigmatibus. Et spes est expectatio future beati
tudinis que non habetur. Ipse autem iam beatitu
dinem habebat et non expectabat eam. Penitentia
est virtus que commissa cum emendationis proposito

plangimus et odimus quod christus puenire non potest
Responde ad hoc Alexander de alcaes q. sunt que
dam dona gratuita cum imperfectione. Quedam
que non dicunt imperfectionem. Fides ergo est donum
gratum cum imperfectione. Nam assentit veritati
quam non videt. hoc quod dico assentire veritati
perfectionis est. Sed hoc quod dico quam non vi
det imperfectionis. Spes etiam heret summo bo
no illud expectando. Expectare imperfectionis
est. sed herere summo bono perfectionis. Sicut
penitentia est donum gratuitum cum imperfectione.
penitentia namque consistit in detestatione ma
li quod commissum est. detestatio mali dicitur perfectio
nem. sed quod commissum est dicit imperfectionem. Unde
ergo in ipsa gra que est plena imo plenissima
sicut est gra christi nulla sit imperfectio. patet q. si
debuerit in ipso esse dona gratia cum imperfec
tione. ratione sue perfectionis. Et propter hoc nec fi
des in ratione fidei nec spes in ratione spei. nec pe
nitentia in ratione penitentie debuerunt esse in
christo. quia sub rationibus istis dicunt imperfectionem.
Sed illud solum quod erat perfectum in istis donis
fuit in christo. In ipso enim fuit assensus prime ve
ritati quod est perfectionis in fide. Sed illud quod est
in perfectionis non fuit in ipso. scilicet cognitio eni
gmatica. Similiter in ipso fuit maxime quod est per
fectionis in spe. scilicet adhesio cum summo bono. sed
non cum illa imperfectione que est expectatio
boni quod non habet. Sic etiam quod est perfectio
nis in penitentia fuit maxime in ipso. quia nun
quam aliquis tantum potuit detestari peccatum quantum
ipse detestabatur quam nunquam aliquis habuit tam
tam oppositionem voluntatis ad malum. Semper
ergo quod est perfectionis gratie et plenitudinis
est in gratia absoluta siue singularis sanctita
tis ipsius christi. ergo in ipso secundum perfectionem omnes
virtutes. omnes gratie gratis date et omnia dona
spiritus sancti. Verumtamen aliqui dubitant an
in christo fuerit donum timoris. quia Iohannes prima
sua canonica ca. iij. dicit. Perfecta charitas
foras mittit timorem. perfectissima autem charitas
fuit in christo. quare videtur q. non fuerit in ipso
donum timoris. Contrarium tamen habet per Iesaiam
qui ca. xi. ita dicit de christo. Requiescet super eum
spiritus timoris domini. Propterea notanda sunt
verba sancti Th. in. iij. parte. q. 3. posita. ubi ait
q. timor respicit duo obiecta. quorum unum est ma
lum terribile. Aliud est ille cuius potestate malum potest
inferri. In christo fuit timor dei non quidem secundum q.
respicit malum separationis a deo per culpam. nec
secundum q. respicit malum punitionis per culpam. sed secundum

q̄ respicit ipsā diuinā emineñtia. put. s. aia xpi quodā affectu reuerentie monebat in deum a spū sc̄to acta. vñ ad Hebr̄eos. v. ca. dñ. Exan- dritus est pro sua reuerentia. hūc āt affectū re- uerētie ad deū xps fz q̄ hō pre ceteris habuit pleniorē. Joānes ergo cū dicit. q̄ pfecta cha- ritas foris mittit timorē. loquit de timore sui q̄ respicit obiectū qd̄ est malū. Quare fm̄ the- ologor̄ iniam z veritatis doctrinā. Xpus oī virtute oīq̄ sanctimonia p̄ditus fuit. Erat totus dulcis. totus modestus oībus bñfaciēs z neminē iniuste ledens. Et vt inquit Isaias liij. ca. Vulneratus est. ppter iniquitates nos- tras. z attritus est propter scelera nostra.

¶ Non est mirandum si iudei persecuti sūt christum qui semper malefacere consueuerūt

Capitulum. ij.

Secunda rō qua probamus innocentiaz christi dñi malicie cōsuetudo. ¶ Populus nanq̄ iudeor̄ paucis dñtarat exceptis cōsue- nit esse malus a generatione in generationez. Non est igit mirū si innocentē filiū virginis crucifigi. pcurauit. Et ne iudei cōquerant de nobis quasi vellemus ipsos falso condēnare. pducam⁹ in mediū veteris testamēti scriptu- ras que apud eos ēt oī veritate fulgere credū- tur. Erōd. xxiij. ca. z Deuteronom. ix. ca. dixit deus moysi. Eteno q̄ populus iste dure ceruicis fit. Et Nume. xi. ca. Ortus est inuimur ppli quasi dolentiū pre labore dñi. Et Numeri. xiiij. ca. quasi conqueri visus est deus dicens. Quisquo detrahēt mibi pplus iste. Et Nu- meri. xvi. ca. Ad murmurauit oīs multitudo fili- orum israel. Et egressa ira a dño percussit sunt quatuoꝛdecim milia hoīm. Et Numeri. xxiij. ca. Locutus est pplus cōtra deū z ait. aia nra nauscat sup̄ cibo isto leuissimo. Et Deutero. ix. ca. dixit moyses. Contēpsistis imperiū dñi dei vñ i z nō credidistis ei neq̄ vocē eius au- dire voluistis sed semp fuistis rebelles. Et Ju- dicum. ij. ca. scribit. fecerunt filij israel maluz in cōspectu dñi z seruierunt baalim ac dimise- runt dñm deū patrū suor̄ q̄ eduxerat eos de terra egypti z secuti sunt deos alienos. Et in- fra. Iratus dñs i israel tradidit eos in man⁹ diripientiū q̄ ceperūt eos z vēdiderūt hostib⁹ q̄ habitabant p̄ girū. Et Judicū. iij. ca. filij is- rael habitauerūt in medio chanaanē z ethei z amorrei z enci z iebusei z ferecei. z duxerunt virores filias eor̄. ip̄s q̄ filias suas eor̄ filijs tradiderūt z seruierūt dijs eor̄ fecerūtq̄ ma-

lū in p̄spectu dñi z obliti sūt dei sui seruiletes baalim z astaroth. Iratusq̄ contra isrl̄ dñs tradidit eos in man⁹ regi mesopotamie z ser- uierūt ei octo ānis. Et Judicū. iij. ca. Ad dide- rūt filij israel facere malū in p̄spectu dñi post mortem Aoth. Et tradidit illos dominus in manu Abin regi chanaan. Et Judicū. vi. ca. Fecerūt filij israel malū in p̄spectu dñi q̄ tra- didit eos in manu madian septē annis z op- pressi sūt valde ab eis. Et Judicū. x. ca. filij is- rael pctis veteribus noua iūgētes fecerūt ma- lū in p̄spectu dñi. z seruierunt ydolis baalim z astaroth z dijs sirie ac sidonis z moab z fili- or̄ amon z philistin. dimiserūtq̄ dñm z nō colebant euz. Contra quos iratus dñs tradi- dit eos in man⁹ philistinor̄ z filior̄ amon. af- flictiq̄ sūt z vehementi oppressi p̄ ānos decē z octo. Et. ij. Paralipomic. xxiij. ca. Prin- ces iuda dereliquerūt tēplū dñi seruierūtq̄ sculptilib⁹. z facta est ira dei i iudā. mittebat eis pphetas vt reuerterent. q̄s illi audire nō- lebant. Et. i. Paralipomic. ix. ca. Deccauimus dñe grauit̄ vsq̄ ad diē hanc z p̄ iniquitatib⁹ nris traditi sum⁹ ip̄s z reges nri z sacerdotes nri i in manibus regū terraz in gladiū z in capti- uitatē. Et. ij. Paralipomic. ix. ca. Idatres nri supbe- egerūt z indurauerūt ceruices suas z nō audi- erūt mā data sua. Et Judith. vij. ca. Deccauimus cū p̄ribus nris iniuste egim⁹ iniquitatē fecim⁹. Et Isai. i. ca. cōquerit deus dicēs. Fi- lios enutriti z exaltati ip̄s āt spreuerunt me. Cognouit hos possessore suū z asinus p̄sepe dñi sui. Isrl̄ āt nō cognouit me. ppl̄s me⁹ nō in- tellerit. ve gēti peccatrici ppl̄o grani iniquitate semini neq̄ filijs scelerat. dereliquerūt dñm blasphemauerūt sc̄m isrl̄ abalienati sūt retror- sū. Et Isai. xxx. ca. Ppl̄us enī ad iracūdiā. p- uocās ē z filij mēdaces filij nolētes audire le- gē dei. Et Jeremic. v. ca. Audi popule stulte q̄ nō habes cor q̄ hñtes oculos nō videtis z au- res nō auditis. Et Jeremic. vij. ca. Nō audie- rūt me inqt deus nec inclinauerūt aurē suā. fz abierūt in p̄anitate cordis sui mali. Et Jere- mie. xiiij. ca. Ppl̄us pessimus qui noluit au- dire verba mea. z Baruth. ij. ca. Multitudo hec maxima conuertetur in minimaz. popul⁹ est enī dura ceruice. Et Ezechielis. ij. ca. Fi- lij dura ceruice z indomabili corde sunt ad quos ego mitto te. Et Ezechielis. viij. ca. Iniquitas domus israel z iuda magna est valde. Quid ad hec z multo plura q̄ omitim⁹ iudei

poterunt respondere, aut quomodo excusare valebunt iniquitatem ipsorum, tot tantisque vocibus predicatam. Sicut in quolibet tempore erga deum ingratiissimi sunt reperti, sic dum in propria venit et homo factus est cum non receperunt animo sibi usque ad mortem fuerunt infesti. Qui tamen obloqui adhuc de christo presumunt, arguuntque contra nos dicentes ipsum fuisse culpabilem et peccatorem potissimum propter tria.

Primo propter offensionem.

Secundo propter violationem.

Tertio propter indignationem.

¶ Primo iudei dicunt christum fuisse culpabilem propter offensionem. Quia predicavit iudeis illos offendendo, hoc aut fieri non debuit, quoniam ut Augustinus dicit in libro de agone christiano, in homine iesu christo se nobis ad exemplum vite prebuit filius dei, nos vero debemus vitare offensionem non solum fidelium sed etiam infidelium. Item illud, id est ad Corin. x. ca. Sine offensione estote iudeis et gentibus et ecclesie dei. Quare videtur quod ipse christus in sua doctrina vitare debuit offensionem iudeorum. Ad hoc respondet sanctus Thomas, iij. parte, q. xliij. Quod salus multitudinis est preferenda paci quoruncunque singularium hominum. Ideo quoniam aliqui sua perversitate multitudinis salutem impediunt non est timenda eorum offensio a predicatoribus vel doctore. Scribe autem et pharisaei impediebant salutem populi, tum quod repugnabant christi doctrine per quam poterat audientibus esse salus, tum etiam quod pravis suis moribus vitam aliorum corrumpabant. Et ideo dominus non ebullante offensione eorum publice veritatem quam illi odiebant et eorum vitia arguebat. Unde Matth. xv. ca. discipulis ei dicentibus. Scis quod iudei audito hoc verbo scandalizati sunt. Respondit. Sinite illos cecisunt et duces cecorum. Nonne vobis apostolus dicit. Sine offensione estote. Respondendum est. Homo sic debet esse sine offensione omnibus ut nulli det suo facto vel dicto minus recto occasionem ruine. Si tamen de veritate scandalum oritur utilius scandalum nasci permittitur quam veritas reliquas. ¶ Secundo iudei dicunt christum fuisse peccatorem et legis transgressorem propter violationem, quod sabbata violabat. Preceptum quippe erat ut nil operis tunc fieret. Ipse vero dixit languido quem sanavit in probatica piscina ut tolleretur lectus suus. Joannis. v. ca. Et consensit discipulis qui in sabbato spicas euellabant excusando eos, ut habet Matth. xij. ca. Ergo in hoc peccavit et per legem fecit. Ad hoc respondet sanctus Thomas, in. iij. pte.

q. xl. Quod christus in omnibus secundum legis precepta conversatus est, in cuius signum etiam voluit circumcidi. Circumcisio enim est quedam prestantio legis impleta. Quod autem curavit in sabbato languidum cui dixit ut tolleretur lectus suus non fuit contra legem. Primo quod per preceptum de sanctificatione sabbati non interdicitur opus divinum sed humanum. Quodvis enim deus die septima cessaverit a nonis creaturis condendis, quantum ad earum principia, semper tunc operatur in rerum conservatione et gubernatione. Itaque miracula que christus faciebat in sabbato non erant opera humana sed divina. Unde ipse dixit Joannis. v. ca. Pater meus operatur usque modo et ego operor. Secundo christus non fecit contra legem, quod illo precepto de sabbato sanctificando non prohibentur opera que sunt de necessitate salutis corporalis. Unde Luce. xij. ca. dixit. Unusquisque vestrum non solvet sabbato bonum suum aut asinum a pascuo et ducit ad aquam? Et infra, xiiij. ca. Lanius vestrius asinus aut bos in puteum cadit et non continuo extrahet illum die sabbati. Manifestum est autem quod opera miraculosa que christus faciebat ad salutem corporis et anime pertinebant. Tertio non fuit legis transgressor christus quoniam illo precepto non prohibentur opera que pertinent ad dei cultum. Unde dixit Matth. xij. An non legistis in lege quia sabbatis sacerdotibus in templo sabbatum violant, et sine crimine sunt. Et Joannis. vij. ca. dixit. Circumcisionem homo accipit in sabbato. Quod autem christus palitico mandavit ut lectus suus sabbato portaretur ad cultum dei pertinebat, id est ad laudem virtutis divine, falso ergo obijciebant iudei dicentes Joannis. ix. ca. Non est hic homo a deo qui sabbatum non custodit. Similiter discipuli non fecerunt contra legem cum spicas collegerunt in sabbato quod sic facere coegit illos necessitas, propterea iudeis murmurantibus respondit christus. An non legistis quod fecerit dauid quoniam esurivit et qui cum eo erant. Quod intravit in domum dei et panes propositionis comedit, licet in lege preceptum fuisset quod panes illos sacerdotibus soli comederent. Imminente tamen necessitate dauid sanctus predictos panes sine peccato comedit, sicut ps. i. Regum. xxi. ca. ¶ Tertio iudei dicunt christum fuisse reprehensibilem propter indignationem. Indignabatur enim et irascebatur verbis et factis molestabat phariseos ac illorum sequaces. Loquebatur illis contumeliose et eiecit flagello ementes et vendentes de templo. Itaque autem opponitur mansuetudini ut patet per plimum in. iij. ethico. Et ut inquit Iacobus. i. ca. Itaque enim virtus iusticia dei non operatur. Ex quo videtur quod christus

nec iustus nec māsuetus fuit ergo peccator et
culpabilis multū. Ad qđ rīdemus fm doctri
nā theologoꝝ qđ in xpo nō fuit ira que est vi
tium. sed ira p zelū a ratione imperata. Nam
vt dicit Aristō. Nō irasci vbi et qñ oportet vi
detur insipientis esse. Ira ergo que transgre
ditur ordinē rōnis est cōtra iusticiā et māsue
tudinē. nō ira que est fm rōnis imperiū. Lo
cut⁹ itaqz est xps cōtumeliose phariseis amo
re iusticie et veritatis. Silliter ppter zelū cie
cit oēs ementes et vendentes de templo. in q
etiā suam diuinitatē declarauit. Vñ Hiero⁹
sup mattheū ait. Inter oia signa q̄ fecit dñs h̄
videt esse mirabilis qđ vnus hō et illo tpe cō
tempribilis potuerit ad vnus flagelli verbe
ra tantā eijcere multitudinē. Igneū enī qđdā
et sidereū radiabat ex oculis eius et diuinitatis
maiestas lucebat in facie. Et Origenes dicit
sup ioānē. hoc esse maius miraculū eo qđ aqua
cōuersa est in vinū eo qđ illic subsistit inaiata
materia. hic xpo tot milia hoīm domant inge
nia. Nihil ergo p xpm loq dñt iudei maligni.
sed agnoscere prauitatē et duritiā cordis eoz
¶ Sepenumero mali psequunt bonos pro
pter odiū et inuidiam ac propriū amorē. ita iu
dei psecuti sunt xpm.

Capitulum. iij.
Tertia rō principalis qua probamus in
nocentiā xpi dñi exēploꝝ multitudō.

Sunt nanqz in promptu exēpla plurima in
scriptoris diuinis et humanis. in quibus offē
dit qđ sepenumero qui mali fuerūt et pestilen
tes. innocentibus et bonis ac iustis aduersati
fuere. Qđ factū cōperimus triplici de causa.

Prima propter odiū veritatis.

Secda propter inuidiā aliene felicitatis.

Tertia propter satisfactionem cupiditatis.

¶ Prīa cā quare multi scelerati hoīes iustis
et bene viuētibz fuerūt aduersati. fuit odiū
veritatis. Nam qđ illi vt debebant veritatem
loquebant odio sunt habiti. Inquit enī Terē
tius. Obsequiū amicos veritas odiū parit. et
Hiero⁹ ad oceanū. Ita se hz natura vt ama
ra sit veritas. vitia xpo dulcia existiment. S
quō inqz hoc est credibile vt veritas odienda
sit cū Lactantius dicat in. i. li. diuinarūz insti.
Nullus est suauior aīe cibus qđ cognitio veri
tatis. Et rīdet dñs Bonauen. in. plogo pmi
libri sniarūz. Qđ duplex est effectus veritatis.

Prīmus est illuminare et qđtū ad istuz nemo
ipsā odit. qđ oēs nālīter illuminari desiderāt.
Secdus effectus est arguere et hūc hz in malis

manifestādo enī mala redarguit illa facientē
Ex quo mali odiūt veritatez. Vñ saluator nŕ
Joānis. iij. ca. dixit. Nō qđ male agit odit lucē
Et vt veniamus ad tē est exēplū Isae inno
centis qđ pp veritatē fuit terra secatus. de quo
ingit Hiero⁹ in. plogo i. isaiā. Isaias i hierl'm
nobili genere ortus est. ibiqz pphetauit sub
manasse rege. sectus in duas partes occubuit
Adanasses idolatra fuit. et Isaiā auū mater
nū fm hebreos vel affīnē suū eiecit extra cui
tatem hierl'm circa piscinā siloe terra lignea
p mediū secari fecit. De Jeremia insup dixi
mus in sermonibus de timore diuinorū iudi
cioꝝ. qualī grauissimas pp veritatē passus ē.
psecutiones et iniurias. tandē lapidatus est.
Vñ Hiero⁹ in prologo in Jeremiā dicit. Je
remias anathothites qđ est viculus tribus ab
hierl's distans miliaribus apud taphnas in
egypto de ppro lapidibus obrutus occubuit.
Iacet xpo in eo loco sepultus quo dudū pha
rao rex habitauerat. Et qñ postulatione sua
defugatis ab eodē loco serpentibus. egyptios
a tactu aspidū facit esse securos. Magna enī
ibi religione egyptij venerant. hec Hiero⁹.
Daniel pp veritatē leonibus deputatus fuit
in quoꝝ lacu pmanŕ sex diebus. Ad quē ad
ductus est p angelū Abacuc vt cibaret eū. vt
scribit Danielis vltimo ca. Joānes baptista
qđ arguebat herodē ppter herodiadē quā tu
lerat frī suo philippo vxorē vt refert Adarc⁹
ca. vi. In vinculis positus est et capite trunca
tus. Anaragoras apud Athenienses reus fa
ctus ē qđ dixit solē esse lāpadē ardentē. negās
vtiqz esse deū. vt dicit Aug⁹ li. xviij. de ci. dei
Socrates propter veritatis patrociniū vene
no periit. Licerō vt scribit Plutarcus quar
tū et sexagesimū agens annū. iussu Marci an
tonij ppter philippicas quas p eū scripserat
capite et dextera truncatus est. Sed Lactanti⁹
defendere volens vtz cultū xpi aduersus de
os falsos gentiliū. Liceronē reprehendit qđ i
rebus diuinis timuit veritatē suā eloquētia
ptegere. Ingt enī li. ij. sic. Cū intellexisset Li
cero falsa esse qđ hoīes adorarēt multaqz dixit
illa nō esse vulgo disputāda. Et infra sequit
Si qđ tibi virtutis est Licerō experire pplm
facere sapientē. digna res est vbi oēs eloquē
tie tue vires exeras. Nō enī verendū est ne ti
bi in tā bona cā deficiat oro. qđ sepe ēt malas
copiose ac fortitū defēdisti. S; numqz Socras

carcere times ideoq; patrociniū veritatis suscipere nō audes. At mortē vt sapiens contēnere debuisti. Et erat multo pulchri⁹ vt ob bñ dicta q̄ ob maledicta moreretur. Nec tibi laudis plus philippice asserre potuerūt q̄ discus- sus error humani generis ⁊ mentes hoim ad sanitatē tua disputatiōe reuocare. hec Lactā- tius. Verūm ⁊ si cicero nō oīa dixit que forte nouit de supstitutionibus noxijs gentiliū. Mo- bis d; esse satis q; Adarcus antoni⁹ illū occi- di fecit. qm̄ vitia illius ⁊ scelera tacere noluit. Vt eni tradit Plutarcus Adarcus antoni⁹ odio erat cūctis bonis ppter suā lasciuiā vi- tam versabat quidē libenter inter aleatores. scorta. mimos ⁊ histriones. Qui tādē ab octa- uiano supatus Alexandrie vbi fugiens se col- legerat anno etatis sue quinquagesimo sexto gla- dio se peremit. Et ne multa dicamus iniquis ⁊ deprauatis mentib⁹ magis placent aduato- res blandi falsa loquentes q̄ q; vera dicere q; cūq; mō conant. ¶ Scdā cā q̄re mali insidiāt bonis illosq; psequunt. est inuidia felicitatis aliene. de hac Xo plene dixi i quadagesimali de penitentia in sermōe de inuidia. vbi cōme- morandū est q̄lit innocens Abel a fr̄e chaym pemptus fuit vt scribit. Genes. iij. ca. Et io- seph a fr̄ibus venditus ismaelitis vt dī Be- nef. xxxvij. ca. Et dauid a saule tentat⁹ occidi vt ponit. i. Regū. xviij. ca. Ibiq; de Furio ca- millo ⁊ Scipione affricano explicatū est q̄ta iniuste tulerūt eis ab inuidis ciuib⁹ irrogata. ¶ Tertia cā q̄re innocentes ⁊ iusti oppressi sunt ab iniquis pp satisfactionē cupiditatis. Exemplū est de naboth de q; scribit. iij. Regū. xxi. ca. q; occisus est procurante dolosa iezabele vxore regis Agab eo q; noluit dare vineā suā q; erat iuxta palatū achab regis samarie quare a falsis testibus cōiunctus tanq; blasfe- masset deū ⁊ regē extra ciuitatē lapidatus est. De susanna insup legimus Danielis. xij. ca. q; eo q; nō cōsensit in libidine illoꝝ senū qui exarserant in cōcupiscentiaꝝ eius pcurabant illi ignominiosā ei⁹ mortē. q; secuta fuisset nisi deus suscitasset spm̄ danielis q; senes de falsa criminatione cōiuncti. quare ⁊ ipsi lapidati sūt. Susāna Xo d; infamia ⁊ morte diuinitus re- leuata. Dñs igit nī iesus xpus vt diximus in supiorib⁹ veritatē docebat arguebatq; vitia publica phariseoꝝ. Insup ⁊ turbe seqbant eū eratq; fama illi⁹ in pplo fulgētissima. Quare pharisei odiebāt eū ⁊ inuidebāt gl̄ie ac fame

sue. Insup timebāt ne forte aliq; nouitas seq- ref ex q; indignati romani se suaq; dissiparet. Iō oī hūanitate ac veritate deposita q̄sierūt pilatū vt eū morti traderet. Igit̄ gens cru- delissima iudeoꝝ. O crudelitas inaudita. O excogitata malicia. Q̄ ouenerūt aduersus sc̄m sc̄toꝝ ⁊ paratū nos sua passiōe saluos facere morte violenta pemerūt. Quis nomen bene- dictiōe deuotissime benedicamus laudemusq; in secula seculoꝝ Amen.

¶ Sermo quartusdecimus de sublimitate ⁊ magnificentia crucis in qua xps operatus est salutem humani generis.

Humiliāuit semetip- sū factus obediens vsq; ad mortē mortē at crucis pp qd ⁊ deus exal- tauit illū ⁊ dedit illi nomen qd est sup oē nomen. Doctoris gentiū Xba sūt ista ad philippen. ca. ij. P̄dissima verba de cruce xpi pclamata offendūt aures inuolatas iniq; rū. p quib⁹ ita loquit paulus. i. ad Corin. ca. i. Verbū eni crucis p̄cūtib⁹ quidē stulticia est his at q; salui fiūt. i. nobis virtus dei est. Et i- fra. Iudei signa petūt greci sapientiā querūt Mos at predicam⁹ xpm crucifixū iudeis qdē scandalū. gentib⁹ at stulticiā. Quia Xo hūa- ni generis redemptio facta est p xpm in cruce. Inde q; oēs gr̄e ⁊ salutē emanat plenitudo vt letent fideles deuoto corde colentes xpm pen- dentē i ligno. terrantq; iudei ⁊ increduli oēs. In hoc sermone de laudibus crucis xpi dice- mus. Ad illā vtiq; auctor vite humilis ⁊ mā- suetus cōscēdit. vt vñ mors oriebat inde vita resurgeret. De ipsa itaq; bñdicta cruce locu- turi tria mysteria pponimus contemplanda. Prīmū d; magnificationis.

Secundum exaltationis.

Tertium adorationis.

¶ De dignitate crucis que colligi potest ex fi- gura ⁊ reuelatione atq; inuentione ipsius.

Primū mysteriū cōtemplandū de cruce xpi d; magnificationis. diligēter quidē p̄cūitari debemus q̄ta sit dignitas ⁊ magni- ficentia crucis. Qd poterimus facile deprehē- dere si voluerimus de illa cōsiderare atq; in- spicere maxime tria.

Primo eius figurationem.

Secundo eius reuelationem.

Tertio eius inuentionem.

Qualiter erit q̄rū ad materiā figurata fuit.
Primo possumus cognoscere magnificen-
 tiā et dignitatē crucis si cōsideremus eius fi-
 guratiōē. Inuenim⁹ nāq; multa magnalia
 dei nō sine mysterio i ligno celebrata. q̄ vtiq;
 lignū illud venerabile crucis in q̄ saluator n̄
 pependit p̄mōstrarūt et figurarūt vt Aug⁹
 dicit in sermone de passione. In. ij. nanq; ca.
 Genesis legim⁹. **P**duxit deus lignū vite i
 medio paradisi cui⁹ fruct⁹ senectutē ipe diebat
 fm Aug⁹ li. xliij. de ciui. dei. Ad ita declarat
 Micholaus de lira. Ad vitā ingt vniuersales
 p̄tinuādo requirit cib⁹ p̄ quē restituit hūidū
 depditū per actionē caloris nālis. verū ista
 restauratio nō fit fm equalitē vt dicit phus
 in i. de generatiōe. Quia caro generata ex ali
 mento impuri⁹ est q̄ prima. sicut et vinū ge-
 neratū p̄ aq̄ appositionē et p̄uersionē q̄ si con-
 tinuaret talis appositio vinū fieret aquosū et
 tandē deficeret species vini. Et eodē mō q̄ ca-
 ro generata p̄ alimentū impuri⁹ est et p̄ talez
 p̄tinuationē inducitur senect⁹ in qua carnes sūt
 impuri⁹ et tandē deficit vita. Ad hoc ergo
 q̄ predicta restauratio fieret in aīa fm equi-
 ualentia et p̄ cōsequē impediret senectus da-
 bat sibi edere de ligno vite. **P**otuit hoc figu-
 ra esse ligni crucis xpi cuius fructus a fidelib⁹
 degustatus vitā grē cōfuit in aīa. Fruct⁹ enī
 crucis est dñs iesus xps p̄ nobis p̄cōtib⁹ cru-
 cifixus. In. vi. at ca. Genesis habet. **P** volēs
 deus tpe diluuij in noe et filiis corūq; vrozib⁹
 humanū genus saluare precepit archā fieri d
 lignis lenigatis. potuisset nāq; de⁹ absq; tan-
 ta inundatione aquarū in aliq̄ mōre aq; disco-
 opto vel alia via saluos facere illos. Voluit tñ
 vt id fieret in archa lignea ad denotandū q̄ i
 lignea cruce erat humani generis salus p̄cu-
 rāda. Scribit ad hoc Exodi. iij. ca. **P** cū de⁹
 clementissimus misit moysen et aaron ad pha-
 raonē. p̄ liberando pplō suo. cū allegass⁹ moy-
 ses inabilitatē suā eo q̄ impediret et tardioris
 esset lingue. dixit dñs ad eū. Aaron loquet̄. p̄
 te ad pplm et erit os tuū. tu at eris in his q̄ ad
 deū p̄tinent. virgā quoq; hāc sume in manu
 tua in q̄ factur⁹ es signa. hec fuit illa virga q̄
 p̄uersa est in serpentē corā pharaone et rursum
 in virgā rediit vt patet Exodi. viij. ca. **H**ec fu-
 it virga qua moyses percussit aq̄s fluminis que
 mor velut sanguis facē potari nō poterant.
 hec fuit virga in q̄ cōpleta sūt alia signa que
 ommittamus cā breuitatis. Non est tñ pretere

undū silentio id qd factū est dū opus fuit pu-
 gnare p̄ amalechitas. vt enī scriptura tradit
 Exodi. xvij. ca. Tunc dixit moyses ad Josue.
 Elige viros et egressus pugna p̄ amalech. cras
 ego stabo in vertice collis hñs virgā dei i ma-
 nu mea. Fecit iosue iuxta vba moysi et pugna-
 uit p̄ amalech. **A** moyses at et aaron et hur ascē-
 derūt sup verticē collis. orauitq; ibi moyses ex
 p̄sis manib⁹ et secuta ē victoria. Quid in tot
 prodigijs dei virtute ac potētia opatis virga
 illa semp p̄recta fuit vsq; ad hanc victoriam
 nisi vt p̄signaret virga crucis xpi in q̄ cōsū-
 manda erat hūani generis redemptio et p̄tās
 diabolica superanda. In. xv. insup Exodi. ca.
 narrat quēadmodū aq̄ marath fluminis ama-
 rissime in dulcedinē verse sūt eo q̄ moyses po-
 suit ibi lignū qdā qd ostendit ei de⁹. Et hoc
 lignū crucis xpi p̄signauit. qm̄ per xpm̄ in eo
 crucifixū amaritudo peccatorū hoim vertit̄ in
 dulcedinē quibus dat̄ spes et fiducia venie cō-
 sequende. Exodi et ca. xvij. fit mentio de ar-
 cha quā fecit besseel de lignis serchim. in q̄ re-
 condita fuerūt virga in memoriā liberationis
 de egypto. Adāna in memoriā refectionis in
 deserto et tabule i memoriā dare legis. Et hec
 archa figura esse potuit crucis de ligno fabri-
 cande. in qua reponi debebat saluator mundi
 In ipso nanq; fuerūt tres nature in vna pso-
 na diuina. s. increata et spūalis creata et corpa-
 lis. diuina nā designat̄ p virgā. nā fm cā ipse
 dei filius est dei virtus. Spūalis etiā natura
 xpi. s. aīa ei⁹ sc̄issima p̄ duas tabulas legis ex-
 primit̄ in quibus erat lex diuina p̄scripta. per
 duas nāq; tabulas duo designant̄ q̄ sūt in aīa
 xpi. intellect⁹ videlicet in q̄ erat oīs sc̄ia. et vo-
 luntas in q̄ fuit oīs rectitudo et bonitas. p̄ mā-
 na **N**o denotat̄ nā carnis xpi que fuit purissi-
 ma ab oī labe p̄c̄i. Ultimo ad mentē euocan-
 dū censo illud qd Numeri. ca. xxi. ponit. qm̄
 misit deus in pplm de ipso male loquentē ser-
 pentes ignitos. et oranti p̄o pplō moysi dixit
 dñs. fac serpentē eneū et pone in p̄tica eminē-
 tē i medio ppli et quicūq; percussus fuerit a ser-
 p̄te respiciat eū et viuet. et factū ē ita. **H**ic ser-
 pēs figura fuit xpi q̄ in p̄tica crucis effigend⁹
 erat. p̄ cui⁹ intuitū fide ac deuotōe sanamur a
 morib⁹ demoniorū. Et dicit̄ clarere pōt qd sit
 p̄cella q̄sue sublimis arbor crucis xpi q̄ depu-
 ta fuit vt cēt instrumētum in q̄ dei fili⁹ hoim
 p̄c̄a sanaret. **S**ecōdo possum⁹ cognoscere di-
 gnitatē et magnificentiā crucis si p̄siderem⁹ ei⁹

reuelationē. Innotuit quippe regine Sabbe
q̄ in cruce pati debebat dei filius incarnatus
qd̄ nō ex vi sui ingenij sed dei reuelatione pre
uenit. Sic enī de mysterijs xp̄i ppheticō spū
sibylle locute sūt. ita hec regina Sabba p̄dixit
in ligno xp̄m fore passurū. Qualiter at̄ hoc fa
ctū sit audiamus. Refert mgr̄ in historia scho
lastica. q̄ regina Sabba vidit in quadā do
mo salomonis q̄ dicebat domus saltus lignū
quoddā pulcherrimū dixitq̄ salomoni q̄ in
illo esset crucifigendus vnus. p̄ cuius mortem
regnū iudeorū deleri debebat. Istud at̄ lignū
vt asserit iōānes belet remanserāt in pretacta
domo. qm̄ cū satis rectū et pulcherrimū vide
ret nunq̄ potuit alicui opificio deputari. duz
at̄ qm̄q̄ longitudine supabat. aliqñ v̄o breui
tate deficiebat. Quare artifices illud dimise
runt. Salomō itaq̄ verba regine Sabbe ma
gnificans. lignū ipsū in pfundis terre visce
ribus iussit sepeliri. In eo at̄ loco postea p̄ba
tica piscina fuit cōstructa. de qua dicit Joan
nes. v. ca. q̄ in circuitu iacebat ifirmorū mul
titude. Angelus v̄o dñi fm̄ tps̄ descendebat
in piscinā et mouebat aqua et sanabat vnus.
Que vtiq̄ fiebant nō solū angeli descenden
tis presentia. sed etiā fm̄ aliquos ipsius ligni
virtute. Instante at̄ die qua xp̄s crucifigi de
bebat. pretactū lignū supnatasse miraculose p̄
hibet. qd̄ vidētes iudei acceperūt et ex eo cru
cē dñi parauerūt. ¶ Tertio possumus cogno
scere dignitatē et magnificentia crucis si con
sideremus eius inuentionē. Mā post xp̄i passi
onē iterū a iudeis abscondita fuit. et p̄ annos
ducentos et vltra sub terra latuit. Inuēta v̄o
fuit ab helena cōstantini matre mō q̄ sequit̄.
Lū cni ipse cōstantinus vt ecclesiastica testat̄
historia cū hostibus copiosissime cōgregatis
iuxta danubiū manus cōserere deberet. nocte
sui exercitus pericula cogitans et timēs suozū
stragem et sanguinis effusionē oculos ad celū
leuauit. Et in foris vidit ad orientālē ptem
signū crucis in celo. f. aereo fulgore igneo ruti
lare. Angelosq̄ astare sibiq̄ dicere. Constan
tine in hoc signo vinces. Qui tali visionē p̄for
tatus silitudinē ipsi⁹ ex auro fecit. et ante suū
exercitū ferri iussit. irruensq̄ in hostes ipsos i
fugā p̄uertit. et multitudinē maximā interfe
cit. Scdm̄ quosdā iste cōstantin⁹ fuit p̄ illius
cōstantini quē b̄ssimus silvester baptizauit q̄
post victoriā in xp̄m credidit. Et postmodū
ab Eusebio papa suscepit sacrum baptisma:

Adortuo v̄o eo Cōstantinus filius memor
victorie p̄is quā virtute setē crucē habuerat
helenā matrē suā hierosolymā p̄ ipā cruce i
uenienda transmisit. Alij v̄o tenēt q̄ iste cō
stantinus fuit idē quē baptizauit Silvester q̄
post illā victoriā habitā p̄fecte n̄ credidit nec
tūc sacrū baptisma suscepit. S̄z aliquāto t̄pis
interiecto visionē illā petri et pauli vidit et sa
cro baptismo est renatus et a lepra mūdatus
in xp̄m deinceps p̄fecte credidit et sic matrem
suā hierosolymā misit vt crucē dñi requireret
Lū at̄ hierosolymā helena venisset. oēs iudeo
rū sapientes q̄ p̄ totā regionē repti sunt ad se
cōgregari p̄cepit q̄s de cruce xp̄i et passionis
loco interrogauit. cōminataq̄ est illis q̄ nisi
veritatē patefacerēt. faceret eos oēs igne cre
mari. At illi timētes tradiderūt quēdā apud
eos multe auctoritatis virū cui nomē erat iu
das dicentes. Nūc dñā iusti et p̄phete filius
optime nouit legē. et tibi oīa q̄ ab eo q̄sieris in
dicabit. Tūc illa oēs dimittens tenuit iudam
Lū dixit. mors et vita apposta sūt tibi q̄ ma
lueris elige. ostēde mihi lignū setē crucē. Qui
dū hoc se scire negaret duro est carceri manci
pat⁹. Post dies v̄o sex extrahi se petijt et cru
cem se indicaturū p̄misit. Lū ergo extractus
venit ad locū et ibidē orasset. locus subito cō
mouēt et fumus aromatu miri odoris sentit̄.
ita vt miratus iudas ambabus manib⁹ plau
deret ac diceret. In veritate x̄p̄e tu es saluator
mūdi. Erat at̄ in illo loco sic i historia ecclēsiasti
ca legit̄ tēplū veneri⁹ qd̄ Adrian⁹ ipator ibidē
p̄struxerat. vt si quis xp̄ianorū i illo loco ado
rare voluisset videret venerē adorare. Ob qd̄
pene obliuioni locus fuerat datus. Regina at̄
templū fūditus fecit destrui. et locū arari. Id⁹
hoc iudas p̄cingens se viriliter fodere cepit. et
viginti passus fodiens tres cruces abscondi
tas reperit quas ad reginā p̄tin⁹ deportauit
Lū at̄ crucē xp̄i ab illis latronū nescirent di
scernere eas in ciuitatis medio posuerūt. ibi
dē gl̄iam dñi prestolātes. Et ecce circa horā
nonā quidā iuuenis mortuus deferret. iudas se
retrū tenuit et primā et secundā crucē sup̄ corp⁹
defuncti posuit sed nequaquā ille surrexit. A p̄
posita v̄o tertia p̄tinus redijt defunctus ad
vitā p̄. Iudas baptizat⁹ et griacus appellat⁹
q̄ defuncto hierosolomitano x̄p̄o est x̄ps ordi
natus. Lū aut̄ brā helena clauos dñi nō habe
ret rogauit ep̄m quiriacū vt ad locū p̄geret et
clauos inquireret. qui dum venisset ad locū et

orasset continuo clauū velut aurū in terra fulgentes apparuerūt. q̄s ille accipiens regine detulit. Crucis x̄o p̄tē helena detulit filio. p̄tē x̄o argento ornata reliquit in loco. Et lauos in sup̄ obtulit filio. Et quib⁹ vt refert Eusebius cesariensis frena quib⁹ vtref ad bella cōpōs fuit. et ex alijs galeā suā armauit. Gregorius x̄o turonens⁹ asserit fuisse quattuor clauos. ex quibus helena duos in freno imperatoris posuit. tertiū in imagine cōstātini q̄ rome sup̄ peminebat vbi locauit. Et quartum in mare adrianū qd̄ vsqz tūc fuerat nauigantiū vorago p̄ecit. Mater iā q̄ excelsa sit gloria crucis qm̄ vt Erisost. dicit. Crux de penis latronū transit ad frontes imperatorū.

Qualiter crux exaltata fuit dum x̄ps in illa pependit. et post tpe heraclij imperatoris et in fine in die iudicij.

Secundū mysteriū contemplandū de cruce x̄pi d̄r exaltationis. Potest autem diuīngui triplex exaltatio.

Prima d̄r passionis.

Secunda singularis.

Tertia generalis.

Prima exaltatio crucis d̄r passionis. tūc siquidē exaltata fuit qm̄ in ea exaltatus est dei filius. q̄ Joānis. xij. ca. dixit. Ego si exaltatus fuero a terra oīa trahā ad meip̄sū. Sed h̄ posset aliq̄ querere. Cur x̄ps mori noluit in aliq̄ domo siue sub tecto. s̄ crucifixus i aere. ad qd̄ rōndemus q̄ hoc cōgrue factū est. triplici rōne.

Primo ratione medietatis.

Secundo ratione cōmunitatis.

Tertio ratione sanctitatis.

Primo x̄ps mori voluit in aere rōne medietatis ad innuendū q̄ sicut aer est medius inter celū et terrā. sic ip̄e fuit mediator inter deū et hoīem. Scribit tñ Aug⁹ li. ix. de ciui. dei. Qdā p̄bi dixerūt mediatores eē inī nos et deūz demones. qm̄ deus est immortalis et sine oī miseria. hoīes miseri et mortales demōes miseri et immortales. Lū ḡ immortale et miserū mediū sit inter immortale et btūm et mortale et miserū. videt q̄ demones inter deū et hoīes debeant esse mediatores. Sed hoc esse nō pōt. q̄ demones separant et impediūt accessū ad btitudinē. Itō dicit Aug⁹. Alius est medius malus q̄ separāt amicos sic est diabol⁹. Alius est medi⁹ bonus q̄ reconciliat inimicos. s̄ dñs iēsus x̄ps. Si sic angeli boni nō p̄fēt esse mediatores qm̄ ipsi sūt immortales et bti quoz neutra p̄prietas

cōuenit hoī. Q̄ potest ergo q̄ aliq̄ sit mediator q̄ sit mortalis et btūs. mortalis ad tps. btūs p̄petuo. vt eo q̄ mortalis ad tps cōueniat cūz hoīe existente in via. p̄ hoc q̄ btūs pueniat cū his qui existunt in pria. talis est x̄ps deus hō. Itō Aug⁹ vbi. s̄. dicit. Querēdus est medi⁹ q̄ nō solū homo verū etiā deus sit. vt hoīes ex mortali miseria ad btām immortalitatem huius medi⁹ btām mortalitas interueniēdo perducatur. Quē neqz nō fieri mortale oportebat neqz p̄manere mortale. Ad mortalis quippe factus est nō infirmata vbi diuinitate. sed carnis infirmitate p̄cepta. Non at p̄mansit in ipsa carne mortalis q̄ resurrexit a mortuis qm̄ hic ē fructus mediationis eius. vt nec ipsi p̄p̄ q̄s liberandos mediator effect⁹ est. in p̄petua carnis morte remanerent p̄iū itaqz mediatores inter nos et deū et mortalitatem h̄re oportuit transiētē. et beatitudinē p̄manētē. vt p̄ id qd̄ transit congrueret mortuis. et ad id qd̄ p̄manet transferret ex mortuis. Et his colligimus q̄ x̄pus in q̄stū hō est mediator inī nos et deū. vt dicit Alexander in. iij. Extrema enī sūt deus immortalis et btūs hō mortalis et miser. Medius est hō mortalis et btūs qui fuit x̄ps q̄stū ad nām humanā. Sed hoc argui posset ac mōstrari q̄ x̄ps in q̄stū hō nō sit mediator. Admediū enī d̄z cōicare cū vtroqz extremoz. S̄z x̄ps in q̄stū hō nō cōicat nisi cū altero. s̄ cū hoībus et nō cū deo. ergo in q̄stū hō nō est mediator. Ad h̄ rōndet Alexander q̄ mediū d̄r tripliciter. Primo q̄stū ad cōuenientiā nature. Secdo q̄stū ad cōuenientiā p̄prietatis. Tertio q̄stū ad cōuenientiā p̄sonē. Primo mō est mediū in coloribus. Et sic nō est mediū inter deū et hoīem qm̄ nō pōt esse nā media. Secdo q̄stū ad cōuenientiā p̄prietatis x̄ps pōt vici medius q̄stū ad humanā nām inter deū et hoīem. qm̄ h̄z p̄prietates cōuenientes cū vtroqz. cū deo. s̄. btitudinē. plenitudinē gr̄e et sc̄ie. Et h̄z alias p̄prietates in quibus cōicat cū hoīe. s̄. mortalitatem et alios cōmunes defectus. Lū ergo d̄r q̄ necessariū est mediū cōicare cū extremis. Intelligendū q̄ deus et hō non sunt extrema fm̄ suas naturas. s̄z q̄stū ad suas p̄prietates. Vñ deus dicebat extremū rōne sue imortalitatis et btitudinis. hō x̄o rōne sue miserie et mortalitatis. X̄ps at q̄stū ad nām humanā vtriusqz cōicat alterā p̄prietatē. Tertio mō d̄r x̄ps mediator inter deū et hoīem. s̄. q̄stū ad cōuenientiā p̄sonē eo q̄ eius p̄p̄osis est in duabus na-

turis. Vñ dicit Damascenus. q. eius ypostasis est ex duab⁹ naturis. qd sic exponit. id est i duabus naturis subsistit. i. diuina et humana nec mutatur diuina in humanam. nec e converso. s. ytraq; in sua pfectione remanet. Xps g^o q^utu ad humanitate pot^{est} dici mediator dei et hoim q^u licet q^utu ad n^{ost}ra coicet cu hoibus solu. rone tñ psona coicat cu deo. qm^o psona habet filij dei no personam creatam aut compositam. sed eternam et simplicem. ¶ Scdo xps mori voluit crucifixus in aere rone coitatis. Quia sicut aer oib⁹ est cois ita eius passio. Ma^o passiones alioz s^ucto^{rum} fuerut. pprie. Quia petrus passus est. ppter se. paulus propter se. ita et ceteri. Xps vo passus est coiter propter oes. Eius eni passio fuit cois illis qui sut in celo. i. angelis q^u sunt reparati. Illis qui sunt in mudo isto q^u p suas passionē sunt saluari. Vñ ad 2° lococens. i. ca. Aplus dic. ¶ Pacificans p sanguine crucis ei⁹ siue que in terris. i. hoies. siue que in celis sunt i. angelos. fuit et cois illis q^u erant in inferno id est patribus indeliberatis. licet no fuerit comunis demonibus et reliquis dñatis p diffinitiam suam q^u remanserut in suis supplicijs desolati. ¶ Tertio xps mori voluit crucifixus in aere rone scitatis. vt aere scitificaret. Sanctificauerat quide^{re} terram triginta tribus annis sup eam ambulando. Sanctificauerat aquam in ipsa se baptizari faciendo. Scitificaturus erat ignem spm^{is} scitum in specie ignis mittendo. no restabat nisi vt sanctificaret aerem n^{on} sub tecto s. in ipso moriendo. Ideo L^orisost^o. in sermone de passioe ait. In excelso ligno et no sub tecto passus est vt et ipius aeris nam mudaret. Sed et ipsa terra sile bñficiu sentiebat decurrentis de latere sanguis stillatoe mundata. ¶ Scda exaltatio crucis d^{icitur} singularis. Celebrat quide^{re} ecclesia soleniter q^utu ad officia festu exaltat dñi sancte crucis. propter id qd euenit Anno xpi sexcentesimo qntodecimo. Illo nanq; tpe pmitte^{re} dño suu pplm flagellari p seuitia paganoz. Osdroe rex persaru mlti regna suo imperio subiugauit. Hierusalem at^{que} veniens ptez scitē crucis qua scitā belena ibi reliquerat tulit secūq; asportauit. Volens autem ab omnibus coli vt deus. turrum ex auro et argento et interlucentibus gemis fecit. Et ibidez solis et lune ac stellaz imagines collocauit. p subtiles etiā et occultos ductus quasi deus aqua desup infundebat. Et in subterraneo specu equi qdrigas trahentes in circuitu ibant vt quasi terram mo-

uerent et tonitruū simularēt. Filio ergo suo regno tradito in tali phano prophanus residet. et iuxta se crucem dñi collocās. appellari se ab oibus deū iubet. Et sicut legit in libro mitra/ li de officio. Ipse cosdroe in throno residens tanq; pater lignu crucis sibi a dextris posuit loco filij. et gallū a sinistris loco spūs sancti. se vo patres voluit noiari. Tunc heraclius imperator exercitū copiosū collegit et cōtra filiū cosdroe iuxta danubiū flumiū dimicatur^{us} aduenit. Tandē vtriusq; principibus placuit vt ipsi sup pontē soli certaret. et qui victor existeret ipse sine damno vtriusq; exercit^{us} imperiū retineret. Decretū etiā exijt vt quicūq; principem suū iuuare presumeret cruribus excisis et brachijs in flumine mergeret. At heraclius totū se deo obtulit. et se cruci scitissime deuotōne qua potuit cōmendauit. Factū est autē vt deo propitio heraclius victor euaderet. q^u cunctū exercitū inimicorū sue p^{ro}pti subegit. Osdroe vo ignorabat exitū belli q^u cū ab oibus odiret sibi a nemine intimat. Quare heracli^{us} ad eū puenit et in throno aureo eū sedentē recipiens. interrogauit an vellet sacru baptismā suscipere. itaq; vitā cū regno parū cōseruare. Qd cū ille acceptare noluisset ab heracio est decollatus. Filiū vo suū decem annoz baptizari fecit et de scō fonte ipsū suscipiens regnū paternū ei dimisit. Turrum vo illam destruens argentum in predam sui exercitus dedit Aurū vo et gemas ad reparandas ecclesias quas tyrānus destruxerat reseruauit. Sacram igit^{ur} crucē suscipiens hierosolymā repositaui^t Lū at^{que} de monte oliueti descendens per portā qua dñs passurus trāsierat. in equo suo regio et ornamentis imperialibus ingredi vellet. repente lapides porte descenderūt et inuicez q^usi esset vnus paries se clauserūt. Sup quo cunctis stupentibus. angelus dñi signū crucis in manibus tencns. sup portā apparuit dicens. Lū rex celozū per hanc portā ad passionē intraret nō cultu regio. sed humili asello ingrediens humilitatis exemplū suis cultorib⁹ dereliquit. his dictis angelus abscessit. Tūc imperator se vsq; ad camisiā exiit. deposuitq; calciamenta crucēq; dñi cū lachrymis accipiens vsq; ad portā baiulauit. moxq; porta cunctis patrit redeuntibus lapidibus ad pristina loca diuina virtute. Rex aut^{em} deuotissimus in has crucis laudes. prupit. O crux splendidior cunctis astris. mudi celebris. hoibus multum

18
 amabilis. sanctior vniuersis. que sola fuisti di-
 gna portare talentū mūdi dulce lignū dulces
 clauos pulcia ferens pondera salua ptesentes
 cateruā in tuis hodie laudibus cōgregatam.
 Sicq; preciosa crux in suo loco restituit. et an-
 tiqua miracula renouant. Adortuus quidam
 vite restituit. paralitici quattuor curant. Le-
 prosi decem mūdant. Quindecim ceci illumi-
 nan. Demones effugant. plurimiq; a variis
 languorib; liberant. Et ita impator ecclesias
 reparans. et regijs muneribus dotans ad pro-
 pria remeauit. ¶ Tertia exaltatio crucis dī ge-
 neralis. Erit quippe crux in die iudicij exalta-
 ta. q; vt cantat ecclesia. Hoc signū crucis erit
 in celo cū dñs ad iudicandū venerit. Et vt ex
 dictis Crisostomi colligi pōt. Crux in qua sal-
 uator nī pendit miraculose reparabit et ap-
 parebit sole lucentior. Ipsa insup signa crucis
 in corpore xpī videbunt ab oībus q; i manib;
 eius pedibus et latere ideo seruata sunt vt in
 ppetuū sue victorie xp̄s ferret triūphū. Tunc
 vt ait Hiero⁹ ad heliodorū de cōtemptu mū-
 di. Tu rusticanus exultabis ac diceſ. Ecce cru-
 cifixus deus meus. Ecce q; obuolutus pannis
 in p̄sep̄io vagiſ. hic oſt operarij ac q̄stuarie
 filius. hic demoniū hñs et samarites. hic vesti-
 tus coccino. hic sentibus coronat⁹. Lerne ma-
 nus iudee q̄s fireraſ. vide latus romane qd̄ fo-
 deras. videte corpus an idem sit quod diceba-
 ris clam nocte sustulisse discipulos.

¶ Qualiter adoranda est crux in qua xp̄s pe-
 pendit. et alie cruces in quibus non pendit.

Capitulum. iij.

Tertiuū mysteriū contēplandū de cruce
 xpī dī adorationis. In quo aperire debe-
 mus utrū cultus latrīe sit exhibend⁹ cruci xpī
 Ad qd̄ rñdet Bonauen. in. iij. di. x. ¶ Hic est
 multiplex mod⁹ dicendi. Quidā enī tenent q;
 ipſi cruci debet honor qui dī p̄perdulia. Et rō
 huius est q; ipsa crux fuit instrumentū totius
 redēptionis humane. In ipsa enī salus et redē-
 ptio totius humani generis est facta. et iō oēs
 hoīes dñt ei esse subiecti subiectione notabili
 et speciali. et p̄pterea dicunt debere adorari eā
 excellentiori adoratione q̄ sit dulia que debet
 rationali creature. Quia tamē crux ista nec ē
 deus nec ipī diuinitati aliquid vnitū. ideo nō
 est ei cultus latrīe exhibendus p̄pter hoc q;
 tenet mediū inter latrīam et duliā. adoratio
 crucis vt dicat⁹ p̄perdulia. Sed qm̄ adoratio
 sicut allocutio videt⁹ esse solūmō inter res rōe

capaces. Adoratio enī quedā orō est ad aliqd
 ordinatū. vñ adorare ē ad aliqd orare. crux aut
 xpī caret oīno rōne. Ideo alij dixerūt eam nō
 esse adorādā. nec inq̄stū in ea adorāt xp̄s. nec
 aliqua est ei reuerentia exhibenda honoris nī
 si rōne crucifixi. sicut nec imaginī rōne imagi-
 nati. Et ideo dixerunt q; cruci xpī est cultus la-
 trīe exhibendus. et nullus alius nec dulia nec
 p̄perdulia. Itē enī insensibilē stultū est hono-
 rare cū pro indiffernti habeat honorē et virtu-
 periu. Et hoc innuūt confirmare per Damas-
 scenum in ca. de imaginibus vbi dicit. ¶ nō
 crucem adoramus sed tipum. i. figurationem
 Et sic nō videt⁹ q; crux adoret inq̄stum est res
 aliqua sed inq̄stum est signū. Verūt si consi-
 deremus verba Damasceni in ca. de cruce vi-
 detur. ¶ nō solūmodo cruci xpī prout est si-
 gnū siue inq̄stū tipus est. sed in rōne materie
 exhibenda sit reuerentia q; non solum est ve-
 neranda figura sed etiam verum lignū crucis
 in quo dñs pendit. In alijs vō crucib; ve-
 neranda est solū figura non materia. Aut enī
 sic. Ipsum quidē preciosū lignū crucis vene-
 rabile in quo seipsum pro nobis xp̄s obtulit
 vt sctificatū tactu corporis et sanguinis de-
 center est adorandū. Et post. Si autē ex alia
 materia facta est. non materiā adoramus ab-
 sit sed tipum. vnde si aurū et preciosi lapides
 fuerint post tipi dissolutionē non sunt adorā-
 da. Ex quo colligit⁹ q; aliq̄ sit ipſi cruci reuerē-
 tia exhibēda excepta adoratioe latrīe. Et hui⁹
 signū est q; ecclesia solēizat in crucē iuentiōe
 et exaltatione sicut in festiuitatibus sctōz. Et
 ideo neuter predictorū modoz videt⁹ suffi-
 ciens. ¶ Propterea dicendū q; duplici modo ex-
 hibet alicui honor. Aut in obsequiū reueren-
 tie. Et iste est honor venerationis. Aut in te-
 stimoniū virtutis et cōplacencie famulatū. Et
 iste est honor adorationis. vterq; at istoz ho-
 norū offert cruci. Nā crucem adoramus et cru-
 ces veneramur. Sed in hoc est dīa. ¶ honor
 veneratiois exhibet ipſi cruci tanq̄ instrumē-
 to nre salutis. vñ sicut exhibemus reuerentiā
 sacris. q; est in eis aliq̄ mō nre salutis causali-
 tas. Sic cruci xpī et clauis eius aliq̄ reuerentia
 est exhibenda. Et respectu istius honoris h; crux
 in se aliqd p̄p qd̄ h; honorari. Honor at
 adoratiois offert ipſi cruci rōne crucifixi. Ne-
 mo enī intendit ei placere vel aliqd impetrare
 ab ea. sed ei qui in ea affixus fuit. Et sic nō de-
 betur ei nisi adoratio latrīe. Sic igit⁹ cruci xpī

Duplex honor debet. et unus est latria. Alius
 Noñ dicitur nec latria neq; dulia. qñ est spe-
 tica adoratio. sed vocari potest honor vene-
 rationis. hec Bonauen. Multa itaq; sunt cru-
 cis preconiā pp̄ que a cunctis fidelib⁹ crux ve-
 nerabilis est colenda. qñ hec est scala p̄ quā pa-
 ter electis aditus ad regna celorum. in quo
 vivit et regnat in p̄petuū xp̄s filius dei qui sit
 in secula benedictus. Amen.

¶ Sermo quintusdecimus de amore xp̄i ex-
 hibitus humano generi qui exprimit mystice
 in euangelio samaritane.

Hic est uere saluator
 mundi. Scribunt hec vba Joānis
 iiii. ca. Que descripsit euangelista
 de benignitate miranda saluatoris
 nri iesu xp̄i exhibita mulieri samaritane. gra-
 ta iocundissimaq; debent esse fidelibus cunctis
 qñ in illis mystice ac sp̄ualiter designat amor
 ardentissimus quē saluator nri dignat⁹ est hu-
 mano generi demonstrare. Quia equidē q̄ fecit
 queq; dixit ab ytero virginis vsq; ad patibn-
 lū crucē ad salutē hoim ordinavit. Propterea
 namq; deus factus est hō vt perditū hoim re-
 dimeret atq; ad regna celestia renocaret. pec-
 cavit at̄ q̄tum in se fuit nō solū mulieris sa-
 maritane sed insup oim qui sibi adherere vo-
 lunt hereditatē incorruptā imarcescibilē et in-
 cōtaminatā in celis. Quapropter vt ista deu-
 tienti sermōe pcurramus historiā samaritane
 sub titulo de amore xp̄i erga humanū genus
 qd̄ sua benivolētia charitateq; reparavit. sic
 verba p̄posita dicūt. hic est vere saluator mū-
 di. In qb⁹ tres amores distinguere possum⁹.
 Primus dī amor peregrinans.
 Secundus amor manifestans.
 Tertius amor confortans.

¶ Qualis xp̄s peregrinando in paupertate et pe-
 nalitate quesivit hoim lapsū. Capitulum. i.
Primus amor xp̄i hōi lapso monstratus
 dī peregrinans. Voluit namq; peregrinā-
 do et discurrendo q̄rere oues errātes. qd̄ notat
 in p̄ncipio euāgelij siue i prima p̄e. Dī namq;
 ibi. Venit iesus i ciuitatē samarie q̄ dī sicbar
 Est at̄ Samaria vt inq̄r Bedda insignis pa-
 lestine. p̄uincie ciuitas adeo vt tota regio ei⁹ so-
 ciata samaria dicat. De hac insup ita dīc Isi-
 dorus. xiii. li. etimologiarū. Samaria regio
 palestine ab oppido quodā nomē accepit qd̄

vocabat samaria. ciuitas quondā regalis in
 israel. q̄ nūc ab augusti noie sebastia nūcupat.
 hec regio in iudeā et galileā media iacet. Ciui-
 tas ergo sicbar erat in illa regione q̄ antiquit⁹
 dicebat sichem vt p̄ Benē. xxiij. ca. Jo ait
 Crisost⁹. locus ille erat vbi p̄ Dina Simēō
 et leui grauē occisionē fecerūt. Sequit̄ Joānes
 in euangelio iuxta p̄diū qd̄ dedit iacob ioseph
 filio suo. Dicit Nicholaus dī lira. q̄ iacob ve-
 niens de mesopotamia emit agrū ab emor p̄n-
 cipe Sichem et ibi ad xp̄s habitauit iuxta vrbē
 Sed pp̄ raptū Dine occisi sūt habitatores il-
 li⁹ ciuitatis. et sic cessat in possessiōe eius. et illū
 locū dedit ioseph. Dñ Benē. xlvij. ca. dixit
 iacob. do tibi partē vnā extra fr̄es tuos quam
 tuli de manu amorre i gladio et arcu meo. Am-
 pliauerat iacob agrū quē emit addens et cōi-
 cinas possessiones iusto bello quesitas. Ibi at̄
 erat fons iacob. s. pute⁹ quē effodi iacob fece-
 rat. Dicit namq; Aug⁹ in omelia p̄ntis lectōis
 Quis puteus fons. sed nō ois fons pute⁹. vbi
 enī aqua de terra manat et vsū prebet hauriē-
 tib⁹ fons dī. Sed si in promptu et sup̄ficie sit
 fons tū dī. Si aut̄ in alto et in p̄fundo sit ita
 puteus vocat̄ vt nomē fontis non admittat.
 In hoc loco sic ait Theophilus. Ex cōmemo-
 ratōne fontis et p̄dij edocemur q̄ ca q̄ patri
 arche. pp̄ter fidē quā in deo habebant adepti
 sunt iudei pp̄ impietatē eorū pdiderūt. et eorū
 loca gētib⁹ tradita sunt. fatigat⁹ ergo iesus
 q̄ hora erat quasi sexta sedebat sic sup̄ fontes
 discipuli at̄ iuerāt in ciuitatē vt cibos emerēt
 Sessio illa vt Crisost⁹. dicit pp̄ laborē facta ē
 et vt expectaret discipulos. et pp̄ter estū refri-
 gerans corpus apud fontē. dū sic sederet ve-
 nit mulier de samaria haurire aquā. fm̄ Ni-
 cholaū de lira. Samaria nō est hic nomē ciui-
 tatis. sed gentis vel regiōis. q̄ illa mulier erat
 de ciuitate sichem q̄ tunc erat metropolis sa-
 maritanoꝝ. vt dicit Josaphus. xi. antiquita-
 tū libro. Dixit iesus illi mulieri. da mihi bibere
 Kūdit illa. Quō tu cū iudeus sis a me bibere
 poscis que sū mulier samaritana. Refert Cris-
 ost⁹. Iudeū cū extimauit a figura et locutiōe
 Micho. No de lira dicit. q̄ cognouit eū esse iu-
 deū p̄ habitū quē portabat. q̄ sicut erāt iudei
 distincti ab alijs in cultu dei et in circūcisiōe
 ita et in veste. Quare No iudei abominabant̄
 samaritanos multiplex ratio assignari potest
 Et prima fm̄ Crisost⁹. q̄ samaritani solū ea
 que moysi sūt suscipiētes. pp̄betaz nō multā

curā habebant. Secda qz samaritani cōlebant
deū z ydola z errabant dicētes deū esse corp⁹
Tertia rō f3 Nicho. de lira. qz samaritani mo
lestias multas intulerūt iudeis in reedificatō
ne templi z ciuitatis. vt p3 Mesdre. i. ca. Sed
in hac pte lra euāgelij dimissa ad pegrinantē
illū oculos mentis nre vertamus. Ipse vtiqz
deus incarnatus peregrinando z discurrendo
aias nras vt pastor sollicitissim⁹ pquisiuit. ha
buit at peregrinatio sua tres cōditiones.

Prima fuit conditio penalitatis.

Secunda paupertatis.

Tertia diuturnitatis.

¶ Prima fuit conditio penalitatis. Volūta
rie quippe languores nros tulit doloresqz por
tauit. Quisnam enarrare sufficiat labores xpi
quos tulit vigilando. orando. p pccis z ingra
titudine hoim. sepissime lugendo. ambulādo.
predicādo. ieiunādo z tandē passionē acerbis
simā sustinēdo. Expgiscere fidelis aia z intue
re regē celoz z dñm nō solū hac vice defatiga
tū z sedentē sup fontē. Sed fatigatū in prese
pio angusto. fatigatū i brachijs maternis dū
fugit herodē. fatigatū in egypto. fatigatū in
ieiunio. fatigatū in orōne. fatigatū in sudore
sanguineo. fatigatū sub pedibus capientium
illū. fatigatū in vinculis. fatigatū in illusioni
bus. fatigatū in sputis z fetidis osculis. fati
gatū in colūna. fatigatū i cruce. O dura mēs
hoim. O duricies cordiū nroz. fatigat xps ex
amore. patit ex amore. effudit sāguinē ex amo
re. Adouit ex amore. z nos cū qui nos tantum
diligat diligere nolumus. Propterea Aug⁹ i
libro 3 qnqz hereses. inducit xpm ita ad hoiez
ingratū loquentē. Lū esses inimicus prīs mei
recōciliaui te. Lū inter mōres z filias errares
quesiui te. humeris meis portauī te. laboraui.
sudaui. caput meū spinis opposui. manus me
as z pedes clauis obicci. vt te mibi copularez
z tu diuideris a me. ¶ Secda conditio peregr
inatiois xpi fuit paupertatis dū enī in hac vita
mansit pauperem vitā gessit. Ex quo dicebat
Matthaei viij. ca. Dulces foucas hnt z volu
cres celi nidos filius at hois nō h3 vbi caput
suū reclinet. Morādū tñ q qnqz hre voluit cū
aplis aliqd in cōi qd colligit ex euangelio. vbi
dī discipuli aut abierant in ciuitatē vt cibos
emerēt. Sed pp hoc dicit Aug⁹. xij. q. i. in ca.
habebat. habebat dñs loculos a fidelib⁹ obla
ta cōseruans z suoz necessitatib⁹ z alijs indi
gentibus tribuebat. Et sup p3. Lū idē Aug⁹

inquit. Habuit dñs loculos sicut dictū est de
quibuscūqz religiosis feminis q munistrabant
ei de sua substantia futurus erat paulus nihil
tale aliqñ querens z oia puincialibus donās
Sed qz multi infirmi ista quesituri erant. ma
gis infirmoz psonaz suscepit Xps. sublimi⁹
paulus. nunqd z xpo sublimius. xps qz miseri
cordius. Lū enī videret paulū ista nō esse que
siturū. puidit ne dānaret quesitū z prebuit
exemplū infirmo. hec ille. Et licet ita esse fir
miter sit tenendū nihilominus paupertatem
semp verbo z exemplo sublimi cōmendauit
¶ Tertia conditio peregrinatiois xpi dī diu
turnitas. Trīginta etenī tribus annis multi
pliciter pariendo vt predictū est. aias nras er
rabundas quesit. Nec ardor huiusmodi
stis de aiabus inueniendis vllō vnqz tpe po
tuit i eo extingui. Sitis dixit Samaritanē da
mibi bibere. Sitis insup clamaui i cruce. Si
tiebat vtiqz nram salutē. O iesu bndicte. O
fili dei altissimi. tu stis salutē nostram z nos
totis viribus illam recusamus. Tu precii tui
sanguinis. p debito nro soluis. z nos illud cō
tēnim⁹. Tu pie dolens in cruce clamās Sitis
Sitis Sitis. vnos obaudim⁹. Et q est nra in
gratitudo. que pīnacia. que scutia. Aucto
rem vite audire nolumus qz malicia nra nos
excecavit. diximus de amore peregrinante.

¶ Qualiter xps ex amore manifestauit homi
nī veritatem sūmi boni. falsitatem mundi. z
sublimitatem dei.

¶ Scūd⁹ amor xpi generi hūano exhibit⁹
dī manifestans. Manifestauit quidem
multa samaritane. q insup oibus nobis fecit
ac voluit esse nota. z precipue tria.

Primū est sūmi boni veritas.

Secūm est mundi falsitas.

Tertiū est dei sublimitas.

¶ Primū qd manifestauit iesus est sūmi bo
ni veritas. Errabat quippe mūdus varijs di
uersisqz opiniōib⁹ circa sūmū bonū. nec inter
phos inuentus est qspiaz q suo ingenio illud
valeret attingere. Quinimo euz de illo varia
fuisse locuti. tādē absqz imortalitate conclu
debant hoiez fieri posse bñm. Ideo inquit La
etantius in. iij. li. diuina. insti. 3 tales. Sūmū
bonū qd bñm facit nō pōt esse nisi in ea religi
one atqz doctrina cui spes imortalitatis adiū
cta est. hec ille. Quisnā bñm censeat cū qui vel
voluptate ai siue corporis oblectet. vel ingenio
z scia polleat. vl honestate niteat. vl diuinit

affluat. vel gl'ia tpali pfulgeat. et h'mōi. cū oīa
ista velocissime tranſeant atq; deficiāt. Pro
pterea xp̄s dicebat. Qui biberit ex aqua quaz
ego dabo ei non ſitiet in eternū. ſed fiet in eo
fons aque ſalientis in vitā eternā. Aqua xp̄i
eſt dei grā qua mediante acquirit eterna vita
Apparet itaq; qd ſumū bonū eſſe non pōt vbi
eternitas deſt. Hanc at eternitatē xp̄s p̄co
nizauit cū dixit Joānis. ij. ca. Sic deus dilexit
mūdū vt filiū ſuū vnigenitū daret vt oīs qui
credit in illā n̄ pereat ſed habeat vitā eternā.
Et iterū. vi. ca. Nec eſt voluntas p̄is mei qui
miſit me vt oīs qui videt filiū et credit in eum
non pereat ſed habeat vitam eternā. Et. x. ca.
Quis mecum vocē meā audiūt et ego dō eis vitā
eternā. Et Matth. xix. ca. Dis qui reliquerit
domū aut agros et. ppter nomen meū centu
plū accipiet et vitā eternā poſſidebit. Et. xxv.
ca. Ibunt hi in ignē eternū. iuſti aut in vitam
eternā. Et ſecūdū qd māfeſtauit ieſus eſt mū
di falſitas. dū dixit. Dis qui biberit ex hac aq̄
ſitiet iterū. In hoc ſiquidē decipit mūdus di
lectores ſuos qd dū deſiderata bona tpalia lar
gitur. nunq; tñ aiū ſatiare mentēq; quietā
re pōt. Hinc Micro ad demetriadē virginē
ita pulchre dicebat. Diuitiaz amor inſatiabi
lis eſt. expleri neſcit. bonoz cupido celerē rei
habiture finē ſine fine querunt. Mō ab re igit
xp̄s dicebat ſamaritane. Si ſcires donū dei
et quis eſt qui dicit da mihi bibere. forſan et tu
petiſſes ab eo et. qd xp̄s ieſus paratus eſt be
migne grām ſuā concedere oībus illā poſtulā
tibus. Sed mortales miſeri qñq; cū deo con
tendere nō erubescunt. Eū inquit quos dā
nandos p̄ſciuit creare voluit. Eū nō omēs
anteq; peccarent in grā ſua confirmatos im
peccabiles reddidit. Eū hōi peccare volenti
impedimentū nō preſtat et ſimilia. Quib; cō
ſulimus iſta nō eſſe querenda. cū bonus deus
oīa bñfecerit. ſed tñ conſideremus. qd quicq;
ille ſit qui ſaluari velit et gratiaz dei deſiderat
nunq; ſibi denegat. Molunt grām dei qd tpa
liū bonoz amore decepti in illoz fragili bre
uiq; vſu btōs ſe putant. Non p̄cipiūt hī ea q
dei ſūt. Quinimo inſtāmauere indicē ad ter
rena iſta et tranſitoria bona p̄cupiſceda. Hoc
myſtice apparet in ſamaritana. qd dū audiſſet
a xp̄o cōditionē aq̄ ſpūalis corpale aquā intel
ligebat et affectabat. Dicebat enī. dñe da mihi
hāc aquā vt nō ſitiā neq; veniā huc haurire.
Vbi dicit Aug⁹. Adhuc iſta mulier carnē ſa

pir. delectata eſt nō ſitire. et putabat h̄ ſm car
nē a dño ſibi eſſe pmiſſū. Dederat enī de⁹ ali
qñ ſeruo ſuo helie vt p quadraginta dies nec
eſuriret nec ſitiret. Qui hoc potuit dare p q
draginta dies ſi poterit dare ſp⁹ Delectata h̄
tali mūere rogat vt ei aquā viuā daret. Dixit
at ieſus illi. Voca virū tuū. i. ſm Auguſti. p̄e
ſenta intellectū tuū. ſed lraliter intelligendo
hoc dicebat xp̄s vt declararet ſibi turpitudinē
ſuā. Mā cū illa dixiſſet ſe virū nō habere. xp̄s
illā benigne redarguit reuelando ſibi qd qñq;
viros habuiſſet. poſt quoz mortem ſucceſſiue
adulteriū accepiſſet. Tertiū qd xp̄s manife
ſtauit eſt dei ſublimitas. qd nō ē ipſe dñs oīm
aliquid corporeū et vile vt falſo eſtimarūt p̄e
riq; de quibus dixi in primo ſermone huius
operis. Propterea cōfundit ſtulticia gentiū
que poſt idola cucurrerunt. et inceptia illorum
qui vel hoies vel aialia p̄ celeſtia corpa deos
eſſe dixerūt. Audiant hī oēs xp̄m ſamaritane
loquentē. Illa nāq; vt Ariſtoſto. ait. A xp̄o re
prehensa non contriſtata eſt. ne qd dimittens
fugit ſed admirat magis et immoratur. Dixitq;
xp̄o. dñe vt video propheta es tu. patres n̄i i
monte hoc adorauerunt. et vos dicitis qd hie
roſolymis eſt loc⁹ vbi adorare oportet. iudei
quippe dicebant qd nō licebat orare niſi in tē
plo a Salomone cōſtructo. Samaritani vo
aſſerebant eſſe orandū in monte ſamarie. ſm
Nicholaū d̄ lira. Ille erat mons gariim in q
filij iſrael bñdixerūt deū qñ intrauerūt terrā
p̄miſſionis. Et vocabant ſamaritan Jacob
et patriarchas p̄ſes ſuos. ſiue qd ipſi legē moy
ſi tenebant. ſiue qd iacob et filij eius in partib;
illis habitauerūt. ſiue qd ille mons ex heredi
tate iacob ad eos puenierat. Rndit itaq; ieſus
mulieri. Crede mihi qd veniet hora qñ neq; i
monte hoc neq; in hieroſolymis adorabitis
p̄rem vos adoratis qd neſcitis. nos adoram⁹
qd ſcimus. qd ſalus ex iudeis eſt. Dicit Ariſto.
Samaritani quidē qd neſciebant adorabant
qñ locale et corporeale eſtimabant deū nihil de
eo plus imaginantē qd d̄ ydoliz. et iccirco cultū
dei cum cultu demonū miſcuerūt. Subdidit
xp̄s. Sed venit hora et nunc eſt qñ veri adora
tores adorabūt p̄rem in ſpū et veritate. nam et
p̄ tales querit qui adorent eū. Spūs eſt deus
et eos qui adorāt eū in ſpū et veritate adorare
oportet. Mā placuit mulieri ſnia xp̄i. voluiſſ;
enī qd xp̄s diceret in monte illo eſſe orandum.
Et ppterca dixit. ſcio qd meſſias veniet qd

15
xps. cū ergo uenerit ille nobis annūciabit oīa
Dicit ei iesus. Ego sū qui loquor tecū. Et con-
tinuo uenerūt discipuli eius et mirabant q̄ cū
miliere loquebat xps. Admirabant inquit sic
p̄ abundantiē xpi mansuetudinē et humilitatē
qm̄ ita p̄spicius existens sustinuit loqui cum
tāta benignitate mulieri inopi et samaritane.
Relicta x̄o ydria sua abiit festina mulier in
ciuitatē dicens. Venite et uidete hoīes qui dī-
xit mihi oīa q̄ feci. nunqd ipse est xps? Quare
multi de ciuitate uenerunt ad illū audientes
q̄ samaritana referebat. Nā ut dicit Nicho-
de lira. Samaritani erāt in suspensio de aduē-
tu xpi de primo. tum p̄ p̄ impletioē t̄pis. tūz
p̄ p̄ predicationē iōannis cuius predatio tunc
erat famosa et de xpo p̄clamata. Ideo facili-
crediderunt verbo mulieris.

**Qualiter xps ex amore confortauit discipu-
los ut predicarent.**

Capitulum. iij.
Tertius amor xpi generi humano exhibi-
tus ut confortans. Confortauit siquidē
discipulos ut pro salute hoīm predicarēt. Et
ut eorūz predatio efficax fructuosaq̄z habe-
retur. tripliciter illam docuit exercendam.

Primo feruenter.

Secundo letanter.

Tertio perseveranter.

Primo docuit discipulos predicare feruē-
ter cū desiderio. s. salutis. primi. nā de illa ma-
gis d̄z esse predicator sollicitus q̄ de propria
corporali necessitate. Hinc est q̄ cū xps insta-
ret comedēdi uoluit benignus iesus differre
ut intenderet p̄dicationi. dans exemplū alijs
filiis faciendi. Et h̄c q̄d d̄r in euangelio. In-
terea. i. ante q̄z uenissent samaritani rogabāt
eū discipuli eius dicentes. Rabbi manduca.
Ille at̄ dixit eis. Ego aliū cibū habeo mandu-
care quē uos nescitis. Hic Theophilus ait.
Dñs sciens q̄ samaritana totā ciuitatem ad
eū attraheret hoc discipulis significauit dicēs
Ego cibū habeo manducare quē uos nescitis
Et Crisost. hoīm salutē hic cibum vocauit.
ostendens q̄tū desiderii h̄z n̄re salutis. Dice-
bant ergo discipuli adinuicē. Nunqd aliquis
attulit ei manducare? Rudes adhuc erāt et d̄
cibo corporali putabant xpm loqui. At ipse sub-
didit. Addeus cibus ē ut faciā uoluntatē eius q̄
misi me. s. ut p̄ficiā opus eius ut predicando
samaritanos cōuertā et in cruce moriendo ac
meū sanguinē fundendo. p̄ p̄ctis hoīm satis-
faciā. Q̄ si uideremus xpm labia sua dulciora

sup̄ mel et fauū aperiēt. audiremusq̄z suauis-
simā uocē eius dicentē. Addeus cibus est ut fa-
ciā uoluntatē p̄ris mei q̄ misi me. pieq̄z con-
siderare uellemus ardorē sui cordis q̄ feruen-
tissime n̄raz salutē exoptat utiq̄z viscera n̄ra
cōmouerent. Q̄d si nō fieret duriores petris
imaniores beluis et indomit̄ feris crudeliores
merito censendi crim̄. Dicebat ergo discipu-
lis exposit. Mōne uos dicitis q̄ adhuc q̄rtuor
menses sunt et messis uenit. quasi dicat licet
t̄ps messis corporalis adhuc distet. tñ tempus
messis spūalis instat. Dicit at̄ messis collectō
frugū. et ad similitudinē huius messis spūaliter
d̄r uocatio hoīm ad fidē. p̄ quā cōgregabunt̄
hoīes in dñi horreū. Vñ sequit̄. Ecce dico uo-
bis leuate oculos ūros et uidete regiōes q̄z iā
albe sunt ad messē. hoc dicebat p̄p̄ samarita-
nos uenientes ad ipsū iā dispositos ad credē-
dū. **S**ecundo docuit discipulos predicare letan-
ter ut. s. cōsideratione premij nō euitarent p̄-
dicandi labores. Sicut enī samaritani iā erāt
dispositi ad credendū p̄ predicationē xpi. ita
etiā xps uidebat multitudinē gentiū p̄ totūz
mūdū cito cōgregandā in horreū ecclesie p̄ p̄-
dicationē apostolorū. ex qua predicatione me-
ruerunt premiūz eterne uite. Et hoc est q̄ d̄r.
Et qui metit mercedē accipit. in p̄nti enī est
prima messis p̄ quā hoīes adducunt ad fidē. et
in hac messe messorēs fuerūt apli. Vltia x̄o
messis erit in iudicio qm̄ colligent̄ fideles itra
horreū glie. et tunc messorēs erūt angeli. Et iō
sequit̄. Qui cōgregat fructū. i. multitudinē fi-
deliū reponendā in uitā eternā. q̄ pacto iudi-
cio reponent̄ in horreo glie p̄ miseriū xpi. ita
rū. Et q̄z xps locut⁹ est de messe spūali p̄ filiu
dinē messis corporalis. iō ostēdit in q̄ est filia
et in quo dissimilis. Ad cuius intellectū sciendū
q̄ apud iudeos erat. puerbiū de hoc q̄ qm̄ ali-
quis multū laborabat in re aliqua et alius re-
portabat fructū dicebat. puerbialiter. Vnus la-
borat et alius gaudet. Et sic aliquando contin-
git de messe corporali. que ab vno aliquando
seminatur. et ab eius hoste irruente colligitur.
De messe x̄o spūali sic est. q̄ alij seminaue-
runt et alij messuerunt. q̄ patriarche et p̄phe-
te antiqui seminauerunt prima semina fidei
sed apostoli messuerūt. in q̄tū populū ad per-
fectionē fidei redaxerunt. Verūtū uerq̄z re-
portat gaudium. q̄ tam prophete antiqui q̄z
etiā apli p̄p̄ meritiūz laboris sui recepti sunt.

ad celeste gaudiū. Et in hoc nō tenet puerbiū de messe corporali de qua nō gaudet seminās si ab alio metat. Et hoc ē qd dī vt t qui semināt sīl gaudet t qui metit. s. pphete t aplū. hoc enī vbo verū est. i. puerbiū ecclesie pro tanto h3 locū in proposito. qz aliū est qui semināt. s. patriarche t prophete. t aliū est qui metit. s. aplī. Ideo sequit. Ego misi vos metere. i. ad pfectionē fidei adducere. qd vos nō laborastis. pphete enī t patriarche multū laborauerūt in denūciando aduentū xpi t arguendo infidelitatē ppli. propterea subdit. Alij laborauerūt t vos in labores eoz introistis. qz s. pphetias ab alijs pñciatas predicabitis. Tercio docuit xps discipulos predicare pferanter. qz mansit ipse cū samaritanis duos dies. Dicit nāqz in euangelio. Ex ciuitate at illa. s. Sichar multi crediderūt in eū samaritanoz. ppter verbū mulieris testimoniū phibētis qz dixit mihi oia quecūqz feci. Istud testimoniū videbat efficat ex duobus. Primo qz dicebat qd honorē suū ex celo veritatis. Secdo qz ostendebat eū scire talia q nō poterat scire via humana. Verūtū qz hoc testimoniū non fuit nisi quedā psuasio ad credendū. qz pfectio fidei ipsoz facta est p xpm. Ideo subiungitur. Eū igit venissent ad illū samaritani rogabāt eū vt ibi maneret t acquieuit petitioni eoz. Et multo plures crediderunt in eū p sermone eius qz a principio. t pleriqz dicebāt mulieri. qz iam nō pp loquelā tuā credimus. ipi enī audiuiūt ab ipso. s. qui est deus t hō. t scim⁹ firmū credendo qz hic est vere saluator mūdi. Qui p tot innumeris bñficijs hūano generi collatis omēs debitas grās psoluamus. vt sic mereamur ingredi regnū celozum. Amen.

Sermo sextusdecimus de mirabili resurrectione laçari.

Statim prodit qui fuit erat mortuus. Scribuntur hec xba Joānis. xi. ca. Et si oia mirabilia que fecit xps mentes nras in admiratōnes pducere debeant. id tñ pte ceteris efficit stupenda resurrectione laçari. Ideo Aug⁹ in omelia ita inquit. Inter oia miracula q fecit dñs laçari resurrectione precipua predicat. Sed si attendim⁹ qz fecerit. delectari debemus potius qz admirari. Ille suscitauit hōiem q fecit hōiem. plus est hōiem creare qz resuscitare. hec ille. Quia xpo in tanto miraculo t fides reborat dñ po-

tentia diuinitatis xpi ostendit. t spes ad immortalitē subleuat. Ideo in pñti sermōe de laçaro resuscitato dicemus. de quo tria erunt mysteria contemplanda.

Primū dī infirmitatis incurabilis.

Secundum mortis indubitabilis.

Tertium resurrectionis mirabilis.

De infirmitate incurabili laçari. p qua curanda miserunt sorores eius nunciū ad iesū.

Capitulum. i. Primū mysteriū ptemplādū de laçaro resuscitato dī infirmitatē incurabilē. Hoc vtiqz cōtinet in. i. pte euangelij vbi sic scribit euangelista. Erat quidā languens laçarus. dicit Michelaus d lura. qz infirmitas eius erat mortalis eo qz languebat. deficientibus quasi viribus t vie nature curari nō poterat. Seqt lra A Bethania d castello marthe t marie sorozū eius qz in illo castello iacebat infirmus. Erat at Bethania iuxta hierlm quasi stadijs quodeci. Adaria at erat que vñxit dñm ynguēto t exersit pedes eius capillis suis cuius frater laçarus infirmabāt. Dixū at hec maria fuerit illa peccatrix de qua scribit Luce. vij. ca. varie loquunt doctores. Micro⁹ enī t Lrisost. dicūt istā fuisse aliā. Dñ illa dī peccatrix. hec scā t honesta. t pp hoc nomē illius taceat istius at nomē hic exprimit t ambe vñxerunt xpm. Sed illa fecit hoc ex pctōz suoz cōpunctiōe. ista ex deuotione. Begeo. No t Aug⁹ dicūt priū. vñ in li. de sensu euangelistaz dicit qz ista maria bis vñxit dñm. sumēs argumētū qz Joānes dicit hec vñxit i pterito exprimēs vñctionē pedū. t in sequēti ca. explicat scdam vñctionē capitis. prima at vñctio fuit ex contritiōe quā lucas narrat diffuse t hic breuiter repetit. Secda No vñctio fuit ex deuotiōe. huic opinioni adheret scā mī ecclia. vt plen⁹ ponit i quadagesimali. Ergo ad laçaz redeam⁹. Adiserunt quidē sorores eius curationē fratris desiderātes ad iesū dicētes. Dñe ecce quē amas infirmat. Queret hic aliquis cur nō iuerunt ipse psonalit. Ad hoc ita Lrisost. inqt. Ideo nō iuerūt ad xpm sicut centurio t regulus qz vehēmenter confidebant de xpo. ppter multā familiaritatē quā habebant ad eum t qz a luctu detinebāt. Theophil⁹ No ait. Adulieres erāt quas nō decet de facili domū exire. Hoc Micro⁹ in eplā ad Eustochium docet. Karus ait tibi sit egressus in publicū martyr. res tibi querant in cubiculo. Distabat itaqz

a Bethania xps p dicta. postq̄ eni indei vo-
luerunt eū lapidare ex eo q̄ dixerat. Ego ⁊ p̄
vnu sumus ipse de manib⁹ coꝝ euades abiit
trans Iordanem ad quē non iuerunt sorores
laçari rōnibus predictis. sed miserūt nec dire-
rūt veni. qz amāti sufficit nūciare necessitatē
amici. Audiens āt iesus dixit eis. s. rīdendo p
nunciū. Infirmitas hec nō est ad mortē. sed p
gloria dei. vt glorificet filius dei p eā. Mō est
per hoc intelligendū vt doctores sancti decla-
rant q̄ laçarus fm opinionē quorundā here-
ticoꝝ non fuit vere mortuus. qz sic destruet
veritas euangelij. cū tamen infra xpus dicat.
laçarus mortuus est. Sed p tanto dī Infir-
mitas hec nō est ad mortē. qz nō tendebat ad
mortē ibi sistendo propter resurrectionē. Hic
Theophilus dicit. Ipsa mors nō erat ad mor-
tem. sed potius ad miraculū. quo facto crede-
rent hoies in xpm ⁊ vitarent veram mortem
Ideo dixit. sed pro gloria dei ⁊c. qz. s. in resur-
rectione laçari manifestari debebat virtus
⁊ potentia diuinitatis que erat in xpo qui ve-
rus homo erat ac verus deus. Vt āt audiuit
qz infirmabatur. Tunc quidē mansit in eodē
loco scilicet trans Iordanē duob⁹ diebus ex-
pectando. vt refert Crisost⁹. vt laçarus mo-
reretur ⁊ sepeliiret essetqz quatrivannus aūqz
illuc accederet ad maiorē certitudinē miracti.
De morte laçari ⁊ de verbis xpi cum apo-
stolis anteqz iuisset ad laçarum suscitandum.

Capitulum. ij.

Secundū mysteriū ptemplandū de laça-
ro resuscitato dī mortis indubitalis. nā
indubitanter laçarus mortuus est. qd̄ xps di-
scipulis voluit sapientissime p̄palare. Dixit
eni eis. Eamus iterū in iudeā. Dicūt ei disci-
puli. Rabbi nūc querebant te iudei lapidare
⁊ tu iterū vadis illuc. quasi dicāt n̄ est tibi nec
nobis securū. Rīdit iesus. Mōne duodecim
hore sunt dici si qs ambulauerit in die nō of-
fendit qz lucē h⁹ mūdi videt. Si āt ambulaue-
rit in nocte offendit. qz lux nō est i eo. Hic fm
aliqs appellat se diē. ⁊ duodecim aplos. xij. ho-
ras. ac si dicat. hore sequunt diē ⁊ nō dies ho-
ras. Sic ⁊ vos debetis sequi voluntatē meaz
nō ego vestrā. Et ideo si voluntatē meaz qui-
sū dies secuti fueritis nō offenderis. si āt vo-
lūtātē vram q̄ ē nō secuti fueritis offenderis
Vel aliter pōt intelligi fm Micholau de lira.
Mōne duodeci hore sūt dici. nō debetis crede-
re q̄ iudei p̄seuerēt in volūtate me lapidandi

qz sic hore mutabiles sunt sic ⁊ affectus hoīm
quinimo sepius in die mutat cor hoīs q̄ hore
Et iō si qs ambulabat in die. i. setē iuste ⁊ pa-
cifice nō offendit. Et fm primā expositionē. q
ambulat in die. i. mecū q̄ sū lux mūdi faciēs di-
em grē. nō offendit. i. securus d̄z esse qz lucem
h⁹ mūdi videt. i. meipsū. Si qs āt ambulauit
rit in nocte. i. sine p̄sentia mea offendit. postq̄
sic dixit reuelauit mortē laçari noie somni ex-
primens illā. Laçarus inqt Amic⁹ nī dormit
sed vado vt a sōno excitē euz. Hic Aug⁹ ait.
Q̄ āt dixit dormit verū dixit. dño dormiebat
hoibus mortuus erat qui cū suscitare nō po-
terāt. Mā dñs tanta felicitate excitabat de se
pulchro q̄ta tu excitas dormientem de lecto.
Dixit ergo dormit fm potentia suā. hanc āt
cāz sui itineris vt dicit Micholaus de lira. as-
signauit vt asscuraret discipulos. q̄si dicat n̄
debetis timere qz nō vado ad disputandū cū
iudeis. sed ad laçarū suscitandū. At discipuli
respondere. Dñe si dormit saluus erit. i. ex quo
dormit signū est sue curationis. nō est necessa-
riū q̄ vadas illuc. Mōdū eni erant asscurati
ad plenū p verba xpi. qz adhuc erant infirmi
⁊ imperfecti. Sed graue videt nōnullis q̄ disci-
puli crediderint dñm velle ire tā longā viam
ad boiem excitandum. Pro quibus ita refert
Crisost⁹. Istud dicemus qm̄ extimabant hoc
enigma esse q̄lia multa loquebat. qz ēt crāt ru-
des ⁊ in timore positi male capiebāt Vba xpi
Ideo instabat ne redirēt in iudeā. Tūc mani-
feste locutus est dicens. Laçarus mortuus est
⁊ gaudeo nō. s. de morte eius absolute. sed pp
vos vt credatis ⁊ in fide cōfirmemini. qm̄ nō
erā ibi ⁊ tū mors illi⁹ mihi nota fuit. Sed ca-
mus ad eū. Dixit thomas. s. alijs discipulis.
Eamus ⁊ nos ⁊ moriamur cū eo. protulit hec
verba tho. fm aliqs ex quadā desperatōe. Vt
fm alios ex amore ⁊ dilectione. q̄si diceret. me-
lius est nobis cum illo mori q̄ sine illo viuere.
Venit ḡ iesus ⁊ inuenit eum quattuor dies
iā in monumēto habentē. Quattuor dies diē
ad ostendēdū certitudinē mortis. qz licet sint
alique infirmitates latētes quib⁹ videt aliqui
mortuus ad tps hoc tñ non durat p quattuor
dies. Dicit ēt in monumēto. s. in ira reclusus
qz dato q̄ fuisset ibi positus viu⁹. nobile min⁹
in tanto tpe fuisset ibi mortuus. Multi āt ex
iudeis venerant ad marihā ⁊ mariā vt cōso-
larent eas de s̄re suo. Sed quō inqt Crisost⁹.
iudei consolabantur dilectas a xpo. cum iam

statuissent qd si qd xpm pfiteret extra synago-
ga fieret. Sed pp calamitatis necessitatē aut
quasi nobiles has mulieres reuerētes eas cō-
solabant. aut qd bi aderant qui nō mali erant
multi enī ex ipis credebāt. hec ille. *M*arthā g
vt audiuī qd venit iesus. ipsa enī habebat cu-
rā domus. Et iō primo est ei nūciatus aduen-
tus xpi p aliquē qui illū preuenerat et occurrit
illi reuerenter et deuote. *M*aria āt domi sede-
bat cū indeis qui ad eas venerant. Dixit ergo
martha ad iesū. Dñe si fuisses hic frater me⁹
nō fuisset mortuus. Ex hoc apparet qd crede-
bat ipsū potuisse preseruare frēm suū a morte
tñ impfecte credebatur qd videt innuere qd non
posset xps tātum absens qdū pñs. Subdidit
martha. Sed et nūc scio qd qūqz poposceris a
deo dabit tibi deus. Vides p hoc qd nō fuisset
hñ edocta de eius diuinitate qd nō dixisset qd
cūqz poposceris. sed quecūqz iusseris fient.
Dixit illi iesus. Resurget frater tuus. hoc illa
intellerit de resurrectione futura. ppterca rñ-
dit. Scio qd resurget in resurrectione in nouis-
simo die. loquebat āt de resurrectione generali
fm *L*risost. vñ qd audierat multa a xpo de re-
surrectione loquente. Vel qd erat de secta phari-
seoz qui resurrectionē confitebant ex verbis
scripturarū. Dixit ei iesus explicans intentio-
nē suā d resurrectione. ppinq. Ego sū resurre-
ctio et vita. Sū. s. vita p essentia. ppter qd sūz
cā vite oībus viuētib⁹ et possū dare vitā mor-
tuis. Quia qd est tale p essentia est cā oīm ali-
oz q sunt p participationem vt habet. ij. *A*de-
thaphi. Qui credit in me et si mortuus fuerit
viuet. Et oīs q viuūt et credit in me nō moriet
in eternū. credis hoc? Non potest q si ignorans
sed querens eius cōfessionē ad meritū. qd ore
fit cōfessio ad salutē. Ait illi vñqz dñe. p Xba
enī xpi erat in fide instructa. plen⁹ in fide qz
ante qd pater et eius sequenti cōfessioe. Ex q
primo exprimit xpi dignitas sacerdotalis et re-
gia cū dñ. Ego credidi qd tu es xpus. i. vnctus.
vnctio debebat regibus et sacerdotib⁹. Secūdo
explicat xpi diuinitas cum sequit filius dei. s.
nālis. Tercio ponit incarnationis veritas cū
subditur. qui in hūc mūdū venisti. nō per loci
mutationē. sed p carnis assumptionē. Et cū h
dixisset a xpo edocta abiit et vocauit mariā so-
rorē suā silentio. *L*risost. ait. Ideo occulte so-
rorē vocat. qd si sciuisent indei xpm aduenire
recessissent et nō fuissent testes miraculi. Dixit
itaqz *M*arthā sorori. *A*dgā adest et vocat te.

*N*ō est credendū hoc loco marthā fuisse men-
titā. cū dicit vocat te. qd nō fuit ab euāgelista
expressū cū id euāgelista fecerit pp bēnitatē
Et aut maria audiuī martham surrexit cito
et venit ad xpm. qui nondum venerat in ca-
stellū sed erat adhuc in illo loco vbi occurre-
rat ei martha. iudei ergo qui erant cū ea in do-
mo et cōsolabant cā secuti sunt cā dicentes. qd
vadit ad monumentū vt ploret ibi. maria g cūz
venisset vbi erat iesus videns eū cecidit ad pe-
des ei⁹ et dixit ei. Dñe si fuisses hic frater me⁹
nō fuisset mortuus. At iesus vt vidit cā plo-
rantē et iudeos q venerant cū ea plorantes in-
fremuit spū et turbauit semetipsū et dixit. vbi
posuistis eū? *M*ic dñe Bedda. Non oīa dixit
maria que *M*arthā protulerat. quia cōsuetudo
hoīm more p lachrymis non oīa que voluit
proferre potuit. Et de xpo ait *L*risost. *M*ar-
rie loquenti nihil xps loquit. neqz ea dicit que
sorori dixerat. Turba enī aderat multa et non
erat tempus illoz verborū. Sed condescendit
et humiliat humanā naturā denudans. Infre-
muit ergo spū et turbauit seipsū. *D*ñe *M*icho-
laus de lira. Fremuit et confurgit ex indigna-
tione. *I*ste ergo xpi fremitus. pcedebat ex in-
dignatione eius d diaboli per cuius suggesti-
onem mors intrauit in mūdū. que erat cito
debellaturus. Turbatio āt illa procedebat ex
cōpassione laqari et soroz eius. Sciendū tñ q
iste passionēs et cōsimiles non fuerunt in xpo
vitiose sed magis virtuose. qd non erant per-
uertentes iudiciū rōnis sed magis sequentes
et p ipsū excitare. Aduertendū insup pro eo q
xps dixit. vbi posuistis eū. qd fm *A*ugustinus
in li. de verbis dñi. *N*ō locū sepulchri ignorare
credi dōz sed fidem populū approbare volebat.
Et autem dixerunt ei veni et vide et iter ver-
sus monumentū cepit. lachrymatus est iesus
*L*achrymabat quidez ex cōpassione et pietate
tanqz verus hō. lachrymabat et vt pie cōfide-
rare possumus ppea q quintadecima futura
die ventura erant sup eū. Itaqz intra semet-
ipsū flendo dicebat. *O* laqare mi dilecte ego
plorando ad tuū monumentū accedo. Et. xv.
die sequenti magdalena cū mulieribus et ma-
tre mea bñdicta d cruce depositū plorādo me
ad monumentū nouū adducunt. *O* laqare mi
ego hodie cruā te a faucib⁹ mortis et qntade-
cima die ego p salute hoīm illi⁹ prāti me sub-
dā. *O* laqare mi aīa tua exaudiet vocē meā de
inferis et corpi vnict. et. xv. die clamabo i cruce

et ingrati hoies nō audient me vocantē. iudel
āt vidētes xpm flere dicebāt. Ecce quō ama-
bat lazarū. Quidā insup ex ipis dicebāt: Nō
potuit hic qui aperuit oculos ceci nati facere
vt hic non moreret.

¶ Quinqz sunt conditiones que ostendūt
certitudinem miraculi in resurrectione lazari

Tertū mysteriū contēplandū d lazaro re-
suscitato d resurrectionis mirabilis. in

quo quinqz sunt consideranda que faciunt ad
miraculi certitudinē et magnificentiā.

Primū est sepulchri descriptio.

Secundum lapidis amotio.

Tertium xpi oratio.

Quartum lazari vocatio.

Quintum subita resurrectio.

¶ Primū cōsiderandū est sepulchri descriptō
vt āt dixit textus euangelij. Iesus rursus fre-
mens in semetipso venit ad monumentū. i. p-
uenit siue applicuit. fremitus āt ille et idigna-
tio fuit pp iudeos de illo iniqz murmurantes.
Erat āt spelūca et lapis supposit⁹ erat ei. Spe-
lūca vt dicit hic Bedda ē rupis vocata. **¶** Se-
cūdū p̄siderandū d lapidis amotio. dixit qdē
iesus tollite lapidē. **¶** Trisost. hoc dixit vt cos
testes faciat miraculi. Rndit **¶** Martha. dñe iā
feter q̄triduanus est. fm Theophilū hoc mar-
tha tanqz diffidens dicit. vcluti ipossibile cre-
dens posse frēm suscitari ob dixz diuturnita-
tē. Vel fm alios. bec verba nō sūt desp̄atiōis
sed poti⁹ admiratiōis. Dixit illi iesus. Mō-
ne dixi tibi qm si credideris videbis gl̄iaz dei
i. gloriosā ei⁹ virtutē in suscitatione fr̄is tui.
Tulerūt ergo lapidē ad p̄ceptū xpi. **¶** Tertū
p̄siderandū est xpi o. Voluit quidē orare vt
cōfunderet maliciā iudeoz q sibi imponebāt
q faciebat miracula virtute demonū. Quare
elcuatis oculis sursum dixit. **¶** Pater gr̄as ago ti-
bi qm audisti me. Deus eni p̄ celestis magni-
ficentissimus est. Et iō ex gr̄az actiōe de p̄e-
ritus ad p̄standa bñficia sequētia. puocat. hoc
vtiqz est. p̄p̄iū magnifici vt habet. iiii. **¶** Eth̄i
coz. Subiūxit i orōne xps. Ego aut sciebā qz
sp̄ me audis. sed pp pplm q circumstat dixi. vt
credant qz tu me misisti. Sciēdū h q orare pa-
trē puenit xpo rōne hūanitat̄is in q minor est
p̄e nō rōe diuinitat̄ in q est ei cālis. **¶** Quar-
tū p̄siderandū est lazari vocatio. postqz eni sic
orauit clamauit voce magna. lazare veni foras
Dixit hic Theophilus. Alius clamauit vt gē

illis oia refrenet fabulantiz in tumultis esse
aias defunctor. Clamat igit q̄si aduocans de
longinā. Vel fm **¶** Nicho. d lira. **¶** Clamauit vo-
ce magna qz si dixisset in silētio. possent aduer-
sarij dicere q verba magica. ptulisset. **¶** Qui
tū p̄siderandū d subita resurrectio. Stati nā-
qz. p̄dixit q fuerat mortuus ligatus manus et
pedes inistis. et facies sudario erat ligata. hic
declarat virt⁹ diuina. nō solū suscitando mor-
tuū sed et faciēs exire ligatū. In h insup appa-
ret certitudo miraculi in q̄tū exiuit lazar⁹ eo-
mō q fuerat i sepulchro posit⁹. Dixit eis iesus
Soluite eū. fecit hoc vt accedētes de prope et
tangētes ex visu et tactu essent testes miraculi
subiūxit xps. Et sinite abire. vt ostendat vere
suscitat⁹ p opa vite. cuiusmodi est ambulatio
et comestio et sitia. **¶** Adulti ḡ ex eis q venerant
ad mariā et marthā et viderāt q fecit iesus cre-
diderūt in eū. Quidam āt ex ipis abierūt ad
phariseos et dixerūt eis q fecit iesus. Vicūt ad-
ctoies aliq q id fecerūt bono celo moti. volen-
tes ex miraculo viso refrenare irā coz p̄ iesus
tāqz irrationalē. Alij **¶** No asserunt. q ex mali-
gnitate moti fuerūt ad h. qz ex visis signis boni
et electi cōuertunt. mali obdurant. Et hoc ma-
gis videt ex lra sequenti. vbi agit de cōgrega-
tione phariseoz ad tractanduz de morte xpi.
Expimur sic eē in pplō xp̄iano in q multi au-
dientes enarrari exquisita opa xpi. afficiunt
sp̄uali leticia. pleriqz **¶** No illa deridere solēt. et
qd grauius est negāt et impugnat veritatē p̄-
phetaz aploz martyz doctoꝝqz testimonio
cōprobatā. Adendaciū inquit est q lazar⁹
resurrexit. **¶** Stulti. **¶** Tardi corde ad creden-
dū. vos mēdaces estis vos filij diaboli. q cuā
geliste ioāni virgini dei electo acquiescere recu-
satis. Ipse vtqz lazari resuscitati texuit histo-
riā q oia oculatē p̄spexit. Ergo oī infidelitate
deposita. demus gr̄as xpo nro redēptori q sic
lazarū quatrduanū suscitauit a monumento
ita in fine seculi resuscitari faciet omēs hoies
mūdi vt in eternū dānent iniqui. **¶** Justis **¶** No
tribuat premiū vite eterne. Amen.

¶ Sermo decimusseptimus de pijsima pas-
sione saluatoris nostri iesu xpi.

Gloriamus ante do-
minū q fecit nos qz ip̄e est dñs de-
nf. Ad passionē nos inuitantis. p̄-
phete illuminati verba sunt ista p̄
xciiij. Nescio quid flebilis ac pietate et cōm-

seratione magis dignū cōmemorari pōt. q̄ abiectissima passio moīsq; acerbissima iesu xpi filij dei. Vtiq; oī fēra crudelior. duriorq; petris cēseri d̄z. quisq; ille sit. q ad tanti mysterij memoriā nō cōpungit. Si enī absq; lachrymis nō solū narrari vel dici. imo nec excogitari p̄t que de morte Cesaris aut Iudompei magni aut Hectoris troiani. aut Darij persarū regis. vel Alexandri macedonis. aliorq; regū vel imperatorū cōscripta sunt. q̄to magis mors regis regū plangentibus oculis ad mentē est reuocanda. Accedit ad hoc q ille q petm nō fecit. nec dolus inuētus est in ore ei mortuus est. p nobis debitoribus mortis. vt nos redimeret. vt nos saluos faceret. vt nos ad patriā celestē reduceret. in ligno crucis pendit. Cōpatiendū itaq; illi est qui tā dura p nobis tulit tormenta. ne in die iudicij cum venerit in gloria maiestatis sue inueniemur ingrati in cōspectu eius. Mā vt quidā deuotus ait. Hodie xps de cruce sic alloquit vnū quēq; Vnde hō q p te patior. vide penas q bus afficior. vide clauos quibus confodior. n̄ est dolor sicut quo crutior. cū sit tantus dolor exterior. intus tñ dolor est granior. tā ingratū dū te experior. Deponamus igit dūritiā ai. i. duamusq; viscera pietatis et deuotione qua possum? xpm in cruce passū pariter lugeam? Nec vile aut muliebze putādū est hoc officiū eroluere. quinimo et piū et laudabile fore exemplū luculentissima manifestant. Scribit nāq; Genes. l. ca. Ioseph ruit sup faciē patris sui defuncti flens et deosculans eū. Et Genesis. xxv. ca. Qualiter abrahā fleuit Sarā vxorē suā defunctā. Et ij. Regū. i. ca. Quō dauid p̄xit sup Saul et Jonathā interfectos in prelio. Et ij. Regū. iij. ca. Quēadmodum dauid leuauit vocē suā et fleuit sup tumultū abner quē Joab et abisai interfecerāt. Et ij. Regū. xvij. ca. d̄r adhuc de dauid. q cū audisset mortē filij sui absolon. flebat dicens. Absolon fili mi. fili mi absolon. Et Numeri. xx. ca. Laudat populus qui mortuo Aaron fleuit p triginta dies. Et i. Regū. xxvij. Samuel mortu? est planxitq; eū oīs populus. Et ij. Machabeorū. ix. ca. ponit. q postq iudas Machabeus cecidit et occisus fuit in prelio fleuit eū oīs populus planctu magno. Narrat et Iustinus. q cū nūcia tum fuisset Alexandro vxorē darij quā detinebat captiuā in partu mortuā fleuit ex hūanitate. Insup q dū Alexander exposit exanime

corpus darij inuenit quē sui interfecerant fudit lachrymas. Quis ergo absq; gemitu audire pōt q ille q oibus p̄stat vitā est mortu? in cruce. O xpiani oēs. O viri O mulieres. O iuuenes. O senes. O virginēs. O vidue. O nupte. O pie matres. O ppli cuncti nobis oibus dicit ecclesia verba in themate pposita. Ploremus aū dñm affixū patibulo crucis qz ipse est dñs deus nr. Ad quē ploratū possum? deo ppitio peruenire. si diligēter voluerim? ac fideliter considerare ignominia crucis dñi nr̄i iesu xpi. Iccirco in p̄nti sermōe d̄ ipa passione dñica tria mysteria pponem? p̄tēplāda Primum d̄ voluntatis. Secundum humilitatis. Tertium acerbitatis. Et xps ex ardentissimo amore volens passus est de voluntatis eius qualitate.

Primū mysteriū p̄tēplandū de passiōe iesu xpi d̄ voluntatis. Ad cuius claram explanationē tria dubia occurrūt enucleāda. Primum vtrum xps passus sit ex voluntate aut ex necessitate. Scdm vtrū in xpo fuerūt plures voluntates. Tertiu vtrū in xpo fuit p̄ritas volūtatiū. Ad primū dubiū dicere debemus q xps ex voluntate passiōē sustinuit. Hoc vtiq; probamus abunde. d̄r enī p Isaiā. liij. ca. D blatus est qz ipse voluit. Et Damascenus inqt. Nihil coactū in xpo sed oia volūtaria. volēs esuriuit volens sitiuit volens mortu? est. Insup passio xpi fuit bona et meritoria ergo voluntaria. Vñ Aug? li. i. cōfessionū ait. Memo inuitus bñ agit etiā si bonū est quod agit. Et hec snia confirmat. xx. q. iij. ca. p̄sens cleric? Nullū bonū nisi voluntariū. Et. xv. q. i. ca. nō est. Voluntariū sibi militē elegit. xps. Quare et ipse voluntarie passus est. Dicit nāq; Alexander de ales in. iij. volumine sūme sequēdo Damascenū Hilariū et Hugo. in li. de sacramentis. q alii fuit potentia patiendi in xpo q̄ sit in nobis in statu miserie et in adā in statu innocentie. Nam in statu innocentie fuit potentia patiendi sine necessitate et sine voluntate. quare Adam impassibilis erat ex virtute diuine protectionis nō ex sua nā. In statu miserie est potentia patiendi cū necessitate et sine voluntate. In dño iesu xpo fuit potētia ad patiendū nō tñ indisposita. vt in Adā. nec cū necessitate vt in nobis. sed cū dispositione

ad patiendū et cū voluntate potente, phibere passionē. Mā cū sit duplex potētia, scilicet actiua et passiua, potētia actiua in nobis ē solū subiecta volūtati, potētia passiua nō et sequit cōditionē nature. In dño xpo iesu potētia passiua sic et potētia actiua fuit subiecta volūtati vt esset, dña sui actus et sue passiōis, vt sic voluntas nra hz dñiuz sui actus potēs, phibere eū vel educere, ita xpi volūtas dñiū habuit et potēs fuit, phibere passionem a potētia patiēdi assūpta vel ipsā educere in actū patiēdi. Motādū tñ hic fm Tho. iij. pte. q. xij. arti. iij. q. aia xpi pōt dupliciter phiderari. Vno mō fm ppiā virtutē et nām. Et h mō sic nō poterat mutare corpa exteriora a cursu et ordine nature, ita ē nō poterat imutare ppiū corp⁹ a nālī dispositione, qz aia xpi fm ppiā nām hz determinatā, pportione ad suū corpus. Alio mō pōt phiderari aia xpi hz qz est instrumētū vnitū verbo dei in psona, et sic subdebat eius prāti totaliter oīs dispositio proprii corporis. Quia tñ virtus actiōis nō ppiē attribuitur instrumēto sed principali agenti, iō talis potētia attribuit magis ipi xpo dei qz aie xpi. Diximus ista pcludentes qz potuisset xps phibere passionē sed pati voluit vt p nobis satisfaceret. Et vt inqt Tho. iij. pte. q. xlvj. quia passio illa assūpta fuit volūtariē pp sinez liberationis hoim a pctō. Iō tantā quātitatē doloris assūpsit qz est, pportioata magnitudini fruct⁹ eius qz inde seq̄bat. Sed arguūt pleriqz dicta asserētes xpm de necessitate fuisse passū. Primo ex pte nra qz p passionē liberati sum⁹. fm illud Joānis. iij. ca. Sic moyses exaltauit serpentē in deserto sic oportet exaltari filiū hoīs vt oīs qz credit in eū nō pereat sed habeat vitā eternā. qd quidē de exaltatione i cruce intelligit. Secō ex pte ipsi⁹ xpi qz p hūilitatē passionis meruit glām exaltationis. iuxta illud Luce vltimo ca. Nec oportuit pati xpm et ita intrare in glām suā. Tertiō ex pte dei cuius diffinitio circa passionē xpi fuit pre nūciata in scripturis et pfigurata in obseruātia veteris testamenti. fm qz dr Luce. xxij. ca. fili⁹ quidē hoīs vadit fm qd diffinitū ē de eo. Et Luce vltimo ca. Nec sūt verba qz locutus sū cū adhuc esset vobiscū, qm necesse est impleri oīa qz scripta sūt in lege moysi et pphetis et psalmis de me, et qm scriptū ē, qm oportebat pati xpm, et resurgere a mortuis. Pro declaratione istoz notande sūt de necessario tres di-

stinctiones. Prima est Alexandri in. iij. sūme qz ait. qz fm Aristo. v. methaphi. Necessariū dr quattuor modis fm quattuor genera cāz. Est enī necessitas fm cāz formalē fm qz dr calidū de necessitate calefacit, siue patiens de necessitate patit. Et est necessitas fm cām mālē hz qz dr. qz calidū in sūmo necesse est fieri ignē fm qz diceret qz passibile i sūmo necesse ē pati. Et est necessitas fm cām efficiētē qz vocat necessitas fm violentiā fm qz dr qz lapidē fortit impulsū necesse ē moueri. Et est necessitas hz cām finalē fm qz dr qz serrā necesse est esse ex ferro et calibe eo qz est ad diuidendū dura et solida. In dño g iesu xpo fuit necessitas ad moriendū fm rōnem cause finalis solū. Et enim dr ad Salathas. iij. ca. Misit deus filiū suū vt nos redimeret. Ista redēptio nō potuit ēē nisi p satisfactionē, nec satisfactō nisi p passionē. Nō at fuit in xpo necessitas ad moriendū fm rōnem cause efficiētis, qz nulla cā creata poterat eū cogere ad moriendū. Neqz necessitas fm rōnem cause mālīs qz illa est necessitas contracta ex vitio, ppagatiōis in nobis, neqz necessitas fm rōnem cause formalis qz illa nō pōt phiberi nec est voluntaria. Et de xpo dicit Joānes Damascenus. qz passionē et si hz legē nature fiebant in eo nō tñ coacte sed voluntarie. Scōda distinctio, qz est necessitas inmutabilitatis et necessitas coactionis vel phibitionis. Necesse fuit xpm mori necessitate inmutabilitatis, qz inmutabiliter voluit mori, necessitate vō coactionis vel phibitiōis minie. Tertia distinctio fm Anselmū in. ij. li. cur de⁹ hō in ca. xvij. qz est necessitas precedens qz cā est vt sit res. Et est necessitas sequēs quā res facit, peecedens et efficiens est necessitas cū dr celū volui qz necesse est vt voluaf. Sequēs vō et qz nihil efficit sed fit. Lū dico te ex necessitate loq̄ eū loq̄ris. Lū enī h dico significo te nihil facere posse vt dū loq̄ris nō loq̄ris, non qz aliqd te cogat ad loquēdū. Mā violentia nālīs cōditionis cogit celū volui, te vō nulla facit necessitas loq̄. Sed vbicunqz est peecedens necessitas est et sequens, nō autem vbi sequens ibi statim et peecedens. Ipossumus nanqz dicere necesse est celum volui quia voluitur. Sed non similiter est verū, iccirco te loqui qz necesse est vt loquaris. Ista sequens necessitas currit poia tpa hoc mō. Quicqd fuit necesse est fuisse. Quicqd est necesse est esse. Quicqd futurū est necesse est ēē futurū. Si vis g oīum

que xps fecit et q passus est verā scire necessi-
tez. scito oia ex necessitate fuisse. qz ipse voluit
voluntate xpo eius nulla precessit necessitas.
Quare si nō fuerāt nisi q ipse voluit. si nō vo-
luisse nō fuisset. Ex his oibus deprehendim⁹
q xps passus ē volūtariē. Et qd d necessita-
te dī a sua volūtate bñdicta depēdet. ¶ Secū-
dū dubiū erat utrū in xpo fuit voluntatū plu-
ralitas. Ad qd rñdet scūs Tho. iij. pte. q. xviii.
¶ qdā posuerūt in xpo ēē vñā solā volūtate
S; ad h ponēdū diuersimode mori ēē vident
A pollinaris enī nō posuit nām intellectualez
in xpo sed qd verbū esset loco aīe vel loco intel-
lectus. Vñ cū volūtas sit in rōne vt phus dīc
in. iij. de Alia. sequebat q in xpo nō esset volū-
tas humana. et ita in eo nō esset nisi vna volū-
tas. Adacharius āt patriarcha anthiocenus.
et Typus Alexandrinus. et Sergius cōstan-
tinopolitan⁹. et quidā eorū sequaces. posuerūt
in xpo vñā volūtate qzuis ponerent duas na-
turas fm ypostasim vnitas. qz opinabant q
humana nā in xpo nunq mouebat. pprio mo-
tu sed solū fm q erat mota a diuinitate. vt p3
in eplā sinodica Agathonis pape. Et id in se-
cra sinodo apud cōstātinopolim celebrata de-
terminatū est oportere dici q in xpo sint due
voluntates. vbi sic legit. ¶ Predicamus duas
volūtates nāles in xpo et duas opationes. Et
h necessariū fuit dici. Ad manifestū ē enī q fili⁹
dei assūpsit humanā nāz pfectā. ad pfectionē
āt nature humane ptinet volūtas q est nālis
potentia sicut et intellectus. Vñ necesse est di-
cere q filius dei humanā voluntatez assūpsit
in humana nā. p assūptionē enī humane natu-
re nullam diminutionē passus est filius dei in
his que ptinent ad diuinā nām cui competit
voluntatez hīe. Quare necesse est dicere q in
xpo fuerūt due volūtates. vna diuina. alia hu-
mana. ¶ Hoc tenet mgi smax in. iij. dī. xvij. Et
Joānes Damascenus. ceteriqz scī doctores.
qz xpo vt inqt Tho. filius dei sicut predict⁹
est humanā nām assūpsit cū oibus q ptinent
ad pfectionē ipsius nature. ¶ In humana autē
nā includit ēt nā aīalis. sicut in specie includit
genus. Vñ oportet q fili⁹ dei cū humana nā
assūpsit ēt ea q ptinet ad pfectionē nature
aīalis inter q est appetitus sensitī⁹ q sensua-
litas dī. Et id oportet dicere q in xpo fuit sen-
sualis appetit⁹ siue sensualitas. Sensualitas
āt siue sensualis appetitus inqz natus est
obedire rōni dī rōnalis p participationē vt

p3 p phum in. i. ethicoz. Et qz volūtas est in
rōne. pōt dici q sensualitas sit volūtas p par-
ticipationē. Quantū ēt ad rōnem volūtas in
xpo plurificat nō rōne potentie q vna est. sed
rōne actus. Quare dicit Damascen⁹. duplex
est hoīs voluntas. Vna nālis que vocat the-
lesis. Alia rōnalis que vocat bulisis. ¶ Prima
dī thelesis. i. simplex voluntas q a magistris
vocat voluntas vt nā. hec repudiat ea q sunt
nature pīa et que sūt fm se mala puta mortē
et sītia. Scda voluntas dī bulisis. i. consiliati-
ua que vocat voluntas vt rō. hec illud qd vo-
luntas refugere pōt vt nā eligit vt rō ex ordi-
ne ad finē. Sicut ēt in aliquo hoīe sensualita-
tis eius et volūtas absolute siue vt nā pside-
ta refugit vñtionē. quā tñ volūtas fm rōnem
eligit. ppter finē sanitatī. Quare fm dicta dī-
stinguimus in xpo voluntatē multiplicē. s. di-
uinā humanā. Et hanc diuidimus in volūta-
tem sensualitatis et voluntatē rōnis. ¶ Et volū-
tatē rōnis adhuc dicimus alia prout confide-
ret vt nā. alia. put considerat vt rō. ¶ Tertiū
dubiū erat utrū in xpo fuit voluntatū pīetās
Et ad h rñdet Alexander in. iij. sūme. ¶ xps
dī habuisse diuersas volūtas tribus modis
¶ Primo iuxta duas naturas diuinā et hūanā
dicunt in xpo diuersē volūtates diuinā. s. et hu-
mana. Scdo mō fm hūanā nām dicunt i xpo
diuersē volūtates. volūtas. s. rōnis et volūtas
sensualitatis. Tertiō mō dicunt in xpo fm rō-
nem diuersē voluntates qz rō h3 quandā vo-
luntatē. vt nā est vnibilis corpī et h3 volūta-
tē. vt rō est conformis diuinitatī. et fm hoc di-
cerent i xpo diuersē volūtates. volūtas nālis
et volūtas rōnis. Volūtas diuina in xpo erat
vt ipse dolores et passionēs et mortēz pateret.
nō q ista essent a deo volūta fm se. sed ex ordi-
ne ad finē humane salutis. Voluntas rōnis
erat vt voluntas diuina impleteretur. volun-
tas autēz sensualitatis nāliter ista refugiebat
Sīliter voluntas vt nā ista repudiabat tāqz
nature pīa. Verūtū licet iste fuerint volūta-
tes diuersē nō tñ pīe. Mā hec voluntas sen-
sualitatis pīa volūtati rōis. nec volūtas hu-
mana pīa volūtati diuine. nec volūtas nālis
pīa volūtati rōnis. qz fm Damascenū. Con-
traria nata sunt fieri circa idē. voluntas autē
moriendi et viuendi nec fm idē in xpo. qz vnū
circa sensualitatē. aliud circa rōnē. Ex quo in-
qt Tho. vbi. s. ¶ neqz voluntas diuina neqz
volūtas rōis in xpo ipedicat aut retardabat

p voluntatē nālem. neq; p voluntatē sensualitatis. Silititer at nec cōuerso voluntas diuina vl voluntas rōnis refugiebat aut retarda bat motū nālis voluntatis et motū sensualitatis. Placebat enī xpo fm voluntatē diuinā et et fm voluntatē rōnis. vt volūtas nālis in ipso et voluntas sensualitatis fm ordinē sue nature mouerent. Hinc ostēdit magnitudo doloris xpi patientie. qm fm Tho. iij. parte. q. xlvj In alijs patiētibz mitigat tristitia interior et etiā dolor exterior ex aliqua cōsideratiōe rōnis p quandā deriuatiōe seu redundantiā a superioribz viribz ad inferiores. qd in xpo patientie non fuit. Vnicuiq; enī viriū pmisit agere qd est sibi ppiū. Quare in illa voluntatū diuersitate nulla cōtrarietas est ponenda. Et si obijceret per id qd scribit Lucas. xxi. ca. Factus in agonia. plixius orabat. Sed agonia videt importare quandā impugnationē ai in cōtraria tendentis. quare videt q in xpo fu erit voluntatū prietas. Rndere possumus fz Damascenū in. ij. li. q; agonia nō fuit in xpo qstū ad partē aie rōnalem. fm q importat cō certationē voluntatū ex diuersitate rōnū pro cedentē. puta cū aliquis fz q rō pñderat vnū vult illud et fm q cōsiderat aliud vult priū hoc enī cōtingit pp debilitatē rōnis q nō pōt diiudicare qd sit simpliciter melius. qd i xpo nō fuit. qz p suā rōnem iudicabat simpliciter esse melius q p eius passionē impleret volun tas diuina circa salutē humani generis. Fuit tū in christo agonia qstū ad partē sensitivā fm q importat timorē infortuniū vel mali im minentis. Inspiciamus ergo iesū benedictū orantē illūq; auribus cordis audiamus dicen tē. Ps si possibile est transeat a me calix iste. verūtū nō mea sed tua voluntas fiat. Et cōsi derantes voluntatem eius sensualitatis volū tatēq; rōnis nāle. cōpatiamur illi. Scdm enī has volūtates mouebat ad oēs penas. ad oēs iniurias. ad oēs cōtumelias. ad oēs pcussioēs ad oēs passionē refugiedas cū tristitia et do lore inexplicabili. atq; intra se dicere pote rat. heu me dolentē nimīū. Ego qsi agnō mā suetus q nemini nocui captus ero hic ad mo dicū tanq; seditiosus et latro. Ego speciosus forma pte filijs hoim velut leprosus appebo. Ego q meos discipulos tātū dilexi vt et pedes illis laueri. et ab eis et ab alijs amicis inter ver bera et cruciatus relinquer. Ego qui carnē de virgine sūptā spū scō cooante retineo. liuo

ribus et plagis implebor. Ego qui gloriosus hierosolymā intraui acclamātib; cunct; bñ dict; q venit i noie dñi. cōfusus et abiectus ex ciuitatē deducar onerāt; gūissima cruce. Ego q corā turbis miracula feci publice corā ppo in medio latronū crucifigar. Eodidēt man mee et pedes in ligno. et a plāta pedis vsq; ad verticē nō erit in me sanitas. Ego q vitā oib; liberalit; dono vt pctōres viuificē vita suabor. D pr mi et qs vnq; talia passus ē. D mī mea et p te marie tristabor. Brauis erit mibi fi lio tuo dilecto ignominia crucis. fz gūior vox lamētatiōis tue. Hīs et hmd i cogitatōib; intē tus pijssim; iesus nō solū i orōne fz vsq; ad exi tū aie vchemētissime affligebat. Altera vo ex pre dū volūtatē ei; diuinā volūtatēq; rōnis q vt rō pñderat intuemur ad grās illi exhibē das obligatissimos nos inuenim;. flagrabat qppe desiderio estuatissimo queq; dura qz asperrima. p salute humani generis tollerare. Iō pcludebat dicens. fiat voluntas tua. Vo luisti p eterne vt in virginis vtero mibi co pularē hūanā nāz et cōplacui tibi. Voluisti vt corpus mūdissime pceptū penalitatib; hūane vite i alijs ex pctō debitis et necessarijs volūta rie subijcerē et obediri tibi. voluisti vt paupez vitā laboriosāq; gererē et nō pñderi tibi. Vis vt p redēptiōe mūdi meū sanguinē fūdā? Vis vt ad man; iniquoz decutiā? Vis vt hāc mi hi parā de primo ignominiosā passionē susti neā? Vis vt i cruce pfirus pēdeā? Vis vt ibi ex violentia illatarū passionū moriar? fiat vo lūtas tua. O charitas inflāmatissima iesu xpi filij dei. O amor oia vincēs patū se offerebat oia ppeti vt regni celestis ianuā nobis apiret. C; passio xpi fuit abiectissima rōne loci tē poris et consortij.

Secundū mysteriū cōtemplandū de passiōe dñi nri iesu xpi dñi hūilitatis. voluit qp pe eligere passionē et mortē ptemptibilē ex hu militate. qd ostendimus triplici rōne.

Primo ratione loci.

Secundo rōne temporis.

Tertio rōne consortij.

CPrimo fuit contemptibilis et abiecta satis passio et mors christi rōne loci. qz in ciuitate fa mosa et celeberrima hierl m q erat diuino cul tui deputata. Quare at ibi et nō in bethleem vbi natus fuit. in nazarēth vbi nutritus erat pati voluit. assignantur plures rationes. Pri ma quidē qz hierl m erat locus adeo elect; ad

sacrificia sibi offerenda q̄ quidē figuralia sacrificia figurabant xp̄i passionē q̄ est verū sacrificiū. Et illud Apl̄i ad ephesios. v. ca. Tradidit semetip̄m oblationē et hostiā deo in odorem suauitatis. Vñ Bedda dicit in quadā omelia q̄ appropinquante hora passiōis dñs appropinquare voluit loco passionis. s. in hierl̄m. q̄ puenit añ quinqz dies pasce. sicut agnus paschalis ante quinqz dies pasce. i. in decima luna s̄m p̄ceptū legis ad locū imolationis ducebat. Scda rō quare in hierl̄m pati voluit ē. qz virtus passionis eius ad totū mūdū diffūda erat. ideo in medio terre habitabilis pati voluit. Vñ dñs in ps̄. Deus at̄ rex n̄r ante secula opatus est salutē in medio terre. s. hierl̄m que dñs esse terre vmbilicus. Tertia rō fuit qz hoc maxime cōueniebat hūilitati ei⁹. vt. s. sic turpissimū genus mortis elegit. ita ēt ad eius humilitatē p̄tinet q̄ in loco tā celebri cōfusio nem pati nō recusauit. Quarta rō est vt ostēderet a principibus ppl̄i ortā esse iniquitatē occidentiū xp̄m. Et ideo in hierl̄m vbi morabantur voluit pati. Vñ dñs Actū. iij. ca. Eō uenerunt in ista ciuitate aduersus puerū sc̄tū. tuū iesū quē vnixisti. herodes et pontius pilat⁹ cū gentibus et ppl̄is israhel. Sed posset aliquis querere cur xps nō in templo vbi sacrificia offerebant passus est aut i ipa ciuitate sed extra portā Ad qd̄ rñdet sc̄t⁹ Tho. iij. parte. q. xlv qz hoc factū est triplici rōne. Primo quidē vt veritas responderet figure. Mā vitulus et hirrus qui solēnissimo sacrificio ad expiationem totius multitudinis offerebant. extra castra cōburebant. vt precipit̄ Leuitici. xvi. ca. Et h̄ est qd̄ dixit Paulus ad hebreos. xij. ca. Quorū aialū inferi sanguis p̄ pctō horum corpa cremabant extra castra. propter qd̄ et iesus vt sanctificaret suū ppl̄m extra portā passus est Scda rō est. ppter exemplū vt. s. nos instrueret exire a mundana cōuersatione. Vñ ibidez Apl̄us subdidit. Exeamus igit̄ ad eū extra castra inproperiū eius portantes. Tertia rō vt Crisosto. dicit in sermone de passiōe. Voluit dñs pati nō sub recto n̄ in tēplo iudaico. ne in dei subtraheret sacrificiū salutare ne putaret̄ p̄ illa tñ plebe oblatū. Et iō foras ciuitatē foras muros vt scias sacrificiū eē cōc qd̄ totius terre est oblatio qd̄ cōis est purificatō. S3 ad huc dubitat̄ cur xps nō i hebron vbi adā fuit sepultus. sed in monte caluarie voluit crucifigi. cū passio eius fuerit medicina p̄ pctū Ade.

Ad qd̄ rñdet Hiero. sup mattheū dicēs. Quidam exponūt caluarie locū in quo sepultus ē adā. Et ideo sic appellatū qz ibi antiqui hoīs sit conditū caput. fauorabilis interpretatio et mulcens aures ppl̄i nec tñ vera. Extra vrbem enī et foris portā loca sunt in quibus truncantur capita damnatorū et caluarie. i. decollatorū sumpsere nomen. p̄pterea at̄ ibi crucifixus ē iesus. vt vbi prius erant acra damnatorū ibi erigerent̄ vexilla martyrij. Adā Xo sepultus iuxta hebron in libro iesu filij naue sepultum legim⁹. Et hoc ponit Josue. xiiij. ca. vbi sic habet. Nomē hebrō antea vocabat̄ cariat harbe Adāz marim⁹ ibi in terra enachim situs erat Igit̄ xps magis crucifigend⁹ erat in loco cōi damnatorū q̄ iuxta sepulchrū Ade. vt ostēderet qz crux xp̄i n̄ solū erat in remediū p̄ peccatū p̄sonale Ade sed et̄ p̄ pctū totius mundi ¶ Scdo fuit cōtēptibilis et abiecta passio xp̄i rōne tp̄is. qz passus est in die solēni pasce qñ ex oi iudea ppl̄i ad hierl̄m cōfluebant. Et vt doctores declarāt paschale festū apud iudeos incipiebat a vespa dici in qua luna erat. xiiij. Dies at̄ festiuus apud eos incipit a vespera vnius dici. et durat vsqz ad vesperā sequentis dici. vt p3 Leuitici. xxiij. ca. Et sic dies solēnis pasce erat luna. xv. ppter qd̄ eūdē diē quē iōānes noiat añ diē festū pasce. pp̄ distinctōz nālēz dicz. Marcus noiat primū diē agimoz qz a vespera precedentis dici incipiebant cōmedere agima. Ex quo Hiero⁹ Bedda Aug⁹ et doctores theologi di. xi. dicūt qz xps fecit cenam luna. xiiij. et passus est luna. xv. Erat aut̄ equinoctiū qz vt ingt̄ Aug⁹ in li. questionum noui et veteris testamēti. Tūc voluit dñs passionē sua mundū redimere et reformare qñ eū creauerat. i. i cōgnitio. Et tūc dies sup noctē increfcit qz p̄ passiōē saluatoris a tenebris ad lucē pducimur. In li. Xo. xvij. de ciuita. dei. Idem Aug⁹ refert qz passus est xps. viij. kalēdas aprilis. Si Xo quisqz q̄reret. Cur xps pati voluit in etate iuuenili nō in infantili vel i senectute sua. Rñdet sc̄s Tho. iij. pte. q. xlvj. qz passio xp̄i subiecta erat eius voluntati. voluntas at̄ eius regebat̄ diuina sapientia q̄ oīa puenienter disponit. Ideo ad mouendūz tps iuuentutis elegit. qz sic voluit. Vñ Aug⁹ exponēs illud iōānis. xiiij. ca. Sciens iesus qz venit eius hora vt transcat ex hoc mūdo ad p̄ez ingt̄. Tantū fecit q̄rū sufficere iudicauit. Venit hora eius non necessitatis sed voluntatis.

Quare at sic voluit assignat tres rationes. **Pri-**
ma quidem ut ex hoc magis suam dilectionem com-
mendarer quod vitam suam pro nobis dedit quam erat in
perfectissimo statu. Secunda quod non conveniebat ut
in eo appareret nature diminutio sic nec mor-
bus. Tertia ut in iuvenili etate moriens et re-
surgens futura resurrectionis qualiter in seipso
premonstraret. **Tertio** fuit contemptibilis et
abiecta passio christi ratione consortii quod crucifixi fu-
erunt cum eo duo latrones unus a dextris. alius
a sinistris. **H**ic autem ut inquit sanctus Thomas. iij. pte. q. xlvj.
Alia ratio factum est quantum ad intentionem iudeo-
rum. Alia vero quantum ad dei ordinationem. **Primum**
enim ad intentionem iudeorum ut dicit Aristoteli.
duos latrones crucifixerunt iudei ut eorum suspi-
tionis fieret particeps. sed non ita evenit. nam
de illis nil dixit christus at crux ubique honoratur. **Re-**
ges diademata deponentes assumerunt crucem in
purpuris in diadematis maxime in mensa ubique
terrarum crux emicat. **Primum** vero ad dei ordinationem
christus cum latronibus crucifixus est. **Pri-**
mo ut dicit Hieronymus super mattheum. Sicut pro no-
bis maledictus crucis factus est christus. sic pro
omni salute inter noxios quasi noxius crucifi-
git. Secundo ut ait Leo papa in sermone de pas-
sione. duo latrones unus ad dexteram alius ad
sinistram crucifiguntur. ut in ipsa paraboli specie
demonstraret illa que in iudicio ipsius omni-
um hominum facienda est descriptio. **Tertio** secundum
Mattheum duo latrones leue ac dextere affiguntur
omnibus humani generis. diuersitate vocari ad sacra-
mentum passionis domini ostendentes. Sed quod per diuersita-
tem fidelium atque infidelium sit omni secundum dextram et
sinistram diuisio. unus ex duobus ad dexteram
situs fidei iustificatione saluatur. Quis igitur ex-
cogitare possit quantum confusione passus est christus
dum visus est denudatus in cruce inter duos la-
trones pendere. precesserant in eo tanta preco-
nia laudum omnia elapsa. diffusa erat fama eius
tissime erat vulgatum. **Postmodum** vero velud se-
diciosus et blasphemus patibulo stabat affixus
Quare pretereuntes blasphemabant eum dicentes.
Alios saluos fecit seipsum saluum facere non potest
Siciliter et latrones qui erant crucifixi imprope-
rabant ei. Et licet lucas dicat quod unus ex eis di-
xerit. **Adimento** mei dñe etc. Quare videretur
quod non ambo sed unus blasphemauerit. **Tunc** Augustinus
dicit in li. de consensu euangelistarum. quod possumus
intelligere mattheum posuisse pluralem numerum
pro singulari cum dixit. latrones improperabant

ei. vel ut refert Hieronymus primum uterque blasphemauit. deinde visis signis unus eorum credidit.
¶ Passio christi fuit acerbissima ex parte anime et
corporis et virginis matris. **Capitulum. iij.**

Tertium mysterium contemplandum de flebili
passione saluatoris nostri iesu christi de acerbi-
tatis. fuit quidem passio illa acerbissima et
dolorosa nimis et hoc ex triplici parte.

Primo ex parte anime.

Secundo ex parte corporis.

Tertio ex parte matris virginis.

¶ Primo fuit passio christi acerbissima ex parte
anime. **¶** Ut enim inquit sanctus Thomas. iij. pte. q. xlvj. ar. vi
in responsione ad quartum argumentum. Voluit christus
pro amissione vite corporalis que tante fuit di-
gnitatis et precipue propter unionem quod corpus
istud erat unitum diuinitati. quod de eius amissio-
ne etiam ad horam magis esset dolendum quam de amis-
sione alterius hominis per quantumcunque tempus. **¶** **¶**
Iste dicit in. iij. ethicorum. **¶** virtuosus plus
diligat vitam suam quam se scire esse meliorem. et tamen
eam exponit propter bonorum virtutis. **¶** Et similiter
christus vitam suam maxime dilectam exposuit propter
bonum charitatis. secundum illud Ieremie. xij. ca.
Dedi dilectam animam meam in manibus inimico-
rum eius. Voluit et christus pro peccatis omnium hominum quod
dolor excessit omnem dolorem cuiuslibet contritionis. tamen
quod ex maiori sapientia et charitate processit ex
quibus dolor contritionis augeatur. tamen et quod pro
omni peccatis simul doluit. **¶** Ut autem ista clarius in-
telligantur notanda sunt hic tria theologorum do-
cumenta. **¶** Primum secundum sanctum Thomas. iij. pte. q. xv
Et dominus Bonauen. in. iij. di. xvi. **¶** anima in cor-
pore constituta dupliciter contingit pati. **¶** Uno
modo passione corporali. **¶** Alio modo passione animali
Passione quidem corporali patitur per corporis lesionem
Eum enim anima sit forma corporis. consequens est quod
vnum sit esse anime et corporis. **¶** Et ideo corpe perturba-
to per aliquam corporis passionem. necesse est quod anima
per accidens perturbetur. scilicet quantum ad esse quod habet in cor-
pore. Quia ergo corpus christi fuit passibile et mor-
tale. necesse fuit ut et eius anima passibilis esset.
Passione autem animali pati dicitur anima secundum operationem
que vel est propria anime. vel est principaliter anime
quam corporis. **¶** Et quantum ad etiam secundum intelligere et
sentire dicatur hoc modo anima aliquid pati. tamen pro-
priissime dicuntur passionibus anime affectiones appeti-
tus sensitui que in christo fuerunt sic et cetera que ad
naturam hominis pertinent. **¶** Sciendum tamen quod homini passio-
nes aliter fuerunt in christo quam in nobis quantum ad tria
Primo quantum ad obiectum quod in nobis plerumque

Erant ad illicita: quod non fuit in christo. Secundo quantum ad principium: quia homini passiones frequenter in nobis preueniunt iudicium rationis. Tercio quantum ad effectum: quia in nobis quicquid homini motus non consistit in appetitu sensitivo sed trahit rationem quod in christo non fuit: quia motus naturaliter humane carni convenientes. sic ex eius dispositione in appetitu sensitivo manebant quia ratio ex his nullo modo impediatur facere quod conveniebant. Secundum documentum est iuxta sententiam iohannis Damasceni. Est enim magnus dolor: quia magis est patientis. Sed est maior: quia est patientis et voluntatis. Maior igitur fuit dolor in christo quam in ceteris patientibus in hac vita: quia magis fuit patientis patientis eo quod cum corpore fuerit optime aie illi convenientis ut predictum est. anima maxime voluit in separatione ab illo. Si vero consideret magnitudo doloris secundum quod dicitur voluntatem patientis. Hec est dupliciter. Nam est voluntas naturalis et voluntas rationalis. Primo modo fuit maximus dolor in christo. Secundo modo non fuit dolor in christo: quia nunquam fuit martyr ita informatus charitate quod mori desideraret sicut christus. Et quo ut dicit Alexander in. iij. sume. Delectatio erat in voluntate ut est ratio. Et passio in voluntate ut est natura. Quare in eadem anima dolor et gaudium. Nec dolor superueniens discontinuavit gaudium: nec dolor intensus fecit gaudium esse minus perfectum. Nam dolor passionis in christo et gaudium fructus non sunt affectiones proprie: quia non sunt respectu eiusdem: nec oino eodem modo insunt eidem. Tercium documentum quod christus simul erat viator et comprehensor: ita quod nec viatoris cognitio impediatur comprehensoris cognitionem: nec affectio affectionem. Et illud fuit in christo singulare proprium officium mediatoris quod debebat experiri et divina et humana. Unde sicut simul et semel poterat perfecte converteri ad deum et converteri ad nos ita quod una illarum conversionum alteram non impediatur nec retardabat. Sic potuit anima christi simul et semel gaudere in deo et corpore suo ita quod nec dolor a gaudio nec gaudium a dolore pateret aliquam diminutionem siue remissionem. Si autem aliquis quereretur quomodo potuit christus simul esse viator et comprehensor cum viatori competat moveri ad finem beatitudinis comprehensori autem in fine quiescere quod convenire eidem non potuit. Respondet sanctus Thomas. iij. pte. q. xv. Impossibile est moveri ad finem et quiescere in fine secundum idem: sed secundum diversa nihil prohibet. Sicut aliquis homo simul est sciens quantum ad ea que iam

nouit et adiscens quantum ad ea que non nouit. Quasi liter vero christus fuerit simul viator et comprehensor secundum diversa potest sic intelligi. Nam aliquis dicitur viator ex eo quod tendit in beatitudinem: comprehensor autem ex hoc quod beatitudinem obtrinet. secundum illud. i. ad Corinthios. ix. ca. Sic currite ut comprehendantis. Quod autem beatitudo perfecta consistit in anima et corpore. In anima quidem quantum ad id quod est ei proprium. secundum quod mens videt et fruitur deo. In corpore vero secundum quod corpus resurget gloriosum et incorruptibile. Christus autem ante passionem secundum mentem plene videbat deum: et sic habebat beatitudinem quantum ad id quod est ei proprium. Sed quantum ad alia deerat ei beatitudo: quia anima eius erat passibilis et corpus passibile et mortale. Et ideo habebat comprehensor in quantum tendebat in beatitudinem secundum id quod ei de beatitudine deerat. ¶ Secundo fuit acerbissima passio christi ex parte corporis et hoc triplici ratione. Primo ratione viuacitatis. Secundo ratione generalitatis. Tercio ratione diuturnitatis. ¶ Primo ratione viuacitatis. Nam ut dicit Dionysius Bonauentura. in. iij. di. xvi. Erat in christo maxima complexio equalitas et viuacitas sensus. Unde quia nullus posuit ei equari nec in equalitate complexio nec in viuacitate sensus. Dolor illi fuit oim dolorum acutissimus. Confirmat hoc sanctus Thomas. iij. pte. q. xlv. dicens. Quia christus secundum corpus erat optime complexionatus: ex eo quod corpus illud fuerat formatum miraculose operatio spiritus sancti. Sicut et alia que per miracula facta sunt fuerunt alia potiora. ut Aristoteles dicit de vino in quod christus aquam conuertit in nuptijs. Et ideo in eo maxime viguit sensus tactus. ¶ Secundo ex parte corporis fuit dolorosissima christi passio ratione generalitatis. A planta enim pedis usque ad verticem non fuit in eo sanitas: passus fuit in oibus membris et in oibus sensibus. In capite passus est punctum spinarum coronam: arundinis percussione. et capillorum depilationem. in facie passus est sputa fetidissima alapasque verisore. in manibus et pedibus passus est frictionem clauorum. in ore passus est amaritudinem felleari et mirrati vini. in toto corpore passus est flagella verberantium illum ad columnas ligatum. ¶ Tercio ex parte corporis fuit grauissima passio christi ratione diuturnitatis. Nam licet ab utero virginis in qualibet etate pauperem vitam gerens passionibus. laboribus. vigilijs. peregrinationibus. predicatōibus et homini sanctum illud corpus

exposuerit. verū in vltimis charitate feruētissim⁹ voluit pl⁹ solito laboriosissimis penis insudare. Mā qnta feria parata cena post cū agni pascalis lauit pedes discipuloꝝ ante pedes illoꝝ genuit⁹. Ibi mirū in modū semetipsū afflictit. dū tetigit proditorē. dū illū a suo pctō q̄tū in se fuit studuit reuocare. dū exornatissimo sermone p suo transitu discipulos cōfortauit. Deinde hymno dicto ad montem oliuay se cōtulit. nō petijt locū quietis. nō intrauit aliquā domū. ad locū se cōtulit orōnis vsq; ad noctē mediā orauit ad patrē. pp veementē aī anxietatē sanguine⁹ sudor carnē virgineā madefecit. Irtruerūt post hoc in eū turbe furentes ⁊ ceperūt ipsū. ligauerūt manus innocētis q̄ tactu suo viuifico infirmos curauerāt. Iposuerūt ⁊ in collo funē violenter trahētēs agnū illū māfuetissimū q̄ nemini vnq; nocuit. Duxerūt eū ad annā socerū cayphe corā q̄ crudeliter seruus vnus alapā dedit in facie in quā desiderant angeli pspicere. aufugerūt ab eo discipuli eius. ⁊ ipse solus absq; consolante erat in medio coꝝ q̄ pcurabāt ei⁹ mortē. A domo anne pcessit ligatus tanq; latro ⁊ sediciosus ad domū cayphe. Ibi falsas accusationes audiuit. ibi multipliciter velut reus a pontifice corā alijs seniorib⁹ fuit examinatus. Ibi tandē derelictus in manus ministrorum vsq; mane iniurias. cōtumelias. blasphemias. clamores. p.ussiones. derisionesq; passus est. Iesu fili dei bñdicti. Saluator piissime. ⁊ qd tibi si cōpatiat. Quis tā ferreus tāue ab hūanitate alienus. vt nō p.ungat. ¶ Tercio fuit acerbissima passio xpi ex pte matris virginis. Diligebat nanq; mfez illā amore incredibili. magis quidē diligebat q̄ diligebat. q; dilexerat eā ab eterno. tū q; magis distincte cognoscebat virtutes eius q̄ ipa cognosceret virtutes filij. tū q; capacius erat cor xpi ad diligendaz virginē mfez q̄ cōuerso. Recogitabat ergo xps dū pendeat in cruce quāta charitate ipz cōcepit in vtero dū dixit. Ecce ancilla dñi fiat mihi sm verbū tuū. Quāto amore nouē mēsi sibi ipsū gestauit. quāta leticia ipz pepit. quāta pietate pannis inuoluit. pauitq; lacte. quāta sollicitudine ad egyptū deduxit. quāto labore nutriuit. quāta dulcedine mētis ⁊ oris totānis fili mi asserē illū vocauit. Et hec oia xpi mētē ad mris amorē inflāmabāt deinde inspiciebat eā d cruce mēstā. facies. qualidā. sparso crine. lugētes oculos leuātē ad crucē. audiebat

q; vocē illius flebilē ⁊ dolorosā ingeminantē. O fili mi bñdictē. O lunē oculoz meoz. O agne māfuetissimē. O vas virtutum ⁊ grē. vido te patientē in cruce ⁊ aīa mea pp te patif in meo corpe. video clauos cōfodientes man⁹ ⁊ pedes tuos. ⁊ aīa mea cūfossa ē doloris aculeo. O fili mi quis mihi det vt moriar tecum. Quid faciā q̄ me vertat. Ad quē pfugiā. Tu mihi p. Tu mihi frater. Tu mihi filius carnis. Tu mee delitie. Tu mee diuitie. Tu omne bonū meū. Ne me dolētē orbatā filio dulcissimo. filio sanctissimo. filio sapiētissimo. filio amorosissimo. filio pulcherrimo filio floētissimo. Idis ⁊ hūmōi q̄relis pulsabat aures filij mī illa scriissima. Quare xps ⁊ si nō ore poterat corde sic aut filiter rñdere asserens illud Jeremie. xv. ca. De mihi mī mea q̄re genuit me virū rux. virū discordie in vniuersa terra. Mō fenerauit nec fenerauit mihi q̄s q̄. Mōs maledicunt mihi. Itaq; ex mris aspectu atq; cōpassione imenso dolore. mens illa pia benignissimi iesu ferebat. Et vndiq; abūdabāt in eū angustie ⁊ afflictioēs. ex q̄rū vehemētia cū clamore valido emisit spm. Deprecemur q̄ eū vt p.icipes nos efficiat passiōis ⁊ mortis sue. ita vt meritis ipsi⁹ habeam⁹ vitā illā quā sua morte recuperauit. In qua regnat gloriosus p infinita secula seculoz. Amen.

¶ Sermo decimus octauus de gloriosa resurrectione iesu xpi que sufficientissime humano generi declarata fuit.

Sarrexit non est hic

Verba sunt angeli ad mlieres denotas loquentis originaliter Marci. xvi. ca. ⁊ in euāgelio hodiernē solēnitatē. Placuit redemptori nostro dño iesu xpo ita luculenter suam resurrectionē hoibus reuelare. vt nemo deinceps dubitare qat ipsū eē regē glē. oim creaturaz celi ⁊ tē dñm atq; immortalis vite largissimū donatorē. Morā q̄pe fecit nobis viā celestī regni vt resurgēs adimpleuit nos leticia cū vultu suo. Quia vō in lectione scri euāgelij describit illa q̄ mlieribus pijs ad monumētū cūtib⁹ de xpo tā suscitato facta ē declaratio. Iō ad eruditionē nram de manifestatōne xpi resurgētis aliq̄ decurrem⁹. Considerabimus at illā precipue q̄tū ad tria. Primo q̄tum ad mulieres. Secundo q̄tum ad angelos. Tercio q̄tum ad discipulos.

Qualiter xpi resurrectio manifestata fuit mulieribus deuotis uisitantibus monumētum.

Capitulum. i.

Primo consideranda est manifestatio re-
surrectōis xpi q̄tū ad mulieres de qb⁹
dr. q̄ cū preparassent aromata uenerūt ad mo-
numentū. vbi tria sunt dubia declaranda.

Primū quare uenerunt.

Secundū qm̄ uenerunt.

Tertiū ad quid uenerunt.

Primū dubiū qre uenerūt. Ad qd̄ dicim⁹
q̄ morte fuerūt vt uenirēt ⁊ vngerent corpus
iesu ex pietate ⁊ beniuolētia q̄ ad xpm̄ afficie-
bant. **Maria** nāq̄s magdalena mlt̄a suscepit
a xpo bñficia. Ab ipsa eiecerat septē demonia
Soroꝝ suā marthā a fluxu sanguinis libera-
nerat. Fratꝛ suū lazarū quatrīduanū suscita-
uerat. eāq̄s semp̄ dulciter excusauerat tā apud
phariseū qui dicebat ipsā imundā q̄ apud so-
roꝝ q̄ dicebat eā ociosā. q̄ apud iudā q̄ eā p-
digaz appellabat. **Maria** at̄. s. iacobi minoris
m̄r. ⁊ maria Salome. s. filia xpm̄ tāq̄ nepotē
tenerrime diligebant. **Mā Anna** tres habuit
viros. s. Joachim. Eleopham ⁊ Salome. ⁊ de
istis tribus uirīs habuit tres marias quas du-
xerūt tres uiri. s. Joachim. Alphēus ⁊ Zebede-
us. **Maria** q̄ nupsit ioseph pepit xpm̄ uirgo
imaculata quē de spū sc̄o cōcepit. **Maria** que
nupsit Alphēo habuit q̄tuor filios. s. ioseph
iustū. Jacobū minorē. Simonē ⁊ iudā. **Ma-
ria** vxor zebedei duos habuit filios Jacobū
maiorē ⁊ Joānē euangelistā. **Iste** ergo mulie-
res non leuitate ducte sed amore sc̄o deuicte
emerūt aromata vt ueniētes vngerent corp⁹
illud qd̄ in sepulchꝛo eraic iā reliq̄rant. **Et** tūc
at̄ ad hoc cōmēdari merito dñt. qm̄ virtuosā
amicitiā ad xpm̄ se h̄re monstrarunt. **Pauci**
quippe sunt q̄ amicū diligūt in uita cuꝝ vt in
pluribus accidat verificari illud **Quidij** di-
ctum li. ij. de ponto. **Dulgis** amicitias utili-
tate probat. **Pauciores** inueniunt q̄ amicos
diligunt in morte. **Quinimo** p̄sepe filij parē-
tibus aduersant. vxores uirīs ⁊ uiri vxoribus
dū salutē impediūt morientū. aut negligēter
illā pcurāt. **Paucissimi** uo reperiri p̄nt q̄ di-
ligant post mortē. **Quare** quilibet mortu⁹ di-
cere pōt. illud **Psalmiste**. **Obliuioni** datus sū
tanq̄ mortuus a corde. **Iste** at̄ mulieres p̄-
stantissime xpm̄ dilexerūt in uita. q̄ sequebāt
eū predicantē. vt p̄ **Luce. viij. ca.** **Dilexerunt**
in morte q̄ sociauerūt eū in cruce pendentem

vñ Joānis. xix. vñ. **Stabāt** at̄ iuxta crucē iesu
m̄r ei⁹ ⁊ soroꝝ m̄ris ei⁹ **Maria** cleopbe ⁊ **Maria**
magdalena. **Dilexerūt** insup p⁹ mortē iō vn-
guenta parauerūt ⁊ ad sepulchꝛū dñi p̄pera-
rūt. **Sed** pleriq̄s querūt. **Eur** uirgo sacratissi-
ma q̄ p̄ ceteris xpm̄ dilexit n̄ uisitauit sepul-
chꝛū filij cū his tribus mulierib⁹. **Ad** qd̄ rñde-
mus q̄ hoc potuit eē multiplici de cā. **Prima**
est q̄ pasceue ⁊ sabbato tñ fleuerat q̄ p̄ ni-
mia debilitate subsistere nō valebat. **Vñ** s̄m
Bernardū oportuit q̄ de loco passionis inter
manus discipuloꝝ tanq̄s semiuia ad domū
p̄p̄iā deferret. **Hic Aug⁹** in quodā sermōe
inqt. **Illa** quippe pia m̄r imani dolore exulās
⁊ pectora delicata p̄tūdes ita ipsa viscera oia
q̄s fatigauerat mēbra vt iā uiribus deficiens
uir puenire potuisset ad xpi funus. **Sc̄da** cā
⁊ p̄cipua fuit q̄ ipsa sciebat filiū die tertia re-
surrecturū. **Mā** si de sua resurrectione discipu-
los crebro fecerat certiores q̄to magis de illa
cū sua dignissima m̄r p̄sepe p̄tulerat. **Ecce**ro
p̄stulabat illum auidissima in loco orōnis. ⁊
forte illa hora q̄ m̄lieres ciuitatē exiere. filiū vi-
derat vt colloq̄bat cū eo. **Sc̄dm̄** dubiū de-
clarandū. **Vñ** mulieres ad sepulchꝛū uenerūt
Mā **marcus** dic. **Valde** mane vna sabbatoꝝ
ueniūt ad monumētū orto iaz sole. **Martine**
uo scribit. **Vespe** at̄ sabbati q̄ lucessit in pri-
ma sabbati uenit **Maria** magdalena ⁊ altera
Maria uidere sepulchꝛū. **Et** **Joānes** dic. **Vna**
at̄ sabbati uenit **Maria** magdalena cuꝝ adhuc
tenebre eēnt ad monumētū. **Et** **Lucas** inquit
Vna at̄ sabbati valde dilucko uenerūt ad mo-
numentū. **Ad** istoz euidentia primo notādū.
Q̄ sabbatū in scriptura triplici accipi cōsue-
uit. Aliq̄ p̄ tota septimana. **Vñ** **Lucas. xviij**
ca. **Ieiuno** bis in sabbato. i. in septimana. **Ali**
q̄ accipit sabbatū p̄ die septima s̄z illud **Ex-**
odi. xx. **Ademēto** vt die sabbati sc̄tifices. **Ali**
q̄ sumit p̄ q̄cūq̄ die septimane cū istis noi-
bus numeralibus prima sc̄da tertia q̄rta q̄n-
ta sexta. ita q̄ dies immediate sequens sabbatū
dicebat p̄ma sabbati ⁊ sequēs sc̄da sabbati ⁊
sic de reliquis. **Sc̄dm̄** notandū vt refert **Mi-**
cho⁹ de lira. **Q̄** ab illa hora q̄ xps fuit sepult⁹
nō potuerūt mulieres emere aromata ad vn-
gendū xpm̄ vsq̄ ad uesperā dici sequentis. q̄
solēnitas sabbati incepta erat ab hora sepul-
ture. in q̄ nō licebat aliqd̄ emere vsq̄ ad uespe-
rā sequētis dici. s. sabbati de quo **Joānis. xix.**
dr. **Erat** ap̄pe magn⁹ dies ille sabbati. ⁊ tunc

emerūt aromata et pparauerūt vt dicit Lucas
 ppter noctē de primo iminētē. sed in mane se
 quētī venerūt. Tertiū notandū sūm Augusti.
 de p̄sensu euāgelistaz q̄ vespa duob⁹ modis
 accipit. Vno mō p fine diei et principio noctis
 Alio mō p fine noctis et principio diei. Et isto
 vltimo mō loquit̄ Mattheus cū dicit. Vesp̄e
 at̄ sabbati q̄ luceſcit in prima sabbati. Si vō
 velimus dictū matthei accipere primo mō tunc
 illud qd dicit Vesp̄e at̄ sabbati. refert̄ ad mu-
 lierū pparationē. q̄ tūc vesp̄e sabbati vt p̄di-
 ctū est pparauerunt se ad veniendū. licet p̄
 noctē nō venissent. Illud at̄ qd dicit Joānes.
 Eū adhuc tenebre essent. Et illud qd dicit Lu-
 cas. Valde diluculo. Et illud qd dicit Marc⁹
 Valde mane. Intelligendū est q̄ qñ mulieres
 inceperūt iter erat valde mane seu diluculū. et
 tenebre et erat. q̄ neq̄ pfecte dies neq̄ pfecte
 nor. Sz cū puenērūt ad monumētū iā solerat
 ortus. Sol at̄ pōt intelligi oriri dupliciū. Vno
 mō pfecte qñ p̄mo egredit̄ et apparet sup ter-
 rā. et sic nō accipit̄ hic. Alio mō qñ lux eius in-
 cipit apparere. s. in auroa cū ab oriēte albesce-
 re incipit. vnde valde mane et tenebre et dilucu-
 lū et orto sole accipiunt̄ p eodē. ¶ Tertiū du-
 biū declarandū Ad qd mulieres venerūt. Ad
 qd rñdet̄. q̄ mos erat iudeoz vngere corpora
 defunctoz vt p̄seruaret̄ a fetore et putrefactiōe
 Iste ergo scētē mulieres nescientes q̄ corpus
 xpi corūpū nō poterat illud ex deuotiōe vnge-
 re decreuerūt. Ad hoc at̄ clarius intelligendū
 cōmemorāda est snia doctoris nr̄i Riccardi
 de media villa i suo. iiii. di. xliij. vbi ait. Q̄ oia
 corpa incinerabant̄ excepto corpe xpi et corpe
 virginis mris q̄ incinerata nō fuerūt. De cor-
 pore xpi certissimū est. de corpe mris credere
 piū est. Sicut enī culpa originalis in aia indu-
 cit debitū sepatiōis aie a suo corpe p̄. sepa-
 tiōne sui a deo p̄ culpā ita vitiūz fomitis in
 carne inducit debitū incineratiōis eiusdē. vñ
 sic oēs ex debito p̄ter xpm mortui sūt vel mo-
 rient̄ ita oibus corpi⁹ hūanis p̄ter cor⁹ xpi
 et mris sue icineratio debet̄. Quis enī vtrū vir-
 go petm originale p̄traxerit vel si ab illo p̄ser-
 uata fuerit s̄bere tñ debuisset. q̄propi fuit in
 ea debitū moriēdi. tñ fomes in ea nūq̄ aliquē
 actū habuit. et p̄ scdm sc̄tificationē totaliter
 fuit sublat⁹ ab ea. Ad hoc vō qd dicit de incine-
 ratōe corpoz cōi cursu nature p̄cordat q̄ ē q̄
 oia generabilia et corruptibilia resoluent̄ in id
 de q̄ facta sunt. Hūana vō corpa de terra fa-

cta sūt. sicut p̄ Benef. ij. ca. Q̄ b qd Job. xiiij
 ca. dī. Admeto q̄so q̄ sicut lutū feceris me et i
 puluerē reduces me. Ea vō in q̄ corpora resol-
 uunt̄ hūana dicunt̄ cineres p̄ antiquā p̄lue-
 tudinē qñ mortuoz corpora cōburebant̄. Nō
 fuit igit̄ incinerabile siue in pulueres resolu-
 le corpus xpi. q̄ in illo vitiū fomit̄ nūq̄ fuit
 Et si obijceret̄ q̄ resurrectio eius fuit exēpl⁹
 resurrectiōis nr̄e. q̄ debuit esse a cineribus.
 Rñdere possum⁹. q̄ resurrectio xpi fuit exem-
 plū resurrectiōis nr̄e. q̄tū ad eius essentia. s. a
 morte in vitā nō at̄ q̄tū ad oia accidentia. Sz
 adhuc difficultas orit̄ de illis q̄ imminente iudi-
 cij tpe iuenient̄ viui q̄ statim morient̄ et resur-
 gent. quō illoz corpa incinerabunt̄ cū incine-
 ratio nō fiat subito. Ad qd rñdet̄ Riccardus
 Q̄ corpa illa incinerabunt̄ p ignē q̄ p̄cedet fa-
 ciē iudicij. Licet q̄ mulieres in fide xpi oſice-
 rent. tñ vehementissima erat pietas et deuotiō
 illaz q̄ nec timore iudeoz nec terrore milituz
 qd sepulchri custodiā fuerāt deputati. nec v-
 sup difficultate rei retardabant̄. qñ ad corpus
 xpi vngendū oēm diligentia adhiberent. dice-
 bāt at̄ ad inuicē. Quis reuoluet nobis lapidē
 ab ostio monumēti. Erat q̄ppe magn⁹ valde
 Mattheus vō dicit. Aduoluit saxū magnū
 ad ostiū monumenti. Vbi ait Micho. de lira
 q̄ monumētū illud erat factū ad modū cuius-
 dā domūcule in cui⁹ medio erat sepulchru. et i
 domūcula erat qdā ostioli ad habendū illuc
 ingressū. Sepulchru at̄ erat clausū grandis la-
 pidis ad os aduolutione. Sigilli appositōne
 et militum deputatiōne.

¶ Qualiter angelus amouit lapidē a monu-
 mento et sedebat sup illum et q̄ congruus fuit
 mulieribus apparere. ¶ Capitulum. ij.

Secundo cōsideranda est manifestatio re-
 surrectiōis xpi q̄tum ad angelos. Vbi
 tria sunt dubia declaranda.

Primū vtrū angelus amouit lapidē ab ostio
 monumenti.

Secundū vtrū idem angelus sedit sup lapidē
 qui sedebat in dextris.

Tertiū vtrū congruū fuit angelū mulieribus
 sic apparere.

Ad primū dubium p̄ responsio ex dictis
 Matthei. q̄ ait. Ecce terremot⁹ factus est ma-
 gnus. angel⁹ at̄ dñs descēdit de celo et accedēs
 reuoluit lapidē et sedebat sup eū. A motio ista
 et reuolutio lapidis facta fuit post xpm iā su-
 scitatū vt oēs doctores affirmant. Causa vō

pusul revolutionis fuit ut vacuū ostenderet
 sepulchrū a q̄ clauso xps resurgens exiuerat.
 Nec hesitandum est q̄ angelus potuit et mo-
 uere terrā et reuoluere grandē lapidē. cum sit
 snia Augustini in. iij. de trinita. Et sc̄i Tho. i.
 pte. q. cr. Et Micholai de lira super isto passu
 matthei. Q̄ quis materia corpalis nō obedi-
 at angelis ad nutū sed soli deo qz ois informa-
 tio materie v̄l ē a deo immediate v̄l ab aliq̄ agē-
 te corpali. nō ēt immediate ab angelo. Verūtn
 oia corpa obediūt angelis ad motū localē. qz
 nā corpalis nata ē moueri immediate a nā spūa
 li fm locū. Vñ et pbi posuerūt suprema corpa
 moueri localiter a spūalibus substantijs. Ad
 scdm dubium dicēdum q̄ licet matthe⁹ dicat
 angelū sedere sup lapidē. et marc⁹ sedere i dei-
 xtris. tñ nō est p̄rietas. qz potuit eē q̄ idē ange-
 lus primo visus est sedere sup lapidē. postmo-
 dū visus ē sedere in monumento. Vel fm Au-
 gusti. de cōsensu euāgelistaz. forte fuerūt duo
 et mattheus loq̄t de vno. marc⁹ de alio. Lucas
 v̄o dicit. Ecce duo viri. i. angeli apparentes i
 specie viroz steterūt secus illas. Ista appar-
 itio potuit esse p̄ primā et scdam. dū circuiret
 monumentū intrantes et exētes. post q̄ et dū
 sola magdalena remāsit vt dicit Joānes et icli-
 nata p̄spiceret ad monumētū. vidit duos an-
 gelos in albis sedētes. vnū ad caput et vnū ad
 pedes vbi positū fuerat corpus iesu. Facile eni
 est angelis sic apparentibus vt dicit Micho.
 de lira sup lucā mutari de sessione in stationē
 et cōuerso. Ad tertiū dubiū dicim⁹ q̄ cōgrua
 fuit angeli apparitio de q̄ Marc⁹ scribit p̄-
 cipue q̄tū ad tria. Primo q̄tū ad aspectū qz
 viderūt eū iuuenē. Secdo q̄tū ad sitū qz sedē-
 tē in dextris. Tertio q̄tū ad amictū qz cooptū
 stola candida. Primo viderūt eū mulieres iu-
 uenē. ad innuendū fm glosā q̄ oēs in etate iu-
 uenili resurgemus. Et vt sic familiarī⁹ illas al-
 loqueret instar angeli thobie. de q̄ d̄r Thobie
 v. ca. Egredus thobias inuenit iuuenē stantē
 splēdidū et q̄si p̄cinctū ad ambulādū. Secdo
 viderūt eū sedentē in dextris qd cōgrue factū
 est. Mā vt ingt. Diego. in omelia. Quid p̄ si-
 nistrā nisi vitā p̄ns. qd v̄o p̄ dextrā nisi vitā
 p̄petua designat. Quia ḡ redēptor n̄r iā p̄ntis
 vite corruptionē transierat recte angelus qui
 nūciare ei⁹ vitā p̄bennē venerat in dextera se-
 debat. hec ille. fm v̄o Beddā corpus xpi sic
 fuit in monumento sitū qz ei⁹ dextera ps re-
 spicēbat plagā meridianā. Tertio viderunt

eū cooptū stola candida q̄tū ad amictū. Ista
 at vestis fm glosā nō erat corpea. sed quedā
 resplendentia ex virtute spūali angeli ad simi-
 tudinē vestis. Q̄ at sic apparuit moralis ē rō
 qz sic color albus et candidus est color pulcher-
 rimus et purissimus. ita post resurrectionē eri-
 mus candidi et gloriosi. Vel vt Diego. dicit i
 omelia. Stola cādida cooptus apparuit qz fe-
 stiuitalis n̄re gaudia nunciavit. Lādor enim
 vestis splendorē n̄re denūciat festiuitatis. Sz
 pleriqz querūt cū tā ex etate iuuenili q̄ ex ful-
 gore et luminosa presentia delectabilis et locū
 da fuerit angeli apparitio. quō m̄lires timo-
 re cōcūse fuerūt. Ad q̄s sacri doctores r̄ndēt.
 Q̄ hec est differentia inter apparitionē boni
 et mali angeli. Mā malus terret et nō cōfortat
 Bonus aut subita visione terret tñ immediate
 cōfortat. Sicut pater d̄ angelo q̄ apparuit da-
 nieli. de quo ipse dicit ca. x. Q̄ cū stupefactus
 esset ad visionē angeli. angelus cōfortauit eū
 et dixit sibi. Moli timere vir desideriorū par ti-
 bi cōfortare et esto robustus. Eodē mō iste an-
 gelus bonus mulieres a principio terruit p̄
 rē grādē et insolitā tñ immediate cōfortauit eas
 dicens. Nolite expālescere. iesū queritis naça
 renum crucifixum. surrexit. non est hic. Ecce
 locus vbi posuerunt eum.

¶ Q̄ mulieres pueniēter fuere nūcie resur-
 rectionis que xpm resuscitatū viderūt. Et cur d̄
 petro sit specialis mentio. ¶ Capitulum. iij.

¶ Tertio p̄sideranda est manifestatio resur-
 rectionis xpi q̄tū ad discipulos qz sub-
 didit angelus. Itē dicite discipulis eius et pe-
 tro qz p̄cedet vos in galileaz. Vbi tria sunt
 dubia declaranda.

Primo vtrū fuit cōueniēs vt xpi resurrectio
 a mulieribus notificaretur discipulis.

Scdm cur de petro facta fuit specialis mētio
 Tertio vtrū he mulieres xpm a mortuis iam
 suscitatum viderunt.

¶ Ad primū r̄ndemus q̄ mulieres cōgrue fu-
 erūt nūcie resurrectionis. Nam sicut fuit ordo
 dānationis et mortis humani generis sic de-
 buit esse ordo denūciationis repationis vite
 et beatitudinis. Per mysteriū namqz mali an-
 geli mulier fuit primus nūcius mortis et p̄ti.
 qñ. s. dedit viro de pomo et comedit. Mulier
 itaqz per mysteriū boni angeli est primus nū-
 cius vite et gratie. annūcians resurrectionē
 xpi p̄ quā redempti sumus et viuificati. In b̄
 insup erigit spes mulieris sex⁹ ne de futura

resurrectione desperet. Si enī mulieres facte sunt resurrectionis nūcie, ergo et ipse cū viris resurgēt. Neq; audiendi sunt q; dicūt illas in sexu virili resurrectiones. Quos loquit Aug⁹ li. xiiij. de ciui. dei. et doctores theologi illuz sequunt in. iij. di. xliij. vbi catholice tenent. q; oēs resurgent. sed viri in sexu virili. mulieres in sexu femineo. q; hoc erigit nā indiuidui et cōgruit pfectioni speciei. et erit occasio laudā di sapiam dei. Nō enī oīm indiuiduoz natura eundē erigit sexum. sed nā quorundā erigit masculinū. et quorundā nā femininū. Et vt ibi dē refert Aug⁹ ca. xvij. Adēbra feminea non erūt accomodata veteri vsui sed nouo decori. quo nō alluciant aspicientes puspiscencia que nulla erit. sed dei laudē sapientia atq; clemētia. Et iterū. nō erit ibidē libido que confusio nis cā est. nā priusq; peccassent nudi erāt vir et femina. vñ et post resurrectionē nō erit op⁹ vestibus. p tegumēto. sed tantū amicti erunt lumine sicut vestimento. ¶ Secundū dubiū fuit. cur de petro facta est specialis mētio. Ad qd dicunt doctores. Primo propter principa litatē quā tenebat inter aplos. de qua in suo sermone plene dictū est. Ideo tanq; principa li dī q; sibi denūciēt. Sedā rō Hieronymi vt tolleret ab eo mā desperationis q; indignum se iudicauit discipulū dum ter negauit mīrū. Sed p penitentiā veniā obtinuit et gratiam. Tertiā rō fm Brego. in omelia. ad amouē dam ab illo verecundiā et erubescētiā. nā ex eo q; ter vocaliter negauerat xpm cū quo mori se promiserat. verecundabat inter discipu los apparere. Subdidit at angelus. Quia pre ceder vos in galileā. ibi eū videbitis sicut dixit vobis. Ista visio nō fuit die qua resurrexit. S; qñ vndecim discipuli vt refert Matthe⁹ abire in galileā in montē. s. Thabor. vt dīc Micholaus de lira. ibi vbi transfiguratus fu erat coram paucis. petro. s. iacobo et ioāne. cō pletaz resurrectionē suā manifestauit vniuer saliter oibus suis discipulis. Vñ probabiliter credit q; illa fuit manifestatio quaz describit Aplus. i. corin. xv. ca. Deinde visus est plusq; quingentis fratrib⁹ simul. Adattheus tū nō exprimit nisi. xi. aplos. q; iudas erat mortuus et isti erāt principales discipuli christi. Scdm Xo moralem intellectum Galilea christo su scitato recte congruit. Nam galilea interpre tatur transfiguratio scdm Beddam et Brego rium in omelia. vt designetur q; in resurre

ctione facta est transfiguratio de mortalitatē ad immortalitatem q̄tum ad corpus. de pas sibilitate ad impassibilitatem q̄tum ad ani mam. de miseria et penalitate ad eternam glo riam et felicitatem q̄tum ad vtrunq;. Dum enim christus in hac vita erat voluntarie de sectus nostros assumens. patiebatur q̄tum ad corpus defectum mortalitatis. q̄tum ad animā passibilitatis. q̄tum Xo ad vtrunq; patiebatur multiplicem miseriā et penalitatē que oīa in resurrectione deposita sunt. Hinc Leo papa in sermone inquit. Post passionē xpi ruptis vinculis mortis. infirmitas in vir tutem. mortalitas i eternitatē. cōtumelia i trā sinit in gloriam. Et vt Gregorius in omelia refert. nos resurrectionis eius gloriam leti vi debimus. si a vitijs in virtutib; celsitudinem transinigramus. ¶ Tertiū dubium erat vtrū ille sancte mulieres quibus angelus xpi resur rectionē manifestauit viderunt christū susci tatum. Et q; sic appareret dictis euangelista rum. Inquit enī marcus. Surgens iesus mane prima sabbati apparuit primo marie ma gdalene a q; ciecerat septem demonia. Et mat the⁹ dicit. Et audito ab angelo nouo de resur rectione. exire cito de monumento et in timore et in magno gaudio curretes nūciare disci pulis. Ecce iesus occurrit illis dicens. Auerte. Ille at accesserūt et tenuerūt pedes eius et ado rauerūt eū. Vbi aduertendū q; post q; angel⁹ de resurrectione vt dictū est mulieres instru xerat. ipse cōsternate mente abire ceperūt. Et cū nōdū plene capaces essent tāti mysterij. pu tabāt forte xpi corpus a iudeis fuisse sublatū et in aliquo vili loco collocatum. Quare ma gdalena que christum ardentissime diligebat anteq; aliquid diligentius scrutaretur. ipsuz sublatum pro certo esse supponēs. petro et io anni nunciare cucurrit. vt scribit iohannes di cēns. Tulerunt dñm de monumento et nesci mus vbi posuerunt eum. Illi Xo venerūt ad monumentū. et iohannes cucurrit citius petro et inclinauit caput ad sepulchrum. viditq; posita lintheamina nec tñ intrauit illud. Petr⁹ Xo postea veniens intrauit in illud. viditq; posita lintheamina et sudariū capitis stans ad pte. deinde iohānes intrauit et vidit et credidit qd dixerat magdalena. s. dñm esse sublatū de monumento. Mondū enī sciebant scripturas q; oportebat eū a mortuis resurgere. post hoc at discipuli contristati ad propria redierunt.

Et magdalena cū his mulierib⁹ ad sepulchrū redierūt. a quo illis duabus recedentibus. maria stabat ad monumentū foris plorans. et dū sic fieret inclinavit se et p̄spexit in monumentū. Scdm enī Brego. Amāti semel asperisse nō sufficit. qz vis amoris multiplicat affectus inquisitionis. Et tūc vidit duos angelos sedētes vnū ad caput et vnū ad pedes vbi positus fuerat corpus iesu. dicūt ei illi. Mulier qd ploras? dicit eis. Tulerūt dñm meū et nescio vbi posuerūt eū. Lū hoc dixisset puerſa vidit iesū stantē et nesciebat qz iesus eēt et dixit ei iesus. Mulier quid ploras? Quē qris? Bone iesu desiderū aie sue Eū interrogas quid ploras quē queris. Ipsa paulo ante oculis viderat te spem suā suspendi in ligno et tu nunc dicis qd ploras. Ipsa die tertia pcedēte viderat man⁹ tuas quib⁹ sepe bñdicta fuerat et pedes q̄s la- chrymis rigauerat clavis affigi. et nūc tu dicis qd ploras. Nūc insup corpus tuū sublatū extimat. ad qd vngendū vt se quodāmo p̄solaret veniebat. et tu dicis qd ploras. quē qris. Tu ipse scis qz te solū qrit. te solū diligit. p te oīa cōtēnit. et tu dicis quē qris. Tu cā qrele. Tu cā ploratus Tu cā dilectā discipulā totā ad te attra-xisti. At illa existimās qz hortulanus eēt. dixit ad eū. Dñe si tu sustulisti dicito mihi vbi posuisti eū et ego eū tollā. Admirabilis mulieris audacia. Maria. si forte corpus iesu posuit est i atrio principis sacerdotū vbi ap̄lorū princeps calefaciebat se ad ignē. qd factura es ego eū tollā. Sed si in platea foret cū multitudine indeoz. qd nūc ageres? Ego eū tollā. D cōstantia. D ardor inflammatissime quo mens magdalene liq̄fiebat. Absolute p̄mittit. ego eū tollā. Dicit ei iesus. Maria. Nec siquidez vor penetravit aīam eius. Lognouitqz iesū et dixit. Rabboni. i. magister. et cucurrit ad pedes eius. Eui iesus. Noli me tangere. nōdū enim ascendi ad p̄rem meū. s. scdm tuū iudiciū infidele ac si apte dicat. Tibi non ascendi. qz si cre didisti p̄fecte me equalē p̄ri. vel forte hoc ait: vt illā hūiliaret ne nimis presumeret qz ipsū resuscitatū primā oīm cōspexissz. distulitqz ei concedere tactū donec scda vice cū alijs appareret. Et addidit dñs marie dicens. Vade ad fr̄es meos et dic eis. Ascendo ad patrē meū et p̄fz v̄r̄m. deū meū et deū v̄r̄m. Statimqz disparuit. At z magdalena in fide solidata aio iocūda egrediēs hortus. p̄gebat vt iussa dñi et n̄grī p̄ficeret. Lūqz festia rediret socias suas

in itinere infra sepulchrū et hierl̄m adiuuent quib⁹ xpm in specie hortulani se vidisse narrauit. Lūqz festino gressu versus hierl̄m pariter irent. ecce iesus occurrit eis dicēs. Aucte Iste at accesserūt et tenuerūt pedes ei⁹ et adorauerūt cū adoratiōe latrie. in fide iā roborate. Tūc ait illis iesus. Nolite timere. Ite nūcia te fratribus meis vt eant in galileā. ibi enī me videbunt. Vocat at discipulos fratres amantissimus princeps. tū vt ostendat se surrexisse in carne generis nr̄i. tū vt ad sui amorē magis eos accendat. et ad fiduciā societatis sue ac visionis corroboret et cōfirmet. tū Xo vt filios eterni p̄ris et xpi se noscerēt coheredes. D b⁹ almi regis benignitas q relictus in bello pauidos suos formidosos et fugitinos socios cum euasit noiat fr̄es et nouitatē celestē in suo corpore ostendere repromittit. Et sic dī Joānis xx. ca. Venit maria. s. cū alijs marijs ānūciās discipulis qz vidi dñm. et hec dixit mihi. Eurramus igit et nos fide ac deuotiōne ad xpm ei studio requirendū. qd se cunctes nō eiecit foras. concedens illis et in presenti grām et in futuro gloriā sempiternā. Amen.

¶ Sermo decimus nonus de ascensione saluatoris nr̄i iesu xpi qñ videntibus discipulis celos ascendit.

Asumptus est in celum et sedet a dextris dei. Scribunt hec verba originaliter Adarci vltio ca. et in euangelio presentis solēnitatis. Jocu dissimū nouū ascensionis iesu xpi filij dei merito excitare d̄z mētes nr̄as. subleuareqz oīm corda ad ardentissime desiderādū bonū illud sūmū ac copiosū. qd cū quisqz acq̄serit nūqz amitter. Neqz ampli⁹ excusare se hoīes p̄nt si se ignaros p̄misse felicitatis dicant. Lūz ipse iesus nō solū verbo sed exp̄ientia facti ostēderit clarū ad superos iter. Qd Adicheas predixit ca. ij. Ascendit pandēs iter aī cos. ¶ Profecto res clarissima et admirāda fuit. dū xpus q̄ dragesima die postqz surrexit a mortuis. vidētib⁹ discipulis ei⁹ alijsqz deuot⁹ q̄ plurimis et bñdicta m̄re. de mōte oliueti celū cōscendit. Quapropt vt hec oīa cūct⁹ innotescāt. ad xpi ascēsiōē dirigam⁹ aīum et v̄ba. De q̄ in p̄nti sermone tria m̄ysteria pponim⁹ p̄templāda. Prīmū dī dignitatis. Secundum congruitatis. Tertium qualitatis.

De dignitate et preeminencia xpi que nota-
tur per hoc qd sedet a dextris dei. et quid p de-
xteram intelligit.

Capitulum. i.
Primū mysteriū cōreplandū de ascen-
sione xpi dī dignitatis. qz ascendit et sedet
a dextris dei. i. pēminet oibus creaturis et an-
gelis et hoibus. Iuxta illud qd scribit apl'us
ad Ephesios. i. ca. Constituit illum sup omne
principatū et potestatem et supra oē nomen quod
notat sine in hoc seculo siue in futuro. Sed p
clariorē huius partis intelligentia tria sunt h
dubia declaranda.

Primū utrū xpo cōueniat sedere ad dexte-
ram patris.

Secundū utrū sedere ad dexteram patris cō-
ueniat xpo fm q homo.

Tertiū utrū alijs a xpo cōueniat sedere ad
dexterā patris.

Ad primū dubiū arguunt quidā q nō con-
uenit xpo sedere ad dexterā patris. neqz bene
aiunt ita de xpo loquentes. Primo nullū cor-
porale cōpetit deo qui spūs est. Sed dextera et
sinistra sunt differentie positionū corporalium
ergo nō cōueniūt deo. Secūdo si filius sedet ad
dexterā. ergo pater ad sinistrā. sed dextera no-
bilioz est sinistra. ergo pater sedet in parte igno-
bilioz. Tertiū stare et sedere sunt opposita. sed
Actū. vii. ca. Stephan⁹ vidit iesū stantē a de-
xtris virtutis dei. ergo nō sedet. Sed p sic ar-
guētes prius opponam⁹ testimoniā scriptura-
rū. deinde soluem⁹ obiecta. In simbolo nāqz
aploz dī. Ascendit ad celos sedet ad dexterā
dei pīs oipotētis. Et in simbolo patrū. A scē-
dit in celū sedet ad dexterā pīs. Et ad ephesi.
i. ca. scribit. Constituens illū ad dexterā in ce-
lestibus. Et ad Colocenses. iij. ca. Xpus est in
dextera dei sedens. Et ad Hebreos. i. ca. Se-
det ad dexterā maiestatis in excelsis. Et x. ca.
Sedet in dexterā dei pīs. Et ad Romanos.
viii. ca. Xps iesus est ad dexterā dei qui etia
inipellat p nobis. Et Adarct. xiiij. Luce. xxiij.
Adatth. xvi. Erit filius hominis sedens a de-
xtris virtutis dei. Hoc predixit David ps. cix.
Dixit dñs dño meo sede a dextris meis. Et
hec verba de xpo dicant⁹ patet ex eo q David
lus ad hebreos. i. ca. ait. Ad quē aut angeloz
dixit aliqui deus. sede a dextris meis. Et xpus
Adatth. xxiij. dixit. Quō david vocat eū in spi-
ritu dñm dicēs. Dixit dñs dño meo sede a de-
xtris meis. Et si iudei negarent testimonium
pauli et xpi asserentes. verba ista de alio nō de

ipso xpo affirmari debere. statim incredulita-
tem eoz conuincimus p doctores ipsoz. Nā
Rabbi Jonathā apud hebreos probatissim⁹
in sua translatione chaldaica ait. Dixit domi-
nus verbo suo. Et Rabbi Joden super illud
psalmi. xvij. Dediti mihi protectionē salutis
tue et dextera tua suscepit me. Inquit. In fu-
turū deus scētus et benedictus cōuertere faci-
et regem messia ad dexterā suam. Sicut scri-
ptū ē. Dixit dñs dño meo sede a dextris meis
Istud insup tenet Rabbi moyses addarsan.
Pro solutione igit obiectoz notāde sūt tres
veritates. Prima veritas q h nomen dextera
in scripturis inuenit⁹ de deo dictū. Dñi Exodi
xv. ca. Dextera tua dñe magnificata est in vir-
tute dextera tua percussit inimicū. Et ps. xv. De-
lectatōes in dextera tua iysqz in finē. Et ps. xx.
Dextera tua iueniat oēs q te oderūt. Et ps. xlvij
Iusticia plena est dextera. Et ps. cxvij. Dexte-
ra dñi fecit virtutē dextera dñi exaltauit me.
Et ps. cxxxvij. Saluū me fecit dextera tua. Et
Isaie. xlviij. ca. Dextera mea mensa est celos.
Et Abacuc. ij. ca. Circūdabit te calix dextere
dñi. Secūda veritas. q cū dicimus xpm ad de-
xterā pīs sedere nō intelligimus p dexterā
aliquid corporale. Sed locutio est metaphorica
quales et alie cū dicimus oculos dñi. brachiū
dñi et silia. p q designant spūales pprietates
siue opatōes diuine. Hinc Damascen⁹ in. iij
suaz iniaz ait. Non locale dexterā pīs dīci-
mus. qualiter enī qui incircūscriptibilis est lo-
calē adipiscet dexterā. Tertia veritas q noie
dextere intelliguntur tria. s. gloria diuinitatis
beatitudo et iudiciaria pās. Et q fm Aug. li.
de simbolo et Damascenū. Sedere ad dexterā
patris nil aliud est nisi cū p hēc gloriā di-
uinitatis et beatitudinē et iudiciariā potestatem et
hoc incōmutabiliter et regaliter. Dñi Dama-
scenus inquit. Dextera patris dicimus glori-
am et honorē diuinitatis in qua dei filius exti-
tit ante secula vt deus et pī consubstantialis
Scdm Xo Tho. iij. parte. q. lvij. Nec preposi-
tio ad vel in cū dicimus ad dexterā vel in de-
xtris. solā distinctionē psonalē importat et ori-
ginis ordinē. nō at gradū nature vel dignita-
tis. q nullus est in diuinis psonis. qz fm Atha-
nasiū. tres psoe coeternae sibi sūt et coeqles. Et
sic soluimus primū obiectū ostendentes q nō
dī dextera corporaliter de deo. Ad scdm Xo
rūdet Aug⁹ in li. de simbolo. In illa beatitu-
dine oia dextera sunt. qz nulla est ibi miseria.

Verūm vt inqt Tho. vbi. s. nullo mō pōt bi
 ci q pē sedeat ad dexterā filij vel spūs sc̄i qz
 filius z spūs sc̄us trahūt originē a p̄e z non
 ecōuerso. S; spūs sc̄us p̄p̄ie pōt dici sedere
 ad dexterā p̄is vel filij s; sensū predictū. De
 rūtū fm quandā appropriationē attribuit fi
 lio equalitas. Vñ Aug⁹ ait. In p̄e est vnitas
 in filio equalitas. in spū sc̄o vniratis equali
 tatisq; cōnexio. Cōfirmat hanc sniam Alexā
 der i. iij. sūme vbi ait. Sedere ad dexterā p̄is
 importat distinctionē p̄sonaz z equalitatē p̄
 sone ad p̄sonā in gloria z honore. sed sic se h; z
 spūs sc̄us ad p̄em ergo ei cōuenit sedere ad
 dexterā p̄is. Sed d equalitate dupliciter loq
 possumus. s. p̄p̄ie v; p; appropriationē. fm q;
 p̄p̄ie sumit nō dicit aliud equalitas in diui
 nis nisi diuinā essentia vel virtutē q nō ē ma
 ior in p̄sonis in vna q; in alia sed vna eadem
 in qua coequant p̄sonē. hoc mō est vna equali
 tas in diuinis p̄sonis sicut vna essentia. Alio
 mō sumit equalitas in diuinis fm appropria
 tionē z sic appropriat filio. Ad sc̄dm obiectū
 dicimus q; visio stephani fuit eodē mō q; xps
 auxiliū sibi prestare iā erat paratus. Vñ Bre
 go. in omelia inqt. Sedere iudicantis est. stare
 v; pugnantis vel adiuuantis. Stephanus q;
 in labore certaminis positus stantē vidit quē
 adiutorē habuit. Sed hunc post ascensionem
 Aldar⁹ sedere describit. q; post assūptiōis sue
 gl̄ia iudex in fine videbit. ¶ Secūdū dubiū
 erat vtrū sedere ad dexterā p̄is cōueniat xpo
 fm q; hō. Et ad hoc dicūt scr̄us Tho. z Alexā
 der q; cū noīe dextre intelligant. tria suprad
 icta. s. gl̄ia diuinitatis b̄ritudo z iudiciaria p̄as
 hec p̄positio ad quēdā ad dexterā accessus
 significat. in quo designat p̄uenientia cū qdā
 distinctiōne. qd pōt esse tripliciū. Primo vt sit
 cōuenientia in nā z distinctio in p̄sona. Et sic
 xps s; filius dei sedet ad dexterā p̄is q; h; z
 eandē nām cū p̄e. Vñ gl̄ia diuinitatis b̄ritu
 do z iudiciaria p̄as cōueniūt essentialit filio
 sic z p̄i z h; ēē in eq̄litate p̄is. Sc̄do pōt in
 telligi fm gr̄az vnionis q; ip̄ortat ecōuerso di
 stinctionē nature z vnitatē suppositi siue p̄so
 ne. Et s; h; xps s; q; hō est filius dei. z p; cōse
 quena sedet ad dexterā p̄is fm equalitatē ho
 noris in q̄tū eodē honore veneramur ipsū fi
 liū dei cū eadē natura assūpta. hūanitas qdēz
 xpi fm additionē sue nature nō h; gl̄iam v; hō
 norē diuinitatis quā tñ h; rōne p̄sone cui
 vnitur. Vñ Damascenus ait. In gloria diui

nitatis dei filius existens ante secula vt deus
 z p̄i cōsubstāntialis sedet cū gl̄ificata ei car
 ne eius. Adorā cū vna ypostasis vna adora
 tione eius cū carne eius ab oī creatura. Tertio
 pōt intelligi fm q; hō fm cōditionē nature. z
 hoc fm gr̄am habitualē q; abundantior est in
 xpo p̄e oībus alijs creaturis. in tñ q; ipsa na
 tura hūana in xpo beator est z sup oēs alias
 creaturas hūas regulā z iudiciariā p̄tatez. z sic
 esse in equalitate p̄is nō p̄tinet ad ipsaz nām
 humanā xpi s; solū ad p̄sonā assumentē. Mi
 hilomin⁹ sic fm q; hō sedet ad dexterā patris
 i. fm Augustinū in bonis paternis potiorib⁹
 p; ceteris creaturis. q; oēs alias creaturas p̄cel
 lit i beatitudine z iudiciaria p̄tate vt p̄dictū ē
 ¶ Tertiu dubiū erat vtrū alijs a xpo p̄ueniat
 sedere ad dexterā p̄is. Vñ Aug⁹ dicit in li. d
 simbolo. Sedere ad dexterā est habitare i ei⁹
 b̄ritudine. Sed oēs electi sūt b̄ti. ergo oēs se
 dent ad dexterā. Qd cōfirmari potest p; illud
 Matth. xxv. Statuet oues quidem a dextris.
 Cōtrariū tñ videt cē ex eo q; A plus ad hebre
 os. i. ca. ait. Qui aliqui angeloz dixit. sede a dex
 tris meis quasi dicat nulli. Rndet ergo sc̄us
 Tho. q; xps sedet ad dexterā p̄is in q̄tū fm
 diuinā naturā est in equalitate patris. Sc̄dm
 humanā v; est in excellenti possessione bono
 rū diuinorū p̄e ceteris creaturis. qd nulli hōi
 vel angelo cōuenit. Sedere ergo in dextera nō
 significat simpliciter esse in b̄ritudine. sed ha
 bere beatitudinē cum quadā dominatiua po
 testate z quasi p̄p̄iā naturālē. qd soli xpo cō
 uenit. ¶ Potest tñ dici q; oīs beatus z si non se
 deat sit tñ ad dexterā dei cōstitutus. Cōfide
 remus itaq; ex his que dicta sunt q̄ta est glo
 ria filij virginis beate. quē adorant angeli. cui
 oēs obediunt creature. in cuius noīe flectitur
 oē genu. Vbe stultis gentibus ipsū despicien
 tibus. Vbe duris iudeis in eū nō credentib⁹
 Vbe malis xpianis illū nō sequentibus. Vñ
 est ille iesus qui p; nobis carnē assumens de⁹
 z hō triginta tribus annis cū hoībus habita
 uit. Vñ est ille qui affixus pependit in ligno
 in medio latronū spinis coronat⁹. hic qui ter
 tia die surrexit a mortuis. Vñ qui regnabit i
 eternum cuius regni non erit finis fm angeli
 sententiam Luce. i. ca. Vñ est deniq; de quo
 dum ascenderet ad celos angeli dixerunt tan
 ta p̄conia. Nam postq; nube reclusus videri
 desijt discipuli intuebantur in celum suspen
 sis vultibus z erectis luminibus. Et ecce duo

utriusque angeli in specie viroꝝ apparentes iuxta illos in propinquo. facie in vestibus albis in signū solēnitatis et leticie qui et dixerūt ut habet Actū. i. ca. Viri galilei cur statis aspicientes in celū quasi admirantes et stupidi de hoc quod vidistis. et quasi tristes et desolati de hoc quod magistri vestri presentia corporale pdidistis. hic iesus qui assumptus est a vobis in celum et ascendere potuit. quod opus a patre sibi impossibile consummaverat. ne contristemini. quod sic veniet quemadmodū vidistis eū euntem in celum. O felix regnū quod non deficiet. O rex inclite qui et servos tecum regnare promittit. O gens sancta amicorū tuorū qui vocē tuā dulcissimā erunt audituri. Venite benedicti patris mei possidete paratū vobis regnū a constitutione mundi. Tu igitur rex glorie xpi. Tu patris sempiternus es filius. Tu ad dexterā dei sedes in gloria patris. Fides credideris esse venturus. Te ergo quem sumus tuis famulis subueni. quod precioso sanguine redemisti.

¶ Ascensio xpi congrue celebrata est respectu tpis persone et termini. ¶ Capitulum ij. Secundū mysteriū cōtemplandū de ascensione xpi dī congruitas. Congruē nāq; convenientissimeq; facta fuit ascensio illa. Et hoc triplici respectu.

Primo respectu temporis.

Secundo respectu persone.

Tertio respectu termini.

¶ Primo fuit congrue ascensio xpi celebrata respectu tpis. Quia die quadagesimo. post quē vite auctor a mortuis surrexit ascendit ad celos. potuisset quidē antea ascendisse. Sed sic differre voluit ut veritatē resurrectionis probaret. difficilior enī erat. pbare veritatē resurrectionis quā passionis. quod a prima die vsq; ad tertiā vere probari poterat mors. Sed ad veram resurrectionē. pbandā plures dies requirerent. Et hoc est quod dī Actū. i. ca. ¶ Debeuit seipsū viuū post passionē suā in multis argumentis p dies quadraginta apparens et loquēs de regno dei. ¶ Dñe Leo papa in sermone de ascensione inq̃. Quadragenarius hodie dierū cōpletus est numerus sacratissima ordinatione dispositus. et ad utilitatē nre eruditiois impensus ut dū a dño i hoc spacio mora presentie corporalis extendit. fides resurrectionis documentis necessarijs muniretur. Et iterū in eodem sermone ait. Non hi dies qui inter resurrectionē dñi ascensionēq; fluxerūt ocio-

so transire discursu. sed magna in eis cōfirmata sunt sacramenta. magna sunt reuelata mysteria. In his metus vite mortis aufert et nō solū aīe sed etiam carnis immortalitas declaratur. In his p insufflationē dñi infūdīt apostolis spūs sc̃tus. et beato petro supra ceteros post regni claves ouilis dñici cura mandatur. In his duobus discipulis tertius in via dñs iungit comes et ad omnē nostre ambiguitatē caliginē detergendā paucitū vel trepidatū tarditas increpat. flāmā fidei illuminata corda concipiūt. et que erant tepida reserāt. dñs scripturas efficiunt ardētia. hec ille. ¶ Secūdo fuit congrue ascensio xpi peracta respectu persone. ubi a doctoribus querit. An fuit conueniens xpm ascendere. Et posset quis arguendo dicere quod nō. ¶ Primo quod ¶ Dñs dicit in. ij. de celo et mundo. Illa que optimo mō se hnt possident suū bonū sine motu. ¶ Sed xps optimo mō se habuit et fm diuinā naturā quod ē sūmū bonū et fm humanā quod erat optime glorificatus. ergo nō cōueniebat illi aliquis motus. Sed ascensio est quidā motus quare videt quod non debebat ascendere. Secūdo oē quod mouetur mouet propter aliquid melius. sed xps nō fuit melius esse in celo quā in terra nec quātū ad aīam nec quātū ad corpus. quod vbiq; eque beatus. ergo non debebat ascendere. Tertio si p resurrectionem suam fuisset cum hoibus conuersatus vel gloriosus regnasset in terrā multo plures eū sequerent quā mō. ergo debuit nobiscū manere et nō ascendere in celū. ¶ Pro declaratione veritatis et horū solutione. ¶ Rñdet sc̃tus Tho. iij. parte. q. lvij. ¶ Q locus dī esse. p portionatus locato. ¶ Xps at per resurrectionē vitam immortalē et incorruptibilē inchoauit locus vbi in quo habitamus est locus generationis et corruptionis. sed locus celestis est locus incorruptionis. ¶ Iō cōgruent xps ad locū illū se trāstulit. Ad primū g dicit Tho. ¶ Q de est qui possidet suū bonū sine motu quod oīno immutabilis est. Quilibet at creatura ē aliquo mō mutabilis fm Augusti. viij. sup. genēsim ad lram. Et quod natura assūpta a filio dei remāsit creata. nō est incōueniens si ei aliq; motus attribuat. Ad scdm rñdet sc̃tus Tho. ¶ Q xpo ascendentī nihil accreuit quātū ad ea que sūt d essentia glorie. siue fm corp⁹ siue fm aīam. ¶ N accreuit aliquid quātū ad loci decentiā quod ē de bene esse glorie. non quod corpori eius aliquid aut pfectionis aut conseruationis acquireret

ex corpore celesti. sed solummodo per quandam decentiam
hoc aut aliquo modo pertinebat ad eius gloriam. Et
de hac decentia gaudium quoddam habuit. non quod
quod tunc de nouo gaudere inciperet quoniam in celum
ascendit. sed quod nouo modo gauisus est sicut de
re impleta. Ad tertium argumentum dicitur quod licet per
sentia corporalis eius fuisset subtrahenda non in
diuinitatis. Adest insuper semper nobiscum in sa-
cramento altaris licet non videatur oculis corpora-
libus. Ob quod Matth. ultimo. dum ascendendo
discipulos reliquebat dixit. Ecce ego vobiscum
sum omnibus diebus usque ad consummationem seculi
fuit cum apostolis assistendo eis in operibus mira-
culosis. quod ut dicit Marcus ultimo ca. Predi-
cauerunt ubique domino cooperante et sermone per-
manente sequentibus signis. Assistit nobiscum cri-
stendo ut dictum est in sacro eucharistie ubi est
christus totus. Assistit et ecclesie semper ipsa dirigendo
per occultos instructus spiritus sancti ut sic non
deficiat fides petri. Propterea Augustinus in
sermone de ascensione ita pulchre loquitur. Quia
charissimi que dominus iesus christus in hoc mundo sub
fragilitate nostra miracula edidit nobis perficiunt
Qui dum humanam conditionem sibi subiecit
tauit. credentibus celum patere posse monstra-
uit. Et dum victorem mortis in celestia eleuauit.
victorem eiusdem mortis que sequeremur ostendit
Ascensio ergo domini catholice fidei confirmatio
fuit ut securi in posterum crederemus miraculi
ipsius donum. cuius in presenti precepissemus effectum.
et fidelis quisque cum iam tanta precepit per ea que agnoscat
prestita discat sperare. promissa. ac dei sui preterita
presentis bonitate que futuro teneat cautiones
hec Augustinus. Tertio ascensio christi fuit congrue
celebrata respectu termini. quod ascendit super omnem
creaturam tam spirituale quam est corporale. Ex quo apostolus
ad ephesios. iij. ca. ait. Qui descendit ipse est
et qui ascendit super omnes celos ut impleat omnia secundum
Nicholaum de lira super hoc passum non est intelligere
dum quod ascenderit totaliter super celum empirreum
ubi nullus est locus nec creatura aliqua. Sed quod
ascenderit ad preteritum dignioris celi empirrei. quod
est locus beatorum et celum supremum. locus autem ille de-
bet esse substantiis spiritualibus secundum quandam con-
gruentiam quod ille substantie sunt supreme in ordi-
ne substantiarum. Et tunc christus ascendit super omnes sub-
stantias spirituales et supra omnes ordines angelorum
nec est inconueniens corpus christi preponi substan-
tiis spiritualibus. cum spiritus simplici nobilior sit omni
corpore Quia ut inquit sanctus Thomas. Licet corpus
istud considerando aditionem nature corporee sit

infra substantias spirituales. Considerando tamen di-
gnitatem unionis qua est personaliter deo coniunctum
excellit nobilitatem et preeminentiam omnium substan-
tiarum spiritualium et omnium angelorum.

Qualiter christus ascendit cum potestate et ma-
gnificencia videntibus patenter discipulis.

Capitulum. iij.
Tertium mysterium contemplandum de ascen-
sione christi dicitur qualiter. In quo perscrutari
debemus qualiter christus ascendit. Ad quod dici-
mus quod ascendit tripliciter.

Primo potenter.

Secundo magnifice.

Tertio patenter.

Primo ascendit potenter ubi tres difficulta-
tes oriuntur. Primo vtrum ascendere pueniat christus
secundum diuinam naturam. Ad hoc ita respondet sanctus Tho-
mas. ubi. s. q. li. secundum duo potest notare. scilicet aditionem ascen-
dentis et eam ascensionis. Primo modo non potest
puenire christus secundum aditionem diuine nature. tunc quod
nihil est diuinitate altius que possit ascendere. tunc
quod ascensio est motus localis que diuine nature
non competat que est immobilis et inlocalis. Sed per
hunc modum competit christus secundum humanam naturam que co-
tinetur loco et motui subiaceret. Itaque christus ascendit
in celum secundum quod homo non secundum quod deus. Si vero li. secundum
dicat eam ascensionis cum christus ex virtute di-
uina in celum ascenderit. dicimus quod ascendit secundum
quod deus. Secunda facultas vtrum ascendit. propria vir-
tute. Ad illud Thomas. dicit. Quod cum in christo sit duplex
natura diuina. scilicet et humana secundum utramque accipi
potest. propria virtus. Christus ergo ascendit. propria
virtute diuina. de virtute vero humana distin-
guat Thomas. quod hoc potest dupliciter accipi. Vna que
dem est virtus naturalis que preceedit ex principijs
nature et hac christus non ascendit. Alia autem virtus
est glorie secundum quam christus in celum ascendit. Cuius
quidem virtutis rationes quoddam accipiuntur ex natura quante
essentie que est lux ut dicuntur quam ponunt esse de co-
positione corporis humani et per eam elementa tria
conciliari in vnum. Ita quod in statu huius mortal-
itatis natura elementaris in corporibus humanis diuina.
Et ideo secundum naturam elementi predominantis corpus
humanum naturali virtute deorsum fertur. In statu autem
glorie predominabit natura celestis scilicet cuius incli-
nationem et virtutem corpus christi et alia sanctorum cor-
pora ferunt in celum. Alii vero assignant rationem
predicte virtutis ex parte anime glorificate ex cuius
ius redundantia glorificabitur corpus. ut dicit
Augustinus ad theodosium. l. xviij. li. de ciuitate dei. Erit
enim tanta obedientia corporis gloriosi ad animam

beatam: vt vbi volet spiritus ibi erit. prius corpus: licet ergo ascendere sursum sit p̄ra natura humani corporis scđm statū presentis vite tñ nō erit p̄ naturā corporis gloriosi cui⁹ tota natura erit oīo subiecta spiritui. Tertia difficultas est An corpus xp̄i ⁊ qđcūq; gloriosū possit localiter moveri in instāti. cū in tali motu operet virtus diuina. Ad h̄ rīdet Alexander ⁊ Tho. q̄ licet virtus diuina sit infinita q̄tū est ex parte operantis. tamen effectus illi⁹ virtutis recipitur in rebus s̄m capacitatem earū ⁊ dispositionē. Corpus autē non est capax ut in instāti localiter moueat quia oportet q̄ cōmīscet se spatio s̄m cui⁹ diuisionē diuidit tēpus vt dī. vi. phisicorū. Verū licet corpus xp̄i nō fuerit motū in instāti de terra ad celū nihilo minus motus ille fuit satis velox atq; festin⁹ dū eadē die de terra euolauit ad ep̄irreū. qđ est supra oēs celos. Refert enī Rabi moyses maximus phus. q̄ gl̄ibet circulus cuiuslibet plane te habet tātū spatiū q̄tū posset aliq; ire d̄ via plana in quingentis annis. Et distantia inter celū ⁊ celum. i. inter circulū ⁊ circulū est simili vt dicit via quingentorū annorū. ⁊ ideo cum sint septē celi erit s̄m ipsū a cētro terre usq; ad cōcauū celi saturni qđ est septimum celum via multorū miliū annorū. i. tātū spatiū q̄tū de uia plana aliquis iret in multis milib⁹ annis si tātum viueret: ita tñ q̄ iter vnius cuiuslibet dici sint quadraginta miliaria. Qđ si verum est nouit deus. Clarū tñ cē pōt q̄ satis longa distantia ē a terra vsq; ad celū empirreū quia corpora celestia sol ⁊ luna cū excedant in quātitate oīa elemēta tñ ita pua vident. ¶ Secūdo ascendit xps magnifice cū tripudio ⁊ leticia angelorū. Si enī beatissimi spūs illi alios sanctos ad celū euntes eū exultatione recipiunt. q̄to magis regi regū sese oēs obsequiosos reuerentissimos ac iocūdissimos exhibuerūt. Et illis utiq; fuerūt duo illi de quibus diximus in primo misterio: q̄ asiterunt iurta discipulos in vestibus albis. Sed hoc loco interponēdam duco Gregorij sententiā qui in omelia iquit. Que rendū est qđnā sit q̄ nato dño angeli apparuerunt ⁊ tñ nō leguntur in vestibus albis apparuisse. Ascendente autē missi angeli in albis vestibus legunt aparuisse: In albis vestibus gaudiū ⁊ sollemnitas mētis attendit. quia magna tunc sollemnitas angelis facta est cū celū deus hō penetravit. Quia nascente dño videbatur diuinitas humiliata: ascendēte uero ē humani

tas exaltata. Albe etenī vestes exaltationi magis congruūt q̄ humiliatiōi. In ascensione ergo eius angeli i albis vestibus videri debuerūt. q̄a q̄ in humanitate sua apparuit deus humilis in ascensione sua ostensus est deus sublimis. hec ille. Ad triūphum iam xp̄i redeamus ⁊ cogitemus q̄ stupendum q̄q; mirabile fuit spectaculum illud: qđ cū glorificata carne sua regna celestia penetravit. Superauerat hostes terrucrat demones: ⁊ p̄dam innumerabilium sanctorū eduxerat de inferno: p̄strauerat mortē quā sua morte destruxit: ⁊ ad patris dextrā sessurus pficiscebat. Mō talis nec tantus fuit illoz triūphus quoz historia romana meminit quia iam perijt memoria eoz cū fontib⁹: s̄ ihs xps in eternū permanet. Rem grandē plebiq; putant dū legunt uel audiūt: q̄ L. car post tot uictorias ⁊ finem belloz civilū mortemq; p̄dompet: dū redijt ad urbē s̄m Suetonium vno mense sed interiectis dieb⁹ quinquies triūphauit. p̄drimo de Gallia ⁊ britania. Secundo de egypto. Tertiō de sarnate ⁊ ponto. Quarto de iuba ⁊ africa. Quinto ⁊ ultimo d̄ hispania Alii nō sine maxima uoluptate cōmemorant que d̄ q̄ pluribus ad eoz laudē cōscripta sunt. que ob reipublice libertatem: hostes rebellesq; Romanorū domuerūt. Scribit nanq; p̄drinus in libro de uiris illustribus. ⁊ Eutropius li. iij. q̄ Arilius merellus dictus macedonicus a deuicta macedonia philippū macedonic regē circa tempora quibus carthago euersa est duxit ad urbē: ⁊ triumphās ante currum victū trahi fecit. Metellus filius eius dicit⁹ creticus secūdu Drosiū ⁊ Eutropiū quia L. rectā romano populo subiugauit: reuersus romā triumphauit. p̄dapius qui lucius papirius cursor s̄m Titiliū quia samnitū duriciā preliis fregit ⁊ adeo clare cuncta gessit q̄ Eutropius ⁊ Drosius dicant q̄ romani hūc Alexandro magno ducē parē cē p̄rabant si asia domita in Europā arma tēptant. Romā rediēs post debellatos hostes triumphauit. p̄dapius filius eius consul adhuc p̄ samnites qui Agloniā ciuitatē eoz cepit expugnantq; aliā ciuitatē illoz fortissimā s̄ Titiliū: post romā rediēs triumphauit. Octauianus ut refert Drosius ⁊ Eutropius victor rediens ab oriente cū triplici triūpho urbē ingressus tunc primū q̄ reipublicā auxerat: Augustus salutat⁹ est probus impator s̄m Rufinum in annalibus romanorū qui uicit Alamanos: germanos: go-

thos et sarmathas. ob quod electus fuit impator postquam supavit bello Procule et Bonosuz quos ipse duces miserat ad perfidum galliarum. at illi imperatores se dixerant pacata provincia et occisis illis in plio roma rediens quinque diebus gloriose triumphavit. Nam inter alia spectacula quod nunquam prius factum fuerat torum circum in speciem silue fecit cõseri arboribus ac per diuersos aditus strutiones mille. ceruos mille. Apros mille. Leones centum. centumque libicos imisit leopardos. et quot alias viuas feras habere potuit et omnia concessit diripiẽda populo. Scipio africanus ut ponit Titusliuius post victum hannibalem domitumque Lartbaginem: ubi romam attigit triumpho omnium clarissimo capitolium honestauit quem sequebantur captiui omnes romani qui ad quattuor milia erant de manibus hostium liberati. Scipio frater eius post multa per eum feliciter gesta domita asia quare ut scribit Plinius libro de viris illustribus asiaticus dictus est triumphauit. Eius triumphus oculorum spectaculo maior quam africanus fuit. Nam portauit consul triumphans ducenta viginti quattuor signa militaria hostium simulacra: caprozum hostium: oppidorum et urbium centum triginta quattuor. Aurcas coronas ducentas triginta quattuor. Vasa aurea et argentea numero infinita. principes urbium et duces trecentos vigintifex cum quibus et adolescentem filium Antiochi pretulit ante se: fuerunt et alij quibus triumphus gloria concessa fuit quos omittimus ne tedio auditores afficiamus. Illud tamen sciendum quod triumphus erat honor maximus qui dari poterat a romanis. nam erat triplex notabilis leticia triumphantis. Erat prima quod cum ad urbem triumphalis ciuis rediret ei cum effusa leticia occurrebat populus vniuersus. Erat secunda leticia quod triumphantis currus predebant manibus post terga ligatis captiui omnes. Tertia leticia erat maxima: quando triumphans lauro coronatus indutus aurea veste ascendebat currus aureum triumphalem tractum a quattuor albis equis. Sicque dux pompaticus precunte senatu in capitolio: albos taurus sacrificabat ioui. multaque alia fiebant ad gloriam ducis triumphantis. Attamen omnia illa vana fuerunt frivola et transitoria ludisque puerorum comparanda. Ergamus ergo mentis nostre oculos ad regem regum beatorum ducem inuictissimum iesum christum ascendentem ad celos. et consideremus quasi militum celum ingredi et quot innumeri

angeli ei preedunt obuiant. quantaque sit in celis commotio. Quod festum transcendens omnem exaltationem sublimem et gloriam quocumque impatorum et regum qui fuerunt ab initio mundi et qui erunt usque in finem. Ducebat christus secum omnes animas sanctas quas eduxerat de inferno. quod nulla ante ipsum ad empirium puerat. ducebat et sanctos resuscitados qui in corpore et anima ipsum feliciter sequebantur. Ducebat insuper et animas eorum iustorum et paruulorum fidelium qui in his quadraginta diebus a propriis corporibus per mortem discesserant. de quibus omnibus aliqui tenent quod a resurrectione christi usque ad ascensionem eius fuerunt in paradiso terrestri. Alii vero aliter opinantur. scilicet quod christum associabant inuisibiliter in hoc mundo cum hymnis et laudibus. Et utrumque est possibile licet non sit auctoritate firmatum. Ibi non erat opus curru quem equi traherent: Vbi corpus quadruplici dote claritatis agilitatis impassibilitatis et subtilitatis per semetipsum mirabiliter ferebat in celum. Et quando dicitur quod nubes suscepit eum ab oculis eorum. intelligendum est secundum omnes doctores. quod nubes illa non prebuit adminiculum christo ascendenti per modum vehiculi. sed apparuit in signum diuinitatis. sed quod gloria domini apparebat super tabernaculum in nube. puto autem nubem illam fuisse lucidam aspectu decorata angelico ministerio formata: et ad christum reuerentissimam productam. Nam et nubes illa de qua dicitur numeri. ix. ca. quod operuit tabernaculum et secundum quod mouebat vel stabat ita faciebant filij israel. mouebat angelico presidio. ut inquit Michola de lira. Nubes insuper in qua spiritus sanctus apparuit in transfiguratione christi lucida fuit. ut scribit matthei. xvij. ca. Tertio christus ascendit pater. quod voluit a discipulis videri in manifesto. Vbi aduertendum quod ipsa die ascensionis sue apparuit discipulis. Primo apparuit undecim apostolis recubentibus in cenaculo: omnes enim tam apostoli quam alij discipuli necnon et mulieres habitabant in illa parte hierusalem que dicebatur bello. scilicet in monte syon. ubi dauid construxerat sibi palatium et erat ibi cenaculum gracie stratum in quo dominus precepit sibi parari pascha. Et in illo cenaculo tunc christiani apostoli habitabant. Ceteri autem discipuli et mulieres habitabant circumquaque per diuersa hospitia. Eum ergo in isto cenaculo comederunt dominus. eis apparuit et exprobrauit incredulitatem illorum et duritiam cordis: et officium predicandi commisit et formam baptismi instituit atque gratiam miraculorum contulit: ut per Marcum et mattheum ultimo ca. Deinde fuit cum eis familiarissime pransus. ut dicit Actuum. j. ca. ut per effectum

comestiois fm Brego. veritas patefecerit carnis. Et in his omnib⁹ credendū ē matrē suam sanctissimā affuisse. Nā vt habet Actū. j. ca. Postq³ xps ascendit reuerſi sunt discipuli in domum vbi manebāt cū mulierib⁹ et mfe iesu et fratrib⁹ ei⁹. Ista autē regressio denotat q³ inde ererāt. Refectio autē cōpleta pcepit eis vt in montē oliueti versus bethaniā irent. Aliq³ dicunt q³ xps iuit cū eis: ex eo q³ lucas ait. Eduxit illos foras in bethaniā. Aliq³ vero tenēt q³ postq³ dixit vt irēt ad montē oliueti disparuit ab eis: et itex in mōte apparuit. Erat autē mōs ille fm Nicholau de lira cū hierlm in via cūdi Xsus bethaniā. Ibi aliq³ diu stetit xps cū bñdicta mfe et discipulis suis sicut amici valefaciētes solent figere gradū. Ibi discipulos docuit q³ nō erat eorū nosse tēpora vel momenta q³ pater posuit in sua p̄tate: cū peterēt. Si in illo tpe restituendū eēt regnū isrl. Ibi pcepit eis ne discederēt a hierlm quousq³ reciperēt spm sanctū: Ibi tandē post multa blanda et cōsolatoria verba bñdixit eis. Dic quidē contēplari possumus q³ dū dixisset Mater mea bñdicta et genitrix suauissima et dilecti mei discipuli Ecce completa sunt omnia. Tēpus ē vt reuertar ad eū qui me misit. Igīt suscipite bñdictio nēz meā q³ omēs cadētes in terrā adorauerūt eū et bñdictione accepta genua tenebāt in terram defixa: aspiciēbātq³ faciem in quā angeli desiderant p̄spicere. At iesus ad orientē respiciēs forte ingeminādo bñdicta sis mater mea benedicti et vos discipuli mei: eleuatis mambus paulatim ferebat in celū. Nona p̄digia: et miracula inaudita. Ille q³ de virgine natus mortē tulit abiectissime crucis non solum surrexit a mortuis et suā resurrectionē signis euidentissimis cōprobauit. S; post hec omnia palā et hora nona vt credit⁹ visibiliter a mōte oliueti ad celos progredit⁹. Currunt gentes vndiq³ et adorant illū q³ ē rex regū et dñs dñantiū. Postq³ vero videri ampl⁹ nō potuit regressi sunt apli et ceteri in hierlm laudātes et bñdicētes deum in gaudio et leticia. Amen.

Sermo vigesimus de spū scō q³ missus est apostolis in signo visibilis igneaz linguarum.

Spiritus sc̄tus quem mittet pater i noie meo ille vos docebit omnia. Verba sunt redemptoris nri originalit⁹ iohāms. xiiij. ca. et in euāgelio p̄sentis solēnitatis. Amplissimū

donū hodierna die collatū fuit humano generi cū spūs sc̄tus visibiliter missus ē in aplos fundatores militātie ecclie. Per illos enī in xpm credidit mūdus. Per ipos deleta fuit penitus et extincta perniciēs idolatrie: q³ oēs q̄si populos inuoluebat: p̄ ipsos deniq³ via regni celoz mortalib⁹ facta fuit nota. Tanta quippe virtute et alto p̄diti spū scō cooperāte fuere vt sic psalmista refert. In omnē terraz exiuit sonus eorū: cū fructu et vtilitate omniū gentiū. atq³ in fines orbis terre verba eorum. Propterea vt tāti miraculi memores eē possum⁹: in p̄nti sermone de spū scō in aplos misso crim⁹ verba facturū: de q̄ tria pponim⁹ mysteria p̄replāda. Primum dicitur cognitionis.

Scdm missionis.

Tertium operationis.

Qui nature spūs sc̄us n̄ ē cognoscibilis: s; tm p̄ reuelationē: et q̄liter spūs sc̄tus ē de⁹ pcedens a p̄re et filio ipis coeq̄lis. Capitulz. j. Primum mysteriū cōtēplandū de spū sancto dicit⁹ cognitionis. In q³ notāde sunt tres theologoz veritates. Prima q³ null⁹ viator pōt cognoscere p̄pria vi nature tertiā psonam in diuinis quā dicim⁹ spū sc̄tū. Vñ hylari⁹ in li. de trini. ait. Nō putet hō sua intelligentia sacramentū generatiōis et p̄cessiōis se posse p̄seq. Et Dionysius in li. de diuinis. no. Nō est audendū dicere aliquid nec cogitare de sup̄substantiali occulta diuinitate p̄ter ea q³ diuinitus nobis et sacris eloquijs sunt exp̄ssa. Et de b̄ paul⁹ p̄ime ad Corinthios ca. ij. dicit. Loquimur dei sapientiā quā nemo principū huius seculi nouit. s. p̄hoz scdm glo. Scda veritas q³ nobis reuelatū est in diuinis esse tertiam psonā pcedentē p̄ modū amoris que dicit⁹ spiritus sanct⁹. Nā in veteri ac in nouo testamento fit mentio de spū dei. Vñ Genes. j. ca. dicitur. Spirit⁹ dñi ferebat sup̄ aq̄s. Et. vj. ca. Nō pmanebit spirit⁹ me⁹ in homine. Et. xlij. Nunquid inuenire poterim⁹ talē virū q³ spiritu dei plen⁹ sit? Et Iudicū. iij. ca. Fuit i eo spiritus dñi et iudicauit isrl. Et. xi. ca. Fact⁹ ē sup̄ Iep̄te spūs dñi. Et primi Regū. x. ca. Insiluit super saulem spiritus domini et prophetauit. Et ps. xxxij. Verbo domini celi firmati sunt: et spiritu oris eius omnis virtus eorum. Et ps. l. Spiritum sanctū tuum ne auferas a me. Et ps. ciiij. Emittite spiritum tuū et creabuntur. Et ps. centesimo. xlij. Spiritus tuus bonus deducet me in terraz rectā. Et Sapiētie primo ca.

b ij

Spūs dñi repleuit orbē terrarū. Et .xij. ca. Quā bonus et suavis ē spūs tuus in nobis. Et Isaac. xj. ca. Requiescet sup eum spūs dñi. Et .xij. ca. Dedit spūtu meū super eū. Et .xlvij. ca. dñs misit me et spūs eius. Et .lxi. ca. Spirit⁹ dñi super me. Et Joēlis. ij. ca. Effūdā spūtu meum et dabo prodigia in celo et in terra. Eodē ca. Effūdā spūm meū sup omnē carnē et pphetabunt filij vestri et filie vestre. Et Mat thei p̄ ca. Inuenta est in vtero habens d̄ spūtu sancto. Et .iiij. ca. Baptizabit vos spūtu sctō. Et .xij. ca. Qui dixerit verbū d̄ spūtu sanctū non remittet ei. et vltimo ca. Euntes docete gentes baptizātes in nomine patris et filij et spiritus sancti. Et Luce p̄ ca. Spiritu sctō replebit̄ ex vtero matris sue. Eodē ca. Spiritus sanctus superueniet in te. Eodē ca. Repleta est spūtu sancto elisabeth. Et .iiij. ca. Spūs sanct⁹ erat in eo. Et .iiij. ca. Descendit spūs sanct⁹ corporali specie sicut columba in ipsū. Et Johannis. xx. ca. Accipite spūtu sanctū. Et Actuum p̄ ca. Accipietis virtutem superuenientis spūs sancti in vos. Et .ij. ca. Repleti sunt oēs spūtu sancto. Et .x. ca. In nationes gratia spūtu scti effusa est. Et .vi. ca. Elegerunt stephanū plenū fide et spūtu sancto. Et .viij. ca. Imponebant manus super illos et accipiebant spūtu sanctū. Et ad Romanos. v. ca. Charitas dei diffusa est i cordibus vestris p̄ spūtu sanctum. Et secūda petri p̄ ca. Spū sancto inspirati locuti sunt sancti dei hoīes. Et iehes prime sue canonicę. v. ca. Tres sūt qui testimoniū dant in celo pater verbū et spiritus sanctus. Tercia veritas q̄ spiritus accipit multipliciter. Primo p̄ substantia aīe. vnde Actū. vij. ca. Dñe ihu accipe spiritum meum. Et iohis. xix. In manus tuas dñe cōmēdo spūtu meū. Secundo accipitur p̄ vento ut ibi iohis. iij. ca. Spūs vbi vult spirat. Tercio p̄ aere ut in ps. Os meū aperui et attraxi spūtu. Quarto p̄ āgelo ut i ps. Qui facis angelos tuos spūs. Quinto p̄ deo. Johis. iij. ca. Spūs ē deus. Sexto p̄ tertia persona i trinitate: Sed aduertendū s̄m Bonauen. in p̄ di. x. q̄ spūs i substantia spiritali d̄ dupliciter scilicet a spiritalitate p̄ corpulentia. Et sic substantia rationalis vel intellectualis aut eius potentia interior d̄ spūs. Vel a spiratione et sic amor vel affectus d̄ spūs. Primo modo cōuenit toti trinitati: et sic est nomē absolutū. Secundo modo puenit illi p̄sonę que procedit ut amor. Spirari. n. in spūalibus est solius amoris.

Et qm̄ amor pōt spirari recte et ordinate et sic est purus: vel indirecte et imunde. et sic est libidinofus. Ideo illa p̄sona q̄ ē amor nō tñ d̄ spūs s̄ spūs scūs. Mō sic fili⁹ d̄ scūs q̄ generatio ē mot⁹ naturalis circa quē n̄ attēdit sanctitas vel puritas: sicut attēdit circa amorē voluntatis. Albertus aut̄ in cōpendio theologie dicit q̄ spūs scūs multa habet noīa. Dicit. n. spūs a spirando actiue eo q̄ spiret vbi vult. Et sic puenit tribus p̄sonis: sed spiritum sctō per appropriationē. Alio mō d̄ spūs a spirando passiue eo q̄ spirat. Et hoc mō p̄p̄uū est spiritui sctō qui procedit per modū spirationis. non solū aut̄ dicit̄ spūs s̄ addit̄ scūs quia sanctus idē est q̄ mūdus vel firmus vel sine terra Que cōueniunt nō solum ei quo ad se sed in comparatione quo ad nos. Mā per gratiā spūs sancti a peccatis mundamur. in bono firmamur a terrenis separamur. Insuper spiritus sanctus vocatur necus vnitas et amplexus. et hoc put̄ comparatur ad patrē et filiū: Itē dicitur donū dei altissimi. quia omne donū ab ipso fluit Dicit̄ fons viuus quia sitientibus gratiam largitur Dicitur ignis quia affectū accendit. Dicit̄ charitas nō solū quia ē amor patris et filij: sed quia nos amantes facit. Dicit̄ spiritalis vnctio. quia omnes tribulationes mūdanas suauis facit et iocūdas. s̄ illud. In labore reges i estu tēperes. Dicitur dextre dei digitus. q̄ sicut omnes corporales res digito demonstrant̄. ita per spiritū sanctū ostendunt̄ res spirituales oculo spiritali. Dicit̄ paraclitus quia consolationes celestes mentibus instillat. Dicit̄ magistroz opitimus. q̄ intellectū ad cognitionē dei et sui ipsius illuminat. Est itaqz spiritus sanctus ut colligitur ex dictis Augustini in li. de trini. deus tertia persona in trinitate pducta a patre et filio per modū voluntatis: Deus nāqz ē sūme simpliciter ut p̄. xij. methaphi. vbi p̄phus dicit: q̄ deus ē actus purissimus absqz aliqua cōpositione. ergo om̄e qd̄ est in deo est de⁹. Et per p̄sequēs scientia sapientia intellectus cognitio voluntas et amor dei est deus. Constat aut̄ q̄ spiritus sctus est amor patris ad filiū: Deus enī pater p̄ intellectū suū cognoscit essentiā suā cē infinite bonitatis: ergo eque amat amore infinito Sicut ergo qua se ipsū cognoscit cognitio est filius. ita amor quo se ipsū amat est spiritus sctus. Sed contra predicta tres inueniunt̄ hereticorū opiniones damnate. Prima fuit opinio Arrij q̄ ut dicit scūs Tho. in. iij. sūme contra

gentiles ca. xvj. docuit filiū et spiritū sanctum
 esse creaturas: filiū tñ maiore spū sancto: et filiū
 minore patre: quē errore quātū ad spiritū scō
 secutus ē Adacedoni⁹ q de pte et filio recte sen
 sit: q vnus eiusdē substantie sint. Sz h de spū
 scō credere noluit creaturā esse ptestans. Vnde
 qdā Adacedonianos scmi arrianos vocat: eo
 q cū arrianis in pte pueniunt et in pte differunt
 ab eis dē. Quos tñ oēs puicim⁹ testimonio scri
 pturaz sanctaz: ex qbus verissime colligimus
 q spiritus scūs ē de⁹. Mā nulli tēpluz pstruit
 et psecrat nisi deo: vñ in ps. dicit. Dñs in tēplo
 sancto suo. Sz tēpluz deputat spiritui scō. Dñs
 enī apluz pme ad Corinthios. vj. ca. An nescit⁹
 qm mēbra vñ a tēpluz sunt spūs scūs san
 ctus ē de⁹. Insup pprehēdere oīa, pfunda dei
 nō ē alicui⁹ creature: sz spūs scūs pprehendit
 oīa pfunda dei igit nō ē creatura: dñs enī pme
 ad Corinthios. ij. ca. Que dei sūt nemo cogno
 uit nisi spūs dei. Itē de⁹ locut⁹ ē p pphas: vñ
 Mumet. xij. ca. scribit. Si qs fuerit iter vos p
 pheta dñi in vñiōe apparebo. ei vel p somniū
 loquar ad illū. Sz spūs scūs locutus ē p pphē
 tas: g ē de⁹. Mā Actūū pmo scribit. Oportet
 impleri scripturā quā pdixit spūs scūs per os
 dauid. Et fa. p. Petri. j. ca. Spū scō ispirati locu
 ti sunt sancti dei hoīes. Itē interī docere pro
 priū opus dei ē. vñ in ps. Qui docet hoīem sciē
 tiam. Sz h est opus spūs scūs: g ē de⁹. Mā ioā
 nis. xiiij. ca. dicit. Paracletus aut spūs sanct⁹
 quē mittet pñ in noīe meo ille vos docebit oīa
 Adhuc Quoz ē cadē opatio oportet eandē esse
 naturā: ē aut cadē opatio filij et spūs scūs: nam
 rps loquit in scīs. Itē paulus sc ad Corinthios
 vlti. ca. dicebat An expimentū queritis ei⁹ q in
 me loquit rps. Spūs scūs etiā loquit: iux illud
 Adatth. x. ca. Mō enī vos estis q loquimini sz
 spūs pñs vestri q loquit in vobis. Ergo cadez
 est natura filij et spūs sancti et psequēs patris
 Amplius Else vbiqz ē ppiuz dei q dicit Jere
 mie. xxiij. ca. Zelū et terrā ego impleo: hoc spū
 tui scō puenit sz illud sapiētie pmo ca. Spūs
 dñi repleuit orbē terraz: ergo ē de⁹. p. Petrea
 Actūū. v. ca. petrus dixit. Anania cur tēptauit
 sathanas cor tuū mētiri te spūi scō. Et postea
 subdit. Nō es mentit⁹ hoībus sz deo: g spirit⁹
 scūs ē de⁹. p. Paul⁹ etiā in pma ad Corinthios
 ca. xij. ita scribit. Mēmo pōt dicere dñs iesus
 nisi in spū sancto: diuisiones vñ gratiaz sūt.
 idē aut spūs. Et diuisiones ministratiōnū sūt.
 idē aut dñs. Et diuisiones opatiōnū sunt: idēz

Ho deus q operat oīa in oībus. Vnicuiqz aut
 dat manifestatio spūs ad vtilitatē. Alij quidez
 p spiritū dat pmo sapiētie. Alij aut pmo scien
 tie fm eundem spiritū. Alteri fides in eodem
 spiritu. Alij gratia sanitatum in vno spiritu.
 Alij opatio virtutū. Alij pphetia. Alij discre
 tio spiritūū. Alij genera linguaz. Alij interpre
 ratio sermonū. Nec aut oīa opatur vnus atqz
 idē spūs diuidēs singulis put vult. In quibus
 verbis manifeste expmit spiritū sanctū esse deū
 Secūda opinio dānata de spū sancto q nō p
 cedit a filio sz a solo patre. Que fm Tho. pma
 pte. q. xxxvj. inuenta fuit a Nestorianis vt p3
 in quodā simbolo damnato ab Ephesina syno
 do. p. Propterea in simbolo patrum dicit. Et in
 spm scm dñm et viuificantē q ex patre filioqz
 pcedit. Athanasius etiā hoc retulit cū dixit.
 Spūs sanctus a patre et filio nō fact⁹ nec cre
 atus nec genitus sz pcedens. Idipm pfitetur
 Cirillus in epla sua quā synodus calcedonensis
 recepit. Idē fatef didimus in libro de spū scō
 Augustinus etiā sic asserit sup ioānem. et in li
 bris de trini. Sz greci p hoc instāt. p. pmo q
 rps de spū scō loquēs cū a patre pcedere di
 xit: nulla mentione facta de filio. vñ ioannis
 xv. ait. Eū venerit paracletus quē ego mittam
 vobis a patre spm veritatis q a patre pcedit.
 Secūdo q ioānes Damascenus dicit. Spiri
 tum sanctū ex patre dicimus et spm patris no
 minam⁹. Et filio aut spm nō dicim⁹: spm vñ
 filij noiāmus. Tercio spūs sanctus pfecte pce
 dit a pte ergo supflūū est q pcedat a filio. Sz
 ad pimum respondet sanct⁹ Tho. pma pte. q.
 xxxvj. et in. iij. summe p gentiles ca. xxv. p
 pter vnitatē ecclēie qd in scripturis de vna p
 sona dicit de alia oportet itelligi nisi repugnet
 pprietati psonali ipius: etiā si dictio exclusiua
 adderetur: sz enī dicat Adatth. xj. ca. Mēmo
 nouit filiū nisi pater: nō tñ a cognitiōe filij vl
 ipe fili⁹ vl spūs scūs excludit. Vñ et si diceref
 in euāgelio q spiritus sanct⁹ nō pcedit nisi a
 patre nō per hoc remouētur quin pcederet a
 filio: cū hoc pprietati filij non repugnet. Nec
 est mirū si dñs spiritū sanctū a patre pcedere
 dixit de se mentione non facta: quia oīa ad pa
 trem referre solet a quo habet quicquid ha
 bet. Sicut cū dicit Ioānis. vij. ca. Aldea doctri
 na non est mea sed ei⁹ qui misit me patris. Et
 multa huiusmodi in verbis dñi inueniuntur
 ad cōmendandā in patre auctoritatē principij
 nec tñ in verbis allegatis omnino obtruncat ē

b iij

se spiritus sancti principium. Cum dixit eum spiritus
veritatis et se pater dixerat veritate. Preterea
spiritus sanctus a filio mittitur secundum illud Iohannis. xv.
ca. Quia venerit paraclitus quem ego mitto vobis:
scilicet mittens auctoritate habet aliquam in missum. Por-
tet ergo dicere quod filius habeat aliquam auctori-
tatem respectu spiritus sancti: non autem dominij
vel maioritatis: sed secundum solam originem. Signis autem
objiceret quod filius mittitur a spiritu sancto quod dicitur Lu-
ca. iij. ca. quod dominus dixit in se implem illud Isaie
Spiritus domini super me euangelizare pauperibus mi-
sit me. Respondere possumus quod filius a spiritu
sancto mittitur secundum naturam assumptam. Spiritus autem
sanctus non assumpsit naturam creatam: ut secundum eam
possit dici missus a filio. vel filius habere auctori-
tatem respectu ipsius. Relinquit ergo quod respec-
tu persone eterne filius super spiritum sanctum auctori-
tatem habeat. Ad secundum obiectum de Damasceno
dicitur sanctus Theophylactus in hoc non est audiendum quod quis
a quibusdam dicat quod sicut non potest spiritus sanctus esse
a filio: ita etiam non negat ex vi verborum illorum
Ad tertium de productione perfecta patris dicit
sanctus Theophylactus quod per hoc quod spiritus sanctus perfecte pro-
cedit a patre non solum non est superfluum dicere quod pro-
cedat a filio sed omnino necessarium: quia una est vir-
tus patris et filij. Et quicquid est a patre necesse
est esse a filio nisi proprietati filiationis repugnet
non enim filius est a seipso sed sit a patre. Igitur pater et
filius sunt unum principium spiritus sancti propter unita-
tem diuine virtutis: et una productione producit
spiritum sanctum: sicut etiam tres persone sunt unum princi-
pium creature: et una actione creaturam producit.
Tertia opinio de spiritu sancto data fuit aliquibus
quod dixerunt: quod spiritus sanctus non sit equalis patri aut
filio. Arguebant hoc sic. Dare se totum sine sui
diminutione est summe potentie: hoc autem potest
pater: hoc potest filius: non autem spiritus sanctus: non enim
potest generare filium sicut pater: nec potest spirare
spiritum sanctum sicut pater et filius ergo non est illis equalis.
Ad hoc respondet Alexander in primo volumine
summe: quod sicut eadem est potentia filij qua potest
generari que est in patre qui potuit generare.
Sic eadem est potentia spiritus sancti qui potest dari. id est spi-
rari qui patris et filij qui possunt dare. id est spirare. Unde
Augustinus. li. 5. maximum inquit. Absit ut ideo sit potest
tio: pater filio quod creatori genuit pater: filius
non genuit creatori. Neque enim non potuit sed non
oportuit. id est non ex impotentia fecit sed quia sibi non
conueniebat. Similiter potest dici in proposito.
Si hoc querat utrum artata siue ligata sit po-
tentia produciendi in persona spiritus sancti: propter hoc

quod non potest exire in actum produciendi personarum sicut
potest in patre et filio. Dicendum quod non imo ex
summa perfectione ipsius potentie est: quia non potest exire
in actum huiusmodi: quia non ageretur. Unde Ansel-
mus in monologion ait. Qui potest quod sibi non
prodest et non debet: tantomagis aduersitas et per-
uersitas potest in illum. Sanctus vero Theophylactus prima parte.
q. xlij. dicit. quod sicut eadem essentia que in patre est
paternitas: in filio est filiationis: ita eadem est potest
tia qua pater generat et qua filius generat. Unde
verax est quod quicquid potest pater potest filius. Non tamen se-
quitur quod possit generare: nam generatio signifi-
cat relationem in diuinis: habet ergo eandem po-
tentiam quam pater: sed eam alia relatione: quia pater ha-
bet eam ut dans. Et hoc significat cum dicitur per potest
generare: filius autem habet eam ut accipiens. et hoc
significat cum dicitur potest generari. Idem
dicendum est de spiritu sancto respectu patris et filij.
Quid sit missio in diuinis: et qualiter spiritus
sanctus mittitur invisibiliter et visibiliter: et de con-
gruitate temporis quo spiritus datus fuit apostolis
in signo visibili.

Capitulum. ij.

Secundum mysterium contemplandum de spiri-
tu sancto dicitur missionis. In quo tres
considerationes faciemus.

Prima dicitur quidditatis.

Secunda qualitatis.

Tertia temporalitatis.

Prima consideratio de quidditate: ubi quid
sit missio in diuinis est aperiendum. Ad quod ita ait
Ricardus in primo di. xv. Missio est persone ema-
nantis vel emanationis persone per aliquid sibi ap-
propriatum actu vel habitu manifestatio. Nam
missio respectu missi: duo habet ex suo intelle-
ctu emanationem et manifestationem per effectum.
Unde Augustinus. iij. li. de trinitate inquit. Aditri est cognos-
sci esse ab alio. Et quia pater a nullo ideo nunquam
dicitur missus. Sed ut ista clarius habeatur tria
in hac parte dubia sunt aperienda.

Primum verum sit ponere missionem in diuinis.

Secundum verum sit missio sit quod increatum vel creatum
Tertium verum sit missio dicat de deo ab eterno vel
ex tempore vel utroque modo.

Ad primum dubium respondet scriptura sancta. Vi-
citur enim ad Galathas. iij. ca. Misit deus fili-
um suum. Et ibidem: Misit deus spiritum filij sui in cor-
da vestra. Et Iohannis. iij. ca. Non enim misit deus
filium suum in mundum ut iudicet mundum. Et. vj.
ca. Misit me vivens pater. Et. viij. ca. Qui mi-
sit me verax est. Et Iohannis. xv. ca. Quia venerit
paraclitus quem ego mitto vobis. Et quibus et si

milibus patet qd filius missus est etiam et spūs scūs. Contra hoc tñ quidā obijciūt. Primo qz qui mittit ab aliq discedit ab eo et ad aliq locū de nouo vadit: s; in diuinis nō pōt esse loci mutatio cū deus sit vbicq; ergo in diuinis nō pōt esse missio. Scūdo omne qd mittit sepatur a mittente: sed in diuinis nō est ponere sepati onem vnius psonē ab alia: ergo nec missionez. Tertio nihil pertinet ad inferioritatē et supioritatem dicit de vna psona respectu alterius. Vnde dicit Damascenus: qd fili? s; qd deus nō dicit obediēs vel inobediēs patri: subiecto/ rum enī est hoc. Cū ergo ille q mittit inquātū huius sit inferior: qz ille qui mittit: et ille q mittit sit superior: nō dicunt huiusmodi nōia mittere et mitti de vna psona respectu alteri. Ad soluenda huiusmodi obiecta: notandū est s; Bonauentura in pmo di. xv. q. missio in his inferioribus habet respectū ad tria. s; ad principium: ad terminum: et ad missum. Ad principium siue ad mittentē missio habet sub triplici habitudine compari: videlicet vt ad dantē esse et sic mittitur radius a sole. Vt ad dantē virtutē sic mittit iaculū a pectore. Et vt ad dantē iuris/ dictionē et sic mittit nūcius a pceptore. Scdm omne hanc cōpationē est missio in diuinis: qz spūs scūs mittitur a patre et filio tanq; habēs esse et virtutē et auctoritatē in operando in eis. Et ideo missio secūdū hunc respectū cōpletissimē ē in diuinis. Similiter ad terminū sub tria habitudine cōpatur. Aditit enim aliqd alicubi vbi videlicet quietatur vt lapis mittitur deorsum. Adititur etiā aliqd alicubi vt a q habeatur: sicut aliqs mittit alicui donū. Adititur insup ad aliqd q opet: et sic mittit fili? vel spūs scūs vt alicubi inhabitandū: vt alicubi ad possidendū vt donū ad aliqd. s; ad effectū cōferendū. Et iō missio per cōpationē ad terminū reperit cōpletissime in diuinis multomāgis qz in creaturis. Si aut lequāmur de missione in cōpatione ad missum. Sic in his inferioribus ponit triplicē additionē impfectionis. s; separationem: subiectionē: et mutationem: q; qdē non sunt in diuinis. Est tñ aliqd pfectionis ibi istis correspondēs. Et rō hui? patet sic. In istis inferiorib? sepatur missus a mittente: nā cum mitto aliqē Romam qz Roma distat a me ille quē mitto separat a me. In diuinis vō qz de? mittēs ē vbicq; nulla ē distantia: ideo nulla separatio: loco tñ hui? ē missi a mittente egressio siue emanatio. Similiter in his inferioribus ē

in missio subiectio ppter differentiā mittentis ad missū: qz missus differt a mittente in substantia. S; in diuinis nō ē substantialis dīa. Et iō oīa sūt cōlis nobilitatis in missio et mittente. Sic etiā in his inferioribus ē in missio mutatio ppter distantia missi a termino. Quia vō in diuinis missus nulli loco abest: ideo nō ē ibi mutatio: s; alicuius effectus de nouo pductio. hec Bonauentura. Scūs vō Tho. pma pte. q. xliij. eadē sententiā pfirmās vt asserit: q; in rōe missi onis duo iporant: quoz vnū ē habitudo missi ad euz a q mittit. Aliud ē habitudo missi ad terminū ad quē mittit. Per hoc aut q aliquis mittit ostendit pcessio quedā missi a mittente vel s; impium: sicut dñs mittit seruū: vel s; filiariū: vt si cōsiliarius dicat mittere regē ad bellādū. Vel s; originē vt si dicat q flos mittitur ab arboze. Ostendit etiā habitudo termini ad quē mittit vt aliquo mō ibi esse incipiat vel qz prius ibi omnino nō erat quo mittitur. Vel qz incipit ibi aliquo mō cē q prius si erat. Aditio ergo diuine psonē cōuenire pōt scdm q iporatur ex vna pte pcessionē originis a mittente. Et s; iporatur ex alia parte nouū modum existendi in aliquo. Sicut filius dicit esse missus a patre in mundū scdm q incipit cē in mūdo visibilis per carnē assumptā: et tñ antea in mundo erat: vt dicit Joānus pmo ca. Non ponit ergo missio in diuinis q sit s; motū locale. Quare nec ibi ē separatio sed sola distinctio originis. Neq; potest cē minoratiō: nō sit a principio mittente: aut s; iperū aut scdm cōfiliū: qz imperās ē maior et cōsiliās sapientior. Et vt pdictū ē missio illa nō iporatur nisi pcessionez originis q ē s; cōlitate. Scdm dubiū fuit vtz missio sit qd creatū vel increatum. Ad qd ita rñdet Alexander in pmo summe. Qz missio siue dicat actiue de pte respectu filij: siue de patre et filio respectu spūs scī. Siue dicat passiue de filio vel spū scō ē qd increatū et idē qd de? nā pcessio spūs scī ē ipe spūs scūs pcedēs. et sanctificatio spūs scī ē ipe spūs scūs sanctificans. S; missio spūs scī ē ei? pcessio a pte et filio ad sanctificandū creaturā: vtrūq; aut ē qd increatum qd est spūs scūs: ergo missio q spūs scūs est missus est quid increatū. Et eadē rōe missio qua filius mittitur et qua pater mittit. Tertiū dubiū fuit vtrūq; missio dicatur de deo ex tempore vel ab eterno. Et rñdent doctores theologi q dicat ex tpe. Veruntū Alexander in pmo summe dicit q in missione duo sūt. Et

b iij

enim ibi principale significatū qđ ē qđ increa-
tum. Et ē ibi aliqđ cōnotatū .i. effectus in rō-
nali creatura qđ est quid creatum. Nam mis-
sio ē pcessio alicui⁹ psonę manifestata in crea-
tura: vel manifestatio pcessionis eterne facta
rōnali creature: rōne ergo connotati qđ tēpo-
rale ē dicit missio tpalis. Sed sanctus Tho. in
pma parte ubi ē dicit qđ in his que important
originē diuināz psonāz ē quedā dīa attendē-
da. Quedā enī in sua significatione importāt
solā habitudinē ad principiū vt pcessio et cri-
tus. Quedā vō cū habitudine ad principium
determināt pcessionis terminū. Quorū quedā
determināt terminū eternū: sicut generatio et
spiratio: nā generatio ē pcessio diuine psonę in
naturā diuinā. Et spiratio passiue accepta im-
portat pcessionē amoris subsistētis. Quedam
vō cū habitudine ad principiū importāt ter-
minū tēporalē: sicut missio et datio. Aditit enī
aliqđ ad hoc vt in aliquo sit et datur ad hoc vt
habeat. Personā autē diuinā haberi ab aliqua
creatura vel eē nouo modo existendi in ea est
qđdam tpalē. Vñ missio et datio in diuinis di-
cuntur tpaliter tm̄. Generatio autē et spiratio
solū ab eterno. Processio autē et crius dicuntur
in diuinis eternaliter et tpaliter. Nā filius ab
eterno pcessit vt sit de⁹: tpaliter autē vt sit hō
scdm promissionē visibilis: vel vt sit in hoīe
scdm missionem inuisibilem.

De tempore die et hora missionis spūs sancti
¶ Secūda p̄sideratio de missione spūs sancti
dicit tēporalitatis. In qua quo tpe missus fuit
apostolis p̄derare debem⁹. Nā quinquagesima
die post xpī resurrectionē mysteriū istud fuit
celebratū. Et hoc quidē congrue factū esse con-
stat. Tū qđ in veteri testamēto sic fuerat figu-
ratū: dū quinquagesima die postqđ moyses edu-
cerat filios isrl̄ de egypto: descendit de⁹ in igne
in monte synai. Sic et quinquagesima die postqđ
xps traxerat patres de inferis: descendit spūs
sanctus in linguis igneis. Tūz etiā vt qđ in iu-
bileo beneficia populus accipiebat data fuisse
multo copiosiora in xpī credentib⁹ a spū sc̄to
noscant. Vt enī colligit ex xxv. ca. Leuitici. nu-
mero quinquagenario annoz in iubilco debi-
ta remittebant. Ita spūs sancti gratia in apo-
stolos descendētis penitentib⁹ peccata et debi-
ta remittunt. Similiter in illo iubilco serui do-
nabantur libertati. Ita nūc spūs sc̄tus liberat
a seruitute dyaboli in spem glorie filiozū dei.
Adbuc in illo iubilco recuperabātur heredita-

tes amisse. Sic spūs sanctus est pign⁹ heredi-
tatis n̄re. Venit etiā spūs sc̄tus in die dñica
vt esset dies renouationis que fuerat et creati-
onis. Dñica nā qđ die creatus ē mūdus. Hora
ad huc qua spūs sc̄tus in aplos descendit fuit
tertia: vt pater ex auctoritate ecclesie qđ cantat
in hymno. Dū hora cūctis tertia repēte mun-
dus innotat orantib⁹ aplis deū venisse nūci-
at. Idipm habet ex verbo petri Actūz. ij. ca.
Fuit autē ista hora cōueniēs. Tū qđ spūs sc̄tus
est tertia in trinitate psona. Tū qđ p̄imi pa-
rentes dicunt in hora tertia p̄didisse grām: vt
ponit in cōpendio theologie li. pmo. vñ p̄ueni-
ens fuit qđ eadē hora aplis redderet. Tū etiā
vt insinuet qđ in tertio tpe grā dei copiose in
mūdū effusa ē. Nā genus humanū sub tripli-
ci statu decurrere ponit a doctoribus. P̄im⁹
legis nature ab adam vsqđ ad moysen. Secun-
dus fuit legis scripte: a moysē vsqđ ad christū
Tertius legis gratie: a xpo vsqđ ad cōpletū nu-
merum electoz. Tertia cōsideratio de missio-
ne spūs sancti dicit q̄liratis. Duplex ē missio
spūs sancti: vna inuisibilis qđ mittit in mentes
ad sanctificandū creaturaz: et ista missio fit ad
inhabitationē creature rōnalis. Alia ē missio
visibilis sicut apparuit sup xpī in colūbe spe-
cie: et sup aplos in linguis igneis. Qui sp̄ritū
sanctū inuisibiliter habere cupit opus ē vt se
p̄formet aplis in quib⁹ septē p̄ditiones descri-
buntur fuisse. P̄ima cōditio fuit qđ crāt ani-
mo quieti. Et hoc ē qđ dicit Actūz. ij. ca. Dūz
cōplerent dies penthecostes. i. dies requietōis
Illud enī festū erat ad requiē deputatū. Ideo
dixit deus p̄ Isaiā ca. lx. Sup quez requiescet
spūs meus nisi sup humilē et quietū. Secundo
erant apli dilectione vniti: qđ notat cū dicit.
Erant oēs pariter. Erat quidez eis cor vnū et
anima vna. Sicut enī spūs hoīs nō viuificat
mēbra corpis nisi vnita. Sic nec spūs sc̄tus mē-
bra spūalia. Tercio erant apli loco secreti: de
hoc subdit in eodē loco. i. in cenaculo. Quarto
erant oratione assidui. ideo subdit. Erāt p̄scue-
rantes vnanimiter in oratione: de illis cantat
ecclesia. Orantib⁹ aplis deum venisse nūciat
Quinto erant humilitate p̄diti ex eo qđ scribit
qđ crāt sedētes. i. humiles: Sexto erāt pace cō-
iuncti qđ erant in hierlm̄ qđ interpretat visio pa-
cis. Septimo erāt cōtemplatiōe erecti: p hoc
qđ dicit: qđ receperūt spm̄ sc̄m in supiori cena-
culo. Qualiter autē missio illa visibilis in aplos
fuerit cōpleta declarat Actūz. ij. ca. ubi dī. iij.

Factus ē repente de celo son⁹ tāq̃ adueniētis
spūs vehementis ⁊ repleuit totaz domū vbi
erant sedentes. Nicholaus de lira. sedentes. i.
manētes eo modo quo dī in Deuteromio ca.
i. Sedistis in cades barne mltō tpe. i. māstis
Mā aplī tūc erant in orōne q̃ nō sit sedēdo s; magis
flectendo genua vel stando. Insuper luce
ultimo xps dixerat eis. Sedete in ciuitate: id ē
manete quousq; induamini virtute ex alto. Et
apparuerūt illis dispartite lingue tanq̃ ignis
seditq; su p̃a singulos eoz ⁊ repleti sunt oēs
spū scō. S; posset aliq; querere an aplī ante
istā diē acceperāt spiritū sanctū. Et rīdēt do-
ctores q̃ s; nō in tanta copia. Lū enī fuerūt
vocati ad xpi sequelā ⁊ apostolatū receperunt
spiritū sanctū ad p̃p̃iā iustificationē ⁊ p̃sona
lem p̃fectionē. Quando aut̃ misit eos ad predi-
candū ante suā passionē tūc receperūt spiritū
sanctū ad infirmoz curatiōē ⁊ miraculorum
opationē. Dedit nāq; p̃tatem illis curadi lan-
guores: cūcidi demones. Sicut p; Maththei
x. ca. S; qñ insufflauit ⁊ dixit eis. Accipite spi-
ritū sanctū: tūc receperūt eū ad peccatoruz re-
missionē ⁊ sacramentoz ministratiōē. Et vt
refert Augustin⁹. iij. li. de trini. Flatus ille cor-
poris substantia spūs sancti nō fuit s; demon-
stratio p; p̃gruā significationē non tm a patre
s; a filio pcedere spm scm. Et spūs sc̃us ibi n̄
accipit̃. put ē tertia in trinitate p̃sona: sed pro
dono spūs sc̃i: vt sit sensus. Accipite spiritum
sanctū. i. donū spūs sancti put exponit Ioh̃
lippus de monte calerio in euāgelio Joannis
Ista x̃o die aplī receperūt spm scm ad haben-
dam intelligentiā scripturaz vt declarabim⁹
in sequēti mysterio. ⁊ noticiā omniū linguarū
ad audaciā ⁊ fortitudinē: ad omniū meritoruz
plenitudinē: ad p̃dicationē euāgelij: ad tolle-
rationē martirij: ad p̃uersionē populoz ⁊ coru-
scationē miraculoz. Ergo repleti sunt nō solū
plenitudie sufficiētie s; et plenitudie redūdātie
¶ Aplī faciēte spū sancto loquebant̃ varijs
linguis ⁊ acceperūt scientiā diuinaz rex atq;
fortes facti fuerunt vt non timerēt cruciatus
neq; mortem.

Tertiu⁹ mysteriū p̃templandū de spū scō
dicat̃ operatiōis. Inter cetera quippe stu-
penda que in aplīs ē operatus: sunt precipua
⁊ singularissima tria.
Primum fuit locutio.
Secundum illustratio.
Tertium fortificatio.

Primū opus mirabile fuit locutio: nā sta-
tim fecit illos loqui idiomata oim gentiū que
tm̄ antea nō vidicerāt. Et s; qdaz dicere volu-
erunt: q; aplī lingua p̃p̃ia loquētes intelli-
gebantur ab audientib⁹ ac si eoz idiomata p̃fer-
rent. Tūc verior ē sententiā illoz q; tenēt q; ipi
aplī varia linguaz genera p spiritū sanctū di-
dicerūt. Vñ ecclesia de ipis cantat. Linguis lo-
quūtur omniū turbe pauent gentilium: musto
madere deputant quos spiritus repluerat.
Et Actū. ij. ca. scribit. Reperunt loqui varijs
linguis. put spūs sc̃us dabat eloqui illis. Erāt
aut̃ in hierlm̄ habitātes iudei viri religiosi. i.
in cultu diuino deuoti scdm̄ Nicholaū de lira
ex omni natione que sub celo ē: g puenierant in
hierlm̄ rōne festi. Naz iudei captiuati p Sal-
manasar regē assiriorū nō redierūt in iudeam
Similiter captiuati per regē chaldeoz nō re-
dierūt oēs: q̃uis haberēt licentiā redeundi s;
remanferunt multi amore filioz quos genu-
erant ibi ⁊ possessionū quas acq̃sierant. Multi
adhuc captiuati p Antiochum regē grecorū
⁊ diuersis gentibus venditi remanserūt. Ve-
runtū aliq; eoz magis deuoti ppter reuerētiā
templi aliqñ in hierlm̄ maxime in solennitati-
bus magnis quaz vna erat solēnitas p̃theco-
stes. Et dicitur penthecostes a pentha qd est
quinq; ⁊ coste qd ē decē. Quinquagesima nanq;
die a pascha celeberrima erat apud iudeos in
memoriā beneficij legis date que fuit data in
monte synai quinquagesima die vt supius ta-
ctum est: postq; filij isrl̄ egressi sunt de egypto
Facta igit̃ hac voce. i. spūs vehementis vel vē-
ti vel tonitruū que ab alijs audita fuit: vel apo-
stolorū ⁊ alioz cū eis existentiū dcū voce mag
laudantiū q; prius timore ducti nō audebāt lo-
qui: puenit multitudo ⁊ mēte pfusa est. i. stupe-
facta: quoniam audiebat vnusq; lingua sua
illos loquētes: dicebāt aut̃ cū admiratiōe. Nō
ne ecce oēs isti qui loquuntur galilei sunt? Et
quomodo nos audiuius vnusq; linguam
nostram in qua nati sumus. Partī ⁊ Abedi ⁊
Melamite ⁊ q; habitant mesopotamiā Judeā
⁊ Capadociā Pontum ⁊ Asiam: Frigiam et
Pamphiliā. Egyptū ⁊ partes libie que ē cir-
ca circē ⁊ aduene Romani. Et dicunt hic ro-
mani aduene poti⁹ q; alij: tū quia a remotiori-
bus p̃ibus venerunt: tū q; mare transierant.
Iudei quoq; ⁊ p̃seliti. i. p̃uersi de gētilitate ad
iudaismū. Eretes ⁊ arabes audiuius eos lo-
quētes nostris linguis magnalia dei. Alij aut̃

irridentes dicebant qz musto pleni sunt. p' qui
bus cantat ecclesia. Musto madere deputatqz
spūs replerant. Tū petrus veritate rei p' scri-
pturas declarauit. Et illa die apposite sunt. i.
baptizate et ad numerū fideliū congregate aie
circiter tria milia. Scdm opus mirabile qd spi-
ritus scūs in aplis fuit opatus Illustratio dī
Nā intellectū eorū illuminauit. vt de diuinis q
ad salutē sūt necessaria nihil penit' ignoraret:
hoc p'miserat eis xps cū dixit Joānis. xiiij. ca.
Paraclet' aut spūs scūs quē mittet pater in
noīe meo ille vos docebit oīa et suggeret vobis
oīa quaecūqz dixerō vobis. Et. xviij. ca. Eū ve-
nerit ille spūs veritatis docebit vos omnē ve-
ritatē. Et Luce. xxi. ca. Ego dabo vobis os et sa-
pientiā cui nō poterūt p'dicere aduersarij ve-
stri. Res ē p'fecto stupēda q' tā celeriter absqz
doctore spūs scī sola p'sentia noticiā aposto-
li plenissimā acceperūt de oībus que a moyse et
ppbetis fuerāt cōscripta. Hinc Hieronym' ad
Paulinū ait. Pharisei stupēt in doctrina
dñi et mirant' in Petro et Joanne quō legem
sciant q' litteras nō didicerint. Quicqd enim
alijs exercitatio et quotidiana in lege dñi medi-
tatio tribuere solet: illis spūs scūs suggererebat
et erant iuxta qd scriptū ē docibiles deo. Quin-
imo de secretis diuinis magis fuerunt illumina-
ti qz ppbete veteris testamenti: et in maiori
plenitudine gratiā spūs scī receperūt: atqz do-
num ppbetandi excellētius habuerūt. Et aut
apli ppbetie munere fuerūt p'dicti: p' Actū
ij. ca. v. ca. vi. ca. xj. ca. xiiij. ca. xvij. ca. Tāta aut
fuit in illis vis doctric q' in oēs gētes et natio-
nes mūdi p' eos lux veritatis effulsi. Tertium
opus mirabile qd spūs scūs operatus ē in apo-
stolis dicit' fortificatio: qz corda eorū adeo forti-
ficauit: vt nullo timore: nullo terrore: nulla qz
cōminatione a xpi predicatione retardarent.
Ideo in sermone qui legīt in officio aplorum.
Gregorius ait. Scriptū ē: spūs dñi ornauit ce-
los: ornamenta enī celoz sunt virtutes p'dican-
tiū. Que videlicet ornamenta Paulus enume-
rat dicens. Alij dat per spm sermo sapientie.
Alij sermo scientie scdm cundē spm. Alij fides
in eodem spū. Alij gratia sanitatū in vno spū
Et infra. Quot sunt bona p'dicantiū: tot sunt
ornamenta celoz. Hinc rursus scriptū ē. Ver-
bo dñi celi firmati sunt et spū oris eius omnis
virtus eorū. Verbū enī dñi ē filius patris. Sz
cōsdē celos videlicet sanctos aplos vt tota sū-
trinitas ostendatur operata repente de sancti

spiritus diuinitate adiungitur. Et spū oris ei
omnis virtus eorū. Celoz igit' virtus de spiri-
tu sumpta ē qz mūdi hui' potestatis cōtraire
nō presumerēt nisi eos sancti spūs fortitudo
solidasset. Quales nanqz doctores scē ecclesie
ante aduētū huius spūs fuerint scimus: et post
aduētū illius cuius fortitudinis facti sunt cō-
spicimus. Ecce ipse pastor ecclesie Petrus quā-
te debilitatis quāteqz formidinis ante aduen-
tum huius spiritus fuerit ancilla ostiaria reg-
ista dicat: vna enim mulieris voce percussus:
dū mori timuit vitā negauit. Et tunc Petrus
negauit in terra: cū latro p'fitebat' in cruce. Sz
vir iste tante formidinis qualis post aduentū
spūs cristat audiam'. Sit puer' magistratū
atqz senioz: cecis denūciat' aplis ne in oīe iesu
loqz debeat. Petrus magna auctoritate rīdit.
Obedire oportet deo magis qz hoibus. Et rur-
sum. Si in p'spectu dñi iustū ē vos potius audi-
re qz deū: iudicate: libens beatus Andreas p'se-
cutorib' suis rīdit. Tāto enī ero regi meo acce-
ptior quāto p' eius noīe fuero p'manēs in tor-
mentis p'stantior. Nō enī possum' que audiui-
mus et vidimus nō loqū. Et illi quidem ibant
gaudentes a conspectu p'slij quoniā digni ha-
biti sunt pro noīe iesu cōtumeliā pati. hec ille.
Securus et gaudēs ad crucē p'perauit Petrus
ita et frater eius Andreas: qz spūs scūs erat in
eis. Sic et apostoli ceteri morte violentā letan-
ter tulerūt: qz spūs scūs oēm ab eis timorē cie-
cerat Nec tñ aplis hec fortitudo sup'naturali-
ter tributa est. Quinimo et sanctis vt sic dicaz
innumeris: confessorib': virginib' et martyrib'
Quisnā fecit tpaliū bonoz cōtēptores eos q
xpm nudū nudi secuti sūt nisi spūs scūs? Quis
habitare fecit in solitudine in spelūcis amicos
dei vigilantes orantes: et carnē durissimis icu-
nīs disciplinis et verberib' affligētes: nisi spi-
ritus sanctus? Quis deniqz fecit martyres aio
intrepido tot illata tormēta et exq'stissima cru-
ciatuū genera p'peti nisi spūs scūs? Vbi admī-
rari plurimū simul et in fide cōsolidari debem'
dū sup'dicta oīa in serū fragili mulier' iueneri
cōspicimus. Q' vere stupenda virt' spūs scī q
tot hoīes supra hoīes eleuauit. Q' grā dei elect'
copiosissime dispensata q' terrenos hoīes cele-
stes effecit. Q' fons indeficiens bonitatis dei
ad quē cuncti mortales cōfugere securi debent
quoniam vt inquit Lyprianus in epistola ad
Donatum. Profluens largiter spūs nullis fi-
nibus premis: nec vllis cohercentib' claustris

intra certa metax spatia refrenatur. Adnat iugiter: exuberat affluenter: nostrū tāū peccatū sitiat et pateat. Quātum illuc fidei capax affertur tāū inde gr̄e inundātis haurim⁹. hec ille. Supplici corde igit postule⁹ vt piissim⁹ deus spiritu sc̄to suo repleat corda nostra. Qui sit benedictus in secula seculorum. Amen.

¶ Sermo vigesimus primus de beatitudie sanctorū in quo confutatur fatuitas hominū mūdanorum qui nō credūt aliquid de vita futura

Merces vestra copiosa ē in celis. Verba sunt redemptoris nostri originaliter Adatth. v. ca. Tanta est quondā stultitia

vt arbitrentur nulla esse bona preter ea que in presenti vita a piissimo deo vsibus humanis conceduntur. Nil credunt: nil cogitant. Nihil deniq; sperant: de futura celestis regni hereditate. Somnum putant imo fictionem et fabulam: quicquid scdm oēm veritatē de sanctorū beatitudine proclamatur. Hi omnē diligentia adhibent: vt corporis sensibus in suis delectationibus voluptuosis satisfiat. Animam vero virtutibus honestisq; moribus instruere et negligunt et contemnunt. Propterea equum cecensui si in psenti sermone de beatitudine verba fecero. Nam illam cuncti desiderare debēt que merito preponenda est oibus que ab homine precio haberi solent: de hac quilibet iust⁹ atq; fidelis asserit illud Sapientie ca. vii. Idcirco posui illā regnis et sedibus: et diuitias nihil eē diti in comparatione illius: nec comparauī illi lapidem preciosum: quoniam omne aurum in comparatiōe illius harena est exigua: et tanq; lutum extimabitur argentum in conspectu illius. Super salutem et speciem dilexi cam: et proposui pro luce habere illam quoniam inextinguibile est lumen illius: vicerunt aut mibi oia bona pariter cum illa. Et igitur disponamus ea que tractaturi sumus ordine debito: beatitudinisq; laudes mirificentissimas complectamur que copiosa merces a nostro saluatore merito nuncupatur: de ipsa tria mysteria principalia proponemus contemplanda.

Primum dicitur beatitudinis desiderium.

Secundum beatitudinis subiectum.

Tertiū beatitudinis obiectum.

¶ Beatitudo est bonum qd cuncti desiderare debent.

Primum mysterium contemplandum di-

citur beatitudinis desiderium: in quo inducenda est cunctorum mens vt ad beatitudinem dirigant cordis affectum: illamq; viribus totis conentur adipisci. Max et de hoc ita pulchre loquitur Seneca ad Lucillum. Ad summū inq; bonum et propositum totius vite tue respice. Illi enim consentire debet quicquid agimus: ideo peccamus quia de partibus vite omnes deliberamus de tota vero nemo desiderat. Errant consilia nostra quia non habent quo dirigantur. Ignoranti quem portum petat: nullus sinus certus est: hec ille. Sed ut pars ista lucidior fiat opus ē vt ad tria dubia respōdeam⁹. Primum vtrum homini conueniat agere ppter finem.

Secundum vtrum finis humane vite sit beatitudo.

Tertium vtrū beatitudo sit bonū desiderabile. Ad primū dubium respōdet sanctus Tho. pma 2a. q. i. q. actionū que ab homine agunt: ille sole ppter dicuntur humane que sunt proprie hoīs inquantū ē homo: differt aut hō ab alijs irrationalibus creaturis in hoc qd dūs suoz actū qd sit p rationē et volūtatem. Ille itaq; actiones ppter humane dicuntur que ex voluntate deliberata pcedunt. Alię vero non proprie humane sunt sicut dū mouet pedē: vel fricat barbam alijs intentus et similia: h sunt hominis iste actiones sc̄dē non sunt propter finē ex quibus homo nec mereri potest nec de mereri. Sed prime actiones ad finem sunt dirigende. Inquit nanq; phus in. ij. phisicorū finis est principium in operabilibus ab hoīe. Et in. ij. Ethicorū asserit. Fine omnes operantur. Et iterum in. ij. phisicorū. Non solū intellectus s; natura agit ppter finē. Et in. ij. Metaphisice. Qui infinitū faciūt auferūt naturā boni. Eū itaq; finis sit qui mouet agentē et h in executione sit posterior: tamē prior est in intentione agentis et habet rationē cause: ppter reā ad hoīem spectat vt agat ppter finē. Ad secundum dubiū responder Ricardus in. iiii. di. xli. q. vltimus finis humane vite est beatitudo vt ait Aug⁹. li. vii. de ciuitate dei. Finis boni appellatur quo qsq; cum peruenit beat⁹ ē. Et idē. li. xix. de ciui. dei. Illud ē finis boni ppter qd appetēda sūt cetera: ipm aut ppter seipm. Et. xxi. li. de ciui. dei. Finis inq; nō est puenire ad illud regnū cui⁹ nullus finis ē. Et apłus ad Romanos. vi. Habetis fructum vestrū in sanctificatione: finē Xp̄o vitaz eternam

Sed hic oritur difficultas quoniam cum beatitudo sit in ipso deo. et beatitudo est finis humane vite etiam erit finis omnium creaturarum. Nam ut inquit Dionysius in li. de divinis nominibus. Deus pervenit omnia ad se ipsum tanquam ad ultimum finem. Ad quod dicit Thomas prima secundae. q. i. q. sicut colligitur ex dictis Aristotelem. ii. philosophorum. et v. metaphysice. Finis dicitur dupliciter. scilicet vel est terminus in quo id est ipsa res in qua ratio boni invenitur vel usus sine adeptio illius rei. Sicut si dicamus quod mors corporis gravis finis est vel locus inferior ut res vel hoc quod est esse in loco inferiori ut usus. Et finis avari est vel pecunia ut res: vel possessio pecunie ut usus. Si ergo loquamur de ultimo fine ne homines quantum ad ipsam rem que est finis. Sic in ultimo fine homines omnia creata perveniunt: quod deus est ultimus finis hominum et omnium aliarum rerum. Si autem loquamur de ultimo fine hominum quantum ad consecutionem finis. Sic in fine homines non communi cant creature irrationales. Nam et homo et alie creature rationales persequuntur ultimum finem cognoscendo et amando deum: quod non competit alijs creaturis que adipiscuntur ultimum finem in quantum participant aliquam similitudinem dei secundum quod sunt vel vivunt vel etiam cognoscunt secundum instinctum nature: sed non per rationem vel intellectum. Ideo magister prima secundae. ii. dicit. Fecit deus creaturam rationalem ut summum bonum intelligeret: intelligendo amaret: amando possideret: et possidendo frueretur. Quare ut Augustinus docet in li. lxxx. iij. q. Non cadit in aliquam rationem careria ut beatitudo. Tertium dubium fuit utrum beatitudo sit bonum desiderabile. Et posset quis arguere quod non: nam nullum bonum incognitum est desiderabile: hoc patet quia bonum apprehensum est obiectum appetitus ut inquit Aristoteles in. iij. de anima. Ideo Augustinus. li. x. de trinitate. ca. i. ait. Firmissime novimus amari nisi nota non posse. Sed beatitudo est bonum incognitum ergo non est bonum desiderabile. Philosophi quidem multo subtiliter elaboraverunt ut de beatitudine ac summo bono cognitionem invenirent. Et ut Lactantius scribit in principio primi libri divinarum institutionum. Neque adepti sunt quod volebant et operam simul atque industriam perdiderunt: hoc ideo dixit. quia ut recitat Augustinus. li. xix. de civitate dei. Maxime varro notavit ducetas octoginta octo falsas opiniones de beatitudine quas philosophi suo ingenio adinvenierunt Augustinus. etiam in. xij. de trinitate. asserit quosdam posuisse beatitudinem in voluptate corporis: quosdam in voluptate animi: quosdam in alijs rebus puta in divitijs

vel honoribus: et huiusmodi: ut etiam scribit Aristoteles in primo ethicorum. De his ad hoc ita loquitur Lactantius li. iij. divina institutio. Epicurus summum bonum in voluptate animi esse censet. Aristippus in voluptate corporis. Calippon et Dinomachus cirenaei honestatem cum voluptate iunxerunt. Diodorus in privatione doloris summum bonum posuit. Hieronymus in non dolendo. Peripatetici autem in bonis animi et corporis et fortune. Et illi summum bonum est scientia Zenonis cum natura congruenter vivere. Quorundam stoicorum virtutem sequi Aristoteles. in honestate ac virtute summum bonum collocavit: hec ille. Sed infra de Epicuro ita sequitur. Epicuri disciplina multo celebrior sepe fuit quam ceterorum: non quod veri aliquid auferret: sed quod multos ad populare nomen voluptatis inuiteret. Nemo enim non in virtute pronus est. Propter ea ut ad se multitudinem pertrahat appositae singulis quibusque moribus loquitur. Desideriosum verat istas discere. Quare populari largitione liberat. Ignarus prohibet accedere ad republicam: pigrum exercere: timidum militare. Testat itaque ex his quod erroris fuerit philosophorum mens circa beatitudinem agnoscendam. Sed preter illos adhuc confirmare possumus quod beatitudo non est cognoscibilis per verba pauci quod fime ad Corinthios. ca. ij. ait. Oculis non vidit et auribus non audiuit nec in corde hominis ascendit quod preperavit deus his qui diligunt illum. Sed ista de beatitudine sic Paulus locutus est. Ergo tale bonum est quod a nobis percipi minime potest et ex consequenti neque desiderari. At in prima est sententia Augustini q. li. x. de civitate dei. ca. i. ait. Omnium certa sententia est qui ratione quoque modo vti possunt beatos esse omnes homines velle. Et in. xij. de trinitate. Ad appetendum beatitudinem natura compellit cui summe bonum et immutabiliter beatus creator hoc indidit. Et de hoc Aristoteles in primo ethicorum sic scripsit bene enunciarunt dicentes bonum esse quod omnes appetunt. Et in. iij. ethicorum. Maxime bonum omnes maxime appetunt. Pro amovenda igitur omni ambiguitate notandum ex dictis Ricardi in. iij. di. lxxxix. Et Thomas prima secundae. q. v. quod beatitudo potest accipi tripliciter. Primo in suo esse generali. Secundo in suo esse speciali. Tertio in suo esse specialissimo. Primo potest beatitudo accipi in suo esse generali in quantum est bonum quoddam sufficientissimum et sic est omnibus nota. Quilibet enim scit quod est bonum et quid est sufficientissimum. Et hoc

modo omnes beatitudinē appetunt. Nam sic appetere beatitudinē nihil est aliud q̄ appetere ut voluntas satiet q̄ quilibet vult. Et hoc est q̄ Boetius dixit i. iij. de consolatiōe. Dis nanq̄ mortaliū cura q̄ multiplicium studio rū labor exerceat: diuerso q̄dem calle p̄cedit: ad vnū tñ beatitudinis finē niti p̄uenire. Et si nūc hic vnus finis fm̄. Beraldū oddonis sup̄ primū ethicoz nō secundū speciem opinionis sed fm̄ p̄portionē. Nā sicut leuia habent vnū finē fm̄ specie nature. s. locū sursum. Et grauiā habcant aliū finē fm̄ specie nature. s. locum deorsum. tamen grauiā t lenia habent vnū finē fm̄ p̄portionem nature. Et q̄ ita se habet locus deorsum ad ḡnia. sicut loc⁹ sursum ad leuia. Ita t oēs homines tēdūt ad vnū finē fm̄ p̄portionem opinionis. eo q̄ ita se habet pecunia ad avarum in qua op̄natur se fieri posse vnū sicut delectatio libidinis ad luxuriosum. q̄ in sua luxuria putat constare beatitudinem. Omnes quippe appetunt qcquid etiā indebite appetunt tanq̄ cōsummatū bonū. Secūdo pōt beatitudo accipi in suo esse speciali inq̄strū scilicet consistit nō in bonis presentis vite. sed in clara dei visione t perfecta eius dilectione t gaudio q̄ habetur de dei bonitate presenti per clarā eius visionē t perfectam dilectionē. Et hoc modo beatitudo nō fuit nota philoso- phis. quā tñ post q̄ xp̄us dei filius venit i mū- dū omnes q̄ volūt agnoscere desiderare t acq- rere valēt Ipse qdē q̄ lux fuit t splendor oīs ve- ritatis viā nobis summi boni oñdit. Ipse cla- mauit Matthei. iij. ca. dicēs. P̄nitentiā agi- te appropinquabit regnū celoꝝ. Et. v. ca. Ader- ces vestra copiosa est in celis. Et. vij. ca. Nolite thesaurizare vobis thesauros i terra thesauri- gate vobis thesauros i celo. Et iohānis. xvij. ca. Hec est vita eterna vt cognoscāt. s. facie ad facie te verū deum: t quē misisti iesum xp̄m fi- liū tuū. Et cōpletis humane redemptionis mi- steriis quadragesima die postquam surrexit a mortuis videntibus discipulis eleuatus est t ascendit ad celos. Jecirco Lactantius libro. vij. diuinaz istitutio. ait. Pater. n. vester ad domi- nus q̄ condidit firmavitq̄ celū q̄ libratā ma- gnitudine sua terrā vallauit mōtib⁹: mari cir- cūdedit: amnibusq̄ distinxit. t qcquid ē in hoc mūdo mirabile conflauit ac p̄fecit ex nihilo. p̄- spectis erroribus hominū: ducē misit q̄ nobis viā iusticie panderet. Hūc sequamur oēs: hūc audiamus: hūc deuotissime parcamus. qm̄ so-

lus ut ait Lucretius veridicis hominū purga- uit pectora dictis t finē statuit torpēdinis at- q̄ tumoris ostenditq̄ bonum sūmū quo tendi- mus oēs quid fōret: atq̄ viā mōstrauit limite paruo: quo possemus ad id recto cōtendere cur- su. Nec tñ oñdit sed ē p̄cessit: ne quis difficul- tatis gratia iter virtutis horreret. hec ille. T̄r- tio pōt accipi beatitudo in suo esse specialissi- mo. put. s. ē actualiter in beatis cuius magni- tudinē explicare nequaq̄ possum⁹ quia nulla sensibilis experiētia quarūcūq̄ delectationū p̄sentis vite minimā p̄t illius dulcedinis pōt designare. Et oculus non vidit nec auris au- diuit: neq̄ humanum cor excogitauit vnq̄ q̄ ingens sit illa sup̄na felicitas. Hūc Gregori⁹ in omelia ingt. Si cōsiderem⁹ fratres charissi- mi que t quāta sunt que nobis promittuntur in celis vilesunt animo omnia que habentur in terris. Terrena nāq̄ substantia sup̄ne felici- tati cōparata: pondus ē nō subsidū. Tempora- lis vita eterne vite cōparata: mors est potius dicenda q̄ vita. Hūc i trāsitu beati hierony- mi scribit hec verba Augustinus ad Lirillum eo die et hora qua hieronym⁹ sanctissimus ex hac luce migravit. dū Iponie i cellula mea ge- scens de gloria beatoꝝ cogitare vellēq̄ de illa tractatū breuē cōponere cōpulsus p̄cibus no- stri seueri quondā venerabilis Martini ep̄i tu- ronensis discipuli: charta calamo pugillariq̄ susceptis: volui eplam scribere sanctissimo hie- ronymo destinandā: vt qd ipse in re tā diffici- li sentiret: rūderet. Lūq̄ iam scribēs salutatio- nis exordii hieronymo presentare: ineffabile subito lumē: cū inaudita odoꝝ fragrantia cel- lulā in qua stabā intrauit: hora iam cōpleto: y. Ad quā visionē pp̄ rei tā admirabilis nouita- tes perterritus esse cepi. Lūq̄ quidnā id esset attentius cogitare de luce vox insonuit dicēs. Augustine Augustine qd queris? putasne bre- ui imittere vasculo mare totū: Adodico iclude- re pugillo terraz orbem: Celū firmare ne suos exerceat mor⁹ Infinite rei q̄s iterit finis: imen- sa qua mensura metieris? P̄dot⁹ totū mare in artissimo clauderet vasculo: potius orbē terra- rū paru⁹ teneret pugillus: potius a motu cōri- nuo celū desisteret: q̄s gaudioꝝ t glorie q̄bus beatoꝝ anime sine fine potiunt minimā par- ticulā itelligeres: nisi vt ego experiētia doce- ris: discurre ad hoc breue t̄pis spatiū t talia sa- tage opa exercere vt postmodū ibi que hic ali- qualiter itelligere cupis in eternū habcas. In-

terroganti vero mihi qd nam esset q talia tam
grauissime loqueret. Respondit benigne: hiero-
nymus illi p'sbyteri cui epistolam scribere cepisti suz
anima q in hac hora in bethleem carnis onere
deposito iocunda et gloriose p'go ad regna celorum:
post q et alia multa q mecum protulit a meis oculis
lux disparuit. Quanto igitur minus beatitudinis
sup'ne sublimitas potest apprehendi tanto ardentius
est a nobis eropanda.

¶ beatitudo consistit in aia: in intellectu vi
delicet et in voluntate. **¶** Capitulum. ij.

Secundu mysterioru contemplandu de beatitudi-
nis subiectu: i q tria dubia sunt absoluenda.
Primu vtru beatitudo sit actus aie tui.

Secundu vtr sit actus intellectus et voluntatis.
Tertiu vtru sit principalis in actu voluntatis qz
intellectus. **¶** Ad primum dubiu rñdet Ricar-
dus in. iij. di. xlii. q. beatitudo est actus aie tui.
Ma beatitudo e nobilissimu qd in hoie possit
esse: nec in creaturis infra hoies concenire pot.
Oportet g qz p'sistat in actu p'prio homini: no
q: unqz sz nobilissimo. Actus aut hois p'prius
no est nisi ille q est hominis p illa forma q ho
est: hoc e aut aia intellectiva. Nobilissimu ergo
actus hominis e ille q sibi puenit sedm aiam in-
tellectiva: siue sit cognitio siue dilectio. Ex quo
damnat opinio illoz q dixerut aiam sine cor-
pore btas esse no posse. Ma vt ingt Tho. p'ma
secde. q. iij. loquedo de beatitudine pfecta q in
dei visione p'sistit: siue corpe aia pot esse beata:
qm intellectus ad sui opatione no indiget corpe
nisi ppter fantasmata in qbus intelligibile re-
ritate p'tinet: diuina aut essentia p fantasmata
videri no pot. Vnde cu in visione diuine essen-
tie pfecta hois beatitudo p'sistat: no dependet
beatitudo hois a corpe: quare et ipm corpe ad p-
fectione beatitudinis no requirit. Sciendu tñ q
ad pfectione alieni rei dupliciter aliqd p'tinet
Uno modo ad p'stitudem essentia rei. sicut aia
requirit ad pfectione hois. Alio modo regrit ad
pfectione rei: id qd p'tinet ad bn esse ei: sic pul-
chritudo corpis et velocitas ingenij p'tinet ad
pfectione hois. Quauis g corpe p'mo mo ad p-
fectione beatitudinis hūane si p'tineat: p'tinet tñ
secdo mo. Quare quāto aia pfectior erit in sua
natura: pfecti habebit sua p'pria opatione in
q p'sistit felicitas: h' no erit cu suo corpe ipa brā
reuniet. **¶** Propt illa aut vnione no erūt homi-
ni necessaria exteriora ista bona: qz corpe et co-
iunctioe sui ad aiam erit gloriosu ac impassibile
Mas vt scribit dñs Bonauentura in suo. iij. di.

xxviii. **¶** Otingit aliqd e beatu triplici. s. p cen-
tia: et p p'maz influentia: et p quadā redundancia
Beatu p centia e solus deus. Beatu p p'maz
influentia e solus rōnalis spūs. Beatu deniqz
p quadā redundancia e corpe hūanu in qd gau-
diuz glie redundat ex p'iunctioe sui ad aiam be-
atā. Et licet corpus hūanu no sit ad imaginē
dei p se: tñ vnitu e aie q est ad dei imaginē: et ra-
tione illi e beatitudinis cōparticipabile. Si vo
aliqs istaret p dicta de exteriorib' bonis quia
videt p'riu. Ma cib' potus diuitie et regnū exte-
riora bona sunt et hec p'mittunt beatis. Vnde
luc. xxi. xps dixit. Edatis et bibatis sup mēsa
meā in regno mco. Et matth. vi. Thesaurigate
vobis thesauros in celo. Et matth. xxv. **¶** Possi-
det paratū vobis regnū: qz ista ad beatitudi-
nez erigunt. Rñdet Tho. q oia ista metapho-
rice sunt intelligēda: fin q in scripturis solent
spūalia p corpalia designari. Sicut p cibū et po-
tum intelligit delectatio beatitudinis: p diuitias
sufficiētia qua sufficit hoī deo: p regnū exalta-
tio hois vsqz ad cōiunctione cū deo. Secundū
dubiū fuit vtr beatitudo sit actus intellectus et vo-
luntatis simul. Et licet quidā teneat q centia
beatitudinis vite hūane in solū intellectus actu
cōsistat ita q nullo mo in actu voluntatis. Tñ
Ricardus in. iij. vbi s dicit. q beatitudo consi-
stet in actu voluntatis et intellectus simul. Quis
rō e: qz centia beatitudinis vite hūane cōsistit in
pfecta vnioe aie rōnalis cū deo. Hec aut vnio
includit vnione aie cū deo fin. oēm sui poten-
tia p qua vnibilis e cū eo immediate. **¶** Potentia
aut aie rōnalis no tñ e intellectus sz volūtas: et
p quālibet illaz vnibilis e cū deo immediate. Si-
cut enī deus sub rōne qua summū vix: e imedia-
tum obiectū intellectus beatitudinis ita sub rōne qua
summū bonū e immediatū obiectū volūtas eoz
Quauis enī ipso immediate no fruere nisi ipm
immediate videret: tñ immediatū obiectū volūtas
eoz no e ipa visio summū boni: sz ipm summū
bonū. Mo enī volūt summū bonū ppter illaz
visione sicut ppter finē: sz volūt ipam visionē
ppter ipm summū bonū sicut ppter vltimū
finē. Ipsuz g summū bonū p'mo et immediate e
ab ipso volūtū: g e volūtatē eoz immediatū ob-
iectū. Ergo pfecta vnio aie cū deo in qua beati-
tudo p'sistit e p intellectū et volūtatē. Itaqz in
actu vtriuzqz simul p'sistit. Et si obijceret q au-
toritates cōtrarium volentib' eas intelligere
cōtrarium sonare vident: puta qz in visione di-
cūt beatitudinē p'sistere. Rñdet Ricardus. q

semper includunt cōcomitantē dilectionē. Max
consummata dei dilectio inseparabiliter cōcomita
tur clarā eius visionē. Propterea Aug⁹. li. i.
de trini. ca. penultio dicit. Q^{uo} visio est summū
premiū et ipsa ē act⁹ intellect⁹. Et in. i. li. de do
ctrina xpiana idē dicit. Nec ē summa merces
ut perfruamur deo: summa merces est beatitu
do et fructio ē act⁹ volūtatis que visionē cōco
mitatur. ¶ Tertiū dubiū erat vtrū beatitudo
principaliter p̄sistat in actu volūtatis q̄z intelle
ctus. Et rēdet Ricard⁹ q^{uo} sic. primo quia sicut
inter habitus vie charitas est donum principa
lius sū Augusti. xv. de trini. ca. xviii. Ita inter
habitus patrie charitas patrie est donū princi
palius. Sed in patria nobilio^r habitus habet
nobilio^r actum. Ergo deū perfecte diligere q^{uo}
est actus charitatis p̄cise est actus nobilissimus
anime. cū ergo in nobilissimo actu principalissi
me consistat beatitudo: et diligere sit actus vo
luntatis: principaliter p̄sistit in actu voluntatis
q̄z intellectus. Secūdo probat q^{uo} beatitudo p̄n
cipaliter p̄sistit in actu volūtatis q̄z intellectus
ex eo q^{uo} voluntas est nobilio^r potētia q̄z sit in
tellectus. Mā Bernardus in li. de libero arbi
trio dicit rōnem esse quodāmodo pedisequaz
voluntatis. Et Anselm⁹ in li. de conceptu vir
ginali: dñū toti⁹ regni anime attribuit volūta
ti. Et Aristoteles in. vij. politic. ca. v. potentia
qua eligimus principalior est. Adhuc id proba
tur quia voluntas in suo actu cogi non potest
nec circa ea que sunt ad finē necessitari. Intelle
ctus autē cogi potest et circa ea que sunt ad finē
necessitari. Insuper magis potest transforma
re animā volūtas q̄z intellectus et suū obiectū
respicit sub rōne nobilio^r. Bonū enī est obie
ctum voluntatis. Ens obiectū intellectus. Ra
tio autē boni est p̄fectio^r q̄z sit ratio entis. Ter
tio probatur quia deus est vltimus finis mari
ne sub ratione qua bonū: qd patet quia ex hoc
q^{uo} creature ordinantur in ipsum ut in finē ma
rine est in eis ratio bonitatis: sicut per hoc q^{uo}
ipsum respiciūt ut exemplar: maxime est in eis
ratio veritatis. Sed deus sub ratione qua sum
mum bonū est voluntatis obiectū sub ratione
qua summum ens vel verū est intellectus obie
ctum: ergo voluntas magis respicit deū sub ra
tione finis. q̄z intellectus. Sed deus sub ratio
ne qua vltimus finis est beatificans: ergo sub ra
tione qua est beatitudinis obiectū: principaliter
redit volūtas in ipm q̄z intellect⁹. Et sic p̄sistit
beatitudo p̄cipaliter in actu volūtatis q̄z intellect⁹

beatitudo nō potest esse in bonis presen
tis vite.

Capitulum. iij.
Tertium mysteriū contemplandum dicit
tur beatitudinis obiectū: in quo tria sunt
studia absoluenda.

Primum vtrū beatitudo sit qd creatum.
Secundum vtrū beatitudo possit amitti.

Tertiū vtrū beatitudo possit i hac vita haberi.
Ad primum dubiū respondet Ricardus
vbi supra. Et thomas. prima se. q. iij. Q^{uo} beati
tudo vite humane dupliciter pōt accipi. Vno
modo pro illo bono in quo perfecte et plenarie
requiescit humana vita. Alio modo pro perfe
cta quiete hūane vite in illo bono que consistit
in perfecta hominis coniunctione cū illo bono

Primo modo beatitudo 'accipitur' p̄ beaitu
dinis obiecto et sic beatitudo est quid increatū
s. ipse deus. Beatitudo autē secūdo modo accepta
est aliquid existens in beato tanq̄z eius vltimata
et plenaria perfectio: et sic est aliquid creatū. Qu
enim beatitudo consistat in visione dei: videre
deū ē actus creature videntis. ¶ Secūdu^m du
bium fuit vtrū beatitudo possit amitti. Et ad h
dicimus ex sentētia sancti Tho. prima se. q. v.
Q^{uo} beatitudo potest tripliciter considerari.

Primo in sua imperfectione.

Secundo in sua generali ratione.

Tertio in sua speciali restrictione.

¶ Primo potest beatitudo cōsiderari in sua im
perfectione: prout. s. beatitudo est illa imperfe
cta qualitas que in hac vita haberi potest siue
sit felicitas cōtēplatiua siue sit actiua: hec qdē
amitti potest licet nō de facili: sicut patet in fe
licitate cōtēplatiua q̄ amittit vel per obliuio
nem: puta cū corrūpitur scientia ex aliqua egri
tudine vel etiā per aliquas occupationes. qui
bus totaliter abstrahitur aliquis a cōtēplatiōe
¶ Datet etiā idē in felicitate actiua: volūtas enī
hominis transmutari pōt ut in virtutib⁹ degene
ret a virtute. Ideo phis dicit in primo ethicorū
aliquos esse in hac vita beatos nō simpliciter:
s; sicut boies quorū natura mutationi subiecta
ē. Secūdo pōt beatitudo cōsiderari in sua genera
li rōne et sic beatitudo nō pōt amitti. Qu enī sit p̄
fectū bonū et sufficiens oportet q^{uo} desiderii hois
getet: et oē malū excludat. Naturali autē hō de
siderat retinere bonū qd habet et q^{uo} eius reti
nendi securitatem obtineat. Alioquin necesse
est q^{uo} vel timore amittendi vel dolore de certi
tudine amissionis affligatur. Requiritur ergo
ad verā beatitudinē q^{uo} homo certā opūtionē

habeat bonum quod habet nunq̃ se amissu /
rum: que qdem opinio si vera sit: sequens est q̃
beatitudinē nūq̃ amitteret. Si aut̃ falsa sit: hoc
ipsū est quoddā malū. s. falsā opinionē habere
Nā falsū ē malū intellectus. sicut uerū ē bonū
ipsius. vt dicit in. vi. ethicoz. Nō ergo iā erit
vere beatus si aliqd malū ei inest. Tertio pōt
beatitudo cōsiderari in sua speciali restrictio /
ne inq̃atū. s. pfecta beatitudo cōsistit in visi /
one diuine essentie. Et sic beatitudo nullo mō
pōt amitti neq̃ ex pte vidētis neq̃ ex parte
dei. neq̃ etiā ex parte alicuius alterius agētis.
Nō ex parte vidētis. q̃ impossibile ē q̃ aliq̃
vidēs diuinā essentiā velit eā nō videre: Nō ē
q̃m oē bonū habitū quo quis carere vult: aut
ē insufficientis et querit aliquid sufficiens loco eius
aut habet aliqd incommodū annexū ppter qd̃ i
fastidiū venit. Visio aut̃ diuine essentie replet
aiam oībus bonis: et nō habet aliqd incommodū
adiunctū. Quare p̃pria voluntate nō pōt bea /
tus beatitudinē deserere. Siliiter beatus non
pōt beatitudinē p̃dere deo subtrahēte. q̃a cum
subtractio beatitudinis sit quedā pena nō po /
test talis pena a deo iusto iudice puenire nisi
p aliqua culpa que cadere nō pōt in eū q̃ dei
essentiā videt: cū ad hāc visionē de necessitate
sequat̃ rectitudo volūtatis. Nō pōt etiā bea /
tudo amitti ex pte alicuius alterius agentis
quia mens deo cōiuncta sup oīa alia eleuat. et
sic ab huiusmodi cōiunctiōe nullum aliud agēs
pōt ipsā excludere. Est ergo beatitudo pfectio
cōsummata que oēm defectū excludit a bō. Et
ideo absq̃ mutabilitate adducat eā habēt: fa /
ciente hoc virtute diuina que hoīem subleuat
in participationē eternitatis trāscēdētis oēm
mutationem. Iecirco male dixit Origenes se /
quens quorundā platonicoz errorē q̃ post vl /
timā beatitudinē hō pōt fieri miser. Tertium
dubiū fuit utrū beatitudo possit haberi in hac
vita. Et ad hoc respondemus q̃ nō: loquendo
de lege cōi: et hoc p̃pterea q̃a dñs noster iēsus
x̃ps fuit viator et cōprehensor. Quare vō in
hac vita q̃s beatus esse nō potest assignari pos /
sunt tres rationes precipue.

Prima dī infiaciabilitatis.

Secda penalitatis

Tertia mortalitatis

¶ Prima rō dī infiaciabilitatis. Vt enī igt dñs
Bonauentura di. v. iiii. libri. Beatitudo ē finis
satiās appetitū. S3 bona p̃sentis vite nō sa /
tiant appetitū: non diuitie: non delitice: nō ho

nores: nō fama: non gloria: nō quecūq̃ deside /
rabilia et delectabilia excogitari possunt: vt do /
cet experientia. Ergo nec in huiusmodi bonis
brūs q̃s reputari d3. Tho. vō. j. p̃e. q. ij. dicit.
Impossibile ē beatitudinē hoīs eē in aliq̃ bo /
no creato. q̃a beatitudo ē bonū pfectū qd̃ tota
liter quietat appetitū: alioquin nō eēt vltimus
finis si adhuc restaret aliquid appetēdū. Obie /
ctū aut̃ volūtatis ē vniuersale bonū sicut obie /
ctū intellectus ē vniuersale verū. Et quo patet
q̃ nihil pōt quietare voluntatē hoīs: nisi bo /
nū vniuersale: qd̃ nō inuenitur in aliquo crea /
to: sed solū in deo. quia omnis creatura habet
bonitatē participatā. Vnde solus deus volun /
tatē hoīs implere pōt. Ideo dauid in psal. di /
xit: Satiabor cū apparuerit gloria tua. Et Au /
gu. li. i. cōfessionū. fecisti nos dñe ad te et inq̃e /
tū ē cor n̄m donec quiescat in te. Et in. iiii. li.
Redite inquit p̃uaricatores ad cor et inhere /
te ei qui fecit vos: stare in eo et stabitis: gescite
in eo et g̃eti critis. Quo itis i aspera: quo itis?
bonū qd̃ queritis ab illo est. Quia igit̃ aīa eo
imago dei ē quo eius capax ē et particeps eē
pōt. vt scribit Aug. xiiij. de trini. Iecirco nulla
creatura aīe capacitātē implere valet. Secda ra /
tio cur in hac vita nō possit q̃s eē beatus dici /
tur penalitatis. vt enim ait Tho. p̃ma sc. q. v.
Beatitudo excludit omne malū. Vita aut̃ p̃e
sens multis malis et penalitatibus subiacer q̃
vitari n̄ possūt. Et ignorātie ex parte intellect⁹
et inordinate affectionis ex parte appetitus: et
multiplicibus laboribus: calamitatibus et erū /
nis ex parte corporis. quō igit̃ in tot fluctuati
onibus beatū se credere q̃spia h3. Inquit Job
ca. xiiij. Nō natus d muliere breui viuens tpe
repletur multis miserijs. Et Hieronymus ad
beliodoz. Vbiq̃ luctus: vbiq̃ gemitus et plu /
rima mortis imago. Et Boetius li. ij. de con /
solatiōe. Quā multis amaritudinib⁹ humane
felicitatis dulcedo resperfa est: que et si fruēti
iocunda eē videat tū quo minus cū velit abi /
re retineri nō pōt. Et Seneca i tragediis. Mul /
la fors lōga ē: dolor atq̃ voluptas inuicem ce /
dunt. Memo vtiq̃ reperit q̃ diutius in quo /
cunq̃ sit statu delectari possit et absq̃ turbati /
one vel animum vel corporis pertrāsire. Memo
inq̃t Seneca vbi. s. p̃fidat nimīū scdis. Memo
desperet meliora lapsis. Et ad Lucillum. Moli
huic trāq̃llitati p̃fidere: momēto mare cucurrit
et eodē die vbi luserūt nauigia sorbēt. Quisnā
felicio: indicari potuisset Iuliano tyranno.

Samioꝝ. de ipso quippe refert Tullius in li.
de finibus bonoꝝ ⁊ maloꝝ. Et idē confirmat
Valerius de mutatoe moꝝ ⁊ fortune q̄ adeo
sibi fortunā obsequiosā habuit q̄ oīa deside-
rata pficiebat. Ad moderādā igit̄ fortune in-
uidiā. sup̄to e manu annulo quē preciosū pos-
sidebat in mare iecit. Sed inopinātē illū repē-
te recuperauit. Mā post dies paucos a pesca-
toribus piscis captus q̄ annulū forbuera tꝑ-
ranno donatus est. Accidit tandē q̄ aduersus
Dariū p̄fax regem duxit exercitū. ⁊ q̄ Ditu-
thes prefectus Darij illū acie fuderit cepitoꝝ
⁊ in sumo megalenhs montis vertice suspen-
di iusserit. Et relictus a uibus lacerandus. qui
vbicq̄ felicissime in terra vixerat in acre miser-
rime expirauit. Adutant̄ oīa q̄ sūt in hoc mū-
do. ⁊ nihil est stabile. nihil firmū. nihil deniq̄
durū. Jō sapiens Ecclesiastes. ij. ca. dicebat. Vi-
di in oībus vanitatē ⁊ afflictionē spūs ⁊ ai ⁊
nihil p̄manē sub sole. ¶ Tertiā rō q̄re in p̄nti
uita nullus pōt eē bt̄as dī mortalitatis. Dēs
quippe ad mortē tendim⁹ cui⁹ manus poten-
tissimas nullo ingenio. nulla vi. nulla arte. nul-
lo precio euitare valemus. Instat ceruicibus
nr̄is. Si qs̄ igit̄ dixerit aliq̄ bt̄m eo q̄ diuī-
tīs affluat statim respondebo. Nō sic. nō sic
q̄ diuites moriūt̄. Si qs̄ affirmauerit aliū eē
bt̄m eo q̄ oībus delitijs huius seculi p̄fruat̄.
Ad hoc respondebo. nequaquā sic est. q̄ post
breuē hanc vitā oēs hoīes morient̄. Si qs̄ be-
atū reputauerit eū q̄ orbi vniuerso dñaretur.
Clamabo ⁊ ego q̄ nec regna siue impia bt̄m
hoīem reddunt. qm̄ ⁊ principes ⁊ reges ⁊ pur-
purati ⁊ ipatores oēs q̄ dñi morient̄. Et iō cū
Lactantio cōcludimus dicente. iij. li. Sūm⁹
bonū qd̄ bt̄s facit non pōt esse nisi in ea reli-
gione atq̄ doctrina cui spes immortalit̄ ad-
iuncta est. Igit̄ demus operā ne decipiamur
tp̄alium bonoꝝ suauitate. atq̄ mundū auda-
cter sub pedibus habeamus. eoq̄ tm̄ vtamur
vt sic tandē pueniamus ad fruitionē illā bea-
tā. ad quā nos pducit iesus fili⁹ dei q̄ cū p̄re
⁊ spū scō viuūt ⁊ regnat̄ i secula seculoꝝ. Amē
¶ Sermo vigesimūsecundus de gaudijs be-
atoꝝ qui lerabunt̄ ex visione dei ⁊ dotatione
corpōꝝ atq̄ habitatione in celo empirreo.

Exulabunt sancti in
gloria. Illumiati p̄phete X̄ba sūt
ista originalit̄ p̄s. cxlii. Licet arta sit
via q̄ ducit ad vitā q̄stū ē ex pte

virtuosoꝝ actū. Nihilomin⁹ facillima atq̄
suauis ex cōsideratoe futuri premij. Inq̄t enī
Origenes sup̄ epl̄as pauli. Spes futuroꝝ la-
boribus requiē parit. Hinc Hieronym⁹ Lu-
stochiū virginē in epl̄a ad eandē cōmonet. vt
allicientes blanditias seculi ad q̄ mens hūana
cōit̄ inclināt. paradisi recordatoe p̄culcet. Ait
q̄. Quotiēns te vana seculi delectat ambitio.
Quotiēns ibi videris aliquid glorioſū. ad paradisu
mente transgredere. ⁊ esse incipe q̄ futura es.
Egredere q̄so paulisp̄ de carcere corp̄is tui ⁊
p̄ntis laboris mercedē añ oculos depinge. quā
oculus nō vidit ⁊ auris nō audiuit. nec in cor
hoīs ascēdit. hec ille. Accirco vt in via dñi ex-
pediti⁹ fortiusq̄ bñ viuendo ambulem⁹. de-
creui in p̄nti sermone de gaudio bt̄oꝝ verba
facere. Ad vtiq̄ q̄ sit immensum ostendem⁹
maxime propter tria.

Primo propter dei visionem.

Secdo ppter corp̄is dotationem.

Tertio ppter loci habitationem.

Qualiter potest videre essentiā diuinā hō
vel angelus. ⁊ quō nō oēs vident illaz equalit̄
⁊ q̄ta sit in illa visione iocunditas ⁊ delecta-
tio.

Primo ostendamus q̄ sit copios⁹ gau-
dium beatoꝝ ppter dei visionē. de qua
tria sunt considerata.

Primū dī possibilitas.

Secundū inequalitas.

Tertium iocunditas.

Primū considerandū dī possibilitas. Vbi
inuestigandū est. vtz possit qs̄ hō vel angel⁹
videre deū in sui essentiā siue facie ad faciem
Et pro pte vera ⁊ affirmatiua dicimus q̄ sic.
Mā vt dicūt doctores in. iij. di. xlii. Et ē de h
glosa sup̄ illud p̄s. O stendā illi salutare meuz
Tota merces ē visio ⁊ ad hoc facit auctoritas
Apl̄i qui. i. ad corin. xiiij. ca. ait. Videmus nūc
p̄ speculū i enigmate tūc āt facie ad faciē. Et
iterū ibi. Nunc cognosco ex parte. tūc cogno-
scā sicut ⁊ cognitus sū. Et xps Matth. v. ait.
Beati mūdo corde qm̄ ipsi deū videbunt. Et
Matth. xvij. ca. Angeli coꝝ semp vident fa-
ciē patris mei q̄ est in celis. Sed nōnulli arguūt
ptendentes. pbare q̄ nulla creatura pōt vide-
re diuinā essentiā. Et hoc tripliciter. Primo
auctoritate. Secdo rōne. Tertio exemplo. Pri-
mo. pbant auctoritate. Mā scribit̄ Joānis. i.
ca. Deū nemo vidit vnq̄. Que verba sic p̄se
quit̄ Aug⁹ ad paulū de videndo deū. qm̄ sicut

nā incorruptibilis ita et nā inuisibilis. Et. Et ri
 sofo. sup iōāne exponens dictū pallegatū in
 qt. Idipsum qd deus est nō solū. pphete sed nec
 angeli viderūt nec archangeli. Qd enī creabi
 lis nature est qlicū videre poterit qd increabile
 est. Et apłus. i. ad Thimothēū vltimo ca. dic
 de deo. Solus h; immortalitē et lucē habitat
 inaccessibleē quā nullus vnq; videre potuit. s;.
 neq; pōt. Et Dionysius li. de mystica theolo
 gia ait. Deus inuisibilis est et incognoscibilis
 oēm sensū superans et oēm intellectū. Scdo
 arguit rōne. Mā cognoscentis ad cognitum
 oportet esse. pportione. cū cognitū sit pfectio
 cognoscentis. Sed nulla est. pportio creature
 ad creatorē. q; in infinitū distant. ergo nulla
 creatura pōt videre diuinā essentiam. Tertio
 istud videt pōsse. pbari exemplo. Maz Exodi
 xxxij. ca. habet. Qualiter dū loqrēt deus moy
 si cui apparebat i signo vel subiecta creatura
 Moyses dixit. O stende mihi gloriā tuā. id ē
 fm Nicholaū de lira. O stende mihi teipsum
 sic videris in gloria. Et dñs rñdit ei. nō pote
 ris videre faciē meā. Nō videbit me hō et vi
 uet. Et infra. Posteriora mea videbis. facies
 at meā videre nō poteris. Pro solutione pre
 dictorū et intelligentia veritatis notare debe
 mus tres catholicas. ppositiones sequentes.
 Alexandrum de ales in. i. volumine sūme. Et
 Bonauēturā in suo. i. di. iij. Et Tho. i. pte. q.
 xij. Prima veritas. q; essentia dei videri non
 pōt oculis corpālibus. q; deus incorporeus ē
 vñ nec sensu nec imaginatione videri pōt sed
 solo intellectu. Et si diceret q; deus pōt videri
 ab hoīe visione imaginaria. q; d; Isaac. vi. ca.
 Vidi dñm sedentē sup solius excelsū et eleua
 tū. vt visio imaginaria a sēsu originē h; q; s;ā
 tasia ē mot; fact; a sensu fm actū. vt d; iij. d.
 Aia. ergo deus sensibiliter visione videri pōt.
 Rñdet Tho. q; in visione imaginaria non vi
 det ipsa dei essentia. sed aliqua forma in ima
 ginatione formata representans deū fm ali
 quē modū similitudinis. put i scriptura diuina
 p res sensibiles methaphorice describuntur.
 Scda. ppositio. q; nullus hō vel angelus pōt
 videre diuinā essentia visione intellectuali. p
 pria vi nature. Rō est fm Tho. in. iij. sūme p
 gentiles. q; qd est superioris nature. ppiū. nō
 pōt cōsequi nā inferior. nisi p actionē superio
 ris nature cuius est. ppiū. Sicut aqua nō pōt
 esse calida nisi p actionē ignis. Videre at deū
 p ipsā essentia diuinā est. ppiū nature diuine

Operari enī fm ppiā formā ē. ppiū cuiusli
 bet operantis. nulla ergo intellectualis substā
 tia pōt videre deū vl diuinā essentia nisi de h
 faciēte. Et hoc est qd d; ad Romanos. vi. ca.
 B;ra dei vita eterna. q; videre diuinā essentia
 cōuenit intellectui creato p gratiā non p nām
 Tertia. ppositio. q; videntes p essentia deū
 licet apprehendant essentia diuinā. nō tñ illā
 cōprehendunt. vident nanq; essentia diuinā
 infinitā. sed mō finito. nam illud cōprehendi
 d; qd pfecte cognoscit. pfecte autē cognoscit
 qd tñ cognoscit q; tñ cognoscibile est. Vñ si
 illud qd est cognoscibile p scientia demonstra
 tiuā opinione teneat. ex aliqua rōne. pbabili
 concepta. non cōprehendit. puta si hoc qd est
 triangulū habere tres angelos equales duob;
 rectis aliquis p demonstrationē cognoscat cō
 prehendit illud. Si vñ aliquis opinione eius
 accipiat p hoc q; a sapientibus et philosophis
 ita d; nō cōprehendit ipsū. q; non ptinget ad
 illū perfectū modū cognitionis quo cognosci
 bile est. Nullus at intellectus creatus ptinge
 re pōt ad illū pfectum modū cognitionis di
 uine essentie quo cognoscibilis est. Quia cum
 essentia diuina sit infinita infinite cognosci
 bilis est. et intellectus creatus nō pōt illā infini
 te cognoscere. In tñ enī aliquis intellect; cre
 atus diuinā essentia pfectius vel minus pfe
 cte cognoscit inq; tū maiori vel minori lumi
 ne glorie profundit. Lū ergo lumen glorie in
 quocūq; intellectu creato receptū. nō possit ēē
 infinitū. Impossibile est q; aliquis intellectus
 creatus deū infinite cognoscat. Probatantur
 ista p Augustinū q; in li. de cognitione vere vi
 te ait. Deus est spūs incōprehensibilis. Et in
 xij. li. de ci dei ca. xvij. inquit. Quicqd scia cō
 prehendit scientis apprehensio finit. Et idē
 ad paulā de videndo deum. Aliud est videre.
 Aliud torū videndo comprehendere. videt q;
 necessariū presens sentit. Cōprehendit qd ita
 videt vt eius nihil lateat cuius fines conspici
 pnt. Vñ cū deus sit infinitus nulli creature ē
 cōprehensibilis. Quis igit nō admiret parit
 et collaudet infinitā celsitudinē sūmi dei. quē
 licet tot milia miliū angelorū et hoīm clare vi
 deant et intelligant sūme bonū. sūme felicem.
 sūme gloriosū. sūme sapientē. sūme pulchrum.
 sūme delectabilē. sūme desiderabilē. sūme po
 tentē. sūme iustū. sūme clemētē. sūme dñantē.
 sūme regnantē. et sūma. Tñ in his excedit ad
 huc incōparabiliter cognitōz illoz. Soluēda

ergo iam sunt obiecta. Et ad auctoritates atq;
exemplū dicim⁹. Quod deus in sui essentia vide-
ri nō pōt visione corporali. neq; ppria vi na-
ture visione intellectuali. Sed tali visione vi-
deri pōt cū adiutorio ipsius dei illuminantis
et eleuantis intellectū creatū ad suā beatā vi-
sionē. Nec sic ēt videri pōt a creatura visione
cōprehensionis vt iā est predictū. Ad rōnē q̄
in dñi adducta fuit Rūder Tho. q. pportio
dī dupliciter. Vno mō certa habitudo vnus
quantitatis ad alterā. Alio mō quelibet habi-
tudo vnus ad alterū hoc mō scō pōt esse. p-
portio creature in deū inq̄tū se hz ad ipsū vt
effectus ad cām aut potentia ad actuz. Et fm
hoc intellectus pportionatus esse pōt ad co-
gnoscendū deū. Et vt clarius loquar. Alia est
pportio fm quantitātē vtputa est proportio
que in duobus vasis eiusdē cōtinentie. et sic
nō est. pportio inter deū et creaturā. Est alia. p-
portio fm quandā attingentiā siue ordinis cō-
uenientiā. et sic est. pportio inter guttulā aque
et aquā oceani etiaz si esset infinita. hoc mō ē
pportio int̄ intellectū creatū angeli vñ hoīs et
ipsū deū. Ex quo Aug⁹ dicit li. xiiij. de trinita.
Eo aia imago dei est quo eius capax est et par-
ticeps esse pōt. ¶ Secūdū cōsiderandū de brā
visione dei dī inequalitas. licet enī tot milia
miliū angeloz et hoīm videant essentia dei. tñ
nō oēs equaliter vident. Vñ saluator nñ Joā-
nis. xiiij. ca. dixit. In domo patris mei mansio-
nes multe sunt. vbi glo. i. diuersa premia meri-
toz. Nec aut̄ inequalitas fm Tho. vbi. s. crit
p hoc q. intellectus vnus habebit maiorē vir-
tatē seu facultatē ad videndū deū q̄ alius. fa-
cultas vñ videndū deū vt dictū est nō cōpetit
intellectui creato fm suā nām. sed p lumē glie
q̄ intellectū in quadā dei formitate cōstituit
Vñ intellectus plus participās de lumie glo-
rie pfecti⁹ deū videbit. Plus at̄ participabit
de lumie glorie q. plus hz de charitate. Quia
vbi est maior charitas ibi est maius desiderū
et desiderū quodāmodo facit desideratē aptū
et paratū ad susceptionem desiderati. Vñ qui
plus hz de charitate perfectius eū videt et cū
maiori beatitudine. Si vñ aliquis obstaret
et verbo Joānis qui. i. canonica. ca. iij. ait. Vi-
debimus eū sicuti est. sed ipse vno mō est. ergo
vno mō videbit ab oibus. et sic nō perfectius
ab vno q̄ ab alio. Rūdere possumus s; Tho.
q. cū dicimus videbimus eū sicuti est. aduer-
biū determinat modū visionis ex pre rei vise

vt sit sensus. Videbimus eū ita esse sicuti est.
q. ipsū esse eius videbimus qd est eius essētia
Nō at̄ determinat modū visionis ex parte vi-
dentis. vt sit sensus q. ita erit perfectus mo-
dus videndi sicut est in deo perfectus modus
essendi. Quare diuersitas illa videndi nō erit
ex parte obiecti q. idem obiectū oibus presen-
tabitur. s. dei essentia. Sed erit per diuersam
facultatem intellectus non naturalem sed glo-
riosā. ¶ Tertiū considerandū de visione dei
dī iocunditas. Erit vnicuiq; videnti deū tan-
ta iocunditas et plena leticia vt in illa oē hoīs
desiderium quiescat. nihilq; amplius appetat
Ratio est fm Riccardum in. xiiij. di. xlii. quia
vnusquisq; naturaliter appetit suā perfectio-
nem. Secundaria vñ hūani intellectus per-
fectio cōsistit in pfectione sui actus qui est in-
telligere. Nunq; at̄ actus intelligendi est pfe-
ctus nisi sit respectu nobilissimi intelligibilis
et nobilissimo modo intelligēdi. Nobilissimū
intelligibile est deus. nobilissimus modus in-
telligendi est intelligere ipsū in sui substantia
Ex quo tam amabilis tanq; gratissima est vi-
sio illa. q. si quis proponeret alicui beato. vel
let ne per milia milium annoz esse in hoc mū-
do absq; hoc q. videret deū. haberetq; oēs di-
uitias. oēs thesauros. oēs pecunias. oēs pre-
ciosos lapides. oia localia. oia regna mundi.
oia delicata cibaria. omnē virozum clarissimo-
rum famā et gloriā. ac desiderabilia queq; q̄
in hoc seculo possūt esse. statim clamaret Dis-
cede a me et sine me esse in delitijs visionis dei
que sola incorporaliter excedit quolibz tpalia
bona. quolibet tpalia gaudia. quālibet pforū
scientiam. quālibet regum et Imperatoz pre-
minentiam. Vñc Aug⁹ li. iij. de libero ar-
bitrio ait. Tanta est illa pulchritudo iusticie et
incomutabilis lucis eterne q. si non liceret in
eo morari plusq; vñ dici hora. ppter s solū
innumerabiles anni huius vite pleni circūflu-
entia bonorum temporalū recte meritoq; cō-
temnerentur. Et libro. x. d. ciui. dei ca. xv. inq̄.
Illa nanq; beata visio dei tante pulchritudi-
nis visio est et tāto amore dignissima. vt sine
hac quibzlibet alijs bonis pedituz et abun-
dantē non dubitem protinus infelicissimū di-
cere. Et ap̄lus. i. ad Corin. ca. ij. Oculis nō vi-
dit et auris non audiuit nec in cor hoīs ascen-
dit. que preparauit deus his qui diligunt illū
Eū aut̄ experiemur ea admirabimur et letabi-
mur sciētes mltro yberiorē esse felicitatē ipsā

setorū. q̄ rumor qui insonat nris auribus in hac vita. Sicut factū legim⁹ de regina sabba que venit a finibus terre ad Salomonē audita fama ipsius. vt dī. iij. Regū. x. ca. Nec cum cōsiderasset sapiam salomonis vidissetq; domū quā edificauerat. et cibos mense eius. et habitacula seruoꝝ et ordinē ministrantiū vestesq; eoꝝ et pincernas. et holocausta q̄ offerebat in domo dñi. nō habebat ultra spm̄. Dixitq; ad regē. Verus est sermo quē audiui in terra mea sup sermōibus tuis et sup sapia et nō credebā narrantibus mihi donec ipsa veni et vidi oculis meis et pbauī q̄ media ps̄ mibi nūciata non fuerit. Adāior est sapia tua et opera tua q̄ rumor quē audiui. Beati viri tui et bti serui tui hi q̄ stāt coras te sp̄ et audiūt sapiam tuā. D̄ igit̄ preclarū illū diez cū aia nra ad vīfioꝝ illā diuinā attiger. Lōperiet pfecto tñ esse illius visionis delectationez q̄ merito dicere poterit. D̄ de⁹ dulcissime bti qui te querunt. bti qui te hñt. bti qui te vident. beati qui habitant in domo tua. beati deniq; qui mundo sp̄cto te veruz et sūmū bonū desiderant. ¶ De origine dotiū corpoꝝ beatoꝝ. et de numero. atq; conditione illaz. ¶ Capitulum. ij.

Secundo ostendimus q̄ sit copiosū et immensū gaudiū btoꝝ pp̄ corpis dotationem. de quibus dotib⁹ tria cōsideremus.

Primo originationem.
Secundo distinctionem.
Tertio conditionem.

¶ Primo cōsiderem⁹ originationē. vñ. sc̄rit origo dotiū in corporibus btoꝝ. Ad qd̄ ita dicit Riccardus in. iij. di. xlix. Dotiū origo erit a deo p creationē vt quidā vō improbabiler dicunt. Vñ p tanto dī q̄ dotes erunt in corpe a b̄itudine aie p quandā redundātiā qz deus illas creabit in corporib⁹ btoꝝ ppter meritū aiaz. qz in via et sibi et corporibus suis gloriā meruerūt. Vel pōt dici pbabiliter. q̄ origo illaz dotiū erit a deo nō tñ p creationē sed mediāte b̄itudine aie. qz sicut dicit Aug⁹ in cplā ad dios̄oꝝ. Tam potentes fecit deus aiam vt ex eius plenissima b̄itudine q̄ in fine tpm̄ sc̄ris p̄mittit̄ redundet in inferiorē nāz q̄ est corpus nō b̄itudo que fruentia et intelligentis est p̄pria sed plenitudo sanitatis et incorruptionis vigor. Dñs āt Bonauē. in suo iij. di. xlix. ita posuit. q̄ est loqui de dotibus corpis in quibus eius glorificatio cōsistit. vel q̄tū ad dispositionē. vel q̄tū ad p̄sumationē

Si q̄tū ad dispositionē sic dicunt dispositiones q̄ sūt qualitates absolute ipsius corpis q̄ sibi dant a deo in eius reformatione. Si q̄tū ad cōsumationē. sic dico q̄ sunt a gloria aie sue ab aia gl̄iosa. Vñ sicut in pñti aia in corp⁹ influit. et p illā influentiā corpus est coloratus. durabilis. virtuosus et agilius q̄ cū aia separat. Siliter dico in pposito suo mō q̄ aia gl̄iosa influēs in suū corpus oēs dotes istas ad quas dispositionē habebat p sui reformationē p̄ficit et cōsumat. ¶ Sc̄do considerare mus de dotibus btoꝝ corpoꝝ distinctionē. vñ stinguunt enī a sc̄tis quattuor dotes ipsū corpus gl̄iosū p̄ficientes. videlicet ipassibilitas claritas. subtilitas et agilitas. ¶ Rō āt hui⁹ numeri et sufficientie assignat a Bonauē. qz corpus nrm̄ est cōpositū ex quattuor elementis et qz elementa sunt imperfecta. quadruplicē h̄ ab eis defectibilitatē. Ab aqua q̄ est elementum humidū et passibile h̄ passibilitatē et corruptiōnē. vñ humidū aqueū corp⁹ corrūpit. Ab terra que est elementū opacum h̄ obscuritatē. Ab igne aialitatē qz calor cōsumit cōtinue. ideo cōtinue indiget ciboꝝ alimonia. Ab aere h̄ infirmitatē. Aer enī facile immutat et cedit cuilibet impellēti. Vñ ergo quattuor isti defectus dñt p bona opposita remoueri. Ad hoc q̄ corpus sit pfectū pfectione completa. Ideo quattuor sunt dotes p corruptionē et passionē incorruptibilitas vel impassibilitas. Contra obscuritatē claritas. Contra aialitatē p̄ualitas. Contra infirmitatē virtus siue penetrabilitas. ¶ Hinc Ap̄lus. i. corinth. xv. ca. ait. Seminat in corruptione surget in incorruptiōe. Ecce ipassibilitas. seminat i ignobilitate. surget i gloria. Ecce claritas. seminat in ifirmitate surget in virtute. Ecce subtilitas. seminat aiale surget sp̄uale. Ecce agilitas. Et Aug⁹. li. xxiij. de ci. dei. inquit. Abijciet a corporibus nris ois deformitas. ois tarditas. ois infirmitas. ois corruptio. ois deformitas p claritatez ois tarditas p agilitatē. ois infirmitas p sp̄ualitatē. ois corruptio p impassibilitatē. videtur itaq; sufficiens ista dotiū enumeratio. Nam dotes corporis dicunt nō oēs qualitates. sed qualitates nobiles et principales de nouo sup addite nature. Et qz de nouo superaddite dñt accipi fm̄ naturales defectus. et hi fm̄ causas principales q̄ sunt quattuor elementa. ¶ Tertio consideremus de dotibus corpoꝝ beatorum conditionem. ¶ Prima dos est impassi-

bilitas. Erunt eni corpora illa incorruptibilia
 et impassibilia. Sed huius impassibilitatis causam
 diuersimode plerique ponunt. Dicunt ergo qui
 dam quod elementa erunt in corpore glorioso secundum
 substantiam non secundum qualitates. Et ideo quod substantia
 tunc nihil est prius, sed ubi nulla est prietas nul-
 la est pugna nec dissolutio ex consequenti cor-
 pora illa erunt incorruptibilia et impassibilia. Sed
 hoc stare non potest ut dicit Bonaventura. quod a cor-
 poribus gloriosis ut refert Augustinus vitia de-
 trabunt natura seruabitur. Sed qualitates ele-
 mentares sunt eis naturales ergo manebunt. Si
 dicas quod manent secundum essentiam non secundum actum. Et
 contra quod vniuersumque nobilius est quam est coniunctum
 actui quam quoniam non. Alij dicunt quod corpora beata
 erunt impassibilia per hoc quod cessabit motus celi
 quo cessante nihil potest moueri. Sed articulus
 iste excrucians est. Nam secundum Augustinum si cessa-
 ret motus celi adhuc rota figuli posset moue-
 ri. Landulfus suo. iij. asserit quod causa impassibili-
 tatis corporum beatorum est ex hoc quod voluntas diuina
 non coagit cuiusque cause sedem corruptionis. Cessante
 enim prius causa ab actu cessabit quod corpus secundum. Iam
 nulla causa secundum potest corrumpere corpora beata quod
 deus non coaget illi sicut corpora trium puero-
 rum erant impassibilia ab igne. quod deus non coage-
 bat igni ad comburendum eos. licet coaceret ei ad
 talia combustibilia. Si obijcias ista quod tunc im-
 passibilitas non est dos quod nihil poneret in cor-
 pore dotato nisi priuationem actionis diuine.
 Et secundo quod eodem modo erunt impassibilia corpa
 damnatorum. quod deus non coaget igni ut corrumpat
 ea. Respondet Landulfus. quod non oportet quod dos
 sit in dotato. Nam dos non est in sponsa que do-
 tat sed sufficit quod ex dote aliquid fiat circa per-
 sonam dotatam. et sic est in proposito. Vel dicere pos-
 sumus. quod impassibilitas est quedam priuatio pas-
 sionis. seu potentie recipientis passionem. et ista
 priuatio est in corpore dotato. scilicet corpore beato
 sed est a voluntate diuina. de corporibus vero
 damnatis dicit Landulfus quod non habebunt do-
 tem impassibilitatis. tunc quod fortissime patienter
 ab igne. tunc quod non dat eis per meritum quod non corru-
 pant ab igne. sed ut continue crucientur. Riccardus
 vero in suo. iij. xbi. refert quod in impassibi-
 litate est considerare et illud quod ponit et illud quod
 excludit. Quauis enim significet negatiue modo
 tunc res per causam significata non est priuatio sed ha-
 bitus. Est enim qualitas in corpore ex redundantia
 beatitudinis anime causata. corpus prohibens ab
 omni passione corruptioni prius. Ommissis itaque

doctorum opinionibus varijs de causa impassibili-
 tatis illorum corporum glorificationem firmiter et in-
 dubitanter tenere debemus quod preacta corpa
 nec patienter nec poterunt pati nec ab interiori
 nec ab exteriori. non a frigore non a calore. non a
 fame. non a siti. non ab egritudinibus et homini-
 quibus molestamur in presenti vita quotidie
 Ideo Apocalypsis. xxi. ca. scribitur. Absterget
 deus omnem lachrymam ab oculis eorum et mors
 ultra non erit neque luctus neque clamor. Erunt
 itaque ibi sanitas sine infirmitate. iuuentutis sine
 senectute. vita sine morte. Secunda dos corporum
 beatorum de claritate. de hac scribit Sapientia. iij.
 ca. Fulgebunt iusti. et Marc. xii. ca. Fulgebunt
 iusti sicut sol in regno patris eorum. Sunt nihilo-
 minus in hac parte tres theologorum propositio-
 nes attendende. Prima est domini Bonaventura-
 re et Landulsi. qui dicunt quod corpora beatorum
 erunt luminosa et colorata. Colorata quidem
 propter naturam quattuor elementorum et eorum quali-
 tates ex quibus constabit corpus humanum.
 Sed luminosa ratione luminis superadditi. nam et
 noctiluca de die apparet colorata. de nocte lu-
 cida. Similiter carbo per sui naturam alicuius co-
 loris est igne aut adueniente efficitur luminosus
 et tamen nihilominus est coloratus. quod est ibi lux ma-
 terie terrestris incorporata. Sic corpus resur-
 gens per naturam suam habebit colorem et claritatem lu-
 minis superinduet ipsam sicut ignis carbone. Secunda
 propositio secundum Riccardum quod lux elementa-
 ris et lux corporis glorificati non sunt eiusdem spe-
 cie. sed lux est quam quedam imitatio illius sicut lux
 spiritualis anime. non est eiusdem speciei cum spirituali luce
 glorie. sed est quedam imitatio illius. Similiter lux
 solaris eiusdem speciei non est cum luce corpo-
 ris glorificati. sed una est quedam similitudo seu
 imitatio alterius. Et licet dicat Matth. xvij.
 ca. de christo. Resplenduit facies eius sicut sol. tamen
 glossa ibi dicit plus certe quam sol. sed non habuit
 exemplum maius cui compararet. Tertia propositio
 est quod lux corporis christi eiusdem speciei est cum
 luce que post resurrectionem erit in alijs corpo-
 ribus glorificatis. Ideo alius dicit. Refor-
 mabit corpus humilitatis nostre conformaturum cor-
 pori claritatis sue. Tamen erit differentia inter lu-
 cem corporis christi et lucem aliorum. Et inter se etiam
 differunt lux vnius corporis gloriosi a luce al-
 terius. secundum magis et minus. quod notauit alius
 dicens. i. ad Corinthios. xv. ca. Alia est clari-
 tas solis. Alia claritas lune. Alia claritas stel-
 larum. Stella enim differt a stella in claritate. sic et

resurrectio mortuorum. Nam sic dicit magister sententiarum in littera. Claritas corporum est differens secundum differentiam glorie animarum. quia ex claritate beatitudinis anime claritas redundabit in corpus. Unde secundum proportionem qua beatitudo anime christi excedit beatitudinem cuiuslibet alterius anime sic lux corporis christi excedit lumen futurum in quocunque alio corpore. Tertia dos corporum beatorum erit subtilitas. ubi dicit Hieronymus cardus de media villa ex mente philosophi. Quia res triplici de causa est penetratiua. Aut propter quantitatem paruitatem. maxime secundum latum et profundum. Unde acus quous longa penetratiua est. Aut propter raritatem et sic aer est penetratiuus. Aut propter actiue virtutis magnitudinem. Et sic vinum est penetratiuum multo magis quam simplex aqua quamcumque tenuis. Quapropter aqua cum modico vino bibita magis refrigerat sanum quam si per se bibatur quia vinum facit eam ad loca corporis penetrare. secundum primam causam penetrandi non attendit subtilitas corporum beatorum quia in debita quantitate resurgent. Nec est secundum causam secundam quia tota materia que est necessaria ad essentiam corporum resurget in eis. Unde quidam errauerunt dicentes. quod corpora gloriosa erunt rariora aere vel vento. que errore ut ponit Beatus Gregorius in moralibus tenuit. Euticius contra constantinopolitane vrbis episcopus. Igitur subtilitas illorum corporum erit secundum tertiam causam. per virtutem namque beatitudinis anime erit in beatis corporibus tanta magnitudo virtutis actiue quod per eam multo efficacius poterunt penetrare quam ignis vel aer. unde Anselmus in libro de similitudinibus in principio et medio de quolibet beatorum dicit. quod intentum erit fortis ut et si velit terram commouere possit. Quarta dos corporum beatorum erit agilitas. de qua Sapientia. iij. capitulo. scribitur. Tanquam scintille in arundinetis discurrunt. beati volabunt et non deficient. Ad quod intelligendum dicit Landulfus quod tria concurrunt ad agilitatem. Primum est potentia anime motiua. Duplex enim motus est in homine. Vnus quod est secundum elementum tum predominans quo mouet deorsum. et iste motus non inest sibi per animam. Alius est motus progressius cuius principium est anima. qui motus tripliciter differunt. Primo quia vnus est ab anima. progressius. Alius autem non. Secundo quia motus primus est ad vnum terminum eo quod sequitur granitatem. secundus potest esse ad diuersa sed diuersam apprehensionem sensus quam sequitur anima. Tercio quia in primo motu granitas quod est principium eius non potest desistere. sed in secundo motu potest anima desistere. habet enim nihilominus anima potentiam non solum ad motum progressiuum organice sed ad mouendum corpus non or-

ganice. Dicit autem anima mouere organice quoniam mouet vnam partem mediante alia. sicut mouendo cor mouet alia membra et sic fit motus progressiuus. Adouet enim immediate vnam partem. mediante illa mouet aliam. et sic mouet totus homo successiue. Dicit et mouere non organice mouendo totum simul. Et sic anima beata poterit corpus subito mouere licet non in instanti de loco ad locum. Secundum quod occurrit ad agilitatem erit multiplicatio spirituum purissimorum. tum quia spiritus vitales erunt purissimi et vigorosissimi. tum quia corpus replebitur aliquo purissimo elemento. scilicet purissimo aere ut non sit vacuum quia non erunt tunc feces. Tercium quod concurrit ad agilitatem erit remotio omnis indispositionis que est in nervis et in corpore. et omnis ponderositas que non est de essentia nature. Et tunc anima poterit mouere facilliter tale corpus vel motu progressiuo vel totum simul. Si dicas quod stabunt corpora in celo empirreo. Respondetur quod ambulabunt et mouebunt subito. subito. si quando stabunt credunt quod stabunt erecta. licet enim corpora in quantum corpus est magis competat sedere vel iacere. Tamen in quantum est instrumentum anime magis competat sibi stare propter participationem ad operandum. Unde Stephanus vidit Iesum stantem a dextris dei Actuum. viij. capitulo.

¶ Ingens erit leticia beatorum ex eo quod habitabunt in celo empirreo. Capitulum. iij.

Tertio ostendimus quod sit copiosum gaudium beatorum pro loci habitatione. quia habitabunt in celo. ubi tria dubia merito declaramus.

Primum vtrum scriptura sacra celi productionem recte denunciet.

Secundum vtrum celum sit vnum vel plures.

Tercium vtrum celum sit locus beatorum.

¶ Ad primum dubium oritur ambiguitas et quidem non parua. quoniam Genesis. i. capitulo. scribitur. In principio creauit deus celum et terram. ubi asserit scriptura celum prima die creatum. Deinde sequitur. vocauit deus firmamentum celum quod confirmat secunda die factum. Ad hoc respondet Thomas. i. parte. q. lxxij. primo secundum Aristotem. qui asserit quod moyses summarie dixit quod deus fecit permittens. In principio creauit deus terram. postea per partes explicauit. sicut si quis dicat hic artifex fecit hanc domum. et postea subdatur. primo iecit fundamenta. secundo erexit parietes. tertio superposuit tectum. Et sic non oportet nos aliud celum intelligere cum dicitur. In principio creauit deus celum et terram. Et cum dicitur quod secunda die factum est firmamentum. Secundo potest dici

aliud esse celū qđ legīt in principio creatum ⁊
qđ legīt scđa die factū. ⁊ h̄ diuersimode. Nam
fm̄ Augusti. Celū qđ legīt prima die factum
est nā spūalis in formis. Celū āt qđ legīt scđa
die factū est celū corporeū. fm̄ Xo Beddaz ⁊
Serabiū. Celū qđ legīt prima die factū est ce-
lū empirreū. Firmamentū Xo qđ legīt scđa
die factū est celū sidereū. Damascenus Xo di-
cit qđ celū prima die factū est qđdā celū speri-
cum sine stellis. de quo philosophi loquuntur
dicentes ipsū esse nonā sperā ⁊ primū mobi-
le qđ mouet motu diurno. Per firmamentū
Xo factū scđa die intelligit celū sidereū. Se-
cundū dubiū fuit utrū celū sit vnū vel plures
Et qđ sit vnū probari posset qđ dī celū in sin-
gulari Benefici. i. ca. vbi. s. Sed hec obiectio
debilis est qm̄ scriptura sepius celos noiat in
plurali. Vñ Deuterono. xxiiij. ca. Audite ce-
li que loquar. Et. ij. Regū. xxiij. ca. Inclinauit
celos ⁊ descendit. ⁊ Job. xv. ca. Celi non sunt
mūdi in cōspectu eius. Et ps. ij. Qui habitat
celis irridebit eos. Et ps. xxxij. Verbo dñi celi
firmati sunt. Et ps. xlii. Annūciabūt celi iusti-
ciā eius. Et ps. lxxviii. Tui sunt celi ⁊ tua ē ter-
ra. ⁊ Sapientie. ix. Que in celis sūt qđ inuesti-
gabit. ⁊ Isaiē. xlv. Rorate celi desup. ⁊ Ezechielis.
i. Aperti sunt celi ⁊ vidi visiones. Et ad
Hebreos. i. Opera manū tuaz sūt celi. Rñ-
det ergo Tho. i. parte vbi. s. qđ circa hoc vide-
tur esse quedā diuersitas inter Basiliū ⁊ Eri-
sofo. Erisostomus enī dicit nō esse nisi vnū
celū. Et qđ plurali dī. celi celoz. hoc est. ppter
proprietatē lingue hebreice in qua consuetū est
vt celū solū plurali significet. Sic sūt multa
et noia in latino qđ singulari carent. Basilius
āt ⁊ Damascenus dicūt phres esse celos. S3
hec diuersitas magis est in voce qđ in re. Nā
Erisostof vnū celū noiat totū corpus quod ē
supra terrā ⁊ aquā. nā ēt aues qđ volāt in aere
dicunt p hoc volucres celi. Sed qđ in isto cor-
pore sunt multe distinctiones. ppter hoc Ba-
sili⁹ ponit plures celos. Ad distinctionē ergo
celoz sciendā cōsiderandum est qđ celum tri-
pliciter dī in scripturis. Qñqz enī dī. pprie ⁊
nāliter. ⁊ sic dī celū corpus aliqd sublime ⁊ la-
minosū actu vel potentia ⁊ incorruptibile p
nām. Et fm̄ hoc ponunt tres celi. Primū to-
taliter lucidum quod vocant empirreū. Secū-
dū totaliter dyafanū quod vocant celū aque-
um vel cristallinum. Tertium partim dyafa-
num ⁊ partim lucidum actu quod vocant ce-

lum sidereum. Et diuidit in octo speras. s. spe-
ram stellarū fixarum ⁊ septem speras planeta-
rum que pnt dici octo celi. Scđo dī celū p par-
ticipationē alicuius proprietatis celestis cor-
poris. s. sublimitatis ⁊ luminositatis actu vel
potentia. Et sic totū istud spatiū qđ est ab agl
vsqz ad orbem lune. Damascenus ponit vnū
celū noians illud aereū. ⁊ sic fm̄ eum sunt tres
celi. aereū. sidereū. ⁊ aliud superius de quo in-
telligit qđ apłus legīt raptus vsqz ad tertium
celum. Sed qđ istud spatiū cōtinet duo elemē-
ta ignis ⁊ aeris. ⁊ in vtroqz eoz vocat inferi-
or ⁊ superior regio. Ideo istud celū Rabanus
distinxit in quattuor. supremā regionē ignis
noians celū igneū. Inferiorē Xo regionē ce-
lum olimpiū ab altitudine cuiusdā montis qđ
vocatur olimpus. Supremā Xo regionē aeris
vocauit celum ethereum propter inflamatio-
nem. Inferiorē Xo regionē celum aereum.
Et sic cū isti quattuor celi tribus superioribus
connumerant sūt in vniuerso fm̄ Rabanū
septem celi corporei. Tertio dī celum metha-
phonice. ⁊ sic qñqz ipsa sancta trinitas dī ce-
lum. ppter eius spūalē sublimitatem ⁊ lucem
Qñqz ēt spūalia bona in quibus est scōz re-
muneratio propter eorum eminentiā celi no-
minant. Qñqz Xo tria genera supernaliū vi-
sionū. s. corporalis. imaginariē. ⁊ intellectualis
tres celi noiantur. de quibus exponit Aug⁹ qđ
paulus est raptus vsqz ad tertium celū. Ter-
tium dubiū fuit vtrum celum sit locus beato-
rum. Et qđ sic patet ex testimonio scripturarū
Ingt enī saluator nř Matth. v. ca. Bti pau-
peres spū qm̄ ipsoz est regnū celoz. Et. vi. ca.
Merces vřa copiosa est in celis. Et. xxiij. ca.
Erūt sic angeli dei i celo. Et paul⁹ Actū. xiiij.
ca. O portet nos p mltas tribulatiōes intrare
in regnū celoz. ⁊ Petrus. i. cplā ca. ij. Bñdi-
ctus dē ⁊ pñ dñi nři iesu xpi qui regenerauit
nos in spem viuā. p resurrectionē iesu xpi fi-
lij sui ⁊ dñi nři in hereditatē incorruptibilē ⁊
incōtaminatā in celis. Et etiā ecclesia cantat
Vadent in celis anime sanctorum qui xpi
vestigia sunt secuti. Et iterum in officio vni-
us martiris. Iste est qui contempsit vitam
mundi ⁊ peruenit ad celestia regna. Et Ada-
crobius super somnium Scipionis. Sic ha-
beto omnibus qui patriam seruauerint iue-
rint auxerint certū esse in celo diffinitū locum
vbi beati cuo sempiterno fruant. Et Lucre-
tius d quo refert Lactantius li. viij. Ledit idē

retro de terra qđ fuit ante in terrā. Sed quod missū est ex etheris oris. Id rurū celi fulgentia templa receperant. Conueniūt itaq; in hoc oēs viri sapientes q; beati habitabūt in celo. Theologi Xo explicant illud fore celū empiriū. qđ fm Tho. i. pte. q. lxxvi. dī empiriū. i. igneū non ab ardore sed a splendore. Qualitū Xo accedit ad leticiā sanctorū esse in illo celo satis constare pōt ex his que dicunt in sermone de aīe rōnalis admirandis prerogatiuis. Igīf dicere possumus cū ppheta. Beati q; habitant in domo tua dñe in secula seculorū laudabunt te. Ibi erit ex oi parte quies et delectatio. et fcti oēs eterna pace fruēt. Ad quā nos pducatur dei et virginis fili⁹ iesus xps qui uiuit et regnat in secula seculorū. Amen.

¶ Sermo vigesimustertius de eximia nobilitate et prestātia aīe rōnalis tam corpori vniue q; a corpore separate.

Ecce omnes aīe mee sunt. Dei uiuentis verba sunt ista originalit. Ezechielis. xviij. ca. Volendū pfecto est de multitudine hominū percuntū. q; concupiscentias prauas insequentes. virtutibus ieiuni oī vitiōū turpitudini sese dederunt. Hi equidē obliti excellentie ac dignitatis aīarum suarū defluunt luxuria. et delicate atq; molliiter viuūt abhorētq; parcitatē. continentia. sobrietatē. et quicqd est qđ viros bonos deceat. fidei Xo documenta irrident. doctrinā euangelicā spernunt. de regno celorū desperāt. negant atq; penas inferni. Talibus at erroribus inuoluūt. qm de aīa rōnali minus bene sentiunt. qnq; affirmātes aīas nō reperiri. Aliqñ et illas nō multe nobilitatis fore suadentes. Interdū Xo et eas cu; suis corporibus improbe satis contententes corrumpi. Quos quid aliud dixerim nisi peccora imundissima atq; indomitas feras imo q; buscūq; beluis immanissimis deteriores. Inqt enī Dauid in ps. Nō cū in honore ess; nō intellexit cōparatus est iumentis insipientibus et similis factus est illis. Nam sūmus ille p; q; sapientia sua condidit oīa. minuit boiē paulominus ab angelis. coronans glorie et honore dum intellectiua aīam illi dedit. q; de re ut aperiant mentes cunctorū ad aīe verissimā cognitionē illamq; vnusquisq; studeat bonis et sanctis moribus exornare. decreui in presenti sermone de ipsa aīa verba facere. de qua tria

mysteria proponimus contemplanda:

Primū dī diffinitionis.

Scdm productionis.

Tertiū separationis.

¶ Quid sit aīa q; nō ē corpus nec ex semine causata. et q; vna sola est in hoīe.

Primū mysteriū cōtemplādū de aīa dī diffinitionis. in quo quid sit aīa delectare mms. Dicit enī Albertus in cōpendio theologie. q; a quibusdā aīa diffinit vt spūs. A quibusdā vt aīa. A quibusdā Xo vt spūs et aīa Inq̄tum considerat vt spūs diffinitur sic ab Augustino in li. de motu cordis. Aīa est substantia incorporea intellectualis illuminationis a primo vltima reuelatione pceptiua. vltima dī. q; mediantibus angelis percipit. Ex qua diffinitione cognoscimus. q; spūs humanus qui est aīa. inter oēs creaturas immediate post angelos illuminationis diuine sit perceptiuus. Inq̄tuz aīa diffinit sic a Remigio Aīa est substantia incorporea regens corpus. Et ab Aristote. in. ij. de aīa dī. Aīa est endelechia. i. actus siue forma corporis organici phisici potentia vitā habentis. Ex quib; verbis datur intelligi. q; aīa vniuersalis est corpori nec oī sed soli organico vel phisico. i. naturali ad susceptionē aīe rōnalis disposito. Inq̄tū aut spūs et aīa. diffinit ab Augustino sic. Aīa est oīm similitudo. q; diffinitio data est p comparationē ad creaturas. Aīa enī ex sui nā ad suscipiendas oīm rerū similitudines tam corporaliū q; spūaliū apta est. Et fm Augustinuz li. de spū et aīa multiplici noīatur. s. Aīa. mēs rō. spūs. sensus. memoria. volūtas. Aīa dī inq̄tum aīat corp⁹ siue viuificat. Adens inq̄tū recolit. Ratio cum rem iudicat. Spūs dū spirat. vel q; spūalem naturā habet. Sensus dū sentit. Memoria dum recordat. Volūtas dū consentit. Nec noīa diuerse sunt aīe non pp essentie pluralitatē sed pp effectū multiplicitatē et operationē. sed p huius ptis intelligētia pleniori quattuor sūt dubia absolucnda.

Primū vtrū sit aīa.

Scdm vtrū aīa sit corpus.

Tertiū vtrū aīa cause; ex semine.

Quartū vtrū in hoīe sit vna sola aīa.

¶ In primo dubio expugnanda est et oīno reprobanda pditissima opinio illoz qui tenent aīas nō esse asserentes nō nisi corpora aut corporales substantias reperiri. Quos nos convincere possumus triplici lumine.

Primum de testificationis.

Secundum operationis.

Tertium figuracionis.

Primum lumen quo ostendit qd aia sit de te
stificatiōis. Testat quidē oēs tā diuine q̄ hu
mane scripture aiam esse. atq; de illa sublimi
sp loquunt. De hac itaq; scribit sapiēs Ecce
siastici ca. ij. Fili in mansuetudine serua aiam
tuā. Et. iij. ca. Humilia corā deo aiam tuam
Et eodē ca. Nō confundaris p aia tua dicere
verū. Et. x. ca. Qui multis vtitur verbis ledit
aiam suā. Et. xxix. ca. Qui cuz fure participat
ledit aiam suā. Et. xxxij. ca. Timentis deum
brā ē aia illi. Et. li. ca. Laudabit vsq; ad mor
tē aia mea dñm. Et Sapiētie. i. ca. In maluo
lā aiam nō intrabit sapia. Et eodē ca. O s qd
mentis occidit aiaz. Et Ecce siastici. xxx. ca. Ad
serere aie tue placens deo. Eiusdē. xxxvij. ca.
A philiario malo serua aiaz tuā. Et Lantico.
i. ca. Mū quē diligit aia mea vidistis. Eiusdē
ij. ca. Quēsiui quē diligit aia mea. Et. vi. ca.
Aia mea liquefacta est vt dilectus est locutus
Et Iudith. viij. ca. Nulliēmus illi aias nras
Et Job. x. ca. Teder aiaz meā vite mee. Et Tho
bie. xij. ca. Qui faciūt pctū hostes sūt aie sue.
Et Deuterono. iij. ca. Custodite sollicitē aias
vras. Et Josue. ij. ca. Eruat aias vras d mor
te. Et Abacuc. ij. ca. Qui incredul⁹ est nō erit
recta ei⁹ aia. Et. i. Regū. ca. xvi. scribit. Ada
gnificet aia mea i oculis dñi. Et. ij. Regū. xiiij
ca. Nō vult deus pīre aiam. Et. ij. Regū. xix.
Tolle aiam meā. Et. iij. Regū. i. ca. Noli de
spicere aiaz meā. Et ps. vi. Aia mea turbata ē
vald. Et. vij. Me qñ rapiat vt leo aiaz meā. Et
xv. Nō derelinqs aiaz meā in inferno. Et. xx.
Erue a framea deus aiaz meā. Et. xxij. Ad te
dñe leuavi aiam meā. Et. xxij. Aia mea susti
net dñm. Et. xli. Quēadmodū desiderat ceru⁹
ad fontes aquarū ita desiderat aia mea ad te
deus. Et. lxij. Sitiuit in te aia mea. Et ps. lxxi
Aias paup̄ saluas faciet. Et saluator nri di
xit Matih. vi. ca. Aia plus est q̄ esca. Et. x. ca.
Nolite timere eos q occidūt corpus aiam at n̄
pnt occidere. Et. xvi. ca. Quid pdest hoi si vni
uersū mūdū lucret aie No sue detrimentū pa
tīat aut quā dabit hō cōmutationē p aia tua
Et. xxvi. ca. Tristis est aia mea vsq; ad mortē
Et Luce. ij. ca. Btā virgo i suo cātico ita ecce
nit. Adgnificat aia mea dñm. Et Simeō vir
ginē eodē ca. sic allocutus est. Tuā ip̄i⁹ aiam
ptransibit gladius. Et Jacob⁹. v. ca. ait. Qui

conuerri fecerit pctōrem ab errore vie sue sal
uabit aiam eius a morte. Et. i. ca. In māfuetu
dine suscipite in fitū Xbū qd pōt saluare aias
vras. Et Petrus. i. epla ca. ij. ingt. O bsecro
vos tāq; aduenas et pegrinos abstinere vos
a carnalib⁹ desiderijs q militāt aduersus aiaz
In sacris No canonib⁹ sepissime fit mentio d
aia. sic pz. xxij. vi. ca. Qui epus. Et. xi. q. ij. ca.
placuit. ca. abst. ca. nolite timere. ca. audi. Et
xij. q. ij. ca. rps. ca. hūc. ca. fatendū. ca. aie defū
ctoꝝ. Et. xvi. q. i. ca. in canonib⁹. Et. xxi. q. i. in
ca. relatio. Et. xxij. q. iij. ca. ipsa pietas. ca. q
rps. ca. displicet. Et. xxij. q. ij. ca. si habes. Et
xxvi. q. vi. ca. agnouim⁹. Et. xxx. q. i. ca. ad limi
na. Et. xxij. q. ij. ca. q No. si illud. ca. moyses.
Et. xxij. q. ij. ca. aio nē. Et de pe. di. i. ca. resu
scitatus. ca. voluissent. Et di. ij. ca. charitas. ca.
ergo. Et di. ij. ca. pōt. ca. figs. ca. qd g. Et di. v
ca. cōsideret. Et de cōse. di. ij. ca. reuera. Et di.
iij. ca. Si baptizata. Et de maio. et obe. ca. soli
te. Et de sūma tri. et fi. ca. firmiter. Et de pe. et
re. ca. cū infirmitas. Et d renūci. ca. nisi cū pri
dē. Et de cele. missa. ca. i quadā. Et de decimis
ca. cū nō sit in hoie. In clemētina No de sum.
tri. et fi. ca. dānant illi q dicūt aiam nō esse for
mā corpis. Mā Aristo. viij. met bap̄si. dicit.
Qdā sumit de forma rei. Sed dñs cōstituti
ua hois ē rōnale qd dñs de hoie rōne aie intel
lectine seu intellectui principij. vt ingt Tho.
i. pte. q. lxxvi. ergo aia ē hois forma. Ad gen
tiles iā veniamus qui nālis rōnis lumine illu
strati magnificentissime de aia sūt locuti. In
gt Cicero in paradoxis. De⁹ et mī oīm nā de
dit tibi aium quo nihil pōt esse prestanti⁹ ni
hil diuini⁹. Et idē in li. de nā deoꝝ. Quid eē
pōt in rerū nā hoie melius. in eo enim solo est
rō qua nihil pōt esse prestantius. Et idē in li.
de repub. Vt mūdū deus eternus regit sic fra
gile corpus aius sempiternus mouet. Et Pla
to in Thimeo. Deus virtutibus aiam preire
iussit ipsaq; dñaz nri corporis fore voluit. qd
ipsa tuēt. Et Salustius in iugurtino. Vt ge
nus hūanū cōpositū ex corpore et aia ē. ita res
studiaq; emia nra alia corporis alia ai nāz se
quunt. Et Quidius i li. d remedio amoris. vt
corpus redinas ferrū patieris et ignes. Vtq;
aio valeas quicq; tollerare negabis. Et ne sin
guloꝝ repetamus dicta cōcludimus. Qd oēs
scī. oēs eruditi viri. oēs deniq; pbi et stoici et
peripatetici ac alij quicunq; aiam esse et docēt
et cōfiterentur. Et Secundū lumen quo ostēdim⁹

qd sit aia dr opatois. vt eni scribit Alexander
 de ales in. ij. volumine sume. Videm⁹ quedaz
 corpora qd no nutriunt neqz augent neqz gene/
 rant nec mouent motu volutario vt lapides.
 Queda q nutriunt augent z generant vt plan/
 te. Queda que vltra hec mouent z sentiunt vt
 aialia. Queda at q agunt rone. Si ergo prin/
 cipiū harū opationū esset corporeitas. inueni/
 ret tunc in oib⁹ corpibus. ergo illud a quo iste
 operationes. pueniunt erit aia. Et sic in plan/
 tis est aia vegetatiua. in aialibus bruti aia sen/
 sitiuā. in hoibus No aia intellectiua. Quisnā
 nō miret qta sit hūani ingenij pspicacitas. qz
 stupenda intellectus sublimitas. qzue admira/
 bilis vigor rōnis. Et vnde puenit nisi ex ai sa/
 pientia. vt volantes aues p aera habitantes. i
 aquaz. pfundis pisces. z discurrētes p nemo/
 ra ferocissimas bestias hō ad suū vfu pducant
 Mō prodest aquilis altus volatus. nō leonib⁹
 fortitudo. nō elephantibus magnitudo. non
 venenositas draconibus z serpentib⁹. nō cer/
 uis agilitas. nō deniqz marinis beluis latitu/
 do. vastitasqz aquaz. cū ab hoibus artificijs
 pene innumeris capiunt. Quid de artiu inue/
 ntione exercitationeqz dicemus. Inspiciamus
 agriculturā lanificū architecturā fabrefacti/
 uam z reliquas in quaz effectibus depichen/
 dit aliquid in hoie esse vltra corpus. Que an/
 tiqui vulgares cū prius talia nō fuissent expri/
 illos qui ea primo in aliq. puincia facere docu/
 erunt. crediderūt esse deos. Jsis Inachi filia
 regis argiuoz z soror foronei nauigās in egyptū
 qz lras quasda egyptijs dedit z d agricultu/
 tura multa eos docuit. post mortē in numero
 deaz recepta est. Saturnus vt recitat paulus
 in historia romanoz. Joue filiū e grecia fugi/
 ens in ciuitate q ex eius noie saturnia dicta ē.
 haud pcul ab vrbē rudes pplos domos edifi/
 care. terras incolere. plantare vinctas docuit.
 atqz humanis moribus viuere cū antea semi/
 feri glandiū mmodo alimentis vitā sustenta/
 rent. Et aut in speluncis aut frōdibus virgul/
 tisqz contextis casulis habitarent ab indocili/
 z rustica multitudine deus est appellatus. Ro/
 mulus qz vrbē fūdanit vallauitqz muro apud
 paludē capre. nus. qz cōparuisset anno regni tri/
 gesimonono ad deos transisse creditus est z
 quirini noie consecratus. De liberalibus aut
 disciplinis grāmatica. logica. rhetorica. aris/
 metrica. geometria. musica. astrologia illazqz
 rectoribus. plurius esset sermo habendus. Sz

vt cōplectamur oia succincte. tantus in illis ē
 decor humane vite. tanta intellectus. pfectio.
 tanta loquendi z viuendi moderatio. tāta de/
 niqz cognitio rerū. vt q illis inueniūt inbuti
 sūma veneratione celebrent a cunctis. Q de/
 testabilē errozē. o dānabilē cecitatē. Q deniqz
 fatuitatē pestiferā eoz qui tanta. vt sic dicam
 aiaz facta mirabilia contuent z aias non esse
 tenent. Ipro quibus Aug⁹ li. x. cōfessionū ait
 Eū hoies mirari alta mentiū. ingentes flu/
 ctus maris. altissimos lapsus fluminū. oceanū
 ambitū. z giros siderū. z relinquūt seipsos nec
 mirant. Et in principio li. de spū z aia inquit.
 Quā dictū est mihi vt meipsū cognoscā susti/
 nere nō possū vt me habēā incognitū. Adagna/
 nanqz negligentia est nescire qd illud sit q cele/
 stia tā. pfunde cogitamus. nālia tā subtili in/
 dagatione inuestigamus. z de ipso quoqz cre/
 atore nro tā. pfunda desideramus scire nec ē
 res peregrina nec longe querenda. animus q
 ista sapim⁹ sed est semp nobiscū adest. tractat
 loquit z intus nescitur. Datū est illi taz ingē/
 tiū rerū scire secreta z seipsū cognoscere non
 pōt. hec ille. ¶ Tertiū lumen quo ostendimus
 qd sit aia dr figurationis. Ipsa quippe corpo/
 ris humani figura ad celos erecta. designat
 aliqd esse in hoie qd ad celos tendere debeat.
 Vnde Quid⁹ in. i. methamo: pho. dicit. Ipro
 naqz cū spectent aialia cetera terrā. Os homi/
 sublimē dedit celūqz videre. Zussit z erectos
 ad sidera tollere vult⁹. Et Bernardus super
 cantica ait. Corporis statura idco deus dedit
 hoī rectaz. vt corporea rectitudo exterioris vi/
 liorisqz figmēti. hoiem interiorē rectitudinis
 sue formande moueret z decor vini deformatē
 argueret ai. hec Bernardus. Ex quibus
 concludimus qd in numero creaturaz reperit
 aia rōnalis ad imaginē z similitudinē dei cre/
 ata cuius prestantiā ex his que amodo differe/
 mus vnusquisqz percipere pōt. ¶ Secundū
 dubiū absolvendū est vtrū aia sit corpus. Ad
 qd respondemus sequentes in hac parte do/
 ctrinā fidei z sacre theologie. ¶ Anima ē spi/
 ritualis substantia. Aristo. No in. ij. phicozū
 dicit q vltima formarū nālium ad quā termi/
 natur consideratio phie naturalis. scilicet aia hūa/
 na est quidez separata. sed tū in materia. Qd
 ex hoc probat. Quia homo ex materia gene/
 rat hoiem z sol. Separata quidez est fm virtu/
 tem intellectiua. qz virtus intellectiua nō est
 virtus alicuius organi corporalis. sicut virtus

visiva est actus oculi. Intelligere enī est act⁹
quī non potest exerceri per organum corpora
le sicut exercetur visio. Sed in materia est in
q̄tum ipsa aīa cuius est hec virtus est corpo
ris forma et terminus generationis humane.
Sic ergo phus dicit in. iij. de aīa. q̄ intellect⁹
est separatus. q̄ non est virtus alicuius orga
ni corporalis. Ex quo apparet ineptia illorum
qui vt dicit Tho. i. parte. q. lxxv. Imaginatio
nem transcendere non valentes sola corpora
dicebant esse et qd nō est corpus nihil esse. Lō
tra istos est auctoritas scripture. Ecclesiastes
ultimo ca. vbi sic habet. Reuertatur pulvis i
terram suā et spūs redeat ad deū quī dedit illū
Aug⁹ in sup li. xix. de ciui. dei. cōmendat Bar
ronem qui hoīem nec aīam solā nec solum cor
pus. sed aīam simul et corpus esse arbitrabat.
Et si obijceret q̄ mouentis ad motū oportet
esse aliquē contractū. cōtractus at nō est nisi
corpor⁹. ergo cum aīa moueat corpus videt q̄
sit corpus. Rñdet Tho. vbi. s. q̄ duplex est cō
tractus. s. quantitatis et virtutis. Scđo mō cor
pus nō tangit nisi a corpore. Scđo mō cor
pus h̄z tangit a re incorporea que mouet corp⁹
Sed adhuc pleriq̄ instant q̄ aīam nullus vi
det. quō ergo est dū a corpore separata nemie
conspicit. qd ḡ est si nō videt nō sentit nō au
dit. neq̄ quo se cōferat scimus. Ad hoc rñdet
Gregorius in. iij. dialogorū li. q̄ aīa est illa
spūalis substantia cuius virtute q̄dū est in
corpore. corpus viuūt. corpus sentit. oculi vi
dent. aures audiūt. et tñ ipsa corporeis oculis
nō videt. Idem dicimus de angelis de demo
nibus et de ipso altissimo deo. q̄ illoꝝ effectus
negare nō possumus quos oculis inspicimus
et manib⁹ contrectam⁹ et cui⁹ sint spūales sub
stantie corporeis sensibus nō subiiciunt. Adic
Lactantius li. vij. diuina. insti. de deo loquens
aliquē dedit exempla quib⁹ puinci pñt hī q̄ ni
hil eē volūt nisi qd videt. Quia inq̄t deus ab
hoīe videt nō pōt ne q̄s eū putaret ex corpso
deū nō esse q̄ mortalibus oculis nō videt in
ter cetera suorū institutoꝝ mirabilia fecit etiā
multa quorū vis quidē apparet. ipsa at nō vi
dentur. sicut est vox odor ventus vt harū rez
argumento et exemplo ē deū licet sub oculis
nō veniret. de sua tñ vi et effectū et operib⁹ cer
neremus. hec ille. Idari mō et aīe virtutem stu
pendissimasq̄ opatōes vt diximus in prece
denti dubio contuentes aīam esse deprehendi
mus substantiā spiritūalem nobilissimā. Et

vt Augustinus refert in li. de immortalitate
aīe. Nihil absurdius dici potest q̄ tantūmo
do ea esse que oculis conspiciunt. et ea non eē
que intelligentia subsistere iudicamus. T̄ter
tium dubiū absoluendū est. vtrum aīe causen
tur ex semine. et poss⁹ quis arguere q̄ sic. Idri
mo q̄ Genesis. xlv. ca. scribitur. Eūctē aīe
que ingresse sunt cum iacob in egyptū et egres
se sunt de femore illius. Sed nihil egrediē de
femore hominis nisi inq̄tum causatur ex se
mine. ergo aīa intellectiua causatur ex semine
Scđo homo generat sibi simile fm speciē. sed
species humana constituitur per aīam rōna
lem. ergo aīa rationalis est a generante. T̄ter
tio inconueniens est dicere q̄ deus cooperet
peccantibus. sed si aīe rationales causarentur
a deo. deus interdum cooperaret adulteris. ex
quorum illicito coitu proles interdū generat.
Ad habendā huius veritatis noticiā. sanct⁹
Tho. i. parte. q. cxviii. ita dicit. q̄ impossibile
est virtutem actiuam que est in materia ex
tendere suā actionem ad producendum ima
teriale effectum. Manifestum est autem q̄
principiū intellectiū in hoīe est principium
transcendens materiā. habet enim operatio
nem in q̄ non cōmunicat corpus. Et ideo im
possibile est q̄ virtus que est in semine sit pro
ductiua intellectiui principij. Similiter etiā
q̄ virtus que est in semine agit in virtute aīe
generātis fm q̄ anima generantis est actus
corporis vtens ipso corpore in sua operatiōe.
In operatione at intellectus non cōmunicat
corpus. Vnde virtus intellectiui principij p
ut intellectiū est non potest ad semen perue
nire. Et ideo phus dicit in li. de generatione
aīaliū. Relinquit intellectus solus de foris ad
uenire. Similiter etiā aīa intellectiua cum ha
beat operationē sine corpore est subsistens et
ita sibi debet esse et fieri. Et cū sit imaterialis
substantia nō pōt causari p generationē. sed
solū p creationē a deo. Idonere ḡ aīaz intelle
ctiua a generāte causari nihil aliud ē q̄ pone
re eā nō subsistentē. et p consequens corūpi
eā cū corpore. Et ideo hereticus est dicere q̄ aīa
intellectiua traducat cum semine. Ad primū
No quod adducebat in oppositum dicendū.
q̄ in auctoritate illa ponitur per sinodochē
pars p toto. i. aīa pro toto homine. Ad scđm
No respondemus. q̄ homo generat sibi simi
le inq̄tū p virtutē seminis eius disponit illa
mā ad talem formā siue ad susceptionē talis

forme. Ad tertium autem respondetur quod in actione adul-
terorum id quod est nature bonum est et huic coope-
rat deus. quod vero est inordinate voluntatis ma-
lum est et huic deus non cooperatur. **¶** De hoc.
¶ Quartum dubium declarandum videtur in hoc sit
vna sola anima intellectiva vel plures personae
differentes. Ad hoc respondetur Augustinus in libro de ecclesia
sui dogma. Neque inquit duas animas esse dicimus
in hoc sicut Jacobus et alij Siroz scribunt. vnam
animalem quae animatur corpus et inmixta sit sanguini.
Alteram spirituales quae rationi ministret. Sed dicimus
vnam et eandem esse animam in hoc quod et corpus sua
societate vivificat. et semetipsam suam rationem dispo-
nit. Et hoc quod dicere voluerunt. quod in embione
primo praexistat anima vegetativa. quod Aristoteles di-
cit in libro de animalibus. quod embrio prius est animal quam
homo. Et deinde supra animam vegetativam superve-
nit alia anima quae est sensitiva. et supra illam iterum alia
quae est intellectiva. et sic essent tres animae in homine. Tamen
hoc improbat Thomas in prima parte. quod. lxxvi. et. cxviii. affir-
mans. Quod cum generatio vnius semper sit corru-
ptio alterius. necesse est dicere quod tam in homine
quam in alijs animalibus quam perfectior forma advenit
sit corruptio prioris ita tamen quod sequens forma habet
quicquid habebat prima et adhuc amplius. Quare
cum anima intellectiva creatur et infunditur a deo sicut
est sensitiva et vegetativa corruptis formis pre-
existentibus. Multa essent hic loca dicenda quae ne
tedio auditores afficiamus silentio praeterimus.
¶ Stensum iam ex dictis est. quod quilibet animam creatu-
ram excellentissimam cognoscere debet eamque spiritum mundum
et immaculatam servare. Nam si tanta diligentia cor-
ruptibile corpus gubernamus quanto magis ratio-
nalis animam omni studio a gubulcuique vitij tueri te-
nemur. Hec enim inquit Bernardus. abstergis
caliga et praenit anima. Paucissimi quippe reperi-
untur qui non magis pro corpore quam pro anima subeant
quoscunque labores.

¶ De productione huius rationalis quae non ab an-
gelis sed a deo producta est de nihilo conveni-
ter unita corpori organico. et de novo creata et
infusa. **¶** Capitululum. ij.

Secundum mysterium de animae contemplandum de
productione. In quo adhuc quattuor du-
bia sunt enucleanda.

Primum videtur anima sit producta ab angelis.

Secundum videtur anima sit producta de substantia dei.

Tertium videtur omnes animae fuerint simul create.

Quartum videtur deus debuit animam rationalem tali cor-
pori unire. **¶** Pro primo dubij plenius intel-
ligentia. quod arguunt probatores hoc per naturam. quod anima

rationalis producta est ab angelis. Primo quod maior
est ordo in spiritualibus quam in corporalibus. scilicet corpora infe-
riora producantur per corpora superiora ut Dionysius
dicit. iiii. ca. de divinis nominibus. scilicet inferiores spiritus qui sunt
animae rationales producantur per spiritus superiores qui sunt
angeli. Secundo perfectum est quod potest sibi sile facere.
sed spirituales substantiae sunt multo magis perfecte
quam corporales. cum ergo corpora faciant sibi filia scilicet spe-
cie multo magis angeli poterunt facere aliquid
infra se secundum speciem nature. scilicet animam rationalem. Sed
per istos ita loquentes est auctoritas glorie super
illo verbo per. Qui finxit sigillatim corda eorum
qui ait. Creat deus animas singulorum per se de nihilo
Et id inquit Thomas in prima parte. quod. cxi. quod cum anima rationalis pro-
ducatur in esse per creationem non potest produci nisi a
deo. quod secundum Augustinum in libro de tri. nec boni nec
mali angeli possunt esse creatores alicuius rei. Et
ratio summi potest secundum Thomas. vbi. scilicet. quod solus primus agens
est agere nullo presupposito. cum spiritus agens secundum
presupponat aliquid a primo agente. Quod autem agit ali-
quid ex alio presupposito agit transmutando. et ideo
nullum aliud agens agit nisi transmutando. scilicet solus
deus agit creando. Et quod anima rationalis non potest
produci per transmutationem alicuius materie. ideo
non potest produci nisi a deo immediate. Ad primum
argumentum respondetur Thomas. quod corpora ideo produ-
cunt corpora quod agunt per transmutationem mate-
rie. Ad secundum vero argumentum respondetur latius. in prima
parte. quod. cxlij. vbi ait art. v. in responsione ad. i. ar. quod ali-
quid perfectum principans aliquam naturam facit sibi sile
non quidem produciendo illam naturam absolute sed ap-
plicando eam ad aliquid. Non enim hic homo potest esse
eius naturae humane absolute quod sic esset eam sui ipsius
Sed est eam quod natura humana sit in hoc homine ge-
nerato. Et sic presupponit in sua actione deter-
minatam materiam per quam est hic homo. Sed sic hic homo
participat humanam naturam. ita quodcumque ens crea-
tum participat naturam essendi quod solus deus est suum
esse. Nullum ergo ens creatum potest producere ali-
quod ens absolute. nisi in quantum esse causat in se.
Et sic oportet quod intelligatur id per quod aliquid est
hoc actione qua facit sibi sile. In substantia autem
immobili non potest preintelligi aliquid per quod sit hoc
Quia est hoc per suam formam per quam hoc esse. Sub-
stantia ergo immobilis non potest producere aliam sub-
stantiam immobilem sibi silem quantum ad eius esse. scilicet
quantum ad aliquam perfectionem superadditam. Sic si di-
camus quod superior angelus illuminat inferiorem. ut
Dionysius dicit. Ex quo apparet quod nullum ens
creatum potest creare aliquid nisi presupposi-
to aliquo quod repugnat rationi creationis.

¶ Secundū dubiū, ppositū fuit vtrū aia sit pducta a deo de substantia dei. et vt refert Aug⁹ in. vii. sup. genesim ad lras. Et in libris d⁹ fauisti. Et in li. de duabus aiabus. ¶ Distillanste Adanichei et gnostici heretici tenuerūt aiam fore de substantia dei. Euripides et phus teste Tullio in qstionibus tusculanis dicebat aiam deū esse. Ipse adhuc Tullius in prefato libro dixit. ¶ Quānus aius ex diuina mente cōcept⁹ cū nullo alio nisi cū ipso deo cōpari pōt. Se nece ad hoc scribēs ad lucillū inq^r. Nihil est aliud nra rō q̄ pars diuini spūs i corp⁹ nrm imersa. Idē pfessus est Adacrobis sup somniū Scipionis. Contra q̄s oēs Aug⁹ in li. de origine aie ait. Nō aliter audiendi sunt q̄s heretici q̄ aiam deū esse dicūt. Nā si sic esset nec in melius nec in peius labi possz. Et vt scribit Tho. i. pre. q. xci. Dicere aiam esse de substantia dei manifestā improbabilitatē cōtinet. Nam aia hūana qñqz ē intelligēs in potētia et sciaz quodāmo a rebus acqrit et hz diuersas potētiās q̄ oia aliena sunt a dei nā q̄ est actus pur⁹ et nihil ab alio accipiens et nullā diuersitatem hz in se. Sed pleriqz dubitant q̄ Genesis ca. ij. scribit. Formauit deus hoīem de limo terre et inspirauit in faciē ei⁹ spiraculū vite et fact⁹ est hō in aiam viuētē. Sed ille q̄ spirat aliqd a se emittit. ergo aia qua hō viuūt est aliqd de substantia dei. Ad hoc rōdet Tho. q̄ inspirare nō est accipiendū corporalit. Sed idē est deus inspirare qd spm facere nō de substantia sua sed de nihilo. nā et hō corporaliter spirans non emittit aliqd de substantia sua sed de nā extra nea. Iecirco firmiter pfitemur vt i supioib⁹ diximus. ¶ Aia pducta est in esse a deo de nihilo. Quā veritate immobiliter pfistente reprobaf opinio illoz qui dixerūt aiam fore ignem. Hanc tenuit Democritus vt ait Aristo. in. i. de aia. In libro at d⁹ vita et morte Aristo. legit⁹ Heraclitū semp affirmasse deos oēs ex igne esse. et ex igne vniuersa cōstare et aiam fauillā esse stillantis essentie. Scno insup et Leuncipus idē pfitebant fm Tullū in qstionib⁹ tusculanis. Idē affirmabat Ipar⁹ put scribit Adacrobis in. i. li. sup somniū Scipiois. Fu erunt hui⁹ opinionis somnia. ¶ Aia presente corpus caleat et recedēte frigescit. Et forte sic opinantes ignei crant et humoribus colericis affluentes. Sed qd referemus de alijs q̄ dixerūt. q̄ aia sit aer seu ventus. hoc docuit Dyo genes f3 Aristo. in. i. de aia. Anaximanes in

sup nō tm aias sz deos et quecūqz alia dicebat ab acre genita. vt cōmemorat Aug⁹ li. viij. de ci. dei. h f3 Pliniū iuenit borologū. At et hi acrei sanguineisqz humoribus abundātes cre di rōnabiliter pnt. Errauit adhuc Thales melsius q̄ vt scripsit Tullius in li. d⁹ nā deoz. dixit deū ex aqua cūcta formasse. ideoqz et aiam aquā esse. Contra quē et reliquos pnoiatos phos extat snia Augusti. q̄ in li. de quātitate aie ait. Nō ex his notis vñtatibz naturis aia facta est q̄s istis corporeis sensibus tangim⁹. Nā neqz ex terra neqz ex aq̄ neqz ex igne neqz ex aere neqz ex his oibus neqz ex aliquibus cōiunctis hoz cōstare aiam puto. Quare abiectis phoz erroribus sequamur dicta catholicoz tenētes vt scribit in cōpendio theologie. ¶ Aia est spūalis substantia et rōnalis ad viuificandū corpus humanū de nihilo creata. Creata est inqz aia pfectibilis et impfecta q̄tū ad sciam et virtutes. pfectissima tñ est q̄tū ad nāles potentias. quantitatē hz nō diffusiua sed potestatiua et virtualē. Et q̄ ē simplex nec augmenti nec detrimenti est susceptiua. Et nec in corpore maiori maior. nec minori minor reperit. Est ad imaginē dei facta capax virtutū vel vitij suspectibilis pene vl⁹ premij arbitrio libera. potentijs et habitibus et affectionibus decorata. Laret pondere figura et colore. passibilis est et mutabilis. Eo magis est quo capax est eternitatis. Eo recta quo appetens est bonitatis. Eo beata q̄ particeps est diuinitatis. ¶ Tertiū dubiū fuit vtrū oēs aie fuerāt simul create. Et phi auidā cū Platone asserētes. q̄ aie intellectiue accidat vniri corpori ponētes eā esse eiusdē cōditionis cū substantijs spūalibus q̄ corpori non vniunt. tenuerūt oēs aias hoīm simul a principio cū angelis fuisse creatas. Quā opinione sequens Origenes dixit. ¶ Oēs aie fuerūt cū angelis create et ad suggestionē dei tenebraz rebellauerunt deo. quare datū est illis corpus loco carceris vt ibi puniantur. post separationē No ab illo sic purgate ad celos redeunt. Sed profecto ex oi parte impia est atqz falsissima opinio ista. Nā vt inquit Tho. i. parte. q. cxviii. Si accidentaliter conueniret anime vniri corpori sequeretur q̄ homo qui constituit ex ista vnione esset cns per accidens. q̄ etiam aia hūana nō sit eiusdē nature cū angelis ipse diuersus mod⁹ intelligendi ostendit. Nō enī intelligit accipiendo a sensibilibus et conuertendo se ad fantasmata.

Angelus *ho* nō sic. *Mā* vt scribit in cōpen-
dio theologic. Intellectus diuinus cognoscit
seipsū. Intellectus angeli cognoscit res p spe-
cies cōcreatas. Intellectus *ho* hūan^o cogno-
scit p species abstractas a rebus p̄ticularibus
p sensus prius cognitus. Et precipue in quat-
tuor differūt penes esse nāle. qz aia est vnibilis cor-
pori et actu sepata. angelus nō. Scdo differūt
penes esse logicū. i. diffinitionē. qz aia rōnalis
est. sed angelus intellectualis. Aia enī appre-
hendit inquirendo et cōferendo. angelus at in-
tuendo. Tercio differūt penes esse methaphi-
sicū. i. sepatū a mō et motu. qz angelus non hz
passibilitatē nisi respectu superiorū. Aia *ho*
respectu inferiorū qz immutat a sensibilibus.
Quarto differūt penes esse theologicū. qz aia
vertibilis est a bono in malū et cōuerso. ange-
lus *ho* nō qz manet in eo ad qd se conuertit.
siue bonū siue malū. Insup p̄ fidē est et totam
scripturā sacrā ponere nullā aiam debere dā-
nari. Quare in hoc acceptanda est sententia
Augusti. g. in li. de ecclesiasticis dogmatib⁹ ait
Credendū est et firmiter tenendū. qz aie nō sūt
ab initio create vt Origenes finxit. nec cū cor-
poribus seminant. vt Luciferani et Eirillus et
quidā latinorū affirmant. Sed a deo aiam cre-
ari simul et infundi in corpore cōposito et forma-
to. Si *ho* obijceret qz deus cessauit a creatio-
ne rerū. qz vt scribit Benet ca. ij. Cessauit ab
oi ope qd patrarat. Rndet Tho. vbi. s. qz de⁹
dī cessasse dic. vij. nō quidē ab oi ope. cū dicat
Joānis. v. Pater meus opat vsqz mō et ego
opor. Sed cessauit a nouis rerū generibus et
speciebus cōdendis. *Mā* vt idē Tho. ponit. i.
pte. q. lxxij. Post opa sex diez a deo mltā fa-
cta sunt. et fiunt a deo quottidie. sic noua indi-
uidua in qualibet specie. et noue spēs q̄ frequē-
ter apparent in aialibus ex putrefactione ge-
neratū. et noua miracula ac noue aie. Tñ nihil
ex his factū est nouū quin aliquāter in ope-
ribus sex diez precesserit aut pertiterit. Siue
māliter sic de costa. Ade formauit mulierem
siue causaliter sicut indiuidua que nunc gene-
rant precesserūt in primis indiuiduis suarū
speciez. Species et noue si q̄ apparēt pertite-
rūt in quibūsdā actiuis virtutib⁹. sicut qz aia-
lia ex putrefactione generata. pducant ex vir-
tutibus stellaz et elemētoz quas a principio
acceperunt. etiā si noue species talū aialū p-
ducatur. aut quedā precesserūt fm similitudinē

sicut aie que nunc creant. ideo nihil nouū sub
sole Ecclesiasti. i. ca. Qd de aiab⁹ de nouo cre-
atis intelligi etiā pōt. eo qz aia Ade in operi-
bus illis sex diez creata fuit cui oēs alie que
pducunt sigillatim similes sunt. Sed adhuc
oritur difficultas de aia primi hoīs an. s. fuerit
creata simul cū corpore vel ante corpus. Et Au-
gust⁹ sup Benet ad lram videt sentire qz
creata fuit ante corpus cū angelis. sed hoc nō
dicit asserēdo. Et in li. de ecclesiasticis dogma-
tibus expresse p̄tū asserit. Scūs *ho* Tho. i. parte. q.
xci. dicit. Qz cū aia vnita corpori vt forma. et
sit nāliter pars hūane nature esse nō pōt qz fue-
rit ante corp⁹ creata. *Mā* deus primas res in-
stituit in pfecto statu sue nature fm qz vnus
cuiusqz rei species exigit. Aia at cū sit ps
humane nature nō habet nālem pfectionem
nisi fm qz est corpori vnita. vñ non fuisset cō-
ueniens aiam sine corpore creari. ¶ Quartū
dubū. ppositū fuit vtrū deus debuit aiam ta-
li corpori vnire. Est quidē vt apparet corpus
humanū passibile corruptibile mortale debile
satis et imbecille. Supatur a corporibus cele-
stibus in impassibilitate in splendore in deco-
re. A lince in visu. a cane et vulture in odore. a
porco in auditu. a simia in gustu et aranea in
tactu. a volucris in agilitate et huiusmodi
Si aia nobilissima est creatura cur corpori tā
infimo deus illā copulauit? Ad qd rñdet Bo-
nauentu. in. ij. di. xvij. qz hoc cōuenienter fa-
ctum est quattuor rōnibus.

Prima qz sic requirebat ordo hoīs in se.

Scda qz sic requirebat ordo hoīs ad creaturā
inferiorem.

Tercia qz sic requirebat ordo hoīs ad creaturā
parem.

Quarta qz sic requirebat ordo hoīs ad finem
¶ Primo requirebat ordo hoīs ad se vt aia
tali corpori vniretur. *Mā* homo cōditus fuit
vt natus multa cognosceret nō solū cognitio-
ne intellectiua sed etiā sēstitiua. ideo debuit ei
dari corpus multiforme vt diuersa organa di-
uersitati sensuū deseruirent ad diuersa obie-
cta cognoscenda. Quia etiā conditus fuit in
vertilitate arbitrij vt potens viuere in iustia
et mori p culpaz. Dari debuit et ei corpus
qd nō tñ esset abile ad viuendū sed etiā possz
fieri abile ad corrupēdū siue moriendū. *¶* Scdo
corpus illud non debuit esse celeste sed elemē-
tare. ¶ Scdo requirebat ordo hoīs ad creaturā
inferiorem vt tale corpus sibi daret. Quia

enim corporales nature inferiores facte sunt
ut deseruirent creature rōnali. hinc est q^d de-
buit fieri rōnalis creatura taliter cōposita q^d
obsequiū creaturarū inferiorum esset ei vtile.
Quare non debuit corpus hoīs tā ex natura
superiorū corpōz q^d ex natura elementōz cō-
stitui. **T**ertio sic regrebat ordo hoīs ad cre-
aturā parem. Sicut enim facta est vna creatu-
ra rōnalis prope deū et in loco supremo. sc. celo
empirreo. sic debuit fieri alia rōnalis creatu-
ra in loco infimo. sc. in terra. Et ideo co: p^o ci^o
debuit institui ex natura tali habitationi cō-
uenienti. **Q**uarto ordo hoīs ad finem req-
uebat ut tale corpus haberet. Debebat qui-
dem hō subici deo per abiectionē humilitatis
ut sic ascenderet vñ angelus ceciderat per ele-
ctionē. Ideo ei dari debuit corpus in quo pul-
uerem se reputans deo per oīa subiaceret. Et
si obiceret q^d perfectionis forme debet esse per-
fectius susceptibile. Sed aīa in intellectu est p-
fectissima aīarum. Lū oīm alioz aīalium cor-
pora habeant nāliter insita tegumenta puta
piloz loco vestium. et vnguū loco calciamen-
toz. habeant etiā arma nāliter sibi data sicut
vngues dentes aut cornua. ergo videt q^d aīa
intellectiua nō debuerit vniri corpi imperfecto
tanq^d talibus auxilijs priuato. Ad hoc rōdet
Tho. i. parte. q. lxxvi. arti. v. in responsione ad
quartū argu. q^d aīa intellectiua q^d est vniuer-
saliū cōprehensiuū hz virtutez ad infinita. Et
iō nō potuerūt sibi determinari a nā determi-
nate extimationes nāles vel ēt determinata
auxilia vel defensionū vel tegumentoz sicut
alijs aīalibus quozū aīe habent apprehensio-
nez et virtutē ad aliqua particularia determi-
nata. sed loco horū oīm hō nāliter hz rōnem et
manus que sunt organa organoz q^d p cas hō
pōt sibi preparare instrumenta infinitoz mo-
doz et ad infinitos effectus. Lūta q^d que sunt
in hoīe tā ex parte aīe q^d ex parte corpōis q^d
ē ex parte vtriusq^d bñ optimeq^d disposuit sa-
pientissimus artifex ille deus. Ab q^d Lūcero
in li. de legibus dicebat. Aīal hoc prouidum
sagax multiplex. acutū memoria. plenū rōnis
et cōsiliū quē vocamus hoīem preclara quadā
conditōe generatū esse a deo cōstat. Et Ber-
nardus in sermōibus inqt. Idarū ne tibi vide-
tur hoc. cogita qualē te fecit. nepe fm corpus
egregiā creaturā. fm aīam magis imaginem
creatoris insignē. rōnis picipem. bñtudinis
eterne capacē. Porro ambo sibi coherere scē

artificio incomprehensibili et sapientia inne-
stigabili. Nec hoc ante promeruit qui ante nō
fuit. nec spes retributionis fuit. nec ideo fecit
q^d bonoz nostrorum eget.

De aīa separata quē immortalis est et perpe-
tua et de locis ad que aīe transferuntur postq^d
exiunt de corporibus. **C**apitulum. iij.

Tertiuū mysteriū de aīa contemplandū dī
separatōis. Propter transgressionē qui
dē primoz parētū moīs in oēs filios adā de-
creto dei iuste descendit. Quare et aīam a corpe
suo separari necesse est. De qua i hac pte quat-
tuor dubia declaremus.

Primū vtrū aīa a corpe sepata sit immortalis.
Scdm vtrū aīe sepate trāferant ad aliq^d loca
Tertiuū vtrū loca faciāt ad delectationē vel pe-
nam aīabus separatīs.

Quartū vtrū aīe exeat de locis ad que trans-
feruntur.

Primū dubiū est vtrū aīa a corpe separata
sit immortalis. Nā pleriq^d temere affirmare
nō erubescunt. q^d aīe simul cū corporibus mo-
riant. In quoz psona inquit sapiēs Ecclesia-
stes. iij. ca. Vnus interitus est hoīm et iumen-
toz et equa vtriusq^d conditō. Sicut morit hō
sic et illa moriūt. Contra q^s ē auctoritas fidei
et oīm sapientū doctrina. Apparet at imorta-
lem aīam atq^d incorruptibilem ex tribus.

Primo ex generali cōfessione

Secundo ex euidenti rōne.

Tertio ex clara exemplatione.

Primo apparet q^d sit immortalis aīa ex ge-
nerali cōfessione. Id nāq^d cōfitem^r et predicāt
phi. poete. doctores. imo et quilibet magno et
excellēti ingenio viri. quoz dicta in hoc loco
inseramus. Auerrois sup. xi. Metaphisice ita
dixit. Aīa manet post mortē et finis pspērita-
tis eius erit si iningat primo motori. Et Aui-
cenna. v. pte nāliū. Lū aīa liberabit a corpore
et ab accidentibus corpōis tūc poterit cōiungi
intelligētē agētī. Et tūc inueniet īca pulchri-
tudinē intelligibilem et delectatōz phennē. et vo-
cat intelligentiā agentē deū. Balien⁹ in li. de
spmate. Sic lūmē solis q^d ē incorruptibile se-
pat ab acre et ab oī oculoz intuitu. sic sine sui
corruptōe sepata a corpe aīa. Plato sz macro-
biū i li. saturnaliū. et Augellū i li. noctiū acti-
caz libz scripsit d immortalitate aīe quē Tulli⁹
trāstulit in latinū. denotauitq^d illū a phedone
qdā socrati et platoni dilecto. ibi sic ait. Idē
fect⁹ et purgatus hinc exiens habitabit cū deo

Idē in thimēo. Aia est immortalis et fm q vice
rit passiones vel victa fuerit premiabit vlt pu
niet post hanc vitā. Macrobius sup somniū
Scipionis. Sic habeto oibus qui patriā ser
uauerint. iuuerint. auxerint certū esse in celo
definitū locū vbi bti euo sempiterno fruant.
Lactantius li. vij. diuī. institutionū aduersus
gentes dicit. q quidā cōsuluit Apollinē mile
siū vtrū aia maneat post mortē. qui rōdit. Aia
q̄diu vīculis detinet in corpore corruptib/
les passiones sentiens mortalibus cedit dolo/
ribus. Lū Xo post humanā solutionē velocis
simā post solutū corpus inuenit oino e terra
ferē. nunq̄ senescens. et manet in eternū. Lu/
cretius vt ibidē Lactanti⁹ refert. dixit. Eedit
idē retro de terra qd fuit ante in terrā. Sz qd
missū est ex etheris oris. id rursū celi fulgētia
templa receperant. Iterū Lactantius ibi de se
recide. Immortales esse aias ferecides dispu/
tauit. hec Xo ppria est in nra religiōe doctri
na. Ergo Dicaeacus cū Democrito errauit q
perire cū corpe ac dissolui argumentatus est.
Quintilianus ita retulit. Si qs sciat qs sit fi
nis bonorū. q vera felicitas. nunq̄ sibi videbi
tur premitura morte perire. Et Quidius li.
iij. methamorphosios. Vltima semp expectā
da dies hōi dicitq̄ btūis. Ante obitū nemo su
premaq̄ funera dz. Salustius in li. de repub.
Ingenia et egregia facinora sic aia immortalia
sunt. Valerius maximus li. ij. ca. i. Afferit mo
re fuisse galloz mutuare pecūtas vt eas reci
perēt apud inferos. Seneca ad lucillū ita scri
bit. Si trāquille volumus viuere in expedito
habenda est aia vt sine illā insidie siue egritu/
dines petant. qd aliud debeo nisi vt ereat ex
hortari et cū oibus eā bonis emittere. Vade
inq̄z vade fortiter. vade feliciter. nihil dubitās
en rerū nā q te generauit expectat. et locus iste
melior et tutior. Didim⁹ ad Alexandrū ita lo
quit. Nos nō sumus hui⁹ mūdi incole sed ad
uene. nec ita in orbē terraz venimus tanq̄ in
eq cōsistere libeat. sed transire. pperamus enī
ad patriū larem nullis delictorū ponderib⁹ p
grauati. Tullius in q̄stionibus tusculanis cla
mat. Nō est lugēda mors quā immortalitas cō
sequit. Idē in li. de senectute inducit Latho
nē pferentē cū Publio Scipione et Bayo Ielio
Ego ingit p̄ces vros viuere arbitror et ea qdē
vita qē sola vita noianda. Mā dū sum⁹ inclu
si in his ppaginibus corpis munere quodam
necessitatis et graui ope pfungimur. Est enim

celestis aius ex altissimo domicilio depressus
et q̄si demersus integrū locū diuine nature ei/
nitatiq̄ priū. Sed credo deos immortales spi
rasse aios in hūana corpa vt eēt q terra vte
rent. quiq̄ celestiu ordinē p̄tēplātes imitarēt
cū vite mō atq̄ cōstantia. Nec solū me rō im
pulis vt ita crederē sed nobilitas ēt sumorum
phorū et auctoritas. demonstrabunt mihi p̄e
terea q Socrates supremo die vite de immor
talitate aiorū disserruisset. Is q esset oim sapiē
tissim⁹ oraculo apollinis iudicat⁹. Quid mīta
sic mihi cōsuasi sic sentio cū tanta sit celeritas
aiorū memoria preteritorū. futurorū prudentia
tot artes. tot scie. tot inuenta nō posse eā nāz
que res ipas cōtineat esse mortale. ¶ Secūdo
apparet q aia sit immortalis ex euidenti rōne
que multiplex assignari potest.

Prima dī celsationis.
Scda superationis.
Tertia operationis.
Quarta inclinationis.
Quinta perfectionis.
Sexta ordinacionis.
Septima iustificationis.
Octaua remunerationis.
Nonā assimilationis.
Decima resurrectionis.
Vndecima orationis.
Vndecima comparationis.

¶ Prima rō ex q colligit q sit immortalis aia
dī celsationis. Essat quidē in ea mā cū sit sub
stantia simplex et n sit cōposita ex mā et forma
Dū Aug⁹ in. vij. sup. genescim ad lram ait. Q
aia nō est facta ex mā corpali neq̄ ex mā spūa
ali. Et hoc manifestū est fm Tho. i. pte. q. lxxv
precipue ex rōne hūane aie inq̄stū est intelle
ctiua. Mā oē qd recipit i aliq̄ recipit p modū
recipientis. Sic at cognoscit vnu qdq̄ fm q
forma eius est in cognoscēte. Aia at intel
lectiua cognoscit rem aliquā in sua nā absoluta
puta lapidē inq̄stū ē lapis absolute. Est g for
ma lapidis absolute fm rōnē. ppriā formalez
in aia intellectiua. Quare et ipsa aia intellecti
ua est forma absoluta et non cōposita ex mā et
forma. Mā si sic esset cōposita. forme rerū reci
perēt in ea vt individuales. et sic non cogno
sceret nisi singulare vt accidit in potentis sen
sitiuis q recipiūt formas rexp i organo corpali
Adateria enī est principiū indiuiduatōis for
maz. Relinquit ergo q aia intellectiua et ois
intellectualis substantia cognoscens formas

absolute. caret compositione materie et forme
 Quis autem corruptio procedit a conditione mate-
 rie. licet enim sit incorruptibilis et ingenerata sed se-
 ut dicitur. i. Philosophia. tunc est causa corruptionis eo quod
 potentia ad multas formas nec satisficit appeti-
 titui suo per aliquam formam corporis inferioris. Unde
 licet materia proprie non corrumpatur per se nec forma
 per se sed solū compositū. tunc corruptionis huius causa
 est materia. Et igitur ut dictum est anima non sit composita
 ex materia et forma quia tunc non diceretur anima sed ani-
 matū. ergo patet quod anima est incorruptibilis. Et
 ut inquit Thomas. ubi. 3. dato quod anima esset composita
 ex materia et forma. tunc adhuc oporteret ponere eam
 incorruptibilem. non enim inuenit corruptio nisi
 ubi inuenit contrarietas. Generationes namque
 et corruptiones ex prius in contraria sunt. Unde
 corpora celestia quia non habent materiam prietati sub-
 iectam incorruptibilia sunt. In anima autem intellecti-
 ua non potest esse aliqua contrarietas. recipit enim
 secundum modum suum esse. ea vero quod in ipsa recipiuntur
 sunt absque prietate. Materia intelligit ignem et aquam
 absque prietate. Rationes quidem priorum in intelle-
 ctu non sunt contrarie sed est una sententia con-
 trario. Impossibile est ergo quod anima intellecti-
 ua sit corruptibilis. ¶ Secunda ratio qua ostendit
 quod anima sit immortalis dicitur superationis. Superat
 anima intellectiva et excedit nobilitatem et dignita-
 tem quorumcumque corporum tam elementarium quam cele-
 stium. quod probatur ex dictis omnium sapientium. Inquit
 Augustinus in libro de libero arbitrio. Quis anima omni corpore
 est nobilior seu melior. Et idem in octuaginta tri-
 um questionum. Quis anima melior est omni corpore.
 et idem in li. de duabus animabus. Anima luce ista quam
 homines venerant melior est quam quidem illa intelli-
 git mente. hec sensu corporis innotescit. Et idem
 viij. de ci. dei. ca. xv. Quis corpori preferunt animam.
 Et in li. soliloquiorum. Quicquid celi ambitu con-
 tinet inferius ab anima humana est. et Aristoteles in
 li. de lapsu mundi. Quanto autem celi terra pul-
 chrius tanto anima pulchritudo omnium formarum quamvis
 pulcherrimi corporis superat. Ad idem est glo-
 sa ca. cum sit. de etate et qua. ordi. Et. xij. q. i. ca.
 precipimus. Et confirmat. xliij. q. iij. ca. si ha-
 bes. Et de peni. et re. ca. cum infirmitas. Et. C. d.
 sacrosancti. cc. l. sancimus. Et Aristoteles in princi-
 pio li. de anima docet qualiter scia de anima quod ad
 bonitatem et honorabilitatem est proponenda alijs
 scientijs naturalibus que sunt de numero bonorum
 honorabilium. propter nobilitatem subiecti quod est anima
 intellectiva. Iterum in. i. de anima ait. Anima autem aliquid
 melius esse et antiquius. i. nobilius impossibile

est. Impossibilis autem adhuc intellectu. scilicet
 aliquid nobilius. rationabilissimum enim esse ha-
 bet et nobilissimum secundum naturam. Ex his arguitur
 sic. Omne quod non subijcit motui celi est incor-
 ruptibile. Nam motus celi est causa generationis
 et corruptionis. sed anima non subijcit motui celi.
 nam nullum minus nobile potest agere in maius no-
 bile nec illud destruere. Sic itaque cum anima ratio-
 nalis que est spiritus nobilior sit celo quod est corpus
 non subijcet celo. Insup hoc demonstrari potest
 Quia tanto creatura est nobilior quanto magis
 appropinquat deo. unde creature que sunt tunc
 et solū habent esse sunt in infimo gradu nobi-
 litatis. Creature que habent esse et vivere sunt
 illis nobiliores. Adulto digniores vero sunt cre-
 ature que habent esse vivere et sentire. Quibus om-
 nibus preponuntur creature que habent discernere et in-
 telligere. Cum ergo celi habeant tunc esse. se-
 quitur quod incomparabiliter illis sit excellentior anima.
 Unde adhuc anima inclinationem corporis et influ-
 entijs corporum celestium reprimere et refricare.
 Quare cum nec a celo causetur nec illi subijciatur
 erit per consequens incorruptibilis. ¶ Tertia ratio
 ostendens animam esse immortalem dicitur operationis
 Quislibet namque substantie corruptibilis ope-
 ratio sua duratione debilitatur et deficit usque ad
 ultimum defectum qui est corruptio vel mors. Sed
 operatio anime sua duratione inualescit et perficitur
 quia ut scribitur Job. xij. ca. In antiquis est sapientia
 et in multo tempore prudentia. ideo apparet quod
 anima sit immortalis et incorruptibilis. ¶ Quarta
 ratio qua probatur quod anima sit immortalis dicitur incli-
 nationis. Quis quidem homines naturaliter inclinant
 ad desiderandam vitam perpetuam et beatitudinem. sed
 impossibile est appetitum naturalem esse frustra ex-
 ij. metaphis. ubi dicit Aristoteles. desiderium naturale
 non est frustra. Et in li. de celo et mundo. Natura
 non facit aliquid factum vanum. Itaque necesse est po-
 nere animam immortalem. Nec est ratio Thomas in. ij. q. ge-
 niles ca. lxx viij. Et in. i. pte. q. lxxv. ¶ Quinta
 ratio dicitur perfectionis. Ad perfectionem namque uniuersi
 requiritur diuersus gradus creaturarum. Unde
 Gregorius in. iij. dialogorum. dicit. Tres vitales
 spiritus creauit omnipotens deus. Unus qui carne
 tegitur et cum carne moritur. hic est iumentorum et
 animalium irrationalium. Alium qui carne non tegitur nec
 cum carne moritur. hic est angelorum. Et tertium qui
 carne tegitur et non cum carne moritur. hic est ho-
 minum ratione predictorum. Apparet ergo quod ad per-
 fectionem uniuersi ponenda est anima immortalis
 ¶ Sexta ratio dicitur ordinationis et hoc refertur ad

k i

diuinā sapientiā. Sapientis nāq; est ordina-
re bona ad bonum et optima ad optimū finē
Et ergo deus oīa ordinauit ad hoīem videtur
q; homo post deū sit oīm creaturarū finis. Si
nis at nobilior est principio. Lū ergo mūdus
sit ppterus q̄tū ad substantiā vt patet de ele-
mentis et corporibus celestibus: ergo et anima
erit perpetua. Ad hanc rōnem Lactantius tan-
git li. viij. diu. insti. vbi ait. Si hoīm cā factus
est mundus et ita factus est vt esset eternus. s.
q̄tū ad substantiam: cur ipsi quoz causa fa-
ctus est non sunt sempiterni. At nōnulli deo
nostro ingratissimi negare nō pfundūt ad
hoīm vtilitatē cūcta que in celo et que in ter-
ra sunt esse ordinata. Qui audire debent illud
qđ scribit Deuterono. iij. ca. Solem et lunam
et oīa astra celi creauit dñs deus in ministeriū
cunctis gentibus. Et David loquens ad deū
cū admiratiōe dicebat. Quid est homo q; me-
mor es eius: aut filius hoīs qm visitas eum.
Adinuisti cum paulominus ab angelis gloria
et honore coronasti eū et pstituisti eū sup. opa
manuū tuaz. Oīa subiecisti sub pedibus ei⁹.
oues et boues vniuersas insuper et pecora cam-
pi. Volucres celi et pisces maris. Et de hoc
Aug⁹ adhuc ita loquitur. Omnia dñe sub pe-
dibus hoīs subiecisti vt solus homo sup. oīa
tua tuus esset totus. Exteriora nāq; p corpo-
re cuncta creasti. Ipsus x̄o pro aīa aīam pro
te vt tibi soli vacaret te solum amaret et possi-
deret ad solatiū. Lactantius autē li. viij. diu.
insti. prius eleganter suadet mūdū sine causa
factū nō esse. demū et propter hoīem a deo cō-
ditū confitetur. Inquit ergo sic. Lū mundus
oēsq; partes eius vt videmus mirabilis ratō
gubernet: cū celi temperatio et equalis in ipsa
varietate cursus astroz luminūq; celestiu: tē-
poroz constans ac mira descriptio: terrarū va-
ria fecūditas: plana campoz munimēta. et ag-
geries montiu: viriditas vbertasq; siluarum
fontium saluberrima eruptio. Fluminū opor-
tuna inundatio. Maris opulenta et copiosa
interfusio: ventoz diuersa et vtilis aspiratio.
terra ceteraq; oīa rōne sūma consent. Quis
tam cecus est vt existimet sine cā esse facta in
quibus mira dispositio. pudentissime rōnis
elucet. Deinde sequit Lactantius insinuans
q; non nisi propter hoīem cuncta sint facta et
ait. Quis est enī tam ineptus vel taz ociosus
vt aggrediatur aliquid facere frustra ex quo
nullā vtilitatē nulluz comodū speret. q; domū

edificat nō ideo edificat vt tantūmodo dom⁹
sit sed vt in ea possit habitari. Qui naue m fa-
bricat non ideo insumit operam vt tñ nauis
appareat sed vt ea nauiget. Item qui vas ali-
qd instituit ac format nō propterea id facit vt
tñ fecisse videat sed vt vas illud effectum ca-
piat aliquid necessariū. Similiter cetera que
cunq; fiunt nō vtiq; in supvacuū sed ad vsus
aliquos vtilēs laborantur. Mūdus ergo a
deo factus est non vtiq; propter ipsū mūdū
Neq; enī aut calore solis aut lune aut aspira-
tione ventoz aut humore imbriu aut alimo-
nia frugū cum sensu careat indiget. Sed ne il-
lud quidē dici pōt q; deus propter seipsū fecit
mūdū. qm pōt esse sine mundo sicut fuit an-
tea. Et his oībus que in eo sūt queq; generan-
tur deus non vtit. Apparet ergo animantiuz
cā mūdū esse cōstructū. qm rebus his quib⁹
constat animātes fruunt. Rursus ceteras ani-
mantes hoīs cā esse factas ex eo clarum est q;
hoī seruunt et tutele atq; vsibus ei⁹ date sūt
qm siue terrene sunt siue aquatiles nō sentiūt
mūdi rōnem sicut nō. hec Lactanti⁹. Vt at
breuius hanc ptē decurramus. Dugo in li. de
arra sponse sic ad hoīes dicit. Respice vniuer-
sū mūdū istū et considera si aliquid in eo sit
qđ tibi nō seruiat. oīs natura ad hunc finē di-
rigit cursum suū vt obsequijs tuis famulet:
tuisq; necessitatibus sin affluentiā indeficiē-
tez occurrat. hoc celū hoc terrā hoc mare hoc
aer cū his que sūt in eis vniuersis explere nō
cessant. hec Dugo. Res est. pfecto ab oībus
ponderanda q; p̄ssimus oīm p̄ deus tot in-
numeris bñficijs tot amplissimis muneribus
tot abundantissimis gratijs volucrit aīaz rō-
nalē dotare. Ipsi corpus organicum mirabili
opificio cōstructū cum sensib⁹ copulauit. Ipsi
celos et sidera firmamenti clementaq; oīa et ex
illis composita seruire iussit. Ipsi angelos ad
custodiā deputauit. Ipsi leges et pcepta; be-
ne viuendi instituit. Et cū nec sic suū creatorē
agnosceret: misit vnigenitū filiū suū qui viā
veritatis illā doceret qui errantē ad semitam
vite pduceret: q; deniq; illā sanguine suo pre-
cioso redimeret. Quis igit tā egregiā tā infi-
gnē tā preclarā tāq; deo charissimā creaturā
ad imaginē et suā similitudinē formatā moritū-
rā audeat affirmare. Aperi oculos tuos o aīa
tanto decore redimita. O aīa tanto labore a
iesu filio dei et virginis quesita: tanto dolore

recupata: tanto deniq; precio redempta et con-
sidera in teipsa sapientiā dei qui si ab re circa
te tanta dignatus ē operari. ¶ Septima rō q̄
ostendimus q̄ aia sit immortalis dī iustifica-
tionis. Et lamant oēs serī iustissimū esse deum
sic p̄ in sermone de iusticia dei in quadragesi-
mali nro. Et vbi esset iusticia dei si aia cū cor-
pore moreret. q̄nquidē tot mala in p̄nti rema-
nent impunita. S; p̄fecto nō sine pena trās-
sunt impij qui in suis malis et iniquitatibus
prosperant q̄ in futura vita egssimus ille de-
reddet vnicuiq; fm̄ opa sua. vt latius dixim⁹
in p̄tecto sermone. Nō glorient p̄ctōres in
malicia sua: q̄n de illis inq̄t in p̄. lxxvij. Da-
uid. Consumetur nequicia p̄ctōr. Et p̄. lxxi.
Adultra flagella p̄ctōris. Et sapiens, puerbio.
v. ca. Iniquitates sue capient impiū. Nam et
Seneca in tragedijs hoc ipsū profitef. Inq̄t
āt sic. Qd̄ quisq; fecit parit auctorē scelus re-
petit. Et Plato in fedrone dicit. Est in reue-
ra defunctorū aias extare: et bonis melius esse
malis at̄ deterius. ¶ Octava rō qua deducit
immortalitas aie dī remuneracionis. Hoc spe-
ctat ad clementiā et benignitatē dei. qui sicut
nullū malū ipunit: ita nec vllā bonū irremu-
neratū relinquit. Hoc at̄ est: si aia periret cū
corpore q̄m amici sui qui corpora eorū et volū-
tarijs castigatiōibus et illanis passionibus ob-
tulcrunt nullā inde reportassent mercedē. In-
tucamur quid apli: qd̄ p̄fessores: qd̄ virgines
qd̄ et martyres egerint. p̄ dei amore. et inde cō-
cludamus q̄ si mortua foret illoz aia dei ma-
nus vacua esset a munere liberalitatis. Erra-
uerunt in solitudinibus illi. in spelancijs: in ca-
uernis: in scissuris petrarum et montium affli-
gentes carnem vigilijs: ieiunijs: genuflexioni-
bus: verberibus et disciplinis. Alij ludibria et
vincula experti sunt. Alij lapidati sunt. Alij
capite cefi. Alij flammis adusti. Alij sagittis
vulnerati. Alij in mare et fluminibus demersi
Alij exquisitissimis cruciatibus necati vt deo
gloriam et honorem impenderent. Nunquid
sine retributiōe laborauerunt in cassū? D̄ pie-
tas dei benedicti. O charitas p̄ris eterni. Ip̄e
vtiq; diligentibus se bona inuasibilia prepa-
rauit que oculus nō vidit et auris nō audiuit
Et p̄pterea saluator: n̄r Math. v. ca. suos dis-
cipulos cōfortabat dicens. Vti estis cū male-
dixerint vobis hoies et p̄secuti vos fuerint et
dixerint oē malū aduersus vos mētientes p̄p̄-
me. gaudete et exultate q̄m merces v̄ra copiosa

est in celsis. ¶ Nonā rō dī assimilationis de q̄
sic dicit Aug⁹ in li. de spū et aia. Immortalis ē
aia: ne a sui creatoris similitudine discrepare vi-
deat. Non enī poterat esse imago et similitudo
dei si vllō mortis termino clauderet. ¶ Decia
ratio dī resurrectionis. Est articulū fidei q̄
mortui resurgent. Et de hoc diffuse scriptū in
quadragesimali in sermone de resurrectione
generali. Quia itaq; erit resurrectio que fiet
p̄ vnionē aiarum ad sua propria corpora vir-
tute diuina. Et q̄ xps surrexit a mortuis. Et
alij post mortē miraculose redierunt ad vitā
necesse habemus confiteri q̄ aia sit immortalis
¶ Undecima rō dī orōnis. Dicit ecclesia pro
defunctis et suffragia facit. p̄ aiaibus in purga-
torio penale debitū exoluentibus. Igit aia est
immortalis. ¶ Duodecima rō dī comparatio-
nis. Comparando quippe aiam que est vltia
forma ad primā mām ponenda est aia incor-
ruptibilis. Nam sic esse intelligibile est p̄ma-
nentius q̄ esse sensibile. Sic et recipiens esse i-
telligibile est p̄manenti⁹ q̄ recipiens esse sen-
sibile. Sed recipiens ēē sensibile est incorrupti-
bile fm̄ suā substantiā. s. mā prima. ergo mul-
to fortius intellect⁹ possibilis qui ē receptiu⁹
formaz intelligibiliū. ¶ Tercio apparet q̄ sit
immortalis aia ex clara exemplatione. Sūt tria
exempla lucidissima q̄ ostendunt aiam esse imor-
talē in q̄bus tanq̄ in splendidissimo speculo
glibet tante rei veritatē inspicere pōt.
Primū exemplū dī tolleracionis.

Scdm̄ apparitionis.

Tertiū erauditionis.

¶ Primū exemplū dī tolleracionis. vt enim
scribit Cicero in questiōibus tusculanis. Me-
mo vnq; sine magna spe immortalitatis se pro
patria offerret ad mortē. De martyribus cla-
rū est q̄ mortē non timuerunt quā vitare po-
tuissent si xpm̄ relinq̄re voluissent. S; ad p̄bi-
losophos veniam⁹. Recitat Augusti. li. i. d. ci.
dei. ca. xxij. Quidā phus Theobretus noie
lecto Platonis l. bro de immortalitate aiaz. de
muro se precipitē dedit. itaq; interfecit semet-
ipsū. Et Lactantius li. iij. diu. insti. ait. Vti
ex his qui eternas esse aias suspicati sunt tā-
q̄ in celū migraturi sibiipsis manus intulerūt
vt Cleantes vt Crisippus vt Empedocles et
Zeno. Et ex romanis Lātbo qui fuit in omni
vita sua socratice vanitatis imitator. et q̄ de
cathone fit mentio. Sciendū q̄ multi fuerūt
sic nominati. Mā sunt quidā catho cōfessorin⁹

de quo fit mētio in libro d' amicitia. et in que-
stionib' rufculanis a Licerone. Et a Plinio
in li. de viris illustribus. Et a Valerio in ru-
bica de studio et industria. Sic fuit eloquen-
tissimus litteris grecis et latinis erudit' mul-
taq' fecit magnifica p' republica et consulēdo
et p'eliando Qui vt scribit in speculo gestorū
mūdi tedio duplicis quartane affectus vt bea-
tiorē vita frueret semetipsū interfecit. fuit et
alius Latho filius supradicti vir bellicosus.
qui vt scribit. Frontin' cū in bello p' macedo-
nie regem pugnaret equo prolapsus cū se re-
collegisset animaduertit gladiū cecidisse e va-
gina quē fortiter recuperauit et vulneratis ho-
stib' ad suos redijt. Qd' exemplū adeo roma-
nos animauit ad p'eliū et macedones terruit
vt ipsi macedones vincerent. fuit alius mar-
cus catho fili' supradicti et nepos censorini q'
consul in affrica diē clausit extremum. Latho
q' vticensis qui et portius fuit filius preceden-
tis marci carbonis q' vticensis d' eo q' in vti-
ca libie ciuitate se occidit. cā No fuit vt non
subiiceret cesari. qm' ipse pompeianas partes
secutus fuerat. Mā vt ait Tullius in. i. de offi-
cijs. Adors turpitudinē ac scruturū antepone-
da est. Et hoc arguūt quidā probantes q' aia
sit immortalis et auctoritate Aristo. in. iij. ethi-
corū. qui ait. q' fortis d' se exponere morti pro
salute patrie. et hoc fm' iudiciū nāls rōis. Sz
nisi aia esset incorruptibilis non deberet hoc
appetere. q' nō esset simpliciter non cadit sub
appetitu. Sed p' hoc nōnulli obijciunt dicen-
tes q' etiā si aia moreret cum corpore adhuc
velle sustinere mortē p' liberatione p'rie et pro
republica esset fm' iudiciū rectū rōis. Mā
melior est modicus actus virtutis intēsus q'
vita vitiosa vel cū actu remisso p' magnū tē-
pus. ergo fortia. debz se exponere p' bono vir-
tutis. Et q' ipse est pars cōitatis cuius bonū
cōmune nāliter est magis diligendū q' bonū
priuatū. Et ista videt fuisse opimo Scori quā
improbat Landulfus in suo. iij. di. xliij. Quia
sicut lex et rō naturalis preualet oī legi et rōi
maxime create. Ita bonū entitatis naturalis
preualet oī bono cuiuscunq' virtutis. vñ lon-
ge videt q' sit eligibilius habere esse p'petuali-
ter et nō virtuosū esse moraliter non dico vi-
ciosū esse sed non virtuosū q' habere esse mo-
rale ad modicū tempus et postea habere p'pe-
tuū non esse. Similiter puto eligibilius habere
re p'petuā entitatē incorruptibilē sine gloria

patrie q' habere gloriosum esse p' vnū diē et
postea p'petuo annihilari. et tñ maius est bonū
patrie q' bonū virtutis. hoc Landulfus. Ric-
cardus etiā de media villa in. iij. di. xxxij. ita
scribit. Si aia moreret cū corpore vt falso qui-
dam sunt opinati. homo nō deberet velle su-
stinere mortē pro liberatione patrie. Primo
q' fm' Augusti. in. i. de libe. arbi. Quisq' recte
aliquid eligit appetendū necesse est vt melior
fiat cū ad id puenit qd' elegit. Melior at cē
nō posset qui nō esset. Sed si aia moreret cum
corpore hō p' mortē totaliter desineret esse ex-
cepta mā prima. Ergo moriendo voluntarie
p' liberatione patrie melior nō esset. et sic non
esset electio recta Scdō nō debet hō volunta-
rie intermittere actū virtutis alicuius nisi vt
liberius vacet exercitio maioris virtutis. Sz
multo magis esset p' rōnem rectā eligere illud
ad qd' sequeretur p'petua impossibilitas operan-
di fm' quācunq' virtutē. q' ad tempus inter-
mittere actus vnius virtutis nō ppter exerci-
tiū alterius virtutis. Sed si aia moreret cum
corpore hō eligendo mori. eligeret illud ad qd'
sequeretur q' amplius in p'petuū fm' virtutem
operari non posset. Ista causa exercitij dicta sūt
et vt silentiū imponat his qui dicunt non esse
sufficiens immortalitatis argumentū. q' illi d'
quibus mentionē fecimus superius et reliqui
qui patriā dilexerūt imo et martyres qui xpm
confessi sunt mortē nō horruerunt. Scdm
exemplū in quo lucret aie immortalitas d' ap-
paritionis. de apparitiōe aiaz diximus in ser-
mone de transfiguratione iesu xpi benedicti.
ideo tantū id nunc asserim' q' volente deo ad
consolationē viuoz sepius aie separate diuer-
simode apparuerūt. In legenda sancte Lucie
scribit q' orante ipsa cū matre iuxta sepulch'z
sancte Agathe. Lucia somnus arripuit vidit
q' agathā in medio angelorū gēmis ornatam
stantem et dicentem sibi. Soror mea lucia qd'
a me petis qd' ipsa poteris prestare continuo
matri tue. Mā ecce per fidem tuā sanata est.
Vigilans lucia ita inuenit. Mā passa fuerat
cuius mater annis multis fluxū sanguis. Dic-
ronym' in vita pauli primi heremite narrat
qualiter Anteni' longe positus a cella pauli
vidit angelos aiam eius deferentes qui mor-
currēs inuenit corpus pauli flexis genibus in
modū orātis erectū ita vt ipsū viuere extima-
ret. Sz cū ipsū mortuū didicisset dixit. O scitā
aia qd' gerebas in vita in morte mōstrasti. Lū

aut non haberet unde sepulturā faceret vene-
rūt duo leones ⁊ foueā parauerūt: sepultoq;
eo redierunt ad siluā. Ambrosius refert de be-
ata agnete q; eius peracto martyrio cū paren-
tes eius octaua die iuxta tumulū vigilarēt vi-
derunt chorū virgīnū vestibus fulgentibus
radiantē inter quas viderunt beatā agnetē
simili veste fulgentē ⁊ a dextris ei⁹ agnū can-
didiorē niue stantē: quibus illa ait. Videte ne
me quasi mortuā lugeatis: sed cōgaudete me
cū ⁊ congratulamini. q; cū his oibus lucidas
sedes accepi. Propter quā visionē ecclesia ce-
lebrat festū agnetis scđo. Constantia aut vir-
go filia constantini lepra grauissima laborās
cū hanc visionē audisset tumulū eius adijt: ⁊
ibi dū orōni insisteret: obdormiuit. viditq; be-
atā agnetē sibi dicentē. si in xpm credideris cō-
tinuo liberaberis. ad quā vocē euigilans per-
fecte se sanatā inuenit. q; baptisimū recipiens
sup corpus bte agnetis basilicā fecit ⁊ ibi in
virginitate pmāsit. In vita sanctay Rufine
⁊ secunde ponif qualiter apparuerunt euidā
matrone noie plantille he due sorores fuerūt
virgines romane: parētibus clarissimis geni-
te. Asterio. s. ⁊ aurelia que nupserūt armenta-
rio ⁊ verino: q; accusauerūt eas q; xpiane eēnt
tpe Valeriani imperatoris ⁊ capte ac tradite
donato prefecto post multa verba iussit rufi-
nā prius cedi. qđ videns soror clamare cepit
ad iudicē. Quid est q; sororē meā glorificas ⁊
me inhonoras. Tandē post mltā vtriusq; illa-
ta tormenta ducte fuerūt in siluā in via corne-
lia ab vrbe roma miliario decimo in fūdo qui
vocatur bureco: ibiq; ruffina capite truncat.
Secunda pcutit ⁊ earū corpora seris vorāda
linquunt. Deniq; Plantilla matrona in cui⁹
predio hoc factū est vidit eas in visu sedentes
gēnatas in thalamo ⁊ dicētes sibi: Plantilla
desine a flagicijs ydolorū ⁊ crede i xpm ⁊ veni
in prediū tuū ⁊ corpora nra sepe qđ illa fecit
Brego. in. ij. dialogorū libro affirmat de scđo
Bndicto q; dū moraret apud montē cassinū:
nocte quādā dū p fenestrā cellule conspiceret
⁊ oraret vidit fusā lucē desup cunctas noctis
tenebras effugasse. Subito at totus mundus
velud sub vno solis radio collectus añ oculos
eius adductus est. ibiq; aiām germani epi ca-
puant ad celū deferri vidēs. Lōperit at post
ea q; illa hora migrasset a corpore. De sanctis
geruasio ⁊ pthasio geminis fratribus q; mar-
tyrio coronati fuerunt in ciuitate mediolani

scribit Ambrosius in sermōe q; legit in officio
matutinali festiuitatis eorū: qualiter cū eorū
corpa trecentis annis ⁊ vltra latuissent ab eo
reperita sunt mō qui sequit. Quodā nāq; qua
dragesimali tpe ipsi in orōni posito: nec apte
vigilanti nec integre dormienti apparuerunt
duo pulcherrimi iuuenes vestibus candidissi-
mis. i. colobio ⁊ pallio: induti caligulis calciati
secū manibus extensis orantes. quā visioe cla-
psa rogauit dominum vt eum ludificari non
fineret. si vō aliquid visio illa expeteret boni
iterum appareret. Simili modo canente gal-
lo orantes secum iuuenes apparuerūt. Tertia
vō nocte nō dormienti sed stupenti cū tertia
sibi apparuerunt psona que silis paulo aplo
videbatur fm q; in pictura prospererat illisq;
tacentibus apl⁹ sibi dixit. Isti sūt qui nibil
terrenū desiderantes monita mea sunt secuti:
quorū corpora in eo reperies loco in quo stas
duodecim pedū altitudine terre coopertā ar-
cham reperies: ⁊ ad caput eorū libellū in quo
ortus eorū continet ⁊ finis. Ita enī sepeliera
illa corpora philippus quidā xpianus. Conuo-
catis ergo vicinis coepiscopis: ipse ambrosi⁹
prior terre fossor accessit. Et oia put dixerat
sibi paulus i illa visioe inuenit. Corpora vō
ita sunt repta ac si ipsa hora ibidē fuissent po-
sita. Insuper ⁊ odor mirabilis inde flagrabat:
mltaq; ibi miracula illoz meritis coruscant
Et vt inqt Aug⁹ li. xxiij. de ci. dei. In illis die-
bus ipso presente ⁊ imperatore ac multitudine
gētū: cecus quidā ad corpa martyrū geruasij
⁊ porthasij lumen recepit. In hac inuentione
par inter longobardos ⁊ romanū imperiū re-
formata fuit. Ideo Gregorius papa in intro-
itu misse cantari instituit. Loquet dñs paces
in plebē suā. De pte vō beato francisco nar-
rat dñs Bonauentura. q; hora transitus eius
minister fratrū tūc tps in terra laboris augu-
stinus noie in extremis laborās cū iā diu pdi-
disset loquelā audiētibus qui astabant subito
clamauit ⁊ dixit. Expecta me p; expecta ecce
iā venio tecū. Querentibus at fratrib⁹ ⁊ mi-
rantib⁹ cui sic loqueret. brū frācisū cūntē in
celū se videre asseruit. Statiq; h; dīco ⁊ ipse se
licit regenit. Eadē hora epi assisinati qui ad
oratoriū michaelis archāgeli p denotōc acces-
serat in monte gargano brū franciscus iocū
dus apparens mundū se dixit relinquere ⁊ ad
celū cū exultatōe transire. Māne surgens epi
socijs narrauit que vidit. Et assisiū rediens cū

perquisiss; sollicite certitudinaliter cōperit. q̄
ea hora qua sibi p̄ visionē innotuit beatus pa-
ter ex hac vita migravit. Inueniunt̄ et alie bu-
iusmodi apparitiones quas longū esset enar-
rare. Ex quibus cogimur indubitanter tenere
q̄ aīa sit immortalis. ¶ Tertiuū exemplū dicit̄
erauditōis. Quisnā non videat et per experi-
entiam comprehendat quot et viri et mulieres
qui in suis necessitatibus scōrum et sanctorū
precipue virginis immaculate matris dei im-
plorāt patrociniū:eraudiātur. Tacemus mi-
racula que sup̄ hoc indices in ecclesia clarescūt
Oculos tñ cordis et corporis cōuertamus ad
sacra templa q̄ in dei et celoz regine aliorūq;
honore p̄ orbem constructa sunt. Cur nō mi-
remur in tantarū imaginū aliarūq; rerū aspe-
ctu in quibus indicant̄ q̄ hoies in tribulatio-
nibus positi interuenientibus sanctis libera-
ti fuerunt. Sunt in italia ecclesie deuotissime
virginis noīe dedicatę. Sancta maria de mar-
tyribus apud melfictū in Apulia. Sācta ma-
ria de casali apud Brundusiu. Sancta maria
de angelis apud Assisiū. Sancta maria de lo-
reto apud Racheuetū. Sancta maria annun-
ciata Florentie. Et alie sic vulgo noīate. In q̄-
bus cernunt̄ in imaginibus cercis et argēteis
alijsq; rebus oblati bñficia suscepta ab illis
qui se virginē cōmendarunt. Quid rōnes que-
rimus? Quid p̄hoz sententias exquirunt? cū
ipsi effugere nō valcamus tā varia tāq; lucē-
dissima immortalitatis aīaz exempla. ¶ Se-
cundū dubiū principale fuit utrū aīe separa-
te transferant̄ ad aliqua loca. Et circa hoc tri-
plex inuenit̄ opinio falsa quorundā. Prima
eoz q̄ dixerunt aīas transire de corpore in cor-
pus: ita q̄ cū separat̄ ab vno vnū alteri et post
ea alteri vsq; ad corpora bestiaz. Et hec opinio
ascribit̄ ipsi Platoni. de q̄ ita scripsit Aug⁹
li. x. de ciui. dei ca. iij. ¶ Platonē aīas hoim post
mortē resolui vsq; ad corpora bestiaz dixisse
certissimū est. Sed mirandū est p̄fecto plato-
nē talia fuisse locutū: de quo Valer⁹ in rubri-
ca de studio et industria inquit. ¶ Plato cūtoz
mortalū sapientissimus habebat adeo q̄ si a
celo iupiter descendiss; nec elegantior nec be-
atior facundia esset vsurus. Refert adhuc de
ipso Apuleius in li. de vita Platonis. q̄ cum
Ariston p̄ eius ad ipsū instruendū deferret
ad Socratē nocte precedēte viderat in quiete
doctor: socrates q̄ pullus odoris et candoris
eximij vocisq; sonoris ipsius volabat in sinū

postmodū de sinu exiens cantando volabat i
cclū. Luz mane vidisset puerū sibi adductū di-
xit somnū cōpletū esse. Quid plura? vt sup̄
cōmemorauimus de immortalitate aīaz copio-
se disseruit. Quō igit̄ ad tantā insanā deue-
nisse credendus est vt circulationē illā aīarū
posuerit: nisi forte dixerim⁹ q̄ vt hō errare po-
tuit ac sibi met̄ p̄dicere. Tñ quicqd sit d̄ co opi-
nionē istā impiissimam expugnare debemus
Inqt enī Riccardus in. iij. di. xliij. q̄ p̄ illā n̄
tñ est scriptura sacra imo omis philosophia.
Vñ Aristot. i. i. de aīa redarguit p̄thagoricas
fabulas dicentes quālibet aīam q̄libet corp⁹
posse ingredi ex eo q̄ videt̄ vnūquodq; corp⁹
h̄re speciē et formā p̄p̄iā. Et. ij. de Aīa dicit
q̄ nō cōtingit aīam accipere q̄libet corpus. q̄
vnus cuiusq; actus aptus natus est fieri in p̄-
p̄ia m̄a. Et inde ē vt ponit Tho. i. p̄te. q. cxvij
q̄ aīa sepata sua nālī virtute nō pōt mouere
aliqd corp⁹. Et licet corpora obediāt angelis ad
motū locale nō tñ obediunt aīe separate. Rō
q̄ angeli sunt substantie spūales quarū virtu-
tes nō determinant̄ ad aliqua corpora et sunt
nālīter a corpibus absolute. Et iō diuersa cor-
pora eis obedire p̄nt ad motū. Sed cū alicui⁹
substantie spūalis sepate virtus motiua de-
termineť nālīter ad mouendū aliqd corpus n̄
poterit illa substantia mouere corpus maius
sed minus. Vñ cū aīa fm suā nām determine-
tur ad mouendū corpus cuius est forma nullū
aliud corpus sua nālī virtute potest mouere.
Quare merito condēnant̄ hi qui fallacis de-
monū facile credunt dū ipsi quorundā viroz
corpa obsidentes simulant se esse aīas defun-
ctoꝝ. Suerūt eiusmodi delusiōes q̄ plurime die-
bus meis sicut scripsi in libro de timore iudi-
cioꝝ dei de illa q̄ neapoli obsessa fuit et q̄ plu-
rimos in erroē ducebat: dū diabolus qui loq̄-
bat̄ p̄ eā satebat̄ eē se aīaz comitis iacobi pic-
cinini. Anno insup dñi. M^o cccc. xl. In partē
bus terre ydronti et terre bari multi sic obsessi
aiebant se esse aīas quorundā qui diebus illis
ex hac vita migrauerant. In vībe predicante
me ibi Anno dñi. M^o cccc. lxxij. decapitat⁹
fuit quidā inde eo q̄ aliū de suo genere inter-
fecerat. p̄ paucos No dies puella qdā hebreā
log cepit nūc in p̄sona vn⁹ illoꝝ nūc i p̄sona
alterius. Et dū āboꝝ p̄tes p̄currerēt ad nouū
spectaculū ap̄iebant mlt̄a secreta dom⁹ illoꝝ
rūdebantq; ad īnrogata sic faciebāt dū viue-
rēt hortabantq; suos vt se inuicē pacificaret̄

Multa qz confunderent mendacia pollicentes
 iudeis eternā salutē. Tandē demones illi reli-
 querūt puellā & sic cessauit rumor exortus in
 plebe. Scda falsa opinio fuit alioz qz credide-
 runt aias separatas latitare in sepulchris suo-
 rum corporū seu in locis vbi ossa vel cineres suo-
 rum corporū seruarent. Ideo de xpo vt scripsi-
 mus in sermone de resurrectione lagari inqt
 Theophilus altius clamanit vt refrenaret ora
 gentiliū fabulantiū in tumulis latitare aias
 defunctorū: quare alta voce dixit. Laqare veni
 foras quasi aduocaret de longinquo. Non est
 igit opinio illa vera neqz vllō pacto admittē-
 da. Tertia falsa opinio est quorundā qui dixe-
 runt qz aia nō est in locis corporalibus sed cor-
 poraliū similibus siue in requie siue in dolori-
 bus: qz aia separata nō dependet a loco corpo-
 rali. Sz haic opinioni obstat tota theologoz
 turba qui oēs in hanc sententiam cōueniunt:
 videlicet qz aie post mortem sunt in aliquibz
 receptaculis. Nam vt inqt Ricardus in. iij.
 di. xlv. Sicut angeli qui sunt spūs sunt in ali-
 quibus corporalibus locis nō circūscriptiue
 sed diffinitiuē: sic & aia separata non obstante
 qz sit spiritus. Et qzuis aia separata non ma-
 gis conueniat cum vno loco quā cū alio ratio-
 ne sue essentie cum ex loco natura eius nō de-
 pendeat: tamen ppter operationes quas in lō-
 co exercere debet vel circa eam debent exerce-
 ri magis sibi cōuenit vnus locus qz alius. Ex
 quo duplex illi locus debetur. Primus pena-
 lis. s. infernus. de quo ait Seneca in tragedijs
 Ingens vorago faucibus vastis patet. Latū-
 qz pandit oibus populis iter. Sunt No in in-
 ferno quattuor mansiones. Prima inferior: i
 qua sunt aie damnate pro solo peccato morta-
 li actuali que puniuntur pena sensus. de hoc
 dicitur in tragedijs Senecae. Ipsaqz morte pe-
 io: est mortis locus. Scda mansio in qz sunt
 aie p solo peccato originali damnate que pu-
 niuntur tñ pena damni. Tertia mansio est in
 qua de lege cōmuni purgantur aie que deces-
 serunt in charitate conferentes secuz aliquod
 purgabile. Quarta No mansio est in qua re-
 quiescebant aie que decedebant cuz charitate
 que nihil purgabile secum portabant: vel que
 portauerunt & purgate erant. hec ante xpi ad-
 uentū dicebatur sinus abrahe. Quia enī abra-
 ham primus ab infidelibus separauit se & fi-
 dei signaculū distinctiuū accepit. Ideo locus
 requiei qui debebat aie ppter fidei charitate

formataz sinus abrahe dictus est. Post xpi
 No aduentū quarta ista māio vacua est: qm
 apta est ianua celi merito passionis xpi: & aie
 decedentes in charitate nihil purgabile secuz
 ferentes statim euolāt. Vnde patet qz nō cū
 dē locū intelligimus mō sinū abrahe cū roga-
 mus aias in illū deferri: cum eo qui ante xpi
 aduentū sinus abrahe dicebat. Scdus locus
 qui debet aiaibus separatis est locus delectabi-
 lis eclū videlicet empirreū. de qz suo loco abun-
 de dicemus. Propter que omia vt ponit La-
 ctantius li. iij. diuina. insti. Esse inferos Zeno
 stoicus docuit: & sedes quidē prioz ab impijs
 esse discretas. Et illos quidē quietas ac dele-
 ctabiles incolere regiones. Nos No penas
 luere in tenebrosis locis & ceni voraginibus
 horredis. Et Seneca in tragedijs inducit the-
 seum dicentem. Quisqz placide potēs dñsqz
 vite seruat in vacuas manus. Et in cruentuz
 mitis imperij regit. Animeqz parit longa p-
 mensus diu. Felicis cui spatia vel celus petit
 Vel leta felix nemoris helisij loca. Scdm oēs
 poetas helisij campi prioz apud inferos sunt
 in quibus vt ipsi dicunt bonorum sedent aie.
 Tertiū dubiū principale fuit. vtrū loca fa-
 ciant ad delectationē vel penā aiaibus separa-
 tis. Et ad hoc ita rñdet Ricardus vbi. s. qz
 receptacula corporalia aiarum in aliquo augēt
 delectationē earum vñ afflictionē. Eclū enim
 empirreū qzuis in nullo augeat aiaē beatarū
 delectationē essentialē in aliquo tñ augēt de-
 lectionē accidentalem in qzstum ille aie locū
 illum plusqz alia diligunt: presentia autē rei
 dilecte aliquā causat delectationē. Ratio autē
 quare illū locū pre ceteris diligunt triplex est.
 Vna quia sciunt locum illū sibi esse deputatū
 a deo quem sūme diligunt. Alia qz in illo p-
 pter excessum nobilitatis sue nature sup alia
 corpora expressius qz in alijs locis refulgere
 tanqz in effectu diuinā bonitatez conspiciūt
 Tertia qz illius loci sublimitas luminositas &
 imobilitas suā spūales sublimitatē & lumino-
 sitatē & quietis pperuitatē expressius qz quali-
 tates alioz locoz representant. Vnusquisqz
 aut ceteris paribus plus diligit illud qd ē ma-
 gis representatiū sue nobilitatis. Receptacu-
 la ēt damnatoz in aliquo augent coz afflictō-
 nem qz locū illū odiunt triplici de causa. Pri-
 ma qz sciunt ipsum sibi fore deputatū a diui-
 na iusticia quam odiunt. Alia qz illius loci vi-
 litas est obligationis sue ad penam perpetuā

rememoratiua seu representatiua. Tertia q̄ est contentiu⁹ ignis illius quo affligunt. Ex hoc Tho. i. pre. q. lxxij. dicit q̄ locus nō est penalis angelo aut aie quasi afficiens alterando nām: sed q̄ afficiens voluntatē pristando dū angelus vel aia apprehendit se esse in loco nō cōuenienti. Receptaculū āt in q̄ purgant aie in aliquo auget eaz afflictiōē nō q̄ ipsū odiāt voluntate deliberatiua cū sint in charitate ⁊ sciunt illū sibi esse assignatū ad tps a diuina iusticia quā diligūt ad eaz purgationē. S; q̄ ipm nālī motu voluntatis refugiūt sub rōne quā suā obligationē ad penā q̄uis tpancā representant ⁊ sub rōne q̄ ignē p̄tinet q̄ affligūt. ¶ Quartū dubiū principale fuit vtrū aie separate creant aliqui de locis ad q̄ trāsserūt. Et q̄ dā dicunt q̄ nō. ex eo q̄ Job. vij. scribit. Qui descendit ad inferos nō ascendit. Insuper Aug⁹ li. de cura p mortuis agenda ait. Si in rebus viuētū interesset aie mortuoz me piam nūc la nocte deferret q̄ me terra mariq; secuta est vt mecum viueret. Si ḡ creant aliqui de receptaculis suis aliqui interessent rebus viuētū. Alij p̄tū pbāt ex eo q̄ vt scribit Matth. xvij. ca. in transfiguratione saluatoris nri moyses apparuit cū helia. Q b qd Aug⁹ li. p̄tacto ait. ad viuos aliq̄s mitti ex mortuis. Pro hac ambiguitate remouēda rñdet. Riccard⁹ q̄ aliqui aias exire de receptaculis suis duplici pōt i. tēligi. Vel p diuinā potentia: vel p nām propriā. Primo mō de inferno ⁊ de celo exeunt alique aie non in ppetuū sed ad tps nec de lege cōi sed ex aliqua speciali cā. Sic ē d purgatorio aliq̄ exiūt ad modicū tps añ expletionē pene sue post cuius expletionē illuc ampli⁹ nō reuertunt. In iudicio āt oēs aie tam existētes in celo q̄ in inferno exibunt fm cōem legē vt uine iusticie ad eadē iterū loca cū suis corporibus reuersure ⁊ in eis in ppetuum pmanfure. Per nām Xo p̄p̄iā dixerūt quidā nō posse aias de suis receptaculis exire affirmantes q̄ aia humana nullo mō est mobilis s; locū nec p se nec p accidens. Et si ponat alicubi p substantiā suā nūq̄ mouebit de vbi ad vbi. Sed articulus iste excōicatus est a dño Stephano epō parisiensi. Ideo fm Riccardū dicendū ē q̄ de suis receptaculis exire possent aie que vellent nisi p̄hiberent a superiori virtute. S; de lege cōi exire p̄hibent ille q̄ sūt in purgatorio ante expletū penitentia. ⁊ ille q̄ sūt in inferno ante iudiciū. Ille Xo que sūt in celo ex-

ire nolunt vsq; ad tps resurrectōis resūptio- nis. s. corporū suoz. nisi aliqui videant placere deo ex aliq̄ speciali cā. Vñ videt aliquibus q̄ oēs descenderūt de celo in obitu btē virginis marie pp eius reuerentiā: ⁊ cū ea iterū ascenderūt in celū. Ab Augustino ergo dicunt aie nō posse interesse rebus viuoꝝ p p̄p̄iā nām q̄ eaz virt⁹ nō pōt p̄rie supiori virtuti quā p̄hibent. Itō p hec dicta soluiunt oēs pplexitates. Si igit nō habem⁹ hic ciuitatē manentē? Si tā felix iocundaq; bñfacientib⁹ habitatio disposita est. Si regnū celoz pacifice possidē dū nobis p̄mittit contēnam⁹ infima hec atq; terrena. Et queramus que sursum sūt vt sic puenire possim⁹ ad regionē illā opulentissimā btōꝝ in qua deus bñdictus viuit ⁊ regnat in secula seculoz. Amen.

¶ Sermo vigesimusquartus de pceptōe btē marie virginis de q̄ varie sūt opinionones doctorū: licet festū ab ecclesia celebrē.

Mondū erant abyssi ⁊ ego iā pcepta erā. Sapientia verba sūt ista originalit⁹ p̄ouerbioꝝ viij. ca. ⁊ in epla hodiernē festiuitatis. Q b singularē ⁊ p̄cipuā reuerentiā quā totus mūd⁹ ad virginē gloriōssimā gerit festū pceptionis eius annuatim p terraz orbē solē niter celebrat. Sūt enī tot innumera amplissimaq; beneficia meritis ⁊ intercessionē illius piissime matris a deo p̄re ipsiusq; filio ⁊ spū scō nobis exhibita vt merito ad eā colendā laudandā honorandāq; oibus viribus obligemur. Ipsa nos p̄tegit ab hoste maligno. Ipsa iratū deū pp excrecentes mortaliū iniquitates sepissime placat. Ipsa nomē eius inuocantib⁹ p̄sidia liberalissime p̄stat. Et nō ē q̄ se abscondat a calore charitatis ⁊ beniuolētie sue. Quā ppter vt hodierna die pceptōis illius dignitas agnoscat de ipsa in p̄nti sermone quedāz perpulchra dicemus: audientes aurib⁹ cordis virginē benedictā dicentē verba in t̄bmate posita. Mondū erant abyssi ⁊ ego iam pcepta eram. In qbus triplicē virginis conceptionē distinguemus.

Prima dī diuinālis.

Secda supernalis.

Tertia maternalis.

¶ Deus ab eterno concepit virginē in sua mente oibus puris creaturis preferendam.

44

Prima virginis illibate conceptio dicitur diuinalis. quia. s. ab eterno deus concepit illam in sua matre. Ad quod intelligendum scire debemus quod propositum cordis dei conceptio. unde cum quis delibet aliquid facere dicere solet ita conceptio aio. Sic deus antequam aliquid crearet in sua voluntate firma et incommutabili. proposuit creare unam puellam virginem sanctissimam que esset filij sui vni geniti futura mater. spiritus sancti camera. porta paradisi ac celi regina. Sed hoc loco querendum est vtrum beata virgo fuit. producta ante omnem creaturam. Nam de ipsa ecclesia dicit illud Ecclesiastici. xxiii. ca. Ab initio et ante secula creata sum. Et iterum in epistola huius solennitatis inducitur virgo dicens illud Proverbiorum. vii. ca. Dominus possedit me ab initio viarum suarum antequam quicquam faceret a principio. Ab eterno ordinata sum et ex antiquis antequam terra fieret. Nec dum erant abyssi et ego iam concepta eram. Nec dum fontes aquarum eruperant. nec dum montes graui mole constiterant. Ante omnes colles ego parturiebar. Que verba ita sonare videntur quod ipsa producta fuerit ante productionem quarumcunque rerum. Et si diceretur quod ipsa loquitur quantum ad esse quod habuit in mente diuina non in proprio genere. neque sic erimus de veritate declarati cum secundum doctrinam domini Bonauenture in. i. di. i. Quia. que nunc sunt queque fuerunt a deo producta et. producentur usque in finem fuerunt ab eterno in deo secundum causatiua potentiam et secundum filitudinis presentiam que tamen habent ex tempore actualem existentiam. Elementa itaque et corpora celestia angeli et homines et cuncta que sunt fuerunt in mente diuina antequam essent. ergo non magis hoc competit virgini dignissime quam reliquis creaturis. Et si dicimus quod virgo fuit in proprio esse vel genere ante omnem creaturam tunc irridere nos possent fidei et religionis nostre aduersarij. cum beata virgo nata fuerit ex Joachim et anna sexta etate mundi. que iesum peperit eadem etate et ab vrbis condita anno septingentesimo quinquagesimo secundo. Ideo in hac parte inducimus sententiam Augustini. xii. libro confessio num ubi ait. quod aliquid dei prius altero quattuor modis. Primo eternitate sic deus preceit omnem creaturam. Secundo origine sicut sonus preceit cantum. Tertio tempore sic flos preceit fructum Quarto electione vel dignitate. sic aliquis preeligit fructum magis quam florem. Virgo igitur fuit prior omni creatura excepta natura creata sui. di-

lectissimi filij electione siue dignitate. Sicut a simili dixit de christo iohannes baptista Joannis. i. ca. Ipse est qui post me venturus est qui ante me factus est secundum diuinitatem. de christo dicimus genitum non factum. secundum humanitatem. Non dum christum concepit virgo iohannes in utero matris agebat sextum mensem. Quare Gregorius in omelia exponit ante me factus est. id est. mihi prelatum in dignitate. Et si obieceret. quod angeli sunt prestantiores et digniores hominibus cum sint intellectuales substantie quod virgo sanctissima angelicam sublimitatem excedere potest. Ad hoc respondere possumus ex dictis domini Bonauenture. i. di. xliiij. in questione de vtrum deus potuit virginem facere meliorem. Quod beata virgo potest considerari tripliciter. Primo quantum ad statum naturalis conditionis. et sic fuit paulominus ab angelis minorata. Angelus enim secundum suam essentialem naturam potior est virgine. Secundo quantum ad gratiam conceptionis que data est ei ut conciperet christum essetque verissima eius mater. Et quantum ad hoc transcendit dignitatem omnium creaturarum. omnium hominum. omnium angelorum. Nam in illo vno consensu cum dixit. Ecce ancilla domini. plus meruit consentiendo in conceptionem christi quam omnes creature siue angeli siue homines in omnibus suis actibus motibus et cogitationibus. Et quidem omnes quicunque meruerunt nihil plus potuerunt mereri nisi secundum diuersos status glorie felicitatis eterne. Nec autem virgo illo glorioso consensu meruit primum orbis. dominum vniuersi. extinctionem hominis et omnium gratiarum. donorum et virtutum plenitudinem. Sceptrum regni super omnes creaturas. fecunditates in virginitate. et maternitates vniuersi filij dei. et ut adoret in regno celorum adoratione dulcissime dignioris. Tertio potest considerari beata virgo quantum ad excellentiam glorificationis. quod ut ecclesia cantat. Exaltata est sancta dei genetrix super choros angelorum ad celestia regna. Ipsa namque fuit illud indiuiduum singulare quod et si non in natura in gratia tamen et gloria omnibus angelis est prelatum. Dignitas autem gratie et multo plus dignitas glorie incommensurabiliter transcendit dignitatem nature. Nam et hoc seruauit adhuc in demonibus in quibus domina nature manet integra et splendidissima cum tamen ipsi vilissimi et turpissimi abiectissimi per culpam habeant. magnificata. ergo fuit a deo tam preclare virgo illa delicatissima ut preter filium eius nulla creatura possit exequari. Quod femina super omnia et ab omnibus benedicta. preelectum et dignum vasculum fabricatum a primo artifice. creatum

diuinorum charismatum. Elegit te deus et p̄legit
ut in tabernaculo tuo deus et hō nouē mēib⁹
habiteret. Audeo dicere q̄ pp̄ virginē in mē-
te diuina conceptā p̄ mltā annoꝝ milia añq̄
nascere humanū genus fuit p̄seruatū in eē
Constat enī q̄ pro prima transgressione Adā
et ena nō solū mortis sed annihilationis exter-
miniū meruerūt. Et diuina vltio q̄ acceptōez
p̄sonaz ignorat. sic nec culpā angelicā sic nec
humanā dimississet impune. Sed pp̄ precipuā
reuerentiā quā ad virginē habebat q̄ eaz ab
eterno sup̄ oēs creaturas nō vniendas deo q̄
creande erant dilexit p̄seruari sūt p̄thopla-
sti nec in nihilū redacti. Rō est q̄ hec puella
erat in lūbis Adē fm̄ rōnem seminalē: et potē-
tia p̄ducēde puelle erat ip̄essa in primis pa-
rentibus donec in actū educeret. De ea at̄ de-
bebat nasci iesus qui in adā erat solū fm̄ cor-
pulentā substantiā de virgine educend⁹ et de
nulla alia. Indulgit ergo deus primis parenti-
bus nec eos annihilauit: q̄ sic nō fuisset nata
beata virgo et p̄sequens nec iesus siue deus
carnē humanā vestisset. Ergo p̄ istā nobilem
creaturā saluauit de⁹ primos parentes de pri-
ma transgressione: et Moē de diluuio: et Abra-
ham de cede regū: Isaac de ismaele: Jacob de
esau. Populū iudaicū d̄ egypto: d̄ manu pha-
raonis: d̄ mari rubro: de p̄tate diuersoz regū
tyrānoz: de Nabuchodonosor et captiuitate
babilonica: Dauid d̄ leone: d̄ Holia et d̄ Saul
Et breuit̄ oēs indulgentias et liberationes fa-
ctas in veteri testamēto n̄ dubito deū fecisse
nisi p̄ h̄ amore puelle et reuerētia quā de⁹ ab
eterno p̄ordinauit suis cūctis opib⁹ p̄ponēdā.
¶ Angeli a principio cognouerunt xpm̄ de
virgine nasciturū.

Capitulum. ij.

Secūda p̄ceptio virginis admirande dī
sup̄nalis. Cōceperūt qdē illā angeli dū
a p̄n̄ sue b̄ritudinis cognouerūt xpm̄ icarnā
dū et ex cōsequenti de virgine nasciturū. Ad
qd̄ plenē intelligendū dicit̄ sctūs Tho. i. p̄e. q.
lvij. q̄ in angelis est duplex cognitio. Vna na-
lis fm̄ quā cognoscūt res tū p̄ existentiā suaz
tū p̄ species innatas et hac cognitōe mysteria
grē cognoscere nō p̄nt q̄ ex pura dei volūate
dependent. Si enī vnus angelus non p̄t co-
gnoscere cogitatōes alterius ex volūate eius
dependentes multo minus potest cognoscere
ea que ex sola dei voluntate dependēt. Est at̄
alia angeloz cognitio que eos beatos facit q̄
vident verbū et res in verbo: et hac quidē visio

ne cognoscunt mysteria gratie et quidē omīa
nec equaliter oēs: sed fm̄ q̄ deus eis veluerit
reuelare: ita tñ q̄ superiores angeli p̄spiciat⁹
diuinā sapientiā cōtemplantes plura myste-
ria et altiora in ipsa dei visione cognoscūt que
inferioribus manifestant eos illuminādo. Et
hoꝝ etiā mysterioꝝ: quedā a principio sue cre-
ationis cognouerūt: quedā x̄o post modū s̄z
q̄ eoz officij cōgruit. Quare et mysteriū in-
carnationis in generali sumptū oibus reuela-
tū est a principio sue beatitudinis. Cuius rō
est q̄ hoc ē quoddā generale principū ad qd̄
oīa eoz officia ordinantur. Vēs enī sunt ad
ministratoriū spiritus in ministeriū missi p̄-
pter eos qui hereditatē capiunt salutis. ut dī
ad Hebr̄eos ca. ij. qd̄ quidē sit p̄ incarnationis
mysteriū. Vnde oportuit d̄ hoc mysterio oēs
a principio cōmuniter edoceri. de hoc sic dicit̄
Aug⁹ li. v. sup̄ Beneficium ad litteraz. Sic fuit
incarnationis mysteriū absconditū a seculis i
deo ut tñ innotesceret principibus et p̄t̄rib⁹
in celestibus. Loquendo tñ de sacramento in-
carnationis q̄tū ad speciales conditōes. Sic
nō oēs angeli a principio de oibus sūt edocti:
imo quidā etiā superiores angeli postmodū
didicerunt. ut refert Dionysius. vij. ca. de ce-
lesti ierarchia. Vñ paulus ad Eph̄sios. iij.
ca. dicebat. Adhibi at̄ oīm sanctoz. i. ap̄loꝝ mi-
nimo data est gr̄a hec in gentibus euangelica
re inuestigabiles diuinitas xpi et illuminare oēs
que sit dispensatio sacramenti. i. redemptōis
p̄ xpm̄ facte que dispensabilis est gentibus sic
et iudeis fm̄ glo. Nicholai de lira. absconditi a
seculis in deo q̄ oīa creauit ut innotescat prin-
cipibus et p̄t̄rib⁹ in celestibus p̄ ecclesiam
multiformis sapientia dei fm̄ p̄c̄finitionē se-
culoz quam fecit in xpo iesu dño n̄ro. hec ibi.
¶ Hoc loco dicit̄ Nicholaus de lira q̄ angeli
sancti non cognouerūt ad plenū mysteriū xpi
incarnati extendendū et dilectionē vsq̄ ad vo-
cationē gentiū: donec predicatibus ap̄lis fuit
impletū. Quia ante habuerūt tñ simplicē no-
ticiā que p̄t dici abstractiua in q̄tum est rei
non presentis. Sed qñ fuit impletū habuerūt
noticiā experimentalem siue intuitiua. Sicut
astrolog⁹ p̄ motū celi certitudinaliter cogno-
scit eclipsim futurā tñ adhuc perfectius eam
cognoscit qñ videt eā actu existentē. Alij x̄o
dicūt q̄ angelis innotuit mysteriū xpi de vo-
catione gentiū simplici et oī mō p̄ ecclesiā. i. p̄
predicationē ap̄loꝝ qd̄ tñ q̄tū ad hoc antea

nullo mō cognouerant. Quicquid sit negare nō possum⁹ q̄ a principio sue bñtudinis vt ē predictū reuelationē habuerūt de xpō de virgine nascituro. P̄nto nanq; q̄ post illā solennissimā victoriā quā habuerunt de lucifero ⁊ sequacibus suis dū plenā bñtudinē obtinuisent. Quia angeloz ruentū sedes erāt vacue benigne rex celoz excelsus de⁹ suo mō oibus dixerit. Astra matura. Omne creature nobilissime. Vaudere ⁊ exultare qm̄ ex hoib⁹ saluādis iuxta vniuersiusq; merita vri ordines pficient ⁊ implebunt ruine. Ad id vō creque dū dū venerit plenitudo t̄pis. Sponsā accipiam puellā vnā virginē ⁊ plenā grā in cuius vtero spū scō cooperante incarnabit filius meus vnigenitus ⁊ dilectus. Sonuit hec vox cū ingenti leticia in mentibus angeloz qui p̄ multa annoz milia virginē piissimā p̄stolātes miro illā colebant affectu; nec angelis tñ innotuit virgo dei filiū in suo vtero gestaturā. Sed insup multis patrib⁹ patriarchis atq; p̄phetis quibus incarnationis mysterium fuit diuinitus reueratum.

¶ Beata virgo absq; infamia culpā originalem contraxit a qua fm̄ opinionē aliquoz preseruata fuit.

Capitulum. iij.

Tertia cōceptio virginis sacratissime dī maternas; qm̄ cōcepit eā mī sua. Et qm̄ pceptionis officiū publice fit in ecclesia. Scire pteriq; cupiūt; vtrū btā virgo fuit cū p̄tō originali concepta. Et vt clare oīa denudent tria sunt in hac parte notanda. Prīmū q̄ pceptio p̄tō dupliciter sumi. Vno mō p cōmixtiōe semini in copula viri ⁊ mulieris. Alio mō p animatione que fit dū aīa simul creat ⁊ infunditur a deo in corpore iā formato. Scdm̄ notandū q̄ p̄tō originale duobus modis habetur. s. formaliter ⁊ radicaliter. Accipiendo cōceptionē priūto mō; virgo nō habuit originale formalit̄. qz originale formaliter est in aīa ⁊ solū eniūlibz p̄tō est aīa subiectū vt declarat fr̄cisc⁹ de marone i suo. iij. Petr⁹ de cādia ⁊ sc̄tū Thō. iij. parte. q. xviij. Sicut enī virtus est qualitas spūalis ita et virtū. Tertium notandū q̄ radicaliter ⁊ in eā p̄tō originale est in carne. Vnde doctores theologi dicunt q̄ p̄tō originale est infectio quedā in aīa contracta ex eius vnione ad carnē concupiscibilē seminātā. vt enī ait fr̄ciscus de marone in suis sermonibus. Sicut corpus ad induit⁹ sordido vestimēto ingnat⁹ ab eo. sic spūs rōnalis

qm̄ induit corpore infecto p̄ concupiscentiam genito dī maculari. Et sicut in veteri testamento fuit lex posita Leuitici. xiiij. ca. q̄ quicumq; intraret domū leprosam efficeret imund⁹; ita aīa ex eo q̄ intrat corpus quasi domū leprosa efficit imunda. Et vt ingt Petr⁹ de cādia Extrahere originale competit hoibus. ppter demeritū priū p̄tō ⁊ diuinū decretū liberare obligans filios. Ade ad penā dāni pro crimine tali. Nec sufficit solū demeritū priū parentis ad hoc q̄ concupiscibiliter ab eo descendens contrahat p̄tō originale sed requirit diuinū decretū. Sanctissima ergo virgo licet ex honestissimis parentibus carnē dixerit. tñ caro illa fuit cōcupiscibiliter p̄pagata. Nec admittenda est illi vulgi falsa snia q̄. s. virgo cōcepta fuerit spū scō coopante sine virili semine ⁊ absq; viri ⁊ mulieris copula. Hec tñ est ⁊ p̄nciosissima opinio ista licet apparenter videat⁹ ad virginis laudē accedere. Sed nō eget deus mendacio nro. Et vt refert Aug⁹ in li. 8. mēdacio. Admendaciū maxime p̄nciosū est qd fit in his que ad xpianā religionē p̄tinent. Et iterum idem Aug⁹ pertractans illud apostoli i. ad Corinthios. xv. ca. Inuenimur falsi testes. ait Perhorrendū est aliquid falsē deo dicere etiam si ad laudem eius videatur pertinere nō enim inuori sed maiori fortasse scelerē in deo laudatur falsitas quā vituperetur veritas. Sic damnabiliter cum falsitate virginem laudant qui eam de spiritu sancto conceptam temere predicant. Vidi ⁊ ego in plerisq; locis depictas imagines Joachi ⁊ anne sese osculo obutantiū inferiusq; rubricam sic continentem. Qualiter anna accepto osculo a suo viro Joachim concepit in vtero virginem mariam. Deliramēta sunt ista que ⁊ virginē sūme displicent. quare ⁊ de peccato originali formaliter sumpto restat veritas differenda. An. s. dū aīa corpori suo fuit vnita originale maculam contraxit. Et circa hoc diuersimode doctores loquuntur. Ex quo duplex est huiusmodi rei famosa opinio. Prīma eorū qui dicunt virginem originale habuisse a quo statim per sanctificationē fuit mundata. Secunda opinio modernorū qui asserunt virginem a p̄tō originali preseruātā. Prīma opinio habet tria. s. firmitatē rationū cōgruam; ⁊ impeccabilitatē. Prīmo habet firmitatem qm̄ multi sancti deuotissimi clarissimiq; doctores illā docuerunt. Ex quibus aliquos

explicabimus. Infrascripti nāq; oēs expresse
fatent virginē in originali conceptam.
Anselmus in libro *Cur deus homo*.
Bedda in omelia sup *Adissus* est.

Cassiodorus.

Hugo in libro de sacramentis.

Alanus in expositione simboli arbanasij.

Guilelmus altissiodorensis.

Guilelmus cancellarius parisiensis.

Henricus de gandauo in quodlibetis.

Guilelmus durandi in rōnali diuinorū offi.

Et de ordine fratrum predicatorū.

Scotus Thomas de aquino.

Hugo cardinalis in expositione luce.

Albertus magnus.

Petrus de tarantasio q fuit *Inno* quintus.

Jacobus de voragine.

Durandus postea epus meldenfis.

Merneus generalis ordinis.

Petrus de palude.

Jacobus de lausana epus lausanensis.

Hugo de argentina.

Nicholaus treuetz.

Robertus olcoth.

Martinus qui fecit cronicas.

Vincencius qui fecit specula.

De ordine minorum.

Aluarius hispanus.

Joannes de rupella.

Robertus conton.

Alexander de ales.

Bonauentura.

Ricardus de media villa.

Reginaldus archiepiscopus rothomagensis.

Joannes Rigaldi.

Nicholaus de lira.

Beltrandus de turri cardinalis.

Bartholomeus de pisis.

Siraldus oddonis in libro de figuris.

De ordine heremitarum.

Egidius de roma.

Gregorius de arimino.

Bernardus oliucri.

Joannes theotonicus.

Jordanus theotonicus.

Joannes steringacij.

De ordine carmelitarum.

Buido epus maioricensis.

Paulus de perusio.

De collegio canonistarum.

Joannes theotonicus glosator decreti in ca.

pronunciandū de con. di. iij.

Bartholomeus brixienfis. Et *Raymundus*
in titulo de ferijs.

Guilelmus durandi in speculo iudiciali.

Joannes andree in ca. conquestus de ferijs.

Buido archidiaconus in ca. firmissime de cō
se. di. iij.

Bernardus in sup virginis amator precipu

in epla ad canonicos lugdunenses reprehendit

celebrantes festū conceptionis. De quo q

dē aiūt et forte fide. q post mortē visus est cui

dā suo discipulo in veste fulgenti in qua erat

macula quedā cui indicauit h significare ma

culā eius: qz tenuerat virginē in pctō origina

li conceptā. Scūs Xo Tho. et Bonauentura

dicunt q p festū cōceptionis de virgine cele

bratū nō dāt intelligi q in sua pceptōe fuerit

scā aut q fuerit sine originali. Sz qz quo tpe

sanctificata fuerit ignorat. celebrat festū san

ctificatiōis eius potius q cōceptionis in die

conceptiōis ipsius. ¶ Scō opinio ista habz

rōnum congruitatē. Adducunt aut plures cō

gruentes rōnes quibus ostendit q virgo ori

ginale contraxit. Et prima est qz soli xpo filio

dei ac ipsius virginis bñdicte conuenit immu

nitas ab oī pctō. qd probat auctoritate scōz

Ingt enī Grego. li. xij. moralium. Nullus sine

pctō est nisi ille qui in hunc mūdū nō venit ex

pctō. Et Hiero. in euangelio filij prodigi. So

lus deus est in quem pctm cadere non pōt. Et

Aug⁹ in expositione psalmi. xxx. Xps oēs pec

catōres inuenit solus sine pctō venit. Et idēz

in li. de nuptijs et cōcupiscentia. Dēs sub pec

cato nascimur et p vnū solūz qui sine peccato

natus est liberamur. Et idēz in Encheridion

Per mediatorē qui solus sine peccato natus

est reconciliari nos oportebat. Et hanc sentē

tiam idēz Augustinus refert li. i. et ij. contra

Julianum. Et li. iij. de baptismo paruulorum

Et in li. de fide ad petrū. Et in li. de perfectio

ne iusticie. Et in epla ad optatum epm. Et in

epistola ad Valerium. Ex quibus apparet q

cum de solo xpo doctores affirmant q fuerit

sine pctō. et virgo munda fuit ab oī culpa mor

tali et veniali igitur dabitur sibi culpa origina

lis. Scda rō ad hoc insinuandū est qz xps fuit

vnīuersalis redemptor: ergo redemit virginē

sed si nullū habuisset pctm non fuisset redem

pta. ¶ aut ipsa habuit originale: aut xpus non

fuit vnīuersalis redemptor. Hinc Leo papa

in sermōe de natiuitate ait. Dñs nř iesus xps

monstrat peccatorum destructor sicut nulli a reatu liberum reperit ita liberandis oibus venit. Et Hieronimus in omelia super Mattheum inquit. Nota dum in genealogia saluatoris nullam sanctarum assumi mulierem sed eas quas scriptura reprehendit ut qui pro peccatoribus venerat de peccatricebus nascens oim peccata deleat. Et ad Romanos. iij. ca. apostolus dicit. Quis enim peccauerunt et egent gloria dei. Et v. ca. Per unum hominem in hunc mundum peccatum intravit et per peccatum mors et ita in oes homines mors pertransiit in quo omnes peccauerunt. Tertia ratio quare videtur quod virgo originali culpe subiacta est quod de necessitate penas illi culpe debitas incurrit. Nam et penalitates contraxit et mortem evitare non potuit et si ante christum decessisset non intrasset celum quousque fuisset per christum ianua aperta sed cum patribus iussit ad limbum. ¶ Tercio ista opinio habet impeccabilitatem. Non equidem rei sunt habendi nec blasphemii censendi quod de virgine sic loquuntur cum peccatum originale culpa sit tracta non acta per cuius deletionem ac remissione christo filio suo omnes ingentes debemus gratias. ¶ Secunda opinio que magis innititur pietati est illorum qui asserunt virginem ab omni labe culpe originalis immunem a qua preservata fuit. Et ut inquit Franciscus in sermonibus suis. non obstante tali preservatione nisi dñi dici potest fuisse peccato obnoxia. Quia quicumque aliquis defectus convenit alicui ex sua natura potest ei attribui quantumcumque ille defectus ei auferatur cum dñs. Quis declinaverunt simul inutiles facti sunt. et tamen hoc de facto nunquam fuit verum quod semper aliqui inveniuntur boni. Sed hoc dicitur quia quantum est ex se ita esset nisi essent divina gratia preservati. Item dñs in psalmo. Omnis homo mendax. ergo arguit Augustinus martyres fuerunt mendaces. Ideo dicendum quod martyres fuerunt mendaces quantum erat de se nisi spiritu divino illustrati fuissent veraces. Insuper Job. iij. ca. scribitur. Ecce qui serviunt ei non sunt stabiles et in angelis suis reperit pravitate. quorum primum ad bonos angelos secundum ad malos refert ut exponit Gregorius in moralibus. et tamen boni angeli non sunt instabiles cum sint in gratia confirmati ut patet in iij. Sententiarum. dñs ergo istud quod quantum est ex se sunt instabiles nisi essent gratia confirmati. Sic et beatissima virgo quantum erat de se ex conditione nature erat apta nata contrahere peccatum originale sed illud non contraxit ex privilegio speciali. Ad quod suadendum inducuntur infra scripte rationes.

Prima dñs priorum solutio.

Secunda possibilis preservatio.

Tercia virginis exceptuatio.

Quarta puritatis comparatio.

Quinta honoris exhibitio.

Sexta gratie completio.

Septima divina revelatio.

¶ Prima ratio dñs priorum solutio. Nam rationes inducte per prima opinionem solvi facile possunt. Et dñs dñs quod esse absque peccato puenit soli christo ergo non virgini. Respondet quod christo convenit per naturam virginis non per naturam sed per gratiam. Et ad illud quod adducebatur quod christus fuit universalis redemptor ergo redemit virginem ergo ab originali. Dicitur quod redemit eam ab originali preservando. Si quis vero quereretur quod christus potuit virginem redimere preservando qui nondum erat incarnatus cum anima virginis corpori suo unita fuit. Respondere possumus quod beneficia incarnationis christi communicata sunt non solum patribus et futuris sed et preteritis. Nam ipse caput est omnium electorum et patrum et patriarcharum et prophetarum veteris testamenti ut docet Alexander in. iij. summe. qui antequam christus incarnaretur ex eo quod ipsum fide incarnandum cognoscebant atque credebant diligebantque Iesum meruerunt fieri membra eius qui licet nondum esset homo in re erat tamen homo et deus incarnandus in spe cuius gratia multa illius beneficia fuerunt prestita. Sic et in proposito cum deus precelegisset virginem sui filij futuram matrem merito ipsius filij incarnandi a contagione culpe originalis voluit preservare. Ad tertiam vero rationem qua dicebatur quod virgo de necessitate incurrit penas originali debitas. Respondemus quod penas illas incurrit de necessitate nature que quantum in se erat contrahere habebat personam virginis nisi fuisset ab originali preservata. Et sicut circumcisio vel baptismus penalitates comparant. Nam illi quibus per circumcisionem originalis culpa remittebatur et illi quibus per baptismum nunc dimittitur a penalitatibus non liberantur. Et scripti patres qui sine aliquo peccato decedebant trahuntur ad limbum. Ita licet beatissima virgo preservatione hac habuisset. nihilominus penalitatibus et morti in se obligata fuit. Nam ut videtur verbis sancti Thome. iij. pre. q. xxvij. arti. i. in responsione ad tertium ar. Beata virgo sanctificata fuit et nos addimus preservata a peccato originali quantum ad maculam personalem non tamen fuit liberata a reatu quotum nam tenebatur obnoxia. ¶ Secunda ratio qua probatur virginis immunitas ab originali culpa dñs

possibilis preseruatio. Potuit namque deus illā sic preseruare, et si potuit debuit; cū precelegisset eam suā immaculatā et dilectissimā sponsam. Quare franciscus de marrone in suo. iij. sic scribit. Quanto aliquid agens est perfectius tanto citius potest suū effectū inducere in passū. deus autem est agens perfectissimū. Sed agens nāle effectū suū inducit in primo instanti sicut pater quod generatio lucis a sole fit in instanti. Insuper quoniam aliquid potentia potest in duas operationes oppositas si in primo instanti potest in illā ad quā minus inclinatur multo fortius in illā ad quā magis inclinatur. Sed potentia volitiva potest in dilectionem et odium. et deus maxime inclinatur ad diligendum. Sed in primo instanti potuit virginē odire quod multo fortius potuit ipsā diligere. et hoc preseruando ne inficeretur originali culpa. Adhuc legislator qui potest legem condere potest in legem dispensare et illā destruere. Sed decreto diuino prosperare actualē culpā primorum parentū factū est ut omnes ab eo concupiscibiliter descendentes nascerentur filij ire. ergo eodem decreto potuit cū virgine dispensari ut per nullo instanti fuerit filia ire. Sicut enim potuit deus si originale contraxit in prima sanctificatione illā mundare ita eque potuit simul et semel eā sanctificando preseruare. Sed reuera non dubium quod multa possit facere deus et multiplica quod intellectus intelligere. nihilominus non nisi ex pietate et singulari deuotione cogimur acceptare sic fecisse deū sicut facere potuit et virginē ad filiā a peccato preseruasse. Tertia ratio ad ostendendam virginis mundiciā ab originali culpa dicitur exceptuatio. Sic enim excipitur a generalitate mulierū quod tunc ad preceptum et partum quod ut scribitur Genes. iij. ca. Et dictum fuit eue. In dolore paries filios quod et ad omnes alias mulieres spectare cognoscimus. virgo tamen concepit sine rubore et peperit sine dolore. Ita etiam excluditur a generalitate mulierum et virorum quod tunc ad nequicias peccati. Vnde Augustinus in libro de correptione et gratia inquit. Quod de peccatis agitur nullā de matre domini volo facere questionem quia excepta si omnes sancti et sancte interrogarentur si peccatum haberent quod aliud dicerent nisi quod iocunditas ait. Si diceremus quod peccatum non habemus ipsi nos seducimus et veritas in nobis non est. Et quod dicitur quod omnes peccauerunt. Respondetur quod duplex est vniuersalitas. Vna politica. alia logica. In vniuersali logica vna particularis intermit vniuersale. Vniuersali autem politice non adducuntur ab ipsa distrabentes vnam vel plures par-

ticulares ut dicendo omnes de ista ciuitate sunt sani. omnes currunt ad specacula. tamen aliqui sunt infirmi aliqui in domo. Et sic Matth. iij. dicit. Exibat ad iocundem hierosolima et omnis iudea et omnis regio circa iordanem. Quarta ratio faciens ad confirmandam opinionem istam dicitur puritatis comparatio. Debuit quidem virginis puritas supercedere puritatem quatuorquingentorum aliarum creaturarum et angelorum et hominum. Vnde Anselmus libro de conceptu virginali inquit. Decuit ut illius hominis conceptus de matre purissima fieret que ea puritate niteretur qua sub deo maior nequit intelligi cui deus pater vnicū filium suū sibi equalem de corde suo genitū ita daret disposuit ut esset vnus idemque dei et virginis filius. Scimus Thoma in i. sententia. di. xliiij. arti. iij. in ratione ad tertium articulum dicit. Puritas intendit per recessum a principio. In rebus autem creatis nil purius eo quod est sine contagione peccati qualis fuit puritas beate virginis que a peccato originali et actuali immunis fuit. Si ergo beatissima virgo peccatum originale contraxisset tunc puritas eius non excessisset puritatem aliorum. Nam angelus creatus fuit sine aliquo labe peccati. Sic et anima primi hominis et mulieris. Quinta ratio pro hac opinione dicitur honoris exhibitio. Debet utique filius honorare matrem quod potest quoniam ut inquit Hieronymus. parentibus nemo potest reddere quod tenet. Sed Christus potuit honorare matrem illā preseruando ab originali culpa. igitur debuit ita facere. Sexta ratio dicitur gratie completio. Fuit equidem in virgine tanta gratie plenitudo quāta capere potuit aliqua purae creatura. Ideo angelus eā dixit plenā gratia. Luce. i. ca. Et Hieronymus in sermone ad paulā et Eustochium inquit. Ceteris per partes prestat Mariæ vero totā se refudit gratie plenitudo. Quare pro nullo instanti defecit illi gratia. quod tamen non fuisset si ad modicum originalis culpa habitasset in anima eius. Item ut inquit Franciscus. Ipsa fuit virgo virginum. Si contraxisset originale virginitas eius fuisset diminuta. Nam virginitas angelorum que spiritualis est de qua Hieronymus dicit. Semper est angelis cognata virginitas. est maior virginitate corporali. Et ideo si fuisset virginitas anime marie per originale corrupta non esset par cum virginitate angelica. Septima ratio dicitur diuina reuelatio. Cepit namque celebrari festum preceptionis virginis marie reuelatione dei. Nam ut scribit Anselmus cantuariensis dum quidā venerabilis abbas remensis cenobij belesii nomine missus fuisset a Guillelmo

25
angloꝝ rege in dacia dū peractis que sibi cō
missa fuerant: ad angliā redire cuperet ingres
sus est mare vbi postq̃ p spatū prospere na
uigauit: vt solet esse. tēpestas valida cepit na
uigantes terrere. fatigatis igit nautis nec vl
tra valentibus se inuare: remis fractis: funib⁹
ruptis: cadentibus velis. spes salutis amittit
et nihil sibi nisi subuersionis iudiciū expectat.
Quoq̃ essent de corpōꝝ salute desperati. curā
solūmodo aīaz creatori suo magnis clamori
bus cōmendarent et bīām genitricē dei ma
riā matrē miserōꝝ in suū auxiliū inuocarent:
conspiciūt quendā venerande habitudinis vi
rum pontificali insula decoratū stantem pri
mū nauī. Qui aduocans ad se abbātē heluin⁹
his verbis alloqui cepit. Vis periculū maris
euadere? Vis in priā tuā sanus redire? Quōq̃
cū fletu id solū desiderare dirisset. Tūc ille ait
Scias me a dñā nra dei genitricē ad te missū
vt si meis dictis obtemperare volueris salu⁹
cū comitantibus ad portū deuenies. Spopō
dit ille se facturū oīa. Qui vir ille. pmitte mihi
q̃ dicm conceptionis mris xpī solenniter cele
brabis et celebrādū predicabis. At heluin⁹. Et
quo inquit die festū istud erit mihi celebrādū
Sexto ait ydus decembris vterisq̃ officio na
tiuitatis. excepto q̃ nomen natiuitatis muta
bis in nomen conceptionis. his dictis ille dis
paruit. Et sedata tempestate abbas cum reli
quis applicuit ad litus. Et que viderat quib⁹
potuit notificauit. Statuitq̃ in remensi ceno
bio ipsū festum celebrari. Sic paulatim excre
scere cepit deuotio xpīanoꝝ ad conceptiones
virginis excolendā q̃ tū tpibus istis vt appa
ret vbiq̃ terraz ab oib⁹ preconizet. Oēs cle
rici oēs religiosi de concepta virgine festiue
officiū dicūt. At et Sixtus quartus pontifex
maximus p suas lras ad perpetuā rei memo
riā statuit vt p totā octauā huius conceptōis
officiū protendat. concedens eandē indulgen
tiā oib⁹ qui misse et horis canonicis adesse cu
rauerint que concedit p festo et octaua corpis
xpī. Planū iā est q̃ hec opinio sedā indies ro
borat et pficit et magis videtur fore consona
pietati. Et fin sniam Hostiensis alioꝝq̃ do
ctorū. Quā sunt diuersa iura et opinionēs non
contra deū nec p bonos mores. humaniorē sen
tentia est preferenda ceteris paribus. extra de
transac. ca. fi. vbi glosa sup verbo humaniorē
p̃poniores inqt esse debemus ad absoluendū
q̃ ad condēnandū. vt in. ca. ex litteris de pba.

et ff. de accusa. et obligat. l. arrianus. Neq̃ tū
vter dictis colligi pōt festum conceptōis re
fertur ad transfusionē seminis d quo fuit for
matū corpus virginis que dī prima cōceptio
hoīs. q̃ licet fuerit sine pctō parentū virginis
fuit tū cū feditate et deordinatōe nature. vt re
fert dñs Beltrandus cardinalis in expositōe
eplē serte ferie quattuor tempōꝝ de aduentu
Sed festum illud ordinat ad sedā conceptio
nem fmi quā virgo fuit concepta et in esse nālī
humano et in esse spiritali gratioso. i. in ani
matione illius benedicti corpōis que fuit dū
post primā cōceptionē forsan octogesimo die
Nam dī q̃ corpus masculi animat quadrage
simo die. femine xō octogesimo. Et hoc mō
si fuit de pctō originali preseruata. de ista cō
ceptione sedō mō sūpta facimus ad virginis
laudē festū referentes grās oīpotenti deo qui
aduocatam nram tanto priuilegio decorauit.
Si aut pctū originale contraxit a quo tū per
sanctificationē mundata anteq̃ nata tunc fe
stum sub noīe conceptionis ad ipsam sanctifi
cationē refertur. Vt xō iam sinez dicendi fa
ciamus conemur virginez affectione singula
rissima et reuerentia qua possumus prosequi
vt sic mereamur ipsa interueniēte sui filij gra
tiam acquirere et gloriā celestem tandem letā
ter ingredi. Amen.

¶ Sermo vigesimus quintus de sancta nobi
li et digna natiuitate virginis gloriose.

Egredietur uirga de
radice iesse et flos de radice ei⁹ asce
det. Isaie prophete verba sunt ista
ca. xi. Dum recolitur memoria na
tiuitatis virginis gloriose debet hūana mens
in magnā leticiam proflire. Nam ecclesia le
git sermonem sancti. Augustini sic dicentis.
Adest nobis dilectissimi optatus dies beate
ag. venerabilis semp virginis marie. Ideo cū
sūma exultatione gaudeat terra nra tante vir
ginis illustrata natali. Hec enī est flos campi
de qua ortū est preciosū lilium conualliuꝝ per
cuius partum nā mutatur prothoplaustoz
quo deletur et culpa. Et in antiphona dī. Luz
iocunditate natiuitatem beate marie celebra
mus vt ipsa pro nobis intercedat ad dominū
iesū xpī. Ideo opterea vt ad natiuitatis huius
preconia extollēda incitemur in hoc sermōe d
ipsa nascēte virgine verba facimus que desi
gnatur noīe virge ab Isaiā ppheta in verbis

assumptis p themate. **P**redixit quippe **I**sai
as virginē ex progenie dauid oriūda designa
tā noie virge que fuit rectissima sine aliq cur
uatione ad inania bona et transitoria mundi.
fuit et plenissima qz in ea fuit oē foliū scō:uz
sermonū et oēs fructus scōrum operationū
et ois flos scōrum virtutū. Quinimo ex ipsa p
diit flos floz et fructus fructū bñdictus iesus
filius eius et dei. Et qz hec prophetia sit dicta
de xpo p3 p translationē chaldaicā q in hoc lo
co sic h3. **E**xurget rex de filiis ysai et messias d
filiis filioz eius. **I**git de ipsa nascente virgi
ne tria mysteria cōtemplemur.

Primū sanctitatis. **F**uit ista natui
tas sancta nobi
Scōm nobilitatis. **L**is et digna.
Tertiū dignitatis. **L**is et digna.

Qz beata virgo fuit in vtero matris sancti
ficata. ex qua sanctificatione fomes in ea nul
lum actū habuit et ab oī pctō preservata.

Capitulum j.

Primo contemplemur virginis nascenti
tis sanctitatē. **F**uit nāqz ante sancta qz
et vtero nata. Et h3 hoc nō tradat in scriptura
sacra expresse. verūtū vt dicit scūs **T**ho. iij. p.
te. q. xxvij. **R**ōnabiliter id credimus qm illa q
genuit vnigenitū a pfe plenū grē et veritatis.
pfe oib3 alijs maiora gratie privilegia debuit
accipere. **I**nnuimus aut quibusdā alijs hoc
fuisse concessū vt in vtero sanctificarent ergo
et virgini nō fuit negatū. **D**ictū nāqz fuit **J**e
remie sicut p3 eiusdem. i. ca. **A**nteqz exires de
vulua sanctificauit te. Et de ioāne baptista di
xit angelus **L**uce. i. ca. **S**pūs scōs replebit adhuc
ex vtero matris sue. **S**ed in hoc loco tres dif
ficultates se offerunt.

Prima vtrū beata virgo fuit sanctificata añ
animationem.

Secda vtrū fuit mūdāta ab infectione fomitis

Tertia vtrū p sanctificationem in vtero fuit
preservata ab oī peccato.

Pro prime difficultatis declaratiōe **R**ōn
det scūs **T**ho. vbi. s. qz sanctificatio de qua lo
quimur nō ē nisi emūdātiō ab originali pctō.
Sanctitas enī est perfecta mundicia vt dicit
Dionysius. xij. ca. de diuinis no. culpa at non
pōt emūdāri nisi p grāz cui subiectū est sola
creatura rōnalis. **E**t ideo ante infusionem aie
rōnalis beata virgo sanctificata non fuit. **E**t
hoc figuratū fuit p sanctificationē taberna
culi. **E**xodi vltimo ca. de quo dī. **P**ostqz cun
cta pfecta sunt operuit nubes tabernaculum

testimonij et gloria dñi impleuit illud. **T**aber
naculū virginē significat de q dī in ps. **S**ctifi
cauit tabernaculū suū altissimus. que sanctifi
cata fuit postqz cuncta eius pfecta sunt. i. cor
pus et aia vel in ipsa animatione si fuerit ab
originali preservata. vel statim post ipsā ani
mationē si originale contraxit. **E**t si obieceret
qz alij sanctificati sunt ante animationē ergo
et virgo. **M**ā **J**eremie dictū fuit. pñsqz te for
marē in vtero noui te **M**ō at infundis aia añ
corporis formationē. **S**iliter et de ioanne ba
ptista dīc **A**mbrosius sup lucā. qz nōdū inerat
ei spūs vite et iā inerat ei spūs grē. **A**d hoc rñ
det scūs **T**ho. qz dñs dicit ante formationē
in vtero **J**eremiā nouisse noticia predestina
tionis. sed sanctificasse se dicit eū nō ante for
mationē sed anteqz exiret de ventre. **D**e brō
in sup ioāne baptista nō est intelligendū qz spī
ritus vite dī aia viuificans. sed fm qz spūs dī
acer exterius respiratus. vel pōt dici qz nōdū
inerat ei spīritus vite. i. aia qz ad manifestau
et cōpletas operationes ipsius. **S**ecda diffi
cultas erat an brā virgo mūdāta fuit ab infe
ctione fomitis. **E**t ad hoc inuestigandū seque
mur scm **T**ho. qui ait. qz circa hoc sunt diuer
se opiniones. **Q**uidā enī dixerūt qz in ipā san
ctificatione brē virginis qua fuit sanctificata
in vtero totaliter fuit ei fomes substractus.
Quidā **X**o dicunt qz remansit fomes qz tum
ad hoc qz facit difficultatē ad bonū sublatu
tū fuit qz tum ad hoc qz facit pronitatē ad malū
Alij **X**o tenent qz sublatu fuit fomes qz tum
ptinet ad corruptionem psonē put impellit
ad malū et difficultatē facit ad bonū. **R**eman
sit tñ in qz tum ptinet ad corruptionē nature p
ut. s. est cā traducedī originale pctm in prolem
Nōnulli **X**o affirmant qz in prima sanctifica
tione remansit fomes fm essentiā sed ligatus
fuit. in ipsa at conceptione filij dei fuit totali
ter sublatu. **A**d hoc at intellectū oportet cō
siderare qz fomes nihil est aliud qz inordina
ta concupiscentia sensualis appetitus habitua
lis tñ qz actualis concupiscentia est motus pcti
Dicit at cōcupiscentia sensualitatis esse inordi
nata in qz tum repugnat rōni. qd quidē sit in
qz tum inclināt ad malū vel difficultatē facit
ad bonū. **E**t adeo ad ipsā rōnem semitis pri
net qz inclināt ad malū vel difficultatē faciat
in bono. **V**n ponere qz remansit fomes in brā
virgine nō inclinans ad malū est ponere duo
opposita simul. **S**iliter nō est intelligibile qz

remanſit fomes inq̄tū ptinet ad corruptiōez
nature n̄ inq̄tū ptinet ad corruptiōē pſone
Reſtat ḡ vt dicamus q̄ vel totalit fomes fue
rit ab ea ſublatus p̄ primā ſctificatiōē: v̄l q̄
fuerit ligat⁹. Poſſet tñ q̄s dicere q̄ totaliter
fomes fuit ſublatus hoc mō. q̄ p̄ceſſū fuit aīe
b̄tē virgis ex abūdātia gr̄e deſcēdētis i ipſā
vt talis eſſet diſpoſitio viriū aīe q̄ inferiores
vires nunq̄ mouerent ſine arbitrio rōnis ſic
dictū eſt fuiſſe in xp̄o quē cōſtat peti fomitē n̄
habuiſſe. Et ſicut fuit in Adā an̄ petm̄ p̄ origi
nalē iuſticiā itaq̄ q̄tū ad hoc gr̄a ſctificatiōis
in virgine habuit vim originalis iuſticie. Et
q̄uis hoc poſitio ad dignitatē virginis m̄is
ptinere videat⁹: derogat tñ in aliquo dignita
ti xp̄i abſq̄ cui⁹ virtute nullus a prima dāna
tione liberatus eſt: q̄uis p̄ fidē xp̄i aliqui ante
eius incarnatiōē ſint ſm̄ ſp̄m̄ ab illa dāna
tione liberati: tñ q̄ ſm̄ carnē aliquiſ ab illa dā
natione liberet nō videt fieri debuiſſe niſi p̄
incarnatiōē eius in qua primo debuit imu
nitas dānationis apparere. Et iō ſicut aī im
mortalitē carnis xp̄i reſurgentis nullus ad
ept⁹ fuit carnis immortalitē. Ita incōueniēs
etiā videt dicere q̄ ante carnē xp̄i in qua nul
lū fuit petm̄: caro virginis m̄is ei⁹ vel cuiuſ
cunq̄ alterius fuerit abſq̄ fomite q̄ d̄r lex car
nis ſiue mēbroz. ⁊ iō melius videt dicendū q̄
p̄ ſanctificatiōē in vtero nō fuerit ſublatus
virgini fomes ſm̄ eſſentiā ſed remanſit ligat⁹
nō quidē p̄ actū rōnis ſue ſic in viris ſanctis
q̄ nō ſtatim habuit vſū liberi arbitrij adhuc
in ventre m̄is exiſtens: hoc enī ſpeciale priui
legiū fuit xp̄i: ſed p̄ gr̄am abundantez quā in
ſanctificatiōe receperat ⁊ ēt p̄fectius p̄ diui
nā p̄uidentiā ſenſualitatē eius ab omī motu
inordinato p̄hibentē. Poſtmodū v̄o in ip̄a
p̄ceptione carnis xp̄i in qua primo debuit re
fulgere peti imunitas credendū eſt q̄ ex ple
redundauerit in m̄ez totalit a fomite ſubtra
ctio. Et hoc ſignificat⁹ Ecceſielis. xliij. ca. vbi
d̄r. Ecce gloria dei iſrael ingrediebāt p̄ viā ori
entalē. i. p̄ br̄am virginē. ⁊ terra. i. caro ipſius
virginis ſplendebat a maiestate eius. i. xp̄i. Si
āt inſtaret aliq̄s q̄ apluſ. ij. ad 2o. int. xij. ca.
ait. Virtus in infirmitate p̄fici: ⁊ loquit⁹ de
infirmitate fomitis ſm̄ quā patiebat⁹ ſtimulū
carnis. Sed nihil qd̄ ptinet ad p̄fectionē vir
tutis fuit b̄tē virgini ſubtrahendū: ḡ neq̄s fo
mes. R̄ndet q̄ infirmitas carnis ad fomitem
ptinens eſt quidē in ſctis viris: p̄fecte virtutis

occafio non tñ cā ſine qua p̄fectio haberi non
poſſit. Sufficit āt in b̄tā virgine ponere p̄fe
ctā virtutē ⁊ abundantia gr̄e. Nec in ea opor
tet ponere oēm occaſionē p̄fectiōis. ¶ Tertia
difficultas amouēda erat vtrū p̄ ſanctificatio
nem in vtero fuit virgo p̄ſeuerata ab oī pctō
actuali. Et de hoc ſic loquit⁹ ſctūs Tho. q̄ illos
quos deus ad aliquid elegit ita preparat ⁊ diſ
ponit vt ad id ad qd̄ eliguntur inueniant⁹ ido
nei. Beata igit⁹ virgo fuit electa diuinitus vt
eſſet m̄r dei. Et ideo nō eſt dubitandū q̄ deus
p̄ ſuā gr̄am eam ad hoc idoneā reddidit: ſm̄
q̄ angelus ad eā dixit. Inueniſti gr̄am apud
dñm. Ecce concipies ⁊c. Nō āt fuiſſet idonea
mater dei ſi peccaſſet aliqñ: tum q̄ honor pa
rentū redundat in prolem. ſm̄ illud Prover
bioz. xviij. Gloria filioz patres eoz. Vñ ēt
p̄ oppoſitū ignominia matris ad filiū redun
daſſet. Tum ēt q̄ ſingularē affinitatē habuit
ad xp̄m qui ab ea carnē accepit. Tū q̄ ſingu
lari mō dei filius qui eſt dei ſapientia in ipſa
habitauit: nō ſolū in aīa ſed etiā in corpe ſiue
vtero. Dicit⁹ āt Sapiētia. i. In maliuolā aīaz
non intrabit ſapientia nec habitabit in corpe
ſubdito pctis. Et ideo ſimpliciter fatendū eſt
q̄ b̄tā virgo nullum actuale pctm̄ cōmiſit nec
mortale nec veniale vt impleat⁹ qd̄ d̄r Lanti
corū. iij. ca. Tota pulchra es amica mea ⁊ ma
cula non eſt in te.

¶ De nobilitate virginis glorioſe deſcripta
ab euangelista mattheo: ⁊ cōcordia matthei ⁊
luce in huius deſcriptione. ¶ Capitulum. ij.
Secundo cōtemplemur virginis naſcen
tis nobilitatē. Ipſa quippe fuit nobili⁹
individuū oībus indiuiduis que in hūana nā
fuerūt aut potuerūt generari. Et quidē Adā
the⁹. i. ca. deſcribit eā natā de quattuordecim
patriarchis: de quattuordecim regibus: ⁊ de
quattuordecim ducibus. Et cū ipſa ſit vera
m̄r xp̄i: ⁊ xp̄s ſit eius verus filius: oīs nobili
tas xp̄i ſm̄ carnē ortū habuit a virgine bene
dicta. Et cū ipſe ſit vltimus rex: vltimus dux:
vltimus patriarcha populi iudaici: hoc totū
habuit a virgine b̄ndicta. Quia igit⁹ oēs pre
claritates: ingenuitates: p̄fecturas: dignita
tes ⁊ nobilitates q̄ poſſent eſſe in aliquo indi
uiduo humano ſm̄ originē ſanguinis deſcri
bunt euangeliste in hac puella. Oportet nos
eoz teſtimonio eā preferre oībus p̄ncipib⁹
⁊ p̄ncipiffis: Regibus ⁊ reginis: Imperato
rib⁹ ⁊ impatricib⁹ ⁊ oībus ptatib⁹ trib⁹

et linguis. Ecclesia vero sancta dei omnia ista confide-
ras in officiis ita illa extollit. Mariuitas inquit
gloriosa virginis marie ex semine abrahe orta
de tribu iuda clara ex stirpe dauid. Et iterum
Regali ex progenie maria exorta refulget. Sed
hic tria oriuntur dubia declaranda.

Primum utrum mattheus potuit genealogiam
christi describere.

Secundum utrum ex descriptione homini genealogie
nobilitas virginis demonstretur.

Tertium utrum eadem sit descriptio genealogie christi
facta per mattheum que et per lucam.

Ad primum dubium posset quod arguere quod mat-
theus nequiverit describere genealogiam christi et
sue virginis matris. Primo quod Isaias. liii. ca. dicit
Generationem eius quis enarrabit. Insuper ut
ex Iosephi dictis colligimus in. xvij. antiqui-
tatu libro. Et Bedda illud refert in sua croni-
ca. Cum omnes generationes hebreorum in archiis
templi secretioribus servarentur. Herodes alic-
nigena omnes iussit incendi: ut sic sua ignobilitas
iudeis minus pretemporalis esset. Quod igitur
mattheus elapsis iam annis ferme quadragin-
ta deletionem homini librorum evangelium scribens
potuit hanc genealogiam agnoscere. Ad quod rursus
dicitur et primo ad illud Isaias cum Hieronymo
in omelia sic dicente. In Isaias legimus gene-
rationem eius quod enarrabit. Non ergo putemus
evangelistam prophetam esse prius ut quod ille impossi-
bile dixit assatur: hic narrare incipiat: quod ibi de
generatione divinitatis: hic de incarnationis
est dictum. Verumtamen ista ratione plerique indu-
cunt sententiam Leonis pape in sermone de natiui-
tate christi ubi ait. In domino nostro iesu christo non solum
ad divinam sed humanam spectat naturam quod dictum
est per prophetam. Generationem eius quod enarrabit
Igitur nec generatio temporalis christi secundum carnem est ex-
plicabilis. Ad hoc respondemus ex doctrina sancti
Thome. iij. pte. q. xxi. quod verba ista intelliguntur de
modo incarnationis quod ineffabilis est quod ex verbis
sequentibus ipsius Leonis pape concluditur. In-
quit enim. Utraque enim natura in una convenisse per-
sonam nisi fides credat sermo non explicat. Ad
aliud vero quod obiectum est de combustionem librorum
in quibus descripta erat origo nobilis iudeorum
Respondet Nicolaus de lira super Mattheum. quod
mattheus habuit per revelationem quod non habuit
per scripturam. Unde apostoli et evangeliste non minus
fuerunt illuminati imo magis de mysterijs christi
quam patriarche et antiqui prophete. Quidam tamen di-
cunt quod non omnes illi libri combusti fuerunt cum et domi-

conservarentur a multis. Etiam et aliqui memorie
mandaverant que de homini nobilitate didice-
rant a proavis. nam et si Esdras scriba ut Irido-
rus narrat in. vi. et himologiaz li. incensam legem
a chaldeis dum iudei regressi fuissent in hierusalem
divino afflatu spiritu reparavit cunctasque legis ac
prophetarum volumina que fuerunt a gentibus cor-
rupta correxit: quanto magis potuit mattheus
christi generatores retexere quod spiritus sanctus cum alijs apostolis
in linguis igneis descenderet accepit. Ad secundum
dubium respondet Micholaus de lira. quod quis ioseph
non fuerit pater iesu tamen beatissima virgo et ioseph fu-
erunt ex eadem tribu: quod mulier non poterat nu-
bere cum viro alterius tribus quam ad ipsam pertine-
bat hereditas paterna. ut patet Numeri. xxxvi.
Bona autem virgo maria fuit unita Joachim patri
suo: et ideo coquebat ex lege viro sue tribus nu-
bere: propter hoc et iussit cum ioseph in bethleem
civitatem dauid ut perficeret cum eo ut scribit Lu-
ca. ij. ca. Tertium dubium fuit utrum sit eadem de-
scriptio christi facta per mattheum quam per lucam. Et videtur
quod sit diversa. Nam mattheus dicit quod Jacob ge-
nuit ioseph virum marie. Lucas autem dicit ioseph
esse filium heli ut patet. ij. ca. Ad hoc respondet Augus-
tinus. li. de consensu evangelistarum dicens. Tres cause
occurrunt quarum aliquas evangelista secutus est
Aut enim unus evangelista patrem ioseph a quo
genitus est nominavit: Alter vero vel matrem
matrem vel aliquem de cognatis maioribus posuit.
Aut unus erat ioseph naturalis pater: Alter enim
optulerat: aut more iudeorum cum sine filiis virum
decessisset eius uxorem propinquam accipiens filium
quem genuit propinquo mortuo deputavit quod est
quoddam genus adoptionis legalis. Et hec ver-
tima causa est verior secundum sanctum Thome. iij. parte. q. xxi
quam et Hieronymus super Mattheum ponit. Et Euse-
bius cesariensis in ecclesiastica historia ab af-
fricano historiographo traditum asserit. dicunt
enim quod mathan et mathat diversis temporibus de una
eademque uxore et ista nomine filios percarunt de ma-
than natus est iacob. de mathat heli: ita quod heli
et iacob fuerunt fratres uterini. Sed de duobus
fratribus a dauid diversimode descendenti-
bus. heli autem accepta uxore mortuus est sine
semine: et ideo iacob frater eius accepit uxorem
fratris sui: ut ei suscitarer semen: et genuit io-
seph ita quod ioseph fuit filius naturalis ipsius iacob
Et sic accepit eum in genealogia mattheus. Et
fuit filius legalis leui: et sic accepit eum lucas. Nam
filius qui modo dicto nascebat secundum naturam erat filius
generantis: secundum autem legem erat filius defuncti. Idem

etiā dicit iohannes Damascenus li. iij. ca. vi. Quare nō est mirādū si aliter xpi genealogiā scribit mattheus q̄ lucas cū vterq; pferat veritatē. Nā & si multa noīa vel alia dicat lucas q̄ tacet mattheus illud est s̄m Augustinus de consensu euangel. q; mattheus in xpo regiaz instituerat insinuare psonā. Lucas autē sacerdotale. Ex quo mattheus explicat illos qui regia corona fuerūt decorati. Lucas alios quib; dignitas sacerdotalis fuit concessa. Ad matthe; posuit carnales patres. Lucas posuit patres spūales. s. iustos viros qui dicunt p̄res pp fili tudinē honestatis. Ad mattheus describit genealogiā xpi descendēdo a dauid & abrahā vsq; ad ioseph: ex eo q; descripsit assumptionē nrē hūanitatē a deo. Lucas at; pgressus est ascen dendo a ioseph vsq; ad deū q; descripsit redē ptionē nrām in deū que fit per grām adoprō nis. Sed adhuc post oīa ista in dubiū vertit animus qm̄ vt Hiero; inquit sup Daniele m̄ Doauī oēs & maiores p̄res dicant. Eū igit in generatione xpi multi fuerint patriarche & plures reges quare tm̄ fili; dauid & abrahā nūcupat. Ad qd̄ rīdet Hiero; i omelia dicēs Iō at ceteris p̄missis hōz filiū nūcupauit q; ad hos facta ē de xpo tm̄ repromissio. Ad Abrahā inqt. In semine tuo bndicent oēs gē tes. Ad dauid. de fructu ventris tui ponā sup sedē meā. Dauid ergo fuit p̄cipalis inter re ges. Abrahā inter patriarchas. Abrahā fuit primus qui fidē vnus dei publice confessus. Et i signū h; accepit circūcisionē q̄ fuit signū distinguens fideles ab infidelibus. Dauid at; fuit primus rex electus a deo s̄m voluntatem dñi ad fidē pplm̄ regendū. Vñ dñi. Regū ca. xiiij. Quēruit dñs vix iuxta cor suū. Saul at; licet primo fuerit electus a dño hoc tñ non fuit s̄m cor dñi sed s̄m exauditionē populi: p̄ preterea dixit deus samuēli. Audi vocem populi. s. petentis regem. Et ob hanc causam mattheus nominat ipsum solū regem cum dicit Jesse autē genuit dauid regem: dauid aut rex genuit salomonē. cū tñ & salomon rex fuerit & Roboam & manasses: & Josaphat: & Ezechias & reliqui. Preponit xpo dauid ipsi abrahā licet fuerit tpe posterior propter eminentiam regie dignitatis.

Tercio contempletur virginis nascētis
 Tercio contempletur virginis nascētis

dignitatē. Fuit equidē natiuitas eius dignis-
 sumā triplici ratione.

Primo rōne parentalī conditionis.

Secdo rōne angelice nūciationis.

Tercio rōne diuine reuelationis.

Primo apparet dignitas natiuitatis vir-
 ginis benedictē rōne parentalī conditionis.
 Habuit nanq; parentes honestissimos & ti-
 mentes deū Joachim & annā. Joachim qui-
 dem ex galilea & ciuitate nazareth: sanctā an-
 nam ex bethleem duxit vxorē. Ambo autē iu-
 sti erant & sine reprehensione in oībus manda-
 tis dñi incedebant omnēq; suā substantiam
 trifarīe diuidebant: vnā partē templo & tem-
 pli seruitoribus impendebāt: aliā peregrinis
 & pauperibus erogabant: tertiā suis vībus p
 sese suaq; familia reseruabant. Et ita p ānos
 viginti prole non habentes voverūt dño q; si
 eis sobolē concederet eā seruitio dñi mācipa-
 rent. Cuius rei grā cū singulis annis in trib;
 festis p̄cipuis hierusalē frequentarent. In
 festo enceniorū cū suis hierusalē ascendit: & cū
 ceteris ad altare accedens oblationē suam of-
 ferre voluit quē videns sacerdos cū indigna-
 tione numia repulit: & cū ad altare accedere p-
 sumeret increpauit asserens nō esse cōueniēs
 maledicto regis obnoxiiū oblationē dño legis
 offerre: nec inter secūdos infecundū & q pplm̄
 dei nō auxit astare. Joachim ergo sic confusū
 se videns: p̄ pudorē domum redire noluit ne
 filiter a contribulibus suis qui hoc audierāt
 rātū opprobriū sustineret: itaq; ad suos pasto-
 res secessit. Secdo appet dignitas natiuita-
 tis virginis rōne angelice nūciationis. Fuit nāq;
 ab angelo Joachim & āne mō qui seq; annū
 ciata. vt enī scribit in legēda natiuitatis. Lū
 Joachim Aliquā diu cū suis pastozibus mo-
 ram traxisset quadā die ei solī angelus euz in-
 genti claritate apparuit: & de eius visione tur-
 batū ne timeret admonuit dicēs. Ego sū an-
 gelus dñi missus ad te vt annūciē tibi p̄ces
 tuas exauditas esse: & elemosinas in cōspectu
 dñi ascendisse. vidi enī pudorē tuum & audiui
 sterilitatis opprobriū n̄ recte tibi obiectū: pec-
 cati quippe nō nature vltor est deus. Et ideo
 cū alicuius vterū claudit ad hoc facit vt mira-
 bilis deūo aperiat & nō libidinis esse qd̄ na-
 scit sed diuini fore muneris cognoscat. Proia
 gentis vestre mater sara nōne vsq; ad nona-
 gesimū annū sterilitatis opprobrium gentium
 tñ Isaac enī repromissa erat omnīū gentium

bndictio generauit. Rachel et nō ne diu steri-
lis fuit et tñ ioseph genuit q totius egypti dñiuz
bñit. Quis fortior sanone vel factior samue-
le: et tñ hi ambo infes steriles habuerūt. Rōni
igit et exemplis crede dilatos diu cōceptus et
steriles partus mirabiliores esse solere: pinde
anna vxor tua pariet tibi filiā et vocabis no-
men eius mariā. hec vt vouistis erit ab infan-
tia dño psecrata et adhuc ex vtero matris sue
spū sancto plena: nec forinsecus inter popu-
lares sed in templo dñi semp morabit. Et sic
ex sterili mfe ipsa nascef ita mirabiliter ea fi-
lius altissimi generabit: cui nomen erit iesus
et p eū oibus gentibus erit salus. Et tibi hoc
signū cū pueris ad aureā hierosolyme por-
tam annā vxorē tuā obuiā habebis: q de tua
tardatione mō sollicita tunc in tuo conspectu
gaudebit. His dictis angelus ab eo discessit
Anna at cū amare fletet et quonā vir suū in-
fet ignoraret idē angelus sibi apparuit et ea-
dem q viro annūciauerat patefecit: addens q
p signo hierlm ad aureā portā pergeret: et ibi
dē viro suo redenti obuiaret. Igit iuxta an-
geli preceptū ambo sibi inuicē obuiantes de
mutua visione letati et de prole promissa secu-
ri adorato dño redierūt diuinū pmissū hila-
riter expectantes. Anna ergo concepit et filiā
suo tpe peperit q vocata fuit mariā. Tercio
apparet dignitas natiuitatis virginis rōne
reuelationis diuine: postqz enī in celū assūpta
fuit dies natiuitatis eius aliquanto tpe fide-
les latuit. Eōdignū g vt refert ioānes Beletib
q quidā vir scūs sedule cōreplationi insistēs
singulis annis. vi. ydus semptēbris in orōne
positus iocūdissimā angeloz solēnitatē audi-
ret in celo. Quqz deuotissime sibi reuelari pe-
teret cur quolibet anno illa tñ die et nō alia h
audiret: diuinū accepit rñsum q virgo glorio-
sa mariā tali die mūdo fuisset nata. Et iō hoc
manifestaret filijs scē ecclesie vt concordēs
fierent in hac celebritate celesti curie. Lū Xo
hoc sūmo pontifici et alijs intimasset hūc diē
i honore natiuitatis virginis celebrandū vni-
uersali statuere. Gaudeamus igit et exulte-
mus de tot amplissimis nobis oibus collatis
donis. Mā virgo q nata est salutē attulit mū-
do. Et vt inqt Aug⁹ in sermone. precisū est in
ea illud eue infelicitatis clogiū de q dr. In tri-
sticia paries filios: qz ista in leticia dñm pcur-
uit: Eua enim luxit ista exultauit: Eua lachry-
mas: mariā gaudiū in ventre portauit: qz illa

petōrem: ista edidit innocentē. Et iterū in eo-
dē sermōe. Bndicta tu in mulierib⁹ q vitā et
viris et mulierib⁹ pepisti Adr generis nrī pe-
nā itulit mūdo: genetrix dei nrī salutē attulit
mūdo. Auctrix peti eua: Auctrix meriti ma-
ria Eua occidēdo obfuit: Adaria viuificādo
pfuit. Percussit illa: sanauit ista q simul cū fi-
lio collaudet i eternū et i secula seculoz. Amē.
¶ Sermo vigesimussertus de annūciatiōe
virginis beatissime.

Tuuenisti gratiam
apud deū. Angeli gabrielis reue-
rentissime virginē genitricē dei
salutantis verba sunt ista origi-
naliter Luce. i. ca. et in euāgelio pñtis solēnita-
tis. Lū ingenti leticia mentis dies ista est per-
currentia in q virgo bñā de celo ad suū vteruz
traxit deū. Hodie nāqz melliflui facti sūt celi
et pī etern⁹ ira deposita mīam suāz humano
generi demōstrauit. Hodie facta est mira illa
ineffabilisqz vñio diuine et hūane nāe: et i vte-
ro virginis habitauit deus et hō. Hodie vir-
go regia de stirpe dauid dei mī effecta officiū
intercedēdi p nobis apud suū dilectū filiū su-
scepit. Propterea ne tanti bñficiū inmemores
ingratiqz simus de annūciatione virginis in
hoc sermone dicem⁹. Ipsa apppe inuenit grāz
nō solū p se sufficiētē: sed p toto mūdo copio-
sā et abundantē deū in suo vtero dei filio incar-
nando parauit habitaculū speciosū. Hinc de-
uotus ille Bernardus sup: missus est ait. Vir-
go regia gēmis ornata virtutū geminoqz mē-
tis et corpis partiū decore prefulgida specie sua
et pulchritudine sua celi ciuiū in se prouocauit
aspectū ita vt regis aium in suā deupiscentiā
inclinaret: et celestē ad se nūciū de supnis edu-
ceret. hec ille. Ergo circa annūciationē dignis-
simā attendere volentes tria mystēria pponi-
mus contemplanda.

Primū dr angelice missionis.

Secūm mutue colloctionis.

Tertiū mirabilis conceptionis.

¶ Singularissima fuit annūciatio virginis
respectu dei: respectu āgeli et respectu virginis.

Capitulum j.
¶ Primū mysteriū cōtēplandū dr angelice
missionis. Inqt Lucas. Adissus ē ange-
lus gabriel a deo in ciuitatē galilee cui nomē
naçareth ad virginē desponsatā viro cui no-
men erat ioseph dō domo dauid et nomē virgi-

nis maria: ubi ponunt tot noia ppria. f. angeli missi: virgis ad quā mittebat: sponſi sui et loci ad ostendendā certitudinē historie vt dicit Micholaus de lira. Quāto xpo sublimis preclaraq; fuit ista missio: ista legatio: nos cōsiderare debemus maxime triplici respectu.

Primo respectu dei.

Secūdo respectu angeli.

Tertio respectu virginis.

¶ Primo inquā cōsideremus huius legatiois prestatiā respectu dei. Quidnā ipso altius quicūcta precellit q est oē bonū et oīm creaturarū celi et terre dñs. ipse vtiq; est deus infinitus: imensus: eternus: oipotens: ineffabilis: deus magnus dñs et rex magnus sup oēs deos qui hūano generi lapso subuenire misericorditer volens: de virgine carnē disponēs sumere: ad eā suū angelū destinauit. Sed mirant pleriq; et curiose inquirere satagunt. Cur tā diu ille q clementissimus est cui ppriū est misereri semp et parcere continuū in ira misericordias suas. est quidē incarnationis donū sūme liberalitatis et ardentissime charitatis. Dñ et aplūs ad Ephesios ca. ij. ingt. Deus q diues est in mīa pp nīmā charitatē suā q dilexit nos cū essemus mortui pcris conuiuificauit nos in xpo. Charitas xpo nō tardat amico subuenire fm illud sapientis Proverbior. iij. ca. Me dicas amico tuo vade et reuere te cras enī dabo tibi cū statim possis dare. Quare videret q statiz post lapsū debuisset dei filiū humanā carnē et nām assumere. Ad qd rñdet fm Alexandrū in. iij. sūme: et dñm Bonauen. in. iij. di. i. et scñ Tho. iij. pte. q. i. q nō fuit cōueniēs statim p pcrīm incarnari deū: sed dum venit plenitudo tps vt dñ ad Salath. iij. ca. Et h triplici rōe

Primo ppter pcrī punitionem.

Secūdo ppter morbi curationem.

Tertio ppter xpi pñunciationem.

¶ Primo ppter pcrī punitionē: voluit appe deus ostendere hōi quāto sibi pcrīm displiceat qd p tot annoz milia tā diuturna castigatiōe puniuit. Facilitas enī venie tribuit incentiuū delinquēdi. vt notat de vita et ho. cle. ca. vt cle rīcoz. Et di. xxviii. ca. qz sant. Et di. xlv. ca. sed illud. Et di. l. ca. de lapsis. Et di. xcii. ca. puenit Et. i. q. vltima. ca. exigunt. Et. xxi. q. ij. ca. placuit. Et. xxii. q. iij. ca. est iniusta. Et. xxv. q. ix. ca. loci. Quare et si fuisset ex parte dei liberali bñficiū si a principio incarnatus fuisset: non tñ fuisset vtili ex pte hūani generis recipiēt

cui ex tarditate incarnationis ostēdit grauissima conditio pcrī. ¶ Secūda rō quare fuit cōueniēs vt nō statim p pcrīm xps carnē assumeret dñ p morbi curationē. Nā qz hō supbiendo peccauerat eo mō erat liberand⁹ vt hūiliat⁹ cognosceret se liberatore indigere. vñ glo. sup eplaz ad Salathas ait. Adagno cōsilio factū est vt post hoīs casū nō illico dei fili⁹ mitteret. Reliq; enī deus hoīem prius in libertate arbitrij in lege nālī vt sic vires nature sue cognosceret vbi cū deficeret legē accepit. Quā data inuolut⁹ morbus nō legis sed nature vitio: vt ita infirmitate sua cognita clamaret ad medicū et grē quæreretur auxiliū. ¶ Tertia rō illi⁹ dilatiois fuit pp xpi pñunciationē. Debebat quidē xpi aduent⁹ ob excellentissimā suā dignitatē pñunciari et multo tpe antea pclamari. Dñ ad h et glo. predicta ingt. Quāto maior iudex veniebat tanto preconū series longior precedere debebat. ¶ Secūdo cōsiderem⁹ angelice missionis pñeminētiā respectu ipsius angeli. de quo apud viros doctissimos tripliciter dubitari solet. Et primo de q ordine fuerit angel⁹ ille. Secūdo an apparuit virgini in visione corporali. Tertio si fuit cōueniēs vt angelus virginī annūciaret in ea dei filiū incarnandū. ¶ Primo de ordine illius angeli varia solet esse opinio. Quidā dixerūt q fuit d ordine infimo. f. angeloz qz p illos cōsueuerūt diuina hoīb⁹ reuelari. Et hoc videt innuere textus cuz dicit angelus et nō dicit archangelus. Sed ad hoc dicimus q qvis pprie angeli dicant illi q sūt in vltimo choro infime ierarchie: tñ large oēs de quibuscūq; ordinib⁹ angeli nūcupant. Nā vt Isidor⁹ testat in. vij. Etimologiaz libro. Angelus latine nūcius dñ. Qēs at vel media te vel imediate diuina nūciant q ab ipso deo pri⁹ seraphin reuelant: et ipsi illa cherubin manifestant: et sic gradatim vsq; ad vltimū ordinem fm Dionysiu. Et ppterca l: lucas dicat missus est angelus: nō tñ ita stricte accipit vt nō potuerit esse de aliō ordine supiori. Hinc Bernard⁹ sup missus ē ait. Nō arbitror hūc angelū ex minoribus esse q qlibet ex cā soleāt ad terras crebra legatōe fungi qd ex eius noīe palā itelligi dā: qd interpretat fortitudo dei: qz nō ab aliq alio forti et excellēti vt solet spū sz ab ipso deo mitti phibet. Scñs xpo Tho. in iij. scripto sniaz di. iij. Et. iij. pte. q. xxx. dñc q ille angl⁹ fuit de medio ordie infime ierarchie q ē ordo archangeloz. Qd cōuenienter videt

esse factū vt saluaret proprietates ordinū: qz ad angelos ptinet dirigere actus alicuius hoīs q ad ipsū tm pertinent. vñ dicunt minima nunciare. Ad archangelos xpo pertinet dirigere actus hoīs in totā multitudinē redundantes vñ z medij. s. archangeli dicunt quasi principes angeli. Quia ergo cōsensus virginis qui per angeluz requirebat erat actus singularis psonē redundans in vtilitatē multitudinis: imo totius hūani generis. Ideo credif q fuerit de ordine archangeloz z q fuerit sumus i illo ordine. Et hoc videt habere firmitatē ex eo q ecclesia cantat. Gabrielē archangelū sci mus diuinitus te esse affatū. Alij autē opinātur angelū illum fuisse de ordine seraphin. qm vt Gregorius dicit. Summū angelū venire dignū fuerat qui summū oim nūciabat. Nec incōueniens q p tanta re singularissima singularis nunciū mitteret qui esset oim angeloz excellentissimus. Dicitur autē gabriel: qz vt Grego. dicit in omelia. hoc nomen officio suo congruit. Gabriel enim dei fortitudo noiat. p. dei ergo fortitudinē nūciandū erat qz virtutū dñs z potens in prelio ad debellandas potestates acreas veniebat. ¶ Secundo dubitari solet an angelus ille apparuit virgini in visione corporali. Et rñdet Tho. iij. parte q. xxx. q. sic. Nam Aug⁹ in persona virginis loquens in sermone ait. Venit ad me quidaz magnus paranimphus xpi nō patriarcha primus: aut ppheta egregius. sed gabriel archangelus facie rutilans: veste coruscans: incessu mirabilis: que pertinere nō possūt nisi ad corporā visionē. Hoc autē cōueniēs fuit. Primo rōne similitudinis. qz illud qd annūciabatur erat incarnatio dei inuisibilia. vñ cōueniens fuit vt ad huius rei declarationē inuisibilis creatura formā assumeret in qua visibilibus appareret: cū etiā oēs apparitiōes veteris testamenti ad hanc apparitiōz ordinē qua dei filius apparuit in carne. Secdo fuit conueniēs rōne certitudinis. Ea enī que sunt oculis subiecta certius comprehendimus qz ea que imaginamur. Vñ dicit Crisostom⁹ sup Mattheū. q angelus nō in somnis imo visibilibus virgini affuit. Nam qz magnā valde reuelationē ab angelo accipiebat. Eggebat tante rei euentus missione solenni. Tertio fuit conueniens vt angelus visibilibus appareret rōne altitudinis. s. propter altitudinē z dignitatē mris dei que nō solum in mente sed in corpore ventre erat dei

filii receptura. Et qd nō solum mens eius: sed et sensus corporei erāt visione angelica delectādi: Et si obijceret q fm Augusti. xij. sup Be nefim ad lram. Intellectualis visio est potior z dignior qz corporalis: z precipue ipi angelo magis cōueniens. Nam visione intellectuali videtur angelus in sua substantia: visione at corporali videt in figura assumpta corporea. Igitur angelus annūcians magis apparere debuisset in visione intellectuali qz corporali. Rñdet Tho. vbi. s. q intellectualis visio est potior qz imaginaria vel corporalis si sit sola. Sz ipse Aug⁹ dicit q est excellentior pphetia que habet simul intellectuāle z imaginariā visionem qz illa que habet alteram tm. Beata xpo virgo non solum percepit visionē corporālē sed etiā intellectuāle illuminationē. Vñ talis apparitio satis nobilis fuit. Quisqz tm nobilior si ipsū angelū intellectuali visione in sui substantia vidisset. sed hoc non patiebatur status hoīs viatoris. ¶ Tertio querit si fuit cōueniens vt angel⁹ annūciaret virgini dei filiū in ea incarnandū. Et ad hoc rñdet q sic triplici rōne.

¶ Primo ex parte dei.

¶ Secdo ex parte angeli.

¶ Tertio ex parte virginis.

¶ Primo fuit cōueniēs ex parte dei vt in h ser uaret ordo quē ipse statuit quo mediantibus angelis ad hoīes diuina pueniūt. Vñ Dionysius. iij. ca. celestis ierarchie dicit. Diuinū icū benignitatis mysteriū angeli primū edocti sūt postea p ipsos ad nos cognitionis grā transiuit. Et in eodem libro ait. Diuinas visiones gloriosi patres nri adepti sunt p medias celestes virtutes. Tho. sa. se. q. lxxi. inquit. Loquitur de visionibus ppheticis que facte sūt mediātibus angelis. Et si aliquis instaret qz virgo mīr dei superior erat angelis. Sed vt Dionysius refert ca. vij. celestis ierarchie. Supremis angelis fit reuelatio imediata a deo ergo z ipsi virgini. Rñdere possumus q mīr dei superior erat angelis qz ad dignitatē ad quā diuinitus eligebat. Sed qz tum ad statuz presentis vite inferior erat angelis: qz etiam ipse xps rōne passibilis vite fuit paulominus ab angelis minoratus vt dicit ad Hebrēos ca. ij. Sed qz xps fuit viator z cōprehensor qz tum ad cognitionē diuinorū non indigebat ab angelis instrui. Sed mater dei nondū erat in statu cōprehensorū. Et ideo de diuino conceptu p angelos instruenda erat. Si xpo vltiori

contra hoc quispiā opponeret dicens q̄ b̄tā
virgo incarnationis fidē habebat sine qua nul-
lus esse poterat in statu salutis ergo non ege-
bat super hoc ab angelo instrui. Ad hoc r̄nde
ri p̄t q̄ licet beatissima virgo plenā fidē ha-
beret de xp̄o incarnando tñ q̄ humilis erat n̄
alta de se sentiebat neq̄ cogitabat se tāti dñi
m̄rem futurā: et propterea erat sup hoc ab an-
gelo instruenda. Sc̄do fuit cōueniens ex par-
te angeli. ideo inquit Bedda in omelia. Aptū
humane restorationis principii vt angelus
ad virginē mitteret partu considerandā diui-
no: q̄ p̄ima p̄ditionis humane cā fuit cū ser-
pens a diabolo mittebat ad mulierē spū sup-
bie decipiendā. Tercio fuit expediētia ex parte
virginis tū vt ex tali nuncio mens eius eleua-
ret in dēū. q̄ vt inquit Aug⁹ li. de virginitate
Beatior fuit maria concipiendo fides xp̄i q̄
concupiendo carnē xp̄i. Et postea subdit. Ad a-
terna p̄pinq̄uitas nihil marie p̄fuiſſet nisi fe-
licius xp̄m corde q̄ carne gestasset. Tū vt effz
certior testis huius sacri qñ sup hoc diuinitus
erat instructa. Tū ē vt eius puritas ostende-
ret. Vñ Hiero⁹ ad paulā et Eustochiū bñ in-
q̄. Angelus ad virginē mittit q̄ semp est an-
gelis cognata virginitas. Tū vt volūtaria sui
obsequij mūera deo offerret: ad qd se p̄mptā
obtulit dicēs. Ecce ancilla dñi. Erat enī qdā
spūale matrimoniū inter dēū et humanā nāz.
Et iō p̄ annunciatione exerebat consensus
virginis loco totius humane nature. ¶ Tercio
cōsiderare debemus missionis angelice excel-
lentiā respectu virginis. Ipsa utiq̄ sola facta
fuit digna portare in vtero regē celoz et dñm
oim creaturaz. Ob qd ecclesia sc̄ta sibi dicit
Sc̄tā et immaculata virginitas q̄b⁹ te laudib⁹
effera nescio: q̄ quē celi cape nō poterāt tuo
gremio p̄tulisti. At et i p̄sona ei⁹ ita cunctos
fideles affat. Congratulamini mihi oēs q̄ di-
ligitis me q̄ cū essez paruula placui altissimo
et de meis visceribus genui dēū et hoies. Nec
est ista pulchra et decora nimis filia hierlm:
cui dixit deus illud Lanticoz. vi. ca. ¶ Pulchra
es amica mea suavis et decora. Nec est de qua
ibidē subseq̄. Vna ē colūba mea: p̄fecta mea
hec est quā viderūt filie syon et brissimā p̄di-
cauerūt et regie laudauerūt eā. O felix puella
Dei regina merito q̄libet hō vt angel⁹ dice-
re tibi p̄t illud p̄drouerbioz vltio ca. Ad te
filie congregauerunt diuitias: tu supgressa es
vniuersas. Ad ipsam solā missus fuit de aula

sūmi dei legatus singularis et insignis vt ipsa
virgo cōtentaret concipere xp̄m qui de ipsa car-
nē suscipere cupiebat. Erat inq̄ euangelista
desponsata viro cui nomen erat ioseph et no-
men virginis maria. Delectabile est illud no-
men qd interpretat stella maris vel illuminās
et dñā siue amarum mare q̄ ipsa fuit stella in
sanctificatione: illuminans in conuersatione
amarū mare in filij sui passione: et dñā in assū-
ptione. Sed in hoc loco circa eius desponsatio-
nem aliq̄diu insistere libet. Cur voluit xp̄us
matrem suā virginem desponsari. Et ad hoc
assignant plures rationes.

¶ Primo ex parte xp̄i.

Sc̄do ex parte matris.

Tercio ex parte nostra.

Rationabiliter virgo desponsata fuit. primo
ex parte xp̄i. tū ne ab infidelibus tanq̄ illegit-
time natus obijceretur. Vnde Ambrosius vi-
cit sup Lucam. Quid iudeis quid herodi pos-
set ascribi si natum viderent ex adulterio per-
secuti. Tum vt consueto modo eius genealo-
gia describeret p̄ virū. Idco Ambrosius vbi
s. Qui i seculū venit seculi debuit more descri-
bi. Tum vt partus eius fm Ignatiū diabolo
celaret. Et lz diabolus virtute sue nature po-
tuisset cognoscere matrem dei non fuisse cor-
ruptaz sed virginē. prohibebatur tñ a deo co-
gnosceret modū partus diuini. Nam vt docet
Aug⁹ in. iij. de trinita. Diabolus multa p̄t
virtute sue nature a quibus tamē prohibetur
virtute diuina. Si autem postmodū aliqua-
liter cognouit xp̄m esse filium dei non obstat
q̄ iam tempus erat vt xp̄s suam virtutē diui-
nam ostenderet. Sed in infantia oportebat im-
pediri maliciā diaboli ne cum acius perse-
queret qñ xp̄s nec pati disposuerat nec suam
virtutem ostendere: sed in oibus alijs infanti-
bus se similem exhibebat. Similiter et secūdo
fuit rōnabile ex parte matris. tum q̄ per hoc
redditur immunis a pena ne lapidaret a iu-
deis tanq̄ adultera. tum vt ad puerum iesuz
nutriendū haberet ioseph in auxiliū. Tercio
id rōnabile fuit ex parte nra. ¶ Primo quidem
eo q̄ testimonio ioseph comprobātū est xp̄m
ex virgine natum. Vnde Ambrosius dicit su-
per Lucā. Locupletior testis pudoris maritus
adhibetur qui possit delere iniuriā et vendi-
care opprobriū si nō agnosceret sacm. Sc̄do
p̄ hoc designat vniuersa ecclesia que cū virgo
sit desponsata est vni viro xp̄o. vt inq̄ Aug⁹

li. de sc̄a virginitate. Et tertio q̄ m̄ dñi fuit
desponsata et virgo in p̄sona ipsius et virgini
tas et matrimonii honorat p̄ hereticos alteri
hoy detrabentes. Et vt ait Origenes super
Mattheu. Sta virgo sponsa fuit ioseph. nō
tñ in concupiscentiā iūcta. Et vt scribit Mat
thei. xiiij. Erat ioseph faber lignarius. Ideo
Erisostō sup̄ Mattheu. ingt. Fabro ligna
rio maria desponsata erat. qm̄ xps ecclesie spon
sus oēm salutē hoim opaturus erat p̄ lignum
crucis. Putabat ingt Mattheus fabri filius
q̄ vt dicit Ambro sup̄ Lucā. Adhuc dñs b̄
suo ortu q̄ de m̄ris pudore dubitari. sciebat
enī tenerā esse virginis verecundiā lubricā
famā pudoris. nec putauit ortus sui fidē ma
tris iniurijs astruendā. Dū igit ita esset dispo
sita puella illa cūctis virtutibus redimita q̄
et virgo erat et ioseph desponsata et tps insta
bat vt iā mere suos radios de effuderet sup̄
terraz Angelus gabriel vt puto cū oim ange
loy noticia vocatus est. Cui deus p̄r. vade o
angele mi ad virginē in naçareth comorantē
cāq̄ meo noie salutando requies illā vt me
acceptare velit suū castissimū sponsū cui dile
ctū filiū meū mihi coequalē ab eterno genitū
ita dare dispono vt ex ea natus ex tpe fm̄ car
nē meus tñ sit et ipsius filius. Ipse x̄o filius
subsecut⁹ est. O angele gabriel conaberis vir
ginē illā instruere q̄ ipsā elegi m̄rem dulcissi
mā in cuius utero noue mēsis habitabo
et tandē immaculata et incorrupta pariet deū et
hoim. Subdidit et spūs sc̄us. Ego illā arma
riū grē mee instituā et cōceptioni filij vt sc̄a
sit et mirabilis cooperabor. O quale tripudiū
illa hora fuit in angelicis choris. O quāta le
ticie cantica dū tota celestis curia benedixit et
grās dedit immortalī et benignissimo deo.

Qualit angel⁹ salutauit virginē: et q̄re vir
go turbata fuit: et de grā virgis copiosa atq̄
de sup̄uentōe spūs sc̄i in ipsā. Capitulū. ij.
Secūdū mysteriū prēplandū circa annū
ciationē virginis dī mutue colloctiois
In quo tria consideremus.

Primo virginis salutationē q̄lī fuit salutata.
Secōdo virginis turbationē q̄lī fuit turbata.
Tertio virginis declaratōez q̄lī fuit declarata.

Primo cōsideremus virginis salutationē
q̄lī fuit salutata. Ingressus ingt euangelista
angelus ad eā. vbi Bernardus sup̄ Adissus
est dicit. Quo ingressus i secreto cubiculo vbi
clauso sup̄ se ostio orabat p̄rem in abscondito

ad eā dicit orantē: suspirantē: lachrymantem
Mā si p̄ceptio p̄cursoris fuit denūciata p̄i oc
cupato in sacro officio multo p̄babil⁹ ē q̄ cō
ceptō saluatoris denūciata fuit virgini in de
uotioe feruētissima existēti. Erat at vt cōiter
doctores tenēt tūc hora cōpletorij: et sacra illa
cōfabulatio p̄tracta fuit vsq̄ ad noctis me
diū. Dixit ergo blanda voce angelus virginī:
Aue grā plena dñs tecū b̄ndicta tu in mulieri
bus. Vbi l3 salutando eā amplissime magni
ficauerit de eue cōmutatōe: q̄ sic eua oē malū
occasionalit induxit hūano generi: ita virgo
illo ablato p̄tulit oē bonū dū dedit nobis deū
et de singulari mō essendi cū ipsa deū atq̄ de
b̄ndictione in mulierib⁹: nihilomin⁹ illud ma
gnū est cū dixit eā grā plenā. Sed h̄ insurgit
dubitatio quō virgo fuerit plena grā cū h̄ sit
ppriū x̄pi. de q̄ dī Joānis. i. Vidimus gl̄iam
eius gl̄iam q̄si vnigeniti a p̄re. plenū grē et ve
ritatis. Ad qd̄ r̄ndet Tho. iij. pte. q. vii. Q̄ ple
nitudo grē pōt attendi duplici. Vno mō ex
pte ipsius grē. Alio mō ex pte h̄ntis grāz. Ex
pte qd̄ ip̄i⁹ grē dī esse plenitudo ex eo q̄ ali
qs p̄tingit ad sūmū grē: et q̄tum ad essentia: et
q̄tū ad virtutē: q̄. f. h3 grām et in maxima ex
cellentia q̄ pōt h̄ri et in maxima extensione ad
oēs grē effectus et talis grē plenitudo ē. p̄pria
x̄pi. Ex pte x̄o subiecti dī esse grē plenitudo
q̄ aliqs h3 plene grām fm̄ suā cōditionē siue
fm̄ intensiōe. put in eo est intensa grā vsq̄
ad terminū p̄fixū ei a deo fm̄ illud ad Ephe
sios. iij. Vnicuiq̄ v̄m data est grā fm̄ men
surā donationis x̄pi siue ēt fm̄ virtutē inq̄tā
f. h3 facultatē grē ad oia que p̄tinent ad suū
statū siue officiū sicut Ap̄lus dicebat. Adibi
autē oim sc̄ōrum minimo data est grā hec il
luminare hoies rē. Et talis grē plenitudo nō
est p̄pria x̄po sed cōmunicat alijs per x̄pm.
Igit beata virgo dī grā plena nō ex pte ip̄i⁹
grē: q̄ nō habuit grām in sūma excellentia q̄
pōt haberi nec ad oēs effectus grē. Sed dicit
plena grā p̄ cōparationē ad ipsā q̄. f. habebat
grām sufficientē ad statū illū ad quē erat ele
cta a deo. vt. f. esset mater dei. Et similiter ste
phanus dī plenus grā q̄ habebat grām suffi
ciētē ad hoc vt esset idoneus minister et testis
dei ad qd̄ erat electus. Et eadē rōne dicendū
est de alijs. Harū tñ plenitudinū. vna est ple
nior alia fm̄ q̄ aliquis diuinitus est p̄ordina
tus ad altiorē vel inferiorē statū. Questione
autē. xxvij. tertie p̄tis ita habet. q̄ q̄nto aliqd

nullū fecit vt. s. oēs in xpo intenderent. **V**sz
 autē pphetic habuit virgo vt patet in canti-
 co qđ fecit. Magnificat aia mea dñm. ¶ **S**e-
 cundo confideremus vlriginis turbationē de
 qua scribit Lucas. que cū audisset turbata est
 in sermone eius ⁊ cogitabat qualis esset ista
 saluatio. vbi apparet laus virginis: In audi-
 tu: in affectu: ⁊ cogitatu. In auditu laudatur
 modestia q̄ audit ⁊ tacet. In affectu verecun-
 dia vnde turbata est. In cogitatu prudentia
 q̄ cogitabat qualis esset ista saluatio. Turba-
 ta est autē de angeli sermone nō de eius visio-
 ne qm̄ angelos sepe viderat sed nūq̄ talia lo-
 quentes audierat. ob nouitatē igit̄ saluatio-
 nis admirari compulsa fuit. **M**az vt Hiero⁹
 ait. Inniungit noua legatio angelo ⁊ virgo no-
 uam professā virtutē noue salutationis bono-
 rat obsequio. **F**ranciscus de marrone i suo. iij.
 di. iij. dicit. q̄ virgo sanctissima i hac sua tur-
 batione cogitabat mysteriū incarnationis ver-
 bi qđ sibi in saluatiōe extitit reuelatū. Et di-
 cunt quidā q̄ sibi etiā fuit cū hoc reuelatum
 mysteriū passionis filij sui. Alij x̄o tenent ⁊
 melius q̄ mysteriū incarnationis in ea cōplē-
 dum fuit sibi reuelatū non tñ modus. s. q̄ vir-
 go parceret: ⁊ ideo timebat ne hoc esset vel fie-
 ret cū virginis diminutione: iccirco de h̄
 timebat. Et forte plus appetebat cū virgo qđ
 verbū concipere sine virginitate. virginitas
 enī est de numero laudabiliū. verbū x̄o conci-
 pere est de numero honorabiliū circa qđ non
 est virtus sed premiū virtutis. **P**remiū x̄o
 honorabile sed virtus laudabilis: sed virtus ē
 magis appetenda q̄ premiū virtutis: q̄ hō
 circa virtutē mere: nō aut̄ circa premiū: quia
 nec est in sua ptāte. ¶ **T**ertio p̄sideremus vir-
 ginitis declaratiōez qualiter fuit b̄ angelo de-
 clarata ⁊ confortata. ne timeas inquit maria
 de salutatione insolita: cuius causa subdi-
 f. Inuenisti enī grām apud deū non solū pro te
 sed pro toto genere humano. Vbi Bernard⁹
 ait. Quam grām dei ⁊ hoīm pacem: mortis
 destructionē ⁊ vite reparatiōez. Subdidit an-
 gelus. ecce concipies in vtero ⁊ paries filiū ⁊
 vocabis nomen eius iesum: hic erit magnus.
 Semper enī fuit magnus deus: sed futurus
 erat magnus homo ⁊ magnus p̄pheta. s̄m
 q̄ dī Luce. vij. ca. **I**s̄d̄ p̄pheta magn⁹ surrexit
 in nobis ⁊ filius altissimi vocabit̄ ⁊ ip̄s⁹ dei
 qui solus est altissimus. Nam vt exponit **N**i-
 cholaus de lira sequendo Bernardū. **N**ōcni

altus est inter creaturas corporales: sed angelus altior: deus solus altissimus. Ista aut filia tio dei accipit hic p nam in oibus alijs quatu cunqz scitus est tm filiaro dei p adoptionem. Addidit angelus: dabit illi dñs de sedē dauid pñs sui et regnabit in domo iacob in eternuz qd spūaliter intelligendū est. Nam xps nō sedit sup thronū dauid loquēdo de tpali regno imo istud negant corā pilato dices. Regnū meū non est de hoc mundo: tm in resurrectione sua accepit potestātē etiā inq̄tum hō sup oēs creaturā: fm q ipse dixit Matthei ultimo ca. Data est mihi oīs potestas in celo et in terra. Inq̄tum enī deus nō accepit aliquā potestatem de nouo siue in tpe. Angelus ergo loquitur hic de regno spūali et celesti qd figuratū fuit p regnū dauid tpale sicut et celestis hierlm per tpalem: propterea dixit. Regnabit in domo iacob in eternū. i. sup electos. Dicit h Nicholaus de lira q de domo abraham et Isaac alii qui fuerūt reprobati sicut Ismael et Esau. Sz in domo iacob oēs eius filij a scitis doctoribz inter electos sūt cōputati qz et si aliqui peccauerunt tm egere penitentia: conclusit angelus de xpo. Et regni eius nō erit finis. Mā fm q dicit Nicholaus de lira. Xpus nō solū inq̄tū deus sed etiā inq̄tū hō regnabit i eternū sup hoies et angelos. Dixit aut maria ad angeluz Quō fiet istud qm virū nō cognosco. lz enī credere firmiter verbū angeli implendū de conceptione xpi qz tm angelus ad plenū nō expresserat modū concipiendi. Iō de hoc q̄siuit allegando virginitatis amorē: fm enī q dicūt doctores in. iij. di. xxi. Btā virgo anq. despo sarei ioseph habuit obseruatiā castitatis virginalis in proposito ex instinctu spūs scī nō tm vouerat expresse. Sed cum postea deo ordiante esset ei desponsata qui erat in simili, pposito simul emiserūt votū. Rūdēns ergo angelus declarauit modū concipiendi dicens. Spūs scītus supueniet in te. qd multipliciter exponit Tho. in. iij. di. iij. Primo supueniet in te. i. sup possibilitatē et cursū nature dando fecunditatē et seruando virginitatē. Scdo supueniet in te. i. supra id qd habes de plenitudine eius: qz sicut olim impleuit mentē nunc implebit ventrē. Tertio supueniet in te. i. super de celis veniet: qz oē datū optimū de cursū est. Quarto supueniet i te. i. supra merita tua et supra merita oīm creaturarū. Quinto supueniet in te. i. supra oēs qui ante te fuerūt. Et

virtus altissimi. i. dei filius qui est pñs sapientia et virtus vt dñ. i. ad Corinthios. i. ca. Ob umbrabit tibi. i. sub ymbra carnis latebit: qz sub ymbra carnis latuit virtus deitatis. Iō qz et qd nascet ex te scīm: Sanctū dicit absolute absqz determinatione: qz si dixisset sanctus deus vel sanctus homo vel aliquid consimile nō expressisset sanctitatē eius complete. qz in eo est sāctitas diuina et humana et quicqd sanctitatis potest excogitari in quacūqz creatura eminētius est in xpo. Ideo dicit sanctū absqz determinatione. Sicut etiā deus dixit moysi Exodi. iij. ca. Ego suz q sū: sic dices filijs israel Qui est misit me ad vos vt per hoc ostendere tur q plenitudo essendi imo infinitas est propria ipsius dei. Et postea conclusit angelus. Vocabit filiū dei: nō adoptiuus sicut alij sed naturalis. Et ad maiores assertionē declarat angelus dictū suū p exemplū inquit. Et ecce elisabeth cognata tua et ipsa concepit filiū in senectute sua. Et hic mēsis est sextus illi que vocatur sterilis: qz non erit impossibile apud deū oē verbū. i. factū: dicere enī dei est facere fm illud ps. Dixit et facta sunt. Et lz maius sit virginē parere qz vetulā sterilem: Tm vt Ambrosius dicit in exameron. Ob hoc multe steriles pepererūt vt partus credat virginis. Et ideo conceptus elisabeth sterilis inducitur non quasi sufficiens argumentū: sed quasi figurale quoddā exemplū. Et iō ad confirmationē h exempli sumit argumentū efficax ex oi potentia diuina. Tempus iaz adest o illibata virgo vt aperias sponso celesti pulsantī vt dei filiū in tuo vtero leta suscipias vt matrimoniu diuine et humane nature tuo sacro consensu pficias. Ecce in celestibus spiritibus tā audisima est expectatio. In patribus in limbo manentibus tot clamores et gemitus. In hoibus viatoribus de deo recte sentientibus tot profunda suspiria vna vox oīm: vnus clamor: vna precatio. Angelus gabriel noīc oīm te precat tibi supplicat vt per eū iam dicta et indubitāter pmissa acceptare benigne digneris.

Cceptio xpi fuit miraculosa rōne virginis et tps atqz inauditi muneris. Capitulum. iij. Tertiu mysteriū cōtemplandū circa virginis annūciationē dñ mirabilis conceptionis. Currite gentes vndiqz et inspicite cordis oculis mariā virginē post tanta sibi diuinitus reuelata cū incredibili humilitate non sine lachrymis genuflexam et manibus prius

expāsis facieq; ad celū erecta paulatim caput inclinādo brachijs remittendo dicere. Ecce ancilla dñi fiat mihi fm verbū tuū. Sup quo verbo Bernardus ait. Que est tam sublimis humilitas que cedere nescit honoribus: insolere nescit gloria. Mater dei eligi et ancillam se noiat. His verbis expletis adueniente spū scō mox verbū in vtero: mox intra vterū verbū caro concepitq; virgo filiū. Fuit autē illa conceptio miraculosa triplici rōne.

Primo rōne temporis.

Secōdo rōne virginis.

Tertiō rōne muneris.

¶ Primo fuit illa conceptio miraculosa rōne temporis q; facta fuit in instanti: nra. No successiue s; Damascenū. Mā vt inq; Tho. in. iij. di. iij. Et. iij. parte. q. cxxij. Conceptio xpī facta fuit virtute diuina que cū sit infinita effectū suū subito et in instanti pducere pōt. Vñ in illa cōceptiōe quattuor simul et semel facta fuerūt virtute dei. Primū fuit conuersio sanguinis purissimi brē virginis in carnē et alias partes corporis xpī. Secūdo fuit formatio mēbris organicis. Tertiū animatio corporis organici. Quartū assūptio corporis aie a diuinitate: ita vt in eodē instanti inuentus sit xpī in ventre virgineo verus homo et verus deus. ¶ Secōdo fuit illa conceptio miraculosa rōne virginis. Magnū quippe est et supnaturale vt virgo cōcipiat: Sed vt ait Tho. vii. d. Adiraculū ptingit esse duobus modis. Vno mō qñ neq; agens est nāle neq; mā est nāliter. pportionata ad talē formā vt formatio hoīs dō limo terre que est miraculosa tā ex pte agentis q; patiētis. Alio mō ptingit miraculū qñ mā est nālis: agens vō supnāle: sicut dū aliquis a febre sanat. Quia ergo mā quā virgo administrauit ad formationē corporis xpī fuit nālis ex q nāliter formari pōt corpus hoīs et ppter banc mām nālem xpī dī nālis filius virginis. Sed virtus formans fuit diuina. Et q; vnū qd; magis iudicat fm formā q; mām: et fm agēs magis q; fm patiēs. Unde ē q; cōceptio corporis xpī debet dici simpliciter miraculosa et supernālis: fm qd vō ex parte materie pōt dici nālis. ¶ Tertiō conceptio xpī pōt dici miraculosa rōne muneris. Concessū quidē fuit virgini in tali conceptu munus inauditū vt. s. pl. pōt ipse facere de deo q; de de seipso. Que dam enim contraria et ptradictoria inter deū et virginem videbantur que dum accessit deus

ad virginē concordata sunt. Puta impossibile erat deū non generare: impossibile erat virginē generare. Impossibile erat deū generare nisi deū. Impossibile erat virginē generare deū: Impossibile erat deum cum alia persona generare: Impossibile erat virginē sine alia persona generare. Accessit deus ad virginē et necesse fuit virginē generare et non aliū q; deū et nō de alio q; d se. S; de nō potuit generare nisi deū de se. Et tñ virgo deū fecit hoīem: Deus nō potuit generare nisi infinitū: immortale: eternū: insensibile: inuisibile: impalpabile sub forma dei. Sed virgo fecit cū finitū mortale: mendicū temporale: palpabile: sensibile: visibile sub forma serui suppositū sub nā creatura. Adirū certe vna puella nescio quibus blādictijs maiestare diuinā inclinauit: vestiuitq; sumū amabile opprobrijs: angustijs: penalitatibus et ignominijs: qd totū p salute humani generis pcreatū est. V igit res stupenda et oī plena pietate. Ecce q; pro reconciliatione humana paceq; cōponēda inter oīpotentissimū deū offensū et reū hoīem inscrutabilis altitudo diuini consilij matrimoniū contrahendū inter dei filiū et humanā creaturā mira dispensatione stabiluit. Et qm consensus efficit matrimoniū missus est a patre misericordiarum et luminū angelus gabriel ad mundissimā virginē que donis sublimata diuinis incōpabilis erat vniuersis q; tam pie tāq; salutarī diuine dispositiōi in totius nāe humane persona preberet consensū. V admiranda legatio et ex oī parte veneratione dignissima que nec primā similem visa est: nec hīc sequentē. Quid enī maius? Quid sublimius? Quid deniq; salubrius humano generi de celo offerri potuit plane nihil. Vd enī nā nō habuit vsus nesciuit: ignorauit rō: mens non capit humana: paret celus: stupet terra: et oīs creatura mirat. V totū per gabrielē marie nūciat et p xpī adimplet. Mā i virginis vtero verbū caro factū ē: Quisq; igit es q xpīano noīe gloriaris mystēria huiusmodi iusto ppēde iudicio. Tibi enī quodā abiecto: Tibi excluso a paradisi sedib; Tibi p exilia longinqua morienti: Tibi in puluerem et cinerē resolutū dū tñ nulla esset spes viuendi per incarnationē filij dei et virginis potestas data est vt a longinquo ad tuū reuertaris actor: recognoscas parentē: liber efficiaris ex seruo: de extraneo: pcharis in filiū vt q ex corruptibili carne nat; es ex dei spiritu re-

nasceris et obtineas per gratiam quod non habes per
nomen. Demus ergo deo clementissimo gratias et
virginem matrem piissimo colamus affectu ut sic
peruenire possimus ad patrias celestes in quibus uiuit et re-
gnat deus per infinita secula seculorum. Amen.
¶ Sermo vigesimus septimus de privilegiis
maternitatis virginis marie propter quod ipsa mater pre-
stantissima et singularis merito nuncupatur.

Unde hoc mihi ut ue-
niat mater domini mei ad me. Elisabeth scilicet
cristissime uerba sunt ista originaliter
Luce. i. ca. et in euangelio hodiernae
festiuitatis. Die festum uisitationis gloriose vir-
ginis marie debite celebrare uolentes perscruta-
ri diligenter debemus quam excelsa supremamque sit
laus eius ex eo quod facta fuit tanti filii dignissi-
ma mater. Nam Elisabeth uetula non a semetipsa sed
spiritus sancti radio illustrata hoc non sine admira-
tione grandi proclamauit. Statim namque postquam
uirgo filium dei de spiritu sancto concepit exurgens abiit
in montana. scilicet hierusalem quod erat altior galilea cum
festinatione propter honestatem ne diutius uideretur in
publico et intrauit in domum zacharie et saluta-
uit elisabeth. Ad quam salutationem exultauit i-
fusa iohannes sex menses huius in utero matris. Nec
vero exultatio ut inquit Augustinus ad Wardanum po-
tuit esse significatio rei tante. scilicet quod mulier esset
mater dei a maioribus cognoscende non a puulo
cognite. unde in euangelio non dicitur credidit infans
in utero eius sed exultauit. Vidimus autem exulta-
tionem non solum paruulorum sed pecorum esse. Sed hec
inuitata existit quod in utero. Et ideo sic solent
miracula fieri facta est diuinitus in infante non
humanius ab infante. Quod et potuerit in illo
puero acceleratus esse usus rationis et voluntatis
ut intra viscera materna iam posset agnoscere
credere et consentire ad quod in alijs puulis etas
expectat. hec Augustinus. Qui neutrum determinare
asserit sed siue exultatio illa fuerit absque hoc
quod iohannes cognouerit diuinam personam siue quod
illam cognouerit totum tamen ascribit diuino mira-
culo. Repleta igitur fuit elisabeth spiritu sancto et ex-
clamauit uoce magna benedixitque uirginem et fru-
ctum ventris eius. Unde et uerba protulit in thema-
te posita in quibus se humiliando licet esset uirgine
antiquior tamen quod mater erat uirgo christi: indignam se
tamen uerbana salutatione fateatur. Propterea itaque
quod et nos inefficenter uisitamur a uirgine quam bea-
ta est dulcis et liberalissima cunctis mortalibus
mater atque gratie ac misericordie nuncupatur. Ideo in

puncti sermone de maternitatis eius privilegiis
prestantissimis filio suo interueniente tracta-
binus. distinguemus autem tria privilegia.

Primum de totalitatis.

Secundum ueritatis.

Tertium dignitatis.

¶ Quod christus traxit totam corpulentam substantiam a
uirgine matre opere spiritus sancti. Et quare christus
non dicitur filius spiritus sancti. ¶ Capitulum. i.

Primum privilegium maternitatis uirginis
gloriose de totalitatis. Alii namque filii cor-
pulentam substantiam accipiunt partim a pre-
terita matre. Filius autem uirginis ab ipsa sola. Et
quod hoc totum uirtuti spiritus sancti deputatur. ideo in
hac parte tria sunt dubia aperienda.

Primum utrum efficere conceptionem christi debeat
attribui spiritui sancto.

Secundum utrum christus possit dici conceptus de spiritu sancto

Tertium utrum christus possit appellari filius spiritus sancti.

¶ Ad primum dubium respondet Thomas. ii. pre. q. xxxii
quod conceptionem christi tota trinitas est operata quod
ut refert Augustinus in. i. de trinitate. Indiuisa sunt opera
trinitatis sicut et indiuisa est essentia trinitatis
efficere vero conceptionem christi est quoddam opus di-
uinitus: non commune est toti trinitati. Attribuit tamen spi-
ritui sancto triplici ratione.

Primo propter causam incarnationis ex parte dei.

Secundo propter causam incarnationis ex parte nature
assumptae.

Tertio propter terminum incarnationis.

¶ Primo propter causam incarnationis ex parte dei
spiritus enim sanctus est amor patris et filii: hoc autem ex
maximo dei amore peruenit ut filius dei carnem
sibi assumeret in utero uirginali. Secundo attri-
buitur conceptioni christi spiritui sancto propter causam in-
carnationis ex parte nature assumptae quod per hoc
datur intelligi quod humana natura assumpta est a filio dei in
unitate persone non ex aliquibus meritis sed
ex sola gratia que spiritui sancto attribuitur. Unde
Augustinus dicit in Enchiridion. Iste modus quo
est natus christus de spiritu sancto insinuat nobis
gratiam dei qua homo nullis precedentibus me-
ritis ex ipso primo exordio nature sue quo esse
cepit uerbo dei copularetur in tantam unitatem
persone ut idem ipse esset filius dei. Tertio at-
tribuitur conceptio christi spiritui sancto: quod hoc
congruit termino incarnationis. Ad hoc enim
terminata est incarnatio ut homo ille qui co-
cipiebatur esset sanctus et filius dei: utrumque autem horum
attribuitur spiritui sancto. Nam per ipsum efficiuntur
homines filii dei. Ipse est et spiritus sanctificationis

Sic igitur alii per spiritum sanctum sanctificant spiritualiter ut sint filii dei adoptiuu: ita Christus per spiritum sanctum est in sanctitate conceptus ut esset filius dei naturalis. **¶** Secundum dubium erat utrum Christus possit dici conceptus de spiritu sancto. Et quod sic patet: quia sic cantamus in utroque simbolo. In simbolo apostolorum. Qui conceptus est de spiritu sancto. Et in simbolo patrum. Inuentus est in utero hominis de spiritu sancto. Ad quod clare intelligendum dicit Thomas. quod conceptio non attribuitur soli corpori Christi sed et ipsi Christo ratione ipsius corporis. In spiritu autem sancto duplex habitudo consideratur respectu Christi. Nam ad ipsum filium dei quod dicitur esse conceptus habet habitudinem consubstantialitatis. Ad corpus autem eius habet habitudinem cause efficientis. hec autem propositio de utraque habitudine designatur. dicimus igitur Christum conceptum de spiritu sancto hoc modo quod efficacia spiritus sancti refertur ad corpus assumptum substantialitatis ad personam assumptam. Et quicquid dicamus Christum de spiritu sancto conceptum non tamen dicimus proprium corpus Christi de spiritu sancto conceptum quia non est consubstantialis spiritui sancto: sed magis dicimus corpus Christi ex spiritu sancto. Unde Ambrosius ait in libro de spiritu sancto. Quod ex aliquo est: aut ex substantia: aut ex potestate eius est. Ex substantia sic filius quia pater est. Ex potestate sic ex deo omnia quod et in utero habuit maria ex spiritu sancto. Notandum adhuc fuit Augustini in Encheridion. quod non eodem modo dicitur Christus conceptus de spiritu sancto et maria uirgine: nam de maria uirgine conceptus est de spiritu sancto effectiue. Ex quo apparet quod conceptio Christi habuit tria priuilegia. Primum quod esset sine peccato originali. Secundum quod esset non puri hominis: sed hominis et dei. Tercium quod esset uirginis. et hec tria habuit a spiritu sancto. Et ideo dicit Damascenus. Quod ad primum. quod spiritus sanctus superuenit in uirgine purgans ipsam. id est preseruans ne cum peccato originali conciperet. Quantum ad secundum dicitur et uirtute susceptiuam uerbi dei tribuens. id est ut acciperet uerbum dei. Quantum autem ad tertium subdit filius autem et generationis ut scilicet matrem uirgo posset generare. **¶** Tertium dubium erat utrum Christus possit appellari filius spiritus sancti. Ad quod respondet Augustinus in Encheridion dicens. natus est Christus de spiritu sancto non sic filius et de maria uirgine sicut filius. Et si diceretur quod beata uirgo dicitur mater Christi per materiam quam in conceptione eius ministravit ergo uidetur quod etiam spiritus sanctus possit dici pater eius propter hoc quod fuit principium actiuum in conceptione ipsius. Et ut dicit Aristoteles in libro de generatione animalium. Pater dat principium actiuum in generatione: mater uero ministrat materiam

Ad hoc respondet Thomas ubi. 3. quod Christus conceptus est de maria uirgine materiam ministrante in similitudinem speciei: et ideo dicitur filius eius. Christus autem fuit quod homo conceptus est de spiritu sancto sic de actiuo principio non tamen secundum similitudinem speciei sicut homo nascitur de patre suo. Unde Hugo Bonauen. in. iij. di. iij. dicit. Quia ista locutio Christus est filius spiritus sancti nullo modo est admittenda. tum propter uittandam errorem circa generationem eternam qua proprium est patris et non spiritus sancti generare: tum propter seruandam proprietatem circa generationem temporalem que est ut filius assimiletur patri et matri secundum similitudinem speciei: sicut cum pater et mater eiusdem nature. Christus uero secundum quod homo non est eiusdem nature cum spiritu sancto neque illi assimilatur specificiter: ideo nec eius filius poterit esse. Igitur uirtus spiritus sancti fuit in uirgine que in conceptione filii sui omnes naturas et partes mundi ultimam perfectionem compleuit. Et quidem deus in mundi creatione nihil imperfectum produxit: sed omnia erant perfecta sicut ipsorum natura exigerat. Tamen consummatio perfectionis ultime usque ad partem uirginis delata est et soli uirgini seruata. Entia enim appetebant nobilissimum ens. Spiritualia nobilissimum spiritum: rationalia nobilissimum rationale: conceptiones optimum conceptum. Materialitates optimum nascibile. Et breuiter omnes creature appetebant optimum. His autem omnibus existentibus imperfectis: sic prouisum est mundo de femina super omnibus benedicta que unico suo partu omnibus rerum generibus summam et ultimam perfectionem adduxit. Et aduertas quod hec puella tantam perfectionem attulit uniuerso quod non est perfectionis ulterius capax. Nec deus potest ulterius perfectionem ipsum mundum perficere. Et si ipse pater et spiritus sanctus de femina nascerentur nihil orbi accresceret perfectionis: quia quicquid nobilitatis quicquid deitatis et quicquid eternitatis est totum in orbe diffusum est et productum per uirginem in illo eterno supposito quod uirgo maria genuit. Nec magnum est uirgini quod perfectionibus orbis ultimam perfectionem induxit. Quia et ipsi uniuersis actori nonnullas perfectiones adiunxerunt: puta eterno principio inceptionis principium. Eternitatem diuine temporalis prodiu. Infinitati immensam quantitatem corpoream. Speciei eterne pulchritudinem nouam. Sibi igitur soli competit ut uirgo conceperit Christum sitque illius admirabilis mater.

¶ Beata uirgo fuit uera mater Christi: quare Christus nasci uoluit de femina. **¶** Capitulum. ij. **¶** Secundum priuilegium maternitatis uirginis

beatissime dñi veritatis. Pro cuius intelligen-
tia clariori tria erūt hic dubia elucidanda.
Prīmū vtrū xps debuit de virgine nasci.
Secūm vtrū btā virgo aliquid active egerit i
conceptione corporis xpi.
Tertiū vtrū scīssima virgo fuit vera mī xpi.
Ad primū dubiū dicit Tho. iij. pte. q. xxi.
Q licet filius dei carnē hūanā assumere potu-
erit de quacūq; mā voluisset cōueniēs tñ fuit
vt illā assumeret de muliere triplici rōne.
Primo ppter muliebri sexū confortandū.
Secūdo ppter veritatem astruendam.
Tertio pp vniuersitatē gnationū adimplēdā.
¶ Primo fuit cōueniēs ppter muliebri sexū
cōfortandū vt cōfortarent mulieres sperarēt
q; z ipse p xpm debere saluari nō obstante q
p enā tanta oib⁹ mala puerat. Hinc Aug⁹
in li. octuagintatruū questionū ait. Hōis libe-
ratio in vtroq; sexu debuit apparere. Mā qz
sexus masculinus est nobilior: ideo xps huma-
nā nām in masculino sexu assūpsit. Quia Xo
sexus femineus liberandus erat. Hinc appa-
ret q vir ille de femina natus est. Et idē in li.
de agone xpiano ingt. Nolite vōs ipsos contē-
nere viri filius dei virū suscepit. Nolite vōs
iplas cōtēnere femine filius dei de femina na-
tus est. ¶ Secūdo fuit cōueniens ppter verita-
tē astruendā vt sic veritas incarnationis no-
ta fieret. Et de hoc sic loquit Aug⁹ in epla ad
Volusianū. Si oipotens deus hoīem vtrūq;
formatū nō ex materno vtero crearet sed repē-
tinū inferret aspectibus nōne opinionē cōfir-
maret erroris vt hoīez verū nullo mō suscepis-
se credere z dū oia mirabiliter facit auferret
qd misericorditer fecit. Nūc Xo ita inter deū
z hoīem mediator apparuit vt in vnitare pso-
ne copulans vtrāq; nām z solita sublimaret
insolitis z insolita solitis temperaret. ¶ Ter-
tio fuit cōueniens vt xps de femina nasceret
ppter vniuersitatē generationū adimplēdā.
Mā primus hō pduct⁹ est de limo terre sine
viro z femina: Eva ex viro sine femina: Ete-
ri hoīes a viro z femina generant. Vñ z quar-
tus quasi xpo vltimus relinquebat vt pduce-
ret ex femina sine viro. ¶ Secūm dubiū eluci-
dandū etat vtrū btā virgo aliquid active ege-
rit in conceptione corporis xpi. Ad qd rñdet
sanctus Tho. q licet qdā velint dicere virginē
aliquid active esse operatam in conceptiōe xpi.
Tñ melius z verius videt sibi tenere q in ipa
cōceptione xpi nihil active operata est: sed solū

mām ministravit: operata tñ est ante pceptio-
nē aliqd active preparando mām vt esset apta
conceptui. Rō Xo quare in cōceptione nihil
est active operata sumi pōt ex dictis Augustini
in. x. sup. Benesim ad lram. Principiū nāq;
active in generatione dñi rō seminalis. Corp⁹
aut xpi in sola mā corporali p diuinā potētiā
conceptionis formationisq; rōnem de virgi-
ne assumptū est: nō at fm aliquā rōnem semi-
nalē humanā. Insup cū quolibz res sit ppter
suā opationē vt dicit Aristot. ij. de celo z mū-
do. Matura nō distinguere ad opus genera-
tionis sexū maris z femine: nisi esset distincta
operatio maris ab opatione femine. In gene-
ratione aut distinguūt operatio agentis z pa-
tientis. Vñ relinquit q tota virtus actiua sit
ex pte maris: passiuā Xo ex parte femine: pp
qd in plantis in quibus vtrāq; vis cōmiscet
nō est distinctio maris z femine. Quia ergo
virgo nō hoc accepit: vt esset p xpi. sed mī cō-
sequens est q non accepit potētiā actiua in
ceptiōe xpi siue aliqd active egerit. ¶ Tertiū
dubiū erat vtrum btā virgo fuit vera mī xpi.
Sic enī dñi in scripturis q fuerit mī z xps fi-
lius. vñ Luce. i. dixit angelus. paries filiū. Et
Luce. ij. pepit filiū. Et Matth. ij. Accipe pue-
rū z mrem eius. Et Luce. ij. dixit mī eius ad
illū. Fili qd fecisti nobis sic. Et Joānis. ij. ca.
Erat mī iesu ibi. Sed forte inqūit: mī sic no-
minatur: qz filiū illū in suo vtero ex miraculo
genitū educavit z aluit ita q ex pietatis offi-
cio nō cōditione aut ppietate nature sic nun-
cupet. Ad qd rñdemus fm Augusti. in li. de
ecclesiasti. dog. vbi ait. Natus est fm veritatē
nature ex deo dei filius. Natus est fm verita-
tē nature ex hoīe: hoīs filius: vt nō adoptione
nō appellatione: nō nuncupatione: sed nā in
vtrāq; nativitate nascendo filij nomen habe-
ret. Fuit igit Xo scīssima vera mī xpi qd, p-
bamus ex dictis sancti Tho. i. pte. q. xxiij. Et
iij. pte. q. xxxij. Nam ad rōnē vere paternitatis
vel maternitatis z filiationis cōcurrunt pre-
cipue tria. Primū est generatio viuētiū: vt
viniū generet viniū. Et ppter ea qz ignis gene-
rans nō est qd viuens nō dñi p aut mī ignis
generati. Secūm est collatio substantie. Nam
faber lignoz non dñi p seamm aut cuiuslibet
alteri⁹ artificij qd ipse fabricat qz non cōicat
sibi suā substantiā. Tertiū est materie pparate
administratio: ppter ea terra nō dñi p, ppter mī
hoīs qz est mā remota. Et quartū addit qd ē

assimilatio in nā specifica. Nō capillus ab hoīe generatus nō dī filius hoīs qz nō assimilatur hoī specificē. Lū g̃ brā virgo viuens genuerit xpm̄ viuēte cōdicauitqz ei corpulentā substātiā administrantē ad formationē corporis eius mām preparatā et xps ab ea genitus fuit ei similis in specie qz pfectus hō ex aīa rōnali et hūana carne subsistēs: sequit̄ qz xps fuit ei filius et ipsa illius vera mīr. Si at̄ aliqz obijeceret qz xps ex brā virgine miraculose natus est sed miraculosa generatio nō sufficit ad rōnez maternitatis vel filiationis. Nō enī dicimus Quā filiā fuisse Ade: ergo videt̄ qz xps nō debet dici filius btē virginis. Rēdere possum⁹ fm̄ Damascenū in. iij. li. qz natiuitas t̄pālīs qz xps natus est pp̄ nrām salutē ē quodā mō fm̄ nos qm̄ natus ē hō ex muliere et t̄pe cōceptio nis debito. Sup̄ nos at̄ qm̄ nō ex viri semine sed ex sc̄to spū et sancta virgine sup̄ legē cōceptionis. Ex quo vt inquit Tho. iij. pte. q. xxxv. Et a parte m̄ris natiuitas illa fuit nālīs sed ex parte opatiōis spūs sc̄ti fuit miraculosa. Dñ brā virgo est vera et nālīs mīr xpi. Quis ergo explicare queat quāto affectu filiū illū genuit in vtero pepit i p̄sepio suos lacte pavit vberē de celo pleno. Quis enarrare sufficiat quāto gaudio eius infantilia mēbra cōrecta bat dū inuoluebat pannis et stricta cingebat fascia. Quis isup̄ excogitare valeat qz gratissima fuit amboz puerfatio amoris pinguedine plena: Lōniuebant pacifice: Lolloquebant benigne. Et virgo ore melliflūo fili mī sepius ingeminabat: audiebat rēdentē illū cū oī reuerentia genitrix mea colendissima.

Et brā virgo dei genitrix ē dicēda qz meruit p̄cipe xpm̄ cuius insup̄ p̄rogatiue ab hoīe nō possunt cōprehendi.

Capitulum. iij.
Tertiuū priuilegiū maternitatis virginis illibate dī dignitatis. Aliē nanqz m̄res puri hoīs: hec hoīs et dei mī fuit. Sed p̄ hui⁹ partis expeditiōe iocunda tria adhuc dubia declaremus.

Primū utrū brā virgo sit dei genitrix appellanda.

Scdm̄ utrū brā virgo meruit cōcipe xpm̄. Tertiuū utrū virginis p̄rogatiue possint ab hoīe cōprehendi.

Ad primū dubiū rēdemus qz bñ cōgrue ac verissime virginē gloriōsā appellamus genitricē dei. Ingt nanqz iohannes Damascenus Theothocōn vere sc̄tām mariā predicamus

virginē. Et in capitulis Cirilli approbat̄ in Ephesina sinodo dī. Si qz nō confitet̄ sc̄tām virginē genitricē dei anathema sit. Et sc̄a m̄f ecclesia in diuinis officiis illā sic crebro noīat In officio misse inducit versiculum Sedulij Salue ait sancta parens enīra puerpera regē qui celū terrāqz regit in secula seculoz. virgo dei genitrix quē totus non capit orbis in tua se clausit viscera factus homo. Et in offertorio. Post partū virgo inuiolata permansit dei genitrix intercede pro nobis. Et in vesperis Ave maris stella dei mater alma. Et in cōpletorio. Sub tuū p̄sidiū pfugimus sancta dei genitrix Et in letanijs. Sc̄tā dei genitrix ora pro nobis. Quare autē sit cōueniens et p̄pria ista locutio declarat̄ a Bonauen. in. iij. di. iij. Et a Tho. in. iij. parte. q. xxxv. qz omne nōmē significans in concreto nām aliquā pōt supponere p̄ qualibet ypostasi illius nature. Quā autē vno incarnationis sit facta in ypostasi manifestū est qz hoc nōmē deus pōt supponere ypostasi habente humanā nām et diuinā Et ideo quicqd̄ conuenit diuine nature et humane pōt attribui illi persone. Concipi autē et nasci persone attribuit et ypostasi fm̄ nām illā in qua concipit et nascitur. Enī g̃ in ipso principio conceptionis fuerit humana nā assumpta a diuina persona. cōueniēs est qz vere possit dici deū esse conceptū et natū de virgine Ex hoc at̄ dī aliqua mulier alicuius mater qz eum concepit et genuit. Quare et beata virgo vere dicat̄ mater dei qz sit mater diuinitatis: sed qz persone habentes diuinitatē et humanitātē est mater fm̄ humanitātē propter cōmunicatōez ydiomatū. Scdm̄ dubiū erat utrū brā virgo meruit concipere xpm̄. Ad qd̄ Bonauētura in. iij. di. iij. ait. qz meritū distinguitur tripliciter. Est enī meritū condignū: Meritū congruū: et meritū dignū. In merito condigni attenditur equalitas vīputa dū quis p̄ diē vel mēse seruit alicui p̄ conuenienti mercede labore debito finito mercedē mercedē illaz de condigno. Quāntū enī laborauit et quāto t̄pe tantū sibi debet. In merito congrui attenditur dispositiō ad aliquā mercedē consequēdā in futuro puta si Rex vel princeps aliquis p̄ sua magnificentia proclamari fecisset qz si quis vno cursu p̄ determinatū spatiū p̄cederet reliquos currentes lucrare lib̄ā vnam aurī: tunc multi hoc audientes ad currendū se p̄parent. Inter q̄s esset vnus agilis valde et ad

currendū plus ceteris expedit^r licet nō dū eēnt
 ī cursu: vel p^o q^o currere cepint anq^o puenirēt
 ad iminū diceret de isto vno q^o meret pmiuz
 merito cōgrui. At postq^o puenit ad terminū
 meret illud merito non condigni q^o premium
 illud excedit laborē sed merito digni. Quia ex
 quo sic placuit regi vel principi vt qui ad talē
 terminū currendo ptingeret aurū sibi daret.
 Ille qui sic currendo prius ceteris applicuit ad
 locū p^ofixū factus est dignus premio ex libe
 ralitate preparato. Sic in pposito b^ota virgo
 nō meruit concipere xpm merito condigni qm
 incarnationis bñficiū q^o ad suā substantiā
 v^o essentia est supra merita oim hoim t ane
 lorū t ipsius virginis benedictē. Sed q^o ex be
 nignitate sua diffinituit de^o vt carnē sumeret
 p salute hūani generis. t de muliere vna na
 sceret deus t homo. Beata virgo a principio
 sue sanctificatiōis t toto tpe intermedio vsq^o
 ad incarnationē merebat esse mater dei meri
 to cōgrui q^o ppter excellentiā sanctitatis sue
 t perfectionē virtutū ad hoc erat magis ido
 nea siue disposita q^o relique mulieres que po
 tuerint esse in oi mūdo. At vbi verba illa san
 ctissima ptulit. Ecce ancilla dñi t suū cōsensū
 verbo firmavit illico meruit merito digni cō
 cipere xpm t effici mater dei. Tūc siquidē in
 uenta est excessisse merita oim electoz t mari
 me ppter p^ominentia quattuor virtutū q^o in
 cludunt in verbis eius. Prima fuit obediē
 tia dū dixit: ecce. Exhibuit nāq^o se adeo pmi
 p^ossimā ad obediēdū deo q^o fieri pōt a pu
 ra creatura. Intensissima fuit illius voluntas
 ad talē obediētiā q^o tuz intendi potuit: neq^o
 tātū intēsa fuit voluntas abrahe dū voluit fi
 liū imolare: aut quorūcunq^o: qui pro dei obe
 dientia dura t asperrima queq^o pati nō recu
 sarūt. Scda virtus fuit humilitas quā exp^oes
 sit dū subdidit. Ancilla dñi: tūc utiq^o tātū re
 spectu dei descendit in nihilū t despectū sui
 q^o nulla vnq^o alia creatura ita viluerit sibiip^o
 p deo sicut ipsa. Et licet magna fuit hūilitas
 abrahe cū dixit Genes. xviij. ca. Loquar ad
 dñm meū cū sim puluis t cinis. Et Job cum
 dixit. xviij. ca. Putredini dixi p^o meus es m^o
 mea t soror mea vermibus. Et ioānis bapti
 ste: dū se vocē appellauit: nihilominus humi
 litas virginis supauit humilitatē istoz t q^o
 rūcunq^o alioz. propterea in suo cantico dixit.
 Quia respexit humilitatē ancille sue: ecce eni
 ex hoc beatā me dicent oēs generatiōes. Ter

tia virtus fuit eius fides quā explicauit dum
 p^osecuta est: fiat mibi. Tūc siquidē captiua
 uit oēm intellectū in obsequiū dei: crediditq^o
 simpliciter t purissime quecunq^o sibi fuerant
 p angelū intimata. Hinc elisabeth cōmendā
 do illā dixit. Beata q^o credidisti qm p^oficiēti in
 te q^o dicta sunt tibi a dño. Quarta virtus fuit
 charitas q^o exp^oessa est dū protulit: fm verbuz
 tuū. Dē cor suū: oē esse: oē posse obrulit volun
 tate deo. ¶ Tertiu dubiū erat vtrū virginis
 prerogatiue possint ab hoie cōprehendi. Ad
 q^o rñdemus q^o sicut p^ofectiones diuine oi in
 intellectu sūt incōprehensibiles: sic p^ofectiones
 grāz quas virgo suscepit in conceptione filij
 dei solo diuino intellectu t xpi fuerūt cōprehē
 sibiles. vñ credit q^o ad illā abyssū imperscruta
 bilē oim charitatuū spūs sc^oi q^o in b^ota virgi
 nem descenderunt in hora conceptionis filij
 dei: intellectus humanus vel angelicus nūq^o
 potuerūt attingere. Adulto nanq^o plura opa
 tus est deus in virgine t quidē grandia q^o ea
 q^o scripta sūt aut excogitata. Accirco ¶ Micro^o
 in sermone ad paulā t Eustochiū dū de virgi
 nis p^ominentia esset dicturus ita locutus ē.
 Timeo satis t valde p^otimeo dū vris cupio
 parere p^ofectibus ne forte sicut improbus
 ita t indignus laudator inueniar p^ofecto cū
 nec sanctitas nec facundia suppetant vt brāz
 t gloriōsā virginē digne laudare queaz. Quā
 vt verū fatear q^oqd humanis dici pōt verbis
 minus est a laude dei q^o diuinis t angelicis ē
 excellentius predicata t laudata p^oconijs. A
 pphetis quidē p^onunciata. A patriarchis
 figuris t enigmatibus p^osignata. Ab enāge
 listis exhibita t monstrata. Ab angelo vene
 rabiliter atq^o officiosissime salutata. ¶ Diuterea
 qualis t quanta esset ab eodem diuinit^o de
 clarat cū ait: Ave grā plena tē. Talibus nāq^o
 decebat virginē oppignerari muneribus vt
 esset grā plena: q^o dedit celis gloriā: terris deū
 pacē gentibus: finē vitij: vite ordinē: t mori
 bus disciplinā. hec ille. ¶ Propter que oia corā
 helisabeth deū ipsa magnificauit. que dignat^o
 de se nobis dicere illud Ecclesiastici. xxiij. ca.
 Ego m^o pulchre dilectionis timoris t magni
 tudinis t scē spē. In me ois grā vic t veritas
 In me ois spes vite t virtutis. Trāsite ad me
 omnes qui p^ocupiscitis me t a generationib^o
 meis adimplemini. Spūs eni me^o sup mel dul
 cis t hereditas mea sup mel t fauuz. Ad eā q^o
 crebro cōfugiamus vt sua p^oteatōe liberemur

ab oibus malis iminentibus et benefaciendo mereamur filij eius gratiam et tandem gloria sempiterna. Amen.

¶ Sermo viginti octo de tribus virtutibus contemplandis virginis gloriose in festo purificationis eiusdem.

Impleri sunt dies

purgationis marie secundum legem moysi. Scribitur hec verba Luca. ij. ca. in euangelio puritatis solennitatis

Splendor virtutis gloriose virginis marie merito in effundit in celo et in terra. Nam de ipsa inquit Ambrosius in li. de virginitate. Talis fuit maria ut eius unus vita omnium sit disciplina.

Propterea quaecumque gesta sunt per eam dum illius parvulum presentavit in templo rationabiliter facta fuisse indubitan tenendum est. Ad ut et nos deuotius contemplari possemus. Secunda in ecclesia purificationis eius festum cum benedictione canonicarum agendum statuit. Deferunt vero accense candele ille benedicti: ut innuat quod virgo sacratissima tota sit splendida et luminosa. Fuit autem puritatis solennitatis institutor. Sergius papa qui a spiritu sancto edoctus voluit ut christiani singulis annis ad honorem genitricis dei hac die totum mundum cum accessis et benedictis cercis illustraret.

Inductus vero ad id fuit quoniam Romani tempore gentilitatis et superstitiosi cultus idolorum in kalendis february ad honorem februe matris martis qui deus erat bellicorum virbe de quito in quintum annum cum cercis et facibus tota nocte lustrabant ut filius eius illis victoriam de inimicis concederet cuius matrem tam solenniter honorarent.

Similiter in february sacrificabant februo. id est Plutoni et ceteris dijs infernalibus per aiaherum antecessorum suorum. id est ei solennes hostias offerebant et tota nocte laudibus insistentes cum cercis et accensis facibus vigilabant. Et quoniam difficile est consuetudinem relinquere christiani de gentilitate conuersti adhuc predictas ceremonias observabant quia de re Pontifex maximus ut extingueret paganorum errorem indixit ut benedicta luminaria ad honorem regine celorum ab omnibus fidelibus portarentur.

Ipsa namque non martis sed iesu christi filij dei dulcissima mater a nobis colenda est cuius meritis et intercessione innumera: ut sic dicas: eam inuocantibus beneficia donantur. Ad cuius laudes explicandas hodierna die incubere debemus qui vagientem filium ad templum perduxit ibique omnia profecit quod moyses in lege iubeat. In quibus per

ipsam laudabilissime gestis triplicem eius virtutem pre ceteris eligimus contemplandam.

Prima de virginitate.

Secunda humilitatis.

Tertia liberalitatis.

De perpetua virginitate sancte marie que fuit a prophetis preannuntiata ab ipsa voto confirmata et semper inuolabiliter observata. Capitulum. i.

Prima virtus excellentissima illius felicissime matris quam preplari debemus de virginitate. Hec designat in verbis moysi. Nam Levitici. xij. ca. Ex ordinatione dei moyses dicitur. Mulier si suscepto semine peperit immunda erit. Ista predictio si appositae dat intelligere: quod quicquid mulier esset paritura masculum non suscepto semine. Et quod doctores dicunt quod signant moyses fuit ita locutus ad excipiendam iram dei ab immundicia. Et ut Bernardus ait quod timuit in matrem domini blasphemiam irrogare. Sed ut virginitatem illam ardentius veneremur: in hac parte tria dubia sunt aperienda.

Primum virtus virginitas marie fuit ante preannuntiata

Secundum virtus virginitas marie fuit voto confirmata

Tertium virtus virginitas marie fuit semper observata

Ad primum dubium respondemus quod placuit altissimo deo per multa annos retroacta secula virginitatem marie a suis prophetis et alijs quibus re tam gratam de notam effecit mirabiliter preconari. Omnis fidei billarum oracula: Acco multorum patriarcharum testimonia. Tam referam quid in historijs Hispanice quod in Ezechiele: quod in Isaia fidelissime scribitur. In originali libro historie Hispanice in ca. xl. d. nonnullis incidentibus tempore fernandi regis. ita habet. Quia apud toletum quidam iudeus gratia amplius vineam suam rupere comminisset in medio sari concavitas repta est: ubi liber erat folia lignea hinc descripti tribus linguis: hebreis: grecis: et latinis: scriptura quasi unius psalterij videbatur. Hic liber de triplici mundo discrebat: ab Adama usque ad antichristum: Principium vero tertij libri incipiebat a christo sic exordiebatur. In tertio mundo filius dei nascetur in mundo ex virgine maria: patiens pro salute hominum. Quod cum iudeus aspiceret statim cum familia sua sacro fonte renatus est. In fine vero libri erat quod tempore fernandi regis inveniri debebat. Ad prophetam Ezechielem iam veniam: cui virginitas marie revelata est. vñ ait ca. xliiij. Converterte me ad viam porte sanctuarij exterioris que respiciebat ad orientem et erat clausa. Et dixit dominus ad me: porta hec clausa erit et non agitur: et vir non

in I

trāfiet p eā: qm dñs deus israel ingressus est
p eam. Vbi Aug⁹ in sermone ait. Mirabilis
pphete visio sed mirabilior est pphetic adim
pletio. Quid est porta in domo dñi clausa nisi
q maria semp erit intacta. Et qd est: hō non
trāsibit p eā nisi q ioseph nō cognouit eā. Et
quid est sol⁹ dñs intrat z egrediet p eā nisi q
spūs scūs ipregnauit eā. Et qd est clausa crit
in eternū: nisi q maria fuit virgo añ partū z
virgo post ptū. Dicat ergo maria. Porta fa
cta sū celi ianua scā sū filio dei: illi facta sū ia
nuā clausa: q post suā resurrectionē ingressus
ē p ostia clausa: p q egressus est ad suos cruci
fixores. Ad discipulos at suos clauso ostio ce
naculi ingressus est claustra: qui natus de ven
tre meo: me mēz dimisit intactā. Adimpleuit
ventrē meū diuinitate: z vterū meū nō euacu
auit castitate: hec ille. Isaias xō satis aperte
ca. vij. Vginitatē marie pñuciāuit. Ecce in
gt virgo cōcipiet z pariet filiū z vocabit no
men eius emanuel. Sed iudei nos arguunt.
Primo q in hebreo nō dī virgo sed halma: z
significat puellā absconditā siue sit virgo siue
corrupta. Scdo q dī q nomen eius vocabit
emanuel. Filius at virginis vocatus est iesus
xps. Et iō aiūt iudei q hec ppheta nō intelli
git de xpo z virgine matre: sed de Eccehia fi
lio regis achaz: qui post dictū pphete natus ē
Sed hoc impugnat Rabi salomon p hoc q
Eccehias erat. xv. ānoz qñ cepit regnare p⁹
Achaz pñem suū imediate. vt habet. iij. Re
gū. xviij. ca. Achaz regnauit tm. xvi. annis. vt
habet. iij. Regū. xvi. ca. Ergo in principio re
gni Achaz ante q diceret ppheta Eccehias
erat natus z erat nouē ānoz. Et ppter hoc
dicit Rabi salomon q hec ppheta est intelli
genda de filio Isaic qui acceperat vxorē iuue
culā z iam cōceperat de eo. Et q de puero cri
stente in matris vtero nescit si sit masculus
vel femina: ideo Isaias dabat Achaz signū li
beratiōis a duobus regibus illū inuadere vo
lentibus. sicut p3. iij. Regū. xvi. ca. q vxor sua
grauida pareret filiū masculū. Sed vt refert
Micho⁹ d lira. ista expositio stare nō pōt qz ca.
sequenti dī de puero illo. Et erit extensio alaz
cuius implens latitudinē terre tue o emanuel.
Et loquit de terra regni iudee cui⁹ nūqz fuit
dñs Isaias. Et propterea ad litterā intelligit
de xpo qui dñas iudee z oibus que sūt in celo
z in terra. Ad primū xō obiectū dicit Micho
laus p lira q halma i hebreo significat absco

ditā ita q nō dubitat de integritate illius. Et
scribit p h z nō inueniunt nisi tres ita descri
pte. Prima est rebecca de qua Genesis. xxiij
ca. dī. Puella decora nimis. Sequit. puella q
egrediet. in hebreo ponit: halma que egrediet
Scda fuit maria soror moyfi. de qua dī Ero.
ij. ca. Fuit puella. in hebreo ponit halma Fuit
halma. Et iste due fuerūt virgines purissime
qñ fuerūt sic nomiate. Tertia ergo fuit virgo
maria in hac ppheta. Quare halma virginē
significat. Ad illud xō qd adducebat de noie
emanuel: Rñdent. doctores vt et tactū est in
sermone de circūfione: q duplex est nomen
s. nature vt homo. z impositionis vt petrus z
antonius. Emanuel itaqz est nomen nature.
Iesus xō nomen impositionis. Scdm du
biū aperiendū: vtrū virginitas marie fuit vo
to confirmata. Ad qd rñdet Ricardus in. iij.
di. xxi. Et Tho. iij. pte. q. xxvij. q cū pfectiōis
opera mag⁹ sint laudabilia si ex voto fiant qz
sine voto. virginitas aut in mēz dei precipue
debet pollere. iō pueniēs fuit vt virginitas
eius esset ex voto deo consecrata. Verūtū qz
tpe legis oportebat generationi insistere tam
mulieres qz viros: qz fm carnis originē cult⁹
dei augebat ante qz ex illo pplo xps nasceret
Adater dei nō credit anqz desponsaret ioseph
absolute virginitatē vouisse. licet eā in deside
rio habuisset. Sup hoc tñ voluntatē suā diui
no cōmisit arbitrio. Postmodū xō accepto
sponso fm q: mores illius tps erigebant fil
cū eo votū virginitatis emisit. voluit xō de
sponsari ex familiari instinctu spūs sc̄i: confi
dens de diuino auxilio q nūqz ad copulā car
nalē puenissent. Confirmant ista p magistrū
sentē. in. iij. di. xxx. z et p illud qd scribit. xxvij
q. ij. ca. sufficiat. s. Vtrā maria. Lādulfus tñ di
cit in suo. iij. q possibile fuit virginē expresse
vouisse ante qz desponsaret: z nihilominus cū
vero voto virginitatis potuit cōtrahere. Nā
matrimonii est cōsensus in carnalē copulā al
tero cōiugū petente. Si ergo constaret p reue
lationē ipsi femine q nūqz vir ab ea debitū
peteret cū vero voto virginitatis: posset stare
vtrū matrimonii qz nūqz carnalis copula se
queret. Et ita fuit in pposito: qz virgini glori
ose fuit reuelatū q nūqz ioseph peteret ab ea
debitū: z forte etiā ipsi ioseph: cū dīcat a mul
tis q ipse insup ex instinctu spūs sc̄i virgini
tatē vouerat. Nō obstant at tali voto inter
mariam z ioseph verum fuit matrimonii. vt

refert magister senten. Et. xxvij. q. ij. ca. in illi-
tutū. Mā vt ingit Ricardus ē scūs T ho. du-
plet est pfectio rei prima. s. t. scda. Prima in
ipsa rei forma consistit ex qua spēm sortitur.
Scda consistit in operatione rei per quā res
aliqū suū finē attingit. Forma āt mōmōij
pstitit in qdam indiuisibili cōiunctione aior
p quā vnus cōiugū indiuisibiliter alteri fidē
seruare tenet. Finis āt mōmōij est proles
generanda t educanda. Ad quōz pūmū pue-
nitur p concubitu cōiugālē. Ad scdm p alia
opa viri t vxoris qui sibi inuicē obsequuntur
ad prole nutriendā. Sic ergo qstuz ad primā
pfectionē oīno verū fuit mōmōiū virgis
matris dei t ioseph qz vterqz consensit in co-
pulā cōiugālē: nō aut expresse in copulā car-
nālē: nisi sub cōditione si deo placeret. vñ t an-
gelus vocat mariā cōiugem tuā. Qd erponēs
Aug⁹ in li. de nuptijs t concupiscentia dicit.
Qdunt vocat ex prima desponsationis fide
quā concubitu nec cognouerāt nec fuerat co-
gniturus. Quantū hō ad scdam pfectionem
que ē p actū mōmōij si hoc referat ad car-
nālē concubitu p quē proles generat nō fuit
istud mōmōiū cōsumatū. Hābuit tñ illud
mōmōiū ēt scdam pfectionē qstū ad plis
educationē. vñ Aug⁹ dicit in li. de nuptijs t
concupiscentia. Qd nuptiarū bonū impletuz
est in illis parentibus xpi. ples: fides: sacramē-
tū. prolem cognoscimus ipsū dñm iesū. fidez
qz nullū adulteriū. Sacramētū: qz nullū diuor-
tiū. solus sibi nuptialis concubitu nō fuit. Et
si quis obieceret ista: qz Hiero⁹ p heluidiū
ait. Ioseph marie custos fuit potius qz mari-
tus. Dicendū qz Hiero⁹ accipit maritum ab
actu mōmōij cōsumati. Siliter intelligē-
da sunt verba Hieronymi in Mattheū. vbi
ait. Cū virū audieris suspitio tibi non subeat
nuptiar: sed recordare cōsuetudinis scriptu-
rarū q sponfi viri t sponse vocant vxores. qd
Hiero⁹ vocat nuptias nuptiālē concubitu
Qia predicta facile teneri pnt: t qz virgo vel
anteqz cū ioseph pheret: vel postqz xrit ex dei
reuelatione virginitatē vouisset. Et qz ioseph
illuminatus a deo qui elegit eū tante virginis
sponfi t sui filij alumnū virginitatē voto fu-
erit complexus cum perpendimus ipsius vir-
ginis benedictē mores t actus diuinitus regu-
latos. In quadam tamen historia sic habetur
qz beata virgo completo ablactatiōis triēnio

ad templū dñi a parētibus fuit perducta vbi
remansit cum alijs virginibus t puellis in oī
sanctitate seruans altissimo deo: visitabatqz
ab angelis frequentius t spiritualibus conso-
lationibus replebat. Quartodecimo hō eta-
tis sue anno pontifex publice denunciāuit vt
virgines que erant in templo t etatis temp⁹
implessent domū reuerterentur vt matrimo-
nia contraherent: cuius mandato cum ceterē
paruissent sola virgo maria hoc se facere non
posse rñdit: tum qz parentes sui eaz dñi serui-
tio mancassent: tum qz virginitatem suam
dño ipsa vouisset. Tunc anxiatus pontifex p
nouitate rei imminente festiuitate iudeoz seni-
oribus cōuocatis: oīm vna hec fuit sententia
vt dñi consiliū quereret. Cū autē orationi-
insisterent t pontifex ad consulendū dñm ac-
cessisset: mor de loco orato: iij cunctis audienti-
bus vox insonuit: vt quicūqz de domo dauid
nuptijs abiles cōiugati nō essent: singuli vir-
gas ad altare deferret: t cuiuscunqz virgula
germinaret t in cacumine eius spūs scūs in
columbe specie confederet: ipse proculdubio
esset cui virgo desponsari deberet. Erat inter
ceteros ioseph de domo dauid cui cum incon-
gruū videret si vir iam prouectē etatis tā te-
nerā virginē duceret in vxorē. Leteris virgas
suas afferentibus: solus ipse virgā nō attulit
vñ cū nihil diuine voci psonū appareret pon-
tifer iterato dñm consulendū putauit: qui rñ-
dit qz solus ille virgā suā nō attulit cū virgo
despōsari debebat. Inductus itaqz ioseph vt
virgam suā ferret: cū hoc fecisset illico germi-
nauit t in eius cacumine columba confedit:
quare sibi desponsata fuit virgo: qui in snam
ciuitatē bethleem. pfectus necessaria nuptijs
prouidebat: virgo autē maria ad domū paren-
tū in naçareth reuerfa est. Vbi in diebus illis
angelus gabriel ei oranti apparuit: t de ca na-
sciturū dei filiū nūciauit: hec in legenda nati-
uitatis virginis. ¶ Tertū dubiū fuit vtrum
virginitas marie fuit semp obseruata. Ad qd
nequā heluidius heretic⁹ ore sacrilego t blas-
femo ausus est dicere: qz post partū nō mansit
virgo: licet fuerit virgo an ptū t i ptu. Sūpsit
āt occasionē erroris qz male intellexit scriptu-
ras. Nam in i. ca. Matthei scribit de ioseph.
Non cognoscebat eā donec peperit filiū suū
primogenitū: Arguit heluidi⁹ t dicit hoc ad-
uerbiū donec cōsuevit determinatū temp⁹ si-
gnificare quo cōpleto fiat id qd vsqz ad illū d

tps nō fiebat: verbū āt cognoscendi ibi ad coi
 tū referē. Sicut ⁊ Benesis. iiii. ca. dī. q. Adaz
 cognouit vrozem suā: ergo post partū beata
 virgo fuit a ioseph cognita. Insup ⁊ iēs⁹ noia
 tur primogenitus: ergo habuit fratres subse
 quentes. Et hoc pfirmat. q. Joānis. ij. ca. dī.
 Descendit in capharnaū ipse. s. xps ⁊ mater ⁊
 fratres eius. Pro confusioe beluidij ⁊ verita
 tis defensione notandū. p illo verbo cognosce
 bat: q quidā dixerūt h nō esse intelligendū de
 cognitione carnis: sed de cognitione noticie.
 Dicit enī Aristot⁹ q n cogouit eā ioseph an
 q pareret cuius fuerit dignitatis: sed postq
 peperit tūc cognouit eā: qz p ipius plem spe
 cialior ⁊ dignior facta fuerit qz totus mund⁹
 qz quē totus mūdus capere nō poterat in an
 gusto vtero suo sola suscepit. Quidā āt hanc
 cognitionē referūt ad noticiā visus. Sic enī
 moyfi cū dño colloquētis gloriificata est facies
 vt non possent in eū intendere filij israel. Sic
 maria claritate virtutis altissimi obūbrata co
 gnoscit nō poterat a ioseph donec pareret. Pro
 partū Xo a ioseph agnita iuenit specie faciei
 nō libidinis tactu. Micro⁹ aut concedit hoc
 esse intelligendū de cognitione coitus: sed dīc
 q vsqz vel donec in scripturis qnqz significat
 certū tps. fm illud ad Galathas. iij. ca. Pro
 pter transgressores lex posita est donec venit
 scūm cui pmisserat. Anqz Xo significat infu
 nitū tps fz illud. Donec ponā inimicos tuos
 ponif ibi donec p semp. Et fm hunc modū lo
 quēdi euangelista oīdit q ioseph nō cogno
 uit eā donec pepit id est vsqz ad partū ⁊ neqz
 ēt post partū. De eo etiā q tps dī primogeni
 tus vt ait Micro⁹. ⁊ ponit de verborū fig. in
 ca. Ioseph. Nō post quē alius sed ante quem
 nullus. Et de eo qd Meluidius referebat xpm
 videlicet habuisse fratres Micro⁹ ait. q quat
 tuor modis in scriptura fratres dicunt. s. nā:
 gente: cognatione: ⁊ affectu. vñ fratres dñi di
 cti sunt nō fm nām quasi ab eadē matre nati
 sed fm cognationē quasi consanguinei ei⁹ eri
 stentes. Detestand⁹ itaqz est error pnciosissi
 mus beluidij vt ingt Tho. iij. parte. q. xxvii.
 Primo sicut qz derogat xpi pfectioni q. s. fm
 diuinā nām vnigenitus est pīs tanqz perfe
 ctus p oīa filius eius: ita etiam deuit vt esset
 vnigenitus matris tanqz pfectissimū germē
 eius. Scdo hic error iniuriā facit spūi sancto
 cuius sacrariū fuit vterus virginis in quo
 carnē xpi formauit. Vnde nō decebat vt de ce

tero violaret p cōmixtionē virilē. Tercio de
 rogat dignitati ⁊ sanctitati matris dei que
 ingratissima videret si tanto filio cōtenta nō
 esset: ⁊ si virginitatē que in ea miraculose con
 seruata fuerat sponte perdere vellet p carnis
 concubitu. Quarto insup ipsi ioseph esset ad
 maximā presūptionē imputandū: si eā quam
 reuelante angelo de spū scō deum concepisse
 cognouerat: polluere tentaret. Quare virginē
 an partū: virginē in partu: virginē ⁊ post par
 tū genitricē dei verissime pdicamus. Si Xo
 vltcrius aliquis quæreretur. Cur voluit xps de
 virgine nasci. Rndere possumus ex dictis pre
 fati doctoris sancti Tho. vbi. s. q. hoc factum
 est triplici de causa.

Primo, ppter dignitatē patris.

Scdo, ppter puritatē filij.

Tercio, ppter incarnationis finē.

Primo, ppter patris dignitatē conseruandā
 Eū enī xps sit verus ⁊ nālis dei filius: nō fuit
 cōueniens vt aliū patrē haberet qz deū ne di
 gnitas trāfferet i aliū. Scdo h fuit pueniēs
 pp puritatē filij. Ipse nāqz est verbū dei: ver
 bū Xo absqz oī corruptōe cordis cōcipit ⁊ ex
 corde absqz corruptione pcedit. Vñ vt osten
 dere q illud corpus esset ipius verbi dei: cō
 ueniens fuit vt de incorrupto virginis vtero
 nasceret. Tercio fuit cōueniens ppter incar
 nationis finē. Ad hoc enī venit xps vt hoīes
 renascerent in filios dei nō ex volūtate carnis
 neqz ex voluntate viri. i. nō ex consensu mulie
 ris ⁊ viri sed ex deo. i. ex dei virtute nati sunt.
 Vñ Aug⁹ in li. de scā virginitate ait. Q por
 tebat caput nrm insigni miraculo fm corpus
 nasci de virgine vt significaret sua mēbra de
 virgine ecclesia fm spū nascitura.

De tribus legis cerimonijs quas beata vir
 go seruauit ex humilitate. Capitulum. ij.

Scda virtus prestantissima quā in vir
 gine bñdicta cōtemplari debemus dī hu
 militatis. Ob illā nanqz subiecit se hodierna
 die triplici cerimonie legis.

Prima cerimonia fuit purgationis.

Scda presentationis.

Tercia oblationis.

Prima cerimonia dī purgatiōis. Quadra
 gesimo nanqz die a natiuitate dñi venit ad tē
 plū vt fm consuetudinē legis mūdaret euz tñ
 sub illa lege nō teneret. Ad qd plene intelligē
 dū ponderanda sūt ea q scribunt Leuitici. xij
 ca. vbi sic habet in sententia: q mulier si susce

pro semine peperisset masculū imunda esset se-
ptem diebus: imunda. s. a consortio hoīm et ab
ingressu templi. Sed completis septem die-
bus munda quidē efficiebat quo ad consortiū
hoīm. Sed adhuc vsq; ad trigessimū tertium
diem quo ad ingressū templi imunda erat: tan-
dem completis quadraginta diebus quadra-
gesima die templū intrabat et puerū cū mune-
ribus offerebat. Si vō feminā peperisset du-
plicabant dies et quo ad cōsortiū hoīm et quo
ad ingressū templi. Beatissima vō virgo nul-
lam habuit imundiciā a qua purgaret neq; fi-
liū concepit virili semine: quare nec legi puri-
ficationis obligabat: voluit tñ predictā legē
humiliter adimplere. Mā vt ingt Thō. iij. pte
q. xxxvij. Sicut plenitudo grē a xpo derivat i
matrē: ita decuit vt mater humilitati filij cō-
formaret. Et iō sicut xps l3 legi nō esset obno-
rius voluit nihilominus circūcisionē aliāq;
onera legis subire: ad demonstrandū humili-
tatis et obedientie exemplū et vt approbaret le-
gem: et vt occasione scandali a iudeis tolleret:
ppter casū rōnes voluit et mēm suā imple-
re legis obseruantias quibus tñ nō erat obno-
ria. Ideo Bernard⁹ ad virginē sic deuote lo-
quit. Vere brā virgo nō habes cām nec tibi
opus est purificatione: sed nūqd filio tuo op⁹
erat circūcisione? Esto inter mulieres tanq;
vna illarū: nā et filius tuus sic est in medio pu-
erorū: hec Bernardus. ¶ Scda cerimonia le-
gis cui se virgo scā subiecit dī presentatiōis
vt enī scribit Exodi. xij. ca. Locutus est dñs
ad moysen dicēs. Sanctifica mihi oē primo-
genitū qd aperit vuluas i filiis israel. Vbi sci-
endū q; de prole nata duplex preceptum trade-
batur in lege. Vnū quidē generale q̄stum ad
oēs: vt. s. completis diebus purificationis ma-
tris offeretur sacrificiū pro filio siue pro filia
vt habetur Leuitici. xij. ca. Et hoc quidē sacri-
ficiū erat ad expiationē pcti in quo ples erat
conceptra et nata: et etiā ad consecrationē quā-
dam ipsius: q; tūc primo presentabatur in tēplo
Et iō aliqd offerebat in holocaustū: aliqd pro
peccato. Aliud erat preceptum speciale de pri-
mogenitis tā in hoibus q; in iumentis. Sibi
enī dñs deputauerat oē primogenitū in israel
pro eo q; ad liberationē ppli isrl pculserat pri-
mogenita egypti ab homie vsq; ad pecus: pri-
mogenitis filiorū israel reſeruatis. Et q; xps
fuit primogenitus marie virginis mris: vtrūq;
fuit factuz circa eū. Primo q̄stum id qd erat

speciale et p̄tinet ad primogenitos. Ob qd dñs
Lucas. Tulere illū in hierlīm vt sisterent eum
i. offerret dño: q; omne masculinū adaperiēs
vuluam. i. primo nascens fm Nicholau de li-
ra. Quismodi erant primogeniti: sanctū dño
vocabit. Scdo factū fuit circa xpm id qd com-
muniter p̄tinet ad oēs. Et hoc notat cum dī
Et vt darent hostiā fm q; dictuz erat in lege
dñi par turturū aut duos pullos columbarū
Quia vō dī. Dē masculinū adaperiēs vuluā
patet q; loquitur de masculo concepto et nato
p aperitionem claustrī virginalis: qd non ha-
buit locū in beata virgine: que virgo perman-
sit in conceptu et partu: tñ hanc legem ex hu-
militate voluit obseruare. ¶ Tertia cerimo-
nia cui se virgo subiecit dicit oblationis. Mā
obrlure ipsa et ioseph pro dño par turturum
aut duos pullos columbarū. Nec erat oblatō
pauperum: sed agnus oblatio diuitū. Verū
tamē tres difficultates hic oriuntur. Primo
an conueniens fuit aliquid offerre deo. Scda
quare oblatio fiebat de aliquibus determina-
te non de oibus. Tertia quare aialia offerebā-
tur occisa. Pro prima difficultate posset quis
arguere isto modo. Nihil est offerendū alicui
qd suū est et ipse non indiget. Sed dei erant
oia que in sacrificijs offerebātur et illis nō in-
digeat: q; ad vsum hoīs illa deputauerat: q;
non erant deo offerenda. Confirmantur ista
q; Dauid in ps. Dñi est terra et plenitudo ei⁹
orbis terrarum et vniuersi qui habitant in ea:
Et iterū. Sacrificiū et oblationē noluiſti. Et
in alio ps. Inducit loquentē deū. Nunqd mā
ducabo carnes tauroz aut sanguinē hirco-
rum potabo. In dñum aut est illud qd ponit
Leuitici. i. ca. Vbi deus dixit oblata oia adole-
bit sacerdos sup altare in holocaustū et odorē
suauissimū dño. Et ppterca scūs Thō. prima
sc. q. cij. dicit. q; deus voluit sibi offerri sacri-
ficia triplici rōne.

Primo propter mentis ordinationem.

Scdo propter idolatrie excusationem.

Tertio propter figurationem.

Primo voluit deus offerri sibi sacrificia pro-
pter mentis ordinationē. Ad hanc p̄tinet vt
oia que quis h3 recognoscat a deo. vt dī. xvi.
q. i. in ca. reuertimini. et ordinet in deū tanq;
in vltimū finē. Et hoc representabat in obla-
tionibus et sacrificijs. Vñc est q; Dauid vt
scribitur. i. Paralipome. ca. xxix. dicebat. Tua
sunt oia et q; de manu tua accepimus dedim⁹

ubi. Secundo voluit deus offerri sibi sacrificia propter ydolorum excusationem ut per honorem qui reddebat deo retraheret populum a cultu ydolorum. Nam precepta de sacrificijs non fuerunt data populo iudeorum nisi postquam declinavit ad ydola tria adorando vitulum consuetudinem. Tertia ratio fuit propter figurationem. Futurus namque erat christus qui se offerre pro hominum salute debebat. Ideo oblationes veteris legis christum figurabant: de quo sic inquit apostolus ad Ephesios. v. ca. Tradidit semetipsum pro nobis oblationem et hostiam deo in odorem suavitatis. Et ad Hebræos. x. ca. Christus una semel pro peccatis hostiam obrulit in sempiternum. Concludimus ergo quod si dei sint omnia quibus nec indiget: oblationes tamen sibi fieri voluit propter hominum utilitatem rationibus predictis. ¶ Secunda difficultas erat quare oblatio fiebat deo de aliquibus determinate et non de omnibus. Nam de generibus animalium quadrupedum offerebantur boues oves: capre. Et de avibus turtur et columba: et in mundatione leprosi de passeribus. Quare non offerebantur pisces: aquile: leones et filia. Et respondet Thome. vbi. s. quod hoc fiebat propter tria. Propter communem abilitatem. Propter mundiciam et puritatem. Propter oblationis singularitatem. Primo hoc fiebat propter communem abilitatem: quia illa que offerebantur facile haberi poterant a communitate hominum: non sic leones aquile vel pisces. Secundo hoc fiebat propter mundiciam et puritatem quia illa animalia mundum habent nutrimentum sicut dicit Rabi moyses. non sic gallina et porcus. Tertia ratio erat propter oblationis singularitatem: ut esset singularis oblatio que fiebat deo: differens ab oblatione que fiebat ydolis. Et quia egyptij colebant oves et venerabant hircos eo quod demones in illa forma eis apparebant. Boues vero habebant inter res sacras ob reverentiam Ysis quam deam habebant. Nec fuit soror foronei que navigans in egyptum multa egyptios de agricultura docuit. Recurro offerebant deo oves: hirci: capre: et boues. Insuper ut ait Rabi moyses: In colubis meliores sunt pulli: in turturibus meliores maiores. ¶ Tertia difficultas erat quare animalia offerebantur occisa. Ad quod dicit sanctus Thome. quod hoc fiebat triplici ratione. Primo propter conformationem: quia sic veniunt in usum hominum. Secundo propter significationem: quia significabant occasionem quam peccator meretur et deus misericors propter humilitatem et reverentiam sibi factam tollerare illum et propter penitentiam indulget sibi.

Tertio sic fiebat propter figurationem christi qui occisus debebat immolari. Adis ergo dimissis redeamus ad oblationem factam pro christo. Nam si ex paupertatis amore pauperum oblationem elegerit tamen ut inquit Thome. iij. pte. q. xxxvij. Turtures et colubi figure congruunt. Nam turtur quia est avis loquax predicationem et confessionem fidei significat: quia vero est animal castum significat castitatem: quia vero est animal solitariū significat contemplationem. Columba vero est animal mansuetum et simplex idem mansuetudinem et simplicitatem significat. ¶ De liberalitate virginis que manifestat in dispensatione munerum et concessione filij atque in omnes eam invocantes benivola condescensione.

Capitulum. iij. Tertia virtus principalis quam in virgine beatissima contemplari debemus de liberalitatis: quam deprehendere possumus maxime propter tria.

Primo propter munerum dispensationem.

Secundo propter filij concessionem.

Tertio propter benivolam condescensionem.

¶ Primo possumus deprehendere liberalitatem virginis benedictę propter munerum dispensationem. Nam ut scribit Mattheus ca. ij. Admagi obtulerunt christo munera preciosa: aurum: thuram et mirram. verumtamen ut pie creditur omnia pauperibus dispensavit. Neque putandum est quod tres reges vilia dona regi regum porrexissent: sed aliqui hoc velint asserere qui dicunt talia fuisse facta propter mysticam significationem. Alii vero consentientes opinioni eorum qui dicunt magna auri pondera fuisse christo donata: fingunt virginem illa reservasse pro peregrinatione in egypto. Sed reuera quod prius diximus magis est verisimile atque credibile virginem scilicet illam piissimam cuncta pauperibus distribuisse. ¶ Secundo possumus deprehendere virginis liberalitatem propter filij sui gratiosam concessionem: quam videlicet concessit eum simeoni sancto qui accepit illum: in vlnas suas: de hoc sic refert Lucas. Et ecce homo erat in hierusalem cui nomen Simeon: et homo iste iustus et timoratus expectans consolationem israel et spiritus sanctus erat in eo. Item Micho. de lira hoc intelligitur quantum ad gratie plenitudinem quia non solum habuit gratiam iustificancem pro ut habet communiter a iustis. sed etiam quantum ad illuminationes divinas et consolaciones speciales. Ideo subditur. Et responsu acceperat a spiritu sancto. scilicet in orationibus suis devotus: non visurum se mortem nisi videret christum domini. Tunc

enī erat opinio cōis apud intelligentes q̄ im
minebat aduētus xp̄i fm̄ signa a patriarchis
et prophetis data. Et ideo simeon de hoc deu
seruentius orabat et in oratione responsū acce
pit q̄ xp̄m natum videret anteq̄ vitā presen
tem finiret. Et venit in spiritu in templū. i. p
reuelationē spūs sancti vt videret xp̄m sicut
erat ei promissū. Et cum inducerent puerum
iesum ad faciendum que predicta sunt fm̄ le
gem. Et ipse accepit eum in vlnas suas cum
maximo cordis gaudio. fm̄ q̄ dicitur Prover
bio x. xxi. ca. Desiderium si compleat delectat
aiam. Intuamur Simeonē a virgine filium
exposcentē: consideremusq̄ q̄z blande q̄z beni
gne q̄zue liberalissime mater illa illum sibi cō
signauit. Simeon accepisti illum in vlnas
tuas. i. in brachia. Quē accepisti: et regem re
gum et dñm dñantium. Quem ad tuum pect⁹
dulciter deduxisti: filium dei et virginis illiba
te. Quem aspexisti: deum et hoīem xp̄m hūa
ni generis redemptorē. S. felicia brachia. S.
beati oculi tui qm̄ meruisti tāto priuilegio do
tari. Super hoc Augustinus in sermone pre
sentis solennitatis ait. Nec sunt testimonia
tua dñe iesu: anteq̄z tibi sternerentur fluctus
maris: campi cederēt imperanti: anteq̄z vent⁹
te iubente siluisset: mortui te vocante resur
rerisset: sol te moriēte palluisset: terra te resur
gente trenuisset: celum te ascendente patuisset.
Aduhuc manibus matris portabaris: et iā dñs
orbis agnoscebaris. Et propterea simeon be
nedixit deum gratias agendo pro tanto bene
ficio et dixit. Nunc dimittis dñe seruū tuum
fm̄ verbum tuū in pace. i. de cetero dimittes
me d̄ hac vita transire in cordis quiete. Quia
viderunt oculi mei salutare tuū. Et antequā enī
descendere volebat ad limbum patrū: ex quo
videbat saluatorem natū. Quod parasti ante
faciem oīm populorum: id est coram oībus po
pulis quibus mysterium incarnationis et re
demptionis predicatū est p̄ apostolos. Lumē
ad reuelationem gentium: qz prius errorum
tenebris involuebantur. Et gloriā plebis tue
israel. Magna est enī gloriā iudeis ad xp̄i fi
dem conuersis q̄ xps fm̄ carnem natus est d̄
ipsis. Et pater eius s. ioseph qui meruit voca
ri pater xp̄i eo q̄ nutriti⁹ eius fuit: et mater. s.
maria que fuit mater eius vera crant miran
tes super his que dicebant de illo: tunc a Si
meone: et prius a magis et a pastoribus: et a Za
charia et elisabeth. Et restituto puero virgini

bndixit illis simeon. s. virgini et ioseph. Quā
uis enim maria et ioseph essent maiores Si
meone in sanctitate: ille tamē erat maior q̄stū
ad sacerdotis officium ad quē spectat bene
dicere populum. Et non solum benedixit sed
etiam futura predixit. Ecce inquit positus est
hic in ruinam et in resurrectionē multorum in
israel: qz. s. in passione xp̄i que futura erāt mul
ti iudei fuerunt excecari a veritate cadentes:
Et multi fuerūt illuminati qui prius erāt sim
plices et ignorantes vt pater de apostolis qui
bus post passionem xp̄i data est intelligentia
scripturarum. fm̄ q̄ dicitur Luce ultimo ca.
Tunc aperuit illis sensum vt intelligerēt scri
pturas. Subsecutus est Simeon: et in signis
scilicet federis inter hoīes et deum cui contra
dicitur a scribis et phariseis et alijs. Et tuam
ipsius aiām pertransibit gladius. id est dolor
passionis eius pertransibit animā tuam per
compassionē vt reuelentur ex multis cordib⁹
cogitationes: qz lz virgo tpe passionis in fide
perseuerauit: alij tamen discipuli diuersas flu
ctuationes cogitationū habuerunt quousq̄
viderūt ipsū a mortuis resurrexisse. ¶ Tertio
possumus reprehendere virginis liberalitatē
ppter benignam condescensionē. Condescen
dit quippe oībus eius presidij implorantib⁹
Ipsa est dulcedo et spes nra vt cantat ecclesia.
ipsa est stella maris q̄ naufragantes in mare
huius mundi ad portū salutis dirigit. Ipsa
ppinq̄ est valde peccatoribus sicut luna inter
planetas ppinq̄ior est terre: vt accedamus
ad eā confidenter inducit nos deuotus Ber
nardus his vbiis. Securi inquit habes o hō
accessum apud deū: vbi habes filiū ante p̄ez:
et matrem ante filium. Filius ostendit patri ci
catrices et vulnera: mater ostendit filio pectus
et vbera. Nec vlla pōt esse repulsa: vbi tot oc
currunt charitatis insignia. Et iterū Bernar
dus. Quā misereri non poterit mater oīpoten
tie? Quā misereri nōlet mater misericordie? Et
idem. Reuolue rotas scriem euangelij et si qd
asperum: si quid durum inueneris in maria
deinceps eam suspectam habeamus et ad eam ac
cedere verearis. Agit sub alis eius confugia
mus vt sic tuti esse possimus: et in hoc seculo
filij sui grām mereamur accipere et tandem
gloriā sempiternam. Amen.

¶ Sermo vigesimus nonus de assumptione et
exaltatione virginis sacratissime in qua maxi
ma relucet diuina potentia.

Fecit mihi magna
qui potens est. Gloriose virgi-
nis marie verba sunt ista origi-
naliter Luce. i. ca. Et si oia que i

virgine benedicta diuina largitas dignata fu-
it operari magna sint et stupenda: verum cral-
tatio illius sup oem celestem militiam cunctos
in stupore et admiratione commouere debet. Quid
enim excogitari mirabilius potest quam quod una mulier
transcenderit beatitudines quoru cumque citra
filium hominum et angelorum eumque locum in empirreo
celo conscendit: ad quem nulla alia pura creatu-
ra ullo unquam tempore properare valebit. Nec oia
tamen cum ingenti leticia deuotioneque ardentissi-
ma a nobis commemorari debent. Hinc Hiero-
nymus in sermone ad paulam et custochium
inquit. Hodie gloriosa semper virgo maria ce-
los ascendit. rogo: gaudete: quia ut ita fatear in-
effabiliter sublimata cum christo regnat in eternum.
Regina mundi hodie de terris et de presenti secu-
lo neque eripit. Iterum dico gaudete: quia secunda
sua imarcescibili gloria ad celi iam puenit pa-
latium. Exultate inquam ac gaudete et letet ois or-
bis: quia hodie nobis oibus eius internementi-
bus meritis salus aucta est. Vobis quoque di-
ligentibus eam honor et virtus una cum reliquis
virginibus sacris amplius prestat et gratia. Hec
eo dilectissime letamini et laudate: quia si deum ore
prophetico in scriptis suis laudare iubemur: multo
magis cum in hac celebritate beate virginis
matris eius oportet cum hymnis et canticis di-
ligentius extollere et dignis deo iubilare pre-
conijs ac iusticijs honorare muneribus. Hec
Hieronymus. Ut autem mens nostra virginis in-
celum aduolantis mysteria perscrutari possit: de
ipsa in presenti sermone dicemus. In qua tria ma-
gna notabimus que fecit deus.

Primum de consummationis.

Secundum glorificationis.

Tertium assumptionis.

De felici transitu virginis et de his que occur-
runt in illo.

Primum quod fecit deus magnum in virgine
matre dei consummationis. Nam presentem
vitam feliciter consummavit eiusque transitus
decoratus extitit multis privilegijs et prero-
gatiuis. Ad quod plenius intelligendum. Primo
querimus. quod annis postquam christus ascendit ad
celos illa mater sanctissima superuixit. Et ad
hoc quidam Epiphanius dicit quod beata virgo quam

concepit christum erat annorum quattuordecim et in
quindecimo ipsum peperit et mansit cum eo annis
triginta tribus: et post mortem superuixit annis
viginti quatuor. Et secundum hoc quam obijt erat an-
norum septuaginta duorum. Aliquibus tamen proba-
bilis videtur quod duodecim annis vixerit post
passionem sui filij: et sic sexagenaria sit assumpta
cum apostoli totidem annis predicauerint in iudea
et circa partes illas. sicut ecclesiastica tradit hi-
storia: Secundo videndum est quid virgo fecerit illo
tempore usque ad suam depositionem. Et ad hoc dicunt
quidam quod remansit in domo iuxta montem syon
posita: omniaque loca filij sui. scilicet baptismi: ieiunij
passionis: sepulture: resurrectionis: ascensionis
deuotione sedula visitabat. Hieronymus autem ad pau-
lam et custochium ita scribit. Si queris per ascen-
sionem quid egerit unum. per certo est quod virgo sancta
corpore et mente permansit. Quia sanctus angelus
gabriel ac si celestis paranymphus intactam
custodiuit. Et iohannes apostolus atque euangelista
cui christus de cruce eam commisit virgo virginem ser-
uauit: suisque ei deseruiuit obsequijs. Non quod
eximus ille sanctorum chorus apostolorum eam dese-
ruerit inter quos post resurrectionem intras et
exiens familiaris contulit de christi incarnatione
tanto siquidem verius quanto ab initio plenus
per spiritum sanctum cuncta didicerat et prospera oculo
lis vniuersa: et apostoli per eundem spiritum sanctum
omnia cognouerint et in omnibus edocti puenierint ve-
ritatem: hec Hieronymus. Tertio inuestigandum est an
sit inconueniens de transitu virginis accepta-
re quod in libro apocrypho qui iohanni euangeliste
ascribitur edocetur. Ad quod ita respondet Hieronymus ubi
dicit. Si venerit in manibus vestris illud apocryphum
de transitu eiusdem virginis dubia per certis non
recipiat quod multi latinorum pietatis amore stu-
dioque legendi carius amplectuntur. Quarto
perscrutari debemus que sint illa que ut pie
tenere possumus occurrerunt in virginis fe-
licissimo obitu. Et ut colligitur a sanctis fue-
runt precipue sex. Primum fuit virginis conso-
latio. Die namque quadam dum in filij desiderium
cor eius vehementer accenderet. Angelus cum
multo lumine ei assistit et reuerenter salutauit
Aue inquit benedicta filius tuus ad te me mi-
sit quod genitricem reuerendam expectat: die itaque
tertia assumeris ad regna celestia. cui virgo.
Lupio inquit ut filij et fratres mei apostoli ad me
pariter congregentur: ut eos antequam moriar cor-
poralibus oculis videam et ab eis sepeliri valeam
et ipsis presentibus spiritum deo reddam. Iterum

exopto valde vt aia mea de corpore exiēs: nul-
lum spm̄ terribilē videat: nulla q̄ mibi sat̄ha-
ne potestas occurrat. **E**ui angelus. **E**cce oēs
ad te congregabunt apostoli qui nobiles tibi
exhibebunt exequias funeris: et in eorū conspe-
ctu spm̄ exhalabis. **N**am qui olim pphciā de
iudea in babiloniā in crine attulit: subito ip̄e
pculdubio ad te ap̄los adducere poterit i mo-
mento. **N**ō alios aut spūs videre cur metu-
is cū eorū superbiā tua humilitate contriueris
fiat tñ voluntas tua vt ip̄os nō videas. **H**is
dictis abscessit angelus. **A**unt aut nōnulli q̄
presentauit angelus virginē palmā quā attu-
lit e paradiso que nimia claritate splendebat.
Et erat virge viriditatis consimilis: sed folia
illius vt stella matutina fulgebant quā ante
pheretrū portandā angelus dixit. **S**cōm qd
occurrit in virginis obitu fuit apostolorū oim̄
congregatio. **R**efert namq̄ Dionysius in li-
bro de diuinis nomib⁹. **A**p̄stolos in dormi-
tione virginis cuenisse: ac vnūquenq̄ in lau-
dem xp̄i et virginis sermonem fecisse: loquens
namq̄ ad Thimotheū ait. **N**os vt nosti et ip̄e
et multi sanctorū nostrorū fratruū conueni-
ad v̄sionem corporis vite principis: et que
deum suscepit. **Q**ualiter **N**o tibi apostoli vene-
rūt colligitur vt puto ex illo libro apocrip̄o
Nam predicante iōāne in epheso celam rep̄e-
te intonuit et nubes candida ip̄sū sustulit ac
raptum ante marie ianuā collocauit: percuti-
ensq̄ ostium interius introiuit et virginē sa-
lutauit: quem illa videns obstupuit: et p̄ gau-
dio lachrymas continere nequiuit. **D**ixitq̄ si
li iōānes memor eslo verborū magistri tui q̄
bus me tibi in matrē et te mibi in filium com-
mendauit. **E**cce a dño vocata debitum huma-
ne conditionis exoluo: et corpus meū tibi soli-
cita cura recōmendo. **A**udini enim iudeos di-
centes. **E**xpectemus viri fratres quo adusq̄
illa que iesum portauit subeat mortem et cor-
pus eius continuo rapiemus: ac iniectū igni-
bus comburemus. **T**u igitur hanc palmā de-
ferri facies ante pheretrū: cum corpus meū
duxeritis ad sepulchrum. **D**ixitq̄ iōānes. **O**
vtinā hic essent oēs apostoli fratres mei: vt
decentes tibi parare possemus exequias ac ex-
oluerē laudes dignas. **N**ec illo dicente: oēs
apostoli de locis in quibus predicabant a nu-
bibus rapiuntur et ante marie ostium collocā-
tur. **Q**ui videntes se ibidem infimul congre-
gatos mirabantur dicentes. **Q**ue nam causa

est, p̄pter quā hic dñs nos infimul congrega-
uit. **I**oānes ergo ad eos exiuit et dñam de cor-
pore recessurā predixit. **T**ertū quod occurrit
in virginis transitu fuit sine dolore consuma-
tio. **I**psie namq̄ crediuit q̄ aia illa sanctissima
absq̄ dolore fuerit a suo corpore sepata: vt at-
scribit in lib: o illo apocrip̄o. **C**ongregatis
ap̄lis circa horā noctis tertiā: affuit iesus cū
angelorū et sc̄torū multitudinc: dixitq̄ iesus
virginī matri sue. **V**eni electa mea et ponā in
te thronū meū: q̄ cōcupiui speciē tuā. **E**t illa.
Paratū dñe cor meū paratū cor meum: sicq̄
marie aia de corpore egredit: fuitq̄ tam a do-
lore carnis extranea q̄ a corruptione extriterat
aliena. **Q**uartū quod occurrit in virginis obi-
tu fuit xp̄i et totius curie celestis obuiatio. **E**t
de hoc ita pulchre loquit **H**iero⁹ in sermone
ad paulā et eustachiū. **A**d eius p̄fecto eregas
quantū phas est credere famulabant angeli
et vniuerse celorū congratulabant curie: nec
mirū q̄ honor maternus eius est q̄ natus ē ex
ea: quē oīs celorū ordo veneratur et adorat sup-
seleuatū cū patre in sede maiestatis dcū. **L**e-
gimus ergo q̄sepe ad funera et ad sepulturas
quorūlibet sanctorū angelos aduenisse et ad
exequias eorū obsequia prestuisse: necnon et
aias electorū vsq̄ ad celos cū hymnis et laudi-
bus detulisse: vbi et vtriusq̄ serus choi cōme-
morant frequenter auditi laudes cecinisse. **E**t
in terra et qd̄ p̄spicius est multo nōnūq̄ lu-
mine eosdem resplenduisse. **I**nsup et adhuc vi-
uentes in carne ibidē miri odoris fragrantia
diutius p̄sensisse. **Q**d si ad recreandā spem et
corroborandā fidem interdū astantiū salua-
tor noster xp̄s ob merita suorū amplius com-
probanda: tanta et talia dignatus est exhibere
p̄ suos celi ministros circa defunctos: quanto
magis hodierna die credendū est militiā celo-
rum cum suis agminibus festine obuiā adue-
nisse genitrici dei: eamq̄ ingenti lumine cir-
cūfulsisse: et vsq̄ ad thronū olim sibi etiam aū-
mūdi constitutionē paratū cū laudibus et can-
ticis spūalibus p̄duxisse. **N**ulli dubiū oēs illā
celeste hierlm̄ tunc exultasse ineffabili leticia.
tunc iocundatam esse inextimabili charitate:
tuncq̄ cū oī exultatione iubilasse: qm̄ festini-
tas hec que nobis hodie reuelabit annua: illis
oibus facta est cōtinua: nec immerito creditur
enī q̄ saluator oim̄ ip̄e q̄stū datur intelligi p̄
se totus festinus occurrit: et cum gaudio eam
secus in throno collocauit: hec **H**iero⁹. **Q**uin

tū qđ occurrit in virginis trāitu fuit iudeoz
psecutio: nam vt spm tradidit virgo sanctissi
ma dicit aplis dñs. Corpus virginis matris
in vallē iofaphat deferte et in monumento no
uo qđ ibidē inuenietis illud recōdite: et me ibi
dē triduo donec ad vos redeā expectate. Sta
timq; apli corpus cum laudibus susceperunt
dñs xpo pheretrū et aplos nube pterit itaq;
ipsi nō videbant sed tñ vox audiebat. Affue
runt et angeli cū aplis pcincentes et terrā totā
sonitu mire suauitatē replentes. Excitati oēs
ad tā dulcē melodiā de ciuitate velocius ere
unt et quidnā hoc sit diligenti⁹ sciscitant. Tūc
extitit q diceret mariā illā mrem iesu efferūt
discipuli mortuā: tunc oēs ad arma cōcurrūt
et se mutuo hortantē dicentes. Venite et omēs
discipulos occidamus ac illud corpus qđ sedu
cto: ē portauit ignibus cōburam⁹. **P**ri⁹ in
ceps aut sacerdotū hec videns obstupuit et ira re
pletus ait. Ecce tabernaculū illius quī nos et
genus nrm cōturbauit qualē gloriā nūc ace
pit: et hoc dicens manus ad pheretrū misit vo
lens illū euertere. Tūc manus eius ambe subi
to aruerunt et pheretro adheserunt ita vt ad
pheretrū manibus penderet et nimio cruciatu
veratus lamentabili ciularet. Reliquus aut
pplus ab angelis que erant in nubibus cecira
te percussus est. **P**ri⁹ in ceptus xpo sacerdotū clama
bat dicens. Sancte petre in hac tribulatione
me non despicias. Cui petrus. Si in dñm iesū
et in hanc que ipsū portauit credideris sanita
tis beneficio poteris. Cui rñdit. Credo dñm
iesū verū esse filiū dei: et hanc sacratissimā ma
trē eius: statimq; a pheretro fuerunt manus
eius solute: sicq; et ceteri qui fuerant cecitate
percussi in xpm et matrē credentes lumen re
cuperarunt. **S**extū qđ occurrit in virginis
transitu fuit corporis sepelicio. Sepelierunt q
dem apli corpus illud sanctissimū iuxta man
datū dñi. Sup hoc ita scribit **H**iero⁹ ad pau
lam et eustochiū. **M**onstrat sepulchrū eius cer
nentibus vobis vsq; ad presens in vallis io
saphat medio: que vallis est intra montē syon
et montē oliuētī posita quā et tu o paula oculis
conspexisti: vbi in ei⁹ honore fabricata ē eccle
sia miro lapideo tabulatu in q sepulta fuisse:
vt scire potestis ab oibus ibidē habitantibus
predicaf. Sed nunc vacuū esse mausoleū cer
nentibus ostenditur: **H**ec **H**iero⁹.
Et gloria virginis excedit gloriā quorūcū
q; beatorū angelorū et hoīm xpo dūtaxat exce

pro: **C**apitulum. ij.
Ecū dū qđ fecit deus magnū in virgine
bñdicta dñ gloriificatiōis. **A**dīrū certe q
gloria vnus puelle super oīm brōz et angelo
rū et hoīm pccinentiā. **I**deo **H**iero⁹ vbi. s.
ait. **H**ec est dies in qua vsq; ad thronū celsitu
dinē intemerata mater et virgo pcessit: atq; i
regni solio sublimata p xpm gloriosa resedit.
Sic itaq; vbiq; confidenter scā dei canit ec
clesia: qđ de nullo alio scōz phas est credere:
vt vltra angelorū vl archangelorū merita trās
cenderit: hec **H**iero⁹. Quanta xpo sit gloria
virginis in celo qnq; illi⁹ dignitates declarāt
Prima dñ maternitatis.
Secda charitatis.
Tertia tranquillitatis.
Quarta capacitatis.
Quinta vnitatis.
Prima dignitas virginis dñ maternitatis
Adīrū nāq; est excellentia virginis q sit m
dei qđ sit dñā creaturarū dei. hoc enī dependet
ab illo sicut ramus a sua radice. Ergo certitu
dinaliter tenendū est: q ipsa est sup oēs ordi
nes angelorū: tanq; p se implens et continens
vnū integrū ac totale statū: cui fm rectā rōnē
altera psona congruere nō pōt: q ipse status
ex sui rōne pp incōicabilem dignitatē exigit
vnitū. Sicut enī nullatenus decet plures cē
xpos: nec deū plures hoies. Sic nullo mō de
cet dei filiū nisi vnā solā matrē nālez hñe. **I**te
rō nālis aperte ac directe dicit: q mat regis
oīm ē in sede regia sup oēs ordines mistroz et
militū collocāda. vñ qđ ē electa i mres: ē electa
ad dignitatē excedētē dignitatē mistroz ac fa
mulorū. Quia xpo rō materni amoris est que
ferē in deū vt in suū filiū realē: a nullo alio af
fectu cuiuscūq; qui nō est realiter mñ dei: pre
terq; ab ipsa nūq; participari pōt. **N**ā vt dñ
ad hebreos. i. ca. Sicut filius dei rps sedet ad
dexteram maiestatis in excelsis: tanto melior
angelis effectus quanto differentius pre illis
nomen hereditauit: qđ nomen est: vt sit vere
de⁹ p grām vnionis. Sic et mater dñi iesu glo
riosa tanto melior angelis effecta quanto pre
oibus creaturis hereditauit vt obtineret di
gnissime mñā nomē. **M**ñ ppheta ait. **E**leuata
est magnificentia tua sup celos deus: magni
ficentia enī dei facta est virgo maria. **N**ā sic i
prima pditōe magnificat⁹ est de⁹ qđ vñbilo
tā sublime vnuerfū et tā sublimē angelos cō
didit. Sic quoq; in repātōe nō minus magni

ficatus est: q: de hūana nā infecta p̄dita ⁊ dā
 nata xpm hoīem ppagauit: ⁊ de muliebri sexu
 in ordine rōnabiliū fm cōem cursū in filio ⁊
 matrē sibi dedit ⁊ toti celesti curie. ¶ Scda ex
 cellentia virginis q magnā eius gloriā mon
 strar: charitas nūcpat. Dēs nempe ordines
 ⁊ status glorie principaliter distinguunt fm
 superiores ⁊ inferiores rōnes diuini amoris
 Mō enī in oī rōne charitatis distingui possūt
 cū oēs participant illā: nec p aliquā rōnem q
 nō sit rō diuini amoris pōt vnus sup alteruz
 in maiori ppinquitare seu vicinitate ad deū
 supcollocari. Ad eternus ergo amor: incōpa
 bilis transcendere debet oēs alias rōnes amo
 ris in deū: p̄ter illā q est in aīa xpi: q. s. fertur
 realiter in deū tanq: in psonā propriā. ¶ Ter
 tia virginis excellentia magnitudinē glorie ei⁹
 ondens: tranquillitas noīa. Xpi enī aspectus
 filialis ad matrē singularissim⁹ ac amorosissi
 mus ⁊ transcendentissim⁹ esse debet: ita q to
 tā celestē curiā simul sumptā p̄ter matrē nō
 d: aspicere sub tali reuerentia: nec sub ordine
 talis aspectus seu amoris. Quāto at dei aspe
 ctus altius fertur in aliquē btō: tanto forti⁹
 ⁊ altius se p beatitudinē imprimit illi: ⁊ tanto
 altius conspicit ⁊ suspicit ac acceptat ab eo.
 Igī inexplicabile est sub quāta altitudine: la
 titudine: ⁊ itimitate a deo virgo aspiciat. Jō
 ex consequenti sup oēs alios in gloria corona
 tur. Dñ Piero⁹ in sermone de assūptione ait
 Nec in mūdo dignior loc⁹ fuit virginis vte
 ri templo in quo dei filiū suscepit: nec in celis
 sublimior regali solio quo mariā marie filius
 sublimauit. ¶ Quarta virgis dignitas capa
 citas dicta est. fm enī Dionysiu. Dia infērio
 rū dona in supioribus in tanta excellentia sūt
 q: quasi nulla cōpatio est nisi sicut est in circū
 ferentia ad suū centrū. Lū ergo btā virgo su
 pra oēm ordinē sit in tantū q p se faciat ordi
 nez incōicabile sicut predictū est: sequit q sup
 oēs inferiores ordines tā angeloz q: hoīum
 simul sup̄toz ipsa improporionabiliter est p
 lata. Et quicqd est glorie in oī infēiori glori
 cata nā tā angelica q: hūana: multo p̄excel
 lentius est in virgine m̄e dei: nec dubius hoc
 reddat alioz btitudo numerosa: multa: ⁊ ma
 gna q: hoc nihil facit ad rē maioritatis glorie
 essentialis seu substantialis. Mā in spūalibus
 idē mai⁹ qd meli⁹ reputat. Mā pl⁹ de substan
 tiali gloria ē in vno seraphin q: sit in oib⁹ in
 ferioribus angelis: et si p impossibile fm nām

multiplicarent in infinitū. Supaddēdu ergo
 est q: nullus inter puras creaturas ordo in ce
 lis tm supat ordinē immediate sibi cōiunctum
 quantū gloria m̄is dei supat oē qd ei infēi⁹
 est. Ad qd intelligendū cōsideremus q: in cor
 poribus vniuersi supiora cōtinent infēiora ⁊
 inextimabiliter plus. ¶ Quinta virginis di
 gnitas q illi⁹ gloriā dclarat dī vnitas. Quā
 to enī btī magis vniunt cū deo: tāto gloriosio
 res sūt in eo. Dēs at creature simul iuncte nō
 tātum vniunt deo quātū sola btā virgo. Ad
 cuius intelligentiā norandū est q: sex sūt gra
 dus vnionis in deū quibus creature in illum
 gradatim ascendunt.

Primus est vnio creationis.

Scdus cognitionis.

Tertius dilectionis.

Quartus glorificationis.

Quintus maternalis conceptionis.

Sextus personalis vnionis.

Primus gradus est creationis. i. p participa
 tionē essendi p quā entia cōiungunt deo vt cāe
 efficienti ⁊ exemplari atq: finali. Scdus gra
 dus est vnio cognitiōis. i. p vim intelligendi p
 quā intellectualia vniunt deo vt supnali cre
 dibili: ⁊ vt credito ⁊ credendo. Tertius grad⁹
 est vnio dilectōis q amici dei in pnti vita vni
 unt illi p amorē. Quartus gradus dī glori
 ficationis. i. p donū glorificationis p visionē ⁊
 fruitionē glie sempiternē p quā aīa vniū deo
 vt obiecto btifico faciliter viso. Quintus est
 vnio maternalis pceptionis p quā btā virgo
 est facta m̄e dei: ita vt vna atq: eadē esset caro
 virginis ⁊ caro xpi nō cōsiderata in xpo diu
 nitate eius. Sextus at est grad⁹ psonalis vni
 onis q cōpetit xpo q fuit de⁹ ⁊ hō p̄pter vni
 onē nārū in psona verbi. In quolibz at istoz
 graduū quilibet excedit alteruz in infinitū. q:
 infēior in sua specie multiplicat⁹ in infinitū:
 supiori equiparari n̄ valet. Qd sic patere pōt
 Primū enī p: q: esse in infinitū excedit non
 esse q: talia infinita nō entia nō equivalēt mī
 nimo puncto essendi. Scdm ēr patet. q: infini
 ta n̄ intellectualia vni intellectui equalere nō
 possūt. Tertiu sicut p: q: oēs intellectus in
 fideles ⁊ inimici dei nō equivalēt vni fideli ⁊
 amico dei. vñ p̄rouerbior. xvi. ca. scriptū est
 Adhuc est vn⁹ timēs deū q: mille filij impij
 Qd qdem verū est nisi p quāto quidā ex eis
 in dei p̄determinatione pro tpe futuro habent
 vt dei fideles atq: amici. Quartū etiaz patet

Mā quicqd dari pōt citra visionē dei non eq̃
ualet vni brō: qz oia simul sūpra non facerent
vnū bñm. Quicū ē p3. Mā illa vnio siue acces
sus q̃ est p̃ maternāle cōceptionē transcendit
oēs inferiores ⁊ in infinitū put in hoc accessu
Includit maximus amor sibi correspondēs ac
plenarie cōsumans: qz sic cōis amoris gradus
cōsumat in gloria: sic maternus dei amor con
sumat i maria. Sertū ⁊ vltimū insup p3. Mā
gradus vnionis psonalis tante est transcendē
tie q̃ reliqui citra ipsū infinities multiplicati
ei equalere nō possunt. Ecce q̃ quintus ascen
sus vnionis in deū. s. p̃ maternāle cōceptionē
in infinitū excedit oēs alios p̃cedentes. Ex q̃
manifeste apparet q̃ q̃tū in p̃nti seculo talis
vnio excedit altas vniones in grā tātū nūc in
paradiso excedit in gloria.

Tercie pie credere possumus ⁊ verisimiliter debe
mus tenere virginē a mortuis resuscitatā: as
sūptā cū corpore ⁊ aia in celū. Capitulum. iij.
Tertium qd fecit deus magnū in virgine
gloriosa dī assumptio. Ut enī pie credat
tertia die post qd corpus virginis fuit sepultrū
duz ibidē cōmorarent apostoli aduenit iesus
cum multitudine angelorū ipsosqz salutauit
dicens. par vobis. qui rñderunt. Gloria tibi
deus qui facis mirabilia magna solus Tūc sal
uator locutus est dicēs. Surge columba mea
tabernaculū glorie: templum celeste: statimqz
surrexit ⁊ de tumulto ab aplis patefacto pro
diit. Sicqz gloriose cum corpore ad celestia re
gna perrexit. Et licet hoc non sit nobis certi
tudinaliter reuelatū: tamen sic habet cōmunis
oim sanctorū opinio. Ipsi nāqz ad hoc tenē
dum congruentissimis rationibus inducunt.
Ex quibus nos quinqz annotabimus.

Prima dī completionis.

Secda honorationis.

Tertia sanctificationis.

Quarta perfectionis.

Quinta gratificationis.

Prima rō probans virginē assumptā cū cor
pore ⁊ aia dī completōnis. Creditur nanqz q̃
multorū sanctorum sit resurrectio completa q̃
cū aia simul ⁊ corpore possident regnū celeste
cū xpō. Multo magis hoc cōuenire debz vir
gini gloriose. Nū ⁊ de hoc Hiero⁹ in sermōe
ad paulā ⁊ eustochiū inquit. Quō āt vel quo
tpe aut a quibus personis sanctissimū corpus
virginis a sepulchro ablatū fuerit: vñ vbi trās
positū: vtrūue surrexerit nescitur q̃uis nō

nullī astruere velint eā iam resuscitatā ⁊ btā
cū xpō immortalitate in celestibus vestiri. Qd
⁊ de brō iohāne euangelista eius ministro: cui
virginī a xpō virgo conmissa est plurimi asse
ruerāt: qz in sepulchro eius vt ferē nō nisi mā
na inuenit qd cscaturire cernit. Verūtū quid
hoy verius censeat ambigimus. Adeliū tñ
deo totū cui nīhil impossibile ē cōmittim⁹: q̃
aliquid temere diffinire velim⁹ auctoritate nra
Sicuti ⁊ de his q̃ cū dño teste euangelio resur
rexisse credunt. Sed vtz redierint in terre pul
uerē an nō: certū nō habemus nisi qd legim⁹
qz multa corpora scōrū qui dormierāt surre
runt ac venerūt in scām ciuitatē. s. hierusalem
⁊ apparuerūt multis. De quibus pfecto non
nulli doctorū senserūt ⁊ in suis reliquerūt scri
ptis q̃ iā in illis ppetua sit cōpleta resurrectō
Nū ⁊ btus petrus dixisse legit cū de dauid lo
queret in testimoniū. Et sepulchrū ingt eius
apud vos est: quasi nō sit ausus dicere q̃ ipse
aut corp⁹ eius apud vos est: sed tñ sepulchrū
q̃ cōditus fuerat. Nunc enī aiūt resurrexisse ⁊
ipsū cū ceteris sc̃tis. Et iō vacuū remāsisse mo
numentū: vt nūc brē marie cernit. Qd sane fa
ctū ⁊ de alijs quibulibet locis scripturaz fir
mare conant q̃ bi iā cū xpō regnent resuscita
ti in eternā societate: qd qz deo nō est impossi
bile nec nos de btā maria factum abnuimus.
Secda rō probans virginē cū corpore ⁊ aia as
sūptā dī honorationis. Dicit enī Bernard⁹
Scōrū corpora deus preciosa sublimiū tā glo
riose venerabilia reddidit ⁊ honore tam miri
fico sublimauit: vt ⁊ ipsi deputet locus eorū
venerationi cōgruus ⁊ ad ipsa mundus ppe
ret vniuersus. Si ergo marie corpus sup ter
rā esse dicat euz nec deuota frequentē vīsta
tione fideliū nec eidē locus deputet honoris:
nimirū videbit xp̃m honorē materni corporis
cōtempnissē: cū tñ sup terrā aliorū scōrū corpa
sic honoret. Tertia rō dī sanctificationis: vt ei
dictū est in p̃cedentibus: qz btā virgo sancti
ficata fuit anteqz nascere: fomes in ea nūqz
aliquē actum habuit: ⁊ p scdām sanctificatio
nem totaliter ab ea fuit sublat⁹. Lū ergo v
tiū fomitis inducat debitū incinerationis in
carne: videtur q̃ corpus virginis a tali debito
oīno fuerit absoluta: ⁊ per consequens nec ei⁹
corpus debuit incinerari. Ista est ratio Ricar
di in. iij. di. xliij. Ut plene diximus in sermo
ne de resurrectione chasti. Quarta ratio dici
tur perfectiōis. Sicut enim maria fuit plena

grā pre ceteris puris creaturis: ita debuit esse plena gloria et ita cum corpore glorificanda ante resurrectionem aliorum. De hoc sic dicit Augustinus. Si merito pre omnibus viventibus marie donata est gratia: morte erit minuenda. Absit: cum mors aliorum sanctorum preciosa sit et gloriosa. Quinta ratio dicitur gratificationis. Deceit quippe virginem cum corpore ad gloriam deduci: ut filius eius benedictus in omnibus gratia matris beneficiis inueniret. Ipsa namque fuit quod filio ex purissimis sanguinibus eius corpusculum substantiam dedit. Ipsa quod nouem menses in utero suo portauit. Ipsa quod illum letantem pepit et pannis inuoluit ac lacte pavit. Ipsa que in suis necessitatibus cum inuit illique quantum potuit studiosissime semper occurrit. Ipsa quod cum dulcem suum Iesum dilexit. Ipsa que digna regnare cum filio assumi debuit et cum corpore ad regnum celorum. Quia ut Augustinus ait. Putredo et vermis humani est opprobrium conditionis: a quo opprobrium cum Iesus alienus sit marie nam excipit quam Iesus de ea assumpsit. probat. firmiter que credimus quod saluator omnium Iesus colendissima sua mater voluit in corpore et anima facere gloriosam quam nos laudare conemur. Nec siquidem est per quam omnis maledictio soluta est: et celestis benedictio venit in mundum. Nec est que pro nobis peccatoribus infatigabili intercedit. Nec regina misericordie ad quam confugientes tuti esse valemus. Hanc omnes inuocemus ut pillius merita in hoc seculo impetremus gratiam sui filii et in futuro perueniamus ad eternam requiem. Amen.

Sermo trigessimus de angelis quorum solennitas in ecclesia celebratur, propter miraculum quod apparuit in monte Gargano.

Angelis suis deus mandauit de te ut custodiant te in omnibus viis tuis. Illuminati, proferre verba sunt ista originaliter psalmo. xc. Debitorum sumus fratres charissimi angelis beatis qui volente deo innumera ut sic loquar: beneficia nobis prestare non cessant. Quia tamen ipsi inuisibiles sunt et immortales substantie: plerique illos negligunt venerari. Quod bene ut humane imbecillitati consuleret singulari modo in monte gargano. Anno domini. ccc. xc. locus inuentus est in quo archangelus michaelis aliorumque angelorum iugis memoria usque ad consummationem seculi permaneret. Nam dum quidam pueri nocte gargano quod ex euentu suo monti vocabulum dedit infinita pecorum multitudine abundaret

contigit ut semel ibi perderet. Quem solici te querens inuenit eundem in vertice montis foribus cuiusdam assidere spelunce: quem cum sagitta appetisset illa velud flamine veteri reorta cum a qua iactata est mox reuersa percussit. Turbati ciues et stupefacti. Episcopum Sipontinum quid facto opus esset consuluerunt. Qui triduanum indixit ieiunium: orandumque deum precepit. Quo pacto sanctus archangelus michael apparuit per visionem episcopo dicens. Ego sum michael archangelus qui in conspectu dei semper assisto. Volui autem locum illius spelunce mihi dedicandum illo iudicio sagitte cunctis mortalibus declarare: qua visione letior factus es alius quod viderat enarrauit. Et sic ab eo ipse ecclesia ibi consecrata fuit ob recurrentiam beati archangelus qui usque in presentem diem a cunctis fidelibus deuotione precipua frequenter. Quapropter et solennitas angelorum a patribus fuit instituta: quam ex debito et obligatione precepti mense septembris omnes celebrare tenent. Quia vero in tanta festiuitate mens nostra ad ipsos angelos colendos precandosque est inflamanda. Recurro de ipsis in presenti sermone dicemus: de quibus tria mysteria erunt decurrenda.

Primum de cognitionis.

Secundum productionis.

Tertium missionis.

Qualiter angelus ab homine cognosci potest: et quomodo spiritus est incorporeus: quod tamen potest in assumpto corpore apparere.

Capitulum. i.

Primum de angelis mysterium decurrendum de cognitionis. In quo tria dubia proponimus illustranda.

Primum utrum substantie separe que dicuntur angeli possint cognosci ab hominibus viatoribus.

Secundum utrum angeli habeant corpora sibi naturaliter unita.

Tertium utrum assumunt aliqui corpora.

Ad id primo dubij illustratione distinguere possumus triplicem noticiam.

Prima de propria et intuitiva.

Secunda communis et effectiva.

Tertia fidelis et reuelativa.

Prima noticia de propria intuitiva que scilicet cognoscit angelus in sui substantia sicuti est. Et hac angelus cognosci non potest a puris viatoribus ut inquit Thomas. i. pre. q. lxxviii. ex eo quod intellectus noster secundum statum presentis vite nihil intelligit nisi conuertendo se ad fantasmata. Et sic substantias immortales que sub sensu et imaginatione non cadunt primo et per se secundum modum cognitionis nobis

expertū intelligere nō possum⁹. Immo ⁊ adā
 in statu inocētie vt ēt dicit Thō. i. pte. q. xciiij.
 Intelligere nō potuit substantias sepatas: eo
 q̄ illi aīe cōpetebat mod⁹ intelligendi p con-
 uersionem ad fantasmata sicut ⁊ nobis. Et l3
 Plato voluerit q̄ substantie imāles nō soluz
 a nobis intelligunt sed sint ēt p̄ima a nobis
 intellect⁹. Posuit enī formas imāles subsistē-
 tes quas ideas vocabat esse p̄p̄ia obiecta n̄ri
 intellect⁹: ⁊ ita primo ⁊ p se a nobis intellecta
 S3 q̄ aīe cognitio applicat reb⁹ mālibus fm
 q̄ intellectui p̄misceat fantasia ⁊ sensus. Ideo
 quāto magis intellect⁹ fuerit depuratus tāto
 magis p̄cipit immālū intelligibilē veritatez.
 Nihilominus dñi videt sēire in Thimō.
 vbi dicit. Inuisibiliū diuinariū potestariū que
 demones nūcupant: prestare rōnē magis est
 opus q̄ ferre valeat hoīs ingeniū. De cōmē-
 tatore No asserit Thō. q̄ in. ij. Metaphisice
 dixit aīe substantie abstracte nō possēt intelli-
 gi a nobis tūc nā ociose egisset: q̄ fecisset illud qd
 est in se nālīter intellectū: nō intellectū ab aliq̄
 Sed dictū hoc deficit primo q̄ nō sequit q̄ si
 substantie separe nō intelligunt a nobis: non
 intelligant ab aliquo intellectu: intelligunt ei
 a seipsis ⁊ a se inuicē. Scdō deficit snia cōmē-
 tatoris: q̄ nō est finis substantiax sepataruz
 vt intelligantur a nobis. Scdā cognitio dī
 cōis effectiua: q̄ cognoscit eā p effectū: ⁊ est
 cognitio quedā generalis: hanc cognitionem
 habuerunt philosophi de angelis ⁊ p̄cipue
 Aristoteles in. xi. Metaphisice. qui voluit q̄
 intelligentie mouerēt speras celo: uz ⁊ celestia
 corpa. Tertia No cognitio dī fidel ⁊ reue-
 latua: q̄. saligd cognoscit fide q̄ sic est certi-
 tudinaliter reuelatū. Hoc mō relictis p̄horuz
 vanitatibus atq; erroribus hoīm curiosoz
 nos firmitissime asserimus q̄ angeli sunt nobi-
 lissimi spūs deo bono fructes: nobis vt infra
 docebim⁹ beniuoli ⁊ affecti: quib⁹ medijs dei
 secreta ⁊ mysteria grē hoīb⁹ sunt reuelata.
 Adali No p̄nis eternis iustissime deputati.
 Si No q̄s quereat vñ hec veritas est exorta
 Rndemus. q̄ ex latissimo campo scripture sa-
 cre veteri videlicet nouoq; testamento vbi d
 angelis exp̄ssa fit mentio. Vñ Benefis ca.
 xvi. scribit de Agar dū fugeret essetq; in soli-
 tudine: q̄ affligebat eā Sara dñia sua. Vñq;
 inuenisset eā angelus dñi iuxta fontē aque in
 solitudine ⁊c. dixit ad illā. Agar ancilla sarai
 vñ venis ⁊ quo vadis: que rñdit. A facie dñe

mee ego fugio. Dixitq; ei angelus dñi Reuer-
 tere ad dñā: tuā ⁊ hūiliare sub manibus illi⁹
 Et Benef. xix. ca. Venerūt duo angeli Iodo-
 mā vespere. Et. xxij. ca. Angel⁹ dñi de celo cla-
 mauit dicens. Abrahāz abrahā. Et. xxviij. ca.
 Vidit iacob in somnis scalā stantē sup terrā
 ⁊ cacumen illius tangens celū angelos quoq;
 dei ascendentes ⁊ descendētes p illā. Et. xxxij
 ca. Jacob itinere quo ceperat abiit: fueruntq;
 ei obuiā angeli dñi. Et Exodi. xiiij. ca. Angel⁹
 dei precedebat castra israel: ⁊ cū eo pariter co-
 lumina nubis. Et. xxiiij. ca. Additā angelū meū
 qui p̄cedat te ⁊ custodiat in via introducat
 ad locū quē preparauit tibi. Et Numeri. xxij.
 ca. Cū vidisset asina stantē angelū cecidit sub
 pedibus sedentis. Et. ij. Regū vltimo ca. Cū
 extēdisz manū angel⁹ dñi sup hierlm vt disp-
 deret eā miserrus est dñs sup afflictionē ⁊ ait
 angelo pcutienti. Sufficit nūc contine manū
 tuā. Erat at angelus dñi iuxta arcā ornā ichu-
 sei. Et. iij. Regū. i. ca. Angelus dñi locutus est
 ad heliā. Et. xix. ca. Angelus dñi p̄cussit in ca-
 stris assirioz. Et Thobie. v. ca. Egredis tho-
 bias inuenit iuuenē splendidissimū stantē p-
 cinctū ad ambulandū ⁊ ignorans q̄ angelus
 dei esset salutauit eū ⁊ dixit. vñ te habem⁹ bo-
 ne iuuenis. Et Iudith. xij. ca. Dixit dñs qm
 custodiunt me angelus eius. Et Ecclesiastici. v
 ca. Ne dicas corā angelo tuo nō est puidētia.
 Et ps. viij. Adinuisti cū paulominus ab ange-
 lis. Et. xxvi. Adorate cum oēs angeli eius. Et
 ciiij. Qui facis angelos tuos spūs. Et. cxlvij.
 Laudate eū oēs angeli eius. Et Baruth. vij.
 ca. Angelus meus erit vobiscū. Et Danielis
 iij. ca. Angelus aut dñi descendit cū asaria ⁊
 socijs eius in fornacē ⁊ excussit flāmā ignis d
 fornace. Et eodē ca. Bndicite angeli dñi dño
 laudate ⁊ superexaltate eū in secula. Et. xiiij. ca.
 dixit angelus dñi ad Abacuc. Ser prandiū qd
 habes danieli in babilonē q̄ est in lacu leonū.
 Et Malachie. iij. ca. Statim veniet ad tēplā
 sc̄tū suū dñator quē vos queritis ⁊ angelus
 testamenti quē vos vultis. Et Luce. i. ca. Ap-
 paruit zacharie angelus dñi stans a dextris al-
 taris incensi. Et eodē ca. Adissus est angelus
 gabriel a deo in ciuitatē galilee cui nomen na-
 careth ad virginē desponsatā viro. Et. ij. ca.
 Angelus dñi stetit iuxta illos. Eodē ca. Facta
 est cū angelo multitudo militie celestis exerci-
 tus. Et. xxij. ca. Apparuit ei āgel⁹ dñi de celo
 sfortās eū. Et Matthei. i. ca. Angel⁹ dñi ap-

paruit i somnis ioseph. Et. iij. ca. Accesserunt
angeli et ministrabant ei. Et. xij. ca. Erunt sic
angeli dei in celo. Et. xvij. ca. Angeli eorum sp
vident facie patris mei qui in celis est. Et. xxiij.
ca. Additet angelos suos cum tuba. Et. xxv. ca.
Cum venerit filius hominis in maiestate sua et omnes
angeli eius cum eo. Et. xxvi. ca. An putas quod non
possum rogare patrem meum et exhibebit mihi modo
plusquam duodecim legiones angelorum. Et. Joan
nis. v. ca. Angelus autem domini assitit et lumen refudit in
habitaculo carceris. Eodem ca. Adfuit dominus an
gelum suum et eripuit me de manu herodis. Et
Apocalipsis. i. ca. Significauit deus que oportet
fieri cito loquens per angelum suum seruo suo
ioanni. Et. ij. ca. fit mentio de angelo pergamini
et turre et smirne. Et. iij. ca. de angelo sar
dis: philadelfie et laodicie. Et. vij. ca. de ange
lo ascendente ab ortu solis. Et. x. ca. de ange
lo amictio nube. Et. xij. ca. de angelis prelia
ntibus. Et. xiiij. ca. de angelo habente euange
lium eternum. Et. xvi. ca. de septem angelis habentibus
septem phialas ire dei. Et. xviii. ca. de an
gelo descendente de celo habente potestatem magnam.
Et. x. ca. de angelo descendente de celo habente clauem abyssi
et cathenam magnam. Et. xxi. ca. de angelo qui non permisit se adorari a io
anne. Et quibus omnibus cogimur confiteri esse
angelos licet illos per statum istum in sui substantia
videre non valeamus. De demonibus autem vi
dere potes que posui in tractatu de timore iudicio
rum dei. ¶ Secundum principale dubium propositum
fuit utrum angeli habeant corpora sibi naturaliter vnita
Et quidam contendunt probare quod sic. Primo
quod Origenes in libro periarcon dicit. Solus
dei. i. pater et filius et spiritus sancti vere id proprium est
ut sine materiali substantia et absque ulla corporee
additionis societate intelligatur existere. Et
Bernardus omel. vi. super cantica ait. Liquet
omnem spiritum corporeo prius indigere solatio
Et Augustinus in. ij. super Genesim ad Iram. Et. iij.
de trinitate. Et in. viij. de ciuitate dei. Et in li. de ec
clesiasti. dogma. videtur asserere quod angeli ha
beant corpora aerea et subtilissima. Secundo Hier
onymus in omelia vocat angelum aial rationale. omne
autem aial habet corpus sibi naturaliter unitum
Tertio arguitur quia perfectior est vita in ange
lis quam in animabus. Sed anima non solum vi
uit sed etiam viuificat corpus: ergo angeli ha

bent corpora sibi naturaliter unita: Sed con
tra istos ita debilitate arguentes est doctrina
omnium theologorum in. ij. Sententiarum. di. viij. qui
sequentes Dionysium et Damascenum asse
runt angelos non habere corpora sibi natura
liter unita. Et ratio secundum Thome. i. pre. q. v. Quia
quod accidit alicui nature non inuenitur na
turaliter in omnibus in natura sicut habere alas
quod non est de ratione animalis non conuenit omni animali.
Cum autem intelligere non sit actus corporis nec
alicuius corporee virtutis habere corpus uni
tum non est de ratione substantie intellectualis
in quantum huius. Sed accidit alicui intellectu
ali substantie propter aliquid aliud sicut aie ra
tionali competit uniri corpori quod est imperfe
cta et in potentia existens in genere intellectu
alium substantiarum non habens in sua natura
plenitudinem scientie sed acquirens eam per sen
sus corporeos a sensibilibus rebus. In quocumque
ergo genere inuenitur aliquid imperfectum oportet
et preexistere aliquid perfectum in genere illo.
Sunt ergo aliquae substantie intellectuales per
fecte in natura intellectuali non indigentes acqui
rere scientiam a rebus sensibilibus. Quare non omnes
substantie intellectuales sunt unite corporibus
sed aliquae sunt a corporibus separate. Ad primum ergo
obiectum de sententia Origenis dicit Thome. q. audien
dus non est quod ut scribit Hieronymus in epistola ad de
siderium. Origenes melior in bonis peior in ma
lis fuit. Quod hereses in libris periarcon quos
ipse composuit maxime inueniri dicunt. Ad id
in historia scholastica super Genesim circa prin
cipium. Periarcon inquit est liber in quo Orige
nes dixit christum adhuc in aere per demonibus pati
debere: sic in terra passus est per homines. Augus
tino in praetactis locis non loquitur asserendo sed
referens opinionem platonicoz qui ponebant
esse quidam animalia aerea quod demones noceant. Vi
ctum adhuc Bernardi intelligendum est sanc
tum quod spiritus creati indigent corporeo instrumen
to non sibi naturaliter unito sed ad aliquid as
sumpto propter instructionem nostram. Ad se
cundum de verbo Beato. videtur quod ipse vocat
angelum rationale animal metaphorice propter similitu
dinem rationis. Ad tertium inquit sanctus do
ctor quod viuificare effectiue simpliciter perfectio
nis est. unde et deo conuenit. Sed viuificare for
maliter est substantie que est pars alicuius na
ture et non habitus in se integrum naturam speciei. unde
substantia intellectualis quod non est unita corpori
est perfectior quam ea que est corpori unita. Adunc

De origine
nata

Damasceus ait. Angelus est substantia intellectualis incorporea. Et Dionysius. Angeli sunt spūalia lumina imāles incorporei. Et triū dubiū principale fuit virū angeli assumāt aliqñ corpora. Et q sic p3: q2 Aug⁹ li. xvi. de ciui. dei. dicit q angeli in assūptis corporibus Abrahe apparuerunt. Tho. No ait q nōnulli tenuerūt angelos nūq3 corpora assūpsisse. S3 oia q in scripturis diuinis legunt de apparitionibus angeloz contigisse fm imaginatōz. Tū hoc nō videt consonū intentōni sacre scripture. Qm id qd imaginaria visione videt est in sola imaginatione videntis. vñ nō videtur indifferēt ab oibus. Scriptura at diuina sic introductit interdū angelos apparētes vt cōit ab oibus viderent. Sic angeli apparētes abrahe visi sūt ab eo et tota familia eius: a loth et a ciuibus sodomoz visi sūt angeli q venerūt sodomā vespere. Similiter angelus q apparuit thobie ab oibus videbat. Et q manifestū ē ista sic cōtigisse fm corporeā visionē q videt id qd positū ē extra videntē. vñ ab oibus videri pōt. Tali aut visione nō videt nisi corpus. Cum g angeli neq3 sint corpora neq3 habeāt corpora sibi nāliter vnita: relinquūt q assumant aliqñ corpora. Et l3 illis nō indigeāt. ppter seipsos assumūt tñ illa pp nos: vt familiarit cū hoib3 cōuersando demonstrēt intelligibilē societatem quā hoies expectāt cū eis habendā in futura vita. Insup q angeli corpora assūpserūt in veteri testamēto fuit qdā figurale indicium q verbū dei assūpturū esset corpus humanū. Qēs enī apparitiones veteris testamēti ad illā apparitionē ordinate fuerūt q fili3 dei apparuit in carne. Morādū tñ q corpus assūptū vnif angelo n quidē vt forme: nec solū vt motori sed sic motori representato p corpus mobile assūptū. Sic enī in sacra scriptura. pprietates rerū intelligibiliū sub similitudinib3 rerū sensibilīū describunt. Ita corpa formāt sic ab angelis diuina virtute vt cōgruant ad representandū angeli intelligibiles. pprietates. Et hoc est angelū assumere corpus. Et si qs obstarēt q angeli n assumūt corpus de terra vel aq q2 nō subito disparerēt: neq3 de igne q2 cōburerent ea q tingerent: nec ex aere q2 aer infigurabilis est g angeli corpa nō assumūt. Rñ det Tho. q l3 aer in sua raritate manēs nō retineat figurā neq3 colorē: tñ qn cōdensat et figurari et colorari pōt: sicut p3 in nubib3. Et sic angeli assumūt corpora ex aere condensando

ipsū virtute diuina qstū necesse est ad corpis assumēdi formationē. Sed adhuc orit hic difficultas. ppter ea q docent sacri doctores. Mā corpus assūptū ab angelo videt quasi viuū et opa vite hñs et tñ nō est viuū nec hñs opa vite apparer organicatū hñs oculos et nares et alia sensuū instrumēta: et tñ p organa illa angelus minime sentit. In corpore sic assūpto angelus videt loqui: et tñ nō est. ppria locutio illa: sicut comedit et illa nō est vera comestio. Igit in talibus apparitionibus nō est nisi quedā fictio siue deceptio. Ad hoc rñdet Tho. vbi. s. q sic nō est p veritatē q in scripturis intelligibilia sub figuris sensibilib3 describant: q2 h non videt ad astruendū: q intelligibilia sunt sensibilis. Sed q2 p figuras sensibilīū. pprietates intelligibiliū fm similitudinē quandā danē intelligitū nō repugnat veritati sanctorū angeloz q corpora ab eis assūpta videant hoies viuētes: cū nō sint. Mō enī assumunt nisi vt p. pprietates hois et operū hois spūales. pprietates angeloz et eoz spūalia opera designent: qd nō ita congrue fieret si veros hoies assumerēt q2 pprietates eoz ducerent in ipsos hoies: non in angelos. Similiter est dicendū q angeli p organa assumptoz corporū nullo mō sentiūt: nec tñ superflue sunt formata. Mō enī ad hoc sunt formata vt p ea sentiant: sed ad hoc vt p huiusmodi organa virtutes spūales angeloz denotent. Sicut p oculū denotatur virtus cognoscitiua angeli. et p alia mēbra alie eius virtutes. vt docet Dionysius vltimo ca. celestis ierarchie. De locutione No angeli quas facit in corpore assumpto verū est q nō est. pprie locutio: sed aliquid simile locutioni: in qstū angelus in corpore sic assumpto format voces i aere similes vocibus humanis: que voces format vt p illas dei secreta ad nras aures pueniant. Comestio adhuc angeli nō est vera sed figuratiua spūalis comestionis: naz comestio importat sumptionē cibi conuertibilis in substantiā comedētis. Et qvis in corpus xpī p resurrectionē cib3 nō cōuerteret sed resolveretur in piciacētē mām: tñ xps habebat corpus talis nature in qd posset cibus conuerti: vñ fuit vera comestio. Sed cibus assumptus ab angelo neq3 cōuertitur in corpus assumptū: neq3 corpus illud est talis nature vt in illud posset alimentū conuerti: propterea dicit angelus Thobie. xij. ca. Cū essem vobiscū per voluntatem dei videbar quidem manducare et bibere

Sed ego cibo et potu inuisibili vtor. Fiūt igit oīa in assumptis corporibus ab angelis nō ad deceptionē sed potius ad vtilitatem nostram vt ex predictis patet.

¶ Deus produxit angelos ex tempore in celo empirreo.

Capitulum. ij.

Secundum mysteriū de angelis aperien- dum dicitur productionis. In quo cōsidera- re debemus productionē eorū quantū ad tria.

Primo quantum ad causam.

Secundo quantum ad tempus.

Tertio quantum ad locum.

¶ Primo p̄sideranda est angelorū productio quantū ad cām. Vbi querit̄ an angelus habe- at causam sui esse et sit creat⁹ a deo. Et ad hoc r̄ndit serūs Tho. prima pte. q. xliij. Et necesse ē dicere et angelos et oē id quod p̄ter de- um est a deo esse factū. Si enī aliquid inuenit̄ in aliquo p̄ participationē necesse ē q̄ causetur in ipso ab eo cui essentialiter puenit: sicut ferrū fit ignitū ab igne: de⁹ at ē ipm eē p se subsistēs et eē p se subsistēs n̄ pōt eē nisi vnū. Reliquit̄ q̄ oīa alia a deo nō sunt suū eē: sed participant esse: quare causant̄ ab vno ente quod p̄fectissi- mum est. Ex his dixit Aristot. in. ij. methaphi- sic. Id qd est maxime ens et maxime verum: est causa omnis entis et oīs veri: sicut id qd est maxime calidū ē causa omnis calidi. Algaes No in eodē loco inq̄t. Ip̄m eē deo maxime cō- uenit: qm̄ ip̄s est origo et principiū essendi et qd est a quo ē: quicqd ē. Qd cōfirmans Auicenna ait. Omne eē est eruberans ab eius eē. Quare et Plato in thimco subdidit: q̄ nostrū eē in cō- patione illius ē non eē. Hinc Paulus ad Ro- manos. xj. ca. scripsit. Ex ipso: et p̄ ipm: et in ipso sunt oīa. Necesse est ergo angelos a deo eē cre- atos. Sed mirant̄ quidā ex eo q̄ de his q̄ sunt a deo creati agit Genesis primo: ca. sed nulla mentio fit ibi de angelis: ergo nō videt̄ q̄ sint creati a deo. Iterū Aristot. dicit. viij. methaphi- sic: q̄ si aliqua substantia sit forma sine mate- ria statim per seipam est ens et vnū et nō habet cām q̄ faciat eā ens et vnū. Sz angeli sunt for- me imateriales: ergo nō habēt cām sui eē. Ad hec respondet Tho. primo sm̄ Augustinus li. xj. de ciui. dei. q̄ angeli nō sunt p̄termissi in illa prima rex creatione: sz significant̄ noīe ce- li vel lucis. Id aut̄ vel p̄termissi sunt vel no- minibus rerū corpaliū significati: q̄ moyses populo rudī loq̄bat̄ qui nondū capere poterat incorporeā naturam. De substantijs vero que

sunt forme subsistentes: dicendū q̄ nō habent cām aliam formālē sui esse et sue vniuersitatis: neq̄ cām agentem p̄ trāsmutationē materie de po- tentia in actū: sed bene habent causam produ- centem totam substantiā que ē ip̄s de⁹. ¶ Secū- do cōsideranda est angelorū productio quan- tum ad tempus. qm̄. s. fuerunt angeli creati. Et circa hoc tres reperiuntur opiniones. Prima opinio falsa est et heretica que hoc tenet. q̄ an- geli fuerunt producti ab eterno: hoc enim esse non potest: quoniam sic deus creaturas pro- ducit q̄ eas ex nihilo fecit. i. postq̄ nihil fue- rant. Et vt inquit Tho. prima pte. q. xlv. Eū dicitur aliquid ex nihilo fieri: hec p̄positio ex non designat causam materialē sed ordinē tñ. sicut cū dicit̄ ex mane sit meridia. i. post mane Et si obijceretur q̄ philosophi dicūt. ex nihilo nihil fit. Respondet Tho. q̄ philosophi non cō- siderauerunt nisi emanationē effectiū particu- larium a causis particularibus quas necesse ē presupponere aliquid in sua actione. Et scdm̄ h̄ est cōmunis eorū opinio ex nihilo nihil fieri Sed hoc locū non habet in p̄ma emanatiōe ab vniuersali rerū principio. Secunda opinio fuit quorūdā doctorū antiq̄. s. q̄ angeli fuerūt creati ante omnē mundū corporeū. Nā Dic- ronymus hoc videt̄ asserere super epistola ad Titū. Ait enim sic. Sex milia nondū nostri tē- poris cōplentur annoz. et quāta tpa: quātasq̄ seculorū origines fuisse arbitrandū ē in quib⁹ angeli: thoni: et dñationes: ceteriq̄ ordies deo seruierūt. Damascenus etiā dicit in. ij. li. Qui- dam dicūt q̄ ante omnē creationē angeli ge- niti sunt. vt Theologus dicit. Grego. s. naq̄ge- nus. de quo asserit Tho. q̄ tanta est in doctrina eius xp̄iana auctoritas: vt nullus vnq̄ eius di- ctis calūniā inferre p̄sumpserit sicut nec Atha- nasy documentis: vt Micro⁹ dicit. Tertia opi- nio aliorū que cām precedentē nō reprobat: sz q̄ rōnabili⁹ fore videt̄. Necirco tenet cōmuni- ter a doctorib⁹: q̄ angeli simul cū creatura cor- poreā sunt creati. Angeli enī sunt quedā pars vniuersi q̄ nō p̄stituit p se vnū. vniuersum: sz tā ip̄i q̄ creatura corporea in p̄stitutionē vni⁹ vniuersi pueniūt: qd apparet ex ordie vni⁹ cre- ature ad aliā. Qd enī rex ad inuicē ē bonū vniuersi. Nulla at̄ pars p̄fecta ē a toto sc̄pata. Nō ergo ē p̄babile vt de⁹ cui⁹ p̄fecta sūt opa creaturā angelicā seorsuz ante alias creaturas p̄ducerit. Et hoc refert dñs Bonauē. di. xij. scōi libri⁹ q̄ quattuor a principio fuerunt simul

creata. s. angelica natura: celū empirreū: mate-
ria pma & tēpns late illud accipiendo p quali-
bet successione. Rō est qz debuerunt pma in oī
genere rex creari tā in mensuris qz in substan-
tijs. Prīmū in mensuris est tēpus: primū in
substantijs corporalibus passivus est materia: pri-
muz in substantijs corporalibus activus ē celū em-
pirreū. Prīmū xpo in substantijs spūalibus est
angelica natura. Ideo quattuor hec credunt
fuisse pmo creata. ¶ Tertio p̄sideremus ange-
lorū pductionē quātū ad locū: vbi. s. fuerūt an-
geli creati. Et ad h̄ dicit Strab⁹ sup illo xpo
In principio creavit deus celū & celū nō vi-
sibile firmamentū hic appellat: s; empirreū. i.
igneū qd nō ab ardore s; a splendore dicit: qd
statim factū angelis ē repletū. Ideo Tho. ubi ē
ait: qz cū vniuersum p̄stet ex creaturis corporali-
bus & spūalibus: sic create sunt spūales creatu-
re qz ad creaturā corporāle aliqū ordinē habent
& toti creature corporali p̄sident: vñ pueniēs
fuit vt angeli in sup̄mo corpe crearent tā qz
toti nature corporee p̄sidentes. Et si obijcerēt
qz angeli nō dependēt a corpe s; suū esse: & p
p̄sequēs neqz s; suū fieri: ergo angeli nō sunt
creati in loco corporeo. Respondet Tho. qz an-
geli nō sunt creati in loco corporeo: s; vt p̄di-
ctum ē in hoc ostendit ordo eorū ad naturā cor-
porē: & qz sua virtute corpa cōtingūt. Si hec
oīa q̄ diximus de angelorū pductione vel ad ca-
piendū difficilia: vel ad plene intelligendū du-
ra cuiqz viderent: tantomagis excitare nos de-
bent ad extollendā totis viribus sapientiā al-
tissimi dei: cui⁹ opa tā stupēda sunt & inscruta-
bilia: vt nullo hūano sensu p̄cipi valeāt. ¶ Pro
quibus dicere possumus illud psalmiste. Et
magnificata sunt opera tua dñe: oīa in sapien-
tia fecisti. Vniuersus nāqz mundus iste sensi-
bilis quasi quidā liber est scriptus digito dei: &
singule creature quasi figure quedā sunt: non
humano placito s; diuinitatis arbitrio institu-
te ad manifestandā quodā mō & signādas inui-
sibile potentia: sapientiā: & bonitatē diuinam.
Inter cetera xpo suorū institutorū mirabilia an-
gelos cōdidit: quorū aliquos p̄pter sup̄bia in
quā eruperūt ceteris abinducavit supplicijs.
Alios vero qui ipsi factori suo humiliter adhe-
serunt: plena beatitudine fecit esse felices.

¶ Qualiter angeli ad nos mittuntur qui hoies
custodiunt neqz dolent de malis eorū quos cu-
stodiunt.

¶ Capitulum. iij.

Tertium mysterium de angelis manifestandum
dicitur missionis. In quo tria sunt dubia
declaranda.

Primum utrum angeli mittantur.

Secundum utrum hoies ab angelis custodiantur.

Tertium utrum angeli doceant de malis eorū
quos custodiunt.

Ad primum dubium se offert veritas scriptura-
rum in quibus angelos mitti p̄hibet. Et vt inq̄t
Tho. pma p̄c. q. centesima. xij. Ille mitti dicit
q aliquo mō ab alio procedit vt incipiat cē vñ
prius nō erat vel vbi prius erat p aliu modū
filius enī aut spūs sc̄tus mitti dicit vt a patre
p̄cedens p originē. Et incipit cē nouo mō. i. p
grām vel p naturā assumptā vbi prius erat. p
diuinitatis p̄sentia. Dei enī p̄p̄iū est vbiqz
cē: qz cū sit vniuersale agens virtus eius attin-
git oīa entia: ideo est in oībus rebus. Virtus
aut angeli cū sit particulare agens nō attingit
totū vniuersū: sed sic attingit vnū qz nō attin-
git aliud. Ideo ita est hic qd nō est alibi. Cum
igitur aliqd ē fiendū p aliqū angelū circa ali-
quā creaturā corporeā de nouo applicat ange-
lus illi corpi sua virtute: & sic angelus de nouo
ibi incipit cē: & hoc totū sequit ex imperio diui-
no. Sed actio quā angelus missus exercet: pro-
cedit a deo sicut a pmo principio cuius nutu &
auctoritate angeli opantur & in deū reducitur
sicut in vltimū finē. Et hoc facit rōne ministri
Nā minister est sicut instrumentū & intelligēs
Instrumentū aut ab alio mouet: & eius actio
ad aliud ordinat. Ideo actiones angelorū mini-
steria vocant & ipsi dicunt in ministeriū mitti
Si xpo aliqs quereretur quō angeli mittuntur
celū empirreū sit locus p̄uens ad dignitatem
eorū: si igit mitterent ad nos dignitati eorū ali-
quid deperiret. Respondet Tho. qz celū illud p-
tinet ad dignitatē angeli s; cōgruentiā quan-
dam: qz cōgruū est vt sup̄mū corporū nature
que est supra oīa corpa attribuat. Nō tñ an-
gelus aliqd dignitatis accipit a celo empirreū.
Ideo qñ actu nō est in illo nihil eius dignitati
subtrahit. Sicut nec regi qñ non actu sedet in
regali solio qd cōgruit ei⁹ dignitati. Hinc sal-
uator noster loquēs de angelis q mittuntur ad
custodiā hominū dixit. Angeli eorū sp̄s vidēt fa-
ciē patris mei q ē in celis. Vbiqz itaqz sunt
vident cēntiā dei in cui⁹ aspectu cōpletur glo-
ria & beatitudo illoz. ¶ Secundū dubiū fuit utrum
hoies ab angelis custodiantur. Et h̄ de hoc di-
xerim in quadragesimali nostro: veruntū aliq

erunt hoc loco nouiter discutienda. **I**te reo s. supposito fm veritate q. vnaq. aia angelum habeat sui custodē deputatū: xpo dūtarat ecce pto de quo in sermone de innocentib. dictū ē. **P**rimo sciendū q. necessaria fuit hominī custodia angelor. ppter adiutoriū liberī arbitrii. Nam vt inqt. **T**ho. s. ma pte. q. centesima. xiiij. Homo p liberū arbitriū pōt aliquāliter vitare malū: s. nō sufficienter q. infirmatur circa affectū boni ppter multiplices anime passionē. Similiter etiā vniuersalis cognitio naturalis legis q. hominī naturaliter adest aliquāliter dirigit hoīem ad bonū: s. nō sufficienter q. in applicādo vniuersalia pncipia iuris ad particularia opa contingit hoīem multipliciter deficere. **U**n dicit Sapiēt. ix. ca. Cogitationes mortaliū tūmide et incerte puidētie nostre. **S**cd sciendū q. dū hoīes percuti et multa peccata labunt nō est ascribendū ad negligentia aliquā angelor. sed potius malicie hoīm impuandū. **N**ā sicut hoīes a naturali instinctu boni discedūt ppter passionē peccati: ita etiā discedūt ab instigatione bonor. angelor. q. fit inuisibiliter ppter hoc q. hoīes illumināt ad bñ agendū. **T**ertio sciendū q. sicut pfecti ad dānationem et infideles ac etiā antirps nō priuant interiori auxilio naturalis rōnis: ita etiā nō puantur ex exteriori auxilio totī nature humane diuinitus cōcesso. s. custodia angelor. p quā et si nō iuuent quantū ad hoc q. vitā eternā bonis oprib. mercent: iuuant tñ quantū ad hoc q. ab aliqb. malis retrahunt quib. et sibiipis et alijs nocere possent. **N**ā et ipi demones arcētur p bonos angelos ne nocāt quantū volūt. **Q**uarto sciendū q. officiū custodie angelice ordinatur quidē ad illuminationē doctrine sicut ad vltimū et principale effectū. **N**ihilominus sunt et alij effectus. s. arcere demones et alia nocumenta tā corporalia q. spiritalia phibere. **Q**uinto sciendū q. circa hominū custodiā inter angelos quandoq. solet esse pugna siue discordia. **N**ā vt scribitur Danielis ca. i. Dū ipse orasset p liberationē populi iudaici q. erat in babilonia: apparuit sibi angelus modo mirabili: vt patet in textu: dixitq. illi iter cetera: noli me tuere Daniel: q. ex die pmo quo posuisti cor tuum ad intelligendū vt te affligeres in cōspectu dei tui: exaudita sunt verba tua. **E**t ego veni ppter sermones tuos: princeps autē regni persarum restitit mibi viginti et vno diebus. **R**esert hic Hieronymus principē regni persarū

esse angelū qui se opposuit liberationi populi israelitici pro quo Daniel orabat Babelue pces eius deo presentante. **Q**uidam tamen dicunt q. hec resistētia potuit fieri eo q. princeps aliquis demonum iudeos in perfidē ductos ad peccatum induxerat ppter qd. prestabatur impedimentum orationi Danielis pro eodē populo deprecantis. **S**ed Gregorius in .xvij. moralium libro concordat cū Hieronymo: dicit q. princeps regni persarū bonus angelus fuit custodie illius regni deputatus. **A**d intelligendū ergo qualiter vnus angelus alteri resistere dicitur. **N**otandū scdm **T**ho. vbi supra. q. diuina iudicia circa diuersa regna et diuersos homines per angelos exercentur. **I**n suis autē actionibus scdm diuinam sententiam regulatur. **C**ontingit quandoq. q. in diuersis regnis vel in diuersis hominibus contraria merita vel demerita inueniuntur: vt vnus alteri subdatur aut pferat. **Q**uid autē super hoc ordo diuine sapientie erigat cognoscere non possunt: nisi deo reuelante. **U**nde necesse habent super his sapientiam dei consulere. **S**icigitur inquātum de contrarijs meritis et sibi repugnātib. consulunt diuinam voluntatem. **R**esistere sibi inuicem dicuntur: non quia sint eorū contrarie voluntates: cum in hoc omnes concordent q. dei sententia impleatur. **S**ed quia ea de quibus consulunt sunt repugnantia. **L**ū ergo archangelus custos regni persarum procuraret quantum in eo erat salutem illorum qui erant in dicto regno: videretq. q. ex conuersione iudeorum multi de persis conuerterebantur: erat cōtēsus q. populus ille in captiuitate perseueraret. **A**lter vero qui presidebat populo iudeorum illius populi liberationem procurabat: pcesq. Danielis presentabat deo: omnes tñ dei voluntatem impleri volebant. **E**t Tertiu dubium erat vtrum angeli dolcant de malis eorū quos custodiunt. **A**d qd. respondet **T**ho. vbi s. q. angeli non dolent nec de peccatis nec de penis hoīm: qm cū sint perfecte beati dolor in eis esse nō pōt. **I**n sup. vt inquit Aug. Dolor est de his que contrariantur voluntati. **N**ihil autē accidit in mundo qd. sit contrarium voluntati angelorum et aliorum beatorum: quia voluntas eorū totaliter inheret ordini diuine iusticie. **N**ihil autē fit in mundo nisi qd. per diuinā iusticiam fit aut permittitur. **E**t ideo simplici loquēdo nihil fit in mūdo cōtra voluntatē beatorū: vt enī phus dicit in .iiij. ethicozum. **I**llud

dicat simpliciter voluntarius quod aliquis vult in particulari secundum quod agit: consideratis. scilicet oibus quod circumstant: quauis in vniuersali consideratum non esset voluntarium. Sicut nauta non vult absolute periculationem mercium in mari et vniuersaliter considerando: sed imminente periculo salutis hoc vult vnde magis est hoc voluntarium quam inuoluntarium. Sic ergo angeli peccata et penas hominum vniuersaliter et absolute loquendo non voluit: voluit tamen quod circa hoc ordo diuine iusticie seruaretur secundum quem quidam penis subduntur et peccare permittuntur. Sed oritur hic difficultas ex verbis Isaie. ca. xxxij. dicentis. Angeli pacis amare flebant. Quam soluit Tho. asserens quod verba illa tripliciter possunt intelligi. Vno modo secundum sensum litteralem et sic angeli dicuntur nuntij Ezechie qui fleuerunt propter verba blasphemie rabsacis. Alio modo secundum sensum allegoricum et sic angeli pacis sunt apostoli et alij predicatorum qui flent pro peccatis hominum. Tertio secundum sensum anagogicum: et sic intelliguntur angeli beati. Locutio tamen est metaphorica per quam designatur quod ipsi volunt in vniuersali hominum salutem vnde iam est predictum. Ex his oibus deprehendere possumus quanta sit erga homines dei pietas quanta largitas: quanta eius clementia: duz distinguatur per angelos suos nos ad patriam supernam deducere: in quolibet etate non cessant angeli commodis nostris adesse: nunc infestissimos hostes ne nobis noceant debellando: nunc ad bene viuendum nos alliciendo: nunc a malis retrahendo nunc ab innumeris periculis liberando. Et tamen nos illis presentibus non crubescimus demonum praua consilia: turpesque suggestiones implere: gerere vitam pecudum: ac omni conatu ad religionis tartareas properare. O anima sordida. O anima tot ignominiosissimis vitiis fedata. Aperis oculos mentis et vide angelum spiritum tibi assistentem in quouis angulo: in quouis diuersorio: in quouis exercitio. Exhibe illi reuerentiam et a flagitiis desine peruersis: usque ad mortem commorabitur tecum: ut sic appareat si te nolueris corrigere quod pater omnium deus iusto iudici ipe nitentes et obstinatos a consortio sanctorum et visione sua priuatos proiecit in ignem eternum. Aurem igitur demonum abhorre: perfortia atque angelorum societate omni affectu desiderare ut sic digni efficiamur gratia christi: qua mediante angelorum choris mereamur adiungi in illo felici regno in quo deus vivit per infinita secula seculorum. Amen.

¶ Sermo trigessimus primus de sancto Ioanne baptista precuratore domini nostri iesu christi.

Pater natos mulierum non surrerit maior Ioanne baptista. Verba sunt redemptoris nostri originaliter Matthaei. xj. ca. Si cut sol in lumine reliquos planetas excedit ita laus Ioannis baptiste post christum et virginem matrem aliorum sanctorum preemia superat. Nam neque in veteri neque in nouo testamento inuentus est aliquis quacumque sanctitate et preminencia fulgens qui Ioanni baptiste valeat comparari. Quocumque de ipso dicuntur admirandis prerogatiuis ornantur: atque ex omni parte in ipso videtur superfluere gratia dei. Hoc nomen eius exprimit: quod Ioannes in quo est gratia interpretatur. Vnde autem habere rerum noticiam habeamus in presenti sermone de magnificentijs Ioannis baptiste merito disceremus quo teste saluatore nullus maior surrexit. Quod vtiq; intelligendum est de magnitudine virtutis. Nam ut inquit Alexander de aless in. iij. summe. Et Tho. prima parte. q. xlij. Maius et minus in formis spiritualibus non dicitur sicut in formis corporalibus. Secundum enim Augustinum in li. de quantitate anime: in formis corporalibus dicitur aliquid maius vel minus secundum quantitatem molis vel dimensionum: quia sunt materiales. In formis vero spiritualibus ista dicuntur secundum quantitatem virtuale. Vnde ipse Augustinus in. vi. de trinitate ait. In his quod non mole magna sunt: hoc est maius esse quod est melius esse. Adhuc autem dicitur quod est perfectius. Sicque Ioannes non fuit ceteris maior secundum staturam corporis: cum in hoc sibi plerique prestant. Sicut fuit origenes: Rex basan. de quo scribitur Deutero. ij. et. iij. ca. quod monstrat lectus eius ferreus nouem cubitos habens. Et Solias quod ut ponitur primi regum. xv. ca. erat altitudinis sex cubitorum et palmo. Et gigantes alique multi. Fuit ergo magnus perfectione virtutis et gratie de qua tria mysteria proponimus contemplanda.

Primum dicitur natiuitatis.

Secundum sanctitatis.

Tertium sublimitatis.

¶ De quinque excellentijs natiuitatis Ioannis baptiste.

Capitulum. i.

Primum mysterium contemplandum de Ioanne baptista dicitur natiuitatis. Fuit quidem natiuitas eius dignissima et singularis precipue propter quinque excellentias.

Prima dicitur angelica nunciatio.

Secunda paterna percussio.

Tertia miraculosa generatio.

Quarta iocunda parturitus.

Quinta sancta nominatio!

E Prima excellentia natiuitatis Joānis dicta angelica nūciatio. Fuit nāq; ab angelo annūciata patri suo Zacharie existenti in loco sacro id est in templo et in rebus sacris occupato ad denotandū sanctitatem futurā prolis ut dicit Micholaus de lira. Erat autē Zacharias sacerdos ut scribit Luce pmo ca. et forte exijt ut incensū poneret. Nā ut habet pmi Paralipomenon. xliij. ca. Dauid volēs apliare cultū dei. xliij. sacerdotes instituit quoz vnus maior erat q dicebatur princeps sacerdotū. Et hī successiue p ebdomadas seruiebant in tēplo dñi. S; vtz Zacharias fuit pontifer vel summus sacerdos apud nōnullos vertit in dubiū. Nā Ambrosius et Beda sup Lucā vident dicere q sicco q incensū ponere semel in āno itra setm setōrūz s. in festo expiationis soli summo sacerdoti erat licitū. Et tēpus pceptionis pcurforis videt pcordare: quia festum expiationis celebratur decima die septembris: et post illud fuit concessio pmo ad domū suā post ppletionē sui officij. Et sic ab illo tempore vsq; ad natiuitatē beati Joānis fluxerūt nouē menses qui pinent periodū a pceptione vsq; ad natiuitatē. Addit alij ad declarationē pefate opiniois. q. xliij. sacerdotes predicti erant equales in ordine ac etiā dignitate: nō tñ simul s; successiue: q; ille in cuius ebdomada festū expiationis cadebat erat summus sacerdos toto illo anno. Et ad h pfirmandū inducūt illud qd dicit Joannis. xj. ca. p Caifas erat pontifex anni illius. Zacharias ergo fuit summus sacerdos illo anno eo q predictū festū cecidit in ebdomada ipsius. Sed ut dicit Micholaus de lira quia nulla scriptura autētica: nec Iosephus nec alij describentes sacerdotiū iudeoz mentionē faciunt de summo sacerdote huius Zacharie. Ideo saluo meliori iudicio videtur melius dicendū eū fuisse simplicem sacerdotem: tū q ingressus fuit tēplū ad ponendū incensum tātū qd licitū erat minoribus sacerdotibus ut dicit ad Hebrēos. ix. ca. Tūq; angelus apparuit ei stans a dextris altaris incensū: qd fm Hieronymū nō erat intra sanctū sanctorū: ad qd intrare erat officij summi sacerdotis. Et illud qd dicit de viginti quattuor sacerdotibus: q; ille erat summus sacerdos et pontifex p annū in cuius ebdomada cadebat expiationis festū videt eē ficticiū. Tū

quia hoc in nulla scriptura autētica inuenit. Tū quia summus sacerdos nō pefidebat per anū tñ sed per totā vitam suā. Et ita cōmuniter factū est vsq; ad tēpus Adachabeoz. in quo greci obtinuerūt dñuz sup iudeos. Et tūc et cupiditate grecoz et ambitioe iudeoz alij fuerūt amori de sacerdotio ante mortē et alij iſtituti. Sicut patet scōi Adachabeoz. iij. ca. de Iasone: Adenclao et Lismacho. Et. xliij. ca. de Alchimo. Et eodē modo postea factū ē qn Romani ceperunt iudcis dñari: q; tūc erat venale sacerdotiū. Vnde dicit Iosephus q; Caiſas emiſit sacerdotiū vni⁹ anni. Mortuit etiā eē q; iudei inter se ordinauerūt ppter istas pentiones et ambitiones q; sacerdotiū vnius dura ret tñ p annū. Et sic cōcludit q; Zacharias nō fuit pontifex vel summus sacerdos. Ambrosius vero et Beda dixerūt cōtrariū nō asserendo s; opinando. Nihilominus Hieronym⁹ in epla ad Eustochiū ait. Joānes baptista scdāz mīez habuit: pontificisq; filius erat tñ nec matris affectu nec patris opib⁹ vincebat ut in domo parentū cū periculo viueret castitatis. Intrauit itaq; Zacharias templū ut incensum poneret: et ois multitudo populi erat orans foris q; nō erat licitū populo ingredi tēplū s; tñ atriū Apparuit autē illi angelus in visioe corpali dixitq; illi: ne timeas Zacharia qm̄ exaudita est oratio tua. Frequēter enī ut dicit Michola⁹ de lira deprecatus fuerat deū de aduētū messie et de habenda ple. Et iō angelus vtrūq; sibi p nunciat dicens. Oro: tua Delicabeb par et tibi filiū et vocabis nomē eius Joannē: et erit gaudiū tibi et exultatio. Gaudiū. s. in mente interius: et exultatio exterius: dicit exultatio quasi extra saltatio. Et h; ppe qm̄ gaudiū tātū abūdat in corde qd nō pōt cōtineri quin ostendat exterius. Et sequit angelus: multū in natiuitate eius gaudebūt. Erat enī magnus corā dño: vinū et licetā. i. potū inebriatiū nō biber: et spū sancto replebit adhuc ex vtero matris sue Et mltos filioz isrl pueret ad dñm. i. ad xp̄m p suā predicationē. Et ipse pcedet aī illuz in spū et virtute Helie ut puerat corda patrū in filios: id est patrū veteris testamēti ad discipulos xp̄i. Quia ut dicit Micholaus de lira. plures de sacerdotibus et senioribus iudeoz q dicebantur patres populi cōuersi fuerūt p apostolos ad fidē xp̄i. Subdidit angelus: et incredulos. i. illos qui prius fuerāt increduli ad prudentiam iustorum: que prudentia nō pſistit in

n. iii

operibus legis que nō iustificabat: s; in operibus fidei charitate formate. Sequitur angelus. **P**arare dñō plebē pfectā p euāgelij susceptio nem. Secundum aliquos iste angelus qui apparuit Zacharie fuit: ille idē qui apparuit virgini gloriose. Sed istud stare nō potest si tenere volumus opinionē que recitata fuit in sermone de annūciatione virginis benedictę ubi dicitur q angelus ille fuit de ordine seraphin. **S**ecunda excellentia natiuitatis bti Joānis dñi paterna pcellio: vt enī cantat ecclesia. Ille pmissi dubius supni perdidit prempre modulos loquē. **M**ā vt scribit Luce pmo ca. dixit Zacharias ad angelū: vnde hoc sciam. Ego enī sup se nec. vxor mea pcellit in dieb; suis. Et rīdēns angel; dixit ei. Ego sum gabriel q asto añ deū et missus sum loqui ad te et hec tibi euāgelizare. Et ecce cris tacens et nō poteris loqui vsq; in diem quo hec fiant p eo q nō credidisti. Vbis meis que implebunt in tpe suo. Et erat plebs expectans Zachariam et mirabant q tardaret ipse in tēplo. Egredius aut nō poterat loqui ad illos. Et cognouerūt q visionē vidisset in templo: et ipse erat annuens illis et pmanit mutus. Sed pleriq; scire cupiunt cur Zacharias dubitando plagam incurrit. Ad quod respondent doctores id factum fuisse multiplici de causa. **P**rimo scdm Bedā quoniā discredendo locutus est: ideo silentio plectit: vt tacendo credere discat. Vt enī inquit Nicholaus de lira. Tot signa veritatis cōcurrēbāt q Zacharias non poterat discredere absq; peccato. Quia angel; vt pdictū ē apparuit ei in sacro loco et exstenti in ministerio diuino. **M**ūciabat etiā ea que p tinent ad cōmūne hoīm salutē et ad dei gloriā. Ex quibus debebat Zacharie constare q erat bonus angelus et per psequens q erat vex dictum eius cum mentiri nō posset. Sed mo mut; effectus fuit Zacharias: vt maius miraculum in natiuitate filij apparer: cū enī in natiuitate Joānis loquela patri redditur miraculū miraculo copulat. Tercio pgruū fuit vt Zacharias vocem amitteret: quando vox nascebat et legi silentiū iponebatur. **T**ertia excellentia natiuitatis beati Joānis dicit miraculosa generatio. **M**ā post cōpletos dies officij Zacharie: cū redisset ad domū suā concepit Eliabeth vxor ei; et occultabat se mensibus quinq;: qui vt ait Ambrosius. Partus sui erubescere erat ne in senectute vacasse libidini videret. **E**ccepcio aut illa miraculosa fuit q nō fuit p naturā tū

vt dicit Nicholaus de lira: s; per naturā grā diuina adiutā. **M**ā vt dicit Luce pmo ca. Eliabeth sterilis erat: et tā ipa q; Zacharias procellerant in diebus suis: id ē transierāt tēpus generandi. Vt enī inquit Plini; li. vii. de naturali historia: post annū quinquagesimū cessat fecunditas mulierū. Vir vero octogesimo anno generat: hec debet ita esse vt in plurib;: nā massimilla rex numidarum post octogesimo sextū filiū genuit. Et Lato censorinus ex filia Salonis clientis sui genuit cū iā trāsseret octoginta annos. De Zacharia et Eliabeth cuius etatis fuerit determinate nō inuenio. Tantū euangelica lectio testat q ambo ad generandū inabiles erant. Et de hoc angelus Gabriel dixit virgini gloriose genitrici dei et saluatoris nri. **E**cce Eliabeth cognata tua et ipa cōcepit filiū in senectute sua: et hic mensis ē scrtus illi q vocatur sterilis. quia nō erit impossibile apud deū oē verbū. **Q**uarta excellentia natiuitatis beati Joānis dicit iocūda parturitio. De hac ita scribit Lucas. Eliabeth impletū ē tēpus pariendi. fm Nicholaū de lira. i. nonē mensū. **M**otandū tū hoc loco q vt ait phus. it. de animalibus. **E**ctis aialibus statutū ē tēpus partus: muliere dūtaxat excepta que in diuersis tēporibus parit nā qñq; parit in mense septimo qñq; mense octauo. Verū frequentior vsum ē humano partui nonē mensium natura dedit. Quedā tū femine decimo mense pariūt. Quasdam insuper Aristo. dicit mense. xj. peperisse. **Q**uius sententiā approbat Aulus gelius li. iij. noctiū acticarū dicēs. **F**eminā bonis atq; honestissimis morib; rome. xj. mēse p mortē mariti pepisse: factūq; fuit iudiciū tanq; marito mortuo postea mulier cōcepisset. Sed cōgnita causa diuus Adrianns censuit. xj. mēsi partū posse edi: requisitis veterū philosophorū ac insigniū medicorū sententijs: **A**ntecenna nono de aialibus dicit mulierē mense. xij. peperisse. **T**ū Eliabeth de qua loquimur mēse nono cōpleto Joannem peperit. Quem vt dicunt aliqui virgo sacratissima a terra leuauit. **T**heophilus tū dicit vt refert Nicholaus de lira. q imminente partu Eliabeth virgo recessit: tum quia virgines in partu mulierum non solēt adesse. **T**ū quia alie mulieres iam venerant ad partum Eliabeth quare obsequiū **M**arię non erat ei necessarium. Sed euāgelista nil de hoc scripsit tū retulit q mense sexto humilis virgo **M**aria postq; Eliabeth Joannem conceperat vi

5
 sitauit illam: cum qua mansit mensibus tribus
 sez vsq; ad tempus partus Elizabeth et reuer-
 sa est in domum suam. Si enim noluit ibi tem-
 pore partus adesse: potest ratio verisimilis as-
 signari: quia cum consuetudo sit ad mulieres
 parturientes plerasq; alias conuenire: virgo
 illa modestissima nolens cum tot que munda-
 ne erant conuersari inde discessit. Audierunt
 autem vicini et cognati q; Elizabeth peperisset.
 Et quia magnificauit dñs misericordiam suā
 cum illa id est magnā misericordiam ei fecit
 auferendo sterilitatis opprobrium: et dādo ei
 tantum ac talem filium sic annunciatum mira-
 biliter et conceptum supernaturaliter. Et con-
 gratulabantur ei sicut prouiderat angelus.
 Quinta excellētia natiuitatis bñ Joannis
 dicitur sancta nominatio: vt enī dicit Lucas
 Die octauo venerunt circūcidere puerū et vo-
 cabant eum nomine patris sui Zachariam. Et
 respondens mater eius dixit. Nequaquā sed
 vocabitur Ioannes. Hoc autē fm Micholauz
 de lira fuit sibi a deo reuelatum: quia a marito
 non didicit cum esset factus mutus anteq; re-
 dierit ad eam de templo. Dicebāt vero sui Eli-
 zabeth. Memo est in cognatione tua qui voce-
 tur hoc nomine. Qd non est intelligendum p
 gente iudeorum sed pro his qui erant de gene-
 re siue stirpe Elizabeth et Zacharie. Innuēbāt
 autē patrī eius. s. per signa quem vellet vocari
 eum. et postulans pugillarem scripsit dicens.
 Ioannes est nomen eius id est hoc nomen nō
 ei impono sed impositum est a deo. Et mirati
 sunt vniuersi ex mirabili conuenientia patris
 et matris in nomine pueri. Apertum est autē
 illico os Zacharie et lingua eius et loquebatur
 benedicens deum. Et factus est timor magn⁹
 super uicinos eorum: et super oīa montana iu-
 dec divulgabantur oīa verba hec. Et posuerūt
 omnes qui audierant in corde suo dicentes.
 Quis putas puer iste erit? Etenim manus dñi
 erat cum illo: id est virtutis dei operatiua mi-
 raculorum in eius annunciatione: conceptioe:
 et natiuitate ostensorum. Ex quibus rationabi-
 liter concludebatur magnitudo pueri futura
 coram deo. Et Zacharias impletus est spiritu
 sancto et prophetauit benedicendo deum atq;
 prenunciando imminētia sacramenta nostre
 redemptionis: atq; futura gesta miranda pue-
 ri nati. Dicebat ergo benedictus dñs omnīū
 sez per generalem gubernationē: deus per cre-
 ationem: isrl per specialē cultū et deuotionem

et beneficioꝝ specialiū populo isrl exhibitionē
 quia visitauit. i. visitabit more pphético loqui-
 tur. Hec visitatio fuit facta in christi natiui-
 tate: que erat adhuc futura et in sua conuersa-
 tione. Et fecit redemptionē. s. in sua benedicta
 passione plebis sue. Et creuit cornu salutis no-
 bis: id est virtutē consequendī salutem eternam
 in sua resurrectione: quia resurrexit ad vitam
 immortalē: educens sanctos patres de lim-
 bo: et in sua ascensione: quia illos ad celestia in-
 trodixit. In domo dauid pueri fuit: q; ista ad
 impleuit xps in carne assumpta de domo Da-
 uid. Sicut locutus est per os sanctorum qui a
 seculo sunt pphetarū eius: quia sic pmisserat
 p pphetas. Salutē ex inimicis nostris. supple
 consecuti sumus p xpm de mundo: carne: et di-
 abolo. Et de manu omnīū qui oderūt nos. Ad
 faciendā misericordiā cū patribus nris: quia
 mysteriū incarnationis impleuit non propter
 nostrā iustificationē: sed ppter suāz misericor-
 diam implendāz quā patribus pmissit. Et me-
 morari testamenti sui sancti. i. pacti firmissimi
 qd habuit cū patribus veteris testamenti de
 xpo venturo: de quo testamento ad modū me-
 morantis seu recordantis se habuit quādo pa-
 ctum iplēuit. Iurandū qd iurauit ad Abra-
 am patrem nostrū daturū se nobis. Ut sine ti-
 more de manu inimicorū nostrorū liberati ser-
 uiamus illi. In sanctitate et iusticia corāz ipso
 omnib⁹ diebus nris. Et tu puer propheta el-
 tissimū vocaberis. Nunc dirigit sermonē ad fi-
 lium natum. Precibus enī ante faciem dñi pa-
 rare vias eius. s. per predicationem xpm annū-
 ciādo. Ad dandā sciētiā salutis plebi eius in
 remissionē peccatorū eorū. Per viscera mise-
 ricordie dei nostri id est per intimā et occultā
 dei miām facta sunt hec: in qbus visitauit nos
 oriens ex alto. Illuminare his q in tenebris et
 vmbra mortis sedēt. i. pñbus in limbo existē-
 tibus: ad dirigendos pedes nros in viā pacis
 O Zacharia pñ tātū filij de quo tāta miracula
 oculis conspexisti. O senex admodū venerāde
 q prole ex te genitā a deo electā nō dubitasti.
 O vir sanctissime q spm scm in tua mēte p ex-
 perientiaz noni luminis suauissimiq; spūalis
 gestus sensisti. Et q; explect iocunditatē et le-
 ticiā cordis tui? Quis enarrēt consolationē aie
 tue. Nō mix igit si cāti: ū quod iā exposuim⁹
 deū laudando ac benedicendo cecinisti.
 De scitate Joānis baptiste quā demonstrāt
 quinq; virtutes illi⁹ pēpue et singularissime.

n iij

Capitulum.ii.

Secundum mysterium contemplandū de Joāne baptista dicitur sanctitatis. Quāta enī sanctitate fuerit peditus colligere possumus precipue ex quinq.

Primo ex mundi derelictione.

Secundo ex corpis mortificatione.

Tertio ex humili confessione.

Quarto ex frequenti predicatione.

Quinto ex martyrii tolleracione.

In primo apparet sanctitas Joānis ex mundi derelictione. Mā spū scō afflatus nō puerili lenitate motus in etate tenera: paterna domo relicta: ad solitudines deserti se ptulit. Quapp ecclesia ipm alloquēs ait. Antra deserti teneri sub annis civium turmas fugiens petisti: ne leui saltē maculare vitā famine posses. Adhuc aut ibi absqz hoim quorūcūqz puerfatiōe vsqz ad tpa sui baptisimi siue pdicationis. Nec ē hē sitandū qz parentes sui passi sint priuari pferia vnici filij: cū scirent ex his qz in eius conceptione qz natiuitate pcellerāt: puerū illū ad oia eius gesta p spiritū sanctum dirigi qz regulari. Sed circa hoc posset aliquis querere vtrū sit pfectior vita solitaria qz socialis. Et quidā fortasse dicerent qz socialis: tū quia vt ait Sapiēs Ecclesiastici. iij. ca. Adeli? ē duos eē qz vnū: qz vn? vniat ab alio. Tū qz Adatth. x. viij. xps dixit. Vbi fuerint duo vel tres in nomine meo congregati in medio eoz sum. Tū etiā quia solitaria vita videt esse contra naturā hois. Mā vt phus dicit in primo politice. Homo ē animal sociale. Sed Aug? in libro de operib? monachozū: illos sanctiores esse dicit qui a conspectu hoim separati nullius ad se pbent accessum. Ad pleniorē tñ intelligentiā qz objectozū declarationem notāda sunt verba sancti Tho. qui sa. sc. q. clxxxviii. ar. viij. ait: qz solitudo nō ē effectiā pfectōis: s; pfectōis instrumentū: nō tñ est instrumentū congruū actioni s; ptemplationi. Ideo nosi pgruit religionib? qz sunt ordinate ad opa vite actiue siue corporalia seu spūalia nisi forte ad xps exemplo xpi: qui vt dicit Luce. xj. Erat pernoctans in oratione dei. Eōpetit itaqz solitudo religionib? qz sunt ad ptemplationē ordinate. Morandū tñ est qz illud qd est solitariū debet esse sibi p se sufficiens. Ad hoc aut est cui nihil deest quod ptnet ad rationē pfectionis. Et ideo solitudo cōpetit cōtemplanti qz iam ad pfectum puenit. Ad qdem contingit dupliciter. Vno modo ex solo diuino munere: sicut

fuit de Joāne baptista: qz vt dictū ē: repletus fuit spū scō adhuc ex vtero matris sue. Alio modo p exercitiū virtuosi actus: ad qd exercitiū iuuatur hō ex alioz societate dupliciter. Vno modo quātū ad intellectū vt istruat in his qz sūt ptemplanda. Vnde Hiero? dicit ad rusticū monachum. Adibi placet vt habēas sacrū cōtriberniū: nec ipse te doceas. Secdo quātū ad effectum vt. s. norie affectiones hois reprimantur exēplo qz correptione alioz: quare vita solitaria si debite assumat peminet vite sociali. Si autē absqz pcedenti exercitio talis vita assumat est periculosissima nisi p diuinā grām suppleatur qd in alijs p exercitiū acquirit: sicut patet de beatis Antonio qz Bndicto. Et sic quāuis melius sit esse duos qz vnū: dū vnus indiget auxilio alterius: tñ hoc auxilio nō indiget qz sunt pfectionē assecuti. Sicut etiā xps ē in medio eorum qz sunt in suo noie pgregatiāta vt dicitur pme Joānis. iij. ca. Deus charitas ē qz manet in charitate i deo manet qz deus in eo. Solitarie vero viuere pōt duplici cō: aut ppter animi seneciā qz hoc est bestiale. Aut ppter cōtemplationē: dū aliqz a puerfatione alioz se sepat vt liberius vacet rebus diuinis qz studio sapientie: ppterca Aristo. pmo politice dicit. qz ille qz alijs nō cōmunicat ē bestia aut de? .i. diuinus vir. Et Secdo apparet sanctitas Joānis ex corpis mortificatione. Nam vt scribit Adarcus pmo ca. Erat Joānes vestitus pilis camelis qz gona pellicea circa lūbos eius: qz locustas: qz mel siluestre edebat. Idē habet Adatth. iij. ca. vbi Nichola? de lira ingt. Locuste sunt parua animalia volitantia per modū salt? et reperiūtur in deserto iudee qz frira cū olco sūt cibis pauper. Quidā vero putāt locustas hic appellari nō aialia illa: s; gen? herbaz qd vsui humano puenire pōt. Descebat itaqz Joānes quocūqz mō locuste accipiant cibo non tanto imo tenui qz insipido atqz austero. Sumebat etiā mel siluestre qd sim Nicholaū de lira reperitur in trūcis arborum. Et Tertio apparet sanctitas Joānis ex humili cōfessione. Nam quādo iudei miserūt ad eū sacerdotes qz leuitas vt scribitur Joānis pmo ca. vt interrogarent eū. Tu quis es? nō superbe locutus est qz de seipso presumens: quinimo humiliter respōdit: pfectus ē veritate dicens: qz nō erat xps: neqz Helias in psona: neqz ppheta ille videlicet quē ipsi querebāt: s; dixit. Ego vox clamantis in deserto: dirigite viā dñi. Congrue aut se

vocē appellauit. Primo qz vor ordinatur ad
 verbi expressionē. Voces enī sūt caz que sunt
 in aīa passionū note: vt dicit Aristo. in pūmo
 Periermeniaz. Sic Joannes expressit verbū
 vbi sit noticiā prior: origine tñ posterior. Mā
 fm rōnez originis prius verbū cōcipit qz vor
 formet. Joānes ergo fuit vor qz respectu xpī
 fuit noticiā prior: lz cēt z origie posterior. Ter
 tio vor transiit: verbū aut manet. Joānes g cū
 dicit se vocē insinuat se trāstuz: xpī Vo per
 mansuz. Tandē de xpo alia pūlit: de se humi
 lima cū subdidit. Ego baptizo in aqua. Adedi
 us aut vestrū statit quē vos nescitis. Et dicit
 medius fm Nicholaū de lira. i. cōmuniter vi
 uens inter hoīes: quē iudei quantū ad diuini
 tatem nesciebāt. Subdidit Joannes. Ipse ē q
 post me venturus est. i. ad pdicandūz mysteri
 um redēptionis cōplendū. Qui ante me fact⁹
 est. i. mihi pūclatus in dignitate cui⁹ nō suz di
 gnus vt solūā ci⁹ corrigiā calciāmēti. Quar
 to ostendit sanctitas Joānis ex seruētī pdica
 tione. Mā vt dicit Luce. iij. ca. Factū ē verbuz
 dñi. i. diuina inspiratio sup Joannē Zacharie
 filiū in deserto z venit in oēm regionē iorda
 nis predicans baptisimū penitentie. Et vt ait
 z Matth. iij. ca. Erabat ad cū hierosolima. i. po
 pulus de hierlīn. z accipit hic pīnēs p cōtēto
 Et oīs iudea. i. multi. Et ē hic quedā figura sz
 Micho. de lira q vocat iperbole. i. locutio mul
 tum expressiua. Inchoauit aut pdicationē suā
 sic z xps dicens. Penitentiā agite: deinde quat
 tuor pēptra docuit. Prīmū docuit phariseos.
 nā vt scribit Matth. iij. ca. Videns Joannes
 multos phariseoz z saduceoz venientes ad
 baptisimū suū: nō tñ credentes fm veritatē vt
 dicit Micho. d lira. sz magis ad simulatōez z insi
 diatōez. Et q xps vt pz Matth. xij. ca. qrēs d
 baptisimū Joānis an cēt e celo vel ab hoīb⁹ cū
 nō fuisset pharisei ausi respondere dixit. Qua
 re nō credidistis ei. Idē dicit Joseph⁹ in. xix.
 antiquitatū li. Ipse Joānes dixit illis: pgeni
 es viperaz qz venenū erroris z ipocrisis a su
 is pgenitōib⁹ traxerāt. Quis demonstrabit
 vobis fugere a ventura ira: quasi dicat: lz falsi
 tas vestra lateat in pspetu populi: tñ nō por
 rit latere in pspetu dei: facite ergo fructus di
 gnos penitentie: z ne velitis dicere intra vos
 patrē habemus Abraam. Vt enī ait Micho.
 de lira. pharisei de hoc gloriabant qz de Abra
 am descēderāt. Et iō ex pūssidē facta Abrae

sine operibus salutē cōsequi presumebāt. Et b
 est manifeste falsum: qz nō dicunt filij Abrae
 ex carnali ppagatione sz magis ex fidei imita
 tione vt dicit ad romanos. iij. ca. Et iō qz pha
 risei z legisperiti fidē Abrae de xpo respuerūt
 ideo nomē filiationis Abrae pdiderūt. Et hoc
 est qd dicit Joānes. Et ne velitis dicere intra
 vos p falsā. i. extimatōz patrē habem⁹ Abraā
 qz nō ē sic fm veritatē. Ecōuerso gētiles fidē
 xpī deuore ad pdicationē aploz receperūt: iō
 filij Abrae facti sūt. Et hoc ē qd subdidit Joā
 nes. Dico enī vobis qm potens est deus de la
 pidib⁹ istis suscitare filios Abrae. Scdm Mi
 cholaū de lira tenēt aliqui q Joānes demon
 strauit illos lapides quos filij isrl de pfundo
 iordanis attulerūt vt habet Josue. iij. ca. i me
 moriā miraculi q dñs in transitu coz aquas
 iordanis siccauit. Sz p illos lapides Joannes
 gentiles significauit: qz colebant idola de lapi
 dib⁹ facta. Filij ergo Abrae de lapidibus sus
 citati sunt qm iudeis p infidelitatē a filiatiōe
 Abrae recedentib⁹: gentiles fidē xpī recipiētes
 in locum coz substituti sunt. Et qz doctor veri
 tatis nō solū debet vitia pfidenter arguere sz
 etiā penā pdicere. Jo subdidit Joannes. Jam
 enī securis. i. securitas diuini iudicij posita est
 ad radicē. Omnis arbor q nō facit fructū bo
 num: excidetur z in ignem mittet. Scdm pē
 ptum docuit turbas: nā vt scribitur Luce. iij.
 ca. Interrogabant Joānem turbe quid essent
 facturi. At ille respondēs dicebat. Qui habet
 duas tunicas det vnā nō habenti. quod in
 telligitur scdm Michola. de lira qm tunica cēt
 supflua. Tertū pēptū docuit publicanos offi
 ciales impatoris: nihil inqt plusqz vobis cōsti
 tutum est faciatis. Hoc aut dixit quia collecto
 res taliū solent esse proni ad plus colligendū
 qz sit eis mandatū: vt quod est amplius rema
 neat. Quartū pēptū docuit milites cum dixit
 eis vt scribit Luce. iij. ca. Memine pcutiatis. i.
 opprimendo pauperes z eos despiciēdo: neqz
 calūniā faciatis. i. nō imponatis falsum crimē
 diuitib⁹ z potētibus vt occasionē extorqueādi
 bona eoz habearis: qz p aliā viā a talibus bo
 na recipere nō possunt. Cōtenti estote stipen
 dijs vestris. Quinto ostendit sanctitas Jo
 annis ex martyrij tolleratione. Vt enī scribit
 Matth. xij. ca. z Marci. vi. ca. Decollatus
 fuit Joānes iubēte Herode. Dic vt habetur
 i historia scholastica vxorē fris sui Philippi
 abstulit: z Arethā regē: z Herodē agrippam

et Philippum in sui inimicitia concitavit. Joannes ergo cum de hoc arguebat: quod sibi et herodi molestissimum erat et odiosum. Nam ut ait Terentius. Obsequium amicos: veritas odium parit. Et Hieronymus in epistola ad oceanum inquit: Ita se habet natura ut amara sit veritas. Videns itaque Herodes quod Joannes cum tam dure redargueret. Et quod ob predicationem et baptismum: Josephum magnam populum congregaret: ipsum in carcere vinculauit in Machabero castello arabit: in hoc videri placere cupiens et populi sequentis Joannem dispendium pertimescens. Desiderabat autem ipsum occidere sed populum formidabat. Tandem excogitavit dolose et non sine perfalutatioe atque consilio herodiadis maligne: ut natalis sui die coram primis galilee suisque principibus celebraret. Ista enim erat consuetudo apud antiquos. quod principes solennitabant die sue natiuitatis: et die etiam natalis imperii sui in quo coronabantur: quare Herodes puocatis magnatibus et nobilibus multis: primum illis letissimum atque laudissimum parauit atque saltauit filia herodiadis id est tripudiu. Et hoc fuit ex dispositioe matris et ipsius Herodis: quod cum iuramento promisit ei dare quod peteret: quod promissa a matre petiuit caput Joannis baptiste. Et contristatus est rex: fice tamen et in apparentia. Nam ut inquit Beda. licet tristaret in facie letabat tamen in corde. Simulabat autem tristationem propter iusiurandum quod infringere iudicabat illicitum. Sed ut ait Ambrosius. li. de officiis. Herodes saltatrici premium turpiter promisit: crudelitatem soluit: nam ut refert Nicodemus de lira. In promissione facta in generali etiam cum iuramento non intelligit aliquid illicitum sub obligatione cadere: cuiusmodi erat interfectio Joannis. Et de hoc plene habet in decretis. xxij. q. iij. quasi per totum. Adisso itaque herodes spiculator decollauit Joannem in carcere: et allatum est caput eius in disco: et datum est puellae: et illa tulit matri sue. Discipuli autem accipientes corpus sepelierunt illud in sebastia. ut ponit in. xij. li. historie ecclesiastice. Herodias autem caput Joannis in hierusalem fecit deferri: et iuxta Herodis habitaculum caute sepeliri. Fuit vero Joannes decollatus circa dies agnorum anno precedenti passionem christi. De quo sic loquitur Crisostomus. Joannes schola virtutum: magisterium vite: sanctitatis forma: norma iusticie: virginis speculum: pudicitie titulus: castitatis exemplum: penitentie via: peccatorum venia: fidei disciplina: Joannes maior hominibus: par angelis legis summa: euangelij sanctio: apostolorum vox

silentium prophetarum: lucerna mundi: precursor iudicis: christi mediator: domini testis: totius medius trinitatis. Et hic tantus datus inest: tradit adulter: adducitur saltatrici.

De quinque dignitatibus que ostendunt Joannem sublimis inter sanctos Joannes baptista.

Tertium mysterium preplandum de beato Joanne baptista dicitur sublimitatis. In quo Joannes sublimis inter sanctos sit aperimus: possumus autem id facile comprehendere si considerare voluerimus quinque illius precipue dignitates.

Prima dicitur sanctificationis.

Secunda commendationis.

Tertia celebrationis.

Quarta venerationis.

Quinta glorificationis.

Prima dignitas beati Joannis dicitur sanctificationis. Fuit quidem in utero sanctificatus. Unde ecclesia dicit de eo illud Jeremie primo ca. Antequam exires de ventre sanctificauit te. Ob istam sanctificationem purgatus fuit a plaga originalis culpe: unde si in utero matris decessisset ad sinum abrahe euolasset: cum ceteri vadant in infernum qui ibi moriuntur. Fuit insuper in utero matris letificatus: cum tamen ceteri ibi sint cum tristitia. Adulteratque alia spiritualia dona consecutus: quare Gabriel preduxit patri. Spiritu sancto replebit adhuc ex utero matris sue. Secunda dignitas beati Joannis dicitur commendationis. Quidnam certius et firmitus ostendere potest preeminentiam alicuius quam sententia et laus ex ore diuino procedens. Turpe est laudari a malis viris: pro quibus ait Seneca in pueribus. Tam turpe est laudari a turpibus quam si lauderis ob turpia. Gloriosius ergo est cum quis laudatur a sapientibus: a viris grauibus et prestantissimis. Sed super omnia grande est et ineffabile donum dum quis extollitur laudibus ab ore diuino. Ut enim inquit Hieronymus in sermone ad Paulam et Eustochium. Quicquid humanis dici potest verbis minus est a laude dei. Et his autem quos deus dignatus est commendare nulli tantis laudibus fulget quantum Joannes baptista. Dixit enim deus Moysi Genesim. vij. ca. Et enim vidi iustum coram me ex omnibus gentibus. Et de David ps. lxxvij. Inueni inquit David seruum meum oleo sancto meo unxi eum. Et de Job ut patet eiusdem primo ca. Numquid considerasti seruum meum Job qui non sit ei filius in terra. Et de Paulo Actuum. ix. ca. Vas electionis est mihi. Et de centurione Matthei. viij. ca. Non inueni tantam

fidem in isrl'. Et petro dicit xps Math. xvj. ca. Beatus es Simon bariona. Sed de Joāne multo plura multaq; maiora locutus ē. nā vt scribit Math. xj. ca. dicit iesus turbis de Joāne. Quid existis in desertū videre etc. vbi cōmendauit eū de quattuor. Primo de soliditate fidei et cōstantia cū dixit. Quid existis in desertum videre arundinē vento agitātā: qsi dicat. nō. q; Joannes fuit ita cōpositus q; nec timore nec fauore a veritate declinabat. Secdo cōmendauit eū ab austeritate penitentie: dum subdidit hoīem mollibus vestitū: quasi dicat non. Tercio cōmendauit eū a claritate noticie dum sequit. pphetā? Etia dico vobis plusq; pphetam. Et dicitur plusq; ppheta q; nō solum xpm p̄cūdit venturū et p̄dixit sicut alij pphete s; etiā ipm digito oñdit. Quarto cōmendauit eū ab auctoritate doctrine dicens. Hic ē de quo scriptū est. s. p Malachiā. Ecce ego mitto angelū meū. i. Joannē qui vitā duxit angelicā ante faciē meā: qui preparabit viā tuā ante te. Amen dico vobis inter natos mulierū nō surrexit maior Joāne baptista. Tercia dignitas beati Joānis dicit celebratiōis De solo nāq; iesu xpo et virgine matre Joanneq; baptista narrantur p̄c. nia natiuitatis. Tercio ecclesia solēniter celebrat natiuitatem eoz. Hunc Aug⁹ in sermone q; legi⁹ in officio p̄sentis solennitatis ait. Post illū sacrosctm dñi natalis diē nullius hoīs natiuitatē legim⁹ celebrari nisi solā Joānis baptiste. In alijs enī sanctis et electis dei nouimus diē illū celi quo illos post p̄sumationē laborū et denictū triūphatumq; mundū in perpetuas eternitates p̄sens hec vita parturiit. In alijs cōsumata vltimi diei merita celebrant. In hoc etiā p̄ma dies et ipsa hominis initia cōsecrant. Quarta dignitas bti Joānis dicitur venerationis. Voluit nāq; deus concurrentibus miraculis plurimis reliquijs corporis eius a fidelib⁹ venerari. Legit enī in historia ecclesiastica: q; cū ad tumulū Joannis multa miracula fierent: iubente Juliano apostata gētilis ossa ei⁹ sparsunt. Et cū miracula nō cessarēt: postea collecta et in igne cōcremata in pulcre redegerunt et per agros ventilauerunt. Tandē cineres illi collecti a quibsdā monachis hierosolimā fūere delati: deinde post aliqua tpa ianuā trāslari vdi nūc deuote coluntur. Sicut Alexander tertius: et Innocentius quartus: rei veritate cognita suis p̄legijs approbarunt. Laput No

eius tpe Marciani p̄cipis inuentū est. Quobus quidē monachis beatus Joannes caput suum in visu manifestauit: qui ad locū p̄perātes vbi sepultū tādiu latuerat inuenerūt: illud saccis ciuicinis inuolutū: qd postmodū Consta tinopolim: inde ad gallias regnante Hippi no est translatum. Vltimo ad vibē deductū et in ecclesia sancti Siluestri honorifice reseruatū. Digito insuper ille quo dñm ostenderat cōburi nō potuit vt refert magister Joānes Belth. qui a fidelibus cōseruatus: postmodum a sancta Tecla de vltamarinis partib⁹ in Mor mandia delatus est. Quia dignitas bti Joannis dicit glorificationis. Credendum q̄ppe est q; in celo magna sit gloria eius. et q; positus sit in supremo ordine angeloz atq; in sede luciferi collocatus. Nā illa sedes nō fuit reparata per xpm: quia stat ad dexterā patris: nec p virginē quia stat super choros angeloz: nec p aliū sanctum: quia vt predictum est. Inter natos mulierum non surrexit maior Joanne baptista. Et sicut magnus fuit meritis et sanctitate: ita magnus ē gloria et felicitate. Vnius patrocini deuote implorantes sperare possunt illū: intercessione consequi in hoc seculo dei gratiam et in futuro gloriā sempiternam. In qua viuit et regnat deus per omnia secula seculorum. Amen.

¶ Sermo trigessimussecundus de sancto Paulo apostolo doctore summo gentium.

Us electionis est mihi. dñi nri iesu xpi verba sūt ista originaliter Actū. ix. ca. Ad laudes ingentes beati apli Pauli extollendas hodierna die merito est elaborandū. Ipse nāq; sua eruditione mirabili: christi benedicti nomen gentibus patefecit. Ipse sue cōconversionis exemplo peccatoribus ad penitentiam redire volentibus spem de venia consequenda dedit. Ipse vtiq; verbis et factis adeo clare christum a mortuis resuscitatum atq; in dextera dei patris sedentem ostendit: vt nullus amplius nisi volens de fide christi dubitare queat. Ad ipsum igitur sermonem vertamus qui prius nominis Iesu ardentissimus persecutor: ex post factus est illius defensor acerrimus et predicator eruditus: in quo post emendatum delictum tanta superabundauit gratia vt etiam in hac vita mortali ad visionem diuine essentie raperetur. De ipso piissimus iesus

ananie discipulo suo fidelissimo retulit verba in themate posita: In quibus de Paulo gloriosissimo tria mysteria proponimus contemplanda. Primum dicitur persecutionis.

Secundum conuersionis.

Tertium visionis.

Qualiter Paulus seruebat in persecutionem discipulorum.

Primū mysteriū contemplandū de Paulo dicitur persecutionis. Ipse namque validissime ecclesiā expugnare temptauit. Unde Lucas Actū. ix. ca. dicit. Saulus autē adhuc spirans. i. ex vehemēti spū ignē persecutiōis accendēs in se et in alios: contra ecclesiā minax in verbis iniuriōsis: et cecidit. i. in verberib⁹ et flagellis in discipulos dñi accessit ad principē sacerdotū et petijt ab eo ep̄las in damascum ad sinagogas vt si quos inuenisset huius vie viros ac mulieres viros illos perduceret in hierl'm. Sed p huius partis pleniorē intelligentiā circa septē dubitare contingit.

Primo circa nois mutationem.

Secundo circa superbie occasionem.

Tertio circa temporis dilationem.

Quarto circa mie consecutionem.

Quinto circa liberi arbitrij dispositionē.

Sexto circa discipulorū distinctionem.

Septimo circa potestatis acceptionem.

Primo dubitat circa nois mutationē. Quare s. nomen Pauli mutātū ē cū pñ? Saulus vocaret. Mā mutatio nois est p̄hibita. C. de mutati. no. l. i. Sed ad hoc respōdet Jo. an. in glo. in p̄logo sexti libri decretaliū. q. lex illa loquit de mutatione fraudulenta. Tñ interdū h̄ mutare nomē vt p mutationē nois ostēdat facta mutatio hois. Sicut iacob vocatus fuit Isrl ex eo q. vidit dñm. vt patet Genesis. xxxij. ca. Et Simon vocatus ē Petrus ex p̄fessione diuinitatis in xp̄o vt scribit Matth. xvj. ca. Et in romanis pontificibus mutari solet nomen. Mā Martinus quint⁹ antea vocatus ē oddo de colūna. Eugenius. iij. Gabriel. Nicholaus quint⁹ Thomas. Calixtus. iij. Alfonsus. P̄d⁹ secundus Eneas. Paulus. ij. Petrus. Et Sixtus. iij. dicebat Francisc⁹. Iko vero talis mutationis est q. nomē debet conuenire rei. sicut patet. xxi. di. ca. clerici. et de p̄ben. et digni. ca. cū scōs. Et. xvj. q. i. ca. si cupis. Et instituta de dona. s. Est. Tamen de nomine Pauli tres opiniones inueniunt. Prima ē Eugenii qui dicit: q. tempore fuit binomius et vocatus sit sp̄ Saul⁹

et Paulus. Secunda est Rabboni q. ait q. an p̄uersionem dictus est Saulus a saule supbo. post p̄uersionē vero dictus est Paulus quasi paruulus a virtute humilitatis. Vñ nomē suū interpretando prime ad Corinth. xv. ca. ait Ego sum minim⁹ ap̄lor. Tertia ē opinio Dionysij et Bede q. asserunt q. vocat⁹ sit Paulus a p̄mo spolio qd̄ ptulit ecclesiē. s. sergio paulo p̄ cōsule quē ad fidē cōuertit sicut p̄ Actū. xiiij. ca. Secundo dubitat circa superbie occasionē: quare videlicet Paulus erat ita supbus vt sponte ingereret se ad p̄sequendū xp̄m: nam vocatus accessit ad principē sacerdotū. Et ad hoc dicere possumus q. tria erant in illo quibus disponebat ad extollendum.

Primum nobilitas generis.

Secundum claritas scientie.

Tertium etas florens.

Primo qd̄ erat in Paulo fuit nobilitas generis. Inqt enī Aug⁹ in sermone. Erat autē Paulus de tribu beniamin. sicut ipse testatur Et ad romanos. xj. ca. ipse ait. Ego israelita sum ex semine abrahe de tribu beniamin. Et q. dicit glo. in ca. venerabilis. de p̄ben. et digni. q. fuit nobilis: Tribus vero beniamin satis in scriptura magnificat: tū quia illi in diuisione terre p̄missionis hierl'm fuit distributa: sicut patet Josue. xviij. ca. tum quia habuit bellatores strenuos sicut notat Iudicum. xx. ca. tum etiā q. ex illa tribu sū Micho. fuerūt p̄ maiori parte innocentes interfecti. Veruntū pleriq. mirari solent ex his q. audiūt dñ de se Paulus loquitur. Actū namq. ca. xx. dicit. Ego sū vir iudeus tharso cilicie natus. Et se ad Corinth. xj. ca. hebrei sūt et ego. Et Actū. xxiij. ca. Phariseus inquit sum et filius phariseorū. Tñ cum centurio iussisset eū verberari dixit se ciuē romanum: vt habet Actū. ca. xxiij. Et idem corā tribuno p̄firmavit. Ad qd̄ rīdet Micho. d. lira sup. xxiij. ca. Actū: et sup. iij. ca. se ad Thimotheū. q. p̄ Pauli a romanis obtinuerat romanā ciuitatē: Iō cū tribun⁹ dixisset. Ego multa sūma pecunie ciuilitatē hanc adeptus sum. Paulus respondit. Ego autē et natus sum. Recitico Mic. de lira exponēs illa verba Pauli ad Thimotheum. Penulas quā reliqui troade apu. i. carpum veniens affer tecum et libros ait. Dū esset Paul⁹ in carcere Meronis scribebat Thimotheo vt ferret sibi penulam. Erat anteq. penula vestis consularis que a Romanis data fuit patri Pauli in signū amicitie cū ipso et q.

effectus factus cuius romanus quā reseruauerat
 Paulus ob memoriā patris: et in signū q̄ cēt
 romanus: cuius: si necessitas incūberet hoc ostē
 dendi. Erat ergo Paulus natione israelita, di
 gnitate romanus ciuis: et religione phariseus
 ob ista diuina magnanimus erat et audax. Ve
 rum ut inq̄t Seneca in li. de quatuor virtuti
 bus. Magnanimitas si se supra modū extollit
 facit virū minacē: inflatū: iniquitū et turbidū
 et in quascūq; excellentias dictorū factorūq; ne
 glecta honestate festinū. Scdm q̄ erat i Paul
 lo fuit claritas sciētie. Dicit nāq; de illo Hier
 onimus Lur Paulus ap̄lus vas electionis
 nēpe q̄ vas legis et scripturarū sanctorū arma
 rium est. Et Actū. xxi. ca. dixit se cruditus ad
 pedes Gamalielis. Et sc ad L. oritibios. xj. ca.
 ait. nā et si imperitus sermone: nō tñ scientia.
 Ut aut ipse inq̄t. Scientia inflat. Tertium qd
 erat in Paulo erat florens etas. Erat quidem
 adolescens. Vnde Actū. vii. ca. dicit. Testes
 deposuerūt vestimenta secus pedes adolescen
 tis q̄ vocabat Saulus. Et si q̄s obstarēt q̄ po
 tuerit ille fuisse alter qui sic noīaret: facili pui
 ci pōt qm Actū. xxi. ca. Paulus cū humilita
 te et penitentie loquēs ad dñm ait. Lū fundere
 tur sanguis stephani testis tui ego astabā et cō
 sentiebā et custodiebā vestimenta interficien
 tium illū. Lū ergo esset in etate florenti moue
 batur ardentē ad psecutionē discipulorū. Mā
 ut inq̄t Aristot. in. ii. rethorice. Iuuenes sūt cō
 cupiscitui talia facere quecūq; cōcupiscunt.
 Ideo valde amant valde desiderant: et similia.
 Et ut vulgariter dicit in iuuenibus ē recens et
 et buliens languis. Tertio dubitatur de Pau
 lo circa rēponsū dilationē: cur. s. tādū distulit
 xps vocare illū et nō cum alijs ap̄lis. Ad qd re
 spōdere possum⁹ q̄ sic factū est ppter tria.

Primo propter xpi potentiam.

Secundo propter xpi sapientiam.

Tertio ppter xpi clementiam.

Primo ppter xpi potentiam ut sic ostende
 retur q̄ post mortē xps qui surrexit a mortuis
 potuit inimicos etiam benigne superare. Se
 cundo ppter sapiētiā: ut sic innotesceret mul
 tiiformis sapiētia dei: qui varios habet vocan
 di et saluandi modos. Tertio propter clemen
 tiam qua voluit ut eis fraudis suspitio tollere
 tur cōuertendis gentibus: dū talis magister ē
 electus qui non solū nō fuisset de socijs xpi hic
 viuētis: imo fuisset acerbissim⁹ psecutor: oīm
 qui inuocabāt nomen eius. Et nullo cōmodo

vel incōmodo tpali timore v̄l fauore humano
 fuit ad fidē puerfus et illius nominis qd antea
 extinguere nitebat defensor: fuit validissimus.

Quarto dubitatur de Paulo circa mic cō
 secutionem: quare psecutus ē miam dei adeo
 ut in actu furibunde psecutionis xpm viderit
 et audierit vocantē. Et l3 Aug⁹ dicat. Si que
 ris quare hūc trahat: illū nō trahat: noli diuē
 care si nō vis errare: nihilomin⁹ rectissime pie
 tas diuina egit cū Paulo dum illum ad se taz
 mirabiliter traxit propter tria.

Primo propter celum.

Secundo propter meritum.

Tertio propter exemplum.

Primo propter celum quo monebat Paul⁹
 ignorās in tali psecutione q̄s grauitē offende
 bat: putabat nāq; sacrificium se offerre deo si
 xpi nomē deleteret. Hoc ipse confirmat p̄ me ad
 Thi. pmo ca. ubi ait. Varias ago ei q̄ me con
 fortauit in xpo iesu dño nro: q̄ fidelē me existī
 mant: ponēs in ministerio qui prius fui blas
 phemus et psecutor. Sed miam psecutus sum q̄a
 ignorās feci in incredulitate. Et ad Galathas.
 pmo ca. inq̄t. Audistis enī p̄uersionē meā in
 iudaismo qm supra modū p̄sequebar ecclesiā
 dei et expugnabā illā: et p̄ficiēbā in iudaismo
 supra multos coetaneos meos in genere meo.
 abundantius emulato: existēs paternarū mea
 um traditionū. Ut inq̄t Nichola⁹ de lra su
 per hoc passu. Apud iudeos erant aliqua tra
 dita patribus a moyse. s. que scripta sunt in le
 ge. Et aliqua erant tradita a patribus alijs mi
 noribus q̄ vocabant traditiones seniorū. ut p3
 Matth. v. ca. et ambax traditionū erat ap̄lus
 celatissimus ante suā p̄uersionem. Scdo mise
 ricorditer actū fuit cū Paulo propter meritū
 nā fm Augusti. in sermone. dū Stephanus la
 pidaret in oratione quā fecit p̄ his qui ad ei⁹
 necem insistebant singulariter orauit p̄ Pau
 lo quē p̄spiciebat cōtra se plus ceteris corde et
 aīo descuire: nō enī poterat manu illū lapidi
 bus duris ferire. quia nō spectabat nisi testib⁹
 aliquē lapidare: tñ pau. illoz retinēs vestimē
 ta aniabat eos ut viriliter ctingerēt innocē
 tem. Tertio remissionē et grām inuenit Paul⁹
 ppter exemplum: ut sic in ipso tanq̄ in spe
 culo clare peccatores intuerent magnitudinē
 mie dei. De hoc p̄ me ad Thi. pmo ca. ita scri
 psit. Fidelis sermo et omni acceptione dignus
 q̄ iesus xps venit in hunc mundū saluos face
 re peccatores quoz p̄mus ego sum. Sed ideo

misericordiā psecutus sum vt in me pmo ostē-
 deret xps ielus oēm paciētiā ad informatio-
 nem eorū q credituri sunt illi in vitā eternam.
 ¶ Quid dubitat circa liberi arbitrii dispositi-
 onē: an videlicet fuit libez arbitriū eius violē-
 tatū. Ad qd intelligendū notanda est illa sentē-
 tia dñi Bonauē. in. ij. di. xxv. de qua plene dixi
 in quadragesimali de penitētia sermone pmo.
 q aliud est voluntatē induci: aliud voluntatez
 mutari: aliud volūtate cogi. Tūc enī induci di-
 citur qñ aliqua psuasio ei sit qua disponit vt
 ad aliqd appetibile inclinē: q si valde intēsa ē
 nomē coactionis sortit: quāuis nō sit vera co-
 actio. Tūc aut voluntas mutatur qñ ipa nolente
 vim potenti virtute affectio ei imittit in pñiū
 et de nolēte fit volēs: ita q vna affectio expelli-
 tur et pñia inducitur. Sicut cū de amatore tpa-
 liū facit tpa liū pñeptorez. Tūc aut volūtas di-
 citur cogi qñ intelligit ipsaz inuitā aliquid vel
 le et repugnāte actu voluntatis deliberatio:
 aliena virtute mouēte et repugnātia manente
 ad aliqd inclinari nolēdo. Volūtas igit cogi
 nō pōt ab aliquo: sed induci ab agente creato:
 et mutari valet ab agente increato. Quare et
 liberū arbitriū pñi nō fuit coactū: sed bene
 imutatū: et de nolente factū ē volens. ¶ Sexto
 dubitatur circa discipulorū distinctionē. Naz
 dicit q pñi pñequebatur discipulos. Et
 hoc querunt aliqui: qui erant isti discipuli. Et
 dicit Nicholas de lira q erant oēs credētes
 in xpm. Mā discipuli aliquando dicunt duode-
 cim apli: sicut ibi Math. xix. ca. Assumpsit
 ielus duodecim discipulos suos et. Aliquādo
 septuaginta duo. sicut Luc. ultimo. Duo ex dis-
 cipulis. ibant ipsa die et. Aliquādo oēs fide-
 les: nā vt Eusebius tradit in historia ecclesia-
 stica. et habet insup Actū. xj. ca. Anteq ecclia
 cōgregaret Antiochie: oēs credētes discipuli
 noiabantur. At vbi credentiū numer⁹ ibi mul-
 tiplicat⁹ fuit: xpiani noiari ceperūt. ¶ Septio
 dubitat circa potestatis acceptionē. Quod cuz
 iudei nullā haberēt potestātē pñi potuit
 a principe sacerdotū illā impetrare. Ad qd re-
 spondet Nicholas de lira. q iudei habebant
 potestātē subdelegatā a romanis p criminib⁹
 in legē eorū cōmissis. Mā Stephanū more iu-
 diciario lapidasse dicunt: qñ testes deposuit ve-
 stibus lapidabāt eū. Et in hoc seruabant ordi-
 nez iudiciū in lege statutū q. s. testes cēt pñi
 apidatores. Dū itaq pñi videbat q fie-
 bant per apostolos timēs antiquā legē in qua

nutritus erat euacuari: ira succensus litteras
 ipetrauit: aduocauitq famulos et socios nego-
 cij sui. Camus inqt fratres camus cōcito gres-
 su in damascū: inuenimus ibi illos destructo-
 res nostraz traditionū: ligabimus eos afflige-
 musq verberibus et iciunijs atq in hierlm p-
 duccimus. ¶ Paule quid cogitas? ¶ Paule
 quid loqueris? ¶ Paule cur tanto indiscreto
 feruore moueris? Tu capere pponis et cras ca-
 ptus. Tu p discipulos paras manū. Et de ma-
 nu sua te trahet ad gremiū discipulorū. Et no-
 men xpi confundere satagis: et nescis adhuc q
 in breui pro noie illo paratissimus eris ligari
 et mori: non est consiliū contra dñm.

¶ De puerfione pñi et septe mirabilibus q
 concurrerunt in illa.

¶ Capitulum. ij.
 Secundū mysteriū pñeplandū de pñi
 dicitur puerfionis. Fuit quippe cōuersio
 eius miranda et singularis maxime propter se-
 ptem que ibi cōcurrerunt.

Primum fuit illustratio.

Secundum prostratio.

Tertium allocutio.

Quartum excecatio.

Quintum visitatio.

Sextum illuminatio.

Septimum confortatio.

¶ Primum qd occurrit in puerfione pñi dicitur
 illustratio. Dicit enī Actū. ix. ca. Luz iter
 faceret contigit vt appropinquaret damasco
 Remigius inquit. Damascus est ciuitas me-
 tropolis sirie quā edificauit Damascus Ad-
 lieger seruus Abiac. Sequitur tertius. Et sub-
 ito circūfulsit eū lux de celo. De ista luce posset
 quis asserere q fuerit irrūpentis aurore vel so-
 lis oriētis et huiusmodi. Sz pfecto ipse pñi
 lus: cuius fuit pñitiōis et quo tpe visa sit aper-
 tissime declarauit. Actū. xxvj. ca. Loquēs nā
 q cum Agrippa dixit: dum irem Damascū
 cū potestate et pmissio principū et sacerdotū die
 media in via vidi o rer supra splendorē solis
 circūfulsisse me lamē et eos q me cū erāt. Actū.
 um vero ca. xxij. dixit q lux illa fuit copiosa.

¶ Scdm qd concurrat in puerfione pñi dicitur
 pñiatio. Cecidit enī in terraz vt pñi Actū. ix.
 ca. Et ca. xxvj. pñi retulit. Omnesq nos
 cū cecidissē in terrā quare videt q et socij
 eius fuerunt pñiati versus faciē scdm glosaz

¶ Tertiu qd in tali puerfione cōcurrat dicitur allo-
 cutio: nā audiuit vocē loquentē idioma hebre-
 um vt scribit Actū. xxvj. ca. et dicentē. Saule

sanle cur me persequeris. Nec vox fuit primo
reprehensiva eo q̄ Saulus psequeretur xpm in
mēbris suis. Secūdo fuit instructiva. Quercnti
enī q̄s es dñe: rñdit xps. Ego sum iēsus nağare
nus quem tu psequeris. Vbi nota q̄ q̄ ex luce
sūma ⁊ ex alto situ celi in q̄ ⁊ i q̄ sibi apparebat
⁊ exinde saulū ⁊ ei⁹ socios terribiliter pserne
te: aperte se ingerebat ei maiestatū ⁊ oipote
tem. Ideo suā humilē originē scdm quas fuit
nağare nus. i. in nağareth cōceptus ⁊ nutritus
ei in sua reuelatione specialiter exprimit: vt
ostendat q̄ ille idē q̄ fuit inter iudeos humilis
est ad celos in tāta gloria tanq̄ dei filius exal
tatus. Idropterea xps subdidit: durū est tibi
stimulū calcitrare. i. potētiori te incōpabiliter
resistere. Tertio vox illa ⁊ allocutio fuit peccati
ua. Tremens quippe Paul⁹ ac stupens de co
gnita xpi potestate ac maiestate: tor⁹ cōpunct⁹
dixit. Dñe quid me vis facere? quasi dicat ex
nunc paratus sum tibi in oibus obedire. Lūi
christus. Surge ⁊ ingredere ciuitatē ⁊ dicitur
tibi quid te oporteat facere. Socij autē stabant
stupefacti: audiētes quidē vocē neminē aut vi
dentes. Hic aliq̄tisp̄ immorandū ē: qm̄ Actu
um. xxi. ca. Paulus dixit. Et qui mecū erant
lumen quidē viderūt: vocē tñ nō audierūt ei⁹
q̄ loquebat mecū: videt q̄ hic sit aliqua cōtra
dictio quia prius dicit q̄ audierūt vocē: postea
Paulus affirmabat cōtrariū asserēs q̄ vocē
nō audierūt. Ad hoc ita loquit̄ Beda sup act⁹
aplorū: q̄ cōfūsum vocis sonū: nō aut articu
lataz eius distinctionem audierūt. Et cōfimi
liter viderūt lucē a xpo irradiantē: nō aut sui
corpus formā ⁊ faciē. Paul⁹ vero ⁊ vidit xpm
⁊ distincta verba ei⁹ audiuit. Quartū qd cō
currit in illa puerfione dicit̄ corporis excecatio
Surrexit autē Saul⁹ de terra apertisq̄ oculis
nihil videbat. Ad manus itaq̄ socij trahentes
illū introduxerūt Damascū. Et erat ibi tribus
diebus nō videns ⁊ nō māducauit neq̄ bibit
In hoc triduo ait Beda Paulū orationi va
casse: fuisseq̄ captū vsq̄ ad tertiū celū. Idē re
fert Nicholaus de lira sup scda ep̄la ad Ro
m thios ca. xj. Sunt autē Bede venerabilis vba
huiusmodi: apparet q̄ p triduu quo creatus in
cis grām expectabat nō ocis torpebat: s̄ diu
na potius illustratione sublimatus archana ce
lestia rimabat. Estq̄ nisi fallor credibile: q̄ eo
tpe mysteriū euāgelice dispēsatōis edoct⁹ fue
rit de q̄ ip̄e gloriat̄ ad Galat̄as dicēs. Neq̄
enī ego ab hoīe accepi illud neq̄ didici: sed per

reuelationē iesu xpi: hec ille. Quintū qd cōcu
rit in puerfione Pauli fuit eius visitatio. Mā
instruit xps ananiā vt Paulū visitaret: scri
bitur enī Actuū. ix. ca. sic. Erat autē quidā disci
pulus Damasci noīe Ananias hic vt habetur
Actuū. xxi. ca. erat de iudeis ad xpm cōuersus
scientia ⁊ vita famosus. Et dixit ad illū in visu
dñs. Anania. At ille ait. Ecce ego dñe. Et dñs
ad eū. Surge vade in vicū qui vocat rectus: ⁊
quere in domo inde Saul⁹ noīe tharsensem.
Ecce enī orat ⁊ vidit id est sibi reuelatū est: viz
ananiā noīe: nā reuelatio fuit facta Paulō nō
solū de psona sed de pprio noīe: introeuntē et
imponentē sibi manū vt visū recipiat. Tūmēs
Ananias respondit: dñe audiui a multis de vi
ro hoc quāta mala sc̄tis tuis fecerit in hierlm̄
⁊ quare huc se ptulit? Lūi deus. vade Anania
qm̄ vas electionis ē mibe: vt portet nomē meū
corā gentibus ⁊ regibus. Ego autē ostendā illi
quanta oporteat eū pati p noīe meo. Et abiit
Ananias ⁊ introiuit in domū ⁊ imponens ei
manum dixit. Saul frater dñs iesus ad te me
misit qui apparuit tibi in via qua veniebas vt
videas ⁊ implearis spiritu sancto. Sextū qd
pcurrit in cōuersione Pauli fuit illuminatio.
Confesti nāq̄ ceciderūt tanq̄ squame ob oeu
lis eius ⁊ visus recepit: ⁊ surgens baptizatus ē
Septimū qd pcurrit i illa puerfione fuit pfor
ratio. Lū accepisset cibū pfortatus ē duplici cō
fortatione. s. corporis ⁊ spūs. Nō patet q̄ p̄tinuo
ingressus in sinagogas predicabat iesum ⁊ iu
deos viriliter cōfundebat. Nec oīa facta sunt
eodē anno quo christus passus est ⁊ Stepha
nus lapidatus: nam christus octauo kalendas
aprilis passus est. Stephan⁹ eodē anno tertio
die augusti lapidatus est. Paulus vō octauo
kalendas februarij puerfus ē. Et vt refert Ni
cholaus de lira: nō statim post baptisimū suū
iuit de Damasco in hierusalem: sicut ipse dicit
ad Galat̄as primo ca. Sed pri⁹ abiit in ara
biam: qua lustrata predicando reuersus ē Da
mascum. Et in ista reuersione voluerunt cum
iudei capere: ⁊ per murum euasit submissus in
sporta: deinde iam tribus annis a sua conuer
sione decessis ascēdit in hierusalē videre. De
trium ⁊ mansit apud eum diebus tribus. Vbi
sunt o Pauli dure comminationes tue? Vbi
cōtūmēliosa verba quibus discipulos afficie
bas? Vbi cathene quas deserebas vt vinces
illos in hierusalem perduceres? Mutat⁹ es in
altez viz. Nec utiq̄ ē mutatio dextre creclli.

de paulo

Factus es euangelica tuba: christi prece et inuictissimus miles religionis christiane. Non times labores: non horres pericula: non vitas plagas: non fugis mortes. Tu per christum ut se ad Corinthios. ca. xj. pater fuisti in laboribus plurimis. Tu in carceribus abundatius. Tu in plagis supra modum. Quanta presentia: quanta uero fuit ei aie fortitudo. A iudeis quinquies quadragenas una minus accepit. Refert Nicolaus de lira super hunc passum. q. Deuteronomio. xxv. ca. committit iudicibus ut per minoribus culpis per quibus mors non est inferenda imponant plagas et verbera: ita tamen quod quadragenarium numerum ictuum non excedat. Sapientes uero iudeorum ad pretendendum pietatem ordinauerunt: quod illo numero aliquid minueretur plus vel minus per rationabiliter uideretur ratione delicti vel poenitionis verberandi: et sic de alijs circumstantijs. Quia uero Paulus erat eis odiosus subtraxerunt de dicto numero quinquies unum ictum per uice qualibet. Ter uirgis cecus fuit. sicut pater Actuum. xvj. ca. Semel lapidatus fuit in ciuitate lychnonia: ut ponitur Actuum. xiiij. ca. Ter naufragium fecit. Et ne singula repetimus pro christo in urbe maxima capitis trucidatione gloriosum martyrium consummavit.

De raptu Pauli in quo uidit essentiam dei: et de conditionibus illius raptus. Capitulum. iij. Tertium mysterium preplandum de Paulo dicitur uisionis. Voluit quidem benignus deus et privilegio speciali concedere Paulo ut in suo raptu diuinam essentiam uideret: de quo ipse ita scribit se ad Corinthios. ca. xij. Scio hominem in christo ante annos quattuordecim siue in corpore siue extra corpus nescio deus scit raptum huiusmodi usque ad tertium celum. Et scio huiusmodi homines siue in corpore siue extra corpus nescio deus scit quoniam raptus est in paradysum et audiuit archana dei que non sunt homini loqui. Pro quorum uerborum declaratione notande sunt septem theologicæ ueritates. Prima ueritas secundum Nicolaum de lira super isto passum. Quod raptus proprie importat quandam uolentiam alicuius rei per motum naturalem sibi: quod potest dupliciter. Uno modo quantum ad terminum motus ut si lapis moueatur sursum Alio modo quantum ad modum motus ut si lapis per impulsum uolentem feratur deorsum uelotius quam natus est moueri. Sic anima hominis dicitur rapi in id quod est per naturam. Uno modo quantum ad terminum raptus puta quoniam raptus ad penas. Alio modo quantum ad modum hominis per naturalem. Et sic si anima natura sit moueri in deum: tamen modus per naturalis secundum

statum uite presentis est quod in cognitionem diuinam ascendat per cognitionem sensibiliu et sic uires sensibus: id quoniam ducit in cognitionem diuinorum a sensibus abstracta dicitur raptus: in quantum hoc fit per modum sibi per naturalem. Post resurrectionem uero quoniam erit in corpore glorioso operis intellectu nullo modo impedire raptus non habebit ibi locum. Secunda ueritas quod Paulus in raptu uidit essentiam diuinam: sicut determinat Augustinus ad paulum de uidendo deum: et in. xij. super Beneficium ad lras quod et uerba apostoli designant: dicit enim se audiuisse ineffabilia uerba que non sunt homini loqui: huiusmodi autem uidentur ea que pertinent ad uisionem beatorum que excedit statum uicium illud Isaie. lxiij. Scelus non uidit deus absque te que preparasti diligentibus te. Quare spernendi sunt illi qui dixerunt Paulum non uidisse ipsam dei essentiam: sed quidam refugientia claritatis ipsius. Tertia ueritas secundum Thoma. 2a 2e. q. centesima. lxxv. quod diuina essentia uideri ab intellectu creato non potest nisi per lumen glorie: quod tamen dupliciter participari potest. Uno modo per modum forme immanetis et sic beatos facit sanctos in patria. Alio modo per modum cuiusdam passionis transcuntis: et hoc modo lumen fuit in Paulo quoniam fuit raptus. Et id ex tali uisione non fuit simpliciter beatus ut fieret redundantia ad corpus: sed solum secundum quid. Et sic non fuit beatus habitualiter sed solum habuit actum beatorum. Quarta ueritas quod noie tertij celi potest intelligi aliquid corporum: et sic tertium celum est empirium quod dicitur tertium respectu celi aeris et celi sideris: uel respectu celi sideris: et respectu celi aquici siue cristallini. Et dicitur raptus ad tertium celum: non quod raptus sit ad uidendum similitudinem alicuius rei corporis: sed per hoc quod locus ille est preplatiouis beatorum. Ibi ergo dicit se raptum quod deus ostendit ei uitam in qua uidendus est in eternum. Et quod uisio dei non potest esse sine delectatione: propterea non solum se dicit raptum ad tertium celum ratione contemplationis sed et in paradysum recte delectationis consequentis. Quinta ueritas quod Paulus in raptu fuit a sensibus alienatus. Nam ut inquit Augustinus. xij. super Beneficium ad lras. Nisi ab hac uita quicquid quodammodo moriatur siue omnino exiens de corpore siue auersus et alienatus a sensibus in illam non subuehitur uisionem. Non est secundum Thoma. quod oportet cum intellectus hominis eleuatur ad altissimam dei essentie uisionem: ut tota mentis intentio illuc aduocetur ita scilicet quod nihil intelligat aliud ex fantasmatibus: sed totaliter feratur in deum. Non enim per aliquod fantasma potest dei essentia uideri quinimmo nec

per aliquam speciem intelligibilem creatā: qz
essentia dei in infinitū excedit nō solū oīa cor
pora quorū sunt fantasmata: sed et oēm intel
ligibile creaturā. Ideo impossibile est qz hō ī
statu vie videat deū p essentia sine abstractōe
a sensibus. Metandū tñ qz aīa xpī in statu vie
videbat diuinā essentiam absqz abstractōe a
sensibus. nam intellectus illius aīe erat glori
ficatus p habituale lumen glorie quo diuinā
essentia videbat multo amplius qz aliquis an
gelus vel hō. Erat at viator: et dispēsatue pa
tiebat nō ppter aliquē defectū ex parte intel
lectus. Ideo nō est similis rō de eo et alijs via
toribz. ¶ Sexta veritas qz paulus post qz ces
sanit videre deū p essentia memor fuit illorū
que in illa visione cognouerat p alijs species
intelligibiles habitualiter ex hoc in eius intel
lectu relictas: sicut et abeūte sensibili remanēt
alique impressiones in aīa quas postea cōuer
tens ad fantasmata memorat. Vñ nec totam
illam cognitionē aut cogitare poterat aut ver
bis exprimere: hec Tho. sa. se. q. vbi sup arti.
iij. in rōsione ad tertiu argu. ¶ Septima ve
ritas qz l3 aīa pauli fuerit a fantasmatibus et
sensibiliū perceptione abstracta: nō tñ fuit ita
a corpore sepata vt ei nō vniret quasi forma.
l3 de hoc dubitari possit ppter ip̄s apli ver
ba qui ait: siue in corpore siue extra corpus
nescio deus scit. Hoc at vt Hiero⁹ ait in p
logo sup Danielē. quidā intelligere voluerūt
qz apl̄s ignorabat an corpus eius fuerit ra
ptū simul cū aīa vel nō. Sed Aug⁹. xij. super
Genesim ad lram dicit. qz apl̄s sciuit se fuis
se raptū fm aīam et nō fm corpus: nesciuit tñ
qualiter aīa se haberet ad corpus. Vñ post lō
gam inquisitionē: Aug⁹ concludit dicens. Re
stat fortasse vt hoc ip̄s eū ignorasse intelliga
mus. vtrū qñ in tertium celū raptus est in cor
pore fuerit aīa: quō est aīa in corpe cū corpus
viuere dī: siue vigilantis: siue dormientis: siue
in extra si a sensibus corpis alienati: an oīno de
corpore erierit vt corpus mortuū iaceret. Sz
vt idē Aug⁹ postmodū refert dubitante aplo
quis vñm inde certus esse potuit. vñ qui sup
hoc loquit magis cōiecturaliter qz p certitudi
nē loquit. Ex his apparet qz reprehensibiles
inueniunt bi qui bonorū tpaliū falsa veneno
saqz dulcedine decepti: alienā virā felicitatē
qz pmissā: aut negant aut acquirere nolūt. Q
qz magna multitudo dulcedinis tue deus. Q
iocunda facies tua et decora nimis. Q beati q

habitant in homo tua. Q stēdisti te paulo do
ctori gentiū: sicut et moysi primo doctore iude
orū. Voluisti vt ille a te electus nō solū audita
sed visa referret. Et vnde in ea tantus seruo
tanta constantia: tanta sollicitudo: tāta dilige
tia: tanta deniqz patiētia: nisi qz te viderat in
via cui te exhibuisti fm humanitatē l3 imensa
luce rutilantē. Et tandē ad tertiu celum raptō
demonstrare dignatus es diuinitatē tuā. cla
mat paul⁹. Cupio dissolui et esse cū xpo. Et mī
bi viuere xps est et mori lucrū ad philippen.
i. ca. Eū o paulē nisi qz illa est vera vita illa q
eta: illa tranquillitas: illa pacifica: illa deliciofa: il
la perpetua: illa deniqz oībus bonis repleta q
sequit post motē. p xpo: et ad quā puenire nō
possūt nisi qui moriunt cū xpo. Hanc paulus
predicauit: hanc desiderauit: hanc tandē glori
ose adept⁹ est. Ad quā nos pducatur iesus fili⁹
dei q viuit et regnat in secula seculorū. Amen.
¶ Sermo trigessimus tertius de primatu scti
petri apli et de illius crimis virtutibus atqz
de ipsius petri et pauli martyrio.

Thespetrus Verba sūt
redēptoris
nri originalit. Matth. xvi. ca. et i euā
gelio p̄tis solēnitati. Rutilantia fi
dei xpiane miracula facta i vbe maria claruerūt
Vñ q illud vñū gadmirādū fuit puerfio vide
licet gentiū Romanorūqz ciuiū facta p aplo
rum petri et pauli predicationē. Erant ibi tot
supstitiones noric: tot ad ydola vana et ad de
mones sacrificia: tot extructa artificio mirabi
li templa falzorū deorum et alia huiusmodi:
que oīa petro et paulo predicatibus defecerūt
Ibi nunc colit crucifixus deus et homo verus
qui sedet ad dexterā patris. Ibi sacra templa
dei veri et virginis matris: aploz: martyrum
virginum et confessorū a cunctis fidelibus fre
quentantur. Ibi sedes petri a cunctis fidelibz
regibus et principibus deuotione precipua ho
noratur. Qd quod leo papa in sermone festi
uitatis hodiernae ita eleganter romam alloqui
tur. Qm̄mū quidem sanctarum solennita
tum charissimi totus mundus est particeps:
et vnus fidei pictas erigit vt quicquid pro sa
lute vniuersorum gestum esse recolitur: com
munibus vbiqz gaudijs celebretur. Meritū
hodierna festiuitas preter illam reuerentiam
quam toto terrarum orbe promeruit speciali
et propria nostre vrbis exultatione venerāda
est vt vbi precipuorū apostolorū glorificat⁹ ē

exitus: ibi in die martyrij eoz sit leticie princi-
 parus. Isti sunt enim viri p quos tibi euange-
 liū xpi roma resplenduit: & que prius eras ma-
 gistra erroris: facta es discipula veritatis. Isti
 sunt sancti patres tui veriq; pastores: qui te
 regnis celestibus inscendā multo meli⁹ mul-
 toq; felicius condiderunt q̄ illi quoz studio
 prima mentiū tuozū fundamenta locata sunt:
 e quibus is tibi nomen dedit qui te fraterna
 cede fedavit. Isti sunt qui te ad hanc gloriam
 puererunt vt sis ciuitas sacerdotalis & sācta:
 & p sāctā beati petri sedem caput totius orbis
 effecta latius presidens religioe diuina q̄ do-
 minatione terrena. Quāuis enim ius imperij
 tui terra mariq; distenderis: minus tū est qd
 tibi bellicus labor subdidit q̄ qd par xpiana
 subiecit: hec Leo. Vt aut tantoꝝ beneficiorū
 veritatē plenius agnoscam⁹ de ipso aploꝝ
 principe petro principaliter: & demū de ipso &
 paulo in hoc sermone verba faciem⁹. Dicere
 quidē possumus cū xpo verba pposita. Tu es
 petrus. i. inter apostolos confessor fidei singu-
 larissimus qui & vbi & toti mūdo lumen euā-
 gelicū pūlisti: vbi de ipso sanctissimo petro
 tria mysteria porponimus contemplanda.

Primū dī p̄eminentie.

Secūm refulgentie.

Tertiū patencie.

¶ Beatus petrus princeps aploꝝ fu-
 it & dignissimū caput ecclesie. ¶ Capitulum. j.

Primū mysteriū cōtemplandū de beato
 petro dī p̄eminentie: In quo cōsidere
 mus dignitatē eius ex eo q̄ fuit princeps & ca-
 put aploꝝ: qd p̄bare possumus tripliciter.

Primo rōne testificationis.

Secūdo rōne ordinationis.

Tertio rōne exercitationis.

¶ Primo probamus petrū fuisse aploꝝ ca-
 put & principem rōne testificationis. Ita q̄p-
 pe testificant canones sacri. Sic patet. xxi. di.
 ca. i. §. horuz discretio. & ca. in nouo. & l. di. c. q̄
 tua. ca. bi. q. el. ij. ca. p̄siderādū ca. fidelior. lxxix
 di. ca. oportebit. lxxx. di. in illis. i. q. i. ca. eos. iij.
 q. vi. ca. dudū. vij. q. i. ca. mutationes. viij. q. i.
 ca. si petrus. xxiij. q. i. ca. rogamus. Et de ele-
 ctōe ca. fundamēta li. vi. Et q̄ papa canonice
 elect⁹ ē successor petri vt p̄. xxi. di. ca. in nouo
 testamento. Et. ix. q. iij. ca. aliorum. Ideo est ca-
 put ecclesie vt dī. xvi. di. ca. constantinus. Et
 est vicarius xpi vt ponit extra de transla. epi.
 ca. inter corporalia. & ca. licet. Et i clementina

Romani principes. de iureiuran. Et gerit vi-
 cem dei in terris. vt habetur extra de transac.
 ca. quanto. ¶ Secūdo probamus petrum fuisse
 apostolorum & totius ecclesie caput rōne ordi-
 nationis. Sic vtiq; statuit xps vt postq̄ ipse
 conscenderet celū: petrus curam gereret eccle-
 sie sancte. Ma; sibi dixit Matth. xvi. ca. Tibi
 dabo clauces regni celozum: ad designandum
 q̄ omēs alij quibus potestas ligandi atq; sol-
 uendi concedenda erat: dependentiam habe-
 rent ab ipso: vt scribitur. xxiij. q. i. ca. manet.
 ca. quodcūq;. Insuper Luce. xxi. ca. dixit xps
 benedictus. Ego pro te rogam petre vt non
 deficiat fides tua. s. finaliter fm Nicholaum
 de lira. Non enim rogauit vt petrus non ca-
 deret: sed vt in casu non remaneret. Ideo seq̄
 Et tu aliqui conuersus. i. de peccato ad gratiā:
 confirma fratres tuos. Quod dī ei q̄ ecclesia
 erat sibi committenda. Impletum x̄o id fuit
 q̄n: vt dī Joannis ultimo ca. ter xps illi dixit
 Pasce agnos meos. ¶ Tertio probamus pe-
 trū fuisse ap̄lis ceteris & ecclesie prelatum rō-
 ne exercitationis. vt enī scribitur Actū. i. ca.
 Primus sermonē fecit in electione mattheie.
 Et Actū. ii. ca. post susceptum sp̄m sc̄tū
 primus populo predicauit. Ideo Anacletus
 preallegato ca. in nouo testamento ait. Petr⁹
 primus ad fidem populum virtute sue predi-
 cationis adduxit. Et post ascensionē xpi p̄-
 mū miraculū factum fuit per petrum associa-
 tum cum iohanne: cum dixit claudio. Argentū
 & aurum non est mibi: quod autē habeo hoc
 tibi do. In nomine iesu surge & ambula: pro-
 pter quē omnia non est ascribendus superbie
 q̄ petrus sit passus in cathedra exaltari. Cum
 humilitate quippe honorem sue dignitati a
 xpo vt predictum est institute libenter susce-
 pit. Nam vt colligitur ex itinero clementis.
 Postq̄ beatus petrus Antiochie predica-
 uit: populumq; illum ad fidē conuertit. Theo-
 philus princeps ciuitatis illius domū suam
 in basilicam fecit consecrari. In cuius medio
 excelsam cathedram fabricauerunt & petrum
 vt ab oib; videri & audiri poss; exaltauerūt
 In qua sedit honorifice temporibus congru-
 is annis septem. Sed postmodum veniens
 Romam anno sc̄do imperij Claudij in roma-
 na cathedra sedit ānis viginti quinq; & ultra
 De primo x̄o honore ecclesia festum celebrat
 quia tunc primo prelati ecclesie ceperunt loco
 potestate & nomine sublimari. Ex quibus om

nibus reprehendere possumus q̄ reprehensibilis sit multorum ignorantia; temeritas et malicia qui prelatos ecclesie precipue pontificem maximum; despectos; viles; contemptibiles q̄ inspicere vellent. Nam vt de papa loquar ipe a nemine est iudicandus nisi a fide deuict vt patet. xl. di. ca. si papa. Et debet quandoq; ornari corona et vestibus preciosis pp̄lo se monstrare ad honorem et gloriam xpi qm̄ pape Siluestro et eius successoribus Imperator Constantinus dedit palatium suum lateranense et coronam capitis et vestimenta imperialia. xvi. di. ca. Constantinus. Et l̄ beatus petrus nō legatur cū tanta magnificentia sedisse; tamen id fuit q̄ persecutio recens et ingentissima impugnabat ecclesiam. Quod patet q̄ et ipse vt infra dicemus iubente Nerone crucifixus fuit. Vnde Ihsidorus in li. de vita et obitu sanctorum ait. Ihsidorus postq̄ antiochenam fūdauit ecclesiam sub Claudio Cesare contra Simonem magum Romam pergit. ibiq; predicans euangelium viginquinq; annis; eiusdē vrbis episcopatum tenuit. Et trigesimo sexto anno a passione dñi a Nerone vt ipse voluit crucifixus est.

¶ De abiectioe rerum temporalium et confessione xpi atq; penitentia petri; quib; tanq̄ preciosis gemmis anima eius decorata fuit.

Secundum mysterium contemplandum de petro apostolo dicit refulgentie. Refulsit namq; et virtutibus claruit; atq; ob sue vite sanctitatem et perfectionem signis plurimis et miraculis coruscavit. Et oib; alijs dimissis tres in hac parte virtutes eius prestantissimas consideremus.

Prima dñi bonorū tpalium despectio.

Secūda iesu xpi filij dei confessio.

Tertia peti cōmissi amara deploratio.

¶ Prima beati petri virtus a nobis consideranda; dñi bonorū temporalium despectio. De enim scribitur Matthei. iij. ca. Ambulans iesus iuxta mare galilee; vidit duos fratres simonem qui vocatur petrus et andream fratrem eius; mittentes rhete in mare. Erant enim piscatores. Et ait illis. Venite post me faciam vos fieri piscatores hominū. At illi continuo relictis rhetibus secuti sunt eum. Sed a quibusdam queritur vtrum sit magis fm̄ virtutē possidere diuitias q̄ illas relinquere. Et pleriq; paupertatem dānantes arguūt. Primo

q̄ nullus debet exponere se periculo. Sed qui paupertatem sectatur exponit se periculo spiritali et corporali; ergo non licet relictis oib; pauperem vitam gerere. Nam sapiens Proverbiorū ca. iij. dicebat. Ne forte egestate compulsus furer et piurē nomē dei mei. Et ecclesiastici. xxvij. Propter inopiā mlti deliquērūt. Et ecclesiastici. vij. ca. Sicut pregit sapia; sic pregit et pecunia. Et Aristoteles. iij. Ethicorum videtur quedam perditio ipsius hominis ē corruptio diuitiarum q̄ per has homo viuūt Sunt et de hoc alie auctoritates quas inuenies in sermone de contemptu diuitiarum. Secundo arguitur contra paupertatem. quia fm̄ Aristoteli. in. ij. Ethicorum. Virtus consistit in medio; sed ille qui omnia dimittit per voluntariam paupertatem non videtur in medio consistere; sed magis in extremo; ergo nō agit virtuose. Tercio arguitur q̄ vltima perfectio hominis in beatitudine consistit. Sed diuitie cōferūt ad beatitudinem. dñi enī ecclesiastici. xxxi. Beatus diues qui inuentus est sine macula. Et Aristoteli. dicit in. i. Ethicorū. q̄ diuitie organice deseruiūt ad felicitatē; ergo reliquere oia et viuere in paupertate non est fm̄ virtutem. Quarto arguit. nā dare elemosinā est actus virtutis et deo gratus; sed paupertas excludit elemosinarū largitionē; ergo videt q̄ paupertas non spectat ad virtutē. Contra ista est auctoritas Hieronimi q̄ ait p̄ Iovinianū. Regunt pluri mi philosophorū diuitias non tm̄ p̄tempnisse sed etiā abiectisse quasi impedimentū sapie et virtutis. Et de his Lactantius li. i. diuinarū insti. inq̄. Nam et abiectisse quosdā res familiares suas et renunciasse vniuersis voluptatibus constat. vt solam nudāq; virtutē nudi expeditiq; sequerentur. Et Seneca in li. de moribus ita sequitur. Multis ad philosophandum obstitere diuitie; paupertas autē expedita secuta est. Et de Socrate Hieronimus ad paulinū notauit illud qd̄ ponit. xij. q. ij. ca. Elia epi. s. socrates. Socrates ille Thebanus hō quondam ditissimus cū ad philosophandum Athenas pgeret; magnū auri pondus proiecit; nec putauit se posse simul et virtutem et diuitias possidere. Ad primum itaq; obiectum respondet Theophrastus. q. clxxxvi. q̄ ille qui omnia dimittit propter xpm̄ non exponit se periculo; neq; spūali neq; corporali. Spūale enim periculum ex paupertate prouenit qm̄ non est voluntaria q̄ ex affectu congregandi pecunias

quē patiunt illi qui inuoluntarie sunt paupe-
res: incidit hō in multa pctā. Iste at affectus
deponit ab his q voluntariā paupertatē sequū-
tur. Adagis at dñatur his qui diuitias possi-
dent. Corporale etiā periculū nō iminet illis
qui intentione sequendi xpm oīa relinquunt.
diuine prouidentie se cōmittentes. Vñ Aug⁹
dicit li. de sermone dñi in monte. Querentib⁹
regnū dei ⁊ iusticiā eius nō dī subesse sollicitu-
do ne diuitie sibi desint: ppter ea saluator nř
Luce. xxiij. ca. dixit discipulis suis. Qñ nisi
vos sine sacculo ⁊ pera ⁊ calciamentis nungd
aliquid desuit vobis. Ad scđm argumentū rñ-
det scđs Tho. q mediū virtutis fm phum in
ij. Ethicorū accipit fm rōnē rectā nō fm quā-
titatē. Mā milo crotonienfis vnū bouē come-
debat in die nō grauatus ex eo: hic fortissim⁹
erat ⁊ robustissimus valde. Alius autē frusto
panis fm sue nature conditionē sustentat: nō
accipit ergo mediū virtutis inter istos duos:
vt. s. sup addat cui sufficit frustū panis ⁊ dein
de diminuat miloni vt tātū vn⁹ quātū ali co-
medat. Sed accipit mediū fm q dicat rō vi-
delicet q vnusquisqz comedat fm q requirit
conditio complexionis sue. Ideo quicqd fieri
pōt fm rōnem rectā est viciōsū ex magnitudi-
ne quantitatis: sed magis virtuosū. Esset autē
ppter rōnem rectā si quis oīa sua cōsumeret
in intemperantia: lasciuia: conuiujs ⁊ huius-
modi vel absqz vtilitate. Est xpo fm rōnē re-
ctam q aliquis diuitias abiciat vt contēpla-
tioni vacet atqz vt xpm pfecte sequat. Ad ter-
tiū qd obijciebat rñdet scđs Tho. q duplex ē
bitudo siue felicitas. Vna quidē pfecta quaz
expectam⁹ in futura vita. Alia at imperfecta
fm quā aliqui dicunt in hac vita beati. Pre-
sentis xpo vite felicitas est duplex. Vna qui-
dem fm vitā actiua. Alia fm vitā preemplati-
uā. vt p3 p Aristo. in. x. Ethicorū. Ad felicitā-
tē vite actiue que consistit in exterioribus opa-
tionibus diuitie instrumentaliter coadiuuāt
qz vt phus dicit in. i. Ethicorū. Multa opera-
mur p amicos: p diuitias: ⁊ civilē potentiam
sicut p quedam organa. Ad felicitatē at contē-
platiue vite diuitie nō multū opantur: sed ma-
gis impediunt in qstū sua solitudine impe-
diunt at quietez que maxime necessaria est cō-
tēplationi. Et hoc est qd phus dicit in. x. Ethi-
corū. q ad actiones multis opus est: speculāti
xpo nullo taliū. s. exteriorū bonorū. Ad futurā
xpo bitudinez ordinatur aliquis p charitatē

ad quā efficaciter pducit voluntaria paupertas
Propterea xps dixit: Matt. xix. ca. Vade
⁊ vende oīa que habes ⁊ da pauperibus ⁊ ha-
bebis thesaurū in celo. Ad quartū argumētū
rñdet Gregorius sup Ezechielē. Illi qui
ex possessis rebus subsidia egentib⁹ ministrāt
in bonis que faciunt sacrificiū offerūt ex eo q
aliquid deo imolant ⁊ aliquid sibi reseruant.
Qui xpo nihil sibi reseruant: offerūt holocau-
stus qd est maius sacrificio. Et si diceretur q
ne relinquens oīa ⁊ viuens in paupertate libe-
ralis esse nō pōt: cū liberalitas in datione pe-
cuniarū consistat. Rñdet Francisc⁹ in suo tra-
ctatu de virtutibus q paup pōt esse liberalis
habitu genito ex actibus interioribus qz si ha-
beret gratis daret. Cuius signū est quia subi-
to potest homo priuari bonis fortune: sed nō
bonis virtutis.

Petrus confessus est xpi diuinitatem.
Scda virtus petri a nobis cōsideranda dñ
iesu xpi filij dei confessio. Cum eni vt scribit
Matt. xvi. ca. interrogasset discipulos xps
Quē dicūt hoīes cē filiū hoīs ⁊ illi dixerunt.
Alij heliā. Alij Jeremiā. Alij ioānē baptistā
aut vnū ex pphetis. In Jeremia dicit Micho⁹
de lira fuit excellens patientia in aduersis. In
heliā celus veritatis. In Joāne austeritas vi-
te. Subdidit xps. Vos autem quē me esse di-
citis. Rñdens petrus dixit. Tu es xpus filius
dei viui. At iesus ait illi. Beatus es simon
bariona. i. filius ioanna. Bar idem est q fili⁹
iona ponitur p diminutionē pertracta media
sillaba p ioanna. Sequitur. qz caro ⁊ sanguis
nō reuelauit tibi. i. homo mortalis nō docuit
te istam veritatem sed pater meus. Et ego di-
co tibi: qz tu es petrus. i. confessor petre vere
que xps est. Et super hanc petram quā confes-
sus es. s. super xpm edificabo ecclesiam meaz
Sed hic oritur difficultas vtrū confessio fidei
iesu xpi sit ad salutem necessaria. Et ad hoc di-
cit sanctus Tho. 2a 2e. q. liij. q cōfessio fidei ca-
dit sub preceptis affirmatiuis que non obli-
gant ad semper sed pro loco ⁊ tempore: ⁊ fm
alias circūstantias debitas fm quas oportet
actus humanū limitari ad hoc q sit actus vir-
tutis. Confiteri ergo xpm non semper nec in
quolibet loco est de necessitate salutis: sed ali-
quo loco ⁊ tempore: qñ. s. per omissionē hui⁹
confessionis subtraheretur honor debitus deo
vel etiam vtilitas proximis ipandēda: puta si
aliquis interrogatus de fide taceret: ⁊ ex hoc

credere vel q non haberet fidem: vel q fides
nō esset vera: vel alij p eius taciturnitatē auer-
terent a fide. Si aut turbatio infidelitatis quā
de confessione fidei manifesta absq utilitate
fidei vel fidelitatis nō est laudabile in tali casu si-
dem publice confiteri. Vñ dñs dicit Math.
vij. ca. Nolite scdm dā canib⁹ neq margaritas
vestras spargere añ porcos ne cōuerſi dis-
rumpant vos. Sed si utilitas aliqua perueni-
ret vel adesset necessitas: tunc cōtempta turba-
tione infidelitatis homo fidē publice confiteri
debet.

Petrus negando xpm peccauit.

Etterna virtus beati petri a nobis cōsiderā-
da dī petri cōmuni amara deploratio. Postq
enī xpm vt hō nō dū in grā confirmat⁹ ter p
timore negauit: cum respexisset in eum piissi-
mus iesus: vt scribitur Luce. xxi. ca. Egressus
foras fleuit amare. Sed in hoc loco diligenter
est pscrutandū an petrus negando xpm pec-
cauit mortaliter. Et quidā inuenti sūt qui di-
cere voluerunt q nō: ex eo q nō negauit xpm
ex timore sed amore nolens ab eo separari. Scie-
bat enī q si dixisset se esse discipulū xpi statim
fuisſet eiectus ⁊ separatus ab eo. Ista opinio
falsa est a cunctis doctoribus improbata. Mā
scdm Tho. fa. se. q. xxi. ar. xij. sine vltimo ar-
gumē. ij. expresse dicit⁹: petrus negando xpm pec-
cauit mortalit. Brego. insup in omelia de ipo-
ait. dū mori timuit vitā negauit. Hiero⁹ sup
Math. beu. Rabanus sup Math. ⁊ Brego.
iij. moralit idē confirmant. s. petrū in illa ne-
gatione grauiter deliquisse. Et leo papa in ser-
mone de passione ita refert. Qd hoc at be-
sitate pmissus est petrus vt in ecclie principere
mediū penitentie recōderet: ⁊ nemo auderet d
sua virtute cōfidere. Erisost. insup in sermo-
ne sic loquit. Zecirco diuine, pudentie secretū
pmisit vt primus ipse laberet petrus q erga
pctōres duriorē sniam. pprii casus intuitu tē-
peraret: petrus enī orbis terrarū doctor ⁊ mgt
peccauit ⁊ veniā impetravit: vt hoc indulgen-
tie norma ⁊ regula iudicantibus preberet: hec
Erisost. Ex his dictis claret petrū a pctō ex-
cusari non posse. Verū tñ oris difficultas non
parat ex verbis leonis pape in sermōe de pas-
sione sic ad petrū loquentis. Vidit in te dñs n
fidē victā: nō dilectionē auersā sed cōstātiā
fuisse turbatā. Sed petrū esse non pōt cū dile-
ctione ⁊ charitate: ergo minime petrus pecca-
uit qui dilectionē ⁊ charitatem non perdidit.
Ad hoc rōndē sanctus Tho. vbi supra. q chari-

tas amittit dupliciter. Vno mō directe per
actualē cōtēptū: sic petrus charitatem non
amittit. Alio mō indirecte qñ quis cōmittit ali-
quid pñū charitati. ppter aliquā passionē x-
piscentie vel timoris: ⁊ hoc mō petrus d chari-
tatē faciens charitatē amittit sed eā cito recu-
perat dū lachrymas contritiōis effudit. Neq
tanta fuit deformitas eius culpe quanta pro
illa penitentie plenitudo. Nec solum pro pec-
cato cōmisso plorauit: Quinimo fertur q sp
in sinū sudariū portabat quo crebro fluentes
tergebat lachrymas. Quia qñ dulcedinis ⁊ lo-
cutionis ⁊ penitentie dñi memor erat pre ni-
mia amoris suauitate lachrymas continere nō
poterat.

De martyrio petri ⁊ pauli qd cōsideratur
respectu temporis: respectu cause ⁊ respectu
modi.

Ertiū mysteriū cōtemplandū de beato
petro dī patientie. in quo innuimus pa-
tientiam illius in tolleratione martyrij: de q
tria consideremus.

Primo dubietatem.

Secdo causalitatem.

Tertio modalitatem.

Primo consideremus dubietatē: an petrus
⁊ paulus passi sint eadē die. Et quidā dixerūt
q eadē die reuelato anno. Sed contra istos ē
auctoritas vniuersalis ecclie que in ofone sic
deū deprecatur. Deus qui hodiernā diē aploz
tuoz petri ⁊ pauli martyrio consecrasti: da ec-
clesie tue coz in oibus sequi precepta p quos
religionis sumpsit exordium. Et Dionysius
qui coz interfuit martyrio vt inferius diceſ
narrat qualiter eadē die simul ⁊ āno passi sūt
Idem refert leo papa in sermone. Hiero⁹ X
in libro de viris illustribus inquit. Anno Ne-
ronis scdo paulus romā victus mittit ⁊ per
bienniū in libera manens custodia aduersus
iudeos disputauit. deinde a nerone dimissus
euangeliū in occidentis partibus predicauit.
Quartodecimo Xō neronis anno eadē die q
crucifixus est petrus capite truncatus est. Et
in hoc concordant pariter oēs sancti. Et li eadē
die passi fuerint: ordinauit tñ Brego. vt
ipsa die specialius quo ad officiū fieret solen-
nitas petri ⁊ in sequēti die cōmemoratio pau-
li. tñ q eadē die fuit dedicata ecclesia scri petri.
tñ q maior est dignitate. tñ q prior est cō-
uersione: ⁊ prior urbem intrauit. **S**ecdo con-
sideremus causalitatē: qua. s. ex causa petrus ⁊

verba gr̃as agens deo ⁊ fideles cōmendans
sp̃m emisit. Tūc marcellus ⁊ apuleius f̃res dis-
cipuli eius cū de cruce deposuerūt ⁊ diuersis
cōdientes aromatibus sepelierūt. ¶ Paul⁹ No
cū ad locū passiōis duceret in porta hostiensī
s̃m Dionysiu matronā quā dā noie plantillā
obuiā habuit q̃ s̃lēs ofonib⁹ suis se cōmenda-
bat. Lūi paul⁹. Vade plantilla eterne salutis fi-
lia: cōmoda mihi velū q̃ caput tuū tegi ⁊ inde
oculos meos ligabo ⁊ postmodū illud tibi re-
stituā: qd̃ illa libenter effecit. Lū āt ad locum
passionis venisset ad orientē versus ⁊ manib⁹
in celum extensis orauit cū lachrymis ⁊ gr̃as
egit. post hec valedicens fratrib⁹ susceperit i
celū municiens frontē ⁊ pectus suū signo crucis
oculosq; suos de velo plantille ligauit: ⁊ vtrū-
q; genu in terrā deficiens absq; tristitia ⁊ cō-
pulsione collum extendit: ⁊ sic decollatus est.
¶ Dorq; caput ei⁹ a corpore exiliēs iesus x̃ps
bebaice clara voce insonuit. Decius No vul-
nere vnda lactis vsq; in vestimenta militis
emanauit: ⁊ postea sanguis effluxit. In aere
lux imensa emicuit: de corpore odor suauissi-
mus spirauit: percuciente āt carnifice ⁊ am-
putante caput pauli: tunc in ipso ictu paulus
explicuit velū ⁊ collegit sanguinē. p̃p̃riū ⁊ in-
uoluit cū illaq; hora apparuit plantille tradi-
ditq; velū cū sanguine. Et reuerso militi car-
nifici dixit plantilla: vbi dimisisti magistrum
meū paulū? R̃sudit miles cū socio iacet ibi ex-
tra v. bern in valle pugilū ⁊ velo tuo velata ē
facies eius. Ipsa aut̃ r̃s̃dens ait. Ecce nūc in-
trauerunt petrus ⁊ paulus induti veste precla-
ra ⁊ coronas fulgentes habebant in capitib⁹
suis. Et protulit velum sanguine cruentatū ⁊
monstrauit eis: propter quod opus q̃ plures
crediderunt dño ⁊ facti sunt xp̃iani. Afferit
etiam Dionysius apostolos ibi apparuisse:
attende inquit miraculum. Vnde prodigium
frater mi Thimothee die victimationis illoꝝ
Nam presens fui in tpe separationis eorū:
post mortem autē illoꝝ vidi eos ad inuicem
manu ad manū intrantes portas ṽbis ⁊ in-
dutos veste luminis ⁊ coronis claritatis ⁊ lu-
cis ornatos. hec Dionysius. Lūi de his rebus
loquenti plena est adhibenda fides. tum q̃ ex
gentili ⁊ philosopho summo factus fuit nō ab-
re pauli discipulus. tum q̃ sapientiā ⁊ virtu-
te pollebat. tum q̃ p̃pter x̃pm ⁊ ipse non sine
causa passiōē sustinuit. Igit̃ queramus cum
dei adiutorio quantū possumus sc̃toꝝ imita-

ri vestigia: vt sic societatis eorū participes me-
reamur esse in illo felicitatis regno in quo pax
suma est. Ad qd̃ nos p̃ducatur clemētia x̃pi qui
vixit ⁊ regnat in secula seculorū. Amen.

¶ Sermo trigessimusquartus de sc̃to andrea
ap̃lo fr̃e simonis petri ⁊ in passione socio.

ERat autem andreas

frater simonis petri vnus ex duob⁹
qui audierant a iohanne ⁊ secuti fu-
erant iesum. Scribuntur hec verba Ioannis
i. ca. Celebre nomen beati andree per terrarū
orbem latissime diffusum est. quoniam nō so-
lam in hac vita virtutibus plurimis floruit ⁊
in regno celesti fulget gloria mirabili sed insu-
per patrociniū eius expositiōibus petita b̃n-
ficia impetrare non cessat. ¶ Placuit autē pro-
uidētie diuine vt ex ossibus eius p̃tinne mā-
na scaturiat vt tali signo ad eius deuotionem
cuncti fideles ardentius inflāment. Et lz cor-
pus eius a maximilla chusto amabili ṽroze
Egee: vt dicemus apud patras fuerit recon-
ditū: tū inde fuit constantinopolim delatum.
¶ Postremo ad ciuitatē Amalfie fuit deductū
vbi nunc sacru illud pignus honorabiliter cō-
seruaf. Quapropter vt in solēnitāte eius illi⁹
laudibus reficiamur statui in p̃s̃ti sermone
de ipso ap̃lo gloriofissimo verba facere atq;
quantū potero cum dei adiutorio suā p̃cemi-
nentia explicare. Ad eius No cōmendationē
assūpta sunt verba. p̃posita in quib⁹ triplices
excellentiā b̃ti andree curabimus enarrare.

Prima d̃r diligentia.

Secda obedientia.

Tertia patientia.

¶ Qualiter b̃tus andreas fuit diligens puer-
sando cū bonis ⁊ audiēdo ṽbi b̃i dei atq; alijs
cōmunicando q̃ audiuit. ¶ Capitulum. j.

Prima excellentia beati andree dicitur
diligentia: quaz consideremus p̃cipue
q̃tū ad tria.

Primo q̃tū ad conuersationem.

Secdo q̃tū ad auditionem.

Tertio q̃tū ad cōmunicationem.

¶ Primo cōsideremus diligentia b̃ti andree
q̃tum ad conuersationē. Fuit quippe diligēs
⁊ sollicitus conuersari cū iohāne baptista: dum
enī famā eius sanctitatis acceperit: postmodū
eundē ⁊ vidit ⁊ predicanrē audiuit: factus est
discipulus eius vt refert Ioannes. i. ca. Et in
hoc exemplū nobis dedit: vt q̃tū possumus

bonorum virosum consortia semper expectamus. Hinc sapiens Proverbi. xiiij. ca. ait. Qui cum sapientibus graditur sapiens erit. amicus stultorum similis efficitur. Et David in ps. xvij. Cum sancto scriptus eris: et cum viro innocente innocens eris: et enim peruerso peruerteris. Et. xxvij. q. l. ca. sepe malorum. d. f. Sepe malorum consortia etiam bonos corrumpunt: quanto magis eos qui ad vitia proueniunt. Et. xxvij. q. iij. ca. q. s. q. s. Quod incorruptus poteris permanere qui corruptis sociaris. Et de hoc inquit Seneca in. iij. de ira. Sumunt a conuersantibus mores. Et idem ad lucillum. Cum his conuersare qui te meliorem facturi sunt. Illos admittite quos tu potes facere meliores. Et iterum ad eundem. Nulla res magis alium induit honestate: nullaque dubios et inclinatos ad praua magis ad rectum reuocat quam bonorum assidua conuersatio. Et idem in. iij. de ira. non tamen utilitatem prouincit sana religio salubremque celum quantum animis parum firmis conuersatio melioris: quod intelliges si feras malum suscipere videris conuictu nostro. Et Isidorus in. ij. li. soliloquiorum. Vira malos: caue iniquos. Sed aliquis obijcere hoc potest: quoniam Christus cum publicanis et peccatoribus conuersabatur: ita et sancti viri fecisse probati sunt. Ad quod declarandum audienda sunt verba Augustini in sermone de verbis euangelij quod ponunt. xxiij. q. iij. ca. a malis ibi sic loquitur. A malis semper corde disungimini. Ad tempus caute corpore copulamini: duobus modis non te maculat malus si et non consentias: et si redarguas: hoc est non communicare: non consentire. Communicat quippe quando facto eius consortium voluntatis vel approbationis adiungitur. Neque enim presertim sitis malis ut non approbetis: neque negligentes ut non arguatis. Et eadem sententia confirmat predicta causa et questione. ca. ita ca. si quis. et ca. recedite. Igitur conuersatio Christi cum peccatoribus ex qua ipsi boni fieri poterant et ob quam familiarem se illis exhibebat laudabilis erat et ex radice charitatis procedens. Sicut apostoli inter idolatras coniuebant ut eos ad veram religionem euocarent. Sicut de andrea legimus quod consistens in Achaya postquam suscepit spiritum sanctum eam totam ecclesiam impleuit: effugataque idolatrie peste: populum ad Christi fidem conueruit. Præter quoque. Egec. presulibus sacro baptismatis fonte regenerauit. Sedo confidemus diligentiam beati andree quantum ad audientiam. Voluit enim attentius audire iohannes de Christo loquentem atque dicentem. Ecce agnus dei

ecce qui tollit peccata mundi. Quo audito secutus est iesum cum alio discipulo: dixit vero illis iesus. quid queritis. At illi responderunt ei. Rabbi ubi habitas. dixit eis. venire et videre: venerunt itaque et viderunt et manserunt apud eum die illo. ut per Joannis. i. ca. Quantum autem presul unicuique audire verba et doctrinam Christi: dixerim in qua dragemali nostro in sermone de verbo dei: tamen ad huc expedit aliquo exemplo id aperire. Scribit enim Actuus. ij. ca. quod predicante petro audientes verba eius compuncti sunt corde et dixerunt ad petrum et ad reliquos apostolos. Viri fratres quod faciemus. petrus autem ait ad illos penitentiam agite et baptizet unusquisque vestrum. Qui vero receperunt sermonem eius baptizati sunt: et appositae sunt in illa die anime circiter tria milia. Et ut inquit Jeremias ca. xxiij. Verbum dei sicut mal leuis conterens petras. id est corda dura. Predicatione insuper apostolorum crediderunt omnes gentes dum in omnem terram exiuit sonus cornu: quod ut dicitur ad Romanos. viij. ca. fides ex auditu: auditus autem per verbum Christi. Propterea sapiens Ecclesiasticus. vi. Proverbi. iij. ca. ait. Si dilexeris audire sapiens eris. Et Aristoteles in. i. ad ethicorum. Auditus deseruit discipline: ideo animas que carent auditu sicut apes et musce non obediunt voci hominis: nec sunt disciplinabiles. quare nil ita animos hominum ad bene beatque vincendum dirigere potest sicut auditus verbi. Tertio consideremus beati andree diligentiam quantum ad conuocationem dum Christum agnouit statim illuminationem suam communicare. procurauit fratri suo petro. Nam ut scribit Joannis. i. ca. mox eo inuento dixit ei. Inuenimus messiam: et adduxit eum ad iesum: cuius est Christus benigne seipsum manifestauit dixitque illi. Tu es simon filius iohannis tu vocaberis cephas quod interpretatur petrus. Voluit ergo andreas bonum salutis esse sibi soli: procurauit et illud pro fratre suo petro. Sic et nos si cupimus regnare cum Christo: proximis opem ferre tenemur. Inquit namque sapiens Ecclesiasticus. xvij. ca. Unicuique mandauit deus de proprio suo. Sed mirum certe quod non profundum et erubescant in semetipsis hi qui Christiano nomine decorantur. omnia tamen ad proprium amorem reflectunt: dum se loquentem audiunt: adhuc Licerentem gentilem. Reclit ipse in ofone pro quinto ligurio: homines ad deos nulla re propius accedunt quam salutem hominibus dando. Et in questionibus tuis secularis. Que melior est in hominum genere namque eorum qui se natos ad homines adiuvandos et con

seruandos arbitrantur. Sed quod aliene salutis intendit qui propriam negligunt: Deu beu quod paucissimi sunt qui non magis inuigilent pro corporis beneficio quam pro aie atque conscientie tranquillitate.

Qualiter beatus andreas rationabiliter obediuit christo cum vocanti simul cum petro quod satis stultum quidam improbare sunt ausi. Epitulum. ij.

Secunda excellentia beati andree dei obedientia. Ador enim ut ipsum atque fratres eius petrum christus vocauit: relictis omnibus secuti sunt eum. ut scribit Matthei. iij. ca. Erant enim piscatores et christus dixit eis. Venite post me faciam vos fieri piscatores hominum. Dabit autem ista obedientia tres condiciones mirificas.

Prima dei rationalitas.

Secunda societas.

Tertia velocitas.

Prima conditio illius obedientie rationalitas dei. fuit namque rationale obedire christo qui deus erat qui imperauit ventis et mari et facta est tranquillitas magna: ut dei Matthei. viij. ca. Qui curauit infirmos: illuminauit cecos: mundauit leprosos: demones a corporibus obsessis eiecit et mortuos suscitauit. Ad quem accesserunt post ieiunium angeli et ministrabant ei ut dei Matthei. xij. ca. Veruntamen ut refert Hieronymus super Mattheum Arguit in hoc porphyrius et Iulianus angustus vel imperitiam hisienci mentientis vel stulticiam eorum qui statim secuti sunt saluatorem quasi irrationaliter queli ber vocantem hominem sunt secuti. Sed certe fulgor ipse et maiestas diuinitatis occulta que in humana facie relucebat. Ex primo ad se venientes trahere poterat aspectu. Si enim in magnitudine lapide virtus hec esse dei. ut anulos et festucas sibi copulet quanto magis dominus omnium creaturarum ad se trahere poterat quos volebat: hec Hieronymus. Sed Porphyrius presumit culpam asserens ex malicia piscatores rusticos et indoctos ad se sequendum vocasse. Nam cum illi facta et gesta fraude et deceptione ut ipse falso asserit fuerint plena: voluit eos habere comites quos facile erat decipere. Quod verba omni recreatione digna. Quod falsitas ab omnibus exhorrenda. Non fuit deceptor christus in quo omnis gratie plenitudo superabundauit: omnis perfectio scitatis emicuit: omnis denique splendor virtutis effulsit. Sed ideo pauper non diuites et potentes: piscatores non philosophos ad se vocauit: ut in conversione mundi fienda per

eos virtus diuina claresceret: et veritas per eos predicanda diuine gratie non humane fauoribus ascriberetur. Hecirco paulus. i. ad Corinthios. i. ca. inquit. Que stulta sunt mundi elegit deus ut confundat sapientes: et infirma mundi elegit deus ut confundat fortia. Et mundi ignobilia et contemptibilia elegit deus et ea que non sunt ut ea que sunt destrueret ut non gloriaretur omnis caro in conspectu eius. Super hoc passum ita dicit Augustinus. Si doctor eligeret fortasse ideo se diceret electum: quia sua doctrina eligi meruit. Dominus autem noster iesus christus volens superborum frangere ceruices non quesuit per oratorem piscatorem. sed de piscatore lucratus est imperatori. Secunda conditio illius obedientie dei societas. Dabit enim secum obediens et socium fratrem suum petrum. Simul quidem vocati sunt et insimul vocantem secuti. Hinc Crisostomus super Mattheum ait de ipsis. Erant habitatioe ciues: dilectione concordēs: artificio pares: fraternitatis pietate coniuncti: ideo simul eos vocauit: ne homines ita coniunctos dissimilis vocatio separaret: hec ille. Sciendum tamen quod coniunctio fraternitatis aliquando habet disparitatem sicut in caym et abel: quorum vnus deo gratus fuit: alter exorsus ut per Genesim. iij. ca. Isaac etiam hereditatem obtinuit: Ismael vero frater eius illam amisit: sic scribit Genesim. xxi. ca. Et ad Salathas iij. ca. Ece ancilla et filium eius: non enim erit berres filius ancille cum filio libere. Jacob insuper amabilis fuit deo. non sic Esau frater de quibus Malachie. i. ca. dixit deus. Jacob dilexi: Esau odio habui. Quis autem copula fraternitatis habet paritatem. vnde Valerius maximus li. i. recitat de polistrato et Hippoclides philosophis. qui fuerunt eodem die nati: eiusdemque preceptoris: Epicuri sectam secuti: patrimonij etiam possidendi Alendeque schole comunione coniuncti: eodemque momento temporis vltima senectute extincti. Sic cognatio petri et andree parem in multis habuit conditionem. nam fuerunt ab eodemque artificio vocati: dicit namque Mattheus. iij. ca. Ambulans iesus iuxta mare galilee vidit duos fratres simonem qui vocatur petrus et andream fratrem eius mittentes rhete in mare: erant enim piscatores. Et ait illis. Venite post me et faciemus eisdem officio deputati. scilicet apostolatus christi Vnde Luc. vi. ca. et Matthei. x. ca. scribit. Eligit duodecim quos apostolos nominauit. simonem quem cognominauit petrum et andream fratrem eius fuerunt insuper eodemque privilegio dotati in miraculorum operatione. vnde Matthei. x. ca. dei. conuo

earts iesus duodecim discipulis ei⁹: dedit illis
 potatem spirituum immundorū vt eijcerent eos
 ⁊ curarent oēm languorē ⁊ oēm infirmitatē
 Nomina autē duodecim aploz sunt hec. pu-
 mus simon q dī petr⁹ ⁊ andreas frater eius.
 Ultimo fuerūt eodē genere martyrij corona-
 ti: q; ambo crucis suppliciū ptulerunt. Ideo
 ecclesia cantat. Andreas xpī famulus dignus
 dei apłus: germanus petri ⁊ in passione soci⁹
 ¶ Tertia pōditio illi⁹ obediēte dī velocitatis.
 Obediuit qppe andreas statī sine mora sine
 dilatoe. Sed h tpe mortales miseri aures hnt
 ⁊ nō audiunt: vocātur ad penitentiā ⁊ tñ vix
 e mille conuertit vnus. Eoz xō rñsio est vel
 tacita vel exp̄ssa. Reuertemur ad dñm in se-
 neclute. Reuertemur ad dñm in infirmitate.
 Reuertemur ad dñm post aliquos annos. O
 pctōres duri: O pctōres ccecati: nolite differ-
 re: nolite procrastinare. hodie inquit David i
 ps. Si vocemini audieritis nolite obdurare
 corda vřa: hodie inquit nō cras: de futuro qui-
 dem nil certū habemus: presens tñ tpus nřm
 est. Dū tps habemus ait paulus ad Galatas
 vi. opemur bonū. Et sapiens Ecclesiasti. v. ca
 Me tardes conuerti ad dñm ⁊ ne differas de
 die in diem: subito enī venit ira illius ⁊ in tpe
 vindicte disperdet te. O qz grandis est nume-
 rus peccatiū. O qz magna multitudo dei mā-
 data sp̄ntiū. Vocat oēs benign⁹ p̄ rā dul-
 citer: ⁊ hoies ingrati ei obedire postponunt.
 Propter dicta Diego. in omelia ita pulchre
 loquit. Audistis fr̄es charissimi qz ad vnus
 iussione voce; petrus ⁊ andreas relictis rhe-
 tibus secuti sunt redemptorē. Nulla xō hūc
 facere adhuc miracula viderant: nihil ab eo d
 premio eterne retributionis audierant ⁊ tñ
 ad vnū dñi preceptū hoc qd possidere videbā-
 tur obliti sunt. Quanta nos eius miracula vi-
 demus. Quot flagellis affligimur? Quantis
 minarū asperitatibus deterremur: ⁊ tñ vocā-
 tem sequi contēnimus. In celo iam sedet qui
 de conuersione nos adinonet. Jam iugo fidei
 colla gentiū subdidit. Jā mūdi gloriā strauit
 Jam ruinis crebrescentibus districti sui iudi-
 cij p̄pinquū denunciat diē. Et tñ sup̄ba mēs
 nřa nō vult hoc sponte deserere qd quotidie
 perdit in vita. Quid ergo fr̄es charissimi: qd i
 eius iudicio dicturi sumus q ab amore pñtis
 seculi: nec preceptis flectimur: nec verberibus
 emendamur. hec ille.

¶ Qualiter br̄s andreas iubēte Egea crucē

martyriū passus est. Capitulum. iij.
Tertia excellentia br̄i andree dī patiētia
 hec illū violentā mortē aio constanti tol-
 lerare fecit: non enī aufugit illata supplicia: ⁊
 p xpo martyriū pati n̄ recusauit. de illo tamē
 tria sunt consideranda.

Primo illius martyrij causa.

Secdo illius martyrij modus.

Tercio illius martyrij gloria.

¶ Primo consideranda est de martyrio sc̄i
 andree cā. quare. s. passus est. Non equidem
 passus est. ppter aliqd ppetratū flagiciū aut le-
 se maiestatis crimen: siue qd cūqz pctm̄ adhuc
 minimū. Sed qz ydolatriā detestabat ⁊ Egea
 pconsulē redarguebat: crucisqz mysteria effi-
 cacissime cōprobabat. Ab ipso Egea iniquis-
 simo cruci fuit adiudicatus. In ciuitate nāqz
 patras Egeas xpianos ad idolorū sacrificia
 cōpellebat: cui occurrēs andreas dixit. Por-
 tebat vt tu qui iudex hoim esse meruisti: iudi-
 cem tuū qui est in celo cognosceres ⁊ agnitū
 coleres ⁊ colendo aiū tuū a falsis dijs peni-
 tus reuocares. Qui Egeas: Tu es andreas q
 sup̄sticiosā predicas sectā quā romani princi-
 pes exterminare iusserunt. Ad quem andre-
 as. Romani principes nō dū cognouerūt quō
 dei filius veniens docuerit idola esse demonia
 Qui Egeas. ista vana iesus vester predicans
 crucis patibulo est affixus. Rndit andreas. p
 restauratione nřa nō p sua culpa crucis pati
 balū sponte suscepit. Et satis copiose crucis
 fructū ⁊ gloriā atqz triumphū corā oibz ex-
 plicauit. Quare indignatus Egeas vt idolis
 sacrificaret cū cōminādo requisit. Et cū cō-
 minaret multa terribilia p̄ illū factorū nisi sue
 iussioni pareret. Andreas audacter respōdit.
 Quicqd tibi videt in supplicijs maius excogi-
 ta. Tanto enī ero regi meo acceptior quanto
 fuero pro noie eius in tormentis constantior.
 ¶ Secdo considerand⁹ est de martyrio andree
 modus. Nāqz Egeas iussit illū a vigintiuno
 hoibus cedi ⁊ cesuz manibus ⁊ pedibus cruci
 alligari vt sic longiorē recipet cruciatū. Lūqz
 ducere ad crucē factus est cōkursus p̄porū
 dicentiū. Innocens sanguis eius sine cā dāna-
 tur: quos tñ rogauit apłus ne suū martyrium
 impedirēt. Videns āt andreas a longe crucē
 salutauit cā dicēs. Salue crux preciosa q deco-
 rē ⁊ pulchritudinē de mēbris dñi mei suscep-
 sit: diu desiderata: solite amata: sine intermis-
 sione quesita. Securus ⁊ gaudens ad te venio

ita et tu exultans suscipias me discipulū eius
q̄ pendit in te: q̄ amator tuus sp̄ fui et desi-
deravi amplecti te. Accipe me ab hoīb⁹ et red-
de me m̄gr⁹ meo: vt p̄ te me recipiat q̄ te me
redemit. Et hec ac similia dicens eruit se et ve-
stimenta carnificibus tradidit. Sicq̄ cum in
cruce vt insū fuerat suspenderūt. In q̄ biduo
viuens. xx. milibus hoīm astantiū predicauit.

Tertio consideranda ē de martyrio andree
gloria. Adināre quidē turba Egeē mortē et di-
cente: virū sc̄m̄ mansuerūt et piū nō debere
ista pati venit vt ipsū deponeret. Quē vidēs
andreas dixit. Quid ad nos tu venisti Egea
Si p̄ penitentia ipsā cōsequeris. Si at vt me
deponas scias q̄ ego viuus de cruce nō descē-
dā: iam enī video regē meū q̄ me expectat. Et
cū vellent eū soluere nullo mō potuerūt ad eū
pingere. Videns at andreas q̄ vellent eū de
cruce deponere orauit vt scribit Aug⁹ in li. d.
penitentia: et dixit. Ne pmittas me dñe descē-
dere viuū de cruce: sed ips̄ est vt cōmēdes ter-
re corpus meū et resurrecturū seruet et reddat
et ip̄s quoq̄ meritū sui laboris recipiat. Terre
illud cōmendo vt me ampli⁹ vigilare nō opor-
teat et libere ad te fonte; indeficientis gaudij
tendere anriantē iā nō retrahat: hec et filia co-
loquente: splendor nimius de celo veniens di-
midia hora eū circūdedit: ita vt nullus euz vi-
dere posset. Et abscēdere lumine sp̄m̄ cū lumie
simul tradidit. Adaximilla No tulit corp⁹ ei⁹
et optimo loco cū aromatib⁹ sepeliuit. Egeas
at anteq̄ domū redisset arreptus a demone i
via corā oībus exspirauit. Felix igit̄ et gloriofif-
simus fuit illius martyrij finis: dū andreas p̄
illud meruit secreta scandere celi: vbi cum xp̄o
fruit̄ eterna pace in secula seculorū. Amen.

Sermo trigessimus quintus de amore dul-
cissimo dñi nri iesu xpi quē habuit ad ioannē
euangelistam.

Dilectus meus mibi

et ego illi. Joānis euangeliste Xba
sunt ista originalit̄ Lanticox. ij. ca.
Immensa beatissimi euāgeliste io-
annis preconiā oīm supant dicendi facultatē
Quis nā tā eloquens reperit tā ornatu in ex-
plicando: tāq̄ potens in psuadendo vt ei⁹ in-
numeras: vt sic dicā: laudes effari queat: Tū et
si nō quātū sibi debet quātū nos possumus il-
lius prerogatiuas teneatur extollere dignas.
Colendus quippe est ab oībus et singulari de-

uotione honorāndus cui dei filius tā precipū
dilectionē exhibuit quē ita charissimū habuit
cui deniq̄ tanta contulit bñficia. Vt aut̄ ha-
beat mens nra lumen intelligentie q̄ ioannis
sublimitatē p̄cipiat de ipso in hoc sermone vi-
cemus: quē et merito fundabim⁹ in amore illo
dulcissimo quo eū xp̄s p̄ ceteris aplis voluit
exornare: de quo ipse verba in thēmate posita
dicit. Dilectus meus mibi et ego illi. In qui-
bus verbis tria mysteria de illo amore p̄po-
nimus contemplanda.

Primū dī supationis.

Secūm ostensionis.

Tertiū conclusionis.

Et xp̄s dilexit ioannē amore precipuo et f⁹
q̄ hō et fm q̄ deus et de differentia amoris ei⁹
et petri: et q̄ rōnabiliter xp̄s eū ita dilexit.

Primū mysteriū cōtemplandū de amo-
re quo xp̄s ioannē dilexit dī supationis.
Supauit nanq̄ amor ille amorem aliorū dis-
cipulorū. Vñ Joānis. xij. ca. scribit. Erat re-
cubens vnus ex discipulis ei⁹ in sinu iesu quē
diligebat iesus. Et. ix. ca. Cū vidisset iesus ma-
trē et discipulū stantem quē diligebat. Et. xx.
ca. vna sabbati maria magdalene venit mane
cū adhuc tenebre essent ad monumentū et vi-
dit lapidē sublatū a monumento. Lucurrit q̄
et venit ad simonē petrū et ad aliū discipulum
quē amabat iesus. Et. xxi. ca. Conuersus petr⁹
vidit illū discipulū quē diligebat iesus sequē-
tem. Ecclesia No cantat illud Bedde. Hic est
ioannes qui priuilegio amoris precipui ceteris
aliis a dño meruit honorari. Sed vt partes
istā clarius expediāmus tria dubia proponi-
mus disputanda.

Primū utrū xp̄s dilexit ioannē fm q̄ deus.
Secūm utrū xp̄s plus dilexit ioannē q̄ petrū.
Tertiū utrū xp̄s debuit ita intense ioannes
diligere.

Ad primū dubiū posset quis arguendo re-
spondere. q̄ xp̄s nō dilexit ioannē fm q̄ deus
sed tñ fm q̄ hō: probatur: q̄ euz amor sit pas-
sio et nulla passio cadit in deo: ideo deus nihil
amare potest. Sed contra est auctoritas scri-
pture que deū diligere amareq̄ in plerisq̄ lo-
cis testat. Vnde David in ps. xli. ait. Dñs
diliget iustos. Et sapiens Proverbiorū. iij. ca.
Quem enī diligit deus corripit. Et Sapien-
tie. xi. ca. diligis oīa que sunt. Et Ecclesiastici
xlv. ca. Dilectus deo et hominib⁹ moyses. Et

Malachias. i. ca. Dilecti vos dicit dominus. Et paulus
ij. ad Corinthios. ix. ca. Dilatē enim datorē dili-
git deus. Et Joānes. i. sua canonica ca. iij. Si
cut deus dilexit nos et nos debemus inuicem
diligere. Et saluator noster Joānes. iij. ca. deus di-
lexit mundum. Et. xiiij. ca. Qui diligit me diligit
a patre meo. Eodē ca. Si quis diligit me sermo
nē meū seruabit et pater meus diligit eū. Et. xvi.
ca. Ipse enim pater amat vos. Ergo ut quid sentien-
dū est de amore dei ad creaturas inuestigare
possumus. Notande sūt in hac parte tres theo-
logorum propositiones. Prima sū Bonauē.
di. xxiij. tertij. et Tho. i. pre. q. xx. q. necesse ē po-
nere amorē in deo: quia quocūq; ē volūtas vel
appetitus oportet esse amorē: ille tamen amor in
deo nō est passio. Nam amor et gaudiū et delecta-
tio sū q; significat actus appetitus sensitui
comitat aliquid transmutatio corporis et maxime
circa cor: quod est primū principium motus in aia
li. Secundū vero q; predicta significāt actū appe-
titus intellectui nō sunt passiones. Et sic po-
nunt in deo sū effectū: nō sū passionis dese-
ctū. Quod tamen cōmunicando iuste penā ei quē
odit absq; sui transmutatione: diligit crea-
turā illi sua bñficia plus minusue tribuendo:
Idem sēp eodē mō se habens. Vñ phis. viij.
Ethicoz dicit. deus vna et simplici opatione
gaudet et eadē rōne sine passione amat. Sciē-
dū adhuc q; in passionibus sensitui appetit⁹
est p̄siderare aliquid quod ē male. scilicet corpale trāsmu-
tationē: et aliquid quod est formale: id. scilicet quod ē ex parte
appetitus: sic in ira ut dicitur in i. de Aia. Male ē
seccensio sanguinis circa cor: vel circa aliquid
huiusmodi. Formale vero appetitus vindicte
Sed rursus ex parte eius quod formale est in qui-
busdā passionibus designat aliquid imperfectio: si-
cut in desiderio quod est boni nō habiti: et in ira
q; tristitiā presupponit. Quedā vero nullā im-
pfectionē signāt ut amor et gaudiū. Eū ergo
nihil horū deo cōueniat sū id quod est male i eis
illa q; imperfectiōe importāt et formaliter deo
cōuenire nō pōt nisi metaphorice p similitudi-
nē effectus. Que aut formalit̄ imperfectiōe nō
importāt de deo p̄prie dicunt ut amor et gau-
diū sū passione tamen ut est predictū. ¶ Secūda vi-
tas q; deus oia q; sunt amat. Nam ut inquit Tho.
vbi supra. Oia existentia inq̄tum sunt: bona
sunt. Ipsū enim esse cuiuslibet rei quoddā bonū ē:
et similiter quolibz p̄fectio ipsius: cuius q; voluntas
dei cā sit oim rerū: oportet q; in tantū aliquid ha-
beat esse aut quodcūq; bonū inq̄tū est volitū a

deo. Quilibz q; existēti deo vult aliquid bonū. Vñ
cū amare nū aliud sit q; velle bonū alicui: ma-
nifestū est q; deus oia q; sunt amat: nō tamen eodē
mō sic nos: quia enim voluntas nra nō est cā boni-
tatis rei sed ab ea mouet sic ab obiecto. Amor
noster q; bonū alicui volumus nō est cā bonitatis
ipsius: sed cōuerso: bonitas eius vel vera vel
extrinseca p̄uocat amorē q; ei velimus et bonū
cōseruari quod habet et addi quod non habet et ad hoc
opemur. Sed amor dei est p̄fundus et causās
bonitatē in rebus. Et his apparet q; deus et
petōres amct. Nam nihil p̄hibet vñ et idē sū
aliquid amari et sū aliud odio haberi: deus pec-
catores inq̄tū sunt nature quēdā amat. Sic
enim et sū et ab ipso sū: inq̄tū vero petōres non
sū: sed ab esse deficiūt: et hoc in eis a deo nō ē
vñ sū hoc ab ipso odio habent. Quis tamen diffi-
cultas an deus diligit creaturas irracionales
quā cū duplex sit amor cōcupiscentie. et ami-
citie: illas amore cōcupiscentie nō diligit: quia nul-
lius extra se eget: nec amore amicitie: quia nō pōt
ad res irracionales haberi. ut p. viij. Ethico.
ergo nullo mō illas amat. Ad hoc dicit scētus
Tho. q; deus p̄prie loquendo nō amat creatu-
ras irracionales amore amicitie: quia amicitia nō
pōt haberi nisi ad rōnales creaturas in quibz
contingit esse reamatiōē et cōicationem in
opibus vite quibz ptingit bñ euenire vel ma-
le sū fortunam vel felicitatem: sicut et ad eas
proprie beniuolentia est. Creature autem irra-
tionales non possunt pertinere ad amandū
deum: nec ad cōmunicatiōē intellectuales et
beate vite qua deus viuit. Sed diligit illas
amore concupiscentie inq̄tū ordinat eas ad
rationales creaturas et etiam ad seipsum non
quasi eis indigeat sed p̄ suam bonitatem et no-
stram vtilitatem: concupiscimus enim aliquid
et nobis et alijs. ¶ Tertia vitas q; deus nō oia
equaliter diligit. Nam ut inquit Augustinus
super Joannem. Omnia diligit deus que fe-
cit et inter ea magis diligit creaturas rationa-
les et de illis amplius que sunt membra vnige-
niti sui: et multo magis ipsum vnigenitum su-
um. Notandum tamen q; cum amare sit vel
le bonum alicui: duplici ratōne potest aliquid
maius vel minus amari. Vno modo ex par-
te ipsius actus voluntatis qui est magis vel
minus intensus. Et sic deus nō magis quedā
q; alia amat: quia oia amat vno et simplici actu
volūtari et eodē mō se habere. Alio mō ex parte
ipsius boni quod quis vult amato. Et sic dicimur

aliquē alio plus amare: cui volum⁹ maius bo-
 bum q̄uis nō magis intensa voluntate. Et b̄
 mō necesse est dicere q̄ deus qdā alijs magis
 amat. Eūz enī amor dei sit cā bonitatis rerū
 nō esset aliqd aliud melius si de⁹ nō vellet vni
 maius bonū q̄ alteri. Sed nō nulli ppter ea q̄
 dicta sūt arguūt q̄ deus nō d̄z velle bonū ma-
 gis vni q̄ alteri. Mā vt scribit ad Romanos
 ij. ca. Nō est acceptio psonarū apud deum: qd̄
 verbū ponit. xxxij. q. iij. ca. sicut. Et d̄ con. di.
 iij. ca. nec quenq̄. Et de prebendis ca. v. vena-
 bilis. Et de iudicijs ca. nouit. Ad qd̄ r̄ndet Ale-
 xander de ales. ij. volumine sūme. q̄ psonaz
 acceptio cadere nō pōt in liberali gratuita et
 voluntaria distributione quorūcūq̄ bonorū
 sed tñ in debita et necessaria dispensatiōe. Si
 enī q̄ ex ppa liberalitate largiri vellet aliquā
 pecunie quantitātē non pōt psonaz acceptio-
 censeri: q̄ potius vni q̄ alteri dederit: cū neq̄
 in eo q̄ accepit neq̄ in eo q̄ nō recepit meritū
 aut pcesserit aut existat vt sibi prefata pecu-
 nia donec. Sic et de bonitate sua diuersa at-
 q̄ disparia creaturis cōtulit dona: sine psona-
 rū acceptione. Quare aut̄ excellentius cōdide-
 rit angelos q̄ hoies: hoies q̄ bruta: leones q̄
 formicas: aglas q̄ passeres et silia: nō interest
 nra diiudicare: sed potius multimodā sapiāz
 illius extollere: bonitatēq̄ affluētissimā cōmē-
 dare. ¶ Scdm̄ dubiū fuit vtrū xps magis di-
 lexit iōannē q̄ petrū. Et q̄ sic. p̄z ex predictis
 Tñ posset quis obijcere q̄ deus illos magis di-
 ligat qui ipsū magis diligunt: sed petrus ma-
 gis diligebat xpm̄ q̄ iōānes. vñ Joannis ca.
 xxi. dixit iesus petro. Simon iōannis diligis
 me p̄z bis. Quod nō sic quereretur dñs nisi sci-
 ret q̄ petrus plus ceteris ipsū amaret: vt diē
 glosa. ergo videtur q̄ xps magis debuit petz
 diligere q̄ iōannem. Ad hoc respondet Bo-
 nauentu. di. xxxij. tertij libri. Q̄ hic est triplex
 modus dicendi quorum vnus facit ad explica-
 tionem alterius. Primus est fm̄ Augustinū
 super Joānem. viij. ait. q̄ est dilectio in signo
 exteriori et in effectu interiori. Si loquamur de
 dilectione in signo exteriori magis diligebat
 xps iōannē q̄ maiorē ei familiaritatem exhi-
 bebat. Si loquamur de dilectione q̄tum
 ad interiorē effectū qui est effectus gr̄e: sic ma-
 gis diligebat petrū: q̄ maius mun⁹ gr̄e illi de-
 derat. Et si tu obijcias. q̄ de illi debebat ma-
 iora siḡ dilectōis ostendere quē magis diligebat
 fm̄ veritatē. R̄ndet Aug⁹ q̄ p iōannē et petz

significat duplex vita. p petrū actiua q̄ transit
 p iōannē p̄templatiua q̄ manet. Vñ petro di-
 ctū est. Sequere me. de iōāne xpo d̄r. Sic cum
 volo manere. Et qm̄ actiua laboriosior et fru-
 ctuosior. Contēplatiua xpo purior et iocūdior
 ad significandā d̄raz hui⁹ duplicis vite fami-
 liarius se exhibebat dñs iōāni q̄ petro. In cu-
 ius rei signū cōmisit ei matrē custodiendā: pe-
 tro xpo pastoralē curā. Et ex hoc dicit Aug⁹
 q̄ petr⁹ erat melior: sed iōānes felicitior. Ali⁹ ē
 modus dicendi fm̄ Bernardū. q̄ petrus dile-
 xit feruentius et diligebat fortius. Joannes xpo
 diligebat dulcius et diligebat familiarit⁹. Ter-
 tius xpo modus dicendi est. q̄ petrus magis
 diligebat deū in proximis. Joannes magis i
 se. Vñ petrus accepit curā regiminis. iōānes
 grām cōtemplationis. Ideo Petrus effica-
 ciorē habuit grām ad laborē actionis: iōan-
 nes efficaciorē ad grām cōtemplationis.
 ¶ Tertiū dubiū fuit vtrū xps debuit ita intē-
 se diligere iōannē. Ad qd̄ r̄ndemus q̄ tria cō-
 currerūt in iōanne que illum adeo amabilem
 xpo fecerunt.

Primū fuit etas.

Scdm̄ virginitas.

Tertiū amabilitas.

Primū qd̄ fuit in iōanne quo xps illū dilexit
 amore precipuo fuit etas. Secutus enī fuit sal-
 uatorē oim in etate tenera. Mā l̄. P̄dico⁹ di-
 cat ad paulā de dormitione Blesille. Nunq̄
 est sera puerho. Et Seneca in tragedijs: nūq̄
 sera est ad bonos mores via. Tñ res est ad mo-
 dū gratissima deo hoīq̄ satis vtilima ab in-
 cunte et adolescenti etate bñ beateq̄ viuere.
 Ideo Trenoꝝ. i. ca. Ieremias ait. Bonum est
 viro cū portauerit iuguz ab adolescentia sua.
 Sicut iōannes dñi esset adolescens vocatus a
 xpo cū iacobo suo fratre reliquit oia et illū p-
 tinus fuit secut⁹. Sciendū tñ in hac pte q̄ tri-
 plex fuit vocatio iōānis fm̄ Micho. de lira in
 plogo in Joāne. P̄dico qm̄ vocatus fuit ad
 xpi noticiā aliq̄lē. Scripsit nā ipse. i. ca. Erat
 aut̄ andreas frater simonis petri vnus ex duo-
 bus qui audierant a iōanne et secuti fuerunt
 eū. i. xpm̄. Nomen itaq̄ alterius discipuli ta-
 cuit: q̄ mos est scribentiū tacere p̄prias lau-
 des: et de se sicut de alio loqui: qd̄ iōānes vt p̄z
 in plerisq̄ locis discipulū se tñ noiando obler-
 nauit: ita et hic nomen suū nō expressit: tñ pro-
 babilit̄ creditur q̄ ipsemet fuerit cum an-
 drea: q̄ circūstācias loci et temporis describit

Quoniam omnia partialiter vidit. Secunda vocatio fuit ad Christi familiaritatem. de qua sic scribit Hieronymus in prologo in Joannem. Hic est iohannes euangelista unus ex duodecim discipulis dei qui virgo electus est a deo: quem de nuptiis volentem nubere vocavit dominus. Nuptie iste fuerunt secundum communem opinionem ut refert Nicholaus de lira. ille de quibus fit mentio Joannis. ii. ca. quod facte sunt in chana galilee: quod probabile est. tum quod non legitur Christum aliis nuptiis interfuisse. tum quod mater iesu erat ibi tanquam in nuptiis nepos sui. Tertia vocatio fuit ad apostolatam: quam ut dicitur Matthei. iii. ca. Relictis rhetibus et patre per Christum cum fratre suo iacobo abiit. Secundo quod fuit in iohanne quare et Christus illum singulariter dilexit fuit eius virginitas: hanc quippe Christus summe colit et amat maxime propter tria.

Primo propter similitudinem.

Secundo propter magnitudinem.

Tertio propter pulchritudinem.

Primo diligit Christus virginitatem propter similitudinem. Est quippe similitudo amicitie causativa. Ideo omne animal diligit simile sibi. virginitas vero singulariter effulsit in Christo et in matre eius virgine benedicta: quare et virginem amat. Propter quod Hieronymus ad filiam mauricii de commendatione virginis ita scribit. Ut virginis meritum pateat et quod digna sit deo manifestius possit intelligi illud recogitare quod dominus et saluator noster cum propter humani generis salutem hominem dignaretur accipere: non alium quam virginalem elegit uterum: virginem habuit matrem: virgo mansit in se viris: et in matre feminis virginis praeiuit exemplum: hec ille. Secundo diligit deus virginitatem propter magnitudinem. Est quippe virginitas ipsa opus magni et arduum: ideo virginem amorem ostendit ad Christum ardentissimum: dum rem tam grandem pro ipso aggrediuntur. Ideo Hieronymus ad sacras virginem de continentia virginali ait. Grande est et im mortale et pene ultra naturam corpoream superare luxuriam et concupiscentie flammam adolescentie facibus estuantem. animi virtute restringere: vivere contra humani generis legem. de spicere coniugii solatia: dulcedinem contemnere liberorum: et quaecumque praeiis vite comoda sunt pro nihilo spe future beatitudinis computare: hec Hieronymus. Tertio diligit Christus virginitatem propter pulchritudinem. Ipsa namque pulchra et decorum facit aetatem. Ob quod ecclesia castat. Quod pulchra est casta generatio cum claritate. Tertium quod

fuit in beato iohanne causa ut diligere a Christo amabilitas nuncuparetur. Amavit ipse Christum plusquam omnia temporalia bona: plusquam patrem: imo plusquam seipsum quod ostendit quam cunctis dimissis ipsum solum habere voluit praesentem dominum et magistrum. Inquit namque Seneca ad Lucillum. Si vis amari: ama. Et Marcialis cocus. Ad miraris quod nullus amet te Cecilianus: ideo quod amas nullum: dilige carus eris: decipiuntur perfectio hi qui a Christi amore sunt penitus alieni: et presumunt aspirare ad illam felicitatem: quod non nisi diligentibus ipsum est repromissa.

Qualiter Christus ostendit amorem suum iohanni conversando secum familiariter atque exaltando illum et commendando sibi virginem matrem. Epitulum ii.

Secundum mysterium contemplandum de amore quo Christus iohannem dilexit dicitur ostensionis. In multis namque ostendit Christus se iohannem diligere: et precipue in tribus.

Primo in conversatione.

Secundo in exaltatione.

Tertio in recommendatione.

Primo ostendit Christus iohannem se diligere in conversatione familiariter atque benigna. Ipsum namque habere voluit cum petro et iacobo in resurrectione puellae. ut scribit Marc. v. ca. Christum cum praefatis duxit in montem Thabor. ubi transfiguratus est. ut per Matthei. xvii. Christum etiam ac petrum et iacobum habere voluit in sua societate dum ad orandum imminente passione processit: ut dicitur Matthei. xxvi. ca. Christum denique in cena permisit recubere supra pectus suum sacratissimum. ut asserit euangelii sui ca. xii. Secundo ostendit Christus iohannem se diligere in exaltatione. Cantat namque ecclesia de ipso in epistola praeiis solennitatis illud quod scribit Ecclesiastici. xv. ca. Exaltauit illum apud proximos suos. Nam ut ait paulus ad Ephesios. iii. ca. Christus dedit quosdam apostolos: quosdam autem prophetas: alios vero euangelistas: alios autem pastores et doctores ad consummationem sanctorum in opus ministerii. in edificationem corporis Christi. Sed iohannes fuit apostolus cum apostolis unus ex duodecim. sicut notat Matthei. x. ca. fuit virgo cum virginibus ut predictum est. fuit prophetes. Unde Hieronymus in Iovinianum li. i. ait. Vidit in pathmos insula in qua fuerat a Domitiano principe ob domini testimonium relegatus: apocalypsim infinita futurorum mysteria continentem. Apocalypsis idem est quod revelatio quia ibi prophetico lumine scripsit ea que futura erant: prout sibi fuerunt divinitus re-

uclata. De hoc propterea Apocalipsis. i. ca. ipse inquit. Beatus qui legit et qui audit verba prophetie huius et seruat ea que in ea scripta sunt. De hoc Hieronymus in prologo in Apocalipsim ait. Cum per verbum dei et testimonium iesu christi iohannes exilio in patibulos insulam portaret: illic ab eodem apocalipsis precostensa describitur. ut sicut in principio canonis. i. libri geneleos incorruptibile est principium prenotatum: ita et incorruptibilis finis per virginem in apocalipsi redderet dicens. Ego sum alpha et omega et finis. Et in epistola ad paulinum Hieronymus ita scribit. Apocalipsis iohannis tot habet sacramenta quot verba: parum dixi et pro merito voluminis laus omnis inferior est. In singulis enim vobis multiplices late intelligentie. Fuit iohannes cum doctoribus doctor: predicando et scribendo epistolas canonicas. Et vocantur canonicæ secundum Beltrandum. i. vniuersales: quia vniuersalē ecclesiā instruant. Non enim fuerunt missæ ad aliquas particulares ecclesias. sic epistole pauli. Vel vocantur canonicæ. i. regulares: quia fidei et moris astruunt. Fuit martyr cum martyribus. Nam de Epheeso ductus est romam ligatus et ibi flagellatus et tonsus ante portam latinā missus fuit in dolium feruentis olei: propter quod tanquam de ipsius martyrio festum facit ecclesia sexta die Maii: id est de dolio sanus eriuertit et ille sus. Et quanquam martyriū morte perficiat: nihilominus voluntarie et prompto animo iohannes ea pertulit que nāliter solent inferre mortem: a qua preseruatus fuit diuino miraculo. Preterea exiliū est mors quedam civilis. ut dicit Nicholaus de lira super. xx. ca. Matthei. Et ut legitur in ecclesiastica historia. Iohannes fuit in patibulos insulam relegatus et metallo dānatus: ut ibi forsitan secreta marmorū vel terram foderet: aut alijs similibus deseruiret. ut ait Aymo super Apocalipsim. Quod autem vere fuerit martyr confirmari potest ex verbo christi Matthei. xx. ca. dicentis ad iacobum et iohannem. Quicquid meum bibetis. ubi amaritudo passionis designat. fuit adhuc beatissimus iohannes cum evangelistis evangelista figuratus in Ezechielis de per aquilā. quoniam sicut aquila est ceteris avibus acutioris visus: ita ipse in diuinis maius lumen intellectus accepit quam ceteri. Quare de ipso Augustinus ait. Si altius intonauisset totus mundus eum non intellexisset. Et Gregorius super Ezechielem. Iohannes per hoc quod in principio verbum vidit etiam semetipsum transiit. Si enim se non transisset verbum in principio non vidisset

Ipse namque ineffabile illud verbi diuini generationem expressit cum dixit. In principio erat verbum. Que vero in eius euangelio miranda continentur longum esset retere. ideo illa in hoc loco pretermittimus. tamen concludimus quod iohannis euangelium alijs merito est preferendum. Ideo Augustinus. li. x. de ciuitate dei ca. xxix. ait. Initium sancti euangelij cui nomen secundum iohannem. quidam platonice sicut a sancto sene simpliciāno: qui postea mediolanensi ecclesie presedit. episcopus: solebamus audire aureis litteris conscribendum: et per omnes ecclesias in locis eminentissimis proponendum esse videbatur. Tercio christus ostendit se diligere iohannem in recommendatione. dum enim pendebat in cruce et matrem illam piissimā querelantem audiret: inspicere et mestam et lachrymantē dixit illi. Mulier ecce filius tuus. deinde discipulum iohannem est allocutus. Ecce inquit mater tua. Singularare donum: de quo Ambrosius ait. Ductor humani generis in cruce pendens pietatis officia diuidebat. Persecutiones apostolorum: pacem discipulis: corpus iudeis: patri spiritum: virgini parantimphū: latroni paradysum: peccatoribus infernū. christianis penitentibus veniam legauit. Et Crisostomus in sermone de passione. Tu o iohannes sancte ad hoc eligere: ut ministras et obsequaris marie ea dilectione qua filius: ea obedientia qua discipulus: ea subiectione qua minister et famulus: petro commendatur ecclesia: tibi maria: illi tumultuosa negotia: tibi pacifice et quiete. Et petrus Damianus in quodam sermone. Commiserat dominus petro clauces ecclesie: delegauit iohanni custodiam marie. Maria mater christi: Ecclesia mater christianorum dicit dominus petro. Tibi dabo clauces regni celorum. Nunquid beata maria celum non fuit in cuius vtero tota diuinitatis plenitudo permanisset? Adie archangelo gabrieli ad custodiam matris domini socius est datus: ut et ille intactam virginem inuisibiliter custodiret: et iste forinsecus fragilitati femine obediencie sue ministerium exhiberet. Quantoque familiarior cum matre verbi conuersatur: tanto vicinior verbo inuenitur. Et quoniam ab ipsa veritate marie dictus est filius: quadam speciali gratia frater est soluatoris: hec ille.

Qualiter iohannes miraculis coruscavit: et quid tenendum: an sit mortuus: qui tamen in celo est gloriosus.

Capitulum. iij.
Tertium mysterium premeditandum de amore quod christus iohannem dilexit: dicitur conclusionis

In fine amor ille iesu xpi conclusus ac terminatus est precipue in tribus.

Primo in miraculosa coruscatione.

Secundo in felici consumatione.

Tertio in superna glorificatione.

¶ Primo quidem amor xpi ad iohannem exhibitus conclusus fuit in miraculosa coruscatione: quod plurimis enim signis et miraculis claruit. Hoc me ut predictum est positus in dolio feruentis olei: diuino miraculo illesus seruatus est: non tamen propterea non meruit coronam martyrij. Unde Augustinus in libro de nuptijs et concupiscentia inquit. Non impar meritum est in iohanne qui non est passus et in petro qui passionem sustinuit: post occasionem Domitiani dum ab insula pathmos rediit ephebus. Drusiana deuotissima domina que mater erat pauperum et iohannis hospita: reperit mortuam et in pheretra positam quam deferebant ut sepeliret: deposito vero pheretra dixit illi. Domine meus iesus xps suscitetur drusiana. Surge et uade in domum tuam et para mihi refectorem. Satim illa surrexit ita ut sibi videretur quod de somno excitasset eam. Ibi Eratonem presbiterum et duos diritissimos iuuenes pertraxit ad christum visum miraculo quod genere quod sparsae erant in pulueres orante apostolo fuerunt reintegrate. Ibi iuuenes qui mortuus efferebatur: ad preces matris suscitauit a mortuis. Quante apostolo templum diane a quo omnes ericant: corruit. et diane imago penitus destructa fuit. Venerunt sibi propinatum ab Aristodemo ydolorum pontifice: quod et duos bibentes prius extinterat facto signo crucis absque alio nocumento bibi: illosque mortuos oratione sua et tunica eius ab Aristodemo super corpora posita reuocauit ad vitam. Hec et alia plurima fecit ut latius scribit in Ecclesiastica historia: et ut narrat Iulius in libro de vita et obitu sanctorum: quare asiam ecclesiam repleuit: et populos ad fidem christi conuertit. ¶ Secundo amor christi erga iohannem conclusus fuit in felici consumatione. Unde enim tenuisset in operibus bonis essetque annorum nonagintanovem: anno videlicet imperij Traiani secundo: apparuit ei dominus dicens. Veni dilecte mihi ad me: quia tempus est ut in mensa mea cum tuis fratribus epuleris: dominica itaque veniente die vniuersus populus conuenit in ecclesia quam fuerat ipse nocte fabricata: quod primo pullos cantu predicauit: hortans omnes ut in fide essent stabiles et in mandatis dei seruientes. Post hec foueam quadratam iuxta altare fieri fecit et terram extra ecclesiam tractari: descendensque in foueam expansis ad deum

manibus dixit. Inuitatus ad conuiuium tuum domine iesu: ecce venio gratias agens quia dignatus es me ad tuas epulas inuitare. Tunc oratione finisset tanta lux super eum emicauit ut nullus in eum respicere potuit. Recedente autem lumine nil aliud inuentum est nisi manna. Ex quo plerique dubitare solent utrum iohannes fuit mortuus. Et quidam dicunt quod non: sed quod translatus fuerit simul cum anima et corpore ad empirium celum et gloriam beatorum sic est si non peccasset Adam fuisset absque morte translatus homines cum anima simul et corpore ad celestem illam patriam. Sed hec opinio ideo videtur stare non posse: quia christus adhuc virginem matrem a lege mortis excipere noluit: cum statutum sit hominibus semel mori. Alij vero opinantur ipsum in paradysum terrestrem translatum esse. Tunc vero antichristi inde educent et fideles confirmans ac eis predicans ab ipso antichristo occidetur. Unde Theophilus dicit. Christus non negauit iohannem mortuum. Manna quicquid oritur mortis. Sed dixit volo cum manere usque ad finem mundi: et tunc pro me martyrium patietur. Nonnulli vero tenent eum esse defunctum et aiunt eius cum ceteris apostolis in celestibus regnis gaudere cum christo. Corpus vero eius in loco quidem hominum ignoto: deo autem cognito reseruati. Sic de moyse si corpore credendum est. Propter quod deus in alio sibi noto loco nobis autem ignoto: aut per angelorum ministerium: aut per alium modum corpori dilecti sui exhibere honorem: putat decet tamen suum dilectum habere. Quare autem diuina prouidentia corpus dilecti sui iudicauerit occultandum: non est nobis discutendum sed ini diuina secreta connumerandum. Sunt et alij qui dicunt ipsum adhuc viuere et dormire latenter sub terra: Ad quod mouent triplici ratione. Primo quia christus dixit de ipso: sic enim volo manere donec veniam. Ex quo erit sermo inter fratres quod discipulus ille non morietur. Secundo aiunt isti quod est simile de moyse qui viuit sub terra: tamen quia sepulchrum eius non inuenitur. Tum quia in transfiguratione christi cum helia qui mortuus non est uiuus apparuit. Tertio suam opinionem roborant quia in sepulchro iohannis manna scaturire videtur ad modum arenule sicut in fontibus fieri consuevit quod euenire asserunt flatu et anhelitu dormientis. Sed ista sic opinantibus obuiat Augustinus dicens. cur christus eius discipulo quem pre ceteris per magno munere dilexit: tam longum donauit somnum cum beatum petrum per ingentis martyrij gloriam onere carnis absolvere: Ad verbum autem christi sic eum volo manere dicitur quod intelligendum est quia iohannes non debebat sequi christum moriendo

morte violēta. Ideo cū dixisset Petro sequere me. s. p. martyriū ad me venies. Petrus inter rogauit xpm de Joāne: hic autē quid. At iesus dixit. Quid ad te: tu me sequere. Istū sic volo manere donec veniā: nō ad iudiciū: s; ad aīam eius de corpe educēdā. Vñ in euangelio scribitur nō dixit iesus nō morit. De moyse falsum est q; uiuat. Mā Deuterono. ultimo. ca. scribitur mortuus ē moyses seru⁹ dñi in terra moab iubente deo ⁊ sepeliuit eū in valle terre moab ptra fogo: ⁊ nō cognouit hō sepulchru⁹ eius vsq; in presētē diē. Moyses centum viginti annorū erat qñ mortu⁹ est: nō caligauit oculus eius: nec dentes illius moti sunt. Fleueruntq; eū filij isrl' in campestribus moab triginta diebus. Et Josue ca. j. scriptū est. Factū ē vt post mortē Moysi serui dei loquerēt dñs ad Josue filium Num ministrum Moysi ⁊ diceret ei. Moyses seruus me⁹ mortu⁹ est: surge ⁊ trāsi iordanē istū tu ⁊ oīs populus rē. Qualiter autē apparuit in transfiguratione xpi: diximus plenē in sermone de ipsa transfiguratione: ⁊ quare sepulchrum eius absconditū fuit scripti in sermone de blaffemia in quadagesimali nostro. s. i. indei circa corpe⁹ eius idolatriā exerceerēt. De māna ibi scaturiente dicit Aug⁹. q; pōt eē a deo vt mors Joānis sic pēiosa cōmendetur. Tēnet itaq; Aug⁹. q; Joānes sit mortu⁹ ⁊ aīa eius a suo corpe sepata. Idē videt sentire Hieronym⁹ q; in plogo in Joānem ait. Hic ē Joānes qui sciens supuenisse diē recessus sui: cōuocatis discipulis suis i cpheso p multa signorum experimenta promens xpm: descendit in defossum sepulture sue locū: factaq; oratione positus est ad patres suos tā extraneus a dolore mortis q; a corruptione carnis inuenitur alien⁹. Et si q; obstarēt q; in his verbis Hieronym⁹ dicit Joānem extraneū a dolore mortis: ergo videt q; non sit mortuus. Rēdemus q; nō ita sonant verba Hieronymi. Mā in plogo in apocalipsim idē ita scripsit. Hic ē Joānes qui sciēs supuenisse sibi diē egressiōis de corpe: cōuocatis in cpheso discipulis descendit in defossum sepulture sue locū: orationeq; cōplera reddidit spm tā a dolore mortis fact⁹ extrane⁹ q; a corruptione carnis noscitur alienus. Dicit ergo q; sciuit supuenisse diē egressiōis de corpe: ⁊ q; reddidit spm: per quē verba expresse fateat illū esse mortuū. Ideo quē asserit eū factū extraneū a dolore mortis: denotat q; in sepatione anime a suo corpe nullū sensit do-

lorem. Insup ⁊ q; eius corpus sit ab incinera- tōe pseruatū vl' absconditū icorruptū vsq; i diē iudicij. Vt vt magis pie credere possum⁹: itē aīe reunitū atq; dlatū ad celū empurreū vbi cū xpo ⁊ virgine matre gloria tā aīe q; corporis gaudet. Tertio amor xpi ad Joānem conclusus fuit in supna glorificatione. Sicut enī magnū fecit eū meritis in ecclia militāte: ita magnificauit eū in beata gloria. S; q; illius mensuram inuestigare nō possum⁹ tñ id cōsidere: mus q; beatissimū Joānis gloria peminet magnitudini ⁊ potētē quorūcūq; regū ⁊ imperatorū huius mūdi: qñ Joānes in eternū viuit gloriosus cū xpo: illorū vero memoria perijt cū sonitu. Quidnā ampli⁹ de diuitijs: de delitijs: de magnificētija: dō pōpa: de famulatu de fama: de pstatia illoꝝ ipatoꝝ q; tpe Joānis euangeliste clarissimi fuerūt in orbe. Infelix humana pōitio. O labilis humane vite decursus. Impauit Tiberius post Octavianū ānis viginti trib⁹: quo regnāte anno vt puto quinquēto decimo sui imperij: Joānes factus ē apōstolus xpi: ⁊ nihilominus mortu⁹ ē. Vayus galli gula post ipm impauit annis fere quattuor: et mortuus ē. Claudius successit huic ⁊ cū imperasset annis fere quattuordecim mortuus est veneno extinct⁹ fraude vxoris. Nero sumpsit imperiū regnauitq; annis tredecim: mensib⁹ octo: ⁊ seipm interficiens mortu⁹ est. Galba illi successit ⁊ dū imperasset mensibus septem ab Otrone occisus mortuus est. Otrō inuasit imperiū ⁊ metu vitellij se occidens mortu⁹ est Vitellius impare volēs a militibus Vespasian⁹ ni pugnando occisus ē. Fuitq; impi⁹ Valbe Otronis ⁊ Vitellij circiter mēses decē ⁊ octo ⁊ sicut pdictū est mortui sunt. Vespasian⁹ i imperiū sublimatus cū imperasset annis decem mortuus est. Titus filius ei⁹ imperauit annis duobus ⁊ mortu⁹ est. Domitianus frater Tit⁹ impauit annis quindecim: mensib⁹ quinq; qui edificauit templū Pantheon: ⁊ Joānes i doliū seruientis: olei iussit poni. Anno xpi nonagesimo sexto: tandē a suis cubicularijs occisus ē. Mervia secur⁹ ē q; impauit anno vno: mē- sibus quattuor ⁊ mortu⁹ est. Traian⁹ impiū suscepit ⁊ cū regnass; annis decē ⁊ nouē: ⁊ mē- sibus sex mortu⁹ ē. Quid ex his remāsit nisi cineres ⁊ vermes. At Joānes vsq; ad scōꝝ Traiani annū impauit vitijs vt ab eo discederent regnauit in decore virtutū: seruauit pcepta sui dilecti magistrī: cōtempnit mundū spiciuit ter-

rena: tpalia queq; deiecit: tulit patienter aduer-
sa. Et tandē in senectute bona migravit ad ce-
los. Ibi nūc fruit eterna pace. Ibi exultat cum
angelis sanctis. Ibi possidet omne bonū eiusq;
memoria facta ē sēpiterna. Ibi deniq; p suis
devotis interpellare nō cessat. Quē deprecemur
oēs vt p nobis intercedat apud xpm dñm oim
et suā benignissimā matrē quaten⁹ in hoc secu-
lo digni efficiamur grā dei. et in futuro beatitu-
dinem illā possideam⁹ que ē ipe de⁹: qui vivit
et regnat in secula seculorum. Amen.

¶ Sermo trigessimus sextus de sancto Jacobo
maiore filio Iehedei et fr̃e Joānis euāgeliste.

Ad alios duos

fratres Jacobū Iehedei et Joānez
fratrē eius in navi cū Iehedeo p̃e-
coz reficientes retia sua et vocavit
eos. Scribunt hec verba originali Matthei.
iiij. ca. In toto terraz orbe beatissimus ap̃lus
Jacobus colit a cūctis fidelib⁹ deuotiōe serue-
tissima: quā sicut meritis apud dñm magn⁹ in-
uentus ē: ita et patrociniū exposcētib⁹ beni-
gnus ac liberalissim⁹ inuenit. Ip̃e ē q Jacob⁹
maior vocat sicut et alter minor qd iō fit q; pri-
or illo a xpo vocatus ē. Insuper ad maiore fami-
liaritatē admissus fuit vt p̃dictū est de Joāne
euāgelista: et inter ap̃los prim⁹ martyriū susce-
pit: celestiq; regnū intrauit. Quia xpo ecclesia
festū illi⁹ sollemniter celebrat: decet nos quantū
possum⁹ cū dei adiutorio laudib⁹ eius insistere
quē iō xps ad ap̃latum assumpsit vt clarus fie-
ret virtutib⁹ atq; signis. Quare de ipso in pre-
senti sermone dicem⁹ de quo tria mysteria p-
ponimus contemplanda.

Primū dicit diabolice sup̃erationis.

Secundū virtuose tollerationis.

Tertiū gratiose auxiliatiois.

Qualiter beat⁹ Jacob⁹ superauit diabolicas
artes: et quō pōt diabol⁹ humana corpa mole-
stare et visibilib⁹ apparere ac transfigurare se
in angelum lucis.

¶ Capitulum. j.
Primū mysteriū p̃tēlandū de beato Ja-
cobo dicit diabolice sup̃erationis. Mā dia-
bolicas artes xpi virtute deuicit: vt enī scribit
Matth. x. ca. Conuocatis iesus. xij. discipulis su-
is dedit illis p̃tātē spiritūū imūdoz vt eicerēt
eos: qualiter xpo Jacobus demones expugna-
uit ex legenda ip̃ius colligere possum⁹. vbi sic
habet. Post ascensionē dñi dñ Jacobus p in-
deam et samariā predicasset in hispaniā tandē

venit: s; dñ ibi nil p̃ficere se videret et tm nouē
ibi discipulos acquisiuisset duos ex illis causa
predicandi ibi reliquit: et alios septē secū assu-
mens itez in iudeā abiit. Quē ergo ibi verbum
dñi p̃dicaret: magus qdaz noīe Hermogenes
ad instantiā phariseoz discipulū suū noīe file-
tum ad Jacobū misit vt ipm filetus corā iu-
deis puinceret q; sua predicatio falsa eēt: at vbi
ille Jacobū vidit audiuitq; docentē atq; inspe-
xit sig⁹ et miracula q dñs faciebat p eū corde cō-
pūct⁹ ad Hermogenē redijt p̃stās se discipu-
lū Jacobi velle fieri p̃suadēs vt idē Hermoge-
nes faceret. S; p̃pterea indignat⁹ Hermoge-
nes arte sua magica ita cū imobilez fecit vt se
nullatenus mouere poss; dicēs. Videbūmus si
Jacob⁹ tu⁹ te saluet. Qd cū filetus Jacobo p
puerū nūciaisset: misit ad eū Jacobus sudariū
suū dicēs. Accipiat sudariū et dicat: dñs erigit
elisos: dñs soluit cōpeditos. Statimq; vt de
sudario tactus ē solut⁹ a vinculis magicis ar-
tibus Hermogenis insultauit: et ad Jacobū
pperauit. Itē Hermogenes demones aduo-
cauit p̃cipiens vt ip̃s Jacobū vinctū cū fileto
ad se adducāt. Qui veniētes ad Jacobū i acre
vllulare cepērūt dicētes. Jacob⁹ ap̃le miserere
nobis q; satis ardemus. Adisit nos Hermo-
genes et mor vt ad te venim⁹ angelus dei nos
molestare nō cessat. Quib⁹ Jacob⁹. Dimittat
vos angelus et aq; Hermogenē redite cūq; ad
me vinctū adducite sed illesum. Qd illi. primus
cōpleuerūt vinctūq; adduxerūt ad Jacobum:
quē a fileto fecit exsolui: nō sinens diabolos il-
li nocere. Dixitq; illi: perge quo vis et tua vte-
re libertate: q; nemo inuitus bene agit. At ille
mutatus in altez virū veniā humiliter postu-
lauit. Accepitq; p timore demonū baculo Ja-
cobi perrexit ad domū et oēs libros artis ma-
gice ad ap̃lm cremand⁹: a adduxit. Quos tamē
Jacob⁹ in mare proijci fecit. Itaq; Hermoge-
nes de cetero ap̃lo adherēs virtutib⁹ plurimis
flouit. Propter ea que dicta sūt tria dubia de
demonibus sunt aperienda.

¶ Primum vtrum demones possint huma-
na corpora molestare.

Secūm vtrū possint hoibus visibilib⁹ apparere.

Tertiū vtrū peccet q adorat diaboliū cū se trās-

figuratur in angelum lucis.

¶ Ad primū dubiū dicimus: q; cū pmittit de⁹
possunt demones humana corpa multimode
pturbare etiā et mortē inferre. Qd exēplis cla-
rissimis demonstram⁹. Scribit namq; Theobie

vi.ca. q. Sara fuit successiue tradita septez vlr
ris quos oēs occidit demonius. Et Job. ij. ca.
Egressus sathan a facie dñi pcussit Job vice
pellimo a planta pedis vsqz ad verticē ei⁹. Et
Matth. xv. ca. filia chananee male a demonio
uerbatur. Et Matth. xvij. ca. Xps cecit demo
nium a puero q lunaticus erat: et sepe cadebat
in ignē et crebro in aquā: et curatus ē puer ex il
la hora. Et Luce. xj. et Matth. xij. Erat iesus
eiciens demoniū et illud erat mutū: et cū cecis
set demoniū locutus ē mut⁹. L. rifo⁹ alt. q. de
mon fecerat illū hoīem mutū: surdū: et cecum.
Ideo demone abiecto sanatus ē. In vitis patz
legit de beato Antonio. q. dum in quodā tu
mulo latitaret multitudo demonū adeo illum
laccrauit q. a discipulo ei⁹ quasi mortu⁹ inuen
tus est: ab eoqz inde asportatus humeris pro
puls⁹: cū nocte ad se redisset a pfato discipulo
ad eundē locum asportari se fecit. Qui cum ex
dolore prostratus iaceret ex virtute animi ad
conflictum demones excitabat: quem illi ite
rum verberibus crudelissimis affecerunt. Tūc
subito splendor maxim⁹ ibi apparuit: et demo
nes cunctos fugauit. Antoni⁹ aut ptinuo sana
tus est. Ibiqz xpm adesse intelligens ait. Vbi
eras bone iesu: vbi eras: Quare a principio nō
affuisti vt me adiuuares et vulnera mea sana
res. Qui dñs: Antoni hic eram s. expectabam
videre certamē tuā. Mūc aut quia viriliter di
micasti in toto orbe faciā te nominari. De san
cto Dominico scriptū est in sua legenda q. exi
stente ipo Bononie cū fies iā ad dormiendū
iuissent: quidā puerus a diabolo verari cepit:
q. cū frater Rancius lausanensis magister
eius audisset: beato Dominico studuit indica
re qui ad eccliam ante altare ipsum portari p
cepit: vbi cū vit a decē fratrib⁹ fuisset adduct⁹
brūis Dñicus diabolo dixit. Adiuro te miser
vt dicas mihi quare veras creaturā dei et quō
huc itasti. Qui rñdit: vero illū q. heri bibit in
ciuitate sine licētia nō adhibito signo crucis.
Qd postmodū cōpertus est vix fuisse. Ad ora
tionē No beati Dominici campana ad matu
tinum pulsante: diabolus ab illo discessit. Re
fert Ambrosi⁹ qui passionē beate Agnetis de
scripsit q. filius prefecti volens illi vin infer
re et violenter illā opprimere: prefocatus a dia
bolo expirauit. In vita etiā sanctorū Simpli
cij Faustini et Beatrias habet q. Lucreti⁹ pre
fectus q. ipsaz beatricē sororē Simplij et Fau
stini renuentē idolis imolare precepit suffoca

ria diabolo arreptus et p tres horas veratus
mortuus est. De Zoroastre vero bacirianoꝝ
rege qui qñ natus ē risit vt ait Solinus et An
gustinus li. xij. de ciui. dei et magicas artes in
uenit fm Isidoꝝ li. ethimo. viij. scdm aliquos
tenet q. lz bello fuerit a Mino deuict⁹: tñ a de
mone quē importunus frequentabat occisus
est. Sufficiant iā que dicta sunt: ad intelligē
dum q. nisi dei manu potestas diaboli arceat:
multumoda potest humāis corporib⁹ nocumē
ta inferre. Quandoqz No finit illū de talia fa
cere vel ad sue glorie manifestationē sicut eue
nit in illis q. verati suo noīe et sanctoꝝ meritis
liberant. Vel ad bonoꝝ exercitationē atqz il
loꝝ patientie cōmendationē: sicut factū est
in Job et Antonio. Vel ad iniquoꝝ vindictaz
et punitionē sicut cōrigit illis quos demoni⁹
interfecit. Mā vt inquit Tho. pma pte. q. cxliij.
arti. j. demones impugnant hoīes dupliciter.
Vno modo inducēdo ad peccatū et sic nō mit
tuntur a deo sed aliquādo pmittunt scdm dei
iusta iudicia. Aliqñ impugnant homines pu
niendo et sic non tñ permittuntur: sed etiam
mittuntur a deo: pena enim refertur in deum
sicut in primum actorem. Et tamē demones
ad puniendum missi alia intentione puniunt
qz mittantur. Nam ipsi puniunt ex odio vel
inuidia: mittuntur aut a deo propter eius iusti
ciam. Et licet possint vt iam tactum est huma
na corpora ledere: non tamen tanta est illoꝝ
potestas vt valeant corporis liniamēta in mē
bra brutorum animalium transformare: de q
materia plene dictum est in tractatu de timo
re iudicioꝝ dei in sermone de bello demonū
et hominum. ¶ Secundum dubiū fuit vt
demones possint hominibus visibiliter appa
rere. Et ad hoc respondeo q. sinente deo appa
rent qñqz in assumptis corporibus: qd etiam
ex illis que diebus nostris eueniunt probare
possumus. Nam anno dñi. Mcccclxvij. dum
eram apud Albēgam in prouincia ianue affui
examinationi quarundam mulierum que ma
lesice putabantur: audiuiqz ex ore illarum qua
liter demones familiares habebant qui eis ap
parere consueuerunt in humana effigie et mul
ta verisimilia de eozum cōmercio retulerunt.
In puicia sancti Francisci apud noccriā fuit
alia mulier Santucia noīe que multa secreta
hominib⁹ revelabat. Construxerat No sibi do
mūculam extra cōm habitationē in pdio suo
in q. duo sui filij cōmorabāt in tētoꝝis vt ve
p ij

mentib⁹ ad matrē venderēt vinū ⁊ alia neces-
saria. Quidā aut̃ rusticus dū pecuniā in pāno
ligatā perdidisset ad eā se p̃tulit. Ibiq; hospi-
tatus vt mane a Santucia de sua pecunia in-
formaret. Ad media nocte audiuit extra tuguriū
Santuciā cū alio loquētē: ille diabol⁹ erat: naz
surrexit rusticus ⁊ caute explorans q̃ nā hec fo-
rent: vidit Santuciā denudatā: audiuitq; illā
dicentē: vbi ē pecunia huius rustici. Ad q̃ Xba
audiuit diabolū respondentē: lz illū oculis nō
videret. Pecunia istī⁹ ē in vētre porci sui q̃ ce-
cidit dū erat in stabulo ⁊ porcus ibi comedens
cū alijs imundicijs illā deglutit: dicas tū ei
q; vxor eius furata ē vř sic discordia semineť
inter vxorē ⁊ ipm. Statim rusticus inde disces-
sit ⁊ concito gressu ad ppria festinās porcus
suū interfecit: in cuius visceribus pecuniā per-
ditam inuenit: deinde perusū se p̃tulit malefi-
cam accusauit: q̃ ad iudiciū deducta: ⁊ de suis
cōuicta scelerib⁹ igne creata ē. ¶ Tertiu dubiū
fuit vtrum peccet q̃ adorat diabolū cū se trāsfi-
gurat in angelū lucis. Ad qd̃ ita dicit dñs Bo-
nauen. in. iij. di. ix. ar. j. q. vi. q̃ honor latric pōt
aduersario xpi dupliciter exhiberi: aut simplici-
ter aut sub cōditioe. Si simplicit̃ dico q̃ nō pōt
esse sine peccato: offertur enī cult⁹ latric alteri
q̃ deo: ⁊ iō est ibi peccatū idolatrie: nec excusa-
tur rōne ignorātie. Habet enī hō triplex adiu-
toriu p qd̃ pōt errorē deuicare. Prīmū ē reme-
diū admonitionis sacre scripture q̃ dicit q̃
multi venturi sunt in noīe xpi mēdaciter. Se-
cundū ē remediū scē oratiōis qua ad deū de-
bet hō recurrere vt cor ei⁹ illuminet. Tertium
est suspensio credulitatis sue. Nō enī debet hō
oi spū credere sz pbare si ex deo sunt. Qui enī
cito credit in talib⁹ leuis ē corde: ⁊ fortassis in-
status in corde ad tales visiones ⁊ reuelatiōes
idoneū se cē existimat: vř tales apparitiones
potius sunt formidāde q̃ desiderāde. Narrat
enī de quodā scō patre q̃ cū ei diabol⁹ in spe-
cie xpi apparuisset: ille clausis oculis dixit se in
hac vita nolle xpm videre. At diabol⁹ ei⁹ hu-
militate confusus statim euauit. Contra de
pluribus dicit q̃ se ad visiones idoneos repu-
tauerunt ⁊ desiderauerūt q̃ in multas insani-
as ⁊ errores precipitati sunt. Et ideo si simplici-
ter adorat q̃s xpi aduersariū nō excusat a peccato
etiā si credat ipsū cē christū. Si etiā adoret sub
condicione hoc pōt cē dupliciter: aut q; est illa
conditio habitualiter aut actualiter p̃siderata
siue opposita. Si actualiter sic n̄ adorat ip̃s luci-

ferum: sz magis christū q̃a nō stat ořo nisi stan-
te p̃ditioe ⁊ ad eū refert adoratio ad quē refer-
tur adorationis ipletio vel intērio. Si aut̃ illa
p̃ditio sit sub p̃ditioe habituali. Iñ mō nō suffi-
cit ad vitandū peccatū idolatrie respectu hui⁹
apparitiōis siue trāsfiguratiōis: sufficit tñ re-
spectu sacramenti altaris. Mā talis trāsfigu-
ratio ē insolita. Et ideo nō debet ad eā precipi-
tanter seq̃ adoratio: sz cū maturitate ⁊ p̃uina
oratiōe. Sz p̃secratio hostie ē p̃suta: iō sufficit
q̃ adorans i habitu hāc habeat p̃ditionē vide-
licet si p̃secratio sit debito mō facta. Vñ pauci
vel nulli fideles, in hac adoratiōe peccāt. Om-
nes enim accedunt cū condicione ista.

¶ De felici martyrio beati Jacobi ad qd̃ con-
currit sanitas paralitici ⁊ conuersio Josie atq;
sepulture miraculosa dispositio. Capitulu. ij.
Secundū mysteriū p̃teplandū de brō Ja-
cobo dicit virtuosē tolleratiōis. Mā pro
christo martyriū capitis obrūcatione sustinuit
circa qd̃ tria p̃uilegia p̃sideremus.

Prīmū fuit paralitici sanatio.

Secūdm Josie conuersio.

Tertiū sepulture dispositio.

¶ Prīmū p̃uilegiū fuit paralitici sanatio. Cū
enī iussu Herodis ad decollandū duceret qdā
paralitici in uia iacens ad eū clamauit vt si-
bi sanitatē cōferret. Cui Jacobus ait. In noīe
iesu christi p cui⁹ fide ducor: ad decollādū exur-
ge sanus: ⁊ bñdic creatorē tuū: q̃ statim sanus
fact⁹ surrexit ⁊ dñz bñdixit. ¶ Scdm p̃uilegi-
um fuit Josie p̃uersio. Is enī funem in collo
cui⁹ miserat illūq; trahēbat: q̃ viso miraculo
paralitici ad pedes Jacobi se p̃strauit ⁊ veniā
petēs xpianū fieri se postulauit: qd̃ cū vidisset
Abiachar pontifex sibi dixit: nisi nomē christi
maledixeris cui⁹ ip̃so Jacobo decollaberis. Cui
Josias. Maledict⁹ tu: Nomē aut̃ dñi nři iesu
christi sit bñdictū in secula. Tūc Abiachar os
eius pugnis cedi iussit ⁊ missa de eo legatione
ad Herodē ipetrauit vt cū Jacob decollaret.
Cū aut̃ decollari deberēt Jacobus a spiculatorē
lagenā aque petijt ⁊ ibidē Josiam p̃tin⁹ ba-
ptizauit: ⁊ statim capitis obrūcatione marty-
rium p̃sumauit. Decollatus ē aut̃ beatus Jaco-
bus. viij. kal. aprilis. in annūciatione domie et
viij. kal. augusti. in cōpositellā trāsatus: ⁊ ter-
tio kalēda s ianuarij sepult⁹: q; sepultura eius
fabricata fuit ab augusto vsq; ad ianuariū p̃-
longata. Statuit tñ ecclia vt festū ei⁹. viij. kal.
augusti r̃pe. s. magis p̃gruo celebraret. ¶ Tertiū

privilegium fuit sepulture dispositio, ut enim refert Joānes Belerh. decollato Jacobo discipuli corpus eius nocte timore iudeorum rapientes navi illud imposuerunt: et sepulturā diuine pudentie committētes nauim sine remige cōscenderūt. Et angelo dñi duce in galiciam in regno lupe applicuerunt. Erat ibi regina sic dicta Lupa nocte et merito vite: deponētes ergo corpus de navi super quendam magnū lapidem illud posuerunt: qui lapis mori ut cera corpori celsit et in sarcophagū corpori se mirabiliter coaptauit. Ingressus igitur discipuli ad Lupā dixerunt. Dñs iesus xps mittit ad te corp⁹ discipuli ut quē noluisse suscipere uiuum suscipias nūc defunctū. Et narrantes ei miraculū qualiter. Illuc sine remige aduenissent locū eius sepulture cōgruum petierunt. Que dum regina audisset ut prefat⁹ Joānes Belerh dicit eos in dolo ad quendam virū crudelissimū destinauit: ut eius super hoc consensum haberet. Qui eos cepit et in carcere reclusit. Luz autē ille discubaret angelus dñi apparuit et eos libere abire permisit. Qui ad reginā redeūtes iter petierunt locū sepulture pro corpore beatissimi Jacobi. quibus illa rēdit. Accipite boues quos habeo in tali monte et plaustrū iungite ac corpus dñi vestri deferite: et locum sicut uolueritis edificare. Hoc autē Lupa dolose dicebat. Sciebat enim boues esse thauros indomitos et siluestres. Et ideo putauit quod non possent iungi nec applicari: vel si iungerentur huc illucque discurrerent et sic currunt dissiparent et corpus eijcerent et ipsos necarent. Sed non est sapiētia cōtra deū. Nam illi doli non cogitantes montē ascenderūt: et draco nem quendam ignē spirantē et in eos irruentem cruce opposita per mediū ventris scindunt: facta etiam super thauros signo crucis velut agni prius māsuerūt. Et eos iungētes corpus sancti Jacobi cum lapide super quē positū fuerat in curru posuerunt. Boues autē sine alicuius regimine corpus in mediū palatiū Lupe adduxerunt. Quod illa uidens et stupens credidit et christiana facta: oīa que petierūt tribuit et palatiū in eccliam sancto dedicās magnifice ipsam dedit et in bonis operibus uitā finiuit.

Qualiter beatus Jacobus graciosus ē et benignus his qui implorent eius patrocinium.

Tertium mysteriū contemplandū de beato Jacobo dicitur gratiose auxiliacionis. Res mira ē considerare quod propter quod abunde quēce

riter Jacobus in celo beatus suis deuotis et suffragia illius expostētib⁹ frequēter occurrat. Omīssis tñ multis que dici possent. tria in hac parte stupenda miracula exponemus. Prīmū est de quodā Bernardo mutinense quod dñi capt⁹ et catenat⁹ in profundo turris posit⁹ esset et super beatū Jacobū inuocaret apparuit ei sanct⁹ Jacobus dicēs. Veni sequere me in galiciā. Ille vero uinculis ad collū suspensis ad summitatē turris pscendit: et inde sine aliqua lesione saltū unū fecit cum turris sexaginta cubitoꝝ altitudinem possideret. Secundū miraculū fuit de triginta uiris de lothoringia: quod circa annum dñi. M. lxx. ad sanctū Jacobū pperantes oēs uno excepto fidē sibi mutui seruitij pmissērūt. Un⁹ igitur infirmatus a cunctis relinquit et a solo illo quod fidē non pmisserat ad pedē montis sancti Adiehaelis custodit. Sed aduersus pascēte die moritur: uir⁹ autē propter loci solitudinē et defuncti mortē et imminētis noctis caliginē: et gētis barbarie feritātē timuit valde. Sed statim sanctus Jacobus in specie equitis sibi apparēs et eū cōsolans ait. Trade mihi hūc mortuū et tu ascende post me super equū. Sicque illa nocte ante solis ortū dictas quindecim pagentes ad montē gaudij quod ē dimidia leuga circa sanctū Jacobū puenerunt. Ibiq⁹ sanctus Jacob⁹ utruq⁹ deposuit: pcepit ut canonicos sancti Jacobi ad sepeliendū pegrinū mortuū cōuocaret ac socijs suis diceret quod propter fidē violatā eorū pegrinatio nil valeret. Qui iussa cōpleuit et socijs ea quod sanctus Jacobus dixerat intinuit. Tertium miraculū de eo legitur de quodā theothonico quod cum filio suo circa annū dñi M. lxxviii. nagefinum ad sanctū Jacobū pgen⁹: et in urbe Tholosana grā hospitadi diuertens ab hospite inebriatur et ab eo in malis ciphis argenteis abscondit. Adhuc igitur creūtes quasi latrones insequūt eos: et quod ciphis fuissent furati eis obiecit. Quod cum inuentū fuisset iudici accusant. Data vero sentētia oīa quod habebāt hospiti dant et unus eorū ad suspēdiū indicat. Sed cum pater pro filio et filius pro patre mori uellet: tādē filius suspendit: et per merēs ad sanctū Jacobū pgre ditur. Igitur post triginta sex dies rediēs ad corpus filij sui diuertit: lamentabiles voces emittens. Et ecce filij suspensus cepit consolari eū dicēs. Dilectissime pater noli flere quoniam hucusque sanctus Jacobus me sustētauit et celesti dulcedine refocillauit. Quod pater audiens ad urbem cucurrit: et uenientes populi pegrini filiū inco

p. iij

lumem deposuerūt et hospitē suspēderūt. Sūt et alia miracula in eis legēda posita q̄ causa breuitatis dimittim⁹. Itē tūc ista tria vt sic inflāment ad beati Jacobi deuotionē oēs illi q̄ se penumero in hac vita tribulatōib⁹ agitant: habeāt brūm Jacobi aduocatū et si decrit eis auxiliū de celo. In quo ip̄e gl'iosus cū xp̄o letatur p̄ infinita secula seculorū. Amen.

¶ Serino trigēsimū septim⁹ de scō Mattheo apostolo et euāgelista q̄ xp̄m secutus est in obedientia: paupertate: et patientia.

S Argens secutus est cū. Scribunt hec vba Matthei. ix. ca. et in euangelio presentis solenitatis. Drauisima ē iactura illoz q̄ toto affectu diuitijs hui⁹ seculi sese dederūt Temporalia quippe oia trāsitoria sūt et cito depercut. Propterea inq̄t Dauid in psalmo. dormierūt somniū suū et nihil inuenerūt oēs viri diuitiaz in manib⁹ suis. Saluberrimū itaqz et ab oib⁹ acceptandū saluatoris nostri ē documentum. qui Matthei. vi. ca. dixit. Nolite thesaurizare vobis thesauros in terra. Thesaurigate i celo vbi nec fures timent neqz fims formidat. Audiuistis hec verba sancti Matthei et vocatus a christo calcatis oib⁹ hui⁹ mūdi bonis apostolicaz vitā seruauit. Tamen vt p̄ cuz gesta magnifica cōprehēdam⁹. in hoc sermone conabimur laudes eius depromere sub titulo de xp̄i sequela. Notabim⁹ autē principali tria in q̄bus ip̄e secutus ē xp̄m ducē et caput omnium.

Primū fuit obedientia.

Secūm paupertas.

Tertium patientia.

¶ beatus Mattheus obediuit xp̄o vocanti. Et qualiter in oib⁹ obediendum est deo et quare obedientia sit homini prestanda. Et de septem obedientie gradibus. Capitulū. j.

Primū in quo Mattheus secutus fuit xp̄m est obedientia. Erat ip̄e natiue ne iude⁹ vt Hiero⁹ asserit in plogo in Mattheū. officio publicanus. i. curā hñs de publicis actib⁹ scōz Micho. de lira. Erāt enī tunc iudei tributarij Romanorū. Et illi q̄ colligebāt tributū romanis mittendū dicebant publicani. Admismodi cōmuniter sunt campores et pecuniaz nummulatores. Dixit ergo iesus illū sedentē in tholo reo. Et iherosolēnū pñciat penultima. pducta Dixitqz illi. Sequere me. Consectum obediuit

Nō replicauit: nō causam eregit: nō p̄dixit: nō deniqz passus est morā. In hoc xp̄o quantum potuit se fecit cōformē q̄ patri eterno est fact⁹ obediens vsqz ad mortē. vt dicit ad Iob. i. j. ca. S; vt obedientie virtus clari⁹ elucescat in hoc loco tria dubia se ingerūt declaranda.

Primū vtrū deo sit in oib⁹ obediendū.

Secūm vtrū hōi sit obediendū.

Tertium qualiter est obediendum.

¶ Ad primū dubiū arguūt quidā sic. Nihil ē faciendū p̄ virtutē: s; inueniunt quedaz precepta dei p̄ virtutē: ergo deo nō ē in illis obediendum. Precepit nāqz abrae vt occideret filiū innocentē. sicut patet Genes. xxi. ca. Et iudeis vt furarent res egyptiorū. vt ponit Exodi. xxi. ca. qd fuit p̄ iusticiā. et Osee vt acciperet mulierē adulterā qd ē p̄ castitatē. S; sanctus Tho. fa. se. q. ciiij. ad hoc ita rñdet. Sicut de⁹ nihil operat⁹ p̄ naturā: qz hoc est natura vni⁹ cuiusqz rei qd in ea de⁹ opatur vt dicit Aug⁹ xix. de ciui. dei. et et glo. ad romanos. xi. ca. opatur tñ aliqd cōtra solitū cursū nature. Ita et de⁹ nihil pōt precipere p̄tra virtutē: qz in hoc principaliter cōsistit virtus et rectitudo voluntatis humane qz dei voluntati cōformet⁹ et ei⁹ sequat⁹ impiuz q̄uis sit p̄ virtutis modū. Secūm hoc ergo preceptum abrae factū qz filiū innocentē occideret nō fuit p̄ iusticiā: quia deus ē dñs mortis et vite. Similiter nō fuit cōtra iusticiā qz mādauit iudeis vt res egyptiorū acciperet⁹: qz eius sunt oia: et cui voluerit dat illa. Dñi. xiiij. q. v. ca. dixit dñs. dicit. Nec israeli te furtū fecerūt s; deo iubenti ministrū exhibuerūt. Nec fuit p̄ castitatē preceptū Osee factum: qz ip̄e de⁹ ē humane generationis ordinator. Et ille ē debitus modus vtendi mulieribus quē de⁹ instituit. Concordat his dñs Bonauen. in suo pmo di. xlvij. vbi ait. qz deus nō pōt precipere malū manēs malū. ex eo qz illud quod precipit sp̄ ē bonū: s; qñqz aliqd esset malum anteqz ab ip̄o precipere. Iustū itaqz et debitum ē in oib⁹ obedere deo cui ois creatura famulatur. Ip̄si nāqz obediūt oēs angeli sol et luna et oia sidera celi. Insensibilia elementa et cuncta q̄ in celis et in terris reperiuntur. Quantomagis eius impio subiaccere tenet hō cui tot innumera largitus est beneficia: et p̄pi obedientiam pollicet eterna premia. ¶ Secūm dubiū fuit vtrū homini sit obediendū. Ad qd ita rñdet scūs Tho. vbi ē qz sicut actiones re⁹ naturalū pcedūt ex potētis naturalibus ita

etiam operationes humane procedunt ex huma-
na voluntate. Oportuit autem in rebus naturalibus
ut superiora mouerent inferiora ad suas actio-
nes per excellentiam naturalis virtutis collate diui-
nitus. Unde etiam in rebus humanis oportet quod su-
periores moueant inferiores per suam voluntatem
ex vi auctoritatis diuinitus ordinate. Adoue-
re autem per rationem et voluntatem est precipere. Et ideo
sicut ordine naturali diuinitus instituto inferi-
ora in rebus naturalibus necesse habent subdi-
motioni superiorum. Ita etiam in rebus humanis
ex ordine iuris naturalis et diuini tenentur infe-
riores suis superioribus obedire. Hoc est quod apostolus
dixit ad Romanos. ciiij. ca. Omnis anima potestati-
bus sublimioribus subdita esse debet. Non enim est po-
testas nisi a deo. Sed plerique obijciunt huic sen-
tentie contredicentes. probare quod non debet homo homini
obedire: nam videtur hoc esse contra ordinationem diuinam
cum deus hominem condiderit in libertate arbitrii
et reliquerit illum in manu filii sui: quare videtur
quod unusquisque suo consilio et voluntate non alterius
precepto se regere debet: Ad hoc ita respondet Bernardus.
quod deus reliquit hominem in manu consilii sui: non quod
liceat ei facere omne quod vult sed quod ad id quod faci-
endum est non cogit necessitate nature sicut crea-
ture irrationales: sed libera electione ex proprio
consilio procedente. Et sicut ad alia facienda debet
procedere proprio consilio: ita etiam ad hoc quod obe-
diat suis superioribus. Ex quo obedire homi-
ni quod superior est in his quod spectant ad suam superiorita-
tem debetur et est laudabile. Immo obedientia cun-
ctas virtutes morales excellit. Nam inter virtu-
tes morales tanto aliquod potius est quanto magis ali-
quid pretenitur ut deo inhereat. Sunt autem tria
genera humanorum bonorum quod homo potest pretenere. pro-
pter deum: quorum infima sunt exteriora bona.
Mediata sunt bona corporis. Suprema autem sunt
bona anime. Inter quod quodammodo precipua est volun-
tas inquantum. scilicet per voluntatem homo omnibus aliis bo-
nis vult. Et ideo per se loquendo laudabilior est obe-
dientie virtus quam quod propter deum pretenitur propria
voluntatem quam alie virtutes morales que propter
deum aliqua alia bona pretenunt. Unde Bernardus. vlti-
mo moralium exponens illud primi regum. xv. ca.
Melior est obedientia quam victime inquit. Obedien-
tia victimis iure preponitur: quod per victimas aliena
caro: per obedientiam vero voluntas propria ma-
ctatur. Quantum vero obedientia sit grata deo:
ostendunt nobis exempla probatissima. Nam in
vitis patrum narratur: quod licet abbas Paulus pre-
cepit discipulo suo Joanni ut afferret ei fenum

bovm quo idigebat. At ille ait: In loco ubi fi-
mus est habitabat leena. Cui abbas. Si venerit su-
per te alliga eam et duc tecum. Fuit Joannes et inue-
nit leenam irruentem super eum quod voluit eam tenere
sed ipsa aufugit. Joannes vero sequebatur eam dicens
Abbas meus precepit ut alligataz ducam te ad
eum: mox bestia substituit: et tenens eam reuertebatur
ad monasterium. Unde cum vidisset abbas ne forte
discipulus inde extolleretur dixit ei. Sicut tu in-
sensibilis es ita insensibile bestia adduxisti: sol-
ue et dimitte eam ut pergat ad locum suum. Refert
adhuc Gregorius. iiij. dialogorum li. qualiter Adau-
rus missus a sancto Benedicto ut succurreret
placido puero quem rapuerant aque per spatium super
aquas ambulavit et puerum eduxit saluum: quod san-
ctus Benedictus obedientie merito deputavit.
Tertium dubium fuit qualiter est obediendum. Ad
quod secundum Bernardum dicimus quod septem sunt gra-
dus obedientie. quorum primus est obedire libere
quem gradum ipse ait non potest ascendere quod volunta-
tem precipientis suam non fecerit. Unde christus Joannis
iiiij. ca. dicebat Deus tibi est ut facias voluntatem
patris mei quod misit me. Et hoc Bernardus ait.
Quisquis occulte fatagitur ut quod vult ipse hoc ei pre-
latus iniungat: ipse se seducat si forte sibi quasi de
obediencia blandiatur. Neque enim in ea ipse placet sed
magis ei placet obedire. Et ideo Bernardus in ser-
monibus. Maiorem inquit gratiam meretur quod paratum se
exhibet ante mandatum quam quod obedire fatagitur post
mandatum. Secundus gradus obedientie est obedire
simpliciter. Adultos enim videmus post precipientem
impium multas facere questiones et sepius ingemina-
re: quare hoc fieri debeat: quod quod valet hoc adimplere: et
huiusmodi: unde murmuratio: excusatio: simu-
latio: impossibilitas: aduocatio amicorum. Ta-
men de vero obediente dicitur in psalmo. In audi-
tu auris obediuit mihi. Et Bernardus ad fra-
tres de monte dicit. Verus obediens stultus
fiat ut sit sapiens. ad hec omnis eius sit discre-
tio: ut in hoc nulla ei sit discretio. Tertius gra-
dus obedientie est obedire hilariter: Dilatam
enim datorem diligit deus ut dicitur secundum
Corinthios. ix. ca. Ideo Bernardus ait. Sere-
nitas in vultu: dulcedo in sermonibus multum
colorant obedientiam obsequentis. Nubilo-
sa corporis compositio: et facies tenebris tristi-
fic obfusata deuotione ab animo recessisse si-
gnificat. Quartus gradus est obedire velociter
Dicitur fuit Zacharias Luc. xix. Festinans descen-
de. Apostoli ipsi Petrus et Andreas. Iacobus et Jo-
hannes ac ipse Mattheus a christo vocati continuo se-
per iij

cuti sunt eū. Quintus gradus est obedire viri-
liter in rebus videlicet arduis et duris. Unde
Bernardus ait. Admetore fratres christi qui
ne perderet obedientiam perdidit vitam. Sextus
gradus est obedire humiliter. Vñ saluator Lu-
ce. x. vij. ait. Eū oīa benefeceritis que precepta
sunt vobis: dicite serui inutiles sumus qđ de-
buimus facere fecimus. Septimus gradus est
obedire perseueranter: qđ vt dicit Matth. x. ca.
Qui aut perseuerauerit vsq; in finē hic saluus
erit. Igit beatus Mattheus obedientiam cōple-
tus est dum immediate post christū abire cepit.
Suscepit tñ illū hospitio et in sua domo para-
uit cenam: discubente vñ christo: ecce multi
publicani et peccatores venientes discubebant
cū iesu et discipulis eius. videntes aut pharisei
dicebāt discipulis. Quare cū publicanis et pec-
catoribus māducat magister vester: quasi di-
cat: vos estis fatui qđ tale mēgm legimini. At
iesus audiens ait: nō est opus valentibus me-
dicus: sed male habentibus. Adhuc se vocat
aiarum. s. de quo in ps. dicit. Adsit verbū suū
et sanauit eos. Deinde christus addidit. Eun-
tes discite. i. diligenter cōsiderate illud qđ scri-
bitur Ecce. vij. ca. Quid est misericordia volo et
nō sacrificiū: quasi dicat: si hanc scripturā dili-
genter consideretis inuenietis me facere scđm
ipsam: ppter qđ cōcludit. Non enī veni voca-
re iustos sed peccatores ad penitentiā. s. nā et si
aliquos iustos vocauerit ad augmentū grē vt
Petrus et Andrea. et consimiles: tñ peccatores
vocauit sp ad penitentiā. O pictas iesu christi
benedicti. O verba dulciora super mel et fauor
O deniq; fiducia et spes indubitabilis languē-
tiū: aiaz. Non veni inquit vocare iustos sed
peccatores. Expgiscimini ad vocē tā blandā
tā suauē: tāq; benignā. Surgite o peccatores
a vitijs: deponite tam sordes illoz: vocat vos
christus: obedite illi: et cum Mattheo sequimur
ni cum qui de se dixit. Qui sequitur me nō am-
bulat in tenebris.

¶ Beatus Mattheus secutus fuit christus
in paupertate que data fuit aplis sub precepto
quam ipsi diligenter obseruauerunt medican-
tes.

Capitulum. ij.

Secundū in quo Mattheus secutus fuit
christum est paupertas altissima: nā cūctis
diuitijs paupibus dispensatis nihil de cetero
possedit ppriū. Paupertatē itaq; voluntariam
pfectus ē: vt ad celi diuitias pueniret. Adhuc
cūctis igit sibi victū quesierit: et elemosinis bo-

norum virorū se sustentauit. Sed in hac parte
tria sunt dubia explananda.

Primum vtrū paupertas fuit a christo data
aplis sub precepto.

Scđm vtrū apostoli vitam pauperem volun-
tarie duxerunt.

Tertiam vtrū sit licitum mendicare.

¶ Ad primū dubiū respondem scđm doctri-
nam scripture atq; sanctorū qđ christus prece-
pit aplis vt cēt paupes. Vñ Ambrosius expo-
nens illud Luce. x. ca. Nihil tuleritis in via in-
quit. Qualis debet eē qđ euāgelizat regnū dei
preceptis apostolicis designat: vt sine virga
sine pera. Et glo. sup illo verbo Actū. iij. ca.
Argentum et aux nō ē mihi. hoc dicit Petrus
paralitico: memor illi precepti dominici: noli
possidere aurū. Et Aug⁹ in li. de mirabilibus
sacre scripture. In excusatiōe elemosine et pau-
pertatis pfectio dicit paralitico. Surge et am-
bula: magistri preceptū seruās dicentis: noli
possidere aux. Et Bernard⁹ ad frēs de mōte
dñi. Eū diues ēet xps paup p nobis factus ē
Et q voluntarie dedit preceptū paupertatis ipse
eiusdē in se metipso nobis formā dignatus ē
demonstrare. Et Hieron⁹ ad Eustochiū. Disci-
puli sine calciamento onere: et vinculis pellū
ad predicationē noui euangelij destinant. Et
milites vestimētis iesu sorte diuisis: caligas nō
habebat quas tollerēt: neq; enī habere pote-
rat deus qđ phibuerat in seruis. Et Crisosto.
omelia vltima super Mattheū. Si bonū esset
aux hoc vtrq; dedisset aplis xps quib⁹ ineffa-
bilia tribuit dona. Nūc aut nō solū nō dedit s;
habere phibuit. ¶ Scđm dubiū fuit vtrū apli
preceptū datū de paupertate implerunt. Et q
sic patet qđ scribit Matth. x. qualiter petrus
dixit xpo. Ecce nos reliquim⁹ oīa. Et Matth.
iij. ca. dicit. cōtinuo relictis oib⁹ secuti sūt eū.
Eusebi⁹ in pmo li. ecclesiastice historie refert.
qđ post ascensionē xpi cū Abagarus rex sanat⁹
a thadeo aplo precepisset dari ei aurū et argen-
tum: ille nō accepit dicēs. Si nra reliquimus
quō accipiemus aliena? Et de hoc Hieron⁹ ad
Aggeruthiā ita scribit. Nemo aplis pauperi-
or fuit: et nemo tā pro dño derelict. Et idē ad
Adetriadē virginē. Apostolici fastigij ē pfecte
qđ virtutis oīa vendere et pauperib⁹ distribuere:
et sic lenē atq; expeditū cū christo ad celestia
subuiolare. Et idē ad Helvidiā. Via pfecta eē
et in pmo stare fastigio dignitatis: fac qđ sece-
runt apli: vende oīa qđ habes et da paupib⁹: et

sequere saluatore et nudā solāq; crucē sola seq̃
ris. ¶ Tertiū dubiū fuit vtrū sit licitū mendica
re. Ad qd̃ rōndem scdm̃ Tho. sa. se. q. clxxxvij.
¶ Quadruplici de causa posset quis mendica
re. Primo causa cupiditatis: dū q̃s mendicat
vt thesauriget vel vt sic viuat de mendicitate:
q̃ victū posset acquirere laborando. Vñ lex ciui
lis imponit penā validis medicantib⁹: q̃ nō p
pter humilitatē vel vtilitatē vel necessitatem
mendicat. Secdo pōt q̃s medicare causa humi
litaris. Mā actus medicatōis h̃z quandā abie
ctionē sibi cōiunctā: vñ illi abiectissimi vident̃
inter hoīes eē qui nō solū sunt paupes sed in
tātū egentes q̃ necesse habēt ab alijs victū acq
rere: Et scdm̃ hoc humilitatis causa aliq̃ lauda
biliter mendicat. Vñ Hiero⁹ in eplā ad Decē
anum cōmendat fabiolā de hoc q̃ optabat vt
suis diuitijs pauperibus effusus p̃ xpo stipes
acciperet. Qd̃ beat⁹ Alexi⁹ pfecit q̃ omnib⁹ su
is dimissis ppter xpm̃ gaudebat se etiā a suis
seruis elemosinā accepisse. Beatus insup̃ frā
ciscus in sua regula ita dicit. Fratres nihil sibi
appropriet nec domū nec locū nec aliquā rem
s̃z tanq̃ pegrini et aduene in paup̃ate et humi
litate dño famulantes: vadant p̃ elemosina cō
fidenter: nec oportet eos vercūdari q̃ dñs p
nobis se fecit pauperem in hoc mūdo: hec ille.
Vbi aduertendū q̃ dñs iesus xps̃ mendicauit
vt sic in hoc humilitati sue nobis preberet exē
plum. Vñ Bernardus sup̃ ij. ca. Lucē ait. Vt
te dñe p̃ omnia nostre paupertati p̃formares
et oēs vite humane calamitates susciperes q̃si
vnus in turba paup̃x stipē p̃ ostia mendica
bas. Quis me dabit illarum buccellax̃ men
dicatarū participem fieri et illius diuini edulij
reliquijs saginari. Tenet Bernard⁹ q̃ in illo
triduo q̃ xps̃ se separauit a matre et a Ioseph
ex elemosinis vixit. Et gl. sup̃ illo x̃bo psalmi.
Ego aut̃ mendicus sum et paup̃: ingt. Hoc di
cit xps̃ de se ex forma serui. Mendicus nanq̃
fuit quia petēs et paup̃. i. sibi nō sufficiens: quia
mundanas copias nō habebat. Et Hiero⁹ in
quadā eplā. Laucas ne dño tuo. s. xpo medicā
te alienas diuitias congeras. Tertiū pōt quis
mendicare causa necessitatis. Sicut cū aliq̃s n̄
potest aliqñ habere vnde viuat nisi mendicet.
Quarto pōt aliq̃s mendicare causa vtilitatis
cū. s. aliq̃s intendit ad aliqđ vtile pficiendū: qd̃
sine elemosinis fidelij facere nō pōt. Sicut pe
tuntur elemosine pro cōstructione pontis vel
ecclie: vel quibuscūq; alijs opibus q̃ vergūt in

vtilitatē cōem: sicut scholares vt possint vaca
re studio sapientie. Ex his apparet q̃s sit teme
raria siue dānabilis illoz sentētia q̃ religiosos
dānant eo q̃ mendicādo elemosinas quibus
sustentant̃ acquirunt cū id laudabiliter fiat. Mā
elemosine religiosi id tribuunt vt liberius re
ligiosis actibus insistere possint quoz cupiūt
se fieri p̃cipies: q̃ tpalia subministrāt. ¶ Diuisi
modi aut̃ actus sunt oratōes: discipline: ieiū
nia: officia diuina: celebratō missax̃: studiū scri
pturę sanctę: predicatio euangelij et huiusmōi.
Vt ergo iā ad Matthēum aplm̃ redeam⁹: de
ipso nō solū legimus q̃ reliquerat oīa: s̃z etiā
ex post oblata sibi munera copiosa cōtem: p̃sit
Mā predicans in ethiopia i ciuitate q̃ dicit̃ va
daber duos magos noīe Iaroes et Arifar: itē
reperit: q̃ ita hoīes suis actibus dementabant
vt quoscūq; vellēt mēbroz officio et sanitate
priuare viderent: q̃ in tātā supbiā eruperunt
vt se quasi decos ab omnibus facerent adorari.
Matthēus aut̃ aplm̃ predictā ciuitatē ingres
sus et apud Eunuchum candacis regine quem
Philippus baptizauerat hospitatus ita ma
gorum prestigia detegebat: q̃ quicquid ipsi facie
bant hoībus in p̃nitentia: hoc ip̃e cōuerteret in
salutem. Eunuchus aut̃ sanctū Matthēū inter
rogāte: quō tot linguas loqueret̃ et intelligeret
exposuit ei Matthēus quō spū scō descendente
oīm linguaz scientiā apli recepissent: vt sicut
illi q̃ p̃ supbiā turris vsq; in celū edificare vole
bant p̃e confusione linguarū cessarūt ab edifi
cio: sic apli p̃ oīm linguaz scientiā turrim nō
de lapidibus s̃z de virtutib⁹ cōstruant: p̃ quas
oēs q̃ crediderint celū ascēdant. Tūc venit qui
diceret magos illos cū duob⁹ aduenisse draco
nibus qui ignē sulfureum ex ore et narib⁹ euo
mentes cunctos hoīes occidebāt. Aplus autē
signo crucis se muniens ad eos securus erit.
quē mox vt dracones viderūt ante eius pedes
p̃tinus dormierunt dixitq; magis. Et vbi est
ars vestra. Excitate eos si potestis. Ego autē
nisi dñm rogassē qd̃ in me cogitaueratis in
ferre in uos protinus extorsisset. Eū aut̃ popu
lus cōuenisset: in noīe iesu p̃cepit draconib⁹
vt a birent. Et nullū ledentes p̃tin⁹ abierunt.
Cepitq; populo de gloria paradisi terrestri
magnū sermonē cōterere a qua ppter peccatū
iectū hoīem dixit: s̃z per xpm̃ in paradysum ce
lestē renocatū. Et cū hec populo loqueret̃. Ecce
subito tumultus exortus ē in quo regis filius
plāgebatur mortu⁹. Quē cū magi suscitare nō

possent suadebant regi q̄ in deoꝝ p̄sortinꝝ ra-
ptus esset. Et ideo simulacrū ⁊ templū sibi con-
stitui oportere. P̄dictus autē Eunuchus ma-
gos custodiri faciens: aplm̄ aduocauit: q̄ orati-
one fusa cū p̄tin⁹ suscitauit. Quapp̄ Rex no-
mine Egippus hoc viso p̄ vniuersas suas pro-
uincias misit dicēs. Venite ⁊ videte deū in ef-
figie hoīs latēteꝝ. Venērūt igit̄ cū coronis au-
reis ⁊ diuersis sacrificioꝝ generib⁹ volentes si-
bi sacrificare. Quos M̄attheus cōpescuit di-
cens. Vn̄ quid facitis? Ego deus nō sum: sed
seruus dñi nostri iesu xp̄i. Itaq; ⁊ munera ac-
ceptare noluit. Illi ergo de auro ⁊ argēto qd̄ si-
bi attulerant ipso iubente eccliam magnā fa-
bricauerunt quā infra triginta dieꝝ spatū cō-
sūmarūt. Rex autē Egippus cū vxore sua ⁊ oī
populo baptizatus ē. Epigeniā quoq; filiā re-
gis apl̄us deo dicatā plusq; ducētis virgini-
bus p̄fecit. Pater itaq; q̄to amore beatissi-
mus M̄attheus paupertatē in omni sua vita
fuerit p̄secutus qui oblatum sibi thesaurum
accipere recusauit.

**Qualiter beatus M̄attheus secut⁹ fuit xp̄s
in patientia quā habuit: equo animo ferendo
illatā sibi mortē: ob quā M̄itarcus dei iudiciū
non euasit.**

Capitulum. iij.
Tertiu in quo beatus M̄attheus secutus
est xp̄m fuit patientia. Nam forti animo
mortē violentam p̄ xp̄o sustinuit de qua tria
consideremus.

Primo causam.

Secundo modum.

Tertio iudiciū.

Primo consideremus causam: quare M̄at-
theus coronatus est martyrio. Et hec assignat
Ira ⁊ indignatio M̄itarci regis. de quo sic scri-
bit in legēda. Mortuo rege Egippo hic ei suc-
cessit q̄ de alio genere erat ⁊ Epigeniā virgi-
nem cōcupiscens: dimidiū regni sui ap̄lo pro-
misit si eā sibi in suū cōiugiū faceret p̄sentire.
Qui apl̄us r̄ndit vt iuxta morē p̄decessoris sui
die dñica ad eccliam pueniret: ⁊ presente Epi-
geniā cū ceteris virginibus q̄ bona sint iusta
cōiugia audiret. Qd̄ rex cū gaudio adimpleuit
putans q̄ Epigeniā veller cōiugiū p̄suadere.
M̄attheus itaq; virginib⁹ ⁊ oī populo cōgre-
gatis de bono m̄fimonio sū locut⁹ a rege plu-
rimū ē laudatus: credēs q̄ h̄ id diceret vt vir-
ginis animū ad p̄sensuꝝ m̄fimonij p̄uocaret.
Deinde ip̄erato s̄lētio sermonē repetijt dicēs
Cū bonū sit m̄fimonij si saluo federe teneat̄.

bene scitis affantes q̄ si regis sponsas aliquis
seruoꝝ vsurpare p̄sumeret nō solū regis of-
fensam s; mortē insup mereret: nō q; vxorem
durisse p̄batur s; q; sponsas dñi sui accipiens
ei⁹ m̄fimonij violasse p̄uincit. Ita ⁊ tu rex sci-
ens Epigeniā eterni regis sp̄sas effectā ⁊ sa-
cro velamine p̄secratā: quō poteris sponsam
potētoris te tollere, ⁊ tuo m̄fimonio copulare
Hec verba odij ⁊ indignatiōis p̄ aplm̄ fomi-
tem ministrarūt. M̄itarci animū inflāmarūt ad
idiscerēt ⁊ irrōnabilē iracundiā: hec deniq; il-
luz. furibundū recedere coegerūt. Sc̄do cōside-
remus de morte apl̄i sanctissimi M̄atthei mo-
duꝝ. Recedēte quidē hitarco ab ecclia: apl̄s in
trepid⁹ ⁊ p̄stans ad patientiā oēs ⁊ p̄stantiam
p̄sortauit: ⁊ Epigeniā corā se ex timore p̄stra-
tā cū ceteris virginib⁹ b̄ndixit. Post missarū
autē solēnia Rex sp̄culatōrē misit q̄ iuxta alta-
re M̄attheū stantē ⁊ expansis in celū manib⁹
orantē misso a tergo gladio interfecit ⁊ marty-
rez cōsecrauit. Mors preciosa in p̄spectu dñi
⁊ mors fructuosa q̄ vitā in meli⁹ cōmutauit
⁊ felix trāsitus in q̄ M̄atthe⁹ tā breui spatio
ad celestia regna migravit. Mors beata passio cui
reddit merces infinita. Quisnā explicet q̄ta
sit beati M̄atthei gl̄ia in celo ⁊ in terra. Aia
ei⁹ vtiq; cū angelis ⁊ sc̄tis oibus frui⁹ eterno
bono. Loꝝp⁹ Nō apud Salernū trāslatū a cū-
ctis fidelib⁹ honorificentissime vencia. Eūā
gelij insup ei⁹ p̄re ceteris magis in ecclia fre-
quentat̄: sicut ⁊ psalmi Dauid: ⁊ epistole p̄ Dau-
li. vt ex hoc peccatorib⁹ ad penitētiā redire vo-
lentibus cōsequēde venie spes indubia p̄bea-
tur. Nā Dauid peccato luxurie cecidit. Pau-
lus superbia intumuit. Et M̄atthe⁹ avaricie
deditissimus fuit. Qui tū oēs p̄pter penitētiā
exaltari meruerūt ē in ecclia militāte. **T**er-
tio p̄siderem⁹ de morte apl̄i iudiciū q̄ punitus
fuit M̄itarcus arrogantissim⁹ ⁊ insan⁹. Mor-
tuo qd̄z ap̄lo populus ad palatiū M̄itarci in
censur⁹ oia p̄perabat. S; p̄sbyteri ⁊ diacones
impetū mitigantes apl̄i martyriū euz gaudio
celebrarunt. Rex Nō cū nec per matronas ad
Epigeniā directas nec p̄ magos posset caz ali-
quatenus imutare totā domū ei⁹ igne copio-
so vallauit vt ip̄am cū ceteris virginib⁹ cōcre-
maret. Apl̄us autē eidez apparēs oēm ignē ab
ei⁹ domo excussit: q̄ eripens regis palatiū un-
uasit: ⁊ solo rege cū vnico filio vir euadēte cū-
cta cōsumpsit. Statimq; fili⁹ eius a demōe ar-
reptus p̄is crimina p̄frensus ad sepulchꝝ apl̄i

pperavit. **P**ater No turpissim⁹ leprosus effectus est. Qui cū curari nō posset manu ppria gladio se pemit. **P**opul⁹ aut fratre Epigenie ab aplo baptizatu regē cōstituit. q per annos lxx. regnavit. et filiū suū sibi substituēs xpianuz cultū magnifice amplavit. et totā Ethiopie p uinciā replevit ecclesijs. **D**iem⁹ igit dñm iesuz xpm vt p merita et intercessionē bti Mattthei apli et euāgeliste trahat corda nra ad se vt euz sequi valeam⁹ in operib⁹ virtuosis. Sicq red damus nos dignos grā sua et tandē gloria illa perenni in qua uiuit et regnat per infinita secula seculorum. Amen.

Sermo trigessimus octauus de beato Thoma aplo qui h fuerit ex duodecim vn⁹ qd ad suā gloriā accedit: tñ inuentus est triplici pconio decoratus.

Thomas vnus ex duodecim. Scribunt⁹ hec verba Joannis. xx. ca. Quāuis bto Thome ad gloriā ingentē accedere videat

eo q duodecim aplo⁹ numero illū dñs copulauerit. Verūn⁹ bene ē vt recogitemus ea que in aplatu egerit digna laude. **P**arum quippe imo nihil eēt apostolici fastigij accepisse honorem: nisi q ad aplatus officiū spectat impleretur. **P**ropterea in hoc sermōe de sancto Thoma dicturi aliqua enarrabim⁹: ex quib⁹ eū verum aplū re et noie cognoscem⁹. **P**ri⁹ eni vn⁹ ex duodecim fuerit patet satis ex verbis euangelij tam Joānis. xx. ca. in themate: q etia⁹ Mattthei. x. ca. **I**git referamus qd in eo cōmendabile reperitur. Et licet illius preconia multa sint nos tñ de tribus dūtarat dicemus.

Primū dicitur confirmatio.

Scđm predicatio.

Tertium passio.

Qualiter Thomas fuit in fide pfirmat⁹ videndo xpm: vbi declarat quō corp⁹ glorificatū sit palpabile: et an Thomas tetigit xpm: et quō de eodē pōt esse fides et visio. **C**apitulum. j. **P**rimū preconij beati Thome dicit⁹ pfirmatio. Fuit eni de resurrectione xpi et illi⁹ diuinitate mō singulari cōfirmat⁹. **Q**uā eni vidisset aplos recitantes resurrectionē xpi et eis apparuerat ipa resurrectionis die illo absēte credere noluit. Neq⁹ absentia illa casualis fuit: s³ ex diuina puidētia vt esset occasio iterare apparitionis iesu xpi ad ipm reducendū et nos in resurrectionis fide confirmandos. put Grego.

asserit i omelia. Et licet dicat Luce vltimo. c. q duo discipuli cūtes in Emaus cognito dño in fractione panis redierūt in hierlm et inuenerunt cōgregatos vndec⁹: inter qs oportuit q numeraret⁹ Thomas: q iudas iā erat extinct⁹. **T**ñ vt ait Beda. potuit eē q Thomas dū illi in colloquio de apparitione xpi existeret exiuit ab aplo⁹ collegio: Et in isto intervallo anteq⁹ rediret ad eos xps apparuit decē aplis in cenaculo exñtib⁹ absente Thoma. **N**arratib⁹ ergo illis visionē xpi resuscitati. Thomas rñdit. **N**i si videro in manib⁹ ei⁹ fixurā clauoz et mittā digitū meū in locū clauoz et mittā manū meā in lat⁹ ei⁹ nō credā. **H**ic L⁹ rifo⁹ ait Sicut simpliciter q⁹litercūq⁹ credere facilitatis ē: ita multum inuestigare ē grossissime mētia: et per hoc Thomas accusat. Alijs eni grossior existens cas⁹ q est p sensum grossissimū. i. tactū q⁹rebat fides et neq⁹ oculis credebat: vnde nō sufficebat dicere: nisi videro: s³ addidit: et mittā digitū meū in locū clauoz et mittā manū meā in lat⁹ ei⁹ nō credā. **S**z post dies octo dū crāt oēs vnde cim pgregati apparuit illis iesus. **V**bi L⁹ rifo. inqt. **N**ō statim xps apparuit s³ post dies octo vt interim Thomas a discipulis ammonitus attēdat in maius desiderij et fidelior fieret in futuruz. **S**tans ergo iesus in medio dixit eis. **P**ar vobis: deinde dicit Thome. **I**nsere digitū tuū huc et vide manus meas: et noli esse incredulus sed fi⁹ elis. **C**onsiderem⁹ q⁹ta fuit benignitas iesu xpi q non expectauit q⁹ interroga retur a Thoma s³ ex sua mīa quasi eū pueniens iuitat ad se cognoscendū. **R**ñdit **N**o Thomas iā in fide firmatus: dñs me⁹ et de⁹ meus. **Q**ui christ⁹ dixit. **Q**uia vidisti me Thomas cre didisti: beati qui nō viderūt et crediderunt. **S**z vt predicta sine aliquo errore intelligant⁹ opus est vt tria dubia declaremus.

Primū vtrū corpus glorificatum palpabile sit a tactu nō glorificato.

Scđm vtrū Thomas tetigit corpus christi.

Tertij vtrū de eodē possit eē fides et visio.

Ad primū dubiū dixerūt aliqui q corp⁹ glorificatū est intāgibile. qd p⁹bare p⁹cedunt quia Gregorius in Omelia inquit. **C**orrupti necesse est qd palpatur: sed gloriosum corpus est incorruptibile: ergo et impalpabile. **I**nsuper L⁹ rifo⁹ in Omelia ait. **D**ignum est quere qualiter corp⁹ incorruptibile tāgibile fuit mortali manu s³ ne tumultuē descēdīs enij

fuit. Tñ priu pbari potest. Nam Luce ultimo
ca. xps dixit aplis. Palpate et videte. Et Be-
gorius in omelia. Palpabile fuit p veritatem
nature et subtile p effectū spūalis potētie. De-
terea in corpe glorioso erit veritas ossis et car-
nis. Caro ē mollis et os durū: sed durū et molle
sunt obiecta tactus: ergo corpus gloriosum est
tangibile. Ad habendā huius veritatis expref-
sam noticiā. sciendū scdm doctrinā Bonauē.
in. iij. di. xlii. q. cū dico tangibile duo dico. s. q.
pōt inutari sensum et hoc ē pfectionis. Et qd
nō pōt latere tactū nrm: et hoc ē impfectionis.
Et q remanebit qd ē pfectionis et tollet qd est
impfectionis. Ideo dicendū q corpus glorio-
sum pōt se p̄bere tangibile et pōt nō p̄bere si-
ne latere. Et hoc hz scdm diuersas cōditiones.
Mā tangi pōt q: pōt ipellēti resistere cū sit cor-
pus verū nō vanū vel fantastici: latere potest
q: pōt penetrare organū tactus. Prīmū hz p
veritatē nature. Scdm p effectū spūalis potē-
tie. Et hec duo cōtraria sunt in nobis s. nō in
corpe glorioso. Et ad illud qd obiciebat q: qd
palpatur ē corruptibile. Dicendū q verū ē de
eo qd ē tactui subiectū s. illud nō erat in corpe
dñi: nō condescēdōis fuit. Scdm dubiū erat
vtrum Thomas tetigit xpm. Et quidā dicunt
q n̄ ex eo q qñ vidit immediate credidit: et p̄e re-
uerētia n̄ fuit ausus tāgere tātū dñm: nō xps di-
xit ei. Quia vidisti me Thomas credidisti: nō di-
xit q: me tetigisti. Alij autē asserūt q Thomas
tetigit xpm vt sic verbis eius obediret q dice-
bat ei. Infer digitū tuū huc. Et qñ xps postea
rexit: q: vidisti me: accipit visus p tactu. Mā
visus ppter suū nobilē modū cognoscēdi trās-
fertur multotiēs ad actū aliarū potētiarū sensi-
tiuarū. Vñ Aug⁹ nō ait tetigisti sed vidisti me
qm̄ generalis quodāmodo sensus ē visus. Mā
et p alios quattuor sensus notari solent: velut cū
dicimus audi et vide qz bene sonet olfa et vide
qz bñ oleat. Vista et vide qz bñ sapiat. Tange
et vide qz bñ calcat. Vñ et hic dñs dicit Infer
digitū tuū huc et vide manus meas: vbi nil ali-
ud ait qz tange et vide: cū tñ ille oculos in digi-
to nō haberet. Ergo siue intuendo siue etiam
tangēdo xps ei dixit: q: vidisti me Thomas cre-
didisti: qzuis dici possit: nō ausum fuisse disci-
pulum tangere xpm: s. offerret se illi tangen-
dum. Tertiū dubiū fuit vtrū de eodē possit
ē fides et visio. Mā apls ad hebreos. xj. ca. ait
fides ē substantia rerū sperandarū argumentū
nō apparentiū. Et Aug⁹ sup Joānem. Fides

est virtus qua creduntur q nō vident. Tamen
xps dixit Thomae. Quia vidisti me credidisti.
Insuper fides beate virginis magnopere cō-
mendat. Lūi Eligabert dixit. vt scribit Luce. j.
Beata q credidisti qm̄ pficient in te ea que di-
cta sūt tibi a dño. Et Aug⁹ li. d. virginitate ait
Beatior fuit Maria cōcipiēdo fidē xpi qz cō-
cipiendo carnē xpi. Materne ppinquitatis ni-
hil marie pfuisset nisi felici⁹ xpm corde qz car-
ne gestasset. Nihilomin⁹ ipsa vidit xpm nascē-
tem de se virgine: vidit illū morientē: vidit a
mortuis iā suscitātū: vidit ascendētē in celū
et credidit. Igīt aliqd pōt ē visus et creditum.
Ad hoc rñdet Bonauē. in. iij. di. xliij. q. visio
et fides nō possunt ē de eodē vno et eodē respe-
ctu: s. bene diuersis respectibus. Mā qñ aliqd
ita videt ex vna parte q ex alia lateat: scdm id
qd later pōt ē creditū: s. ex pte altera videt.
Cum ergo in xpo videret vel a Thoma vel ab
aplis: vel ab ipsa virgine matre illud qd ad ei⁹
corpus et humanitatē spectabat tñ diuinitas
eius sensum et visum latebat. Et in hoc marie
virginis illibate fides extollit: qm̄ videns in fi-
lio tantā humilitatē: credidit tñ sp̄ illius diui-
nitatem. Et hoc ē qd Greg⁹ in omelia dixit
de Thoma. aliud vidit et aliud credidit: vidit
hoiēm et cōfessus ē deū. Fuit itaqz in fide soli-
datus a qua ceciderat sicut et ceteri.

Qualiter Thomas ap̄lus predicauit popu-
lis diuersarū puinciarū loquēs idiomata cor-
porū: et quō inter ceteros cōuertit indos ad fi-
dē christi.

Capitulū. ij.

Secundū preconū beati Thomae dicif pre-
dicatio. Mā fidē et gloriā christi ardentis-
sime predicauit. Circa tamen predicationē ei⁹
tria sunt videnda.

Primum quibus gentibus predicauit.
Scdm quo idiomate.

Tertium qua efficacia.

Primum videndum est quibus gentibus
Thomas predicauit. Ad qd ita ait Ihsidor⁹ in
li. de vita et obitu sanctorum. Thomas discipu-
lus christi ac similis saluatori: audiendo incre-
dulus: videndo fidelis fuit: hic euangeliz pre-
dicauit. Parthis: Adedīs: et Persis: Ircanis:
qz: et Dragmanis. Et intrans orientalem pla-
gam: et interna gentium penetrans: ibi predica-
tionē suā vsqz ad ultimū sue passionis pduxit
hec ille. In ei⁹ autē legēda ponit q: pdicauit in
india vbi nomē xpi plurimū exaltauit. Sūt at
prenoiate puincie longe lateqz diffuse in gbul

habitant populi innumerabiles. Et enī inqt
 Iſidorus. c. iij. c. thimolo. li. In parthia sunt re
 gna decē et octo porrecta a l'aspio litore vsqz
 ad terras ſcitar. Et vt refert Iſidorus li. v. de
 naturali hiftoria. Eſt enī parthia multis rebz
 pdigioſis et monſtruoſis miranda. Nā ſūt ibi
 beſtie feroces: pardi: tigris: lince: aſpides et ſer
 pentes. Vens etia: dura ē et crudelis victuqz
 parca. Adedia inſup ē regio opulēta multis flu
 minibus irrigua: ciuitatibz et oppidis precla
 ra: multoz populoz dñā. Iſerſida etiā amplis
 ſima et valde populosa in qua pñmū ſcōm Iſi
 do. vbi ſ oia ē ars magica. Ad cā qdē nēbroth
 poſt pſuſionē linguaz abijt: ibiqz perſas ignē
 colere docuit. Hircania ē regio in Aſia ſub iu
 gis caucaſi montis cōſtituta habēs multas gen
 tes: iſtius hircanie populos denicit Iſoannes
 hircanus filius Simonis ſūmi ſacerdotis tpe
 machabeoz a qbus deuictis Iſoannes hircan
 noiatus ē: vt dicit magiſter in hiftoria ſchola
 ſtica in pñcipio hiftorie euāgelice. Sz omnibz
 his diſmiſſis de india loquamur: de qua ita re
 fert Iſidorus vbi ē. India vocata ab indo flu
 mine quo ex pte occidentali claudif: hec a mēri
 diano mari porrecta vsqz ad ortū ſolis: et a ſe
 pte triōe vsqz ad montē caucaſū puenit: habēs
 gentes multas et oppida. Inſulā qz caproba
 nem gemmis et elephanti bz refertam. Eriſam
 et argireā: auro argētoqz ſecūdas. Tilem quo
 qz arborē folijs nunqz carentē habet et fluuios
 Bangen et Indū et Hippānē illuſtrantes in
 dos. Terra indie fauono ſpū ſaluberrima i an
 no bis meret fruges. Dice hyemis eſtatē patit
 Bignat aut tincti coloris hoies: elephantes in
 gentes. Adonoceron beſtiā: pſitātū auē. Lina
 monū piper et calamū aromaticū mittit et
 ebur: lapides quoqz pñciosos Berillos: Eriſo
 paſſos: Adamantē: Carbunculū: et alios diuer
 ſi generis. Ibi ſunt et mōtes auri qd adire p
 pter dracones et grifos et inenſoz hominum
 monſtra ipſoſubile ē. Iſdictas itaqz puicias
 beatus Tho. aīas rpo lucrificiēdas luſtrauit.
 Sed qd erat vidēdū quo idiōmate Tho.
 aplūs predicanerit iā referamus. Et ad h ple
 niūs intelligendū nōnulli ſcīre cupiūt: utrū apli
 p donū linguaz loquebant linguīs oīm genti
 um. Et lz de hoc dixerū in ſermōe de ſpiritu
 ſancto: tñ aliqua alia erūt hic inferenda. Igit
 pbari poſſet lz apparenter: q apli nō loquebā
 tur oībus linguīs. Iſdmo q: illud qd diuina
 virtute oībus concedit optimū ē in ſuo gene

re: ſicut dñs cōuertit aquā in vinū bonū vt d
 Iſoanis. ij. ca. Sz illi q habuerūt grām lingua
 rum melius loquebant in ppria lingua. Maz
 dicit Hiero. exponēs eplam ad hebreos non
 eſſe mirandū q epla illa maiori relucet ſacra
 dia qz alie. cū naturale ſit vnicuiqz plus in ſua
 qz in aliena lingua valere. Eteras enī eplas
 aplūs. pēgrino id eſt greco ſermone cōpoſu
 it: hanc aut ſcripſit hebraica lingua: ergo videt
 q aplūs. nō loquebat idiōmata alioz p donū
 gratie gratis dare. Secdo arguit: q natura nō
 facit p multa qd pōt fieri p. vnū. Adulro min
 deus q ordinatus qz natura opat. Sed pote
 rat deus facere q linguam vnā loquētes: ei
 diſcipuli ab oībus audirent. ergo videt q nō
 habuerūt ſcientiā loquendi oībus linguīs. Ter
 tio oēs gratie deriuant a chriſto in corpus ei
 qd eſt ecclia ſm illud Iſoanis pmo de plenitu
 dine eius oēs accepimus. Sz de chriſto nō le
 gitur q fuerit locutus niſi vna lingua: ergo vi
 detur q diſcipuli ei nō acceperūt ad hoc gra
 tiam vt oībus linguīs loquerent. Sed in pñmū
 eſt gloſa Diego. Actū. ij. ca. q ait. Spūs ſcūs
 ſup diſcipulos in igneis linguīs apparuit et eis
 oīm linguaz ſcientiā dedit. Rūdet ergo ſcūs
 Tho. ſa ſc. q. clxxvj. q pñm diſcipuli xpi ad hoc
 fuerunt ab ipſo electi vt p vniuerſum orbē ſi
 dem eius predicarent. Nō aut erat cōueniens
 vt qui mittebant ad alios inſtrucendos indige
 rent ab alijs inſtrui qualiter alijs loquerentur
 vel qualiter q alij loquebant intelligerent: pre
 ſertim qz iſti q mittebant erant alterius gentis
 ſcz indec. Erāt etiā pauperes et ipotentes nec
 de facili a pñcipio reperiffent q eoz verba alijs
 fideliter interpretarent: vel verba alioz eis ex
 ponrēt: maxime q: ad infideles mittebantur.
 Et iō neceſſariū fuit vt ſup hoc eis diuinitus
 puidereſ per donū linguaz: vt ſicut gentibus
 ad idolatriā declinantibz introducta ē diuerſi
 tas linguaz: ita etiā qn erāt gentes ad cultum
 vnus dei renocandē: huiusmodi diuerſitate
 remediū adhibereſ p donū linguaz. Ad pñmū
 ergo dicendū q ſicut ſcribit pñm ad Corinths.
 xij. ca. Admaniſtatio ſpūs datur ad vtilitatem
 Et iō ſufficienter et Iſpaulus et alij diſcipuli ſu
 erunt inſtructi diuinitus in linguīs oīm genti
 um: quantū requirebat ad fidei doctrinā. Sed
 quantū ad quedā que ſupaddunt humana ar
 te ad ornatū et elegantia lectionis: apoſtolus in
 ſtructus erat in ppria lingua nō aut in aliena
 Sicut etiā in ſapientia et ſcientia fuerant ſuffici

enter instructi quantū requirebat doctrina fi-
dei: nō aut quantū ad oīa que p scientiā acqui-
sitaz cognoscunt: puta de cōclusionib⁹ arisme-
trice vel geometrie. Ad scdm argumētū rīdet
q̄ q̄uis utrūq; fieri potuisset. s. q̄ p vnā linguā
apli loquētes ab oib⁹ intelligerēt: aut q̄ oib⁹
īpi loqrent: tñ pueniēt⁹ fuit q̄ īpi oib⁹ linguis
loquerent: q̄ hoc p̄tinebat ad p̄fectionē sciētie
īp̄oz p quā intelligere nō solū loq: s; intellige-
re possent ea que ab alijs dicebant. Si aut oēs
vnā eoz linguā intellexissent: hoc vel fuisset p
scientiā illoz q̄ eos intelligerēt: vel fuisset q̄si
quedā illufio dū alioz verba aliter ad alioz
aures p̄ferrent q̄ īpi ea p̄ferrent. Et ideo glo.
Actū. ij. ca. dicit q̄ maiori miraculo factū est
q̄ apli oīm linguaz generib⁹ loquerentur. Et
Paulus dicit p̄mē ad Corinth. xiiij. ca. Bra-
tias ago deo q̄ oīm vestrū linguas loquor. Ad
tertū dicendū q̄ xps in p̄p̄ia p̄sona vni soli
genti predicaturus erat. s. iudeis. Et iō q̄uis
īp̄e sine dubio p̄fectissime haberet sciētiā oīm
linguaz: nō tñ oportuit q̄ oib⁹ linguis loq-
retur. Et vt refert Aug⁹ sup Joā. Lū t mō
sp̄s sc̄t̄s accipiat nemo loquit linguis oīm
gentiū q̄ iā ipsa eccl̄ia linguis oīm gentiū lo-
quit: in qua q̄ nō ē nō accipit sp̄m sc̄t̄m. ¶ Ter-
tiū qd̄ inuestigandū ē de p̄dicatione Thomae:
q̄ efficacia verbū dei seminauerit. Et l; fructū
attulerit sua p̄dicatio copiosum in oib⁹ p̄-
uincijs t regnis sup̄ius notatis. Tñ qd̄ i india
fecerit audiam⁹. ¶ Deruenit nāq; ad ciuitatem
quandā in qua rex filie sue nuptias celebrabat
Lū No ex aspectu: ex gestu t vultu agnosceret
vir grauis integer t deo deuot⁹ a rege licet in-
fidelī requirit vt sponsum t sponsam b̄ndicat
quod apl⁹ adimpleuit dicēs. Da dñe adole-
scentulis his b̄ndictionē tue dextere: t in corū
mentib⁹ semina semen vite. Abcūte apostolo:
in manu iuuenis ē repertus ram⁹ dactilis ple-
nus de quib⁹ sponsum t sponsa dulciter come-
derunt: statimq; dormierūt t somniū similiter
habuerūt: videbat etenim eis q̄ rex gēmat⁹
eos amplecteret t diceret. Apl⁹ me⁹ b̄ndixit
vos vt eterne vite participes sitis. Euigilanti-
bus t mutuo sibi somniū reuelantib⁹: apl⁹ ad
eos ingredit̄ dicens eis. Rex meus mō vobis
apparuit et me clausis ianuis huc adduxit vt
sup vos b̄ndictio mea fructificet: habeatis car-
nis integritatē q̄ ē oīm regina virtutū t fruct⁹
salutis p̄petue: virginitas soror ē angeloꝝ pos-
sessio bonoꝝ: victoria libidinū: fidei triūphus:

expugnatio demonū: eternoꝝ gaudioꝝ acqui-
tio hec t filia illo referēte duo angeli apparue-
runt dicentes eis. Mos sum⁹ angeli vobis ad
custodiā deputati. Si apli monita seruauerit⁹
offerimus deo oīa vota vestra. Eos igit apl⁹
baptizauit t de fide diligenti eos docuit. ¶ Post
modū No sponsa noīe pelagia sacro velami-
ne cōsecrata martyriū passa ē. Et sponsus no-
mine Dionysius illi ciuitati in cpm ordinatus
deinde cū Thomas indiam circuiret: multos
sanauit debiles t infirmos: multosq; cōuertit
ad dñm. Et vna die ad p̄dicationē eius ba-
ptizati sunt nouē milia viroꝝ exceptis mulie-
rib⁹ t paruulis.

¶ Qualiter beatus apl⁹ Thomas gloriofo
martyrio vitam consumauit. Capitulū. iij.
Tertiū preconū beati Thomae dicit passio
Nō recusauit pati p xpo quecūq; dura t
eragita supplica. Mas iratus ē cū rex indie ex-
co q̄ vxorē eius t vxorē carissā cognati sui con-
uertit ad fidē: iussit afferri ardētes laminas fer-
reas t aplm stare nudis pedibus sup eas: sed
nutu dei p̄tinus ibi fons erupit: t eas extinxit
Tunc rex cū in fornacē ardētes misit q̄ sic refri-
gerata est vt die altera san⁹ inde exierit t ille-
sus. Deductus tandē est vt sacrificaret idolo.
Flectens aut genua dixit. Ego adoro: s; nō ido-
lū. Ecce adoro s; nō metallū. Adoro aut dñm
meū iesum christū: in cuius noīe p̄cipio tibi
demon q̄ in eo latitas vt simulacrū ipsuz cōmi-
nuas: statim quasi cera liquefactū ē. Tunc oēs
sacerdotes mugitū dederūt. ¶ Dōtifer aut tem-
pli eleuans gladiū aplm transuerberauit. Alij
vero lanceis illū trāsfixerūt. Xpiani aut corp⁹
cuius tulerūt t honorifice sepelierūt. Anno tñ
dñi. cccc. corpus illud in Edessam ciuitatem
trāstatū est Alexandro ip̄atore ad Siriorum
preces hoc faciente. In illa aut ciuitate nullus
hereticus: nullus iudeus: nullus paganus po-
test viuere: nec tyrān⁹ aliq; ibi nocere. ¶ Post
q̄ Agabarus rex illius ciuitatis eplaz manu
saluatoris scriptā accipe mernit: nā siq; gens
aliqua ē ciuitatē illā insurrexerit infans bapti-
zatus sup portā ciuitatis stans eplaz illā legit
t ea die tā saluatoris scriptura q̄ apli Thomae
meritis hostes aut fugiūt aut placant. Verū
tñ q̄uis longo tēpore durauerit nihilominus
postea ciuitas illa capta fuit a Sarracenis et
p̄phanata: sublato b̄nficio p̄pter abundantia
peccatoꝝ. Igit sicut fuit vnus ex duodecim
Thomas in hac peregrinatione: ita t nūc ē vn⁹

ex illis sedens sup sedē in gloria regni celorum
quē deprecemur vt sua interuentione nos xpo
cōmender. Qui est benedictus & laudabilis p
infinita secula seculorum. Amen.

Sermo trigessimus nonus de sancto Jacobo
dicto iusto & minore filio Alphei & fratre dñi
nostri iesu christi.

Memoria eterna

Icrit inst. Verba sūt Dauid in psal
mo centesimo. xj. Omnis gloria ho
minū iniquoz cito eringuit & eua
nescit velut fum⁹: de qbus in ps dicitur. perijt
memoria eoz cū sonitu. Iusti aut vt scribitur
Sapientie. v. ca. in ppetuū viuēt: apud dñm
ē merces illoz. Nā peracto breui cursu huius
labilis vite piniū suscipiūt eterne beatitudinis
in qua omni malo semoto bonū oē reperitur.
Propterea dauid in ps. cxxvj. dicit. Iusti here
ditabunt terrā. s. viuēt. & inhabitabūt in se
culū seculi sup eā. Hinc beatus Jacobus Al
phei filius iusticie se totū accomodauit. Qui
ppterca nō solū exaltatus ē in regno celoꝝ: ve
rum etiā in ecclia militāte a cunctis fidelibus
deuotissime honorat. Eū vō hodierna die im
muneat eius festiuitas colendissima equū ē vt
eius laudibus insistamus: de quo appropriate
dicunt verba pposita: in qbus de iusticia illi⁹
tria mysteria occurrunt contemplanda.

Primum dicitur originationis.

Secundum determinationis.

Tertium consummationis.

Qualiter beatus Jacob⁹ fuit in iusticia & sā
ctitate singularis: tū ppter inclinātionē: tū p
pter exemplū christi: tū ppter sanctificationē
in vtero.

Primū mysteriū contemplandū de iusti
cia beati Jacobi dicit originationis. In
quo videndū est vñ originē habuit iusticia sc̄i
Jacobi. Et sumit iusticia large p virtute vel
sanctitate. Et ad hoc dicim⁹ q tria fuerunt q̄si
principia radicalia iusticie vel sanctitatis ei⁹.

Primum fuit naturalis inclinatio.

Secūm exemplaris speculatio.

Tertium specialis sanctificatio.

Primū radicale principii iusticie & sancti
tatis beati Jacobi dicit naturalis inclinatio in
clinabat quippe ipsum ad virtutes ipa natura
sed vt id melius declarctur. Querunt pleriqz
vtz virtutes insint homini ab ipsa natura. Et
loquimur de virtutibus moralibus & acquisi

tis nō aut de infusis & theologicis Et q sint a
natura pbari pōt ex dictis sanctoꝝ & philoso
phoꝝ. Inq̄t enī Bernardus: nullū vitū natu
rale ē: ois aut virtus naturalis ē. Et Damascē
nus in. iij. naturales sunt in nobis virtutes et
equaliter insunt oibus. Et Aug⁹ in. iij. de libe
ro arbi. omne vitū eo ipo q vitū ē cōtra na
turā ē. Et Tho. pma. ij. q. lxxij. arguit sic. Illud
dicit nobis ē naturale quod ict nobis a natū
ritate. S3 virtutes quibusdā insunt a natūritate.
te. dicit enī Job. cxxj. c. Ab infantia creuit meā
miseratio & de vtero egressa ē meā. Igit virt⁹
inest homini ab ipsa natura. Et Biraldus od
donis super. ij. ethicoꝝ arguit hoc mō. Natu
ra nō deficit in necessarijs vt docet phus. S3
virtutes sunt homini necessarie q sine ipis nō
pōt assequi suū finē. Sole inquit Macrobius
de somno scipionis faciūt virtutes beatum.
Et Seneca ad Lucillū sola virtus ad beatā vitā
efficax ē. Et Aristo. in. vij. pollicite. felicitatē si
ne virtute ipossibile ē crifcere. ergo natura pro
uidit homini de virtutibus: cōtrariū ad hec vi
detur pbari posse. Nā Seneca ad Lucillū ait:
nō dat natura vtutē ars ē bonū fieri. Et Ari.
ij. ethicoꝝ. boni vel mali natura nō sum⁹. Ad
hec illud qd ē bonū a nā cōmune ē oib⁹ hoib⁹
& nō tollit p peccatū q: etiā in demonib⁹ bona
nature manent integra. S3 virt⁹ nō inest om
nibus hominib⁹ & abiicitur per peccatū: ergo
nō est a natura: insup ex his que insunt a natu
ra nec laudamur neqz vituperamur s3 Aristo
telē in. ij. ethicoꝝ. s3 ppter virtutes laudamur
pro quibus virtuosus redditur honor: ergo vir
tutes nō sunt a natura: vt ois cesset ppteritas
audiēda ē rñsio Thome vbi s & Ricar. de me
dia villa in suo. 3. dist. 33. q. circa sciētias & vir
tutes triplex fuit opinio. pma fuit platonitoꝝ
q fm Dama. in. 3. suo. ca. xiiij. dicebāt sciētias
& virtutes eē totaliter ab intrinsece: ita q pre
existerēt in aia naturaliter. s3 p disciplinā & ex
ercitium ipedimēta scie & virtutis tollunt q ad
ueniunt anime ex corporis grauitate. sicut fer
rum clarificatur per lūmationē. Sed ptra hāc
opinionē est ois philosophia tenēs cū Aristo.
q anima nostra a principio: est sicut tabula ra
sa in qua nihil est depictum. Secunda opinio
fuit Auncen. qui dixit q: sciētie & virtutes es
sent totaliter ab extrinseco scilicet ex influen
tia intelligentie agentis. Sed hec opinio sta
re non potest quoniam sic nullus virtuosus
esset laude dignus. Tertia est opinio Aristo.

relis in .ij. ethicorum quam sequitur theologi.
 Quia virtutes insunt homini ab ipsa natura secundum apti-
 tudinem non secundum perfectionem. Unde Bernardus od-
 donis ubi supra ait. Quia virtus est a natura sicut
 ab inchoatio quia illud quod se habet ad virtutem
 in ratione causarum primordialium est inchoatio
 virtutis. Sed natura a se sic se habet ad virtutem
 in ratione materie perfectibilis per virtutem. Item in
 ratione principalis forme inclinatur ad virtu-
 tem tanquam ad sequelam sibi debitam quia natura a se
 naturaliter inclinatur ad felicitatem suam per virtu-
 tem acquisibilem. Tertio se habet natura a se ad
 virtutem in ratione cause efficientis quia efficit
 illas operationes ex quibus generatur virtus
 quia mediante ipsa generant virtutes. Quarto se
 habet in ratione cause finalis quia natura a se finis est
 virtutis acquisite. Et quia per quod natura a se se habet
 ad virtutem moralem aliquo modo in ratione quadru-
 plicis cause et per consequens quod est ei inchoatio. Se-
 cundo dicit Bernardus quod virtus est a doctrina
 tanquam ab excitatio et provocatio: quia omne offensi-
 uum homini quod puenit ex virtute et mali puenit
 ex vitio et iniuria: et debet: et naturalis legi
 quibus te necessariū est vitium evitare et sequi virtutes
 est excitatio et provocatio hominis ad virtutem: per hoc
 secundum Aristoteli. ethicorum. facit moralis doctrina. Ter-
 tio sic virtus est a natura tanquam ab inchoatio
 animi doctrina tanquam ob excitatio ita est a con-
 suetudine tanquam a perfectione: et sic solunt obiecta
 ad illud per quod inducebat de natura quod non de-
 ficit in necessariis dicendum quod non sequitur ex hoc
 quod debeat dari virtutem necessariam sed sufficit quod de-
 dit omnia necessaria ad virtutem acquirendam: sicut
 si dat panem necessariū humane vite sed dat omnia ne-
 cessaria ad panem acquirendum: sed per dicta posset
 aliquis dubitare si virtus est a natura secundum apti-
 tudinem et dispositionem siue inchoationem: unde est
 quod in pluribus homines currunt ad malum. unde .xii. q.
 .i. c. j. dicit omnis etas pona est ad malum ab adolesce-
 tia. Insup nec omnes virtuosus inclinatur equaliter
 ad singulas virtutes: per quibus dicit Aristoteli. j.
 ethicorum. multis quidem delectabilia aduersant ad
 inuicem quia non naturalia sunt. Et Terentius: quot
 homines tot sententiae sunt cuiusque mos. et Horatius
 in epistolis denique non omnes eadem imitantur amantque
 Et Quintilianus li. de arte amandi. Deceptoribus mo-
 res tot sunt quot in vrbibus figure. Et Persius
 Adille hominum species et rex discolor vultus velle
 suū cuiusque nec voto viuunt vno. Et Cicero i. li.
 de fato. In naturis hominum dissimilitudines sunt
 Igitur ex tanta diuersitate et inaequalitate videtur

quod virtutes non sint a natura quam si sic esset omnes
 ad illas equaliter inclinarentur. Ad hoc ita pulchre
 respondet Thomas ubi est. Quod aliquid dicitur homini naturale
 dupliciter. Primo ex natura speciei. Secundo
 ex natura individui. Illud enim quod puenit ei secundum
 animam rationalem est ei naturale secundum naturam speciei
 eo quod unumquodque habet speciem secundum suam formam
 forma vero hominis est anima rationalis. Illud autem quod
 puenit homini secundum determinatam corporis comple-
 xionem est ei naturale secundum naturam individui.
 Individua namque unumquodque secundum materiam
 sed ergo quantum ad naturam individui ex dispositi-
 one corporis aliqui sunt dispositi vel melius vel
 peius ad quasdam virtutes. Unde unus habet
 maiorem aptitudinem ad scientiam: alius ad fortitu-
 dinem: alius ad temperantiam et habet maiorem quantum
 ad naturam speciei omnes ad virtutes equaliter
 inclinatur in quantum in voluntate est quidam ap-
 petitus naturalis boni quod est secundum rationem. Sic
 ergo beatissimus Jacobus ratione predictus a na-
 tura ipsa commouebatur ut vitam eligeret vir-
 tuosam. Secundum radicale principium iusticie
 et sanctitatis beati Jacobi fuit exemplaris spe-
 culatio: habuit quidem ante oculos exemplum sal-
 uatoris nostri iesu christi quod de se ipso dixit Ioannis.
 viii. ca. Ego sum lux mundi qui sequitur me non
 ambulat in tenebris. Fuit enim Jacobus iste unus
 ex duodecim apostolis ipsius iesu christi ut per 3. Matthei.
 x. ca. dictus vero fuit Jacobus minor ad diffe-
 rentiam Jacobi zebedei quia latus posterior sit
 Jacobo alphei: tamen vocatio fuit prior: videtur
 enim illa prioritas temporis quandam secum trahere
 dignitatem. Ob id pontifices maximi cum de pre-
 dicatores et minorum ordinibus insimul mentionem
 aliquam faciunt semper predicatorum ordinem preponunt quia
 ut dicit glossa in .ca. Quia ex eo. de pactis li. vi. or-
 do predicatorum prius fuit ab ecclesia approbatus
 quam ordo minorum. Et sic in textu sepius inueni-
 mus prepositum predicatorum ordinem siue predicatorum
 res ut per 3. c. quorundam de electione. li. vi. Vbi
 preponunt in littera predicatorum minoribus et mino-
 res heremitanis. Ideo habet in .ca. cum ex corde
 excessibus prela. et de privilegiis in .ca. in his. Et
 in clementina dudum de sepulturis. Ad Jacobum
 iam redeundo dicimus eum minorem vocatum non quia mi-
 noris sanctitatis extiterit quam alter Jacobus. quia in
 sanctitate ut videbitur apostolis ceteris est preponendus
 Nam ut plerique dicunt frater domini nominatur per pre-
 rogatiua et excellentiam sanctitatis ob quam per ce-
 teris apostolis hierosolymis est episcopus ordinatus ut
 scribitur. lxvi. di. in .ca. porro. Verum sunt et alie

cause preter istā quibus ipse dñi frater ē nūcu-
patus siue q: ex sorore virginis erat nat⁹ siue
q: xpo simulimus esse phibebat. Q b qd iudei
capere volentes xpm signū petierūt a iuda vt
oscularet eū ne decepti iacobū cepissent. hoc ē
testat Ignacius in epla ad ioannē euangeli-
stā sic dicens. Silicū est mihi apud te ad hie-
rosolyme partes volo ascendere vt videā illū
venerabilē iacobū qui cognominat iust⁹ quē
referunt xpo iesu simillimū facie vita ⁊ mō cō-
uersationis ac si eiusdē vteri frater esset gemi-
nus. Quem dicunt si videro: videro ⁊ ipsum
xpm fm oia corporis liniamenta. ¶ Tertium
radicale priuilegiū iusticie bti iacobi dñi specia-
lis sanctificatio: vt enī colligit ex dictis Hiero-
nym⁹ in li. de viris illustribus ⁊ egesippi⁹ q
fuit aploz contemporaneus fuit btus iacob⁹
in vtero mris sanctificatus. Et qua sanctifica-
tione consecutus est mūdationē ab origina-
li culpa debilitationē fomitiū ⁊ pseruationē
a peccato mortali. Et l; dicat q in morte xpi
eēs apostoli peccauerunt. forte ab ista genera-
litate iacobus excipit. Nam videtur q fidem
resurrectionis xpi nunq; amiserit. Inquit. n.
Hiero⁹ in li. de viris illustribus. Q votū vo-
uit se nō comesturū donec videret dñm a mor-
tuis surrexisse. Ipsa autē die resurrectionis ap-
paruit ei dñs ac eis qui erāt cū eo ⁊ dixit po-
nite mensam ⁊ panem: deinde panē accipient
benedixit ⁊ dedit iacobo dicens: surge frater
mi comede q: filius hoīs a mortuis surrexit
Et hoc est qd asserit paulus. i. ad Corinthios
xv. ca. deinde visus est iacobo. Concurrerunt
itā in illo oia tria predicta pp q iuste scē mū-
dissimeq; viuere inuentus est. Quis scitātē
admirabilē explicabim⁹ in sequenti mysterio
¶ Qualiter btus Jacobus fuit virgo purissi-
mus qui carnē suā mortificauit ⁊ orationi as-
siduus fuit.

Capitulum ij.

Secundū mysteriū contemplandū de iu-
sticia bti iacobi dñi determinatiōis. vbi
determinandū est in quo precipue ipse iustus
⁊ sanctus fuit existimatus. Et dicimus q sin-
gulariter in tribus.

Primo in virginitatis obseruatione.

Secdo in carnis mortificatione.

Tertio in orationis exercitatione.

¶ Primo quidē in virginitatis obseruatiōe
vt ait Hiero⁹ in libro de viris illustribus. Ja-
cobus in ppetua virginitate pmanfit. In hoc
sequēs redēptorē mūdi qui virgo de virgine

nasci dignatus est. Nec audiendi sunt illi qui
virginitati detrabunt asserentes illā aut nul-
lius aut parui fore pmiū: qm vt Hiero⁹ inqt i
epla ad filiā Adauritiū de cōmendatione vir-
ginitatis. Quisq; pudicitia aut nullius pmiū
aut pui fore existimat: certū est illuz aut igno-
rare aut nō voluntariū ei⁹ ferre laborē. Quis
nā non consideret: iō de virgine natū xpm: vt
virginitatis amplitudinē sic mortalibus ostē-
taret. Hinc Hiero⁹ ad filiā Adauritiū vbi. s.
ait. Vt illustrius virginitatis meritū clareat
⁊ qd digna sit deo manifestius possit intelligi
illud recogitet q dñs ⁊ saluator nr: cū ppter
humani generis salutē hoiez dignaret accipe
nō aliū q virginalē elegit vterū: virgine ba-
buit mrem: virgo mansurus: in se viris: ⁊ in
mre feminis: virginitatis prebuit exemplum.
hec ille. Sed de virginitatis preconij alto lo-
co copiosius differemus. ¶ Secdo btus Jaco-
bus iustus ⁊ sanctus valde visus est in carnis
mortificatione. Nā vt Hiero⁹ refert li. de vi-
ris illustribus. Vinū ⁊ sicerā nō bibit: carnes
nūq; comedit ferrū in caput eius nō ascendit
oleo nō est vnctus: balneo nō est vsus. Et qui
bus verbis apparet ipsū in cunctis curam cor-
poris neglexisse. Faciebat quidē hoc ne leui sal-
tem maculare vitā fame possent. Idē nāq;
venialia ⁊ si charitatē nō extinguat illi⁹ tñ fer-
uorē diminuūt. Ideo ⁊ scī viri adhuc in grā
cōfirmati euitare illa totis viribus studuerūt
Et vt inqt Tho. fa. se. q. xliij. ar. vij. ad vltimū
argumentū. Quāuis p pctm veniale grā non
tollat p quā est hoī salus: inq̄tum tñ veniale
disponit ad mortale: vergit in detrimentū sa-
lutis. Maius rei grā: querit a multis an pctm
veniale sit cōmittendū vt primo subueniat
ne mortale incurrat. Et vt refert Tho. quida;
dixerūt q sic. Sed hoc implicat dīdictoria. Si
enī cōmittendū est iam nō ē malū neq; pctm
Nā pctm. ē veniale nō pōt esse eligibile. Lō-
tingit tñ aliqd ppter aliquā circūstantiā non
esse pctm veniale: qd illa circūstantia sublata:
pctm veniale esset. Sicut verbum locosum ē
pctm veniale: qm absq; vtilitate dñi. Si āt ex cā-
rōnabili pferat nō est ociosū neq; pctm. Qua-
re si pctm veniale remaneret pctm nō deberet
fieri vt primus liberaret a pctō mortali: dixi-
mus istat exēplo bti iacobi vnusq; qd quā-
tū pōt conec cū dei adiutorio venialia pctā ef-
fugere ac declinare. ¶ Tertio btus Jacobus
iustus ⁊ scūs ab oibz pbat⁹ est pp orōnis

frequentatōz. Ut eni tradit Hiero⁹ li. de viri
illustribus. Lotiens in orōne genua flectebat
vt calos in genibus sic calcaneis videref hfe.
Ob nimia at sanctitate sua sol⁹ inter aplos
pmittibat in scā scōz intrare: nō quidē imo
lationis cā: sed orōnis. Tante ē reuerentie in
pplo extitit vt fimbriā vestimenti eius certa
tim tangere cuperent. Hic prim⁹ inter aplos
missā celebrant Hierosolymis. Dñ de cōse.
di. i. ca. iacobus. ita dñ. Iacobus frater dñi cui
primū credita est hierosolymitata ecclia: tra
didit nobis missē celebratōez. i. ordinē celebra
di missē. Qd nō est intelligendū de oibus mis
se solennitatibus et ordinationibus: sed de ali
quibus. Qñ vt scribit Hugo li. ij. de sacramē
tia. Introitū in missa posuit Elestin⁹. Bñ
in excelsis deo. decreuit cōciliū: vt ponit de cō
se. di. i. ca. de hymnis. Dñs vobiscū. dñ ex anti
quissimo vsu. Collectas ordinant Grego: et
pñ nñ Grego. et sic a diuersis vident diuersa et
multa addita.

Qualiter beatus Iacobus propter verita
tem quā predicabat martyr coronatus est.

Tertiu mysteriu ptemplandū de iusticia
bñ Jacobi dñ cōsumationis. Consuma
ta quippe fuit dñ violentā mortē pro xpo non
horruit: de qua consideremus tria. videlicet.
Causam.
Penam.
Vindictam.

Primo cōsideremus de morte Jacobi vio
lenta cām. Et hec fuit libera atq; publica pre
dicatio veritatis. Hec est nanq; illa veritas
quā deus in nobis diligit: q; ipse veritas est.
ad Ro. iij. ca. Est at deus verax. De hac ingt
Isaias. xxij. ca. Qui loquit veritatē in excel
sis habitat. Et sapiens Sapie. iij. ca. Mō con
tradicas verbo veritatis vilo mō. Hec est q
cōsuetudini iure preponit. de q Aug⁹ di. viij.
ca. veritate. ait. Ledit cōsuetudo veritati. Et
eadē di. c. Si cōsuetudinē. subdit vsus qui ve
ritati est prius abolendus est. Idē cōfirmat i
ca. qui cōtempta. et in ca. consuetudo. Hec est
quā Zorobabel tā amplissime cōmendauit co
ram Dario persaz rege. Mā vt colligit ex. iij.
li. Hefdre ca. iij. du. pposita fuiss; co: a Dario
questio. Quid d tribus fortius videref. Rege
vino et muliere. Vnus rñdit q; rex: q; cū hō p
sit ceteris aiantibus: rex preest boi et ad nutū
eius oia disponunt. Quidā al⁹ pretulit vinū

eo q; vinū ai fortitudinē supat. Zorobabel vō
mulierē vtroq; fortiorē asseruit. Mā regibus
et his qui vitē plantant mulieres dñant. Et p
mulieribus hoies cuiuscūq; status aias pone
re nō formidant. Sup hec at oia veritatē di
xit cē fortiorē: quā oia terra inuocat: et celū bñ
dicit: et manet in eternū. Propter hāc at veri
tatē pferendā hortatus est xps discipulos: vt
mori nō ptimescerēt: dixit eni Matthei. x. ca.
Molite timere eos qui occidūt corp⁹: aiam at
nō pñt occidere. Sed vbe nobis: nos sumus p
in quos fines seculorū deueniunt. Ab oibus p
maiori pte veritas cōculcat. Lūta mēdacijs:
dolo: fraude: deceptiōib; et falsitatib; fedata
cernunt. vbiq; adulationes: iusticiā et veritatē
deiciunt. Mō est hec doctrina phoz. Ingt Ari
sto. iij. Thopicoz. et. iij. Ethicoz. p se mēda
ciū prauū et fugiendū est: verū at et bonū et lau
dabile est. Sed mūdi redēptor veritatē nos ex
colere docuit. q; ipse est veritas et vita. Hinc
et bñs Iacobus illā suo sanguine defendere
nō recusauit. dñ eni vt Egipptus refert: Ju
dei requisuissent eū vt xpm predicaret i die
solēni pasce. ascendens supra pinnaculū tēpli
voce magna rñdit. Quid me interrogatis de
filio hois. Ecce ipse sedet in celis a dextris sū
me virtut; viuos et mortuos iudicare ventur⁹
Que verba et filia iudeos in tantū leserūt: vt
exclamantes dicerēt. Q o et iustus errauit: in
terficiamus eū. Secō cōsideremus de mor
te iacobi penā. Statim qdē ascendentes iudei
pcipitauerūt eū: deinde lapidauerūt. Ipse vō
sup genua. pcūbens dicebat. Rogo dñc dimit
te eis: q; nesciūt quid faciūt. Quidā vō sacer
dos exclamauit parcite queso qd facitis: p no
bis hic orat: iustus: quē lapidatis. Tunc vnus
particā fullonis arripicns valido ictu caput
eius impetijt et cerebz excussit. Taliq; marty
rio migravit ad dñm. Anno trigesimo epat⁹
eius. Sepultusq; est ibidē ppe tēplū. Cū autē
pplus mortē ei⁹ vindicare et malefactoris ca
pere ac punire vellet. pñ⁹ aufugerūt. Ter
tio psiderem⁹ de morte Jacobi vindictā. Mā
iudei et pp h pñ et pñcipalius q; xpm occi
derūt diuina vltione pculsi fuerūt: quoz deso
lationē ac destructionē ciuitatis narrauimus
i tractatu d timore iudicioz dei. Mūc vō suf
ficat intellexisse qñtū btūs Jacob⁹ deo celi fue
rit gratus quē in h seculo tot virtutibus pol
lere fecit et i futuro eterno bono donauit. Ad
q; nos pducatur clementia xpi. Qui est bñdict⁹

et laudabilis in secula seculorum. Amen.

Sermo quadragesimus de laudibus fidei christiane: que verissima probat extra quam nullus consequi potest eternam salutem. In festo sanctorum Philippi et Iacobil recitandus.

In me credite: verba sunt redemptoris nostri. Iohannis. xiiij. ca. et in euangelio pntis solennitatis: decepti plerique a suo debili paruissimorum ingenio nolunt acceptare illa que deus nobis sua benignitate reuelauit. Reputant quippe stultum fore ac satis leue si credant pure et simpliciter altissima fidei christiane mysteria. Contra quos loquitur scriptura ostendens quod sit laudabile, quod utile et meritorium credere diuinis absque inquisitione curiosa vel contradictione. Scribit namque Genesis. xv. ca. Credidit abraham deo et reputatum est ei ad iusticiam. Et. ij. Paralipso. xx. ca. Credite in domino deo vestro et securi eritis. Et Ecclesiastici. ij. ca. Qui timetis deum credite illi et non euacuabitur merces vestra. Et ad Romanos. x. ca. corde enim creditur ad iusticiam. Et ad Marci ultimo ca. Qui crediderit et baptizatus fuerit saluus erit. qui vero non crediderit condemnabitur. Et Iohannis. i. ca. Dedit eis praterem filios dei fieri his qui credunt in nomine eius. Et. iij. ca. Sic deus dilexit mundum ut filium suum unigenitum daret: ut ois qui credit in illo non pereat sed habeat vitam eternam. Et. vij. ca. Qui credit in me sicut dicit scriptura flumina de ventre eius fluunt aque viue. Et. viij. ca. Si non credideritis monemini in peccato vestro. Et. xi. ca. Qui credit in me et si mortuus fuerit uiuet. Et. xx. ca. Beati qui non viderunt et crediderunt. Et ultimo ca. Credentes vitam habeatis in nomine eius. Et Lucę. ij. ca. Elisabeth a spiritu sancto mota dixit immaculate virgini. Beata que credidisti. Et ista sufficerent ad extinguendam nequiciam hominum elatoz. verum tamen ostendemus in presenti sermone fidei nostre clarissimam veritatem. Hanc predicauerunt philippus et iacobus apostoli ceteri. hanc didicerunt a christo: hanc denique proprio sanguine defenderunt. Neque dari poterat alia fides preter istam in qua sperari posset eterna salus. Vna inquit textus in ea. firmiter de sum. tri. et fi. ca. est fidelium vniuersalis ecclesia extra quam nullus oino saluatur. Et apostolus ad Ephesios. v. ca. ait. Vnus deus vna fides que si credit christum deum et hominem de virgine natum saluatorem mundi: et autem ista fides verissima sit et indubitata probare possumus triplici ratione.

Prima est mundialis acceptationis.

Secunda passionis tolleracionis.

Tertia diuinalis magnificationis.

Quia fides christi vera sit ostendit eo quod mundus totus illam acceptauit mediante predicatione apostolorum quod fieri non potuisset absque virtute dei et miraculis euidentibus. Capitulum. j.

Prima ratio qua probatur quod vera sit fides christi est mundialis acceptatio. Non enim absque virtute dei fides ista acceptata fuit in toto terrarum orbe a populis: a philosophis: a regibus et imperatoribus. Clarum quippe est quod ante predicationem apostolorum mundus totus superstitionibus varijs noxiisque erat imersus. Et ut in sermone secundo huius operis diximus. Alij colabant per deo celestia corpora. Alij elementa insensibilia. Alij corruptibiles homines ac mortales. Alij bestias et serpentes. Alij denique idola vana surda et muta. Quod quod et innumera flagitia perpetrabant atque ritus detestabiles obseruabant. Naz ut inquit Eusebius panphili lib. i. de euangelica preparatione. Perse matres proprias nephandis nuptijs cognoscebant. Scite carnibus vescabantur humanis. Adhuc agere et deribes propinquos et affines suos senectute confectos miserimos putantes interficiebant imolando ipsos idolis: denique comedebant. Tibareni seniores: suos viuos precipitabant. Et ut tradunt Adiancthus historicus: Egyptius et Apollodorus: et Probilo qui senecę scripsit historiā. Et Dionysius alicarnaseus vir romanę historie ac italice peritissimus: ita pater vnicum filium dilectum: mater filiam demoni tanquam ouem sacrificabant. Quia tamen ista et similia predicatione apostolorum penitus sunt deleta: Quod missis autem ceteris. Mone philippus apostolus Scitarum gentes ad christum conuertit: Ipse quidem illis euangelium christi per annos. xx. feruentissime predicauit. Vbi quattuor miranda fecit. Primo draconem expulit: nam cum aial illud immanissimum sub statua martis lateret indeque exiisset interfecissetque filium pontificis et duos tribunos: iussu beati philippi in locum desertum descendit: nullique de cetero nocuit. Secundo idolum martis confringi iussit: et loco eius crucem christi crexit quam oēs fideliter adorauerunt. Tercio oēs morbosos flatu draconis perfecte sanauit: et illis tribus mortuis vite beneficium restituit: qui oēs crediderunt in christum et baptizati sunt. Quarto heresim ebionitarum qui carnem christi fantastici dogmatizabant extinxit. Erant autem

illi due filie sacratissime virgines p quas dñs
multos ad fidē cōuertit. Notādū tñ hoc loco
q̄ fuit alius philippus vnus ex septē diaconi
bus de quo scribit in actibus ap̄lorū, de quo
dicit Hiero⁹ i martilogio q̄ octauo idus Ju
lij signis z virtutibus inclitū apud Cesarcā
requieuit: iuxta quē filie ei⁹ tres tumulate sūt
nā quarta apud ephesū requiescit. Primus ḡ
philippus ab isto differt: q̄ ille fuit ap̄lus iste
diaconus. Ille quiescit apud Hieropolim. Iste
apud Cesarcā. Ille habuit duas filias, pphe
tissas. Iste q̄ttuor: l; historia ecclesiastica vide
atur dicere q̄ fuit philippus qui habuit quat
tuor: filias, pphe tissas. Sed in hoc mag⁹ Die
ro. est credendum. De philippo itaq; ap̄lo ita
scribit Ambrosius in li. de vita z obitu sc̄tōz
Philippus gentilibus predicat xpm: barba
rasq; gentes vicinasq; tenebris z mari ocea
no cōiunctas ad sc̄ie lumen fideiq; portū de
ducit: demū in Hieropoli frigie prouintie vbe
crucifix⁹: lapidatusq; obiit simulq; cū filiab⁹
suis ibi requiescit. Diximus iam conuersionē
Scitarū aliarūq; gentiū factā predicante phi
lippo: ap̄lisq; ceteris. Quō vtiq; sine deo adiu
uante pfici minime potuisset. vt enī scribitur
Marci ultimo ca. Ap̄li predicauerunt vbiq;
dño cooperante z sermone confirmate sequē
tibus signis. Mō cōfirmasset deus illoz scr
monē: neq; signa fuisset secuta: nisi fides quā
predicabant vera fuisset. Propterea Aug⁹
li. xxiij. de ci. dei inq̄. tria esse magna z fm nāz
incredibilia. Primū est xpm dei filiū de vir
gine z natū passū z in cruce mortuū atq; in se
pulchro positū: resurrexisse tertia die: z q̄dra
gesima post q̄ surrexit ad celos ascēdisse. Dū
philosophi: stoici: Epicuri z reliqui audiebāt
Arthenis paulū ista predicantē. Aliq dicebant
cū seminerbiū. id est seminatore verborū. Alij
xpo addebāt: annūciatore nouoz demoniorū
id est nouaz sc̄iaz videt esse. vt dī Actū. xviij
ca. Scdm magnū z incredibile est totū mūdū
credidisse illud primū. Nā vt pz oēs nationes
relictis sup̄stitionibus idolatrie crediderunt
in xpm. Quō ē confirmari pōt: q̄ iheroma ab
iecta idolatrie spurcicia xpm cōfessa est z vsq;
in presens illū crucifixū adorat. Neq; vt qui
dā aiunt indocta plebs suasioni ap̄loz consē
sit: quinimmo z philosophi clarissimi z ciues
honoratissimi z reges z principes ac sapiētis
simi viri xpm sunt venerati. Tertiū magnū z
fm nām incredibile est mūdū totū primū in

credibile credidisse: predicatione ap̄loz: qui
neq; pollicebant sp̄alia bona: neq; voluptati
fauebant: neq; vitā tpalem tuendā dicebant
Sed predicabant mūdū cōtemptū: passionū
tollerantiā: z mortis violente desideriu: nō in
pulchritudine z elegantiā ofonis: nō in vi ar
moz pp̄los attraxerunt vt crucifixū iesu xpo
diuinū exhiberent honorē. Res admodū stu
pendissima. Diuicta virtus oipotentis dei
duodecim simplices hoies a xpo electi potue
rūt in oēs pp̄los z nationes veritatē euāge
licā disseminare. Aut igit miraculis z signis
fidē quā predicabāt vt infideles illā accepta
rent confirmauerunt. Et sic apparet q̄ in cis
tanq; fidelibus nuncijs eterne vite effluxit
diuina grā. Aut si absq; miraculis id fuit effe
ctū: z hoc vtiq; miraculū p̄maximū erit censē
dū: vt simplici psuasioni ap̄loz crediderit to
tus mundus: rem primā tā grandē z vt predi
ctū est fm nām incredibile. Sed quidā insen
sati obijciūt nobis. q̄ si ideo est vera fides xpi
q̄ ab oib⁹ nationibus fuit suscepta: pari mō
dicere possumus q̄ secta Adagumethi iā q̄si
vbiq; dilatata fuerit a deo: z per consequens
Adagumethani p̄st sperare futurā salutem.
Ad hoc r̄ndemus. Primo q̄ secta illa multa
continet stulta z irrationabilia z preter illa q̄
vitā Adagumethanoz voluptuosā z brutale
oñdunt: id maxime est attendendū: videlicet
q̄ illoz britudo adhuc i voluptate finiet. Nā
vt asserunt: promisit deus seruantibus legem
Adagumeth paradisu. i. hortū deliciarū aq;
preterfluentibus irrigatū: in quo sedes habe
bunt ppetuas: nec frigore aut estu aliquo affli
gent: oibus ciboz vescēt generibus Sericis
vestimentis ois coloris induent: z virginib⁹
speciosissimis cōiungent. In delicijs oibus ac
cubabunt: quibus angeli pincernarū more cū
vasis aureis z argenteis ministrabūt offeren
tes eis vinū lac z mel: dicentes. comedite z bi
bite in leticia. Tria namq; flumina. s. lactis z
mellis z vini optimi aromatici eos habere di
xit Adagumeth in paradiso: z q̄ angelos pul
cherrimos sūt visuri adeo magnos q̄ ab vno
oculo angeli vsq; ad celū sit spatiū vnus dici
Contra quas fatuitates inq̄ Quicēna. ix. me
thaphisice. ca. viij. lex nra quā dedit magume
thus oñdit dispositionē felicitatis z miserie q̄
sūt fm corpus. Sed est alia pmissio q̄ app̄bē
dit ab intellectu. Seq̄. Sapiētib⁹ m̄to mag⁹
fuit cupiditas ad psequendū hāc felicitatē q̄

corpore: que quis daret eis tñ nō attenderūt
nec appreciati sunt eā cōparatione felicitatē
q̄ ē cōiuncta p̄ime veritati. Sed olex illa mul
to veneno cōmixta est. Nā asserit in suo alcor
ano Adagumeth q̄ moyses fuit magnus, p
pheta: sed xps maior et sumus, ppheta: nat⁹
et maria virgine virtute dei absq; hoīs semie
Sed venenū imiscuit: qz xpm nō vere passum
nec vere resurrexisse dixit: sed aliū qndā hoīez
sibi similē hoc egisse vel passū esse docuit. Ter
tio ipse maximus fuit deceptor q̄ rudes p̄p̄os
facile puertere potuit. Nam secutus Epicuri
doctrinā cū finisset mltā falsa: sibi credētib⁹
indulget oēs lasciuiā. De epicuro ap̄pe sic ait
Tactantius li. iij. diuinaz insti. Epicuri disci
plina multo celebrior: semp fuit q̄ ceteroz: nō
qz veri alqd asserit: sed qz multos ad populare
nomen voluptatis inuitat. Nemo enī non in
vitia p̄on⁹ ē. P̄terea vt ad se multitudinē
cōtrahat: opposita singulis quibusq; morib⁹
loquit̄ desidiōsū. Detat l̄as discere: auarū po
pulari largitione liberat: ignauū p̄hibet acce
dere ad rēpublicā: pigrū exerceat: timidū mili
tare. hec ille. Idari mō magumeth sequentib⁹
illū ad lurciandū et fornicandū liberā licen
tiā largit̄. Fuit at̄ tpe bonifacij quarti et He
raclij imperatoris ex genere arabū qui vt aiūt
psilio cuiusdā Sergij mōachi apostate: mltā
calliditate et astutia decipit arabes. deū vsq;
ad tpa n̄ra: nescim⁹ q̄ iudicio dei: maximā oz
bis partē corrupit. Cui nihil efficacius obijce
re possū q̄ sua deliramēta que in libris sarra
cenoz inueniunt̄ descripta. In alcorano quip
pe Adagumethus ait. Laus eius sit q̄ trāfire
fecit seruū sub vna nocte ab oratorio bellarū
que est domus Adecque vsq; ad oratoriū re
motissimū q̄ est domus sc̄ta in hierl̄m quam
benediximus. Expositio huius sententie est i
li. q̄ d̄r arabice halmaeris: qd̄ latine interpre
tat̄ in altū ascendere. Et iō vulgariter d̄r scala
Adagumeth. Ibi inducit magumeth qui d̄ se
loquens dicit ridendas ac detestandas fatui
tates. Idia q̄ cū dormiret et i lecto iuxta vro
rem in Adecqua in arabia apparuit ei gabriel
angelus et dixit ei. Surge et veni post me. cūq;
surrexisset et venisset ad portā domus vidit q̄
gabriel tenebat p̄ habenas quandā bestiā cui
nomen erat Alborath q̄ erat grandior asino:
et habebat faciē hoīs: et crines de perlis: pect⁹
de smaraldo: caudā d̄ rubino: oculos clariorē
sole: pedes et yngulas ad modū camelē: Sellaz

preciosā de perlis et auro. Et erat illa bestia cir
cūdata angelis qui custodiebant eā. Et cū di
xisset angelus Adagumeth ascende et equita.
bestia stare nolebat. Cui dixit angelus. Albo
rath sta in pace: qz nunq; talis hō egtauit sup
te nec equitabit. Tunc bestia interrogauit. qd̄
est iste? et gabriel r̄ndit. Hic est magumeth dei
nuncius et propheta magnus. vt hec audiuit
bestia stetit et Adagumeth egtauit: et gabriel
tenuit sibi scandile siue stalfā. Secda fatuitas
q̄ alborath cōfestim ire cepit cito et suauiter: et
passus eius ita magni erāt q̄ inter vnū passū
et aliū erat tantū spatij q̄tūm possit hō lon
gi⁹ p̄p̄ijs oculis respicere a remot⁹. Tertia
fatuitas q̄ sic associatus ab angelo puenit ad
templū in hierl̄m: et inuenit oēs p̄phetas stā
tes ibi quos deus fecerat exire de sepulchris
vt honorarent ipsū Adagumeth: qui salutau
runt eū gaudentes et amplexantes. Quarta fa
tuitas q̄ exeuntes templū angelos ostendit ei
quandā scalā que durabat a terra vsq; ad p̄i
mū celū et erant gradus illius de lapidibus p̄
ciosis et angeli circūdabant eā. Tūc gabriel di
xit illi. Ascende magumeth: et ascendit: et gabriel
et alij angeli associabant eū. Tuncq; ascendisset
inuenit in via vnū angelū ita magnū q̄ tene
bat caput suū supra celū et pedes eius i abyssū
Et erat factus ad modū galli: cui deus ostēde
bat qñ erat orādū. nā veniebat ad eū qdā vox
de celo dicens. Tu creatura q̄ deo es obediens
lauda deum. Et mox ille angelus dicebat alta
voce. B̄ndicat̄ deus rex sc̄tissimus. quo dicto:
galli qui sunt in terra cantabant. Quinta fa
tuitas q̄ vidit quandā aliū angelū cuius me
dietas erat ignis et medietas nix: nec ignis de
struebat niuē: nec ecōtra. qui ēt laudabat deū
orans q̄ sic in eo cōiunxerat ignē et niuē sic cō
iungeret corda gentiū q̄ ipsi deo essent obediē
tes. Sexta fatuitas q̄ puenit ad celū lune qd̄
erat totū ferreū. Et cū pulsaret gabriel ad por
tā: venit qdā angel⁹ ita magn⁹ q̄ ip̄e hēbat in
longitudinē spatij itineris hoīs p̄ mille ānos
et tantū dē in latitudinē. Et portis ap̄tis ab isto
angelo Adagumeth intrauit. Septima fatui
tas q̄ cū intrasset ibi vidit angelos qui habe
bant facies hoīm et corpora ad modū vaccarū
et alas ad modū aquilarū. Et erant in numero
septuaginta milia capita. Et quodlibet ca
put septuaginta milia cornua. Et quodlibet
cornu septuaginta milia nodoz: et inter vnū
nodū et aliū erat spatij itineris hoīs p̄ q̄dra

ginta annos. Et in quolibet predictoz capitū
erant septuaginta milia facies. Et quolibet fa
cies habebat septuaginta milia ora. Et q̄libz
os septuaginta milia linguas: et quolibet ex il
lis linguis sciebat septuaginta milia loquelas
et laudabāt deū septuaginta milibus bonis in
die. Octava fatuitas q̄ puenit ad scdm celuz
q̄d erat eneu. inde ad tertiu q̄d erat argenteuz
postea ad quartū q̄d erat aureū. Et i hoc vidit
septuaginta milia angeloz: qui oēs habebant
facies aquilaz. Et quolibet ala habebat septu
aginta milia pennas. et q̄libet penna habebat
in longitudine septuaginta milia cubitorum
Mona fatuitas q̄ postea puenit ad quartum
celū q̄d erat totū de perla: et hic vidit vnū an
gelū qui totus erat de igne: et habebat septua
ginta milia brachia. Et in quolibet septuagi
ta milia manus. Et in qualibet manu septua
ginta milia digitos. Deinde venit ad sextū ce
lū q̄d erat de smaraldo. et ad septimū q̄d erat
de rubino. Et tandē ad octauū q̄d erat de to
pacion: et hic inuenit deū q̄ dixit q̄lit elegerat
eū et ordinauit ei leges et oia q̄ debebat facere.
Et tandē redijt p eandē viā vsq; ad finē scale
et equitauit Alborath et venit ad domū suā et
inuenit vxorē suā in lecto q̄ dormiebat: narra
uitq; ei oia q̄ gesta fuerāt. Ecce qualibz figmē
tis diabolicis vsus est magumeth: in quibus
nil pgruū: nil rectū: nil rōnabile: nil deniq; ve
risimile inuenit. Sed et fidei nre decora myste
ria honestissima et vera ac rōnabilia sunt. Mā
vt inqt Scotus in prologo primi libri senten
tiar. Quid rōnabilius q̄ deū sup oia diligere
et pxiū sicut seipsū. De deo at nil credimus
q̄d aliquā impfectōz iporat: imo qcqd de illo
dicimus attestat pfectōni diuine: sicut patet
de trinitate psonarū: de incarnatione verbi et
binōi. Q b q̄d Aug⁹ li. ij. d. ci. dei. ca. xxviii. ait.
Nihil turpe aut flagiciosū spectandū imitan
dūq; pponit: vbi veri dei aut pcepta mādant
aut miracula narrant: aut dona laudant: aut
bificia postulant. Quicqd igit magumeth fe
cit vt sua secta reciperet malicia et dolo cōple
uit. Mō sic apli d quib⁹ iā pdictū est: q̄ tpalia
bona oīno spnenda: vitia detestāda: sequēdas
virtutes: desiderandāq; futurā vitā suaserūt
¶ Vera est fides xpi et eo q̄ phili⁹ pfectiōe
tot hoies et mulieres mortē violentā forti aio
tulerunt.

Secunda rō q̄ probat q̄ vera sit fides xpi
et passionalis tolleratiōis. Pro ista qp

pe fide tot milia miliū vtriusq; sexus martiri
um pati vsq; ad mortē constantissime volue
runt. In quibus tria sunt consideranda.

Primū est numerositas.

Scdm bonitas.

Tertiū nouitas.

¶ Primū q̄d est considerandū in his qui pro
xpo martiriū passi sūt: dī numerositas. Mā si
pauci essent fortassis quis diceret illos fuisse
delusos: Sed quō illos numerare valēbimus
cū psecutio xpianoz facta fuerit p orbē a tot
imperatorib⁹ successiue. Mā vt inquit Aug⁹
li. xviii. de ci. dei. Quidā voluerūt decē fuisse
persecutiones ecclesie. Prima fuit Meronis:
Secda Domitiani. Tertia Traiani. Quarta
Antonini. Quinta Seueri. Sexta Maximini
Septima Decij. Octaua Valeriani. Mona
Aureliani. Decima Diocletiani et Maximiani.
Sub quibus innumerabiles viri et mulie
res p cōfessione fidei exquistissimis cruciati
bus afflicti: mortē forti aio tulerunt. Et vt re
fert Hiero⁹ in martilogio. Tpe diocletiani et
maximiani intra vnū mēse decē et octo milia
xpianoz martirio coronari sūt. Si igit in ore
duoz vel triū testiū stet oē verbū. vt dī Deu
terono. xix. ca. Et Matth. x. vij. ca. Et extra
de testibus ca. licet. Quāto magis standū erit
veracissimo testimonio scdōz martirū. Pro
pterea inqt Hiero⁹ in questionibus ad helbi
diā. Triumphus dei est passio martirū: p xpi
noie cruoris effusio et inter tormenta leticia.
Lū enī q̄s viderit tanta constantia stare mar
tyres atq; torqueri et in suis cruciatibus dele
ctatiorē noticie dei disseminat in gentibus
et subit tacita cogitatio q̄ nisi verū esset euan
gelii nūq; sanguine defenderet. ¶ Scdm q̄d
est cōsiderandū in his q̄ p xpo martiriū passi
sūt: dī bonitas. Mō enī crāt vitioz amatores
aut tpalium bonoz auidi: qñ vt apparet vitā
ppriā cōtēnebant. Ideo suspecti esse de men
dacio aut falsitate n pnt. Mā vt inquit Lactā
tius li. i. diuina. insti. Volūtas fingendi ac mē
tiendi eoz est q̄ opes appetūt: qui lucra deside
rant. que res procul a scis vitis fuit. Et vt ait
Hiero⁹ ad palmachiū. Si iocando passi sunt
credant iocando locuti. ¶ Tertiū q̄d est cōside
randū in his qui p xpo passi sūt: dī nouitas
Mā nō erant a teneris annis educati in fide
xpi: sed p maiori parte mlti ex eis nouiter ad
fidē cōuersi: letissimi ad martiriū cōclabant
Idoc at fieri nō potuissz absq; interiori auxilio

diuine gr̃e: et exterioribus signis: miraculis ac
reuelationibus. Que Cornelius tacitus nega
re nō audens q̃ gentilis erat: xpianos genus
maleficiū appellauit. Sed reuera oīa illa nō ma
leficio imo dei virtute fiebāt. Quisnā nō mi
ret Tiburtiū et Valerianū nobiles Romanos
in gentilitate nutritos a Cecilia virgine ad h
inductos fuisse vt mortē p̃ xpo subire nō formi
darēt. Quid de Romano dicem⁹ q̃ dū sp̃ ido
la coluisset: militiāq̃ exercuisset: a brō lauren
tio martyre baptizari poposcit. Dū enī iussu
Decij laurētij scō: p̃dib⁹ cedebat: is roman⁹
clamādo dixit. O laurētij video ante te iuuenē
pulcherrimū stantē et mēbra tua cū lintheo ex
tergentē: adiuro te ergo p̃ dñm nō me derelin
quas sed festina me baptizare. Solutus No
laurētius et in custodia reclusus hypoliti. Ro
manus afferens vrecū cū aqua ad pedes laurē
tij p̃cidit: et sacrū ab eo baptisma suscepit. Ad
vbi Decius cōperit: fustibus iussit eū cedi de
inde decollari. Hypolitus ipse insup̃ qui car
ceres custodiebat a brō laurentio cū oī sua fa
milīa baptismū suscepit. Qui postq̃ laurētij
cor p̃ sepeliuit: venit i domū suā: vt i ei⁹ legē
da narrat: et dant pacē suis et ancillis suis oēs
sacro altari qd̃ Iustinus p̃sbyter obtulerat
cōmunitauit. Post qd̃ apposita mēsa priusq̃
cibū sumerēt: venientes milites eū rapuerunt
et ad Cesarē adduxerūt. Cui Decius. Nunqd
tu magus effectus es q̃ corpus laurētij sepe
lit⁹? Cui hypolitus. Nec feci non quasi magus
sed vt xpianus. Lōtra quē tyrannus descendi
fecit eū fustibus cedi: et pectinibus laniari. Et
cū inter tormenta semp̃ xpm cōfiteret. Decius
oēm familiā eius adduci fecit: iussitq̃ concor
diā de xpo loquentē q̃ nutrit erat hypoliti tā
diu plūbaris cedi quousq̃ spm̃ emisit. Tandē
hypolitus cū oī familiā extra portā tiburtinā
adductus fuit: vbi in conspectu hypoliti oīm
capita amputata fuerūt. Hypoliti No pedes
ad colla indomitoꝝ equoꝝ ligati sunt: atq̃ sic
p̃ cardos et tribulos tādiu tractus est donec
spm̃ ethalauit. Eoꝝ at̃ corpora Iustinus p̃
sbyter rapuit et iuxta corpus sancti laurentij
sepeliuit. Si oīa hmōi vellem⁹ exprimere: lon
gissimis p̃fecto sermonibus foret vtendū. Sz
pauca hec q̃ commemorauim⁹ ideo dicta sūt: vt
appareat veritas fidei: quā illis tp̃ibus cōfite
ri nil aliud erat nisi dira supplicia et mortē ex
quirere. Et tñ vt prediximus innumerabiles
quodāmodo sunt inuenti: qui martyres torq̃

bant: relicto gentilitatis errore publica voce
xpianos se asserētes: ad mortē vltro tendebāt.
¶ Q̃ fides xpi vera esse probat ex eo q̃ deus
illā cōtinuis miraculis magnificat etiam tpi
bus gr̃is.

Capitulum. iij.
Tertia rō qua p̃bat q̃ vera sit fides xpi
dī diuinalis magnificationis. Magnifi
cata q̃ppe ē fides ista ab oīpotēti deo in opib⁹
miraculosis. Et antiqs dimissis: p̃feram⁹ ea q̃
quotidie oculis nr̃is p̃spicimus: que in trib⁹
generibus distingui possunt.

Primū dī odorationis.

Secūm scaturitionis.

Tertiū conditionis.

¶ Primū genus miraculoꝝ que quotidie
videmus dī odoratiōis. Nā qui baptismi la
uacro sunt regenerati odore quodā suauis ab
infidelibus distinguunt. Ipsi No infideles q̃
non sunt baptizati fetore quodā intollerabili
deturpan⁹. Testor deū et angelos eius: q̃ dū se
mel Brundusij pectoris dolorem incurrissem
Quidā medicus iudeus non vocatus ad me
venit: qui q̃primū intravit cellulā in qua ia
cebat in lectulo: fetore suolita turbauit stomā
chum meū vt viderer euomere velle oīa visce
ra et intestina: nec quiescere potui donec a me
licentiat⁹ discessit. Quid plura? Audiui ego
a q̃ plurimis et fidedignis. Sz in castello san
cti petri prope Rhodum quod milites sancti
ioannis hierosolymitani tuent⁹: sunt canes fe
rocissimi qui in die ligantur: in nocte No sol
nuntur et extra castellū liberi dimittuntur: hi
si xpianum aliquē inueniunt nullā ei molesti
am inferunt. Si No aliquē turcū aut sarrace
num reperiūt latratibus et moribus vsq̃ ad
mortē insequunt. Et odoratu quippe xpianos
ab alijs discernunt. Sed non est omittendū
quod experimur de sanctoꝝ reliquijs in qui
bus tanta est odoris fragrantia vt merito cō
fiteri cogamur ossa illa felicia sic a deo reser
uata: cū suis aiabus tandē glorificanda. ¶ Se
cundū genus miraculorum dī scaturitionis.
Vtriq̃ fm̃ nām fieri non possunt vt ex aridis
ossibus et inaiatis: liquor p̃fluat indefinenter
quod tñ fieri negare nō possumus. Nam et si
non oīm tñ multoꝝ scōꝝ et coꝝ: pora manna sca
turiūt. Sicut sc̃i Nicolai apud Barū. Sc̃i
Andree apud A malfiā. Sc̃i Albathei apud
Salernū. ¶ Tertiū genus miraculorum dicit̃
conditionis. Vnde est hec conditio in vero li
gno crucis vt in igne proiectū et si inflāmetur

nunq̃ tñ cōburat si ponat in aq̃ nō natet sed submergat nisi ex miraculo dei. De spina corone dñi adhuc a plerisq̃ accepi q̃ rodi in parascue floret. De colūna que est in scō petro in vbe maxima testimōia de visu referre possumus: q̃ ibi veratīa demone liberant. Auiunt quidē illā esse in qua dñi iesus predicabat in tēplo in hierl'm quiescere solebat. In Apulia, p̃pe pulgneratū est ecclesia in qua corp⁹ sc̃i viti regescit: in q̃ illi q̃ moru rabidoz canū timēt interire absq̃ vlla medicina liberant. In ciuitate Brūdisij reseruat adustū corpus sancti Theodori martyris cū veneratione ⁊ deuotione ppli. Tempore x̃o siccitatis cū p̃cessiōib⁹ ⁊ letanijs co: p̃ illud extrahit: sepiissime imo eodē die pluuia de celo descendit. Sunt ⁊ alia multa hñōi in religione ñra xp̃iana p̃opter q̃ merito dicere possumus. Q̃ nō est alia natiō tā grandis que habeat deos appropinquātes sibi sicut adest nobis deus ñr. Ig̃it letent fideles qui credūt in x̃pm: q̃ nō ambulant in tenebris: sed habebūt lumen vite: in p̃senti per gr̃az ⁊ in futuro p̃ gl̃iam sempiternā. Amen.

¶ Sermo quadragesimus primus de singulari electione sancti matthie qua ad apostolatū assumptus est.

Innumeratus est cū vndecim aplis. Scribunt hec verba Actū. i. ca. ⁊ in eplā hodiernae festiuitatis. Cupientes laudib⁹ b̃ri matthie insisteret: b̃ri est vt illius electionē qua ad aplatū fuit assūptus p̃scrutemur. De ipa quippe copiose loquit eplā presens: in q̃ multa pulchra ⁊ notabilia cōtinent. In oibus tñ q̃ ibi ponunt: matthie sanctitas eximīa demonstrat. Ipse enim aplatum obtinuit nō aliqua elatione cōmota: sed ab apostolis orantibus ⁊ deo reuelante vocatus. Idcirco ṽi ista omia deuotius meditari possumus tria mysteria de electione huius apli beatissimi proponimus contemplanda.

Primū d̃r causalitatis.

Secūm qualitatis.

Tertiū vtilitatis.

Qualiter p̃pter p̃ctm desperationis iudas dānatus fuit: ⁊ de granitate p̃cti desperationis Et cur apostoli locū iude voluerunt supplere.

Primū mysteriū p̃templandū de electiōe matthie d̃r causalitatis. Fuit nāq̃ talis

electionis cā vt numer⁹ duodenarius aploz impleret. Nā ex casu ⁊ p̃curaricatione iude vndecim tñ remanserant apli. S̃z vt ps ista meli⁹ intelligat: tria erūt hic dubia declarāda.

Primū quare iudas dānatus fuit.

Secūm ṽrū desperatio sit maximū p̃ctōx.

Tertiū cur apli numerū duodenariū voluerūt supplere.

¶ Pro primi dubij explanatione sciendū q̃ multa fuerunt granissima p̃ctā iude. Primū fuit p̃ctm ingratitudinis. Nā x̃ps fecit cū suū discipulū ⁊ aplm sibi q̃ familiarē: cui multaz benignitatē oīdit. Ipse x̃o illū impie p̃didit. Sed quedā hic orit̃ difficultas. An iudas fuit elect⁹ a x̃po. Nā Lucas ca. vi. ait. Vocauit s. x̃ps discipulos suos ⁊ elegit duodeci ex ipis quos ⁊ aplos noīauit. Et inter istos annumerat iudas. Joānis x̃o ca. xii. x̃pus dixit. B̃ri eritis si feceritis ea. nō de oibus vobis dico: ego scio quos elegerim. vbi videt̃ dicere q̃ nō elegisset iudā. Ad qd̃ dicendū q̃ iudas electus fuit ad aplatū fm̃ t̃ps. Et hoc d̃r Luce. vi. ca. vbi. s. sed nō fuit electus ad finalē gr̃am ⁊ gloriā. Et hoc exprimit̃ a x̃po sup̃ius Joānis. xii. ca. Si qs̃ x̃o vlteri⁹ quereretur. Cur x̃ps elegit iudā ad aplatū quē sciebat futurū p̃ditorem. R̃ndemus q̃ tūc erat idoneus. vñ sic non debuit intermittere creationē luciferi ⁊ alioz q̃ sciebat fore dānandos: ita nec assūptionē isti⁹ ad aplatū. In sup̃ x̃ps id facit vt nobis exēplū patientie daret: dū iudā tollerant ⁊ illi tanta beniuolentie signa oīdit. Secūm p̃ctm iude fuit auaricia. q̃ vt d̃r Joānis. xii. ca. Fur erat ⁊ loculos hñs. Fecerat ipsū x̃ps cōseruatorē elemosinaz q̃ sibi donabant. Ille x̃o furto surripiebat decimā partē vt quidā dicūt. Et iō. p̃ decima pte quā in vnguento amiserat p̃ triginta denarijs dñm vendidit. Tertiū p̃ctm iude fuit p̃ditio. q̃ x̃pm signo osculi tradidit. nā vt d̃r Matthei. xxvi. ca. dedit signū his q̃ x̃p̃z cape volebāt dicens. Quēcūq̃ osculatus fuerit ipse est tenere eū. Quartū p̃ctm iude fuit p̃sup̃tio q̃ p̃sū p̃sū osculari faciē illā in quā desiderāt angeli p̃spicere. Quintū p̃ctm iude fuit simulatio. dū dixit Ave Rabi. cū tñ illi mortē p̃curaret. Sextū p̃ctm fuit obduratō. q̃ nullo obsequio: nullis blandicijs: nullis cōminatiōibus voluit a suo malo p̃posito resistere. Septimū p̃ctm d̃r desperatio. q̃ abiēs laqueo se suspendit. Vno solo p̃fecta fuit dānatio iude. Si enī nō desperasset ⁊ p̃niam veram egisset

viiq; post tot cōmissa flagicia: p^o tot enormia
 mala: post tot nequanda facinora: dei fuisset
 miam cōsecutus. **S** inestimabilis pietas bñ-
 dicti dei: displicent illi qñq; pctā: sed sup oia
 desperationē abhorret. Et sumo hic despera-
 tionē quā cōcomita f impenitentia finalis: p
 bamus qd dicimus. nā Hiero^o ad Rusticum
 monachū inq. Nihil sic offendit deū sicut cor
 impenitēs. Solū desperatōis crimē est qd ve-
 niā cōsequi nō pōt. Et Leo papa de pe. di. iij.
 ca. inter oia. iudā sic alloquit. Sceleratior oib⁹
 o iuda t infelicio: exististi quē nō pnia reuoca-
 uit ad dñm: sed desperatio traxit ad laqueum.
Scdm dubiū fuit utrū desperatio sit mari-
 mū pctōz. Ad qd rñdet Tho. fa. sc. q. xx. q. pec-
 cata q opponunt virtutibus theologicis sunt
 fm suū genus alijs pctis grauiora. Lū enī vir-
 tutes theologicę habeant deū. p obiecto: pctā
 eis opposita important directe t principalit
 auersionē a deo. In quolibet aut pctō mortali
 principalis rō mali t grauitas est ex hoc q a-
 uertit a deo. Si enī esse posset cōuersio ad bo-
 nū cōmutabile sine auersione a deo: qñs est
 inordinata nō esset pctm mortale. Et iō illud
 qd primo t p se habet auersionē a deo est gra-
 uissimū inter pctā mortalia. Virtutibus aut
 theologicis opponunt infidelitas: odiū dei t
 desperatio. Inter q odiū t infidelitas si despe-
 rationi cōparent inuenient fm se quidē. i. fm
 rōnem. pprie speciei grauiora. Infidelitas. n.
 puenit ex hoc q: hō ipsā dei veritatē nō credit
 Q diū dei prouenit ex hoc q: volūtas hoīs ipi
 diuine bonitati pñat. Desperatio at ex hoc
 q: hō n sperat se bonitatē dei participare. Ex
 quo p q infidelitas t odiū sūt p deū fm q in
 se est. desperatio aut fm q eius bonū partici-
 pat a nobis. Dñ maius pctm est fm se loquen-
 do nō credere dei veritatē vel odire deū q nō
 sperare cōsequi grām t gloriā ab ipso. Sed si
 cōparet desperatio ad ista duo ex pte nra: sic
 desperatio est periculosior: q: p spem reuoca-
 mur a malis: t introducimur in bona. psequē
 dat: ideo sublata spe in effrenata hoīs labūt
 vitia t a bonis opibus retrahunt. Dñ glosa
 sup li. Numeroz ait. nihil est execrabilius de-
 speratione: quā qui hz t in generalibus hui⁹
 vite laboribus: t qd prius est in fidei certamine
 cōstantiā pñt. Et fido⁹ li. de sumo bono ait
 Desperare flagiciū aliqd mors aīe ē: sed de-
 sperare est descēdere in infernū. hec ille. Despe-
 cato itaq; desperationis. iudas obrutus t ab

aplatu cecidit t hereditate celesti priuatus. est
Tertiu dubiū fuit Cur cadente iuda volue-
 runt apli p electionē marthie numerū duode-
 cimarū cōplere. Ad qd rñdemus q: apli xpi de-
 bebant esse duodecim. ppter tria.

Primo. ppter electionem.

Scdo. ppter predicationem.

Tertio. ppter figurationem.

Primo ppter electionē. Nam xps elegerat
 duodecim vt predictū est: ergo cadente iuda
 numerus ille vacuus remanebat. Et sicut in
 natura nō datur vacuū: ita nec in ecclesiastica
 ierarchia siue in ecclesia triūphante siue mili-
 tante. Propterea cadēte lucifero t ceteris an-
 gelis eū sequentibus: successit loco eoz huma-
 na natura. Ideo Aug⁹ in Enchiridion ait. il-
 lud qd ponitur in. ij. Sententiaz. di. x. Super
 na hierlm mater nostra: ciuitas dei: nulla ciui-
 um suorum numerositate fraudabitur: aut ē
 vberiore fortasse copia regnabit. Neq; enī nu-
 merū immundorū spiritūū nouimus: in quo-
 rum locū succedentes filij catholice matris q
 sterilis apparebat in terris in ea pace de qua
 illi ceciderūt sine vllō tps termino permane-
 bunt. hec ille: Sic a simili in locū a xpo pcedi-
 natū a quo iudas ceciderat: aliquis alius erat
 reponendus. Scdo apli debuerūt esse duode-
 cim ppter predicationē. Nam ipsi predica-
 rierant fidem trinitatis in quattuor partes
 mūdi. i. orientē: occidentē: meridiē: t septētrio-
 nem. multiplicato aut ter in quattuor consti-
 tuit duodecim. fm etiā ptolemeū in. ij. qua-
 dripartiti. Duodecim sunt puincie principa-
 les mūdi: circa mediū habitationis: fm q sūt
 duodecim signa celi. Tertio apli debuerūt esse
 duodecim. ppter figurationē. nā numer⁹ iste
 in veteri testamento fuit multipliciter figura-
 tus. Prima figura fuit in duodecim ducib⁹.
 de quibus dixit deus abrahe. Sup⁹ hismael ex-
 audiui te. Ecce bñbicā ei t augebo. t multipli-
 cabo eū valde: duodecim duces generabit: t
 faciā illū in gentē magnā. Isti duces figura-
 rūt aplos q duxerūt nos ad deū. Scda figura
 fuit in duodecim patriarchis filiis iacob t pa-
 tribus toti⁹ ppli a iacob descendētis: quorū
 noia ponunt Genes. xlii. ca. Isti aplos duo-
 decim pñsignarūt: q: ipsi fuerūt pcepti filij
 dñi nri iesu xpi: t quodā speciali dilectionis
 munere: qui pñs vocari pñt totius ppli xpi-
 ni. Tertia figura fuit in duodecim fontibus
 aquaz. de quibus dñ Exodi. xv. ca. Venerunt

filij israel in belin: vbi erat duodecim fontes aquarū. Apli nāq; fontes fuerunt de quibus hausta fuit aqua sapie salutaris. Quarta figura fuit in duodecim vitulis oblatione in dedicatione altaris post cōpletū tabernaculū. de quibus scribit Numeri. vii. ca. Ibi figura fuerūt aploz qui obtulerūt dño co: pa in martyrio ad ecclesie catholice dedicationē. Quinta figura fuit in duodecim exploratoribus missis a moyse ad explorandū terrā pmissiois. sicut habet Numeri. xii. ca. Apli tāq; vere cōtemplatui et p cōtemplationē iuerūt primi ad priam celestem vt dicerent id qd ponit ad Philipenses iij. ca. Nra cōuersatio in celis est. Sexta figura fuit in duodecim viris q de mandato dñi tulerunt duodecim lapides d medio iordanis aluco: qñ iordanis cōuersus fuit retro: sum sic scribit Josue. iij. ca. Ibi presignarūt aplos q portarūt duodecim articulos i simbolo ab eis cōposito. Septima figura fuit i duodecim leucis in throno Salomonis de quibus fit mētio. iij. Regū. x. ca. Ibi aplos denotabant qb a deo dictum fuit Matthei. xix. ca. Sedebitis sup thronos duodecim iudicantes duodecim tribus israel. Octaua figura fuit in duodecim bob⁹ sustinētib⁹ mare encū vt ps. iij. regū. vij. ca. Apli quidē fuerūt pmi mistri baptismi qd p mare encū figurari pōt qb⁹ dixit xps Matthei ultimo ca. Euntes baptizate oēs gentes. Nonā figura fuit in duodecim iug⁹ bouū in quibus arabat heliseus. vt scribit. iij. Regū. xix. ca. Heliseus figurat xpm qui interpretat de⁹ meus saluator: q arat agrū suū. i. ecclesiā duodecim aplis quoz ēt aplica vitā suadet alios accipere p imitationem dicens Matthei. xi. ca. Tollite iugū meū sup vos. Decima figura fuit in duodecim pphctis q recte cōuenit aplis q fuerūt pphete noui testamenti. Numerus insup duodenarius celebratus fuit a Romanis q acceperūt a grecis legē duodecim tabularū sicut nos accepimus ab aplis legē duodecim articuloz fidei. Nā vt notat. ff. de origine iuris. l. ij. §. exactis. Romāi miserūt decē viros ad grecos p copia illarū legū habenda: q vocant leges duodecim tabularū. Igit a spū scō edocti apli moti fuerūt: vt videbimus ad electionem matthei: vt sic in eis esset numerus duodenarius perfectus.

Qualiter singularis fuit et scā electio matthei respectu eligentū: respectu modi eligēdi: respectu electi.

Capitulum. ij.

Secūdū mysteriū cōtemplādū de electōe Matthei dī qualitatis. In q videbim⁹ qualiter electio illa fuit debite iuste et sanctissime celebrata: triplici respectu.

Primo respectu eligentium.

Secōdo respectu modi eligēdi.

Tertio respectu electi.

Primo inq; fuit debite celebrata respectu eligentū. Electores eni fuerūt magne auctoritatis: q fuerūt apli qui sunt principes mūdi: ianitores ecclesie: et iudices seculi. Ad ipsos g nō ad alios spectabat talis electio: q ad hāc p ficiendā: cōsulte: vt apparbit cōueniūt. Nā vt inqt Bonauen. in suo. i. di. xi. Sicut qtuor fuerūt cōcilia principalia pmi: de quibus dī. xv. di. ca. Canones. ita qtuor fuerūt pcilia aploz in primitiua ecclesia. Primū fuit ad electionē matthei. Scdm ad electionē septē diaconoz Actū. vi. ca. Tertiū ad nō imponēda legalia gentibus. Actū. xv. ca. Quartū ad tollerāda legalia ad tpus. Actū. xv. ca. Scōdo electio illa fuit debite celebrata respectu modi eligēdi. Inchoata quidē fuit ab exhortatiōe salutifera: dñi petrus aploz princeps exurgens in medio: vbi erat turba hoim fere centū viginti dixit. Viri fref oportet implere scripturā: quā pdixit spūs scūs p os Dauid de Iuda: q fuit dux eoz. q cōprehenderūt iesū: q cōnumerat⁹ erat in nobis: et sortit⁹ est sortē misterij huius. Et accipit hic sortē p pte sm Nichola. de lira. Et hic quidē possedit agrū. i. possideri fecit de mercede iniquitatis. Quia triginta denarios quibus inq; venderat xpm in tēplo. pccit. Ex quib⁹ principes sacerdotū emerūt agrū p sepultura peregrinoz. vt habet Matthei. xxvij. ca. Alij at dicūt q iudas fuit ibi sepultus et sic possedit agrū illū. Sed vt dicit Nicho. de lira hoc n est verifile: q principes sacerdotū erāt intenti circa mortē xpi. pcurandā: pp qd n ita cito emerūt illū agrū. Nec ēt ager ille empt⁹: statim fuit p sepultura dispositus: et sic videt fuisse tps intermediū. Iudas at eadē die q. pccit argenteos videt se suspendisse: pp qd erpositio prima melior videt. Sequunt verba petri. Et suspensus. s. iudas: crepuit medius: et diffusa sunt oia viscera eius. Et notū factū est oibus habitantibus hierl'm. scōrme factū iude: ita vt appellaret ager ille lingua eoz Ageldemach. hoc est ager sanguinis. Sciendū hoc loco sm Nicho. de lira. qd ille due dictiones ageldemach: agrū sanguis: in latinū significā

tes: nō sunt, pprie bebraice: sed magis syriace
 Et in lingua hebraica et syriaca sunt valde pro-
 pinque, ut dicit Hiero⁹ in prologo galeato.
 Iudei autē notabiliter lraī magis utebant lin-
 gua syra et hebraica, vñ et libri eorū q sunt ex
 biblia: p magna parte scripti sūt in syro idio-
 mate lris tñ hebraicis: qd de facili pōt fieri: qz
 lre hic et ibi sunt eiusdē numeri et soni: differē-
 tes tñ in characteribus. Subdidit petrus. Scri-
 ptū est enī in libro psalmorū. fiat habitatio eo-
 rum deserta: et non sit qui inhabitet in ea. Et
 ep̄arum eius accipiat alter. Notandū qd ver-
 bū illud fiat habitatio eorū deserta. ponit ps.
 lxxviii. Et illud qd sequit. Ep̄arum eius accipi-
 at alter. scribit. cvlii. vterqz tñ psalmus intitu-
 lat a David tanqz ab auctore. Cōiunxit autē pe-
 trus istas duas auctoritates simul: qz loquun-
 tur de pena, p morte xp̄i inflata. p̄ima loquit
 de pena sacerdotū mortē xp̄i pcurantiz. In
 penā enī mortis xp̄i templū et ciuitas hierlm
 fuerūt destructa p Romanos et sacerdotes p-
 tim interfecti et partim captiuati. Et hoc ē qd
 predixit David. fiat cōmoratio. i. habitatio co-
 rum deserta. Si vñ loquit de pena iude p̄di-
 toris. Et hoc est qd dicit. Ep̄arum eius accipi-
 at alter. Conclufit itaqz petrus dicēs. oportet
 ergo ex his viris qui nobiscū sunt congregati
 oī tpe q̄ intrauit et exiuit inter nos dñs iesus
 incipiens a baptisinate iōānis vsqz in diem q̄
 assumptus est a nobis tēsem resurrectionis
 eius nobiscum fieri: vñum ex his. Et statue-
 runt. s. elegerūt duos: Ioseph qui vocabatur
 barsabas: qui cognominat⁹ est iustus. et Mat-
 thias: fm aliq̄s iste barsabas fuit ille qui cum
 paulo ad ap̄latum assumptus fuit. de quo fit
 mentio. Actū. xlii. ca. Sed Nichola⁹ de lira
 sup. i. ca. et. liii. ca. Actūz ap̄lox: asserit alium
 fuisse. Mā iste cognominat⁹ est barsabas. Ille
 vñ barnabas. Iste barsabas fuit filius alfei.
 et sic de galilea oriūdu. Ille vñ barnabas dī-
 cyrinus. i. de cypro natus. de quo mentionē
 facit Hiero⁹ in li. de viris illustribus. Conse-
 quēt aplī. psecuti sūt electionē Matthei euz
 orōne deuota. Mā orantes dixerunt. Tu dñe
 qui corda nosti oīm ostende quem elegeris ex
 his duobus: vñ accipe locū ministrerij huius
 et ap̄latus: de quo p̄uaricat⁹ est iudas: vt abi-
 ret in locū suū: et dederunt sortes eis. Quidaz
 dicūt vt Hiero⁹ et Bedda. q̄ hec sortes tales
 fuerūt q̄les ille quaz i lege veteri creberrim⁹
 vñus erat. de quibus scribit Prouerbio. xvi.

Sortes mittunt in sinum: sed a dño tempera-
 tur. Ex quo inquit Nicholaus de lira. Quod
 vñ sortibus est ex vario euentu seu dispositiōe
 alicuius rei sensibilis, pposite terminare ali-
 quod dubiū vel incertum. Sicut ex festiciis p-
 positis: p hoc q̄ aliquis accipit breuiorem vel
 longiorem: seu in proiectione tarillorum: p h
 q̄ aliquis proiecit plura vel pauca puncta: vel
 ex consimilibus aliquod dubiū inter homines
 determinatur. Et si hoc fiat ad alicuius rei di-
 uisionem inter homines vt per hoc determi-
 netur quis: quā partem accipiat vocatur fors
 diuisoria Si autem hoc fiat ad aliquid deter-
 minate agendum: vocatur fors consultoria.
 Si vñ fiat vt precognoscatur aliq̄ futuruz
 contingens vt inquit Tho. fa. sc. q. xcv. ar. lii.
 vocatur fors diuinatoria: vñ sorte diuisoria
 licitum est dñmōdo non ad sit ibi aliqua sup-
 stitio: puta inuocatio demonis vel expecta-
 tio euentus rei ab influentia planetarum et si-
 milia. Sortibus vñ consultorijs et diuinato-
 rijs maxime in electionibus p̄latorū ecclesie
 abstinendū est. vt scribit. xxvi. q. ij. ca. nō statim.
 ca. hi qui. ca. nō exemplo. Et de sortilegijs per
 totum. nec obstat qz in electione Matthei vñ
 sunt sortibus. Quia vt ait Bedda. p̄uul: gia
 paucorū cōmunē legē nō faciunt. Et apostoli
 in hoc moti fuerūt ex familiari confortio spūs
 sancti et sine aliqua superstitione. Tertio fa-
 cit illa electio debite celebrata respectu electi. q
 fuit Mattheus rectus: simplex: probus: mun-
 dus: iustus: innocens: impollutus. Cecidit enī
 fors sup illuz. Et factus est duodecimū ap̄ls
 impleuitqz numerū illū. Notandum hoc loco
 q̄ Dionysius qui fuit Pauli discipulus: vi-
 detur aliud sentire de sorte illa qz ceteri. Aut
 nanqz sic in libro Ecclesiastice ierarchie de di-
 uina sorte que super Mattheum cecidit. Alij
 quedam alia dixerunt non religiose sicut ar-
 bitroz. Addeqz aut intentionē et ipse dicā. Vide-
 tur enī mihi eloquia diuina sortē noiare the-
 articū quoddā donū. demonstrans illi thearti
 co choro: a diuina electione susceptum: hec ille
 In quibz verbis innuit q̄ illa fors nihil aliud
 fuit nisi quidam splendor et radius sup Mat-
 theum diuinitus emissus: per quem ipse osten-
 debatur in apostolum assumēdu. Sed re ve-
 ra esse pōt vtrūqz: et q̄ aplī vñ sunt sortibus
 ne a lege discreparent in quāsumus sacerdos
 sorte querebatur. Et q̄ radius emicuerit sup
 Mattheum. Qui apostolicam dignitatē cū

tanta deuotioe ac intentioe recta ex pte sui
q̄ ex pte aploz fuit affecutus. Q̄ q̄ misera-
bilis est ipum hoꝝ conductio. Q̄ q̄ descendit
ecclesie status. Q̄ q̄ lugenda xpiane religiois
iactura. qm̄ dignitates ecclesie q̄spe cōferū-
tur indignis: nihil vtiq̄ est qd̄ magis officiat
ecclesie dei: q̄ q̄ indigni assumunt plati ad re-
gimen aiaz. Sed de h̄ satis dictū est in sermo-
ne de ambitione in quadragesimali nro.

Qualiter b̄s Mattheus predicauit con-
stanter veritatē euangelicā sequentib⁹ signis
ob quā martyrij coronā accepit. Capitulum. iij.

Tertiu⁹ mysteriū contēplandū de electioe
Matthei dī vtilitatis. fuit nanq̄ electō
illa et assumptio vtilis ppter tria.

Primo ppter veritatis predicationem.

Secdo ppter miraculoꝝ opationem.

Tertio ppter martyrij tolleracionem.

Primo fuit vtilis assumptio Matthei ad
apostolatū pp veritatis euangelicē p̄dicatōez
Mā p̄dicauit euangeliū xpī in Macedonia et i
iudea de q̄ sic scribit in qdā legenda: q̄ treuer⁹
inuenit: Mattheus de tribu iuda et in ciuitate
berthele illustri p̄sapia oriūdu⁹ fuit. Qui lris
traditus oēm in breui legis et p̄phetaz sciam
apprehendit: lasciuia q̄ abhorrens pueriles an-
nos moꝝ maturitate vincebat. Informatus
q̄ aius eius ad virtutē. vt esset ad intelligētiā
habilis: ad miām facilis: in p̄sp̄eris nō elatus
in aduersis p̄stans: et in trepidis satagebat: vt
qd̄ sensu p̄ceperat ope cōpleret: et oris doctri-
nā manus opatōe mōstraret. Hic cū p iudeā
p̄dicaret et corā pontifice accusaret in multis.
Rēdit de obiectis: q̄ crimina dicitis nō opor-
tet me cūcta dicere: qm̄ xpianū cē n̄ ē criminis
sed gl̄ie. Cui pōtifer. Si tibi dan⁹ inducie vis
penitere. et ille. absit vt a veritate quā scmel i-
ueni p apostosiam digrediar. Constantissime
itaz xpī predicando magnificauit. Secdo
fuit assumptio vtilis pp miraculoꝝ opationē
multa nanq̄ miracula p illū opatus est deus.
Mā i macedonia quandā potionē toxicatā q̄
visu cūctos p̄iuabat quā sibi dederūt in noie
xpī bibūt et nullā lesione incurrit. Et cū illa po-
tio q̄ plures alios exceca⁹ ille singulis manū
imponens oēs in xpī noie illuminauit: multa
q̄ alia signa fecit ppter q̄ multi crediderūt in
xpī. Tertio fuit vtilis assumptio matthei
pp martyrij tolleracionē. Mā h̄ aliqui dicant
q̄ post multa bona opa in pace quieuit. tñ cre-
ditur q̄ martyrio fuerit coronatus: de quo et

diuersa narrant. Nam quidā asserūt eū fuisse
lapidibus obrutū. Alij fuisse crucifixū. Non-
nulli vō securi more romano percussū. P̄do-
tuit esse q̄ oia concurrerint et q̄ fuit cruci affi-
xus et cū non cito exstingueret q̄ fuerit lapida-
tus et ante q̄ spm̄ exhalaret q̄ fuerit securi p-
cussus. Huius corpus rome in ecclesia sancte
marie maioris sub lapide porfirico sepultum
esse perhibetur. Et ibidem caput eius populo
demonstratur. Quidam vō aiunt q̄ corpus
illud de iudea romā deinde treuerim fuit trās-
latum. anima vō cum angelis et sanctis gau-
det in celis vbi fruitur eterno bono. Ad quod
nos perducit ille Iesus filius dei qui cum pa-
tre et spiritu sancto viuit et regnat in secula se-
culorum. Amen.

Sermo quadragesimus secundus de gloria
beati Bartholomei apostoli que magna ostē-
ditur ex triplici eius excellentia.

Magna est gloria ei⁹

Scribunt hec verba psalmo. xx. Li-
cet ingentissima sit gloria sanctorū
quam habent in regno celorum: tñ
et illa qua in ecclesia militante illustrantur ad-
mirabilis est et copiosa. Vbiq̄ nanq̄ et quoti-
dianē nomen illorum sanctorū et venerabile p̄-
dicatur atq̄ de q̄ plurimis per anni circu-
lum festiuitas in ecclesia celebrat. Hodie vō
celebris memoria recolitur beati apostoli bar-
tholomei quem omnes fideles deuotissime ve-
nerantur. Hic vnus fuit ex duodecim aposto-
lis quem aiunt nonnulli ex nobilibus parenti-
bus ortum. s. rege indie et cum diutino deten-
tus errore idolorum fuisset tandem audita fa-
ma et sanctitate ac miraculis Iesu xpī in iude-
am abiit: vbi ad xpī conuersus perpetuo ei
adhesit et post susceptū spiritum sanctū euan-
gelium feruentissime predicauit. Ad merito igi-
tur in hoc sermone de ipsius gloria tractare
debemus: quam dixit magnā illuminatus p̄-
pheta propter triplicem eius excellentiam.

Prima dī idolatrie destructio.

Secda martyrij tolleratio.

Tertia corporis conseruatio.

Qualiter beatus bartholomeus predicans
in india idolatriā extinxit. Et de idolatrie dis-
finitione originatione et graui offensione.

Prima excellentia b̄i bartholomei ostē-
dēt magnitudinē glorie ei⁹ dī idolatrie

destructio. Nam in india idola destruxit et po-
pulos ad xpm conuertit. Accessit quidem ibi ad
templum in quo erat idolum nomine ashtaroth in quo
quidam demon habitabat qui se languentes cu-
rare dicebat. Sed cum templum languentibus ple-
num esset. Et nullum ab idolo risum habere possent ad
aliam civitatem praeerunt: ubi aliud idolum nomine be-
rith colebatur. Et interrogantibus cur sibi ashta-
roth risum non daret. Respondit berith. Deus vero
cathenis igneis constrictus nec respirare nec
loqui audet ab illa hora qua apostolus dei bartho-
lomaeus india intravit. Dicunt illi quis est iste
bartholomaeus. Et demon respondit. Amicus est
dei omnipotentis. Et ideo venit in istam provinciam: ut
omnes deos indie euacuet. At illi. Dic nobis signa
eius ut eum invenire possimus. Quibus demon
ait. Capilli eius nigri et crispi. Larum eius can-
dida: oculi grandes: nares equales et directae: bar-
ba plura habens paucos canos: statura equis: in-
dutus pallio albo quod per singulos angulos gemas
habeat purpureas. Viginti sex anni sunt ex quibus vestes
et sandalia eius nec veterascunt nec sordidant.
Et cunctis flexis genibus per diem orat et cunctis
per noctem. Angeli cum eo ambulant qui nunquam eum
fatigari nec esurire permittunt. Semper eodem vul-
tu et aetio letus ac hilaris perseverat. Dia praenun-
ciat: omnia novit: omnium gentium linguas intelligit. Et
quod vobiscum loquor ipse ista novit: et quoniam queritis
eum si vult ostendit se vobis si autem non vult non po-
teritis invenire. Rogo autem vos: ut cum eum in-
venieritis rogare eum ne huc veniat ne angeli sui
hoc mihi faciant quod socio meo iam fecerunt.
Cum ergo per duos dies sollicite querescentes cum
minime invenissent quadam die quidam demoni
acus exclamavit dicens. Apostole dei bartho-
lomaei: Incendunt me omnes tui. Qui apostolus
obmutescit et exiit ab eo: et statim liberatus est.
Quod audiens rex regionis illius polemius cum
haberet filiam lunaticam misit ad apostolum rogans
ut ad se veniret et filiam suam sanaret. Ad quam cum
apostolus venisset et eam cathenis ligatam videret
quod accedentes ad illam moribus lacerabat: iussit
eam solui. Et cum ministri ad eam accedere non
auderent dixit. Ego demonium qui in ea erat ista
ligatum teneo et vos timeatis. Et statim soluta et
liberata est. Tunc rex camelos auro et argento
et lapidibus preciosis oneravit et apostolum inquiri
faciens eum nullatenus invenire potuit. Adha-
ne autem sequenti apparet apostolus cum
solo rege in cubiculo dixit ei. ut quid me cum
argento et auro tota die quesisti. Ista munera

sunt necessaria his qui terrena requirunt. Ego
nihil terrenum nihil carnale desidero. Tunc san-
ctus bartholomaeus cepit cum multis de myste-
rio nostrae redemptionis docere ostendens in-
ter cetera christum vicisse diabolum per mirabilem
congruentiam: potentiam: iusticiam: et sapien-
tiam: congruum enim fuit ut qui filium virgi-
nis. id est adam factum de terra dum adhuc esset
virgo vicerat a filio virginis vinceretur. Po-
tenter quoque ipsum vicit cum de sua dominacione pote-
ter eiecit: quam diabolus pro deiectione primi
homois usurpavit. Et sicut alicuius victor tyran-
ni comites suos mittit ut eius titulos vici-
erigant et tyranni deiciant. Sic christus victor nu-
cios ubique mittit ut diaboli cultum euacuent
et christi statuunt. Iuste quoque diabolum vicit quia
iustum est ut qui comedentem hominem vincens
detinebat: ieiunante homine victum hominem am-
plius non teneret. Sapienter autem illum supera-
vit dum ars diaboli deluditur arte christi. nam dum
christus in deserto ieiunavit anhelabat diabolus
illum agnoscere si deus esset et ex hoc cogitabat
quod si non esuriret post quadraginta dies deus
erat. Si vero esuriret quod homo esset et tunc ipsum
ut primum hominem per cibum devinceret. Sed
cognosci deus non potuit quia esuriit nec
vinci quia eius tentationi non cessit. Cum ergo
eodem sacramenta fidei predicasset dixit regi
quod si baptizari vellet deum suum cathenis li-
gatum sibi ostenderet. Sequenti ergo die lu-
xa regis palatium dum pontifices idolo sa-
crificaret cepit clamare demon ac dicere. Les-
sate miseri sacrificare nobis ne peiora me pa-
ciamini qui cathenis igneis ab angelis iesu
christi ligatus sum. Statimque omnes miserunt
funes ut simulachrum euerterent sed non po-
tuerunt. apostolus autem demoni precepit ut inde
exiens idolum ipsum comminueret: qui statim
exiens omnia idola templi per seipsum confregit.
Deinde fusa oratione ab apostolo omnes infirmi
sanati sunt. Apostolus autem templum deo de-
dicavit et demonem in desertum abire prece-
pit. Tunc angelus domini ibidem apparuit et tem-
plum circumvolans in quattuor angulis signum
crucis digito suo sculpsit dicens: hec dicit dominus.
Sicut vos omnes ab infirmitate vestra munda-
ni. Ita et templum hoc ab omni sordis munda-
bitur et habitator eius quem apostolus in
desertum locum abire precepit prius vobis
ostendam quem videntes ne timeatis. Sed
quale signum in lapidibus his sculpsi tale in

v. is frontibus impalmatis. Tūc offendit eis
ethiopē nigriorē fuliginē facie acuta: barba p
lita: crinibus vsq; ad pedes protensis: oculis
igneis vt ferrū ignitū scintilla emittentibus
flāmas sulfureas ex oculis ⁊ ore spirantē ca
pitis igneis vinctū retro manibus. Et dixit
ei angelus: qm iussione apli audisti ⁊ de tēplo
oīa idola cōfregisti solū te vt vadas in tales
locū vbi nullus hō morat ⁊ ibidez sis vsq; ad
diē iudicij. Ille āt solutus cū magno strepitu
⁊ vlulatu disparuit. Angelus āt dñi in celum
cunctis videntibus euolauit. tūc rex cū vxore
⁊ filiis oīq; p̃p̃lo baptizat⁹ est ⁊ relicto regno
ap̃li discipulus est effectus. Sed vt predicta
clarius intelligant ⁊ ne credant falsa esse atq;
p̃ficta: tria i hac pte d̃ idolatria sūt declarāda
Primū qd est idolatria.

Scdm vñ ortū habuit.

Tertiū vtrū sit grauissimū pctōz.

Ad primū dicim⁹ h̃z sniaz Iſidorū. viij. ethi.
⁊ scrĩ Tho. fa. q. xciiij. Qd idolatria ē cult⁹ q
soli deo debet exhiberi creaturę. Nā idolatria
idoloz seruit⁹ siue cultura interpretat. latia. n.
grece latine seruitus d̃r q̃ q̃tū ad verā religio
nē attinet nō nisi vñ ⁊ soli deo debet: hāc sic
impia supbia siue hoīm siue demonū sibi exbi
beri iubet vel cupit. Ita pia hūilitas vel hoīm
vel angeloz scōz sibi oblata recusat: ⁊ cui de
bet ostendit: sic paul⁹ ⁊ barnabas fecerūt de qb⁹
scribit Actū. xl. ca. Qd cū listr⁹ pp miracula q̃
fiebāt vellēt ip̃is p̃p̃li diuinū honorē tribuere
⁊ dare thura: dicētes dii filies facti hoīb⁹ de
scenderūt ad nos. Et vocabāt barnabā iouez
paulū Xo mercuriū: qz ip̃e erat dux verbi. Illi
cōfessis tunicis suis exilicrūt in turbas clamā
tes ⁊ dicētes: viri qd h̃ facitis: ⁊ nos mortales
sum⁹ filies vobis hoies. Igit̃ idolatria d̃r a la
tria ⁊ idolo. Idolū āt est simulacrū: qd hūana
effigie factū ⁊ cōsecratū est: iuxta vocabuli in
terpretatōz. Idos enī grece formā sonat: ⁊ ab
eo p̃ diminutōz: idolū deductuz qd apud nos
formulā facit. Igit̃ oīs forma vel formula ido
lū se dici exposcit. Quidā Xo impite dicunt
idolū ex dolo sūp̃fisse nomē eo qd diabol⁹ crea
ture cultū diuini nois inuerit. Dicunt insup
idola filāra. Nā filāra a similitudine nūcupāt
eo qd manu artificis ex lapide aliaue mā coruz
vultus imitant qz honorē fūgunť filāra d̃r
cta: vel p̃ eo qd sūt filia vl̃ p̃ eo qd simulata at
qz cōficta. Simulacra prim⁹ ex luto fecit his
mabel h̃z hebreos. fm Xo gentiles p̃im⁹ fuit

p̃metheus. Breui Xo referat qd fuit cetrops
fuit āt p̃methe⁹ ipe Jacob ff athlantis astro
logi de quib⁹ multa loq̃ Aug⁹ li. xvij. de ci.
dei. ca. viij. Adic p̃methe⁹ primus dictus ē fe
cisse hoies: tū qz de rudibus fecit doctos: tā qz
legit fecisse hoīm imagines q̃s arte quadā de
ambulare faciebat. Cetrops Xo fuit ille qui
metu plagaz egypti vt dicit mgr̃ in historia
scholastica: fugit in greciā ⁊ cōdidit athenas:
⁊ primus bouē imolauit ioui. C Scdm qd de
clarādū: vñ ortū habuit idolatria: ⁊ ad hoc as
signari solent tres originales cause.

Prima d̃r inordinata affectio.

Scda naturalis delectatio.

Tertia negligens cōsideratio.

Prima cā fuit inordinata affectio quā t̃git
Lactantius li. i. diuinaz insti. ⁊ Iſido. vbi sup̃
Nā fuerūt quidā vbi cōditores aut viri for
tes: quib⁹ mortuis hoies qui eos dilexerūt si
mulacra finxerūt: vt haberent aliqd ex imagi
nis cōtemplatione solatiū. Et vt recitat mgr̃
in historia scholastica a Mino orta sunt idola
mō qui sequit. Adortuo liquidē belo p̃fictū
in solatiū doloris fieri fecit imaginē p̃ris sui:
cui multā exhibebat reuerentiā: hinc hoies re
gionis vt ei adularent ⁊ nonnulli timore ducti
diuinos honores imagini exhibere ceperunt:
huius exēplo plures charis suis mortuis ima
gines dedicare ceperunt. Et sicut ab idolo beli
cetera traxerunt originē: sic ab eius noie: noīa
generaliter acceperūt. Sicut enī belus dictus
est ab assirijs: sic ⁊ alie nationes fm idiomata
⁊ linguaz varietates: alie bel: alie baal: alie ba
alim: alie belfegor: alie belcebuch: eorum idola
vocaerūt. Diophantus Xo lacedemonū au
cto: libros scripsit antiquitatū. xliij. In quib⁹
ait. Sirosanē egyptiū familia substantia locu
pletē: filiū genuisse quē velud enormis substā
tie successorē: ineffabili vltra q̃ paternitas ex
igebat affectu diligebat: is dū aduersa fortuna
in cursibus rapet p̃fem insupabili affecit
merore. Qui filij simulacrū in suis edibus in
stituit: vniuersa Xo familia in dñi adulatione
aut coronas plectere aut flores iferre aut odo
ramenta simulacro succendere cōsuevit. Nō
nulli ēt seruoꝝ culpabiles dñi furia cuitantes
ad simulacrū pfugi veniā merebant: hec ⁊ hu
iusmodi facta sūt p̃ diluniū. Nā vt ait Tho:
vbi. s. arti. iij. in r̃issione ad scdm articulū. In
prima etate non fuit idolatria pp recentem
memoriā creationis mūdi ex q̃ adhuc vigeat

45
 cognitio vnus dei in mente hoim. In. vi. etia
 etate idolatria est excusa: p virtutē z doctrinā
 xpi qui de diabolo triumphauit. Scda cā ori
 ginalis vñ oia habuit idolatria fuit nālī de
 lectatio. hō enī nālīter de representatione de
 lectat: iō hoies rudes a principio vidētes p di
 ligentiā artificū imagines hoim fieri diuini
 tatis cultū eis ipenderēt. Quidā insup p quā
 dā nefariā artē imagines quasdā cōstituebāt
 q virtute demonū aliq̄s certos effect⁹ hēbant
 vñ putabāt i tps imaginibus esse aliqd diui
 nitatis z p pns diuinū cultū illis exhibebant.
 Et hec fuit opinio hermetis termegisti. vt
 Aug⁹ dicit in. viij. de ci. dei. Tertia cā origina
 lis vñ orta est idolatria dī dei inconsideratio
 Negligentia qdē hoies ad p̄siderādā excellē
 tiā dei veri: qbusdā creaturis pp aliquā excel
 lentē virtutē diuinitatis cultū exhibuerūt. sic
 dixim⁹ in sermōe de simplicitate dei z i sermo
 ne de aia. vñ Lactanti⁹ li. i. diuina. insti. ait. il
 los q̄s deus impiti z insipientes tāq̄ deos z
 nūcupant⁹ z adorāt: nemo est cā inconsideratus
 q nō intelligat fuisse mortales. Quō g ingt ali
 qs dī crediti sunt nimirū q: reges maximi ac
 potentissimi fuerūt: ob merita suarū virtutū
 aut munex aut artū repertarū: cū chari fuis
 sent his qbus imperauerāt in memoriā sunt
 cōsecrati: qd si q̄s dubitet res eorū gestas z fa
 cta p̄sideret q̄ vnuerſa tā poete. q̄ historici ve
 teres. p̄diderūt. hec ille. Lū g singulis dijs sta
 tue dedicant⁹: demones hoibus errantibus
 colendos se exhibuerūt in idolis dando rīsa z
 aliq̄ que videbant hoibus mirabilia faciendo
 Tertiū qd erat declarādū vtz idolatria sit
 grauissimū pctō. Et ad hoc rīdet p glo. sup
 xv. ca. Leuitici q̄ ait. Dē pctm̄ imundicia ē aie
 Sed idolatria maxia. Aduertēdū tñ fm Tho.
 q̄ grauitas alicuius pcti pōt attendi duplici
 vno mō ex pte ipsi⁹ pcti: z sic pctm̄ idolatrie
 est grauissimū. Sicut enī in terrena republica
 grauissimū esse videt q̄ aliquis honorē regiū
 alteri impendat q̄ vero regi: q̄ q̄tum in se ē
 totū reipublice pturbat ordinē: ita in pctis q̄
 p̄ deum cōmittunt⁹: que tñ sunt maxia: gra
 uissimū esse videt q̄ aliquis honorē diuinū
 creature impendat: q̄ quantū in se est facit ali
 um deum in mundo minuens principatū di
 uinū. Si vñ obijceret q̄ pessimū optimo op
 ponit vt dī. viij. Ethī. Sed cultus interior q̄
 cōsistit in fide spe z charitate est melior: q̄ cul
 tus exterior. ergo infidelitas desp̄atio z odiū

dei que opponunt cultui interiori sūt grauio
 ra pctā q̄ idolatria q̄ opponit cultui exteriori.
 Rīdere possum⁹ fm Tho. q̄ idolatria p̄
 supponit interiorē infidelitatē z adijcit exte
 rius indebitū cultū. Si vñ sit exterior tñ ido
 latria absq̄ interiori infidelitate addit culpa
 falsitatis. Scdo pōt attendi grauitas pcti ex
 parte peccantis: sicut grauius est pctm̄ eius q̄
 peccat scienter q̄ qui peccat ignoranter: z fm
 hoc grauius peccant heretici q̄ scienter corrū
 punt fidē quā acceperūt q̄ idolatre ignorant
 peccantes. Et s̄līr ēt aliqua alia pctā p̄nt esse
 maiora pp maiorē contēptū peccantis. Lōtra
 pctm̄ igitur idolatrie predicauit efficacissime
 btus bartholomeus qd in prouincia indie vt
 predictū est virtuose deleuit.

Qualiter in albano maioris armenie btus
 bartholomeus passus est martyriū de cuius
 passione varia est opinio q̄ tñ facile cōcordat.

Capitulum. ij.
 Scda excellentia bti bartholomei ostē
 dens magnitudinē glorie illius dī mar
 tyrii tolleratio. Transiuit quippe ex hoc mun
 do glorioso martyrio coronatus. Mā postq̄
 rex polemi⁹ sacru baptisma suscepit vt ponit
 in legenda oēs temploꝝ pontifices congrega
 ti ad astragē regē fratres eius cōuenerūt. Et d
 deoꝝ suoz amissionē z templi subuersionē: z
 regis p artē magicā deceptionē p aplm̄ sunt
 cōquesti. astrages ergo rex indignatus mille
 viros armatos ad capiendū aplm̄ destinauit
 qui cū adductus fuisset corā eo dixit ei rex. Tu
 ne es ille q̄ euertisti frēm meū. Qui aplm̄. ego
 illū nō euerti: sed pueri. cui rex. sicut tu fecisti
 frēm meū deū suū relinquere z tuo credere: sic
 z ego te faciā deū tuū relinquere z meo sacri
 care. cui aplm̄. Ego deū quē colebat fr̄ tuus
 ligauī z ligatū ondi: z vt simulacrū frangeret
 coegi: si sic poteris facere deo meo poteris me
 ad simulacrū adorandū. puocare: sin aut deos
 tuos cōminuā z tu crede deo meo: hec illo di
 cente nunciat regi: q̄ deus suus baldach ceci
 disse z cōminutus fuisset: qd rex audiens pur
 purā qua indutus erat scidit. Et apostolum
 fustibus cedi iussit atq̄ interfici. de genere at
 passionis huius apostoli triplex extat opinio
 Prima eorum qui dicunt q̄ fuit crucifixus.
 Scda eorum qui asserunt q̄ fuit excoriat⁹.
 Tertia alioꝝ qui tenēt q̄ fuit capite truncat⁹
 De prima opinione loquitur sic beatus do
 rotheus. bartholomeus indig predicauit qui

euangelii fm mattheu in pp:sa eoz lingua eis tradidit. Dormiuit in albano ciuitate magne armenie crucifixus deorsu habens caput. De scda z tertia opinione ita scripsit Theodorus abbas z doctor: precipuus ap:lus dei Bartholomeus primu in licaonia predicauit postmodu in india ad vltimu in albano vrbis. s. maioris armenie. Vbi primo exco:riatus. Tandem capite plexus ibide sepultus est. Sed cōtrarietas ista facile solui pōt: vt dicat q: primo crucifixus fuit deinde ante qz in cruce moreret: depositus: exco:riatus fuit. Et postremo capite trūcatu: cuius corpus xpiani tulerūt z honorifice sepelicerūt. Rex at Astrages z temploꝝ pontifices a demonibus arrepti mortui sunt. Rex No polemius in epm ordinat z viginti annis officiu episcopatus laudabiliter implēs plenus virtutibus in pace quieuit. Sed mirari forte quis possit quō bartholomeus in albano maioris armenie sit passus: cū in india predicando idoloꝝ cultu enacuauerit. Ad qd rñ: deo: q: verisimile est q: rex astrages armenie regno presidebat. Nā vt ait Jfido. xiiij. Etb. li. armenia sita est inter tauru z caucasu a capadocia vsqz ad caspiu mare. protensa hñe a septentrione Lerannos montes ex cuius collibz Tigris fluuius nascit z in cuius montibus archa post diluuiū sedisse perhibet: hec est terra ararach in qua fugerūt filij Senacherib: qñ ipsū in templo dei sui orantē interfecerūt. vt scribit. iij. Regū. xix. ca. Ex quibus colligim⁹ q: armenia in die sit cōtigua: ad qua rex astrages deduci fecit aplin bartholomeum.

T Qualiter corpus apli conseruati est mirabiliter qñ plectu in mari deuenit ad insula lipparitanā. Et inde collectis ossibus que a sarcenia fuerūt dispersa: delatu fuit beneuentu vbi deuotione singularissima venerat.

Capitulum. iij.

Tertia excellentia bti bartholomei gliaz eius manifestans dñi corporis conseruatio: placuit quide altissimo deo corp⁹ apli sui mirabiliter conseruare ossiū qz eius curā gere re specialē. Et hoc tripliciter.

Primo in protectione.

Secdo in dispersione.

Tertio in veneratione.

Primo deus mirabiliter cōseruauit corp⁹ apli in ptectione: dñi eni pagani viderent pp signoz frequentia corpus eius plurimū venerari: indignati loculo plūbeo impositū in mare

precipitauerūt. Et de Bira scripsit btus Theodorus supradictus: mota est cū impetu de regionibus armenie archa cū quattuor alioꝝ martyru archis q silr dñ signa oparent cū ea fuerant in mare piete: z p tātū spatiū maris quattuor his precedentibus z tanqz ministris obsequiū quodāmodo aplo facientibus: venerunt in partes sicilie in insula q lipparis nuncupat: sic epo hostiensis qui tunc pns erat reuelatu fuit: venit ad paupculā thesaurus ditissimus: venit ad ignobile preciosissima margarita: venit ad mestam splendidissimū luminare. Alijs ergo quattuor ad diuersas terras cunctibus scdm aplum in dicta insula reliquerunt. Et eni predictos quattuor martyres aplos re tro: sū reliquens vnū. s. papinu in ciuitate sicilie milas: Aliu No lucianū noie messinā transf misit: reliquos No duos i calabriā direxit: gregoriū quide in ciuitate colūpnā: achaciū at in ciuitate q chale vocat. Qui vsqz hodie suffragiis suis splendent. Suscepit est ergo btus ap:lus cū multis hymnis laudibus z luminaribus z templū sibi magnifice fabricat. Secundo deus mirabiliter cōseruauit corp⁹ apli in dispersione. āno quippe dñi. cccxxi. Sarcenia sicilia inuadentes lipparitanā insula vbi corp⁹ sc̃i bartholomei quiescebat vastauerūt ac eius sepulchru confringentes ossa ipsi⁹ disperferūt. Illis at postea inde recedentibus apparuit ap:lus cui dñ monacho dicens. Surge collige ossa mea q dispersa sunt. Qui ille. q rōc ossa tua colligere aut aliquē honore tibi exhibere debemus cū nos deleri permiseris nec auxiliū nobis impenderis. Qui ille: p multū tps meritis meis dñs huic pplo pepcit. Sed eozū pectis nimis inualefcentibus z vsqz ad celum clamantibus iam pro eis nō potui veniā obtinere. Sed cū monach⁹ diceret: quō inter tot alioꝝ ossa sua quoqz inueniri possent ait: nocte ad ea colligenda ibis. Et ea q vt ignē splēdētia videris. ptinus hec leuabis: q oia vt dixerat inueniēs: apli ossa leuauit. Et sup quantā nāc conscendens beneuentū ea transfulit.

Tertio deus conseruat mirabiliter corpus bartholomei in veneratione. Vult equidē illud a fidelib⁹ deuotissime venerari: nā lz singulis diebus anni ecclesia in qua ossa illa felicia sūt reposita a fidelibus frequentē. veruntū in festo ipsius sc̃i innumerabilis si dici pōt xpianoz multitudo ad eandē confugit: vbi et epi oēs suffraganei abbates z alij ad laudandum

deū in suo sancto pueniunt. Baude **O** bñuen-
tana ciuitas: ditata tāto munere ad deū pces
tuas pñdenter effunde: sperans indubitanter
Bartholomei meritis ipetrare qđ peris: non
ab re disponit sapientia dei: vt ex lipparitana
insula sacru hoc pignus ad te deferret. Igitur
Bartholomei pñditiū indefinenter iploia: vt
p intercessionē illi liberet te de⁹ ab omni ma-
lo z in sua gratia pseruet.

Sermo quadragesimustertius de victoria
quā habuerūt sancti apli Simon z Judas in
qua ostenditur virtus dei que erat in illis.

Ortes facti sunt

In bello. Doctoris gentiū verba sūt
ista ad hebreos. xj. ca. Si absq; vlla
pñdicatione predicassent apli fidē xpī
facile fuisset pñuadere gentib⁹ vt in illū crede-
rent. Sz pñecto vbiq; durissimā resistētiā inue-
nerūt. Ob quā opus fuit illos nō nisi forti aīo
docere euangelicā virtutem. Ommissis aut alijs
Simone z Judā inspiciam⁹ q pñarū populoa
ab idolatrie supstitione reuocarūt. Ipi nanq;
multa viriliter egerūt ad expugnādas verita-
tis inimicoa. Quos tñ coopante deo potentis-
sime debellarūt: verūtū vt ista facilius capiat
in pñti sermone de victoria scōp⁹ Simonis z
Jude differem⁹. Fuerūt quippe victores z for-
tes in bello: ita vt aduersarij turpissime cōfusi
deficerēt: hī aut tripliciter distingui possunt.

Primi fuerunt diaboli.

Secundi magi.

Tertij idolorum pontifices.

Qualiter Simon z Judas deuicerunt dia-
bolos. Et vtrū demones habcant sciētiā futu-
rorū ptingētiū. Et quō habēt pphetas falsos
atq; qualiter veritatē fatentur: quam odiunt.

Primo aduersarij Simonis z Jude quos
deuicerūt fuerūt diaboli: dū enī in pñdez
applicuissent. Baradach dur regis babilonie
cōtra indos ad preliū pñectur⁹: nullum a dijs
suis potuit habere rñsum pñctes aut ad fanū
prime ciuitatis rñsum ibidē habuerūt. Sz pp
aplos q venerunt dii rñdere nō possent. Tunc
dur eos ingri fecit. Et inuentos q nā cēt vel
p qua re venissent ingruuit. Qui rñderunt. Si
genus qñs hebrei sum⁹. Si cōditionē seruos
vñsū xpī nos cē fatemur. Si cām: salutis vñe cā
huc venim⁹: gbus dur rñdit. Lū felix reuersus
fucro audiā vos. Lū apli: mō magi pgruū est

recognoscere illū cui⁹ ope possit vicere: vel cer-
te rebelles placatissimos inuocare. Quib⁹ dur
dijs nñs potentiores vos video: finē belli vo-
bis rogo predicite. Lū apli: vt deos tuos mē-
daces cē cognoscas iubem⁹ illis ad qñta dare
rñsa: ut dū dixerit q ignorāt pñem⁹ eos p oīa
cē mētitos. Tūc fantastici: grāde bellū dixerūt
futura z multū pplūm hīc idē ruitur. Tūc apo-
stoli ridere ceperūt: dixit eis dur: me timor iua-
fit z vos ridetis. Lū apli: noli timere: qā par
huc nobiscū irauit. Et cras hora dici tertia le-
gati indo⁹ ad te veniēt: z tue se pñti cū pace
subijciēt. Tūc pontifices risuz leuauerūt: z du-
ci dixerūt. Ad hī isti secuz te redere volūt: vt
dū icaut⁹ fueris ab aduersarijs occuper⁹. Lū
apli: nō dixim⁹ tibi expecta vñū mēlez sz vñū
diē z cras i pace victor eris. Tūc dur vtrūq;
q custodiri fecit: vt ex rei exitu veraces bene-
rarent z mēdaces p crimie punirent. Lū q in
crastinū qđ apli pñdixerāt euenisset z dur poti-
fices intēdere vellent. phibuerūt apli ne hī fieret
cū ipi nō irruētēs occidere: sz mortuos viuifi-
care missi cēt: itaq; demonū fallacia ab apli
vera narratib⁹ fuit detecta. Tñ vt ps ista cla-
rior: fiat tria hī loco erūt dubia dispntāda.
Primo vtrū i demonib⁹ sit pñcognitō futuri op⁹.
Secūdo vtrū a demonib⁹ cē possit aliq; pñbetia.
Tertio vtrū demones per se vel per alios pos-
sint veritatē fateri.

Pro pñmi dubij explanatiōe aduertēdū q
qđaz incōsiderate dixerūt demones oīa futu-
ra pñcire. Et hī pñdūt pñbare. Primo pñmi
le: q astronomi z mathematici p cursuz astro-
rum pñcognoscūt z dicūt multa futura: z vide-
mus q in multis vera dicūt: sz maior ē intelli-
gētia z cognitio in demonib⁹: vt q ipi futura
pñciant. Scōdo id osidit ab effectuz: q magi z di-
uini p pacta cū demonib⁹ multa xā pñcūt: z
nō pñt nisi p reuelatiōē demonū: sz vt q ipi
futura pñcognoscūt. Sz sic asserētēs ē autēas
Isai. ca. xli. vbi dī anūciatē q vñtura sunt i fu-
turū: z sciēm⁹ q dii estis. z itēz Aug⁹. xvj. q.
j. ca. futura. aut. futura pñcire soli⁹ dei ē q in sui
pñtemplatiōe illa qñq; angelos videre facit. Et
Micro⁹ sup illo vbo Danielis qđ dixerūt sa-
piētēs babilonis Nabuchodonosor. fimo quē
tu rex qñs gñis ē nec repit qñq; q idicet illū: ex-
cepti dijs qñ nō ē cū hoibuz pñersatis. Inqt.
Lōfitent magi pñtēt arioli z oīf scia seculari
litterature pñciam futuroz nō cē hois: sz dei:
ex q pñat pñphas dei spū locutos q futura ce-

cincerūt. ¶ Preterea si demones p̄serēt oīa futu-
 ra tūc scirent qd cras vnus quisqz debeat velle
 vel cogitare. S; hoc ē falsū: qz quāto aliquid ē
 magis p̄fēs alicui tanto certius ē ei. s; volū-
 tas vnuscuiusqz sibi p̄fērior ē qz aliū. ergo cer-
 tior ē sibi qz velle debeat qz aliū. sed nullus cer-
 tudinaliter scit quid debeat cras velle vel co-
 gitare: ergo multo minus nec alia creatura. Di-
 stinguendū ergo ē sūm Bonauenturā in. i. di.
 vi. d. futuris. Nam illoz triplex genus reperi-
 tur. Quedam enī sūt futura que hnt cām dei/
 minatā z infallibilem. vtpote sunt illa que at-
 tenduntur circa mōtum corporum superio-
 rum: in quibus est determinatio. z omnis im-
 pedimēti remotio. Talia possunt certitudina-
 liter sciri non solū a deo sed a creatura. Et hoc
 in sua cā sicut tempus eclipsis solis z similia.
 Quedā futura sunt que hnt cām determina-
 tā s; tñ fallibilē. vtpote sūt illa que sūt s; inferio-
 rē naturā. que ideo hnt cām determinatā qz i
 tētio nature mouet determinate ad vnū. Ideo
 vtro fallibilē qz multiplici pōt occurrere ipe-
 dimētū. Sicut si ager seminatus si terra pū-
 guis ē: z bona dispositio superiorū corporū af-
 ferāt piguē fructū. Et hec futura p̄sciri possūt
 a creatura tñ fallibiliter pp impedimēta qz pos-
 sēt euenire. aut tēpestatū aut brutoz z locusta-
 rū z bimōi. Quedam aut sūt futura qz hnt cām
 ideterminatā z fallibilē. Sicut sūt ea que sunt
 a voluntate nostra. que ideterminata ē eo qz est
 ad opposita. fallibilis ē qz possūt ēt volēti p̄fi-
 cere occurrere multa ipedimēta. Et talia n̄ pnt
 certitudinaliter sciri ab aliqua creatura: s; solū
 a deo v; p reuelationē diuinā. Ratio est. qz co-
 gnitio creature pendet ex re. Quoniā igit res
 incerta est z in se z in sua cā. iō creatura nō po-
 test illā certitudinaliter noscere aut p̄scire: diui-
 na aut cognitio nō depēdet a re aliqz imo oīa qz
 nouit sūm modū sue veritatē nouit. Et qz veri-
 tas sua ē certissima certissime cognoscit p̄tin-
 gentia vt nēcia. Et sic certissime nouit ita pōt
 certitudinaliter demonstrare z reuelare. Idē hec
 p̄cognitio futuroz v; dei ē v; a deo. Et ideo
 cū talia futura predicunt. predictio dicit diui-
 natio. Et qz demones supbi maxime desiderāt
 honorari vt deus maxime conātur oīderē hoc
 i se h̄re. Et ideo dicere qz demones p se ipsos fu-
 tura cōtingētia p̄sciant certitudinaliter hoc ē
 eis attribuere quod dei est. Ideo est ibi infide-
 litas z infidelitati frequēter annexa ydolatria
 Ideo diuinitas ē prohibita. Nā vt san. Tho.

fa. se. q. lxxxv. ait. si quis futura cōtingentia
 p̄noscere aut p̄nūciare quocūqz modo pre-
 sumperit nisi deo reuelante manifeste vsur-
 pat quod dei est. Et ex hoc aliqui dicunt diui-
 ni sūm Iusto. li. vii. et bi. qsi deo pleni. diuinita-
 te enim se plenos simulant. z astutia quadam
 fraudulentie hominibus futura cōiectant: di-
 uinatio ergo non dicit si quis p̄nunciet ea qz
 ex necessitate eueniunt. vel ut in pluribus que
 humana ratione cognosci possunt. Neqz ēt si
 quis futura aliqua contingentia deo reuelate
 cognoscat z nunciet. tūc. n. ille n̄ diuinat. i. qd
 diuinū ē facit: s; qd diuinū ē suscipit. Tūc. n. so-
 lū dicit diuinare qn̄ sibi i debito mō vsurpat
 p̄nūciationē futuroz euentū. unde Hierony-
 mus sup Lucā dicit qz diuinitas semper i ma-
 lā p̄re accipit. qz nō dicit ab ordinata participa-
 tione alicuius diuini. sed ab idebira vsurpatio-
 ne. hec tho. sequit Bonauentura qz quāvis de-
 mones nō possunt p se ipsos futura cōtingen-
 tia scire certitudinaliter. Tamē frequenter ve-
 ra predicunt. hoc autem est quatuorplex sūm
 Augu. in tertio super genēsīm ad litterā. Aut
 enī sensus v; ingeni acrimonia. aut multa ex-
 perientia. Aut dolosa cautela. Aut aliena do-
 ctrina. Sensus acrimonia vt quādo vidēt dili-
 genter z considerant ad quid inclināt affectio
 nostra. v; que sunt inducentia vel retrahentia
 Experientia tēporū. qz ex talibus viderūt acci-
 dere talia dolosa cautela quando pponunt ali-
 quid facere z predicūt. Aliena doctrina quādo
 iusto dei iudicio pmittūt addiscere ab angelis
 De astrologis ergo qz frequenter vera predi-
 cunt tenendū ē. qz hoc solū est coniecturando si
 ne sūm legem astroz. siue sūm diabolica cōmer-
 tia. Scdm legem astroz vtpote qn̄ dñat stel-
 la que hēt ipressionē super diuersos humores
 disponēs sūm hominē ad diuersos mores
 z affectiones. Secundū diabolica cōmercia. vt
 qn̄ volūt viz astroz vltra p̄tendere qz ad il-
 lud sup quod possūt. Tūc. n. nisi diabolus ad-
 esset ita frequenter fallum sicut vcrū dicent.
 licet frequenter falsa predicāt z decipiāt. Idē
 Augu. li. v. de ci. dei. c. vi. ait. nō in merito cre-
 dit cū astrologi mirabiliter multa vera rñdēt
 oculto instinctu fieri spūm nō bonoz quoz
 cura ē. falsas z notias opiniones de astralibus
 fatis inferere humanis mentibus atqz firma-
 re. Similiter z malefici siue diuini: qn̄qz ve-
 ra predicunt. que p̄cognosci in suis causis na-
 turaliter possunt. futura vero contingentia n̄

certitudinaliter sed ex coniectura quandoq; p-
nunciāt. ¶ Secundū dubiū fuit utrū a demo-
nib⁹ eē possit aliqua pphētia. Ad quod respō-
det Tho. 2a 2e. q. cxxij. q. pphētia iporat co-
gnitiōē quādam procul exītem a cognitiōe
humana. Manifestus est autē q intellectus su-
perioris ordinis: aliqua cognoscere potest que
sunt remota a cognitiōe intellectus inferioris
Supra intellectū autē humanū est nō solū in-
tellectus diuinus: sed etiā intellectus angeloz
bonozum et malozum: sū nature ordinem. Et
ideo quedā cognoscunt demones sua naturali
cognitiōe que possunt hoībus reuelare. tāq;
remota a cognitiōe hoīm. Simpliciter autē
et maxime remota sunt: que solus deus cogno-
scit. Et ideo pphētia pphē et simpliciter di-
cta sit solum per reuelatiōē diuinā. S; etiā
ipsa reuelatiō facta p demones pōt fm qd di-
ci pphētia: vñ illi qbus aliquid per demones
reuelat: nō dicūt in scripturis pphēte sim-
pliciter sed pphēte falsi siue idolorū fictio siue
cum aliqua alia adiciōe. Vñ Aug⁹. xij. super
Benēsīm ad litteram ait. Lū malus spūs arri-
pit homines in hac vita: aut demoniacos facit
aut arrepticios: aut falsos pphētas. Notādū
q demones ea que sciunt hoībus manifestant
non quidē per illuminatiōē intellectus sed p
aliquā imaginariā visiōē aut etiā visibilter
colloquendo. ¶ Tertiū dubiū fuit utrū demo-
nes per se vel per alios possint veritatē fateri.
Et videtur q non. Nam dicit Joannis. viij.
ca. de diabolo: mendax est et pater eius. s. men-
daciij. Et. xxij. q. v. ca. caute fratres. Omnes q
amāt mendaciū filij sunt diaboli. Lū ergo dia-
bolus sit veritatis inimicus: ergo illam cōfite-
rī refugit. Ad quod rīdemus: q; lz diabolo ve-
ritas sit exosa tñ illam quandoq; predicat et cō-
fiteatur propter tria.

Primo propter coactionem.

Secundo propter accusationem.

Tertio propter deceptionem.

¶ Primo diabolus veritatē fatetur propter
coactionē: qñ cogitur ab ipso deo. Sicut factū
legimus quando clamans in idolis sanctorum
apostolorum virtutem et gratiam suis cultori-
bus significabat. Sic etiā in virtute xpī a san-
ctis demones interrogati sepe in obsessis cor-
porib⁹ vera respōdent licet iniuri. ¶ Secūdo dia-
bolus veritatē fatetur propter accusationē
dum. s. hominū peccata ad confusionem illorū

accusat. Nam licet deus hominū peccata cō-
gnoscat: vult tamen vt diabolus illa declaret
ad maiorem peccatiūz exprobratiōē. Ille Xpō
hostis malignus tunc veritatē quā odit pro-
pter odium animarum fatetur.

¶ Tertio diabolus veritatē loquitur propter
deceptionē. Nam vt inquit Tho. vbi supra in-
tellectus ad falsum deducitur propter appa-
rentiam veritatis: sicut voluntas ad malū p appa-
rentiam bonitatis. Interdum igitur diabolus
veritatē ostendit: vt sic falsitas eius securius
acceptetur. Hinc christus nō sinebat loqui de-
mones qui erant in corporibus obsessis: et dice-
bant ipsum esse christum: ne miserēt veris fal-
sa. vt dicit Nicholaus de lira super primo ca.
Marc. Et. iij. ca. lucc. Dicta sūt ista vt sciam⁹
vera esse que de apostolorum victoria premisi-
mus qui deo reuelante imminentem futuram
pacem illi duci predixerunt cum tamen demo-
nes contrarium mentiendo suassent.

¶ Qualiter Simon et Judas deuicerunt ma-
gos. Et qui dicuntur magi: atq; de dīa smira-
culorū dei et scōz a miraculis magorū. Cap. ij.

Secundi aduersarij Simonis et Jude q; s
ipsi deuicerunt fuerunt magi. Et hic tria
considerare debemus.

Primum qui dicuntur magi.

Secundum Quō magorum miracula appare-
tia a veris miraculis distinguunt.

Tertiū qualiter hi apostoli magos superarūt

¶ Ad primū respondet Isidorus. viij. li. Et hi
magi sunt qui vulgo malefici vocantur ob fa-
cinorū magnitudinem: hi et elementa concu-
tiunt turbant mentes hominū ac sine vllō ve-
neni haustu violentia tamen carminis inter-
munt. vnde et Lucanus. Adens hausti nulla sa-
nie polluta: veneni incātata perijt. Adago-
rūz autē primus Zoroastes rex batrianorū
fuit de quo Augustinus libro. xij. de ciuitate
dei ait. Et quando primo natus est risit: hunc
postremo Minus rex assiriorū interfecit: licet
plēriq; teneant illum a demone suffocatum.
Artem vero magicā multa post secula demo-
critus ampliāuit: quando et Hippocratis mēdi-
cine disciplina effloruit: hec autē vanitas ma-
gicarum artium: ex traditione angelorum ma-
lorum in toto terrarum orbe plurimis seculis
inualuit. Nec mirum de magorum prestigijs
qñ in tantum prodire maleficorū artes vt

etiā Moyses similibus signis resisterent vertētes virgas in dracones aquas in sanguinē. hec Isidorus. S; vt Aug⁹ li. x. de ciui. dei. ca. viij. asserit: faciebāt illi veneficijs et incantatiōib⁹ magicis qbus sunt angeli mali. i. demones de diti. Moyses autē tāto iustus quāto potētius dei noīe q fecit celū et terrā eos facile supabat. Deniq; in tertia plaga deficiētib⁹ magis de/cez plage p Moysen magna mysteriorū dispē/satione cōplete sunt. hec Aug⁹. Quāta No sit virt⁹ demonū cū a deo pmittunt siue ad delu/dendū humanos scnsus: siue ad operandū licet fin naturā effectus mirabiles siue etiā ad cor/pora verandū et molestandū diri plene: In tra/cratu de timore iudicioz dei. Verūtū hic nar/rabo qd supiorib⁹ dieb⁹ legi in quodā libro nouiter cōfecto q vocat fortaliū fidei. In re/gno francie: cum iudei maleficijs vterent: acci/dit semel q iudeus quidā crudelissim⁹ factus ē amicus cuiusdā ministri iusticie. Quadā ve/ro die rogauit eū instantissime vt vnus hoīs daret ei cor fingens se illo egere p medicina. Et colorādo factū suū dixit. Qdā hō dabat viginti coronas auri si eū sanaret. Et q ipē da/ret sibi decē illaz si ei tribueret cor supradictū Ille tū ex cupiditate: tū amicitia pmiit. Extra/bensq; illud cor a quodā xpiano: quem iusticia erigēte: in partes diuiserat tradidit vxori sue custodiendū dicēs ei. q: decē coronas esset rece/pturus p illo: quas sibi iudeus pmiiserat se da/turum. Eū ergo mulier illa. cognouisset iudeuz illū relatu multoz fore maleficiū dure reprehē/dit maritū. Ille No e contrario cā arguebat di/cendo: q ipsa faceret eū perdere decē coronas et alia pmissa. Tādē dedit virū mulier vt iu/deo cor porci tribueret. Adimpleuit vir quod vxor pfuluit: iudeus No cor hoīs christiani ere/dens se accepisse tradidit illi decem coronas. Quo facto: iudeus hilaris suis vrēs maleficijs sepelinit cor illud in quodam campo latissimo. In quo post paucos dies cōgregata ē innume/rabilis multitudo porcoz: nō solū domestico/rum sed etiā siluestriū. Et tanta fuit lis et pre/lium inter eos: q oēs mutuo rabidis morib⁹ se dilacerantes occiderūt: sic vt nec vnus rema/neret viu⁹. Qd factū a rege francie q tunc erat cognitū iudeo capto apta ē veritas: q sic fuisse factū de hoīb⁹ xpianis illius provincie sicut de porcis si cor sepelisset hoīs xpiani. P⁹fecto nifi manu dei diabolica potestas cōpesceretur multa incredibilia mala malefici opera diabo/

lis cooperantibus exerceerēt. Scdm quod erat considerandum quomodo discernuntur mira/cula demonū a miraculis veris. Et dicūt il/la miracula largo modo qz l; esse possint mira/opera non tamen miracula. Ideo dñs Bona/uen. in. ii. dist. vij. ait. Q differūt illa a miracu/lis veris.

Primo ex parte principalis agentis. Nam in miraculis diuinis operatur agens potētē in/finite et supra naturā. In miraculis demonuz operatur virtus nature multipliciter adiute: p naturas alias.

Secundo differūt ex parte finis quia miracu/la dei fiunt ad vtilitatē hominū et diuinā glo/riam sed magorum siue demonū: ad deceptio/nem et gloriam vanam.

Tertio differunt ex parte facti: quia demones faciūt huiusmodi vilia et inutilia. s. ranas et ser/pentes: quia hec de facili producuntur operati/one nature: non aut possunt facere ea in quib⁹ natura succumbit sicut facit deus. s. illuminare cecū a natiuitate: resuscitare mortuos et hmōi.

¶ Tertium considerandū qualiter Symon et Judas magos superarūt. Et de hoc ita scribit in legenda. Q in perfide erant duo famosi ma/gi. s. Jares et Arfaxath quos Martheus fuga/uerat de ethiopia. Cum vero apostoli per Ba/radach corā rege adducti fuissent. Et presentiv/bus illis magis dirisset Baradach. Isti o rex sunt vij latētes in effigie hominū: celo inuidie magi cōmoti dixerūt: illos malignos eē et con/tra regnum subtiliter cogitare: dixit eis Bara/dach. Si audetis cū eis configite. Lui magi. Si vis videre quia nobis presentib⁹ loqui nō poterunt veniant huc viri eloquentissimi et si coram nobis loqui ausi fuerint: nos per oīa impitos probabis. Cum aut plurimi adducti essent cōtinuo corā magis ita muti facti sunt: vt nec nutibus quidem qd loqui non poterant indicarent: dixeruntq; magi ad regem: vt scias nos deos esse pmittemus eos loqui sed ambu/lare non posse. Iterūq; reddemus eis gressum Sed faciemus eos apertis oculis nihil videre Qui cum hec oīa fecissent dux aduocatos illos turpiter confusos ad apostolos duxit. Quibus apostoli idolorū cultuz dissuadentes vt in xpm crederent monuerunt. Quod cum illi ex corde se facturos promississent apostoli signo cru/cis in frontibus eos munierunt. Et statim li/beri ab omni molestia: ad regem coram magis iterum ingressi sunt. Quare irati magi multi/

74
tudinem serpentū aduenire fecerūt. Statimq;
ad iussū regis venientes aplī pallia sua de ser
pentibus ipluerūt ⁊ ī magos pīcerūt dicen
tes. In noīe dñi non moriemini. sed a serpēti
bus lacerati doloꝝ vestroꝝ mugitus dabitīs.
Lūz ergo magi sic cruciarent: rex ⁊ ceteri roga
bant apostolos. vt eos a serpentibus occidi p
mitterent. Quibus apostoli respondere se mis
sos reducere a morte ad vitā nō at a vitā pē
pitare in mortē. Lū aut magi ī malicia pseue
rassent ab apostolis sani dimissi inde aufuge
rūt. Post hoc filia cuiusdā ducis ex fornicatio
ne cōcepit ⁊ filiū parturiens: quēdā sanctum
dyaconē infamauit. Lū autem parentes puel
le dyaconē occidere vellent. Aduenientes apo
stoli infantē adduci fecerūt: qui dic illa natus
fuerat. Et corā dyacone interrogauerūt dicētes
dic infans. In nomine domini si iste dyacon⁹
hoc psumpsit. ad hec infans iste inquit dyacon⁹
nus castus ⁊ sanctus est nec vnq; carnem su
am coinquinauit. Lū aut parentes instarent
vt apostoli quererēt quis actor hui⁹ sceleris fu
isset. Responderūt apostoli. Nos innocentes
absoluere decet: nocentes vero perdere non de
bemus. Manserunt post hec ⁊ alia multa apo
stoli ī eodē loco per annum ⁊ tres menses. In
quo spatio plusq; sexaginta millia hominū ex
cepis patuulis cū rege ⁊ principib⁹ baptizati
sunt.

Qualiter Simon ⁊ iudas debellarūt pōrifi
ces ydoloꝝ patientes mori potius q̄ statuā sō
lis adorare. **C**apitulum tertium.

Tertij aduersarij Simonis ⁊ Jude quos
ip̄si debellarunt fuerūt ydoloꝝ pōrifices
Lū enim deuenissent ad quādam ciui
tatē nomine suamay: inuenerunt ibi magos
superius nominatos qui pontifices ydoloꝝ ⁊
populū contra apostolos concitauerunt. capi
entes vero ip̄sos ad templū solis deduxerūt: vt
aut eos sacrificare cōpellerent aut penitus ne
carent. Facto autem silentio apostoli dixerunt
vt sciatis q; hec ydola plena sunt demonib⁹.
ecce eis iperamus vt creant ⁊ singula simula
cra cōfringant. Statimq; de simulacris exie
runt ⁊ confractis illis cū diris vocibus absces
serunt. Quod videntes pontifices in aposto
los irruerunt ⁊ eos trucidauerunt. In ipsa at
hora cū nimia serenitas esset tanta fulgura ex
titerunt: vt templum ipsum trifarie scinderet
⁊ illi duo magi ī carbōes ictu fulguris verterē
tur. Rex autem corpora apostoloꝝ ad vibem

suam transtulit ⁊ in honorem eoz ecclesiā mi
re magnitudinis fabricauit. Notandum q; de
beato simone ī pluribus locis inuenitur q; cru
cis patibulo sit affixus. Quod etiam Ihsidorus
libro de obitu apostoloꝝ. Et eusebius in histo
ria ecclesiastica ⁊ bedda super act⁹ apostolorū.
Et magister Joānes beleth ī summa sua testa
tur. Lūz enim vt aiunt in Egypto p̄dicasset ie
rosolymā redijt. Et post mortem Jacobi mi
noris in episcopū ierosolymitanū ab apostolis
vnanimiter est electus. Et ante mortem suam
triginta mortuos suscitasse narrať. Lū autem
ecclesiam ierosolymitanā per annos multos re
xisset ⁊ centesimum atq; vigesimū annū eta
tis ageret tempore traiani imperatoris Atticus
consularis ip̄sum cruci affigi iussit: omnibus q
aderant ⁊ ipso iudice adiurantibus. Q; cen
tum viginti annoꝝ sener crucis supplicium p
tulisset. Non nulli vero dicunt sicut est rei ve
ritas. Q; non fuit simon chananeus qui fu
it crucifixus: Sed fuit alius filius cleofe. Qd
etiā eusebius cesariensis episcopus in sua cro
nica testat. Idem dicunt Ihsidorus ⁊ bedda ī su
is cronicis. Nā Ihsidorus ⁊ eusebius quod pri
us dixerunt postmodū in cronicis correxerūt.
Quod patet etiam per beddam: qui se hoc sen
sisse redarguit in retractionibus suis. Laude
mus igitur dominū in sanctis suis quibus tan
tā gratiam contulit: vt cunctis inimicis p̄bis
sine consternatis ad celoꝝ regna gloriosi mī
grauerit: vbi cū christo letantur: Qui viuūt ⁊ re
gnat in secula seculoꝝ amen.

Sermo q̄dragesimusquartus de sacris ad
mirandisq; stigmatibus serafici francisci.

Ego enim stigmata
domini iesu in corpore meo porto.
Doctoris gentiū verba sūt ista ad
galatas vltimo. c. Elegit pater om
niū deus br̄m franciscū q nō solū euāgelica do
ctrina viteq; pfectiōe: s; mirabili signo stigma
tū excitaret hominū corda ad desideriū eterne
vitę. Quobus quidem annis picturam crucis
in manibus pedibus ⁊ latere visibiliter tulit.
Et sicut apostoli virtute magna reddebāt ⁊
stimonium resurrectionis ihu xp̄i. ita frāsciscus
in se ipso in proprio suo corpore xp̄i resuscita
tum luculentissime demonstrabat. S; pleriq;
dum hec audiunt vel credere nolunt franciscū
signo crucifixi fuisse insignitū: vel quid leue ⁊
non admirandum id asseuerant. Quapp vt no
r ui

uitas tante rei cū deuotione fidelibus innotescat: reprimatq; temeritas curiosoz i hoc sermone de sacris francisci stigmatibus tractare decreui. Ostendā autem consignationem frācisci: nō nisi inter dei mirabilia magna fore deputandā: ob quod conuenientissime fact⁹ iste sublimis verba pposita dicere potest. In quibus de stigmatibus ipsis tria misteria pponimus contemplanda.

Primum dicitur veritatis.

Secundum sublimitatis.

Tertium congruitatis.

¶ Nō est fictio quicquid dicitur de stigmatibus francisci: cū veritas tante rei multipliciter confirmetur.

Capitulum. i.

Primū misterium contemplandum dicitur veritatis. In quo speculari libet an sit verum q; sanctus franciscus habuit stigmata in suo corpore virtute diuina et supnaturali impressa. Nā posset aliquis dicere multa fuisse ab exquisitis ingenijs conficta et i scriptis tradita: que tamen sunt penitus a veritate aliena. Iecirco Aug⁹. li. xviij. de ci. dei. c. xiiij. iquit. fabule facte sūt de minotaurō q; bestia fuerit inclusa laborintho: quo cum intrassent hoies ietricabili errore idē erire nō poterant. De centauris q; equoz hominūq; fuerint natura coniuncti. De cerbero q; sit triceps inferioz canis. De friro et belle eius sorore q; vecti arietē volauerūt. De gorgone q; fuerit crinita serpentibus: et aspicientes cōuertebat i lapides. De bellozonte q; equo pēnis volante sit vectus qui equus pegafus dictus ē. De anfrone vel ariōne q; cutbare suauitate lapides mulserit et attraxerit. De fabro dedalo et eius Icaro filio q; sibi coaptatis pennis volauerūt hec ille. Si igit ista et alia hui⁹ excogitari potuerunt quid mirū inquit increduli si de frācisco aliquis fingēdo et mētiendo dixerit q; in manibus pedibus et latere plagas: quasi crucifixus habuit. Sed tales incredulos nos facile cōnuicere possumus dum veritatem stigmatū francisci ex tribus ad lucem deducimus.

Primo ex ecclesie auctoritate.

Secundo ex testium sanctitate.

Tertio ex miraculoz claritate.

¶ Primo probamus veritatem stigmatū frācisci ex ecclesie auctoritate. Nam vt xps dixit Matt. lxxij. c. Qui ecclesiā nō audierit sit tibi sicut ethnicus et publicanus. Igit pontifices et cardinales de illis stigmatibus clarū p-

hibent testimoniū. Nā dñs bonauen. cardinalis epus albanensis vir crimine factitatis legēdā sci francisci eleganter scripsit: in qua diffusē loquitur de stigmatibus illis. Dñs Raynerius cardinalis de viterbio cōposuit hymnuz qui incipit. plaude turba paupcula: vbi de stigmatibus sequentē versiculum iterposuit. vili contentus regmine scō calefēs flamme vucit algore caumata xpi dum gestat stigmata. Dñs tho. cardinalis de capua edidit hymnuz qui incipit. In celesti collegio. Et hymnū q; incipit. decus mox dur minoz: et in hoc de stigmatibus ita inquit. Regis signū dūcē dignū insignit manu latere. Inductus papa duodecim⁹ bullā fecit de stigmatibus sacris in qua statuit vt frēs minores publice in ecclesia officium stigmatū annuatim possent celebrare. Nicholaus papa tertius in extranagati q; ponit in sex. decretalū et incipit. Exiit qui seminat et. dū regulā beati frācisci in multis extolleret postea ita subdidit: hec est cui attestāte paulo nullus de cetero dūcē molest⁹ quā xps suis sacris stigmatibus cōfirmari volēs institutorē ipsius passionis sue signis nobiliter insigniuit. Alexander papa quartus p suas aplicas lras francisci stigmata cōprobauit. Prima eius bulla incipit: grande ac singulare miraculū. Secūda. Si noue ietitie militātis ecclesie. Tertia. Benigna diuine opatiōis volūtas. In hac ita de stigmatibus loquit. locūda dñice passionis insignia i eiusdē sancti corpe dū adhuc vitali spiritu foueret manus celestis opatoris impressit. Et itez ibidē in manibus eius et pedib⁹ xpīa vndiq; similitudo clauoz de subiecto pprie carnis excreuit vel de materia noue creationis accreuit. De isto Alexandro dicit dñs bonauē. i. legēda maiori. dñs Alexander quart⁹ dū publice pdicaret corā multis fratrib⁹ et audiēte me asseruit se sacra illa stigmata dū scūs vueret ppjs oculis pperisse. Brego. papa non⁹ q; bñz frāciscū carbalogo scōz ascripsit i bulla q; incipit. Lōfelloz dñi gliosus. q; dirigē vniuersitati vfrē: idigne durim⁹ expmēdū videlicet q; scūs franciscus dū adhuc vite spatū pcurreret pntis et postq; feliciter cōsumauit manib⁹ latere et pedib⁹ spē stigmatū diuinitus extitit insignitus. Hic Breg. antiphonā fecit q; cātā i vespis et de stigmatib⁹ clare sic loquit. plāge turba paupcula ad patrē clama pauperuz hoc lugubre suspiriū pfrāciscē suscipe: et pde xpo stigmata lateris pedū manuūq; vt nobis reddat orsa

44
nis tati prius vicariū. Insuper gregorio. prefatus as-
quē bñ frāciscū cathalogo scōx ascriberet scri-
pulū ī corde hūit: quo ad vulnus laterale. Mo-
cte xpo quadā sicut idē pōtifer post referebat
cū lachrymis brūs frāciscus qdā faciei ptesa
duritie ei ī sōnis apparuit. Et hesitationē cor-
dis redarguēs: eleuauit brachiū dextrū dēterit
vulnus: sialāq; poposcit: q̄ porrecta videbat sā
guine ex latere defluēte impleri. Et tūc vt inquit
bonauētura ad illud sacrū miraculū tāta cepit
deuotioe affici et emulatione feruere: vt nullo
mō pari posset q̄ aliq; pfulgētia illa signa: su-
perba psumeret ipugnationē fuscare: qn cū seue-
ra īcrepatiōe ferret. Et vt ipse bonauētura te-
staf. viderūt stigmata illa ex familiaritate quā
cū viro scō hēbant aliq; cardinales: laudes sa-
crox stigmatū p̄sis et hymnis ac antiphonis
quas ad ipsius ediderūt honorē veracit̄ īseren-
tes q̄ tā xpo q̄ scripto phibuerūt testimoniū
x̄itari. ¶ Scdō. p̄bam⁹ veritatē stigmatū frā-
cisci ex testiū multiplicitate. ¶ Dixer̄ enī pōtifi-
ces et cardinales ecclie scē de qbus dixim⁹: fue-
rūt et alij q̄ plurimi q̄ et dū scūs viuere et post
q̄ volauit ad supos stigmata illa viderunt. nā
vt dñs bonauētura refert cernēs xpi seruus q̄
stigmata carni tā luculēter īpressa socios fami-
liares latere nō possent: tūc nōnihilomin⁹ pu-
blicare dñi sacramētū ī magno fuit posuit du-
bitationis agone: vt q̄ viderat diceret vt ta-
ceret. Lōpulsus tñ cōscieētie stimulo qbusdam
ex fratribus intimioribus sibi cū multo timo-
re seriē retulit visionis p̄fate. Isti fuerūt fra-
ter Illuminatus: frater Leo: frater Ru-
finus: frater pacificus: et alij eius socij de qui-
bus dicit bonauētura: q̄ l̄ cēnt. ppter sactita-
tē p̄cipuā viri per oīa fidedigni: tamē ad om-
ne dubiū amouendū: sic esse: ac se vidisse tactis
sacrofantis iuramēto firmauerūt. Viderūt
etiā in morte illa signa m̄rifica plusq; qnqua-
ginta fratres: virgoq; deo deuotissima clara
cū ceteris sororibus suis et secularis innumeri
ex qbus q̄ plurimi et osculati sunt ex deuotio-
nis affectu: et cōtractauerūt ad testimoniū fir-
mitatē. Et in. c. de trāslationibus. siue transitu
tanti p̄ris ita scribit bonauētura. Audiro tran-
situ patris et fama diffusa miraculi accelerans
populus confluebat ad locū: vt id cerneret o-
culis carnis: quod a ratione dubiū omne repelle-
ret et affectioni gaudiū cumularet. Admissi sūt
itaq; ciues affinitates q̄ plurimi ad stigmata
illa sacra contemplanda oculis et labijs osculā

da: vnus autem ex eis Hieronymus nomine
miles litteratus prudens coram omnibus mo-
uebat clauos statimq; manus pedes et latus
manibus suis cōtractabat pp quod testis hu-
ius veritatis cōstans effectus ē. ¶ Tertio. p̄ba
mus veritatē stigmatū francisci ex miraculox
claritate. Multa quippe miracula operatus ē
dens: postq̄ illa signa francisco donauit. Ma-
ius ut scribit bonauētura in. c. de stigmatibus. cir-
ca montem aluerne grandinis violenta tēpe-
stas fructus terre cōsuetudinariē deuastabat.
Sed post illam apparitionē felicē non sine ico-
larum admiratione grando cessauit vt celestis
illius visionis excellentiaz et stigmatū ibidem
impresorum virtutem serenata preter morem
ipsa celi facies declararet. In prouintia reati-
na pestis inualuerat valde grauis: que boues
et oves omnes sic cōsumebat crudeliter q̄ nul-
lum poterat remediū adhiberi: vir autem qdā
timens deum nocte fuit per visionem cōmo-
nitus vt ad heremitorium fratrum festinanter
accederet: et loturam manuum ac pedū famuli
dei francisci: qui tunc temporis morabatur ibi
dem acceptam: super aialia cuncta respargeret
mane itaq; surgens venit ad locū loturaq; hu-
ius per socios sancti viri latenter obrēta: oues
et boues languentes ex ea resperfit. Statimq;
aialia languida et in terra iacentia recuperato
vigore surgebant cōtinuo: et tanq̄ nul mali fē-
sissent ad pascua festinabant. Sicq; factum est
vt ad virtutem mirandā aq̄ illius q̄ sacras
plagas contingerat: omnis p̄sus plaga cessa-
ret. Apud hilerdā ciuitatem catalonie accidit
virum quendam nomine iohannem: brō fran-
cisco deuotum: quodam sero per quandam in-
cedere viam: in qua pro inferenda morte lati-
tabant insidie non quidem ipsi: sed alteri cui-
dam qui videbatur similis eius: et tunc erat in
cōitatu ipsius. Surgens autē quidā ex insidijs
cū hostē suum hunc esse putaret tā letaliter cū
plagis plurimis gladiauit vt nulla p̄sus su-
perelset spes recuperāde salutis. Siquidē pri-
mo inflata percussio humerū cū brachio pene
totū absciderat. Et ictus alius sub mamilla tā-
tam reliquerat aperturā: vt flatus inde proce-
dens circa sex candelas simul iunctas extiguit
ret. Cum igitur iudicio medicorum ipsius im-
possibilis esset curatio pro eo q̄ putrescētibus
plagis ex eis feror tā intollerabilis exhalaret:
vt et ipsa eius vox vehementer horret nul-
lusque iam humanis iuuari posset remedijs.

r iij

Lōuerit se ad beati patris patrocinium quā-
 ta poterat deuotione poscendū. Et ecce astitit
 quidā i habitu fratris minoris p fenestram vt
 ei videbat ingressus: qui vocans eū ex noīe di-
 xit. Quia fiducia in me habuisti ecce dñs libe-
 rabit te. A quo eū eger qui: esset inquireret. frā-
 ciscū ille se eē respondit. Et statim vulnerū illi⁹
 ligaturas resoluit suisq; manibus tetigit. Ad
 cuius cōtactū mor pristine datus ē sanitati. q̄
 facto beatus pater abscellit. Et ipse sentiens se
 sanātū z in vocē diuine laudis z bti francisci
 letanter crumpens vocauit vxorē. At illa cele-
 rius currens z stare iā videns quem sepelien-
 dum credebat in crastino cum esset stupere p
 territa viciniā totā clamore cōpleuit. Accurre-
 res aut sui cū illū crederent tanq; freneticum
 in lectulo reponere: z ille s̄ renitens assereret.
 z ostenderet se sanātū: tanto sunt stupore atto-
 niti: vt q̄si sine mente omnes effecti fantastici
 esse crederent quod videbant Quia quē paulo
 ante conspexerat plagis atrocissimis laniatū
 z totū iā marcidū: plena cernebāt incolumita-
 te locundū. Ad quos ille qui factus fuerat san⁹
 nolite timere inquit. nolite credere inane qd cer-
 nitis: q; scūs franciscus mō a loco recessit z il-
 lax sacraz manuū tactu me integre ab omni
 plaga curauit. Quo miraculo viso omnes deū
 pariter laudauerunt. Et cludit ergo dñs bona
 uentura dicens. Digne quidē beatus p̄ carne
 iā mortuus z viuens cū xpo. p̄ntie sue ostensio-
 ne mirabilis: z manuū suaz palpatioe suauis
 vulnerato letaliter viro sanitatē cōcessit cū il-
 lus in se stigmata tulerit: q misericorditer mo-
 riens z mirabiliter surgens vulneratū genus
 humanū z seminuū relictū plagaz suaz. Vtu-
 te sanauit. Ecce quod ex omni parte relucet ve-
 ritas stigmatū francisci que a viris prestantis-
 simis z sanctitate. mira fulgentibus: vt patu-
 it tam multipliciter confirmatur.

Et ex ipressione stigmatū triplici decorat
 sublimi prerogatiua franciscus. La. ij.

Secundū misterii contemplandū de sti-
 gmatib⁹ illis sacris bī sublimitatis. In
 quo diligenter perscrutari debemus: q̄s
 sublimis inter sanctos franciscus fuerit effe-
 ctus propter stigmata sibi data. Et hoc tripli-
 ci ratione.

Primo ratione operis excedentis.

Secundo ratione similitudinis excellentis.

Tercio ratione glorie resurgentis.

Primo apparet sublimitas z prerogatiua

francisci ratione operis excedentis. Quia de⁹
 in corpore illo fecit opus supernaturale natu-
 rā excedens. Ad quod clarius intelligendum
 tres difficultates erunt absolucnde.

Prima vtrum stigmata francisci potuerunt
 esse a natura vel artificio

Secunda vtrum stigmatizatio francisci annu-
 meranda sit inter maxima miracula dei.

Tertia vtz illud miraculum fuit permanens
 aut pertransiens z successiuū

Ad primam difficultatem dicimus q; franci-
 sci stigmata non fuerunt a natura neq; ab ar-
 te: s; a virtute oipotētis dei. Qd colligere pos-
 sumus ex his que dicta sunt in precedentibus
 testimonio gregori⁹ z alexandri atq; alioz. S;̄
 fortius id ostendimus triplici ratione.

Primo ratione materie

Secundo ratione forme.

Tercio ratione vite.

Primo rōe materie. nā stigmata illa imp̄ssa
 fuerunt in materia dura in loco ossoso z neruo-
 so vbi non facit casum imaginatio. Qd p̄pte-
 rea dicimus q; pleriq; p̄tendere satagunt po-
 tuisse fieri q; ex vehementissima imaginatione
 passionis xpi. franciscus illas plagas habuerit
 q; vt dicit Auicēna i fēta pte naturaliu ima-
 ginatio fortis p̄t corpus trāsmutare. Sed h̄
 nō est intelligendū in oibus. Vnde tho. in ter-
 tia pte. q. i. disputās vtz aia xpi hūit omnipo-
 tentiā respectu p̄prij corporis i respōsione ad
 tertiu argu. ait q; imaginationi si sit fortis na-
 turaliter obedit corpus quantū ad aliqua. pu-
 ta quantū ad casū de trabe in alto posita quia
 imaginatio nata ē cē principiū motus localis
 vt dicit tertio de aia. Similiter etiā quantum
 ad alterationem: q̄ est s̄m calozē z frigus. z alia
 p̄sequētia eo q; ex imaginatiōe p̄nter nate sūt
 p̄sequi passiones aic s̄m quas mouet cor. z sic
 p̄ cōmotionē spiritūū totū corp⁹ alterat. Alie
 vero dispositiones corporales que nō hūit na-
 turalē ordinē ad imaginationē: nō trāsmutan-
 tur ab imaginatione quātūcūq; sit fortis. pu-
 ta figura manus vl̄ pedis: vel aliqd simile. hec
 tho. Adātia igit illa ossū z neruoz corpus frā-
 cisci nō hēbat dispositionē vt p̄ imaginationē
 illo mō trāsmutare. Secdo ostēdimus q; sti-
 gmata fuerūt supnaturaliter z diuina virtute
 corpori francisci depicta rōne forme: nō. n. tñ
 erat apertura in manibus pedib⁹ z latere. S;̄
 in manibus z pedibus videbant clauis dei arti-
 ficio fabricati. De quibus ita dicit bonauc.

in. c. de stig. In manibus eius et pedibus apparere ceperunt signa clauorum ipsorum capitibus in interiori parte manuum et superiori pedum apparere tibus: et eorum acuminibus exiit ex aduerso. Erantque clauorum capita in manibus et pedibus rotunda et nigra. Ipsa vero acumina oblonga retorta et repulsa. que de ipsa carne surgentia: carnem reliqua excedebant. Si quidem repulsi ipsa clauorum sub pedibus adeo prominens erat et ex parte tensa: ut non solum platas solo libere applicari non sineret. Vex etiam intra curuationem circule ipsorum acuminum faciliter imitti valeret digitus manus. sicut et ab eis ipse accepi qui oculis propriis aspicerent. Et in. c. de transitu mortis bonauentura ita sequitur. Ernebant quidem in membris illis felicibus clauum eius carne virtute diuina mirifice fabricati: sicque carni eidem uniti quod dum a parte qualibet premerentur, prius quam nervi continui et duri ad partem oppositam resultabant. Si quis igitur consideret illos clauorum adictionem facile deprehendet stigmata illa dei sola potentia fuisse formata. Tercio ostendimus quod stigmata francisci fuerunt miraculosa ratione vite. non enim potuisset per naturam vivere duobus annis beatus franciscus plagatus in quibus locis spasmosus. et quibus continuo fluebat sanguis cum dolore vehementissimo: non solum corporis immo et cordis ex memoria passionis dominice. Neque usus est per totum tempore illo aliquo vnguento vel medicina. Sed tamen panis restringebat sanguinem emanantem: quae sexta feria libere perdire sinebat. Et quod ad hoc miraculum auget erant ille plage odore fragrantissime: et quibus nulla vnaque putredo vel immunditia cuncta fuit. Secunda difficultas erat utrum stigmatizationis francisci a numeranda sit iter maria miracula dei. Et ut hoc melius intelligatur audienda est sententia sancti thome. i. pte. q. ceterisima. v. ar. vlti. ubi ait quod nihil potest dici miraculum ex comparatione diuine potentie. quod quicumque factum diuine potentie comparatum est minimi. Unde Augustinus in epistola ad volusianum inquit. i. rebus mirabiliter factis tota ratio facti est potentia f. ceteris. q. s. e. eadem et qua vniuersa miracula fiunt. Sed dicitur aliquid miraculum per comparationem ad facultatem nature quam excedit. et ideo secundum quod magis excedit facultatem nature. secundum hoc dicitur maius miraculum. Excedit autem aliquid facultatem nature tripliciter. Primo quantum ad substantiam facti sicut quod duo corpora sint simul vel quod sol retrocedat aut quod corpus humanum glorificetur quod nullo modo natura facere potest. et ista tenet summum gradum in mi-

raculis. Secundo aliquid excedit facultatem nature si quantum ad id quod fit sed quantum ad id in quo fit. Sicut resuscitatio mortuorum et illuminatio cecorum et similia. potest enim natura causare vitam: sed non in mortuo. potest prestare visum: sed non in ceco. Et hoc tenet secundum locum in miraculis. Tercio excedit aliquid facultatem nature quantum ad modum et ordinem faciendi. Sicut cum aliquis subito quod virtutes diuina a febre curatur: absque consuetudine processu nature in talibus. Et cum statim mare condensatur in pluias virtute diuina absque naturalibus causis. sicut factum est ad preces samuelis et helie. Et hec tenet infimum locum in miraculis. Quilibet tamen horum habet diuersos gradus. secundum quod diuersimode excedunt facultatem nature. hec thomas. Cum itaque stigmatizationis francisci sit opus tale quale neque natura fecit. neque facere potest. vnde quod propter substantiam facti sit connumeranda iter maria miracula dei. Tertia difficultas an miraculum sit stigmatizationis fuit permanens vel pertransiens et successiuum. Nam in illuminatione ceci quauis potentia visiva miraculose deest tamen post acceptam illam potentiam cecus naturaliter videt ita quod miracula amplius non permanent. licet illuminatio fuerit miraculosa. Stigmatizationis francisci miraculosa fuit: dum stigmata illi sunt impressa. Sed miraculum idem permansit. quod semper videbatur res super naturalis. videbantur quippe manus et pedes conclauati cum illis adictionibus que superius posite sunt. Et erant illi clauus separati a carne mouebanturque in vulneribus illis. nec poterant inde extrahi propter repulsionem: Fert quippe quod dum corpus sancti transportaretur a sancta maria de angelis versus assisum: delatum fuit ad monasterium sancti Damiani: in quo morabatur virgo feruentissima clara: que accipiens manum corporis iam defuncti pre deuotione nimia: illam osculabatur. tentauit autem ex vulnere clauuum extrahere neque potuit quod et deinde dimisit.

¶ Secundo apparet sublimitas et prerogativa francisci propter stigmatizationem ratione similitudinis excellentis. Ipse quidem similis factus est filio dei. Notandum tamen quod triplex similitudo potest distingui. Prima dicitur personalis et omnimode ideipratis que est per convenientiam omnimodam in natura: et sic una persona est alteri similis in trinitate ut dicit dominus bonauentura in. ij. di. x. vta et hoc non potest conuenire alicui creature neque homini. mane neque angelice. vnde in psal. dixit propheta: deus quis similis erit tibi: quasi. d. nullus. c. Secunda est similitudo proportionalis. dicta s. j.

pporitionē. Sicut cōueniūt ⁊ similes sunt nau-
ta ⁊ auriga: hoc modo anima assimilāt deo in-
quantum in ea vna: sunt tres potentie realiter
distincte: sicut in vna essentia diuina tres per-
sone. Similiter omnia que sunt a deo assimi-
lantur ei vt dicit tho. prima parte. q. v. in qua-
tū sunt entia: vt primo ⁊ vniuersali. principio
totius esse. Tertia ē similitudo corporalis i ma-
nibus pedibus ⁊ latere miraculose signatis: ⁊
hoc vsq; nunc cōuenit soli frācisco de quo sic
scribit bonauentura. Descēdit āgelicus vir frā-
ciscus de monte secum ferens crucifixi effigies
nō in tabulis lapideis vel ligneis manu figu-
ratam artificis: sed in carneis membris descri-
ptam digito dei viui. Et itē de eo dicit. De-
xtrū quodq; latus quasi lancea transfixum ru-
bea cicatrice obductū erat: quod sepe sanguinē
sacrum effundens tunicā ⁊ femoralia in tanta
copia respergebat: vt postmodū fratres socij:
ea lauantes: pro tempore indubitanter aduer-
terent: q; sicut in manibus ⁊ pedibus: sic ⁊ i la-
tere famulus domini expresse haberet impres-
sam similitudinē crucifixi. Tercio apparet sub-
limis prerogatiua francisci ppter eius stigma-
tationem: ratione glorie resurgentis. Nam si-
cut de martyribus refert Augustinus li. xxiij. d.
ci. dei q; resurgent cū cicatricibus que ad orna-
tum faciunt ⁊ decorem corporum: non ad ali-
quam deformitatem. Ita pie tenere possumus
q; franciscus cū illis signis cum quibus ex hac
vita discessit ad vitā immortalē resurget.

¶ Stigmata fuerūt impressa francisco satis
congrue respectu persone loci ⁊ modi.

Tertium misterium contemplandū de
stigmatibus beati francisci dicitur con-

gruitatis: licet enim inuestigabiles sint vie dei
nihil tamen ab eo fieri arbitrandum est nisi in
pondere numero ⁊ mensura. Reciproco dum frā-
ciscum voluit consignare conuenienter ac ra-
tionabiliter id effecit: potest autem colligi con-
gruitas tal stigmatizationis ex triplici respectu.

Primo respectu persone.

Secundo respectu loci.

Tercio respectu modi.

¶ Primo quidem congrue sunt illa stigmata
impressa francisco respectu persone. Elegit q;
dem deus illum vt temporib; istis nouissimis
verbo ⁊ exemplo ad regnū celeste homines in-
uitaret cōfirmaretq; doctrina sua in fide que
iam pene vbiq; defecerat. Quis igitur illuz au-

dire recuset. Quis ei de immortalī vitā doceri
non credat dum videt in illo corpore regi eter-
ni admirandum vexillū. Propterea inquit bo-
nauentura alloquens sanctum franciscū. Eya
nunc strenuissime miles christi ipsius ser arina
inuitissimi ducis: quibus munitus insigniter
omnes aduersarios superabis. Ser vexillū re-
gis altissimi: ad cuius intuitū oēs pugnatōres
diuini exercitus animentur. Ser nihilominus
sigillum sūmi pontificis christi: quo verba ⁊ fa-
cta tua tanq; irreprehensibilia ⁊ auctērica me-
rito ab omnibus acceptentur. Ita. n. ppter si-
gmata domini iesu xpi que in corpore tuo por-
tas: nemo tibi debet esse molestus quin potius
quilibet xpi seruus debet esse deuotus. Nam p
hec signa certissima: nō duobus aut tribus te-
stibus ad sufficientiam: s; q; plurimis ad sup-
abundantiā cōprobata testimonia dei in te ⁊
per te credibilia facta nimis: omne tollunt in-
fidelibus excusationis velamen. hec bonauen-
tura. Quare aut alijs a francisco nō fuerūt si-
gmata data non est nostrū inuestigare sed no-
uit ille qui fecit: cuius opera cuncta optima sūt
cēsenda. ¶ Secundo colligit cōgruitas stigma-
tum francisci respectu loci: impressa quidē fue-
runt in loco conuenienti. s. in mōte aluerne: vt
sic deprehendi posset operis magnitudo. Max
grandia facta in montibus celebrata legūtur
post diluuiū requieuit archa in montib; ar-
menie: vt scribit genesis. viij. c. In monte be-
rbel stetit abraā egressus a patria: vt p; gene-
sis. xij. c. In monte galaad stetit iacob fugiēs
laban. genesis. xxxij. c. In monte synay moy-
ses legē accepit. Exodi. xx. c. In monte garicig
filij israel adorauerunt dominū qū primo in-
trarūt terrā pmissionis: et Daralipo. vi. c. In
monte moria edificatū fuit templum salomo-
nis. iij. Reg. ix. c. In mōte taboz trāfiguratus
est xps. matthei. xvij. c. De monte oliueti ascē-
dit ad celos. Act. i. Et ne singula cōplectamur:
In monte aluerne psignatus fuit signis passi-
onis franciscus. Ille siquidē mons in montib;
est ab alijs: ad innuendū q; franciscus penitus
fuit alienus ab amore mundano. Et insup
elevator ad significandū q; beatus frāciscus
elevator erat ad contemplationē diuinorum ⁊
amorem bonoz celestium. Et ad hoc ille mōs
in plerisq; locis apertus: vbi scissure vidētur:
quasi violenter: non naturaliter facte: possibi-
le esset: vt tempore illo ita eneniret: q; petre ille
scisse sunt: patiete in cruce iesu filio dei. ¶ Ter

dei nunciū: amabile christo: imitabile nobis: et admirabile mūdo. Ipse quidē fuit a deo mis-
sus ut hoīes excitaret ad desiderū supernorū:
neq; diaboli suggestionē aut spiritū et humo-
rū melancolicorū abundantia motus: sed spū
sancto afflatus tres ordines ordinavit: abrenū-
ciauit mūdo: parētes reliquit: et christū studuit
imitari. Et autē deus franciscū elegerit veluti
nouū apostolū: qui vitā euāgelicā renouaret
pbari pōt ex quinq;.

Primo ex prophetica p̄nuntiatione.

Secundo ex speciali vocatione.

Tertio ex multiplici visione.

Quarto ex autentica testificatione.

Quinto ex mundi commotione.

Consequenter probari pōt q; beatus franciscus fuit
electus a deo cuius auctoritate: tā sanctas no-
uitates induxit: ex p̄phetica p̄nuntiatiōe. Mā
de ipso per multa antea secula p̄phetavit sy-
billa: que fuit tpe regis Iudam et troiani bel-
li: que dū p̄dixisset christū venturū in mundum
atq; p̄ illū ap̄los eligendos: tandē brōz domi-
nici et francisci p̄nuntiavit aduentū. Inquit ex
go sic. in vltima etate humiliabit deus et humi-
liabit p̄ces diuina: iungēt humanitati dēitas:
iacebit in feno agnus: et puellari officio educa-
bit deus et homo. Signa p̄cedēt apud iudeos:
mulier vetustissima. s. helisabet puer cōcipiet
Goetē. s. stellaz orbis mirabit: ducatū p̄stabit
ad ortū. s. xpi. Mā hīs p̄ces. xxxiij. s. annos:
eligeret sibi de piscatorib; deiectionis nūm; duo
denariū: vnūq; diabolu. s. iudā. Mō in gladio
bellouē encadē vrbē. s. romā regesq; subijciēt.
Sed in hamo piscatoris deiectione et paupe-
rie superabit diuitias: et superbiā conculcabit:
morte propria mortuos suscitabit: et cū macta-
bit viuēt et regnabit. Et cū p̄sumabūt oīa fiet
resurrectio: bonos iudicabit et malos. huic q̄t-
tuor animalia surgēt i testimoniu. s. quattuor
euāgeliste. nomē agni in tuba cōcinēt serētes
iustitiā legemq; irrep̄hēnsibile. s. euāgelium:
cui p̄dicet a bestia. s. antichristo. Et surget stel-
la mira. s. paulus quattuor habens animaliu;
imaginē. Eritq; in tuba mirabili dānatos il-
luminabit. hic gladiabit: moriēs illustrabitur
porro gloriosus exitus eius. Erit autem bestia
horribilis ab oriēte veniēs. s. magumeth: cui
rugitus vsq; ad gentes punicas audiet. Seq̄
postea Sibylla dicēs de brō dominico et fran-
cisco. stelle quoq; due p̄similes prime insurgēt
contra ipsam et non obtinebunt vsq; duz ve-

niat abhominatio: et voluētas altissimi consu-
metur. Insuper abbas Joachim vir eximie sā-
ctitatis et p̄phetico spiritu clarens in quodāz
suo libello ita dixit. Erunt duo viri vnus hinc
alius inde qui duos ordines interpretant vñ
italus de thulcia. Alter hispanus de hispania
primus columbinus: secundus coruinus. Et
sequitur. ordo enim columbinus per mare ag-
lonare transibit vsq; ad nouissima tpa dura-
turus: aspera pascua gustabit: regina austri p̄-
teget et fouet eū in amaritudine sua: flumē eu-
fraten transibit vñdam et impetum eius sua
predicatione mitigabit. Aspera reducentur in
planum in sermone eius. Terra saluginis id
est egypti ad dominum conuertetur per ipsū
In eadem terra secure euāgelii predicebit:
multe gentes per ipsum ordinem ad dominū
conuertentur. gens idolatra cuius lingua igno-
rabit: que de finibus terre veniens missa a deo
in adiutorium terre p̄missionis: et ut ipsa co-
gnoscat deum patrem omnipotētē et filiū eius
vnicū dominū nostrū ad fidem catholi-
cā conuertēt. futurū est enim q; ordo colum-
binus viriliter se opponet contra mortis an-
gelum. Et p̄tra cum predicatione plures et maxi-
ma multitudo de filiis ipsius ordinis marty-
rio ad deum trāsibunt. Sicut dictum est per
David p̄phetā. P̄suerūt mortalia seruoz
tuorū escas volatilibus celi carnes scōz tuorū
bestiis terre: gaudebūt in cāticis suis id ē p̄di-
cationibus oēs tribus terre: et gens immunda
machometi qui remanebūt: et qui residui erūt
ad dominū cōuertent. hec ille. Quetiā in ex-
positione Jeremie i p̄logo. c. p̄ multa filia lo-
cutus est. Et qd ore p̄phetavit demonstrauit
opere. Mā depingi eū fecit in ecclesia sci Adar-
ci de venetiis: cū stigmatibus sup ostiū sacri-
fic: sicut hodierna die cernētibus p̄z. Irē d bea-
to frācisco multa p̄dixit Eirillus abbas mō-
tis carmeli: cui ab angelo dū celebraret delate
fuerunt due tabule scripte litteris grecis: in q;
bus multa erant de beato francisco ventura.
CSecūdo probari potest q; beatus frāciscus
fuit electus et vocatus a deo: ex speciali voca-
tione. Dum enim adolescentibus in domo
parentum adhuc cohabitans: ad hoc egres-
sus semel ut inquit Bonaventura ad medi-
tandum in agro: cum deambulare iurta eccle-
siam quandam sancti Damiani: que minaba-
tur p̄ nimia vetustate ruinam: et instigante se
spiritu candem eā orationis intrasset prostra-

tus ante imaginē crucifixi non modica fuit in orando spūs consolatione repletus. Unq; la- chrymosis oculis intenderet in dñicam crucez voces de ipsa cruce ad se miro quodāmodo de- lapsam corporeis audiuit auribus ter dicen- tem: francisce vade repara domū meā que vt cernis tota destruitur. Ad cuius stupende vo- cis cōmonitionē mirificam: vir dei primū qui dem perterritus: dehinc gaudio et admiratiōe repletus. prius exurrexit totum se recolligēs ad perficiendum mādātū de reparāda materi- alis ecclesie denuo: h; principalis intentio vbi ad eam ferretur quā xp̄s suo sanguine acquisi- uir: sicut cum spūs sc̄tus edocuit: et ip̄e postmo- dum fratribus sibi familiarib; reuelauit. De- ruit collecta pecunia ad eccliam illam se cōtu- lit: et duz sacerdos pecuniā recusaret accipe in quandā fenestrā illā. picit: et in dicto loco cuz sacerdote pfato aliq̄diu morā cōtrahit. ¶ Ter- tio pbari pōt. ¶ beat⁹ franciscus fuit elect⁹ et vocatus a deo et multiplice visione. Prima visio offensa fuit cuidā sacerdoti noie Silue- stro ciuitatis assisi: hic a principio puerionis francisci cū ppter nouitatē rei viā francisci fratrūq; suorū humano spū abhorrebat ne peri- clitaret. p temeritate iudicij: lumine fuit sup̄ne gr̄e visitat⁹: videbat nāq; in somnis totā assi- si ciuitatē a dracone magno circumdari: p cui⁹ magnitudine nimia tota regio videbat eximi- nio subiacere: p̄tuebat post h; crucē quādā au- ream ex ore pcedentē francisci cui⁹ sūmitas celos tangebāt: cuiusq; brachia protensa in la- tus vsq; ad mūdi fines videbāt extēdi. Ad cu- ius et aspectū p̄fulgidū draco ille tacer et hor- ridus penit⁹ effugabat: hoc dū sibi tertio mon- straret diuinū estimās esse oraculū: viro dei et fratribus suis p ordinē enarrauit ac nō multo post mundū relinquēs brō frācisco voluit ad- berere: cui⁹ vite sc̄titas in ordine autēticā red- didit eā quā in seculo habuerat visionē. Et hu- ius v̄o visiois auditu vir dei nō in gl̄ia ē cla- tus humana: s; bonitatē dei recognoscēs: for- tius aīatus ē ad hostis antiq; fugandā versu- riā: et gl̄iam crucis xp̄i predicandā. Scda visio demonstrata fuit Innoē. pape. iij. de qua refert Bonauen. q; dū br̄s frācis⁹ cū socijs ppo- neret adire p̄ntiam sūmi pontificis p p̄firma- tione regule obtinenda: xp̄s vicariū suū p visi- onem cōmonescit: vt supplicatū paup̄culo et placitū daret auditū et benignū pberet assen- sum: vidit nāq; in somnis pontifex ip̄e roma-

nus lateranenses basilicā ruine fore iā. primā quā quidā hō paup̄cul⁹ et despect⁹. p̄p̄io dor- so submisso ne caderet sustētabat. Lū igit dei famul⁹ suis cōparauit cōspectib;: vere ingt h; est ille: q; ope et doctrina xp̄i sustētabat eccliam vñ p̄cipua deuotiōe repletus: petitioni eius se p oīa inclinauit: atq; illuz speciali sp̄ amore dilexit. Tertia visio fuit illa de qua scribitur in vita sc̄i Dominici. dū enī ip̄e ad vibē. p p̄fir- matione sui ordinis se ptulisset nocte orās: vi- dit in spū ch̄istū in acre exsēs et tres lanceas in manu tenentē: atq; p mundū eas vibrantē. Lūi velociter benigna mater occurrēs. Quid nā vellet facere ingruit: et ille ecce tot⁹ mūdus trib⁹ vitijs est fedat⁹. supbia. auaritia: et luxu- ria. Et iō hīs lanceis volo ip̄m perimere: tunc virgo ad eius gēna. pedēs ait: fili dulcissime iustitiā tuā digneris t̄pare cū inia: peccatores sustine lōganimitate tua: habeo enī fidelē ser- uum et pugilē strennuū q; vbiq; discurrēs mū- dum expugnabit et tuo dñio subiugabit: aliūq; seruū sibi in adiutorij dabo: q; secū similiter de- certabit. Tūc illa sc̄m̄ Dominicū xp̄o p̄ntauit obtulit et sc̄m̄ frācisū: q; xp̄o vultu placido cōmēdauit. Sactus ergo Dominic⁹ sociū suū in visione sua diligenter p̄siderās. quē aū non viderat: in crastino in ecclia inuentum: et hīs q; nocte viderat sine indice cognouit: et in eius amplex⁹ et oscula sc̄a rucēs ait: bñ es soci⁹ me⁹ bñ pariter cures meū: visionē quoq; p̄dictāz sibi p ordinē enarrauit. Et ex tunc factū ē eis cor vnū et aīa vna in dño. ¶ Quarto pbari po- test q; br̄s frācis⁹ fuit vocat⁹ a deo ex autē- tica testificatiōe. Dñs papa Grego⁹ nonus in p̄la quā fecit de brō frācisco q; incipit. caput draconis vltimū sic dicit: vix de xp̄i latere no- uus legat⁹ mittit i cui⁹ sacro corpe vexillū cru- cis cernit. Et dñs Alexander papa quartus in priuilegio de stigmatib; ita ait: postq; dei fili⁹ victor mortis ad patrē vñ descēderat vehicu- lo. pp̄ue maiestatis ascēdit mirifice fortitudi- nis viros in p̄firmationē sanctorū dineris tē- porib; suscitauit. Inter alios autē diebus nris alin⁹ ch̄risti p̄fessor apparuit frācisus signis et virtutib; gloriofus: q; clarissimus pie vñedi- meritis et exēplis: secūdauit eccliam et caligātia presentis etatis t̄pa fulgoris sui lampade illu- strauit: viam p̄fecte institutē parans in deserto altissime paup̄tatis quā ip̄e currens alacri- ter et exultans: cōtra carnē nudam et demones velud gigas traxit post se de inferorum fauca

bns: et transiit ad dñm populū humilē bo-
norum operū sectorē. ¶ Quinto pbat q be-
atus Franciscus fuerit a deo missus ex mundi
cōmōtione: nisi enī illū elegisset deus: nō potuis-
set in toto terrarū orbe et ita cito tantā facere
cōmōtione: nā ad sui sequelam attraxit hoies
grauēs et sapiētes. Sicut fuerunt frater Ber-
nardus de quinta valle: miles de assisio: frater
Rufinus canonicus ecclie maioris de assisio.
frater angelus de reate miles et doctor et alij qz
plurimi. Et illud mirandū est q suo tpe in ca-
pitulo generali cōuenerūt ultra quinq milia
fratrū. hoc ita refert Bonauen. in legenda in
ca. de pfectu ordinis pcessu tps multiplicatis
iā fratribus cepit eos pastor sollicitus in loco scē
Aldaric de portuncula ad generale capitulum
cōuocare: ubi l3 oīm necessariorū esset penuria
fratrūqz multitudo ultra quinq milia cōueni-
rent aliqū diuina tñ opitulāte clemētia: et victus
sufficiētia suberat et salus comitabatur corporea
et spūalis iocūditas affluebat: insup ad sui de-
uotionē induxit oēm romanā curiā: et platos
reuerendissimos ecclie sancte dei. Innocētiū
papa dedit sibi de penitētia pdicāda mādātū
approbauit regulā et laicis oibus fratribus: qui
seruū dei fuerant comitati: fecit coronas par-
uulas fieri: ut verbū dei libere predicarēt: sicut
recitat Bonauen. in legenda in. ca. de insti. reli-
gionis. Et ut cantat in primis vespis ei⁹ festi
cepit sub Innocētiō cursūqz sub honorio p-
fecit gloriōsum: succedēs his Gregorius ma-
gnificauit amplius miraculis famosum.

¶ Ad quinq preclarissimis virtutibus: quibus
floruit beatus Franciscus. ¶ Capitulum. ij.

Secunda excellētia beati Francisci dicitur vir-
tutalis pfectionis: floruit quidē virtutibus
preclarissimis. ppter ea dixit Joānes illū ascē-
dere. Et reliquis omīssis: quinq dūtaxat i hac
parte virtutes eius: deuote pſiderabimus.

Prima dicitur pietatis.

Secunda paupertatis.

Tertia austeritatis.

Quarta humilitatis.

Quinta patientie.

¶ Prima virtus beati Francisci pſideranda di-
citur pietatis: piissimus namqz fuit pauperibus
et egenis nō solū postqz xp̄m pfecte induit. S3
etiā dū in habitu viueret seculari. id de ip̄o sic
refert dñs Bonauē. Inerat nāqz iuuenis frā-
scici precordiis diuinitus indita quedā ad pau-
peres miseratio liberalis que secū ab infantia

crescens tanta cor ipsius benignitate repleue-
rat: ut iā euangelij nō surdus auditor omni p-
poneret se petēti tribuere: maxime si diuinum
allegaret amorē. Lū at semel negotiatiōis intē-
tus tumultibus pauperē quendā p amore dei
petentē elemosinā pter moiem solitū vacuū
repulisset: statim ad cor reuersus: eucurrit post
ip̄m et elemosina illi clementer ip̄ensa: pmissit
dño deo q nūqz extunc. dū adesset possibilitas
petentibus p amore dñi se negaret. Quod vsqz
ad mortē indefessa pietate obseruans copiosa
in deum dilectionis et gratie incrementa pme-
ruit. Quid plura: ex pietate militē quendā ge-
nerosū et pauperē se nudato vestiuit: et postqz
seculo renūciauit toti⁹ humilitatis amator: se
trāstulit ad leprosos eratqz cū eis diligentissi-
me seruicns oibus ppter deū: lauabat ipsorū
pedes: ligabat vlcera: educebat putredinē et sa-
niem abstergebat osculabatur etiā ex mirāda de-
uotione vlcerosas plagas ipsorū euangelicus
medicus mori futurus. ¶ Secunda virtus beati
Francisci pſideranda dicitur paupertatis volun-
tarie quippe ppter xp̄m paupertatē ardentis-
sime cōpletus ē: hanc publice pſessus est: dum
seculo et patri renūciauit: corā ep̄o assisi: nam
dum pater eius tēstasset cū ut facultatibus re-
nunciaret paternis: ad episcopū ciuitatis am-
bo se cōtulerūt. Ibi adolescens Franciscus de
positis omnibus vestimentis restituit ea patri.
Inuētus est autē tūc sub vestibus delicatis cilii-
tium ad carnē habere nudus vero manēs pa-
trem sic allocutus est: vsqz nunc vocauit te pa-
trem in terris: amodo autē secure dicere possū
pater noster qui es in celis: apud quē oēm the-
saurum reposui et oēm sp̄ci fiduciā collocavi.
Insup ut asserit Bonauen. nemo tam auri qz
ipse cupidus paupertatis: nec thesauri custodi-
endi sollicitior vllus: qz iste huius euangelice
margarite. Tunica cordula et femoralibus con-
tentus fuit vsqz ad mortē. Christī autē iesu pau-
pertatem et matris frequenter cum lachrymis
reuocabat ad mentem: inde hanc virtutem as-
serens esse reginam quia in rege regū et in re-
gina matre ipsius tam pſtāter effulgit. In re-
gula vero fratrum minorum ipsos ad pauper-
tatis obseruantiam aiāuit cū dixit: fratres ni-
hil sibi approprient nec domū: nec locum: nec
aliquā rem. Sed tanqz pegrinū et aduene in h
seculo: in paupertate et humilitate dño famu-
lantes: vadant pro elemosina confidenter: nec
oportet eos verēcundari: qz dñs pro nobis se

fecit panperē in hoc mūdo. Nec est illa celsitu-
do altissime paupertatis: q̄ vos charissimos f̄res
meos heredes ⁊ reges regni celoz̄ instituit pau-
peres rebus fecit virtutib⁹ sublimauit cui dile-
ctissimi fratres tota inherentes nil aliud p̄ no-
mine dñi in perpetuū sub celo h̄se velitis: hec
in regula prefata. Et vt asserit Bonauen. man-
dabat dirui aliqui dom⁹ erectas: aut fratres ex
inde amoueri: si aliqd in eis p̄ciperet qd̄ ratioe
appropriatiōis vel sumptuositatis prium eēt
euangelice paupertati. ¶ Tertia virtus p̄siderā-
da in beato Francisco dicit̄ austeritatis: miro
quippe mō suo corpori vt illud spiritui subde-
ret austerus fuit. Ideo de ip̄o sic sequit̄ Bona-
uentura attendens enī illud apli verbū: q̄ aut̄
sunt xp̄i carnē suā crucifixerūt cū vitijs ⁊ pec-
catis: vt crucis armaturā iugiter suo fer-
ret in corpore tanta discipline rigiditate sensua-
les appetitus arcebat: vt vix necessaria sume-
ret sustentationi nature. Difficile nāq̄ fore di-
cebat necessitati corp̄is satisfaccere ⁊ p̄nitati se
suūz nō parere: p̄pter qd̄ cocta cibaria sanita-
tē tpe vix admittebat ⁊ raro. Admissa v̄o aut̄
cōficiēbat cinere: aut cōdimētī sapore admixti-
one aque vt plurimū reddebat insipidū: de po-
tu vini qd̄ dicā cū ⁊ de aqua dū sitis extuaret
ardore vix ad sufficientiā biberet. Et lz̄ ita suū
corpus p̄tinue maceraret: tñ extra dū hospita-
retur in alicui⁹ domo p̄formabat se in cibo et
potu: alijs ne singulis reputaret. De illi⁹ vero
dormitione refert Bonauen. Munda hum⁹ vt
frequentius lectus erat: lassato corpusculo. Et
sepius sedens ligno vel lapide ad caput posito
dormiebat. Omitto ei⁹ disciplinas: x̄bera tū-
siones pectoris: suspiria: lachrymas ⁊ reliqua q̄
bus corpusculum illud continue cruciabat.
¶ Quarta virtus p̄siderāda in b̄to Francisco
dicit̄ humilitatis. nō enī in tanto virtutūz cu-
mulo vt de se p̄sumebat: nō p̄tēnebat alios:
nō verba iactantie dicebat imō vt ait Bona-
uentura. Sim virtutū custos ⁊ decor humili-
tas copiosa virūz dei vbertate repleuerat. In
pp̄na quidē reputatōe nihil erat: nisi peccator
cū in x̄itate speculū eēt ⁊ splendor oīmode san-
ciritatis: sultū p̄inde iudicabat mūdānis extol-
li fauorib⁹. Vnde deat de opprobrijs ⁊ de lau-
dibus tristabat: generali v̄o cedens officio.
Guardianū petijt cui⁹ volūtati p̄ oīa subiace-
ret: dicebatq̄ socijs. Ita diligēter nouicio vni-
us h̄ie obedire si mibi Guardianus daretur
sicut antiquissimo ⁊ discretissimo fratri: subdi-

tus enī p̄clarū suū nō h̄oicm p̄siderare debet
sz̄ illū p̄ cuius est amore subiectus: quāto aut̄
p̄tēp̄bilior p̄siderat: tātomagis humilitas obe-
dientis placet: suntq̄ alia plurima de illius hu-
militate a Bonanētura descripta: que in legē-
da poteris inuenire. ¶ Quinta viri⁹ in beato
Francisco p̄siderāda dicit̄ patiētia: a principio
nāq̄ sue p̄uerhōis dū ciues alij cernerēt cū
facie squalidū ⁊ mente mutatu: ac p̄ hoc alie-
naturū putarēt a sensu: luto plateaz̄ ⁊ lapidi-
bus ip̄etebāt: ⁊ tanq̄ infans ⁊ demētī clamo-
rosis vocibus insultabāt: famulus aut̄ dñi nul-
la fractus aut mutatu⁹ iniuriā: vt surdus in om-
nibus p̄transibat: de hoc sic dicit̄ in r̄sōrio: dū
pater hūc p̄sequit̄ latens dat locū ire. L̄onstā-
ter post aggreditur in publicū prodire Squa-
lenti vultu cernit̄ putat̄ insanire luto saxis im-
petitur. Sed patiens vir nititur vt surdus p̄-
transire: deinde toto tpe vite sue cūctos labo-
res: omnes p̄melias: quascunq̄ egritudines
mente hilari semper tulit. Et vt inquit Bona-
uentura in. ca. de patiētia ip̄i⁹ ⁊ transitu mor-
tis in legenda maiore: ad hoc p̄ varias ⁊ diu-
turnas ac q̄ttidīanas egritudines deductus ē
vt consumptis iam carnibus quasi sola cutis
ossibus cohereret. L̄unq̄ durius corpus auge-
retur doloribus illas suas angustias: non pe-
narum censebat nomine: sed sorozū. L̄um aut̄
semel grāuius solito: dolorum v̄geretur acu-
leis. Quidam frater simplex dixit ad eum fra-
ter Franciscē oīa dñm vt mitius tecum agat:
manum enim suam plus debito: super te gra-
uare videtur. Quo audito vir sanctus cum ciu-
latu exclamans ait: nisi noscerem in te simpliciē
puritatem tuam ex nunc abhorrecrem consor-
tium: qui ausus fueris circa me diuina iudicia
reprehensibilia iudicare. Et p̄iociens se in ter-
ram: ossa debilia duro casu collisit. Et deoscu-
lans humū. Varias inq̄t tibi ago dñe de⁹ de
omnibus doloribus meis. Teq̄ mi dñe rogo:
vt centuplum si tibi placuerit addes: quia hoc
erit mibi acceptissimum: cum tue sanete volū-
tatis adimpletio: sit mibi consolatio superple-
na: videbat p̄pterea fratrib⁹ q̄ quasi alteruz̄
Job viderent: cui cūz languor cresceret carnis
crescebat simul ⁊ vigor mentis.
¶ Qualit̄ de⁹ magnificauit serū Fr̄nciscū p̄ci-
pue in quinq̄ pregaratis. ¶ Capitulum. iij.
Tertia excellentia b̄i Fr̄ncisci dicit̄ singu-
laris magnificatōis: voluit deus magn⁹
⁊ excelsus suū serū decorare licet in multis vt

patuit in sermone precedenti de stigmatib⁹ sa-
cris: precipue tñ in quinqs.

Primo in intellectus illustratione.

Secundo in creaturaz condescensione.

Tertio in felici consumatione.

Quarto in solenni canonizatione.

Quinto in miraculoz consuscatione.

¶ Primo magnificauit illū deus intellectus
illustratione. Mā vt asserit Bonauen. in legen-
da. in. ca. de intelligentia scripturaz et spiritu
pphetie. Quāuis Franciscus nō habuerit sa-
crarū līfarum peritiā: p doctrinā eterne tñ lu-
cis irradiat⁹ fulgorib⁹: scripturaz p fūdo mi-
ro intellect⁹ scrutabat acuminē. Interrogatus
senis a quodam religioso viro theologie sacre
doctore de qbusdā questionib⁹ difficilimis tā
ta claritate doctrine diuine sapientie patefacie-
bat archana: vt vehemēter stupefecit vir ille pe-
ritus. et cū admiratiōe referret: vere theologia
sancti patris istius puritate ac pteplatōe tā q̄
alis in altū subuecta est agla volans: nra vero
scientia venter gradit⁹ sup terram: l3 cñ impe-
ritus cēt sermone: scientia tñ plenus enodabat
dubia questionū: et abscondita pducebat in lucē
Elaruit etiā in ipso spūs pphetic: vt et pceui-
deret futura: et cordiū cōtueret oculata: absentia
quoq; velut presentia cerneret: et se presentem
absentib⁹ mirabiliter exhibet. Apud celanum
supplici deuotione a milite quodā inuitat⁹ ad
prandiū benignū hospitē familiariter monuit
vt cito psteret et domus sue dispōderet. Quod
cū ille diligenter fecisset intrauerūt tandem ad
mensam et incipientib⁹ alijs māducare: hospes
subito spm̄ erbalauit iux verbū hoīs dei repē-
tina morte sublat⁹: dū semel fatigatus et lassus
equitaret sup asellū. essetq; in itinere cum frē
Leonardo de assisio: frater ipse Leonardus ce-
pit dicere intra se humanū aliqd passus nō de
pari ludebāt parentes huius et mei. En ipse eg-
rat et ego pedester asinū eius duco: hec illo co-
gitante ptinus de asino descendit vir sanctus
et ait. Mō frater puenit vt ego equitē tu veni-
as pedes q; nobilior et potentior me in seculo
fuisse: obstupuit frater et ad pedes ei⁹ puolūt⁹
humiliter veniā petijt. ¶ Secundo magnifica-
uit de⁹ bñm Franciscū in creaturarū obediētia
et cōdescensione. Apud aretiū viuus viro dei su-
it oblat⁹ lepulcul⁹: q l3 in terra positus cū pos-
set q̄ vellet effugere vocāte cū patre benigno
in sinū illi⁹ ppero cursu saltauit. Qd cū pluri-
se effecisset iussu p̄is a fratrib⁹ delatus est ad

loca solitudinis tutiora: modo p̄simili in insu-
la lacus pusini cunicul⁹ quidam capt⁹: et viro
dei oblat⁹: cū ceteros sūgeret manib⁹ suis et
finu se domestica securitate cōmisit. A put lacū
reatinū eidē ad heremū de aretio pperat⁹: p̄-
scator vnā ex deuotiōe obtulit aūē fluuialem:
quā cū libenter susceptā aptis inuitaret mani-
bus ad recessum nec illa vellet abire: erectis in
celū oculis in oratione diuti⁹ pmanfit. Et q̄si
aliunde post horā reuersus ad se iterato dolci-
ter mandatū auicule fecit vt deū laudatura re-
cederet. Suscepta itaq; cū benedictione licen-
tia: gestu corporis quoddā p̄cedens gaudiū
aduolauit. Alio tpe ambulās cū quodā fratre
p paludes venetiā: iucnit maximā auū mul-
titudinē residentū et cantatiū in Xgultis: qui-
bus visis dixit ad sociū: sorores aues laudāt
creatorē suū nos itaq; in mediū ipaz cuntes
laudes et horas canonicas dño decantemus:
cūq; in medio eaz intrassent nō sunt aues cō-
mote de loco: et q; p garritū ipaz in dicēdis
horis se mutuo audire n̄ poterāt: p̄uersus vir
sanct⁹ dixit ad aues: sorores aues a cantu cessa-
te donec laudes et horas canonicas p̄soluam⁹.
At ille p̄tinuo tacuerūt: tādū in silētiū p̄stien-
tes q̄dū dictis horis et laudibus persolutis a
scō dicantādi licētiā receperūt. Dāte aut viro
dei licētiā eis statim cantū suū more solito re-
sumpserūt. Eidē senis ifirmo fassian⁹ qdaz de
nouo captus: a nobili quodā trāsmisus est vi-
uus: q; p̄tinuo vt vix sc̄m audiuit et vidit: tāta
illi amicitia cohesit vt nullo pacto patere-
tur ab ipso disiungi. Mā plurib⁹ vicib⁹ extra
locellū terraz in vinea posuit⁹ vt abiret si vell3
rapido sp̄ cursu redibat ad patrem: tanq̄ si ab
eodē fuisset omni tpe educat⁹: deinde cuidam
collatus viro: qui ex deuotione seruū dei vi-
sitare solebat: velut sibi molestū foret a pij pa-
tris absentari p̄spectu eicā recusauit omnino.
Repositus tandē ad famulū dei statiz vt cō-
spexit eundē: quibusdā hilaritatis p̄tensia ge-
stibus auidē manducauit. Qu ex p̄tinuo fletu
infirmatē oculorū incurrisset grauissimā con-
suluerunt medici: vt pateret sibi per cocture re-
mediū subueniri assensit vir dei vocatusq; ve-
nit curogicus instrumentū ferreū igni submit-
tens ad faciendum cocturā. At tpi seruus cor-
pus propriū iā horore concussus confortās
sicut amicum cepit ignē alloqui dicens: mi fra-
ter ignis virtuosum pulebrum et vilem te cre-
auit altissimus esto mihi in hac hora propiti⁹

esto curialis: precor magnū deū qui te creauit
 vt tuū mibi calorē temperet. Oratione finita
 p̄ ignē signū crucis edidit ac deinceps intrepī
 dus persistebat. profundatū est crepitans fer
 ruꝝ in tenera carne: et ab aure vsqꝫ sup̄ciliū co
 ctura p̄tracta. Statim sc̄us ad fratres dixit.
 laudate altissimū quia vere dico vobis: nec
 ignis ardorē sensi: nec carnis vllū dolorē. Et
 cōuersus ad medicū. Si nō est inquit caro bñ
 decocta imprime iterū. Stupefactus medicus
 miraculū extulit dicens. dico vobis fratres: vi
 di mirabilia hodie. ¶ Tercio magnificauit
 deus bñm franciscū in felici cōsumatōe. nō
 enī silentio preterire debemus quāta deuotōe
 quanto feruore transijt franciscus in hoc mū
 do ad p̄m. de quo sic scribit Bonauē. q. āno
 vigesimo a sua p̄uersione cū fuisset multis in
 firmitatibus molestatus tulissetqꝫ biēnio sti
 gmata illa sacra ad sc̄tām mariā de portu
 cula se portari poposcit: quo cū fuisset p̄duct⁹
 sup̄ nudā humū se totū nudatū in sp̄s feruore
 p̄strauit. Decubans sic in terra faccina ve
 ste deposita: facie solito more leuauit in celum
 et intendens illi glorie totus manu sinistra de
 xteri lateris vulnus ne videret obterxit. Et ait
 ad fratres. ego qd̄ meū est feci: qd̄ v̄m est xp̄s
 edoceat. Illachrymantibus autē socijs sancti
 vnus ex eis quē vir dei guardianū suū esse di
 cebat votū ipsius diuina inspiratione cogno
 scens festinus surrexit. Et acceptā cū corda et
 femoralibus tunicā pauperculo xp̄i obtulit di
 cēs. hec tibi tanqꝫ paup̄i cōmodo: et tu illa su
 scipias obediētie sc̄tē mandato. Gaudet ex h̄
 vir sc̄us: qꝫ fidē tenuisse dñe paup̄tati vsqꝫ in
 finē se vidit: palmasqꝫ leuatas ad celū xp̄m su
 um benedixit: sicqꝫ indutus habitu vili: fies
 assistentes cōsolatorijs verbis. p̄ sua morte de
 mulcens paterno affectu ad diuinū est hortat⁹
 tus amorē. Et post benedictionē datā adiecit
 valete filij oēs in timore dñi et p̄manete in eo
 semp. Ego ad deū p̄pero: cuius gr̄e vos oēs
 commendo. Iussitqꝫ euangeliorum sibi codi
 cem apportari: et euangelium s̄m iōannem. s.
 ante diem festum pasce sibi legi poposcit. ipse
 x̄o prout potuit in huius psalmi vocem pro
 rupit. voce mea ad dñm clamaui: et ad finē vs
 qꝫ cōpleuit iniquitē. me expectant iustī donec
 retribuas mibi. Tandē cunctis in eū expletis
 mysterijs obdormiuit in dño. fuitqꝫ ministro
 terre laboris et ep̄o assignati exiit in mōte gar
 gano: eius transitus diuinitus reuelatus et

diffusius videre poteris in legenda. Transijt
 at venerabilis p̄r ex huius mundi naufragio
 anno dñice incarnationis. ad. cc. xxx. quarto
 nonas octobris die sabbati in sero: sepultus ē
 in die dñico. ¶ Quarto magnificauit de⁹ bea
 tū franciscū in solēni canonizatione. cū enī pa
 stor ecclesie gregorius nonus nō solū ex mira
 culis auditis post mortē francisci: verū etiam
 ex experimentis in vira ipsius oculis visis et
 manibus p̄ctatis sc̄ritatē eius mirabilē: plena
 fide certificatus agnosceret: ac p̄ hoc in celis
 glorificatū a deo nullatenus dubitaret: catha
 lago sc̄tōꝝ ascribendū statuit. Qua de re ser
 uatis oibus que fieri debent in canonizatione
 sc̄tōꝝ et examinata cā p̄ cardinales ad hoc de
 putatos veniens p̄sonaliter ad ciuitatē assisij
 cū maximis que longū foret enarrare solēnijs
 beatū patrem canonizauit. ¶ Quinto magni
 ficauit deus bñm franciscū in miraculoꝝ com
 scatione. Et omisissis illis que ipso viuente di
 gnatus est deus eius meritis operari: aliqua
 hic inseramus celebrata post mortē. In castro
 pomarico in montanis apulie posito: defūcta
 est puella quedā parētibus vnica et predilecta
 inuocauit in̄ plena fide franciscū cui deuotif
 sima erat. Apparuit illi in visu franciscus di
 xitqꝫ. noli flere qꝫ qd̄ postulas obtinebis. Sta
 tim illo disparētē: filia eius viua et incolumis
 videntibus cunctis surrexit. In ciuitate noce
 rie filius primogenitus cuiusdā petri ex infir
 mitate mortuus inuocato b̄to fr̄acisco redijt
 ad vitā. Cuiusdam vrbis rome notarij pueru
 lus: vix septēnis matrē ad ecclesias sancti eun
 tem: puerili more sequi desiderans: dū remane
 re domi cōpelleret a matre per fenestram pa
 latij se proiecit: et vltima quassatione collisus
 continuo expirauit. mater x̄o que nōdū lon
 ge discesserat ad sonitū corruentis celeriter
 redijt: filiūqꝫ reperiens extinctū: suis clamori
 bus totaqꝫ excitauit vicinā ad lamentū: frater
 x̄o quidā Rao noie patrem induxit: vt pue
 rum sancto francisco cōmenderet: qd̄ cum fa
 ctum fuisset: statim corā oibus surrexit incolu
 mis puer. In ciuitate capue: puer quidā in flu
 men cecidit: vbi cum diu stetisset a natatore q̄
 dam inuentus fuit sub sabulo. Eduxit tandem
 illū extra extinctum atqꝫ defunctum. inuoca
 to x̄o a suis et a populo circumstante b̄ti fran
 cisci noie incolumis puer surrexit petijtqꝫ se
 ad ecclesiam beati francisci deduci vt gratias
 illi deuotus exolueret cuius se nouerat virtute

mirabiliter suscitatur. In ciuitate sueffa: repen
te domus quedā corruit et vnum absorbit iu
uenē ac interemit. Amotis Xō post spatiū li
gnis et lapidibus: mortu⁹ inuentus est. At ma
ter doloris vocibus exclamabat. scē francisce
redde mihi filiū meū. sic et ppli qui aderāt: bti
p̄ris p̄fidiū flagitabant. Sed cū nō esset vox
neq; sensus: cadauer posuerūt in lectulo ad se
peliendū ipsū: diē crastinū expectantes: mater
Xō fiduciā hīs in dño cōtinue b̄tō francisco
filiū cōmendabat. Et ecce circa mediā noctis
borā exurgens sanus iuuenis in laudis verba
prupit. In castro posis qđ in cāpania positus
est. Sacerdos qđā thomas noie ad repanduz
accessit ecclesie molendinū: deambulās āt in
caute secus extrema canalis: subito casu canil
loso ligno intrusus est: cuius impulsu voluit
molendinū. Lū igit cōsertus iaceret in ligno
et sup os ipsius qđ supinus erat aquaz impet⁹
inundaret corde tm̄: qđ lingua nō poterat sc̄m
franciscū flebiliter inuocabat. p magnū Xō spa
tiū sic illo iacente: ac de vira ipsius socijs iam
penitus desperatis in p̄riā partē molā cū vio
lentia reuoluerūt. Et sic electus sacerdos pal
pitans volutabat in aque meatu. Et ecce qui
dā fr̄ minor cū magna suauitate arreptus per
brachiū extra flumen eduxit dicens. Ego sum
franciscus quē vocasti: ille sic liberatus nimis
obstupuit volensq; pedū ipsius deosculari ve
stigia huc atq; illuc anxi⁹ discurrebat: querēs
a socijs vbi ē ille: quo abiit sc̄tus. Qua via dis
cessit: sicq; gfas egit deo et suo seruo francisco
Iuuenis quidā de burgo celani incautus in
puteū cecidit qđ quasi passus quattuor aquarū
cōtinebat: accurrētibz āt alijs vt eū iuaret
post longū spatiū dimissis vnus p funē in pu
teū puerū resperit in aquaz superficie residētē
extractus tandē de puteo dixit oibz qui asta
bant. Qñ subito cecidi bti fr̄ncisci patrociniū
inuocaui. Qui corruenti mihi statim p̄stialis
affuit et manū porrigens leniter apprehendit
nec vnq; defuit donec vna vobiscū de puteo
me eduxit. In sabinensi diocesi vetula quedā
octogenaria erat cuius filia moriens lactantē
infantulū dereliquit. Lū igit anus paupcula
plena cēt inopia: et vacua lacte: nullaq; cēt mu
lier qđ sitienti parvulo lactis stillicidiuz: iuxta
qđ exigebat necessitas erogaret: qđ se verteret
vetula penitus ignorabat. debilitato Xō infā
tulo: nocte quadā oī hūano destituta subsidio
ad bti p̄ris francisci auxiliū implorandū se cō

uertit: affuit statim innocentis amator etatis
Ego inquiens sū fr̄nciscus o mulier pone mā
mas tuas in ore puerili qđ abundanter tibi
lac dñs dabit. Impleuit anus sc̄ti mandatum
et statim octogenarie māmē lactis copiā effu
derunt: qđ factū innotuit multis taz viris qđ
mulieribus: qđ oēs deū pariter laudauerunt: et
ne oīa distincte percurramus: cū auditoz labo
re cōcludo cū dño Bonauentura dicente. por
ro vir iste b̄tūs mirandis virtutū signis in vi
ta claruit: et diē a transitu sui vsq; in p̄ntis p
diuersas mūdi partes preclaris miraculorum
p̄digijs diuina se potentia gl̄ificāte coruscet
nā cecis et surdis: mutis et claudis: idropicis et
paraliticis: demoniacis et leprosis: naufragijs
et captiuis ipsius meritis remedia cōferuntur
oibzq; morbis necessitatibus et periculis sub
uenit: sed et multis mortuis p ipsū mirifice sus
citatū innotescit fidelibus magnificētia vir
tutis altissimi cui est honor et gloria p infinita
secula seculorū. Amen.

¶ Sermo quadragesimæ sextus de sancto lu
douico ordinis minoꝝ c̄po tholosano.

Quasi sol refulgens
sic iste refulsit in tēplo dei. Scribū
hec verba originaliter Ecclesiastici
l. ca. Qui mundū condens mirabi
li sapientia celos diuersis ornavit sideribus
ipse ecclesiam suam sanctoꝝ varietate voluit
decorare. Et vt ostenderet viam salutis oibz
patere posse: elegit de quolibet statu aliquos q
electoꝝ numero ascriberent. Jecirco et beatus
ludovicū eximīū confessorē suum fecit merit⁹
et gloria copiosum: is est qui iam beatus cum
xpo nunq; deserit eos: qui patrociniū eius ex
poscunt. Cuius profecto intercessione vt ap
parebit in sequentibus innumera vt sic dicaz
beneficia summo patre petita impetrantur.
¶ Propterea in presenti sermone ad eius lau
des ingentes exprimendas omni studio est
elaborandum. De quo convenientissime dici
possunt verba in thēmate preposita. In quibz
triplicem splendorem sancti ludouici dis
tinguimus.

¶ Primus dī nobilitatis.

Secus sanctitatis.

Tertius claritatis.

¶ Qualiter sc̄tus Ludouicus magnificat ex
nobilitate sue originis eo qđ fuit filius primo
genitus: regis caroli: regis sicilie.

Capitulum. j.
Primus splendor sancti ludouici dñ no-
 bilitatis. fuit quidē nobilis genere caroli
 regis sicilie filius primogenitus prout testat
 pontifex maximus iohānes. xxiij. in bulla cano-
 nicationis. Verūtn̄ hoc loco videndū est vtz
 nobilitas sanguinis et carnalis originis: sc̄tis
 ad laudem sit ascribenda. Et q̄ sic probat suffi-
 cientissime: qm̄ qui vitas et gesta sc̄tōz scripse-
 runt semp̄ illoz nobilitatē pri⁹ notificare vo-
 luerunt. Dñ Mathheus. i. ca. genealogiaz xp̄i
 texere conatus est dicens. Liber generationis
 iesu xp̄i fili dauid fili abraham etc. Et ecclesia
 cantat sic de virgine m̄re. Marius gloriose
 virgis marie ex semine abrahe orta de tribu iu-
 da clara ex stirpe dauid. Et iterū: Regali ex p-
 genie maria exorta refulget. de infrascriptis et
 sequentibus sc̄tis ita habet. Nicholaus ex no-
 bilissimis parentibus originē duxit. Vincen-
 tius nobilis genere sed nobilioꝝ fide. Ambro-
 sius filius p̄fecti rome. Alexius fuit filius eu-
 femiani viri nobilissimi et in aula imperatoris
 primi germanus nobilissimus genere. Ber-
 nardus ex nobilissimis parentibus ortus est.
 Egidius ex stirpe regia genitus. Hieronym⁹
 eusebij viri nobilissimi filius. Clemens ep̄us
 ex nobili romanoꝝ prosapia ortus. Lucia vir-
 go siracusana nobilis genere. Anastasia nobi-
 lissima romana. Paula fuit nobilissima ma-
 trona romana. Agatha ingenua mente et cor-
 pore. Maria magdalena a castro magdalo
 denominata: clarissimis est orta natalibus vt
 pote ex stirpe regia descendentibus. Cristina
 nobilissimis parentibus orta. Latherina co-
 sti regis filia: clara claris orta natalibus. Et d̄
 ioseph ab arimathia scribitur Luce. xxiij. Et
 Adarci ultio ca. Venit ioseph ab arimathia
 nobilis decurio. Quare videt q̄ nobilitas car-
 nis facit ad extollentiā et sc̄tōz. Ex parte alte-
 ra videt probari posse q̄ nobilitas parui aut
 nullius valoris existat. Mā ap̄lus. i. ad Corin.
 i. ca. dixit. Ignobilia et cōtemptibilia mūdi ele-
 git deus. Ad idē facit ca. cū sm̄. de prebendis
 et dignitatibus. Ad qd̄ ego rñdeo. q̄ ex verbis
 ap̄li non dat̄ intelligi q̄ nobilitas nō sit orna-
 mentū eorum qui illam habent: sed tñ q̄ de⁹
 non elegit nobiles et doctos viros sed piscato-
 res et simplices: vt sic magis nota fieret virt⁹
 diuina dū per illoꝝ predicationem in xpm̄
 crederet mundus. Sed notandum q̄ tria ho-
 minū genera reperiuntur.

Primi sunt nobiles origine sed nō virtutib⁹
 Secūdi sunt nobiles non origine sed virtutib⁹.
 Tertij sunt nobiles et origine et virtutibus.
 Primi quidem satis obscuri sunt infames et
 reprehensibiles. pro quibus Claudianus dicit
 Degenerant homines vitijs suntq; minores
 Et Seneca in tragedijs. Qui genus iactat su-
 um aliena laudat. Et Quidius libro de ponto
 non census nec clarum nomen auorum. Sed
 probitas magnū ingeniūq; facit. Hinc Tul-
 lius in inuectiua contra salustiu dicebat. Ego
 maioribus meis virtute mea prelusi: vt si pri-
 us noti non fuerant a me accipiant initium
 memorie sue. Tu No tuos q̄ turpiter offendi
 sti: vt si fuerant egregij ciues in obliuionem
 venerint. Quare noli mihi antiquos viros
 obiectare. hec ille. inueniuntur multi qui flagi-
 cija et de decore affecti gloriantur sic de nobi-
 litate parentum. Alij No vitijs sordentes de
 patrie nobili conditione letant. Contra quos
 est exemplum quod refert Joannes solobrich-
 sis in policatione de anatharistita. hic cum vi-
 tuperaretur ab archico quoniam scita foret:
 mihi inquit dedecus patria. Tu No patrie at-
 etiam temistocles vt scribitur a Licerone in
 libro de senectute: fertur serisio cuidam in iur-
 gio respondisse: cum ille dixisset. Mō cum sua
 sed patrie gloria splendorem assecutum. nec
 Heracle inquit. Si ergo serisius esset ignobi-
 lis: nec tu si atheniensis esses clarus vnq; fu-
 isses. Alij dicunt nec ego serisius si essem nobi-
 lis. Et saluo meliore iudicio vtrunq; stare po-
 test: scilicet nobilis et ignobilis. nam si dixerim⁹
 ignobilis: potest esse sensus nec ego cum
 virtutibus meis essem ignobilis si essem seri-
 sius in patria. s. humili natus. Et si dicamus
 nobilis potest intelligi sic: nec ego qui scilicet
 in patria gloriosa sum natus: si essem serisius
 scilicet vitiosus essem nobilis. Secundi sunt
 nobiles: et si non origine tamen virtutibus: q̄
 de suorum parentum humilitate confundi nō
 possunt. nā vt inquit Hieronymus ad cellan-
 tiam. Sola apud deū libertas est non seruire
 peccatis et vera nobilitas clarus esse virtutib⁹
 Et Cassiodorus in epistolis. hec est indubita-
 ra nobilitas que moribus probat ornata. Et
 Iuuenalis. nobilitas sola est atq; vnica virt⁹.
 Et Aristo. in. iij. politice ingenuitas est virt⁹
 Et Seneca ad lucillum. aius nobilez facit cui
 ex quacunq; causalz supra fortunam surgere.
 Et Claudian⁹. exaltat virt⁹ nobilitando gen⁹

Et licet ut refert Seneca in tragedijs. nobiles
nō sunt mihi aut nec altis inclitū titulis gen⁹
sed clara virtus. Et in decretis di. xl. ca. nos dī
nos qui presumus nō ex locoꝝ vel generis di
gnitate sed moꝝ nobilitate innotescere debe
mus: nec vrbium claritate sed fidei puritate.
¶ Tertij sunt nobiles et origine et virtutibus
qui inter hoies splendent: vt sol in firmamēto
celi. Satis vtiq; decorat hoīem nobilitas san
guinis cū nobilitate bonoꝝ moꝝū. Quis nā nō
magnificat scīm ludouicū qui regis et regine
filius formosus corpe diuitijs affluens. Etate
florens ingenio acutus: ac quibilibet tpalib⁹
bonis affluens: vitia spreuit: terrena calcauit:
et xpm iēsu bñ beateq; viuendo quesuit. Ista
tū in sequenti spēdoꝝ diffusius exprimeſtur.
¶ Qualiter scītus ludouicus spēto mūdo et tē
porali regno: vitā spūalē elegit pmanēs vsq;
in finē in virginitate.

Secundus splendor scī ludouici dī scīta
tis. quanta xō fuerit scītitas eius depre
bendere possumus precipue ex tribus.

¶ Primo ex mundi despectione.

¶ Secōdo ex speciali exercitatione.

¶ Tertio ex virginitatis dilectione.

¶ Primo deprehendim⁹ qđ grandis fuit san
citas ludouici ex mūdi despectione: nā vt in
quit Joānes. xxiij. in bulla canonisationis. cō
fiderans scītus iste. qđ mund⁹ totus sit positus
in maligno qđq; cū cōcupiscentia sua transi
t: ip̄s fugiendo deseruit totaliter et cōtempnit.
nā rediens de catalonia. votū qđ fecerat de in
trando ordinē minorū in conuentu scī francī
scī de monte pefulano voluit adimplere: sed
eū frates timore patris ipsum recipere nō au
derent: votū ip̄s ibi publice iterauit. Et cū a
bonifacio papa predecessore ipsius ioānis re
quireret qđ assensum prestaret. puisioni de se
facte: ecclesie tholosane: rēdit se hoc facturū
nullatenus quo ad usq; votū qđ fecerat adim
pleret. Linus deuotōi annuente pontifice ha
bitū ordinis minorū suscepit in pntia genera
lis ministrī: qui fuit postea ioānes ep̄s portuē
tī. atq; flexis genibus fecit p̄fessionē qđ facto
puisionē de se factā ecclesie tholosane accepta
uit mādatisq; apostolicis obediuit: itaq; bitu
scī francīscī vestitus: pontificalē dignitatem
suscepit. Quē habitū sp̄s vsq; ad mortē detulit
fm̄ in cōdecentiā ep̄alis gradus. Et in hoc mi
noꝝ ordinis excellentia demonstrat: cuius ha
bitū deferre nō erubuerunt tot insignes et ce

lebratissimi viri: vt scītus ludouicus de quo lo
quimur. Et alij plurimi qđ nō sūt omittēdi. Mā
vt habemus in croniciis ordinis: serdinand⁹
Rex castillie dimisso regno nepoti suo intra
uit hunc scīm ordinē mortuusq; est frater mi
nor sepultus colibue. Rex iacobus in regno
arragonie mortuus est cū habitu fratꝝ mino
rū et sepultus barchinone. In eodem regno
Rex alfonso mortuus est cū habitu et sepul
tus hilerde. Federic⁹ rex insule sicilie mortuus
est cū habitu et sepultus messane. Robertus
rex sicilie frater scī ludouici p tres dies ante
mortē suscepto habitu et facta professione se
pultus est neapoli in sancta clara. Btūs Hen
ricus rex cipri virgo purissimus factus frater
minor obiit cum habitu et sepultus est nicosie
Tanta quidē est xpīanoꝝ deuotio ad habitū
bī francīscī vt qđ illū in vita nō serūt se pen
mero cupiant bīe in morte et sepultura. Ob
quā cām pontifices sūmi spū scō edocri deu
otionē hanc ampliari volentes spūalibus gra
tijs sic deserētes habitū donare voluerūt. Mā
vrbanus quartus concessit remissionē quarte
partis peccatoꝝ monēribus cū habitu fratꝝ
minorū: bulle habent ianue: perusij: mediolani
et vnetijs: dicta sūt hec ad extollendā merito
humilitatē habitus ordinis minorū quē btūs
ludouicus tanto ardore ac deuotione gessauit
¶ Secōdo deprehendim⁹ qđ sublimis fuit scī
tas beati ludouici ex spiritali exercitatione.
vt enī testat supranotatus Joānes. xxiij. sanct⁹
iste in etate existēs tenera religiosissime educa
tus est. dū xō quartūdecimū attigit annū: du
ctus fuit in cataloniā cū duobus suis fratri
bus: datus obsecro p liberatione p̄ris: vbi tam
seruenter dedicauit se studio qđ infra septēniū
quo inibi obsecro fuit sub disciplina fratꝝ mi
norū: quos secū habebat in socios in primiti
uis sciētij et sacra pagina sic p̄fecit. qđ vir dei
pollens ingenio de predictis sciētij nō solū
publice ac priuate subtiliter disputare valeret
sed solēniter clero et p̄p̄o pponere verbū dei
vt putaret hec scia infusa sibi magis diuinit⁹
qđ humanitus acquisita: orationi erat assidu⁹
missas audiebat deuote. In magnis xō festi
uitatibus cū preparatiōe multa corpus sūme
bat dñicum. factus autē sacerdos diebus quasi
singulis celebrabat. audierē vbi dei insiste

attente. **M**ira vero compassione ad pauperes ferebat: quibus largius et priuatas quam publicas elemosinas faciebat. unde factus episcopus theolofanus per unum suum familiarē secretariū mandauit. quod de suorum quantitate reddituum quantum sibi sufficeret per moderatis expensis retineret volens quod totum residuum in sustentandis pauperibus poneretur: quod quod prelatus tam magnus esset ac filius tanti regis. **E**ū autem iret parisiis pauperi quem quasi nudum reperit multum compatiens: abscondite cappam contulit: quam portabat sibi: quod fecit secrete aliam apportari. Viginti quinque pauperes in sua domo reficiebat quot diebus: quorum ipse aquam manibus infundebat aliasque seruitia mense ministrabat: visitabat multoties hospitalia pauperum et infirmis prompto animo subueniebat: pontificatus officium exercebat cum diligentia: missas dicendo assidue: ordines deuotissime celebrando. **L**ericos quibus de beneficiis prouidere volebat examinando de articulis fidei: vitam et moribus diligenter iudeos et gentiles inducebat sedulo ad baptismum ac quosdam eorum de sacro fonte leuauit. **T**ertio deprecandum quanta fuerit sanctitas beati ludouici ex virginitatis dilectione floruit quippe virginitate purissima. **S** qua Iohannes. xxiij. in bulla septimo notata ait. **E** a stitatis amor: a puero affecerat eius mentem adeo quod ob ipsius fidem custodiam: mulierum confortia vitabat omnino: in tantum quod nisi forsan cum matre et sororibus: solus cum sola: nullo unquam tempore loquebatur: verba inhonesta horrebat audire: et loquentes talia grauiter arguebat fratres non minus quam duo et interdum quattuor: in sua iacebant camera in sue testimonium nitide puritatis. **E**um apostolus etiam paulo sobrietate cibi et potus corpus suum castigabat assidue sequens frequenter manu sua quicquid autem alicuius consocii cum carnalibus ferreis disciplinans vestiendo pro carnalibus rudem staminem et deferendo ad nudam carnem per cingulo corda grossa: ipsam carnem in seruitutem spiritus redigebat.

Qualiter sanctus ludouicus migravit inuenis ex hac vita: quem Iohannes. xxiij. canonica uit: qui et plurima eius miracula narrat.

Tertius splendor sancti ludouici de claritate nitescere: **P**rima de felicitis consummationis.

Secunda ecclesiastice canonizationis.

Tertia miraculose coronationis.

Prima claritas de felicitis consummationis. refert de ipso Iohannes. xxiij. hec verba. gloriosus iste sanctus ad deum fontem viuum quem deinde siterat migraturus infirmitate decubens vltima deuotissime superstit: dñicum corpus quod satis debilis delecto cernens in occursum dñi saluatoris: quo reuerenter suscepto osculataque cruce in silentio diutius mansit. Tandem in eius diuinis completis ministerijs anima illa sancta carne solata in celum ascendit: cuius facies post mortem pulchrior quam ante apparuit. Ipsiusque inuentibus non mortuus sed dormiens videbatur. In ipsa autem sui transitus hora. Quidam frater minor: deuotus officio predicator: in oratione existens in quodam loco remoto nesciens de obitu eius: vidit animam ipsius multitudinem angelorum in celum deferri dicentium. sic sit seruiti deo in munditia et puritate. Fuit autem totius vite sue cursus viginti annorum et sex mensium. Transiit ex hoc mundo in loco quod brundula de anno dñi. M. cc. lxxix. quartodecimo calendas septembris media nocte: ferie sancte infra octauam assumptionis beate marie virginis. Et sepultus in regia ciuitate marsilie in ecclesia fratrum minorum. put ipse iam dum viveret ordiauit. Propter hec omnia et illa que dicenda erunt audientia sunt verba grauissima Iohannis. xxiij. Ait. n. laudet magnifice deus noster cuius dextera huic episcopo contulit stellerum regum diadema. Applaudant et ipsi celi ciues quorum cetibus sanctus iste sole splendidior est insertus. Canat quoque altifone francie sicilie et vngarie regna de quorum orto cadoreis nucis flos erupit. Quorum vitis germinat dulcem vnam cuius liquor celum letificans: abunde effundit in calice summi regis. **E**t ecce insuper ciuitas theolofana tanto ditata presule: que apud deum aduocatum habet sedulum et patronum. Sed et fratrum minorum ordo conspicuus: noue laudis canticum promere non desistat: in aula celesti tam preclarum alumnus festine diuinis conspectibus representans hec igitur.

Secunda claritas quia deus splendere fecit beatum ludouicum dicentem ecclesiastice canonizationis. iohannes quidem secundus ipsum cathalogum sanctorum ascripsit seruatis omnibus que requirunt in canonizatione sanctorum. Nam predecessores sui. scilicet bonifacius octauus: cuius tempore beatus ludouicus ex hac luce migravit. Et beatus dictus undecimus Et clemens quintus interueniente morte id complere non valuerunt.

Tertia claritas dicitur miraculose conuersionis
namque ut prefatus Joannes. xxi. asserit magnis
miraculis deus sanctum ludouicum post eius obitum
clarum fecit. quorum aliqua certis probata
testimonijs ad declarandam huius sancti gloriam
ipse narrat. que etiam nos hoc loco ducimur in-
serenda. Quedam duorum annorum puella duobus
mensibus passa febris expirauit. facto vero vo-
to pro patre isti sancto mor suscitata est et vbera
matris suxit. Quidam puer quinque annorum
febris extinctus. facto voto pro patre eius ad
vitam rediit sanus et absque febris. Quedam
puella annorum septem pro diebus aliquos febris
cruciata tandem expirauit. facto vero voto per
suos ad dictum sanctum recuperauit spiritum et reuixit.
Quedam puella nobilis que ex casu ad terram de
nutricis brachijs per septem annos passa fu-
erat surditate ad inuocationem huius sancti ad
plenum extitit liberata. Quidam qui post fortem
febrem loquelam per menses perdidit: ad sepulchrum
sancti huius delatus illam recuperauit.
Quedam mulier cum ex partu quodam violento
de puero mortuo et in eius utero transuersato
contracta in manibus et pedibus ac femoribus
biennio premississet. facto voto ad istum sanctum: qui
eius meritis adiunaret. toto tempore vite sue vi-
sitarer ecclesiam ubi corpus sancti iacebat. subito
cepit dormire. Et expergefata repperit se sa-
natam. Mulier quedam octo annos morbo epi-
lentico fatigata emissio voto quod singulis annis
sepulchrum sancti visitarer mor extitit liberata.
Adonialis quedam post longam febrem quam passa
fuerat dolore incurrerat in omnibus membris suis
in tantum quod diebus duodecim non nisi alieno
adiutorio de lecto poterat se mouere. Inuoca-
to vero huius sancti patrocinio sana et incolumis
est effecta. Cum homo quidam qui miraculis
huius sancti detrahere nitebatur euerfione faci-
ei et oculorum turpiter incurrisset: sicque manens
per duos dies huic sancto cum omni deuotione qua
poterat se vouisset ad sepulchrum eius veniens
et offerens caput cere antequam exiret ecclesiam re-
pperit se sanatum. Hec inquit Joannes. xxi. sunt
mirabilia solius altissimi quibus et quod pluribus
alijs mirificare voluit sanctum suum ac toti mun-
do reddere venerandum. Igitur et nos de prece-
mur illum ut sua interuentione optineamus dei
gratiam et tandem gloriam sempiternam. Amen.

Sermo quadragesimuseptimus de sancto
thoma de aquino ordinis predicatorum.

O Edit illi scientiam
sanctorum. Scribuntur hec verba origi-
naliter Sapientie. x. ca. Obligatur christiana religio colere ac ve-
nerari deuotione precipua sanctum thomam de
aquino qui sua eruditione mirabili singularis-
simaque doctrina ecclesiam dei magnopere deco-
rauit. Nam temporibus nostris nullus est adeo sapi-
ens et doctus qui sancti thome presidio non
indigeat: ut enim in hoc sermone clarius expli-
cabinus de rebus tam humanis quam diuinis:
tanta docuit: tantaque scripsit. quod quilibet in qua-
cunque facultate peritissimus: sancti thome li-
bros legendo doctior fieri possit. Quia de re de
scientia eius differere equum est ac rationabile quod
magis illi a deo infusa quam diuinis acquisi-
ta: pie fateri possumus: in quibus triplicem excellen-
tiam sancti thome proponimus extollendam.

Prima de sublimitatis.

Secunda utilitatis.

Tertia sanctitatis.

Qualiter sanctus thomas fuit doctor theolo-
gie: et de ipsius theologie atque scientie laudibus.

Prima excellentia scientie sancti thome de
sublimitatis. Nam doctor fuit sacre theo-
logie que dignitate sua preponit cunctis scien-
tijs naturalibus et moralibus. Sed pro intelligē-
tia plenior huius partis: tria dubia sunt ab-
soluenda.

Primum utrum theologia sit scientia.

Secundum utrum sit alijs scientijs dignior.

Tertium utrum scia in generali supra sit extimanda

Ad primum dubium respondet Thomas. i. parte. q. i. q.
theologia scientia est. Sed sciendum quod duplex
est genus sciencie. Quedam enim sunt que procedunt
ex principiis notis: lumine naturali intellectus.
sicut arithmetica: geometria: musica et huiusmodi.
Quedam vero que procedunt ex principiis notis
lumine superioris scientie: sicut perspective. pro-
cedit ex principiis notificatis per geometriam.
Et musica ex principiis notis per arithmeticas.
Et hoc modo sacra doctrina est scientia: quod pro-
cedit ex principiis notis lumine superioris sci-
entie: que scilicet dei et beatorum. Vnde sicut musica
creditur principiis tradita ab arithmetica: ita sa-
cra doctrina creditur principiis reuelata a deo.
Sed obijcere quis potest. Quod theologia non sit
scientia. nam ut inquit Aristoteles. in prin. metha-
phisice. experientia singularium est: ars vero vni-

uersaliū: sit autem ars cum ex multis experimentis in intellectu una sit de similibus acceptio. Sed doctrina theologie pro magna parte non est vniuersaliū: sed singulariū. tractat enim de gestis abrahā isaac et similibus: ergo non est ars vel scia. Ad hoc ita rident Alexander de ales in. i. sume. ¶ Vniuersale dicitur quatuor modis. In predicando ut hō. In exemplando ut forma solaris ad multos solares. Et vita iob ad vitam multorum hominum. In significando ut iacob ad significandum iustum qui habet cum Rechele et Lia quod exerceat se in vita actiua et contemplatiua. In causando ut deus causa vniuersalis omnium rerum. Et Christus causa vniuersalis reparationis hominum. secundum Bernardum dicitur. ¶ Est vniuersale in scriptura sacra habet enim sententias generales. ut ibi: initium sapientie timor domini. habet sententias particulares. ut que proponuntur historice in quibus quatuor ad sensum exteriorem est vniuersale secundo modo dictum. scilicet in exemplando. ut verbi gratia. In litterali historia abrahę et iob: quod narrat est singulare. Sed adhuc in scriptura narrat ut exemplar sit vite et conuersationis bonorum. ¶ Hinc ad Romanos. xv. ca. ait apostolus. Quęcunq; scripta sunt ad nostras doctrinā scripta sunt. quatuor ad sensum interiorem et spiritualem est vniuersale tertio modo in particularibus sententijs. scilicet. vtile in significando: quod est signum rei vniuersalis ad multa. ¶ Quartum ad vtrumque sensum interiore et exteriori siue in sententijs particularibus siue generalibus secundum quod fit reductio ad deum qui est causa vniuersalis conditionis rerum; vel ad Christum qui est vniuersalis causa reparationis. Vniuersale est quarto modo in causando. secundum ergo hunc modum et distinctionem est dicere doctrinā sacraz esse rerum vniuersaliū. ¶ Secundum dubium fuit vtrum theologia sit alijs scientijs dignior. Ad quod respondet Thomas. vbi supra. quod sic. nam cum ista scientia quatuor ad aliquid sit speculatiua et practica omnes alias transcendit: et speculatiuas quę practicas. Speculatiuarum enim scientiarum una altera dignior dicitur. tum propter certitudinem: tum propter dignitatem materie. Et quatuor ad vtrumque hec scientia alias scientias speculatiuas excedit. secundum certitudinem quidem: quia alie scientie certitudinem habent ex naturali lumine rationis humane que potest errare. hec autem scientia certitudinem habet ex lumine diuine scientie que decipi non potest. Secundo dignitatem vero materie: quia ista scientia est principaliter de his que sua altitudine rationem transcendunt. Alie vero scientie con-

siderant ea tamen que rationi subduntur. ¶ Practicarum vero scientiarum illa dignior est: que non ad vltiorem finem ordinatur sicut civilis militari. Nam bonum exercitus ad bonum ciuitatis ordinatur. finis autem theologie siue doctrine sacre: in quantum est practica: est beatitudo eterna: ad quam sicut ad vltimum finem ordinantur omnes alij fines scientiarum practicarum. Franciscus vero de mayronis in li. d. veritatibus dionysij quem scripsit ad instanciam regis Roberti. super librum de mystica theologia ait. Omnes scientie ancillantur theologie et aliquo modo subalternantur. Sed notandum quod quatuor modis una scientia dicitur alteri subalternari. ¶ Primo modo quod efficiens sub efficiente: ut quia principium sub principio: ponendo quod principia sunt cause conclusionum effectiue. Et sic subalternatur musica arismetrie et perspectiua geometrie: quia conclusiones superiorum sunt principia inferiorum. Et ista dicitur propria subalternatio. Secundo modo quod materia sub materia: et quod subiectum sub subiecto. Sicut physica subordinatur methaphysice quia corpus mobile quod est subiectum physice continetur sub ente quod est subiectum methaphysice. Tertio modo quod forma sub forma: ut pote quod modus agendi sub modo agendi. Et sic omnia alia scientia subordinatur logice quia ipsa tradit modum sillogizandi et demonstrandi vniuersis. Quarto modo quia finis sub fine: frenefactiua equestri: quia finis illi est propter finem istius. Alie ergo scientie non subalternantur theologie primo modo: quia eius principia non sunt communia. utpote articuli fidei. Nec secundo modo quia subiectum eius est singularissimum. Nec tertio modo quia non procedit per regulas quas alijs scientijs tradat. Sed quarto modo quia fines aliarum sunt propter finem istius: melius tamen dicitur subordinatio quę subalternatio. hec fratris ciscus. ¶ Tertium dubium fuit vtrum scientia in generali sumpta sit magnificanda. Et ut refert Thomas. iij. parte. q. ix. scientia large accipitur pro qualibet cognitione intellectus. sunt ergo nonnulli qui scientiam reprobant virosque doctos aspernantur. Contra quos duo ad laudem scientie merito duximus inspicenda. ¶ Primum in quibus scientia reperitur cum decore et ornamento maximo. Secundum quantā humano generi scientia attulit vtilitatem. Accedit quidem primo ad commendationem et extollentiam

scientie. q. ipsa reperit in deo et in quibuslibet ab eo productis electisq. creaturis. De conditio-
re si quidē oim aiunt theologi in reb. diui-
nis exercitati: q. sicut bonus est eternus immē-
sus incōmutabilis et beatissimus. Ita et omnia
sciens. Scientia tñ vt ponit Tho. i. pte. q. xiiij
non est in eo qualitas vel habitus: sed actus
purus: et substantia: qm̄ nō per aliud a se intel-
ligit. Et q̄uis alia a se cognoscat: tñ vt scripsi-
mus in sermone primo de timore iudiciorum
dei. intellectus ille diuinus infinitus nō reci-
pit aliud pfectionem: cui⁹ pfectio est sola di-
uina essentia. Quo fir vt materialia imateria-
liter diuisibilia indiuisibiliter et mlt̄a vniue-
cognoscat: q. ipse immaterialis est simplex et
vnus. vñ qualis est ipse: talis et cognitio eius.
Et ne in his diutius imoremur: in deo est scia
qua cognoscit seipsū. Et quicquid est in reb⁹
creatis siue in celo siue in terra siue in mari.
quā imo sapia sua condidit tam varias disti-
ctas ordinatasq. rez naturas vniuersa consti-
tuens in pondere: numero: et mensura. nouit
oia anteq. esset qui numerat multitudinē stel-
larū et guttulas oceanī. Sed taceamus stūpen-
da que dici possent de scia dei. Et ad alios ver-
tamur sermonē. Fecit ille artifex sapiētissim⁹
angelos a sue creationis primordio: tanta lu-
ce scientie peditos: vt intellectuales substan-
tie spūales mentes et immaterialia lumina a
sanctis intelligentib⁹ a philosophis nuncu-
pent. At et hōi primo hoc donū amplissimum
tradit fuisse tributū: q. rerū oim propter ipz
conditaz cognitionē acceperit vt mgr sniarū
refert di. xxiij. fili. cunctisq. aiantibus noia
fm suā. pprietatē designauit. Nō est pretereū
dum silentio. q. dū verbū caro factū est et habi-
tauit in nobis. aiaz de nouo creatā plenā scia
et grā sibi vinculo indissolubili copulauit: omi
ignorantia seclusa. vt diximus in sermone. v.
hmo opia. Apostoli insup militantis ecclesie
fundatores cū litteris opaz nō dedissent: et ad
predicationē euangelij forent destinādi a spū
sancto illuminati sunt: vt sic doctores effecti
euangelicā tubā sonarent. Inde moti patres
antiqui statuerūt: vt nullus officiū predicationis
exerceat: nisi sit appime eruditus et doct⁹
sicut in quadagesimali scripsi in sermone de
verbo dei. Cur ergo non erit extollenda scia.
cur non studiose querenda. Cur non a cunctis
mortalibus audissimē exoptāda. facit aut ad
eius cōmendationē preter illa que cōmemora-

uimus. q. oēs hoies nā scire desiderant. vt dic-
tū Ari. Et oēs ducimur et trahimur ad cognitio-
nis et scie cupiditatē fm q. ait Cicero. Idē q.
pter que oia Plato in timēo dixit. Scientia
est diuina dei: quo nil maius diuina magnifi-
centia humano generi cōmodauit. Scdō per-
scrutari debemus. quanta sit scie altitudo sub-
limis ex yberrima utilitate quā cōtulit huma-
no generi et in dies afferre nō desinit: et in pri-
mis a iuris consultis viris clarissimis initiuz
sumendi duxi. ipsi nanq. legibus ab eis cōdi-
tis: ex quibus insimul collectis tā grandia vo-
lumina cōplent gentes populosq. instruxerūt
vt humanā celibēq. vitā excolerent. Quisnā
hoies rōne prestantes: nō existimet brutis de-
teriorēs vltioresq. pecudibus: si passionibus
vitiosis nō dñentur. Iō lex prodit vt appetit⁹
notius sub iuris regula limitez p quā genus
humanū vt honeste viuat: alterū nō ledatius
suū cuiq. tribuat informat. sicut ponit in p-
logo decretaliū. sūmo igit ingenio facte sunt
leges vt scribit. di. iij. ca. facte sunt autē leges
vt earū metu humana coherceat audacia. tu-
taq. sit inter improbos innocentia. Cives pa-
cifice viuant: maiores minoribus fauorē im-
pendant: minores maioribus reuerentiā exhi-
beant: pares paribus pcordiā donent. Et oēs
imortali deo pie religiosq. famulē. De ipis
No medicis quid referemus: nō tacet scriptu-
ra sacra dignitatē eoz: dū snia illa grauissima
sapientis oblectat. Honora inquit medicū: p-
pter necessitatē enī creauit altissimus. Et itez
disciplina medici exaltabit caput illius: et in cō-
spectu magnatoz collaudabit altissimus. De
terra creauit medicinā: et vir sapiens non ab-
horrebit illā. Que vba ponunt Ecclē. xxxviij
ca. Profecto corpora nra aie intellectiue in-
strumenta et organa delicata a quibus exeunt
tanta morboz mala p sepe medicoz presidio
curata: gratissime sanitati reddunt: et que sa-
na sūt et robusta ne in graues egritudines in-
cidant preseruant. Sed his oibus mai⁹ est q.
theologoz opera factum esse nemo sane men-
tis ambigit. Mōne apostolorum predicationē
idolatrie pernicies que totum pene vastauit
rat orbe vndiq. est eiecta. Insup tot insur-
gentes hereses quis expugnauit quis evertit
quis penitus suffocauit: nisi virtus et sapien-
tia eozum qui se doctrine firmiter dedicarūt.
Audeo dicere q. si doctores vtriusq. lingue
grece. s. et latine hereticoz venenatas fraudes

oppugnassent: xpiana religio foret extincta.
 Obmittit quanta facta sint ab inquisitoribus
 heretice prauitatis: precipue predicatorum et mi-
 norum ordinum contra perditissimas hereses
 manicheorum: arrianorum: legardorum: fraticellorum
 aliorumque quorum vocabula causa breuitatis sub-
 ticemus. Et ut parte ista breuius expediam
 dicimur. Scia viros doctos reddidit in utroque
 seculo gloriosos. Nam Socrates magnam nomen
 adeptus est. de quo Tullius in questionibus
 tusculanis ait. Socrates primus philosophiam voca-
 uit et celo quam locauit in viribus introduxit in
 domos et coegit de vita et moribus rebusque bo-
 nis et malis querere. Et Hieronymus contra Iovinianum
 ait dicit de Socrate. Hunc omnium philosophorum secte
 tanquam sapientie et virtutis vnicum fontem ve-
 nerant. Is tamen ut Valerius meminit de his qui
 humili loco nati clari euaserunt. Adatre ob-
 stetricis patre marinozario genitus est. cuius
 nomen splendet propter scientiam. Demosthenes in-
 super princeps oratorum grecie humilimos ha-
 buit genitores. Aulugellius etiam li. ij. nocturnus
 actica refert quod phedon cuius nomen plato
 illum librum diuinum de immortalitate anime dedit.
 seruus fuit emptus a cebe soratice. cuius soci-
 us fuit in philosophie disciplinis. ex patre philosophus illustris
 fuit. Adnippus fuit seruus postea philosophus. Pro-
 pilius seruus thefastri pipaterici. postea philosophus
 Perseus cenonis stoici seruus philosophus. Dioge-
 nes cinicus seruus et ex seruitute in libertatem
 venit tandem philosophus. Epictetus seruus postremo
 philosophus. qui omnes ex philosophis propter peritiam litterarum
 gloriam sibi amplissimam vendicarunt. Nec so-
 lum ipsi qui doctrina pollent clarissimi habent
 Quinimo ciuitates et regna in quibus literarum
 studia frequentant miro fulgent decore. Vnde
 Augustinus. xvij. li. de ci. dei. ait. Quis athenienses
 in grecia plurimum claruisse fateatur. Etiam salu-
 stius romanus historicus plus tamen fama quam re
 ipsa. Nam loquens de illis. atheniensium ingre-
 res geste sicut ego existimo. satis ample magni-
 fice fuisse. verum aliquanto minores quam fama se-
 runt. Sed quod prouenire ibi scriptorum inge-
 nita per terrarum orbem atheniensium facta per
 marima celebrantur. Itacorum qui fecerunt
 virtus tanta habetur quantum verbis potuerunt
 extollere preclara ingenia. Accedit huic ciui-
 tati non parua etiam ex litteris ex philosophis glo-
 ria. quod ibi potissimum talia studia vigerunt. hec
 ille. In regno vero celorum viri docti fulgebunt
 quasi splendor firmamenti et quasi stelle in p-

petuas eternitates. ut dicitur Danielis. xij. ca. io
 Hieronymus asserbat. Discamus in terris quorum
 scientia nobiscum perseverat in celo. magna
 itaque scientie et doctrine est excellencia. In qua
 singularis inuentus est beatus Thomas. Me-
 quod tamen viribus ingenij et exercitij illam acqui-
 siuit. sed munere diuino post factam quidem
 professionem suam in ordine predicatorum. frater Jo-
 annes Theutonicus magister ordinis ipsum
 secum parisiis duxit. deinde coloniam. Vbi
 sub fratre Alberto magistro in theologia eius-
 dem ordinis florebat studium generale. Stu-
 dio autem vacans orationi et silentio quantum pote-
 rat adeo se dabat. ut vocarent eum fratres bo-
 nem mutum. Cum autem magister Albertus librum
 Dionysij de diuinis nominibus legeret quid-
 dam studens tardus ingenio. ad sanctum tho-
 mam se contulit ut electionem repeteret. quod
 sanctus thomas. libenti animo fecit non sine admira-
 tione illius. qui mox magistro perspicacitatem
 ingenij sancti thome reuelauit. Contigit autem
 illis diebus dictum magistrum disputare quadam
 questionem difficilem. quam cum frater thomas
 collectam scripsisset in cedula. et quidam studens
 casu ipsam ante eius cellam inueniens magi-
 stro alberto ostendit. qui mandauit magistro
 studentium ut questionem satis difficilem ei com-
 mitteret de qua in crastino responderet. quam
 ex obedientia suscepit. Et ad orationem confu-
 git atque in crastino ita respondit ut diceret ei magi-
 ster frater thoma. Tu non videris tenere lo-
 cum respondentis sed determinantis. fecitque
 sibi quattuor argumenta tam subtilissima ut
 crederet omnino illum conclusum. Ad que cum fra-
 ter thomas sufficiens respondisset. dixit
 magister albertus. Nos vocamus istum bouem
 mutum: sed ipse tale mugitum dabit: qui sonabit
 in toto mundo. Tandem cum in breui plurimum
 profecisset factus fuit baccalarius parisiensium. Et
 ibi parisiis gradum magisterij cum humilitate
 suscepit. Omni quippe tempore dum legere vel dispu-
 tare debebat orare solebat deum et hanc ora-
 tionem dicebat. Creator ineffabilis qui de the-
 sauris tue sapientie nouem angelorum ierarchi-
 as nosti. et eas supra celum empireum miro ordi-
 ne collocasti atque elegantissime partes vniuer-
 si disposuisti. Tu inquam qui verus fons luminis
 diceris atque supereminens principium infun-
 dere digneris super intellectus mei tenebras
 lumen claritatis et iusticie duplicem in qua natus
 sum remoucas prauitatem tenebrarum. per tuum. s.

et ignorantiam. Qui linguas infantium facis
disertas linguam meam crudias et in labijs meis
gram et benedictionem infundas. Da mihi intelli
gendi acumen: addiscendi facilitatem: retinen
di capacitatem: interpretandi subtilitatem: lo
quendi gratiam copiosam: ingressum instruas:
progressum dirigas. Egressum compleas per
christum dominum nostrum. Amen. Dum itaque gradum ma
gisterij deberet suscipere: et orationi ferventer in
tenderet aliquantulum obdormiuit. Apparuit
autem illi sic dormienti angelus confortans eum
ut magisterium acceptaret. proponeretque in suo
examine illud publice. Rigans montes de su
perioribus tuis: in fructu operum tuorum satia
bitur terra.

¶ Qualiter doctrina sancti Thomae est satis
utilis: eo quod est copiosa facilis et merito sapien
tibus et inipientibus grata. **¶** Capitulum. ij.

Secunda excellentia scie sancti Thomae de
utilitas. Profuit namque mirum modum ec
clesie dei: eo quod non tamen fuit in se scien
tia. sed alios docuit predicando et legendo: et ut perpetua fie
rent que docebat scribendi officium accepit. Et
autem scripta triplicem habent conditionem.

Prima de copiositate.

Secunda facilitas.

Tertia gratiositas.

¶ Prima conditio eorum que sanctus thomas scri
psit de copiositate. Scripsit namque copiose: tam
ea que spectant ad naturalem vel et morale philosophiam
Sed super omnia res diuinas abundantes notauit.
Scripsit super quattuor libros sententiarum. sum
mam theologie quam in tribus voluminibus com
pilauit. Summam contra gentiles. opus super quatuor
euangelia. Et preter hoc aliam postillam su
per euangelia. Super epistolas pauli. super Isaiam
super Ieremiam. super cantica. super iob. super magnam
partem psalterij. Compendium theologie. questi
ones de veritate. quodest de quolibet. quodest de anima
super dionysium de angelica ierarchia. et de diui
nis nominibus. super boetium de trinitate. et ebdomadi
bus. et de duabus naturis. contra anseris de
unitate intellectus. per guilelmum de sancto amore
qui dicebat religiosos mendicantes non laboran
tes manibus non posse saluari. Scripsit etiam
officium de corpore christi. Et quod plura opuscula de
diuersis materijs ut in hoc videat de eo tam
stupendum miraculum. Quod unus homo modico
tempore: potuerit subtilitates quoniam et profun
ditates tam subtiliter penetrare stilo tam com
posito et succincto discurrere. Que in tot volu

minibus reduxit in scriptis. viginti quinque
anni fluxerunt inter eius magisterium et obitum
Obijt namque anno domini. M. cc. lxxiij. pontifi
catus gregorii. x. anno. iij. Et vite sue anno
xxxvij. septima die martij. hora matutinali
Ut igitur vbertate doctrine sancti thome ma
gnificemus dicere possumus. Quod si omnes libri
philosophie et theologie perirent. Et illi quos thomas
scripsit foli reperirent: nunquam lux scientie et ve
ritatis posset extinguui. **¶** Secunda conditio eorum
que thomas scripsit de facilitas. huius enim do
ctrina illa quandam claritatem et ordinem ita suauem
ut absque multa difficultate imbibiri valeat. Ne
que propterea est paruipendenda: quia cum facilitate
sit tradita: cum in quolibet genere sine docendi
sine dicendi a cunctis viris doctis facilitas ex
tollat. Inquit enim Cicero li. de oratore. Is est
eloquens qui alta humiliter: humilia grauiter
et mediocra temperate dicere potest. In eodem
insuper libro magis comprobare videtur sententias
grauis absque ornatu: quam fucata verba sine sententia
ait ergo. Quid est tam furiosum quam verborum vel
optimorum atque ornatisimorum sonitus inanis
nulla subiecta sententia: nec scientia. Sunt nonnulli
qui gloriantur si id quod docent aut persuadent:
propter inusitata verba: aut confusas et implici
tas rationes: sub auditoribus cum labore intelli
gant. Contra quos aulus gellius. li. x. noctium
atticarum ita scribit. Verbis uti nouis et cogni
tis durius est: quam verbis sordentibus. Rome
quidam celebratus homo in causis cum apud pre
fectum urbis verba faceret. Et dicere vellent: ino
pem quandam misero victu vivere et furem
rodere panem vinumque fetidum potare. hic inquit.
Eques romanus: apud damianum edit: et flores bibit
que verba cunctorum astantiu animos prouocauerunt
ad risum. ille ei legerat: apud veteres rusticos
frumenti furem dixisse. iteque flores audierat
prisca voce significare vini fecem uiticij ex
pressam. primum verbum legerat in plauto. secundum
apud cecilium in polimentis: quod sibi ad ornamento
orationum seruauerat. diximus ista ut ostendam
quod sit laudabile sententias subtilissimas cum omni qua
fieri potest facilitate explicare: sicut sanctus
thomas fecisse probat. **¶** Tertia conditio do
ctrine sancti thome de gratiositas. Est quippe
vniuersaliter grata doctis pariter et indoctis.
Quod verum esse ego expertus sum in predica
tionibus quas feci in omnibus fere italicis ciuita
tibus. nam fauente deo ubique ad me audiendum
populi in multitudine copiosissima conuenerunt

Quibus pro maiori parte sancti thome: et dñi bonauenture dubia et questionibus de vniuersis occurrentibus rebus declarauit. Accepi namque a patre meo sancto francisco documentum ut annuntiarem vitia et virtutes: de quibus nemo vel abundanti⁹ vel melius: ut sic dixerim: thoma disseruit. De gestis vero saluatoris nostri iesu xpi: et gratia ac preeminencia virginis matris nullus eo diffusius atque dulcius locutus est. Quod ipsius benignissimi iesu testimonio indubitabili fuit comprobatum. Nam dum prefatus sanctus in conuentu neapolitano tertiam partem scriberet: nocte quadam ad orandum sicut consueuerat ante pulsationem orologio ad ecclesiam in capella sancti nicholai descendit. Et dum ibi oraret ante imaginem crucifixi. frater dñicus de caserta conuersus: qui erat sacrista: vir vtriusque magnae deuotionis et sanctitatis. sanctum doctorem curiosius obseruans: vidit ipsum miro modo in oratione suspensum. Et corpore eleuatum a terra. audiuitque a crucifixi imaginem procedere vocem dicentem sibi. thoma vera de me scripsisti: quam incredem per labore tuo recipies? Qui respondit dñe reipsu. Quid referam de quattuor euangeliorum? Adat theof. marci luce et iohannis declaratione. inspicatur opus illud: quod recte cathena aurea nuncupatur: in quo ipse tam ordinate collegit doctorum tam grecorum quam latinorum sententias quas ipse persequendo pro clariores intelligentia mirabiliter ampliauit: non mirum igitur: si ego qui minimus sum predicatorum ecclesie dei: tanti doctoris obseruatorum documenta siue predicando siue predicabiles sermones scribendo: sum gratia a dño mihi datam: cum ut predicti videamus satis proficere ad veritatis illustrationem atque consolationem fidelium: sancti thome doctrinam sequendo.

Qualiter sanctus thomas: non solum fuit doctus sed virtutibus ornatus: qui mundo spreto religiosus effectus: munde vixit: et vitam felicit consummavit.

Capitulum. iij.
Tertia excellentia scientie sancti thome de sanctitas. parum quidem est imo nihil multa scire: multa cognoscere: multa docere: non solum nature secreta: et proprietates elementorum astrozque motus: sed etiam fidei rudimenta: nisi bene beateque viuatur. Ideo beatus iacobus dicere solebat. Scientia acquisita mortaliter da ferita si non fuit vestita de core humiliato. sanctus vero Augustinus in principio conuer-

sionis sue. dum audiuit famam. antonij magni. ut scribitur in libro confessionum exclamando dixit: Surgunt indocti et rapiunt regnum celorum. Nos autem cum nostris doctrinis demergimur in profundum: que omnia considerans thomas gloriosus dedit operam ut simul cum doctrina fulgeret in ipso sanctitas vite. Potest vero sanctitas eius potissime ex tribus monstrari.

Primo ex mundi despectione.

Secundo ex religiosa conuersatione.

Tertio ex finali consummatione.

Primo monstrat sanctitas thome ex mundi despectione. despectit quidem mundum et omnem pompam eius ut christum crucifaceret: quod litera vero id expleuerit: audiamus ea que in eius legenda scribuntur. Hic namque ex nobili prosapia domini de aquino originem duxit patre landulfo: et matre theodora nuncupatis dum vero mater puerulum nondum natum gestaret in utero. Quidam heremita bonus re et nomine dei reuelatione ei predixit: qualiter filium esset paritura quem thomam vocarent: et qui ordinem fratrum predicatorum esset ingressurus: in quo ita proficeret: quod suo tempore tam in scientia quam in virtute: vix parem haberet. nato igitur infante cum ingenti parentum letitia quod heremita predixerat iam visum est fuisse impletum. dum quintum attigisset annum missus fuit a parentibus ad monasterium montis casini ut ibi sub speciali vita imbueretur litteris et moribus. abbas monasterij videns in puero post paruulum tempus ingentis subtilitatem: consuluit patri suo domino landulfo ut cum neapolim mitteret ad studendum. Sicque factum est. et ibi neapolim sub magistro martino grammaticis: et sub magistro petro de hibernia logice operas dedit. adultus autem ordinem predicatorum intrauit quod ut mater audiuit que erat in roca sicca: festina neapolim accessit: ut filium in seruitio domini confortaret. fratres vero propositum eius ignorantes timentesque ne filius materna pietate turbaret: ipsum romam miserunt. at ibi mater eam secuta est. quem fratres inde fugauerunt: pariter tentantes illum destinare de quo mater turbata ad filios suos qui erant cum imperatore in castro aque pendens misit nuntium specialem: mandans eis quod thomam suum filium: fratrem ipsorum: quem fratres predatores fugabant quererent: ita ut

eū in suis haberent manibus: qui obtenta ab imperatore licentia p vias miserunt famulos tandē cōtigat illos predictū frēm suū iuxta cuiusdā fontis irrigua quiescentē: euz quattuor fratribus dicti ordinis inuenire: quē cōfestim matri transmiserunt. ipsa xpo eū custodiri fecit in carcere: vsq; ad filioꝝ aduentū. Et interim vt expiret voluntatē eius: monuit eū ⁊ mone ri fecit: vt habitus deponeret. Ad qd thomas nunq̃ consensit. In carcere sic existens: bibliā totā legit ⁊ textum sententiaꝝ ⁊ cōpilauit tractatū fallaciaꝝ. Et quandā suā sororeꝝ ad dei seruitiū induxit: quē monacha sc̃i benedicti facta est: venerunt tandē fratres sui: qui tentauerunt eū verbis suasionis: iniurijs: ⁊ laceratione habitus: a suo sancto proposito remouere: nec valuerunt: introduxerunt postmodum pulchram puellā ornatā habitu meretricio vt eū molliret. Quā expulit indignanter. Et in tactus remanens signo crucis se muniens cū lachrymis obdormiuit: tūc duo angeli apparuerunt sibi: ⁊ stringentes ipsū in lūbis dixerūt. Ex parte dei te cingim⁹ cingulo castitatis qd nulla possit diabolica impugnatione dissolui itaq; verbo virginis donū in se confirmatum accepit: stetit p bienniu carceratus: quem vltimo mater dissimulata custodia abire permisit: de fenestra castri p funē vbi parati erāt fratres predatores: quē susceptū cū gaudio: neapolim duxerunt. ¶ Sc̃do monstratur sanctitas beati thome: ex religiosa conuersatione a principio quippe vsq; ad finē adeo laudabiliter ⁊ sancte cōuersationis fuit: vt nihil in eo reprehensibile porueit inueniri. fuit equidē humilis deuotus: pius: sobrius: temperatus: ⁊ virgo purissimus: non solū corpore: sed etiam mēte. frater raymūdus seueri: qui parisijs in confessione: thomā audiebat: iurauit. q in septem annis quibus fuerat secū in studio ⁊ audierat eum in confessione. q nunq̃ consensit in aliquā cogitationē carnalem. Quidā alius frater petrus nomine: qui in extremis confessionem suā audierat: generale in predicatione sua ad pplū testimoniū referens sue laudis dixit. q̃ sua confessio fuerat sic pura ⁊ mūda a carnis cōtagione sicut cōfessio vnus pueri parvuli. Idem testatus est frater bernardus socius ei⁹ qui eum adhuc in confessione audierat. Qui puritati tota vita sua testimoniū phibuit veritatis quē sic fuit virtutū actibus decita vt nullus contrarijs morib⁹ possit esse

collapsa. naz verisile de eo cōptū ē. ¶ Nocturno tpe hūanc deputato quieti: post breuē somnum in thone prostratus: impetrabat qd dictando vel scribendo docebat. Et preter illud tempus modicū qd somno vel refecioni pro valitudine corporis indulgisset: reliquū temp⁹ orōni lectioni dictamini: vel scribendis voluminibus occupabat: vt nullū tempus esset vacuū: quod non foret sancta actione repletum. ¶ Tertio monstrat sanctitas beati thome ex finali cōsumatione vt enī Quidiū in li. me/thamorphosios cecinit. vltima semp expectāda dies hōi: dicitq; beatus: ante obitu: nemo supermaq; funera. Felix itaq; transitus thome vltimiq; diei cōsumatio fuit: mō qui sequit. Cum sumus pontifex gregorius decimus generale cōciliū induxisset celestiac lugduni ad qd greci cōuenire debebant mandauit fratri thome vt contra errores grecorum de quibus erant in concilio cōuincendi opus quod fecerat de mandato sui predecessoris vrbani pape ad conciliū secum deferret. Quod cum executioni vellent mandare. frater paulus de aquila existens neapoli: vidit in somnis nocte precedente diē quo dictus doctor debebat iter arripere: bñ paulum ingredientē scholas dicti doctoris: cui cū occurreret interrogauit ipsū si bene exposuerat suas ep̃las: qui dixit ei bñ exposuisti. Sed tempus est vt mecum venias ad patriā. vbi melius intelliges. Et trahens ipsum p cappam videbatur ipsū secū ducere quē thomas libenter sequabatur: tunc frater paulus clamans in somnis dicebat: succurrite fratres q; frater thomas recedit. Et cū dicto clamore euigilans oīa alijs fr̃ibus enarrauit ipse xpo sanctus thomas iter inchoans iuit p campaniā versus romā. Informat⁹ autē in itinere diuertit ad monasteriū fosse noue quod euz ingrederetur dixit. hec requies mea in seculum seculi: hic habitabo qm̃ elegi eam. Cum xpo cepisset granius infirmari petijt sacramenta ecclesie: eunq; deportatum fuissent illa accepit ⁊ post modicum cum laude ⁊ benedictione dei sancta illa aīa facilliter discessit a corpore quē ab angelis ad superos fuit delata ipsum xpo corpus in eodem monasterio sepultum honorificentissime: ad cuius exequias multi nobiles ac religiosi tam predatores q̃ minores ac alij conuenerunt: nec defuit ibi virtus diuina in miraculorum operatione quando superior dicti monasterij patiens in

40
oculis cōmendansq; se thome liberatus est.
Et qdā frater petrus: qrtanā patiens: meritis
hui⁹ sanitatē recepit. sicq; et alij plurimi bñfi
cia sanitatis impetrarūt. igit hunc sc̄m pio
veneremur affectu. qui nūc in celis cū xp̄o leta
tur p infinita secula seculorū. Amen.

¶ Sermo quadragesimus octauus de sancto
nicholao famosissimo confessore

In diebus suis pla:

cuit deo. ex lib. ecclesiastici assumit
mī hec verba sc̄a ecclesia originā
liter ibi. xliij. ca. descripta. mari
mo otio sūmoq; studio vnusq; laborare d; ut
placeat in oib; vijs suis altissimo creato
ri nro qm̄ eos qui student suā volūtātē imple
re et in hoc cōplacere maiestati sue: nō solū in
futura immortalī vitā. verū etiā et in p̄senti secu
lo: sublimiter magnificat et exaltat. quis nā ex
plicare queat quanta sit beatissimi nicholai
gloria. nō solū in illa societate sc̄orū vbi par ē
pfecta: et possessio secura indefectis boni sed
adhuc in ecclesia militante: vbi spe currimus
ad hereditatē. pmissā. vbiq; pfecto celebre est
nomē sc̄tissimi nicholai. vbiq; illius miracula
fulgēt vbiq; tādē a fidelib⁹ deuotōe singula
rissima colit: q; vero ei⁹ hodierna die festū ce
lebraf. equū eē censui ad ei⁹ ingentes amplissi
masq; laudes porandas cū dei adiutorio oēm
bare operaz. de quo dicunt verba in themate
posita q; in diebus suis placuit deo. Et l; hoc
fuerit pp plurimas virtutes suas tñ ex illis
tres precipuas colligemus quas explicare si
gillatim curabimus.

¶ Prima dī prudentia spūalis.

Secda misericordia proximalis.

Tertia obseruantia pastoralis.

¶ Qualiter bt̄us nichola⁹ placuit deo ppter
prudentiā spūalem qua spreuit terrena et cele
stia concupiuit. ¶ Capitulū. i.

Prima bt̄i nicholai virtus q placuit deo
dī prudentia spūalis. de hac dixit sapiēs
Proverbiorū. iij. ca. In oī possessione tua ac
quire prudentiā. Et. xvi. ca. acquire pruden
tiā q; preciosior est argento. Et xp̄s Matthei
x. ca. Estote prudētes sicut serpentes. est autē
hec prudentia vt docet Aristo. in. vi. Ethico.
Recta rō agibilū: qua hō in quibuscūq; agē
dis finē cōsiderat: atq; ad illū media cōueniē
tia accomodat et disponit. q; vt Boetius inq; in
in. ij. de cōsolatione. qd ante oculos sitū est nō

sufficit intueri. verū exitus prudentia metitur
tñ vt ait Tho. 2a 2e. q. xlvij. triplex prudentia
distingui potest.

¶ Prima est falsa.

Secda vera.

Tertia perfecta.

¶ Prima est prudentia falsa p similitudinez
dicta que in malis et peccatoribus reperitur. et
de hac xp̄s Luce. xvi. ca. dicit. filij huius seculi
prudentiores filijs lucis in generatiōe sua sūt
et paulus ad Romanos. viij. ca. ¶ Prudentia
carnis mors est. Cū enī prudens sit qui bñ dis
ponit que sunt agenda. ppter aliquē bonū fi
nem. Ille qui propter aliquē malū finē aliqua
disponit congruentia illi finī habet falsā pru
dentiā in quā rū illud qd accipit. p finē. non est
verū bonum sed fm̄ similitudinē. sicut dī al
quis bonus latro. hoc enī modo potest fm̄ si
militudinē dici prudens latro. qui puenien
tes vias inuenit ad latrocinandū. ¶ Secda est
prudentia vera. sed imperfecta. q inuenit vias
accomodas ad finē bonum sed est imperfecta
dupliciter. Vno modo q; illud bonū quod ac
cipit pro fine nō est cōmunis finis totius hu
mane vite. sed alicuius specialis negocij puta
cū aliquis adinuenit vias accomodas ad na
uigandū vel negociandū dicit prudens nauta
vel negociator. Alio modo prudentia dī imp
fecta q; deficit in principali actu prudētis. pu
ta cū aliquis bñ cōsiliat et recte iudicat de his
que pertinent ad totam vitam. sed nō efficaci
ter percipit. ¶ Tertia est prudentia vera et p
fecta. Et hec est que recte consiliatur et recte iu
dicat ad bonum finem totius vite ac etiam p
cipit. Et hec in solis bonis reperitur. de hac di
xit sapiēs Proverbiorū. i. ca. ¶ Prudentia
seruabit te vt eruaris a via mala. hec autē in
paucissimis reperitur. qm̄ oēs pro maiori pte
solliciti sunt de terrenis et tpalibus bonis. de
quibus dī Baruth. iij. ca. Exquisierūt prudē
tiam q; de terra est. Et de celestibus aut nulla
aut modica est illis cura. ¶ Hi sunt qui in die iū
dicij videntes electos et amicos dei affluere oī
bonorum copia. Et seipfos considerātes eter
nis fore deputatos supplicijs dicēt illud Sa
pientie. v. ca. Nos insensati vitam illorū estī
mabamus insaniam: et finem illorū sine bo
nore. Ecce quomodo computati sunt inter fi
lios dei et inter sanctos fors illorū est. ¶ Pro
pterea beatus Nicholaus prudētiā veram
spiritualem et perfectam sectatus est. nam ex

diuitibus et sanctis parentibus originē duxit
 Cuius pater epifanius mater ioāna ex ciuita
 te patere ciues cū in primo iuuentutis sue flo
 re eum genuissent cōtinenter viuētes celibē
 vitam duxerunt. Hic prima die dū balnearef
 erectus stetit in pelui. insup quarta et sexta fe
 ria semel tñ suggestat vbera. Factus autez iu
 uenis alioz iuuenū deuitans lasciuas eccle
 siarū poti⁹ scirebat limina. Et quicqd ibidē de
 sacra scriptura itelligere poterat memori re
 tinebat. Parentibus xpo defunctis non cogi
 tauit vxorē ducere non multiplicare diuitias
 nō satisfacere corporis voluptati: sed qualiter
 tanta diuitiaz copiam: nō ad laudē humanā
 sed ad laudem dei dispensaret: vt sic thesauri
 garet thesauros in celo: iuxta preceptū saluber
 rimum nri saluatoris Matthēi. vi. ca. Nolite
 inquit thesaurizare vobis thesauros in terra
 vbi fures effodiūt et furāf: thesaurizate vobis
 thesauros in celo quo fur nō appropiat neqz
 tinea demolit. Ad bona igit sempiterna dedi
 cauit aui⁹ et p illis adipiscendis oēs adhibuit
 diligentiam.

Qualiter scūs nicholaus ex misericordia
 subuenit ciui pauperi qui tres filias nuptui
 tradidit ppter elemosinā quā nichola⁹ fecit.

Capitulum. ij.

Secunda bti nicholai virtus: qua placuit
 deo: dī misericordia proximalis. de hac
 redemptor mūdi dixit. Matthēi. v. ca. bti mi
 sericordes qm ipsi misericordiā consequentur
 Hanc Hiero⁹ cōmendanit in ca. qui clemen
 tiam. lxxvi. di. vbi ait. Qui clementiā non hz
 nec indutus est viscera misericordie qzuis spi
 ritualis sit nō adimplet lege xpi. Et Ambro.
 eadem di. ca. in singulis inquit. Misericordia
 cōmunis est vsus: iō cōmune preceptū oibus
 officijs : omnibus etatibus necessaria : et ab
 oibus deferenda. Non publicanus: nō milēs
 excipit: non agricola: nō vrbānus diues et pau
 per oēs in cōmuni admonent: vt cōferant nō
 habenti. Hanc misericordiā in se fuisse bti⁹
 nicholaus apertissime demonstrauit: dūm ele
 mosinā indigenti et in extrema necessitate po
 sito paucino suo benigne tribuit: habebat ille
 tres filias virgines qas pre inopia pstituerē co
 gebat vt sic infamī caz cōmertiō alerēt. Qd
 vt ad aures viri sancti deuenit scelus abhor
 ruit: et massam auri panno inuolutā in domū
 eius p fenestram clam piccit clamqz recessit.
 Adane surgens hō massā auri reperit: et deo

gras agens primogenite nuptias celeb: aut.
 Inde ad aliq⁹ dies hie opus: dei famulus egit
 Qd rursū ille reperies et in laudes imensas p
 rumptens de cetero vigilare pposuit: vt sciret
 quis esset qui sue inopie subuenisset. Post et
 paucos dies duplicatā auri massam in domū
 proiecit. Ad cui⁹ sonitū ille excitatur: et nicho
 laum fugientē insequit taliz voce alloquitur
 siste gradū teqz aspectui non subtrahas meo.
 Et accurrens velotius Nicholaum hunc esse
 cognouit. Ador humi prostratus osculari vo
 lebat pedes eius: qz ille refugiens ab eo petijt
 ne factū alicui quādiu viueret reuelaret. In
 hac xpo elemosina obseruauit Nichola⁹ tres
 illius conditiones necessarias.

Prima conditio qz fuit prompta.

Seda qz fuit copiosa.

Tertia qz fuit secreta.

Prima conditio illius elemosine fuit pmppta
 qz non multis precibus data vel impetrata.
 Inquit Seneca libro de beneficijs. Ingratū
 est beneficium quod diu inter dantis manus
 hesit. Et idem. Nulla res carius emitur qz
 que precibus empta est. Et lz deo grata sit ele
 mosina que datur pauperibus illam petenti
 pus. Gratissima tamen est conspectui suo cū
 tribuitur pauperi: et egeno: pre verecundia pe
 tere non audenti. Ex hoc ait Ambrosius li. i.
 de officijs. Sunt multi qui malunt miseria ta
 cite egestatis astringi qz publica petitione
 confundi: bi querendi sunt et adiuvandi: vt p
 hoc amplius gaudeant: qz pauprtati pfulant et
 pudori. Seda cōditio illius elemosine fuit co
 piofa. qm tantū dedit quantū sufficere iudica
 uit p puellis virginibus maritandis. fin con
 stitutionē Thobie. qui. iij. ca. ait. Si multum
 tibi fuerit abundanter tribue. Tertia condi
 tio fuit secreta. qz obseruauit documentū sal
 uatoris nostri qui Matthēi ca. v. dixit. Cū fa
 cis elemosinā noli tuba canere sicut ipocrite
 faciunt. o quanta tepiditate his tpibus ducū
 tur mortales in quibus charitas non solū fri
 guit. Sed vt videt penitus est extincta: oēs q
 sua sunt querunt oēs tñ seipfos diligunt: qui
 re vera etiā gentiliū voce cōfundi merito pos
 sunt. inquit Seneca ad lucillū. nō potest qsqz
 beate degere: qui se tñ intuet qui oia ad vtili
 tates suas puerit: alteri viuas oportet: si vis
 viuere tibi. Et idē in li. de beata vita. Vbicū
 qz homo est beneficio locus est. Et Quidius
 libro de ponto. Regia crede mihi res est suc

currere lapsis. Queniens hoi boiem seruare voluptas: sed preter voces et documenta paganorum: assunt nobis xpi et sanctorum monita pariter et exempla: inter que vnum qd de bto nicholao iam prediximus notabile valde est ac singulare.

Qualiter beatus nicholaus obseruauit officiu boni pastoris: circa regimen aiarum promotus ad tpale dignitate et voluntate dei.

Capitulum. iij.

Tertia virtus qua placuit deo almus confessor: nicholaus de obseruantia pastoralis: obseruauit qde officiu pastoris boni circa cura et regimē aiar: qd ostēdimus tripliciter. Primo in sua promotione.

Secdo in pauperū subuentione.

Tertio in populi doctrinatione.

Primo ostendim⁹ bñm nicholaū fuisse pastore bonū in sua promotione. non enī promotus fuit ad epalem dignitatē pcece vel pcecio vt fieri solet tpibus his malignis: sed cum humilitate acceptauit onus regiminis vocatus ad illud ex dispensatiōe diuina. hodierna vobis nullus pmouet inuitus: imo ecclesiastica beneficia et dignitates non nisi importune petentibus dispensant. Ex quo facti sunt hoies ambitiosi: et dū suscipiunt cathedra pastoralē non nisi de terrenis et transitorijs curant. Sz audiant id qd Criso⁹ scribit di. xl. ca. multi infi. Quicūq; desiderauerit primatū i terra inueniet confusionē in celo: nec inter seruos xpi computabit qui de primatu tractauerit. Ad bñm itaq; nicholaum redeuntē cōsideremus qualiter epalem honorem suscepit defuncto qdem epo mirree ciuitatis: vbi ipse morabatur cōuenerunt epi cōuicini illi ecclesie de epo promouendi. Aderat inter eos quidā magne auctoritatis eps. ad cuius electionē oim snia dependebat. cum ergo cunctos ieiunijs et oronibus insistere monuisset: nocte illa vocē audiuit dicentem sibi: vt hora matutinali fores ecclesie obseruaret: et quē primū ad ecclesiā cui nomē est nicholaus: venire conspiceret ipsū in epm cōsecraret. hoc ergo et alijs reuelans epis amonuit vt oēs oroni insisterent et ipse pte forib⁹ excubaret. Et ecce hora matutinali quasi a deo missus ante oēs ad ecclesiā nicholaus pperauit: quē apprehendēs eps dixit ei: qd tibi nomē est: ille vt erat colūbina simplicitate, plenus. inclinato capite inquit vestre sanctitatis seruus nicholaus: quem in ecclesia ducens l3

plurimuz renitentem: in cathedra collocauit: neq; in hoc reprehensibilem ipsum quispiam iudicet qui passus est in cathedra collocari cū agnouerit hoc ex dei voluntate prouenisse. Et cum ab episcopis ibidem congregatis ratio/nabiliter cogeretur. Nam vt scribitur. viij. q. i. ca. in scripturis. Si is qui valet oipotentis dei oues pascere renuit: ostendit se summum non amare pastores. Acceptato itaq; a nicholao pontificatus officio sectabatur in omnib⁹ humilitatem: morū grauitatem: pernigilabat in oratione corpus macerabat: mulierū vitabat confortia: affabilis in suscipiendo: efficax in loquendo: alacer in exhortādo: seuerus in corripiēdo. Et vt in cronicis legitur. fuit tempore constantini secundi filij constantini magni. Et iulij pape qui congregauit sinodum apud niceam trecentorū decem et octo patrū arrium de qua scribit. xv. dist. ca. canones. Et ibi fuit nichola⁹: eius tpe floruerūt Eusebius eps vercellensis. Illaris eps pictauicnsis. Antonius magnus. et Adacharius. **S**ecundo ostendimus beatissimum nicholaum fuisse pastorem bonum in pauperum subuentione. naz vt dicit Hiero⁹ ad nepotianū et ponit in decretis. xij. q. ij. ca. gloria. Gloria epi est pauperū opibus puidere ignominia sacerdotis est. pprijs studere diuitijs. Et i ca. aurū. xij. q. ij. Ambro. ait. aurū h3 ecclesia nō vt seruet sed vt erogat. Ex h3 scimus nicholaus de pauperibus specialiter curā suscepit ob qd piissimus deus mensurā tritici ab eo suscepti miraculo se suppleuit. Quodā nanq; tpe totam prouinciam sancti nicholai: fame valida pertulit: ita vt oibus deficerent alimenta. Audiens autē vir dei naues onustas tritico applicuisse portui illuc statim pficiscitur. Et rogans nautas vt saltem in centū modijs per quālibet nauē fame periclitantibus subuenirēt. cū illi respōdissent non audemus p: q; mensuratū alexandrie oportet in horrea impatoris nos reddere sanctus inquit facite nūc qd dico. Et vobis in dei veritate promitto q nulla minoratione habebitis apud regiū tractorē. Qd cū fecisset et eandē mensurā alexandrie quā acceperant reddidisset ministris imperatoris miraculum referunt: et deū in suo famulo magnifica laude attollunt. frumentū autem vnius cuiusq; indigentiam vir dei distribuit ita vt miraculose duobus annis non tñ ad victum sufficeret sed etiam abusum seminis abundaret.

Tertio ostendimus beatum nicolaum fuisse pastorem bonum in populi doctrinatione: non enim neglexit populum sibi subiectum pascere cibo spirituali: quinimo cum regio illa idolis deservisset. adhuc post conversionem ad christum populus nephan de diane adhuc deserviebat. Et sub quadam arbore illi consecrata quosdam ritus gentium exercebat: quem ritum de omnibus finibus vir dei expulit ipsamque arborem percidi mandavit. Tandem in perseverantia bonorum operum feliciter ad christum migravit. Et ut scribitur in eius legenda ante adventum angelos ad se venientes vidit. Et dicto psalmo. In te domine speravi usque. in manus tuas domine commendo spiritum meum: tradidit spiritum. anno domini. ccc. lxxij. ubi apud terrigenas celestis audita est melodia. Corpore itaque honorifice in tumba marmorea repositum fuit: quod tandem barum translatum fuit. anno domini. M. lxxvii. Quod igitur felix anima nicolai: que peracto brevis temporis cursu: tandem celestia regna petiit. ibi congaudet christo et omnibus electis per infinita secula seculorum. Amen.

Sermo quadragesimus nonus de tribus privilegiis beati stephani prothomartyris: que cooperante christo eum gloriosum fecerunt.

Ideo celos apertos
et iesum stantem a dextris virtutis dei. Scribuntur hec verba Actuum vij. ca. et in epistola presentis solennitatis: in tribulatione positis ac laborantibus quibusque pro divino amore: nunquam desit auxilium superne gratie: qua fit: ut quaecumque ardua et difficillima non solum non moleste: sed equo animo ac iocundissimo ferant. nihil enim terribilius est morte: quam tamen amici dei etiam violentas passi sunt pro christo gaudentes. Ecce in promptu occurrit nobis exemplum stephani prothomartyris: qui in etate florenti lapidationis martyrium patientissime tolleravit: cui cum ex debito teneamur honorem quem possumus exhibere: ut sic valeamus intervenientibus eius meritis vite ipsius imitatores fieri: hodierna die ad illum sermonem vertemur: qui vidit christum stantem a dextris dei paratissimum ad eum adiuvandum: put ipse retulit in verbis a nobis promissis. In quibus tria beati stephani privilegia distinguemus: quod cooperante christo eum celeberrimum gloriosissimumque ostendit. Primum de gratie. Secundum victorie. Tertium glorie.

Qualiter beatus stephanus favente divina gratia superavit: superbiam: avaritiam: et luxuriam. Capitulum. i.

Primum privilegium beati stephani de quo sic dicitur Actuum. vi. ca. stephanus plenus gratia et fortitudine faciebat prodigia et signa magna in populo. Fuit equidem in eo gratia: qua tria principalia peccata ad que cetera reducuntur superavit. Primum fuit superbia. Secundum avaritia. Tercium luxuria: de quibus Iohannes prime canonice. ca. ij. ait. Omne quod est in mundo concupiscentia carnis est: aut concupiscentia oculorum: aut superbia vite. Superbia namque superavit per virtutem humilitatis. Luxuria per virtutem castitatis. Avaritia per virtutem paupertatis. Primum fuit humilis in honore sibi ab ecclesia exhibito. Nam ut scribitur Actuum. vi. ca. Ipse fuit unus imo primus ex septem diaconibus ab apostolis ordinatus in ministerium. Cum enim excreset multitudo credentium apostoli decreverunt eligere septem: qui preessent administrationi temporalium ut ipsi vacarent verbo divino. Et elegerunt stephanum virum plenum fide et spiritu sancto: et philippum et prochorum et nicanorem: et timonem: et pimenam: et nicolaum advenam antiochenum. In qua electione et honore sibi exhibito stephanus humiliter se continuit quod quantum sit laudabile cum quis in divinis honoribus non tumescit. per ex verbo sapientis: qui ca. iij. Ecclesiastici ait. Quanto maiores humilia te in omnibus: quod Licero in primo de officiis elegantissime retulit. In rebus inquit etiam prosperis superbia fugienda est et arrogantia. nam ut adversas res sic et secundas imoderate ferre leuitatis est. Secundo beatus stephanus superavit luxuriam per virtutem castitatis nam dicitur de eo quod fuit vir boni testimonij et mundissime fame. hoc vero expleri non potest absque auxilio divine gratie: quod ut ait Augustinus in li. de agone christiano. Inter omnia christianorum certamina: duriora sunt prelia castitatis. ubi quotidiana pugna et rara victoria. Tercio superavit avaritiam per virtutem paupertatis. nam fuit plenus fide. Superque verba inquit Augustinus. qui veram fidem habent de deo: non cupiunt in his miseriis divites fieri. Sed plerique obstinatione voluntaria in suis peccatis commorantes excusare suam pravitate fatagunt asserentes non posse virtuose vivere: quia ipsis deus non porrigit gratiam suam: quibus respondemus quod gratiam ad salutem necessariam deus non denegat: nisi his qui illam habere nolunt. Ideo Ciprianus in epistola ad donatum

ait: profluens largiter spūs nullis finibus pre-
mit: nec ullis coercentibus claustris intra cer-
ta metaz spatia refrenat: manat iugiter cru-
berat affluenter: nrm tñ pectus sitiat & pateat
quātam illuc fidei capacis afferimus tātū in-
de grē mundātis haurimus. hec ille. Igit vt
inquit Aristo. in lib. de causis. prima cā inest
oibz rebus fm dispositionē vnā non tñ oēs
cā recipiunt fm eādem dispositionem: qre &
aliqui grām nec in minimo hnt qz illā hre cō-
temnunt: & loquor de grā gratum faciente:
quidā grām hnt seruātes in charitate diuina
mādata. Alij aio seruētiōes qz pūmi ad ob-
seruātiā consilioz ascendūt: quare grā maior
esse pōt in vno qz in alio. vnde Aug⁹ ad dar-
danū ait. In quibus habitat deus non equali-
ter habitat. Et idem ad bonifaciū grā meret
augeri. qd fm Alexandrū in tertio intelligen-
dū est de magnitudine & augmento fm quāti-
tatē virtuale. nō fm quātitatem dimensuā.
¶ Quare vicit btas stephanus cū adiutorio
dei tria prelia in quoz quolibet affuit sibi di-
uinū auxilium.

Capitulum. ij.

Secūdū priuilegiū bti stephani dē victo-
rie. vicit equidē cū adiutorio diuino ma-
los hoies eū persequentē: mos nanqz maloz
est bonis & virtuosus molestiā inferre. qz fm
phoz sniam p̄ria simul stare non possunt: sed
mutuo se expellunt vt docet Aristo. x. metba-
phifice & in predicamentis. Sicut calidū non
stat cū frigidū: aut albū cū nigro siue tenebra
cū lumine. iō. xxiij. q. iij. ca. qui fm carnē. Die-
ro⁹ ait. Qui fm carnē natus est p̄sequēbatur
spūalē: nunqz vo spūalis carnalē p̄sequit sed
ignoscit quasi rustico: surrexerunt ergo viri
magni p̄ stephanū pcurantes mortē eius: in-
terueniente triplici prelio.

Primū fuit disputationis.

Scdm accusationis.

Tertiū cōminationis.

¶ Primū fuit preliū disputationis. d quo dē
surrexerūt aut quidā de sinagoga que appella-
batur libertinoz a regione sic nominatoz sz
Nicholaū de lira. & cirenensiū a cirene ciuita-
te. & alexandrinorū ab alexandria metropoli
egypti & coz qui erant a cilicia & asia: q sūt re-
giones p̄pinque iudee. disputantes cū stepha-
no in quo prelio datus est sibi spūs sc̄tus qui
sibi facundiā ministravit. fm xpi. p̄missū qui
Luce. xxi. ca. dixit. Ego dabo vobis os & sapi-
entiam cui nō poterūt resistere aduersarij vři

Et hoc dē de stephano. nō poterant resistere
sapientie & spiritui qui loquebat. ¶ Scdm p̄-
lium fuit accusationis. videntes enī iudei q
disputando succubuerunt callide submiserūt
duos falsos testes: qui eū in iudicio accusarēt
dixerūtqz eum blasphemasse deū moysen taber-
naculū & templū: que oia potentissime confu-
tauit. Et dum loqueret affuit sibi diuinū auxi-
liū qm intuentes in eū oēs qui erant in consi-
lio viderunt faciem eius tanqz faciem angeli
quibus ipse declarauit magnificando deum.
legem moysen: & templū de deo dixit: ipsū fu-
isse locutū patribus qui est deus glorie. de
moysē. q. amicus dei fuerit. de lege q fuerat a
deo data d templo: q instructū fuerat ex diui-
no precepto. ¶ Tertiū preliū fuit cōminatio-
nis. nā cū stephanus fuisset multa locutus qz
iudei p̄dicere non valebant: audientes q
dicebant: discabant cordibus suis & stride-
bant dentibus in eum. Tunc videns imminere
sibi de proximo mortē: intendens in celum vi-
dit gloriā dei & ait. Ecce video celos apertos
& iesū stantē a dextris virtutis dei. Hic dubi-
tatur a quibusdā vtrum visio beati stephani
fuerit mētalīs aut imaginaria vel corporalis
Aliqui dicūt q fuit mētalīs tñ: ita q ex grā
speciali fuit concessū stephano videre non so-
lum humanitatē xpi sed etiā deitātē. Sicut &
paulo de q dic Aug⁹ ad paulā de vidēdo deū
q sibi fuit concessū videre diuinā essentiam
eo q erat doctor gentium & moysi qui fuit do-
ctor iudeoz. Et hoc videt dicere quedāz glo-
sup locū istū que talis ē. quidā electoz adhuc
in hac vita detenti mūdato cordis oculo vide-
re meruerunt gloriā dei: vt hic stephanus &
paulus ad tertiū celum rapti. Sed hoc dictū
non videtur sufficiens. quoniam vt doctores
dicunt visio diuine essentie non est cōcessa ali-
cui in vita presenti: vtenti sensibus exteriori-
bus nisi hoi xpo. vnde & paulus non dicit deū
sic vidisse: nisi in raptu ab istis sensibus. Ste-
phanus autem non videt tunc fuisse raptus
sed magis vtens sensibus: nam loquebat iu-
deis audientibus. Alij opinantur. q fuit vi-
sio imaginaria: ita q in eius imaginationem
fuerunt effigies diuinitus formate ad represe-
tandum deum: & hoīem xpm. sicut legitur de
Isaia ca. vi. q vidit dñm sedentem super so-
liū & mente cognouit significatum illius: ita &
stephanus habuit visionem imaginariā: &
agnouit significatum illius representationis

Et sic quodrum ad hoc fuit non solum imaginaria visio sed etiam mentalis sicut visiones prophetarum. Et non est dubium quod potuit sic fieri: sed ex modo loquendi scripture videtur quod fuerit corporalis quod dicitur intendens in celum vidit gloriam dei. Propter quod aliqui dixerunt quod visus stephani fuit a deo fortificatus in tantum quod vidit iesum existentem in celo empirreo celos acutius visus penetrando: sed istud non videtur posse stare: quia sic visus fuisset extramittendo ab oculo: et non intus suscipiendo ab obiecto quod improbat philosophus libro de sensu et sensato. Propter quod ut refert Micho⁹ de lira super hoc passum probabilius videtur dicendum quod a corpore christi existentis in celo fuit imitatus oculus stephani ad visionem humanitatis christi. nam in parte eius est quod corpus eius sic videatur a longe sicut de prope. Et forte idem est de quolibet alio corpore glorioso. quia totaliter est subiectum anime propter quod videtur quod ad nutum eius possit imitare visum indifferenter a longe et de prope. Sicut in parte eius est quod immutet visum et videatur in propria vel in aliena effigie. deitate vero videre non potuit isto modo: sed sicut in visione imaginaria format in virtute imaginativa aliqua effigies ad representandum deum ut dictum est. Ita exterius potest divinitus formari ad imitationem corporalis oculi sicut suo modo fit in apparitione angelorum quando apparent in corporibus assumptis que corporali ter videntur: ita aliqua effigies corporalis non a deo assumpta: sed formata potest ipsum representare oculo corporali. Et sic probabiliter absque ulla additione potest dici. Quod sic fuit in visione stephani. mentaliter tamen cognovit quod illa effigies non erat ipsa deitas nisi tamen representativae. Et huic modo dicendi concordat littera cum dicitur. Ecce video celos apertos. si igitur visio preacta stephani fuit corporalis: tunc tria ibi fuerunt miracula. Primum quod vidit celos apertos. quod secundum Micholau⁹ de lira intelligendum est. non quod celi fuerunt divisi cum sint incorruptibiles: sed quod sic clare vidit ac si nullum esset obstaculum inter medius. Secundum miraculum fuit quod vidit iesum in gloria patris: cum secundum naturam impossibile sit ut corpus glorificatum in sua gloria ab oculo corporali non glorificato videri possit. Tertium miraculum fuit quod cum corpore christi sit in celo empirreo. videndo ipsum vidit ultra celum fidereum aereum et crystallinum. Impossibile est autem secundum naturam quod oculus corporalis in tanta distantia possit videre. Si insuper visio stephani fuit mentalis ut predi-

ctum est. tunc factum est ut eius mens esset a deo illuminata ad notitiam glorie dei et domini iesu christi filii sui. quod nihil aliud posset vel vellet desiderare: nec morietur quam omnes naturaliter timet et fugiunt timeret sicut et facto ostendit. Iudei autem cum audissent cum talia dicentem: contumuerunt aures suas secundum gloriam. ne audirent blasphemantem. Sic enim falso extimabant ipsum blasphemare. Quare educentes eum extra civitatem lapidabant: et testes deposuerunt vestimenta sua ut celerius interficeretur: ad pedes adolescentis qui vocabatur saulus: postea vero fuit paulus vas electionis. ipse autem lapidatus: vulneratus cruore perfusus. non dicebat heu me dolentem non heu me inveniētem: non heu me quia morior absque culpa: relinquo mundum: parentes desero et amicos: morte violenta occisus: non hec vel similia loquebatur. Sed ait hilari facie ad celum directa. dicit inquit iesu accipe spiritum meum: et ne statuas illis hoc peccatum. quod cum dixisset obdormivit in domino. ubi gloriose dictum est obdormivit et non mortuus est: quia obtulit sacrificium dilectionis: et obdormivit in spe resurrectionis. **C** Beatus stephanus dicitur primus martyr et qualiter multis miraculis coruscavit: qui iam plene beatificatus est in celis. Capitulum. iij.

Tertium privilegium beati stephani dicitur glorie adeptus namque fuit propter eius merita copiosa triplicem gloriam.

Prima dicitur specialis honorationis:

Secunda miraculorum operationis.

Tertia plene beatificationis.

Prima gloria dicitur specialis honoratio: Est enim in ecclesia dei inter martyres primus cuius festum immediate post natiuitatem domini celebratur. Sed plerique dubitare solent: quod stephanus primus martyr dicatur: cum ante ipsum etiam alij martyres predicentur. nam abel martyr: innocentes martyres: iohannes baptista martyr non ergo stephano prioritas martyrii debetur. Ad quod respondemus quod ideo primus martyr dicitur. quia ipse prius ceteris passus est: post noui testamenti consummationem que facta fuit: quando omnino cessarunt legalia dum christus dixit consummatum est. etiam quia primus euolauit. nam alij etiam martyrium fuissent passi ante ipsum: nihilominus quia nondum erat aperta ianua non euolauerunt. Dicitur insuper primus martyr quia passus est propter fidei defensionem et confessionem. Innocentes quippe passi sunt pro christo sed nondum illum confi-

teri poterant. Ioannes baptista passus est qz arguebat herodem. abel propter inuidias fratris. Stephanus autem quia xpm predicabat filium dei regem regum et dominum dominantium. Notandum tamen qd beatus Stephanus passus fuit die qua eius inuentio celebratur. inuentum namqz fuit tunc corpus eius anno dñi cccc. xviij. honorij principis anno septimo mutauit tamen ecclesia festiuitates vt festum passionis eius cum ampliore deuotione celebraretur inmediate post natiuitatem dñi qz passio eius dignior est qz inuentio. ¶ Secunda gloria beati stephani dicitur miraculorum operationis. dicit enim Augustinus li. xxiij. de ciuitate dei. beatum stephanum innumeris miraculis coruscasse et mortuo se suis meritis fuisse curasse a varijs languoribus. Et vt ibi refert: flores de altari sancti stephani assumpti cuiusdam mulieris ecce oculis impositi sunt que continuo lumen recepit. quidam insuper nobilis marcialis nomine: cum infidelis esset et nequaquam conuerteri uellet: cum plurimum egrotaret gener suus valde fidelis ad ecclesiam beati stephani venit. Et de ipsis floribus qui super altare erant accipiens ad caput soceri latenter posuit. Super quos cum ille dormisset protinus ante diluculum clamauit vt ad epm mitteretur: cum autem eps abisset sacerdos ad eum venit: et cum se credere diceret baptizatus est. Qui quidam uir hoc uerbum semper in ore habuit. Xpc accipe spiritum meum: cum tu ignoraret: hec fuisse uerba ultima sci stephani. ¶ Tertia gloria dñi plene beatificationis. hanc habet in regno celorum dñm clare videndo: tenendo: atqz fruendo: ibi factus est in pace locus eius ibi possessione huius epulentie: ibi coronatur aureola: que datur doctoribus: uirginibus: et martyribus de qua plenius in sermonibus de uirginibus disseremus. ¶ Igitur felix iuuentus beati stephani: que morte et martyrio fuit in melius commutata. ¶ Preciosa et delicata tollerantia. ¶ Dulces lapides torrentis quibus tam grande premium eterne vite Stephanus ipse promeruit. mortuus fuit pro xpo et ecce in eternum regnat cum xpo qui est benedictus in secula seculorum. Amen.

¶ Sermo quinquagesimus de innocentibus occisis ab herode ascalonita qui xpm puerulum extinguere nitebatur.

Surge et accipe puerum et fuge in egyptum. angeli ad iosephloquentis uerba sunt ista orisinaliter Matthæi. i. ca. et in euangelio pñtis festiuitatis iniquitas male mentis herodis impij et crudelis xpm iesu in cuna vagientem persequi cepit. Nam uolens illum perimere alios paruulos occidi iussit credens in numero eorum xpm celudere. Qua de re beatissimis illis innocentibus ecclesia seta honorem debuit tribui statuens hanc solennitatem ad eorum reuerentiam a fidelibus celebrandam. vt autem mens xpiana percipere valeat quanta sit obligatio nostra ad filium uirginis diligendum qui in qualibet etate pro nobis pati non recusauit. in pñti sermone decurramus ea que de illius peregrinatione in egyptum et pueroz interfectione euangelica tradit historia. ubi tria mysteria se offerunt contemplanda. Primum dñi xpi peregrinatio. Scdm herodis malignatio. Tertiū innocentium coronatio.

¶ Qualiter ioseph monente angelo fugit cum iesu et uirgine mrie in egyptum. ¶ Capitulum. j. ¶ Primum mysterium contemplandum dñi xpi peregrinatio. Et hoc notat in prima pte euangelij. cum dñs. Angelus dñi apparuit in somnis ioseph dicens. Surge et accipe puerum et matrem eius et fuge in egyptum. ¶ Ad quorum uerborum explanationem mitior tria sunt hoc loco dubia disceptanda.

Primum utrum xps habuit angelum ad sui custodiam deputatum.

Scdm cur angelus apparuit ioseph in somnis. Tertiū quare in sua fuga xps egyptum petijt.

¶ Ad primum dixerunt aliqui qd xps habuit angelum ad sui custodiam. nam Luce. ij. scribit qd angelus annunciauit pastoribus xpi natiuitatem qui potuit esse angelus eius custos. Et Luce. xxij. c. dicit. Ecce apparuit ei angelus dñi confortans eum. ubi Bedda ait. In testimonium utriusque nature angelus eum confortasse et angelus ei ministrasse describit. Insuper xps iesus fm humanam naturam et possibilitatis statum fuit paulominus ab angelis minoratus. vt docet mgr sententia in. i. di. xvi. Vnde qñtum ad hoc uidebatur angelico indigere presidio. Adhuc angelica custodia facit ad anime dignitates. Vnde Hiero. sup. xviij. ca. Matthæi. Magna inquit est dignitas animarum ut una queqz ab ortu natiuitatis sue in suum perfectum et custodiam habeat angelum specialiter

deputatum. Aia aut xpi cu sit nobilissima no
debet tanta dignitate priuari. Sed prium te-
nent Doc. in. ij. sniaz. di. xi. vbi dicit dñs Bo-
nauen. q rps nō indigebat angelo custodien-
te: q aduersarius nō poterat opprimere p vio-
lentiā corpus diuinitati vnitū: nec poterat se-
ducere p astutiā intellectū plenarie a xpo illu-
stratū: nec poterat allicere p blāditias affectū
plenitudine grē confirmatū. Ideo rps nō in-
digeat angelo bono: nec q̄tum ad corporis
defensionē: nec q̄tus ad eruditionē rōnis: nec
q̄tum ad incitationē affectionis. nō compere-
bat etiam ipsi xpo hīc angelū custodem: q̄ cu
studia in custodiente respectu custodiri dicit
presidentia quandā. Et q̄ angeli xpo dño sub-
crant: ideo nullū officiū presidentie ipsis ange-
lis respectu xpi cōmitti debebat. Quicqd aut
de scripturis allegatū est in prium: de angelis
administrantibus et seruentibus ipsi xpo nō
de presidentibus est intelligendū: nūq̄ enim
sic minoratus est xps ab angelis vt aliquis an-
gelus auderet ei presidere: cū ita bene sit ado-
randus xps in cruce et in sua infirmitate sicut
cum apparebit in sua virtute. Lūm. Xo dice-
batur q angelica custodia facit ad hoīs digni-
tatem. Dicendū q custodiā ab angelis ita di-
cit dignitatē in aia respectu alia creaturarū
que nō cōmittunt angelice custodie: vt tñ di-
cat imperfectionē respectu angeloz beatoruz
qui aliena custodia nūq̄ egent. Et q̄ aia xpi
ab instanti sue conceptionis erat pfecte beata
angelū custodientē nō debebat habere: sed bñ
ministrantē non vnū tñ sed et plures. ¶ Se-
cundū dubiū fuit. Cur angelus apparuit io-
seph in somnis. Ad qd rñdet Lriso⁹ i omelia
dicens. Ideo non apparuit manifeste sicut pa-
storibus q̄ valde fidelis erat: pastores indige-
bant quasi rudes. virgo indiguit q̄si de maxi-
mis instruenda. Silr cacherias indiguit añ
prolia conceptionē visione mirabili. At remi-
gius aliā rōnez assignat moralē dicens. p h q̄
angelus in somnis apparuisse dī: mystice de-
signat: q̄ illi qui a curia terrenis et secularibus
negociis requiescunt: pfrui angelica visione
merent. Dicit ergo angelus sic apparens io-
seph. accipere puerū et matrē eius. nō dicit ac-
cipe matrē et puerū eius q̄ vt dicit Lriso⁹. nō
ppter matrē puer natus est sed ppter puerū
mater preparata. Et notanter dixit mēm ei⁹
nō coningē tuā: sicut anteq̄ xpm pperiss: vt
ostenderet matris xpi virginitas. vt ponit Al

larius sup Adattheū. ¶ Tertiu dubiū fuit cur
in sua fuga xpus egyptū petijt. Ad qd rñdet
euangelista. vt impleret inqt qd scriptū est p
pphetā. Ex egypto vocaui filiū meū. insuper
Isaias. xix. ca. ita pphetavit. ascendet dñs su-
per nubē leuē et ingrediet egyptū et mouebun-
tur simulacra egypti a facie eius. Narrat ma-
gister in historia scholastica. q̄ ea nocte xps cū
matre intrauit egyptū qua pcepto suo exine-
rant filij israel. Et sicut tunc non fuit domus
in qua nō iaceret mortuus angelo percuciente
sic ipso ingrediente nō fuit templū in quo ido-
lum non corruerit. de egypto Hido⁹ in. xiiij.
ethimologiaz libro. ita scribit. egyptus prius
area dicebat deinde egyptus vocata ab egypto
danai fratre ibi regnante. hec ab oriente
sirie est et mari rubro coniuncta. Ab occasu li-
biam bz: a septētrione mare magnum. Regio
celi imbribus insueta et pluuiarū ignara. nilus
solus circūfluens eam irrigat et inundatione
sua fecundat. vnde multā terrarū partem fe-
num alit. Ceterozū quoq̄ negociorū adeo co-
piosa vt impleat mercibus suis etiā orbē ter-
rarū. Jam ad pijssimā Jesu matrē redeundū
est que egyptū petere a ioseph monita fuit. re-
tulit forte illi sponfus ioseph castissimus exci-
tatus a somno. O virgo dignissima fugiam⁹
repente q̄ ab angelo didici q̄ herodes tuū q̄-
rit extinguere filiū: quisnā explicet quātus ti-
mor virgineā mentē inuasit. quātusue do-
lor percussit cor eius benignū. puto nāq̄ q̄
mor filiū in brachijs suscipiens lachrymantē
bus oculis cū ioseph sene puella iter ad deser-
ta direxit. Contemplare nūc fidelis aia. quot
noctes duxerunt insomnes. quot vicibus sitis
estuabant ardore. quotiens et absq̄ cibo pno-
ctarunt in heremo. Compatere aia mea crea-
tori tuo. p te peregrināti. Compatere ioseph
qui tantū laborat. p viribus vt necessitatibus
mris ac filij succurrat. et q̄q̄ ppter solitudi-
nem loci qd querit inuenire nō pōt. Compat-
tere et virgini satratissime que nunc terretur
nūc pauet nunc filiū inter vbera stringit nūc
faciem eius lachrymis rigat nunc adorat nūc
eius assumptas deplorat penalitates.

¶ De dña herodis ascalonite: et alioz q̄ sic vo-
cati sūt. Et q̄re nō eodē anno q̄ natus est xps
fuerūt innocētes occisi. Et de herodis seuitia
Capitulum. ij.
Secundū mysteriū pteplandū in euāgelio
dī herodis malignatio. ad qd bñ expla-

50
nandū tria de herode consideramus.

Primo differentia.

Secūdo sufferentia.

Tertio malitia.

CPrimo consideremus differentia. vt enim colligimus ex historia scholastica. Tres fuerūt herodes. Primus ascalonita sub quo natus est xps. Secūdo antipas qui decollauit Joāne & fuit filius herodis ascalonite. Tertius dicitur est agrippa qui iacobū occidit & petrū in carcerauit & iste fuit nepos antipatis. primus fuit innocentū interfecto. **C**Secūdo consideremus sufferentia. non enim eo ipso quo delusus fuit a magis pueros occidi mandauit. sed post ali quod tempus vt dicit Nicholaus de lira super Adattheū. cū vellet oēs pueros bethleem interficere ne xps sibi incognitus euaderet. ipeditur est ab executione huius facti. eo qd a cesare augusto per epistolā fuit citatus. filioꝝ accusationibus responsum. eundo at romā & manēdo in curia & redeundo ad iudcā. apposuit animum & plus & ideo fere post duos annos ad regnum suū reuersus & in regno confirmatus. qd finiam pro se contra filios habuit. tunc per fecit necem pueroꝝ prius in mente conceptā. **C**Tertio consideremus herodis malitiā. tanto namq; furore succensus fuit neq; herodes qd vt perderet xpm omnes pueros qui erāt in bethleem & in oibus finibus eius occidi mandauerit ab imatu & infra. id est ab infantibus duorum annorum. vsq; ad pueros quinq; annorum. Qui assertioni fidem facere videntur quedā ossa innocentū adeo grādia qd pueroꝝ duos annos hñtium esse nō possunt. nisi dire rimus corpa tūc maioris quātūtatē fuisse. vel ab imatu & infra. i. ab infantibus duoz ānoꝝ vsq; ad pueros vnius noctis. vt enī ait Aug⁹ in sermōe. Timebat herodes ne puer cui astra famulabātur spem suā infra etatē vel supra paulo transformaret. tūc adimpletū est quod dictum est per Jeremiā prophetā. vox in rama audita est ploratus & ululatus multus rachel plorās filios suos. vbi Hieronymus ait qd at dicitur in rama nō putemus nomen loci esse qd est iuxta gabba. Sed rama excelsus interpretat. vt sit sensus. vox in excelsu audita ē longe lateq; dispersa. vnde Crisostomus super hoc loco ait. ploratus fletum paruuloꝝ cōdit. ululatus autē matrū significat lamentū. Et qd in euangelio dicitur rachel plorans filios suos. sicut Nicholaus de lira metaphoricē ē intelli

gendum quasi rachel sit mater bethleem rōne sue sepulture: qd ibi sepulta est vt habet Genesis. xxxv. ca. Hinc Hieron⁹ super Adattheū ait. Querit quomodo rachel filios alteri⁹ tribus. s. filios bethleem quasi suos plorat. Rōne mus breuiter qd sepulta fuit iuxta bethleem in effrata & materni co:pusculi hospitii nomen matris accepit siue qm iuda & beniamin qui s rachele natus est due tribus iuncte erant. Et herodes preceperat non solū in bethleem interfici pueros sed in oibus finibus eius. vnde p occisionē bethleem: intelligimus multos etiā de beniamin fuisse occisos. o quale edictū irrationabile & crudele. o qd lugubris & flebilis executio. o qd iniusta & iniqua occisio. Rapiē tur paruuli quidā a pectoribus matrū: quidā in cuna iacentes: quidā blande parentibus al ludentes: quidā vbanc in domibus perambu lātes: & sine vlla pietate: vel piciēbant ad mu ros: vel feriebant gladio: vel stricis in guttu re manib⁹ suffocabant: vidisses tūc in terra iacere cadauera paruuloꝝ: vidisses & terrā paruuloꝝ sanguine madefactā: vidisses matres in qualibet domo sparsis crinibus tam horē dum flagitiū: singultibus lachrymis: & ululati bus acclamantes.

C Innocentes patiendo pro xpo meruerūt decorari corona martyrij. **C** Capitulum. iij. **T**ertiu mysteriū ptemplandū dī innocen tū coronatio. ipsos vtiq; hac die hono rat ecclesia: qm in celis coronā hñt martyrij. Sed circa hoc triplex reperit dicendi modus **C**Primus est eoꝝ qui tenent paruulos istos occisos nñhil meruisse: eo qd in eis nondū erat expeditus rōnis vsus nec voluntarie pro xpo patiebant. **C**ōtra quos est auctoritas vniuer salis ecclesie: que illos martyres noiat & appel lat. vñ dicit in orōne. De⁹ cuius hodierna die preconiu innocentis martyres: nō loquendo sed moriendo: pessi sunt. Et Aug⁹ in sermōe hodiernae festiuitatis ita pulchre loqit. Hodie fides charissimi natalem illoꝝ infantū celim⁹ quos ab herode crudelissimo rege interfectos esse euangelij textus eloquit. Et ideo cū sūma exultatione: gaudet terra nra celestiu militum & tantaz parens secunda virtutū. Ecce ppha nus hostis nunq; beatis paruulis tantū prodesse potuisset obsequio quantū profuit odio nā sicut sacra pñtis diei festa manifestāt: quā tū s beatos paruulos iniquitas abūdauit tā tū in eis grā diuine bñdictionis effulsit. **C** Bñ

es o bethleē terra iuda que herodis regis im-
 nitare in puerorum extinctionē perpessa es: q̄
 sub vno tempore candidataz plebem imbecil-
 lis infantie deo offerre meruisti: digne tñ illo-
 rum natalem colimus quos beatus eterne vi-
 te mundus edidit q̄ quos mundo maternoꝝ
 visceruz partus effudit. hec Aug⁹. qui merita
 innocentū elegantissime perorauit. ¶ Scdus
 modus dicendi est alioꝝ qui tenuerunt. q̄ in
 innocentibus miraculose accelerat⁹ fuit vsus
 liberi arbitrij: ita q̄ voluntarie passi sunt. Sz
 cum hoc nō inueniat in scripturis expressum
 neq; a doctoribus affirmatū: non est a vobis
 ita leuiter acceptandū. q̄ vt Hiero⁹ refert in
 ep̄la ad paulinum. Quod de scripturis sanctis
 auctoritatē non habet eadem facilitate contē-
 nitur qua probat. Et propterea est tertius mo-
 dus dicendi fm Tho. fa. se. q. cxxiiij. ¶ Mar-
 tyrij gloriā quam in alijs, pp̄ia voluntas me-
 retur illi paruuli occisi per dei gr̄am sunt asse-
 cuti. nam effusio sanguinis propter xpm̄ vicē
 gerit baptismi. vnde sicut pueris baptizatis
 p̄ gr̄am baptismalē meritū xpi operat⁹ ad glo-
 riam obtinendā. Ita in occisis propter xpm̄
 meritū xpi operat⁹ ad palmā martyrij obtinē-
 dam. Et hoc est quod Aug⁹ dicit in quodā ser-
 mone: quasi alloquens innocentē. Ille inquit
 de vestra corona dubitabit in passione, p̄ xpo
 qui etiam paruulis baptismū prodesse nō exi-
 mat: non habebatis etatē qua in xpm̄ passurū
 cederetis: sed habebatis carnē in qua, p̄ xpo
 passuro passionem sustineretis. hec ille. Cum
 itaq; viderimus hos paruulos felicissimos ce-
 licolas esse factos: q̄ propter xpm̄ passi sunt.
 eos ita veneremur vt etiā pro dño iesu xpo si
 mul cum eis pati non timeamus. Qui pro se
 laborantes exaltat in fine ⁊ beatos facit in re-
 gno glorioso celoꝝ: in quo vinit ⁊ regnat per
 infinita secula seculorum. Amen.

¶ Sermo quinquagesimus primus de beato
 georgio martyre qui fortis fuit in bello tem-
 porali ferali ⁊ passionali.

Hortis fuit in bello
 Scribunt hec verba originali
 Ecclesiastici. xlvj. ca. Gaudet in
 celis beatissimus georgius qm̄
 legitime certauit in terris. Corona quippe vi-
 ctoribus datur vt inquit Aug⁹ in omelia. ⁊ h̄
 paulus expressit. i. ad Thimo. ij. ca. Non coro-
 nabis inquit nisi qui legitime certauit. quāta

Mo fuerit georgij probitas ⁊ animi fortitudo
 declarat Ambrosius in prefatōe vbi ait. Be-
 orgius fidelissimus miles xpi dum xpianitatē
 professio silentio regeretur: solus inter christi-
 colas dei filium est confessus: cui ⁊ tantā fidei
 constantiam gr̄a diuina concessit: vt tyran-
 nice potestatis precepta contemneret ⁊ innu-
 merabiliū non formidaret tormenta penarū.
 hec ille. verū vt virtutum eius ⁊ sanctitatis
 excellentiam diffusius explicemus in presenti
 sermone curabimus aperire. in quibus bellis
 inclitis hic p̄liator fortis inuentus est ⁊ vi-
 ctoriosus. nam h̄ verba proposita de iosue di-
 cantur ad litterā: tñ appropriatē cōuenire pos-
 sunt serō georgio xpi militi inuictissimo. Qui
 fortis fuit in triplici bello.

¶ Primo in bello temporali.

¶ Secdo in bello ferali.

¶ Tertio in bello passionali.

¶ Qualiter beatus georgius miles fuit stren-
 nuus. Et an sit licitum militare: atq; de duo-
 decim conditionibus quas habere debent hī
 qui volunt laudabiliter militiam exercere.

Capitulum. j.
 ¶ Primo beatus georgius fuit fortis in bel-
 lo tpali. deseruiuit quippe laudabiliter
 exercitū militari. vñ interrogatus a batiano
 p̄fide: vñ esset aut quo noie vocares. R̄ndit ge-
 orgius vocor ex nobili capadoci profapia. pa-
 lestinas xpo fauente deuici: sed oia deserui: vt
 seruire possum libcrius deo celi. Sed i hac pte
 quereretur aliq;: vtrū petm̄ sit militare. Ad qd̄
 rñder Aug⁹ li. de verbis dñi. Et ponit. xxiij. q.
 i. ca. militare. Ad militare inquit nō est petm̄: sed
 ppter predā militare petm̄ est. Et idē ad Ro-
 m̄faciū. ⁊ no. xxiij. q. i. ca. noli. Noli extrmare
 neminē deo placere posse: q̄ armis bellicis mi-
 nistrat. In his erat setūs dauid cui dñs tam
 grande perhibuit testimoniū. In his etiā plu-
 rimi illi⁹ tps iusti. In his erat ille centurio q̄
 dñs dixit. Non sū dignus vt intres sub tectū
 meū. Et idē p̄ manicheos. ⁊ habet. xxiij. q. i. ca.
 quid culpaf. xps tributa cesari monet reddi q̄
 propter bella necessaria militi stipendiū prebe-
 tur. Et de hoc ita scribit. xxiij. q. i. ca. paratus i
 si. Mā si xpiana disciplina oia bella culparer:
 hoc potius consiliū salutis petentibus in euā-
 gelio dicere: vt abijcerent arma seq; oīno mi-
 litie subtraherent. dierū ē at eis. neminē cōcus-
 seritis. Estote contēti stipendijs vestris. Qui

bus ppriū stipendiū sufficere precepit debere militare vtiq; non prohibuit. glo. sup illo verbo concussit. Concutere est aliquid petere vltra debitū rōne officij alicuius. Notandū tñ q; volēs debite et laudabiliter exercere: duo decim debet conditiones habere.

Prima dī laicalis status.

Secda virilis sexus.

Tertia dispositum corpus.

Quarta affectus iustus.

Quinta animus magnus.

Sexta premium exercitium.

Septima victus sobrius.

Octaua promptum obsequium.

Nonā fidelitas firma.

Decima prudentia circūspecta.

Vndecima misericordia benigna.

Duodecima superna confidentia.

¶ Prima conditio dī laicalis status. nam clericis et alijs ad cultū diuinū deputatis interdicit vltus et officiū artis militaris. Sicut p3 xxij. q. viij. ca. i. vbi dī. Lū petrus qui prim⁹ aploz mālem gladiū veller exercere vt magistru a iudeoz iniuria defenderet: audiuit. conuertere gladiū suū in vaginā. Idē confirmatur eadē cā et qōne. ca. cū a iudeis. ca. nō pila. ca. clericis. ca. quicunq;. Et di. lca. clericum. dī. Non conuenit militib⁹ ecclesie militare seculo. Rō est fm Tho. fa. fe. q. xl. q. i. militari arte multa est iniquitudo dīa clericali officio: ita q; non sunt comparabilia. ppter ea dixit aplos. ij. ad thimo. ij. ca. Nemo militans deo implicet se negocijs secularibus vt ei placeat cui se pba uir. Ad dictū ponif. lxx. di. ca. cōsequens. Et xvi. q. i. ca. sunt nōnulli. Et xxi. q. iij. ca. placuit. Et xxij. q. viij. ca. reprehēbile. et extra ne cle. vl. mo. ca. multa. et ca. sed nec. Notandū tñ fm Tho. et Alexandrū de ales in. ij. voluit sūme. q; l3 clerici nō possint nec debeāt pugnare manu: pnt tñ in casu pugnare nutu: iussu: vel auxilio. sicut pbat. xxij. q. viij. ca. igit. et ca. scire nos oportet. et ca. oī timore. in ca. hortatu dī. Hortatu et precib⁹ adriani romani vrbis epī Exhortatus carolus rex bellū p longobardos suscepit. Et in ca. vt pridē habetur. q; beatus gregorius ciuib⁹ iussu mandauit. vt contra longobardos arma pararent et militibus stipendia decreuit. Nec solum pugnare: sed etiā arma deferre interdictū est clericis. vt patet dī vita et bone. cle. ca. clerici. vbi dī. Clerici arma portantes excomunicentur. glo. tamen ibi di-

cit. ¶ si transitum faciunt per loca periculosa tunc possunt portare arma: ad terrorem latronū: l3 percutere nō debeant nisi vim vi repellendo cum moderamine inculpate tutele.

¶ Secunda conditio eius qui militiaz habet debite exercere dicit virilis sexus. qui eni vult militare vir esse debet: non mulier. eo q; mulieribus conditio non est apta bellicis artibus. sunt namq; mulieres pauide: timide: molles et delicate: nec sufficiunt ferre labores qui requiruntur in prestantibus. Verū tamen quādoq; inuente sunt aliquę mulieres bellicose et strenue satis. Judith quidem vidua vt scriptura scā tradit. truncavit caput holofernis. Penthalea amico regina in auxilium trojanorū venit. multaq; in bello cum suis puellis egit strenue ac viriliter dimicando. De thamiri massagetarum regina scribunt iustinus et orosius. q; non muliebriter quando cirus bellum sibi intulit: aduentu hostium territa est. nam cum prohibere ipsos transito araxis fluminis posset transire permisit: sperans sibi facilitē victoriam inter terminos sui regni: et hostib⁹ fugam difficiliozem obiectu fluminis. Et cuz cirus flumē pertransisset firmassetq; aliquantisp castra: simulato metu. quasi fugiēs instructa castra vino epuliscq; deseruit. Quod cum regine denunciatum foret. adolescentulum filium ad sequendum eum cum tertia parte copiarum misit. Adolefcens autem rei militaris ignarus cum venisset ad castra tanq; ad epulas: nō ad prelia omisiss hostibus propit ad crapulas. cirus autem. per exploratores edoctus nocte reuertitur cunctosq; cum regine filio interfecit. At virago thamiris: perditō vnico filio et militantium magna parte. non lachrymis sed hostiū sanguine cogitat iniurias vindicare. simulata igitur diffidentia. ppter vulnus recenter acceptū. cirum semper refugiebat quousq; hostem in insidiis traxit vbi dispositis in insidijs inter montes ducen ta milia persarū cum rege delcuit. adeo q; nec tante cladis nuncius superfuerit. ciriq; caput amputatū in vtre humano sanguine pleno reponi iussit: dicens. satia te sanguine humano quē triginta ānis sitisti. sanguinē sitisti: sanguinē bibe. Narrat insup Valer⁹ maxim⁹. li. ix. rubrica de ira dicens. ¶ semiramis assiriorū regia cū ei circa cultū capitis sui occuparet: nūciatū esset babiloniā defecisse altera pie criniū adhuc soluta protinus ad eā expugnandā

cucurrit: nec prius decorē capilloꝝ in ordines
q̃s tantā urbē in prātem redegit: quo circa sta
tuta est i habilo. nec posita illo habitu quo ad
vltionē erigendā celeritate precepti terendit.
Sed cuz ista rara in mulieribus sint reperta
respectu tot belloꝝ: que gesta sunt in mundo
non sunt trabenda in consequentiā. ¶ Tertia
conditio illius qui militiā virtuose h̃z exerce
re d̃r dispositū corpus. Non enī licet militiā
assumere his quibus corpora sunt delicata: q̃
vt inquit Hiero⁹ ad demetriadem virginem
Statim corpora delicata frangunt. oportet er
go milites esse robustos: vt ferre possint fame
sitim: frigus: calores: et similia. Ideo Vegeti⁹
li. i. de re militari ait. Nūq̃s credo potuisse du
bitari aptiorē armis rusticā plebem que in la
box nutrit: solis ardorem patiens: vmbre ne
gligens: balneorū nescia: deliciarum ignara:
simplici aīo: paruo contenta: duratis ad oēm
malorum tollerantiā membris: cui gestare
ferrum: ducere fossam: onus ferre: consuetudo
de rure est. Et Seneca ad lucillum ait. Nullū
laborem recusant manus que ad arma ab ara
tro transferuntur. quisnam explicet quot labo
ribus quatiuntur. ¶ Persepe hī qui ad bella se
conferunt: si quis homo scire velit legat cesa
ris: pompeii: scipionis: lucilli: marci antonii: et
aliorū gesta: imo interrogent eos qui nostris
temporibus sub his qui in rebus bellicis florē
tissimi fuere militauerunt. dicant ipsi quot no
ctes duxerunt insonnes: quot diebus non gu
stauerunt panem: quotiens exigente necessita
te asperissima frigora: caloresq̃ intensos pertu
lerunt. ¶ Recitat frontinus de re militari scipi
onem emilianū in itinere cum amicis ambu
lantem accepto pane vesci solitum. ¶ Quar
ta conditio d̃r affectus iustus. militandū qui
dem est p̃ iusticia. s. pro patria vel vtilitate rei
publice. nā vt ait Tullius li. i. de officijs. Bel
lum ita suscipiā vt nihil aliud nisi pax queri
videat: non debet miles finem suū constituere
re lucrū temporale: aut propriū cōmodū: sed
cōmune bonū. ¶ Propterea Valerius li. iij. ru
brica de abstinentia cōmendat: curiū qui con
sul factus cōtra samnites ab ipsis auro deuin
ci tentatus est. nam dū scamno sederet ligneo
legatis samnitū vt erat se spectandū prebuit:
qui paupertatē eius mirati inagnum pondus
auri publice missū benignis ṽbis hortati sūt
recipere. risit ille et ait. cāz vobis et mihi sup
uacūū. metallū in patriā reportare: nō enī bre

aurū mihi preciosū existimo sed aurū h̃ntibus
imperare. ¶ Quinta conditio d̃r animus ma
gnus. vt enī inquit Salustius in catilinario.
Semper in bello his maximū est periculū qui
maxime timent audacia p̃ muro habet. ex hoc
Seneca li. iij. de q̃onibus nālibus ait. Null⁹
pnitiosior hostis est: q̃s quē audacē angustie fa
ciunt. Et Vegeti⁹ li. i. de re militari ait. Hoc ē
in quo totius rei publice salus consistit: vt ti
rones non tñ corporalibus: sed etiā animis
prestantissimi eligant. Et quidē canēdū est ne
dubitantem formidantēq̃ exercitū ad pugnā
publicam aliqñ perducas. Et ibidē Vegetius
sequit. Ipsa die qua certaturi sunt milites qd
sentiāt diligenter explora. nam fiducia vel for
mido ex vultu: verbis: incessu: moribus cernit
et noueris te oportere differre si exercitati bel
latores metuunt dimicare. ¶ Sexta conditio
est p̃uuiū exercitiū. fm enī q̃ ait Lassi odorius
li. i. epistolaz. Ars bellandi si non preludit: cū
fuerit necessaria non habet. Ex hoc Vegeti⁹
refert. In omni p̃elio: nō tā multitudo et vir
tus: q̃s ars et exercitiū soler prestare virtutem
hoc vtiq̃ declarant nobis exempla. Scribit
frontinus li. iij. de re militari. ¶ domiti⁹ cor
bulo duabns legionibus et paucissimis auxi
lijs disciplina correptis pantbos substravit.
Alexander macedo quadraginta milibus ho
minū iam ante a philippo patre discipline as
suefactis: orbem terraz agressus innumeras
hostiū copias supauit. Arus bello aduersus
persas. xliij. milibus armatorū innumerabilē
exercitū fudit. Luculus aduersus mitridatem
et tigravem cū quindecim milibus armatorū
hostiū innumerabilem multitudinē in habile
debellauit. Epaminondas dux thebanorum
quattuor milibus hominū ex quibus quadrin
genti tñ equites erant lacedemonioꝝ exerci
tū vigintiquattuor milium peditū: equitū miliū
sexcentoz vicit. Hinc est q̃ Vegeti⁹ ait. Nul
la alia re videmus populū romanū orbē sube
gisse terrarū nisi armoz exercitio disciplina
castroz vsq̃ militie. ¶ Septima cōditio d̃r
victus sobrius. debent milites esse sobrii et tē
perati: neq̃ licet eis incōtinenter et lasciuē vi
uere. propterea Valerius maximus. li. ij. de di
sciplina militari cōmendat Quintū ceciliū
metellū qui aduersus iugurtā a romanis mis
sus. oia que vires possent effeminare bellatū
de exercitu remonit. Et frontin⁹ li. i. de re mi
litari scipionis continentia magnificat dicēs

Scipio africanus in hispania cum inter captiuas eximie forme virgo nobilis ad eum esset perducta: quocumque oculos in se conuertebat summa custodia habita sponso reddidit. Insuperque aurum quod parentes eius redempturi: captiuam scipioni attulerant eidem sponso pro nuptiali munere dedit. Qua multiplici gratia vniuersa gens victa imperio populi romani accessit.

¶ Octava conditio de promptu obsequium nihil utique militibus est ita necessarium: sicut prompta obedientia: quoniam ubi non est obedientia: non est ordo. Et ubi non est ordo: ibi confusio. Ideo Augustinus li. v. de ciui. dei. narrat illud quod ponit Valerius. qualiter mallius torquat consul missus in tusculanos precepto edixit. ne quis extra ordinem pugnaret in hostem: qui ceteraturus rei gratia in pretorio esset: filius eius in castris remanens: a tusculanorum duce iniurijs fuit prouocatus ad iram a quo tandem audiuit Tu ipse cōgredere mecum: ut modo iam hic euentu cernatur: quantum latinus eques preestet romano: qui verbis prouocatus atque imperij patris oblitus ad bellum ingreditur et hostem interfecit spolijsque detractis ad patrem accessit dicens. ut me pater oēs tuo sanguine natum referant: hec spolia capta ex hoste cetero porto: quod ut per cognouit consilio conuocato eum morti tradidit. sic inquit. Quia neque imperium consulare: neque maiestatem paternam veritus aduersus edictum nostrum extra ordinem pugnaui: quantum in te fuit disciplinam militarem qua steteris usque ad hanc diem res romana solui: meque in eadem necessitate ad duxisti: ut aut reipublice mihi: aut mei meorumque obliuiscendum sit: nos porius nostro delicto plectemur: quoniam respublica tanto suo damno nostra peccata luat. mādauit igitur lictori ut ipsum morti traderet: quoniam tutius erat ipsum interficere: quam rempublicam militari disciplina carere. ¶ Nonna conditio de fidelitate firma. debent milites esse fideles etiam inimicis: dum eis quicquid promittitur. Vnde Augustinus xliij. q. i. ca. noli ait. fides quoniam promittitur etiam hosti seruanda est. Et de hoc satis commendant antiqui romani: qui etiam suis inimicis fidelissimi erant. Vnde valerius. li. vi. rubrica de iusticia. dicit camillo falisto obfidenti. ludi magister liberos falistorum tanquam ambulandi causa extra murum eductos: tradidit dicens. repentinis obfidibus necessario ciuitatem imperata facturam. camillus non solum spreuit perfidiam sed etiam restrictio post terga manibus: magistrum virgis agendum: ad

parentes tradidit: sic adeptus beneficii victoriam: quam fraude non concupierat. nam falisti ob hanc iusticiam se ei sponte dederunt. multa etiam valerius refert de fidelitate romanorum ac de fide publica. ¶ Decima conditio de prudentia circumspecta. debent milites magis prudentie quam viribus corporis inherere: quoniam ingenium superat vires. Et maxime prouidentia illis videri debet. quoniam ut dicit Valerius de disciplina militari. Nihil tam turpe inducit in militem quam dicere: non putabam. eo quod cum eis error emendationem recipiat. error qui in bello committitur emendationem non recipit sed erroris martis statim sequitur penitentia. ¶ Undecima conditio de misericordia benigna. decet quippe milites esse clementes atque benignos quoniam crudelitas vtilis est satis primum humane conditioni. Ideo Augustinus li. i. de ci. dei. dicit de romanis. quoniam amabant sibi in laudibus dici. parcere subiectis et debellare superbos. Et li. v. laudat clementiam marci marcelli. Egregius inquit romani nominis marcus marcellus. qui siracusas urbem ornatissimam cepit. fertur eam prius fleuisse ruituram et ante eius sanguinem suas illi lachrymas effundisse. gessit et curam pudicitie etiam in hoste seruare. nam priusquam oppidum victor inuaderet constituit edicto. ne quis corpus liberum violaret. Quod exemplum ponit a valerio li. v. rubrica de humanitate et clementia. ¶ Duodecima conditio de superna confidentia in deo namque fiducia militum est collocanda. quoniam ut dixit iudas machabeus. iij. ca. Machabeorum. iij. ca. Non in multitudine exercitus victoria belli. sed de celo fortitudo est. Cum his itaque conditionibus ut valerius refert disciplina militaris est precipuum decus et stabilimentum imperii et tenacissimum vinculum et pacis tutela firmissima. Et de hac ait Ambrosius li. i. de officiis. illud quod non xliij. q. iij. ca. fortitudo. Fortitudo quoniam bello propria tuetur a barbaris vel domi defendit infirmos vel a latronibus socios plena iusticia est. Igitur beatus simus gregorius militie temporalis laudabiliter deseruiuit quousque ad spiritalem militiam longe meliorem se transtulit.

¶ Qualiter draco est animal terribile et quomodo beatus gregorius occiso dracone conuertit populum ad fidem christi. ¶ Capitulum. ij.

¶ Secundo beatus gregorius fuit fortis in bello ferali. dum scilicet feram pessimam draconem ingentem virtuosissime superauit. tamē ut parvis ista clarior sit tria consideremus.

Primum est draconis conditio.

Secundum draconis offensio.

Tertium draconis occisio.

¶ Primum quod considerare debemus est draconis conditio. Inquit enim Isidorus li. xij. ethi. draco maior est cunctis serpentibus: siue omnibus aiantibus que sunt super terram qui sepe a speluncis abstractus fert in aerem concitatque propter eum aer. Est autem cristatus ore paruo et artis fistulis vim aut non in dentibus sed in cauda habet signum autem in ethiopia et in india. in ipso incendio iugis estus. Et ut refert Plinius li. viij. de naturali historia. ca. xiiij. draco. xx. cubitorum. magnitudinem nascitur apud ethiopes. Et ca. xij. asserit. Quod in elephantis et dracones perpetua est dimicatio. Nam draco cauda constringit elephantem et cadere eum facit sed non impune: quod dum interficit elephantem interficit casu eius. Super illum autem locum Jeremie. xiiij. ca. attraxerunt ventum sicut dracones. Hieronymus ait. draco est animal valde sitibundum in tantum quod vix potest in aqua satiari. Et ideo apperit os vento ut sic extinguat ardorem sitis unde cum videt nauim in mari et maximus est ventus velum: ut ibi hauriat ventum frigidum volat ad velum. et quicquid propter magnitudinem corporis et propter fontem eius impetum subuertit nauem. et naute qui vident appropinquare draconem: quod precipit ex timore aque: statim deponunt velum et sic euadunt. Idem dicit Solinus addens quod ethiopes vtuntur sanguine draconis pro feruorem estus: vescuntur etiam carnibus eius pro diuersos morbos. Sciunt enim separare venenum a carnibus eius. nam solum habet venenum in lingua et in felle. Et ideo amputant ei linguam et felle: que receptiua sunt veneni. et sic abstracto veneno vtuntur corpore reliquo tam in medicina quam in cibo. et hoc videtur tangere David cum dicit Dedisti eum escam populis ethiopum. Addit Plinius quod vi veneni semper erigit eius lingua. et quicquid ex calore veneni inflammat aerem ita quod videtur spirare ex se ignem. Aliquando etiam emittit: dum sibilat flatum contagiosum. Et inde corrumpitur aer et inficitur et morbus pestilens inde generatur. in mari quicquid habitat: quicquid in fluminibus natat in speluncis et antris latitat: raro dormit. imo semper vigilat: aues et bestias deuorat. acutissimum habet visum unde a remotis videt predam suam. Et si vera sint ista omnia. tum quo ad magnitudinem nescio an draco reliquos serpentes super. Nam Plinius preterito li. viij. ca. xiiij. inquit. Adrastus scribit in india serpentes in tantam ma-

gnitudinem adolefcere ut solidos hauriant ceruos thaurosque. Aulus Gellius in sup. li. vi. noctium actica ait. Lubero in historiis scriptum relinquit bello primo punico. Attilium regulum confidere in africa castris apud dragudam flumen positum prelium grande atque acre fecisse aduersus unum serpentem in illis locis stabulantem: inuitate immanitatis: cumque magna totius exercitus consilium etione balistis atque catapulis: diu oppugnatum eiusque interfecti longum corium: pedes centum et viginti romam misisse: sed quicquid sit negari non potest magnitudo et imanitas draconum sicut patet non solum relatu sapientium: verum et experientia regum gestarum. ¶ Secundum quod considerare debemus est draconis offensio. inuenitur quidem geographicus draconem quandam populos grauissime offendente. nam dum peruenisset ad provinciam libice: ad civitatem que fileita dicebatur se conferebat. Et ut scribit Isidorus. xiiij. ethimo. li. Libia cirenefis in partes africe prima est: a cirene urbe metropoli: que est in eius finibus nuncupata. huic ab oriente egyptus est: ab occasu fides maior res et trogodite: a septentrione mare libicum: a meridie ethiopia et barbarorum varie nationes et solitudines inaccessibiles: que etiam basiliscos serpentes creant. Juxta igitur civitatem preteractam fileitam erat stagnum instar maris: in quo draco pestifer latitabat: qui sepe populum contra se armatum in fugam vertebat: flatuque suo ad muros civitatis accedens plurimos occidebat: quapropter compulsi ciues duas oves quater die sibi dabant: ut ita eius furorem sedarent. Quod ergo istas oves pene defecissent: inuito consilio ovem cum adiuncto homine tribuebant. Cum ergo forte filij et filie omnium darent et fors nomine exciperet: Quadam vice filia regis unica sorte est deprehensa: et draconi adjudicata: hanc dum pater liberare non posset propter furorem populi: induit eam vestibus regalibus et amplexatus eam cum lachrymis et singultibus ad locum deputatum accedere dolens permisit. Nec incredibile videri debet: potuisse draconem civitatem unam ita graviter obsidere: ut cogerent ciues hominum corpora sibi tradere: quoniam certum est: nescimus quo dei iudicio: civitates et gentes a minimis animalibus fuisse delatas. Refert namque Plinius li. viij. de naturali historia. A cuniculis suffossus in hispania oppidum Atalpis in thesalia a ranis civitatem in gallia pulsam a locustis in africa ex giaro cicladum insula amidios a muribus fugatos. in italia antidas a serpentibus delatas. citra cinamulgos

ethiopes late deserta regio est a scorpionibus
 ⁊ solipigis gente sublata. **T**ertiu qđ cōside-
 rare debemus est draconis occisio. dū enī brūf
 georgius appropinquass; ad locū: in quo puel-
 la draconē prestolabat: forte ligata vel aliquo
 mō p̄stricta. interrogata qđ ibi sola faceret: cur
 ue amarissime fleret. illa factū retulit. Cui be-
 atus georgius. noli inquit timere: qz ego te in
 xpi noīe adiunabo. Et dū hec loquerent. Ecce
 draco veniens caput de aqua lenauit. Tūc geor-
 gius equū ascendens ⁊ signo crucis se muniēs
 draconē p̄ se venientē audacter aggredit: ⁊ lā-
 ceā fortiter vibrans: ⁊ se deo cōmendans: ip̄s
 grauit̄ vulnerauit: ⁊ ad terrā deiecit. dixitq;
 puelle: proice zonā tuā in collū draconis: nihil
 dubitans filia. Quod cū fecisset: sequebat eaz
 velut mansuetissimus canis. Cū ergo pplus
 ciuitatis terreret niniū: a b̄d georgio confor-
 tatus est. Et cū fidē xpi plurimū cōmendasset
 Rex ⁊ oēs populi baptizati sunt. beatus āt ge-
 orgius enaginato gladio draconē occidit: quē
 extra ciuitatē effert p̄cepit. Baptizati sunt
 aut illa die viginti milia hoīm: exceptis par-
 uulis ⁊ mulieribus. Rex aut in honore beate
 marie: ⁊ beati georgij ecclesiam mire magnitu-
 dinis construxit.

Qualiter beatus georgius forti aīo tulit se
 uissimos cruciatus: ⁊ tandē capitis obrunca-
 tionē martyr effectus est. **C**apitulum. iij.

Tertio beatus georgius fuit fortis in bel-
 lo passionali. nā p̄pter xpm asperrimos
 cruciatus tormentaq; immanissima passus est.
 ideo ab ecclia martyriū eius venerabiliter ce-
 lebratur. De quo in martyrologio sic scribitur
 In perfide ciuitate diospoli: passio sācti geor-
 gij martyris: cui⁹ gesta passiois: ⁊ si inter apo-
 crifas cōnumerat scripturas tñ illustrissimū
 eius martyriū ecclesia dei inter coronas mar-
 tyrū venerabiliter honorat. Fuit autem vt po-
 nitur in eius legenda martyrio coronatus im-
 perantib⁹ diocletiano ⁊ maximiano. Suo tpe
 seuissima erat persecutio xpianorum. Beatus
 itaq; georgius militari habitu abiecto: publi-
 ce se xpianum verbo ⁊ opere demonstrabat.
 Quā de re datianus p̄feca: cōtra eū indigna-
 tus: iussit eū in euclē leuari: ⁊ mēbratum cor-
 pus eius vngulis laniari. Appositis insuper
 ad latera facibus patentibus viscerū intimis
 sale plagas eius fricari iussit: sed cum in fide
 cōstans ⁊ immobilis permaneret: nocte xpi dul-
 ci visione confortatus est. videns xpo datian⁹

q̄ eum superare non posset quendā maleficiū
 aduocauit: qui bis venenū bibendū georgio
 p̄pinauit. Quod utiq; signo crucis facto: sine
 lesione bibit: quare magnus ille ad xpm con-
 uersus: xpianum fieri se postulauit. Quē mor-
 uider decollari fecit: sequēti die iussit georgiū
 poni in rota: bis acutis gladijs vndiq; circū
 septa. Sed statim rota frangitur ⁊ georgius
 inuenitur illesus. tunc iratus iussit eum in sar-
 taginē plumbo liquefacto plenam proici: qui
 remisso signo crucis in eaz intrauit: in qua ste-
 tit sicut in recenti balneo ⁊ delectabili. Extra-
 ctus inde a p̄fide monetur blandicijs: vt xpo
 relicto sacrificet idolis. At georgius ad tem-
 plū pergere petijt simulans velle idolis imola-
 re. Quq; ibi maxima multitudo populi conue-
 nisset orauit georgius dñm: vt templū cū ido-
 lis dissiparet. statim ignis de celo descendens
 templū cum idolis ⁊ sacerdotibus concrema-
 uit. Quq; post hec datiano presentaret. vxor
 datiani xpianam se dixit. Que iussu viri per
 capillos suspensa ⁊ flagellis durissimis cesa
 emisit spiritus. Tandem georgius capitis ab-
 scissione martyriū consummauit. felix autē aīa
 eius ad celos conscendit vbi in eternum dei
 iocunda visione letabitur atq; cum xpo ⁊ san-
 ctis eius gaudebit in delicijs paradisi. Amen
Sermo quinquagesimus secundus de bea-
 to marco euāgelista: qui leoni propter dignas
 illius animalis condiciones: merito assimilat

Facies leonis a de-
 xtris ipsoꝝ quattuor. Scribunt
 hec verba Ezechielis. i. ca. 13 oēs
 euangeliste loquantur de xpo:
 Tamen qz mattheus circa eius humanitatez
 versatur. vt habens faciem hominis prenun-
 ciatus est a propheta. ⁊ qz Lucas xpi exprimit
 sacerdotium faciez bonis habere dī quod est
 aīa imolatiū fm antiquā legem. qm xpo Jo-
 annes diuinitatez xpi altius intonauit velut
 habēs faciem aquile designatur. Marcus āt
 xpi regnum ⁊ resurrectionem ardens. pnun-
 cians: leoni aīalium regi: merito assimilatur.
 Dicuntur xpo hi quattuor euangeliste: quat-
 tuor aīalia. qz fm Isidorum in. vi. et. li. p̄der
 quattuor mundi partes: fides xpiane religio-
 nis eorum predicatione disseminata est. ani-
 malia autem dicta sunt. qm propter animam
 hominis predicatur euāgelīū xpi. Cum igit

hodierna die festū beati marci ab ecclesia cele-
bref. laudes illius explorari volentes triplices
eius excellentiā: sū tres leonis conditiones
et proprietates explicabimus.

Prima de viuacitatis.

Secunda animositatis.

Tertia gratiositatis.

Qualiter beatus marcus multos populos
uiuificauit: euangelium scribendo: predicando
et obseruando.

Prima excellentia beati marci de viuaci-
tatis. et hec denotat in proprietate seu co-
ditione leonis quod filium dormientem excitat et uiui-
ficat. Nam ut scribit Isidorus. xij. et bi. li. l. u. ca-
pitulum leonis nascitur: tribus diebus et tribus noctibus
dormire fertur. tunc deinde patris fremitu vel rugi-
tu veluti tremefactus cubilis locus suscitare
deus catulum dormientem: sic quantum ad hoc beatis-
simus marcus multos peccatores et in peccatis mor-
tuos excitauit et uiuificauit. Et hoc tripliciter
primo legem euangelicam describendo.

Secundo legem euangelicam obseruando.

Tertio legem euangelicam obseruando.

Primo beatus marcus vocauit multos ad
vitam legem euangelicam describendo. Et hic tria
dubia erunt declaranda.

Primum utrum lex euangelica omnem aliam legem
superet et excedat.

Secundum utrum quattuor debuerint esse legis euan-
gelice principales scriptores.

Tertium utrum beatus marcus in descriptione sui
euangelij potuit errare.

Ad primum dubium respondeo secundum Nicholaum de lira
in prologo super Mattheum. quod cuiuslibet legis
conuenienter dante sunt quattuor conditiones.

Prima est vitia extirpare.

Secunda mores seu actus hominum ordinare.

Tertia inducere ad felicitatem.

Quarta lucide tradere veritatem.

In his quattuor conditionibus: lex euangeli-
ca excedit omnem aliam legem et diuinam et humanam
ut patebit per singula discurrendo. Prima igitur
conditio legis est. quod debet vitia extirpare. Ad
hoc enim leges dante sunt ut quos priuata casti-
gatio cohibere non potuit metu penarum que le-
gibus infligunt a maleficio retrahant. Unde in
prologo decretalium dicitur. id est lex prodit: ut appetitus
noxius sub iuris regula limite. Et. di. iij. ca.
facte sunt Isidorus ait. Facte sunt autem leges ut
earum metu humana coherceat audacia: tutaque
sit inter improbos innocentia: et in ipsis impro-

bis formidato supplicio refrene. nocendi fa-
cultas. Propter hoc dicit apostolus. i. ad. Thimo.
i. ca. Iusto non est lex posita sed iniustus et non sub-
ditis impijs et peccatoribus sceleratis et contra-
minatis patricidis et matricidis homicidis et
fornicarijs masculorum concubitoribus plagia-
rijs mendacibus et periuris. In hac autem extir-
patione vitiorum lex humana inuenitur defecti-
ua quod non punit omnia mala. cuius ratio est quod lex
concordati proponit obseruanda. In concordate autem
pauci inueniuntur virtuosi et perfecti: et plures
imperfecti et defectuosi. id est sicut pueris aliqua
permittuntur: que non permittentur viris perfe-
ctis: ita in legibus que concordati seruande im-
ponuntur: aliqua mala minora permittuntur ut maio-
ra euitent. Sicut lex civilis meretrices in ciuita-
tibus permittit: ne res publice propter imper-
fectionem multitudinis: que castitatem difficile
obseruare potest: dissentionibus que propter li-
bidinem insurgerent conturbent. unde dicit Augustinus
li. de ordine. Aufer meretrices a ciuitatibus: oia
conturbabis libidinibus. verum ista mala que
bono modo auferri non possunt: relinquunt diui-
no iudicio puniendi. unde Augustinus. i. de li. arbi. ait
Lex ista que regendis ciuitatibus fertur: multa
concedit atque impunita relinquit: que per diui-
nam prouidentiam vindicantur. Similiter lex
mosayca diuinitus data: aliqua tamen mala per-
mittit: sicut permisit dare libellum repudij. ut
habetur Deuteronomi. xxiij. ca. ne uxores i-
terficerent. Et dare ad fornicationem extraneis ne
fratres proprios grauarent. Ratio huius fuit
quia lex illa data fuit populo dure cervicis et
imperfecto: ideo sunt eis permissa aliqua ma-
la minora ut euitentur maiora. Propter quod
saluator Matthei. xix. ca. dicit iudeis de per-
missione libelli repudij. Ad duritiam cordis ve-
stri promisi vobis dimittere uxores vestras
sic ergo patet. quod tam lex humana quam mosayca
permittit aliqua mala: et quantum ad hoc est im-
perfecta. Sed lex euangelica nullum malum
permittit tanquam perfectissima: sed omnia exclu-
dit et puniendi predicat: propter quod legisla-
tor euangelicus Iesus Christus dicit Matthei. xij.
ca. Dico autem vobis: quod de omni verbo otioso: multo
gravius de nocuo: quod locuti fuerint homines
super terram: reddent rationem in die iudicii. Et
si de verbo multo magis de facto. Secundo ad
legem pertinet mores seu actus humanos ad
bonum ordinare. unde dicit Paulus. ij. cor. iij. Inten-
tio cuiuslibet legislatoris est ciues facere bonos

in hoc aut inuenit lex humana defectiua qz d
actibus exterioribus tñ ordinat: lex at diuina
ordinat actus interiores. Similiter lex mofayca
in hoc deficit: qz vt habet in glo. sup eplaz ad
Philippenses. iij. ca. Prohibebat manuz nō
aium. qd dupliciter pōt intelligi. Vno mō cr/
rone. Et sic intelligebant doctores iudeo: nm
dicentes voluntatē malā nō esse pctm: nisi ali
quo mō creat in actū. vt p3 p Josephū. xij. li.
antiquitatū. Et qñ arguebat p cos. qz scriptū
est Exodi. x. Mō cōcupisces vxorē. primi tui
rñdebant sic. Et hoc pcepto nō prohibet cō
cupiscentia vitioz: sed manifestatio exterior
quasi dicat. nō cōcupisces. i. signa cōcupiscen
tie nō facias. vt p amplexus z oscula z cōstia
Sed hoc manifesto p3 falsū. qz actus exterior
nō h3 malitiā vel bonitatē morālē: nisi in qstū
pcedit ab actu interiori. de sen. ercō. ca cū vo
luntate. Alio mō intelligit predictuz verbū. i.
qz lex vetus prohibebat manū nō aiū: recte
z bñ videlicet qz lex vetus in paucis prohibe
bat aiū z cōcupiscentiā interiorē. videlicet
in vitio: mechic z auaritie tñ. Et adhuc l3 p
hibet in istis concupiscentiā: nō tñ transgres
sorius infligebat aliquā penā. Et ideo in ta
libus inuenit imperfecta: lex at euangelica tāqz
pfectissima: generaliter phibet cōcupiscentiā
malā z concupiscentibus indicit penā infligē
daz. Propter qd saluator Matthei. v. ca. ait.
audistis qz dictum est antiquis non occides.
Qui at occiderit reus erit iudicio. Ego at vi
co vobis: qz omis qui irascitur fratri suo: reus
erit iudicio. Et eodem modo dicit de alijs pre
ceptis. Tertio ad legem pñet ad felicitatem
hoies adducere. verūm lex humana nō addu
cit: nisi ad felicitatē politicā: que est tranquill⁹
z pacificus status ciuitatis in vita morali. Sz
ad felicitatē que post hanc vitā habetur ordi
nat lex diuina: qz felicitas illa: nō habet nisi p
grām sui. qz dñ ad Romanos. vi. ca. grā dei vi
ta eterna. hanc at grām lex mofaica nō dabat
sed ad ipsam disponebat. ppter qd dñ ad He
breos. vii. ca. Meminē ad pfectm adduxit lex
Sed hanc pfectionē a xpo dandā exspectabat
fm qz scribit Joānis. i. ca. Lex p moysen data
est grātia z veritas pñesū xpm facta est. Pro
pter qd saluator in principio euāgelice doctri
ne dicit Matthei. iij. penitentiā agite appro
pinquabit enī regnum celorum. Quarto ad le
gem pñet veritatē plane z lucide tradere. cu
ius ratio est. qz lex preponitur multitudini in

telligenda z seruanda. in multitudine at sunt
plures deficientes ingenio: z pauci subtiles z
ingeniosi: propter qd lex que multitudinē pre
ponitur debet veritatē plane ac lucide tradere
In hoc aut inuenitur lex humana defectiua:
qz ibi inueniunt multe obscuritates z perple
xitates: qz pater per legū multitudinē z varie
tatē z mutationē: z aliquaz arrogationes. vt
pater intuenti iura canonica z ciuilia. Simili
ter in hoc deficit lex mofayca: qz in velamini
bus z figuris tradidit veritatē de agendis z
credibilibus: in cuius signū moyses velata fa
cie loquebat ad populū. vt habet Exodi. xxxij
ca. ideo apostol⁹. i. ad Corinthis. x. ca. dixit.
Via in figura contingebāt illis. Sed lex euā
gelica in hoc inuenitur pfecta qz veritas que
in veteri testamento latebat occulta per eni
dentiam facti facta est manifesta. In cuius si
gnū in passione dñi quando mesteria noue le
gis fuerunt impleta: velū templi scissū est. me
dium. vt dicitur Luce xxij. ca. propter quod
dicit saluator Joānis. xvi. venit hora euz iaz
non in parabolis loquar vobis: sed palam de
patre annuntiabo vobis. Propter predicta
quattuor dicit. psalmo. xvij. lex dñi. i. lex euā
gelica: que est dñi nostri iesu xpi immaculata:
quia nullū vitium permittit: conuertens ani
mas: quia actus interiores anime perfecte or
dinat z disponit. testimonium domini fidele:
quia ad felicitatem promissam efficaciter per
ducit: sapientiam prestans paruulis: quia ve
ritatem omnibus lucide tradidit: facit insup
ad huius legis dignitatem legislatoris excel
lentia. Nam pñet omnibus qui leges tute
runt. imo cunctis angelis: z hominibus cete
risqz creaturis celi z terre. vt enī tradit Zfi
dorus. v. ethimo. li. multi fuerunt legis aucto
res. nam foroneus grecus: rex primus: leges
iudiciaqz constituit. Mercurius ter megistus
primus leges egyptijs tradidit. Solon prim⁹
leges atheniensibus dedit. Ligurgus primus
lacedemonijs iura ex apollinis auctoritate cō
finxit. Numa pompilius qui romulo successit
in regnuz primus leges romanis edidit. De
inde cum populus seditiosos magistratus
ferre non posset decem viros legibus scriben
dis creauit: qui leges ex libris: scilicet: in lati
num sermonem translataz: duodecim tabulis
exposuerunt. fuerunt autem hi. Apius: Laui
dius: Cenucius: Decerius: Julius: Manili⁹
Sulpitius: Sertius: Lurani⁹: Romul⁹: Pro.

flumius. Supradicti tñ oēs dño iesu xpo: nec in minimo valent cōparari: Moyses No gen-
tis hebrece primus oīum diuinas leges sacris
lris explicauit verūtamen q̄uis vetus et no-
uū testamentū sint a deo data. Tñ vetus fuit
datum mediantibus angelis. vnde Actū. vij.
ca. Stephanus dicebat iudeis. accepistis legē
in dispositione angeloz. Sed nouū testamen-
tum dedit per seipsum xps deus p nobis in-
carnatus. propter quod Aug⁹ in li. de sermōe
dñi in monte exponens illud Matthei. v. Et
aperiens os suum dicit. tunc aperuit os suū
qui in lege veteri aperiebat ora prophetarum
Et hoc est quod ait apostolus ad Hebrēos. i.
ca. Multipharie multisq; modis olim deus
loquens patribus in prophetis. nouissime die
bus istis locutus est vobis in filio quem con-
stituit heredem vniuersorum per quem fecit
et secula. ¶ Secundum dubiū fuit vtrū legis
euangelice debuerunt esse quattuor principa-
les scriptores. Et dicimus q̄ sic. Et hoc ppter
figuram sacramenti: q̄ iste quaternarius fuit
in veteri lege multipliciter figuratus. Primo
in quattuor fluminibus de paradiso exeunti-
bus de quibus scribitur Genesis. ij. ca. Secū-
do in quattuor patriarchis principalibus: a q-
bus denominata ē coria thabec. i. ciuitas q̄-
tuor que antea dicebatur Ebron. vt patet Jo-
sue. xiiij. ca. Quia quattuor magni patriarche
sunt ibi sepulti cū vxoribus. s. adam eua: abra-
am sara: isaac et rebecca: iacob et lia. Tertio in
quattuor circulis arche testamenti Exodi. xxv.
ca. Quarto in quattuor pedibus mense ppo-
sitiōis. Exodi. xxv. ca. Quinto in quattuor cor-
nibus altaris holocaustoz. Exodi. xxvij. ca.
Sexto in quattuor ordinibus lapidum ratio-
nalis. Exodi. xxvij. ca. Septimo in quattuor
deambulatorijs domus salomonis. iij. Regū
vij. ca. Octauo in quattuor ventis mortuos
vniificantibus. Ezechielis. xxxvij. ca. Nono i
quattuor faciebus q̄ apparuerunt in rota vna
Ezechielis. i. ca. Decimo i quattuor fabris cor-
nua hominū deiicientibus. zacharie. i. ca. Vn-
decimo in quattuor quadrigis per orbem dis-
currentibus. zacharie. vi. ca. Duodecimo in q̄-
tuor animalibus oculatis ante et retro. Apo-
calipsis. iij. ca. que requies non habebunt die
et nocte dicentia. Sctūs sctūs sctūs dñs deus
omnipotens: cui est honor et gloria in secula se-
culorū. Amen. ¶ Tertium dubium fuit vtrū
beatus marcus euangelium scribendo potuit

errare. Et ad hoc respondemus. q̄ nō. tum q̄
illud quod scripsit a spū sancto accepit. tum q̄
et a petro aploz p̄ncipe multa didicit. vñ de
ipso ita refert Hiero⁹ in plogo in Marcum
Marcus euangelista dei electus et petri in ba-
ptismate fili⁹: atq; i diuino sermōe discipul⁹
sacerdotiū in israelagens fm carnē. leuita cō-
uersus ad fidem xpi euāgeliū in italia scripsit
ostendens in eo qd et generi suo deberet et xpo
hec Hiero⁹. Vbi ostendit beati marci aucto-
ritatē: cū ad officiū scribendi euangeliz. dicit
eum a deo electū et assumptū insup et euz a pe-
tro eruditū asserit: enarrans deinde statū eius
ante conuersionem q̄ ad sacerdotes et leuitas
pertinebat scire preteritis scripturas veteris
testamenti: que de xpo testimoniū perhibent
vt dicit Nicholaus d lira in prologo in Mar-
cum. Dū itaq; cum petro romā venisset: et pe-
trus ibi euangelium predicaret: rogauerūt si-
deles qui erant rome beatū marcū: vt euange-
lium ad perpetuā memoriā deberet conscribere.
qd ille fecit. scripsitq; euangeliz greco ser-
mone. Et postmodū a quilegie iterū scripsit il-
lud sermone latino: qd vsq; hodie in a quilegi-
ensi ecclesia onditur. et deuotione congrua re-
seruatur. In hoc aut̄ apparet q̄ spūs sanctus
erat in eo: q̄ cum fuisset hebre⁹ linguā tamē
oīm gētiū loquebat: quare nec errare neq; mē-
turi poterat: q̄ spūs sanctus spūs est sapiētie
et veritatis. ¶ Secdo beatus marcus vocauit
multos ad vitam legem euangelicam predicā-
do. Nam videns petrus ipsū in fide constan-
tem a quilegiā illum destinauit. vbi verbū dei
predicā innumeras gentiū multitudines ad
fidem xpi conuertit. Tandē hermogenā ciuē
a quilegiensem quē conuerterat romā ad bñm
petrum adduxit: quem petrus a quilegiensem
episcopū consecrauit. Ille No a quilegiā re-
uersus cum a quilegiensē ecclesiā optime gu-
bernasset. Tandē ab infidelibus captus mar-
tyrio coronatus est. beatus No marcus alexā-
driam iussu petri petijt. Et vt dicit filo dis-
tissimus iudeoz in primo ingressu eius maxi-
ma multitudo in fide xpi et deuotione: et conti-
nentie obseruatione adunata est. Deinde iuit
egyptum: vbi idola destruxit: maximā multi-
tudinē conuertit: et virtutes multas fecit.
venit cirenem et pentapolim: vbi cecos illumi-
nauit: mortuos suscitauit: quos baptizauit: et
in fide xpi confirmauit. ¶ Tertio beatus mar-
cus vocauit multos ad vitam legem euange-

licam obseruando. hic terrena oia spernit: celestia desiderat: virtutes amplectitur: vitia detestatur: et deum diligat super omnia. viximus in primo dubio. hanc marcus professus indefinenter vsq; ad mortem coluit et seruauit: per hac insuper polices sibi amputauit. vt Hieronymus refert in prologo in Adarcum. ne ad ordinem sacerdotij posset humano iudicio promoueri. Verum dispositio dei et auctoritas sancti petri preualuit qui ipsum alexandria episcopus prius destinauit. Notandum tamen hic quod vt dicit Nicolaus de lira super. xviij. ca. Matthei. non est amputandum aliquod membrum vt euitetur peccatum. tamen quia per hoc non excluditur concupiscentia interior: in qua viget peccatum. tum quod per aliam viam potest melius obuiari peccato per rationem et liberum arbitrium cohercendum membrum a peccatorum exercitio. Et sic dicit manus abscidit inquantum prohibetur ab illicito actu: quod manus abscissa non potest aliquid agere. Et eodem modo exponendum est de alijs membris. Quod autem marcus amputauit sibi polices: potuit esse quod id fecerit instinctu spiritus sancti. vt dicit Nicolaus de lira in prologo in Adarcum.

Qualiter beatus marcus comparatur leoni: propter magnanimitatem quam habuit intollerantia martyrij: et diuinis consolationibus sibi factis.

Capitulum. iij.

Secunda excellentia beati marci dei animalis: quod leonis proprietati recte conuenit. Nam vt refert Plinius. leo est animal animatum satis et audax: qui maxime in periculis apparet gloriosus vnde cum persequitur a canibus et venatoribus non latitat nec se occultat: sed sedet in campis ubi videri possit et ad defensionem se parat. vnde ubi virgultum siluasque penetrauit acerrimo fertur cursu: valde reputans turpitudinem absconsonem: non enim se abscondit eo quod timeat: sed solum ne timeatur. Quando vulneratur mira obseruatio nouit primo se tangentem: etiam in quantalibet multitudinem: primum percussorem. Et cum quis telum miserit et cum non tetigerit correptum. raptatque sternit: sed nequaquam ipsum vulnerat siue ledit que oia ex animi generositate proneniunt. sic beatus marcus inter tormentorum supplicia fuit imperterritus cuius passio fuit valde acerba. Primo quod fuit bis per ciuitatem fune ligato ad collum eius tractus. Tum enim in solennitate paschali missa celebraret: conuenerunt illuc omnes

et tunc in collo eius misso ipsius per ciuitatem traherent dicentes. Trahamus bubalum ad loca buculi: erat enim locus extra ciuitatem alexandrie iuxta mare: qui sic vocabatur. Secundo fuit toto corpore laceratus: et carnes eius in terram fluebant. Tertio fuit sanguine crucentatus: nam et illo lapides rigabant. Quarto fuit in carcere reclusus: ibique vsque mane dimissus. Meruit tamen in hoc duro prello multiplicem consolationem. Prima fuit diuina confortatio nam ipse dominus iesus christus cum visitauit confortauitque dicens. Pax tibi marce euangelista meus: noli timere quod ego sum tecum vt erud te. Secunda fuit angelica apparitio. nam angelus fuit dicens. Ecce nomen tuum in celo scriptum est: sociusque factus es supernarum virtutum: mane igitur facto traherent eum sicut prius dicentes. trahamus bubalum ad loca buculi: ille autem dum traheret gratias agebat dicens. In manus tuas domine commendo spiritum meum. Et hec dicens. spiritum exhalauit. cum autem pagani corpus vellent comburere: subito aer turbatur: grando exoritur: tonitrua intonant: fulgura coruscant: ita vt quilibet euadere niteretur. Christiani vero corpus eius rapuerunt: et in ecclesia cum omni reuerentia sepelierunt.

De gratitudine leonis per exempla declarata: in qua sibi beatus marcus assimulat cuius presidio respublica venetorum sustentat: cuiusque gloria in dies augebitur.

Capitulum. iij.

Tertia excellentia beati marci gratiositas nuncupatur. Et in hac cum leone conuenit. nam est animal homini satis amicabile vt inquit Isidorus. xij. libro circa hominem leonum natura est. vt non nisi lesi nequeant irasci. patet enim eorum misericordia exemplis assidue prostratis enim parcunt. Capri uos obuio repatriare permittunt hominem non nisi in magna fame perimunt. Plinius autem li. viij. de naturali historia refert. quod leo est animal valde gratus cognoscens et diligens beneficientem. nam quantum spectat ad amicitiam demonstratur exemplo mentorio. de quo ita refert mentor siracusanus. in siria leone obuio: suppliciter voluntate attonitus pavore cum refugienti vndique sese fera opponeret et vestigia lamaberet adulanti similis animal aduertit in pede eius tumores vulnusque. Et extracto fureulo liberauit cruciatu. Pictura casum hunc testatur siracusis. De recognitione

Ho bñficij a leone suscepti sic sequitur. *¶* **H**eli-
nius. Helpis samnis natione in affricā dela-
tus mane et iuxta littus cōspecto leone biatu
minari: arbozem fuga petijt. At leo procūbēs
ad arborē: biatu quo terruerat miserationem
petebat. Quod enim morsu audidit inheferat
dentibus eius: cruciabatq; inedia: quare hel-
pis timore deposito descendit de arboze et leo
nem audiuit: liberavitq; eū ab illo impedimē-
to osse de ipsius ore euulso. Traduntq; q̄dū
navis ea in portu stetit: retulisse grām venat⁹
agregando. Aulus gellius. *¶* **V**oli. v. noctiū acti-
carum stupendissimū inducit exemplū de leo-
nis gratitudie. Appion inquit litteris homo
multis peditus narrat: se rome vidisse: grām
leonis exhibitam. androdo cuidā erat ipse ser-
uus viri cōsularis: qui ad bestias damnatus
fuit: inter quas aderat leo vnus terribilis val-
de. hic vt androdū vidit protul repente quasi
admiratus stetit: ac deinde sensitu atq; plac-
de: tanq; noscitabundus ad hoiez accedit. Tū
caudā moze atq; ritu adulantū canū: clemen-
ter et blande mouet: hoisq; sese corpori adiū-
git. Eruraq; eius et manus: propria exanimati
metu lingua leuiter demulcet. androdus inter
illa blandimenta ammissū recuperat animū
paulatimq; oculos ad contuendū leonē refert
Tum quasi mutua recognitione facta: letos et
gratulabundos videns hoicem et leonē. Que-
res in cū oēs in admirationē traxisset: educt⁹
androdus: atq; cesari presentatus requiritur.
Cur sibi leo taz familiarē se prebuisse. At ille
Lū inquit affricam pro cōsulari imperio me⁹
dñs obtineret. Ego ibi iniqu⁹ cotidianis ver-
beribus ad fugā suz coactus: et vt mihi a dño
terre illius pefide tutiores latebrie forent: in
camporū et arenarum solitudines concessi: ac
deficiente cibo consiliū fuit: mortē aliquo pa-
cto querere. tum sole medio rapido et fragāti
specū quandā nactus remotā latebrosāq; in
eam me rapio et recondo: neq; multo post ad
eandē specū venit hic leo: debili vno et cruen-
to pede gemitus adens et murmura dolorem
cruciatumq; vulneris cōmiserantia: atq; illic
primo aspectu pauere cepi. Sed postq; intro-
gressus leo mitis et mansuetus accessit: et sub-
latū pedem ostendere mihi et porrigere quasi
opis petende grā visus est: ibi ego stipem in-
gentē vestigio pedis eius herentē euulsi: cōce-
ptāq; sanie vulnere intimo expressi: atq; de-
terfi cruorem. Ille tunc mea opera et medela

leuatus. pedē in manibus meis posito recuba-
it et quieuit. atq; ex eo die triennū totum ego
et leo in eadem specu eodemq; victu viximus
nam quas venebatur feras mēbra opimiora
ad specum mihi suggerebat: que ego ignis co-
piam non habens sole meridiano torrens ede-
bam. Sed vbi me vite illius ferme iam pette-
sum est leone in venatum profecto. reliqui spe-
cum et viam fere tridui permentus a militib⁹
visus apprehensusq; sum. Et ad dñm ex afri-
ca romam deductus. is me statim rei capitalis
damnandum dandumq; ad bestias curauit.
intelligo autem hunc quoq; leonem me tunc
separato captum. gratiam nunc mihi benefi-
cij et medicine referre. quibus auditis andro-
dus. a pena solutus et leo libertati donatus fu-
it. *¶* **P**ostea inquit appion videbamus andro-
dum et leonem loco tenui reuinctū: vbe tota
circum tabernas ire. donari ere androdum flo-
ribus spargi leonem. omnesq; fere vbiq; ob-
uios dicere. hic est leo hospes hominis. hic est
homo medicus leonis. Ad sanctum marcum
iam redeamus qui q̄ sit gratus deuotis suis
experientia ipsa declarat. veneti quidez anno
dñi. cccc. lxxvi. corpus eius de alexandria vene-
tias transfulerunt. vbi ecclesia in honore san-
cti marci mire pulchritudinis fabricata est.
ibi q; sacrū illud pignus reconditum. Et licet
a cunctis fidelibus beatus marcus veneretur
tamen veneti illum deuotione singularissima
colunt. illum suum apud deum habent inter-
cessorem precipuū. illum protectorem et patro-
num eorum benignissimū predicant et confi-
tentur. quibus q̄ sit ipse beniuolus: q̄q; gra-
tus illius ciuitatis celsitudo manifestat cui re-
cte conuenire potest illud psalmiste dictum.
Gloriosa dicta sunt de te ciuitas dei. Quam
suis meritis beatus marcus exaltat in dies: p-
sidio igitur marci gloriosissimi ad quod vene-
ti semper confugiunt: liberant a grauissimis
malis et meritis illius corz status immobili
conseruatur. *¶* **O** b quod petrus damianus in
sermone dicit. Beata es o alexandria trium-
phali huius sanguine purpurata. felix et tu
italia corporis huius thesauro diues effecta.
Gaudeant itaq; et letentur veneti: qui apud
celestem regem beatum marcum habent soli-
citissimū intercessorem sperantes indubitā-
per illius suffragia non solum tpalem gloriā
ampliare sed acquirere dei gratiam in presen-
ti et in futuro vitam eternam. Amen.

Sermo quinquagesimus tertius de beato Luca euangelista qd vt bos vel vitulus figurat: eo qd a sacerdotio incipit zacharie. Et xpi genealogia p sacerdotes describit.

Lucas medicus

charissimus salutat vos. verba sunt doctoris gentium in epla ad coloccenses. iiii. c. In ordine quatuor euangelistarum: p^o mattheu et marcu tertio ponit beatus lucas. De quo ita inquit Isidorus lib. vi. ethimo. lucas greci sermonis eruditissimus euangelium in grecia scripsit sub theophilo ep^o: initias a sacerdotali spu dicens. fuit in diebus herodis regis iudee sacerdos quidam noie zacharias: vt manifestaret christu post natiuitate carnis: et predicatione euangelij hostiam fuisse effectum p salute mundi: ipse est enim sacerdos de quo dictu e i psalmis. Tu es sacerdos in eternu sin ordine melchisedech: vbi. n. xps aduenit sacerdotiu iudeorū obmutuit: lex et pphetia cessauit. hec ille. Cum ergo hodie: na die huius euangeliste memoria dignissima sancta ecclesia celebret rōnabile est vt laudes eius nō taceamus: p^o utiqz de ipso multa narrari que fidelibus cūctis ob rex magnitudinē iocū da gratissimaqz esse debent: quibus etiā et nos dicimus verba pauli in themate posita: vbi de brō luca tria laude digna p^oinentur misteria a nobis contemplanda.

Primū dicitur qualitatē

Secundū virtuositatis.

Tertium vtilitatis.

De gente et patria ac exercitio bti luce atqz qualiter ad medicos est recurrendum. qui infirmos ad confessionē inducere tenent. et de salario medicorū.

Primū misteriu a nobis cōtēplandum d^o q^olitas qd cōtinet in verbis apli q ait. lucas medicus: ostēdens q^ol pditionis extiterit: anteqz xpi discipulis iungeret. Sed hieronymus in plogo i actus aploz latius id expunit dicens. lucas natiōe sirus: cuius laus in euāgelio canit: apud anthiochia medicine artis egregius: et aploz xpi discipulus fuit. Et in plogo in lucā ait. lucas natione sirus anthioensis: arte medicus: vbi pditionē eius denotat quantum ad tria.

Primo quantum ad gentem.

Secundo quantum ad patriam.

Tertio quantum ad exercitiū.

Primo hieronymus denotat pditionē bti

luce quantū ad gentem: qz dicit cū natione sirum: est aut siria vt Isidorus dicit. xiii. li. ethi. que ab oriente fluuiū eufrate: ab occasu mari mauro et egyptio terminat tangens a septētrione armenia et capadociam: a meridie sinum arabicu. Situs eius porrectus in immensa longitudine: i lato angustior: hz enim in se punitias comagenā: feniciā: et palestina cuius pars est iudea: absqz saracenis et nabatheis. Et vt multi verissime tradūt: est siria regio speciosissima: fertilissima frugibus: et fructibus armentis et pecudibus: equis asinis et camelis ditissima. In cedris in speciebus aromaticis et metallis munitissima ciuitatibus et castris. Irrigua nobilissima fluuijs et lacub^o atqz stagnis habēs nobiles portus maris: et hoc p^oipue in palestina maritimis et fenicijs. Et hoc itaqz beatus lucas originem duxit. **S**ecundo hieronymus deuotat pditionē beati luce quantū ad patriam: que fuit anthiochia: de hac ita dicit Isidorus li. xv. ethi. scilicet vnus ex pueris alexandri: post mortem cuiusdē occupato regno orientis: vbi in siria condidit: eāqz ex anthiochi patris sui noie anthiochia: nūcupauit: et sic caput instituit. **T**ertio denotatur conditio beati luce quantū ad exercitiū: quia erat medicus artem exercēs medicine: medicina autē vt inquit Isidorus li. iiii. ethimo. est que corporis vel tuetur vel restaurat salutem: cuius materia versat in morbis et vulneribus. Et dicit medicina a mō id est a temperamēto: vnde fz huguitionē medicina quasi modicina: hui^o artis auctor aut repertor apud grecos phibetur apollo: hanc filius eius esculapius laude vel opere ampliauit. Sed postqz fulminis ictu interijt interdicta fertur medēdi ars: et ars simul cum auctore defecit: latuitqz p annos pene qngentos: vsqz ad tps artaxerxis regis persarū: tunc eam reuocauit in lucē ipocrates asclepio patre genitus. Inula cheo. Sz qz de medicis loquimur tria occurrunt in hac parte dubia soluenda.

Primū vtrum medici vocandi sint ab infirmis ad eorū sanitatem pcurandam.

Secundū vtrum medici teneantur infirmos ad confessionem inducere.

Tertium vtrūz medici possint ppter infirmorum curam precium recipere.

Primū dubiū vtz medici vocādi sint vt infirmorum sanitatem pcurant. Et quidaz dicunt qd non. Nam deus est qui sanat et qui oc

cidere pōt et viuificare: vnde sapiens Ecclesia
 stici. xxiij. c. inquit. a deo est ois medela. Et
 melius in plogo. sanat solus languores deus.
 Et iacobus. v. c. sue canonice. infirmatur quis
 in vobis inducat presbyteros ecclesie: et orant
 super eum: vngentes eū oleo in nōie dñi: et ora
 tio fidei sanabit infirmū: et alleuiabit eū dñs.
 Et iob. v. c. increpationē dñi ne reprobes: qz ip
 se vulnerat et medet: percutit et manns eius sa
 nat. Et bñ agatha dicebat. medicinā carnalē
 corpori meo nunq̄ exhibui: sed habeo dñm q
 solo sermone restaurat vniuersa. Sed contra
 riu pbari pōt p auctoritates et exēpla. Inquit
 eniz sapiens ecclesiastici. xxiij. c. da locū me
 dico: et cum dñs illū creauit: et nō discedat a te
 qz opera eius sunt necessaria. et itez ibi. hono
 ra medicū: pp necessitatē enī creauit illū altissi
 mus. Et itez ibidē. altissimus de terra creauit
 medicinā: et vir sapiens nō abhorebit illam. et
 Aug. in regula dicit. si nō est certū de infirmi
 tate alicuius fratris medicus p̄solat. Et. xxiij.
 q. viij. c. de tibiis. §. seq. gratianus ait. Quis
 certissime sciamus neminē vltra terminū sibi
 a deo prefixum esse victur: oibus tñ languen
 tibus nō incōgrue medemur. Sancti viri isu
 per vsi sunt medicinalibus. nā legimus de io
 anne euangelista: qz existēs in balneis videns
 chertū hereticū dixit socijs. fugiamus hinc
 ne balnea coruant in qbus chertū filius dia
 boli lauatur. Et de hoc habet. xxiij. q. i. c. ois.
 Sanctus insuper germanus eps capuan⁹ ad
 balnea infirmitatis cā accessit vt refert grego.
 in. iij. dyalogor lib. sic et alij saneti medicinaz
 nō recularūt: quare ad oēm dubietatē amonē
 dā dicendū est. qz deus oēs ifirmitates et solus
 sanat effectiue: tñ sepius agēs p causas secun
 das siue mediantibus causis secundis effectum
 sanitatis inducit. Opera quidē deus median
 tibus causis secundis nō de necessitate: sed vt
 scructur ordo sue ineffabilis sapiētie: quauis
 igit p̄ter naturā operari semp posset si vellet
 tñ id raro facit tuz indicat hoc humane salu
 ti expedire. si quis igitur medico indigens: euz
 posset illum habere: expectaret a solo deo sani
 tatē grauit̄ peccaret: qz tēaret deū nisi sup
 hoc haberet familiare p̄siliū spūs sancti: sicut
 habuit brā agatha: erat. n. experta diuinā beni
 uolentiā: vt dicit tho. 2a 2e. q. lxxxvij. articulo
 i. in rñsione ad tertiū ar. Et sic patet qz a deo
 sit semp salus expetenda: p̄ncipaliter tñ qz me
 dicus est instrumentū dei et artifex nature q̄re

duus est et p̄sultendus atqz iuxta ipsius documē
 ta subueniendū egrotis. Hinc cassiodorus. vi.
 lib. cplaz. epla. xviii. ait. inter vtilimas artes:
 q̄s ad sustentandam humane fragilitatis in
 digentiā diuina clementia tribuit: nulla videt̄
 prestare aliqd simile ei: qd pōt auxiliatrix me
 dicina cōferre: ipsa. n. morbo periclitantib⁹ ma
 terna grā semp assistit: ipsa p̄tra dolores p no
 stra imbecillitate p̄surgit. Et ibi nos nitit̄ sub
 leuare: vbi mille diuitie nulla potest dignitas
 subuenire. Jurisperiti palmites habent q ne
 gociā defendūt singulor: sed quanto glorios⁹
 est defendere vel depellere qd mortē videatur
 inferre: et salutem egrotanti p̄mittere: de qua
 coacti fuerant ceteri desperare. hec ille. ¶ Se
 cundum dubiū fuit vtz medici teneant infir
 mos ad p̄fessionem inducere. Ad qd rñdeo qz
 ipsi tenent̄ seruare illud qd scribit̄ extra de pe
 nitentiis et remissionibus. c. cū infirmitas. vbi
 sic habet. cum infirmitas corporalis nōnunq̄
 ex peccato pueniat: dicente dño languido quē
 sanauerat. vade et amplius noli peccare ne de
 terius tibi contingat. p̄nti decreto statuimus
 et districte precipimus medicis corporor: vt euz
 eos ad infirmos vocari p̄rangerit: ipsos ante
 omnia moneant et inducāt: vt medicos aduo
 cent aiaz: vt postq̄ fuerit infirmo de spiritua
 li salute p̄sum: ad corporalis medicine reme
 diū salubrius p̄cedat: cū cessante cā cesset effe
 ctus. vbi dicit io. an. in nouella qz signanter di
 cit decretalis nōnunq̄. qz nō semp sed aliqñ.
 vnde. vii. q. i. gregorius ait. cū p̄cussio corpora
 lis iminet: vtrū p vindicta vel purgatione cō
 tingat iudiciū dei in hoc ignoratur. cōstitutio
 igitur illa medicis iniūgit ex p̄cepto in qua
 cunqz infirmitate siue mortali siue nō mortali
 Sed dubiū est an sufficiat medicis tñ admo
 nere infirmos qz vocent p̄fessores quibus cōfi
 teant: an etiā requirāt qz ita inducāt vt etiā se
 quat̄ effectus. s. qz infirmus p̄fiteat: alio medi
 cus derelinquat eū. Et de hoc videt̄ sentire ho
 stien. qz sic: sed dura videt̄ talis opinio cum in
 piculo p̄stitutis quantūcunqz et obstinatis sit
 subueniendū sm ordinē charitatis. nec textus
 hoc dicit. ideo petrus de palude dicit qz tenent̄
 medici tñ ad monendum. ¶ Tertium dubiū
 fuit vtrum medici pro infirmor cura possint
 stipendium siue salariū recipere. Ad quod re
 spondetur ex dictis augu. xxiij. q. v. c. non sane.
 qz sic. quia vt dixit christus luce. x. c. dignus est
 operarius mercede sua: nec ex hoc qz medicus

accipit et petit salarium dicitur vendere scientiam suam vel sanitatem: que spiritualia sunt sed locatur operas suas pro suo labore habito: tunc vel prius in studendo. nam ut scribitur. x. q. ii. c. precarie. Nemo de suo cogit facere beneficium. **A**utem sancti medici cosmas et damianus nil susceperint cum curabant infirmos: hoc ideo fecerunt ne viderentur vendere gratiam suam: quia non virtute et industria humana: sed infusione divina docti fuerant illam artem et miraculose sanabant. Sicut etiam heliscus propheta post naaman curatum a lepra nil temporale accipere voluit. et cieci qui ex avaritia precium occulte accepit sine scitu heliscus: lepra percussus est ut scribitur. iiii. regum. v. c. Licet igitur moderatum salarii medicis petere et accipere: quod intelligendum est ab his qui possunt: nam pauperibus non valentibus solvere. grati debent mederi: et non se ab eorum cura subtrahere: quod hoc est indirecte occidere: mortem enim per barba languentibus inferre qui hanc cum potest non excludit ut dicit Simachus papa. lxxiii. di. c. i. dirimus omnia supradicta tamen ad laudem medicorum de quorum numero sanctus lucas fuisse predicatur: tum etiam ut et superstitiosos dānemus qui dum possunt in suis infirmitatibus medicorum auxilio sanari illos negligunt et continentur: tum insuper ut medicis pauperes et impotentes ad soluendum commendatos efficiamus.

De virtutibus sancti luce in quo nullum peccatum. s. mortale fuit post conversionem ad christum: quoniam in eo erat spiritus sanctus: ob quod perseveravit in scitate usque ad mortem. **C**ap. ii.

Secundum mysterium a nobis contemplandum de beato luca dei virtuositatis. fuit quidem virtuosus: ideo paulo et ceteris charissimus: quia cicrone teste. nihil est amabilius virtute. Quantum vero et virtuosus et sanctus extiterit beatus lucas: ostendit Hieronymus in prologo in lucam dicens. Lucas discipulus apostolorum fuit qui paulum secutus est usque ad passionem eius per martyrium. s. in urbe roma scribens domino sine crimine: nam neque uxorem unquam habens neque filios: septuaginta quattuor annorum obiit in bithynia plenus spiritu sancto: ex quibus verbis colligimus tres conditiones virtutum beati luce.

Prima dicitur puritatis.

Secunda veritatis.

Tertia firmitatis.

Prima conditio dicitur puritatis quod virtutes

eius fuerunt sine aliqua admixtione alicuius peccati. Nam inquit Hieronymus. qui servivit domino sine crimine: hoc est sine peccato mortali saltem post conversionem suam secundum Nicholaum de lira. Sed plerique dubitant utrum beatus lucas fuit unus de septuaginta duobus discipulis christi: ut enim ait damianus papa. lxxviii. di. c. lxxviii. cpi. Non amplius quam duos ordines inter discipulos domini esse cognovimus: id est. xii. apostolorum et septuaginta duorum discipulorum. Et anacletus papa. xxi. di. c. In nouo testamento. dicit. videntes autem ipsi apostoli messem esse multam et operarios paucos: rogaverunt dominum nūc mittere ut mitteret operarios in messem suam: unde ab eis electi sunt septuaginta duo discipuli. Et de his dicitur luce. x. c. designavit dominus et alios septuaginta duos: sicut deus accepit spiritum moysi: et dedit septuaginta duobus viris qui regerent populum cum moysi: ut dicit Numeri. xi. c. iste etiam numerus figuratus fuit in septuaginta duabus palmis quas invenerunt filii israel in deserto. Exodi. xl. c. insuper ille numerus conveniebat septuaginta duabus linguis in quas mundus divisus est: quibus predicandum erat euangelium christi. Adodo de lucas varia est opinio. Nam quidam asserunt eum fuisse discipulum apostolorum et non domini: ita quod domino predicanti non adhaesit: sed post resurrectionem eius ad fidem venit. Alii autem referunt ipsum fuisse unum de septuaginta duobus discipulis: quoniam dum narrat apparitionem christi factam duobus discipulis euntibus in emaus nomen unius. s. cleophe explicat: alterius vero tacet: quod ex humilitate fecit: quod ipse fuerat secundus. Et istud communiter tenet a doctoribus. Et quāvis dicat Hieronymus. ipsum discipulum apostolorum fuisse: hoc est: quod paulo in omnibus tribulationibus semper adhaesit: et ab eo nunquam discedens eundem in predicationibus subsidium fuit: de quo scde ad Timotheum. iiii. c. Paulus dicit: lucas est mecum solus. s. tanquam adiutor et defensor. et sic ad Corinthios. viii. c. Ordinatus est. s. lucas ab ecclesia comes peregrinationis nostre in hanc gratiam que ministratur a vobis. **S**ecunda conditio virtutum beati luce dicitur veritatis: fuerunt quippe in eo virtutes vere: quia charitate informate: quod probatur quoniam fuit plenus spiritu sancto. Sed hic insistendum est et disputandum. Vix absque charitate possit esse aliqua vera virtus. Et quod sic videat. nam propter in li. sententiarum ait. omnis virtus propter charitatem po-

test esse cōis bonis et malis. Et Hieron. xxviij. q. i. §. Ex his inquit virtutibus romani p̄m/rucunt imperiū. Nā virtutis est bonū actū pducere: et h̄ fieri potest sine charitate. Quis enim antiquorū romanorū gesta virtuosa non reputabit: de quibus tanta laude digna narrātur: et tamē cū ifideles cēt et ydola colerēt absq; charitate talia facere potuerūt: ex quib⁹ alia exempla delegenus ex multis valerium publicolam Aug. li. v. de ci. dei. de paup̄tate cōmendat. Is vt valerius recitat li. iij. finito regio imperio in vrbe inuitū p̄sulatus accepit et tres p̄sulatus acceptissime rex et tante fuit paup̄tatis q; patrimoniu eius ad impensas exequiarū defecit. De catone vtrici fēf q; floruit tanta rigiditate: vt vitia hominum rigide expugnaret et condēnaret put refert Boetius li. i. de p̄solatione: et Salustius in catilinario. Quid dicemus de iustitia bruti. de constantia mucij: de p̄tinentia scipionis: de fidelitate marcij reguli: et de magnanimitate pauli emilij: ac reliquis virtutibus quibus floruerūt antiqui romani vtiq; sine charitate tales virtutes complectebant. S; p̄trariū p̄bari p̄t: qm̄ Aug⁹. i. glosa ad romanos ait: illud qd notat. xxviij. q. i. c. oēs. §. ex his. vbi dēst agnitio eterne et incōmutabilis veritatis. Falsa virtus est etiā i op̄timis moribus: et loquū de cognitione n̄ soluz intellectiua: sed affectiua que iuncta ē charitati. Rēspōdet ergo scūs thō. fa. sc. q. xxiij. et p̄ma sc. q. lxviij. q. virtutes morales put sunt operatiue boni in ordine quantū ad finē q nō excedit facultatem naturalē hoīs possunt per opera humana acquiri: et sic acquisite sine charitate esse possunt: et sic fuerunt in multis gentibus. Scdm aut q virtutes sūt op̄atiue boni in ordine ad vltimū finē supernaturalē: sic p̄fecte et vere habēt rationē virtutis: et nō possunt humanis actibus acquiri sed a deo infundunt. Et huiusmodi virtutes morales: sine charitate esse nō p̄t. Quare sole virtutes ifuse sūt p̄fecte et simpliciter dicende virtutes: quia bene ordināt hominē ad finē vltimū simpliciter. Alię vero virtutes acq̄site sūt s̄m quid virtutes nō antē simpliciter q; ordināt oīes ad aliq; bonū finē particularem nō ordinatum ad bonū vniuersale. ¶ Tertia cōditio virtutū b̄i luce d̄r firmitatis. Nam firmiter in illis perseuerant: qd nō multi faciunt. Inquit em̄. Hieronimus ad lucianū heremitam. Ep̄isse multorū ē: ad calcē x̄o puenisse paucorū. B̄tis ve

ro lucas in via et lege d̄ni p̄ficiens inuit de virtute in virtutē. Et vt sup̄ius dictū ē. lxxiiij. annum etatis agēs genuit in pace. Sed hic dubitant nōnulli de numero annorū beati luce: qm̄ Hieron. in p̄logo in actibus ap̄lorū alr̄ dicit: videlicet. q. lxxiiij. annos etatis agēs in bithinia de seculo noscīt emigrasse. Adiruz ergo q; Hieron. ibi dixerit q. lxxiiij. annorū: hic q. lxxiiij sp̄m deo dederit. Ad qd rīdēt quidā. q; Hieron. in p̄logo in actibus ap̄lorū computat oēs annos sue etatis. In p̄logo x̄o in lucā cōputat annos sue pueritionis ad fidē catholicā: sed h̄ nō videt verisimile: qm̄ ante pueritionem fuit arte medicus: et puer. x. annorū nō p̄t illam artē scire neq; exercē: q; tñ oporteret dicere s; istos et p̄pterea vt inquit Nicholaus de lira. Alij asseruerūt et melius q; varietas illa annorū nō fuit ex obliuioe vel ignauia hieronymi. s; potius vitio et defectu scriptorū. Igit̄ aut. lxxiiij. aut lxxiiij. annorū erat dū quicuit in pace. Sepultus aut fuit in bithinia. De bithinia refert sic Isidorus li. xiiij. et bi. Bithinia ex p̄tōi erordio ad partē solis oriētis aduersa tracie facit: multis antea nōibus appellata. Nā prius bebricia dicta: deinde migdoma: mox a bithino rege bithinia nuncupata. Ipsa ē et maior frigia nico media vrbs in ea est: vbi hānibal fugies veneni haustu animā expirauit. hec Isidorus. ¶ Pe x̄o cōstantini ossa b̄i luce in cōstantinopolim sunt trāslata: deinde vt fēf in italiā deducta: et padue in eccl̄ia scē iustine collocata: brachiu vero eius ondit i scā maria maiore in vrbe.

¶ Quantū p̄fuit eccl̄ie dei beatus lucas scribendo euangeliū ad quod induerūt cū voluntas diuina v̄ritas eccl̄ie et falsitas hereticorū.

Tercium mystēriū a nobis cōtēplandū

de beato luca d̄r v̄ritatis: vberissimum quippe fructum attulit eccl̄ie dei nō solum p̄dicatione sua qua multos populos attraxit ad christū s; etiā euangelij descriptione. De q̄ ita scripsit paulus sc ad corinthios. viij. c. Lūius laus est in euangelio per omnes eccl̄ias: qd s; aliqui exponāt de beato barnaba vt dicit Nicholaus de lira qui fuit comes peregrinationis ap̄li cuius laus est in euangelio ab eo p̄dicato tñ communiter verbum illud de sancto luca alij asserunt intelligendum: cuius laus est in euangelio ab eo descripto: ad illud vero scribē dū tria inducere eum.

¶ Prīmū dei voluntas.

Secundum ecclesie utilitas.

Tertium hereticorum falsitas.

¶ Primum fuit voluntas dei et instigatio spiritus sancti: unde Hieronymus in prologo ait. Cum iam scripta essent euangelia per mattheum quippe in iudea: per marcum in italia: sancto instigante spiritu lucas in achaye partibus scripsit euangelium: unde enim inquit Augustinus. voluit dominus duos testes habere de visis. scilicet mattheum et iohannem. Et duos de auditis. scilicet marcum et lucam. Et quoniam testimonium quod est de visis firmitus est et certius quam illud quod est de auditis: ideo duo euangelia que sunt de visis ponuntur extrema: et alia duo que sunt de auditis ponuntur media: ut hec media tanquam infirmiora ab illis extremis que sunt certiora hinc inde fulciantur et roborentur. Neque propterea inuolidum est marci et lucę testimonium: quia audita non visa referunt: cum illi a quibus audierunt fuerint qui cum christo puerari fuerant et veritatis defensores falsa nequaquam dicere potuissent. Et hoc est quod lucas ait in prologo sui euangelii. sicut tradiderunt nobis qui ab initio ipsi viderunt et ministri fuerunt sermonis. Creditur insuper absque dubio quod beatus lucas de multis a virgine virginis instructus fuit. nam ipsa conservabat omnia conferens in corde suo: ut illa postmodum scriptoribus resceret. unde glossa ibi dem ait. Quia que de domino vel a domino facta vel deinde cognovit in memoria recondebat ut cum tempore predicande vel scribende incarnationis advenisset sufficienter universa. putarent gesta posset explicare querentibus. Et bernardus assiggnans rationem quare angelus annunciatum beate virginis conceptum helisabeth inquit. ideo conceptus helisabeth nuntiavit marie: ut dum nunc saluatoris nunc precursoris edoceret adventum renum tempus et ordinem tenens ipsa postmodum multis scriptoribus predicatoribus euangelii reserret veritatem que plene de omnibus a principio celi tus fuit instructa mysterijs. Creditur igitur quod euangeliste eam de multis interrogabant et ipsa eos certificabat. Et precipue tenet de beato luca quod ad eam tanquam ad archam testamenti recurrir: et ab eadem didicit multa que ipsi virgini soli stabant. Sicut mysteria annunciationis natiuitatis et huiusmodi de quibus lucas solus tractat. ¶ Secundus quod induxit beatum lucam ad scribendum euangelium fuit utilitas ecclesie. Nam lucas mattheus et marcus vera scripsissent tamen aliqua de christo omiserant: quorum notitia est valde utilis: imo necessaria. sicut agnoscere christi conceptionem na-

tivitatem cum laudibus et ingenti lumine ab angelo annunciatam et huiusmodi que per lucam fuerunt suppleta ut sic quattuor euangeliste in describendo veritatem euangelii in multis concordarent in nullo discordarent: et tamen singuli aliqua propria dicerent. ¶ Tertium quod induxit beatum lucam ad scribendum euangelium fuit hereticorum falsitas ut enim refert nicholaus de lira. Quidam pseudo euangeliste sub nomine discipulorum christi et ipse thome et matthei scripserunt euangelia israelitis hereticis ut sub nomine discipulorum christi facilius seducerent simplices quorum falsitas ex descriptione euangelii luce deprehenditur: sicut per alia euangelia a mattheo marco et iohanne descripta. Et ut Hieronymus asserit in prologo in Actus apostolorum. postquam lucas in achaye partibus euangelium scribens grecis fidelibus incarnationem domini fidei narratione ostendit eundem ex stirpe dauid descendisse monstravit sibi non immerito scribendorum apostolorum actuum potestas et mysterium datur. In prologo ad hoc in epistola ad hebreos Hieronymus lucam commendat de illius epistole traductione. ait enim hanc epistolam scripsit apostolus ad hebreos per scriptam hebraicam lingua misisse. Cuius sensum et ordinem retinens lucas euangelista post excessum beati pauli apostoli greco sermone composuit. Tandem Hieronymus ad paulinum lucam ita extollit. actus inquit apostolorum nudam quidem videret sonare historiam et nascentis ecclesie infantiam texere. Sed si noverimus scriptorem eorum lucam esse medicum: cuius laus est in euangelio animadvertimus pariter omnia christiana illius autem languentis esse medicinam. Et in prologo Actuum apostolorum ita Hieronymus sequitur. lucam ita divina subsecuta est gratia ut non solum corporibus sed etiam animabus eius perficeret medicina. Salutat ergo lucas fideles et credentes in christum. id est eternam illis omnibus salutem exoptat quos instruit et monet doctrina exemplo et euangelio scripto ut dominum iesum verbis et factis profiteantur: qui a mortuis resurgens viventibus post discipulis ascendit in celum ubi cum suis angelis sanctis ac beatissimo luca vivit et regnat in secula seculorum. Amen.

¶ Sermo quinquagesimus quartus de beato laurentio martyre qui probatus a deo triplici igne inventus est sine iniquitate.

Lene me examina
sti et non est inuenta in me iniquitas. Scribuntur hec verba psalmo
xvi. Satis superque pia est passio beati laurentii
v iij

rij que ab ecclesia cū grandi veneratione celebratur: nā inter martyres facit ipsum singularem in ieiunio qz in vigilia eius statuit ieiunandum: in officio adhuc ipsum honorat dū p octauā de ipso laurentio: sicut et de stephano singulis canonicis bonis eius memoriā facit festumqz illius solēnter obseruandum ac sanctificandū cunctis fidelibus sub precepto iubet. Propterea in matutinis legit sermo venustissimus bti augustini qui ait. Quā oēs btōs martyres quos nobis tradidit antiquitas honorificentia digna veneremur: p̄cipue tñ bti laurentiū martyre debemus tota deuotione suscipere. hec ille. Adhuc itaqz hodierna die huius martyris laudibus est incumbendū: vt sic valeant efficacius ad illius reuerentiā corda fidelium inflammari. Quapp de ipso vba facturi de illius examinatione et pbatione facta p ignē dicemus. nā introducit quasi ad deū loquens laurentius gloriosus in verbis p̄missis in themate in quibus triplicē ignē pbationis et examinationis sue distinguimus ostēdentes qz nō fuit in illo inuenta iniquitas qui se totū ardentissime obtulit saluatori nostro iesu xpō patiens quęcumqz dura et scissima illata sibi supplicia.

Primus ignis dicitur diuine dilectionis.

Secundus ignis primalis miserationis.

Tertius ignis tirānice p̄sentionis.

Qualiter btus laurentius examinatus fuit igne diuini amoris: et de perfectione diuine dilectionis et magnitudine illius precepti: atqz de inductiuis ad amorē dei. **Capitulum. j.**

Primus ignis i q̄ examiat et pbat inest et absqz defectu iniquitatis btus laurentius de diuine dilectionis: amor enim dei ignis est de q̄ dicebat xps Luce. xij. c. Ignē veni mittere in terrā: et qd volo nisi vt ardeat. Et de isto mystice dixit deus leuiti. vj. c. Ignis in altari meo sēp ardebit: hic ignis amor dei intelligit: q̄ iugiter ardere dicitur in altari. i. in aia: que aia alta ē eo qz ad imaginē et dei similitudinem creata. Altare quippe quasi alta res interpretatur: dum ergo ignis diuini amoris in aia est succensus facit temporalia cuncta continere et deū sūmū bonū diligere super oīa vitāqz pntem oī periculo mortis libenter exponere: sic factū legimus in beato laurentio vt videbis in sequētibz qui nec tormēta timuit nec mortē acerbissimā horruit: de q̄ sic inqt Ambro. in sermone huius dici. fortissimū martyre scissimā p̄secutoris flāma supare nō potuit qz lōge ardetius veritatis radi

is mens ei accēsa scruebat. S; h loco cū loqmur de dilectione dei tria crunt dubia soluēda. Primum vtrū possit aliqua creatura deū perfecte et totaliter diligere.

Secundū quare preceptū de dilectione dei dicitur primū et maximū.

Tertū que sunt illa que incitāt nos vt diligamus sup omnia deum.

Ad primū dubiū rēdet tho. sa. fe. q. cxiij. qz p̄fectio dilectionis pōt dupliciter intelligi vno modo ex parte diligibilis: alio modo ex parte diligentis. Ex parte diligibilis p̄fecta ē dilectio: cū aliquid diligitur quantū diligibile est deus aut tñ diligibilis est quantum est bonus bonitas aut eius est infinita vnde infinite diligibilis est: nulla aut creatura pōt cū diligere infinite cū quelibet virtus creata sit finita. vñ per hunc modū nulla creatura pōt deū perfecte et totaliter diligere. Secundo p̄fectio dilectionis pōt p̄siderari ex parte diligentis: et sic dicitur esse p̄fecta qñ aliquis sūm totū suū posse diligit: qd quidem cōtingit in dilectione dei tripliciter. Vno mō sic qz totū cor hominis actualiter sēp ferat in deū. et hec est p̄fectio dilectionis prime que non est possibilis in hac vita in qua impossibile est pp humane conditionis infirmitatē sēp actu cogitare de deo et moueri dilectione ad ipsū. Secundo p̄tingit vt homo sūm suū posse diligit deū: ita vt omne suū studiū deputet ad vacandum deo et rebz diuinis p̄termisissis alijs nisi quantū necessitas vite p̄sentis requirit: et ista ē p̄fectio dilectionis: que est possibilis in via non tñ est cōis omnibus nec oēs obligant ad illā. Tertio p̄tingit vt hō sūm suū posse diligit deū: sic qz habitualiter aliqs cor suū ponat in deo: ita. s. qz nihil cogitet vl' velit qd sit diuine dilectioni p̄iū et hec est p̄fectio cōis oibus possibilis ad quā oēs tenent. Ex his p̄cludimus cū dño bonanē tura in tertio di. xvij. qz p̄fectio charitatis et dilectionis diuine que i hac p̄nti vita ex parte hominū diligentū deum erigit tñ vt excludat oēm affectū p̄iū nō aut omnē affectum extraneū. Secundū dubiū fuit quare preceptū de dilectione dei dicitur primū et maximū: si cut dicit xps matthei. cxiij. c. Ad quod rēdemus qz hoc est multiplici ratiōe. Prima qz dilectio dei est vita aie: vnde Deuteronomi. iij. c. dicē Elige tibi vitam vt tu viuas et semen tuū: diligas dñm deū tuum. Et iēāncs prima Canonica. c. iij. Qui nō diligit manet in morte. et Apo

caliphs. iij. c. dñ de illo. qui sine dei dilectiōe pu-
tat se viuere habēs virtutes alias: nomen hēs
q̄ viuas ⁊ mortuus es. Secunda rō est q̄ oēs
virtutes absq̄ amore dei sunt imperfecte: nec
pōt aliquis sine dei amore simpliciter virtuo-
sus teneri: ideo apl's ad Romanos. xiiij. dixit.
plenitudo legi ē dilectio. ⁊ greg. i. homel. iqt. nō
h̄z aliqd viriditatis: ram⁹ bōi op̄is si nō māserit
i radice charitatis. Tertia rō ē q̄ dilectio dei dū
ē i corde rōalis creature fac̄ eā p̄mptā fortē ⁊
expeditissimā ad q̄cūq̄ ardua ⁊ difficillia tole-
randa. iō Grego. in Homelia ait. Amor dei
nunq̄ est ociosus: operat̄ enim magna si ē. Si
aut̄ operari negligit amor: non est. Et Micro.
ad custodiū ita scribit. Amemus xp̄m ⁊ eius
semp queramus amplexus: ⁊ facile videbit̄ oē
difficile breuiat̄ putabimus vniuersa que lō-
ga sunt: ⁊ iaculo illius vulnerati p̄ horaz mo-
mēta dicemus. heu mihi q̄ incolatus meus p̄
longatus ē. Quarta ratio ē q̄ dilectio dei ma-
gis vnit aīam cū deo q̄ quilibet alia virtus.
vnde apl's p̄ic ad Corinthios. vj. c. dicit. Qui
adheret deo vnus sp̄s est cū deo. ⁊ Hugo in
li. de arra sp̄s. dicit. Scio aīa mea q̄ dū aliū di-
ligis in eius similitudinē transformaris. ⁊ Au-
gu. sup iōannē inqt. Talis est vnusquisq̄ qua-
lis est dilectio sua: si deū diligis deus es: si ho-
minē hō: si terram terra. Quinta rō q̄ dilectio
dei magis letificat ⁊ delectat aīam q̄ quacun-
q̄ virtus. ⁊ vt inquit apl's ad Romanos. viij.
c. Diligentibus deū oīa cooperant̄ i bonū: q̄ i
p̄sp̄itate ⁊ aduersitate. Sēp sūt i letitia. iō br̄s
iacob⁹ de tudecto dicebat. Amore diuio amo-
re. amore che nō sey amato amore la tua ami-
cicia e piena di delicia nō cade may in tristitia
lo cor chi te ha assagiato. Tertiū dubiū fuit q̄
sunt illa que nos incitant vt diligamus deum
super oīa: ⁊ h̄z sint multa tñ nos dicem⁹ de q̄nq̄.

Primū est scriptura.

Secundum est factura.

Tertium creatura.

Quartum gratia.

Quintum amicitia.

Primum est ipsa scriptura: vnde Deuterono-
mi. vj. c. scribit. Audi israh dñs deus tu⁹ vn⁹
est: diliges dñm deum tuum ex toto corde tuo:
ex tota anima tua ⁊ ex tota fortitudine tua. Et
eiusdem. xj. c. Ama dñm deū tuū. ⁊ Matthci.
xxij. Marci. xij. ⁊ Luce. x. Diliges dñm deum
tuum ⁊ primū tuū sicut teipsum. In his duo-
bus preceptis tota lex pendet ⁊ prophete. Se-

cundum quod nos inducit vt diligamus de-
um est factura quia ipse fecit nos. Si enim
naturaliter amat filius patrem a quo ha-
bet partem corporis: sicut quanto magis ama-
re debet deum qui corpus ⁊ animam fecit. Iō
sapiens Ecclesiastici. vij. ca. ait. In tota anima
tua dilige eum qui te fecit. Nam si diligenter
quis attendat quantum est beneficium quod
illi deus tribuit dum corpus dedit vtiq̄ di-
gnū amore censebit. Quot enim sunt mem-
bra in corpore tot dei beneficia inueniuntur ⁊
magna. Et pro minimo membro plus debe-
tur homo amare deum q̄ ament eum multi
pro cunctis beneficijs que ab eo receperunt.
Si quis enim amiserit oculum: quantū ama-
ret eum qui sibi restitueret. Et si quis meruis-
set amittere eum: quantum diligeret illum qui
sibi oculum conseruaret. Non minus ergo a-
mandus est qui eum ab initio dedit ⁊ datum
conseruauit cum sepe numero vtendo illo con-
tra deum eum amittere meruerit homo. Sic
referre possumus de singulis membris. Et si
tantum amandus est qui dedit corpus: quan-
to fortius qui dedit animam. Lamant igitur
omnia que in homine sunt a deo facta. Ama-
deum. Lamant oculi: ama deum. Lamant au-
res: ama deum. Lamat lingua: ama deum. cla-
mant dentes: ama deum. clamant manus: ama
deum. clamant pedes: ama deum. clamat ratio
ama deum. clamat memoria: ama deum. cla-
mat intellectus: ama deum. clamat voluntas
ama deum: quia ab ipso sunt omnia. Ob quod
Bernardus inquit. Valde omnino mihi amā-
dus est per quem sum: viuo ⁊ sapio. Tertium
quod nos inducit vt diligamus deum est om-
nis creatura. ait enī de hoc Augu. lib. x. cōfes-
sionū. Celum ⁊ terra ⁊ omnia que in eis sunt:
ecce vndiq̄ mihi dicunt vt te amem: nec ces-
sant dicere omnibus vt sint inexcusabiles. Du-
pliciter dicunt creature nobis vt deum ame-
mus. vno modo ostendendo eū dignissimum
amore nostro. Bonitas enim vniuersitat̄ crea-
turarum ostendit creatorem esse optimū: ⁊ iō
amore dignissimum. Alio modo dicunt nobis
vt amemus deum exhibendo nobis tot innu-
mera beneficia. Mā terra ⁊ fructus eius aqua
⁊ pisces maris. Aer ⁊ volucres celi. Ignis ⁊
claritas solis: ⁊ splendor stellarum ⁊ lune: ⁊
omnia alia que homini prestant non cessant
suo modo homini dicere. Ama deū: ama deū
ama deum: qui cuncta ad vsum tuum ordina-

v iij

uit. Quartū qđ nos inducit vt diligamus deū
est gratia. s. nobis tributa: cū deus p nobis in/
carnatus trigintatribus annis cū eibus puer/
sando pati pro nobis voluit famē: sitim: frigē:
calorē: et tandem subiit iugum grauissime cru/
cis in qua sanguinem fundens morte preciosa
genus humanum redemit. Mā si puerulum ip/
sum in presepio nascentē inspicimus: audim⁹
illum dicentē. amor tuus o aia facit me deū ce/
li carne vestitus hoc vili loco teneri. Si pānis
inuolutum vel vagientē in cuna: aut herodis
iram pegrinando in vlnis matris fugientē mi/
ramur. Ador et ipse rīdet. O aia mea amor tu/
us ad hec oia me compellit. Si singulos eius
actus subtiliter meditamur oēs ab amore ar/
dentissimo emanare videm⁹. Quid plura vīn/
cula: spūta: ludibria: verbera: cōtumele: derisio/
nes: flagella: corona spinea: crux: clauī: sponsia:
laneca. nōne suo modo sonum faciunt amoris.
O insensibilis rōnalis creatura. O mens fer/
rea omni adamante durior. O deniq; ingratif/
sima aia quā nō inflāmant nō adurūt xpi iesu
amoris incendia. ppter hec oia bernardus i li.
de diligendo deū ait. Quid retribuā dño p oī/
bus que retribuit mihi. in primo opere me mi/
hi dedit: i secūdo se et vbi se dedit me mihi red/
didit: datus ergo et redditus me p me debeo et
bis debeo. Quid deo retribuā pro se: nā etiā si
me milies rependere possem quid sum ego ad
dñm. Et idem super Lan. Super oia reddit te
mihi amabilē bone iesu calix quē bibisti: opus
redemptionis nostre hoc amorē nostruz facile
vendicat: totū sibi hoc inquam est quod nostrā
deuotionē et blādus allicit et iusti⁹ erigit et ar/
tius stringit et afficit vehementius. Et iterum
in sermonibus Bernar. dicit. O duri et idurati
filij adam quos nō emollit tāta benignitas tā
ta flāma tā ingēs ardor amoris tā vehemens
amator: qui p vilibus sarcinulis tā preciosas
merces expendit. Quintū q nos icitat ad amo/
rē dei dñi amicitia. de solo quippe deo certi eē
valemus: et si eū diligim⁹ nobis sit fidelis et ve/
rus amicus. Alij vero amici inueniunt triplici/
ter infideles. Primo qz aliqui nō amāt l3 amēf
sed nō sic ē de deo qui p proverbiōz. viij. c. ait.
Ego diligētes me diligo. et de hoc xps dixit io
ānis. xxij. c. Qui diligit me diliget a pfe meo:
ego diligā eū. Secdo qz multi sunt amici tpe p/
speritatis et in aduersitate deficiūt: deo sapiēs
ecclesiastici. vj. c. ait. ē amicus sm tps fuit: et nō
pmanebit in tēpore tribulationis. Sed non sic

est i deo de quo dñi in psalmo. Iuxta ē dñs his
qui tribulato sūt corde et quāuis amicos suos
et coz vtilitatez flagellari sepe permittat: illos
tñ nunq; deserit quos in tribulatione pfortat.
Tertio pleriq; amant amicos dū viuūt sed in
morte inimici efficiuntur: mortuos expoliant/
tes et bona coz pauperibus dispensanda tan/
q; lupi rapiētes. Sed deus spūm a corpore ere/
untem ad se suscipit: illūq; delicijs ac diuitijs
eterne vite facit participē. Cōsiderans oia su/
pradicta beatus laurentius patriā. s. hispaniā
et parentes reliquit: terrena oia calcavit spreuit
q; hereditatem: cū filius fuisset vt aiunt nobi/
lissimi ducis: atq; beatū sistrū papā secutus ro/
mā vsq; peruenit: ibi a btō sistro factus est ar/
chidiaconus: qui tanto fidei celo ductus fuit:
vt nec cōminatōes nec vbera dura nec ignis i/
cēdiū horreret. Iō Ambro. i smōe sic scripsit d
illo. ardebat extrinsecus martyr laurentius ti/
rāni senientis incendijs: sed maior illū intrin/
secus christi amoris flāma torrebat.

¶ Qualiter beatus laurentius pbat⁹ fuit igne
primalis miserationis: et an possit elemosyna
dari absq; charitate: et si fieri potest de illicite
acquisitis: et quomodo pōt causare spirituales
effectum. **¶** Capitulum. ij.

Secundus ignis quo examinatus est et
pbat⁹ inuentus absq; crimine beat⁹
laurentius dicit⁹ primalis miserationis: nam
ad primos misericors fuit: quibus thesauros
ecclesie dispensauit: nā vt recitat in legēda. Tē/
pore beati sistri philippus iperatoz: et filius su⁹
noie philippus fidē xpi receperāt: et ecclesiam
sublimare plurimū intendebāt. Regnavit autē
iste philippus anno millesimo ab vbe cōdita:
vt millesimus rome ānus xpo pot⁹ q; ydoli z
dicaret⁹: q annus millesimus fuit a romanis cū
ingēti ludoz et spectaculoz apparatu celebrat⁹
Erat at cū philippo iperatore miles qdā noie
decius: quē misit in galliā vt eā rebellātē ipe/
rio romano subiugaret. Qui pergens cū exerc/
itu pspere cūcta gessit: victozq; ad vrbē redi/
bat. audies iperatoz eius aduentū honorare
cū voēs eidē a roma vsq; veronā obuius iuit
nec videri v3 cuiq; durū hoc qđ dicit⁹ de vero/
na: quasi veller eā nouam fore ciuitatē: quoniā
vt in cronica ricobaldi scribit⁹ tpe tarquinij p/
sci quinti regis romanoz: condite fuerunt in
italia agallie vrbes. s. mediolanū buria vero/
na vincentia. decius igitur ambitione imperij
papilionē iperatoz latenter introiuit et dor

mientē dñm iugulauit. attraxit autē exercitus
 et illos qui cū imperatore venerant p̄ce p̄cio
 et muneribus: atq; cum eis ad urbē gradu cito
 p̄perauit. audiens hoc philippus iunior vehe
 menter extimuit: et totum thesaurum patris et
 suum b̄to s̄cto et sancto laurentio cōmendauit
 ut si ipsum a decio interfici cōtingeret thesau
 rum ipsū ecclesijs et pauperibus erogaret: nec
 te moueat q; thesauri quos laurentius dispen
 sauit: nō dicunt thesauri imperatoris sed eccle
 sie q; potuit eē q; cum ipsis thesauris philippi
 aliquem etiā thesaurum ecclesie dispensauit: vel
 forte ideo dicuntur thesauri ecclesie q; philipp⁹
 eos reliquerat ecclesijs dispensandos. Senat⁹
 ergo obuiā decio processit et ipsū in imperium
 p̄firmanit: ne vero p̄ditore sed celo ydolatrie
 dñm suū occidisse videret xpianos cepit crude
 lissime persequi adeo ut multi martyrio coro
 narent inter quos ē philippus iunior: annu
 meratus fuit: post hoc oblat⁹ est decio bea
 tus s̄ctus tanq; qui xp̄m coleret et imperato
 ris thesauros haberet: tūc decius in carcere re
 cipi ipsū iussit donec per illata tormēta et the
 sauros p̄deret et xp̄m negaret. beatus autē lau
 rentius ipsū p̄sequēs: post eū clamabat: quo p
 grederis sine filio pater: quo sacerdos sancte si
 ne ministro p̄peras. Tu nunq; sine ministro
 sacrificium offerre p̄sueueras. Quid in me dis
 plicuit paternitati tue: nunq; degenerē me p̄
 basti: experire certe utx idoneum ministrū ele
 geris cui cōmisiisti dominici sanguinis dispen
 sationē. Cui b̄tus s̄ctus dixit: nō ego te desero
 fili neq; te derelinquo: sed maiora tibi debent
 p̄o fide xp̄i certamina: nos quasi senes leuio
 ris pugne cursum recipimus: te autē quasi iuue
 nem manet gloriofior de tirāno triumphus.
 post triduū me sequeris sacerdotem leuita: de
 ditq; ei oēs thesauros precipiens ut ecclesijs et
 pauperibus erogaret. Qui xp̄ianos diligēter
 die ac nocte quesit⁹ et vnicuiq; put opus fue
 rat ministravit oēsq; pauperibus dispensauit
 ideo ecclesia canit de eo id psalmiste qđ pon
 tur. ij. ad Cor̄thios. viij. c. dispersit dedit pau
 peribus iustitia eius manet in seculum seculi.
 Que verba ponderanda sunt dispersit enī dī
 q; pluribus cōdiuisit et nō vni: dispersit et non
 auare retinuit: dedit et nō vendidit dedit libe
 re sine spe mercedis lucris aut cōmodi aut obse
 quij temporalis dedit nō dandum post mortē
 dereliquit pauperibus. s. xp̄i nō parentibus nō
 diuitibus: ideo iustitia eius manet in seculū se

culi: q; merces iustitie eius est eterna: vt expo
 nit nicholaus de lira. Sed quia hoc loco elemo
 sya b̄ti laurentij tam sublimi magnificat li
 bet tria de ipsa dubia disputare.

Primum utrū elemosynā dare sit actus cha
 ritatis.

Secundum utrū elemosyna fieri possit de illi
 cite acquisitis.

Tertium utrū elemosyna corporalis habeat
 spirituale effectum.

¶ Ad primum dubium posset quis dicere ar
 guendo. Q; actus charitatis nō potest eē sine
 charitate: s; largitio elemosynarū potest eē sine
 charitate: igit nō erit actus charitatis. naz pri
 me ad Cor̄thios. xij. c. apls dixit. Si distri
 buero in cibos pauperum oēs facultates me
 as charitatem aut nō habuero nihil mihi pro
 dest. Ad hoc r̄ndet Tho. 2a 2e. q. xxxij. Q; aliqd
 dicitur esse actus virtutis dupliciter: vno modo
 materiali sicut actus iustitie est facere iusta: et
 talis actus pōt eē sine virtute: nā multi nō ha
 bentes habitū iustitie operant iusta: vel ex na
 turali rōne: vel ex timore: vel ex spe aliquid adi
 piscendi. Alio modo dī aliqd esse actus virtutis
 formaliter sicut actus iustitie est actio iusta
 eo modo quo iustus facit. s. prompte et delecta
 biliter. Et hoc modo actus virtutis non est sine
 virtute. fin hoc ergo dare elemosynā materia
 liter pōt esse sine charitate. dare x̄o elemosy
 nam formalit̄ id est p̄pter deum delectabiliter et
 prompte et omni eo modo quo delectet: nō est
 sine charitate elemosyna quide; est opus quo
 datur aliqd indigēti ex cōpassione p̄pter deū.

¶ Secundū dubiū fuit utrū elemosyna fieri
 possit de illicite acquisitis. Ad hoc r̄ndet Tho.
 vbi supra. q; aliqd potest dici tripl̄citer illicite
 acquisitum. Vno modo illud quod illicite ab
 alio accipitur et debetur ei: nec potest ab eo qui
 accipit retineri: sicut contingit in rapina furto
 et vsuris et de talibus cum homo teneatur ad
 restitutionem elemosyna fieri non potest. Se
 cundo modo est aliquid illicite acquisitum: q; ille
 qui acquisiuit retinere nō potest: nec tamē
 debetur ei a quo acquisiuit. s. q; contra iustitiā
 accepit et alter contra iustitiā dedit. Sicut
 contingit in symonia in qua dans et accipiens
 contra iustitiā legis diuine agit: vnde nō de
 bet fieri restitutio ei qui dedit. Sed debet i ele
 mosynas erogari: et eadem ratio est i similibus
 in quibus scilicet datio et acceptio est contra le
 gem. ¶ Tertio modo est aliqd illicite acq̄ritum

non quidem quia ipsa acquisitio sit illicita: sed quia id ex quo acquiritur est illicitum. Sicut patet de eo quod mulier acquirit per meretricium et hoc proprie vocatur turpe lucrum. Quia enim mulier meretricium exercet turpiter agit et contra legem dei. Sed in eo quod accipit non iniuste agit nec contra legem unde licite retineri potest et de eo elemosyna fieri: non tamen sit de tali lucro oblatio ad altare. iuxta illud Deuteronomio. xxiij. c. Non offeres mercedem prostibuli in domum dei tui: tum propter scandalum: tum propter sacrorum reuerentiam. Tertium dubium fuit utrum elemosyna corporalis habeat spirituale effectum. et arguitur quod non. Nam effectus non est potior sua causa: sed bona spiritualia sunt potiora corporalibus: non ergo elemosyna corporalis habet spirituale effectum. Secundo multiplicata causa multiplicat effectus. Si ergo elemosyna corporalis causaret spirituale effectum: sequeretur quod maior elemosyna magis spiritualiter proficeret. Quod est contra id quod saluator dixit Luce. xxi. c. de vidua ponente duo cra in gazophylatium. Rñder tño. ubi supra: quod elemosyna corporalis potest tripliciter considerari. Uno modo secundum suam substantiam et secundum hoc non habet nisi corporalem effectum in quantum. scilicet supplet corporales defectus proximorum. Alio modo potest considerari ex parte cause eius in quantum. scilicet aliquis elemosynam dat propter dilectionem dei et proximi. Et quantum ad hoc affert fructum spirituale: unde sapiens Ecclesiastici. xxi. c. ait. Elemosyna viri gratiam hominis quasi pupillam conseruabit. Tertio potest considerari ex parte illius cui datur: et sic habet spirituale effectum in quantum scilicet proximus cui per corporalem elemosynam subuenitur mouetur ad orandum pro benefactoris. Ad primum itaque argumentum dicendum quod ratio illa procedit de corporali elemosyna secundum substantiam. Ad secundum vero dicitur quod vidua que minus dedit secundum quantitatem plus dedit secundum suam proportionem: ex quo pensat in ipsa maior charitatis affectus: ex quo charitate elemosyna corporalis spiritualem efficaciam habet. Igitur beatus laurentius ex hoc maxime comedatur quia totus charitate succensus thesauros pauperibus dispensauit. Nec obstat quod sui non erat quos si voluisset potuisset pro se retinere: cum etiam si semper illos possedisset: adhuc distribuisset pauperibus propter diuinum amorem.

Qualiter beatus laurentius examinatus est igne tyrannice persecutionis et de gratia constantia et gloria beati laurentij. Capitulum. iij.

Tertius ignis quo examinatus est beatus laurentius: et non est inuenta in illo iniquitas impaciencie: dicitur tyrannice persecutionis: nam decius persecutus est eum usque ad mortem: quam ipse letanter pro christo suscepit: de hac tamen illius persecutione considerare debemus tria.

Primo gratiam.

Secundo constantiam.

Tertio gloriam.

Primo consideremus gratiam quam deus contulit beato laurentio in miraculis faciendis et conuertendis gentilibus. veniens namque ad domum cuiusdam vidue que multos christianos in domo sua absconderat: quaz longus dolor capitis detinebat: imposita manu super caput eius eam a dolore capitis liberauit et pauperum pedes lauans omnibus elemosynam dedit. Eadem nocte in domo cuiusdam christianini veniens quendam cecum ibi repperit et facto signo crucis eum illuminauit: unde ecclesia cantat de eo. Laurentius bonus opus operatus est: qui per signum crucis cecos illuminauit. Cum autem beatus firtus decio nollet consentire nec ydolis imolare ipsum decollari precepit accurrens autem beatus laurentius post ipsum exclamabat. noli me derelinquere pater sancte quod thesauros tuos iam expendi: quos tradidisti mihi. Tunc milites audientes thesauros laurentium tenuerunt. et per themio tribuuo tradiderunt. Ipse autem decio cum presentauit. Qui tradidit eum Valeriano prefecto ut aut thesauros prodaret et sacrificet ydolis: aut diuersis cum interire faciat supplicij et tormentis. valerianus autem cuidam vicario nomine hipolito in custodiam eum tradidit: quem ille cum multis alijs in carcere reclusit. Erat autem ibi in custodia quidam gentilis nomine lucillus qui plorando lumen oculorum amiserat. Cum beatus laurentius lumen se restaurare promissit: si in christum crederet et baptismum suscipere: at ille se baptizare instantius postulauit. Accipiens ergo laurentius aquam dixit ei: omnia in confessione mundant. Cumque illum de articulis fidei interrogasset diligenter. Et ille omnia se credere confessus fuisset: aquam super eius caput effudit et ipsum in christi nomine baptizauit. Sta-

timq; qui cecus fuerat lumen recepit. Quapropter multi ad eum ceci veniebant: et ab eo illuminati redibant. Interrogat⁹ ab hipolito de thesauris: ita respondit q; ipsum ad fidem eduxit et cum omni familia baptizauit. Secundo consideremus beati laurentij constantiaz quam habuit in tormentis: post omnia quidem supra dicta mandauit valerianus ad hipolitum ut laurentium presentaret: cui laurentius ait: ambulemus pariter quia mihi et tibi gloria preparatur. ad tribunal igitur ambo veniunt et fit iterum inquisitio de thesauris: laurentius autem triduo indurias petiit: quas valerianus eidem sub hipolitii pollicitatione concessit: in hoc triduo laurentius pauperes claudos cecos et alios collegit: et eos in palatio salustiano coram decio presentauit dicens. Ecce isti sunt thesauri eterni qui nunquam minuantur sed crescunt: qui in singulis disperguntur et in omnibus inueniuntur. horum enim manus thesauros in celum deportauerunt. Valerianus presens decio dixit. Quid variaria per multam nunc sacrificia et magicam artem depones. Cui laurentius. Quis debet adorari qui factus est an qui fecit. Iratus decius iussit eum scorpionibus cedi: et omne genus tormentorum ante ipsum afferrit: quem cum sacrificare iuberet ut hec tormenta euaderet. respondit infelix: has epulas semper optaui. Tunc iubente decio nudus fustibus ceditur et ardentes lamine ad latera apponuntur. Dixitq; laurentius. Domine iesu christe deus de deo miserere mihi seruo tuo quia accusatus non negaui: interrogatus te dominum confessus sum. Dixitq; ei decius. scio q; per artem magici tormentis eludis: me tamen eludere non valebis. Iussitq; eum plumbis durissime cedi: laurentius autem orauit dicens. Domine iesu christe accipe spiritum meum: tunc audiente decio vox insonuit. Adhuc multa certamina tibi debentur. Tunc decius furore repletus dixit. viri romani audistis demones istum sacrilegum consolantes: qui nec deos colit nec tormenta metuit: nec iratos principes expauescit. Iussitq; iterum eum scorpionibus cedi. Subridens autem laurentius gratias egit: et pro astantibus exorauit: eadem hora romanus in xpm credidit. Reclusus propter hec iterum laurentius in custodia hipolitum: nocte sequenti laurentius ad decium adducitur. cui decius: aut inquit dijs sacrificabis aut nox ista i

te cum supplicijs expendes. Cui laurentius meam nox obscurum non habet: sed omnia in luce clarescunt. Dixitq; decius: afferatur lectus ferreus ut requiescat in eo: contumax laurentius ministri ergo eum eruentes super craticulam ferream extendunt: et prunis suppositis cum eum furcis ferreis compresserunt. Dixitq; laurentius valeriano. disce miser: quia carbonem tui mihi refrigerium: tibi autem eternum supplicium prestant: quia ipse dominus nouit q; accusatus non negaui eum: interrogatus christum confessus sum: assatus gratias ago: dixitq; hilari vultu ad decium. Ecce miser assasti unam partem: gira aliam et manduca. deinde subdidit: gratias ago tibi domine quia ianuam tuam ingredi merui: et sic spiritum emisi. Confusus decius cum valeriano ambulauit in palatium tiberij relicto corpore super ignem. Quod hipolitum mane rapuit et cum iustino presbytero in agro verano conditum aromatibus sepeliuit. Tertio consideremus gloriam quam assecutus est beatus laurentius post susceptum martirium et illa que in celis est et nobis est inperscrutabilis obmissa tantum ad eam dirigamus mentem quam tribuit illi deus in sua ecclesia militante fecit quidem deus sanctum suum martyrem multis miraculis coniscare: de quibus pro deuotione nostra aliquid pauca narremus. Refert gregorius turonensis. Quidam quidam sacerdos quandam ecclesiam sancti laurentij repararet et trabes quedam nimium breues esset. rogauit beatum laurentium ut qui pauperes fouerat sue inopie subueniret. Que subito sic exereuit ut pars non modica abundaret. Quam partem sacerdos minutatim incidit et multas inde infirmitates sanabat. Quidam insuper presbyter nomine Santulus beati laurentij ecclesiam a longobardis incensam reparare volens artifices multos conduxit. Quadam autem vice dum quid eis apponeret non haberet premissa oratione resperit in cibarium et ibidem candidissimum panem inuenit. Sed cum vir ad unius prandij esum tribus personis sufficere videretur laurentius artifices suos nolens deficere sic predictum panem multiplicari fecit q; in alimentum decem dierum ex crarijs cunctis suffecit. Sicut et alia huius sancti miracula que causa breuitatis omittimus. igitur deuotione qua possumus beatum laurentium deprecemur ut sua intercessione nos dignos efficiat qui media

te peruenire valeamus ad illam gloriam sempiternam in qua ipse letatur cum domino iesu xpo. Qui sit honor et gloria in secula seculorum. Amen.

Sermo quinquagesimus quintus de sancto Augustino preclarissimo lumine ecclesie sancte dei.

Christus purga-

uit peccata ipsius et exaltauit in eternum cornu eius. Sapientis verba sunt ista originaliter Ecclesiastici. xlvij. c. Ex omni parte resonant laudes eximie augustini doctoris prestantissimi. Tanta ex verbo illarum copia est ut non nisi longissimis orationibus explicari queant; verumtamen ne in solennitate ipsius ab eius deuotione mens nostra iciunet aliqua de ipso patre celebratissimo breuiter disseremus. Gaudent quippe breuitate moderni. ut notat ff. q. metus cau. l. i. c. de appellationibus. l. amphiore. §. in refutatorijs. Colligemusque aliqua ex multis que sancti augustini et merita et gloriam exprimunt verba sapientis in themate in quo tria mysteria de beato augustino distinguemus.

Primum dicitur conuersionis.

Secundum commendationis.

Tertium magnificationis.

De conuersione beati augustini et de his que induxerunt eum ad heresim et de erroribus manicheorum.

Capitulum. i.

Primum mysterium declarandum de beato augustino dicitur conuersionis de quo dicitur. xps purgauit peccata ipsius. hoc utique factum fuit: dum relictam vanitatem phariseorum abiectamque impiissimam heresim manicheorum in christum profecte credidit et sacrum baptismum suscepit ad quod plenius intelligendum tria in hac parte dubia proponemus.

Primum que fuerint cause augustinum ad heresim manicheorum inducentes.

Secundum qui sunt manicheorum errores principales et detestandi.

Tertium que fuerunt media ad penitentiam et conuersionem augustini cooperantia.

Ad primum dubium respondemus quod fuerint tres cause precipue que induxerunt augustinum in errores manicheorum.

Prima dicitur intellectus cristianisatio.

Secunda affectus inordinatio.

Tertia cordis obduratio.

Prima causa fuit cristianisatio intellectus: habu-

it namque ex dono nature tantam ingenij sublimitatem tantumque intellectus acumen ut videatur quodammodo impossibile quod ipse de se in virtute fateatur. Ait enim sic in li. confessionum. Quos libros artiumque liberales vocat tunc negligimus cupiditatum iniquarum seruus per me ipsum legi et itelleri quicquam legere potui. Quicquid enim est de arte discernendi et loquendi. Quicquid de dimensionibus figurarum et de musicis et de numeris sine magna difficultate nullo hominum tradere itelleri. Scis tu dicit deus meus quod celeritas intelligendi et discendi acumen donum tuum est: sed non ideo sacrificabam tibi: ideo sic concludit quoniam non se humiliabat deo neque scripturis sanctis prebere volebat assensum. Et ut bernardus super cantica asserit. Superbo loco veritas non videtur. Et super illud Jeremie. xlviii. arrogantia tua et superbia cordis tui decipit te. glo. ait. omnis hereticus arrogans quia superbia facit hereticum non ignorantia. Bre go. insuper dicit: Tanto a dei luce superbi longe sunt quanto apud se humiles non sunt. Ad hanc itaque clementiam superbi deueniunt ut intellectum eorum minime limitatum arbitrentur: creduntque illum propria vi attingere posse omnia inintelligibilia. Sic et augustinus putabat se absque deo suo intellectu omnia penetrare: ob quod sinebat eum deus ruere in tenebras errorum: unde in lib. confessionum loquens ad deum dicit. timore meo separabar a te et nimis inflata facies claudebat oculos meos. Et iterum in eodem libro. institui animam intendere in scripturis sacris: sed visa est mihi scriptura indigna quam tuliane dignitati compararem. Timor enim mentis fugiebat modum eius. Illa autem erat que cresceret cum paruulis: sed ego dedignabar esse paruulus et tumidus faustu grandis mihi videbar. Secunda causa que induxit augustinum in errores fuit affectus inordinatio. inclinauerat quippe affectum suum iordiate ad ista temporalia bona ad diuitias ad gloriam vanam et similia. Nam de cartagine romam et de roma mediolanum perrexit: ut rethoricam venderet illarum scilicet legendo et sue cupiditati et glorie satisficeret: unde ipse ait in lib. confessionum. Docebam artes rethoricam et victoriosam loquacitatem victus cupiditate vendebam. Et iterum in eodem libro. Et alabant nebule de limosa concupiscentia carnis et scatebra pubertatis et obnubilabant eorum meum ut non discernetur serenitas dulcedinis a caligine libidinis: Multi enim tanto ardore ad hec temporalia

inflammāt vt omnino ceci facti in varios labant errores. hī l3 iterdū christianos suo ore se fore dicant: tū in corde nil credūt de vita futura: nec penas tūcēt. neq3 desiderāt gloriā sempiternā. ¶ Tertia cā q̄ induxit Augustinū i errores dicit cordis obduratio: vocatus nanq3 a deo multotiens ⁊ tactus gratia illius nolebat aperire cor suū: imo claudebat illud. vnde in libro cōfessionū dicebat. Vocasti me ⁊ nō erat qui rēderet tibi dicēti mihi. Surge q̄ dormis ⁊ erurge a mortuis: ligatus enī eram nō alie no ferro sed mea ferrea volūtate. Volutabat q̄ Augustinus in perditissimis erroribus manicheorū necnō ⁊ aliorū. Nam ad has nugas adductus est vt arborē fici plorare dicere: eūz ab ea ficus vel foliū tollerēt.

¶ Secundū dubiū fuit: q̄ sunt manicheorū errores principales ⁊ detestandi: ⁊ ad hoc dicimus q̄ sunt tres.

Primus est contra principij veritatem.

Secundus p̄ incarnationis xpi veritatem.

Tertius contra legis antique bonitatem.

¶ Primus error manicheorū ē cōtra principij veritatē: nam vt dicit in. c. i. de summa trinitate ⁊ fide catholica. vnum vniuersorū principij Quod Ari. ⁊ phi. viij. phisicorū. vnum mouens: ⁊ in libro de causis vnam primā causā: ⁊ in. xij. metaphisice. vnum principē appellat. Sed Augustinus cōscribit in li. de natura boni. manichei duo principia ponūt vnum malū aliud bonū: vnus fm̄ eos princeps lucis est. Lūius habitatio regio lucis super ista visibilia. Alter ē princeps tenebrarū ex aduerso: cuius habitatio est regio tenebrarū: ⁊ vterq3 princeps habz populū suū ⁊ a principio tenebrarū dicunt esse corruptibilia ⁊ mutabilia. Iste error valde perniciosus ē: ⁊ creatori ⁊ creaturis. Creatori qp̄ pe quia magnā partē sui regni ⁊ glorie sue auferēt ei dominū creaturarū visibiliū alteri trībuit. Creaturis etiā cōtumeliosus est: quas retrahit a domino tā honorabili ⁊ subdit eas tam vili seruituti: vt est seruitus diaboli. Sed vt appareat huius erroris falsitas subdemus auctoritates ⁊ rationes quibus inititur vt sic debilitas eius facilius corruat. Arguunt ergo primo manichei. q̄ matthei. vj. c. dixit xps. nemo pōt duobus dñis seruire: vocans diabolu3 dominū eo q̄ ipse sit dominus mundi: vt ipsi aiunt: ergo ipse est deus vel creator ipsius. Sz argumentū nō cludit. cū reges gentiū dominantur. luce. xij. sed tamē nō sunt dii vel crea-

tores. Secundo arguunt q̄ matthei. vij. c. scribitur. nō potest arbor bona fructus malos facere. Et quo inferunt: ergo mala nō possunt ēē ab eodē principio a quo sunt bona. Ergo sunt duo principia vnū bonorū: aliud malorū. Quibus rēdemus q̄ l3 arbor bona nō faciat malū fructū: tū nihil phibet fructū quē arbor bona bonū pduxit posse putrefieri ⁊ corrumpi: ⁊ ne mo adeo fatuus est vt cū videt diuersa pira in archa vel in mensa: quorū alia purrida sūt: alia sana q̄ ppter hoc nō credit ea non posse ēē ex eadem arbore: nec aliquis credat duas mulieres nō posse habere vnā matrē: eo q̄ vna virgo alia corrupta. Sic nihil phibet diabolu3 ēē bonū creatione ⁊ factū a deo: malū No sua voluntate. ¶ Tertio arguunt manichei q̄ iōānis viij. c. scribitur. vos ex patre diabolo estis: ergo diabolus est creator illoz: quibus verba illa sic dicta sunt. Respondeť q̄ nō sequitur: nam pater dicitur aliquis alterius: vel q̄ ab eo habet substantiā: vel quia ab eo habet mores suscipiendo eius doctrinā: vel imitando vitā: h secundo modo diabolus erat pater phariseorū. ¶ Quarto arguunt iōānis. xij. christus dixit de diabolo. venit enim princeps mundi huius ⁊ in me nō habet quicq3. diabolus princeps mūdi vocatur: ergo mundus est ab eo. respondeť q̄ nō omnes principes sunt dii vel creatores: pterea ipse princeps erat vsurpatione: vnde iudicio a mundo erat ciciendus: fm̄ illud iōānis xij. Nunc iudiciū est mundi: nunc princeps mundi huius cicietur foras. ¶ Quinto arguunt quia iōānis. xvij. dixit xps. regnū meū nō est de hoc mundo. ergo xps nō est rex huius mundi: ergo mundus est regnum diaboli. Respondeť q̄ regnū xpi fideles vocant: qui nō sunt de hoc mundo: quia nō sunt dediti mundanis sunt tamē in mundo: sed quasi exulātes ⁊ eter num regnū dei desiderantes. ¶ Sexto arguūt quia ap̄ls sa ad corinthios. iij. c. ait. deus huius seculi excecavit mentes infidelium: diabolus ergo deus huius seculi est. Respondeť q̄ diabolus nūcupatione deus est vel dñs ⁊ non fm̄ veritatē. Nam ⁊ venter deus vocat ad philipens. iij. c. quorū deus venter est: tamen venter nō est creator: ostendendum est igit manicheis q̄ omnia sunt creata ab ipso deo visibilia ⁊ invisibilia. Scribit nāq3 matthei. vj. c. Respiciete volatilia celi ⁊ c. Et subditur pater vester celestis pascit illa: ergo cibus corruptibilis q̄ auēs pascuntur a patre celesti est. Et matthei. v. c. di

atur de pane celesti. pluit super iustos et iniu-
 stos: ergo pluuia est ab eo. Et matthei. viij. c.
 scribitur de xpo qd vni et mare tanq̃ dño obe-
 diebant ei. et iohannis. i. c. Omnia per ipsū facta
 sunt. et itē ibi. In ppria venit et sui cum non
 receperunt. Sed nō erant per gratiā sui: cum
 essent mali: ergo sui erant per creationē. Item
 mutauit aquā in vinū corruptibile. iohannis. ij.
 c. ergo et corruptibilia sunt ab ipso. Et ap̃ls ad
 romanos. ij. c. ait. ex ipso et per ipsum et in ipso
 sūt omnia. Et p̃m̃ ad Rõm̃thios. x. c. Et deo
 oīa. et ad Ep̃h̃seos. ij. c. ip̃s⁹ factura sumus. et
 eiusdem. iij. c. In deo qui creauit oīa. et ad col-
 locens. iij. In ipso condita sunt vniuersa que
 sunt in celo et in terra visibilia et inuisibilia. Et
 ad Hebr̃eos. i. c. Initio tu dñe terrā fūdisti: et
 opera manū tuarū sunt celi. et Actus. iij. c. di-
 citur. Tu fecisti celū et terrā. et eiusdē. xvij. c. de
 us qui fecit mundū et omnia que in eo sunt. et
 apocalyp̃s. x. c. iurauit per viuēte in secula se-
 culorū qui creauit celū et terram mare et oīa q̃
 i eis sūt. mouent itaq̃ manichei absq̃ vlla ra-
 tione docentes multas fatuitates. ¶ Secun-
 dus error manicheorū est contra incarnatiōis
 xpi veritatem: dicunt enim xpm non habuisse
 veram humanā naturā. Sed contra istos est
 scriptura sacra: que christum affirmat deum et
 hominē: hominē x̃o perfectū et aīa rationali
 et humana carne subsistēte: atq̃ ṽx redem-
 ptorē mundi affirmat qui nos redemit precio
 so sanguine suo. ¶ Tertius error manicheorū
 est: cōtra legis antiquę bonitatem. dicunt enī
 patres veteris testamēti fuisse dānatos quia
 legunt aliqñ peccasse. Sed similiter dicendum
 foret de petro et paulo qui aliqñ peccauerunt.
 qd ipsi negant. Sed nos pbamus testimonijs
 noui testamēti qd ipsi recipiunt. antiquos pa-
 tres bonos fuisse atq̃ saluatos: nam legim̃ mat-
 thei. viij. c. Multi ab oriente et occidente veni-
 ent et recumbēt cū abraam isaac et iacob in re-
 gno celorū: ergo abraam isaac et iacob sunt i re-
 gno celorū. Itē matthei. vi. c. in transfigura-
 tione dñi apparuerunt moyses et helias cū eo
 loquentes: si damnati fuissent in transfigurati-
 one illa nō affuissent. Insuper luce. xvj. lazarus
 mortuus portatus est ab angelis in sinū abraę
 Tenēt adhuc manichei legē veterē datam esse
 a principe tenebrarum et malam esse. Cui erro-
 ri occasionem dedit primo legis grauitas. Vi-
 sum est enī aliquibus nō fuisse deū benignū
 qui tam graue onus populo imposuerit. Ad

quod dicendum qd corda indeorum erecta e-
 rant per presumptionem. Nam dicebant Exo-
 di. xviii. ca. Non deest qui impleat: sed deest
 qui iubeat. Et Exodij. xxiij. capi. Respondit
 vniuersus populus simul cuncta que locutus
 est domuius faciemus. idco humiliandi erant
 graui onere legis: vt ad auxiliū gratie curret
 Secundo dedit occasionem huic errori iusti-
 tia qua puniebant criminosi. vnde dicunt non
 fuisse deum benignū qui legem tā crudelez de-
 dit. Ad quod dicendū qd cum principium sapi-
 entie sit timor dei: vt scribit Proverbiorū. i. c.
 p̃fectio vero sapiētie sit amor dei. prima lex de-
 buit inchoare a timore malos acriter puniēdo
 secūda lex debuit sapiētiā perficere cuius amo-
 re multis amonitionibus et promissionibus et
 beneficiorum exhibitio nibus incitando. Ter-
 tio huic errori occasionem dedit verbum apo-
 stoli ad romanos. vi. c. vbi ait. nunc soluti su-
 mus a lege mortis: et vocat ab apostolo lex ve-
 tus lex mortis. Ad quod dicendū qd lex mortis
 fuit suis transgressionibus: sed lex vite fuit intē-
 rione dantis: sed lex mortis vitio transgre-
 dientis. vnde subdit ibi apostolus. Quid ergo
 dicimus: lex peccatorū est ablit. Sunt et alii ma-
 nicheorū errores ridendi: quos cā breuitatē
 omittimus. Siquis autem de illis plenius edo-
 ceri velit legat sūmam de virtutibus et ibi ma-
 teriā istā bene copioseq̃ digestam inueniet.
 ¶ Tertium dubium fuit. Que fuerunt media
 ad penitentiam et conuersionem augustini co-
 operantia. Et dicimus qd tria: primū fuit pie-
 matris lachrymosa oratio. Secundū ambrosii
 facunda predicatio. Tertium exemplorum p-
 uocatio. Primum fuit pie matris lachrymosa
 oratio. Ipse nāq̃ in p̃uincia africe ciuitate ve-
 ro cartaginensi ortus honestis parentibus ge-
 nitus est ex patre. s. patritio: matre vero moni-
 cha nuncupata: hec religiosa valde: et in christi
 amore fundata plurimū flebat pro filio: et ipsū
 ad vnitatē fidei reducere satagebat. Quadam
 autem vice et ipse in libro p̃fessionū testat̃: ma-
 ter illa sancta vidit se stare in quadam line li-
 gnea h̃ tristē: et quidam ei pulcherrimus iu-
 uenis assistit et causam tante tristitie requisit
 Que cum diceret perditionē filii mei augusti-
 ni deploro. Ille respondit: esto securus: quia vbi
 tu ibi ille: et ecce continuo filium suum iuxta se
 stare vidit: hec post dum augustino retulisset.
 Ille ait falleris mater non tibi sic dictum est.
 Sed vbi ego ibi tu. contra illa dicebat. Non

55
fili mihi dictum est ubi ille ibi tu. Sed ubi tu
ibi ille. Rogabat ergo sedula mater quasi im-
portunā quendam episcopum ut pro suo filio
intercedere dignaretur. Cui tanta quodāmo-
do importunitate deuictus prophetica voce
respondit: vade secunda quia impossibile est ut
filius tantarum lacrymarum pereat. De ipsa
itaque referre possumus illud quod christus in
sermone qui legitur in festo beati iacobi maio-
ris dixit. non sentiebat inquit illa sicut cetera
matres que corpus natorum amant animam
autem continent. Desiderant enim illos vale-
re in hoc seculo: et non curant quod in alio sint pas-
suri. Alii militias filiis prouident alii honores
et nemo filiis prouidet dominum: perditionem
illorum cum magno precio comparant: salutem
illis nec dono accipere volunt. Si vident illos
pauperes tristantur et suspirant. Si autem vi-
derint peccantes nemo tristat: ut ostendat quod
corporum sunt parentes non animarum. hec ille.
Secundum medium quod concurrebat ad peniten-
tiam et conuersionem augustinus fuit ambrosius fac-
tus predicator. Cum enim augustinus apud car-
thaginem multis annis rethorica docuisset oculum
te matre nesciente romam venire: ibidem mul-
tos discipulos congregauit: his temporibus
mediolanenses a synaco prefecto romanorum
petiere sibi doctorem rethorica destinari. Erat
ibi tunc presul vir dei ambrosius et ad preces
mediolanensium illuc mittitur augustinus: ma-
ter autem eius quiescere non valens cum mul-
ta difficultate ad eum venire: et ipsum iam nec
vere manicheum: nec vere catholicum reperit.
Cepit autem augustinus brother ambrosio adhe-
rere et eius predicationes frequenter audire.
Erat. n. in predicatione satis suspensus ne quid
contra ipsam manicheorum heresim vel pro ipsa di-
ceret. quadam vice contra illum errorem ambrosius diu-
tius disputauit et ipsum aptis rationibus et aucto-
ritatibus perfutauit: ita ut error a corde augu-
stini penitus pelleretur. Tertium medium quod
concurrat ad penitentiam et conuersionem augustinus
de exemplorum puocatio et inflamatio. Cum. n.
sicut ipse narrat in li. confessionum iam via christi sibi
placere sed per ipsam angustiam adhuc ire pigeret
imisit dominus in mentem eius ut ad simplicianum
in quo lucebat gratia diuina pergeret ut sibi
estus suos conferenti perferret quis esset aptus
modus ambulandi in via dei in qua alius sic
alius sic ibat: displicebat enim ei quicquid age-
bat in seculo pro dilectione dei et decore domini

cuius quam dilexit. Simplicianus autem cepit eum
hortari ipse quoque cepit seipsum hortari ac di-
cere. Quot pueri et puellae intra ecclesiam deo ser-
uiunt. tu non poteris quod isti et iste: an vero isti et
iste in seipsum possunt et non in deo suo: quid in
te stas et non stas: proice te in eum et excipiet te
sanabit te. Inter horum colloquia memoria vi-
ctorini in medium venit: unde exbilaratus sim-
plicianus narrat. Qualiter idem adhuc genti-
lis ob sui sapientiam romae quod maximum erat
tunc statuum meruisset. Et qualiter se sepius
christianum dicebat: cui cum simplicianus di-
ceret: non credo nisi videro te in ecclesia: ille io-
cundo dicebat: nunquid parietes faciunt ho-
minem christianum: tandem dum ad ecclesiam
venisset et ei tamquam verecundo occulte librum ubi erat
symbolum fidei ad legendum datus fuisset: lib-
rum in altum ascendit et alta voce pronunciauit.
Tunc etiam ab africa quidam amicus augusti-
ni nomine pontianus superuenit et vitam et mi-
racula ipsius magistri antonii qui nuper in egypto
pro sub Constantino imperatore defunctus
fuerat recitauit. horum exemplis augustinus ve-
hementer exarsit: ita quod socium suum alippium
tam vultu quam mente turbatus inuasit et fortiter
exclamauit. Quid patimur quid audimus? Sur-
gunt indocti et celum rapiunt et nos cum doctri-
nis nostris in infernum demergimur: et accu-
rens in quendam hortum sub quadam ficu se pe-
iecit ut ipse narrat in li. confessionum et ama-
rissime flens lamentabiles voces dabat. Cum
autem amarissime fleret audiuit vocem dicen-
tem sibi. Tolle legem: aperuitque statim codicem apo-
stolicum et coniecit oculos ad primum capitulum. legi-
t. diuini domini iesum christum. et statim ab eo omnes du-
bietatis tenebre diffugerunt: interim autem tam
vehementissimo dolore dentium torquenti cepit: ut
fere ad credendam opinionem cornelii philosophi succederetur
quod summum bonum aie in sapientia: summum
vero bonum corporis in nullum sentiendo dolore
posuerat. tam vehementes autem ille dolor fuit quod
etiam loquelam amisit. Quo circa ut in li. confes-
sionum refert in tabulis cereis scripsit ut omnes pro
eo oraret ut dolore illum deus mitigaret: ipse ve-
ro cum aliis genua flexit et subito sanum se se-
sit. insinuauit ergo per litteras sancto viro am-
brosio votum suum ut moneret quid sibi de li-
bris sanctis legendum esset: quo acrior fieret
fidei christianae: at ille iussit Isayam prophetam eo-
que euangelii et vocationis gentium pronuncia-
tor apertior videatur. Quibus principium cum

augustinus nō intelligeret totum aliud tale ēē
arbitrans distulit vt illud relegeret cum i scri-
pturis sanctis magis exercitatus esset. Adue-
niente vero pascale tempore augustinus cum
esset annorū triginta cum filio suo a deo dato
puero valde ingenioso: quem augustinus i sua
adolescencia dūz adhuc gentilis et philosoph⁹
esset genuerat: necnō cum alippio amico suo sa-
crum baptisma suscepit: de hac augustini con-
uersione scripsit sanctus datus epus mediola-
nensis li. i. sue cronice. c. x. de quo datus grego-
rius meminit in libris dialogorū. Tunc in illo
baptismate ambrosius cepit. Te deum lauda-
mus, et augustinus rēdit. te dñm confitemur.
Et sic ipsi duo hu c hymnū alternatim cōpo-
suerūt: et vsq; i finē decātauerūt. prius aut i
fide catholicā mirabilr pfirmatus spēs omnē
quā hēbat i hoc seculo dereliquit: et scholis quas
regebat abrenūciauit. o miranda dextere dei ex
celsi mutatio que augustinū nō solum de tene-
bris eduxit in lucē sed illū luminare grande in
sua ecclesia prefecit.

De humili penitentia et singulari doctrina
atq; integritate vite beati augustini. Cap. ii.
Secundum mysteriū declarandū de bea-
to augustino dicit cōmendatio. Lōmē
datur quidem maxime de tribus.

Primo de penitētie humilitate.
Secundo de doctrine singularitate.
Tertio de vite integritate.

Primo cōmendatur de penitētie humili-
tate. nam l3 peccata grauia amarissime desle-
uisset: tamen ex ipsa humilitate de peccatis q
nos minima reputamus in li. p̄fessionum deo
se dolenter accusat. Sicut de eo q cū puer ēēt
ludēbat ad pilā cū ad scholas ire deberet. Itēz
de eo q n volebat legere vel addiscere nisi vi a
parētibz vgeretur. Itē de eo q fabulas poc-
tarum sicut fabulā enee cū adhuc esset puer li-
benter legebat: et didonē mortuā ppter amo-
rē plorabat. Itē de hoc q de celario vel men-
sa parentum aliqua furabatur vt pueris ludē-
tibz daret. Itē de eo q in ludos puerozum
fraudentas victorias exercebat. Itē de eo
q pira de quadam arbore vicina vinee sue cū
esset annorū serdecim furatus fuerat. Accusat
etiam se de eo q aliquando nimis libenter ca-
nē vidit currentē. Et de eo q per agrū trāsies
venationem libenter p̄sperit: et de eo q domi
existens araneas muscas suis retibus capien-
tes nimis attente p̄sperit. Ideo autē de his

coram domino confitebat⁹ vt ipse dicit. Quia
aliquando a bonis meditationibus auertunt
et orationes interrumpunt. Si qd vo feruorē cō-
punctiones deuotionē p̄tritionem augustin⁹
penitentis plene scire desiderat legat libros cō-
fessionum qui vndiq; resonant liquefactionē
cordis ipsius. Secūdo cōmendatur augustin⁹
de doctrine singularitate. Et singularis et excel-
lentissimus fuerit in doctrina ostendūt nobis
libri quos cōposuit: sed ad eius gloriā accedit
aliorū sanctorū doctoꝝ testimonium: qui de au-
gustino loquentes ipsum copiosissimis laudibz
attollunt. Vnde p̄sper in li. de vita cōrē-
platina inquit Augustinus ep̄s acer erat inge-
nio: suauis cloquio: secularibus litteris perit⁹:
in ecclesiasticis laboribus studiosus: in quotti-
dianis disputationibus clarus: i omni sua acti-
one compositus: in questionibus soluēdis acu-
tus: in conuincendis hereticis circumspectus: i
expositioe fidei nostre catholicę: in explanan-
dis scripturis canonicis cautus. Quem i libel-
lis meis pro possibilitate mea sum secutus. Et
anselmus in prologo monologion. nihil potui
inuenire me dixisse qd nō catholicorū patrum
et maxime beati augustini dictis cohercat. Et
policrates libro. ij. c. xvij. narrationis auctore
magnum teneo augustinum. Et possidonius. au-
gustinus sapientie lumen p̄fugidum p̄pu-
gnaculum veritatis omnes ecclesie doctores
tam ingenio q̄ scientia vicit. Incomparabili-
ter florens tam virtutum moribus q̄ influen-
tia doctrinarum. Hugo in didascolo. lib. iij. et
Isidorus lib. vj. ethimo. De nostris apud gre-
cos origenes in scripturarum labore tam gre-
cos q̄ latinos operū suorū numero superauit:
deniq; hieronymus sex milia librorū eius legis-
se fatef: horū tamen omniū studia augustinus
ingenio et scientia sua vicit. nam tanta scripsit
vt diebus ac noctibus non scribere quisq; va-
leat libros suos: sed nec legere quidem occur-
rat. Et egesippus in p̄logo libri de floribus pa-
radisi. Inter magnos et egregios catholice do-
ctores ecclesie p̄clarum fuisse et esse augusti-
num quis ignoret: quem cū diuinā et humana
eruditione mirabilem omnes orthodoxi in to-
to terrarum orbe venerant: p̄cipue cum apo-
stolice sedis antistites scripta eius sua probabi-
li auctoritate firmantes: tanto maiore studio
semper amplexi sunt: quanto ampliore solatio
eis vsuros se fuisse testantur. Et cassiodorus. i
prologo sup psalteriū. Ad augustini facundis-

fami patriis pfugi opulentissimā lectionē: quo
circa memor ifirmitatis mee mare ipsius quo/
rundā psalmoz fontib⁹ pfusū: diuina misericor/
dia largiente in riuulos vadofos compēdiofe
breuitatis deduxi vno codice tot diffusa cōple/
ctens quot ille in decades quādecim mirabilē
explicauit. Sed vt quidā de homero ait. Talc
est de eius sensu aliquid subripere quale hercu/
li clauā de manu tollere. Est. n. ifarum omniū
egregius magister occurrēs tanq̄s fons puris/
simus nulla fece pollutus. Sed in integritate
fidei perfeuerā: nescit hereticis locū dare: vn/
de se possint aliqua collectatiōe defendere. To/
tus catholicus: totus orthodoxus inuenit: et i ec/
clesia dñi suauissimo nitore respēdēs: supni lu/
minis claritate radiat. Et haymo in cōmenta/
rio super secūda eplā ad Corinthios: fm brūz
augustinū: necesse ē ad altiora conscendere: et p/
fundiora scrutari: qui in lucidandis questionib⁹
oēs doctores excellit. Et itez haymo ibi/
dem. Sicut sol in lumine excedit oēs planetas
ita augustinus omnes exellit in sacris expo/
nendis scripturis. Et voluſianus cui augusti/
nus eplās scripsit. Legi dei deest quicquid au/
gu. cōtigerit ignorare. Et grego. in eplā ad in/
nocentiū prefectū africe. Et expositionē sancti
ioh vobis trāsmitti voluisti: vestro studio cō/
gaudemus: sed si delitioso cupitis pabulo sagi/
nari: beati augustinū cōpatriote vestri opuscu/
la legite: et ad cōparationē illius similitudinē no/
strū fursurē nō queratis. Et idem in registro
legit q̄ brūz augustinus nec cū sorore habita/
re p̄senserit dicēs. Que cū sorore mea sunt soro/
res mee nō sūt. doctri⁹ viri cautela magna no/
bis dōz ē instructio. Et Hiero. in li. de duodecim
doctorib⁹. Augustinus ep̄s volans per mō/
tium cacumina: quasi aquila multa celoz spa/
tia terrarūq̄ situs et aquarū circūlū clarō smō
ne p̄nunciāuit. Et idē in eplā ad augustinū.
duob⁹ libellis tuis eruditissimis: et oīs eloquē/
tiē splendore fulgentib⁹ respōdere non potui.
Ecce quicquid dici potuit: et assum. ingenio et
de scripturarū hauriri fontibus a te positum ē
atq̄ disertum: sed queso reuerentiā tuam parū/
per patiaris me tuū laudare ingeniū. Sunt et
alia tam hieronymi q̄ aliorū doctoz testimo/
nia de laudibus augustinū que nos breuitatis
causa pertrāsimus. Et tertio cōmendat augu/
stinus de vite integritate: post cōuersionē qui/
dē integerrimā vitā atq̄ sanctissimā duxit: nā
e mediolano discedens assumptis secum nebrū

dio et euodio et matre ad africā remeabat. S;
cum essent apud hostiā tiberinā: pia mater ei⁹
defuncta est: post cuius mortē reuersus est au/
gustinus ad agros p̄prios: vbi cū his qui sibi
adherbāt ieiunijs et orationibus deo vacabat
scribebat libros et indoctos docebat. Fama autē
cuius vbiq̄ defundebat et in oibus libris suis et
actibus admirabilis habebat. Refugiebat autē
ad aliquā ciuitatē accedere que careret ep̄o: ne
ipsū in predicto officio occupari contingeret.
Eodē tpe apud ypponem erat quidā vir ma/
gnarū opum: qui augustino misit q̄ si ad eū ac/
cederet et verbum ex ore suo audiret ep̄o: ne
nunciare posset. Quō augustinus vbi cōperit: il/
luc concitus iuit. audiēs autē valerius ypponē/
sis ep̄s famā eius ipsum plurimū remittentē: in
ecclesia sua presbyterum ordinauit: nonnullis
quidē lachrymas suas superbe interpretatib⁹:
et tanq̄s cū solantibus: et dicentibus quia et lo/
cus presbyterij h̄ ipse maiori dignus esset ap/
propinquaret tñ ep̄atui. Qui statim monaste/
riū clericorū instituit. Et cepit viuere fm regu/
lam sub sanctis aplis p̄stitutam vbi nullus ali/
quid p̄prium habebat: sed oēs in cōi vinebāt
De cuius monasterio decem ep̄i fuerunt ele/
cti. Fratrib⁹ autē suis quos canonicos regula/
rea vocauit regulā tradidit sub qua militāt p̄/
dicatores heremitani: seruicē: ordo sancte bri/
gide: ordo sancti hieronymi: ordo sancti ioan/
nis ierosolomitani: ordo sancti antonii: ordo
cruciferorū. Cum vero valerius ep̄s esset gre/
cus: et minus in latina lingua et litteris doctus
augustino potestātē tribuit: vt cōtra morē ori/
entalis ecclesie coram se in ecclia predicaret: vñ
cum multi ep̄i cōtradicerēt sic de hoc nō cura/
bat: dūmodo per eū fieret: quod per se fieri nō
valebat. Eodem tpe presbyter fortūnatū ma/
nicheū et alios hereticos: p̄cipue rebaptizatos
donatistas et manicheos cōnecit abstulit et fu/
gauit. Cepit autē brūz valerius formidare ne
sibi augustinus tollerēt et ab alia ciuitate i ep̄s
petere: nam sibi aliquando ablatus fuisset: ni/
si eum ad locum secretum transire curasset: ita
vt inueniri minime potuisset. impetrauit igit
ab archiep̄scopo cartaginensi: vt ipse cederet:
et augustinū ypponēsi ecclesie p̄ficeret i ep̄s. S;
cum hic augustinus omnimode recusaret: cō/
pulsus tamē succubuit et ep̄atus curā suscepit
Quod in se postea fieri nō debuisset vt suo vi/
uente ep̄scopo ordinaret: et dixit et scripsit pp
concilij vniuersalis p̄hibitionem. Quā post/
r

modū ordinatus dicitur: q̄ sancte in ep̄atu se habuit videre poteris i legēda. in dieb⁹ aut ei⁹ vandali totā africe puinciā occuparūt: vastātes oīa: nec parētes serui ordini vl' etati. Et vt pleriq; tradūt vandali poloni esse creduntur a flumine vandalo polonie dicti. in li. No histo'rie hispanice scribitur. q̄ tpe agensorici regis vādaloꝝ facta est ab ipso grauis eccl'ie persecutio in hispania ⁊ africa. nam multos martyres fecit: cōfessorib⁹q; linguas abscedit: q̄ vt Isidorus narrat abscessis linguis perfecte loq̄bant. ⁊ de his fit mentio. C. de offi. prefec. p̄torio africe. cū tandē vandali ad ypponentē ciuitatē venissent: augustinus puocatis fratrib⁹ dixit. Ecce rogauī dñz vt aut nos ab his periculis cruat: aut pacientiam tribuat: aut me de hac vita suscipiat ne tot calamitates videre cōpellar. Et ecce tertiu qd̄ petijt obtinuit. Tercio nanq; obsidionis mense febrib⁹ laborans lecto decubuit in quo septē psalmos cū lachrymis legens: sumptaq; eucharistia: reuerēdisimē integro aspectu atq; auditu corā posit⁹ fratrib⁹ ⁊ orantibus migravit ad deū anno etatis sue. lxxvj. ep̄atus No sui. xlv.

¶ De miraculis ⁊ translatione corporis beati augustini: de quo fit officium duplex in ecclesia.

¶ Capitulū. iij.

Tertiu mysteriū declarandum de beato augustino dicit magnificatio. placuit qd̄ dem omnipotenti deo hunc sanctū magnificare p̄cipue in tribus.

¶ Primo in miraculoꝝ rutilatione.

¶ Secundo in corporis translatione.

¶ Tercio in officij celebratione.

¶ Primo magnificauit eū deus in miraculoꝝ rutilatione. Nam in vita ⁊ in morte miraculus claruit. In li. nāq; xxij. de ci. dei. dicit de se nomē ex humilitate non exprimens. Scio ep̄m semel pro adolescente quē nō vidit orasse illūq; illico demonio caruisse. Cū etiam quidā infirmus incidi deberet: ⁊ de eius morte ob incisionē plurimū timeretur: cū infirmus cū multis lachrymis deū exorasset: cū eo ⁊ pro eo augustinus orauit: ⁊ sine aliqua incisione integrā sanitatē recepit. hec ⁊ alia in vita sua facta legunt. post mortē No cōpertū est illū miraculis plurimis coruscasse. Ex quibus aliqua enarrabimus. Adolendarius quidā in beatus augustinū specialem deuotionē habens: cum quadam infirmitatē que dī flegma falsū i tibia pateretur: bñm augustinū deuote in sui adiutori-

um inuocabat. Qui per visū sanctus augustinus apparuit: ⁊ tibiā manu palpan⁹ itegre restituit sanitati: qui excitatus se liberatum inuenit: ⁊ deo ⁊ bñō augustino gr̄as reddidit. Quidam puer cū vicio lapidis premere: ⁊ de cōsilio medicoꝝ incidi deberet: mater pueri mort⁹ sibi timens periculū bñm augustinū deuote in sui filij subsidij inuocauit. Statimq; fusa oratione vinā cū lapide emisit ⁊ plenā sanitatē recepit. ¶ Depositus cuiusdam ecclesie in bñm augustinū multā deuotionē habēs: cū per tres annos graue infirmitatē passus fuisset: ita vt de lecto surgere nō valeret aduenientem solēnitatem bñi augustini euz iā in eius vigilia ad vesp̄as pulsaret ad rogandū sanctū augustinū tota deuotione se cōtulit. Qui in albis sanctus augustinus apparēs dixit. Ecce assum totiens ad te vocatus: surge cito ⁊ celebra mihi officium vesp̄tinū. Qui sanus surgens cunctis stupentibus ecclesiam intrauit: ⁊ officium deuote peregit. ¶ Secundo magnificauit deus beatum augustinū in corporis translatione. Nam postq; gens barbara africaꝝ occupauit fideles corpus augustinū ceperūt: ⁊ ipsum i sardinā transtulerunt. Transactis autē ab eius obitu annis ducentis octoginta. Luprandus deuotus longobardoꝝ rex audiens sardiniam a sarracenis depopulatā solēnes illuc nūcios misit vt doctoris sancti reliquias papiam deferrent. Qui magno precio dato corp⁹ sancti augustini tulerūt: ⁊ vsq; ianuaz portauerunt. ¶ Deuotus rex audiens vsq; ad predictā ciuitatē cum magno gaudio eidē obuiant ⁊ reuerēter excepit. Cum autem mane vellēt corpus illud dducere: nullo modo moueri potuit: donec rex votū emisit qd̄ si se inde deduci permitteret: ibi dē in suo noīe ecclesiā fabricaret: cū aut votū fecisset statim sine difficultate inde deductum est. Rex aut qd̄ vouerat impleuit. Et ibideꝝ in honore beati augustini ecclesiā fabricauit. Idē miraculū die sequenti in quadam villa ep̄atus terdonens⁹ que dicit caselle p̄tigit. Et eo modo ibideꝝ in honore bñi augustini ecclesiā fabricauit. Insuper villā ipsā cū oībus appēditijs p̄cessit seruientibus ecclesie sancti augustini p̄petuo possidendā. Sicq; cū magno gaudio papia deducitur: ⁊ in ecclesia sancti petri que celū aureū dī honorifice collocat. ¶ Tercio magnificauit deus beatum augustinū in officij celebratione. Nam non nisi deo inspirante factum est vt ecclesia statuit vt officij quattuor

doctoꝝ principalium Augustini videlicet hieronymi et ambrosij atq; gregoriꝝ solēniter seu dupliciter celebrare: sicut pꝛ li. vi. de reliquijs et veneratione sanctorum. in. c. gloriosus deus Igitur augustinū doctoꝝ magnū veneratione in terris: ut sic pꝛ illius merita cū ipso regnare possimus in celis. Vbi xpo iesu fruimur cum gaudio qđ benedictus in secula seculorꝝ. Amē

Sermo quinquagesimus sextus de brō hieronymo: qui gloriam ingentem adeptus est pꝛpter scientiam penitentiam et patientiam.

Beatificauit illum

in gloria et circūcinxit illū cōna gloria. Scribuntur hec verba Ecclesiastici. xxxv. c. Nescio qua copia et facultate dicendi laudes Hieronymi gloriosi perorari possint qui tum doctrine vbertate: tum erimie sanctitatis merito admirabilem ac venerandū se cū ceteris mortalibus prebet. Is namq; est quem ecclesia sancta dei preclarissimū veritatis doctorem facit: cuiusq; scripta roborat pꝛfirmat atq; cōprobat et acceptat: sicut pꝛ. xv. di. decreto rum. c. sancta romana ecclesia. Is est qui in toto orbe a cunctis fidelibus summa et singularissima deuotione colitur: cuius nomē latitudinis terre cōpleuit. Is deniq; est qui inter angelorꝝ choros non mediocri gloria fulget in regno celorꝝ quē deus benedictus stela immortalitatis decorauit. Quis igitur audebit de hieronymo non nisi balbutiendo loqui. Verū tamen ut de biro satisfacias: cū in solennitate ipsius de eo verba facere opus sit: cū omni qua poterimus affectione de illius gloria tractabimus: de qua dicuntur verba. pꝛposita. In quibus exprimit magnitudo glorie hieronymi quā assecutus est tam in beata vita qđ etiam in presenti seculo: Quare autem hieronymus sit a deo gloriosus effectus: Triplet pōt ratio assignari.

Prima dicit scientie.

Secunda patientie.

Tertia penitentie.

Qualiter scientia hieronymi fuit a magistris eū docētib; causata: et qđ simul cū illa habuit scientiam infusā: et qualiter alios doctores superauit in notitia diuersorꝝ ydeomatus et multitudine historiā et in vñli scripture translatione.

Prima ratio quare hieronymus gloriosus effectus est: et nomen grāde sibi vē-

dicaui in celo et in terra dicitur scientie: nam effulsit in eo scientia rex humanarꝝ et diuinarꝝ. Et illa verbo et litteris cōmunicauit. hinc danielis. xij. capi. scribitur. Qui docti fuerint fulgebunt quasi splendor firmamenti: et qui ad iustitiā erudiunt multos: quasi stelle in perpetuas eternitates. Verū tamen in hac parte tria se ingerunt dubia declaranda.

Primū vtz scientia beati hieronymi fuit i eo a magistris eū docentibus causata.

Secūm vtz scia hieronymi fuit acquisita.

Tertiū vtz scia hieronymi fuit excellētissima.

Ad primū dubiū respondere possumus qđ scientia hieronymi fuit in eo causata a magistris eū docentibus. Nam ut colligitur ex dictis et in libro de viris illustribus: cum ipse genitus esset patre cusebio. xxvj. anno imperij magni Constantini in oppido stridonio qđ a gorbis euerfū dalmatie quōdam pannonicꝝ confini um fuit cum parentibus in pueritia veniens romam: viris insignibus traditur instruēdus nam in grāmatica donatū habuit preceptorē: in rethorica victorinū. Quātū vero in discendo laborauerit: ipse asserit in epistola ad occatanū: vbi scribit. Dum essem iuuenis nimio feruebam amore discendi: nec iuxta quorundam presumptionem ipse me docuit: apollinarē aut diui anthiochie frequēter et colui. Jam canis spargebat caput et magistrum porius docebat qđ discipulum: perrexi tamen alexandriam. a diui didimum in multis ei gratias ago: qđ nesciebā didici: et qđ sciebam illo docente non perdidici: veni rursus hierosolimā et bethleem: quo labore: quo pꝛccio baraniā nocturnum habui preceptorē. Timebat. n. iudeos: et alterū mihi exhibebat nicodemum. Et in epistola ad rusticum monachū inquit. Dum essem iuuenis: et me solitudinis deserta vallarent incentiua vitiorum: ardoremq; nature ferre non poterā. Quam cum crebris ieiunijs frangerem: mens tamen cogitationibus estuabat: ad quas ebdomadā cuidam fratri qui ex hebreis crediderat me in disciplinam dedi: ut post quintiliani acumina. Licronisq; fluuios gravitatemq; frōtons et leuitatem. Plinij alphabetum discerem stridentia anbelantiaq; verba mediterer: quid ibi laboris sumpsissem: quid sustinerim difficultatis: quotiēs desperauerim: quotiensq; cessauerim: et contentione discendi rursus inceperim testis est cōsciētia tam mea: qui passus sum qđ eorꝝ qui mecum vitā duxerunt:

x ij

et gratias ago dño q̄ de amaro semine littera-
 rü dulcedinis fructus capio. hec ibi. *¶* Perrexit
 etiā cōstantinopolim vbi audiuit gregoriū na-
 garenū: vt ipse testat in tertio isaie explanatio-
 nū libro. Sed obuiare quis potest q̄ vnus ho-
 mo aliū docere nequeat. dicit nāq; dñs mar-
 thei. xxiij. c. Nolite vocari rabbi vbi dicit glo.
¶ Micro. ne diuinū honorē hoibus tribuatis cē
 ergo magistrū pertinet pprie ad diuinū hono-
 rem. Sed docere est pprium magistri: hō ergo
 nō pōt docere. Sed hoc ē pprium dei. Rñdet
 tho. i. p. q. cētesima. xxiij. *¶* circa h̄ diuerse fue-
 runt opinionēs. Auerrois. n. in cōmēto tertij
 de aīa posuit vnū intellectū possibilem cē oīū
 hominū. Et ex hoc sequeretur q̄ eadē spēs intelli-
 gibiles sunt oīum hominū. Et sū h̄ ponit q̄
 vnus hō p doctrinā nō causat aliam scientiā
 in altero ab ea quam ipse habet: sed cōicat ei
 eandem scientiā quam ipse habet p hoc q̄ mo-
 uet eū ad ordinandū fantasmatā in aīa sua. ad
 hoc q̄ sit disposita conuenienter ad intelligibi-
 lem apprehensionē. Que quidē opinio quantū
 ad hoc vera est: q̄ est eadē scientia in discipulo
 et magistro si consideret idēitas sū vnitatem
 rei scire. Eadē enim rei veritas est: quā cogno-
 scit et discipulus et magister. Sed quantū ad h̄
 q̄ ponit vnū intellectū possibilem oīum homi-
 nū et eadē spēs intelligibiles differentes solū
 sū diuersa fantasmatā: falsa est eius opinio.
 Alia est opinio platonicoꝝ: qui posuerūt q̄ sci-
 entia inest a principio aīabus nris per partici-
 pationē formāz separataꝝ: sicut etiā ponitur
 i. parte. q. lxxxiij. sed aīa ex vnione corporis i-
 pedir ne possit p̄siderare libere ea quoz scientiā
 h̄z. Et s̄ hoc discipulus a mgro non acquirit
 scientiā de nouo: sed ab eo exercet ad p̄sideran-
 dū ea quoz scientiā habet: vt sic addiscere nil
 aliud est q̄ quodāmodo remanesci. S̄ hoc fal-
 sum ē q̄ intellectus possibilis anime hūane est
 in potētia pura ad intelligibilia. vt dicit Ari-
 sto. in tertio de aīa. Et ideo aliter dicendū ē. *¶*
 docens causat scientiā in discipulo reducendo
 ipsū de potētia in actū: sicut dī. viij. phisicoꝝ.
 Ad cui⁹ euidentia p̄siderandū ē: q̄ effectū qui
 sunt ab exteriori principio: aliq̄s est ab exteriori
 principio tm̄: sicut forma domus causat i ma-
 teria solū ab arte. Aliquis autē est effectus: q̄n-
 qz quidē ab exteriori principio: quādoqz autē
 ab interiori: sicut sanitas causatur in infirmo:
 q̄nqz quidē ab exteriori principio. s. ab arte me-
 dicine: q̄nqz autē ab interiori principio. cum

aliquis sanat virtute nature. Et in talibus effe-
 ctibus duo sunt attendenda. *¶* Primo quidē q̄
 ars imitat naturam in sua operatione. Sicut
 enī natura sanat infirmū alterando: digerēdo:
 et expellendo materiam que causat morbuꝝ. ita
 et ars. Secundo attendendū est: q̄ principium
 exterius. s. ars nō operat sicut principale agēs
 sed sicut coadiuuans principale agēs: quod ē
 principium interius: confortando ipsū et mini-
 strando ei instrumenta et auxilia quibus vtat
 ad producendum. Sicut medicus p̄fortat na-
 turam et adhibet ei cibos et medicinas quibus
 natura vtatur ad finē intentum. Scientia autē
 acquirit in homine: et ab interiori prin. vt patz
 in eo qui per inuentionem propriā sciētiā acq-
 rit. Et a prin. exteriori: vt p̄z in eo qui addiscit.
 Inest enim vnicuiqz homini quoddā princi-
 piū scientie. s. lumen intellectus agētis p qd cō-
 gnoscunt statim a principio naturaliter quedā
 vniuersalia principia oīniū scientiāz. *¶* Lū au-
 tem aliquis huiusmodi vniuersalia principia
 applicat ad aliqua particularia: quoz memori-
 am et experimentū per sensum accipit: per inue-
 tionē propriā acquirit scientiā coꝝ que nescie-
 bat ex notis ad ignota p̄cedens. Vnde et qui-
 libet docens ex his que discipulus nouit: ducit
 eum in cognitionem coꝝ que ignorabat s̄z q̄
 dicit in primo posteriorꝝ: q̄ oīs doctrina et oīs
 disciplina ex p̄sistenti fit cognitio. Ducit au-
 tē magister discipulū ex p̄cognit i cognitionē
 ignotoꝝ dupliciter. *¶* Primo quidē pponēdo ei ali-
 qua auxilia vel instrumenta quibus intellect⁹ ei⁹
 vtat ad scientiā acquirendā. puta cū pponit ei
 aliquas ppositiones minus vniuersales: quas
 tū ex p̄cognitis discipulus diiudicare pōt: vel
 cū pponit ei aliqua sensibilia exēpla vel simi-
 lia vel opposita vel aliqua huiusmodi ex quibus
 intellectus addiscentis manuducit ad cogniti-
 onē veritatis ignote. Alio modo cū p̄fortat in-
 tellectum addiscentis: nō quidē aliqua virtute
 actiua: quasi superioris nature: q̄ oēs intellect⁹
 humani sunt vnius gradus in ordine nature.
 Sed inquantū pponit discipulo ordinē prin-
 cipioꝝ ad p̄clusiones: qui forte per seipsum nō
 haberet tantam virtutem collatiuā: vt ex prin-
 cipijs posset p̄clusiones deducere. Et ideo dici-
 tur in primo posteriorꝝ: q̄ hillogismus est demō-
 stratio faciens scire: et per hunc modū ille q̄ de-
 monstrat auditorē sciētē facit: homo ergo do-
 cens solūmodo exterius ministeriū adhibet si-
 cut medicus sanās. Sed natura interior ē pri-

cipalis cā sanationis. Ita et interi⁹ lumē intel-
 lectus est principalis cā sciētie: vtrūq; autē
 horū est a deo. Et ideo sicut de deo dī. Qui sa-
 nat oēs infirmitates tuas: ita de eo dicit qd
 cet hominē scientiā inquantū lumen vult⁹ ei⁹
 super nos signat. ¶ Secundū dubiū fuit vtrū
 scientia hieronymi fuit acquisita. Ad qd rōde-
 mus qd reperiunt tria hominū genera: quidā
 habēt scientiā simpliciter acquisitā sicut hi q
 ea que humanam rationē nō transcendūt iue-
 stigādo et ab alijs audiendo didicerunt. Tales
 fuerunt illi de quibus hieronymus in epla ad
 paulinū ait. Legimus in veterib⁹ historijs qd
 dam lustrasse paucias nouos adijisse populos
 maria transisse: vt eos quos ex libris nouerant
 corā quoq; viderent: sic pictagoras mēticof
 vates: sic plato egyptum: et architā tarentinū
 eādēq; oīa italie que quondā magna grecia
 dicebat laboriosissime peragravit: vt qui atbe-
 nis magister erat et potens cuiusq; doctrinas
 academie gymnasia personabant fieret pere-
 grinus atq; discipulus: malens aliena verē
 de discere qd sua impudenter ingerere: deniq;
 cū lras toto quasi orbe fugientes psequitur ca-
 ptus a piratis et venundatus tirāno crudelissi-
 mo: parit captiuus vincetus et seruus. Tamen
 qd phus maior emente se fuit Ad titū liuiū la-
 teco eloquentie fonte manantē ex vltimis hi-
 spanie galliāq; sinibus quosdā venisse nobi-
 les legimus. Et quos ad sui cōtemplationē ro-
 mā non traxerat vnus hoīs fama pduxit: ha-
 buit illa eras in auditū oībus seculis celebē: adū
 qd miraculū: vt vrbē tantā ingressi aliud pter
 v: bein quererent. Apollonius ille siue magnus
 vt vulgus loquit siue phus vt pictagorici tra-
 dunt intrauit perfas: pertransiit caucasus al-
 banos: scitas: massageras opulentissimā indie
 regna penetrauit et ad extremū latissime phy-
 son amne transiit puenit ad bragmanas vt
 biarcā in trono sedentē aureo et de tantali fon-
 te potantem: inter paucos discipulos de natu-
 ra: de moribus: de cursu diei et de sydex audiret
 docentē: inde per elamitas: babilonios: chalde-
 os: medos: assinos: parthos: fenices: arabes: pa-
 lestinos: reuersus alexandriā: puenit ethiopi-
 am: vt gymnosophistas et famosissimā mensā
 solis videret in sabulo. Inuenit vbiq; vir ille
 qd discere: vt semp pficiēs semp se melior fie-
 ret. Scripsit sup hoc plenissime octo volumini-
 bus philostratus. hec Hiero. Qui vñdit qsto
 labore et studio pictagoras et plato ac apollo-

nius scientiā adepti fuerūt. Sunt et alij q scien-
 tiam hñt simplr infusam: sicut de apostolis dī-
 rimus: qui a spū sancto didicerunt oēm verita-
 tē ad salutē necessariā. Tertij vero hñt sciētiā
 acquisitā: et preter illā adhuc habent scientiam
 infusā. hi fuerunt doctores ecclesie sancte: qui
 lz humano studio libérales disciplinas didice-
 rit: tñ de rebus diuinis nō nisi a fonte spirit⁹
 sci acceperūt tā multa tāq; stupēda que docue-
 rūt et redegerūt in scriptis: et vt de ceteris tace-
 amus inspicant libri quos Hierony. scripsit et
 aperte patebit ipsū spū scō inspiratū locutū
 fuisse. ¶ Tertij dubiū fuit vtrū scientia hie-
 ronymi fuit excellentissima: et ad hoc rōdere pos-
 sumus: q in tribus hieronymus alios docto-
 res exēssit.

Primo in linguaz varietate.

Secūdo in historiā multiplicitate.

Tertio in translationis vtilitate.

¶ Primo fuit excellētissima scia hieronymi: qd
 doctores alios superauit in linguaz seu lrarū
 varietate. Fuit. n. piritissimus in lris latinis gre-
 cis et hebraicis. Vnde de eo sic scribit Augu.
 Sanctus hieronymus presbyter greco latino
 et hebreo eloquio eruditus in locis sacris atq;
 in litteris sacris vsq; ad decrepitā virit etates
 cuius nobis eloquiū ab oriente vsq; in occiden-
 tem instar solis lāpas resplenduit. Et Iñdor⁹
 in lib. ethi. ait. Hieronymus triū linguaz pe-
 ritus extitit: cuius interpretatio ceteris antefere-
 qm et verborū tenatior est et perspicuitate snie-
 clarior atq; vtpote a xpiano interprete verior.
 in dialogo. No seueri sic d hieronymo dī. Hie-
 ronymus pter fidei meritū: dotēq; virtutū nō
 solū latinis sed grecis atq; hebraicis litteris
 instructus ē: ita vt se illi in oī scia nemo audeat
 comparare. ¶ Secūdo fuit excellēs doctrina hie-
 ronymi in historiā multiplicitate. Qd quod
 ipse in expositione danielis pphete ait. Ad itel-
 ligendas extremas danielis partes multiplex
 grecoz historia necessaria est. Sutorij videlicet
 et callimici: diodori: polibij: possidonij: theonis et
 andronici: iosephi quoq; et eoz quos ponit io-
 sephus: nostriq; liuij ac pōpei trogi: qui oēs ex-
 treme visionis narrāt historiā. Et post alexan-
 drum vsq; ad cesarē augustū Seelenci et anthi-
 ochi sirie et egypti ac ptolomeoz bella descri-
 bunt. Et si quando cogimur seculariū litt. raz
 recordari: et aliqua dicere ex his que olim obmi-
 simus: non nostre est voluntatis: sed grauissi-
 me vt ita dicam necessitatis vt probemus ea

x iij

que a sanctis prophetis ante secula multa predicta sunt tam grecorum quam latinorum ac aliarum gentium litteris princi. hec ibi. vbi Hieron. ostendit se historiae notitiam copiosissime habuisse. Tercio fuit excellens scientia hieronymi in translationis utilitate. Lucta namque volumina veteris testamenti prius de greco: postea vero veritate editione de hebraico transtulit in latinum. Ex qua translatione lucet ecclesie dei veritas scripturarum sanctarum. ordinavit insuper officium ecclesiasticum: ut. n. refert iohannes beletb. Et olim unusquisque caueret quod volebat: theodosius imperator rogavit damasum papam ut aliqui viro docto officium ecclesiasticum committeret ordinandum. Qui sciens hieronymum in omni scientia summum: eidem officium predictum commisit. hieronymus itaque psalterium per ferias distinxit. Et unicuique ferie nocturnum proprium assignavit ac gloria patri in fine cuiuslibet psalmi dicendum instituit. Deinde epistolas et evangelia per anni circulum decantandas: ceteraque ad officium pertinentia preter cantum rationabiliter ordinavit misit quod fecerat de bethleem ad summum pontificem et ab eo auctoritatum perpetuo fuit et approbatum. De patientia hieronymi in persecutionibus malorum clericorum et aliorum qui sibi inuidebant ac hereticorum quos conuinebat. Capitulum. ij.

Secunda ratio quare hieronymus gloria grande adeptus est dicitur patientie. Probatus quippe fuit et examinatus in fornace persecutionum quas iniuste passus est: que in triplici differentia distinguuntur. scilicet.

Clericorum.

Emulorum.

Hereticorum.

Primo passus est persecutiones clericorum. Nam ut in sua legenda narratur: dum esset annorum triginta vel paulo plus in romana ecclesia presbyter cardinalis ordinatus est. Adortuo vero liberio papa: hieronymus dignus summo sacerdotio ab omnibus acclamabatur. Sed dum quorundam clericorum et monachorum lasciuiam increparet: illi nimium indignati insidias ei parauerunt: et per vestem muliebrem: ut ait iohannes beletb. turpiter est derisus. Nam cum hieronymus ad matutinum solito more surgeret vestem mulieris quam emuli iuxta lectum posuerant reperit: suamque credens esse induit et in ecclesia sic processit verisimile est quod vestis illa aliquam conformitatem ad vestem eius habuisset. Et in ecclesia sic processit: hoc autem illi nequam faciebant ut mulierem in thalamo

habere crederetur. Quod ille videns locum ire dare disposuit. Itaque ex urbe discessit: et de suo recessu sic ipse scribit in epistola ad rufinum. Adnescendo angusto statibus ethereis cum sancto vincencio presbytero et adolescente fratre et alijs monachis qui nunc hierosolyme commorantur: nauez in romano portu descendit: maxima me sacrorum frequentia persequente veni regium: in siculo litore paululum steti: vbi veteres didici fabulas: et precipitem fallacis vlyris cursu: et sirenarum cantica et insatiabilem caribdis voraginem. Deinde ut ibidem asserit perrexit ciprium: et post perfectus est antiochiam: de post mediam: inde itauit hierosolimam: inde descendit egyptum: et tandem venit constantinopolim ad gregorium nazarenum. Secundo passus est beatus hieronymus persecutiones emulorum: qui inuidia mortis: suo labori quam necessario et utilissimo: quem in translatione scripture subiit semper detrahebant. Nam plerique damnabant cum quoniam superflue egisset transire ea que iam per septuaginta interpretes translata fuerant: per quibus ipse dicit in prologo in libris paralipomenon scribens ad cromatium. Si septuaginta interpretum pura et ut ab eis in grecum versa est editio: permaneret superflue mihi cromatium episcoporum sanctissime atque doctissime impelleres ut hebreorum volumina latino sermone transferre. Quod. n. semel aures hominum occupauerat et nascentis ecclesie roborauerat fide: iustus erat etiam nostro silentio comprobari. Nunc vero cum per varietatem regionum: diuersa ferant exemplaria et germana illa antiquaque translatio corrupta sit atque violata: nostri arbitrij putas aut pluribus indicare quid verum sit: aut nouum opus in veteri opere eudere: illudentibusque iudeis conitum ut dicat oculos perficere. hec ibi. vbi ostendit quod translatio septuaginta per multos corrupta fuerat. Insuper et sequitur in eadem epistola ostendens quod erat diminuta inquit. Scripsi nunc librum de optimo genere interpretandi: ostendens illa de euangelio. Et egypto vocauit filium meum. Et quoniam nazareus vocabitur. Et videbunt in quem conpunterunt. Et illud apostoli. Que oculus non vidit: nec auris audiuit: nec in cor hominis ascenderunt: que perparauit deus diligentibus se: ceteraque his similia hebreorum libris inuenire certe apostoli et euangeliste septuaginta interpretes nouerant. Et vni eis hec dicere que in septuaginta non habentur. Christus deus noster vtriusque testamenti codicis: in euangelio secundum iohannem. Qui credit inquit in me sicut dicit scriptura: flumina de ventre

eius fluent aque viue: vtiq; scriptū est qđ salua
tor scriptum esse testat. vbi scriptum est septus
ginta non habet: apocrypha nescit ecclesia. ad he
breos ergo reuertendū est: vñ ⁊ dñs loquitur ⁊
discipuli exempla presumunt: hec pace veterū
loquor: ⁊ obrectationibus meis tm̄ rīdeo: qui
canino dente me rodunt. Et in eplā ad domi
onē ⁊ rogatianum ita scribit. Quō grecoꝝ hi
storias magis intelligunt qui atbenas viderit
Et tertiu virgillij libꝝ qui a troade leuchaten:
⁊ a trocherauma ad siciliam: ⁊ inde ad hostia ri
berina nauigauit. Ita scām scripturā lucidā
intuebitur qui iudeam oculis contemplatus ē
Et antiquarum vrbium memorias loco: umq;
vel cadeꝝ vocabula: vel mutata cognouerit: vñ
⁊ nobis cure fuit cū cruditissimis hebreoꝝ hūc
labore subire vt circuiremus puinciam quam
vniuerse christi ecclie sonant. Fateor: eni mi do
mion ⁊ rogatiane carissimū nūq; me in diu
nis voluminibus pprijs viribꝝ credidisse: nec
habuisse magistrā opinionē meā. Sed etiā ea
de quibus scire me arbitrabar: interrogare me
solimū. Quāto magis de his super quibꝝ an
cepꝝ eram. Deniq; cum a me nuper lris flagi
tassetis: vt vobis paralipomenon latino fmo
ne transfferem de tiberiade legis quendaꝝ au
ctoꝝ qui apud hebreos admirationi habebat
assumpti. Et contuli cum eo a vertice vt aiunt
vsq; ad extremum vnguē. Et sic cōfirmatus
ausus sum facere quod iubebatis. libere. n. vo
bis loquor: ita ⁊ in grecis ⁊ in latinis codicibꝝ
hic noium liber vitiosus est: vt non tā hebreica
q; barbarā quedā ⁊ samaritica noia congesta
arbitrandum sit. Nec hoc septuaginta inter
pꝝtibus qui spū sancto pleni erant ea q; vera fue
runt transulerunt: sed scriptoꝝ culpe ascriben
dum: dñ de inemendatis inemendanda scripti
tant: ⁊ sepe tria noia subtractis e medio sylla
bis in vnum vocabulum cogunt: vel e regione
vnum nomē. ppter latitudinē suā in duo vel
tria vocabula diuidunt. hec ibi. Item in prolo
go in libro iob inquit. Egoꝝ per singulos di
uine scripture libros aduersarioꝝ rīdere male
dictis. Et infra. Demini me ob intelligentiā
huius voluminis iudeū quendā pceptoꝝ qui
apud hebreos primus haberi putabatur: non
paruis redemisse nūmis. Cuius doctria an ali
quid pfeceim nescio: hoc vnum scio non po
tuisse me interpretari: nisi q; ante intellexeram
Et post multa ait ibi Micro. Audiant quapro
pter canes mei iccirco me in hoc volumine la

horasse: n̄ vt interpretationē antiquam repre
henderem: sed vt ea que in illa aut obscura sūt
aut obmissa: aut certe scriptoꝝ vitio depraua
ta manifestiora nostra interpretatione fierent
qui ⁊ hebreū sermonē ex parte didicimus. Et i
latino pene ab ipsis cunabulis inter grāmati
cos ⁊ rhetores ⁊ p̄hos nutriti vel detriti sumꝝ
q; si apud grecos post septuaginta editionem
iam xpi euangelio coruscante iudeus aquila. ⁊
simachꝝ ac theodotion iudaicātes heretici sūt
recepti: qui multa mysteria saluatoris subdola
interpretatione celarunt. Et tamen in ecclēpla
rijs habentur apud ecclesias ⁊ explanantur ab
ecclesiasticis viris: quāto magis ego christia
nus de parentibus xpianis ⁊ vxillū crucis in
mea fronte portans: cuius studiū fuit obmis
sa repetere ⁊ deprauata corrigere ⁊ sacramēta
ecclie puro ac fidei aperire sermone: vel a fa
stidiosis vel a malignis lectoribus non debeo
reprobare. Tertio passus ē btus hieronymꝝ
psecutiones hereticoꝝ: arrianoꝝ videlicet: vt
ipse scribit in eplā ad damasū papā: quos oēs
potenter euit ⁊ xpiana documēta publice de
sensauit: quāta vero hieronymus passus sit a
fictis amicis ipse declarat in eplā ad asellam.
In omnibus tamen modestiam seruans non
nisi pp̄ deū ⁊ primōꝝ vtilitatē sibi falso detra
hentes rōnabiliter obiurgabat.

De austeritate penitētie hieronymici qua
quatriēnio psecuerat: ob quam accepit merce
dē celestis regni.

Tertio capitulū. iij.

Tertia ratio quia hieronymus gloriam
copiosam obtinuit dicit penitentie: de
qua consideremus tria.

Primo austeritatem.

Secundo diuturnitatem.

Tertio vtilitatem.

Primo consideremus de penitencia Hier
onymi austeritatem. Hanc ipse declarat in
epistola ad Eustochium: vbi sic scribit. Quo
tiens in heremo constitutus in illa vasta solitu
dine: que crassa solis ardoibus: horridum mo
nachis prestat habitaculum: putabam me ro
mans delitij interesse: horebāt sacco mem
bra: deformis squallida cutis sitū ethiopice car
nis obdurerat: quotidie lachryme: quotidie
gemitus. Et si qñ repugnantē somnus iminēs
oppressisset: nuda humo vix ossa herentia col
lidebam: de cibis vero ⁊ potu taceo: cum etiā
languentes monachi: aqua frigida vix vtant:

x iij

et coctū aliquid accepisse: luxuria sit. Ille igitur ego qui ob gehēne merū tali me carceri ipe dā nāucraz: scorpionū tū socius et ferax sepe cho- ris itererā puellaz: pallebāt ora ieiunij: et mēs desiderijs estuabat i frigido corpe: et ante ho- minē iā sua carne p̄mortuū: sola libidinū incē dia bulliebāt. Itaqz omni auxilio destitut⁹ ad iesu iacebā pedes: rigabā lachrymis et crine ter- gebaz: et repugnāte carnē ebdomadaz inedia subiugabā. Et infra memini me diē crebro iū- rissē cū nocce: nec prius a pectoris cessasse ver- beribus q̄z rediret dño increpante tranquil- litas: ipsam quoqz cellulā meam quasi cogita- tiōnū meaz consciam ptumescēbā: et mihi met- iratus et rigidus solus deserta penetrabā. Si- cubi p̄caua vallium: aspera montiū: rupiū p̄- rupta cernebā. Ibi nec orationis locus: ibi illud miserrime carnis ergastulus. Et ut mihi testis est dñs post multas lachrymas: post celo oculos inherentes: nōnunqz videbāt mihi in- teresse agminibus angeloz. ¶ Secūdo cōside- remus de penitentia hieronymi diuturnitatē. Nā l3 fuisse omnibus diebus vite sue in labo- ribus et penitentia: tñ in illa penitentia sic du- ra quadriennio p̄seueravit. Qua pacta ad be- thleē oppidum remeavit: ipetravitqz ad epō ci- rillo locū habitandi: vbi monasteriū p̄struxit: et cū monachis habitavit: multos aut ibidē disci- pulos coadunans in sancto p̄posito et trāslati- one scripturaz quinquaginta annis et sex mē- sibus desudavit. Tanta deniqz lassitudine fati- gatus ē: vt in stratu suo iacēs: funiculo ad tra- bē suspēso sup̄p̄mis inanibus se leuaret. ¶ Ter- tio p̄sideremus de penitētia hieronymi vtilita- tē: affecutus nanqz est p̄ illa suisqz laboribus mercedē perpetuā celestis regni. Nā octuagesi- mo octauo āno etatis sue. Duodecimo xpo āno i- perij iunioris Theodosij: in senectute bona mi- grauit ad dñm. Si quis vero aliquid de transi- tu eius noscere cupiat: legat transitū eius: qui l3 inter scripturas apocryphas numeret: tamen multa sunt ibi verisimilia que in felici dormiti- one hieronymi occurrere potuerunt. Sicut ē deuota sacramenti eucharistie susceptio: circū- a stātiū exhortatio: et i terrā obdormitio: atqz aie illius ad celū deductio. Felix igit aia illius que in bethleē onere carnis deposito: indubitā- ter p̄perauit ad xpm cū quo letat in eterna re- quie. Ad quam nos meritis eius perducatur cle- mentia saluatoris qui viuit et regnat in secula seculoz. Amen.

¶ Sermo quinquagesimusseptimus de scto Benedicto gloriosissimo patre monachoz.

Blectus deo et hominibus cuius memoria in bene- dictione est. Scribuntur hec verba originaliter Ecclesiastici. xlv. c. Logit me scti- tas eximia beati benedicti: vt eius amplissimas laudes perorare debeam. De quo l3 scripserit abunde grego. in. ij. dialogoz libro: tamen vt hoc dicēdi ordine: quo ad populū loqui consue- uimus: eius p̄conia audientibus illucescant: p̄- p̄ti sinone aliq̄ ex multis breuit̄ explicabim⁹. Nam vt in sequentibus apparebit inter san- ctorum ordines: nō mediocrem aut infimū ob- tinet locū: q̄ppe cū eius nomini opera et facta concordēt: p̄pterea de ipso dicunt verba p̄po- sita in quibus ostenditur q̄ memoria illius in be- nedictione est. quia scilicet benedictus ē a deo et hoibus. Et vtiqz ostēdere possumus marie p̄- tria: q̄ dici possunt tres eius p̄rogatiue.

Prima dicit religionis institutio.

Secunda sanctitatis perfectio.

Tertia vite p̄stis consumatio.

¶ Quot modis accipit religio: et de magnifi- centijs religionis: et quantū exaltata ē religio sancti benedicti. ¶ Capitulum. j.

Prima p̄rogatiua sancti benedicti: q̄- re eius memoria in benedictione est: di- cit religionis institutio. Instituit quidē inspi- rante deo religionē: et regulā sanctā monacho- rum ipse scripsit. Tamē vt pars ista clarior sit: tria occurrūt de religione p̄sideranda.

Primum dicit acceptio.

Secundum magnificatio.

Tertium exaltatio.

¶ Primum de religione considerandū dī acce- ptio: quot. s. modis religio accipitur. Et ad hoc dicit Jo. an. sup rubrica de regularibus et tran- seuntibus ad religionē. Et accipitur quadru- pliciter. Primo modo solum pro debito cultu veri dei: quo ad fidē: et sic cōprehēdit totā chri- stianitatē que dicitur christiana religio. Et de hac acceptione habet. lxxv. vij. dis. c. i. extra de diuor. c. gaudemus. et. c. de summa trini. et fide catho. In epistola Inter claras. circa prin. Se- cundo sumitur religio pro cultu veri dei non solum p̄ fidē: sed per opera bona. Et sic cōpre- hendit vniuersitatē bonoz christianoz: et de hac scribit. xv. q. i. c. Iuxta et. xxx. ij. q. v. c. quod deo. et extra de consti. c. ecclesia. Tertio sumitur

religio p statu clericali. sicut patet. i. q. iij. c. saluator. 7. r. ij. q. i. c. i. 7 in aut. de san. epif. §. dam⁹
Quarto religio capitur strictissime p statu illo in quo quis per pfectionem subdit se imperio prelati: dedicans se totum deo: vt notat extra de voto 7 voti redempt. c. et multa. ¶ Secundū considerandū de religione dicitur magnificatio. Et in hoc confutare debemus stultitiā q̄ rudenti: qui status religionis irrationabiliter dānant: asserentes posse multa fieri in seculo meritoria 7 salutem anime concernentia ob q̄ fatuum esse videt vt quis religionis cuiuscunq̄ vitam aut regulam p̄stetur. Contra quos probabimus statum religionis excedere statum secularem quadruplici ratione.

Primo ratione superationis.

Secundo ratione absolutionis.

Tertio ratione dissolutionis.

Quarto ratione derelictionis.

¶ Primo status religionis excedit statum secularem ratione superationis. Nam lz i seculo posset quis elemosynas pauperibus erogare: vestire nudos: pascere famelicos 7 huiusmodi: tamen ingrediens religionem 7 in ea pfectionem faciens superat omnia huiusmodi pietatis opera. ¶ Propterea Hiero. in epla ad iulianum ait. Molo tm̄ ea offeras dño que potest fur rapere: hostis inuadere: prescriptio tollere: que accedere possunt 7 recedere: atq̄ instar vndarum 7 fluctuum a succedentibus sibi dominis occupantur: atq̄ vt vno cuncta cōplectar sermone: que nolens in morte dimissurus es. Illud offerre magnum est qd nullus tibi posset hostis auferre: nulla eripere tirānis: qd tecū pergat ad inferos: immo ad regna celoz 7 paradisi delicias. Extruis monasteria: multus a te per insulas dalmatie monachoz numerus sustentatur. Sed melius faceres si 7 ipse scūs inter sanctos viueres. Sancti estote quia ego sanctus sum: dicit dñs. Apostoli gloriantur qz omnia dimiserūt 7 secuti sunt saluatores: 7 certe preter retia 7 nauē nihil eos legimus dimississe: 7 tamen testimonio futuri iudicij coronantur: quia se offerentes totū dimiserant qd habebant. 7 in epistola ad palmachū ait. Zachar⁹ diues erat: apostoli pauperes. ¶ Reddidit ille q̄druplum quod rapuerat: diuinit 7 pauperibus partem substantie que remanserat. Tamen qz paruus erat: 7 in apostolicam p̄ccritatem non se contulit extendere: non fuit in duodecim apostolorum numero. Apostoli autem quantū ad di-

uitias nihil: quantum ad voluntatem totum mundum pariter reliquerunt. Et glo. super tertio. c. Numerorum inquit. Alij vouunt vitulos: alij arietes: illi domos. Macareus semetipsum: hoc est enim votum macarci quod est super omne votum. Filius enim vel filia: aut pecus: aut predium extra nos est. Semetipsum deo offerre: nec alieno labore sed proprio placere precius 7 eminentius est oibus votis. Nec ibi. Elemosyna itaq̄ illa qua seipsum quisq̄ donat deo in religione preeminet quibuscunq̄ generibus elemosynarū que fieri possent in seculo. Qd adhuc Hieronymus i epistola ad paulinum confirmat dicens. Philosophus glorie animal 7 popularis aure vile mancipiū totam semel sarcinam deposuit. Et tu reputas in virtutum culmine constitutum si partem ex toto offerat: te vult dominus: non tua. Te inquit vult hostiam viuam placentem deo. Superat insuper status religionis omne genus penitentie: quam quis posset in seculo facere. Ob qd ingredienti religionem nulla est penitentia alia pro peccatis preteritis iniungenda: de peccatis tamen commissis post ingressum religionis imponenda est penitentia. vt notatur extra de regularibus 7 transcurrentibus ad religionem. ca. vlti. Sic deuotus bernardus in libro de p̄cepto 7 dispensatione ait. Audire vultis a me: vnde inter cetera penitentie instituta monasterialis discipline hanc meruerit prerogatiuam: 7 secundum baptismum nuncupetur. Arbitror ob perfectam mundi renunciationem 7 singularem excellentiam vite spiritualis: que preeminet vniuersis vite humane generibus huiusmodi conuersatio. ¶ Professores 7 amatores suos dissimiles hominib⁹: similes angelis facit: immo diuinam in homine reformat imaginem: configurans christo instar baptismi: dum per id quod mortificamus membra nostra que sunt super terram: rursus christum induimus: cōplantanti similitudini mortis eius. Nec ille. Propter dicta non videretur inconueniens: vt ingredientes religionem consequerentur eandem gratiam. s. quo ad peccatorum remissionem quam consequuntur baptizati: vt ponit tho. 2a. 2a. q. 7. vltima. ¶ Secundo status religionis excedit statum secularem ratione absolutionis: nā absoluit ab omni voto temporalis: quod quis i seculo implere posset: vnde scribitur extra de voto 7 voti redempt. c. scripture. Ne fracti voti aliquatenus: non habetur qui temporale ob

sequium in perpetuam religionis observanti-
am noscitur commutasse. Et ut ait richardus
in. iiii. di. xxiij. exceptis personis alicuius di-
gnitatis: que debent consulere sumum ponti-
ficem: quilibet alius obligatur voto ad visita-
dam terram sanctam: potest absq; alia absolu-
tione religionē ingredi: et p. p. fessione i illa absolu-
tus est a voto: ita absoluit: ut predictū est ab
omni alio voto. Nam cum obedientia sit ma-
ximum votorum pro omni voto sufficientissi-
me recōpensat. ¶ Tercio status religionis exce-
dit statum secularem ratione dissolutionis. nā
dissoluit matrimonium contractum per vba
de p. nti non consumatum. In tali enī casu po-
test alter coniugum etiam altero invito intra-
re religionem. Et facta professione ille qui re-
manet in seculo: potest libere nubere. ut notat
extra de conuersione coniuga. c. veruz. c. ex par-
te. cl. ij. c. Ex publico. ¶ Quarto stat? religionis
excedit statum secularem ratione derelictiois
Nam l3 filijs parentes relinquere: dummodo
nō sint in extrema necessitate positi: atq; ipsis
inuitis religionem intrare. Cuius ratio est: qz
magis vnusquisq; tenetur deum et animā p-
p. riam qz parentes diligere. Ex hoc inquit hic
ronymus in epistola ad furia de viduitate ser-
uanda. Sola causa pietatis est vbi carnis nul-
la noticia est: honora patrem tuum: sed si te a
vero patre non separat: tamdiu scito sāguinis
copulā qz diu nouerit conditorē. Alioquin ti-
bi dauid prius clamat. Audi filia et vide et in-
clina aurem tuam: et obliuiscere populū tuum
et domum patris tui: et concupiscet rex decorez
tuum. Et in epistola ad heliodorū de contem-
ptu mundi ait. L3 paruulus ex collo pendeat
nepos: l3 in limine iaceat pater: l3 sparso crine
et scissis vestibus vbera quib? te nutrierat ma-
ter ostendat: percalcato perge patre: siccis o-
culis ad verillū crucis euola. Solū pietatē gen? ē
in hac re fuisse crudelē. hec ille. Et cuz ista de
religione loquimur: quidā nobis obicere solēt
Quid si omnes religiosi essemus esset de mun-
do: que obicatio non nisi ex fatuitate procedit
cum gubernatio mundi spectet ad deum. Adic-
est qz hieronymus aduersus vigilantium ait.
Argumentaris et dicis. Si omnes se clauferūt
et fuerint in solitudine: quis celebrabit ecclias
quis seculares homines lucrificat. Et quis pec-
cantes ad penitentiaz poterit cohortare. Adic-
enim modo si omnes tecum fatui essent: sapi-

ens quis esse poterit. Infantes in cunis nō va-
gient: obstrictes absq; mercedibus mendica-
bunt: et in lectulo suo frigidus atq; contractus
domitantius vigilabit. Raro virtus est nec a
pluribus appetitur atq; vtinam hoc oēs cēt
qz pauci sunt de quibus dicitur. Multi sūt vo-
cati pauci vero electi. ¶ Tercium consideran-
dum de religione dicitur exaltatio. Maj? ut de
religione beati benedicti loquamur exaltatā il-
lam videmus quadruplici ratione.

Primo ratione dignitatis.

Secundo ratione sanctitatis.

Tercio ratione numerositatis.

Quarto ratione gratiositatis.

¶ Prīo exaltata fuit religio sācti benedicti ra-
tione dignitatis. Hābuit enī viros in digni-
tatibus ecclesiasticis constitutos pene innume-
ros. Nam iohannes vigesimussēcundus extra
bi illos fecit de archiepis summorum pontifi-
cum: et inuenit qz a tēpore sancti benedicti vs-
qz ad pontificatum eius fuerant de ordine sā-
cti benedicti quindecim milia septingētī et q-
tuor abbates quoz confirmatio spectat ad pa-
pā. Et epī qnq; milia et q- tuor. Archiepī septi-
gētī. cardiales tricētrigita: Sāmi vō pōtifi-
ces viginti quinq;. ¶ Secundo exaltata fuit re-
ligio sancti benedicti ratione sāctitatis: ut enī
compertum est in cathalogo sanctorū fuerunt
in ea trigintaquattuor milia canonicati. ¶ Ter-
tio exaltata fuit religio sancti benedicti ratio-
ne numerositatis. Sub ista nanq; sancti benedi-
cti militāt monachi nigri: de quibus fit men-
tio in clementina Me in agro. Qui cum essent
relaxati reformati sunt in congregatione que
dicitur sancte iustine habentes speciales cōsti-
tutiones et exemptiones per Eugeniū papā q-
tum confirmatas. Sub regula insuper scī be-
nedicti militant cistercienses: quos beat? ber-
nardus mirabiliter dilatauit: camaldulenses i-
stituti per beatum Ronaldum. Ordo vallis
umbrose: Ordo humiliatorum: Ordo montis
oluarum: Elmacēses: Siluestriū: Celesti-
ni. quorum ordinem instituit sāctus petrus de
murrone. ¶ Quarto exaltata fuit religio sācti
benedicti ratione gratiositatis. Nam summi
pontifices eidem concesserūt amplissimas gra-
tias: indulgentias et exemptiones. Religionez
ipsam semper affectu paterno fouentes.

¶ Qualiter Sanctus Benedictus fuit etiam
sanctitate perfectus: qd ostendūt eius miracu-

la: et spiritus prophetie atq; commotio mudi.
Capitulum. ij.

Secunda prerogativa sancti benedicti:
quare memoria eius in benedictione e:
dicitur sanctitatis perfectio: qua colligere pos
sumus ex tribus.

Primo ex miraculorum rutilatione.

Secundo ex prophetica illustratione.

Tertio ex mundi commotione.

Et primo colligimus perfectionem sanctita
tis beati benedicti ex miraculosa coruscatione
Fecit enim deus illum coruscare multis mira
culis: ex quibus aliqua recitabimus que Bre
go. in secundo dyalogor libro fideliter descri
psit. Et primum est de capisterio fracto et con
solidato. Natus enim benedictus ex nursia p
uincia: cum rome liberalibus studiis traditus
esset: in ipsa sui infantia litteras deseruit: et de
sertum petere decreuit. Quem nutrit sua que
eum tenerrime diligebat usq; in quendam lo
cum qui dicitur effide secuta est. Vbi ad pur
gandum triticum mutuo capisterium petijt.
Sed super mensam incaute ponens: et cornues
in duabus partibus fractum vidit: quam be
nedictus flere prospiciens partes capisterij ac
cepit: et ab oratione surgens integre solidatum
inuenit. Postmodum nutricem occulte fugi
ens in quendam locum venit: vbi tribus annis
hominibus incognitus mansit. Excepto quo
dam monacho romano nomine: qui sibi sedu
le necessaria ministrabat. Et secundum mira
culum fuit de aqua educta in monte. Nam du
undecim monasteria construxisset: ex quibus
tria sursum in rupibus montis erant. Fratres
deorsum cum magno labore aquas hauriebant
Lunq; virum dei sepe rogarent ut monaste
ria illa mutaret: quadam nocte cum quodam
puero montem ascendit: vbi diutius orans pe
tras in eodem loco pro signo posuit. Lunq; do
mum redisset: et fratres pro eade aqua ad euz
venissent dixit. Ite in illam rupem in qua tres
petras inuenistis: in modico canate. Valet do
minus inde vobis aquam producere. Qui eun
tes et iam rupem illam sudantem inuenientes
concanum locum fecerunt: et mox aqua reple
tum inuenerunt. Que usq; nunc tam sufficien
ter emanat: vt ab illo montis cacumine usq;
ad inferiora descendat. Et tertium miraculuz
fuit de ferro natante et redeunte ad manubri

um. Quadam enim vice: cum circa monasteri
um viri dei: quidam cum falcastro vepres ab
scinderet: ferrum de manubrio eriliis in quen
dam lacum profundissimum cecidit. Lunq; de
hoc ille nimium angustiaretur: vir dei pietate
morus manubrium in lacuz posuit. et mox fer
rum usq; ad suum manubrium enatauit. Quar
tum miraculum fuit de puero mortuo resusci
tato. Dum enim faciente hoste maligno ceci
disset pars cuiusdam parietis: interfecissetq;
monachum quendam: vir dei puerum illum
mortuum et laceratum ad se i sacco adduci fe
cit. Et oratione facta ipsum a mortuis suscita
uit. Quintum miraculum fuit de vase vi
treo proiecto: et oleo multiplicato. Quoda tem
pore dum totam prouinciam in qua erat san
ctus benedictus fames valida occuparet. Et
vir dei omnia que inuenire poterat egentibus
ministraret. Itaq; nihil in monasterio preter
modicum olei in quodam vase vitreo reman
sisset. Iussit cellerario: vt illud modicuz olei cui
dam egenti daret. Ille vero ibidem pauperem
audiuit: sed obedire contempsit. Vir dei vbi
comperijt vas vitreum cum oleo per fenestram
proijci iussit: ne quid in monasterio per inobe
dientiam remaneret. Proiectum itaq; cu per
sara ingentia cecidisset: nec vas fractum: nec
oleum est effusum. Quod ille leuari iussit: et da
ri integrum egenti postulanti. Adonachuz au
tem illum de inobedientia et dissidentia incre
pans sese in oratione dedit et continuo quod
dam magnum dolium quod ibi erat vacuum
oleo plenum fuit. Quod adeo creceuit vt per
pauimentum effunderetur. Sunt et alia eius
miracula que pretermittimus ne prolixitate di
cendi tedium audientibus ingeramus. Et se
cundo colligimus perfectionez sanctitatis bea
ti benedicti ex prophetica illustratione: habuit
quidem lumen propheticz: vt cognosceret ea
que naturaliter cognosci non possunt. Sicut
probatur multis exemplis. Et primum exem
plum est de placido quem rapuerant aque. Lu
enim ille puer et monachus ad haurieda aqua
egressus in fluium cecidisset: et pene aqua illi
in vnus cursu sagitte retraxisset: vir dei in cel
la consistens hoc in spiritu statim cognouit.
Et maurum vocans: quid puero acciderit in
dicaui: ac vt ad ipsum eripiendam perge
ret imperauit. Accepta benedictione concitus
maurus surrexit: et quasi per terram se erisi

mans ambulare super aquas vsqz ad puerum venit: cumqz per capillos tenēs de aqua extra-
xit. Qui ad virum dei veniēs retulit quid acci-
derat. Quod benedictus non suis meritis sed
obedientie mauri deputabat. ¶ Secundū exem-
plū fuit de pane venenato quem cognouit. nā
quidam presbyter florentin⁹ nomine: viro dei
inuidens ad tantam deuenit insaniam siue ma-
litiā: vt panē veneno infectum viro dei tan-
q̃ pro benedictione transmitteret: quem scūs
gratanter accepit: et corno qui de ei⁹ manu pa-
nem accipere pfucuerat ipsuz piccit dicēs. In
nomine iesu christi hunc panem tolle: et euz in
tali loco vbi a nullo homine sumi valeat pice.
Tunc cornus aperto ore et expansis alis circa
eundem panem cepit discurrere atqz clamare:
ac si aperte diceret. et obedire se velle et iussa im-
plere non posse. Qui sanctus iterum atqz itez
precipiebat dicens. Leua leua eum securus ac
ipsum vt dixi proice. Qui cum tollens p⁹ tres
horas redijt: et de manu eius annonam quam
confucuerat accepit. ¶ Tertium exemplū fuit
de spatario totile. Totila enim rex gothorū ex-
periri volens: vtrum vir dei spiritum ppheticū
haberet: eundem suo spatario vestimenta rega-
lia tribuit et cum omni apparatu regio euz ad
monasterium sancti benedicti destinauit: quez
ille venientem conspiciens dixit. Fili pone po-
ne: quod portas non est tuum. qui protinus in
terra cecidit: et qz tanto viro illudere p̃sūp-
set expanit. Lūqz redijisset ad totilam retulit q̃
viderat et audierat. Tunc accessit totilas ad sā-
crum benedictum: cui ille multa p̃dixit: sicut
diffusus ponit Brego. in. ij. lib. dyalogorum.
¶ Quartum exemplum fuit de puero abscon-
dente flasconem vini. Quidam. n. vir duos fla-
scones vini per quendam puerum misit sācro
benedicto. Sed ille vnus in via abscondit et ali-
um detulit. vir autem dei vinum cum gratiaz
actione suscepit: et descendente puerū admo-
nuit dicens. Vide fili ne de illo flascone quem
abscondisti bibas. Sed inclina eum caute et in-
uenias quid intus habes. Qui confusus valde
ab eo exiuit: et reuersus volens adhuc probare
quod audierat cū flasconē inclinasset de eo p̃ti-
nus serpens exiuit. ¶ Quintum exemplum fu-
it de monacho tenente lucernam. Dum enim
quadam vice vir dei sero cenaret: quidam mo-
nachus nobilis genere ei assitens et lucernā te-
nens p̃ spiritū superbie intra se cogitare cepit
Quis est hic cui manducanti assisto: lucernam

teneo: seruitium impendo: quis sum ego vt isti
seruiam. Qui statim vir dei ait. Signa cor tuū
frater quid est quod cogitas: vocatisqz fratri-
bus lucernam iussit de manibus eius tolli ip-
sum vero ad monasterium accedere et quietuz
sedere. ¶ Tertio colligimus sanctitatem beati
benedicti ex mundi commotione: mira res est
profecto qz audito nomine sancti benedicti re-
ges principes et populi christiani ad tantam de-
uotionem erga illum exarserint: vt in toto ter-
rarum orbe tam sumptuosa et rotibus copio-
sissimis ditata p̃struxerint monasteria. Quoz
p̃mū et alioz caput est monasteriū mōtis cal-
sini. Nam ad illum montem peruenit sanctus
benedictus. Et templum apollinis quod ibi si-
tum erat in honorem sancti iohannis baptiste
oratorium fabricauit: et circum adiacentem po-
pulum ab ydolatria conuertit. Illum aut mon-
tem totum ex integro cum omnibus pertinen-
tijs eius: et castra villas et possessiones donauit
sancto benedicto tertullus nobilissimus roma-
nus ex gente flauia pater placidi. Nam ex vxo-
re sua que erat ex familia octauie gentis habu-
it tres filios. s. placidum cuticiū et victorinū
et vnam filiaz nomine flauiam. Qui audita fa-
ma sancti benedicti qui apud sublacum mora-
batur: accessit ad eum: obtulitqz sibi placidum
iam septennem: eoqz relicto et benedictione ac-
cepta a sancto viro dei romam redijt. ¶ Postqz
vero sensit beatum benedictum ad montē cal-
sinum perrexisse iuit ad eum cum multis nobi-
lissimis romanis. Et tunc fecit donationē p̃e-
fatam. Donauit etiam et multas possessiones
quas habebat in sicilia. Dum autem placidus
ad etatem peruenit virilem misit illum beatus
benedictus in siciliam cum quibusdam alijs:
qui capuam veniens a sancto germano episco-
po benigne susceptus multa ibi miracula fecit
Nam primicerium ecclesie capuane dolore ca-
pitis oppressum sanauit: rogatus quidem ab
eo vt pro se oraret: dixit ei. In nomine iesu xpi
cuius virtute ab aquis quibus traherbar ere-
ptus sum: adiutusqz meritis patris mei bene-
dicti: si fidem habes tante credulitatis restitu-
at te deus pristinae sanitati. Liberauit et vñ ce-
cū atqz filiū cuiusdā mulieris in vltimis labo-
rantem: venit deinde beneuentum susceptus a
sancto marsiano episcopo vbi liberauit clau-
dum cum scabellis ambulante super genua:
postea trāstulit se canusū ad sanctū sabinum
episcopum: inde accessit regium ad sanctum

filium episcopum; tandem applicuit messam. Et ibi de redditibus portus et possessionum patris quas donauerat sancto benedicto fecit edificari monasterium in honorem sancti iohannis baptiste. Quo completo post multa signa que deus per illum fecerat martyri coror nam adeptus est. Nam venerant ad eum videndum fratres eius euticius et victorinus ac soror flauia cum multis aliis ex urbe. Et ecce quidam manucha capitaneus stabdale saraceni qui tunc toti hispanie presidebat cum classi minutissima cepit portum messane fregit monasterium. Et captos placidum et fratres ac sororem virginem; cogebat abnegare fides. Quod cum illi facere renuissent post dies aliquos flagellatos et celos iussit tandem decollari. Dirivimus ista ut agnoscat unusquisque quam admirabilis fuit sanctitas patris Benedicti: quem ut superius enarravimus tot insignes viri devotione precipua coluerunt.

De felici transitu patris benedicti: qui dies sui obitus predixit: et de mira ipsius deuotione et qualiter eius gloria fuit duobus monachis reuelata. ¶ Capitulum. iij.

Tertia prerogativa sancti benedicti quare eius memoria in benedictione est dicitur vite presentis consummatio. Nam sicut sancta vite presentis consummatio. Nam sicut sancta vite presentis consummatio. Nam sicut sancta vite presentis consummatio.

Primum fuit vera premissio.

Secundum singularis deuotio.

Tertium divina reuelatio.

Primum fuit vera premissio. Eodem quidem anno: quo de hac vita vir dei erat exiturus: obitus sui diem fratribus nuntiavit. Ante sextum vero diem sui exitus aperiri sibi sepulchrum iussit. Et huius sapiens dicat Ecclesiastes. ix. c. Nescit homo finem suum. Et ceteris extat sententia quod nil incertius hora mortis: illud nihilominus intelligendum est secundum eam legem. Quod plerisque deus ex privilegio speciali voluit dies sui exitus reuelare. Secundum quod occurrit in transitu beati benedicti dicitur singularis deuotio. Febris namque conceptus eius per singulos dies langor ingrauescebat: sexto die in oratorium se portari fecit. Ibi quoque exitum suum dominici corporis et sanguinis perceptione munivit. atque inter discipulorum manus imbecillia membra sustentans erectis in celum manibus stetit et vultum spiritum inter verba orationis efflauit.

Tertium quod occurrit in transitu beati benedicti dicitur divina reuelatio. Ipsa quippe die duobus fratribus unus in cella moranti alteri longe posito reuelatio eadem monstrata est: viderunt namque viam pallijs stratam atque innumeris conflagrantem lampadibus a cella sancti benedicti versus orientem usque ad celum tendentem. Qui venerando habitu vir quidam clarus assistens: cuius esset via quam cerneret inquisiuit. Qui cum nescire se diceret ait. hec est via qua dilectus deo benedictus celum ascendit. Sepultus vero est in oratorio sancti iohannis baptiste: quod destructa ecclesia apollinis ipse construxit. anima vero illa tantis redimta virtutibus de quibus predicatum est cum christo letas in vita beata: ad quam nos ipse iesus perducit qui est benedictus in secula seculorum. Amen.

Sermo quinquagesimus octauus de sancto dominico institutore ordinis sacri predicatorum.

Magnus vocabitur in regno celorum. Scribuntur hec verba matthei. v. c. que tamen sancto dominico appropriari possunt. Fuit quondam salutat magister a grecis alexander macedo. quod breui spatio et parua manu totum fere subegit orientem. Propterea etiam dux preclarissimus dicitur est magnus a romanis ob regum gestarum magnitudinem. Nam finem horum viginti duos reges orientales et populos innumerales subdidit romane reipublice. ob quod Lucanus ipsum de se sic inducit loquentem.

Ante bis exactum quod cinthia cederet orbem.

Omne fretum metuens pelagi perstrata reliquit.

Angustamque domum terrarum a sede poposcit.

Ide per sithici querens diuortia ponti.

Indomitum regem romanamque fata morantem.

Ad mortem scylla felicior ire coegi.

Pars mihi nulla vacat mundi: sed tota tenetur.

Terra incis quocumque iacet sub sole trophæis.

Hinc me victorem gelidas ad fassidas undas.

Arctos huius calida medius mihi conditus aris.

Egypto atque umbras nusquam flectente siene.

Ocasus mea iura timet: theticique fugacem.

Qui ferit crepus post omnia flumina betis.

Ad domum cognouit arabs me marte feroces.

Emoti. notisque crepto vellere colchi.

Lappadoces mea signa timet et decedat sacra.

Incertum dea dei mollesque saphene.

Armenios cilicisque feroces taureque subegi.

Quid socero bellum preter civile reliqui.

Hec ille. Propter q̄ oia Lucan⁹ de eodē dicit
Brundisij tucas conscendit magnus in arces
Sed Alexandri atq; pompeij memoria perijt
cū sonitu: et dñs in eternū permanet: qui volu-
it longe melius honorare sanctos eius q̄ po-
puli suos principes et dños terre. Ideo nos ma-
gnū inter sanctos dominicū gloriōsū vocam⁹
qui post deuictū mundū dominataq; vitia co-
ronatus residet in regno celoz. Lū autē hodie
na die festiuitas eius ab ecclesia celebrat: equū
esse arbitror: vt tātū patris laudes explicemus
de quo verba in themate dicunt: q̄ magn⁹ vo-
cabitur in regno celoz id est in ecclesia militā-
te. vt. n. ait grego. in omel. Regnū celoz pre-
sentis t̄pis ecclia dicitur in qua p̄fecto beatus
dominicus magnus merito p̄dicat. Et maxie
p̄pter triplicē illius excellentiam.

Prima dicit diuina reuelatio.

Secunda virtuosa decoratio.

Tertia sublimis priuilegiatio.

Qualiter sanctus dñicus fuit multipliciter
reuelatus tanq̄ is qui a deo electus fuit: vt ec-
clesiam p̄dicatione sua et suoz illustraret.

Capitulum. i.

Prima excellentia beati dñici quare ma-
gnus p̄dicat dicit diuina reuelatio q̄
eius sanctitas fuit diuinitus reuelata: qd̄ ostē-
dimus in septem reuelationibus de eo factis.
Prima reuelatio fuit facta sibylle heritree: q̄
p̄dixit sanctū dominicū velut stellā mundo
irradiantē venturum: sicut dicimus in sermo-
ne. s̄o de beato fr̄cisco. Et p̄ter illa que ibi po-
sumus subdidit ipsa sibylla loquens de beato
dñico et de b̄to fr̄cisco. Erūt in dieb⁹ vltimis
due stelle lucidissime quibus erūt quattuor ani-
malū facies. Tubam prioris stelle resumeret in
paupertate et directione sp̄nētes diuitias: vci-
ferabunt nomē agni. Secūda reuelatio fuit fa-
cta abbati ioachū: hic p̄ter illa que diximus i
sermone de b̄to fr̄cisco sup̄ Jeremiā ait. Si-
cut per moysen et iosue chananeos dñs israeli-
tis subiecerat: christianis p̄ paulū et ioannē euā-
gelistam strauit ydolatrias: sic et nūc p̄ duos fu-
turos ordines signatos: in illis gentes incredu-
las subiiciet et cōuerteret. Et itez ibidē. Expecta-
bit lucē id est duos futuros ordines in moysē
et helia in mōtē ecclie cū dño apparētes: q̄ si n̄
acq̄ueritis veritati plorabit in abscondito aia
mea. Et itez ibidē refert. Sicut sodomaz duo
angeli euerterūt. et sinagogā similī duo ange-
li ioannes et x̄p̄s: sic et nunc oportet vt duo an-

geli offm̄ p̄dicationis habeant in duobus ordi-
nibus designati in moysē et helia. Et ibidē ad-
huc sequit. Necesse ē vt qd̄ linguis igneis apo-
stolis ē oñsum plenore misterio in futuris vi-
ris euāgelicis reuelādis in mūdo tpe isto seruo
cōpleat. Et i eodē li. ita loquit. Moab et amon
duo filij loth qui nati sunt de incestu duos or-
dines extremos in proximo reuelandos insinu-
ant quos tāto durius afflictio seculi dep̄imet
quanto instantius p̄ ipsū eoz veratio sub ec-
clesie fluctuatione p̄surgat. Et rursus ibidē in-
quit. Sicut deficientibus patrib⁹ i deserto: sub
iosue et caleph terrā sunt filij israel p̄missiōis
ingressi: ita nūc sub euāgelicantibus testib⁹ se-
cutoris sp̄ualū intelligētiā assequent: vita. n. il-
loz p̄p̄ vtriusq; scientiā testamētī in melle si-
mul et lacte versabit: vt de verbis simplicib⁹ p̄-
ficiat iustus: et de eloquijs mysticis stupeat cru-
ditus. Tertia reuelatio fuit facta matri ipsi⁹ sc̄i
dñici. fuit. n. ipse ex hispanie partib⁹ villa que
dicitur calaroga exomēs diocesis: patre felice
matre autē ioanna. hec aūq; paruulus nascere
vidit in sōnis se gestare catulū in suo vtero ar-
dentē in ore faculam baiulantē: qui egressus ex
vtero totū mundū incēdere videbat: nec ianis
fuit huiusmodi visio cū predicatoris i scriptu-
ra canes vocent. sicut patz. xliij. d. l. c. sit rector.
Quarta reuelatio facta fuit cuidam matrone
que cū de sacro fonte leuauerat: videbat siqdē
illī p̄ sōnum puer dñicus: quasi stellā habēs in
fronte: q̄ totaz terrā suo lumine perlustrabat.
Quinta reuelatio fuit cuiā m̄gro in theolo-
gia famosissimo apud tholosā: hic dū quodam
mane ante diē suas lectiones p̄uideret: oppres-
sus graui sōno caput suum in cathedra reclia-
uit et dormire cepit: visumq; ē sibi q̄ septē stel-
le sibi presentarent. Qui dū de nouitate talis
entēij plurimū miraretur subito in lumine et
quātitate tātū excreuerūt q̄ totā patriā et mū-
dū illuminabant. Qui cuiusq; qd̄ nā sibi
vellet plurimū mirabat: et ecce dum scholas in-
trasset et legeret b̄tus dñicus cū sex socijs eius-
dē habitus ad ipsū magistrū humiliter accesser-
unt: intimantes eidē q̄ fratres essent qui euā-
gelii dei in partibus tholosanis predicarent:
significantes adhuc q̄ scholas suas venerant
frequētare et lectiones audire: qd̄ multo tpe fa-
ctum est. Recolens ergo magister ille visionē
ipsoz esse septē stellas q̄s viderat nullatenus
dubitauit. Sexta reuelatio fuit facta innocen-
tio pape. dum. n. a deo inspiratus ad ipsū pon-

tificem accessisset ipse dominicus: postulassetque
 confirmari sibi suisque successoribus ordinem qui
 predicatorum diceretur et ceterum. cum aliquantulum po-
 tifer difficiliter se exhiberet: nocte quadam ipse po-
 tifer videbatur in sonitu quod lateranensis ecclesia subi-
 to minaretur ruinam. Quod dum tremens aspice-
 ret: ex aduerso vir dei dominicus occurrebat hume-
 risque suppositis totam illam casuram fabricam sus-
 tabat: quare exinde virum dei pontifex liben-
 ter audiuit: annuitque volente deo vocis eius per
 omnia. Septima reuelatio fuit facta ipsi patri
 sancto domino. dum enim ipse rome moraretur instans
 per sui ordinis confirmationem: nocte vidit in spiritu
 christum in aere existentem et tres lanceas in ma-
 nu tenentem et contra mundum eas vibrare. cui
 velociter mater occurrens quid nam vellet face-
 re inquisiuit. Et ille ecce totus mundus tribus
 vicibus plenus est. scilicet superbia luxuria et auaritia.
 Et ideo his tribus lanceis ipsum volo perimere.
 Tunc virgo ad eius genua prostratus ait. fili char-
 rissime miserere et tuam iustitiam tempera. cui respondit
 christus. Nonne vides quante mihi iniurie irrogantur.
 cui illa. Tempera fili furorem et paulisper expe-
 cta: habeo enim fidelem seruum et pugilem strenuum
 qui vobis discurrere mundum et vitia expugna-
 bit et tuo dominio subiugabit. Alium quoque ser-
 uum tuum sibi in adiutorium dabo: qui secus simi-
 liter decertabit. et respondit ridebat. Vellem videre
 quos vis ad tantum officium destinare. Tunc illa
 christo sanctum dominicum presentauit. Cui respondit vere
 bonus est et strenuus pugil iste et studiose faci-
 et que dixisti: obtulit etiam sanctum franciscum.
 Et hunc christus sicut et priuatum pariter commendauit.
 Sanctus ergo dominicus socium suum in visione sua
 diligenter considerans quem ante non viderat in
 crastino in ecclesia inuentum ex his que nocte vi-
 derat sine indice recognouit. Et in eius ample-
 xus et oscula sancta ruens ait. Tu es socius meus:
 tu pariter curre mecum: stemus simul et
 nullus aduersarius preualebit: visionem quoque
 predictam sibi per ordinem enarrauit. Et extunc
 factum est eis cor unum: et anima una in domino.
 De septem precipuis virtutibus beati do-
 minici. Capitulum. ij.

Secunda excellentia beati dominici qua-
 re magnus vocatur dicitur virtuosa de-
 coratio. Fuit enim septem virtutibus precipuis
 decoratus.
 Prima dicitur corporis mortificatio.
 Secunda primalis compassio.
 Tertia seruens oratio.

Quarta mundialis despectio.
 Quinta martyrii desideratio.
 Sexta euangelica predicatio.
 Septima virginitatis professio.
Prima virtus beati dominici dicitur corpo-
 ris mortificatio: voluit enim corpus castiga-
 re et in seruitutem redigere: ne anima sensuali-
 bus delectationibus pollueretur. Et ut in lege
 da eius narratur. Dum esset adhuc puerulus:
 nondum a nutricis diligentia segregatus: de-
 prehensus est sepe lectulum dimittere: quasi
 carnis iam delicias abhorreret: quare declina-
 ta stratus mollitie frequentissime super terras
 dormiebat. Insuper dum esset palentie in stu-
 dio: vinum per decennium non bibit: postmo-
 dum lacescente stomacho compulsus est a bo-
 ne memorie Didaco eroniensi episcopo modi-
 co vino uti: Quid plura per multa tempora sin-
 gulis noctibus: recipiebat manu sua propria
 de quadam cathena ferrea tres disciplinas:
 vnam pro se alteram pro peccatoribus qui ver-
 santur in mundo: tertiam pro his qui in pur-
 gatorio cruciantur. Tholose cum socio in pa-
 ne et aqua quortidie totam quadragesimam per-
 transiuit super tabulas dormiendo. Idem fe-
 cit aliam quadragesimam apud carcasonam.
Secunda virtus beati dominici dicitur pri-
 malis compassio: cum esset palentie et fames
 valida multos affligeret: dum adhuc erat in se-
 culo venditis libris et omni suppellectili acce-
 ptum precium: Dispersit dedit pauperibus.
 Quo exemplo magnos clericos et diuites ac
 magistros ad misericordie opera prouocauit.
 Narratur adhuc de ipso quod dum in propria pa-
 tria moraretur: quedam mulier conquesta est
 ei fratrem suum apud sarracenos detineri ca-
 ptiuum. Ille vero nimia compassione commo-
 tus: seipsum pro redemptione captiui venden-
 dum obtulit. Sed deus hoc non permisit qui
 cum ad alia maiora reseruabat: nam illi mulie-
 ri aliter prouisum fuit: sanctus dominicus non fu-
 it precio venditus. **T**ertia virtus beati do-
 minici dicitur seruens oratio: nocturnis quidem
 horis nemo vigiliis et obsecrationibus per oem
 modum instantior die imprecabatur primis: no-
 cte deo. Sepe etiam pringit: ut in via superueni-
 entibus pluujs sua sociorumque vestimenta ma-
 defierent: cumque post cenam socij eius rema-
 nerent ad ignem ut vestes ad exccandam exten-
 derent et corpora recrearent vir dei sic cum ve-
 stibus madefactis ad orandum urabat ecclesiam.

Quarta virtus beati dominici dicitur mul-
dialis despectio. Nam sperto mundo adhe-
sit exomensi episcopo a quo in sua ecclesia factus
est canonicus regularis: ibique inuitus factus
est superior monasterij. Quinta virtus dici-
tur martirij desideratio. desiderabat quippe
effici martir pro xpo. Et dum ptra hereticos
predicaret: illi necem sibi minabant. Ipse vo
intrepidus permanebat: pertransibat loca i q/
bus insidie sibi parate erant securus. Et dum
semel heretici dicissent sibi. quid faceres si co-
phederemus te? Respondit rogare. vos ne mi
hi breui compendio moxem celerem inferretis
sed paulatim et successue membra singula mu-
tilantes: deinde oculos meos eruentes ad vlti-
mum seminu laceratuz corpus permittere:
tis sic eruentatum i suo sanguine volutari: vl-
p: sus ad libitum necaretis: ad que verba here-
tici copucti destiterunt vltra insidiari ei. **S**e-
xta virtus dicitur euangelica predicatio. predi-
cauit namqz lōgo tpe p hēnicos: et ppterca ordi-
nem predicatorum instituit de quo ipse tales ha-
buit visionem. Dum rome in ecclesia sancti pe-
tri p dilatioe sui ordinis oraret gloriosos apo-
stolos petrū et paulum ad se venientes asperit
quorū primus petrus videlicet baculū: paulus
vero sibi librum tradere videbatur: addebātqz
dicentes: vade predica: qm a deo ad hoc mini-
sterium es electus. Adorqz in momento tēpo-
ris videbatur ei qz filios suos per totum mun-
dum dispersos aspiceret incedētes binos et bi-
nos: et verbum dei populis predicantes: qua-
ppter tholosaz rediēs fratres suos dispersit.
Et quosdā quidem in hispaniā: quosdā vo
parisiis: alios tādē bononiā destinavit. **S**e-
ptima virtus beati dominici dicit virginitatē
professio. professus quidē est virginitatē: quā
corde et opere amplexus ē: illamqz vsqz ad mor-
tem seruauit: ob quod ex osculo manus eius q
dam a stimulo carnis valde veratus liberatus
ē. Erat ille scholaris qui missā audiēs beati do-
minici manū eius cū reuerētia et deuotōe oscu-
lari poposcit. Quā de osculā mirā odoris fra-
grantia sensit. Et extunc estus libidinis mira-
biliter in eo refriguit: vt qui ante erat vanus et
lubricus efficeretur postmodū ptinens atqz ca-
stus. Quāta munditie puritate eius caro pol-
lebat: cuius odor tam mirabiliter sordes inen-
tis purgabat.

De septem priuilegijs in quibus deus sub-
limem fecit bñm dominicū. **Capitulū. iij.**

Tertia excellentia beati dominici quare
magnus vocatur dicit sublimis priui-
legiatio: sublimem quippe fecit illum deus in
septem priuilegijs.

Primum dicit ordinis approbatio.

Secundū fratrum multiplicatio.

Tertium prophetica illuminatio.

Quartū miraculosa conuulsio.

Quintum diabolica effugatio.

Sextum felic consumatio.

Septimū ecclesiastica veneratio.

Primū priuilegiū bñi dominici dicitur ordi-
nis approbatio. Instituit enim ipse ordinē p-
dicatoz ad docendū predicanū et confessiōes
audiendū: ad vtilitatem proximorū ad obse-
quium dei: ad expugnationē hereticorū: ad de-
fensionem fidei: et ad conseruationē diuini cul-
tus. **E**p̄pit aut ordo ille: Anno dñi. **M**.cc. **xvi**.

Illum approbauit innocentius: et pfirmavit
honorius: ab isto ordine secutus fuit ordo foro-
rum inclusarum. Quorū caput fuit monasteri-
um de priulano: deinde secutus est monasteriū
de montargis. **E**ni prefuit beata anutia de io-
nniaco. Et monasteriū sancte agnetis de bo-
nonia: cui prefuit quedā beata ecclesia. **E**st etiā
alius ordo sororū de pnia beati dominici: qua-
rum religionem confirmauit ecclesia romana et
multis priuilegijs dotauit: in quo ordine flo-
ruerunt beata margarita filia regis vngarie.
scā charitina de senis: beata ioanna de castel-
lo: beata bencuenata de ciuitate austria: et mul-
te alie. **S**ecundū priuilegium beati domini-
ci dicitur fratrum multiplicatio. nō enis fieri po-
tuit absqz virtute dei: vt in ordine sancti dñi
ei tā breui spatio tot fratres multiplicarentur.

Quorū aliqui excellentes fuerunt ratione mar-
tyrij: sicut sanctus petrus martyr: frater domi-
nicus socius eius: frater coradus theoricus
frater guillelmus: et frater bernardus de rupe
forti: frater stephanus de narbona: frater ray-
mundus carboni. qui in castro auinioneti dio-
cesis tholosane ab hereticis p fide christi et obe-
dientia sancte romane ecclesie occisi fuerunt cā-
tando. **E**t deum laudamus. Alij fuerunt psta-
tes merito vite: qui et miraculis conuulsarūt. si-
cut frater reginaldus sancti auiani: frater ben-
ricus altisiodorens: frater iordanus: frater pe-
lagus hispanus: frater petrus gossalnu hispa-
nus: frater mauritius toletanus: frater dñicus
de vallerica: frater bernardus de cantro: frater
gualterus basiliensis: frater bernardus de va-

sconia: ff iohannes de valentia: ff cabertus lug-
 dunensis: ff dñicus segobienensis: ff ambrosius
 senensis: ff iacobus de anagnia: ff iacobus de
 venetijs: ff marcolinus furluuenensis: ff simon
 ariminensis. Nonnulli insup fratres ordinis scđ
 dñici singularissimi habui sunt, ppter sciam et
 doctrinā quorū noia explicabimus in sermōe
 de cōceptiōe virginis gloriose, ultra quos ad-
 huc peritissimi iuris consulti de illo ordine p-
 dierunt. Sicut raymund⁹ de pēna forti cōpi-
 lator decretaliū, ff iohannes coloniensis: cōpila-
 tor sūme cōfessor, ff brocardus theotonicus
 ff rogerius bixiensis, ff bartholomeus pisan⁹
 ff vlticus argentinensis: et alij plurimi. Quod qđ
 et pleriq; assūpti fuerunt ad ecclesie dignitates
 Sicut hugo: postulator totius biblic, Rober-
 tus angelic⁹, nicholaus de prato. Et alij mul-
 ti qui fuerunt cardinales. Pontifices Xō ma-
 ximi fuerunt petrus de carantasia dictus in-
 nocentius quintus nicholaus de trevisio di-
 ctus benedictus vndecimus, iohannes de ver-
 cellis qui electus sūmus pontifex morte preue-
 tus non fuit coronatus. Tertiuū priuilegiū
 beati dñici dī prophetica illuminatio, habuit
 quidē lumen pphetie. Sic pbatū est indicij
 manifestis, predicante nanq; ipso pte glorio-
 so in partibus tholosanis, cum quidā heretici
 essent incendio deputati: asperit scđs dñicus
 vnū eorū: et officialibus curie dixit. Istū refer-
 uate, qđ factū est, cōuersusq; ad eū blandeq; al-
 loquens. Scio inquit fili mi qđ adhuc licet tar-
 de: bon⁹ hō eris et scđs, dimissus ille p annos
 multos in heresi permansit. Tandem dei grā
 illustratus ad lumen veritatis venit. Et fact⁹
 frater ordinis predicatorū vitam suā laudabi-
 liter duxit et feliciter cōsumauit. Rome insu-
 per dum habitaret in scđo Sixto quadāz die
 fratribus ad capitulū cōuocatis palam oibus
 nunciavit, quattuor fratres ex ipsis in breui
 duos in aia duos in corpore morituros. Inde
 ad aliquos dies duo fratres migraverunt ad
 dñm: duo Xō ad seculū tendentes penitus de
 ordine recesserūt. Quartū priuilegiū beati
 dñici dī miraculosa cōuorsio, voluit enī de⁹
 illū cōuorsare miraculis. Et quibus aliqua ex-
 plicabimus. Rome die quadā adolescens cō-
 sanguineus dñi Stephani cardinalis de fos-
 sanoua, lapsus equo picipiti grauitur collisus
 deferebat cranio: plangentibus cunctis cō-
 rigit illic bñm dñicum properare. Quidā bo-
 nus frater Tranchedus noie bñm dñicum ex-

orauit vt oraret p illo. Quare btūs dñicus fe-
 cit illud corpus in cōclauē reportari. Et facta
 oratione, prius cū vite restituit. In loco scđi
 firti archuectū contritū sub quadā ruina de
 cauerna subductū orōnis sue suffragio vite si-
 mul et sanitati restituit. In eodē loco cū essent
 fratres circiter quinquaginta, die quadā im-
 nente refectionis hora, pcurator, s. frater iaco-
 bus romanus ad scđm dñicum accessit. Expo-
 suitq; non esse panē ad sufficientiā. At sanct⁹
 dñicus id qđ erat dñdū et sup mensā poni mā-
 dauit. Quenerūt ergo fratres dñq; p ordinē
 refiderent et vnusquisq; bucellā cū gaudio su-
 sciperet. Ecce duo iuuenes eiusdē habitus for-
 tueq; consimilis refectioniū intrancrūt pallios
 plenos panibus ferentes et beato dñico in ca-
 pite mense silenter obtulerunt et subito disces-
 serūt ita qđ null⁹ vnq; scire potuit vnde vene-
 runt vel quo diuertissent. In eodē loco dū pre-
 noiatus frater iacobus vnctione suscepta la-
 boraret in extremis, dolentibus fratribus qđ
 vtilem hoīem pdebant, dñicus cōpassione mo-
 tus exclusis oibus clausoq; ostio orōni se de-
 dit: fratribusq; vocatus incolumē frem ipsis
 p manū presentauit. In partibus tholosanis
 cū transisset nauigio quadā aquā nauta im-
 portune preciū petebat: cui btūs dñicus mer-
 cedē eterne vite pollicebat asserens. Argentū
 et aurū nō est mihi. At ille ad irā prouocatus
 p cappā eū apprehendit inquit: nisi solueris
 non te dimittā. Tunc vir dei erectis in celum
 oculis paululū intra seipsū orans, mor in ter-
 ram, pspiciens denariū diuino nutu, pcuratū
 asperit dixitq; illi Tolle et me dimitte. Sunt et
 alia eius miracula multa in vita ipsi⁹ et in mor-
 te verissime cōprobata. Quintū priuilegiū
 bñi dñici dī diabolica effugatio. Ad sanctitatē
 nāq; eius cōprobandā voluit deus vt demo-
 nes ab obsessis corporibus ad eius imperium
 discederēt. Dñ multos a demomib⁹ liberauit.
 Sextū priuilegiū bñi dñici dī felix cōsumma-
 tio, appropinquante nāq; sue peregrinatiōis
 termino constitutus apud bononiā, graui ce-
 pit corporis infirmitate lāguere vbi post mul-
 ta deuotionis signa ad extremā horā veniens
 Anno dñi. M. cc. xxi. dormiuit in dño. Ea die
 ff Duale prior bixie postmodū eiusdē ciuita-
 tis eps, cū se sopori paululū dedisset vidit in
 sōnis quasi apertū celū et duas scalas quarūz
 vnā in sūmitate retinebat xps, aliā virgo ma-
 ter, Angeli autē ascendeabant et descendeabant.

Et in imo scalarum sedes posita erat in qua se-
debat quidam fr̄ predicator facie hñs velatā ca-
putio sicut solent fr̄es sepeliri. Iesus autē et m̄
eius scalas sursum trahebant donec sedente in
celū eleuato aptura celi clausa est. Intellexit ex
post predictus fr̄ sc̄m̄ dñicū eadem die et ho-
ra ex hac vita migrasse. Eadē die fr̄ Ihabo-
bure existens q̄ audierat sc̄m̄ patrē bononiē
egrotare celebrans missā cū venisset ad illū lo-
cū in quo de vini cōmemoratio fieri consue-
uit orans p̄ p̄re factus est in extasi. Raptusq̄
in spū vidit virū dei dñicū corona quadā lau-
reatū totūq̄ mirabili splendore fulgentē duo-
bus quibusdā reuerendis viris comitatū hic
inde extra bononiā via regia p̄cedentē. Intel-
lexitq̄ q̄ eadē hora dñicus ad celos migraue-
rat. s. hora sexta feria sexta. ¶ Septimū priui-
legiū b̄ti dñici d̄r ecclesiastica veneratio. Nam
ecclesia sc̄rā dei statuit dñicū ab oībus xp̄i fide-
libus venerandū cui⁹ festū celebrat annuatim
ordinēq̄ suū multis fauoribus et gratijs spūa-
libus p̄sequit̄. Sic enī placet sūmo deo qm̄ vt
predicimus in prima parte elegit dñicū ducē
populi sui et predicatorē euangelice doctrine.
Hic igit̄ est ille p̄r et patriarcha eximius qui
retrū et horridū seculū sua vita et scientia illu-
strauit. Quisq̄ filij in dies prauitatē hereti-
cam validissime p̄sequunt̄. Nunc deuotione
singulari colamus p̄ quē deus tāta magnalia
dignatus est opari: qui onere carnis deposito
nunc gaudet atq̄ letat̄ inter agmina angelorū
laudans et benedicens xp̄m per infinita secula
seculorū. Amen.

¶ Sermo quinquagesimus nonus de sancto
vincētio doctore eximio ac celeberrimo famo-
sissimoq̄ predicatorē ordinis predicatorū.

In medio ecclesie a:
peruit os ei⁹. Sapientis verba sūt
ista originalit̄ Ecclesiastici. xv. ca.
In st̄ate necessitate horū t̄pūm qui-
bus mūdus quasi totus vitijs erat obrutus: et
xp̄iana religio naufragiū pati videbat̄. susci-
tauit deus spūm̄ sc̄i vincentij: qui sua predica-
tione innumerabiles populos puerit et refor-
mauit. hunc nō ab re sc̄rā romana ecclesia ca-
talago sc̄rōrū ascripsit. Quē Calixtus tertius
in vrbē maximā solenniter canonizauit. statu-
itq̄ illū a cunctis fidelib⁹ venerandū. Quapro-
pter vt eius festiuitas deuotione seruētissima
celebret̄: dignū duxi in hoc sermone illius pre-

dicatōis laudes eximias recensere. de q̄ pueni-
entissime dici p̄nt verba in themate posita: in
quibus tria mysteria pponimus p̄templāda.
Primū d̄r idoneitatis.

Secūm singularitatis.

Tertiū vtilitatis.

¶ B̄tus vincenti⁹ fuit idone⁹ ad p̄dicandū
tū q̄ gr̄a dei fuit in illo: tum p̄pter sciam: tum
enī p̄pter sc̄ritatem vite. ¶ Capitulum. j.
¶ Primū mysteriū cōtemplādū de predica-
tione sc̄i vincentij d̄r idoneitatis. Fuit
quippe ipse idoneus ad p̄dicandū euāgelij
xp̄i triplici rōne.

Primo rōne gr̄e inspirantis.

Secūdo rōne scientie excellentis.

Tertio rōne vite resplendentis.

¶ Primo fuit idone⁹ ad p̄dicandū rōne gr̄e
inspirantis. p̄e qdē tenere possum⁹ b̄m̄ vin-
centiū fuisse inspiratū a deo: vt ordinē sc̄i dñi-
ci ingredere. Nā vt in eius legenda narratur
ipse natus est valentie ex familia ferrariorū
parentibus clarissimis: et honestis. Qui tres
filios genuerūt. s. petrū vincentiū et bonifaciū
hic bonifacius fuit iuris vtriusq̄ doctor: peri-
tissimus: qui extincta vxore sua suū b̄m̄ vincentij
cartusienū habitū suscepit: in quodā mona-
sterio extra muros valentie: qd ab incolis vo-
cat̄ porta celi. Et ob sue vite grauitatēq̄ mo-
rū: post quattuor annos illius ordinis electus
fuit rector generalis. Et vt de b̄to vincentio
dicamus quibusdā indicijs quantus euasur⁹
esset ostensū est. ¶ Patri namq̄ eius dormienti
nocte quadā visū est q̄ cū in ecclesia fr̄m pre-
dicatoz esset: quēdā virū venerabitē in habitu
sc̄i dñici p̄dicantē audiebat. Lūq̄ illū attēte
deuotissimeq̄ audiret. Ille dicebat. Eōgratu-
lor tibi. O fili dilectissime. p̄ paucos enī dies
vxor tua pariet tibi filiū: cuius erit tanta vite
integritas: tanta doctrine vtilitas: tāta fame
ac mirabilis operū claritas: q̄ oēs hispaniarū
galliarūq̄ ppli: cū tāq̄ vnū ex veterib⁹ aplis
venerabunt̄. Erutq̄ fr̄ ordis cui⁹ me eē vides
post que dicta multitudo q̄ ibi adesse videbat̄
magnis vocib⁹ deo gr̄as referebat. Itaq̄ dū
et ipse in illi⁹ modi gr̄az actione sese mltitudi-
ni cōformē reddere conaret̄: statim excitat⁹ ē
conatuq̄ vocis dormientē vxorem excitauit.
Adter insup ipsi⁹ vincentij dū pcepisset satis
lenit̄ eū portauit. Et dū eū gestabat i vtero au-
diebat sepe tāq̄ voces canis latrantis emitti
qd a multis dei seruīs p̄cipue a iōhne valēntine

vrbis ep̄o: Interpretatur est q̄ filius quē reti-
 nebat in vtero futurus esset euangelij xp̄i fer-
 uentissimus predicator. Dū āt ex vtero infās
 prodijt: et ad baptizandus delatus esset: multa
 erat inter suos de noie ei imponēdo dissensio.
 At sacerdos illū baptizans. Vincentius inqt
 vocet. qd̄ et factū est. In infantia sua quietus
 erat et aspectu decor: et grandiuſculus fact⁹
 frequentabat ecclesias: audiebatq; libet̄ p̄dicā-
 tes: quoz gesta et vocē motusq; quasi p̄dicās
 alijs pueris referebat. Tandē l̄ris traditus eua-
 sit in virū doctissimū. Ita vt inter eos qui va-
 lentie phiaz: theologiāq; p̄fitebant: sumus
 oīm habere. Dū āt decimū octauū attigit an-
 nū: p̄ eius allocutus est cū dicens: vt ex trib⁹
 eligeret vnū: aut vxorē duceret: aut ad roma-
 nā curiā pergeret: vt ibi exaltaret: aut ordinē
 f̄m predicatorū intraret. Cui vincenti⁹ ridit
 aio iam diu concepisse vt sc̄i dñici susceperet
 habitū: quē p̄ ad m̄rem durit: et q; filij p̄posi-
 tū indicauit. Cū b̄ndictione itaq; vtriusq; pa-
 rentis: ad cōuentū fratrum predicatorū accessit:
 qui cū letantes ad sacrum suū ordinē recepe-
 runt. ¶ Secūdo fuit idoneus beatus vincenti⁹
 ad predicandū verbū dei rōne sc̄ie excellentis
 Quanta debeat esse predicantiū sc̄ia. dixi in
 quadragesimali n̄ro: in sermone de verbo dei
 Sufficiat igit̄ in hoc loco exprimere: q̄ fuerit
 doctus beatus vincentius. Ipse nāq; post su-
 sceptū habitū orōni et lectioni se totum dedit
 Et cū eius doctrina nota esset a priore conuen-
 tus iniunctū fuit ei: vt p̄ fratrum adolescentū
 p̄fectu de dialectica et de phia aliquid legeret.
 q̄ cū humiliter iocundeq; acceptasset: rumor
 impleuit aures multoz ciuiū. Et ad ei⁹ lectio-
 nem multi seculares confugerūt audiebantq;
 cū legētē supra septuaginta. In quo exercitio
 trea continuos annos consūpsit. postmodum
 missus fuit barchinā: et inde bilericā in q̄-
 bus ciuitatibus eo tpe florebat studia libera-
 liū disciplinarū. Tandē cū theologie dedisset
 operā: vigesimū octauū annū agens magistra-
 li corona fuit insignitus: postea redijt valētiā
 Vbi honorifice susceptus est: et p̄ sex ānos pu-
 blice leḡit et predicauit. Ad quē etiā ex vicinis
 ciuitatibus multi confluebant vt eum et predi-
 cantem audirent: et sub tam insigni l̄raz et mo-
 rū preceptore p̄ficerent. Inter hec tpa venit
 valenti⁹: petrus de luna cardinalis. s. clemens
 qui clemens electus fuerat in fundensi ciuita-
 te: ab illa parte cardinaliū: que discesserat ab

vrbano sexto. Is ergo Petrus missus erat le-
 gatus ad Carolū francorū regem qui audita
 fama beati vincentij cum secū durit: ac tā-
 diu tenuit donec peracto legationis tempore
 ad ipsū pontificem redijt. Tantū aut fuit gra-
 ta cardinali vincentij conuersatio: q̄ vix mul-
 tis precibus impetrare potuit licentiā: vt redi-
 ret valentiā ad consueta legendi et predicandi
 exercitia. ¶ Tertio fuit idoneus beatus vincē-
 tius ad predicandū verbum dei: rōne vite re-
 splendentis. Fuit equidē vita ei⁹ virtutū splē-
 dore decorata. Nam q̄tum pertinet ad carnis
 mortificationē. xlii. annis cōtinuis ieiunauit
 exceptis dñicis diebus. Et sextis et quartis fe-
 rijs in pane et aqua: a quo ieiunio nunq; absti-
 nuit: nisi q̄q; ex corporis infirmitate. ¶ Trine-
 rabat discurrendo nō equitans: sed proprijs
 pedibus: contentus solo baculo quē manu ge-
 stabat. Idq; fecit viginti duobus annis. Sed
 postea ex quadā infirmitate superueniente in-
 tribia grauior effectus fecit sibi perquiri asinū
 quo veheretur quotiens de ciuitate in ciuita-
 tem volebat proficisci. A tpe autem quo cepit
 euangelizando discorrere: vsq; ad extremū vi-
 te sue terminū: nunq; nisi aut super sarmento
 rū: aut palcarū: aut huiusmodi rerū stramini-
 bus: aut paupere sacculo modica lana pleno
 cū eisdem vestibus quibus indutus erat dor-
 miebat. A prima insuper adolescentia vsq; ad
 vite sue terminū: singulis noctibus corpus su-
 um disciplinis flagellabat. Et si forte egritudi-
 nis impedimento illud facere nequiuisset: hoc
 a suis fidelibus socijs fieri volebat. Quid de
 illius hūilitate dicemus: que tanta fuit: vt q̄s-
 cunq; dignitates ecclesiasticas animosus effu-
 gerit. Nam nec dignitate cardinalatus voluit
 acceptare. Defuncto nāq; clemēte auinnioni:
 creatus fuit petrus de luna: qui fuit b̄ndictus
 xij. A quo p̄ l̄ras vocatus fuit sc̄us vincenti⁹
 et confessor eius factus: ac mgr̄ sacri palatii.
 Et quā romana ecclesia tunc scismate fluctua-
 bat. Erātq; tres pontifices. videlicet ipse Be-
 nedictus. xij. Gregorius. xij. et Ioannes. xiiij.
 Facto concilio constantensi in quo creatus
 fuit papa Martinus quintus. Cū renūciassent
 greg⁹ et ioānes: b̄tus Vincenti⁹ p̄ pace et vni-
 tate eccl̄ie suauit̄ b̄ndicto. vt et ipse cederet. qd̄
 cū ille facere recusaret licentiā petijt disceden-
 di. Pontifex No aduocatis multis ex p̄clat⁹
 qui eius curiā sequebantur: paratoq; rubeo
 pilco: voluit cū facere cardinalē: at ille gratias

ei referens oblatū sibi honorē penitus recusa-
uit: & licentiā petijt quā tandē obtinuit: vt p-
geret ad diuersas mūdi partes predicans re-
gnū dei quāte āt fuerint mūditiē & puritates
quantūue castitatē dilexerit: ostendunt preci-
pue duo exempla: que de ipso verissime recitā-
tur. Prīmū est: qd dū ipse predicabat valentie
Mulier quedā capta fuit amore ipsi: que fin-
gens aduersā valitudinē atq; i lecto decubās
vincentiū vt ei confiteret postulabat aduoca-
ri: qui veniens ad eam intransq; camerā eius
exerantibus alijs remansit ipse solus: qui ad
pnam cepit puellā exhortari. At illa blandis
verbis ei suū secretū apperuit: inhonestosq;
gestus corporis ei exhibuit: que oīa ille abhor-
rens: prius eā charitatie cōmonuit. inde ab
illa secessit: que cōfusa cogitauit clamando vi-
ro dei infamiā inferre. Et q̄primū vocē volu-
it emittere: diabolus eius corpus grauissime
verare cepit: & cū id fecisset dieb⁹ multis. Tan-
dem cepit dicere. Ex hoc corpore nūq; me po-
teritis pellere: nisi huc venierit vir ille qui i me-
dio positus igni: non potuit ab igne comburi.
Et cū audientes nescirent quid vellēt hec ver-
ba significare. quidā de circūstantibus dixit.
Aduocet fr̄ vincentius qui cōfessionē eius au-
diuit: & est vir scr̄us & sapiens: & intelliget hec
qui vocatus aduenit. Et ecce demon vllulatū
terribilē emittens. heu adest inquit vir ille q
in medio ignis positus nō fuit ab igne cōbu-
stus. Et hec dicens protinus abiit. Et corpus
seminortuū dereliquit. Sedm qd de illo com-
pertū est dum adhuc valentie fuisset narratur
Suggestit enī diabol⁹ nōnullis inuidis & ma-
lignis: vt mulierē quandā meretricē speciosis-
simā precio ductā i cellā eius nocte introduce-
rent. Lapro ergo oportuno tpe q videlz vin-
centius ipse ex more in ecclesia ofoni instabat
Admonstrata femina in cellā eius introducta ē
Vincentius ab ofone regrediens clauso ostio
& in locū vbi dormire solebat veniens: reperit
mulierē sedentē: & in primo aspectu vehemen-
ter obstupuit: & anteq; eā alloqueret multa co-
gitauit. Sed tñ nō extimauit illā esse mulierē
quin imo putabat diabolū esse: qui in specie
mulieris eū decipere voluisset. Vnde hoc pa-
cto locutus ē. Que tibi cā fuit vt huc venires
in tali forma maledicte diabole: qui seruis dei
nouis dolis semp insidiaris. Meretrix r̄ndit
femina sum nō diabolus. Sed obsecro te vt
me patienter audias. fere quattuor mēses sūt

q tuo amore sū capta: frequēti tentani vt vel
diei vel noctis tpe: ad te venire potuissē. Sed
nunq; mihi misere sese obtulit oportunitas.
Nunc āt a nemine hoīm visa: huc ingressa sū.
Et necessariū est vt hoc in lectulo sil⁹ hac nocte
dormiamus. Eroq; de cetero: tibi deditissima
& famā tuā cū silentio conseruabo. hec & silia
loquens in oscula & in obscenos amplexus ru-
ere voluit. Ac vincentius viriliter ei resistens
dure illā increpauit. Que cōpuncta. prupit in
lachrymas & cām quare ad ipsū tentandū ac-
cesserat: referauit. petijtq; humiliter veniā. p-
misitq; meretriciū relinquere. Sicq; ab eo cū
multa mentis cōtritione discessit atq; relicta
spurcitia meretricali: virū accepit: & de cetero
inodestissime vixit. Quib⁹ exemplis facile in-
ducimur vt cū virginitatis corona credamuf
redimitū. Sed adhuc mansuetudinē illius co-
ginur admirari: que tanta fuit vt iniurias &
insidias malorū: equo aio ferret: illisq; pijsi-
me indulgeret. Inter cetera tñ stupenda que
ai sui benignitatē ostendūt occurrūt vnū expli-
candū. q in ciuitate valentie euenit. Frater q-
dam theologie magister lasciuus & dissolutus
inuidens fame & opinionī sc̄i vincentij. post
multas detractiōes: voluit nomen sc̄i viri
mō qui sequit maculare. Introduxit quidem
nocte in cōuentu meretricē quandā que secū
dormiuit. Erat mulier hec aduena: que t illis
diebus valentiā aduenerat. Adane āt p̄soluto
precio meretrici: non tñ qualē se habiturā spe-
rabat: cā vt potuit secreto emisit. Illa vō vul-
tū fratris intuita vt videlicet eū p effigiē pos-
set agnoscere: anteq; cellā egrediret euz obse-
cravit: vt sibi suū nomen indicaret. At ille vo-
coringit m̄gr̄ vincenti⁹. Abijt meretrix & lenoni
eius multisq; alijs dixit. q in cōuentu fratru
predicatoz p integrā noctē cū magistro vin-
centio dormisset: nec tñ dignam laboris merce-
dem accepissē: ita factū est: vt turpis hec fama
p vniuersā urbē diuulgaret. p idem tempus
erat valentie germanus ille sc̄i vincentij bo-
nifacius: de quo in precedentib⁹ fecimus mē-
tionē: qui & in illo anno. p patrie illius veteri
cōsuetudine m̄gratū gerebat patz iuratorū.
Huic multi que de beato vincentio dicebant
narrauerūt: que tñ ipse credere nec voluit nec
potuit: sed existimauit oīa ex inuidia emuloz
pcedere. Ex ei⁹ itaq; p̄sulto hi qui secū m̄grā-
tū gerebant: statuerūt vt fieret in urbe genera-
lis processio: in qua oēs religiosi conuenirent.

Statuto aut die bonifaci⁹ ipe et vniuersa nobi-
litas vrbis sese collocauerunt in loco quodaz
vbi meretricem illā stare voluerūt. Proce-
dētibz ergo singulis fratribz tandē transeūte
magro vincētio illi nobiles interrogauerūt eā
an ille esset cū quo dormierat: non: inquit illa.
Et adueniēte illo qui scelus perpetrauerat. Illa
digito eū demonstrās. Ecce inquit iste est ille
fr ingratu. finita itaqz processione bonifaci⁹
ceteriqz nobiles: infamatozem aduocauerunt.
Qui pctū suū celare non valēs: publice con-
fessus est. pergensqz ad bñm vincentiū qui ad-
huc factū ignorabat: ab eo cū lachrymis veniā
postulauit et obtinuit.

**De singulari excellentia predicationis bñi
vincentij: qui et multis annis et diuersis pplis
predicauit dño cooperante: et sermonē miracu-
lis confirmante.** **Capitulum. ij.**

**Secūdu mysteriū ptemplandū de predi-
catione sc̃i vincentij: dñi singularitatis.**
Fuit equidē predicator eius singularis et excel-
lentissima valde maxime propter tria.

Primo ppter continuationem.

Secūdo ppter cōmunicationem.

Tertio ppter confirmationem.

Primo predicator eius fuit continuata p
plures annos. Mā l3 ante in multis locis ver-
bum dei euangelisasset. tñ a tricesimo octauo
sue etatis anno: cepit suarū predicationū con-
tinuū exercitiū psequerit vřqz ad septuagesi-
mū quintū annū vite sue: quo ex hac luce mi-
grauit. In hoc aut discursu reruz suarum ordo
talis fuit. Nocte quinqz horas quieti t̃tibus:
bat: reliquas partes noctis aut oronibus: aut
sacris lectionibus occupabat. Adane vñ ad
locū quo populi euangelicaturum expectabāt
se conferebat. p̃mūqz ipse missam cantando
celebrabat. deinde predicabat: postea volens
satisfacere deuotioni populorum: eis manus
osculandas prebebat. oblatoqz sibi infirmos
cruce signabat. Dicebatqz. Signa autem eos
q crediderit hec seqñt. Sup egros manus im-
ponent et bene habebunt. deinde adiciebat. Je-
sus marie filius mūdi sal⁹ et dñs. qui te traxit
ad fidē catholicā te pseruet in ea et bñm faciat
et ab hac infirmitate te liberare dignet. Amē.
Postea cibū cū dei bñdictōe sumebat. nunqz
voluit nisi vno ferculo vti. ab eo āno q religio
nē ingressus est. vřqz ad terminū vite a carni-
bus sp abstinuit. vinū ml̃ta aqua cōmixtū sp
sumebat. **Secūdo** predicator sc̃i vincentij fuit

excellens et singularis: rōe cōicationis. qz fuit
multis pplis et gentib⁹ cōicata. Regiones enī
in quibus predicauit: hec fuerunt. Catalonia:
Regnū valētie: Aragonia: vniuersa hispania
in q sunt portugalia: gallitia: nauarra. Predi-
cauit et in gallia: in comitatu tholosano: in lin-
guadochio: in delphinatu: in aninione: in sabau-
dia: in aluernia: in hibernia: in burgundia: in
normandia. Vritqz ad insulā maioricarū: ad
angliā: ad scōtiā descendit. In italiā: et vni-
uersā regionē pedis montis iustrans: demū
venit vřqz ianuā semper euangelicā: Pre-
dicauit et alexandrie: vbi interfuit sc̃us Ber-
nardin⁹ tunc adolescēs de q ipe vincenti⁹ pu-
blice retulit. pphetico spū. Futurū illū in bñi
totius lumen italie: qd secutū est. Scūs quidē
vincentius. xxx. annis obiit priusqz sc̃us ber-
nardin⁹. Et sc̃us bernardin⁹ canonicatus est
quinqz annis priusqz sc̃us vincentius. **Ter-
tio** predicator sc̃i vincentij fuit singularis rō-
ne cōfirmationis. qz fuit multis miraculis cō-
firmata. Ex quib⁹ aliq referamus. Discedente
viro dei ex vico q ē ciuitas catalonie: et versus
barcinonā se cōferente ad quoddā hospitū
declinauit. Illi vñ quib⁹ erat cura de refectione:
interrogauerūt hospite: si qd sibi esset qd
viro dei ceterisqz eū comitantibus comeden-
dū apponeret. Hospes r̃ndit. nihil sibi esse ni-
si parū farinē parūqz vini in dolio. Illi r̃nde-
rūt: ex farina que tibi est cōficiat tot panes: qz
potes: vt saltim cibari possit hic seruus dei: et
aliqui nobiles q eū comitant: vinū quoqz de
dolio extractū iusserūt reponi: i quoddā ligneo
vase: qd ab illi⁹ loci incolis portatoria vocat.
Poruio itaqz tpe cepit br̃s vincēti⁹ sese ad
discubedū accigere. At viri p̃dicti ei nūciaue-
rūt neqz panē neqz vinū vniuerse mltitudini
posse sufficere. Qz cū audiuit vir sc̃us et sūma
dei liberalitate p̃fusus: iussit eis ne cui dicerēt
aliud: sed panes quos habebant quomō meli⁹
possent multitudini distribuerēt: vinum vñ
in portatoria positū: ab oibz quēadmodū cō-
sueuerant sumi pmitterent. Lepit inde bñdi-
ctōe facta cū vniuersa multitudine ferme triū
miliū hoim discubere. Ador aut dū panes out
erant quindecim distribuerent vinūqz seme-
ref: non solū ex eorum multiplicatione est illa
multitudo satiata: sed etia ipsū vinū qd fere
acerū erat: in optimū mutātū est. Qd vbi per-
pendit hospes humi pstratus a bño vincētio
bñdici postulauit: quo viso miraculo oēs deo

gras retulerunt. Altera xpo die hospes prima
luce cōfurgens: paransq; p farina ⁊ vino ad
vibe velle pficisci: archā farina ⁊ doliū optio
vino vsq; ad sūmū plenū cōperijt. Aduocatū
deinde nōnullis transcuntibus eis rē gestam
narrant. Predicāte brō vincentio in quadā
villa cōtigit vt narraret factū illud mirabile q
fer: scā margarita diabolū in hūana specie
sibi apparēte humi pstrauisse. Erat inter eos
qui virū dei sequebant: adolescens quidā lom
bardus cutus erat multa simplicitas. Iō audi
ens duellū illud cepit intra se dicere. Si deus
aliqū pmiserit vt visibili specie diabolū mecū
certare voluerit eū cōfisi mō sternaz; tantūq;
pedibus calcabo quousq; eū supauero. Igitur
circa primā ⁊ vigesimā horā ex villa egrediēs
captat q; sibi oportuno loco ad orādū genua
flectens petijt a deo sibi cōcedi vt diabolū vi
sibili forma ei apparere pmittat: de quo posset
victoriā reportare. Inter hec venit mulier q;
dā falcē manu deferens missa ad merendū fer
raginē qua ibidē cāpus plenus erat. hec autē
mulier erat a natiuitate muta. Que veniens i
locū vidensq; adolescentē inter segetez genu
flexū vehementer expauit ac aliquantulū re
trocedens cepit vocē sine expressione sermōis
emittere: ⁊ ipsi adolescēti quibusdā signis ma
nuū ⁊ capitis minabā. Ille cernens femina;
esse decrepitā corpore oblongā facie macilen
tā laceratas vestes habentes: voces altas sine
expressione verboz emittentē sibi falce quam
manu portabat minantē: diabolū esse estima
uit: crediditq; suas preces exauditas. quare in
eā irruens in terrā deiecit: venisti inquit ma
ledicte diabole venisti. Non certe me visibili
certamine superabis: quez inuisibili superasti
tentatione sepiissime. Nec dicens crinibus cā
buc ⁊ illuc trahēs mō manib; aliqū falce quā
ipsa portauerat tamdiu verberauit totq; sibi
vulnera in facie ⁊ in ceteris corporis partib;
intulit: q; eā seminecē reliquit. Ad vocē autē
vtriusq; magna multitudo cucurrit: ⁊ viden
tes qd factū fuerat adolescentē captū carceri
detruscrūt. Relata sunt hec beato vincentio:
qui corpus fere exanime ad se illico ferri iussit
mor frontē deinde pectus vltimo cor mulieris
cruce signauit. Et ecce corpus qd extinctū vi
debat respirare cepit: ⁊ femina quā a natiuita
te ois catalonia mutā cognouerat: locuta est.
Et sacerdotē petijt: cui cōfiterē: qui dū venis
et cōfessa est singula pferendo distincte: ac fi

nunq; muta fuisset. Deinde petijt cetera sacra
sibi cōferri: postremo se morientē dño cōmen
dauit: ⁊ loqui nunq; desijt quousq; spm exala
uit. Adolescens xpo brī vincentij precib; a su
spendio liberat: ⁊ iussu vincentij in italiā re
meauit. In villa scī matthei nō longe distan
te ab vbe valentic: in qua brūs vincentius ali
quos dies cōmoratus fuerat. visus est vir qui
dā venerabilis spēm ⁊ habitū gerens hois be
remite: qui se vltro obtulit brm vincētiuz vna
cū alijs secuturū. Fuit g a cūctis magna cū io
cunditate ⁊ hūanitate susceptus. Itaq; in ini
tio fuit eius cōuersatio oib; gratissima post
paucos xpo dies cepit detrahēre doctrine brī
vincentij: ita vt aliquos subuerteret: venerūt
hec ad aures officialiū. Qui eū captū ac cathe
nis vinctū carceri manciparūt. Altera xpo die
volentes eū examinare: missi ad carcerē mini
stris qui eū adducerent neminē nisi cathenas
inuenerūt. Ador ad virū dei venientes rez ge
stam narrauerūt: q; furridens nō hō inquit vt
putabatis sed diabolus fuit: volens impedire
fructū quē ex predicatōe mea multi psequunt
Oratione sua in barbasen sedata fuit tempe
stas que mota est: dū volebat populo predica
re in festo aploz petri ⁊ pauli. Idem factū est
tholose in festo scī martini. In ciuitate carca
sone a mense iunio vsq; ad ianuariū tāta fuit
terre siccitas vt oēs de fructibus colligendis
desperarent. Aduocauerūt ciues brm vincen
tium qui tholose predicabat: ad quos cū venis
set quarto die quo fuerat ciuitatem ingressus
finito sermone: monuit populū vt oēs genua
flecterent: ⁊ dei misericordiā implorarent: ipe
etiā orauit. Deinde se erexit ⁊ in aere fecit salu
tare signū: habito iniquiens ⁊ dño gras refe
ratis. Exaudite sunt orōnes vestre: vir verba
finierat cum subito aer nubibus plenus est: ⁊
tanta aquarum abundantia est e celo dimissa
quantā incole illarū regionū sese vidisse me
minerint. In ciuitate castrēsi que est in gallia
in festo ascensionis xpī oblarū sibi hoicem qui
paralysim septem annis passus fuerat: benedi
xit ⁊ sanatus est. In qua ciuitate proxima die
marinā tempestatē motā dū predicaret cru
cis signo facto penitus fugauit. In montesq;
nō nō longe a tholosa. vir quidā gerardus no
mine: morbum caducum patiens: accepta be
nedictiōe a viro dei liberatus est. In loco quē
dicunt de monte oluio prope carcasonā: quen
dam mercatorem cui pomen guilelmus: trib;

annis visu orbatū post factam benedictionem ad oculorum officium restituit. Valentie dum ad se hominem qui fuerat mutus quadraginta annis cruce in ore signauit: et ille statim locutus est: semperque lingue officio usus fuit. Quidam viri. Surdum alium qui octo annis nunquam audierat: facto in eius auribus signo crucis perfectissime audire fecit. Apud murciam hispanie ciuitatem: quodam estatis tempore: tanta fuit locustarum et brucorum multitudo. quod in quattuor dierum spatio fere consumpti erant quicquid viride habebatur in campis. Vincentius illis diebus in ipsam urbem venerat: quod ciues lachrymantes requisierunt ut pro ipsis oraret. Quistatim iussit aquam afferri: eamque benedixit. deinde extra urbem egressus contra locustas et brucas ipsas aquam asperxit. Altera vero die mortua comperta sunt illius generis animalia. Voluit etiam deus beatum vincentium spiritu illustrari prophético. Nam et de calisto sicut etiam et mihi retulit sanctitas sua: predixit matri cum filium futurum pontificem maximū. Sarchinone tempore quo erat maxima penuria predicans populo: predixit duas naues ea die onustas fore venturas de quibus nulla erat mentio. Pronunciavit mortem cuiusdam fratris heremitani. Et etiam cuiusdam alterius monachi. Cum apud cesaris augustam nobiles aragonie ciuitatem predicaret medium sermonem interrupit: cepitque vehementer flere: deinde lachrymas terxit: denum ad populum iocundo vultu conuersus. Hac inquit hora mater mea valentie extincta est: et ad requiem celestis regni perducta. Que verba audientes notauerunt. Et ex facti postea euidencia vera fuisse comperta sunt.

Quam fructuosa fuit predicatio sancti vincentij in conuersione peccatorum et baptismatione infidelium: ob quod gloriam ingentem adeptus est.

Capitulum. iij.

Tertium mysterium contemplandum de predicatione beati vincentij: de utilitatibus. Ex eius namque predicatione triplex utilitas est exorta.

Prima de peccatorum conuersione.

Secunda infidelium baptismationis.

Tertia sui ipsius glorificationis.

Prima utilitas que exorta est ex predicatione sancti vincentij: de peccatorum conuersione. Quisnam explicet que peccatores audientes verba vite ab ore

vincentij pueri sunt ad dominum deum suum: fuerunt fere innumerabiles: inter quos fuerat capitale odium multorum annorum propter necem: aut amicorum aut affinitum aut consanguineorum generatum: qui eo predicante cum magna compunctioe: in medium surrexerunt: clamantes se velle parcere inimicis: et homicidis: vir autem dei in his multa cautela uti solebat. Nam homines penitentes iubebat prius pacis dare inimicis. Deinde spectante vniuerso populo: a notario publico quod ad hoc ipse secum ducere consueuerat: illorum remissiones annotari faciebat. Ad retrices: lenones: homicidas: piratas: dei et sanctorum blasphemos: et huiusmodi generis homines quadraginta fere milia reduxit ex scelestis profunditate: non solum ad mentium purificationem sed et ad agenda priam publicam. Nec durum videri debet quod tantum fructum fecerit aia: rum: quoniam ut predictum est predicabat domino cooperante et sermonem confirmante sequentibus signis. Inter que erat mirabile valde. quod apud vniuersos hispanie gallicque et italie populos: sua predicatio fuerit et per suam linguam matrem fuerit locutus: omnes tamen sic loquentem intelligebant: fructusque sue doctrine capiebant: perinde ac si singulorum auditorum lingua loqueretur. Huius rei testes fuerunt plurimi theotonicus et anglicus: quorum idioma quantum distet a lingua valentinorum: nouit populus vniuersus. Testis est et illa gallic regio que nostris temporibus britania appellatur. In qua duobus annis stetit et ibi felicem cursum vite consummauit. Sunt in illa patria homines vtriusque sexus innumerabiles: quos vocant britones britonizantes quorum idioma obscurissimum est: utpote nullis nisi ipsis cognitum: et qui sunt non nisi se inuicem intelligentes: qui tamen virum dei non minus intelligebant: quam si in eorum lingua predicasset. Ibi multa deus per illum mira:cula fecit. Rex quippe dux britanie et francie regis filia religiosissima: multis annis infecunda fuit. Sed postquam a vincentio benedictionem accepit: concepit: peperitque filios quorum vnus fuit petrus: vir magne probitatis: qui patri successit: fuitque dux britanorum. Maxima itaque multitudo erepta est de manibus diaboli: mucrone predicationis sue. Erat enim in vitiorum reprehensione terribilis: adeo quod frequentissime accidit ut multi in peccatis obstinati eius predicationem audientes: sic commoti sunt ut in terram tremebundi prostrati coram vniuersa multitudine veniam precarentur. Et quibus ipsis peccatoribus sic terribilis videretur: tamen

sua verba cū tanta moderatōne mitigabat: q̄ ip̄os miro quodā mō alliciebat vt ad eū audiēdū traherent. ¶ Scda vtilitas que puenit ex predicatione sc̄i vinctij dī infidelīū baptisatio. Contra iudeos namq; ita acutus ac copiosus acerq; disputator fuit: eisq; ita scripturaz sacraz sensū aperiebat: vt in diuersis ciuitatibus sup̄ viginti quinq; milia fecerit baptisari. Adli quoq; sarraceni quoz in hispania magna copia est: sacrilegā ip̄soz sectā abnegantes suafione eius sacri baptismi suscepērūt: quoz numerus octomiliū ferme fuit. Taz gratiosa erat doctrina eius: vt et ip̄si infideles q̄s cepe vltro curreret ad ip̄sū audiendū. Apud cartusā catalonic ciuitatē: cū ascendisset ad p̄dicandū nō statim cepit vt solebat. Quāobz expectans ppl̄us admirabatur: quid sibi vellent illa mora in silentio. Ip̄se at̄ hoc aiaduertens. Nulla inquit sit in vobis admiratō. Expecto enī grām dei vobis aduenturā. venient nāq; huc hoīes quoz aduentus vobis oībus erit gratissim⁹. vix verba finierat. Et ecce indeoz multitudo illuc veniens dixit: se velle vinctij doctrinā audire. At vinctius corā oī multitudine eos interrogabat: quisnā eis suaserat vt illuc pficerent. Illi rēderunt q̄ nemine suadente sed sua pp̄ia sponte venerant. Iḡit vinctius dicendi principiū fecit: z tāta grā diffusa est in labijs ei⁹ vt illa die multi ex illis iudeis ad fidē xp̄i conuerterent. Rex granate audita suoz op̄ez celeberrima fama misso legato quodā viro in sua lege doctissimo eū ad suū regnū ire obsecrauit: vt nō solū videre sed etiā predicantē audire p̄miseret: fide publica sibi promittens: vt in eius regno posset legem xp̄i libere predicare: q̄ factū est. At ip̄e rex vidēs ex ea re multos ex suis sacri baptismi suscepturos timens ne ex hoc pelleret a regno nō est passus: vt vir dei ibi sermonē diuinū effunderet: ob qd ip̄e ad xp̄ianos redijt. ¶ Tertia vtilitas q̄ exorta est ex predicatione sc̄i vinctij dī sui ip̄s⁹ glorificatio. Voluit enī de⁹ ip̄s gloriosū reddere: nō solū in beata vita: sed in hoc mūdo tā in morte q̄ et p̄ mortē. Eū enī ex britania decedere decreuisset. Ex venetensi vrbe asino vt solebat vectus nocte iter arripuit: p̄gensq; multa milia passū demū lucefecit die ante portas ciuitatis se eē deprehendit. Qua ex re ad socios cōuersus. Redeamus inquit fratres in vrbe q̄ dei voluntas est: vt hoc loco vite nostre cursus peragat. Paucis post

diebus occupatus grauissimis febribus f̄ces suos conuocauit: eisq; dixit se ex hac vita migraturū. Factaq; p̄ eū humili confessione absolutioneq; plenaria absolutus fin p̄cessionē sibi factā a martino quinto salutaris sacramēta venerabilis senex oīa religiose suscepit. Ap̄ propinquante x̄o termino vite petijt vt lege ret passio xp̄i iuxta narrationē quatuor euangelistarum. Postea voluit audire septē psalmos penitenciales. In fine x̄o totus iocundus z hilaris iunctis eleuatisq; manibus ac oculis in celum felix illa anima ad dñm euolauit. Monas aprilis anno dñi millesimoquadringentesimodecimonono. Et quēadmodū dum viueret multis claruit miraculis. sic post eius mortem vsq; in hodiernū diem miraculis rutilare non cessat. Hunc calix tertius in die z in festo sancti petri cathalago sanctorum pro consuetudine xp̄iane religionis ascripsit. Hunc omnis ecclesia dei merito veneratur. hunc fideles precipuum patronum habent: z aduocatum: qui eius p̄sidium implorantib⁹ cum fide z deuotione liberalissime subuenit. Eius meritis deprecemur xp̄m vt nobis tribuat eternam pacem. Amen.

¶ Sermo sexagesimus de corona beati petri martyris ordinis predicatorū.

Coronabitur quile: gitur certauerit. Doctoris gentiū verba sunt ista: originaliter. ij. ad Timotheam. ij. ca. Nullus formidare debet inire quodcunq; p̄lium pro xp̄i amore: qui z opem ferre pugnantis est paratus: z victoribus coronam largitur. Hinc Iacobus. i. ca. ait. Beatus vir qui suffert tentationem: quoniam cum probatus fuerit accipiet coronam vite quam repromisit deus diligētib⁹ se. Et paulus de se dicebat. ij. ad Timotheū. v. ca. Bonum certamen certauit: cursum consummaui: fidem seruaui. In reliquo reposita ē mihi corona iusticie: quā reddet mihi dominus in illa die iustus iudex. Propterea gloriosus petrus martyr audacter caz hostibus anime congressus est: quem dominus gloria z honore coronauit. Cum autem hodierna die sit festum eius ad eius laudes enarrandas inuigilare debemus: de quo locuturi ad coronam sue victoriae vertemus sermones. De qua tria mysteria proponimus contemplanda.

Primum de conditionis.

Secundum multiplicationis.

Tertium ostensionis.

¶ Corona beati petri martyris longe preciosa fuit: quoniam quoruncumque imperatorum et regum et de ipsa aureola.

Capitulum. j.

Primum mysterium contemplandum de corona beati petri martyris: de conditione. Non enim fuit talis quales consueverunt deferre hi qui in bellis temporalibus victores euaserunt: de quibus mentionem facit Plinius in li. xvi. de naturali historia. Dicit enim quod antiquitus nulla nisi deo dabatur gestanda corona. additque primum omnium liberum patrem suo capiti coronam ex hedera imposuisse. Romanum autem ut etiam attestatur Aulus Gellius libro. v. noctium atticarum. Dabant coronas triumphalem: obsidionalem: ciuicam: muralem castrensem: et naualem. Triumphales corone erant auree. que ob honorem triumphi mittebantur imperatoribus: hec antiquitus ex lauro vel mirto erant. Sed crescente potentia romana erat quam liberari ab obsidione dabant duci qui ipsos liberavit. Et talis erat graminea ex eo facta gramine quod eo loco generatum esset intra quem clausi essent obsessi. Corona ciuica dicebatur. ut etiam Valerius scribit rubrica de iure triumphandi: quam ciuis cuius a quo fuerat seruatus in prelio in testem vite salutis sue dabat. Et talis ex quercu erat: quoniam quibus victusque antiquissimum ex quercu fuerat: hac corona ciuica. Aulus Gellius vir consiliarius in senatu Licronem consulcm donari a republica censuit eo quod eius opera fuisset atrocissima illa coniuratio catiline detecta: et vindicata. Aduralis corona erat aurea que donabatur ab imperatore qui primo scandebant muros hostium intrabat. Naualis similiter aurea erat. rostris nauium insignita: qua donari consueuerat qui primus in nauali prelio armatus in nauez hostium transiisset. Lepitque in bellis piraticis eam dante pompeio magno. Erat etiam corona oualis. et postea oleagina que et supradicte cum incredibili gloria portabantur. Sed corona beati petri martyris omnes illas incomparabiliter excelsit que nihil aliud est nisi premium illud eterne beatitudinis quod adeptus est post cursum preteritis vite. In quo assecutus est aureolam cum virgini-

bus: martyribus et predicatoribus. Sed ut ista melius intelligant: de ipsa aureola tria sunt consideranda.

Primum quid est aureola.

Secundum a quibus differt aureola.

Tertium quibus debetur aureola.

¶ Ad primum respondetur ex dictis in compendio theologie li. vij. Aureola est mentis specialis gaudium: veniens ex opere precellenti et priuilegiato. Vbi sciendum quod sicut ex gaudio essentialis premij quod est aurea redundat in corpore beatorum quidam decor qui est in gloria corporis. Sic aureola principaliter sit in mente: per quam tamen redundantia fulget in carne. Ille propter hoc decor cicatricum qui in martyrum corporibus apparebit potest dici aureola: quia martyres aliqui cicatrices non habebunt: ut pote qui sunt submersi in aquis: vel consumpti famis inedia: vel squalore carceris interempti tamen istam aureolam habebunt. ¶ Secundum considerandum a quibus differt aureola. Et respondetur quod ab aurea et a palma. Aurea enim est premium substantiale quod metaphorice dicitur corona: tum ex parte meriti: quia non respondet generi operis: sed radici charitatis: cum ex parte premij per quod sit anima particeps diuinitatis. Palma est premium accidentale: quod nec radici charitatis nec generi operi debetur: sed tamen voluntari. Tale premium habuit sanctus martinus: eo quod martyrium desiderauit: sed opus non fuerit subsequutum. Vnde cantatur de ipso. Quod et si gladius persecutoris non abstulit: tamen palmam martyrii non amisit. Aureola vero est premium accidentale quod respondet operi excellenti et priuilegiato. scilicet martyrio virginitati et predicationi. ¶ Tertium considerandum quibus debetur aureola. et iam prediximus quod tribus generibus personarum et hoc triplici ratione.

Primo excellentis operationis.

Secundo ratione excellentis superationis.

Tertio ratione excellentis conformationis.

¶ Primo debetur aureola aliquibus ratione excellentis operationis. quia in virginibus: martyribus et predicatoribus inveniunt tria excellentissima operum potentiarum anime. Excellentissimum enim opus rationale est predicatio veritatis. Excellentissimum opus concupiscibile est observatio virginitatis. Excellentissimum autem opus irascibile est tolerantia mortis. Secundo debetur aureola virginibus predicatoribus et martyribus. ratione excellentis superationis: ipsi namque superant magnifice hostes anime. scilicet carnem mundum et demonia. Illas

martyres vincunt mundum: virgines carnem: predi-
catores diabolum. In martyribus igitur est perfectissi-
ma victoria de impugnatio exteriori. Et hec
perfectio victoriae consideratur ex duobus. Primo
ex magnitudine passionis. quia inter omnes passio-
nes illatas exterioris maior est oibus principa-
lio. Secundo ex causa pugne quam ipse Christus est. martyr
enim non facit pena: sed causa. id est. mors suscepta. propter
Christum. Ad martyrio namque non debet premi-
um. Item si
quia ab exteriori infligitur. sed propter hoc quod pro Christi
nomine voluntarie suscipitur: quia non meremur nisi pro
ea que sunt in nobis. et non pro ea que extra nos. sic
nec demeremur nisi pro ea que sunt intra nos. quanto
autem id quod quis sustinet voluntarie difficilius
est id voluntati sustinere. tanto voluntas que pro
Christo illud sustinet ostendit in Christo magis firma. et
ideo excellentius ei premi-
um debet. Virgines in-
super singularem victoriam de carne obtinent: quibus
autem et videtur pugnant contra carnem perfectius tamen
virgines triumphant: quia nobilissimam victorie ge-
nusest nunquam hosti cessisse. Predicatores ad-
huc veritatis: diabolum sublimiter impugnant
quem non solum a se sed etiam ab alijs eijciunt. Nec
est dicendum ut quidam volebant quod aureola predi-
catorum debeatur prelati tamen: quibus competit
ex officio predicare: sed quibusque qui exercent
licite actum istum. Prelatis autem non debet hec au-
reola quibus habeatur officium predicandi nisi actu
predicent: quia aureola non debet habitui sed actui
Tertio debet aureola virginibus predicatori-
bus et martyribus ratione excellentis conforma-
tionis. hi equidem nobilissime conformantur Christo
qui fuit virgo et virginitatem illibatam servavit.
fuit martyr in sua passione acerbissima. fuit
predicator et veritatem mundo manifestavit.
Quia beatus Petrus triplici aureola coronatur ex
eo quod fuit virgo: predicator: et martyr.

Secundum mysterium contemplandum de co-
rona beati Petri martyris: de multiplicatio-
nis. Sibi namque non una aureola: sed omnes
tres simul debentur.

Prima. scilicet propter virginitatem.

Secunda propter predicationem.

Tertia propter martyrium.

Prima aureola debet sancto Petro martyri
propter virginitatem. fuit equidem corpore ac vo-
luntate virgo mundissimus. de quo sic ait In-
nocentius papa in littera canonizationis eius. Vir-
ginitatem mentis et corporis semper illibatam ser-
vavit: nec alicuius mortalis criminis unquam sen-

sit contagi-
um: sicut suorum confessorum fidei testimo-
nio est probatum. Et hymno sui officii sic de eo
canit. Petrus flos pulchritudinis et virtutum
sacrarum: nullum mortalis criminis sensit unquam
contagium. Quare autem sic munde vixit. Ratio est
Ex parte dei auxilium gratie sue illi porrigentis: et
ex parte ipsius quod in se fuit facientis. Nam ut di-
cit prefatus Innocentius papa. Lumen suum assidue
cibi et potus paritate restrinxit: ne propter oculi
desidia hostilibus pateret insidijs. in iustifica-
tionibus domini exercebat assidue. ut eo circa lici-
ta totaliter occupato: locum in ipso illicita non
haberent: et a spiritualibus nequicijs tutus esset.
Nocturna quidem silentia humane deputata
quiescit: post dormitionem breviter decurrebat in
studijs lectionum: et somni tempore vigilijs occupa-
bat. Dies autem impendebat comodis aiarum vel
sedulis imminendo predicationibus: vel confes-
sionum audientie insistendo: aut hereticorum do-
gma pestiferum validis rationibus confutando.
Secunda aureola debet sancto Petro martyri pro-
pter predicationem. Nam predica-
vit constantem fidem Christi: quam suo tempore heretici validissime im-
pugnabant. Ad predicandum autem videtur a deo
fuisse misericorditer electus: tum quia ex parentibus
hereticis ortus: illoque labe non fuit pollutus:
tum quia ordinem predicatorum perfectus est: tum et quia
hereticos multos reduxit ad lumen veritatis
Natus enim in civitate veronensi parentes suos
hereticos et infideles habuit. Cum autem adhuc se-
ptem esset annorum: et a scholis rediret a patruo
qui heresim sapiebat: quid nam in scholis didice-
rat interrogatur. Qui respondit se didicisse. Credo
in deum patrem. creatorem celi et terre. Et ille. noli dicere
creatorem celi et terre: cum ipse visibilium creator
non fuerit. At Petrus contrarium affirmabat et cum
veritate confunde-
bat illum: ita ut ei respondere nesciret. Tandem cum adultus factus esset: ordinem pre-
dicatorum intravit. Hinc Innocentius papa inquit
Gaudeat insignis ordo predicatorum. quod ex eo
prodiit stella micans. Iste est arcus positus in
nubibus: qui est signum federis fidei catholice
et subleuatione sancte matris ecclesie. Et iterum idem
pontifex dicit de eo. Ingressus ordinem fratrum
predicatorum: conversatione conspicuus: specta-
bilis fama: opinione mirabilis: devotione gra-
tus: humilitate lenis: obedientia placidus: be-
nignitate suavis: pietate compatiens: patientia
constans: charitate prestabilis et in cunctis mo-
rum maturitate fuit compositus. fuit autem in ipso
predicatorum ordine. xxx. annorum spatium. fultus

60
 chaterus virtutū. Et predicans euangeliū xpī
 velud fidei pugil egregius: hereticorū dogma
 pestifex in vita sua plurimū eradicauit. post
 mortē tū suā ei⁹ meritis et coruscantib⁹ miracu
 lis fuit adeo extirpat⁹: vt plurimi suo errore
 relicto ad gremiū ecclesie conuolarent. Ita vt
 ciuitas mediolani et comitatus ei⁹ vbi tot cō
 uenticula hereticorū residebant. adeo sic pur
 gata vt alijs expulsi et alijs ad fidem conuer
 sis: null⁹ ibi fuerit ausus de cetero apparere.
 Plures ēt de eis maximi et famosi ordinē pre
 dicatoz intrarunt. Tertia aureola debetur
 scō petro martyri propter martyriū. Maz vt
 inquit Innocen. papa. Pro defensione fidei
 et obedientia romane ecclesie: vir ille venerabi
 lis acerrimā mortē tulit. Factus nāq; inquit
 sitor heretice prauitatis: iniunctū sibi officiu
 diligenter exercēs: hereticos vbiq; pquirebat
 nullam eis requiem tribuens: sed mirabiliter
 omnes confundens patienter expellens: sapiē
 ter conuincens: ita vt non possent resistere sa
 pientie et spiritui qui per eum loquebat. Que
 videntes heretici de ipsius morte tractare ce
 perunt. Cum ergo de ciuitate cumana: vbi fra
 trum sui ordinis ibi morantur: prior erat: me
 diolanū pergeret: pro crequenda inquisitione
 contra hereticos sibi ab apostolica sede cōmis
 sa. Quidā de ipsorum hereticorū credentibus
 prece illorum inductus et precio: in eum iter sa
 lutaris propositi prosequenter functus in si
 lijt in agnum: vtiq; lupus ferus in mitem: in
 pium impius: furibundus in mansuetum: in
 modestum: effrenis profanus: in sanctum pre
 sumit in sultum: erexit conatum: mortem in
 tentat. Sacrum autem illius caput gladio
 crudeliter impetens: diris in ipsū impressis
 vulneribus: et faciatō sanguine iusti ense: ve
 nerandum illum non diuertentē ab hoste: sed
 exhibentem se protinus hostiam: et cesoris su
 stinentē in patientia truces ictus dimisit spi
 ritu petente superna in ipso loco passionis oc
 cisum. Ille non querula voce murmurans: suf
 ferens oia patienter: suū dño cōmendat spm
 meū. Symbolū ēt incepit scire fidei: cui⁹ nec
 in hoc articulo desijt esse pco: put ipse nephā
 ab ipso lictore percussus: diebus aliquibus vixit
 postea: retulerūt. sed cū adhuc martyr dñi pal
 pitaret: cultellū lictor crudelis arripuit: et p la
 tera eius transfixit. Fuit aut eius passio vene

randā similis dñice passioni. Xpus enī passus
 est p veritate quā predicabat. Petrus p ve
 ritate fidei quā defendebat. Xps passus est ab
 infideli populo iudeorū. petrus ab infideli tur
 ba hereticorū. Et xps in pascale tpe crucifixus
 petrus eodem tpe martyriū patitur. Xps cū
 pateretur. in manus tuas dñe cōmendo spm
 meū dicebat. petrus dum occideretur eadem
 verba clamabat. Xps p triginta denarijs fu
 it traditus: vt crucifigeretur. petrus p libris
 quadraginta fuit venditus.

De miraculis quibus claruit beatus petr⁹
 martyr: in vita: in morte: et post mortē: in qui
 bus cognoscere possumus q; magna sunt ei⁹
 merita apud deum.

Capitulum. iij.
 Etiam mysterium contemplandum de
 corona beati petri martyris: dr ostensio
 nis. Stendit nāq; deus merita et gloriā ipsi
 us per miracula et signa. in quibus cum clar⁹
 fecit. Et hoc tripliciter.

Primo in vita.

Secdo in morte.

Tertio post mortem.

Primo deus fecit clarum signis et miracu
 lis btm petrus in vita. Ex quibus aliqua enar
 remus. Cum apud mediolanū quendā hereti
 cum a fidelibus captum: beatus petrus exami
 naret. Et multi episcopi et religiosi et maxima
 multitudo ppli ibi cōuenisset. et dies tam ex p
 dicatione q; ex illa examinatione in longum
 protracta fuisset. et maximus estus cunctos af
 fligeret. Dixit hereticus ille coram omnibus
 O petre peruerse et si tu es ita sanctus: sicut
 hic stultus populus te affirmat. Cur eum estu
 affligi permittis. et non rogas deum vt nubes
 aliquā interponat. ne affligatur ista tāta mul
 titudo. Ad quem beatus Petrus respondit.
 Si vis promittere te abnegaturum heresim
 tuam. et fidem catholicam recepturum. rogo
 dominū et faciet quod dixisti. Tunc fautores
 hereticorum conclamantes dicebant. promit
 te promitte. Redebant enī q; fieri non posset.
 Quod beatus petrus coram omnibus se factu
 rum spondit. et maxime cum nulla nubecu
 la etiam minima appareret in aere. Catholici
 autē sup obligatione beati petri contristari ce
 perunt. timentes ne fides catholica ex hoc cō
 fusionem pateretur. Cum ergo hereticus obli
 gari se nollet. Bt⁹ petrus cū fiducia magna
 dixit. Ad hoc q; verus deus visibilū et inuisi
 biliū creator: monstratur. et ad consolationē

fidelium: et confusione hereticorum. Rogo dominum ut
 aliqua nubecula ascendat: et se inter sole et po-
 pulum interponat. Quod premisso crucis signa-
 culo factum fuit per magnam horam in modum pa-
 pilionis populum nubecula protegente. Contra-
 ctus quidam nomine asserbus cum per quinque annos sic
 mansisset: ut per terram in sextario traheret: me-
 diolanum ad beatum petrum ductus fuit. Quem cum
 beatus petrus signasset. continuo sanatus surre-
 xit. Cuiusdam nobilis filium per nimium et horribil-
 tem totius gule tumore: nec loqui nec spirare valen-
 tem: levatis ad dominum manibus et crucis in eo fa-
 cto signaculo. illoque accipiente ipsius cappam et
 in infirmo supponente loco sanavit. Quidam
 etiam iuveni muto immisso digito in os eius: suc-
 cus lingue soluto ligamine beneficium loquere coe-
 pit. Resene in platea civitatis quidam nobiles in-
 uenies quorum domus erat contigua palatio domini
 cum essent heretici iaciebant lapillos per sanctum pre-
 dicantem. Quorum malignitatem sepius increpans
 nihil profecit. Tandem publice illi domui male-
 dixit: que statim corruit et quod plures interfecit
 ex illis. Deinceps domus predicta nunquam repa-
 rari potuit etiam usque in presentem diem. ¶ Secundo
 deus fecit clarum beatum petrum martyrem in morte.
 nam lampades ad sepulchrum eius pendentes plu-
 riques per seipsas absque omni humano studio et mini-
 sterio diuinitus sunt accense. Apud florentiam
 in monasterio de ripolis. scimonialis quedam
 in oratione posita ea die qua beatus petrus mortem
 sustinuit. vidit beatam virginem in excelso throno
 in gloria residere: et duos fratres de ordine predi-
 catorum in celum ascendere: et hinc inde iuxta eam
 collocatos esse. Et cum inquireret: qui nam essent
 audiuit vocem dicentem sibi. Nunc est frater petrus qui
 conspectu domini tanquam fumus aromatatum gloriosus
 ascendit. Reptumque per certo est quod eadem die mor-
 tem subiit: quod dicta scimonialis visionem vidit
 Domini cum graui et longa infirmitate laboraret
 ad rogandum beatum petrum tota deuotione se con-
 lit: et sanitatem integram mori recepit. Super locum
 insuper passionis sancti petri sepe luminaria de celo
 descendunt et ad celum ascendunt: plures reli-
 giosi visibiliter aspexerunt. inter que luminaria
 duos fratres in habitu predicatorum se vidisse testati
 sunt. Adropica quedam ad locum passionis illius
 peruenit: fusa ibi oratione sanitatem integram mori re-
 cepit. Quidam puer ex casu grauissimo sic oppres-
 sus: ut motu et sensu penitus destitutus tanquam
 mortuus desleret: mori apposita de terra: suo
 pectori sacro eiusdem martyris cruore conta-

eta incolumis exsurrexit. Quidam etiam cuius
 carnem cancer edax sedula corrosione vorabat
 linitis huiusmodi terra vulneribus est curatus
 Alij adhuc diuersis infirmitatibus occupati
 qui sepulchrum in vehiculis et alijs sustentan-
 culis adierunt plenam incolumitatem recepe-
 runt. Cum autem summus pontifex innocen-
 tius quartus beatum petrum sanctorum mar-
 tyrum cathalago ascripseret. Fratres apud me-
 diolanum ad capitulum conuenerunt. volentes eius
 corpus ad altioris locum transferre. cum plusquam
 per annum sub terra iacuisse: ita sanum et inte-
 grum ac sine alicuius exalatione fetoris repertum
 est: ac si eadem die fuisset sepultus. Fratres er-
 go super magnum pulpitem iuxta plateam
 corpus eius cum magna reuerentia deduxe-
 runt: et ibidem sic sanum et integrum omni
 populo est ostensum. ¶ Tertio deus fecit cla-
 rum miraculis beatum petrum martyrem post
 mortem. Quidam iuuenis de ciuitate cumana
 cum de panno tunice sancti petri haberet: et qui-
 dam hereticus eidem deridendo diceret. ut si
 sanctum cum crederet in ignem pannum ipsum
 proijceret: et si comburi non contingeret: abs-
 que dubio sanctus esset: et ipse sue fidei adhere-
 ret. Ador super carbones accensos pannum pro-
 iecit: sed ab ipso igne altius resiliuit. Deinde per
 se super carbones rediens ipsos arduos peni-
 tus extinxit. quod videns hereticus ad viam
 veritatis rediit. Apud florentiam iuuenis he-
 retica prauitate corruptus: cum in ecclesia fra-
 trum de florentia: cum quibusdam alijs iuue-
 nibus ante quandam tabulam ubi erat depictum
 martyrium sancti petri: staret videns ibi
 lictorem percutientem: ipse dixit. utinam ego
 ibi fuisset: quia validius percussissem: quo di-
 cto statim mutus effectus est. Quorum socij re-
 quirerent quid haberet: et ipse eis nihil respon-
 dere posset: cum domum reducere voluerunt.
 Sed cum in via ecclesiam sancti michaelis vi-
 disse: elapsus de manibus sociorum ecclesiam
 intravit: et flectens genua corde sanctum pe-
 trum rogauit: ut sibi parceret: voto sicut potuit
 se obligans quod si liberaretur: peccata sua con-
 fiteretur: et omnem heresim abnegaret. Tunc
 subito loquelam recuperavit: et veniens ad do-
 mum fratrum et abnegata heresi peccata sua
 confessus est: data licentia confessorum quod hoc po-
 pulo predicaret. Ipse quoque in publica predi-
 catione surgens coram omni multitudine hec
 confessus est. Mulier quedam in flandria

cū iā tres filios mortuos peperisset: atq; ex h viro cōtēptibilis redderet: rogauit sc̃m petz vt sibi auxiliū ferret. Lū g̃ quartū filiū pepisset: mortuus est reptus: quē m̃ accipies ad rogandū sc̃m petrū totā se cōtulit: vix orōnem cōpleuerat z pnculus viuus apparuit. Lū g̃ ad baptismū portatus fuisset: z vt iōānes vocaret esset diffinitū. Sacerdos cū eius nomē dicere deberet: dixit petrus. qđ nomē semp retinuit. Frater iōānes polonus cū apud bononiā quartana laboraret: z i festo bti petri martyris sermonē ad clerū facere deberet: accessio nē eadē nocte iuxta cursū nālē expectans: time re valde cepit: ne in iniūcto sibi sermone deficeret: ad sc̃i petri g̃ puerus suffragia ad alta re ipsius cū deuotōe accessit: orans vt ei p̃cibus iuuaret cuius corosionē ponēs fuerat liberatus: dicit. dñe deus de terra illa nō habeo. Sz qui illi terre meritis bti petri tantā dedisti virtutē potes z isti dare. Accipiens g̃ de terra cū signo crucis z in veneratione martyris: loco supposuit: z statim curat⁹ fuit. In ciuitate cōpostella fuit quidā vir bñdictus noīe: q̃ tibias inflatas hēbat in modū vtrū: ventrē tumētē instar pregnantis: faciē p̃c nimio tumore horribilē: totūq; corpus inflatū: ita vt nō hō sed monstz aliqđ videreret. Hic cū a quadā matrona sup baculū se sustentans elemosinā petiisset. Illa rīdit. magis fossa q̃ elemosina indiges: sed meo cōsilio aq̃esce: z ad domū fr̃m predicatorz p̃gens: bti petri martyris patrocinū quere. Ille cū mane ad domū fratrz venisset: z ostiūz ecclesie clausū esset: secus portā se posuit z dormiuit. Et ecce qdā vir reuerend⁹ in habitu predicatorz ei apparuit: z cappa ip̃s cooperiens: in ecclesiā introduxit. Ille at cuigilans z intus in ecclesia se reperit: z p̃fecte se sanātū inuenit. Qui mltis admirationē intulit z stuporē: cū viderent hoīem pene mortuū: ita subito liberatū. Manis qdā dū i medio maris pene naufragiū pateret: seu fluctuū inūdatōne quassata: oēs q; naute caligine nocti tenerēt vniuersi multoz sc̃oz suffragia postulabant

Quidā No natione ianuenis facto silentio: Audistis inquit o fratres: qualiter quidā de ordine predicatorz noīe fr̃ petrus: nup̃ ob defensionē fidei catholice: ab hereticis sit interfect⁹ p̃ cui⁹ merita deus multa miracula facit. Nūc g̃ deuote eius patrocinū implorem⁹: qz spero q̃ liberabimur. Assentiūt vniuersi inuocātes in suū auxiliū btm petrū. Ador antēna nauis cereis accensa tota p̃spiciē. Et respicientes viderūt quendā in habitu predicatorz sup veluz stantē: statimq; mare quieuit: z tranquillitas magna fuit. Lū ergo predicti naute ianuā incolumēs aduenissent ad domū fr̃m predicatorū venerunt: z deo z beato petro gr̃as referentes: eisdē fratribus totius miraculi scriē narauerunt. In puincia francie ciuitate senonē si: puella quedā cū in aqua raptim transiēdo cecidisset: z p̃ magnū spatiū t̃pis steterat: tandem de flumine mortua est extracta. mortis at̃ eius erant quattuor argumenta. s. magnū spatiū t̃pis: z rigiditas corporis: z frigiditas: z nigredo. delata est ergo a quibusdā ad ecclesiam fratrum: qui cū cā sc̃o petro deuote ac fideliter cōmendassent: cōtinuo vite est reddita z saluti. Sunt z alia innumera vt sic dicā: hui⁹ gloriosissimi sc̃i miracula: que nos breuitatis cā p̃transimus. Ostendūt aut̃ illa cere imagines z alia sanitatū signa: que in capellis ad honorem ipsius cōstructis vbiq; locoz cernuntur. Quare illū pie veneremur: sperantes suo patrocinio liberari ab iminentibus malis z tandem dei gratiā obtinere. Quā nobis cōcedat Iesus filius dei: qui est benedictus in secula seculorum. Amen.

¶ Sermo sexagesimus primus de sancto Ambrosio doctore sc̃e ecclesie Ep̃o mediolanensi.

Anctum fecit illum
Scribunt hec verba ad laudē beatissimi Ambrosij assūpta originali ter Ecclesiast. xlv. ca. Sūmi dei sapientia ineffabilis ecclesiā suā varietate sc̃oz voluit decorare. In qua alios cōstituit. pp̃hetas: alios ap̃los: alios predicatores z doctores: alios euangelistas: oibus aut̃ s̃m sui status cōdecentiā: gr̃e sue dona distribuit. Mā. pp̃hetis dedit lumē futura p̃uēdēdi. Ap̃lis linguaz z sc̃ie z vsum. Euangelistis auctoritatē scribēdi. Et ip̃is doctorib⁹ splēdorē sp̃ualis doctric. Vt at̃ eēnt receptacula mūda. qz vt scribit Sa piētici. i. ca. In maluolā aīaz n̄ introibit sapia

nec habitabit in corpore subdito petis. Copio
sa illis munera gr̃e sue cōcessit. Suerunt quidē
ipsi nō solū in rebus diuinis eruditissimi: sed
et oī sanctitate pfecti et ceteri obmissi: ad am
brosiū mentis oculos reuoluamus: qui ob me
rita sanctitatis: et admirabilē prerogatiuā vir
tutū in celis gaudet cū xp̃o. Et in terris a cun
ctis fidelibus colit et venerat. Hecirco in p̃nti
sermone laudes eius promere cupientes: sub
titulo de illius sc̃ritate dicem⁹: de qua tria my
steria proponimus contemplanda.

Primū dī digne assimilationis.

Secūdo virtute perfectionis.

Tertiū lucide manifestationis.

¶ Sanctitas beati ambrosij assimilaf san
ctitati quinqz personarū dignissimarū veteris
testamenti.

Capitulum. j.

Primū mysteriū cōtemplandū de sancti
tate beati ambrosij dī digne assimilatio
nis. Assimilaf nāqz sanctitati quinqz psonarū
dignissimarū veteris testamenti.

Primo sc̃ritati abel in virginitate.

Secūdo sc̃ritati abrahe in fidei sinceritate.

Tertio sc̃ritati moysi in pietate.

Quarto sc̃ritati helie in victus paritate.

Quinto sc̃ritati dauid in humilitate.

¶ Primo sanctitas beati ambrosij assimilaf
sc̃ritati abel in virginitate. fuit quidē abel vir
go purissim⁹. vt refert Aug⁹ i li. i. de mirabili
bus sacre scripture. Erat enī fm cōputationē
methodij: qñ occidit eū chaym annoz. xl. Mā
vt ipse ait chaym natus est āno trigesimo ade
cū sorore sua calmana: et post annos. xxx. alios
nat⁹ est abel cū delbora sorore sua. Lentesimo
Xo anno ade interfec⁹ est abel. Vtrū aut si
longiore tpe vixisset p̃tisset m̃umoniū. Aug⁹
in predicto libro videt opinari q sic. vt imple
ret p̃ceptū dñi quo dixerat. Rescite et multi
plicamini. nisi deus secū dispensasset. Sed no
bis esse satis debet: qz cū virginitate innocen
tiā suā obtulit deo. Sic et br̃s ambrosius in
virginitate perpetua deo seruiuit. Mā vt Die
ro⁹ testat. Ambrosius ipse de se dixit. Virgi
nitate nō solū efferimus: sed custodimus. hic
est q de ipsa sp̃ magnifice loquebat. q non se
cisset nisi virginitatez diligere. Inquit enim
Hier⁹ ad filiam mauricij: de cōmendatione
virginitatis. Luxurioso verbū castitatis offē
sio est: quoz venter deus: cultū nolunt amare
iciniij. Et Crisost⁹ ait. Lū audio aliquē de
deo loquentē: intellige q cor illius amore dei

repletū est. qui libidinis thesaurū h̃z in corde
de puellis dicere delectat et audire. H̃gitur am
brosius et d virginitate amplissime dixit. atqz
in laudē virginitatis de virginibus librū co
pioissimū scripsit. ¶ Secūdo sanctitas b̃i am
brosij assimilaf sc̃ritati abrahe: in fidei sinceri
tate. fuit ipse abrahā deo charissimus marie
ppter fidez. Vñ Genes. xv. ca. dī. Credidit
abrahā deo et reputatū est ei ad iusticiā. Ere
didit vtiqz qd illi. p̃miserat deus. s. q nō esset
bismael heres eius sed filius legitimus q esset
egressurus ex vtero suo: ex quo multiplicandū
foret semē eius ad similitudinē stellarū celi. Sic
et br̃s ambrosius in fide firmus inuentus est
atqz sincerus qui credidit oēs articulos fidei.
et heresim arrianorū validissime expugnauit.
Ex q ipse dicebat de imperatore petente ab eo
basilicā. vt notat. xxiij. q. viij. ca. cōuenior. pri
us est vt aiaz mihi qd fides auferat. ¶ Tertio
sanctitas b̃i ambrosij assimilaf sc̃ritati moysi
in pietate et compassione. Nam vt scribit Er
odi. xxiij. ca. Gratū deū contra populū idola
trantē lachrymis suis et ofone placauit. Erat
enī populo illi. pius et mansuetus. vt patet. xlv
di. ca. disciplina. Et. xxiij. q. iij. ca. quid crudele.
Sic et br̃s ambrosius lachrymabat sepius
ex pietate. Mā dñ aliquis lapsū sibi cōfitebat
sic amarissime flebat: q illū flere filiter cōpel
lebat. Vñ et p̃tactō ca. cōuenior. ipse dicebat
Aduersus arma milites gothos quoqz lachry
me mee arma mea sunt. Et. xxiij. q. viij. ca. nō
pila ait. Non pila querūt ferrea. nō arma xp̃i
milites coactus repugnare nō noui: sed dolor
fletus: ofones: lachryme fuerūt mihi arma ad
uersus milites. Talia enī sunt munimenta sa
cerdotis. p̃ter h̃mōi lachrymas erant in eo la
chryme deuotionis. p̃ternis desiderijs. Lūz
enī alicui⁹ sancti sacerdotis vel ep̃i obitus nū
ciabat. sic amarissime flebat vt vir cōsolaria
leret. Lūqz interrogaret. Lū viros sc̃tōs: qui
ad gloriā p̃ficebant sic flect. aiebat. Ne pu
tetis me flere qz recesserit sed qz me p̃cesserit
et qz difficile inueniet qui tam dignus eius of
ficio habeat. ¶ Quarto sanctitas beati am
brosij: assimilaf sc̃ritati helie in paritate: et ab
stinencia. vt enī scribit. iij. Regū. xix. ca. Ieiunauit h. lias qdraginta diebus et. xl. noctibus
Br̃s X̃o ambrosij tante abstinentie fuit q
q̃tidie nisi in sabbato et die dñica et festis preci
pui ieiunabat. Vñ in historia ecclesiastica dī
de eo. Aduersus luxurie furoz n̄ se manu de

fenfabat: vel telo. Sed ieiunijs et continuatis
vigilijs: sub altari positus: pro obsecratione de-
fensores sibi atque ecclesie dei parabat. ¶ Quid
scitis beatus ambrosius assimilatus scriptis dauid in
humilitate. Qui ut scribit. ij. Regum. vi. ca. Vi-
dens osam percussu a domino: eo quod tetigerat archam
presumptuose extimuit in die illa dicens. Quomodo
ingredieris ad me archa domini. Et noluit diuertere
archam domini in ciuitatem dauid: sed diuertit eam
in domum iobededom gethei. Et habitauit archa
domini in domo iobededom gethei tribus mensibus
et benedixit dominus iobededom et omnem domum eius
Nunciatusque est regi dauid: quod benedixisset dominus
iobededom: et omnia eius propter archam domini. dixit. ibo
et reducam archam domini cum benedictione in domum meam
quod et fecit. Adduxitque archam cum gaudio: ipseque
saltabat coram domino. Cumque pactis omnibus reprobis
derectis a michol filia saul uxore sua quod saltasset
coram domino. Dixit dauid uiuit dominus: quod ludam ante
domum: quod elegit me potius quam patrem tuum: et quam omnes
domum eius: et precepit mihi ut essem dux super
populum domini israel: et ludam et iudam: et iudam
factus sum et ero humilis in oculis meis. Sic be-
atus ambrosius ex humilitate timuit acceptare
dignitatem episcopalem. Descenditque se hinc tria que
sunt officio prelationis inimica. Primo cru-
delitatem. Nam tribunal descendit et consuetudi-
nem suam tormenta personis adhiberi iussit. Secundo
vanitatem predicam. Cum enim populus acclamaret
petrum tuum super nos. turbatus domum rediit. et
phiam profiteri voluit. Tertio ostendit se hinc
inhonestatem. Nam publicas mulieres ad se ve-
nire fecit: ut sic populum a sua intentione reuo-
carer. Sed cum nec sic perficeret populo acclama-
te petrum tuum super nos. fugam media nocte pe-
tisti. cumque tunc pergere se putaret: mane ad por-
tam ciuitatis mediolanensis quam romana dicitur se
inuenit: qui inuentus cum custodiret a populo:
missa est relatio ad clementissimum imperatorem
Valentinianum: Qui cum summo gaudio accepit
quod iudices a se directi ad sacerdotium peterent.
Letabatur etiam prius prefectus quod verbum suum in
eo fuerat adimpletum. Dixerat enim cum perficere
ti mandata daret. Vade: age non ut iudei: sed
ut episcopus. pendente relatione iter absconditur
sed inuentus cum adhuc esset cathecumenus ba-
ptizatur. Et tandem in episcopalem cathedram sub-
limatur. Audiuimus iam quam humiliter post
tot contradictiones Ambrosius curam episcopalem
suscepit. Si ita fieret temporibus istis utique so-
ludis et obscuris: populi abundantius in vias

domini dirigerentur. Ecclesie in diebus in ornamen-
tis et reparationibus magis proficerent: et di-
uinus cultus deuotius sanctiusque celebraret.
Sed nunc corrupta est omnis iusticia et virtus
contempnibilis facta omnes que sua sunt que-
runt: non que iesu christi. Ideo lugebit terra cum
populis.

De quinque precipuis virtutibus sancti am-
brosii: ex quibus colligitur quantum fuerit in
sanctitate perfectus. ¶ Capitulum. ij.

Secundum mysterium contemplandum de
sanctitate beati ambrosii de virtuose per-
fectionis. Nam preter ea que dicta sunt in quin-
que precipuis virtutibus perfectus fuit.

Primo in liberalitate.

Secundo in rigiditate.

Tertio in magnanimitate.

Quarto in charitate.

Quinto in veritate.

¶ Primo beatus Ambrosius fuit perfectus
in liberalitate. quia omnia que habebat pauperum
erant: quibus liberalissime subueniebat. Et si
utique episcopo conuenit qui pater esse debet
pauperum. Vnde Hieronymus. xij. q. ij. ca.
gloria. inquit: gloria episcopi est pauperum
opibus prouidere: ignominia sacerdotis pro-
prijs studere diuitijs. Ideo dicebat Ambro-
sius. xliij. q. viij. in ca. superius allegato. con-
uenio. Omnia que mea sunt pauperum sunt.
Et cum suo tempore radicem omnium malorum
auaritia magis ac magis in hominibus incre-
scere vidisset: maxime in his qui erant in prete
constituti: apud quos precio omnia vendebantur
necnon etiam in his qui erant sacris mysterijs de-
putati vehementer ingemuit: et se de huius seculi
erupna liberari instantius exorauit. ¶ Secundo
beatus ambrosius fuit perfectus in rigiditate. Nam
sicut cato uticensis. ut refert Salustius in ca-
tilinario. Vita hominum rigide expugnabat et con-
denabat. Ita et Ambrosius. Nam et theodosium im-
peratorem de crudelitate occisorum innocentium
dure redarguit: ab ingressu ecclesie suspedit: et
publicam penam eidem iniunxit: prout ponit in
historia tripartita. et. xi. q. iij. ca. cum apud theoso-
nicam. et ego idem diffusius scripsi in sermone
de diuino cultu: in tractatu de timore iudicio-
rum dei. ¶ Tertio beatus ambrosius fuit per-
fectus in magnanimitate. Non enim formidabat
picula: neque mortem pro defensione fidei et ecclesi-
astice libertatis. Vnde dicitur in historia ecclesiastica.
¶ Iustina mater valentiniani imperatoris arriane

beres alūpna: cōturbare cepit ecclesie status
cōminari sacerdotib⁹ depulsiōnes ⁊ exilia: ni
si arimīnēsis p̄siliū decreta renocaret. Quo bel
lo eccleie mūx ⁊ turrū validissimā pulsabat
ambrosiū: q̄ in oībus imp̄territus māsit. Ad
huc v̄t d̄r in sepius allegato ca. cōuenior. Lūz
imp̄ator valentinianus quandā basilicā vsur
pare veller. Ambrosi⁹ sic r̄ndit. Noli grauari
te imp̄ator v̄t putas te ī ea que dei sūt impia/
le ius vllū habere. Tributū cesaris est: non ne
getur. Ecclesia dei est: cesari vtiq; non donet.
Et dū p̄positus valentiniani dirisset ambro
sio. Tu p̄temnis valentinianū: caput tibi tollo
R̄ndit. deus p̄mitrat tibi v̄t facias qd̄ minarī
atq; v̄tinā deus auertat milites ab ecclesia. ⁊
in me oīa tela sua cōuertant. ⁊ sanguine meo
sitim suā expleant. In eius v̄o p̄fatione sic
de eo cantat. Tāta ambrosiū virtute solidasti
constantie tanto munere celitus decoxasti v̄t
p̄ cū exclusa torquerent demonia. arrianorū
impietas p̄pulsā tabesceret. ac seculariū p̄in
cipum colla tuo iugo subacta redderent humi
lima. ¶ Quarto br̄s ambrosius p̄fectus fuit
in charitate. p̄ dei quippe amore ⁊ p̄mo: u;
salute sepiissime clero ⁊ populo predicabat. Id
facere debent p̄lati. v̄t d̄r in ca. inter cetera.
de officio iudicis ordinarij. Hoc exercitio vsus
est x̄ps. Istud insuper docuit ap̄los exercere.
Inquit enī Lucas d̄ x̄po. viij. ca. Iter faciebat
p̄ ciuitates ⁊ castella predicans ⁊ euangelicās
regnū dei. Et post resurrectionē die qua glori
osus celū p̄scendit. dixit ap̄lis ad marci ultimo
ca. Euntes in mundū vniuersū predicate euā
gelium oī creature. predicatio enī diuini verbi
lux est humanarū mentiū. iuxta illud psalmist⁹
Lucerna pedibus meis verbū tuū: ⁊ lumen se
mitis meis. Et iterū. declaratio inquit sermo
nū t̄noꝝ illuminat ⁊ intellectū dat paruulis.
Et ne multa loquamur cū cessabūt in ecclesia
dei voces predicatū extingueret in populis lux
veritat⁹: ⁊ bonorū morū. Rogate o fideles x̄pi
cole rogate dñm messis: v̄t mittat operarios ī
vineā suā: messis quidē multa operarij autē
pauci. Nescio quid futura pariet dies. verū t̄n
timeo satias: ⁊ valde p̄timeo: ne p̄pter ingra
titudinē ⁊ obstinationē xp̄ianorū fiet silentiū
in terra. Fecerunt siquidē diebus meis in italia
et oībus ordinib⁹ religiosorū ⁊ p̄cipue ex or
dine minorū multi eruditissimi predicatores
quorū sonus exiuit in oībus finibus ei⁹. P̄re
dicauit ille dux verbi sct̄s bernardinus. p̄re

dicauerūt ⁊ alij stilū eius imitantes in oībus
italie ciuitatibus. Et t̄n nūq; mūdus fuit ita
positus in maligno sicut est hodie. O pijsimē
deus: o benignissimē pater: o creator celi ⁊ ter
re: ⁊ vniuersē cōditor creature. Ne reminisca
ris delicta mea vel xp̄ianorū delinquentiū. ne
q; vindictā sumas d̄ peccatis nostris. Sed cū
reuerentia ad vos p̄latos dignissimos clami
to: non relinquatis gregem luporū moribus
tradendum. Exaltate quasi tubam vocem ve
stram: ⁊ annunciate ouibus vestris pericula
ipsarū. Et quod per vosip̄os non potestis fa
cere vel non vultis: religiosos quibus a sūmis
pontificibus predicandi licentia est cōcessa: cū
benedictione dei ⁊ vestra explete sinat⁹: huc
usq; deuenimus: q; nec possum non cōqueri
d̄ aliarū iactura: quā imminere video: ex defectu
predicationū. Sct̄s ambrosi⁹ igit̄ merito ex
tollendus est: qui populū sibi creditū parit ci
bo sp̄ualis doctrine. In qua sp̄s sanctus in
dubitanter aderat ei⁹ lingue. Qd̄ patet tū ex
cōuersione beati augustini ⁊ aliorū. tum insu
per ex visione cuiusdam heretici. Ille nanq;
acerrimus disputator: ⁊ durus inconvertibi
lis ad fidem: cum audiret ambrosium predi
cantem vidit ad aures eius angelum loquen
tem verba que populo predicabat. Quo viso
fidem quam persequebatur cepit defendere.
¶ Quinto beatus ambrosius p̄fectus fuit in
veritate. hanc vtiq; dilexit: hanc predicauit: ⁊
cum hac liberos sermones: ⁊ omelias scripsit.
Quare ⁊ aug⁹ eius dicta in maria veneratione
semper habuit. Vñ in libro de nuptijs ⁊ con
cupiscētia inquit. ¶ Delagi⁹ heresiarcha sic lau
dat ambrosiū. v̄t dicat. Beatus ambrosi⁹ ep̄s
in cuius p̄cipue libris romana lucet fides: q;
si scripto: um inter latinos flos quidā emicuit
Et subdit Aug⁹ cuius fidem ⁊ purissimum in
scripturis sensus: nec inimicus quidem ausus
est reprehendere. Et Aug⁹ in c̄p̄la ad ianuari
um. ⁊ ponit. xij. di. ca. illa ait. Q; cū mater eius
imitata cū fuisset mediolanū: inuenissetq; ec
clesiā sabbato nō ieiunātē: ex quo cepit fluctu
are ⁊ admirari. Aug⁹ v̄t satisfaceret matri: cō
suluī ambrosiū. Qui r̄ndit. Lū romā venio ie
iuno sabbato: cū v̄o sum mediolani sabbato
non ieiuno. Sic ⁊ tu ad quā forte ecclesiā ve
neris: eius more serua. si cuiq; non vis scanda
lum esse: nec quēq; tibi. Et subdit Aug⁹. Ego
de hac snia etiā atq; etiam cogitans ita semp̄
habui tanq; tam celesti oraculo acceperim.

Quinqz modis manifestata est lucidissi-
me sanctitas bñ ambrosij. **C**apitulū. iij.
Tertiu mystriū contemplandū de san-
ctitate beati ambrosij dñ lucide mani-
festationis. In qnqz. n. lucide manifestata est.

Primo in dormitione.

Secundo in electione.

Tertio in expulsiōe.

Quarto in pñitione.

Quinto in cōsummatiōe.

Primo manifestata fuit sanctitas ambro-
sij in dormitiōe. Ipse. n. filius ambrosij prefe-
cti rome cū in cunabulis in atrio pretorij cōset
positus et dormiret: cramen apuin subito adue-
niēs faciē eius et os ita impleuit vt quasi in al-
neolū suū intrarent pariter et erirēt: que postea
euolātes in tantā acris altitudinem subleuare
sunt: vt vir humanis oculis viderent. Quo p-
acto territus pater ait. Si vixerit isāculus iste
aliquid magni erit: nec impossibile quis ē exi-
stimare debet de ambrosio qui sanctus futur⁹
eraticū et de platone aliquid simile Valeri⁹ re-
ferat primo lib. c. iij. Dormitiōis quippe paruū
li platonis in cunis labellis apca mel inscru-
re. Quare audita pñigioz interpretes singula
rē eloquij suauitatē ore eius emanaturā dire-
runt. **S**ecūdo fuit manifestata sctitas am-
brosij in electione. Fuit. n. electus in epm ex mi-
raculo dei. Nā dū fuisset rome lris crudir⁹: cū
causas pretorij splendide poraret a valētunia/
no iperatore ad regēdā liguriā emiliāqz puin-
ciam directus est. Lūqz mediolanū venisset: et
ibidē cpus tūc deesset: cōuenit populus vt sibi
de episcopo pvideret. Igit cū inter arrianos
et catholicos de eligēdo epo seditio nō modica
oriret: illuc ambrosius: cā sedande seditiōis, p-
rexit. Et statim vox infantis insonuit dicens:
ābrosiū epz. Lūi voci oēs vnanimi pñserāt
ambrosiū epm acclamātes. **T**ertio manife-
stata fuit scitas ābrosij in expulsiōe. Nā a ml-
tis eiecit demones q illos verabāt. Accidit aut
q multi demones. p ora illoz quos obsidebāt
clamarēt et dicerēt ab ambrosio se torqueri. Iu-
stina aut et multi arrianorum dicebāt pecunia
ambrosius hoies cōparare: q se ab inūdis spū-
ritibus vexari mētrēt: et ab ambrosio dicerēt
se torqueri. Tunc subito vnus ex illis arrianis
q astabat arreptus a demonio in mediū pñli-
uit: atqz clamare cepit. Vtrā sic torqueantur
vt torqueor qui nō credūt ambrosio. At illi cō-
fusi in piscinā demersū hominem necauerunt.

Quarto manifestata fuit sanctitas bñ ābro-
sij in pñitione. Nā deus multos acriter pu-
niuit q illū vel in vita sua vel post mortē pñeg
psumpserunt. Dū ad quādā ciuitatē p quodā
epo ordinādo iussit: et eius electioni iustina i-
peratrix et alij heretici dñicerēt. Vna de arria-
noz virginibus ipudentior ceteris bñ ābro-
siū p vestimentū apphēdit: volēs ipsū ad par-
tē mulieruz trahere: vt ab eis celsus de ecclesia
cum iniuria expelleret. Lūi ambrosius ait. Et
si ego indignus tanto sacerdotio sū: tñ nō pue-
nit te in qualēcūqz sacerdotē manus iniicere
vñ timere debuisti iudiciū dei: ne aliqd mali ti-
bi ptingat: qd factū exitus pñirmauit. Nā die
altera mortuā ad sepulchrū deduxerūt. Lū ml-
ti instaret cū iustina iperatrice vt ābrosium in
exiliū mitteret. vnus eoz ceteris infelicioz in
tantū furore excitatus ē: vt iuxta ecclesiaz domū
sibi locaret: ac in eadē quadrigā paratā hēret:
quo pcurāte iustitia facilius raptū ad exilium
deportaret. Sed dei iudicio ipso die quo se cū
rapere arbitrabat in eadem quadriga de eadē
domo exilio dñatus ē. Quidā presbyter duz
in puuiū cū multis cēt. et sancto ambrosio de-
trahere cepisset cū pñiuo plaga ptulit: et de cō-
uiuiū ad lectū adductus finiuit vitam. In v-
be cartaginēsi cū tres epī infimul puuiarent: et
vnus eoz bñ ambrosio detraxisset: relatu ē il-
li quid illi presbytero qui sibi detraxerat acci-
disset. Qd cū ille vilipēderet: subito letale vul-
nus accepit: et ad extremū pñiuo diem clausit.

Quinto manifestata fuit scitas bñ ābrosij i
pñummatiōe. Nā obitus sui diē añ pñesciuit:
reuelauitqz fratribus cū gaudio: qualis vsqz ad
resurrectiōē dñicā cēt cū eis mansurus. An-
te vñ paucos dies qz lectulo detinere: cū qua-
dragimūquartū psalmū cū notario dīctaret:
subito vidēte notario in modum scuti: breuis
ignis caput eius cooperuit: et facies eius tāqz
nix effecta ē: et postmodū ad suā speciē reuerfa.
Ipso g die scribēdi et dictādi finē fecit. nec ipz
psalmū expleare potuit. Lū vñ infirmitate gra-
uari cepisset: Lomes italie qui tunc mediolani
erat nobilis puocauit dicēs. Qz tāto viro rece-
dēte periculū esset: ne italie interitus immineret
Rogauitqz vt ad vix dei accederet depcātes
vt adhuc spatiū viuēdi sibi a dño ipetraret: qd
ille vbi audiuit rñdit. Nō ita inter vos viri vt
me viuere pudeat: nec mori timeo: cū bonū do-
minū habeamus. Eo tpe qttuor eius dyaconi
inuicē puenerūt: tractātes in se qz post ei⁹ obi-

tum bonus esset. Lū ergo a loco i quo vir dei iacebat lōge cēnt: vt simplicianū ita plane no- minassent vt vir inuicē se audirent. Ille ab eis lōge posit⁹ p̄tinuo exclamauit. fener s̄ bon⁹: qđ illi audientes territi fugerūt: et nō nisi illū post eius obitū elegerūt. Honoratus x̄o ep̄s x̄cel- lensis q̄ beati ambrosij eritū expectabat: euz se sopori dedisset: vocē tertio se clamantē audiuit. Surge q: mō est recessurus. Qui p̄surgēs me- diolanū cōcitus venit: et ei dñici corpis sacra- mentū dedit. Adorq; ille manus in modū cru- cis expādit: et vltimū sp̄m inter x̄ba oratōis efflauit. Floruit autē circa annos dñi. ccc. lxxx. Lū autē in nocte pasce corpus eius ad eccliam fuisse clarum: plurimū infantes baptizati euz viderūt: ita vt aliqui eū sedentē i cathedra vel tribunali dicerēt. Alij ascendētem i celū paren- tibus suis digito demonstrarēt. Nonnulli vero stellā sup corpus eius se vidisse narrarēt. Ani- ma igit illius ad c̄thera puolauit: ibiq; iter an- geloꝝ agmina fruit eterna pace: ad quam nos perducit iesus filius dei. Qui sit benedictus in secula seculorū. Amen.

¶ Sermo sexagesimus secundus de sācto An- tonio abbate: qui diaboli tentamenta cum dei adiutorio viriliter superauit.

Beatus vir qui suf- fert tērationē: qm̄ cum probat⁹ fue- rit accipiet coronā vitē: quā repro- misit deus diligētibus se. Scribunt hec verba originalr Jacobi. i. c. In toto terraz orbe cla- rus habet antonius: qui suffragia eius poscen- tibus: liberalissime p̄descedere p̄suevit. Est qp̄ pe magni meriti apud deū: ideo se iuocātes a periculis grauissimis p̄sepe liberat. Adotī ex b̄ fideles diē festiuitatis eius vbiq; solēnit agūt Aliq; puuia pauperibus p̄parantes. Nonnulli diuina p̄ ministros ecclie celebrari facientes. Quidam vero pia vota exsoluentes ieiunioꝝ et visitationū temploꝝ dei: que vocabulo sci an- tonij sunt p̄secrata. Accirco in p̄nti sermōe de ipso p̄re beatissimo dicturi erimus. Lūius lau- des potissimū extollunt: q; demones p̄fudit atq; decēcit: passus. n. eoz importunas infidias nō succubuit: immo supbiā illoꝝ cōtriuuit atq; denēcit. Ideo puenientissime de illo dicūt ver- ba i theinarte posita. In qbus de tērationē illi⁹ tria mysteria pponim⁹ p̄templanda. Primum dicit verificationis.

Secundum modificationis.

Tertium coronationis.

¶ Q; diabolus tentauit Antonij qui semper tērat ad malū: et de qbusdā dubiis tērationis. Capitulum. i.

Primū mysteriū p̄templandū de tērationē b̄i ātonij dñi verificationis. vere qp̄pe a diabolis tērat⁹ fuit q̄rentib⁹ eū a via recta deui- are. Sed p̄ āpliore hui⁹ partis itelligentia quat- tuor dubia crunt absolucnda.

Primū vtz p̄p̄riū diaboli sit tentare.

Secundū vtrum deus permittere debeat ho- mines a diabolo tentari.

Tertium vtrum diabolus semel superatus au- deat amplius tentare.

Quartū vtrū tērationis īpulsio sit desiderāda.

¶ Ad primū dubiū r̄ndent aliq. q; nō sit p̄p̄ri- um officiū diaboli tentare. Nam tentat deus. Vñ genē. xxi. c. dñ. tentauit de⁹ abrahā. Et sa- pientie. iij. c. scribit de iustis: deus tentauit illos et inuenit illos dignos se. Et deuterio. xii. c. Tē- rat vos dñs deus v̄r v̄r palā fiat vtz diligat⁹ euz aut non. Et in psal. Proba me dñe et tēta me. In sup tentat caro. vñ Jaco. j. c. sue canoi- ce. ait. vnusq; tentat a p̄cupiscētia sua. Tētat adhuc hō. sicut de x̄po legi. Jeānis. vi. c. Lūz interrogauit philippū vñ panes emerēt tērans euz. Ipse nāq; sciebat qđ esset factur⁹. Igit nō puenit diabolo soli tētare. Sed ex pte altera v̄r p̄bari posse. q; diaboli officiū sit tentare. Ma- glo. sup illo x̄bo ad thesolonicēses. ca. iij. p̄ie- c̄p̄e. ne forte tentauerit vos is q̄tentat ait. i. di- abol⁹ cui⁹ officiū ē tentare. Et matth. iij. c. vo- cat⁹ diabol⁹ tentator. R̄ndendū ē ē fm̄ doctri- naz dñi bonauēture in. ij. di. xxi. Et sancti tho- me p̄ia p̄e. q. cētesima q̄rtadecia. q; hoc voca- bulū tentare multas h̄z acceptiōes. Sicut di- cūt illi q; significatiōes vocabuloꝝ studiose rima- ti sunt. Si tñ velim⁹ eius p̄ncipales et p̄cipuaz significatiōē accipere: tentare p̄bare ē. Vñ ten- ratio dici pōt quidā tact⁹ quo illud q; tangit p̄- bat. Sicut cecus dñ tentare qñ suo tactu vult aliquaz certitudinē h̄re de aliq; re quā tangit. p̄ hunc modū in sp̄ualib⁹ tentatio qdaz tact⁹ dñ ad p̄bandū ordinar⁹. Hoc aut pōt esse mltipli- citer. Aut q; ille q; tentat itendit p̄bare et appro- bare: siue approbatū cōdere. et hoc mō tērat de- us q; lz sciat bonitatē amicoꝝ suoz. vult nibilo minus illā per tērationē suā alijs inotescere. Aut ille q; pulsat itendit p̄bare et reprobare si

ne reprobum facere. et sic tentat diabolus q̄ semp
tētat i pētm̄ p̄cipitando. Aut q̄ ille q̄ tētat itē
dit p̄bare et expimentū sumere. et sic tentat hō
q̄ fieri pōt bñ dūz de hōie tm̄ querit expimen-
tū. Pōt etiā fieri male: dū expimentū q̄ritur
insidiosē. Sicut faciebāt pharisei tētatē xp̄s
dum interrogabant. Si licet censum dari cesa-
ri. Quibus r̄ndit: quid me tētatīs hipocrite.
Matth. c. xxi. c. Sed pessime facit homo dum
tētat deum. Et ut dicit glo. super illo verbo
Deutero. vj. c. Nō tētabis dñm deū tuū. deū
tētat qui habens qd faciat sine rōne cōmittit
se periculo: experiens virū possit a deo liberari
Nā l̄z in deo p̄ncipaliter oīs sp̄s mortaliū sit
erigenda. Tū d̄z homo facere qd in se est ad q̄
cunq̄ pericula euitanda. Moluit. n. xp̄s de p̄-
naculo se eijcere q̄ periculū erat f̄z naturā. Et
miraculū facere tūc nō erat expediēs. Sic pau-
lus de muro p̄ sportam: ut euaderet dimitti se
iussit: nec expectauit q̄ deus mitteret angelū
suū. Qd aut̄ brā agatha medicās carnales cō-
tēnebat: et alij sancti multa similia fecerint: nō
erat ex tētatione deus: sed ex familiari instinctu
sp̄s sancti: ut inquit tho. xxi. q. lxxv. Et q̄
a iure cōi exorbitat in p̄ntiam nō sunt traben-
da. ut dī de regu. iuris. in. vj. Non est itaq̄ tē-
tandus deus neq̄ quantū ad suam potentia. Sicut
faciunt illi qui in periculis positi: cū via
humana liberari possint nolūt: expectantes li-
berationē a deo. Sicut fecit iudas machabē:
qui cū reperiret se cum paucis: et videret exer-
citū bachidis numerosū: cū posset declinare cer-
tamen erubescētia ductus cōmittēs se deo bel-
lum iniit: in quo occisus est: ut habet in primo
machabe. libro. Duella insup assumere volūta-
rie pertinet ad tētationem dei. Ideo phibētur
ij. q. iij. c. monomachiam. Et si obijceret de da-
uid qui iniit singulare certamen cum goliā. ut
ponitur primo regum. xvi. c. Responderet Mi-
cholans de lira: q̄ hoc fecit ex instinctu spirit⁹
sancti. Fuit etiā figura duelli qd xp̄s fecit cū
diabolo signato in goliā: qui potētia et malitia
sua oēs exterrebat. Sed xp̄s figurabat i dauid
qui interpretat manus fortis: qui funda humi-
licitatis et lapide fortitudinis: totus inermis su-
stinento humilunā passionem cum p̄strauit.
Nec tentari debet deus quantum ad suam sa-
pientiam. Sicut faciūt hī qui inepti sunt: et po-
nunt se ad predicandum legendum disputādū
sperantes a deo sciam libi insundi. Non ē etiā

tentandus deus quantum ad suam bonitatem
et clementiam: sicut faciunt hī qui peccatis ve-
teribus addentes noua expectantes in fine vi-
te ad penitentiam redire sperant ex dei miseri-
cordia salui fieri. Sed hos dimittamus cōclu-
dentes q̄ solus diabolus et semper tentat ad
malum. Caro autem et mundus dicuntur ten-
tare instrumentaliter seu materialiter: inquan-
tum scilicet potest cognosci qualis sit homo.
Et hoc quod sequitur vel repugnat concupi-
scentijs carnis. Et ex hoc q̄ contemnit mundi
prospera et aduersa: quibus etiā diabolus vti-
tur ad tentandum. Igitur cōtra diabolum mu-
niri esse debemus: de quo inquit Iohannes epi-
stola prima. c. v. Sobrii estote et vigilate: quia
aduersarius vester diabolus tanq̄ leo rugiēs
circuit querens quem deuoret: cui resistite for-
tes in fide. Et paulus ad Ephesios. c. vj. ait. Eō
fortamini in domino: et in potentia virtutis
eius: induite vos armaturam dei: ut possitis
stare aduersus insidias diaboli: quia non ē col-
luctatio aduersus carnem et sanguinem. Sed
aduersus principes et potestates: aduersus mū-
di rectores tenebrarum harum. In quibus X-
bis admonet nos apostolus confortari in do-
mino et inducere armaturā dei. i. que a solo deo
fabricatur: scilicet armatura virtutum. Unde
signanter dicit. Induite et non facite: quia de-
us arma facit. Illa vero nos debemus accipe-
re ut possimus resistere in bello grauissimo qd
nobis mouet hostis antiquus. Euius grauita-
tem designat paulus et multis. Primo ex pro-
pinq̄tate: quia colluctantur nobiscum ipsi de-
mones infernales. Secundo ex simplicitate. Nō
enim ipsi demones sunt materiales: et nobis cō-
municant in materia. Propterea dixit aposto-
lus. Aduersus carnem et sanguinem. i. non ha-
bemus luctari aduersus homines obiles et fra-
giles: vel non habemus luctari aduersus car-
nem et sanguinem tm̄: id est aduersus vitia car-
nalia: que ex carne et sanguine procedunt. Ter-
tio ex virtuositate. Unde subdit. Sed aduer-
sus principes et potestates: id est non solū ad-
uersum minores demones: sed etiam aduersus
mediocres q̄ minoribus presunt: quos vocat
principes. Et aduersus etiā maiores quos vo-
cat potestates: quia maiores habent potestātē
sup̄ mediocres: qui minoribus p̄ncipantur. Et
vult dicere ap̄s: q̄ habemus luctas occultas
oēs demones. i. maiores: medios: et infimos.

Propterea sequit̃ aduersus mundi rectores. i. aduersus multitudinē demonū qui mundū regunt: nō quidē mundū istū sensibile: quē deus creauit atq; regit. Sed mundū. i. mūdānos homines mūdānoꝝ amatores: ppter̃ea subiūgit tenebrāꝝ hāꝝ. Et q; apls noiat demones principes et potestates. Aduertēdū fm̃ theologoꝝ sententiā in sc̃do. distinctiōe. viij. q; inter demones ē ordinū distinctio. Sed vt inquit bonauetura de angelis possumus loq; quantū ad triplicē statū. s. glorie: et nature institute: et lapsē. Quantū ad statū glorie: ē in eis ponere ordinū distinctiōē pfectā. Quantū ad statū nature institute ordinū distinctiōē pfectā. Quantū ad statū culpe siue nature lapsē: ē ponere in eis ordinū distinctiōē s; imperfectā et puerilē. Im̃ perfectā pp̃ priuationē gratie que habilitatez nature pficit puerilē. ppter̃ penitētiā culpe: q; quāuis substantiā naturalē nō corrūpat: tñ fedat et deordinat. Et hoc manifestū ē si attēdat̃ q; illi q; meliora habuerūt naturalia: alijs grauius peccauerūt et peccāt: tñ pp̃ hoc q; ardenti us appetiuerūt: tñ q; magis ingrati fuerūt: tñ q; modo etiā acris vērāt. Ideo in ipsis est ordo fm̃ pcellentiā naturalī s; pueris adiunctione culpāꝝ. Et sic inter eos ē ordo: ita et platio de qua dixi in tractatu de timore iudicioꝝ dei. Demones itaq; tētant semp ad malū iducere nos satagentes. ¶ Secundū dubium fuit vtz deus debeat pmittere hoies a diabolo tētari. Et pleriq; obicere solēt q; nō. Nam nō ē equa cōditio pugne vt infirmus p̃ fortē: ignarus p̃ astutū exponat̃ ad bellū. Sed hoies sunt infirmi et ignari: diabolus aut̃ potēs et astutus de quo dī Job. xxxij. c. Nō ē potestas sup̃ terrā que cōparet̃ ei. Et h; mille nocendi modos: vt refert Aug. Igit̃ nō d; deus auctor ois iniusticie pmittere vt hoies a diabolis impugnent̃. Ad hoc rīdet tho. vbi. s. q; l; inequaliter fit pugna p̃ditio inter demōes et hoies ex pte hoium tñ fit recōpensatio ex pte dei: qui tētatis subuenit: et auxilio gfc̃ sue ilūminātis itellectū: et roborat̃ affectū. Et etiā angeloꝝ ministerio: q; nobis in tētationib; assunt: quare ē debilis hostis. vt Grego. dicit: et nō vincit nisi volentez. Ideo deus ad gloriā electoꝝ cōcedit diabolo tētandi facultatē. ¶ Tertiū dubiū fuit vtrum diabolus tētans postq; superat̃ audeat̃ āplius tētare. Ad hoc dicit tho. vbi. s. q; voluerūt quidā demonē victū: nullū hoiem posse de cetero tētare: nec de eodē nec de alio peccato. nā mat

thei. iij. c. dicit̃ de xp̃o superante. Tunc reliquit diabolus: sed hoc videt̃ stare non posse: q; xp̃s in prima tētatiōe diabolū vicit: et nihilo minus sc̃do et tertio tētauit eundem. Alij aut̃ asserūt q; pōt alios tentare: et etiā cū dē: l; q; victus tētare cesset ad tēpus. Et hui; ratio duplex est: vna ex parte diuine clementie: quia vt Trifost. dicit sup̃ matth. Nō tādiu hoies dei diabolus tentat quandiu vult: sed quandiu deus permittit: qui et si permittit paulisper tentare: tamen repellit propter infirmam naturā. Alia rō sumit̃ ex astutia diaboli. Vñ Ambro. dicit super Lucā. q; diabolus istare formidat: q; frequētius refugit triumphantē: q; tñ diabolus aliquñ redeat ad eū quē dimisit: p; p̃ illud qd̃ scribitur Matthei. xij. Reuertar in domū meā vnde exiui. ¶ Quartū dubiū fuit vtz tētationis impulsio sit desiderāda. Et q; sic videtur. Nā Jacob. i. c. ait. Omne gaudiū existimate fratres cū in tētationes varias incideritis. Et David i psal. Proba me dñe et tēta me Insuper omne illud ē desiderādū qd̃ facit ad exercitationē virtutis: et p̃motionē gratie: et cōsumationē meritoꝝ. Tētatio ē huiusmodi ergo ē desiderāda. Sed p̃iū videt̃ q; nihil est desiderādū: cuius cōtrariū ē p̃tinue petēdū. S; oēs dicere debēt. Et ne nos iducas in tētationez. ergo nullus debet illā desiderare. Insuper xp̃s dixit Matthei. xvj. Vigilate et orate ne intretis in tētationem: ergo tētatio ē p̃cauenda nō desideranda. Ad hanc. q. determinandā dupliciter rīdere possumus fm̃ bonauen. di. xij. se cūdi libri. Vno modo sic vt dicamus: q; cū triplex sit tētatio: siue a triplici principio: vna. scilicet a deo: alia a carne: et tertia a diabolo. Prima tētatio simplr̃ appetenda est: q; deus non tentat nos nisi ad bonū. Altera vō tētatio que est a carne simpliciter fugienda est: q; illa nō potest eē absq; peccato: sicut magister docet in sc̃do di. xj. Tertia vō que ē a diabolo aliquibus sugiēda ē: aliquibus appetēda. his enim qui virtute fortes sunt nec de facili in tētationē induci possunt etiā si tentant̃ appetibilr̃ ē tētari ad sue virtutis exercitiū et cumulū meritoꝝ. Infirmis vō minime: q; timere p̃nt ne ex ipso impulsu in tētationē inducant̃: q; omnes debēt refugere. Nam si tētari malū nō sit in tētationem induci: semp̃ malum est: quia hoc est a tētatione superari. Et hoc est quod dicit Aug. lib. xij. de ciui. dei. Sicut se habet firmitas electoꝝ sic metuunt cupiuntq; tētari. Alius mo

duo dicendi ē: q̄ dupliciter ē loqui de tēratione: aut sub ratione, p̄pria: et sic tentatio est impulsus ad illicitum: s̄m q̄ de ea fit sermo in p̄posito. Loquimur. n. hic de tēratione diaboli: que fit per mali culpe suggestionē: qua diabolus hominē ad malū nititur incuruare: nō de tēratione dei que fit p̄ flagellationē illam: ergo tēratio nē p̄ se p̄sideratā: nullus debet appetere: imo abhorere et refugere maxime p̄siderando sinez. Aliter ē considerare tērationē, put est materia crescende virtutis: et sic a viris iustis desiderari pōt: ab eis potissime qui in charitate feruēt: adeo q̄ ignis deuotōis ip̄os potius inflāmat ex p̄ntia cōtrarij q̄ extinguat. Ab eis autē qui modice sunt charitatis nō sic desiderari debet. Et exēplum ē q̄ ventus p̄lans fornacē magis et magis accendit sed candelā extinguit. Et iō tērationis impulsus: et si quantū in se ē refugendus sit ab oibz: et ab infirmis potissime. In quantū tñ est virtutis exercēde materia a viris feruentibus et p̄fectis appeti pōt. Illud tñ genus tērationis potissime appetunt viri iusti qd̄ est in flagelloz perpeccatōe. Sicut passus est iob et thobias et sancti martyres ab impijs gelo diabolico excitatis. Et p̄ hec soluunt obiecta ad vtranz partem: p̄ tērationū itaqz semitam nos ire cōuenit: q̄ regnū celoꝝ vim patitur: et violētū rapiunt illud: sicut Matth. xij. c. saluator dixit. S̄ p̄fecto dolendū ē q̄ rarissimi reperiunt: quos diabolus non subegerit. Qd̄ magna multitudo eoꝝ q̄ dereliquerūt deuz et diabolo adheserunt: omnes declinauerunt p̄ maiori parte: et inutiles facti sunt: nec est q̄ velit perseveranter facere bonū. Antonius vero beatissimus a demonibus multimode tētatus illos spreuit et audiemus in sequēti mysterio. Et quia firmiter adhefit xp̄o: demonibus superatis aggregatus fuit societati iocūdissime angeloz bonoz.

De quattuor modis tērationū quibus diabolus conatus est antoniū superare. Cap. ij.

Secundum mysterium cōtemplandū de tēratione beati antonii: d̄r modificatiōis. Quattuor namqz modis diabolus eū inuastit: querēs illū a virtutū amore reuocare.

Primus d̄r naturalis affectionis.

Secundus carnalis stimulationis.

Tertius corporalis flagellationis.

Quartus argenti et auri ostensionis.

Primus modus quo diabolus antoniū inuastit fuit naturalis affectionis: qua inclinaba-

tur sororem suam diligere ac seipsum: vt enim narrat beatus Athanasius episcopus qui vitā eius descripsit. Antonius nobilibus parentibus in egypto natus est: tanta suoz nutritura: vt nihil aliud preter parentes domūqz cognosceret: et cū iam puer esset nō se lris erudiri: nō ineptis infantū iungi passus est fabulis. Ad ecclēsiā cum parentibus sepe conueniens totum se deuotioni prebebat: post mortem autem parentum: cum esset annoꝝ. xx. cum sorore admodū paruula derelicta: et domus et soror honestā curā gerebat. Veruntamen vt saluatorem imitaretur in illa crate florēt: veditis omnibus et pauperibus dispensatis: paruis p̄ sorore seruatis: sorore fidelibus ac deuotis virginibus cōmendata: ad dei seruitium se cōtulit. Nunqz vigilijs orationibus et ieiunijs insistere: volens diabolus illum accepto instituto retrahere: imittebat ei memoriam possessionum sororis defensionem: generis nobilitates: amorem rerum: fluxam seculi gloriam: esse variam delectationem: et reliqua vite remissioris blandimenta: postremo virtutis arduum finem: et maximum perueniendi laborē: necnō et corporis fragilitatem: et etatis sparia proluxa: Antonius vero omnia oratione sua fidei a suo corde penitus expellebat. ¶ Secundus modus q̄ diabolus antonium impugnabat dicitur carnalis stimulationis. Consuecta quidē aduersus omnes adolescentes arma suscipiēs: nocturnis eum inquietabat illecebris. Conabaturqz cogitationes sordidas inserere. Et antonius eas oratu submouebat assiduo. Ille titillabat sensus carnis ardore. Hic fide ac ieiunijs corpus omne vallabat. Ille per noctes in pulchre mulieris vertebatur ornatum: nulla dimittens figmenta lasciuie. Hic vltices gehenne flāmas et dolorem vernis recordans: cogitationibus libidinum obiciebat. Ille lubricum adolescentie iter et ad ruinam facile propōdebat. Hic eterna futuri iudicii tormenta considerans: ille scilicet anime puritatem seruabat. Ac postremum hostis ille malignus qualis est merito talē se demonstrabat. Apparebat enim puer homidus atqz niger: ad eius genua se prouoluens: et quasi descedo dicens. Adultos seduxi: plurimos decepi: nunc autem tuo sum labore superatus. Quem cum interrogasset antonius quis esset: ait. Ego sum fornicationis amicus. Ego qui a te semper sum passus repulsam. Cum hec audisset antonius gratias agens deo. Aduersa.

rio rñdit. **A**bsultum despectibilis es: multaq; vilis. Nam & obscuritas tua & etas infirmaz signa sunt rerum: nulla mihi iam de te cura ē. dominus mihi adiutor: & ego despiciam inimi- cos meos. Et statim ad vocem canentis fan- tasina quod videbatur euauit. Antonius ve- ro confortatus magis ac magis suum corpus anime fuituti subdebat. **T**ertius modus q̄ diabolus tentauit antonium dicitur corpora- lis flagellationis. Nam volens antonius arti- orem ducere vitam: ad sepulchra quedā remo- ta & solitaria prexit: vni fratrum de cognitis mandans: vt statutis diebus sibi alimenta de- ferrer. Et cum in vna tūba marmorea supradī- ctus frater cum clausisset: solus ibidē morabat̄ metuens autem diabolus ne accessu temporis heremum habitari faceret: ita cum aggregat̄ satellitibus suis varia cede lacerauit: vt dolo- ris magnitudo motum auferret & vocē. Maz & ipse postea referebat vulnera fuisse tam gra- uia: vt vniuersa hominum tormēta superaret. Sed die sequenti is frater quem supra dixim⁹ venit cibos afferens consuētos. Et fractis fo- ribus inuenit eum in terra iacentē: quasi mor- tuum: & humeris impositum ad villule domi- cilium repositauit: quo audito ingens vicinorū atq; affiniū multitudo pcurrēs triste i medio positi funeris offm̄ reddebat. Et iaz media no- ctis parte decursa omnium oculos deuicērat sopor. Tunc antonius anima paululum rede- uinte suspirans cleuauit caput: & postq̄ ceteri dormientibus cum a quo delatus fuerat vigi- lare cōspexit: nutu aduocās obsecrauit vt nul- lo penitus excitato ad pristinū se referret habi- taculū. Relatus ergo iuxta morem solus iterū permancebat: & stare quidem ppter recētes pla- gas non poterat. Orans vero prostratus post orationem clara voce dicebat. Ecce hic sū ego antonius: nō fugio vestra certamina. Tunc so- nitus repentinus increpuit: ita vt loco fundi- tus agitato: & parietibus patefactis instifaria demonū crinde turba se funderet. Nam & be- stiarum & serpentum formas inducentes: oēm protinus locū repleuerunt fantasīs: leonū: tau- roꝝ: luporū: aspidum: scorpionum: visorū: & pardorum. Et hec singula fm̄ suam fremebāt naturam. Antonius vero inimicos deludens dicebat. Si viriū aliquid haberetis sufficeret vnus ad p̄cium. Si dominus vobis me i po- testatem dedit: ecce p̄sso suꝝ deuorate. Si ve- ro non potestis: cur frustra mirāmini? Deniq;

cum leuasset oculos vidit desuper culmen ape- riri & deductis tenebris radium ad se lucis istu- ere. Post cuius splendoris aduentum: nec de- monum aliquis apparuit: & corporis dolor cō- tinuo cessauit. Edificium quoq; qd paulo an- te dissolutum videbatur: instauratum est. Illi- co presentiam domini intellexit antonius: & ex- timo pectoris trahens longa suspiria dicebat. Vbi cras o iesu: vbi cras: quare a p̄ncipio nō affuisti vt sanares vulnera mea? Et vox ad eū facta est: Antoni hic eram sed expectabam vi- dere certamen tuum. Nunc autem quia virili- ter dimicasti semper auxiliabo: tibi: & faciā te in omni orbe nominari. his peractis & corpo- re & animo mirabiliter cōfortatus est. **Q**uar- tus modus quo diabolus tentauit antonium dicitur argenti & auri ostensionis. Volēs nā- q; antonius mutare locū contendit ad montē & heremi adhuc monachis ignotē: rupto metu- viam conatus est pandere. Sed nec tunc cessa- uit importunus aduersarius. Nam argentorū discum in itinere proiecit. Quo viso antonius diaboli cognouit astutiam: stansq; intrepidus & discum toruis intuens oculis: iter se dicebat vbi hic in deserto discus: autum hoc iter ē: nul- la sunt vestigia comitantiū: lapsus de sar- cina p̄c magnitudinē latere non potuit. Sed qui perdiderat reuersus ad solitudines locorū inuenisset p̄fecto qd suum fuerat. hoc artificij- um diabole tuum est: argentum tuū tecum sit in perditione. hec illo dicente discus vt fumus euauit. Dehinc ingentem massam auri iacen- tem in itinere conspexit: at ille rapido cursu q̄- si quoddam vitaret incendium ad montē: vs- q; p̄ccerit: vbi flumine transuadato iuenit ca- stellum desertum: plenum ob tempus & solitu- dinem venenatorū animalium. In quo se con- stituens nouus hospes habitauit. Statimq; ad eius aduentum ingens turba serpentū q̄si persecutorem passa profugit.

De quattuor excellentissimis prerogatiuis beati antonii. In quibus manifestatur glori- a eius: quam habuit etiam in hoc mundo.

Capitulum. iij.
Tertium mysterium contemplandū de- tentatione sancti antonii dicitur coro- natio. Coronauit quippe illum deus non solū in celesti regno gloria & honore. Sed etiam in hoc mundo admirandis prerogatiuis ex qui- bus nos quattuor precipue decurremus.
Prima dē corporis conseruatio.

Secunda mentis illustratio.

Tertia mundialis comotio.

Quarta sancta consumatio.

Prima prerogatiua sancti antonii dicitur corporis conseruatio. Nam vt asserit athanasius cum post viginti annos in solitudine erectos inueniret: tam ab his qui ppositum eius imitari cupiebant: q̃ ab alijs amicis et notis obstupuerunt vniuersi: et vix gratiam et corporis dignitatem: q̃d nec per quietes intumuerat: nec ieiunijs demonũq; certamine decorez amiserat: que in eo sine dei gratia fieri minime potuissent. Secunda prerogatiua beati antonii dicitur mentis illustratio. Nam h̃ litteras non didicerit: mira tamen sagacitate pollebat ingenij et venustate dicendi. Aliquando philosophi duo gentiles venerunt ad eum putantes antonium se posse decipere: quos cum vidisset paganos intellexit ex vultu. Et procedens ad eos per interpretem ita dicere cepit. Quare tam longe stultum hominem sapientes visitare voluerunt. Illis dicentibus non esse illũ stultum sed nuntium sapientem: vigilanter respondit. Si ad stultum venistis superfluo labor vester est: si autem putatis me sapientem esse: et sapientia bona est: imitamini que probatis: quia bona conuenit imitari: si ego ad vos venissem vos imitarer. Sed quia vos ad me quasi ad sapientem venistis: estote christiani sicut et ego sum. Absceperunt philosophi utrumq; mirantes et acumen ingenij et elegantiam loquendi. Alios quoq; mundi sapientes qui cum irridere cupiebant: quia litteras ignoraret: tali disputatione colligauit dicens. Respondete mihi quid prius est sensus an littere: et quid ex cuius errorum est? Sensus ex litteris: an littere oriuntur ex sensu? Illis asserentibus quia sensus esset auctor litterarum ait. Igitur cui sensus incolumis est hic litteras non requirit. Obstupuerunt illi tantam in viro dei sagacitatem animi admirantes. Quid plura clauit et spiritu prophetico: et diuinas reuelationes habuit: sicut patet in exemplis sequentibus. Virgo quedam que a tripolitanæ regionis ciuitate busiride erat: morbo paralisis grauissime verata a parentibus ad antonium adducebatur. Erant autem in eorum societate monachi quidam qui iter ostendebant. Illi vero monachi noluerunt puellam vsq; ad antonium perducere: sed eam cum parentibus dimiserunt apud beatum confessorem monachũ pannucium: qui effosso per xpo oculo sub mari-

mano persecutore: tali debonestamẽto corporis plurimũ gloriabatur: puerunt itaq; monachi ad antonium. Quos de puelle morbo referre disponent: relationem eorum senis sermo preuenit: et omne debilitatis et itineris vsq; ad sanctum pannucium causam: quasi ipse interfuisset exposuit. Rogantibus autem eum monachis vt parentibus cum filia permetteretur ingressus: non consensit: sed ait. Ite et inuenietis puellam curatam. Et adiecit: nullus debet ad meam humilitatẽ venire: quia largitio curationũ nõ est humane misericordie: sed iesu xpi qui vbiq; in se credentibus prestare consuevit auxilium. Quãobrem illa pro qua petistis suis precibus liberata est. Et cũ ego orarem ad dominum mihi presentia sanitatis eius indulta est. Exeuntes igitur monachi foras ad beatum pannucium et filiã sospitem et parentes letos inueniunt. Mõ multos autem post dies cũ duobus fratribus euntibus ad antonium: aqua in itinere defecisset: vt vno siti mortuo: alter iaceret in terra mortẽ expectans. Antonius sedens ad se duos monachos vocat: qui forte ibidẽ sunt reperti: pcepitq; vt lagenã aque assumentes: inuaderet iter quod ducit ad egyptũ: vtriusq; vnus e fratribus huc aduenientibus mō migravit ad dñm: alter si nõ occurreris addeat: hoc. n. mihi nũc oranti reuelatum est. Statim monachi festinantes extitit corpus inueniunt: terraq; id operientes alternim refocillatũ suo iurere comitatu: dei namq; iudiciũ fuit vt vnus moriret: alter supuieret. hoc tñ i antonio mirabile ẽ: q̃ i morte remotissimo sedens rẽ illã dño indicatẽ cognouit. Alio rursum tpe cũ sederet i morte et oculos subito leuasset i celũ vidit quãdã aiaz letatib⁹ i eius occursum angelis ad celũ p̃gere. orauitq; vt rei pñtis agnitio paderet: et statim vox ad eum fẽa ẽ: igitur ista ẽ Amus monachi animã: qui nitrie morabatur. Erat autẽ Amus vir grãdicens qui a pueritia vsq; ad senectutem domino in sanctitate seruierat: dierum quoq; tredecim a nitria locus i quo sedebat antonius diuidebatur. Videntes ergo cum admirantur monachi qui venerant deprecari sunt vt causam hilaritatis ediceret. Quibus ait Amus quicunq; quẽ illi optime noverant. At illi notauerunt diem: et venientibus de nitria fratribus post dies triginta sciscitantes reppererunt quod illo die illaq; hora Amus dormierat: qua animam eius ferri senex antonius viderat. Sepe etiam ad se venientium turbam ante dies et menses et cãs dixit et tempora

3 iiij

Tertia prerogatiua beati antonij dicit mū-
dialis cōmotio. In tantum. n. sanctitatis eius
nomen respēdit: vt etiā pagani et idolorū sa-
cerdotes ad eum videndum conuolarent. Lō-
stantinus vero augustus et eius liberi: Lōstās
atq; constantius samani eius audientes crebro
ad eum quasi ad patrē missis litteris obsecra-
bāt: vt reciprocis eorū scriptis exhilararet. qui
ad susceptas eplās cōuenienter rescripsit: lau-
dauit primū qd xpm colerent: deinde salutaria
persuasit: ne magnā putarēt regiam potestātē
ne pntis carnis imperio tumentes se hoīes cē-
nescirēt. Ad postremū clemētis circa subiectos
et iustitie cure qd inopū admonuit: atq; vnū
sepulcrū esse regē omnīū seculorū iesum xpm
epistolis testatus est. His principes susceptis
litteris letabant. Lōstuebant ad eum multi vt
doctrina et exēplo illius edificarēt. Alij vt ora-
tionibus eius sese cōmitterent: atq; sic multi a
demonibus obsessi liberabant: et a varijs infir-
mitatibus sanabant egroti. Archelaus comes
rogauit eum vt oraret pro polycratia que i la-
oditia erat admirabili et xpo dedita virgine: pa-
tiebatur enim pessimos stomachi et lateris do-
lores: quos ieiunijs nimijs vigilijsq; contraxe-
rat: et erat penitus tota debilis corpore. Oravit
antonius: et diem quo oratio erat facta anno-
tauit. Archelaus redijt laoditiā inuenit virgi-
nem incolumē percunctatus diē sanitatis re-
perit eo tpe fuisse a doloribus liberatā: qd orās
antonius p ipsa bonitate saluatoris iuocauit.
Quarta prerogatiua sancti antonij dicit san-
cta cōsumptio. Cum enim cētū quinq; anno-
rum esset: predixit monachis sui corporis disso-
lutionem iam imminere. Lūq; mediocre incom-
modū senia membra turbasset: post exhortatio-
nis verba grauissima: vocatis ad se duob; fra-
tribus qui sibi familiares erant. Vos inqt hu-
mo regite: vos patris operite corpusculū. Et il-
lud quoq; senis vestri custodite mandatū: vt
nemo pter vestrā dilectionē locum tumuli no-
uerit: cōfidite in domino: qd necessario resurre-
ctionis tempore: hoc corpusculum: resiliet ico-
ruptum. Vestimentorū autē meorū sit ista diui-
sio: melotem et paliū tritum cui supiacco atha-
nasio epō dāt: quod mihi nouū ipse detulerat
Serapion autē epus alium accipiat melotem:
vos cilicinum habetote vestimentum: et valete
viscera mea: antonius enim migrat: et iam nō
erit in pnti seculo vobiscum. verba finierat et
osculantibus se discipulis extendens paululū

pedes: mortem letus asperxit: ita vt ex hilarita-
te vultus eius angelorū sanctorū qui ad perfe-
rendam animam eius venerant pntia noscere-
tur. Seruauerunt mandata discipuli et inuolu-
tum corpus humo operuerunt. Sic fuit anto-
nij magni terminus vite: cuius anima gaudet
in celis: Nos vero deuotione ardentissima il-
lum venerari conemur: vt sic eius interuenien-
tibus meritis peruenire valeamus ad illā glo-
riam in qua iesus filius dei viuut et regnat per
infinita secula seculorū. Amen.

Sermo seraphimūscertius de liberalitate
sancti gregoriū pape: propter quā deo et homi-
nibus se amabilem exhibuit.

Flarez enim da

torum diligit deus. Doctoris genti-
um verba sunt ista originalr sc ad

Corinthios. viiij. c. Dat deus pijsim; pī crea-
turis beneficia sua affluenter: et non imprope-
rat: vt Jacob; asserit primo. c. sue Lano. Pro-
pterea diligit illos qui eum imitari conant. est
enim similitudo amoris causatiua. Et vt inqt
Seneca in tertio de beneficijs. Magni animi
est et magnifici iuuare prodesse: qui dat benefi-
cia deos imitat. Cum autem hoc ex liberalita-
te pueniat: ideo gregorius diuitias quas possi-
debat liberalissime dispensauit. Est autem libe-
ralitas que hominem non tū deo sed etia; ho-
minibus amabilem reddit. Vnde Tullius in pri-
mo de officijs ait. Quāq; ois virtus nos ad
se allicit: facitq; vt eos diligamus: in quib; ipa
esse videatur: tamē iustitia et liberalitas id ma-
xime efficit. Propterea beatum gregoriū com-
mendare cupiētes de ipsius liberalitate in pī-
ti sermone dicemus. Ob ipsam nanq; dilexit
eum deus: quia vidit eum hilarem in donādo
De cuius liberalitate tria mystēria pponim;
contemplanda.

Primum dicit oppositionis.

Secundum determinationis.

Tertium retributionis.

Qualiter beatus gregorius opposuit liberali-
tatem vitio auaritie. Et quare liberalitas ē vir-
tus: cuius officium est donare. Et quomodo ē
pars iustitie. **C**apitulum. j.

Primum mystērium contemplandum
de liberalitate beati gregoriū dicit op-
positionis. Opposuit nanq; illaz auaritie que
mater est et radix cūctorū malorū. Vnde Tu-
lius in secundo de officijs dicebat: nullū viriū

63
deterius q̃ avaritia: et prefertim in principib⁹
et reipublicam gubernantibus. Et **A**varitia
lis cocus ait. Non sibi nec alijs prodest dū vi-
uit avarus. Et **G**allustius in catilinario inquit.
Avaritia fidem et probitatem ceterasq; bonas
artes subvertit. Et **V**alerius libro nono. Aua-
ritia est latentium indagatrix lucrorum mani-
feste prede vorago anidissima: neq; habēdi fru-
ctu felix et querendi cupiditate miseria. Et itē
Sallustius in catilinario. Avaritia pecunie stu-
dium habet quam nemo sapiēs amavit vlt̃
cupiuit: hec quasi malis venenis imbuta cor-
pus animumq; virilem effeminat: semper in-
finita insatiabilis est: neq; copia neq; inopia
minuitur. Contra istam insatiabilem bestiam
voluit beatissimus gregorius liberalitatis scu-
to se munire. Veruntamen vt pars ista iocun-
dus expediatur tria dubia declaremus.

Primum vtrum liberalitas sit virtus.
Secundum vtrum ad liberalem maxime per-
tineat dare.

Tertiu vtrum liberalitas sit pars iustitie.

Ad primum dubium respondet **T**ho. 2a 2e
q. 67. vj. q. sicut dicit **A**ugustinus in libro deli-
bero arbitrio. Bene vti his quibus male vti
possumus: pertinet ad virtutem. **P**ossu⁹ au-
tem bene et male vti: non solum his que intra
nos sunt. s. potentijs et passionibus anime. S; etiam
his que extra nos sunt. s. rebus hui⁹ mū-
di concessis nobis ad sustentationem vite. Et
ideo cum bene vti his rebus pertineat ad libe-
ralitatem consequens est vt liberalitas virtus
sit. Est enim liberalitas vt dicit **A**ristoteles q̃r-
to ethicoz: medietas quedam circa pecunias.
Vnde ad liberalem pertinet emissiuum ēē. vnde
et alio nomine liberalitas largitas nominatur.
quia quod largum est non est retentiuum: sed
emissiuum quare materia liberalitatis re-
mota est ipsa pecunia: et quicquid pecunia men-
surari pōt. **N**ā vt dicit **A**risto. iij. ethico. **P**ec-
cunias esse dicimus omnia quoz dignitas nu-
mismate mensuratur: materia vero propinqua
sunt passionibus interioribus fm quas homo affi-
citur circa pecuniam. Et ideo ad liberalitatem
precipue pertinet: vt homo propter inordinata-
tam affectionem ad pecuniam non prohibea-
tur a quocunq; debito vsu eius. Est autem du-
plex vsus pecunie: vnus autem ad seipsum qui
videtur ad sumptus vel expensas p̃tinere. Ali⁹
autem quo quis vtitur ad alios quod pertinet
ad dationes: vt videtur in sequenti dubio.

Is ergo liberalis est qui neq; propter immo-
deratum amorem pecunie impeditur a conue-
nientibus expensis: neq; a conuenientibus da-
tionibus. **I**deo **A**risto. dicit q. circa dationes
et sumptus liberalitas consistit. Sed hic oritur
difficultas vtrum liberalitas sit maxima vir-
tutum: et sic posset probari. nam homines ma-
xime amantur et honorantur propter virtutes
Sed **A**risto. dicit in quarto ethico. q. inter vir-
tuosos maxime liberales amantur: ergo libera-
litas est maxima virtutum. **I**n contrarium vi-
detur esse auctoritas ambrosij: qui in primo de
officijs ait. **I**ustitia excellentior videtur libera-
litate: sed liberalitas gratior. Et **A**risto. in ter-
tio rhetorice inquit. **F**ortes et iusti maxime ho-
norantur: et post eos liberales. **D**icendum ita-
q; fm **T**ho. q. quilibet virtus tendit in aliq̃
bonum: vnde quanto aliqua virtus in melius
bonum tendit tanto melior est. **L**iberalitas au-
tem tendit in aliquod bonum dupliciter: vno
modo primo et per se: alio modo ex consequenti.
Primo quidem et per se tendit ad ordinandaz
proprie affectionem: circa pecuniarum et pos-
sessionum vsu. Et sic fm hoc prefertur libe-
ralitati temperantia que moderatur concupi-
scentias et delectationes pertinentes ad p̃pri-
um corpus. Et etiam liberalitati. preferunt iu-
stitia et fortitudo que ordinantur ad bonuz cō-
mune. **V**na in tempore pacis: altera in tempo-
re belli. Et omnibus preferuntur virtutes que
ordinantur ad bonum diuinum. **N**am bonuz
diuinum preeminet cuilibet bono humano: et
in bonis humanis bonum publicum preemi-
net bono priuato. **I**n quibus bonum corporis
preeminet bono exteriorum rerum. **A**lio mo-
do ordinatur liberalitas ad aliquod bonum ex
consequenti. Et fm hoc liberalitas ordinatur
in omnia bona predicta. **E**x hoc enim q. homo
non est amati⁹ pecunie: sequitur q. de facili
vtatur ea: et ad seipsum et ad vtilitatem aliorū
et ad honorem dei. Et fm hoc habet quandam
excellentiā ex hoc q. vtilis est ad multa: quia
tamen vnūquodq; magis iudicatur fm illud
quod primo et per se competit ei q̃ fm id qd
consequenter se habet. **I**deo dicendum est libe-
ralitatem non esse maximam virtutum. **A**d ar-
gumentum vero respondendum: q. liberales
maxime amantur: non quidem amicitia bone-
sti. s. vt meliores: sed amicitia vtilis: quia sunt
vtiliores in exterioribus bonis: que cōmuniter
homines cupiunt. Et propter eādē etiā causa;

dari redduntur. ¶ Secundum dubiū fuit utrum
ad liberalem maxime pertineat dare. Et q̄ sic
patet per Aristo. qui dicit in. iiii. ethico. q̄ libe-
ralis est superabundare in datione. Ratio ē q̄
pprium est liberalis uti pecunia: vsus autē pe-
cunie est in emissionē ipsius: nam acquisitio pe-
cunie magis assimilatur generatiori q̄ vsui. Emis-
sio autē alicuius rei quāto fit ad aliquid distā-
tius tanto a maiori virtute procedit. Sicut pa-
tet in his que p̄iciunt. Et ideo ex maiori vir-
tute procedit q̄ aliquis emittat pecuniam dan-
do cam alijs q̄ expendendo cam circa seipsū.
pprium est autē virtutis ut precipue tendat
in id quod perfectius est. Nam virtus est per-
fectio quedam: ut dicit in. vij. phisicorū. Et iō
liberalis maxime laudat ex datione. Quare iu-
risconsulti donationem liberalitatem vocant:
sicut patet. C. de donationibus. l. si donatio. l. si
avia. et l. si patri. ff. mandati. l. idemq̄. §. finali.
Et debet esse donatio ex liberalitate non in ne-
cessitate: quia in necessitatibus nemo liberalis
existit: et donari videtur q̄ nullo iure cogente
conceditur: ut ff. de donationibus. l. donari. de-
bet etiam qui donat donare de suo non de ali-
eno. Unde Lato in oratione in catilinā: quam
Sallustius recitat ait. Jam p̄idez equidē nos
vera vocabula rerum amissimus: quia bona ali-
ena largiri liberalitas: malarum rerum auda-
cia fortitudo vocatur. Nec ad liberalitatē spe-
ctat donare meretricibus: et histronib⁹: ut C.
de donationibus. l. donationibus. et lxxvj. di.
c. qui venatoribus. cl. p̄z cl. fo. ¶ Tertium du-
bium fuit utrum liberalitas sit pars iustitię: et
q̄ sic videtur ex verbis ambrosij: qui in primo
de officijs ait. Iustitia ad societatem generis
humani refertur. Societatis enim ratio diui-
ditur in partes duas iustitiā et beneficentiam
quam quidā benignitatem aut liberalitatē vo-
cant. Et si objiceretur: quia iustitia respicit de-
bitum: liberalitas autē non. Respondet tho. q̄ libe-
ralitas et si nō attendat debitum legale: qd̄ at-
tendit iustitia: attendit tū quoddā debitū mo-
rale: quod attenditur ex quadā ipsius decentia
nō ex hoc q̄ sit alteri obligatus: vnde minimū
habet de ratione debiri. Nam dator nō obsta-
ribus omnibus quadāz vbanitate donare de-
bet quasi ex debito. vñ in. c. i. de donat. dicit te-
rtius. hāc sibi qdam mō nobilitas legē imposu-
it: ut debere se qd̄ spōte tribuit existimet. Ad
hec instaret aliquis: puenienter dare p̄tinet ad
bñficiā et misericordiā: q̄ p̄tinet ad charita-

tem: ergo liberalitas magis est pars charitatis
q̄ iustitię. Ad hoc dicit tho. q̄ datio beneficii
p̄cedit ex eo q̄ homo est aliquantū affectus
circa pecunias dū eas nō p̄cupiscit neq̄ amat
sed delectabiliter exponit: vnde nō solum amicis s̄
etiā ignotis dat qñ oportet: s̄ ergo liberalitas
a iustitia differat: per hoc q̄ iustitia alteri qd̄ ē
eius: liberalitas autem exhibet quod ē suū: ha-
bet tñ quandā cū iustitia puenientiam. q̄ p̄n-
cipaliter est ad alterū: sicut et iustitia s̄ fm aliā
rationē. Ex p̄dictis dicere possumus: q̄ qui li-
beralis est voluntariā paupertatē non bonet:
ex qua vere diuitie et animi libertas sequunt.
Unde Valerius libro quarto ait. Locupletem
fabricium faciebat nō multa possidere sed pau-
ca desiderare. Liberalitas etiam ad charitatem
ad misericordiā ad beneficentiam: et ad magni-
fica queq̄ inclinatur atq̄ disponit. Sicut clari⁹
in sequenti mysterio apparebit: in quo liberali-
tas beati gregoriū plenius explicabitur.

¶ Qualiter beatus gregorius propter liberali-
tatem exposuit pecunias ad construenda mo-
nasteria et subuenit pauperibus et egenis: atq̄
peregrinos et pauperes benigne cibauit.

Capitulum. ij.

Secundum mysterium contemplandū
de liberalitate beati gregoriū dī p̄ter-
minationis: in quo videre debemus in quo de
terminare consistit liberalitas beati gregoriū.
Et quāuis possit ostendi q̄ multa sint que li-
beralitatem gregoriū illustrant: illa tamen p̄ci-
pua sunt tria.

Primum est magnifica dispensatio.

Secundum pia largitio.

Tertium benigna cibatio.

¶ Primum qd̄ illustrat liberalitatem beati gre-
goriū dicitur magnifica dispensatio. Ab ipsa q̄
pe liberalitate pronenit magnificentia que est
specialis virtus: ut docet Aristo. Et Tho. fa-
se. q. cxxiiij. Et ut Cicero ait in sua rhetorica:
Est magnificentia magnarum rerum et excel-
sarum cum animi ampla quadam et splendida
ppositione cogitatio atq̄ administratio. Co-
gitatio autem refertur ad interiorē intentio-
nem: Administratio vero ad exteriorē execu-
tionem. p̄pterea inquit Aristo. in. iiii. ethicoꝝ
q̄ non omnis liberalis est magnificus. s. quan-
tum ad actum: quia desinit sibi ea quibus uti
necesse est ad actum magnificum: tamē omnis
liberalis h̄z habitū magnificentie vel actū vel
in p̄pina dispositione. Et ut ait tho. Adate

ric magnificentie possunt dici et ipsi sumptus quibus utitur magnificus ad opus magnum. Et ipsa pecunia qua utitur ad sumptus magnos faciendos et amor pecunie quem moderat magnificus ne sumptus magni impediant. Hec magnificentia in beato gregorio effulsit. Qui stirpe senatoria genitus et pater cordiano et matre silvia cum summum philosophie apicem in ipsa sui adolescentia attingisset ac rerum et diuitiarum copia plurimum abundaret cogitauit omnia desistere et in religionem se transferre: et patre orbatum sex monasteria in sicilia construxit: et septimum intra menia urbis in honorem sancti andree in propria domo fabricauit: in quo relictis sericis auro gemisque radiantibus vili monastico habitu tegebatur: ubi ad tantam perfectionem in breui deuenit ut in ipso sue puritatis initio posset iam in perfectorum numero computari. **S**ecundum quod illustrat liberalitatem beati gregorii de pia largitione. Nam huius largiri elemosinas sit actus charitatis: ut inquit theophylactus. xxxij. tamen pertinet ad liberalitatem in quantum liberalitas aufert impedimentum huius actus quod esse posset ex superfluo amore diuitiarum propter quem aliquis efficii nimis retenti uis carum. Ideo aristoteles dicit. iij. ethicorum. dare aliquid propter bonum est actus liberalitatis. igitur beatus gregorius in quolibet suo statu ad largiendum elemosinas piissimus erat. Quadam autem vice dum in quodam suo monasterio: ubi abbas erat scriptitaret angelus domini in specie naufragi affuit sibi: et misereri lacrymabili postulauit. Qui cum gregorius sex argenteos dari precepisset: eadem die iterum redijt secum multa perdidisse pauca recepisse perhibuit: qui cum ab eo totidem argenteos recepisset. Iterum tertia die reuersus misereri sibi importunis uocibus et clamoribus postulabat. Sed cum gregorius a procuratore sui monasterij didicisset nihil dari posse preter scutellam argenteam quam mater sua cum leguminibus mittere solebat illam statim dari precepit: quam ille libenter accipiens letus abscessit. Hic uero angelus dei fuit: ut in sequentibus declarabit. Dum uero pontificalem honorem fuit assecutus: non solum presentibus sed etiam longe positis et in monte sinay monachis necessaria ministrabat. Nomina in super indigentium scripta habebat et eis liberaliter subueniebat. Ad monasterium hierosolymis instituit: et dei famulis in illo degentibus necessaria mittere procurabat. Tribus quoque

millibus ancillis dei per quotidianis stipendijs octoginta libras auri annualiter offerebat. **T**ertium quod illustrat liberalitatem beati gregorii de benigna cibatio. Quotidie namque in sua mensa peregrinos quoslibet iurabat. Inter quos die quadam uenit accessit in cuius manibus dum ipse ex humilitate aquam fundere uellet reuersus uicem accepit. Sed repente cum in eius manibus aquam effundere uelut iterum: mor cuanuit. Quod hoc factum secum ipse miratur: eadem nocte dominus per uisionem dixit: ceteri diebus me in membris meis: hesterno autem die me in membris ipsis suscepisti. Alio autem tempore precepit cancellario ut duodecim peregrinos ad praedium inuiteret: qui peregrinus iussa compleretur: dum autem finem uideret: cum beret intruens papa tredecim numerauit et accessit cancellario: cur per uisionem suam tredecim inuitare presumpserat requisit: quos cancellarius numerans tamen duodecim inueniens ait. Et ecce mihi sunt nisi duodecim: et adducit gregorius: uix prius discubere uultu crebro mutare et nunc adulescente: nunc uero sibi uetulum ueneranda quidam canicie simulare. Finito autem conuiuio illi in cubiculum induxit uehementer adiurans: ut ei se nomenque suum sibi prodere uellet. Qui respondens ait. et quod est in interrogas de nomine meo quod est mirabile. Peruenit scito quod ego sum ille naufragus cui scutellam argenteam tribuisti: quam tibi miserat cum leguminibus mater tua. Et huius tibi per certo sit cognitum: quod ab illa die quam mihi sic fecisti predestinauit te dominus fieri ecclesie sue presule et petri apostoli successorem. Qui gregorius. Et tu quomodo hoc nosti. At ille quoniam angelus sum: et me tibi dominus nunc remisit: ut te semper debeam protegere: et omne quod petieris per me apud ipsos ualeas impetrare: statimque ab eo disparuit.

Quod deus multipliciter magnificauit beatum gregorium propter liberalitatem. **C**apitulum. iij. **T**ertium mysterium contemplandum de liberalitate beati gregorii de retributione. Voluit quidem deus retribuere sancto Gregorio abundantem mercedem: quia non uult de liberalitate a nobis superari. Idcirco eum magnificauit precipue in tribus. Primo in assumptione. Secundo in exauditione. Tercio in commendatione.

Primo magnificauit deus beatum gregorium in assumptione. Nam cum electus fuisset ab omni plebe pontifex maximus mortuo Pelagio papa fugere uoluit. Et cum non posset propterea quia die noctumque propter cum portas urbis

romani custodiebant: mutato habitu a quibusdam negotiatoribus obtinuit: ut in quodam dolio super quadrigas de urbe educeretur. qui mox silvas expetijt et cauernarum latibula requisiuit: ibique tribus diebus latuit. Verumtamen dum die sollicito quereret: columna lucis pfulgida a celo dependens super locum in quo latitabat apparuit. In qua columna angelos ascendentes et descendentes quidam reclusus asperit. Adorans ab universo populo capitur trahitur et summus pontifex consecratur. ¶ Secundo magnificauit deus beatum gregorium in exauditione. Nam exaudivit illum pro traxano deprecantes sicut scriptum in quadragesimali nostro in tractatu de iustitia dei. Exaudite insuper fuerunt proceres illius: dum pestis urbem crudelissime deuastaret. Ordinauit enim tunc quodam paschali tempore processiones cum letanijs per ciuitatis circuitum fieri. Dum vero deportaret imaginem beate virginis quam beatus lucas depinxerat. Ecce tota aeris infectio et turbulentia imaginem cedebat ac si ipsa imaginem fugeret: et ei presentiam ferre non posset. Sicque post imaginem mira serenitas et aeris puritas remanebat. tunc in aere iuxta imaginem audire sunt voces angelorum canentium. Regina celi letare alleluia: quia quem meruisti portare alleluia. Resurrexit sicut dixit alleluia. Statimque beatus gregorius quod sequitur adiunxit. Ora pro nobis deum alleluia. Tunc gregorius vidit super castrum crescentium angelum domini qui gladium cruentatum detergens in vaginam reuocabat. Intellexitque gregorius quod per istam illa cessasset. Et deinde castrum illud castrum sancti angeli est vocatum. Amplius quam grate fuerunt deo orationes eius ostendit angelus qui sibi in missa clara voce respondit. Cum. n. in die pasce apud sanctam mariam maiorem missam celebraret: et pater domini pronuntiaret. Angelus domini alta voce respondit. Et cum spiritu tuo. Unde papa apud illam ecclesiam in die pasce stationem facit: nec sibi cum dicit pater domini in huius miraculi testimonium respondetur. ¶ Tertio magnificauit deus beatum gregorium in commendatione. Tempore namque eius fuit quidam heremita vir: magne virtutis qui omnia reliquerat propter deum: et nihil preter unam gattam possidebat. Qui blandiens crebro: quasi cohabitatricem in suis gremijs refovebat. Oravit ergo ad dominum ut sibi ostendere videretur: cum quo future remunerationis mansionem sperare deberet: qui illius amore nihil ex seculi diuitijs

possideret. Quadam ergo nocte sibi reuelatur ut cum gregorio romano pontifice mansionem sibi sperare deberet. At ille fortiter ingemiscens pater sibi voluntariam paupertatem persequi putabat: si cum eo remunerationem reciperet: quod tantis mundanis diuitijs abundaret. Cum ergo gregorii diuitias sue paupertati die noctumque suspirando conferret. Alia nocte audiuit deum sibi dicentem: cum diuitem non possessio diuitiarum faciat: sed cupiditas. Quare audeas paupertatem tuam gregorii diuitijs comparare: qui magis illam gattam quam habes quotidie palpando diligere comprobabis quam ille tantas diuitias quas non amando sed contemnendo: cunctisque liberaliter largiendo dispergit. Itaque solitarius deo gratias retulit: et qui meritum suum diminutum putabat: si gregorio compararetur: orare cepit ut cum eo mansionem quandoque accipere mereretur. propter liberalitatem itaque suam aliasque virtutes tandem ad celestia regna deus illum perduxit. Cum enim sedisset annis tredecim mensibus sex et diebus decem: plenus operibus bonis migravit a corpore: accepitque coronam eterne vite: ad quam nos perducatur iesus benedictus filius dei. Amen.

¶ Sermo sexagesimus quartus de misericordia sancti martini confessoris.

Qui miseretur pauperi beatus erit. Scribuntur hec verba originaliter. Idrouerbi. xiiij. c. Ad laudem sancti martini confessoris assumpta. In collegio confessorum in maxima veneratione habetur a cunctis christicolis beatus martinus: nam et ecclesia festum eius statuit quantum ad operum cessationem sollemnem seruandum: et officium illud cum igitur sono eius nois celebrat: quod in plerisque ecclesijs usque ad diem octauum pertrahitur: propterea dignum et rationabile est in sollemnitate illius laudibus eum persequi: quibus possumus. In quo et si multe virtutes erimur de persequitur: nihilominus misericordia valde sydul radiatissimum fulsit: ideoque in huius finem sub titulo de misericordia criminis verba facturi. Ob quam de ipso gloriosissimo sancto dicunt verba in themate posita. In quibus tria mysteria proponimus commendanda.

Primum dicit acceptationis.

Secundum exaltationis.

Tertium glorificationis.

De commendatione misericordie: et de his quod inducunt nos ad illam: atque de misericordia sancti martini.

¶ Capitulum. j.

Primū mysteriū contemplandū de misericordia bti martini dī acceptiois: ppter illam etenim fuit acceptus deo. S; vt melius partē istā ptransamus tria sūt p̄siderāda

Primū dicit cōmendatio.

Secundum inductio.

Tertium dilatatio.

CPrimū qd̄ occurrit p̄siderandum de misericordia dī cōmendatio: quantū. s. misericordia in scriptura cōmendat. Sed prius quid sit declaremus. Et ad hoc dicit sanctus tho. 2a 2e. q. xxxij. sequendo damascenū in sc̄do li. 2. aug. li. xiiij. de ci. dei. Ad misericordia ē cōpassio miserie alterius. i. passio aliene miserie i nro corde. Et est pprie ad alterū nō ad seipsum: nisi fm quādam similitudinē. nā ad se ipsū nō est pprie misericordia: sed dolor. puta cū patimur aliqd̄ crudele in nobis. Ita etiā si sint aliquē persone nobis cōiuncte: vt sint quasi aliqd̄ nostri puta filij vel parentes in cor̄ malis nō misereamur: s; dolemus sicut in vulneribus proprijs. Et s; h̄ phus dicit qnto ethicoz. Quod est expulsū miserationis. Ad misericordia itaq; put dicit trinitia de alienis malis sepissime i scriptur̄ laudatur: vñ zacharias. xij. c. ait. Nec dicit dñs exercitū. Iudiciū vcz iudicate: misericordiaz et miserationes facite vnusq; cū primo suo. Et sapiēs p̄rouerbioz. xij. c. Facere misericordiaz et iudiciū magis placet dño q̄ victimē. Et Ecclesiastici. iij. c. Esto pupillis misericors vt pater et p̄ viro matri illoz: et cris velut fili⁹ altissimi obediens: et miserebit tui. Et Osee. vj. c. Ad misericordia volo et non sacrificiū. Et sapiens p̄rouer. xiiij. c. Honorat deū q̄ misereat pauperis. Et dauid in psal. centesimo. xj. Iocundus homo q̄ misereat et cōmodat. Et paul⁹ ad Ephe. sios. iij. c. Estote inuicē benigni misericordes. Et Petrus prima sua Lanōica. c. iij. Dñs vna nimes i oratione estote cōpatiētes fraternitatē amatores misericordes modesti hūiles. Et ambro. lxxxvj. di. ca. In singulis misericordia plenitudo virtutū ē. Et Hiero. lxxxvj. di. ca. Qui clementiā nō h̄: nec indutus viscera misericordie: etiā si multū spūalis sit nō adimplet lege christi. Et Aug. in. xiiij. de ci. dei. inquit. Rōge melius et humani⁹ et pioz sensib⁹ accommodati⁹. Cicero in cesar̄ laude locutus ē vbi ait. Nulla de virtutibus tuis nec admirabilior nec gratior misericordia. Et saluator noster Luce. vj. c. Estote misericordes sicut et pater vester celestis misericors est. Et Adattbei. v. c. Beati miseri-

cordes: quoniā ipsi misericordiaz consequentur. **C**Secundum qd̄ occurrit p̄siderādū circa misericordia dī inductio. Sunt quippe multa q̄ nos inducūt vt misericordes simus. Et p̄mū est p̄ncipij nostri vnitas. Sum⁹. n. oēs ex vno patre et vna matre. Vñ aug. lib. de disciplina xp̄iana ait. Si putamus nō eē p̄imos: nisi q̄ de eisdē parentibus nascunt: Adam et euam intendamus: et oēs fratres sumus. Est adhuc in nobis fraternitas spiritualis inquātū sum⁹ ex vno patre deo et vna matre ecclesia. Sedm qd̄ nos inducit ad misericordia est nature p̄formitas. Dñs quippe hoies eiusdē speciei sunt atq; nature. Propterea dicebat Ihu. lviij. Num videris nudū operi cū: et carnē tuā ne despicias. Tertiū est dei exēplaritas. Eius. n. est propriū miseri: vt p̄ in omni scriptura vtriusq; testamēti: sicut in q̄dragesimali nostro scripsi i sermone de misericordia dei. **C**Tertium considerādū de misericordia dī dilatatio. Ad ipsā nanq; dilatauit cor suū bt̄s martinus: q̄ compassus ē triplici p̄mox necessitati.

Primo tpali.

Secundo corporali.

Tertio spiritali.

CPrimo cōpassus est bt̄s martinus ex misericordia necessitati p̄mox temporalis: diu. n. esset adhuc cathecuminus in adolescenti erate. Quodā hiemali tpe p̄ portā ambianensium transiens: pauperē quēdā nudū obuiū habuit: qui cum a nullo eleemosynā accepisset. Adartinus hunc sibi suatum itelligens. arrepto ense: q̄ militie deseruiebat clamidē suam diuidit: et partem tribuens pauperi: tñ reliqua rursus q̄ supererat induit. Sequēti igit nocte xp̄s claudis sue que pauperē tēxerat parte vestitum vidit: ipsūq; ad circūastātes angelos sic loquētem audiuit. Adartinus adhuc cathecuminus hac me veste cōtexit. Vñ vir sanctus. nō i gloria est elatus: sed dei bonitatem cognoscēs: cū esset annoz. xvij. baptizari se fecit. Atq; ad instantiā et importunitatem tribuni sui p̄ biēniū militauit. Deinde relicta militia ad sanctū Flarium pictauiensem ep̄m prexit: a quo fuit acolitus ordinatus. Legit adhuc in dyalogo seueri et galli discipuloz beati martini. q̄ martinū in quadā festiuitate ad ecclesiā tendentē dū ep̄us erat: pauper quidam nudus secutus est. Adartinus autem precepit archidiacono: vt egentē vestiret. Sed cum hoc ille facere distulisset: ingressus martinus secretarium tunicam suam

illi tribuit et continuo abscedere iussit. **E**rgo archidiaconus moneret ut ad solētia pagēda pcederet ille de se loquēs rēdit: se ire nō posse donec paup vestē accipiat. Archidiacon⁹ No nō intelligens. qz cū extrinsec⁹ cappa tect⁹ eēt: ipm nudū interius non videbat: paupere non adesse rēdit. At ille. Adibi ingt vestis deferat et pauper nō deerit vestiendus. Compulsus ille ad for⁹ vadit: et quinqz argēteis tunicā vilē et curtā rapiēs atē pedes martini irat⁹ piecit. Quā ille secreto iduit cuius manice vsqz ad cubitū et longitudo vsqz ad genu ptebatur. et sic missam celebraturus pcessit. dū aut missam celebraret globus igneus sup caput eius apparuit: et a multis ibidē visus erat. **S**ecūdo compassus est beatus martin⁹ ex abundanti sua misericordia proximorū necessitati corporali. Mā inter cetera de ipso narrať. qz parisi⁹ leprosu quendā horribilem satis obuiū habuit: quem osculat⁹ est atqz bñdixit qui statim mūdāt⁹ ē. **T**ertio cōpassus est martin⁹ necessitati pproximorū spūali. Mā peccatores ad pñiam hortabatur: quos ad pñiaz pccatos cōpassionis sinu recipiebat. **E**rgo aut diabol⁹ ipz rēphenderet. **E**rgo semel lapsos ad pñiam recipiet. Rēdit. Si tu ipse o miserabilis ab hominū infestatōe desisteres et te factorū tuorū peniteret: ego pñsus i domino tibi eius misericordiam pollicerer.

Qualiter deus exaltavit beatū martinum quē voluit in maria veneratōe ab hoib⁹ haberi: atqz timeri a demonibus et clarere miraculis.

Capitulū secundū.

Secundum mysterium pteplandum de misericordia beati martini: dē exaltatōnis ppi miam quippe ceterasqz virtutes ci⁹ fuit a deo exaltatus maxime in tribus.

Primo in hostium opinione.

Secundo i demonum fugatione.

Tertio i miraculorū operatione.

Primo exaltat⁹ fuit a deo i hoīz opinōe. deo quidē faciente homines illi⁹ tēporis martinū venerari conabant⁹: de quo erat opinio cōmunis et fama ex euidencia facti: qz sanct⁹ erat et a mundo totaliter separatus. **E**rgo aut plebs Turonica episcopo carceret: ipsū plurimū renitentē sibi ordinari petijt. Quidā aut ex epīs qz pccerant eo qz deformis eēt habitu et vultu despectus resistebāt: inter quos precipuus fuit quidā noīe defensor. Sed quidā accepto psalterio primū qui sibi occurrit psalmū legit ubi hic Xpus erat. Ex ore infātū et lactentiū deus

pfecisti laudes. ppter inimicos tuos ut destruas inimicū et defensorē. Et sic iste defensor fuit ab oib⁹ pñtatus. **O**rdinat⁹ itaqz epus cuz poplū tumultū nō ferret duob⁹ vero milib⁹ extra urbem monasteriū cōstituit. vbi cum .lxxx. discipulis in mltā abstinentia vixit. Mā ibi vinū nemo nouerat nisi quem infirmitas coegisset. **M**ollior habitus ibi pro crimie erat. plurime ciuitates de his epōs cligebāt. Quodam tēpe martin⁹ valētinian⁹ impatorē pro quadā necessitate adiit. Sed ille sciens eum velle petere qd ille nolebat dare. fores palati⁹ sibi claudi fecit. At martin⁹ semel et iterū repulsā passus cilitio obuolūt⁹ et cinere pspersus p vnaz hebdomadā cibi et potus abstinentia maceratur. Tunc monēte angelo ad palatiū venit et nullo sibi prohibente ad impatorē vsqz puenit. quē cum venientē videret: irat⁹: qz fuisset admissus ei assurgere noluit donec cellā regiā ignis operiret: et ipsum impatorez a pte posteriori ignis succenderet. Tunc sancto irat⁹ assurgens virtutem diuinā se sensisse cōfessus est. multūqz ipm cōplectens sibi oīa anteqz rogaret pcessit: mltaqz munera obtulit. s. martin⁹ nō accepit. **S**ecūdo exaltavit de⁹ beatū martinū in demonum fugatiōe. Sepe nāqz demones ab obsessis corporib⁹ effugauit. In dyalogo at **S**euēri et galli legitur qz quedam vacca a demonio agitata cū vbiqz scuiret et multos confoderet: et versus martinū et socios in itinere furibunda concurreret: ille manu eleuata ipsam sistere iubet: qua immobili permanēte: vidit demonē dorso illius insidentē: quē increpans: discede inquit funeste de pecude et innoxium animal agitare desiste. Quo protinus discedente vacca ad pedes illius prosternitur et ad eius imperium cum omni mansuetudine ad gregē est reuersa. **T**ertio exaltavit deus beatū martinum in miraculorū operatione. Mā deus mltā miracula operatus est meritis et fide illius. Mā vice quadā vencentā herbam inter alias herbas inaduertenter in cibū sūpsit et vicinam mortē sentiens periculum et dolorem virtute orationis fugauit. **E**rgo quidam iuuenis defunctus fuisset: et mater eius pro resurrectione filij beatū martinum cū lachrymis exoraret ille i medio cāpi vbi erat innumcrabilis mltitudo gentiliū genua fixit: et cunctis videntib⁹ puer surrexit. Quapropter omnes illi gentiles ad fidem conuersi sunt. **E**rgo beatus martin⁹ quoddam templum antiquissimum diruisset:

et arborem pini diabolo dedicatam vellet exci-
dere obfistentibus rusticis et gentilibus unus
eorum dixit. Si de deo tua fiducia habes nos
hanc arborem succidemus: et tu illam suscipe: et
si tecum deus tuus est ut dicis euades. Quo
annuente succise arbori et iam versus cum ca-
denti signum crucis opposuit: et in altam par-
tem rediens rusticos qui in tuto loco erant se-
re oppressit. Quo viso miraculo ad fidem con-
uerſi sunt.

¶ Deus assumpsit ad gloriam suam beatus
martinum: qui prenunciavit diem obitus sui: et
cum ingenti deuotione ex hac vita discessit: cu-
ius transitus fuit diuinitus reuelatus.

Tertium mysterium contemplandum de
liberalitate sancti martini dicitur glori-
ficatio. Adeptus quippe est gloriam celestis re-
gni in qua perpetuo commorabitur in gaudio
et exultatione eritque felix inter sanctos et ange-
los et ipse sanctus. Sanctitas vero eius in extre-
mo vite maxime innotuit propter tria.
Primo propter prenunciationem.
Secundo propter deuotionem.
Tertio propter reuelationem.
¶ Primo innotuit sanctitas beati martini pro-
pter prenunciationem. Nam obitum suum lo-
ge ante presciuit que et fratribus prenunciavit.
Interca condacensem dyocesis causa sedande
discordie visitauit. In qua diutius commora-
tus viribus corporis cepit destitui et discipulis
indicare se resolu. Tunc omnes flentes inquit
Cur nos pater deseris: aut cui nos desolatos
reliquis. Inuadent enim gregem tuum lupi ra-
paces. Et ille quoque motus flentibus coram flens
sic orauit. Domine si adhuc populo tuo sum ne
cessarius: non recuso laborem: fiat voluntas tua
Dubitauit enim pene quid vellet. quia nec hos
deserere nec a christo volebat diuini separari.
Secundo innotuit sanctitas beati martini pro-
pter deuotionem. Cum enim aliquodiu molestia
febrii teneret et a discipulis rogaret ut in lectu-
lo suo ubi iacere et ciliatio decubebat stramen-
tum aliquod poneretur. Non decet inquit filij
christiani nisi in cinere et ciliatio mori. Oculis
igitur ac manibus in celum semper intentus
inuictum ab oratione spiritum non relaxabat.
Et cum supinus semper iaceret et a presbyteris
rogaretur ut corpusculum mutatione lateris
releuaret. Sinite me fratres inquit sinite poti-

us celum respicere quam terram: ut spiritus ad do-
minum dirigatur. Et hoc dicens vidit diabo-
lum assistere. Quid inquit hic astas cruenta be-
stia: Nihil in me functus reperies: abrahe me-
sinus recipiet. Et in hac voce anno domini. cccc.
xxxvj. vite vero eius. lxxvj. spiritum deo red-
didit. Vultus autem eius tanquam angeli respice-
dit: ac chorus angelorum ibidem concinens
a multis auditus fuit. Ad eius autem transitum:
pictaui sicut turonici conuenerunt. Ibiq; ma-
gna altercatio orta est. Dicebant enim pictaui:
nos est monachus. nos requirimus commu-
datum. Quibus illi a nobis est ablatum. nobis
autem a deo datum. Nocte ergo media picta-
ui omnes penitus sopiuntur. et sic a turonicis p-
fenestram cinctum nauigio ad urbem turonicam cum gau-
dio deportat. ¶ Tertio innotuit sanctitas beati mar-
tini in transitu eius per reuelationem. Multa quip-
pe fuerunt de ipso reuelata. Beatus namque se-
uerus episcopus coloniensis: cum die domini
ea loca sancta: post matutinas more solito circui-
ret: illa hora qua vir sanctus obiit: angelos in
celo cantantes audiuit: vocatusque archidiaconem
interrogauit si aliquid audiret: et cum ille audire
nihil diceret: et episcopus cum diligenter ascultare
moneret: cepit collum sursum extendere: aures
erigere: et super summis articulis baculo suste-
tante stare. Sed dum episcopus per eum orasset: quidam
in celo voces audire se dixit. Cum episcopus domi-
nus meus martinus est: qui migravit e mun-
do: et nunc angeli cum in celum deferunt: demo-
nes autem affuerunt qui cum tenere voluerunt
sed nihil suum in eo repientes confusi recesserunt.
Archidiaconus ergo die et horam notauit
et tunc martinum migrasse cognouit. Scuerus
etiam monachus qui vitam eius scripsit cum
post matutinas leuiter obdormisset: sicut ipse
in quadam epistola testatur. Sanctus marti-
nus albis indutus: vultu igneo: stillantibus ocu-
lis: cruce purpureo: tenens librum in manu de-
extra: quem de vita eius idem seuerus scripserat
eodem apparuit. Cumque post benedictionem in
celum conscendere ipsum videret: et cum eo a-
scendere cuperet: euigilauit. post hec autem nu-
ciji venientibus eadem nocte sanctum martinum
migrasse cognouit. Eo quoque die San-
ctus ambrosius mediolanensis episcopus mis-
sam celebrans super altare inter propheti-
am et epistolam obdormiuit: et cum nullus eum
excitare presumeret: et subdiaconus nisi ipso

inuente auderet eplam legere: trasacto longo spatio excitauerit cu dicentes. Ia hora pcrij: et popul⁹ valde lassus expectat: inbeat dñs no: ster vt clericus eplam legat. Ad quos ille. Mo lite turbari: frater. n. meus martinus ad dñm migravit. Et ego eius funeri obsequiū prebui. Sed vltimā orationē vobis excitatibus exple re nō valui. At illi diē et horā notātes: inuenerūt tūc factū martinū migrasse ex hac vita: pp hec oia beatus Ambro. in pfatione ait. Beatus martinus pphani erroris tēpla destruxit: vixit la pietatis erexit: mortuos suscitauit: ab obfessis corporit⁹ demonia exclusit: ac varijs laboratēs lāguoribus salutis remedio subleuauit. Qui ita pfectus inuēctus est: vt xpm terisset in paupertate et veste quā egenus acceperat mundi dñm induisse. Q felix largitas qua diuinitas operit. Q clamidis gloriosa diuifio: que militē terit et regē. Q ineffimabile donū: qd vestire meruit deitātē: digne huic pfessionis tue dñe premia ptulisti: digne ei arriauorū subiacuit feritae: Digne amor martini psecutoris tormenta nō timuit. Quid erit p oblatiōe corporis integri recepturus: qui p quātitate vli⁹ exigue vestire deū meruit et videt. hec ille. Videt et modo martinus deū in gloria claritatis sue. videt vtiq; et affluit et dilatat cor suū. exultans letitia inenarrabili in beata vita: ad quam nos deducat Iesus filius dei cuius nomen sit benedictum in secula seculorū. Amen.

Sermo sexagesimus quintus de sancta Catharina virgine et martyre spōsa xpi pdilecta

Amanit eam rex
Scribunt hec vba originalr Beater. ij. c. Ex his q p xpo beata catharina vtuose peregit: fides nostra catholica magnopere roborat. Quis. n. in xpm non credit verū deū et hoīem de virgine natū: quē catharina tā pstantissime pdicauit: vt etiā dura queq; supplicia vsq; ad capitis truncationem nō timuerit subire. Adira sunt pfecto ea que de catharina legunt: atq; ab oibus fidelib⁹ nō sine deuotione recolēda. Propterea in hoc sermone illa conabimur explicare. Mā Rex regū dñs iesus xps amauit eā: atq; benignissime sibi desposauit: de qua locuturi tria mysteria pponimus cōtēplanda. In quibus tres excellentie sancte catharine continentur.
Primum dicit mūdicitie.
Secundū sapiētie.

Tertium patientie.

Qualr brā catharina mūda fuit ab ifidelitate: a luxuria: et a superbia.

Primū mysteriū cōtēplandū de brā catharina dī mūdicitie. Hec ē prima ei⁹ excellentia: ppter quā amauit eā xps. Seruauit equidē se mūdā a tribus vitijis: que deus maxime odit.

Primo ab infideli stultitia.

Secundo a carnali lasciuia.

Tertio a cordiali superbia.

Primo beata catharina seruauit se mūdā ab infideli stultitia: nā idolatriā spreuit: et credit in xpm iesum filiū dei. Vñ cū maxētins imperator prexisset alexandriā: cōnocassetq; oēs tā diuites q; pauperes vt idolis imolarent: et xpianos imolare nolentes puniret. Catharina cū cēt annoz. xvij. audies aialū diuersorū mugitus et cantantiū plausus: misso illic nuncio inquiri iussit celeriter quid hoc esset. Qd cū didicisset: assumptis aliqb⁹ de palatio: signo crucis se muniēs: illic accessit: ubiq; multos xpianos metu mortis ad sacrificia duci conspexit. Que vehementi dolore cordis sauciata ad iperatore se audacter ingessit et ait. Salutationez tibi pferre et ordinis dignitas: et rationis via monebat: si creatorē celoz agnosceres: et a dijs animū reuocares. Stansq; ante ianuā templi per varias cōclusiones silogismoz doctissime multa cū cesare disputauit. Deinde rediēs ad cōmune colloquiū dixit. Hec tibi tanq; sapienti pferre curā. Mūc autē quare incassū pgregasti hanc multitudinē ad colēdā stultitiā idolorū. Adiraris hoc tēplū manu artificū opatūz Adiraris ornāmēta preciosa que vclut puluis ante faciē venti erūt. Adirare potius celum et terram mare et omnia que in eis sunt. Adirare ornāmēta celoz: solē videlicet lunam et stellas. Adirare famulatūz eoz qualiter a mundi initio vsq; ad finem diē et nocte currunt ad occidentē: et redeunt ad orientem: nec unq; fatigant. Et cum hec aiaduertis interroga et discet quis sit eoz parrator. Qū autē ipsum eo donante intellexis: nec illi simile inuenire valebis: ipsū adora: ipsum glorifica. Ipse. n. deus deoz et dominus dominantium. Qūq; de incarnatione filij sapienter plura disputasset: stupefactus cesar nō valuit ad hec rīdere: Tandē ad se reuersus dixit ad eā. Sine o mulier: sine nos finire sacrificiū: et post hec tibi rīsa reddemus. Precepit ergo eā ad palatiū duci: et cum

oī diligentia custodiri. Ex quibus patet q̄ ser
uēs erat fides catharine: quātūq; infidelitatē
borebat. Sed vt ea que dicta sunt cuz aliqua
doctrinē speculatione auidius capiantur: tria
dubia sunt declaranda.

Prīmū vtrū infidelitas sit peccatum.
Scdm̄ vtrū infidelitas gētiliū sit gūior ceteris
Tertiū vtrū quelibet actio infidelis sit pctm̄.
Ad primū dubiū rīdet Tho. fa. se. q. x. q̄ infī
delitas est pctm̄. q̄ dīat virtuti fidei verun
tū pōt dupliciter accipi. Vno mō fm̄ purā ne
gationē. vt dicat quis infidelis ex eo q̄ nō hz
fidē. Alio mō pōt infidelitas intelligi fm̄ dī
etate ad fidem q̄. f. aliquis repugnat auditui
fidei vel ēt cōtempnit ipsā. Et in hoc proprie
p̄ficiť nō infidelitatis. Et fm̄ hoc infidelitas
est pctm̄. Si āt accipiat infidelitas fm̄ purā
negationē sicut in illis qui nībil audierunt de
fide nō hz rōnem pcti: sed magis pene: q̄ talis
ignorantia diuinorū ex pctō p̄imi parentis est
cōsecuta. Et qui sic sunt infideles dānant qui
dem ppter alia pctā: que sine fide remitti nō
pnt: nō ppter ipsā infidelitatē. Vñ xps dixit.
Si nō venissem et eis locutus nō fuisset pctm̄
nō haberent. Et fm̄ August. loquit de pctō q̄
iudei nō crediderūt in xpm̄. Est ergo infideli
tas scdo mō dicta grauissimū pctm̄: q̄ cuz oē
pctm̄ formaliter p̄stāt in auerfioe a deo tāto
aliqđ pctm̄ est grauius quāto p̄ ipsū magi hō
sepat a deo: ppter infidelitatē marie a deo hō elon
gat: q̄ nec verā dei cognitionē hz. p̄ falsā aut
cognitionē ipsius: nō appropinqt ei: sed magi
ab eo elongat. Scdm̄ dubiū fuit vtrū infideli
tas gentiliū siue paganorū sit grauior ceteris: et
ad hoc dicit Tho. q̄ i infidelitate duo pnt cō
siderari. quorū vnū est cōpatio ei⁹ ad fidē: et ex
hac pte grauius ē fides peccat: qui fidei dīat
quā suscepit q̄ ille qui eā nō suscepit. Et fz h
infidelitas hereticorū q̄ p̄fiteat fidē euāgelij
et ei dīant corūpentel ipsā: grauior est infide
litate iudeorū q̄ fidē euāgelij nūq; suscepērūt
et infidelitas iudeorū q̄ figurā euāgelij accepe
rūt in veteri lege: et tñ male interpretātes cor
rūpūnt: grauior est infidelitate gētiliū. Scdm̄
qđ pōt in infidelitate cōsiderari. est corruptio
eorū q̄ ad fidē p̄tinet. et fz h cū in plurib⁹ errēt
gentiles q̄ iudei: et iudei q̄ heretici: grauior ē
infidelitas gentiliū q̄ iudeorū: et iudeorū q̄ he
reticorū. Tertiū dubiū fuit vtrū q̄libet actio i
fidelis sit pctm̄. Et quidā dicūt q̄ sic. Mā glo.
sup̄ isto xbo ap̄li ad Romanos. xiiij. ca. Dē

qđ nō est ex fide: pctm̄ est. ait. Dī is infidelis vī
ta est pctm̄: sed ad vīdā infidelitū p̄tinet: oē qđ
agūt: ḡ oīs actio infidelis est pctm̄. Alij xbo p̄
rūū asserūt. q̄ vt habet Actūū. x. ca. Accepte fa
erūt deo clemosine concilij centurionis in in
fidelitate adhuc p̄fistētes. Dīc̄ ḡ Tho. q̄ pctm̄
mortale tollit grām gratū facientē: nō āt tota
liter corūpit bonū nature. vñ cū infidelitas sit
qđdā mortale pctm̄: infideles quidē grā carēt
remanet tñ in eis bonū nature. vñ manifestū
est: q̄ infideles nō pnt opari opa bona: q̄ sunt
ex grā. f. opa meritoria: tñ opa bona ad q̄ fusti
cūt nā: opari pnt. vñ nō oī q̄ in oī suo ope pec
cent. S̄z q̄cūq; aliqđ opus opant ex infideli
tate tñ peccant. Et sic intelligūt vba glo. su
pius allate. De cornelio insup̄ sciendū q̄ infī
delis nō erat: hēbat āt fidē implicitā: nō dum
manifestata veritate euāgelij. Ad ad eū fuit
missus petr⁹: vt plene de fide ipsū instrueret.
Pctō itaq; infidelitatis tpe b̄te catharine mū
dus erat infect⁹: quā ipsa refugit i fide xpi fir
missima p̄seuerans. Scdo b̄ta catharina ser
uauit se mūdā a carnali lasciniā. fuit qđ vir
go pmanēs in virginitate p̄petua: q̄ in ea fact
cōmendabilis fuit: maxime ppter tria.

Primo ppter formositatem.
Scdo ppter libertatem.
Tertio ppter importunitatem.
Primo fuit cōmēdabilis virginitas catherie
ppter formositatē. dī enī de ea q̄ erat incredi
bilis pulchritudinis: et oīm oculis admirabil
videbat. Est āt pulchritudo in iuuecula cā rui
ne. q̄ vt inqt Aureol⁹ theofast⁹. Pulchra cito
adamať. Et sapiēs. puer. vlti. ca. Fallax spēs et
vana est pulchritudo. et Eccehiel ca. xvi. Hīs
fiduciā in pulchritudine tua fornicata es. S̄z
pulchritudo catharine nō obfuit: q̄ aīum forti
tudie decorauit. vñ de ipa dīci pōt illud. puer.
vlti. ca. Fortitudo et decor indumētū ei⁹. Scdo
fuit cōmēdabilis virginitas catharine ppter liber
tatē. q̄ sui et suorū dīa remāserat. tñ subdidit
se totā deo vīuēs in filiali timore illius. vñ sibi
p̄ueniūt verba sapientis. puer. adhuc vlti. ca.
Mulier timens deū ipa laudabit. Tertio fuit
cōmēdabilis virginitas catharine ppter importuni
tatē. Mā virilit obstitit p̄suationib⁹ importun
pmissisq; ipatoris. Et tñ qđ illā vxorē h̄re
Lui dixit. o virgo generosa: iuuetuti tue psule
et p̄ reginā in palatio meo scda vocaberis: et
imaginē tui in medio ciuitatis faciā fabricari
atq; a cūctis adoraberis velut dea. Lui virgo

define talia dicere: que scelus sunt et cogitare.
Ego me xpo sponsa tradidi. Ille gloria mea:
ille amator meus: ille dulcedo et dilectio mea:
ab eius amore nec blandimenta nec tormeta
me poterunt renocare. Et cum iterum post dies ali
quos impator ei diceret. Non te quasi famulam
possidere cupimus: sed regina potens et electa
decore in regno meo triumphabis. Respondit. attē
de et tu obsecro et iudicii examen veridica san
ctione discerne: que magis eligere debeo. Aut
potentē eternū gloriosū et decoꝝ: vel infirmū
mortalē: ignobilē et deforme. ¶ Tercio brā ca
therina servavit se mundā a cordiali supbia.
fuerunt quippe in eo tria ex quibus pfueuerūt
hoies in superbiā erumpere.

Primum fuit nobilitas.

Secundū abundantia.

Tertium scientia.

Primum quod fuit in brā catherina fuit nobilitas
originis: nā fuit costi regis filia: et nihilomin⁹
impatori eā interroganti et dicenti. pgeniem
tuā requirimus. humiliter rēdit. Scriptū est
Nec te collaudes: nec te culpaueris ipse. hoc fa
ciūt stulti q̄s gloria verat inanis. confiteor tū
meā pgeniē nō timore tactatē sed humilita
tis amore. Ego enī sum catherina costi regis
quondā filia: q̄ quāvis in purpura nata: et libera
libus disciplinis mediocriter instructa. Nec
tū oīa cōtempni: et ad dñm iesū cōfugi. Scdm
quod fuit in brā catherina: fuit abundantia diui
tiarū et bonorū tpaliū. ex his puocant hoies ad
supbiam. vermis diuitiarū supbia est. Ipsa tū
virgo catherina tpalia oīa velut pulcre vili
pedit. Tercium quod fuit in brā catherina est scia.
Et de hac dicem⁹ in sequenti mysterio. p ipā tū
nō intumuit: sed ea ad diuinū vtebat honorē.
¶ De sapia scē catherine: cui nō potuerūt re
sistere etiā rhetores et phi q̄s ad fidē cōuertit.

Secundū mysteriū premeditandū de beata
catherina dī sapie. et hec est scda illius ex
cellentia: ad quā plene intelligendā sciendūz
q̄ triplex est scientia.

Prima increata.

Secda condempnata.

Tercia cōmendata.

¶ Prima sapia increata ē ipsi⁹ dei. de q̄ paul⁹
ad Roma. xj. ca. ait. O altitudo diuitiarū sapie
et scie dei. Ista at sapia nihil aliud ē q̄ ipse de⁹
q̄ tū solet attribui filio: p appropriationem: sic
p̄i potētia: et spūi scō clemētia. vñ Eccl̄iasti.

xxiij. ca. dī. Ego sapia prodij ex ore altissimi
primogenita an oēm creaturā. Et. i. ca. fons
sapie verbū dñi in excelsis. ¶ Scda sapia ē cō
dēpnata. vt enī colligit ex dictis. Tho. 2a. 2a. q.
xl. v. Sic bonū dī dupl̄r. aliqñ vere illud. s. qd
est simpl̄r bonū. aliqñ silitudinariē: vel abusi
ue. sic cū dī. ille est bon⁹ vel optimus latro: ita
sapia aliqñ dī vere aliqñ silitudinariē. Luz g
q̄s sapiēs est ad male agendū: sapia in eo est p
silitudinē dicta. De q̄ Jere. iij. ca. scribit. Sa
pientes sūt vt faciāt mala: bñ at facere nescie
rūt. Et Jaco. iij. ca. Nolite gloriari et mēdaces
esse aduersus veritatē. Nō ē ista sapia de sur
sū descendē: sed terrena: aīalī: diabólica. Et
declarat ista diuisio a scō Tho. vbi. s. sic. Qui
cūq̄ auctit a fine debite: necesse est q̄ aliqñ
finē indebitū sibi prestinat: q̄ oē agens agit
pp finē. Vñ si prestinat sibi finē in bonis ex
terioribus terrenis vocat sapia terrena. Si in
bonis corporalibus: vocat sapia aīalī. Si at in
aliq̄ excellentia aī: vocat sapia diabólica. Sic
fuit sapia tyrānoꝝ et phoꝝ. De hac ita loquit
Grego. in moralib⁹. ¶ Quī mūdi sapia est cor
machinationib⁹ tegere: sensū verbis velare: q̄
falsa sūt vera oñdere: q̄ vera sūt falsa demon
strare. hāc q̄ sciūt: ceteros supbiendo despici
unt. Sed de ipsa phis supbiētib⁹: qui sapi
entes vocari voluerūt: donec pictagoras: phni
i. amatorē sapie se noiauit. vt Jhdo. viij. etbi.
meminit. Et Aug⁹ li. xvij. de ci. dei. ita ingt.
Aplus ad Roma. i. ca. Lū deū cognouissēt. s.
rōne nālī nō sic deū glorificauerūt: q̄ nō cogi
tauerūt. s. q̄ improporionabilit̄ excedit cogni
tionē nrām: et p cōsequēs sup oīa est gloriificā
dus: neq̄ grās egerūt. s. de cognitōe nālī sibi
a deo data. Sed euauerūt in cogitationibus
suis. s. supbiendo de ipsa nālī cognitōe dei: et
obscuratū est insipiens cor: coz. s. iusto iudicio
dei: et dicentes se esse sapientes: stulti facti sūt
¶ Tercia ē sapia cōmendata. et hec aliqñ ponit
virtus intellectualis ab Aristo. in. vi. etbi. que
nil aliud est fm Augusti. in. xij. de trinita. q̄
cognitio diuinorū: q̄ tū vt ingt Tho. rōne nālī
acgrit vel habet. Aliqñ a sc̄is accipit pro grā
gratis data. Iuxta illud apli. Alij datur p spi
ritū sermo sapie. s. cognitio diuinorū p lumen
infusū: qd qdē posset esse et in petōib⁹. Quia
dona grē gratis date s; Alexandrū in suo. iij.
¶ Nūc esse qñq̄ a spū scō: sed nō cum spū scō
Aliqñ ista sapia cōmendata ponit vnū d̄ septē
donis spūs sc̄i: q̄ p̄sistit in cognitōe diuinorū

65
 illorumq; saporoso gustu: et esse non potest sine charitate et gratia facere. Iuxta illud Sapientia. In malivolam animam non intrabit sapientia: nec habitabit in corpore subdito petris. Sapientia igitur fuit in beata catherina: quod non solum in humanis: sed et in divinis illuminatissima fuit: atque ea quae dei sunt: et fidei suae sanctae cognovit et degustavit. Cum hac sapientia superavit maritum: pervertit per hos et reginam atque porphirium: cum ducentis militibus ad christum attrahit. Adarentio quippe dixit. Dii quos colis nec te nec alios iuvare possunt. Cui rex. si ita est ut asseris: quid totum mundum errat et tu sola verum dicis: cum tamen omnes verbum in ore duorum vel trium testium perficit. Si angelus es: si cuncta virtus: adhuc nemo tibi credere deberet: quanta minus cum femina fragilis esse, perberis. Et post multa verba videns cesar quod ei sapientia obviare non posset: mandavit occideretur. Ut per omnes grammaticos et rhetores ad proferendum alexandriae festinantem veniret imensa munera recepturi: si concionatrici virginem suam assertori sua superaret. Adducti sunt igitur de diversis provincijs quingenti rhetores: quos omnes mortales in omni mundana sapientia exercebant. Quibus interrogantibus cur de tam remotis partibus evocati fuissent. Cesar respondit. Est apud nos quidam puella sensu et prudentia incopabilis: quos omnes sapientes confutat: et deos suos demones esse affirmat: quod si superaveritis: cum magno honore ad propria redibitis. Cui illi dixerunt. Adducat coram nobis puella: ut sua temeritate convicta: nunquam se sapientem vidisse cognoscat. Sed cum virgo certamen quod sibi iminebat didicisset: totam se domino commendavit. Et ecce angelus domini apparuit: Et ut constanti staret admonuit asserens: quod non solum ab illis vinci non poterat: sed insuper ipsa ad palmam martyrii destinaret. Cum ergo coram oratoribus adducta fuisset. Dixit imperatori: quod iudicio pro una puellam quingenta oratores apponis: quos et per victoriam remunerandos, permittis: et me sine spe mercedis pugnare compellis. Erit tamen mihi merces dominus iesus christus: quod est spes et corona pro se certantium. Cum vero catherina cum oratoribus sapientissime disputaret: et eos aptis rationibus confutaret. Obstupescit illi et quod dicere non inveniunt: muti penitus sunt effecti. Tunc imperator nimium per eos furore repletus increpare eos cepit. Cur ab una puella tam turpi se vinci permitteret. Tunc unus magister aliorum sic ait. Moveris imperator quod nullus unquam ante nos stare potuit: quoniam continuo vinceret. Nec autem puella in qua spiritus dei loquitur: sic nos in admirationem pervertit: ut per christum aliquid dicere: aut

omino nesciamus: aut penitus formidemus. Unde imperator constanter fatemur. quod nisi perbabilior esset sententia de diis quos usque nunc colimus: perulcris ecce omnes ad christum pervertimur. Audiens hec tyrannus nimio furore succensus: omnes in medio civitatis cremari iussit. At virgo catherina ipsos confortans ad martyrium constantes effecit et de fide diligenter instruit. Quare ergo signo crucis muniti flammis fuissent iniecti: ita animas domino reddiderunt: ut nec capilli: nec vestimenta eorum ab igne in aliquo lederentur. Qualiter vero reginam uxorem marcentij: et porphirium cum ducentis militibus ad fidem christi deduxit dicemus in sequenti mysterio.

De patientia sanctae catherinae: et glorioso martyrio eius.

Capitulum. iij. Tertium mysterium contemplandum de beata catherina de patientia. Tulit quidem patienter pro christo: maxime tria.

Primo incarcerationem.

Secundo rotationem.

Tertio decollationem.

Primo tulit incarcerationem. Videns namque marcentius quod non posset animum catherinae mollire. Iussit eam spoliatam scorpionibus cedat: et cesarem in obscurum carcerem trudi. Ibi quibus diebus fame cruciari. Rege autem pro quibusdum causis instantibus extra regionis confinia procedente. Regina eius nimio amore succensa: cum principe militum nomine porphirio media nocte ad carcerem virginis properavit. Quo cum regina introisset: vidit carcerem inestimabili claritate fulgentem: et angelos plagas virginis perungentes. Incipiens quod virgo ei eterna gaudia predicare: et ad fidem convertens martyrii coronam eidem predixit. Sicque usque ad mediam noctem sermonem protraxerunt: quae cum omnia porphirius audivisset: ad pedes virginis procidit: et cum ducentis militibus fidem recepit: quia vero per duodecim dies sine cibo tyrannus eam esse iusserat: christus per hos dies missa de celo candida columba celestem eam cibo refouebat. Deinde dominus cum multitudo angelorum et virginum eidem apparuit dicens. Agnosce filia creatorem tuum pro cuius nomine laboriosum subisti conflictus: constans esto: quia ego tecum sum. Rediens igitur imperator: et videns eam splendidior: quam tanto ieiunio estimabat afflictam: custodes carceris torqueri precepit. Illa vero ait. Ego cibum non ab homine accepi: sed christus me per suum angelum nutrit.

Qui cum dixisset multa verba. Imperator videns firmitatem eius indignatus ait. *E* duobus elige tibi unum: aut sacrificare ut vivas: aut exquisita subire tormenta ut peas. Et illa, quaecumque tormenta potes cogitare ne differas: quia carnes et sanguinem meum christo offerre desidero sicut ipse pro me semetipsum obtulit. Ipse est deus meus amator meus pastor et sponsus unicus meus.

¶ Secundo beata catherina tulit patienter rotationes. Quasi enim quidam prefectus regi furere ut infra triduum quattuor rotas ferris ferreis et clavis acutissimis circumtectas pararet: ut tam terribiles detrimentum virginem dissecaret et ceteros christi anes tam dire moris exemplum terreret. Quod idina rursus est ut due rote vno ordine voluerent: due autem primo impetu agerent ut ille deorsum lacerando pertraherent. Iste repugnans sursum deuorantes impingeret. Tunc virgo catherina dominum exorauit ut ad laudem sui nominis et conversionem populi circumstantis ipsam machinam dissiparet. Et ecce angelus molam illam cum tanto impetu diuellendo concussit: quod quattuor milia gentium interemit. Regina autem que desuper hoc aspiciebat et usque tunc se celauerat: statim descendens imperatorem de tanta seuericia durius increpauit. Rex autem cum regina sacrificare contempneret: iussit eam extractis prius mamillis decollari. Que cum ad martyrium deducere catherinam rogauit ut pro se dominum precaretur. Que respondit. Ne timeas a deo dilecta regina: quia tibi hodie per transitorio regno commutabis eternum. Et per mortali sponso: tibi immortalis acquires. Educta igitur fuit extra ciuitates et ministri mamillas eius ferreis hastilibus euellentes: tandem caput preciderunt. Cuius corpus porphyrus rapiens sepeliuit. Sequenti autem die cum de corpore regine questio fieret: et multos ex hoc ad supplicium pertrahi tyrannus iuberet. Porphyrus prumpens in medio exclamauit. Ego sum qui christi famulam sepeliui: et fide christi recepi. Confessi adhuc sunt comilitones eius fide suscepisse iesu christi. Quare precepit cesar oes decollari: et corpora eorum canibus dimitti.

¶ Tercio beata catherina patienter tulit decollationes. Nam cum nullo terrore nec precibus aut promissis a fide et amore christi posset amoveri: data super eam sententia decollari iubetur. Que cum ad locum ducta fuisset erectis in celum oculis orauit dicens. O spes et salus credentium. O decus et gloria virginum. Iesu rex bone obsecro te: ut quicumque passionis mee memoriam egerit: seu in exitu anime sue vel in quacumque necessitate me inuocauerit

tue propiciationis consequatur effectum. Facta quoque est vox ad eam dicens. Veni dilecta mea: sponsa mea speciosa mea. Ecce tibi celi ianua est aperta. Nam et his qui passionem tuam celebrauerint: optata premissa promitto de celis. Deinde cum decollata fuisset: de eius corpore per sanguinem lac emanauit. Angeli autem corpus eius accipientes: ab illo loco usque ad montem sinay itinere dierum viginti deduxerunt: et ibidem honorifice sepelierunt. Ex cuius ossibus oleum indefinenter emanat: quod cunctorum debilius membra sanat. Passa est autem anno domini tricentesimo et decimo. Aia vero illius ad etherea regna volauit permanens leta cum christo. Qui sit benedictus per oia secula seculorum. Amen.

¶ Sermo sexagesimussertus de fide sancte cecilie virginis et martyris: ob quam christus eam suam sponsam fecit.

Sponsabo te mihi in fide dei uiuentis. Verba sunt ista originaliter *¶* Sec. ij. ca. *¶* Eum anima rationalis fide formata se exornat adeo grata efficit Regi seculorum immortali et inuisibili deo ut illam dignetur spirituali castoque matrimonio sibi copulare. Nec retrahit celsitudinem maiestatis sue: que infinita est. quinimo ex abundanti charitate sua creaturam ipsam ad sui unionem trahit. Facitque illam extra terminos nature procedere. Quando enim potuit operari natura illa que de beata virgine cecilia leguntur unde in ea tanta puritas mentis ut virginitatem unquam voluerit deserere: unde tanta sapientia tantaue facundia: ut valerianum sponsum suum fratremque eius tiburtium: non solum ad fidem: sed etiam ad martyrii triumphum perduxerit. Unde denique tanta constantia ut nec tormenta: nec violentam mortem horruerit nisi ex presentia sponsi sui: qui gratias illi porrigebat indefinenter. Propterea in presenti sermone de ipsa puella sanctissima locuturi: ad fidem eius mentes nostras animosque vertemus. Quam ut verba proposita dicunt: de sponsata fuit christo: in fide perfecta. De qua tria mysteria proponimus contemplanda.

Primum de commendationis.

Secundum approbationis.

Tertium defensionis.

¶ Quod maxime commendanda est beata cecilia eo quod habuit fidem: que virtus est: et prima in ordine aliarum virtutum: et in cecilia magna fuit.

Primū mysteriū contemplandū de fide
beate cecile de cōmendationis. Naz fuit
in ea fides xp̄i: de qua in sua legenda sic cōmē
datur. Lilia virgo clarissima ex nobili gene
re exorta ab ip̄is cunabulis in fide xp̄i nutrita
absconditū semp euangelii xp̄i gerebat in pe
ctore: et nō diebus neq; noctibus a colloquijs
diuinis et oratione cessabat: suamq; virginita
tem p̄seruare a dño exorabat. Sed in hac par
te de ipsa fide tria pponim⁹ dubia declarāda
Primū utrū fides sit virtus.

Secūm utrū fides sit prima virtutū.

Tertiū utrū fides possit esse maior in vno q̄
in alio.

Ad primū dubium respondemus. q̄ fides
sit virtus. Et hoc probari potest fm̄ Bona
uenturā in suo. iij. distin. xxiij. Et Thomā fa
se. q. iij. multiplici rōne. Prima est. q̄ fides
hōiem iustificat. Vñ ad Rōma. v. ca. ait. apl's
Iustificati ex fide pacē hēam⁹. Et vt Aristo.
docet in. v. Ethicorum. Iusticia est tota virtus
Secūda rō est. q̄ fides est principiū nre salutis
Vñ xp̄us Luce. vii. ca. Marci. v. ca. Marthei
ix. ca. et Luce. xviij. dixit. Fides tua saluū te fecit.
Et Marci. xvi. ca. Qui crediderit et baptizatus
fuerit salu⁹ erit. Tertia rō. q̄ fides placet deo
vñ Ecclesiastici. i. ca. scribit. Beneplacitus est
deo fides et mansuetudo. Et ad Hebrēos. xj.
ca. Sine fide impossibile ē placere deo. Et ad
Galatas. iij. ca. Qui ex fide sunt hi sunt filij
abrahe. Et iohannis. i. ca. Dedit eis patrem fi
lios dei fieri: his qui credūt in noīe ei⁹. Quar
ta rō quare fides est virtus. q̄ opponit in fide
litati: que est virtutū. Hinc est q̄ fides a sanctis
magnificat. vñ. i. Petri. ii. ca. Relistite fortes i
fide: et ad Ephēseos. vi. ca. In oibus lumen es
securū fidei. Et ad Hebrēos. xi. ca. Sancti p̄ fi
dem vicerunt regna: operati sunt iusticiā ad
epti sunt repromissiones. Et ibi apl's magni
ficat fidē scōrū patrū. Sed contra obijciunt
aliqui. p̄bantes q̄ fides non sit virtus. Nam
virtus ordinat ad bonū. q̄ vt inquit Aristo. i
ij. ethi. Virt⁹ est q̄ bonū facit habētē. Sed fi
des ordinat ad verū: ergo non est virtus. Ad
hoc rōdet Tho. vbi supra. R̄: verū est: bonum
intellectus: cū sit perfectio ipsius: et iō inq̄rit⁹
p̄ fidem intellectus determinat in verū: fides
habet ordinē in quoddā bonū. Credere nāq;
est actus intellectus assentientis vero et impe
rio voluntatis. Ad hoc autem q̄ iste actus sit

perfectus duo requiruntur. Quorū vnum est
vt infallibiliter intellectus tendat ad suū bo
num qd est verū. Aliud est vt infallibiliter or
dinetur ad vltimū finem: propter quē volun
tas assentit vero. Iterū arguunt q̄ fides non
sit virtus: q̄ nulla virtus est in demonib⁹: sed
fides est in demonibus. de quibus dicit Iacobi.
ij. ca. Demones credunt et cōtremiscunt: ergo
fides non est virtus. Ad hoc iterū dicit Tho.
q̄ voluntas potest mouere intellectū ad assen
tiendū que sunt fidei ex duobus. Vno modo
ex ordine voluntatis ad bonū: et sic credere est
actus laudabilis. Alio modo q̄ intellectus cō
uincitur ad hoc q̄ iudicet esse credendum: his
qua dicuntur l̄ non conuincatur per euiden
tiam rei. Sicut si aliquis propheta pronuncia
ret in sermone dñi aliquid futurum adhibens
signum mortuum suscitando: ex hoc signo cō
uinceretur intellectus videntis: vt cognosce
ret manifeste hec dici a deo: qui non mentitur
l̄ futurum quod predicatur in se euidens non
esset. In fidelibus ergo xp̄i laudatur fides fm̄
primū modū et fm̄ hoc non est in demonibus
sed solum secundo modo. vident enim multa
manifesta indicia ex quibus percipiunt doctri
nam ecclesie esse a deo: q̄uis ip̄i si res ipsas q̄s
ecclesia docet non vident: puta deus esse trinū
et vnum: vel aliqua huiusmodi. Quare fides
demonū est quodammodo coacta ex signorū
euidencia: et ideo non pertinet ad laudem vo
luntatis ipsorum quod credunt. Secūdu
dubium fuit utrū fides sit prima virtutū
Et ad hoc respondet Tho. q̄ aliquid potest eē
prius altero duplici. Vno modo per se. Alio
modo per accidens. P̄ se quidem inter oī
nes virtutes prima est fides. Cum enī in agi
bilibus finis sit principij necesse est virtutes
theologicās quorū obiectum est vltimus fi
nis esse priores ceteris virtutibus Ipse autē
vltim⁹ finis oportet vt prius sit in intellectu
q̄ in voluntate: quia voluntas non fertur in
aliquid: nisi prout est in intellectu apprehensū
Vnde cum vltimus finis sit quidem in volū
tate per spem et charitatem. In intellectu autē
per fidem necesse est q̄ fides sit prima inter
omnes virtutes: quia naturalis cognitio non
potest attingere ad deum fm̄ quod est obie
ctum beatitudinis prout tendit in ipsum spem
et charitas. Sed per accidēs potest aliqua vir
tus prior esse fide: inquantū remouet impedi
menta credendi: sicut fortitudo remouet in

ordinatū timorē impediēte fidem: et hūilitas
remouet superbiā: p̄ quā intellectus recusat se
submittere veritati fidei: et sic de alijs virtuti-
bus: quibus non sint vere virtutes nisi presup-
posita fide s̄m Augustinus contra iulianum.
¶ Tertiū dubiū fuit utrū fides possit esse ma-
ior in vno q̄ alio. Et dicit Tho. scda se. q. v.
q. sic. Quia vbiq̄ inuenit parū et magnū
ibi inuenit magis et minus: sed in fide inuenit
magis et parū. Dixit enī dñs petro Matth.
xiii. Hodie fidei quare dubitasti. Et chana-
nee dixit Matth. x. Mulier magna est fi-
des tua: quare fides potest esse maior in vno q̄ i
alio. Sciendū tñ q̄ quantitas habitus ex duo-
bus attendi potest. Vno mō ex obiecto. Alio
modo s̄m participationē subiecti. Obiectum
autē fidei potest dupliciter considerari. Vno mō
s̄m formale rationē. Alio modo s̄z ea que ma-
terialiter proponunt. Formale obiectum fidei
est vñ et simplex. scilicet veritas prima. vnde ex hac
parte fides non differenciatur in credentibus
sed est vna specie in oibz. Sed ea que materi-
aliter credenda proponunt: sunt plura. Et s̄m
hoc potest vnus homo plura explicite credere
q̄ alius: et sic in vno potest esse maior fides s̄z
maiorē fidei explicitationē. Si vō confide-
retur fides s̄m participationē subiecti. hoc cō-
tingit dupliciter. Nam actus fidei procedit ex
intellectu et ex voluntate: potest ergo fides in
vno dici maior q̄ in alio ex parte intellectus
propter maiorem certitudinem et firmitatem
Alio modo ex parte voluntatis propter maio-
rem promptitudinē seu deuotionē: vel confi-
dentiam. Adhuc ergo fides beate cecilie
que propter xp̄m oīa huius seculi bona contē-
psit. Et cum cuidam iuueni nomine valeriano
desponsata fuisset: et dies nuptiarum instituta
esset: illa subitus ad carnem cilicio erat induta
et super decurantis vestibibus tegebatur: et cantā-
tibus organis illa in corde suo soli deo decan-
tabat dicens. Fiat dñe cor meū et corpus meū
immaculatū vt non confundar. Et biduanis
ac triduanis ieiunijs orans cōmendabat dño
quod timebat. Inuitabat angelos precibus:
lachrymis interpellabat apostolos: et sancta
agmina oīa xp̄o famulantia exorabat: vt suis
eam deprecationibus adiuvarent suo dño pu-
dicitiam cōmendantem. Illuminata puella
et fidelis cecilia: et femina oī laude digna: uen-
eula erat: pulchra: nobilis: et sponso clarissi-
mo tradita: et tamē cuncta seculi blandimenta

spernebat.

¶ Qualiter fides beate cecilie fuit approbata
eo q̄ valerianus fuit de illa cōmonitus ex visi-
one et q̄ angelū visibiliter insperit: atq̄ virtu-
te dei frater eius fuit ad fidem conuersus.

¶ Capitulum. ij.

¶ Secundū mysteriū contemplandum de
fide beate cecilie dicitur approbationis.
Fuit namq̄ fides eius a deo approbata et con-
firmata: dum illam docere conata est suū spō-
sum valerianum: habuit quidem illa tria veri-
tatis testimonia.

Primū fuit mirabilis apparitio.

Secūm angeli a collocutio.

Tertiū fraternalis conuersio.

¶ Primū testimoniū quod habuit valerian⁹
de veritate fidei dicit mirabilis apparitio. vt
enim scribis in legēda. Dux venit nox in qua
cum cecilia suscipere debebat secreta cubilis
silia dixit ei cecilia. O dulcissime atq̄ amā-
tissime inuenis. Est mysteriū qd tibi confitear
si modo tu iuratus asseras tota te illud obser-
uantia custodire. Iurat valerian⁹ se illud nul-
la necessitate detegere: nulla prodere ratione.
Tunc illa ait. Angelum dei habeo amatorem
qui nimio celo custodit corpus meum: hic si
vel leuiter senserit q̄ tu me polluto amore cō-
tingas: statim feriet te et amittes florē tue gra-
tissime iuuentutis. Si autem cognouerit q̄
me sincero amore diligas ita quoq̄ diligit te:
sicut me et ostendet tibi gratiam suam. Tunc
valerianus nutu dei correptus ait. Si vis vt
credam tibi ipsum angelum mihi ostendere: si
vere probaui q̄ angelus sit: facia qd hora-
ris. Si q̄t virū aliū diligis te et illū gladio feriā
Qui cecilia dixit. Si in deū verū credideris et
baptizari te pmisseris: ipsū videre valebis. Da
de igit i tertiū miliariū ab vbe: via que appia
nūcupat: et paupib⁹ quos illic inuenias dices.
cecilia me misit ad vos: vt ostendat mihi scū
senem vrbānū: qm̄ ad ipsū habeo secreta man-
data que pferam. Dunc cū videris: indica ei
oīa verba mea: et postq̄ ab eo purificatus fue-
ris: et redieris angelū ipsum videbis. Tunc va-
lerianus perrexit: et s̄m signa que acceperat s̄
ctum vrbānū ep̄m intra sepulchra martyrū la-
titantē inuenit. Quq̄ ei oīa verba cecilie dixis-
set: ille manū ad celum expandens ait. Dñe iesu
xpe seminator casti consilij suscipe semi-
nū fructus quos in cecilia seminasti. Dñe iesu
xpe pastor bone: Cecilia famula tua quasi ap̄is

tibi argumentosa deseruit. Nam sponsū quē
quasi leonem ferocē accepit ad te quasi agnū
mansuetissimū destinavit. Et ecce subito appa-
ruit senex quidā nictis vestibus indutus: te-
nens librū aureis litteris scriptū. Quē vidēs
valerianus p̄ nimio timore quasi mortuus
cecidi. Et a senex levatus sic legit. Unus deus
vna fides: vnus baptisma: vnus deus et pater
oīm qui est super omnes: et super oīa et in om-
nibus nobis. Nunq̄ hec legisset dixit ei senior.
Credis ita esse: an adhuc dubitas? Tunc ille
exclamans dixit. Non est aliud quod verius
possit credi sub celo. Statimq̄ illo disparente
valerianus a sancto vrbano baptisma suscepit.
¶ Secundū testimoniū quod habuit valeria-
nus de veritate fidei: dicit angelica colloquutio.
Rediens namq̄ ad ceciliam illam cum ange-
lo quentem inuenit. Angelus autem duas
coronas ex rosas et lilij in manu habebat: et
vnā cecilia alteraq̄ valeriano tradidit dicens.
Istas coronas immaculato corde et mundo cor-
pore custodie quas de paradiso dei ad vos at-
tulit: nec vnq̄ marcescent nec odorem amittēt
nec ab alijs nisi quibus castitas placuerit vi-
deri poterunt. Tu autem valeriane: quia vili
consilio credidisti: pete quodecunq̄ volueris.
Qui valerianus. Nihil mihi in hac vita dulci-
us erit: q̄ vnicus frater mei affectus. Pe-
to igit̄ vt et ipse mecum veritate agnoscat. Qui
angelus. placet dño petito tua: et ambo cum
palma martij ad deū venieris. ¶ Tertiū te-
stimoniū qd̄ habuit valerianus de veritate fidei
de fraternalis cōuersio. Ingressus namq̄ tibur-
tius: frater valeriani. Cum nūm̄ rosarū sensis-
set odorem. Dixit. Adiro: hoc tpe: Roseus h-
odor et liliorū vnde respicit? Qui valerianus.
Coronas habemus quas oculi videre nō pre-
valent: roseo colore et nivo candore vernātes.
Et sicut me interpellante odorem sensisti. Sic
et si credideris videre valebis. Qui tibur-
tius. In somnis hoc audio: an in veritate ista tu lo-
queris valeriane? Qui valerianus. In somnis
vsq̄ mō fuimus: sed iam nunc in veritate ma-
nemus. Ad quē tibur-
tius. Vñ hec nosti? Et
valerianus. Angelus dei me docuit: quē tu vi-
dere poteris si purificatus fueris: et oibus do-
tis abrenunciaveris. Tunc cecilia euidenter
ostendit ei oīa idola esse speruenda. Ita vt ti-
burtius diceret. Qui ista non crediti pecus est.
Tunc cecilia osculans pectus eius dixit. Po-
dic fateor: te meum esse cognatū. Sicut enim

amor dei fratres tuū mihi coniugem fecit: ita
te mihi cognatū faciet contemptus idolorum.
Vade ergo cum fratre tuo vt purificationem
recipias: et angelicos vultus videre valeas. Di-
xitq̄ tibur-
tius fratri suo. Obsecro te frater:
vt mihi dicas ad quem me ducturus es. Qui
valerianus. Ad vrbā ep̄m. Qui tibur-
tius. de illo vrbano dicitur qui torrens damnatus est
et adhuc in latebris cōmorat̄. Tunc cecilia mul-
ta sibi predicanit de vita futura: de passione
iesu xp̄i: et alijs ad fidem pertinentibus. Qua-
re tibur-
tius totus compunctus: fratri suo di-
xit. Adserere mei et perduc me ad hoīem dei:
vt purificationē accipiam. Ductus ergo et pu-
rificatus angelos dei sepe videbat: et oīa que
postulabat protinus obtinebat.

¶ Quare fides cecilie fuit instrumentū vt fi-
des xp̄i defenderetur triplici martyrio.

Capitulum. iij.
Tertiu mysteriū preimplandū de fide b̄e
cecilie de defensionis. fuit q̄ppe instru-
mentū vt fides xp̄i triplici martyrio defenderet̄.
Primo martyrio valeriani tibur-
tij et maximi.
Secundo martyrio suo proprio.

Tertio martyrio vrbani pontificis.
¶ Primo fides xp̄i sustentata fuit martyrio
valeriani: tibur-
tij et maximi. Nam post susce-
ptū baptisma: valerianus et tibur-
tius elemo-
sinis insistebāt: et sanctorū corpora quos alma-
chius prefectus occiderat: sepulture tradebāt.
Quos almachius ad se vocans: cur dānatos
p suis sceleribus sepeliant: inquit. Qui tibur-
tius. Vtinam serui essemus eorum: quos tu
dānatos appellas: qui cōtempserūt qd̄ vide-
re esse et nō est: et inuenerūt illud qd̄ nō videt̄
esse et est. Qui prefectus. Quid nā est illud. Et tibur-
tius. qd̄ videt̄ esse et nō est. est oē qd̄ in hoc mū-
do est: qd̄ hoīem ad non esse perducit. Qd̄ No-
non videtur esse et est. est vita iustorū et pena
malorum. Qui prefectus. Non puto q̄ mente
tua loquaris. Tunc iubet affare valerianum
dicens ei. Qm̄ non est sani capitis frater tuus
tu saltem poteris sapienter dare responsum.
Constat plurimum vos errare: qui gaudia re-
spicitis et oīa inimica gaudij affectatis. Tunc
valerianus se vidisse ait. Glaciali tpe ociosos
iocantes et operarios agricolas deridentes.
Sed estino tpe dum aduenissent gloriosi fru-
ctus laborum gaudentibus illis: qui putabant
vram cepertunt flere qui videbant vrbani. Sic
et nos. Nunc quidē sustinemus ignominia et

laborem. In futuro aut recipiemus gloriam et eternam mercedem. Vos aut nunc habetis transitorium gaudium. In futuro aut eternum inuenietis interitum. Cui prefectus. Ergo nos inuictissimi principes eternum habebimus? luctum et personam vilissimam eternum possidebant gaudium. Cui Valerianus. Homines istis non principes tempore vero nati citius morituri: et deo ratione plus obibus reddituri. Dixit aut prefectus. quid imoramar verbis. O ferte dijs libamina et illi abscedite. Sancti ruderunt. Nos deo. Non quotidie sacrificium exhibemus. Quibus prefectus. quod est nomen eius. Cui Valerianus. Nomen eius inuenire non poteris: et si pennis volaueris. Prefectus dixit. ergo nomen dei iuppiter non est. Cui Valerianus. Nomen est hominis de et stupratoris. Ad quem almachius. ergo totus mundus errat: et tu cum fratre tuo verum deum non scis. Valerianus respondit. nos soli non sumus: sed innumeralis multitudo hanc sanctitatem recepit. Tradunt ergo sancti in custodiam maximi. Quibus ille ait. O iuuentutis flos purpureus. O germanus fraternitatis affectus. Quod ad mortem quasi ad epulas festinatis. Cui Valerianus ait. Si crediturum se promitteret: gloriam eorum pro morte videret. Credidit maximus et omnis eius familia. Ac universi carnifices crediderunt. Et a sancto urbano qui illuc occulte venit baptismum susceperunt. Igitur dum aurora finem daret cecilia pergens ad eos exclamavit dicens. Eya milites christi abijcite opera tenebrarum et induamini arma lucis. Quarto igitur miliario ab urbe sancti ad statum iouis ducunt. Et dum sacrificare nollent pariter decollant. Tunc maximus cum iuramento asseruit se in hora passionis eorum angelos fulgentes vidisse: et animas eorum quasi virgines de thalamo exentes quas in gremio suo in celum angeli detulerunt. Almachius vero audiens maximum christianum effectum esse cum plumbatis tandem cedi fecit: quousque spiritum exhalavit. Cuius corpus sancta cecilia iuxta valerianum et tributium sepelivit. ¶ Secundo fides christi authenticata fuit martyrio proprio beate cecilie. Inquirens enim almachius facultates valeriani et tributii: ceciliam coram se fecit affare. Iussitque ut idolis imolaret: aut finem mortis acciperet. Cum autem ad hoc ab apparitionibus virgaret: et illi vehementer fletent: eo quod puella tam decora et nobilis ultro se morti traderet. Dixit ad eos. Hoc boni iuvenes non est iuvenitatem perdere: sed mutare. Multaque eis de fide

christi et futura vita beata persuasit. Quare exclamantes illi dixerunt. Credimus christum verum esse deum qui tale famulum possidet. De cetero ergo urbano episcopo quadringenti et amplius baptizati sunt. Tunc almachius sanctam ceciliam ad se aduocans: diutius cum ipsa de fide contendit. Tandem ab ipsa rationabiliter superatus iussit illam ad domum suam reduci. Ibiq; tota nocte et die buliente balneo concremari: que quasi in loco frigido mansit: nec modicum saltem sudoris percipit. Quod cum audisset almachius iussit eam in ipso balneo decollari: nam speculator tribus ictibus in collo percussit: sed tamen caput eius amputare non potuit. Et quia decretum erat ne quartam percussione decollandus acciperet: cum semiuiventem cruentus carnifer dereliquit: peritum autem superuivens: omnia que habebat pauperibus tradidit. Et omnes quos ad fidem converterat urbano episcopo commendavit dicens. Triduanas inducias mihi postulaui: ut hos tue beatitudini commendare: et hanc domum meam in ecclesiam consecrarem. Sanctus autem urbanus corpus eius inter episcopos sepelivit: et domum suam ut rogauerat in ecclesia consecrauit. ¶ Tertio fides cecilie fuit delectata martyrio beati valeriani. Ad quem ut legitur in officio ecclesie: fuit natione romanus: ex patre pontiano: qui sedit annos octo menses undecim: dies undecim. Post multa vero ab eo circa conversionem paganorum laudabiliter gesta. Almachius prenotatus inquiri cum fecit in quodam antro cum tribus presbyteris: et tribus diaconibus reperit: in carcerem missus est. Post hoc plumbatis cum sociis cecus est: et iterum in carcere reclusus: ubi tres tribunos ad se venientes cum custode carceris anolino sanctus urbanus baptizavit. Audito quod anolinus christianus factus esset: prefecto resistitur et sacrificare renuens decollatur. Sanctus vero urbanus et socii capitalem suam acceperunt. Sed statim almachius a detentione arripitur et deos suos blasphemans et christianos inuitus magnificans a demone suffocatur. Quod eius vxor mamernia videns cum filia sua lucina et tota familia a sancto fortunato presbytero baptismum suscepit: et post hoc sanctorum corpora honorifice sepelivit. Ecce quales fructus produxit fides cecilie cuius exemplo miraculis et doctrina: tanta multitudo pervenit ad christum. Adverito igitur desponsavit eam: tribuitque coronam eterne beatitudinis. In qua gloriosa residebit per infinita secula seculorum. Amen.

Sermo sexagesimuseptimus de fide inui-
ctissima beate lucie virginis siracusane.

Venit sponsus et que
parate erant intraverunt cū eo ad
nuptias. Verba sunt redemptoris
nri: originaliter 21° Martij. xxv. ca.
et in euangelio hodierno. Pro mittit merces
eternę vite oibz qui credunt in xpm filiū dei
de virgine natū. Vnde saluator ipse Joānis.
iij. ca. dicebat. Exaltari oportet filium hoīs: vt
ois qui credit in ipso nō pereat: sed habeat vi-
tam eternā. Et. vi. ca. Hec est voluntas patris
mei qui misit me: vt ois q̄ videt filiū: et credit i
eū habeat vitā eternā. Et iterū eodē ca. Amē
amen dico vobis: qui credit in me: habet vitā
eternā. Et. xj. ca. Ego sum resurrectio et vita.
Qui credit in me: etiā si mortuus fuerit: viuet
Et ois qui viuit et credit in me: non morietur in
eternū. Et eodē ca. Si credideris: videbis glo-
riā dei. Propterea brāssima virgo lucia fides
iesu xpi. p̄ lucē aie ornamēto suscipiens: ad nu-
ptias delicatas paradisi peruenit. Qua de re
ipsā laudibus psequi cupiētes: In solēnitāte
eius: ad suā fidē vertemus sermonē. De qua
tria mysteria proponimus contemplanda.

Prīmū de infusione.

Scdm̄ roborationis.

Tertiū consummationis.

Qualiter fides infusa fuit aie beate lucie a
deo: et quōd meritorū est credere: et q̄ fides in-
formis sit donū dei. Capitulum. i.

Primū mysteriū contēplandū de fide be-
ate lucie de infusione. Mā fuit in ea viua
fides et formata: quā deus infudit illā ei: mēti
atq; feruenti xpm cōfessa est: an quē pfecte cre-
didit. Sed in hac parte tria dubia declarē.

Prīmū vtrū credere sit meritorū.

Scdm̄ vtrū fides sit aie infusa a deo.

Tertiū vtrū fides informis sit donū dei.

Ad primū dubiū rñdet Aug^o sup Joānnē
dicens. Sicut in radice arboris nulla apparet
spēs pulchritudinis: et tñ q̄qd ē i arborē deco-
ris ex illa p̄cedit. Sic ex fidei hūilitate: q̄qd
meriti: q̄qd bñtūdis aīa susceptura est: ex fi-
dei fundamēto p̄cedit. Scrūs 2° Tho. 2^a 2^a q. iij. ait. Actus nri sūt meritorij: inq̄rū p̄-
cedūt ex libero arbitrio moto a deo p̄ grāz. Et
q̄ ois actus hūanus q̄ subijcit libero arbitrio
si sit relatus in deū pōt esse meritorius. Ip̄sus
āt credere est actus intellectus assentiētis ve-

ritati diuine: ex imperio volūtatis a deo moto
p̄ grāz. Et sic subiaceret libero arbitrio in ordine
ad deū: vñ actus fidei pōt esse meritorius. S3
p̄ obijcit aliquis sic. Ille q̄ assentit alicui credē-
do: aut h3 cām sufficienter inducētē ip̄suz ad
credendū: aut nō. Si sic tūc nō videt h3 ei eē me-
ritorij: q̄ nō est ei iā liberū credere: et nō crede-
re. Si āt nō h3 sufficiens inductiū ad credē-
dū: tūc leuitatis est credere. Iuxta illud Ecclē-
siastici. xij. ca. Qui cito credit: lenis est corde: et
sic non videt meritorij esse. Ad hoc ita rñdet
Tho. 2^a q. ille qui credit h3 sufficiens inductiū
ad credēdū. Inducit enī auctoritate diuine do-
ctrine miraculis p̄firmare: et q̄ plus est inter-
iori instinctu ducit dicantia: vñ nō leuiter cre-
dit: q̄ tñ nō h3 sufficiens inductiū ad sciendū
iō nō tollit rō meriti. Scdm̄ dubiū fuit vtrū
fides sit infusa aie a deo. Et ad h3 rñdet ap̄lus
ad Ephēseos. ij. ca. dicens. Brā saluari estis
per fidē et non ex vobis: dei enī do. ū est. Mo-
randū tñ fm̄ Tho. 2^a 2^a q. vij. q̄ ad fidē duo
requirunt. quoz vnū est: vt hoi credibilia pro-
ponant: qd̄ requirit ad hoc q̄ hō aliquid expli-
cite credat. Aliud āt qd̄ ad fidē requirit est as-
sensus credentis ad ea que proponunt. Quan-
tū ergo ad primū hōz necesse est: q̄ fides sit a
deo. Ea enī que sunt fidei excedūt potētā hu-
manā. vñ nō cadūt in contēplationē hoīs: siue
cognitionē nisi deo reuelante. Sed quibz dā
quidē immediate reuelant a deo: sicut sunt reue-
lata ap̄lis et p̄phetis. Quibz dā āt pponunt
a deo mitt. nre fidei predicatorēs. Quātū 2°
ad scdm̄. s. ad assensū hoīs ad ea que sunt fidei
pōt cā cōsiderari duplici. Vna quidē exteri-
inducēs: sicut miraculū yisū: vel p̄suasio hoīs
fidē docentis: quoz neutz est sufficiens cā vi-
dendū enī idē miraculū et audiendū eandēq;
predicationē siue doctrinā: quidā credūt: qdā
nō credūt. Et iō oportet ponere aliā cām inte-
riorē: q̄ mouet hoīem interius ad assentiendū
his: que sunt fidei: hanc āt cām pelagiani po-
nebant solū liberum arbitriū hoīs. Et p̄pter
hoc dicebant q̄ initium fidei est ex nobis in-
quātū. s. ex nobis est: q̄ parati sumus ad assen-
tiendū his que fidei sunt. Sed consummatio fi-
dei est a deo: p̄ quē nobis pponunt ea que cre-
dere debemus. Sed est falsū: q̄ cum homo as-
sentiendo his que sunt fidei cleuetur sup̄ na-
turā suā: oportet q̄ hoc insit ei ex sup̄naturali
principio interius mouente: qd̄ est deus. Et iō
fides q̄rū ad assensū q̄ est p̄ncipalis act^o fidei

est a deo interius mouente p[er] gr[ati]am. ¶ Tertiū
dubiū fuit utrū fides informis sit donum dei
Et ad hoc r[ati]o d[icitu]r q[uod] sic. Ma[ri]a glo. i. ad Corin[thios].
xii. ca. ait. Fides que est sine charitate est donū
dei. Si aut[em] obijceret q[uod] fides informis est quid
imperfectū: et opa dei sunt perfecta. vt d[icitu]r Deute-
rono. xxij. ca. ergo fides informis nō est op[us]
dei. R[ati]o d[icitu]r Th[om]a. q[uod] fides informis: si non sit
perfecta simpliciter p[er]fectione virtutis: est tū p[er]
fecta q[uod]dā p[er]fectione: que sufficit ad fidei rōem
Iterū posset quis instare sic. Quecunq[ue] deus
sanat totaliter sanat. vñ x[ristu]s dixit Joā[n]n[is]. vij.
ca. In istis hoīu[rum] sanū feci: sed p[er] fidem hō sanat[ur]
ab infidelitate. Quicūq[ue] g[itur] donum dei accipit
simul sanat[ur] ab oībus peccatis. Sed hoc nō sit
nisi p[er] fidem formatā: ergo sola fides formata
est donū dei: et non fides informis. Ad hoc ita
dicit Th[om]a. q[uod] ille qui accipit fidem a deo q[uod]uis
absq[ue] charitate nō simpliciter sanat[ur]: sed sana-
tur fin[is] quidā. vt cesset de tali pecc[ato]. hoc aut[em] fre-
quēter cōtingit: q[uod] aliquis desistit ab vno actu
peccati: et hoc facit: qui tū ab actu alterius
peccati non desistit: p[ro]pt[er] iniquitate suggerente
Et p[er] hunc modū datur aliqui a deo bonū: q[uod] cre-
dat: nō tū datur ei charitas. Sicut ēt aliquib[us]
dāt[ur] absq[ue] charitate donū prophetie: vel aliqd
sile. In hoc itaq[ue] relucet bonitas sūmi dei: q[uod]
etiā peccatōrib[us] sua dona gratis data largitur
¶ Eni m[ul]ti absq[ue] charitate operent[ur] actus bo-
nos ex genere: vt deo et eccl[esi]e obediant: a deo
p[ro]uenit. ¶ Alij absq[ue] charitate firmiter et sim-
pliciter credant: ex fonte diuine pietatis hoīes
adiuantis p[ro]cedit. Si v[er]o alig fidem forma-
tā habeāt p[er] charitatē et opa bona a bono deo
efficiente id ip[su]m recipiūt. Ipse ergo hanc fidē
lucie virgini tribuit: quā ip[s]a libenter cōplecti-
torā se diuine voluntati cōmisit. Erātq[ue] opa
eius sc[ri]ptā: iustit[ia] et cetera: munda: qualia decet p[ro]-
sequi credentes in x[ristu]m.

¶ De tribus miraculis: quibus roborata fuit
fides beate lucie.

Capitulum. ij.

Secundū mysteriū cōtemplandū de fide
beate lucie: d[icitu]r roboratio. Fuit etiā deo
fides eius roborata triplici miraculo.

Primū fuit sc[ri]pt[ur]e agathe visio.

Secūm matris sanatio.

Tertiū corporis firmatio.

¶ Primū miraculū quo fuit fides lucie robo-
rata et magnificata d[icitu]r sancte agathe visio. Au-
diēs enī famā sc[ri]pt[ur]e agathe p[er] totā siliā diuul-
gari: sepulchrū eius adiit euz in re sua cuticia:

longo iam satis t[em]p[or]e fluxū sanguinis incurabi-
liter patientē. Inter ipsa igit[ur] missax solennia
contigit vt illud euāgelii legeret: in quo dñm
mulierē ab hac passione sanasse narrat. Tunc
lucia matri dixit. Si credis his que leguntur
crede agathā illū semp[er] h[ab]ere p[ro]p[ri]e: p[er] cuius no-
mine sustinuit passionē. Si ergo ei[us] sepulchrū
credens contigeris p[er]fecte: continuo sanitate
gaudebis. Ig[itur] recedentibus cunctis: et matre
et filia iuxta sepulchrū in orōne cōsistentibus:
lucia somnus arripuit: viditq[ue] agathā in me-
dio angelor[um]: gēmis ornatā stantē: et dicentem
sibi. Soror mea lucia virgo deo deuota: quid
a me petis: q[uod] ipsa poteris p[er]fekte continuo
matri tue. Nam ecce p[er] fidem tuam sanata est
Sed dū ista loquimur: increduli nos accusare
contendunt. Muliebria inquit sunt ista et le-
uibus personis enarranda. Mā dixit sapientur
Multos fecerunt errare somnia et ceciderunt
sperantes in illis. Quibus nos r[ati]onem[us]. q[uod] is
somnia possint euenire: vel a cā naturalit[er]: vel a
cā volūtaria: vel ab influētia celest[is]: vel ab illu[sio]-
ne: tū et sepe euenisse repimus a volūtate crea-
toris: q[uod] sic disposuit in sōnis multa mysteria
reuelat. Mōne Benes. xxviii. ca. Vidit iacob
in sōnis scalā stantē sup[er] terrā et cacumē illū
tangens celū: angelos quoq[ue] dei ascendentes
et descendentes p[er] eā: et dñm innitū scale dicen-
tem sibi. Ego sum p[ater] deus abrahā patris tui
et deus isaac. Ioseph etiā vt scribit Benes
xl. ca. Interpretatus est somnū pincerne et pi-
storis pharaonis: et somnū ipsius pharaonis
vt patet Benes. xli. ca. Et Daniel. iij. et iij.
ca. habet. qualiter ipse daniel reuelauit signifi-
catōes somnior[um] nabuchodonosor regis baby-
lonie. Adagi adhuc postq[ue] adorauerunt x[ristu]m
āmoniti fuerunt in somniis: ne redirent ad be-
rodē. Et Ioseph ab angelo in somniis instru-
ctus fuit: vt cū puero iesu et virgine matre su-
geret in egyptū. sicut recitat Matthe. ij. ca.
Apud gētilē etiā somnia sepe aliqd significa-
re cōperta sunt. Dñ Valerius multa de som-
nijs scripsit li. i. Sicut de somniis simonidia q[ue]
naufragiū euasit. Et de somnio m[er]itis dionysij
que cū conceptus vtero haberet: somniauit se
satiristū parere: satirist[us] serpens est de quo
t[ri]aca conficiūt. Consultoq[ue] pdigior[um] interpre-
clarissimū ac potētissimū filiū dicit pariturū
Et ita refert alia q[ue] plurima. Tullius atq[ue] in. j. d[icitu]r
diuinarōe ait. Est apud platonē: q[uod] cum socra-
tes esset in custodia publica: dixit critoni fami

liari suo se post die tertium moriturum: vidissetque in somnis pulchritudinis criminis feminam: que se noie appellans diceret: homericum quendam versum. Terclatichile tempestas leuabit. quod ut est dictum sic scribit contigisse. Suetonius autem in libro de rebus caesaribus recitat. Quae nocte praecedente die quae caesar occisus fuit: vixit ei in gremio vidit fastigium domus labi: et caesarem in sinu suo iacentem multis vulneribus perforatum: quare solum nunc atrocitate perterrita: cum rogare non destitit: ut die prima se a curia abstineret. Dicta sunt haec omnia ut ostendamus non esse quid fabulosum quod de visione beate lucie superius explicauimus: sic rei sanatae: ut apparebit plene confirmat. Secundum miraculum quo fides lucie roborata fuit et vera declarata: de matris sanatio. Euihilas quidem a somno lucia matri dixit. Mater mea ecce sanata es: per ipsam ergo te deprecor: que suis orationibus te sanauit: ne mihi de cetero nominis sponsum. Sed quicquid mihi datura eras pro dote: pauperibus elargire. Cui mater. Tege prius oculos meos: et quicquid volueris de facili facito. Ad quam lucia. quod moriens das: ideo das quod tecum ferre non potes. Da igitur dum viuus et mercedem habebis. Lucius ergo redissent fit quotidie de rario rerum: et dant in necessitatibus pauperum. Interea dum patrimonium distribuit: sponsum lucie de his nutrice eius interrogauit. Respondit illa caute quod viliorem possessionem sponsa sua inuenisset quam volebat emere. Et ideo videbat aliquanta distrabere: credidit ille et cepit auctor esse vendentium. At tertium miraculum quo fides lucie roborata fuit: de corporis firmatio. Nam venditis omnibus et pauperibus erogatis. Sponsus trahit eam coram pascasio consulari dicens eam christianam esse et per leges agere a iustorum. Inuitate eam pascasio ad sacrificia idolorum. Respondit. sacrificium placens deo est: visitare pauperes: et in necessitatibus subuenire: et quia iam amplius non habeo quod offeram: me ipsam sibi offerendam tribuo. Cui pascasius. Ista verba tibi simili stulto christiano narrare poteris: mihi autem qui principum decreta custodio: frustra persequeris. Ad quam lucia. Tu principum tuorum decreta custodis: et ego leges dei mei custodiam. Cui pascasius. patrimonium tuum cum corruptoribus expendisti: ideo quasi meretricis loqueris. Cui lucia patrimonium meum in tuto loco commisit: corruptores autem mentis et corporis nunquam scivi. Respondit pascasius. qui sunt corruptores mentis et corporis. Lucia dixit. Corruptores

mentis vos estis: qui suadetis ut anima sua delectat creatorem. Corruptores corporis sunt: qui temporalem delectationem preponunt epulis sempiternis. Pascasius dixit. Cessabunt verba cum peruenit fuerit ad verbera. Cui lucia. verba dei cessare non possunt. Cui pascasius. tu ergo deus es. Lucia respondit. ancilla dei sum: Qui dixit. Dum steteritis ante reges et praefides nolite cogitare quod aut quid loquamini: dabunt enim vobis in illa hora quid loquamini. Non enim vos estis qui loquamini: sed spiritus patris vestri qui loquitur in vobis. Pascasius dixit. In te ergo spiritus sanctus est. Cui lucia. qui caste viuunt templum sunt spiritus sancti. Cui pascasius. ego faciam te duci ad lupanar: ut ibi violationem accipias: et spiritum sanctum perdas. Cui lucia. Non inquinatum corpus nisi de consensu mentis: nam si inuita violari me feceris castitas mihi duplicabitur ad coronam: nunquam autem voluntatem meam ad consensum poteris prouocare. Hoc loco doctores dicunt. quod si aliqua virgo violenter opprimatur virginittatis coronam non amittit. Sicut patet. xxxij. q. v. ca. quod ait. ca. tolerabilis. ca. reuera. ca. non potest. ca. proposito. ca. de pudicitia. ca. magis timeam. Sanctus vero Theobaldus in suo quarto. de xl. arti. v. ita ait. Si aliqua virgo per violentiam oppressa fuerit non amittit propter hoc aureolam virginittatis: dummodo propositum perpetuo virginittatis seruandi inuolabiliter teneat. Et hoc siue pro fide siue per quacumque alia causa violenter corrumpatur. Sed si hoc per fide sustineat erit ei meritorium: et ad genus martyrii pertinebit. Unde lucia dixit si inuita me feceris violari: castitas mihi duplicabitur ad coronam: non quod habeat duas virginittatis aureolas: sed quod duplex premium reportabit: unum pro virginittate custodita: aliud per iniuriam quam passa est. Dato etiam quod talis violenter oppressa concipiat: necet hoc meritum virginittatis perdit haec Theobaldus. Ad luciam iam redeamus: que pascasio addidit. Ecce corpus meum ad omne supplicium paratum: quid moraris. Incipe fili diaboli desideria tuarum penarum exercere. Tunc pascasius lenones ad se venire fecit dicens eis. Inuitate ad eam omnem populum et tam illudat: donec mortua nuncietur. O stupendum miraculum: O inuincibilis virtus dei viui volentes eam trahere: Tanto pondere spiritus sanctus eam fixit: ut omnino ipsam mouere nequerent. Fecitque pascasius mille viros accedere: et manus et pedes ligare: sed eam nullatenus poterant

mouere. Tūc ēt cū viris mille paria boū adbi-
buit: sed tū virgo dñi immobilis pmanfit. voca-
tis āt magicis vt suis incantatoib⁹ moueret
oīno moueri non potuit. Dixitq; Pascasius
Que sunt ista maleficia. q; vna puella a mille
hoīb⁹ non mouet. Lucia dixit. Non sunt ista
maleficia: sed beneficia xpī.

Qualiter beata lucia voluit pro fide xpī vi-
tam pntem p martyrij tolerantia consummare

Tertiu mysteriu contemplandū de fide bte
lucie dī cōsumationis. Voluit equidē p
fide xpī pntem vitā p martyrij tolerantia cō-
sumare. In quo tria concurrunt.

Primu a morte preseruatio.

Secūm secretoꝝ reuelatio.

Tertiu corporis xpī susceptio.

Primu qd pcurrit circa tolerantia marty-
rij bte lucie: dī a morte preseruatio. Mō enim
tormenta potuerūt extinguere illā: ita cito sic
fecissent: q; de⁹ pservabat eā vsq; ad tps. Nā
cū pascas⁹ angustiarec nimis: vidēs illā adeo
imobile effectā: iussit copiosū ignē circa eā ac-
cendi picēq; refinā ac feruens oleū sup eam
fūdi. Dixitq; lucia. Indutias impetraui mar-
tyrij mei: vt credētib⁹ timorē auferā passiois
et nō credentibus vocē insultationis: videntes
āt amici pascasij cū angustiarī: in gutture ei⁹
gladiū imerserūt: q; nec sic extincta ē: nec loqā
amisit.

Secūm qd pcurrit circa martyriū be-
ate lucie: dī secretoꝝ reuelatio. Reuelauit eni
ea q; secreta erāt: et sciri nō poterāt: pp distan-
tia loci. Dixitq; Annuncio vobis pacē ecclesie
redditā maximiano hodie mortuo et d regno
suo diolecciano expulso. Et sic ciuitati carba-
niensi foro: mea agatha data est. pteerit. Sic
et ego ciuitati siracusane pcella sū interuētrix.
Dū hec verba loquit. Ecce ministri romanoꝝ
venerūt et pascasij apprehendētes: vincitū ad
cesarē secū duxerūt. Audierat enī cesar q; mul-
ta rapuerat. Quare de suis scelerib⁹ conuict⁹
capitali snia fuit punitus. Tertiu qd pcur-
rit i martyrio bte lucie: dī corporis xpī susceptio
Nā de loco in quo pcella est: nō est mora: nec
spūm tradidit: q; aduq; venirēt et corp⁹ dñi sa-
cerdotes ei traderēt: et oēs astantes amē dño
rūderēt. In codē āt loco est sepulta et ecclesia fa-
bricata. Fuit alia lucia cui⁹ officiū ecclesia cele-
brat mense septēbris. hec tpe diolecciani et ma-
rimiani in viduitate per annos triginta et sex
manserat. Quisq; anni totius vite fuerūt se-

ptuaginta quiq; put legi in suo officio. Ista
accusata a filio Euprepio q; xpiana esset iussu
diolecciani carceri mancipata fuit: vbi cōsola-
tionē diuinā pmeruit. Deinde corā dioleccia
nō sedente p tribunali extensa est: et fustibus
diutissime verberata. Postea in ollas plūbo
plenā i circuitu igne copioso succēsa demersa
est. Vbi scitā dei psallēs triduo vixit vltio gla-
dio aiaduēsa ē. Itaq; pia lucia i virginitate
pmanens: martyriū p xpo passa est. Ista vō
in viduitate pservatis: mori p xpo nō recusa-
uit. Quaz aīe gloriā celestis regni in eternū
pacifice possidebūt. Ad quā nos pducit iesus
fili⁹ dei: q; sit bñdict⁹ in secula seculoz. Amen.
Sermo sexagesimus octauus de laudibus
vere amicitie: que hoies in scitrate conseruat.

Beatus qui inuenit
amicū verum. Sapientis verba
sunt ista originaliter Ecclesiasti-
ci. xv. ca. Satis efficax est tam

in spūali q; ciuili vita: vinculū amicitie vere:
qua hoies cōmunicant sibi ipse viranq; for-
tunā. Propterea a macrobio species iusticie
ponitur et ab ipso atq; a ceteris sapientibus:
miris laudibus preconiat⁹: q; tū pleriq; fera-
les potius q; rōnales hoies amicitia et parū
pendunt et fugiunt. Itcirco in pñti sermone d
eius laudibus erim⁹ verba facerē: de qua tria
mysteria proponimus contemplanda.

Primu dī cōmendationis.

Secūm distinctionis.

Tertiu significationis.

Omnes sancti et morales phi gloriose lo-
quuntur de amicitia.

Primu mysteriu contemplandū de am-
icitia dī cōmendationis. Omnes quippe
tam sancti q; phi morales de illa gloriose lo-
quunt. Vnde Sapientis Ecclesiastici. vi. ca. ait
Amicus fidelis protectio fortis. Et cassiodo-
rus in libro de amicitia. In hūano reb⁹ nihil
amicitia dulcius inuenit: nihil sanctius appe-
titur: nihil fructuosius custodit. Et in codē li.
Amicitia ppia suauitate virtutes alias con-
traducta tpa tristitiaq; iocundat. Et idē in
eplis. Sine amicis oīs cogitatio esset tedum
oīs opatio labor: oīs terra pegrinat: oīs vita
tormentū: sine amicis solatio: vinere ēē mori.
Et Ambro. li. d. officijs Solatiū qppe vite h⁹
est: vt habcas cui pect⁹ tuū opias: cui archana
cōices: cui secreta tui pectoris committas: vt

collocares tibi virū fidelē: q in pſperis gratulet
in triftib⁹ cōpatiā: in pſecutionib⁹ adhortet.
Et Valerius maximus li. iij. Amicitie vincu
lū potens eſt ⁊ pꝛualidū: neq; vlla ex pte ſan
guinis viribus inferius. Et Quirilian⁹ in li.
declamationū. Mō reperio qd in rebus hūa
nis excogitauerit nā pꝛeſtantius amicitia: qd
cōcordia ⁊ fortunā maius auxiliū. Et Saluſ.
in iugurtino. Mō exercitus neq; theſauri ſūt
regni pꝛeſidia: ſed veri amici: q; neq; armis
cogere: neq; auro parare queas: officio fideq;
parant. Et Seneca in li. de tranquillitate aī.
Nihil quicq; oblectat aīum: q; amicitia fidelis
⁊ dulcis. Et Theophrastus phus. Quāti eſt
ſine aīa corpus: tantū eſt ſine amicis hō. Et ſe
cund⁹ phus interrogatus ab adriano ceſare.
quid eſt amicus. rñdit. deſiderabile nomē: infe
licitatis refugiū: indeſiciens quies: amanda
felicitas. Et Ariſto. i. viij. Ethicorū. ca. i. Ami
citia maxime neceſſaria eſt in vita: ſine amicis
nullus eligeret viuere: hñs reliqua bona oīa ⁊
mendicantibus ⁊ pꝛincipatus ⁊ pꝛātes poſſi
dentibus: videt amicus maxime opus eſſe. Et
idē in. ij. politicē. Amicitia quidē putam⁹ ma
ximū eſſe bonorū ciuib⁹. Et idē in. iij. topicorū
Magis eligenda eſt ſupꝛabundantia amicitie
q; pecunia. Et Tullius in queſtionib⁹ tuſcu
lanis. Summū gen⁹ felicitat⁹ eſt hñe amicos. Et
idē in li. illo de amicitia de q inquit anluſgeli⁹
in. i. noctiū actica. Et cū librū illū cōponeret
legit libꝝ theophrasti d amicitia ait. Excepta
ſapia nil melius eſt datū hōi a dijs immortalib⁹
amicitia. Et iterū ibi. Solē e mūdo tollere vi
dent: q amicitia e vita tollit: q; nihil a deo me
li⁹ habem⁹: nihil iocūdus. Et iterū. Ego vos
hortari tm poſſū: vt amicitia oībus reb⁹ hūa
nis aīponatis. Nihil enī eſt tā nature aptum
tāq; cōueniens ad res vel ſcōas vel aduerſas.
Et idē li. i. de finibus bonorū ⁊ malorū. Dium
rerū q; ad brē viuendū ſapia cōparauit. nihil
eſt maius amicitia: nihil vberius: nihil iocūdi
us. Sed pꝛeter predicta qꝛunt aliq; vtꝝ felix i
digeat amicis. Et poſſet argui q nō. q; quicū
q; ſūt p ſe ſibi ſufficiētes ex bonis q hñt: n in
diger amicitia aliorū: ſed felix p ſe oīm bonorū
ſufficiētiā hñt: q nō videt indigere amicis. In
oppoſitū vō arguit tali rōne. Inter oīa exte
riora eſt maximū bonū hñe amicos. vt pbatū
eſt paulo ſupꝛius p ariſto. Si ergo felici cui oīa
bona tribuunt nō dant amicitia: tūc felici decet
maximū bonorū exteriorū. ſ. amicitia qd eſt p

rōne feliciſ. Rñdet ad iſta ſoluenda. q; aut lo
quimur de felicitate celeſtis pꝛie: aut de felici
tate pꝛiſ vite. Pꝛimo enī ſi loquimur de pꝛe
ſta felicitate q crit in pꝛia. tunc aut loquimur d
neceſſitate bñtudinie: aut de bñ eſſe. Pꝛimo
mō dico q ſocietas amicorū nō requirit de ne
ceſſitate ad bñtudinē pꝛie. qm ille qui hñ tota
plenitudinē ſue pꝛfectionis in vno nō indiget
in alio. ſed beatus in patria habet totam ple
nitudinē ſue pꝛfectionis in deo: q nō indiget
alio. Et hoc eſt qd ſcribit Sapie. vij. ca. Bene
rūt āt mihi oīa bona pariter cū illa. ſ. cū diuina
ſapia: q in dei clara viſione cōſiſtit. Vñ Aug⁹
viii. li. ſup. Genef. ad lꝛāz dicit. q creatura ſpi
ritualis ad hoc q ſit bñ nō niſi intrinſic⁹ ad
iuuat eternitate: veritate ⁊ charitate creatonſ
Mā pꝛfectio charitat⁹ eſt eſſentialis bñtudini
qꝛtū ad dilectionē dei: nō āt qꝛtū ad dilectōez
pꝛimi. Quare ſi eſſet vna ſola aīa fruens deo
nō hñs. pꝛimū quē diligeret: adhuc bñ eſſet
ſed ſuppoſito pꝛimo ſeqꝛ dilectio eius ex pꝛe
ſta dilectione dei. Vñ qñ cōcomitanti ſe habz
amicitia ad pꝛfectā bñtudinē. Scdo vō ſi loq
mur de bñ eſſe bñtudinis tūc verū ē q ad illā
facit ſocietas amicorū: q; ſic bñtudo eſſentialis
eſt quā hñ bñs apud deū ſolū: ita bñtudo ac
cidentalis eſt: quā hñ bñs apud aliū bñm. Si
vō loquimur de felicitate ipſecta q nihil aliud
eſt: large illā ſumendo q; pſperitas ⁊ bonorū
tpaliū abundantia. tunc dico q felix aliq; mō
nō indiget amicis ⁊ aliq; mō indiget. Mā felix
nō indiget amicitia vtili: q; exiſtūt ſibi oīa bo
na: indiget tamen amicis maxime. pꝛpter tria.
Pꝛimo. pꝛpter cōſolationē. vt cōicet amicis in
digentibus felicitatē ſuā. qm vt ingt Plato i
Timēo. Bonos viros decet cōmodos eſſe.
Et Quidius in li. d ponto. Regia crede mihi
res eſt ſuccurrere lapſis. Cōueniēs hōi eſt ho
minē ſeruare voluptas. Scdo felix idiget ami
cis. pꝛpter cōſervationē: q; nullus ſufficit ſol⁹
ſeruare pſperitatē ſuā. Jō ingt Tullius in li.
de amicitia. Qm res humane fragiles ſunt ⁊
caduce ſp acqꝛendi ſūt: q; diligam⁹ ⁊ a qd⁹ di
ligamur. charitate enī beniuolentiaq; ſublata
oīs eſt ſublata: ⁊ ita iocūditas. Tertio felix in
diget amicis. pꝛpter delectationē: q; delectabi
le eſt pꝛuere amicis. Vñ ⁊ Tullius in pꝛefato
li. d amicitia dicebat. Quid dulcius q; hñe ali
quē cū q audeas ſic loq oīa vt tecū. Pꝛopꝛi hec
oīa pcludit ſapiēs Eccleſiaſti. vi. ca. Et q inue
nit amicū fidelē iuenit ⁊ beſauz. Amico gꝛpꝛ

fidei nulla est cōparatio et nō est digna ponde-
ratio auri et argenti p̄ra bonitatē fidei illius.

De triplici amicitia: mala: falsa: et vera.

Secundū mysteriū cōtemplandū de ami-
citia dī distinctio. Distinguitur quippe
in scripturis diuinis et humanis triplici. Nā
Quedam est amicitia mala.

Quedam falsa.

Quedam vera.

Prima amicitia dī mala. que est inter eos
qui mali sunt. sicut Luce. xiiij. ca. scribit. **P**er fa-
cti sunt amici herodes et pilatus. Vbi glo. ne-
phandū fedus qd herodes et pilatus in occidē-
do xpm pepegerūt. p̄pterea Aristo. viij. ethi.
ait. ca. iij. **P**erfecta est bonorū amicitia: et fm
virtutē similitū. Et Tullius in li. d. amicitia in-
quit. Virtus amicitia et gignit et cōtinet: nec
sine virtute amicitia esse vllō pacto pōt. Et ite-
rū ibi sic cōcludit. Hoc sentio nisi i bonis ami-
citia esse non posse. **S**ecda est amicitia falsa:
vel simulata qñ. s. aliq̄s diligit solo noie et nō
ope qd vtiq̄s facile impleri dicit Ambrosi⁹ li.
iij. de officiis. Facilis inquit vox et cōis tuus
sū totus: sed paucorū effectus. Sunt et alij qui
se amicos dicūt: et nō nisi p̄pter p̄p̄iū cōmo-
dū amant. Quos dicit Seneca ad lucillū. Me-
gociario est nō amicitia q̄ ad cōmodū accedit.
Et Hiero⁹ in eplā ad paulinū ait. Vera ami-
citia illa est et xpi glutino copulata quā nō vti-
litas rei familiaris: nō p̄ntia tñ corporis: non
subdola et palpanz adulatio: sed dei timor et di-
uinaz scripturaz studia cōciliant. Et idē sup
Michēā prophētā. Delicata est amicitia que
amicorū felicitatē et diuitias sequit. In hoc ge-
nere amicitie hodie voluit qñ totus mundus
Vñ Quidius li. ij. de ponto ait. Vulgus ami-
citas vtilitate. p̄bat: illud amicitie quondam
venerabile nomē. p̄stat et in questu. p̄ meretri-
ce sedet. Sunt et adhuc amici falsi. qñ hi qui se
amicos fatebant: amicos descrūt in aduersis.
Nā vt scribit sapiens Prouer. x. vij. ca. omni-
tpe diligit qui amicus est. Et Valerius li. iij.
Sincere fidei amici precipue in aduersis reb⁹
cognoscunt: in quibus quicqd prestat: totus a
cōstanti beniuolentia. pficiscit. Ob id Tulli⁹
in questu. rufcu. et in. iij. li. de officiis. cōmendat
vna cū valerio maxio damonē et ficiā pictago-
ricos q̄ amicitiarū aio adeo stricti erāt vt cuz
alterū ex his siracusanus dionysius occidere
terminasset: et is qui mortui adiectus esset: pau-

cos dies quibus domū. pficisceret a dionysio
impetrasset: sin aliū p̄reditu eius daret: alter
indere. p̄ amico nō dubitauit: affirmans q̄ nū-
si rediret aliū infra assignatū sibi terminum
ipse moreret. **D**ēs primo isto insultu sunt in
admirationē versi: q̄q̄ derideret a plurimis
sed cū tandē reuerteret amicus seq̄ ad diē ter-
mini presentasset: admiratus tyrā⁹ eorū fidē
supplicii remisit. Rogans se tertiū in societa-
tē recipi. Sed hodierna die tales minime in-
ueniunt: quinimo vt Quidi⁹ ait. li. ij. de pon-
to. Diligit nemo nisi cū fortuna scda est. Et in
li. de tristib⁹. Donec eris felix multos numera-
bis amicos. Tpa si fuerit nubila solus eris. Et
in codez libro: sic de quodā suo amico tepido
lamentatur.

In caput alta suum labent ab equore retro.
Flumina: cōuersis solq̄s recurrit equis.
Terra feret stellas: celum scinditur aratro.
Vnda dabit flammaz: et dabit ignis aquas.
Omnia nature prepostera legibus ibunt.
Parq̄ suū mundi nulla tenebit iter.
Omnia iam fient fieri que posse negabam:
Et nihil est de quo non sit habenda fides.
Nec ego vaticinor: quia suz deceptus ab illo.
Laturum misero: quem mihi rebar opem.
Illud amicitie sanctum et venerabile nomen.
Re tibi pro vili sub pedibusq̄ iacet.
Tertia igitur amicitia et vera est illa que fū-
datur sup virtutē et p̄senerat in quolibet statu
sue prosperitatis siue aduersitatis.

De signis vere amicitie. Capitulū. iij.

Tertiu⁹ mysteriū cōtemplandū de ami-
citia dicit significatio. Sūt enim aliqua
signa per que cognosci potest quando quis est
verus amicus. Et hec distinguūt in tria. Nā

Alia sunt signa cordis.

Alia sunt signa oris.

Alia sunt signa operis.

Primo sunt alia signa cordis. que subditi-
di possunt in tria.

Primū est voluntatū concordatio.

Secdū secretorum cōmunicatio.

Tertiū animi cōfirmatio.

Primū signū est voluntatū cōcordatio. de q̄
ait Tullius li. de amicitia. Idē velle et idē nolle
Ea demū vera est amicitia: qd vtiq̄s intelligē-
dū ē i reb⁹ virtuosis: debitis: et honestis. Nā
cōcordia malorū n̄ vere amicitia: s; s; similitudi-
nē dici pōt. Secdū signū ē secretorū et p̄silioz

60
cōicatio. vt enī ait Ambro. li. de officijs. Nihil occultat amic⁹: si ver⁹ ē. Verūtū caute agēdū est vt seruet regula Seneca ad Lucillū dicentis. Dia cū amico delibera: sed de ipso prius. Mā ingt Macrobius li. saturnaliū. Ita amicū habes vt hūc fieri posse inimicū putes. Et Valerius rubrica de dilectōe ⁊ amore dicit. Rias aiebat oportere hoīes ita in vsu amicitie versari vt meminerint eā ad grauissimas inimicitias posse cōverti. Dō qdē pceptū pma specie nimis fortasse callidū videbat: nimirūq; simplicitati: qua pcpue amicitia gaudet pñū: sed si ai altior cogitatio demissa fuerit pq; vtile respiciet. Tertiū signū vere amicitie dī ai confirmatio. Hoc vtiq; ad verā amicitiaz spectare cognoscit: vt nō statim mala de amicis credatur susurrionib; ⁊ bilinguibus. Iō Valerius li. iij. rubrica de moderatōe. laudat platonē. qui cū a quodā audiret xenocratē discipulū suū de se multa impie locutū sine vlla cunctatōe criminantē respuit: Instabat ille certo vultu cām querēs cur sibi fides nō adhiberet. Adiecit plato. Non esse credibile vt quē tantopere amaret ab eo non diligeret. Postremo cū ad iusiurandū inimicitias serēis malignitas cōfugisset ne dī piurio ei⁹ disputaret affirmavit nūq; xenocratē illa dixerūz fuisse: nisi ea dici expedire sibi iudicasset. Scdō sūt alia signa oris ⁊ hec distinguunt in tria.

Primū est secreta monitio:

Scdō recta locutio.

Tertiū manifesta laudatio.

Primū signū oris vere amicitie est secreta monitio. Lū. f. q; depredēdēs in aliq; suū amī cū errare secrete studet illū monere. Iuxta saluatoris nri documētū. q. Matt. be. xvij. ca. dixit. Si peccauerit in te fr tuus: vade ⁊ corripe cū inter te ⁊ ipsū solum. Et de hoc ita pulchre loq; Ambro. li. iij. de officijs. Dīurgat amicus amicū: nō iactantie studio: sed affectu charitatis: vt nec amonitio aspera sit: nec obiurgatio cōtumeliosa. Et Seneca in li. de morib; Dires tuas magis amici sentiam bñficijs q; iniurijs. Scdō signū oris est recta locutio. vt amic⁹ magis loq; amico vera ⁊ vtilia q; blanda ⁊ falsa ⁊ cū suo dāno illi placētia. Sic sapiens. puer. x. ca. ait. Simulator ore decipit amī cū suū. Et. xvj. ca. Vir iniqu⁹ laudat amīcū suū: ⁊ ducit eū p viā nō bonā. Et Aug⁹ super illo verbo psalmiste. Laudat pēdō: in desiderijs aīe sue. Adulantiū inquit lingue alligant

aias in pēdō: delectat enim ea facere in quib; nō solū metuit reprehensor: sed et laudat pēdō. Tertiū signū est manifesta laudatio. vt enim inquit Aristo. Hic mos amantiū est vt amorē suū silentio tegere neqant. Tertiū sunt alia signa vere amicitie in opere: ⁊ hec ad huc tria.

Primū est grata conuersatio.

Scdō prompta condescensio.

Tertiū honesta satisfactio.

Primū signū est grata conuersatio. Inquit enim Aristo. ix. Ethicorū. Amicus est alius ipse. Et Tullius. Amicus est alter ego. Recirco qui veri amici sunt: libenter conueniūt: familiariter conuersantur. Quare ⁊ Aristo. dicit. Amicis eligibilissimū est conuiuere. Scdō signū est prompta cōdescensio. Lūz quis amico condescendit subueniendo sibi in necessitatibus suis. Ideo phus quidā cū diceret ci de quodam paupere: ille amicus illius diuitis est cur inquit illo diuites pauper est: amicus non est: qui particeps nō est fortune. Et dū amic⁹ aliquid expostulat: non est procrastinandum. Vnde sapiēs in Prover. dixit. Ne dicas amico tuo vade ⁊ reuertere cras enim dabo tibi cum statim possis dare. Tertiū signū est honesta satisfactio. Nec amicus turpia petere debet: nec alius in his satisfacere tenetur. Hinc Valerius libro. vi. Rubrica grauitate dicta aut facta. refert publius Rutilius cum amici cuiusdam iniuste rogationi resisteret: atq; is per summā indignationē dirisset. Quid ergo opus est mihi amicitia tua: si quod rogo non facis. Respondit. imo quid mihi tua: si ppter te aliquid inhoneſte facturus sum. Et Aulus Gellius in. i. noctium acticarum querens an p vtilitate amicorum delinquendū aliqñ sit. ait. Chilo lacedemonius de hoc dubitauit. Pericles atheniēsis egregius vir ingenio bonisq; oibus disciplinis ornatus ab amico suo rogatus vt pro re causaq; eius falsum deiceret. Respondit. Opus est me amicis cōmodare sed vsq; ad aras theophrast⁹ parua inquit ⁊ tenuis vel turpitudine vel infamia subcunda est. Si ea re magna vtilitas amico queri pōt rependitur quippe ⁊ compensatur leue dānū delibate honestatis maiore alia grauioreq; in adiuvando amico bonestate. hec aulus Gellius. Sed Licero in li. de amicitia ita pclusit: Multa est excusatio pēdō: si amicitia peccaueris. Mā cū pñiatiue amicitie virtutē opinio fuerit. difficile ē amicitia manere: si a virtute defeceris.

Hec de amicitia scripta sunt: vt cognoscat vnusq; quāta sit vis illius: q̄ tñ a rarissimis obseruat: vt decet: vbiq; eteni priuatus amor alas suas iā expandit: vnusq; qd suū est q̄rit z suo tantuz cōmodo satisfaccie studet. Hos No q xpiani sum⁹ ad amicitia excolēdā inducimur: p legē illā diuinā: quā xps deus dei filius de virgine natus verbo docuit. pariter z exēplo. Diliges ait. primū tuū. qd si fecerim⁹ pignus eterne vite ab eo largietur accipiem⁹: q suam nobis grām largiet in p̄senti seculo. Et in futuro gloriā sempiternā: in q̄ viuūt z regnat p infinita secula seculorū. Amen.

¶ Sermo serafsimus monus de br̄ssimo consessore Antonio paduano de ordine minorū.

Non potest ciuitas

abscondi supra montem posita. Verba sūt redēptor: nri origia liter Adattbei. v. ca. z in euangelio p̄ntis solēnitatis. Lūci fere mortales qui baptismali caractere sūt insigniti: br̄m antoniū paduanū deuotiōe ardentissima colūt ac venerant: nec ipse patrociniū eius exposcentib⁹: ita sit affabilis z p̄pitius vt videat quodā mō cū illis cōuiuere z cōmorari. Nullus a fonte sue dulcedinis sitibūdus abscedit: oib⁹q; cū inuocantibus p̄sento est. Et vt verissime cantat ecclesia. Ad sacrum eius tumulū frequēt mēbra languentū: mō sanitati quolibet morbo fuerit grauata restitunt. Propterea ne bñficiorū illius inmemores accusemur: in solēnitate p̄nti ad sue laudis p̄conia extollēda: oī studio: oī diligētia: oīq; vi dicendi debem⁹ incubere. Est q̄ppe in ecclesia dei velut ciuitas posita in cacumine mōtis: q̄ ab oib⁹ videri pōt. vt vba p̄posita dicūt. Quā multa in hoc sc̄to repiunt q̄ fulgēt in domo dñi: lucentq; oib⁹ q sunt in illa: p̄ q̄ p̄m q est in celis glorificāt z bñdicūt. Sed vt ista clarius habeant d̄ sc̄to antonio in p̄ntiaz verba facturi. Triplicē excellentiā eius porabimus.

¶ Prima dī religionis.

¶ Secda predicationis.

¶ Tertia glorificationis.

¶ Qualiter br̄s antonius etate tenellus habitū canonicorū regulariū sc̄ti augustini suscepit. Inde q̄ celo martyrii succensus trāsiit ad religionē minorū.

¶ Capitulum. j. Prima excellentia sc̄ti antonii: dī religionis. Dedicauit nāq; se deo: z in religiōe

sc̄tā laudabili v̄sq; ad mortē p̄seuerauit. Vt eni scribit in cronicis o: dñis nri minorū. Sue rūt anni vite b̄ti antonii. xxxvi. Mā fuit in domo parentū annis quindecim. In monasterio v̄a sc̄ti vincentij annis duobus. Et in monasterio sc̄tē crucis de colimbria nouē ānis. Postremo in ordine b̄ti francisci multis miracul clarus decē ānos felicit p̄sumauit. Et h̄ in e multa cōueniāt: q̄ sue religionis p̄fessionē extollūt: nos tñ tria dūtaxat explicabimus.

¶ Primū est etas.

¶ Scdm causalitas.

¶ Tertū charitas.

¶ Primū q̄ extollit p̄fessio assūpte religionis a b̄to antonio dī etas. Mō eni expectauit senectā: nō iuuenilib⁹ ānis prius voluit obtempare: sed vbi sexrūdecimū attigit annum sp̄etis mūdi z carnis illecebris ad qdā cenobiū ordinis sc̄ti augustini v̄lrbone ciuitatis de q̄ ipse oriū d⁹ erat vicinū se cōtulit. Vbiq; deuot⁹ habitū religionis assūpsit: vbi biēnio eracto: amicorū carnaliū frequentia turbabat: ne vt cupiebat sedulo p̄tēplationi vacaret: q̄re ad sc̄tē crucis de colimbria cum supiorū licentia aliud. s. eiusdē ordinis monasteriū cōuolauit. Sed pleriq; cū hec dicim⁹: vel antonio ad iuuenilē q̄si motū imputant: q̄ ad religionē se transtulit: vel detrahūt viris religiosi: q̄ inducere cōnātur laicos vt z ipi fiant religiosi: aut religionē dānāt: q̄ viros q̄nq; flagitiosos atq; scelestos recipit. Pro quibus tria sūt de necessitate dubia declaranda.

¶ Primū vtrū circa religionis ingressū sit habenda magna deliberatio.

¶ Scdm vtrū peccet ille qui hortat quoscunq; ad religionis ingressū.

¶ Tertū vtrū p̄tōrib⁹ sit denegandus religionis ingressus.

Ad primū dubiū rñdet Tho. fa. sc. q. vi. q. diu turna deliberatio z multa cōsilia requirunt in magnis dubiis. vt dicit Aristo. in. ii. ethicorū. In his at̄ q̄ sunt certa z determinata nō requirunt cōsiliū. Circa at̄ ingressū religionis tria p̄nt cōsiderari. ¶ Primū est ipse ingressus religionis fm se. Et sic ē certū q̄ est meli⁹ bonū: z q̄ de h̄ dubitat quātū de se ē derogat xpo q̄ hoc cōsiliū dedit. Sc̄do pōt cōsiderari religionis ingressus p̄ cōparationē ad vires ei⁹ q̄ est ingressus. Et sic nō est locus dubitatiois: q̄ illi q̄ ingressū diuī religionē: nō cōfidūt de virtute sua: sed diuina. fm illud Iste. xl. ca. Qui sperāt i dño

mutabunt fortitudinem. Si tamen esset aliqd speciale impedimentū: puta infirmitas corporalis: vel onera debitoꝝ: vel aliqd huiusmodi requirit deliberatio: p̄siliū habendum est cum his qui, p̄desse possunt non impedire. Tercio pōt considerari ingressus religionis quantum ad modū: et quā religionē quis ingredi debeat. Et in talibus haberi pōt p̄siliū a viris timētibz deū. Sed pene oēs que sua sunt querūt nō que iesu xp̄i suā religionem omnibz p̄fereñtes: et plerūq; qd grauius est alijs derogantes nō attendentes ad quam quis vocet a domino. Voluit q̄ppe ipse deus cuius sapientie nō est finis: ecclesiam religionum multiplicitate decorare: que tñ oēs vni xp̄o famulant: vnūq; iugū suauē illius trahūt. Sicut et de equis discoloribus. Hiero. in epla ad palmachiu scribit dicens. Discolorēs equi sed voluntate p̄cordes vnum aurige iugū trahunt. Non est itaq; de trahendū alicui religioni quam approbavit ecclesia. Sed omnibz bonoꝝ est exhibendus: in quibus diuerse constitutiones reperiuntur: vt sic satisfiat diuersis inclinationibus volentibz deo in religione seruire. Ad scdm dubiū dicit Tho. vbi. s. q̄ illi qui inducunt aliquos ad religionē: magno sunt premio digni. Mā scribitur Jacobi. v. c. Qui conuerti fecerit peccato rem ab errore vie sue liberabit animam eius a morte: et operit multitudinē peccatoꝝ. Ad hoc etiā facit qd d̄r di. xv. c. tria sunt. P̄sser tamē p̄tingere triplex inordinatio. Prima ē si violēter aliquis aliquē ad religionē cōpelleret: vt. n. scribit. xx. q. iij. c. p̄sens clericus. Nullū bonū nisi voluntarium. Et Hiero. ait de conse. di. v. Quicquid necessitate fit cito soluitur qd volūtatē persecrāt. Aduertant ad hoc parentes hi qui filias inuitas monasterijs recludūt quāto periculo illas exponunt. Considerent et religio nū p̄clati qui moniales sic factas inuitas recipiunt: quid r̄suri eterno iudici qui neminem vult saluare inuitū. Audiant aut oēs Augustinum qui lib. i. p̄fessionū ait. Memo inuitus bene agit: etiam si bonū est qd agit. Secūda inordinatio est. Si aliquis simoniace alium ad religionē trahat p̄terito dato vel recepto. qd p̄hibetur. i. q. ij. c. quam pio. Nota p̄terea q̄ l3 p̄ ingressu religionis siue monachoꝝ siue monialium nō liceat aliquid accipere vel erigere quasi p̄ciū. Sp̄ote tñ oblata nō interueniēte aliqua corrupta intentione licet recipere. sicut p̄batur. i. q. ij. c. sicut episcopū. Tercia inordi-

natio est cum quis mendacijs allicit quēpiam vt religionem ingrediat: puta q̄ religiois asperitatē et tentationum bella vel negat vel tacet. Aut quia multos religiosos cum xp̄o loqui familiariter mentit et similia: que et si quandoq; vera inueniant: tamen de plerisq; falso confingunt. Illicitū ē talibus fallacijs decipere iuuenes: vt sic mundū cōtēnant: q̄ vt refert Aug. xx. q. ij. c. primū. Ad salutē sempiternā nullus ducendus est opitulante mendacio. Ad tertiu dubiū sancti tho. vbi. s. r̄idet q̄ ingressus religionis: nō solū p̄gruit et expedit exercitatio in obseruantia p̄ceptoꝝ: vt ad maiore p̄fectionē pueniant: sed etiā nō exercitatio et peccatoribus. Mā et dñs Mattheu publicanū qui nō erat exercitatus in p̄ceptoꝝ obseruantia vocauit ad obseruantiam consilioꝝ. Ad hoc facit q̄ habet. xxiiij. q. ij. c. admonere. Vbi stephanus papa p̄sultit cuidam vxoricide. q̄ ingrediat monasterium dicens. Relinque hoc marinū peccati facinus: ingredere monasteriū. Ad antoniu itaq; redcundo dicimus q̄ ipse spū sancto isigante religionis statum elegit. Et quidez l3 ex euetu rei: quia de bono in melius semp p̄fectur deprehendere possumus id nihilomin⁹ manifestat eius p̄ditio anteq̄ a mūdo discederet. Natus quippe ex venerabilibz hōc̄stissimisq; parentibus: atq; ab eis in primo flore genitus iuuentutis: vocatusq; in sacro baptisinate Ferdinandus: traditus ab eis fuit educandus et tñ imbuendus in ecclia gloriose virginis marie: qua bti vincentij martyris corpus honorifice requiescit. Qua de re cum ipse sic a teneris annis bonis moribus fuisset instructus non nisi vera prudentia comitante in religione deo seruire disposuit. Secūdu quo extollit p̄fessionis assumptę religionis a beato antonio d̄r causalitas. Causa quippe finalis pp quam religio: sua effectus est: sp̄ctis quibzlibet tēporalibz bonis fuit vite religiose p̄fectio: de qua p̄fectione tria declaranda se ingerunt. Primū in quo p̄sistit p̄fectio religionis. Scdm quō in tribus votis integrat et perficit status religionis. Terciu cur inter tria vota p̄cipalius ē et essentialius i p̄sa obedientia. Ad p̄mū r̄ndere possumus q̄ p̄fectū d̄r cui nihil deest: vt vult Ari. iij. p̄b̄si. et v. methaph̄si. Et cōmētator ibidē cōmēto. xxj. Et tho. p̄ma p. q. iij. c. L̄sistit ergo p̄fectio hois in adoptiōe charitatis. Juxta illud ad Colocēses. iij. c. Su-

p oia charitatē habete q̄ ē vīculū p̄fectionis.
 Amor. n. h̄z virtutē trāsfōrmatīuā z vnitiuāz
 diligētē i cōlectū p̄ intellectū z affectū. Et in hoc
 p̄ficiat creatura q̄ vnīat p̄ affectū cum creatore
 cui nihil boni deest. Et aut̄ triplex p̄fectio s̄m
 tho. fa. se. q. clxxxiii. arti. ij. Prima absoluta q̄
 nō solū attēdit s̄m totalitatē ex pte diligētis;
 s̄ etiā ex pte diligibilis; vt. s. diligat deus q̄rū
 ē diligibilis. z talis p̄fectio nō ē possibilis ali-
 cui creature s̄z soli deo puenit. Scda p̄fectio ē
 absoluta s̄m totalitatē absolutā ex pte diligētis
 put. s. affectio s̄m totū suū posse semp actualr
 ferat in deū; z talis p̄fectio nō ē possibilis i via
 cū hō z dormiat z alijs i qbus occupet mētis
 actu nō fert in deū. Et ista ē p̄fectio patric. Et
 de hac dī de pc. di. ij. charitas; p̄fecta charitas
 in hac vita haberi nō pōt. Tertia aut̄ ē p̄fectio
 q̄ neqz attendit s̄m totalitatē ex pte diligibilis
 neqz s̄m totalitatē ex pte diligentis; vt. s. semp
 actu ferat in deū; S̄z quātū ad hoc q̄ excludat
 ea que motui dilectōis in deū repugnāt; z hoc
 pōt haberi in p̄nti vita. Et s̄ duplr. Vno mō
 inquātū ab effectu hoīs excludit oē illud quod
 charitati p̄iatur; sicut ē peccatū mortale; vt. s.
 nihil cogitet vel velit deliberare qd sit diuine
 dilectionis p̄ium; z sine tali p̄fectione charitas
 eē nō pōt. Alio mō vt hō studiū suūz deputet
 ad vacandū deo z rebus diuinis; p̄termittis
 alijs; excludēdo oēm affectū extraneū nisi q̄rū
 necessitas vite p̄ntis regit. Et ad istā ordinat
 religio vt ad finē. Vñ status religiōis ē quedā
 disciplina z exercitiū pueniēdi ad p̄fectionem.
 Scdm qd erat declarandū quō in tribz vo-
 tis integrat z p̄ficiat stat⁹ religiōis. Et ad hoc
 rñdemus s̄m tho. fa. se. q. clxxxvi. arti. vii. q. sta-
 tus religiōis pōt triplici p̄siderari. Vno mō
 s̄m qd ē quoddā exercitiū tendēdi in p̄fectiōez
 charitatē. Alio mō s̄m qd quietat humanū ani-
 mū ab exterioribus sollicitudinibz. Tercio mō
 s̄z qd ē quoddā holocaustū p̄ qd alijs se z sua
 offert deo. Et s̄m hoc in tribus votis integrat
 status religionis. Primo quidē quantum ad
 exercitiū p̄fectionis requirit q̄ alijs a se remo-
 neat illa p̄ que posset impediri ne totaliter affe-
 ctus eius tendat in deū in quo p̄sistit p̄fectio
 charitatē. Admōi aut̄ sunt tria. Prīmū ē cupi-
 ditas exteriorū bonorū; que tollit p̄ votū paup-
 tatis. Scdm ē concupiscētia sensibiliū delectati-
 onū inter quas p̄cellūt delectatiōes venerec q̄
 tollit per votū p̄tinentie. Tertiū ē inordinatio
 voluntatis humane que excludit p̄ votum obe-
 dientie. Similiter sollicitudinis secular; inge-

tudo p̄cipue ingerit homini circa tria. Primo
 circa dispensationē exteriorū rez que amputa-
 tur p̄ votū paupertatis. Scdo circa gubernatio-
 nē vxoris z filiorū que tollit p̄ castitatē. Tercio
 p̄ dispositionēz p̄prie actū que tollit p̄ obe-
 dientiā. Similiter holocaustū dī cū alijs totū
 qd h̄z deo offert. Daber aut̄ hō triplex bonūz
 Prīmū ē rez exteriorū; quas totalr offert deo
 per paupertatē. Scdz bonū p̄prie corporis qd
 offert dō p̄cipue p̄ votū castitatē; q̄ abrenūciat
 maximis delectatiōibz carnis. Tertiū est bonū
 aie; qd totalr offert deo p̄ votū obedientie; p̄ qd
 hō offert deo p̄p̄ā volūtātē p̄ quā hō vtit oibz
 potētis z habitibz aie. Des aut̄ alicui obfua-
 r̄igionū ordinat ad p̄dicta tria vota. nā labor
 manū z mendicitas ad paupertatē vigiliē ie-
 iuniū z disciplina ad castitatem. Alia exercitia
 vt lectio; oratio; visitatio infirmorū z h̄mōi ad
 obedientiā. Determinatio autē habitus perti-
 net ad oia tria p̄dicta tanqz signū obligatio-
 nis. Interiores aut̄ actus virtutis; vt humili-
 tas patientia z h̄mōi; nō cadūt sub voto reli-
 gionis; qz omnīū virtutū mater ē charitas ad
 quā ordinat status religionis vt ad finem. Ad
 tertiū qd erat declarandū; rñdet tho. fa. se. q.
 clxxxv. arti. vii. q. inter tria vota principalia
 z essentialius religioni ē obedientia. Et hoc tri-
 plici ratione. Primo qz qd per eā maius deo
 offert qz p̄ alia. s. p̄p̄ia voluntas. Scdo qz vo-
 tū obedientie p̄tinet sub se alia vota; s̄z nō econ-
 uerso. Tercio qz votū obedientie p̄p̄ie se exten-
 dit ad actus p̄p̄ios p̄p̄inuos fini religionis
 quātū aut̄ aliquid ē p̄p̄inuius fini tāto meli-
 us. Morādū tñ h̄ loco q̄ multa sunt in qbus re-
 ligiosi nō tenent obedire plato. Primo si pla-
 tus preciperet p̄ dei mandata; ut crimē occul-
 tū reuelari sibi; nō seruato ordine fraterne cor-
 rectionis; vel p̄ter mandata; vt mendaciū offi-
 ciosū. Nō enim d̄z huiusmodi p̄ceptis. pareret
 vt p̄z. xj. q. iij. c. si dñs. Scdo si p̄tra ordinatōes
 eccl̄ie; vt nō ieiunet die statuta ab eccl̄ia z filia
 sicut p̄bat. xj. q. iij. c. si quis ep̄us. Tercio si con-
 tra ordinationes sue regule vel p̄stitutionum.
 Quarto si p̄cipit ea ad que nō se extēdit plato
 re auctoritas; vt si preciperet peccata p̄fessa ire-
 rū cōfiteri sine eā; z filia. Quidē si p̄ciperet qd
 habet sp̄m mali vt q̄ nudaret se corā hoībuz
 qz obedientia intelligit in licitis z honestis; vt
 p̄bat. xi. q. iij. nō est. Scro si preciperet vt sub-
 ditus r̄spiceret aues volantes p̄ acra; s̄z aliqui
 dicant q̄ etiā in his laudabilius sit obedire; si-
 cut diximus in sermone de sancto Matth̄eo

Tertiu quo extollitur p̄fessio assumpte religionis a brō antonio dicitur charitas. Tanto nāq; seruiore charitatis succēsus fuit q; nō ob aliā causā: nisi vt martyriū pateret p̄o xpo a religione sancti augustini trāserit ad religionē francisci. Et s; vt iquit tho. 2a. 2e. q. clxxxix. Nō liceat transire de vna religione ad aliā: tū quia scādaliānt illi qui relinquunt: tum q; facilius p̄ficat aliquis in religione in qua viuit: p̄uenit q; in alia: tū quando hoc sit vel p̄p̄ magnā vtilitatē: siue p̄p̄ necessitatē laudabile est. Hodie x̄o q̄i oēs ordines obtinuerūt ne possit quis p̄fessus p̄ libito ordine suo dimisso ad aliū cōmeare. Olim etiā fiebat trāsitus ab ordinibus mendicantiū ad ordines monachales quoscunq; sine dispēsatiōe pape. Et reputabatur licitus in foro iudiciali ecclē tū q; trāsitus ad perfectiōē statū. s. p̄replatiōis: cū tū i rei veritate nō hoc intēderet transēūte: s; vt maiori libertate ad malū vterent: sicut apparebat in cōuersione eorū. Sed p̄ constitutionē martini quinti in p̄cilio cōstātiensi decretū est vt de ordine mendicantiū nullus possit transire ad aliqū ordinē monachalē: nisi cartusienis: etiā cū licentia sui ordinis nisi sup̄ hoc haberet dispēsationē a papa. et q; i bulla dispensationis fieret mētio de p̄stitutiōe martini: alio esset iste apostata: nec posset manere in illo ordine ad quem transiret. Sanctus ergo antonius audiens famā quorundā frat̄z minorū qui in marrochio p̄ xpo martyrium passi fuerant p̄cepit animo frat̄z minorū societati se copulare vt cū eis liberius ad martyrium p̄geret: etiā p̄elati sui licentia et si cū difficultate obtēta venientibus ad suū monasteriū fratribus minoribus habitum sancti francisci deuotus recepit: morq; cū ipsis inde recessit. Quidā x̄o ex caronicis sup̄ hoc grauiter dolēs: abeunti antonio in amaritudine cordis dixit. Vade vade q; forsitan sanctus eris. Cui humiliter sic respondit. Cū me s̄ctū audieris: deū vtiq; collaudabis.

De predicatione beati antonii q; scientiam habuit nō solū acquisitam: sed infusā: quare cū humilitate p̄dicās: meruit q̄ plurimis signis et miraculis coruscare. **C**apitulū. ij.

Ecūda excellētia sancti antonii dī predicationis. Mā seruētilime xpi cuāge/

stū p̄dicauit. Fuit autem sua predicaō tripli/

ci p̄ditione decorata.

Prima p̄ditio fuit clara intelligentia.

Secunda humilis obediētia:

Tertia gratiosa assentia:

Prima p̄ditio que decorā fecit bti antonii p̄dicationē: fuit clara itelligētia. s. scripturarū scāx: quā et legēdo et orādo atq; cōtēplādo cōparauit: nā vt scribit in ci^o legēda. **P**ostq; ad monasteriū scē crucis de colibria puenit, p̄pella bat cū iā spūs q̄daz futuroz p̄fagio ad diuina studia s̄fax in q̄bus iugit meditādo nō solū qualr i agro alieno vitia extirpādo: vtutes insereret: semetipsū sollicitē p̄mitus excolēdo cognouit: vix etiā qualr fidei normam astrueret: ac p̄futeret errores: firmissimis patrū sentētijs se muniuit. Sicq; factū ē vt illo ispirāte q̄ iteruallo t̄pis i docēdo nō indiget: nō multo p̄ vir dei sapie plenus cēt. hec i legēda. Et vt i croniciis ordinis notat. cū t̄pe generalis p̄ciliū rome corā papa et cardinalib; vniuersozq; populo p̄dicasset suazq; natia lingua satiffecisset nationib; varijs: q̄ referebāt distictē illi? x̄ba i telleriss: cū oēs fuisset i admiratiōe suspēs: papa ipsū archā testamenti vocauit. In ip̄is ad huc croniciis scribit q; bti antoni^o de b̄nplacito p̄ris frācisci fuit p̄mus studēs in theologia cū fratre adā de marisco anglico i ordine p̄ generale capitulū ordinatus. Et accesserūt ad abbatē sci andree de xcellis: q; clarissim^o theologus libros bti dionisij nouit ex greco trāstulerat in latinū atq; pulcherrime cōmentauerat. Abbas x̄o eos benigne recepit: et cū inspersisset animi puritatē: et itelligētice l̄pitudinem in beato antonio in suo cōmēto sup̄ dionysū de mystica theologia. c. iij. de beato antonio sic dixerit. Frequenter amor penetrat vbi cognitio phisica foris stat. **L**egimus. n. quosdā scōs ep̄i scopos minus ibutos fuisse phisic^o: q; et mysticā theologiā captu mētis hauriētes: celos penetrabant: oēm phisicā cognitionēq; subtilissime transcendētes: vsq; ad beatissimā trinitatē: qd et ego in scō fratre antonio de ordine frat̄z minorū peculiari familiaritate erptus sū: q; cū cēt minus ibutus l̄ris secularib;: animi puritate et mentis ardore succēsus mysticā theologiā captu mētis et seruēter desiderauit: et abūdāter hausit: vt possit dicere de eo qd scribit de iohanne baptista. Ip̄e erat lucerna ardens et lucens quia enim amore ardebat interius lucebat exterius. hec ille. Ip̄e insuper antonius glorio sus de licētia sci frācisci theologiā fratrib; cū rogantibus legit. Cui tale in scriptis sanctus franciscus dedit respōsū. **L**iberrimo meo fratri antonio: frater frāciscus salutē i xpo **I**pla

cet mihi q̄ scām theologiā legas scrib̄ dūmō
 pp̄ hūmōi studiū scē orōnis ⁊ deuotiōis spiritū
 nō extinguat: sicut i regula p̄nec̄. Vale. Pro
 pter theologie sacre cognitionē atq; speculati
 nē rex diuinax̄ itroducit: q̄si de se loquēs btūs
 antoni⁹ in eplā hodierna q̄ scribit sapiē. vij. c.
 Optauit ⁊ datus ē mihi sensus. Inuocaui ⁊ ve
 nit i me spūs sapiē: ⁊ p̄posui illā ignis ⁊ sedib⁹
 ⁊ diuitias nihil ēē dixi i cōpatōe illi⁹: nec cōpa
 ui illi lapidē p̄ciosū: qm̄ oē aux i cōpatōe illius
 arēa ē erigna ⁊ tāq; lutū est iabit argētū i p̄spe
 ctu illi⁹. ¶ Scd̄a p̄ditō q̄ decorē fec̄ p̄dicationē
 beati antonii dī humilis obediētia. Mā ad p̄
 dicandū nō se p̄sumptuose vel arroganter i
 gessit: sed p̄latoz̄ suoz̄ p̄cepto monitus ⁊
 astrictus. Et vt scribit in. c. nisi cum p̄deez. de
 renunciationibus. Tūc in te veraz̄ humilitatē
 custodies: cū p̄ eā locuz̄ sublimē aufugies: ⁊ p̄
 obediētiam nō dimittes. Lū enī tentasset ad
 partes sarracenoꝝ nauigare cū licentia p̄la
 toꝝ aduersa grauiq; valitudine impeditus
 ad partes fidelū tandē redire cōpulsus fuit. ⁊
 dum nauigantes hispaniā tentassēt petere vē
 tis flantibus nō secundis ad siciliē insulā ap
 plicuerunt. Instabat aut̄ eo tpe generale capi
 tulū fratrum minoꝝ assisij p̄ime celebrandū
 Ad quod antonius debilis ⁊ infirmus puenit.
 Soluto Xo ex more capitulo frater gratianus
 tunc romadiōle minister sanctū antoniū secuz̄
 duxit. Adisitq; illum ad quendā locū cōrepla
 tioni dispositū fm̄ q; ipse suppliciter expostu
 lauerat: vbi totū se orōnibus ⁊ alijs spirituali
 bus exercitijs dedicauit: sicut diffusius ponit
 in legenda: sicq; aliquādiu dono sapiētie pien⁹
 simplicem inter simplices vitā duxit. Lū vero
 fratres p̄ suscipiēdis ordinibus missi ad ciuita
 tē forlūij p̄fluxerūt inter quos affuit ⁊ beatus
 antonius. Ep̄s loci perquisiuit religiosos ordi
 nū qui ibi p̄uenerant: an aliquis verbū dñi p̄
 dicare esset dispositus. Et cū oēs id recusarent
 ad antoniū se vertit: importuneq; satis cū vt
 id perficeret exorauit. Lū Xo ipse sepius re
 cusasset: tandē deo sic disponēte ep̄i voluntatē
 adimplenit. Lepitq; primo cū timore dñi sim
 pliciter fari: in p̄gressu autē sermonis dei elo
 quia: ita p̄funde: ita subtiliter: ita etiā efficacit̄
 eructauit: vt oēs in vehemētē stuporē cōuerte
 rit. Fratribus aut̄ ip̄s minoꝝibus res videbat
 hec noua: qm̄ l̄z̄ sanctus antonius tantam de
 super gratiā accepisset: vt memoria p̄ codici
 bus vteret: nullū tū in eo scientie aliud perpen

debat iudiciū: nisi q; pauca perraro f̄aliter lo
 quebatur. Lū Xo virtus tanti patris generali
 ministro nota fuit: mor in publicum p̄dire cō
 pellēs antoniū: officinū sibi p̄dicationis in
 iunxit. ¶ Tertia p̄ditio que decorauit antonii
 p̄dicationem dī gloriosa assistentia. Assistit
 illi quippe predicanti verissime gratia dei: qd̄
 vtiq; multa de illo miracula verissime scripta
 testant. Ex quibus aliq; enarremus. Primus
 de piscibus ad p̄dicationē suam nō nisi mira
 culose p̄fluentibus. Dū. n. ipse aruminū p̄di
 caret: vbi hereticoꝝ magna copia inozabatur
 p̄tra coꝝ errores disputās cupiebat eos ad lu
 men f̄ducere veritatis. Ip̄s Xo nec cius Xba
 audire dignabantur. Quare scūs antoni⁹ deo
 inspirante accessit quadaꝝ die ad os flum̄is iu
 rta mare: ⁊ stans in ripa que mari appropin
 quabat ⁊ flumini icepit pisces aduocare dicēs
 Audite verbū dñi pisces maris ⁊ fluminis: ex
 quo illud: audire contēnunt heretici infideles
 Et ecce conuenit statim ibi tanta pisciū mul
 tudo q; nunq; tanta simul in illis partib⁹ fu
 it visa: ⁊ oēs tenebant capita aliquantulū ex
 tra aquam. Quibus sanctus antonius solēni
 predicare cepit dicens. Frates mei pisces mlti
 tum tenemini p̄ vestro modulo referre grati
 as creatori qui in vestruz̄ habitaculū dedit vo
 bis tam nobile elementū: ita vt aquas dulces
 ⁊ salas. put expedit habeatis refugia. Insuper
 multiplicia contulit: vt enitent̄ incommoda tē
 pestatis. Exhibuit insup vobis elemētū dyasa
 nū ⁊ lipidū: vt vias p̄ quas iceadat ⁊ c̄scas ple
 nius videat̄ vt viuē possit. Idē creator c̄scas
 vobis necessarias administrat: vos i creatione
 mundi p̄ benedictione a deo multiplicationis
 p̄ceptū habuistis: vos i diluuiō ceter̄ aialib⁹
 extra archā pereūritibus absq; lesione reseruari
 fuistis. Vobis data fuit ex ip̄erio Jonā. p̄p̄he
 tam dñi reseruare ⁊ illū post tridū in terrā re
 ponere. Vos ⁊ censū dño iesu xpo: cū tāq; pau
 per nō haberet vñ staterem solueret obtulistis
 vos ante resurrectionē: ⁊ post fuistis cib⁹ eter
 ni regis dñi iesu xpi. Prop̄ que oīa laudate ⁊
 benedicite deū: a quo tot beneficia singularia
 p̄ ceteris aialibus recepistis. Ad hec verba ⁊
 similia exultabāt pisces aperiebāt ora ⁊ signis
 quibus poterant altissimū collaudabāt. Tunc
 antonius clamans dicebat. Benedictus deus
 eternus q; magis honorāt pisces deū q; homi
 nes heretici. Ad qd̄ miraculū p̄currit populus
 ciuitatis: quod videntes heretici cōpuncti cor

de ad pedes sancti antonii vt p̄dicationē illis
faceret p̄cederunt. Tunc sanctus antonius de
fide illis efficaciter adeo p̄dicauit q̄ oēs puer
tū hereticos: et fideles in fide roboratos cum
gaudio et benedictione remisit. P̄disces etiaz li
centiati a sancto antonio quasi gaudētes et ca
pitibus sancto applaudētes: ad maris partes
varias abierunt. Aliud miraculū fuit de plu
uia que nō tetigit auditores eius. Euz. n. semel
in ciuitate lenisarenſi populo p̄dicaret in quo
dā latissimo cāpo: turbatus est aer tonitrua so
nare ceperūt et pluuia spargi: timens x̄o po
pulus abire disponebat. At sanctus silentio i
perato orauit ad dñm. Statim in loco illo ces
savit pluuia: cū tñ in circūitu vndiq; pluuia ef
flueret abundanter. Finito itaq; sermone om
nes gratias dederunt omnipotenti deo. In ci
uitate adhuc paduana: quidam noīe petrus fi
liam suaz que paduana dicebatur ad sanctum
adduxit: erat illa annorum quattuor: pedum
gressu priuata: ac more serpentum reptans: et
morbo caduco laborans: hanc dū ad preces pa
tris antonii in sancte trinitatis noīe p̄signa
ser: mor omnis aduersa valitudo dimisit. Sa
naq; facta est et a morbo caduco et ab ambulā
di impedimento. In eadem ciuitate paduana:
quidam noīe leonardus cōfessus est beato an
tonio: q̄ pede perculserat matrem suā: ita q̄ ex
vehementi impulsu in terram ceciderat: q̄ vir
dei horrens ipsum dure redarguit. Et inter ce
tera ei dixit. P̄des qui pcutit patrē aut matrē
debet p̄tinus amputari. Hoc autem vir sim
plex non recte intelligens et p̄pter culpaz et s̄a
cti exasperationē tristis effectus domū concite
rediit: pedemq; p̄prium illico mutilauit: quod
vbi mater asperxit ad sanctū antonium festina
prexit. Conqueſtaq; de ipso q̄ filiū suū ita i
struxerat: et confidens tñ in sanctitate illius p̄
cabatur vt p̄ ipso dñm exoraret. Sanctus au
tem ipsam consolando se legitime excusauit: et
mox ad ipsum perueniēs oratione p̄missa pe
dem coniūgens tibi: facto pariter signo cru
cis sacris manibus aliquādiu desuper liniens
statim pes ita insertus et p̄solidatus est tibi q̄
ibidē surrexit homo alacer et icolumis exultās
et laudans omnipotentem deum.

¶ Deus glorificauit sanctum antoniū p̄ re
uelationem mortis eius et canonicationē atq;
frequentem exauditionem illoz qui inuocant
patrociniū eius. ¶ Capitulū. iij.

Tertia beati antonii excellētia dicit glo
rificationis. P̄ter quippe gloriam illā bea
tam quam adeptus est in regno celoꝝ gloriſi
cauit deus sanctum suum in ecclesia militan
te triplici gloria.

Prima reuelationis.

Secunda canonicationis.

Tertia exauditionis.

¶ Prima gloria dī reuelationis. Voluit deus
felice illius transitum mirabiliter reuelare: nā
vt scribit in cronica ordinis. Eodē die q̄ bea
tus antoni⁹ padue ex hac vita migravit. Ab
bas Vclensis erat in camera sua diuinis me
ditationibus intentus. Tunc ad eum solus in
grediens antonius post numā salutationē be
nivolā vir sanctus adiens. Ecce domie abbas
q̄ relicto asello meo padue vado ad patriā fe
stinanter. Et confestim cum abbate in gurtu
re vbi tunc grauiter patiebat familiaris reti
gisset: et continuo ab egritudine liberasset: exi
ens foras non est amplius visus. Ille x̄o ab
bas p̄siderans q̄ forte ad nativā patriam. s. hi
spaniaz pergeret: eius decessum totaliter igno
rans surrexit vt ipsum aliquantulū retineret:
et exiens extra cellam cum non inueniret anxie
a monachis requirebat: vbi esset frater antoni
us. Quibus ridentibus ip̄z non venisse et vbi
esset se penitus ignorare. Ille firmiter asseruit
se modo illū vidisse: a quo etiam et curatum se
atq; sanātū asseribat. Et cū nullibi reperiretur
p̄fatus abbas ad cor rediens certissime intel
lexit beatum patrē per mortis excessum ad pa
trie celestis p̄uiuiū perrexisse. Et notās rēpus
diligenter postmodū liquido reperit eadē ho
ra qua sibi apparuit ipsum ex hac vita migras
se. ¶ Secunda gloria qua deus hunc sanctum
sublimauit dī canonicationis. Gregorius. n.
nonus obseruatis omnibus in sanctoꝝ cano
nigatione debitis: ipsum sanctū carbalago san
ctoꝝum ascripta die sui obitus mense. xj. Eo
dē die vniuersus vltibonensis populus vnde
iste sanctus fuerat oriundus solēnitare maria
lectabat: et causā exultationis huiusmōi oēs pe
nitus ignorabāt. Nā de ipsius canonicatione
nihil sciebant: et vt aiunt campane ciuitatis p̄
se sonabant. Eō p̄tūq; est postea q̄ eodē die
fuerat beatissimus antonius solēnitē canoni
catus. Anno vero dñice incarnationis. M. cc.
lxiij. Constructa pregrandi ecclesia in eius ho
nore. Corpus ibi trāslatū est: et cū diu sub terra
iacuisset inuenta est lingua eius adeo recēta ru
bicūda et pulchra: q̄si eadē hora p̄ sanctissim⁹

discessisset: cū tñ elapsi fuissent a die mortis an-
 ni. xliij. ⁊ amplius. Ipsam autē linguā Domi-
 nus bona uentura tunc ordinis generalis mi-
 nister q postmodū fuit cardinalis ep̄s albanē-
 sis: cū p̄ns eēt illius trāslatiōis gaudijs in ma-
 nibus reuerēter accipēs cū lachrymis cepit
 deuotissime huiuscemōi v̄bis affari. **D**igna
 benedicta q̄ semp dñm bñdixisti ⁊ alios bñdi-
 cere fecisti: nūc manifeste apparet quāti existi-
 meriti apud deū. Et inficiens ei dulcia oscula:
 iussit eā seorsuz honorifice collocari. **T**ertia
 gloria b̄ti antonij dī eruditionis. Ipse qppe
 auxiliū eius poscētibus cūqz in ocatibus libe-
 raliter p̄descēdit: p̄cesqz ac vota suoz deuoto-
 rū exaudir. Quātr̄ No sci ⁊ beati oratiōes no-
 stras agnoscat: oñdit richar. i. iij. di. xlv. dicens
 q̄ ipsi cognoscūt oēs supplicationes n̄ras q̄s
 eis porrigim⁹ i v̄bo dei qd̄ clare vidēt. Quis
 enīz nō videat oīa que videt v̄bū tñ p̄babile
 est q̄ i illo videant oīa q̄ facimus ⁊ dicimus ⁊
 q̄ i corde gestam⁹ ad reuerētiā coz. Et q̄s enar-
 rare valeret: quot a diuersis periculis b̄ti anto-
 nij fuerint meritis liberati. Quot ad eū fūden-
 tes pias p̄ces exauditi. Omissis tñ alijs aliq̄ p
 deuotione n̄ra inflāda hoc loco subnectemus.
 Regina legionis multū i brō antonio p̄fides
 tenuit filiā. xj. annoz p̄tra volūtate regis ⁊ ba-
 ronū tribus diebus defunctā: orans ⁊ dicens.
 Beate antoni ego fui de patria tua: redde mi-
 hi filiā meā. Que surrexit matriqz dixit. **P**ar-
 cat tibi deus mater. Eū. n. essem inter virgines
 in glia: br̄s antonius p̄cibus v̄stris astrict⁹
 a dño impetravit: vt ad vitā redire. Sed vnū
 sciatis q̄ nō ero vobiscū nisi diebus. xv. quod
 ita implet⁹ est sicut dixit. In ciuitate v̄lrbone
 filius sororis b̄ti antonij forte gnquēnis ⁊ pue-
 rulus: cū alijs pueris in mari ludēs: cū uersa na-
 uicula solus alijs natāribus ē submersus. **A**da-
 ter No post spatiū triū horaz accurrens filius
 mortuū a piscatoribus accepit. Quē cūz veller
 sepelire pater. **C**ōuersa mater ad beatū anto-
 niū dixit cū lachrymis. Frater mi si pius extra-
 neus es: noli mibi sorori tue eē crudelis ⁊ dur⁹.
 Esto mibi pp̄tius ⁊ mibi filiū redde: quē tuo
 ordini sancto si reuixerit dedicabo. **A**dor puer
 surrexit icolumis: ⁊ tandē adultus intrauit or-
 dines: ⁊ vsqz in finē sue vite sancte ac laudabi-
 liter p̄seueravit. Frater Bernardinus de par-
 ma ex quadā graui egritudine duobus mēsi-
 bus existēs ad tantā debilitatē peruenerat:
 q̄ nec candelā poterat extinguere suo statu ti-

mens de suffocationis periculo: cū iam ei diffi-
 derent medici subuenire: fecit se ad sanctus an-
 tonium paduam adduci: ⁊ ante archam sci p̄-
 stratus: orāsqz feruentissime cū multis fratri-
 bus ⁊ populi frequentia statim ibidē ⁊ loque-
 lam recupauit ⁊ p̄fectā sanitatē recepit. Atqz
 cum fratribus salue regina: leta ⁊ solemnia vo-
 ce cantauit. Tempore bonifacij pape octani re-
 parata est tribuna basilice saluatoris in latera-
 no: cui depingēde opere mosaico deputati sūt
 duo fratres minores in illa arte valde periti.
 Designatis autem imaginibus quas idem pa-
 pa ibi depingi mandauerat: videntes illi fr̄es
 q̄ adhuc loca superant: in qbus alie imagines
 possent poni. pp̄rio motu vel forte diuino in-
 stinctu beatorum fr̄sc̄i cū antonij imagines
 que etiam hodie ibi cernunt: hinc inde depin-
 xerunt. Quo ad eiusdem domini pape delato-
 noticiam mandauit quibusdā clericis hec sibi
 ex liuore nūciantibus ita dicens. **D**e imagic
 sancti francisci postqz ibi est equanimiter tole-
 ramus: sancti antonij vero imaginem deleat:
 ⁊ loco eius imaginem beati Gregorij facia-
 tis. Qui accedentes vnus post alium ascēde-
 tes confessi sunt ab vna persona terribili ab al-
 to in terram deici. ⁊ quasi in furiam versi fue-
 runt a cepto proposito impediti. Et sicut dicti
 fratres pictores referebant: quidam illorū sta-
 tum infra breue tempus spiritū exhalauit. Au-
 diens hoc memoratus papa referentibus de-
 mandauit. Dimittatis inquit stare sanctū illū
 sicut vult: quia potius possemus cū eo perdere
 q̄ lucrari. In begra castro figni portugalie vir
 quidam petrus noīc potens ⁊ diues: ⁊ ordinī
 fratrum minoz tanta dilectione astrictus: q̄
 eis ibi ptulit locū pro edificatione cōuentus ⁊
 pro edificijs plura dedit. Eū autē infirmaretur
 ad mortem: quattuor fratres minores ⁊ alij de
 sua familia vigilantes in camera eius critū ex-
 pectabant. Tenebat ex deuotione predictus pe-
 trus habitum frat̄z cum quo elegerat sepeliri.
 Et ecce duo fratres minores vnus ad eius de-
 xteram alius ad sinistram sibi apparuerunt.
 Qui vnus eorum dixit. **P**etere cognoscis nos?
 Et ille cognosco vos esse fratres minores: sed
 non habeo noticiam personarum. Et ille: ego
 sum sanctus franciscus ⁊ iste est sanctus anto-
 nius: ⁊ propter deuotionem quam temper ad
 nos habuisti: missi sumus ad te consolandum:
 ⁊ de ista infirmitate curandū. Et tunc ille ro-
 gauit sanctū franciscum vt habitū quem sup-

se habebat benedicere dignaretur. Quo facto ambo disparuerunt. Et ille tanta celeritate conualuit: quod omnes presbiteri in stuporem perierunt. Et ex tunc duodecim annis superuixit: reservans sibi illum habitum benedictum in serinio cum quo fuit tandem mortuus et sepultus. Quis filia cuiusdam militis iohannis petri de guarino de licio ciuitate mea natina superioribus annis aget in extremis et iam per ipsa crequiarum pompa disponeret: pararenturque funeralia indumentis: et luminaria: ceteraque secundum patrie morem: emissit voto per patrem eius prefatum ad sanctum antonium illico ad se rediit: confortataque loqui cepit et die sequenti de lectulo sana surrexit. In prefata ciuitate licet euenit quod narro. Erat ego hora missarum in camera mea: et venit ad me quidam de terra tricasii mestus et dolens: quoniam die precedenti sacculum quendam cum centum ducatis perdidit: rogabatque ut in nostra predicatio de iuiores moneret quatenus restitueret sibi: quod bona prescientia retinere non poterant. At ego illum comoniui ut ad ecclesiam pergeret: et sancto antonio se commendaret. Qui meis precibus accitatus ad sacristiam se pergit: et fratrem unum sacerdotem requisivit: ut missam in honorem sancti antonii pro eo celebraret. Dum autem sic missa celebraretur: assistabat ille et mente deuota sancto antonio se commendabat: vir sacerdos eleuauit sanctissimum sacramentum: et ecce uenere ad me duo iuvenes sacculum cum integra pecunia deferentes: orantes ut populo significarem in publico nostro sermone qualiter ipsi pecunias illas inuenerant: quos restituere erant parati: dixi eis quod non erat longum cum patronus in ecclesia ad hoc moraretur. Adhuc itaque socium per illo et missa finita ad me uenit ac pecunias amissas meritis beati antonii recuperauit. Pauca sunt imo quasi nulla que diximus: cum attidie mortales innumera a deo suscipiantur beato antonio iteruente beneficia. Liberatur eius interuentu a naufragio sepius nauigantes a periculis grauissimis: mulieres parturientes: ab infirmitatibus variis illas patientes: ab opprobrio sterilitatis virosque quique propter ream uirum croce: a periculis fluminum: latronum: aliorumque discriminum peregrinantes. Proprieque omnia et filia in toto orbe sanctus hic a cunctis fidelibus fidelissimus aduocatus exposcit. Quem nos deprecemur ut et pro nobis perpetuus intercessor apud deum immortalis assistat: impetretque gratiam et tandem uitam eternam. Amen.

Sermo septuagesimus de sancta catherina

de senis tertii ordinis sancti dominici.

Multe filie congre-

gaucrunt diuitias: tu supergressa es uniuersas. Scribunt hec uerba per uerbiorum ultimum. c. Inueniunt sunt usque in presentem diem quod plures mulieres sanctissime que in habitu sancti dominici seruientes iesu christo resplenderunt miro fulgore virtutum et sanctitatis. Quibus tantum plata est beata catherina senensis nostro tempore cathalago sanctorum per ipsum pontificem summum annumerata. Sed ut sua opera atque virtutes plenius innotescant: in presenti sermone de prestantissima tante uirginis excellentia uerba faciemus. Cui non incongrue imo accommodatissime referre possumus uerba proposita in themate nostro in quo commendat quod diuitias uirtutum copiosissime super ceteras congregauit: Inquit. n. Bernar. in fine de spirituali regno. Vere diuitie non opes sunt sed uirtutes que secum prescientia portant: ut in perpetuum diues fiat. Admonet bonum diuitijs catherina ingressa est regnum celorum. De cuius excellentia tria mysteria proponimus contemplanda.

Primum de possibilitate.

Secundum singularitatis.

Tertium sublimitatis.

In primo uidebimus an fuerit possibile beatam catherinam in muliebri statu tam amplissimis prerogatiuis fuisse dotatam.

In secundo quibus uirtutibus fuit singulariter adornata.

In tertio uero quod fuerit a deo supernaturalibus gratijs sublimata.

Quod non debet aliquis existimare impossibilia fore illa: que de beata catherina dicuntur: cum deus multipliciter magnificare uoluerit etiam semineum seruum.

Capitulum. i. **P**rimum mysterium contemplandum de excellentia et sanctitate beate catherine dicitur possibilitatis. Insultat quippe nobis de ea loquentibus plerique: uel passione humana deuicti: uel sua presumptione inflati: aut quod deterius est: fide religione ac deuotione penitus reuini et nudati: asserentes non expedire de una muliere tanta cructare magnalia: nec possibile credere: aut uerisimile fore: ut hec sponsa christi fecerit tanta egregia facinora: quanta uel scripta sunt de ea uel dicunt. Quibus nos obuiare uolentes ostendimus quod deus omnipotens muliebri seruum: quod sibi sic placuit: magnificet in multis et precipue in septem.

Primo in nobili pductione.
Secundo in excellenti psignatione.
Tertio in pphetica illustratione.
Quarto in materna electione.
Quinto in iocunda apparitione.
Sexto in mirabili fortificatione.
Septimo in gloriosa resurrectione.

¶ Primo deus magnificauit muliebrem sexum in nobili pductione. Nam deus benedictus ut inquit tho. p. q. lxxxij. Qui solus est naturae institutor: posuit uirum vel de limbo terre: vel mulierem de costa viri formare. unde Aug. li. ix. sup. gen. ait. Formare vel edificare costas ut mulier esset non potuit: nisi deus a quo vniuersa natura subsistit. Quia autem ministerium angeli exhibuerunt deo in formatione mulieris nescimus. Certum tamen est quod sicut corpus viri de limbo non fuit formatum per angelum: ita nec corpus mulieris de costa viri. Formauit vero deus ipsam mulierem in adiutorium viri: ut scribitur gen. ca. iij. In adiutorium. scilicet generationis. Et secundum philosophum perfectione concurrit. Et ut ait Richar. in suo. iij. di. xliij. Quamuis mulier generet propter intentionem naturae particularis: est tamen de intentione naturae vniuersalis: quae utrumque sexum requirit ad perfectam humanam speciei generationem: ut ait deus pducte prime mulieris nobilitatem manifestaret: dum illam de costa ab adam detracta formare velleret: immisit soporem in illum. Ut autem asserit Aug. ix. sup. gen. ad litteram. Sopor ille fuit raptus vel extas: quia tunc forte vidit per essentiam dei et interfuit curiae angelorum. Costa etiam illa secundum tho. detracta fuit absque lisione et dolore. Et ut refert landulphus in suo fo. di. xvij. fuit costa sic detracta angelico ministerio: sed illorum non fuerit ministerio formata. ¶ Secundo deus magnificauit muliebrem sexum in excellenti consignatione. Voluit quidem suam imaginem illam consignare. unde gen. i. c. Quia dixisset scriptura. Creauit deus hominem ad imaginem suam: ad imaginem dei creauit illum. Deinde subiunxit masculum et feminam creauit eos: ut sic intelligatur etiam mulier ad imaginem dei creata. Ad quod clarius inuestigandum dicit Bonauentura in. ij. di. xvj. et tho. p. q. lxxxij. Quia cum homo secundum intellectuale naturam ad imaginem dei esse dicatur: secundum hoc marie est ad imaginem dei quod intellectualis natura deum marie imitari potest. Imitatur autem intellectualis natura maxime deum: quantum ad hoc quod deus seipsum intelligit et amat. Et sic tam in viro quam in muliere inuenitur deus

imago: quantum ad illud in quo principaliter ratio imaginis consistit. scilicet quantum ad intellectuale naturam. Sed quantum ad aliquid secundarium imago dei inuenitur in viro: secundum quod non inuenitur in muliere. Nam vir est principium mulieris et finis: sicut deus est principium et finis totius creature. Unde apostolus ad corinthios. Vir est imago dei: mulier autem est imago viri. Et hoc modo intelligenda sunt verba quae ponuntur. xxvij. q. v. c. hec imago. et c. mulier ubi dicitur. Mulier non est ad imaginem dei. scilicet quantum ad hoc secundarium non quantum ad principale. Similiter dicit richardus de angelo et de homine in suo secundo. di. xv. q. i. quantum ad id in quo essentialiter consistit ratio imaginis: expressius est imago dei in angelo quam in homine. Idem dicit tho. vbi. s. Unde gregorius. xxvij. moralium exponens illud Gen. i. Tu signaculum sicuti dominus ait. Quia homo ad similitudinem dei creatus sit angelo tamen quasi maius aliquid tribuens non enim ad similitudinem potest sed ipsum signaculum sicuti dominus dicit: ut qui sublimior est in natura: eo in illo similitudo dei plenius credatur expressa. hec ille. Sed quantum ad aliquid accidentale: expressius est imago dei in anima quam in angelo: quantum ad animam pertinet et regit totum corpus suum: tanquam suum vniuersum existens in quolibet parte illius sicut deus regit et pertinet totum vniuersum: totum existens in quolibet parte vniuersi: vir itaque et mulier conueniunt in imagine: quantum ad id quod imagini essentiali ut predictum est: sed vir illa excedat quantum ad id quod est accidentale. ¶ Tertio deus magnificauit muliebrem sexum in pphetica illustratione. Nam mulieres quod plures pphie lumine illustrant. Sicut fuerunt maria soror aaron. ut patet ex eod. xv. c. quinquagesima di. decretorum. c. si per ordinationem. Et Anna pphetissa Luc. ij. c. Et Sibylle: quod meminit Lactantius li. i. diuinarum institutionum. Et ut scribitur in glo. iudicij. iij. c. quod mulieres assupte sunt ad gratiam ppheticam sit ut in hoc posset occasio mulieri nec per infirmitatem despectus. ¶ Quarto magnificauit deus muliebrem sexum in maiori electione. Dolens quippe humanam sibi consolare naturam: virginem mulierem in matrem elegit: cui tam amplissimum gratie sue munus concessit: ut tam in merito quam in premio: post suum filium omnem superauit creaturam: tam angelicam quam humanam: cui etiam et si honor patrie non sit exhibendus tamen honor duli dignioris non est sibi denegandus: ita quod magis ipsa sit honoranda quam aliquis alius: imo quicquid alij precibus et sancti regni celorum. De personis vero eius maternitatis diximus in sermone de eius visitatione. ¶ Quinto magnificauit deus muliebrem sexum in iocunda apparitione. Surgens namque ex mortuis rex seculorum

pmo mulieribus se videndum exhibuit. Vnde
 marcus vlti. c. ait. Surgens iesus mane prima
 sabbati: prio apparuit marie magdalene. Ele-
 cta fuit mulier vt esset nuncia vite: ne despice-
 ret sexus femineus: eo q mulier nuncia fuerat
 mortis. Et de hac materia diffuse dictū ē i ser-
 mone de resurrectione xpi. ¶ Serto magnifica-
 uit deus muliebre sexum i mirabili fortificati-
 one. Fuerūt quidē mulieres innumerabiles: que
 virginittatis amore succense: celoqz fidei xpi i-
 flāmate adeo fortes iuente sunt: vt nec impio-
 rum tirānoꝝ minas timuerūt: nec illata cuius-
 cunqz generis honorūt supplicia: nec morteꝝ
 aufugerūt violentā. ¶ Datē hec oia in catheri-
 na: Cecilia: Agatha: Lucia: Agneta: Eufemia:
 Rufina: Secūda: Anastasia: Eulalia: Prisca:
 Dorothea: Simiana: Cristina: Justina: Deri-
 na: Margarita: Martina: Emerentiana: Apo-
 lonia: Sabina: Barbara: Ursula ⁊ vndeci mil-
 libus sociabus eius: ceterisqz: quoz noia ⁊ mi-
 rāda gesta longum foret expmē: q oēs p natu-
 rā pditiōis naturalis ipsaz aio forti atqz pñā-
 ti queqz supauerūt tormentā: morteqz inter illa
 pstantissime ptulerūt. Nō potuerunt hec fieri
 nisi supno assistente pñdio: cū mulieres sint na-
 tura sua molles in alios: ⁊ multo magis ad se-
 ipsas pie. Inquit. n. Arist. i li. de aialibus. In
 oī genere aialū: mulieres sūt naturalit pie exce-
 pta vīsa ⁊ leoparda. Tanta igit firmitas animi
 i virginibus supradictis non potuit nisi a bono
 deo puenire. Ob quod ecclesia ad deū ita dicit
 Deus qui iter cetera potētie tue miracula etiā
 in sexu fragili victoriā martirij ptulisti. ¶ Se-
 ptimo magnificauit deus muliebre sexū i glo-
 riosa resurrectione. Vnde eadem testat Aug.
 li. xxiij. de ci. dei. Mulieres i sexu femineo resur-
 gent: qz hoc exigit natura indiuidui: ⁊ pgruit
 perfectiōi speciei: ⁊ erit occasio laudādi sapien-
 tiā diuinā vt ponit richar. in quarto: vii. aug.
 vbi. s. sequit dices. Adēbra feminea nō erunt
 accōmodata veteri vsui: s. nouo decori quo nō
 alliciat aspiciētis pcupiscētia: que nulla erit: s.
 dei laudet sapiētia atqz clementia. Eū igit ar-
 tifer ille mundi sapiētissimus muliebre sexum
 tot miris varijsqz modis voluerit reddere di-
 gnū. Tur incredibile ē q beatā catherinam ma-
 gnā fecit iter sanctos. Nō est ipossibile apud
 deū omne verbū. Ipse itaqz deus hāc virginē
 nasci fecit i famosa amplissimaqz ciuitate sēna-
 rum: parētibus popularibus honestissimis ⁊
 timentibus deū: fame bone apud oēs. ¶ Dater

Jacobus benenecasa vocatus ē: mater xpo lap-
 pa. Ex iphis pdijt hec filia i etate infantili om-
 nibus grata ⁊ cunctis amabilis. Que dū gntū
 vir attingit annū ad virginis gloriose Adarie
 deuotionē se conuertit. Et sepius tunc videba-
 tur ascendendo ⁊ descendendo per gradus sca-
 le que erat in domo: dei matrem humiliter sa-
 lutare dicendo. Ave maria: cuius virtutes i q-
 bus profecit in sequenti mysterio latius rele-
 rabuntur.

¶ De septem precipuis ⁊ singularissimis vir-
 tutibus quibus floruit beata catharina.

Capitulum. ij.

Secundum mysteriū contemplandū de
 excellentia ⁊ sanctitate beate catherie
 de singularitatē. Fuerūt appē i illa vltra alias
 virtutes septē precipue ⁊ singularissime.

Prima de virginitas.

Secunda magnanimitas.

Tertia austeritas.

Quarta pietas.

Quinta patientia.

Sexta humilitas.

Septima perseverantia.

¶ Prima virtus pēcipua ⁊ singularis fuit vir-
 ginitas: que in ea satis laudabilis extitit maxi-
 me propter tria.

Primo ppter etatem.

Secundo ppter pietatē.

Tertio ppter puritatē.

¶ Primo reddit laudabilis xginitas catherie
 ppter etatē. Mā septio etatē anno votū expref-
 sum emisit de xginitate seruāda. Nec obstat
 qz nondū ad annos puenerat pubertatē: vt sic
 diceret infantili motu excitata vouisse: quoniā
 si malitia supplere pōt etatē: vt inqt Dñs Mo-
 sies. i. sūma li. x. de despon. ipu. multo fortius
 id pōt gratia dei. Sicut pie credimus de sācto
 nicholao q quarta ⁊ sexta feria dū infantulus
 erat: lac ex pectore matris vel alterius cuiuscū-
 qz suggere recusabat. ¶ Potuit itaqz spūs sācti
 gratia libez arbitrium catherie accelerare vt
 xginitatē se seruaturā voueret: qd facile dep-
 hendi pōt. Et ostēsa sibi visione mirabili. Se-
 xto quidem anno etatē sue redeunte p uella de
 domo sorozis sue nupte: vidit i aere supra eccle-
 siā fratru predicatoru saluatōrē sedentē in tro-
 no idumentis papalibus insignitū ⁊ aplis socia-
 tum. Qui elevata manu i cā ituens signo cru-
 cis illam benedicebat. Qua habita visiōe adeo
 extitit in dño pfortata: vt nil aliō querebat nisi

loca secreta orationi apta: puellasq; ceteras X
bo et crepulo induceret ad orandū. ¶ Secūdo red
ditur laudabilis virginitas catharine ppi cō
trarietate. Mā l3 parentes illius multo tpe vi
dissent in filia tot signa et primordia sanctitatis
ignorabāt nihilominus votū virginitatis per
eā cūctū. Quā de re cū. xij. annū iā attigisset i
stabat mater vt inciperet se ornare sicut ceterē
nuptui tradende facere pfueuerūt: quod illa fa
cere renuit: et post sororis illius iam nupte sua
su vel leuiter se ad ornatū cōposuit: nō vt vir
ginitatis ppositum infirmaret: sed vt sic pde
scenderet importune psuasioni sororis. Tū ci
to semetipsā redarguens: ad lamēta pñie se con
uertit: ac si aliqd grande peccatū perpetrasset:
cū in rei veritate vix peccauerit venialiter. Lū
Xo ardētior et post deuotioni et orationi se de
disset: nullaq; de ornatu corporis inesset ei cu
ra: parentes quendā religiosū deū timentem et
eis notū peccati sunt vt filiam alloqueret mo
neretq; vt se pararet ad vix in bēni suscipien
dū. Ille aut cognito pposito virginis illā i do
mino confortauit: monuitq; vt capillos tōde
ret: qd illa q̄sumum implcuit. Mēscietes ad
huc sui que in corde eius latebāt omni liberta
te locoq; secreto priuarunt: deputarūtq; cum
ctis vilibus seruitij domus: que patienter oīa
sustinēs ad quandā camerā vnius sui germa
ni que erat sine clausura se colligebat: ibiq; spō
sum virginū xpm orabat. Tandem clauso ali
quantulo spatio suos aduocans votū qd ab i
fantia vouerat publice referauit. At parentes
omni duritia deposita: illam benedixerunt: p
hibuitq; pater omnibus de domo ne illam de
cetero molestant. ¶ Tertio laudabilis fuit
virginitas catharine ppter puritatē. Mō cūq;
solū integritatē carnis retinuit: s; mentis pu
ritatē vsq; ad mortem seruauit: quod declara
uit mira ipsius desponsatio. Adiguit quidē q
dam carnis priuij tpe catharinam cunctis tem
poralibus delectationibus cōtemptis oratio
nem suā intensius replicare: ei q; dñm appare
re ac dicere. Quoniā mūdāna queq; meo amo
re calcasti: ego solēniter te desponsare decreui.
Tunc apparuit gloriosa dei genitrix: Joannes
euangelista: Apostolus paulus: beatus domi
nicus atq; dauid psalterium pulsans. At gene
trix dei dexteram virginis sua manu suscipiēs
digitosq; suos extendens ad filiū postulabat
quatenus eā desponsare dignaret. Qui annu
lo suscepto: vterq; sue annulari digito im po

nens. Dixit desponsio te mibi creatori et salua
tori tuo in fide vsq; quo in celis tuas mecum
nuptias celebrabis et tua virginitas semp cō
seruabit illibata. ¶ Secunda virtus precipua
et singulari beate catherie fuit magnanimitas
ex qua audacter mundum contempsit: habitū
q; ordinis de penitētia sancti dominici: deuotē
te recepit: hic vero ordo tripliciter cōmendat.
¶ Primo q; a sancto dominico institutus.

Secūdo q; ab ecclesia approbatus.

Tertio q; a deo magnificatus.

¶ Primo ordo ille fuit a sancto dominico in
stitutus. Ipse beatus pater in lombardia hūc
ordinē instituit: quē de militia iesu xpi a prin
cipio appellauit: eo q; illius ordinis fratres he
reticis bona ecclesiarū vsurpantibus virilitē se
opponēbant: pugnabātq; omni conatu p pre
dicatoz bonoz recuperatione et conseruatione
Sed postea hereticis p sanctum dominicū et
sanctum petrum martyrem aliosq; predicator
res delectis et penitus quasi extinctis mutatus
fuit nomen illud de militia in nomen de peni
tentia. ¶ Secundo ordo ille ab ecclesia fuit ap
probatus. Quod p3 p Honorij quartū et Jo
annem. xxiij. Bonifacium nonum: et Innocen
tiū septimū: qui dicto ordini plurima priuile
gia concesserunt. ¶ Tertio hic ordo est a deo ma
gnificatus. Volut. n. plerasq; dominas in il
lo viuentes et moriētes signis et miraculis plu
rimis coruscare. Sicut fuit beata Joāna de vi
be veteri: beata margarita nouella de ciuitate
castelli: beata helena de vngaria: et sancta La
therina de qua loquimur alieq; multe. Quā
ergo catharina hūc ordini sancto se dedicauit
docet eius legenda: in qua narratur q; a tenet
annis ad patrem sanctum dominicum seruen
tissima deuotione trahēbatur. Et cū semel do
minū exoraret vt conseruaret eam in promissa
virginitate tali fuit visione cōmonita. Appa
ruerūt siquidem sibi plures patres institutores
ordinum diuersoz: inter quos erat beatus do
minicus: habens in vna manu lilium ardens
sine cōbustione: et in altera suū habitum pfue
tum p dominas deportari. Lūq; sibi a pfect
offereretur quem ordinem vellet eligere. Re
spondit se velle sancti dominici habitum susci
pere. At ille beatus dominicus dixit. Forti aio
esto o filia: quia certissime hoc habitū vt desi
deras indueris. Sicq; visio disparuit: et ipsa
mansit in domino confortata. Tandē postq;
parentibus reuelauit se virginitatem vouisse

illis consentientibus apud ecclesiam fratrum
predicatorum de senis habitum diu affectatū cū
magno seruire suscepit. **T**ertia virtus preci
pua et singularis beate catherine dicitur austeri
tas. Fuit namque suo corpori austerā et rigidissi
ma propter christum et precipue in tribus.

Primo in cibo et potu.

Secundo in vestitu et lecto.

Tercio in vigiliis et orationibus.

Primo quantum ad victum. Ab infantia car
nes raro sumebat: quas postmodum totaliter
a se amouit: sequens ad esum panis et crudarū her
barum: ex toto reduxit. Anno etatis sue. xij.
herbarum vsa est succo: vinum autem ita limpha
tum sumebat quod vini sapore carebat. Illud au
tem a. xv. etatis sue anno et toto reliquens ine
dias plurius diebus septem passa est. **S**ecundo fu
it austerā in vestitu et lecto. **P**rimis lancia vsa
est ad tantum deueniens: quod tam hieme quam estate
vna sola tunica vestiebatur. Ciliatio quando
que vsa est: quod in cathenam ferream commuta
uit: et patrem dominicum imitans: se ter quoti
die fortiter disciplinabat: lectum insuper de
tabulis habebat: et lignum pro cervicali absque al
terius rei additamento. **T**ercio fuit austerā
in vigiliis et orationibus. Nam ad hoc deue
nit quod infra duos dies: vit per horam et dimi
diam dormiebat. Ad tantam autem tenuitate
et austeritatem deductum est corpus eius: quod
cum transisset eius spiritus ex hac vita reper
tus est umbilicus renibus adherere. In princi
pio etiam sue puellaris etatis duple fertur fuisse
se latitudinis quod. xvij. annorum existens. **N**on
firmat hec omnia. **P**ius pontifex maximus
qui in bulla canonizationis ita asserit. Summa
huius virginis abstinentia fuit et mirabilis vi
te austeritas. Nam cum vini et carnis vsum
prius abiectisset: nec pulmentariis vllis vtere
tur ad extremum co deducta est: ut nec legumi
na ederet nec pane vesceretur: nisi celesti: quem
verus christianus in sacramento sumit altaris.

Quarta virtus precipua et singularis beate
catherine dicitur pietas. Fuit ipsa piissima val
de et precipue quantum ad tria genera personarum.

Primo quantum ad pauperes.

Secundo quantum ad infirmos.

Tercio quantum ad peccatores.

Primo quantum ad pauperes. Inquit eni

Pius in bulla preacta: pauperibus christi lar

ga manu subuenit. Scribit in sua legenda quod a

suo patre licentiam obtinuit: posse de bonis do

mus pauperibus largiri. **E**t contigit semel quod
dum infirmitate corporis grauaretur: audiuit a
multis et ferentibus qualiter vidua quedam con
uicina filijs et filiabus multa cruciaretur penu
ria: oratione premissa tantum robur obtinuit: quod
frumentum vinum et oleum usque ad centum quasi
librarum pondus in auroza profunda proprijs hu
meris mira agilitate portauit: ac mirabiliter
aperto ostio quam planius potuit in vidue do
mo deposuit: et dispensante domino velut alter ni
cholaus fuerit deprehensa. **A**ls. **N**o semel i fratrum
predicatorum ecclesia constituta: cum quidam pauper
ab ea elemosinam peteret: et illa nihil preter cru
cem argenteam que erat inter pater noster ha
beret: statim illa anula tradidit indigenti. **A**p
parens autem sibi postmodum dominus: illamque or
natam lapidibus preciosis ostendens ei dixit.
Tu mihi hanc besterna die dedisti: et ego promit
to tibi quod in die iudicii coram vniuerso angelorum
et hominum spectu: illam ad tui gaudij cumulum
presentabo. **I**nsuper cum beata catherina se
per de melioribus traderet protigit quod vegete me
lioris vini abundanter pauperibus erogaret.
In tantum autem est augmentatum: quod ubi dictum
vas sufficere consueuerat toti familie per dies
viginti vel circiter: per dicta familia et etiam pro
pauperibus usque ad tertij mensis principium abun
datissime perdurauit. **S**ecundo fuit pia hec vir
go quantum ad infirmos. Nam egrotantibus summa
diligentia ministravit. Seruiuit cuidam infirme
noie andree ab omnibus derelicta: nec honore pla
garum illam exhorruit. Quinimo cum aliqui nau
scam passa fuisset: vulnerum illius putredinem in
spiciens et contrectans recollecta in quadam scu
tella lotura cum sanie illam ebibat dicens. **A**mo
re sponsi mei iesu christi corpus meum sic castigabo
Quo feco statim cessauit omnis preceps: nausce teta
tio: habuitque postea suo precessori referre nunquam
aliquid tam suauis precepisse saporis atque odo
ris. **N**octe vero sequenti apparuit ei iesus christus:
ostenditque sua sacratissima vulnera dicens. **Q**uia
meo amore tam abominabilem potum supple
sti tibi ingratus non ero. Sicque applicans os
virginis ad proprium vulnus lateris. **V**ibe inquit
filia de latere meo potum: quo anima tua tanta sua
uitate replebitur: quod etiam in corpore: quod propter
me precepisti mirabiliter redundabit. **Q**uo fa
cto tam in anima quam etiam in corpore incredi
bili extitit suauitate dulcedineque repleta.

Tercio fuit pia valde sancta catherina erga
peccatores. **A**duertit namque orationibus suis

et meritis inuit ne perirent. Sicut diffuse po-
nitur in legenda. Andream de belandis ciuem
Sennarum diuitijs affluentem egrotatēq;
ad mortem: cū ex toto penitentiā sperneret sua
oratione perit ad dñm. **L**um. n. p illo orasset
ardentissime apparuit iesus xps pfato ifirmo
bortatusq; ē illum q; confiteret peccata sua: q;
paratus erat sibi illa remittere. Qui cōpunct⁹
valde subito confessus ē. Et pdito testamento
ad extrema deductus cum magna deuotione
migravit ad dominū. Fuerunt adhuc in pefa-
ta ciuitate senax duo p suis maleficijs ad mor-
tē damnati. Qui cum ducerent super currus et
carnes eorū a carnificibus decernerent ignitis
forcipibus decum impie blasphemabant. **L**um
aut catharina ista nouisset pro eis dñm amaro
corde exorauit. Quibus cū ad portam ciuitatis
uenissent: apparuit saluator totus vulneratus
eos ad puerionem inuitans: qui statim cōpun-
cti confessi sunt sacerdoti: et blasemias mu-
tauerunt in laudes: sicq; letissimi rulerunt illa-
tam mortem. Et quis enarrare queat conuersi-
ones omniū malorū: pfectū bonorū: roboratio-
nes imperfectorū: consolatioes desolatorū: ad-
monitiones spiritualiū piculorū: tam per suas
eplas q; etiā oraculo viue vocis erga psonas
ois serus pditionis et status p virginē excita-
tas. Quorū sceleratos de faucibus iferni abstra-
xerit: quot obstinatos ad sui cognitionē redu-
xerit: quot seculo deditos induxerit in eius cō-
temptū: quot vtriusq; serus ad religionum di-
uersarū ingressum allexerit: quot de laqueis tē-
tationū eruerit. Difficile nanq; foret cūcta cō-
memorare. Nam aliquoties marime in italia
ex remotissimis partibus ad ipsā vtriusq; se-
rus persone confluebāt. Ad cuiusq; aspectum
atq; colloquium taliter compūgebant: vt sine
dilatione current ad confitendū peccata sua
Ob quā causā gregorius. xij. in adiutorium ca-
therine tres cōfessores precipuos deputauit.
Qui taliter aliquando occupabant: vt nec spa-
tiū haberent edēdi. **¶** Quinta virtus precipua
et singularis btē catharine fuit paciētia: fuit si-
quidē paciētissima et precipue in tribus.

Primo in persecutionibus.

Secundo in tentationibus.

Tertio in passionibus.

¶ Primo fuit patiens i persecutionib⁹: quod
exēpla sequentia manifestāt. Fuit scus quedā
palmerina de penitentiā sancti dñici: que istigā-
te sathana facta ē catharine taliū emula: vt nec

nomē ei⁹ audire valeret. **S**z virgini semp be-
traheret. Ipsa tñ p illa dñm exorabat: et cū ad
ifirmitatē granē icidisset Catharina ad eā visi-
tādā se ptulit: ifirma xpo durior effecta eā ex-
pelli de domo iussit: p qua nō cessauit cathari-
na pccs igeminare. Quibus factū ē vt eaz sibi
recōciliaret: atq; cōtrita illa et cōpuncta sacra-
mētis et grā dei munita: i dño ex hac vita mi-
grauit. Du etiā seruiebat illi infirmo Andree
de qua paulo ante diximus: illa ipatēs ptume-
lijs plurimis catharinā afficiebat: et pcurante
spū malo de inhonestate apud alias sorores ac-
cusabat. Catharina tñ ppterca nec indignabāt
ei: nec ab eius obsequijs cessabat. **L**ūq; illa in-
dies in sua duritia perseueraret: catharina ora-
tioni se dedit de iniurijs et ifamijs pie conque-
ritur. Qui xps apparens duas ostendit cordas
vnā spineā et aliā aureā dicēs. Si hic eligeres
auream: spineā postea reportabis. Si aut hic
spineā postea aureā obtinebis. Quod illa audi-
ens et ad patiendū per oia se offerens: accepit
de manu domini spineam quam suo capiti im-
ponens etiam diebus pluribus vehementissi-
mum sensit in capite dolorem. Sicq; a domio
confortata patientie armis fortiter se munivit
Infirma xpo paciētia catharine superata: com-
pūta et ingemiscens catharinā alta voce scāz
omnibus predicabat: seq; eaz accusabat: mise-
ricordiam petens de his que falso dixerat ptra-
illam. Quid plura dum catharina tanta inedia
corpus affligeret: frequentaretq; dominicam
mensam: pleriq; vtriusq; serus falsos rumus-
culos: vt fieri solet cructabant. Aliqui dice-
bant neminem in modo viuendi singulare ē
debere. Aliqui extremitates fuisse semper deo
et hominibus exosas. Aliqui catharinam finge-
re et decipere. Aliqui ad inanem gloriā illa oia
facere et similia. Que ipsa deo placere p oia stu-
dens patientissime tolerabat. **¶** Secundo fuit
patiens in tentationibus demonū. Ait quidē
Ipius in bulla canonisationis. Luctabatur q;
frequentissime cum demonibus: multisq; illo-
rum molestijs vexabāt. Sed aiebat cū aposto-
lo. **L**ū infirmior: tunc fortior sum. Et vt in sua
legenda narratur: quādoq; demones deo per-
mittēte catharine corpusculū tantis pcnis et lā-
guoribus affligerunt vt manifeste viderentur
i ea signa pcussionum et verberum ita vt qua-
si quoddam monstrum videretur a cunctis.

¶ Tertio fuit patiens in passionibus siue in
penitentijs voluntarie assumptis sine infir-

mitatibus corpori suo supuenientibus. Teste. n. **P**ro vbi. s. Dolor capitis pene assidue torq-
batur. Effuabat febribus nec illorum cruciatu ca-
rebat. **S**exta beate catherine virtus admiranda
fuit humilitas: quam ostendit maxie i tribus

Primo in timore.

Secundo in despectione.

Tertio in conuersatione.

Primo ostendit suam humilitatem in timore.
Dñ. n. cepisset visionibus et imaginarijs et cor-
poralibus a dño iesu xpo visitari: plurimū for-
midare cepit: dñōq; se cōmendauit: a quo edo-
cta plenissime fuit: qualiter visiones bonas vlti-
malas haberet agnoscere. Et dñi semel suo con-
fessori de visionibus sibi factis referret quedā
secreta: ille hesitantē cepit: atq; in eam respiciēs
vidit illam transformatā: quantū ad faciem in
effigie xpi respicientis in eā. Lūq; ex hoc excla-
maret ac diceret. Q quis ē qui me respicit. Rñ
dixit catherina ille qui est. Quo dicto facies illa
disparuit: et cōfessor prefatus illo modo de vir-
ginis sanctitate pfirmatus remansit. **S**ecū-
do ostendit catherina humilitatē in sui despe-
ctione. Hanc autem didicit a xpo sibi apparē-
te dicēteq; sibi. Scis ne filia: que tu es? et quis
ego sū? Si hec duo noueris beata eris. Tu enī
es illa que nō es. Ego sum ille qui sum. Si hāc
notitiam habueris in aia tua: nunq; decipere
te poterit inimicus. Siquidē de nibilo creatu-
ra facta est: et sibi relicta cadit in nibilū: et per se
tendit in peccatum: quod nihil est: et ex se nihil
boni cogitare valet. Quare respectu dei infini-
tū nihil esse conuincit. Ideo est illa que nō ē: s; qm
deus est fons totius esse et independens eē
Ideo ipse solus est quod est. **T**ertio ostendit
catherina humilitatem in puerfatione. Mā in
publicū prodijt magnisq; rebus se ingessit: nō
sua sed dñi volūrate. Postq; n. habitū sacru
suscepit: silentiū ptinuū p trienniu seruauit: et
clausurā celle tenuit: excepto cū ecclesiam adijt
vigilias vsq; ad secundū signū matutinale p-
traherat. Tuncq; cū ad laudandum deum fra-
tres predicatorum in choru iā accessisse putaret
ipsa cedebat ad aliquatū gescēdum dicēs. Ecce
dñe germani mei et serui tui vsq; nunc dormie-
rūt. Ad dñm xpo surrexerūt ad te laudandum. Tu
serua eos et ego parūp quiescā. Post xpo diu-
turnā exercitationē in spiritali vita frequen-
tesq; xpi visitationes: iterū apparens ei idixit:
vt extra pcederet: primo: umq; saluti verbo i-
tenderet: ac exemplo pmissisq; in cūctis p illas

ad animarū salutem gerendis suū sibi supernū
presidiū exhibiturum. Quod ita fuisse vt pate-
bit in sequentibus rei exitus declarauit. **S**e-
ptima virtus sancte catherine dicitur perseuerā-
tia: vt enim ait Hiero. ad lucianum heremv-
tam. Lepisse multorū ē: ad calcē xpo peruenisse
paucorum. Catherina vero nō solū perseuerauit
Sed de virtute in virtutē pcessit: de qua tria
inter cetera refert digna laude. **P**rimus pōtifer
maximus vbi. s. **P**rimū qd respicit sanctitatē
cuius initium. Ait enim. Virgo catherina ex ci-
uitate senensi oriunda mediocribus orta parē-
tibus prius deo sese dedicauit qd deū posset p-
etatem cognoscere. Secundū est qd inspicit vi-
te eius pgressus. Inquit itaq; sic. Nullū ab ea
verbū nō religiosum nō sanctum excidit. Dis-
sermo eius de moribus fuit: de religiōe de pie-
tate: de cōtemptu mundi: de amore dei et pxi-
mi: de celesti patria. Tertium refertur ad eius
vite terminū: de quo sic protulit. Anno etatis
sue tertio circiter ac trigesimo in vrbē Roma-
dicem suum clausit: de cuius anime in celū assū-
ptione et gloriofa receptione: stupende et admi-
rabiles reuelationes factē reperiunt.

Qualiter deus sublimauit beatā catherinā
septem gratiosis et admirandis prerogatiuis.

Capitulum. iij.

Tertiu mysteriū cōtemplandū de excel-
lencia et sanctitate bte catherine dicitur
sublimitatis. Sublimauit nēpe deus hāc mu-
lierem benedictam septem gratijs et prerogati-
uis admirandis.

Prima fuit mentalis illustratio.

Secunda prophetica infusio.

Tertia consolabilis visio.

Quarta suavis cibatio.

Quinta miraculosa conuulsio.

Sexta felix reuelatio.

Septima solēnis canonizatio.

Prima gratia siue prerogatiua catherine q
sublimata est a deo dicitur mentalis illustratio.
Illustrauit deus illius intellectum luce sapien-
tie et doctrinē: ita vt de ipsa **P**rimus pōtifer vbi
supra ita referat. Nemo ad eam accessit q non
doctior meliorq; abierit. Doctrina eius infu-
sa nō acquisita fuit: prius magistra visa est q
discipula. Quippe que sacrarum litterarū pfecti-
onibus ipsiq; magnarū ecclesiarū epīs diffici-
limas de diuinitate questionēs pponentibus
prudentissime rñdit et adeo satisfecit: vt tanq;
agnos mansuetos remisit. Quos tanquā

lupos: ac leones ferocientes acceperat. Quorū
 nonnulli diuinam in virgine sapientiaz admi-
 rati. Distributis mor inter christi pauperes q̄
 possidebant substantijs accepta domini cruce
 vitam deinde euangelicam egerunt. ¶ Secun-
 da gratia fuit pphetica infusio. Et de hac ¶ Pi-
 us papa inquit. Fuit in ea spiritus pphetie ⁊
 multa predixit anteq̄ fierent ⁊ occultissima re-
 melauit. hec ille. In legenda vero ipsius multa
 scripta sunt ex quibus aliqua enarremus. fuit
 in ciuitate senensis: quidam nobilis miles di-
 ctus dominus Nicholaus de sarracenis q̄ cuꝝ
 n̄s i multis locis fuisset in armis: ⁊ tandem ad
 suam ciuitatem Senarum rediisset a sua vro-
 re monebatur vt loqueret̄ cum catherina. Ad
 cum ille facere premississet: vroꝝ catherine illuz
 vt pro eo oraret deuotissime cōmēdauit. Qua-
 dā itaq̄ nocte catherina militi in somnis ap-
 paruit: eūq̄ monuit: vt si saluari cuperet vro-
 ris monitis assentiret. Qui cuiuslibet visionez
 vroꝝ retulit: ⁊ inde ad catherinam se contulit:
 cuius colloquio ⁊ sancta presentia compunct⁹
 fm virginis consilium ad confitendū sua pec-
 cata processit. Quo facto ad catherinam redijt
 asserens sec̄ confessū sua peccata sacerdoti. In-
 terrogatus ab ea an omnia retulisset: cum ille
 affirmaret q̄ sic: vocato ad partē peccatū qd̄
 dam enome ab eo dimissum in pfessione: qd̄ i
 apulta secrete cōmiserat disticte narrauit. De
 quo ille admirans: ⁊ peccatū illud confessus fu-
 it ⁊ catherinam deuotione singularissima co-
 luit. Dū frater thomas de fonte primus cathe-
 rine confessor ⁊ frater georgius pergerent ad
 monasterium sancte agnetis de monte poltia-
 no: in itinere capri fuerunt a quibusdā latrun-
 culis: deductiq̄ fuerūt ad latebrosa nemora vt
 ibi occiderent. Tunc frater thomas cū lachry-
 mis dicere cepit. O filia catherina tuis oratio-
 nibus succurre nobis, in hoc tam crudeli peri-
 culo. Quibus verbis platis latrūculi talit̄ sūt
 immutati: q̄ nō modo vitā sed cuncta que illis
 abstulerāt restituerunt: ⁊ ita ad monasterium
 quō ibant icolumes peruenerūt. Cum autem
 postmodum Senas rediissent cōperijt predi-
 ctus frater thomas: q̄ in illo puncto in quo i-
 uocauerat catherinā: ipsa fociē dixit: pater me-
 us me vocat: ⁊ scio q̄ magna necessitas eū v-
 get: ⁊ hoc dicens ad locum orationis accessit.
 Ex cuius virtute creditur latrunculoꝝ illorū
 fuisse mentes mutata. ¶ Predixit futurū scisma
 post mortē gregoriij vndecimi: ⁊ alia plurima

prænunciavit: que videre poteris in legenda.
 ¶ Tertia gr̄a qua catherina sublimata fuit dī
 consolabilis visio. Supnaturalib⁹ quippe visi-
 onibus a dño meruit consolari: que vt in plu-
 ribus sibi fiebant: in raptu ⁊ extasi mentis: de
 quo sic refert ¶ Pius. Rapiebat sepe a spū ⁊ in
 acre suspensa: diuinis cōtēplationibus pasce-
 batur: adeo extra se acta vt expūta percussaq̄
 nihil omnino sentiret. hec ille. Obmissis vero
 multis visionibus eius: cā vnā referā: p̄ qua
 inter minores ⁊ p̄dicatores p̄tentio videt̄ exor-
 ta. Lū catherina esset in ciuitate pisana: ⁊ quo-
 dā mane in ecclesia sancte christine cōicasset:
 ac iuxta altare rapta maneret i spiritu: postq̄
 diu sic steterat: vidit xpm cruci affixū magno
 sup se cum lumine descendente: radiosq̄ san-
 guineos ex suis quinq̄ sacratissimis cicatrici-
 bus emittente. Lūq̄ tūc videntibus pluribus
 vtriusq̄ sexus ipsam expectantibus: virgo se
 erigeret: ⁊ super genua sua stans facie rutilāte
 brachia eleuasset ac manus: oraretq̄ ne cicatri-
 ces in corpe suo apparerēt exterius: tūc ex ra-
 dijs sāguinibus in solarib⁹ imutatis a cicatri-
 cibus crucifixi p̄cedētib⁹ ⁊ ad manus pedes
 ⁊ ad cor illius puenientibus valde intrinsecus
 dolor sēibilis in dictis partibus corporis ē re-
 lictus. Ex quo cū corpus eius diu sic staret ri-
 gidum: ⁊ oculis clausis tandem cecidit ac si fuis-
 set letaliter vulneratum. ¶ Post modicūq̄ ad se
 reducta tanto dolore p̄cutiebatur: vt a cūctis
 putaretur in breui moritura. Dominica vero
 sequenti ibi communicans a dolore extitit libe-
 rata. Ex visione p̄tacta in plerisq̄ locis non-
 nulli sanctam catherinam suscipiente stigmati-
 ta a xpo depingi fecerūt: qui si ea intentione id
 egerint: vt p̄ visibilia inuisibilia cognoscātur:
 ⁊ per picturā illā visibilem dolor eius inuisibi-
 lis ⁊ sēibilis designet̄: forte nō obstante erro-
 re inde sequente: quo credi posset stigmata eaz
 visibilia suscepisse tolerari vtiq̄ possent. Sed
 si hec facta sunt: vt sic equiparet̄ brō francisco
 cui soli vsq̄ in presens singulari mō stigmata
 diuinitus sunt impressa vtiq̄ reprehēdibile est.
 Nā vt dixi in sermone de sacris stigmatibus
 beati francisci. Inter miracula grandia nostre
 fidei francisci consignatio supremum obtinet
 gradum. fuerunt quippe stigmata ⁊ visibilia
 ⁊ sēibiliter a xpo sibi impressa. Tulit illa duo-
 bus annis continuis: ⁊ in vita ⁊ in morte etiā
 a viris sanctis ⁊ grauissimis visa ⁊ tacta. Sū-
 mi pontifices Gregorius nonus: Alexander

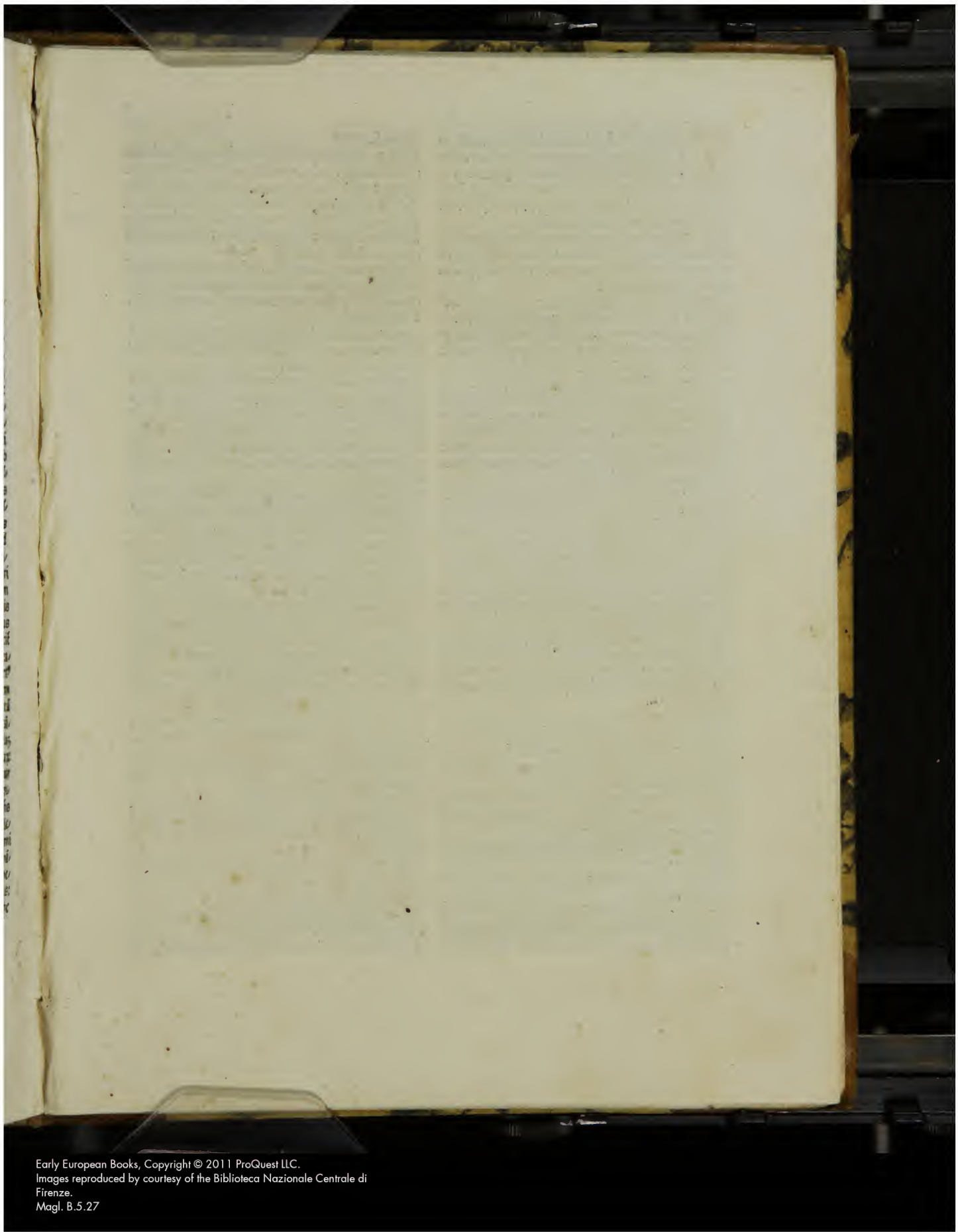
quatus: Benedicere: Micholauis: et alij illa appro-
bantes fatentur singuli miraculo in francisci
pedibus manibus et latere fuisse depicta: ab eo
artifice sapientissimo qui creauit celum et ter-
ram. Quid vero de cetero sit facturis cuius ar-
ebana: nisi ipso reuelante perferutari nequim?
ipse nouit. Unum scio et quidem absq; villo er-
rore: q; franciscus vsq; ad presens electus fuit
a domino iesu xpo vt in corpore proprio veril-
lum crucis biennio: anteq; spiritum redderet
celo deferret. Non deroget ista dignitati bea-
te catharine: nec alterius sancti. Ego peccator
qui hunc sermonem confeci sancta ipsam de-
notione qua possum et colo et veneror. Etiamq;
rome Anno domini. m. cccc. lxx. Anno tertio
papi pontificis marini. Quando pontifex p-
fatus spiritu sancto volente sanctam catheri-
nam soleni celebritate canonizauit. Nulla tunc
a referentibus et vita et miracula catharine de
stigmatibus facta est mentio. Nulla pictura cu
stigmatibus fuit delata. Nulla insuper in bul-
la quam superius frequenter allegauimus de
stigmatibus mentio habita est. Ego insup ea
die canonizationis sermonem ad populum ha-
bui: post prandium in ecclesia minoris ordinis
predicatore. Insuper legi et quidem sepius om-
nia que scripta erant de laudibus huius sancte:
nil aliud inuenire potui: nisi quod superius ex-
pressum est de illo dolore que tulit absq; signis
in suo extatico raptu. Et si nomine stigmatum
dolorem illum intelligi volumus: non tamen in
illo continentur et includuntur conditiones mi-
raculose stigmatum beati francisci. Igitur cum
deus non egeat nostro mendacio: ea pferam
de sanctis que fm rei veritatem non inuentio-
nem hominum illis possit accommodari. Fuit ca-
therina: vt pater ex dictis: et ex his que sequen-
tur amplissimis privilegijs et gratijs decorata
Sed stigmatu specie non fuit vt franciscus isi-
gnita. Que si ad nos gloriosa rediret: dura iere-
patione feriret illos qui sub specie pietatis me-
dacijs vellent suam gloriam ampliare. Quo ta-
men patres meos predicatorum et minores ne
populos scandalizet. Quibus tam multa mi-
ra de sanctis se offerunt et precipue de catheri-
na vt mendacia: et ppter se ipsa et propter veri-
tatis abundantiam deferre et detestari cogan-
tur. Quarta gratia beate catharine de sua
uis cibatio: vsu namq; et frequentia sacramen-
ti tanta suauitate consolationeq; spūs repleta

fuit: vt asserat sic de illa. Idius vbi supra. Inue-
ta est aliquando a die cinerum vsq; in penthe-
costen ieiunium. pduxisse: sola eucharistie co-
munionem contenta per annos circiter octo mi-
nimo herbarum succo: eoq; parum retento et co-
munionem sacra sustentata est. Ad cibum quasi
ad supplicium pergebat. Ad comuniones al-
tarijs: quasi ad celestes nuptias inuitata esset
lumina cum alacritate proficiscabatur. hec ille
Tam efficax erat eius ad sacramentum illud i-
effabile reuerentia: vt mens Gregorij. xj. fle-
cteretur ad concedendum catharine q; posset cli-
gere confessorum: qui eam absolueret: et sibi eu-
charistia ministraret: et cu altari viatico absq;
alia licentia ad nutum catharine celebraret.
Quinta gratia et prerogatiua singularis bea-
te catharine: fuit miraculosa conuersatio. Fecit
illam deus in vita et morte multis clarere mi-
raculis. Ex quibus aliqua explicabimus. In ci-
uitate Senarum quedam nobilis domina Ale-
xia habitum ordinis de penitentia suauis cathe-
rine recepit: que illam coegit vt secus in domo
sua comoraretur. Contigit autem ex charistia
tunc illos de domo prefate domie alexie vesce-
panibus farine putride. Superueniente triti-
co nouo consuluit alexia catharinam: an certu
residuum prefate farine piciendus foret. Que
nequaquam proieciendus asseruit: sed parari aqua
iussit et farinam afferri. Intriuu ergo primo
massam: et tandem panes de parua quantitate
illius farine quouis etiam expulso fetore tam
celeriter et tot confecit: quot de quadruplici aut
quintuplici quantitate fere tot facti fuissent:
cum stupore sororis Alexie et aliorum de do-
mo. Cum autem panes de clibano deportati
fuissent. inuenti sunt adeo sapidissimi: vt om-
nino inmutatio saporis ad miraculum proce-
deret. Et cum daretur de ipsis panibus paupe-
ribus et fratribus atq; illos comederent: om-
nibus de domo suffecerunt diebus pluribus:
etiam in archa multiplicati. De quibus aliqui
a quaplibet sunt tam pro reliquijs q; in ar-
gumentum miraculi reseruati. Tempore etiam
quo catharina fuit in vberibus ibi in regione co-
lupne cum sua familia vineret de mendicita-
te et nihilominus aduenientes hospites recipie-
bat: ita vt continuo quasi triginta persone in
domo sua comederent. Contigit semel q; die
quodam deficiente pane q; cu catharine fuisset
renunciatum mandauit vt sic ad mensam se pone-

rent: et modico pane qui ibi reperiebatur in-
cipere comestione. Ipsa vero ad orationem
accessit. Quid plura? Edentibus illis famelicis
et ieiunius: panis ille modicus sufficit omnibus abun-
danter. Tantumque etiam superfluit: ut ex illo plures
elemosyne pauperibus largirentur. Dum esset in
ciuitate senax: audiens quendam dominum matthe-
um rectorem hospitalis misericordie sibi deuot-
issimum ex morbo pestilenti grauer egrotan-
te: accessit ad eum dixitque cum magno seruo-
re. Surgatis domine matthee surgatis: quia non est
tempus in lecto quiescere: mor ad eius vocem
sebris et inguinis apostema prefatum perit: di-
misit: Sanauit et multos alios peste percussos
sua oratione fidei. Sicut fuerunt magister ray-
mundus et magister bartholomeus catherine
confessores. Et ne singula cōplectamur: ita de
ipsa loquitur. **I**dius. **A**dagnū et sanctū erat in
plebibus catherine nomen: vndique ad eam egro-
ti et maligni verati spiritibus deducebantur. Et
multi curabant languoribus et febribus. In christi
noie imperabat et demones coquebat ab obfes-
sis abire corporibus. **P**ropter quas res duobus
romanis pontificibus Gregorio vndecimo et
Urbanō sexto acceptissima fuit adeo ut lega-
tionibus eorum fungeretur: multisque et magnis
spiritualibus gratiis ab eis donaretur. **H**ec ibi.
Vbi adhuc interserit quedam que non nisi virtu-
te dei cooperante per catherine fieri potuisset
Ait. n. Dissidentes summo studio cōponebat:
multa extirpauit odia: et mortales inimicitias: p-
pace florentinorum qui cum ecclesia dissidebant et
interdicto suppositi erant ecclesiastico. Appenni-
nū et alpes transire atque usque in auinonem ad
Gregorium vndecimū perficere non dubitauit
cū votū suū ipse gregori. de petēda urbe roma in
occulto factum: et soli sibi ac deo notum sese di-
uinitus cognouisse monstrauit. **S**exta gratia
qua deus catherine sublimauit: dicitur fecit re-
uelatio. **L**ū. n. in urbe romana ipsa post multa
signorum experimenta exhortationes spirituales alia-
que exercitia religiosa morientū diuina die circa
horā tertiā die. xxviii. aprilis. **A**d. ccc. lxxx. mi-
grasset ad patrē. Eadem die magister raymū-
dus ultimus eius confessor in pueru Januensi
erat dispositione pitas deinde bononiā ad capi-
tulū generale pergit: deprecabaturque christi matrem
coram quadam imagine ut eū protegeret a piculis
Ador quandā voces audiuit dicentē sibi. Me-
tuncas: quia ego sum hic pro te: ego sum in celo
pro te. Ego te protegam securus. Et desitans p-

tunc vnde vox pderet: tandē inuenit quater
eodem hora catherine migrauerat: puenit tan-
dem prefatus magister bononiā ubi magi-
ster generalis canonicus fuit electus: quod iam si-
bi catherine indubitanter pderat: ut autem
sequitur. **I**dius in bulla. **A**ctu corporis eius p-
illius felicē transitū plerique egroti salutem cō-
secuti sunt adeo ut nonnulli saluti fuerit: ea re-
tigisse que sacrata catherine membra tetigere
Postea vero virgo ipsa iam celo recepta vo-
ta supplicantium benigne audiuit: et ut a spon-
so et domino suo christo saluatore exaudirentur cu-
rauit. **M**ulti enim ex diuersis egritudinibus
curati sunt: qui audita beate catherine glorio-
sissima fama eius patrocinium supplices peti-
uerunt. **H**ec ille. **P**lacuit itaque benignissimo deo
sponse sue gloriam innumeris ut sic dicā usque
in presentem diē miraculis manifestare. **S**e-
ptima catherine gratia et prerogativa singula-
ris est dicta solēnis canonizatio. Rome siquid-
em in basilica beati petri apostolorum princi-
pis astante populo et clero habitoque sermōe ab
ipso pio pontifice de vita et miraculis eius mis-
sarū solēnijs celebratis et consuetis ecerimōijs
rite peractis ad canonizationem sancte pces-
sit: sub his verbis. **A**d honorem omnipotentis
et eterni dei patris et filii et spiritus sancti: ad
exaltationem fidei catholice et christiane reli-
gionis augmentum: auctoritate domini nostri
iesu christi et beatorum petri et pauli apostolorum
eius ac nostra: **L**atherine sancte et illustris
et indelibilis memorie virginem: cuius corpus
in ecclesia predicatorum que de minerva dicitur
hic rome iacet in celesti hierusalem inter bea-
torum virginum choro: quando id sua virtus
diuina suffragante gratia meruit: iam pridem
fuisse receptam: et eterne glorie corona donatā
de fratrum nostrorum cōsilio declaramus eam-
que tanquam sanctam publice priuatimque colendam
esse decernimus et diffinimus: atque in sanctarū
cathalago virginum: quas romana veneratur
ecclesia redigi et ascribi mandamus. **S**tatuē-
tes festum eius singulis annis: prima mensis
madij dominica die ab vniuersali ecclesia cele-
brandum esse. Sicque deus in sanctis suis admi-
rabilis catherine in vtraque ecclesia triumphā-
te. fac militante sublimiter exaltauit. **Q**uē de-
precemur: ut illius meritis interuenientibus:
dignetur et nos ascribere beate vite. **Q**ui sit be-
nedictus in secula seculorum Amen.

Finis.

Tabula presentis operis: De laudibus
sanctorum. In qua ponuntur per ordi-
nem Sermones et eorum capitula.

Sermo primus de laudibus Altissimi Dei
cuius excellentia nobis declarant precipue tria
nomina quibus eum nominare solemus.

Capitulum primum. Qualiter deus benedictus est
notabilis etiam pluribus nominibus. Et de scriptu-
ris tam humanis quam divinis in quibus exprimi-
tur hoc nomen deus.

La. i. q. deus dicitur pater hominum et creaturarum: cuius
filii per signa et experientiam cognosci possunt.

La. ii. q. deus vocatur in scripturis dominus: eo quod
illi sint cuncta subiecta: et imitare possunt etiam et
animare si velit omnem creaturam naturam.

Sermo. ii. De summa simplicitate dei.

La. i. q. sufficientissimis rationibus ostendi possunt
deum corpus non esse. Et quod scripture membra corpo-
rea deo attributa metaphorice sunt intelligende.

La. ii. q. in deo non est compositio materie et
forme. Et qualiter dicatur deus habere animam
et passiones coniunctim.

La. iii. q. deus non venit in compositione ali-
cuius creature.

Sermo. iii. de Incarnatione iesu christi. In quo
declaratur summa liberalitas dei patris.

La. i. de variis opinionibus circa incarnatio-
nem christi: si non peccasset homo.

La. ii. q. tempus incarnationis christi merito dicitur
tempus plenitudinis respectu dei: respectu en-
geit: et respectu hominis.

La. iii. Qualiter accipiendum sit medium tempus
quo christus incarnatus est.

Sermo. iiij. In quo tractatur de incarnatione
domini nostri iesu christi: cuius explicita fide iam nullus
excluditur.

La. i. Qualiter fuit possibile incarnari deum.

La. ii. q. quinque rationibus precipuis: fuit neces-
sarium ex parte hominis christum incarnari.

La. iii. q. tempus gratie omnes obligantur credere expli-
cite mysterium christi incarnati.

Sermo. v. de incarnatione christi: In quo con-
futantur errores illorum qui mundana sapientia
sectantes male sentiunt de christo.

La. i. De tribus opinionibus falsis: circa ver-
bum eternale.

La. ii. de tribus falsis opinionibus adinuentis
circa animam christi.

La. iii. de tribus alijs falsis opinionibus erro-
ritatis circa substantiam et naturam corporis christi.

Sermo. vi. de incarnatione christi contra erro-

res iudeorum.

La. i. q. ex testamento duodecim patriarcharum
confunduntur iudei: qui negant christi divinitatem.

La. ii. q. christus iam venit: quem iudei venisse negant.

La. iii. q. passio christi fuit in veteri testamento a
prophetis prenuntiata: et multipliciter figurata.

Sermo. vii. de Jocundissima natiuitate sal-

uatoris nostri Iesu christi.

La. i. de puritate corporis christi: et qualiter christus as-
sumpsit carnem de materia nobis conformi: et de
humilitate ipsius nascentis: respectu temporis: loci:
et habitaculi.

La. ii. de privilegijs virginis parturientis christum
sine corruptione et absque dolore: illi quoque suo lacte
miraculose nutrentis.

La. iii. de pastorum electione quibus natiuitas christi
fuit ostensa ab angelis: et de fide ac deuotione illorum.

Sermo. viii. De circuncisione christi: et de glorio-
sa nomine eius atque sanguinis effusione.

La. i. de circuncisione quam congrue instituta fuit:
et de terminatione illius. Et quare christus voluit
circumcidi.

La. ii. q. quoniam filius dei vocatur est iesus: et de
admirandis efficacijs huius nominis ac reuerentia eius.

La. iii. de multiplici effusione sanguinis christi.

Sermo. ix. de precipua singularissimaque de-
uotione trium regum qui christum quesierunt et inuentum
humiliter adorauerunt: offerentes illi munera aux-
thii et myrrham.

La. i. Qualiter magi cognouerunt christum natum.

La. ii. Quare tres illi reges dicuntur magi: et qui
tempore venerunt ad christum: et que turbatus fuit herodes.

La. iii. Qualiter magi inuentum christum adorauerunt: et
de muneribus oblatis christo: et de illorum reuerentia.

Sermo. x. De baptismo christi: qui in iordane
baptizatus fuit a iohanne baptista.

La. i. de potestate baptismi a iohanne baptizabat.

La. ii. de triplici circumstantia christi baptizati. scilicet
causis: locis: et tempore.

La. iii. de tribus excellentissimis signis que ap-
paruerunt in baptismo christi.

Sermo. xi. de ieiunio: fame: et tentatione christi.

La. i. Quare christus conuersatus est inter homines: et
quare non semper durit austeram vitam: et cur vo-
luit ieiunare.

La. ii. de tentatione christi. Quare. scilicet diabolus ten-
tavit eum: qualiter sibi apparuit: Et cur christus
voluit tentari.

La. iii. Qualiter christus superavit omnes diaboli tenta-
tiones: et de illarum tentationum modo.

Sermo. xii. De dulcissimo spectaculo trans-

figurationis xpi.

20. La. i. de claritate corporis xpi in transfiguratione
La. ii. de apparitione moysi et helie qui cum xpo
reuerenter loquebantur.

La. iii. de equalitate patris et filii demonstrata
in voce quam audierunt discipuli.

21. Sermo. xiiii. De innocentia xpi: In quo con
futat blasfemia eorum qui dicunt xpm sua culpa
indei fuisse erosum.

La. i. de plenitudine gratie xpi: ex qua illius anima
fulgebat omni mundicia et sanctitate.

La. ii. Quid non est mirandum si iudei persecuti sunt
xpm: qui semper malefacere consueverunt.

La. iii. quod septenarius mali persequuntur bonos
propter odium et inuidiam: ac proprium amorem: et sic
iudei persecuti sunt christum.

22. Sermo. xiiii. De sublimitate et magnificen
tia crucis.

La. i. de dignitate crucis quam colligi potest ex figuris
et reuelatione atque inuentione ipsius.

La. ii. qualiter crux exaltata fuit dum xps in illa
pendit: et deinde tunc beatissimi impatoris: et tam
dem exaltabitur in die iudicii.

La. iii. qualiter adoranda est crux in qua xps pependit:
et alie cruces in suo nomine pietate vel fabricate.

Sermo. xv. de amore xpi exhibito humano ge
neri: quod exprimitur mystice in euangelio samaritane

La. i. qualiter xps peregrinando in paupertate et
penalitate: quesivit hominem lapsum.

La. ii. qualiter xps ex amore manifestauit homini veri
tatem summi hominis falsitatem: et sublimitatem dei.

La. iii. qualiter xps ex amore confirmauit disci
pulos ut predicarent.

23. Sermo. xvi. De mirabili resurrectione lazari

La. i. de infirmitate incurabili lazari propter quam
miserunt sorores eius nuntium querentem ad iesum.

La. ii. de morte lazari et de verbis xpi cum apostolis
habitis antequam inisset ad lazari suscitandum

La. iii. quod quinquaginta fuerunt conditiones ostendentes
certitudinem miraculi in resurrectione lazari.

24. Sermo. xvii. De piissima passione saluatoris
nostri iesu xpi.

La. i. quod xps ex ardentissimo amore uolens pas
sus est: et de uoluntatis eius qualitate.

La. ii. quod passio xpi fuit abiectissima: ratione loci:
temporis: et consortii.

La. iii. quod passio xpi fuit acerbissima ex parte anime
et corporis ac uirginis matris.

25. Sermo. xviii. De gloriosa resurrectione iesu
christi que sufficientissime humano generi de
clarata fuit.

La. i. qualiter xpi resurrectio manifestata fuit mu
licibus deuotis uisitantibus monumentum.

La. ii. Qualiter angelus amouit lapidem a monu
mento et sedebat super illum: et quod congrua
fuit angeli apparitio.

La. iii. quod mulieres prouenerunt fuerunt nuncie re
surrectionis: quod xpm resuscitatum uiderunt. Et tunc
ipsis de petro facta fuit specialis mentio.

26. Sermo. xix. De ascensione saluatoris nostri
iesu christi.

La. i. de dignitate et preeminencia christi: que
notatur per hoc quod sedet a dextris dei. Et quid
per dexteram significatur.

La. ii. quod ascensio christi congrue celebrata est: re
spectu temporis: persone: et termini.

La. iii. Qualiter christus ascendit cum potesta
te et magnificencia in conspectu discipulorum
suorum et uirginis matris.

27. Sermo. xx. De spiritu sancto qui missus est
apostolis in signo uisibili igneque linguarum.

La. i. quod uis nature spiritus sanctus non est co
gnoscibilis: sed tamen per reuelationem. Et quali
ter spiritus sanctus est deus procedens a patre
et filio ipsis coequalis.

La. ii. Quid sit missio in diuinis. Et qualiter
spiritus sanctus mittitur inuisibiliter et uisibi
liter: et de congruitate temporis: quo spiritus
sanctus fuit datus apostolis in signo uisibili.

La. iii. quod apostoli faciente spiritu sancto: loque
bantur varijs linguis: et acceperunt scientiam
diuinarum rerum: atque fortes effecti fuerunt:
ut non timerent illatas penas neque mortem.

28. Sermo. xxi. De beatitudine sanctorum. In
quo confutatur fatuitas hominum mundano
rum: qui non credunt aliquid de uita futura.

La. i. quod beatitudo est bonum quod cuncti de
siderare debent.

La. ii. quod beatitudo consistit in anima: in intelle
ctu uidelicet et in uoluntate.

La. iii. quod beatitudo non potest esse in bonis pre
sentis uite.

29. Sermo. xxii. De gaudijs beatorum: quod prouenit
ex uisione dei et deotatione corporum atque
habitatione in celo empirico.

La. i. Qualiter essentia diuina uideri potest ab
homine uel angelo. Et quod non omnes uident illam
equaliter: et quanta sit in illa uisione iocunditas
et delectatio.

Capitulum secundum: de origine beatorum cor
porum beatorum: et de numero atque condicio
ne illarum.

La. iij. de celo empireo. In quo cū letitia ingē
tissima beati manebunt.

¶ Sermo. xxiij. De eximia nobilitate et p̄stā
tia anime rōnalis tā corpori vnite q̄ a corpo
re separate.

La. j. Quid sit aīa: et quō nō ē corpus: neq; ex
semine causata. Et q̄ vna sola ē in homine.

La. ij. De p̄ductiōe aīe rōnalis: que nō ab an
gelo s; a deo p̄ducta ē de nihilo: puenient vni
ta corpori organico: de nouo creata et infusa.

La. iij. De aīa separata ē immortalis. Et de locis ad
q̄ aīe trāsserunt: post q̄ creūt de corporib;.

¶ Sermo. xxiiij. De p̄ceptiōe b̄tē marie virgi
nis. De qua varic sunt opiniones doctoꝝ: s; festū ab ecclesia celebrat.

La. j. De deus ab eterno p̄cepit virginē in sua
mente: oībus puris creaturis p̄ferendā.

La. ij. De angeli a p̄ncipio sue beatitudinis co
gnouerūt xpm incarnādū de x̄gic nascitū.

La. iij. De beata virgo fm antiquoꝝ opinio
nē absq; sui infamia vel iniuria culpā origina
lē p̄traxit: qua tñ fm opinionem modernoꝝ
p̄seruata fuit.

¶ Sermo. xxv. De sancta nobili et digna nati
uitate virginis gloriose.

La. j. q̄ beata virgo fuit in vtero matris sācti
ficata: ex qua sanctificatione: fomes in ea nul
lum actū habuit: et ab oī peccato fuit p̄seruata.

La. ij. De nobilitate virginis marie descripta
ab euāgelista mattheo. Et de p̄cordia matthei
et luce in huiusmodi descriptione.

La. iij. q̄ dignissima fuit natiuitas virginis ra
tione bonitatis parentū: quibus angelus nun
ciauit de illis virginē oriundā.

¶ Sermo. xxvj. De annunciatione virginis
beatissime.

La. j. q̄ singularissima fuit ānūciatio x̄ginis:
respectu dei: angelū: et ipsius virginis.

La. ij. Qualr angelus salutauit virginē: Et q̄
re virgo turbata fuit. Et de grā x̄ginis copio
sa: atq; de superuētiōe spūs sancti in ipsam.

La. iij. q̄ p̄ceptio x̄pi fuit miraculosa rōne vir
ginis et t̄p̄e: atq; inauditi muneris.

¶ Sermo. xxvij. De p̄uilegijs maternitat̄ vir
ginis marie.

La. j. Qualr x̄ps traxit totā corpulentā substā
tiā a virgine matre opere sp̄itus sancti. Et q̄
re x̄ps nō pōt dici filius spūs sācti.

La. ij. q̄ beata virgo fuit vera mater christi: et
quare christus voluit de femina nasci.

La. iij. q̄ beata virgo dei genitrix est dicenda.

¶ Sermo. xxviii. de trib; x̄tutib; x̄ginis glo
riose p̄tēplandis. In festo purificationis eiusdē
La. j. de perpetua virginitate sancte **Adaric**: q̄
fuit a prophetis p̄nūciata et ab ipsa veto cō
firmata: et semper inuolabiliter obseruata.

La. ij. De humilitate virginis p̄pter quas tri
bus legis cerimonijs se subiecit.

La. iij. de liberalitate virginis que manifestat̄
in dispensatione munerum et concessione filii.
Atq; in omnes eam inuocantes beniuola con
descensione.

¶ Sermo. xxix. De assumptione et exaltatione
virginis sacratissime.

La. j. De felici transitu virginis: et de his que
occurrerunt in illo.

La. ij. q̄ gloria virginis excedit gloriā quo
runcunq; beatorum angelorum et hominum:
x̄po dūrarat excepto.

La. iij. Qualiter pie credere possumus: et verifi
militer debemus tenere virginem a mortuis
resuscitatam: beata cum x̄po immortalitate gau
dere.

¶ Sermo. xxx. De angelis quorū solēntas in
ecclesia celebratur propter miraculū quod vi
sum fuit in monte gargano.

La. j. Qualiter angelus ab hoīe cognosci pōt:
qui est spūs incorporeus: qui tamen pōt in as
sumpto corpore apparere.

La. ij. q̄ deus produxit angelos ex tempore in
celo empireo.

La. iij. Qualiter angeli ad nos mittunt: q̄ ho
mines custodiūt neq; dolent de malis eorum
quos custodiunt.

¶ Sermo. xxxj. De sancto Joanne baptista p̄
cursoꝝe dñi nostri iesu x̄pi.

La. j. de quinq; excellentijs natiuitatis Joan
nis baptiste.

La. ij. De sanctitate Joannis baptiste: quā de
monstrant quinq; virtutes illius p̄cipue et sin
gularissime.

La. iij. de quinq; dignitatibus que oīdunt q̄
sit sublimis inter sanctos ioannē baptista.

¶ Sermo. xxxij. De sancto paulo apostolo sū
mo doctore gentium.

La. j. Qualiter paulus seruebat in persecutiōe
discipulorum.

La. ij. de conuersione pauli et septem mirabi
bus que concurrerunt in illa.

La. iij. de rapto pauli in quo vidit essentiam
dei: et de p̄ditionibus illi; raptus.

¶ Sermo. xxxiij. De primatu sancti petri apo

Noli. Et de illius eximijis virtutibus: atq; de ipsius petri & pauli martyrio.

Ca. i. q. beatissimus petrus princeps apostolorum fuit: & dignissimū caput ecclesie.

Ca. ii. de abiectione rex temporalū & confessio: ne christi atq; penitentia petri.

Ca. iii. De martyrio petri & pauli: quod consideratur respectu tpis cause & modi.

Sermo. xxxiii. De sancto Andrea apostolo fratre simonis petri. Et in passione socio.

Ca. i. Qualiter sanctus andreas fuit diligens conuersando cum bonis & audiendo verbum dei: atq; aliis audita cōdicando.

Ca. ii. Qualiter beatus andreas rōnabilr obediuit xpo cum vocanti simul cū petro: qd satis stulte quidam ausi sunt improbare.

Ca. iii. Qualr beatus andreas iubere egca crucis martyrium passus est.

Sermo. xxxv. De amore dulcissimo domini nri iesu xpi: quē exhibuit iohanni euangeliste

Ca. i. q. xps dilexit iohannē amore precipuo & fm qd homo & fm qd deus. Et de differentia amoris eius & petri. Et qd rōnabiliter xps ita intente iohannē dilexit.

Ca. ii. Qualr xps ostēdit amorē suū iohanni cōuersando secū familiariter: atq; exaltādo illū & cōmendando sibi virginem matrē.

Ca. iii. Qualr iohannes miraculis claruit. Et quid tenendum: an sit mortuus qui in celo habitat gloriosus.

Sermo. xxxvi. De sancto Iacobo maiore filio zebedei: & fratre iohannis euangeliste.

Ca. i. Qualr btūs Iacobus superauit diaboli cas artes. Et quō pqr diabolus humana corpora molestare & visibiliter apparere atq; transfigurare se in angelū lucis.

Ca. ii. de felici martyrio beati iacobi ad qd cōcurrit sanitas paralitici & cōuersio Josie: atq; sepulture miraculosa dispositio.

Ca. iii. Qualiter beatus Iacobus graciosus est & benignus: his q iploiat eius patrociniū.

Sermo. xxxvii. de sancto matthco apostolo & euangelista qui christū secutus ē in obediētia paup̄tate & paciētia.

Ca. i. Qualr beatus mattheus obediuit christo vocanti. Et quō in oibus obediendū ē deo. Et qre obediētia sit hominī prestāda: & de seprē obediētie gradibus.

Ca. ii. Qualr btūs matthe⁹ secutus fuit xpm ī paup̄tate: q̄ idicta fuit aplis sub p̄cepto: quam ipsi diligēter obseruauerūt etiā mendicando.

Ca. iii. Qualr btūs matthe⁹ secutus fuit xpm ī paciētia: quā hūit equo aio ferendo illatā sibi mortē: ob quā hirtacus dei iudiciū nō euasit.

Sermo. xxxviii. de brō Thoma aplo: qui l3 fuerit ex duodeciz vnus: qd ad suā gloriā accēdit: tñinuētus est triplici preconio decoratus.

Ca. i. Qualr thomas fuit in fide p̄firmatus videndo xpm: vbi declarat: quō corpus glorificatū sit palpabile: & an thomas tetigit christum. Et si de eodē pōt eē fides & visio.

Ca. ii. Qualr thomas apls predicanit populis diuersaz puiciā: loquēs idcomata eoz varia

Ca. iii. Qualiter btūs thomas apostolus glorioso martyrio vitā p̄sumauit.

Sermo. xxxix. De sancto Iacobo dicto iusto & minore: filio alpheī: & fratre domini nostri iesu christi.

Ca. i. Qualr beatus Iacobus fuit in iustitia & sanctitate singularis: tum ppter inclinationez nature: tū ppter exēplū christi: tū propter sāctificationē in vtero.

Ca. ii. Qualr beatus Iacob⁹ fuit virgo purissimus qui carnē suā mortificauit & orationi asiduus fuit.

Ca. iii. Qualr btūs Iacobus pp veritatē quas predicabat martyrio coronatus est.

Sermo. xl. De laudibus fidei christiane: que verissima pbat. In festo apostolorū philippi & iacobi recitandus.

Ca. i. q. vera sit fides christi: eo q mundus totus illā acceptauit: mediāre p̄dicatiōe aploz.

Ca. ii. q vera ē fides christi ex eo q p illi⁹ cōfessione tot homines & mulieres mortem violentam forti animo tulerūt.

Ca. iii. q fides christi vera eē pbat: ex eo q deus illā p̄tinuis miraculis magnificat.

Sermo. xli. De singulari electiōe scī Matthei: qua ad apostolatū assumptus fuit.

Ca. i. Qualr ppter peccatū desperationis Judas damnatus fuit. Et cur apostoli locū iude voluerunt supplere.

Ca. ii. Qualiter singularis fuit & sancta: electio Matthei respectu eligentiū: modi eligendi: electiq;

Ca. iii. Qualr btūs Mattheus predicanit cōstāter veritatē euāgēlicā. Ob quā martyrii coronam accepit.

Sermo. xlii. de gloria beati apostoli bartholomei: que magna cognoscit ex triplici eius excellentia.

Ca. i. Qualr btūs bartholomeus predicans in

**India: Idolatria extinxit: Et de Idolatrie dif-
finitione: originatione: et graui offensione.**

**La. ij. Qualiter in albano maioris armenie be-
atus bartholomeus passus est martyriū: de cuius
passione varia est opinio.**

**La. iij. qualiter corpus apli conseruatū est mi-
rabiliter qñ piectū in mari: deuenit ad insulaz
Lipparitanā. Et inde collectis ossibus: que a sa-
racenis fuerūt dispersa delatū fuit būuentum.**

**¶ Sermo xliij. de sanctis aplis simone et iuda
La. j. qualiter Simon et iudas deuicerūt diabo-
los. Et utrū demones habeant sciam futuroꝝ
contingentiū. Et quō hñt, pphetas falsos atq;
qualiter veritatē fatent quā odiunt.**

**La. ij. qualiter simon et iudas deuicerunt ma-
gos. Et qui dicunt magitꝝ de differētia mi-
raculoꝝ dei et sanctoꝝ: a miraculis magorum.
La. iij. qualis Simon et Judas debellarunt pō-
tiffices idoloꝝ: eligentes mori potius q̃ statuā
solis adorare.**

**¶ Sermo xliij. De sacris admirādisq; stigma-
tibus seraphici francisci.**

**La. j. q̃ non est fictio quicqd̃ d̃r de stigmatib⁹
francisci: cum veritas tante rei multipliciter cō-
firmeretur.**

**La. ij. q̃ ex impressione stigmatum: triplici pre-
rogatiua franciscus fuit decoratus.**

**La. iij. q̃ stigmata fuerunt impressa francisco
satis congrue respectu psoneloci: et modi.**

¶ Sermo. xlv. De trib⁹ excellētijs bñi frācisci.

La. j. q̃ bñs franciscus fuit missus a deo.

**La. ij. de quinq; preclarissimis virtutibus quib⁹
floruit beatus franciscus.**

**La. iij. qualiter deus magnificauit scñm franci-
scum precipue in quinq; prerogatiuis.**

**¶ Sermo. xlvj. De sancto Lodouico ordinis
minoz Epō thelosano.**

**La. j. qualiter sanctus lodouicus magnificatur
ex nobilitate sue originis.**

**La. ij. qualiter sanctus lodouicus sp̃eto mun-
do et tpali regno: vitam sp̃ualem elegit: perma-
nens vsq; in finem in virginitate.**

**La. iij. qualiter sanctus lodouicus migravit in
uenis ex hac vita: quē Joānes. xxiij. canonizauit**

**¶ Sermo. xlvij. De sancto Thoma de aquino
ordinis predicatoroꝝ.**

**La. j. Qualiter sanctus thomas fuit doctor the-
ologic: et de ipsius theologie sc̃ie laudibus.**

**La. ij. Qualiter doctrina sc̃i thome est valde
utilis: eo q̃ est copiosa facilis et merito sapienti-
bus et insipientibus grata.**

**La. iij. Qualiter sanctus thomas non solū fuit
doctus sed virtutibus ornatus.**

**¶ Sermo. xlvij. De sancto Nicholao famosis-
simo confessore.**

**La. j. Qualiter beatus nicholaus placuit deo: p-
pter prudentiā spirituaē qua sp̃cruit terrena et
celestia concupuit.**

**La. ij. qualiter ciuis paup ex mīa sibi a sc̃dō ni-
cholao exhibita tres filias nup̃ui tradidit.**

**La. iij. qualiter beatus nicholaus obseruauit
officiū boni pastoris circa regimē aīaz: pmo-
tus ad ecclesiasticā dignitatē ex voluntate dei.**

**¶ Sermo. xlix. de tribus priuilegijs bñi stepha-
ni prothomartyris.**

**La. j. qualiter beatus stephanus fauēte diuina
gratia superauit supbiam: auaritiā: et luxuriā**

**La. ij. qualiter uicit bñs stephanus tria prelia
in quoz quolibet affuit sibi diuinū auxilium.**

**La. iij. quare beatus stephanus d̃r primus mar-
tyr: et qualiter multis miraculis conuiscuit.**

**¶ Sermo. l. De innocentib⁹ occisis ab herode
ascalonita.**

**La. j. qualiter ioseph monente angelo fugit cū
iesu et uirgine m̃re in egyptū.**

**La. ij. de differentia herodis ascalonite: et alioꝝ
q̃ sic vocati sunt. Et de ipsius herodis seuitia.**

**La. iij. q̃ innocentes patiēdo p̃ christo meru-
erunt decorari corona martyrii.**

**¶ Sermo. li. De beato Georgio martyre: qui
fortis fuit in bello: feralit̃ palis: et passionali.**

**La. j. Qualiter beatus georgius miles fuit strē-
nuss. Et an sit licitū militare. Atq; de. xij. con-
ditionib⁹ quas hñc dñt qui uolūt laudabiliter
militiā exercere.**

**La. ij. qualiter draco est aīal terribile. Et quō
beatus georgius occiso dracone conuertit po-
puli ad fidem xp̃i.**

**La. iij. qualiter beatus georgius forti aīo tulit
seuissimos cruciatus: et tandem capitis obrun-
catione martyri effectus est.**

¶ Sermo. liij. De beato zidmarco euangelista.

**La. j. Qualiter beatus marcus multos populos
uiuificauit euangelium scribendo: predicando
et obseruando.**

**La. ij. Qualiter bñs marcus compas leoni pro-
pter magnanimitatē: quem habuit in tolerā-
tia martyrii: et de diuinis cōsolationibus sibi
factis.**

**La. iij. de gratitudine leonis: p̃r exempla decla-
rata: in qua sibi bñs marcus assimilatur: cuius
presidio respublica uenetoꝝ sustentatur: eiusq;**

gloria in dies augetur.

¶ Sermo. liij. De beo luca euangelista: qui vt bos vel vitulus figurat: eo qd a sacerdotio incipit zacharie: et christi genealogiam per sacerdos describit.

¶ La. i. de gente et patria ac exercitio bti luce: atq; qualr ad medicos est recurrēdū: q infirmos ad pfessione inducere tenent: et d salario medicoz.

¶ La. ij. de virtutibus sancti luce in quo nullum peccatum mortale fuit post conuersionem ad christū: qm in eo erat spūs sanctus.

¶ La. iij. quantū profuit ecclesie dei beatus lucas scribendo euangeliū: ad qd inducerūt eū voluntas diuina: vtilitas ecclesie: et falsitas hereticoz.

¶ Sermo. liij. De beato laurentio martyre: q probatus a deo triplici igne: inuentus est sine iniquitate.

¶ La. i. Qualiter beatus laurentius examinatus fuit igne diuini amoris: et de pfessione diuine dilectionis et magnitu sine illius preceptis: atq; de inductis ad amorem dei.

¶ La. ij. Qualiter beatus laurentius pbatus fuit igne proximalis miserationis. Et an possit elemosyna dari absq; charitate. Et si fieri potest de illicitis aquisitis. Et quō corporalis elemosyna potest causare spūalem effectū.

¶ La. iij. qualiter beatus laurentius examinatus ē igne tyrannice persecutiōis. Et de eius gratia constantia atq; gloria.

¶ Sermo. lv. De sancto Augustino preclarissimo lumine ecclesie sancte dei.

¶ La. i. de conuersione beati augustini. Et de his que induxerunt eū ad heresim. Et de errorib; manicheoz.

¶ La. ij. de humilitate penitentia. Et singulari doctri na atq; integritate vite beati augustini.

¶ La. iij. de miraculis et trāslatione corporis bti augustini.

¶ Sermo. lvi. De beato Hieronymo: qui gloriam ingentē adeptus est propter sciām: patiētiām et penitentiam.

¶ La. i. Qualiter scia hieronymi fuit a magistris et doctribus confuta. Et q simul cū illa habeit sciam infusā. Et qualiter alios doctores superauit: in notitia diuersoz ideomatū et multitudinis historiarū. Et i vtili ac pncessaria scripturę sanctę translatione.

¶ La. ij. de patientia hieronymi.

¶ La. iij. de aspera penitentia hieronymi.

¶ Sermo. lvij. De scto Benedicto patre gloriosissimo monachoz.

¶ La. i. Quot modis accipit religio. Et de magnificentijs religionis. Et quantū exaltata est religio sancti benedicti.

¶ La. ij. qualiter scūs bndictus fuit in sanctitate pfectus: qd oñdunt eius miracula: et spūs propheticus atq; cōmotio mundi.

¶ La. iij. de felici transitu patris bndicti q diē sui obitus preduxit. Et de mira ipsius deuotione. Et qualiter eius gloria fuit duobus monachis reuelata.

¶ Sermo. lvij. De sancto Dominico: institutore sacri ordinis predicatorz.

¶ La. i. Qualiter sanctus dñicus fuit multipliciter reuelatus.

¶ La. ij. de septem precipuis virtutibus sancti dominici.

¶ La. iij. de septem priuilegijs: in quib; deus sub limē fecit beatum dñicum.

¶ Sermo. lix. De sancto Vincentio doctore erimio: ac celeberrimo: famosissimoq; predicator: ordinis predicatorz.

¶ La. i. q beatus vincentius: fuit idoneus ad predicandum: tum quia gratia dei fuit in illo: tum propter scientiam: tum etiam propter sanctitatem vite.

¶ La. ij. de singulari excellentia predicationis beati vincentij.

¶ La. iij. q fructuosa fuit predicatio beati vincentij: in conuersione peccatorum: et baptigatione infidelium.

¶ Sermo. lx. De corona sancti petri martyris ordinis predicatorz.

¶ La. i. q corona beati petri martyris longe preciosior fuit qz quocūq; imperatorū et regū. Et de ipsa aureola.

¶ La. ij. q beatus petrus triplici aureola coronatur eo q fuit virgo: predicator: et martyr.

¶ La. iij. de miraculis quib; claruit beatus petrus martyr: in vita: in morte: et post mortem.

¶ Sermo. lxj. De sancto Ambrosio doctore scie ecclesie: Eō mediolanensi.

¶ La. i. q sanctitas beati ambrosij assimilā sanctitati quinq; personarum dignissimarum veteris testamenti.

¶ La. ij. De quinq; precipuis virtutibus sancti ambrosij.

¶ La. iij. q quinq; modis manifestata est lucidissima sanctitas beati ambrosij.

¶ Sermo. lxij. De sancto Antonio abbate: q diaboli tentamenta: cum dei adiutorio viriliter superauit.

La. j. *¶* diabolus tentauit antoniū: et de quibuscūq; dubijs tentationis.

La. ij. de quatuor modis tentationis: quibus diabolus conatus est antoniū superare.

La. iij. de quatuor excellentissimis prerogatiuis beati antonii.

Sermo. lxij. de liberalitate sancti Gregorii pape.

La. j. Qualr brās gregorius opposuit liberalitatem vicio auaritie. Et qualr liberalitas ē virtus: cuius officium ē donare. Et quomodo est pars iustitie.

La. ij. Qualr beatus gregorius ppter liberalitatem exposuit pecunias ad pstruenda monasteria: et ad reuocandas necessitates pauperū.

La. iij. Qualr deus retribuit scō gregorio abū dantem mercedem.

Sermo. lxiiij. de misericordia sancti martini confessoris.

La. j. De cōmendatione misericordie: et de his que nos inducunt ad illam: in qua promissimus fuit beatus martinus.

La. ij. Qualr deus exaltauit beatū martinum.

La. iij. *¶* deus assumpsit ad gloriā suā beatū martinū: et pñunciāuit diē obitus sui sibi diuinitus reuelatum.

Sermo. lxxv. De sancta catherina virgine et martyre sponsa christi predilecta.

La. j. Qualr beata catherina mūda fuit ab infidelitate: a luxuria: et a superbia.

La. ij. de sapientia sancte catherine: cui nō potuerunt resistere quinquaginta doctissimi viri quos ad fidem peruertit.

La. iij. De patientia sancte catherine et gloriofo martyrio eius.

Sermo. lxxvj. De fide sancte Cecilię virginis et martyris: iob quam christus cam suā spōsam fecit.

La. i. *¶* maxime cōmendanda est beata Cecilia: quā habuit fidem: que virtus est prima in ordine aliarū virtutum.

La. ij. Qualr fides brē cecilię fuit approbata.

La. iij. Qualr fides cecilię fuit instrumentum ut fides christi defenderet triplici martyrio.

Sermo. lxxvij. De fide inuictissima brē Lucie virginis siracusane.

La. j. Qualr fides infusa fuit anime beate Lucie a deo: et quō meritoriū est credere: et quā fides informis sit deum dei.

La. ij. Qualr fides beate lucie fuit roborata et magnificata triplici solēni miraculo.

La. iij. Qualr beata lucia voluit p fide christi per martyrij tolerantiam vitam pātem cōsummare.

Sermo. lxxviii. De sancta Amicitia.

La. j. *¶* omnes sācti et philosophi gloriose de amicitia loquuntur.

La. ij. de triplici amicitia: falsa: mala: et vera.

La. iij. De signis et pditionibus vere amicitie.

Sermo. lxxix. De beatissimo confessore Antonio paduano de ordine minoꝝ.

La. j. Qualr beatus Antonius celo martyrij successus transiit de religione canonicorū regularium brī augustini ad religionē minoꝝ.

La. ij. de predicatione beati antonii: qui scientiam habuit nō solum acquisitā sed infusam.

La. iij. *¶* deus glorificauit sanctum antoniū per reuelationē mortis eius et canonigationē atq; frequentē exauditionē illorum qui inuocant patrocinium eius.

Sermo. lxxx. de sancta catherina de senis tertij ordinis sancti dominici.

La. j. *¶* nō debz aliq; existimare ipossibilia fore illa que de beata catherina dicuntur: cū de multipliciter magnificare voluerit etiam femineum sexum.

La. ij. De septem precipuis et singularissimis virtutibus: quibus floruit beata catherina.

La. iij. Qualr deus sublimauit beatā catherinam: septem gratiosis et admirandis prerogatiuis.

Finit feliciter Tabula Sermonum in hoc volumine contentorū.

Sermo de sancto Bernardino.

Sermo
nostri te

O

ci. rlo. ca. 2.
Vellam bo
dore fulgeri
nem princip
nem latinum
angelam cre
sci eximias
qui sus predi
mirabiliter ex
lus et vas elec
sua doctrina n
per abrupta vi
virtutum et iul
gionem sacram
te adauit. 20
preconia predi
O illam namq
e memoria eius
nabit. De qua
litas propoim
Prima de cōm
Seda conditio
Tertia honorat
C. cōmendat
dunt propter bun
tiam.

Prima ecce
bernardini
pe predicatione
me propter tria.
Primo propter
Sedo propter
Tertio propter
Primo cōm
nardini propter
dicauit presu
sed missos. Q
fictum est an
ciat diuinari
uid in p. ait
geli autē no
stolos ad p
sunt. Sic et p
būt ait. Ap

Sermo de sancto bernardino predicatoris
nostri temporis principe.

O Alectus deo et ho

minibus: cuius memoria in be-
nedictione est. Sapientis verba
sunt ista originaliter Ecclesiasti-
ci. xlv. ca. Et in epistola hodiernae festivitatis.
Vellem hoc tempore tanto eloquentie splen-
dore fulgere ut non solum alterum demosthe-
nem principem oratorum grecie: aut Cicero-
nem latinum me putaret omnes astantes: sed
angelum crederent de celo missum ut fari pos-
sem eximias laudes illius sancti bernardini
qui sua predicatione nomen gloriosum iesu xpi
mirabiliter exaltavit. Ipse quippe alter pau-
lus et vas electionis christianam religionem
sua doctrina reformavit. Ipse italiam populos
per abrupta vitiorum deviantes ad semitam
virtutum et iusticie reduxit. Ipse denique reli-
gionem sacram minorum numero et sanctita-
te adauit. Merito itaque in eius solennitate
preconia predicationis eius enarrare debemus.
Ob illam namque deo et hominibus dilectus est
et memoria eius benedicta in sempiternum ma-
nebit. De qua in presenti sermone tres excel-
lencias proponimus declarandas.

Prima de commendationis.

Secunda conditionis.

Tertia honorationis.

Quod commendatur predicator sancti bernar-
dini: propter humilitatem: charitatem: et patien-
tiam.

Prima excellentia predicationis sancti
bernardini de commendationis. Sua quippe
predicatio satis est commendanda. Et maxi-
me propter tria.

Primo propter humilitatem.

Secundo propter charitatem.

Tertio propter patientiam.

Primo commendatur predicator sancti ber-
nardini propter humilitatem. Non enim pre-
dicavit presumptuose aut superbe se ingerens
sed missus. Officium namque predicatorum of-
ficium est angelorum: quia sicut angeli annun-
tiant divinitatem et predicationes de quibus Da-
vid in ps. ait. Annuntiaverunt opera dei. An-
geli autem non ex se veniunt: sed ut dicit Apo-
stolus ad Hebr. ii. ca. In ministerium missi
sunt. Sic et predicatorum. Quomodo predica-
bunt autem Apostoli ad Romanos. x. Nisi mit-

tantur. **Q**uod autem Isaias non vocatus se ob-
tulit ad predicandum cum dixit. Ecce ego: mit-
te me. Isai. vi. ca. Et contra cum Jeremias
mitteretur a deo se excusavit dicens. A a dñe
deus: Ecce nescio loqui. Jeremie. i. ca. Et si di-
versa vox extra prodijt: non tamen a diverso
fonte dilectionis emanavit. Duo quippe sunt
precepta charitatis ut ait Gregorius. Amor
scilicet dei et proximi. Per actiuam vitam pro-
desse proximis cupiens Isaiam officium pre-
dicationis appetijt. Per contemplationem
vero Jeremias sedule amori conditoris inhe-
rere desiderans ne mitti ad predicandum debeat
contradicit. Ad laudabiliter vnus appetijt: B
laudabiliter alter expauit. Ille ne tacite contem-
plationis lucrum loquendo perderet. Ille ne
damna studiosi operis tacendo sentiret. Sed
hoc in vtrisque est subtiliter intuendum quia
et is qui recusavit plene non resistit: et is qui mit-
ti voluit ante se per altaris calculum purgatum
vidit. Et paulo supra Gregorius dicit. Sicut
toto desiderio occupationem fugere debemus:
ita si desit qui predicet occupationis onus si-
benti necesse est animo subire. Nec omnia. viij.
q. i. ca. In scripturis. Et quia difficile est et ca-
rum videre se purgatum. Quia nemo scit virum
odio vel amore dignus sit ut dicitur Ecclesia-
sticus. ix. ca. Ideo nullus debet presumere ex se
ire ad predicandum. Sed expectare debet ut
mittatur vel a deo vel ab ecclesia. unde de Jo-
anne baptista dicitur Joannis. i. ca. Sui ho-
mo missus a deo. Non tamen creditur alicui
dicenti se missum a deo qui ab ecclesia non est
missus nisi probet per miraculum sicut Adoy-
ses: extra de hereticis. ca. Lum ex iniuncto. Et
argumentum de con. di. ii. ca. Renera. Sic fuit
missus Equicius cui apparuit in somnis an-
gelus et eum ad predicandum misit. xvj. q. i. ca.
Idem. Ab ecclesia autem mittitur quis
vel ordinarie ut quilibet curatus saltem quo
ad subditos. Ad rectores enim ecclesie maxie
pertinet predicare per se vel per alium subdi-
tis suis. unde primis rectoribus dixit christus
Marci ultimo ca. Euntes in mundum vniuer-
sum predicate euangelium omni creature. Et
Gregorius dicit in pastoral. xliij. di. ca. Si re-
ctor. Officium predicationis suscipit quisque
ad sacerdotium accedit ut ante aduentum iu-
dicis qui terribiliter sequitur ipse scilicet cla-
mando gradiatur id est predicando. Et loqui-
tur Gregorius de curatie. Qui etiam figuram

A 1

inducit. Exodl. xxviii. ca. vbi dicitur. qd sacerdos ingrediens tabernaculum tintinnabulis ambiatur vt audiatur sonitus quando ingreditur et non moriatur. Quia vt exponit Hieronymus dicto ca. Sic rector. Item contra se oculi iudicis erigit si sine predicationis sonitu incedit. Et sic moritur spiritualiter. Vnde dominus Ezechiel prophete. xviii. ca. Fili hominis speculatore m dedi te domui israel. Si dicente me ad impium morte morieris tu non annunciaris ipse in iniquitate sua morietur. Sanguinem vero eius de manu tua requiram. Confirmat idem Nicolaus papa. xlii. di. Dispensatio inquit celestis seminis nobis iniuncta est: vbi si non sparserimus: vbi si tacuerimus. Vel ab ecclesia mittitur quis ad predicandum ex privilegio vt predicatorum et minorum: Augustinenses carmelite: et seruite saltem in ecclesijs suis. In alijs ecclesijs non nisi vocati: Et hi etiam debent mitti a prelati suis. De quibus fit mentio in clementina dudum de sepulchris. Qui autem vocatus seu missus ad hoc pertinaciter recusat: ab ecclesia et deo contemnitur. Quod figuratum fuit in eo qui nolebat ducere uxorem fratris mortui: et propterea discalciabat vno pede vt exponit Augustinus. viii. q. i. ca. Quid. Munc inquit euangelij quisque predicator ita debet in ecclesia predicare siue laborare vt defuncto fratri id est christo suscitet sanctum qui pro nobis mortuus est. Et quod suscitatum fuerit eius nomen accipiat. Vt igitur ad sanctum bernardinum conuertamus sermonem. Ipse sicut experientia facti manifestauit a deo electus et a prelati ordinis per obedientiam astrictus officij predicandi suscepit. Natus enim in ciuitate massa prouincie thuscie ex honestissimis parentibus patre videlicet tollo et matre nicra nobilibus senensibus ante completum septennium viroque parente orbatus remansit sub cura et regimine cuiusdam venerabilis domine sororis matris eius cui nomen erat diana: que puerulum induxit ad virginis gloriose precipuas deuotionem. Et operam dedit vt litteris vacaret ac moribus bonis. Creuit autem de virginitate in virtutem honestus affabilis et pauperibus liberalissimus. tantaque fuit in eo aptitudo ingenij et subtilitas intellectus qd ante completum annum quintūdecimū in grammatica logica et morali philosophia satis mediocriter fuit instructus. Unde cepit lectionem iuris canonici frequenter.

Eratque vita eius ita munda vt omnibus alijs cederet in exemplum. Nam vt retulit mihi quidam vir fidedignus cancellarius domini senensis nomine leonardus qui consocius eius fuerat in scholis in etate illa adulescentie ad malum prona. Nullus audebat coram bernardino verbum turpe aut lasciuum proferre. Quinimo si quandoque alij adulescentuli et scholares absente bernardino aliqua inter se verba ociosa reserret si vidissent ex post bernardinum aduenientem mor alter alteri loquebatur. Taceamus inquit quia bernardinus venit. Quid plura. Anno etatis sue decimo octauo. Dum pestis truculentissima seuiret quasi in tota italia. In hospitali magno senensi iacebat multitudo egrotantium ex peste et vir erat qui illis ministraret. Nam et famuli omnes p maiori parte et aromatarij et illo hospitali commorantes et capellani atque alij plurimi peste percussi obierant. Erat illis temporibus rector hospitalis quidam vir deuotus et probus dominus iohannes de genaronibus qui videns sibi humanum decesse auxilium ad virginem piissimam se conuertit: illam deprecans vt tam extreme infirmorum necessitati succurreret. O felix adulescentia bernardini. O ardētissima charitas cordis eius. O pietas omnibus posteris predicanda. Ador vt bernardinus audiuit que de infirmis patientibus dicebantur monuit quod plures iuuenes et vna cum illis ad hospitale se contulit. Nec timuit mori. Nec horruit pestem. Neque labores refugit. Mandavit ibi quattuor mensibus die noctuque ministras egrotis propter deum. Et inde cum pestis cessasset repetijt domum et quattuor mensibus egrotas quasi spiritus in lectulo iacuit. Adepta vero bona valitudine sensit quod quidam domina bariholomea soror patris eius ecca et serda et in lectulo valitudinaria neminem habebat qui illam iuaret. Ador ad illam se contulit ei que plures menses usque ad mortem obsequiosissime ministravit nulla fractus nausea nulloque labore turbatus. Adortua illa a deo inspiratus relicto seculo et omnibus suis bonis pauperibus erogatis bitum religionis minorum deuotus accepit in die natiuitatis virginis gloriose que et die natus fuerat ex utero matris. Anno etatis sue. xx. annis altare maius sancti francisci de senis. Que habitum sibi dedit frater iohannes rissorij vir sanctus et in dei seruitio probatus. Unde ad locum de columbaria de voluntate prelatorum se contulit vbi in

omni deuotione et perfectione ac obseruantia regule suę nouiciatum expleuit. Facta vero possessione in die scilicet natiuitatis virginis orationi et studio litterarum se dedit. Et cum factus esset sacerdos primam missam in die natiuitatis virginis celebravit. Quas etiam die mandato accepto a generali ministro de penitentia predicanda: primum sermonem ad populum habuit. ¶ Secundo commendatur predicatio sancti bernardini propter charitatem. ¶ Predicauit enim ad honorem dei et salutem animarum. Iste enim debet esse finis predicatorum verbi dei. Nam qui propter cupiditatem predicant vel vanitatem et gloriam mundi figurantur per balaam. De quibus dicit Petrus in. ij. epistola. Secuti sunt viam balaam ex bosor qui mercedem iniquitatis amauit: correptionem vero habuit sue vesanie: subiugale mutum. Super quibus verbis dicit Bedda. ij. q. vij. ca. secuti. Multi catholicorum intantum amant mercedem iniquitatis ut etiam docti ab indoctis clericis a laicis merito redarguantur. Qui iure comparantur prophete qui verbis asine contra naturam loquentis corripitur: nec tamen a proposito primi operis retardatur. hec ille. Quamuis tamen predatores non debeant predicare principaliter propter temporalia habenda. Alias tanquam venditores bouum de templo eijciuntur. Debet tamen populus subministrare eis necessaria iuxta illud. j. ad Corin. ix. ca. Non alligabis os bouis triturantis. vñ Hieronymus. xvj. q. j. ca. penultimo ait. Apostolicis viris et euangelicis in necessariis vñbus nolle tribuere seipsos condemnare est. Et Augustinus in libro de baptismo paruulorum. Non est venale euangelium ut pro temporalibus predicetur. Qui enim sic vendunt magnam rem vili vendunt. Accipiant ergo predatores sustentationem necessitatis a populo: mercedem dispensationis a deo. Non enim a populo redditur quasi merces illis qui sibi in charitate euangelij seruiunt: sed tanquam stipendium datur quo ut possint laborare pascantur. Hec ille. Et Paulus. j. ad Corin. ii. ca. Quis militat suis stipendijs vñq. Et iterum Si nos vobis spiritualia seminamus non magnum est si nos carnalia vestra metamus. Et iterum Dominus ordinauit his qui euangelium annunciant de euangelio vivere. Viti hec oia per indiscretionem quorundam populorum qui vellent predatores vivere de acre vel vento. Nolo tñ excu-

sare predatores cupidos et auaros ambitiosos honorum et dignitatum. Qui imitari debent sanctum bernardinum rerum temporalium contemptorem. Nam et ter vocatus ad episcopalem dignitatem minime acquieuit. Diuitias non congregauit dicens cum paulo Actuum xx. ca. Argentum aut aurum aut vestem nullius vestrum concupiui. Et in omni vita sua verus fuerit paupertatis amator discipulusque et filius beati francisci. Tamen illud est de ipso notabile inter cetera quod mediolani ostendit exemplum charitatis necnon et contemptus pecunie. Nam enim ibi populo diebus pluribus predicasset: illustrissimus dux eiusdem urbis philippus eidem per fidelem nuncium multam auri copiam in elemosynam misit. Nuncius itaque auri pondere reuerenter assumpto ad conuentum fratrum festinanter accessit. Et pergens ad cellam sancti bernardini aurum sibi ex parte domini ductis benigne et reuerentissime presentauit. Ipse vero vir dei hilari vultu gratulantiisque animo predictum aureum munus et si in proprios usus accipere recusaret: charitatis tamen celo in redemptionem captiuorum et pauperum usus misericorditer exhibere decreuit. Accersito igitur quodam probore venerandoque ciue socioque vocato sumptuque ab ipso ciue pecunia ad carceres clam et incunctanter accessit et plurimos inde captiuos redemit reliquaque preem pauperibus cum magna animi hilaritate distribuit. Sciens autem illustrissimus ille dux que facta fuerat sancti bernardini mirabiliter commendauit. ¶ Tercio commendatur predicatio sancti bernardini propter patientiam. fuit enim patientissimus in laboribus in infirmitatibus et in persecutionibus. Et ut de persecutionibus loquar: accusatus fuit tanquam hereticus ab emulis quibusdam martino quinto. Qui eum ad se venire precepit. Ante vero quam se contulisset ad urbem sonabant undique falsi rumores de sancto bernardino. Dicebant enim populi: venit venit ille hereticus. Alij coburetur ille hereticus et similia. Dum vero urbem intrauit ostendebatur digito et vnus alteri cachinando dicebat: hic hic est ille. Ipse vero hec oia pro dei amore equanimiter tolerabat. Et tandem veritate inspecta et comperto clarissime quod non solum catholicus foret sed etiam fidei catholice dignissimus prece a pontifice gratiose visus est et auditus et cum eius benedictione predicare cepit in urbe. Tantam

No gratia; deus ori eius et verbis infudit: ut
 omnis populus conflueret ad eum audiendum
 ac si fuisset angelus dei et quanto prius nomen
 eius videbatur omnibus odiosum: tanto post
 ea cunctis utriusque sexus factum est venerabile
 Predicauit sic multo tempore cum incredibi
 li animarum fructu: qui etiam perdurat usque
 ad tempora nostra. Passus est et alias persecu
 tiones: eo quod semper virtutes persequitur in
 uidia. A nonnullis emulis dicebatur littera
 rum ignarus eum tamen in scripturis diuinis
 foret eruditissimus. Alij No quadraginta ser
 miones duntaxat eum scire asseuerabant. Ple
 riq; No curiosi et vana eloquentia tumidi igna
 rum ineptum et impositum fatebantur. Qui
 tamen in hoc dicendi genere et in his que pre
 dicari debent pro salute populorum irreprehē
 sibilis erat. Sed hoc non videri debet mirum
 quod sibi homines flagitiosi detraherent: cum sem
 per fuerit hominum malorum consuetudo sa
 nam doctrinā spernere et detestari. Vnde La
 crantius libro. v. diuinarum institutionum de
 cypriano sic refert. Vnus precipuus et clarus
 exstitit cyprianus: qui magnam sibi gloriam ex
 artis oratorie perfectione quesierat et admodum
 multa conscripsit in suo genere miranda. Erat
 enim ingenio facili copioso suauis et que sermo
 nis maxima est virtus apertus: ut discernere ne
 queas utrum ne ornatio in loquendo an faci
 lior in explicando an potentior in persuaden
 do quisque fuerit. Adic tamen placere ultra ver
 ba sacramentum ignorantibus non potest: quo
 niam mystica sunt que locutus est et ad id pre
 parata ut a solis fidelibus audiantur. Denique
 a doctis huius seculi quibus forte scripta eius
 innotuerunt derideri solet. Audiui ego quen
 dam hominem disertum sane qui eum immu
 tata vna littera cyprianum vocaret quasi qui
 elegans ingenium et melioribus rebus aptum
 ad aniles fabulas contulisset. Adde ille. De be
 ato hieronymo quid referem? qui lumen splē
 didissimum ecclesie fuit: et tamen dentes mali
 gnorum non euasit. Et ut ipse ad nepotianum
 scribit. Per infamiam et bonam famam chri
 sti miles graditur. Nec laude extollitur: nec
 vituperatione frangitur. Per diem sol non
 vrit cum neque luna per noctem. Impleuit ista
 sanctus bernardinus: qui dum falso sibi mul
 ta obijcerentur: et quandoque contumeliose di
 cerentur in faciem: nunquam vultus hilaritatem
 mutauit: nunquam verbum protulit iracundie.

Sed in omnibus benedicebat deus. Sicut ac
 cepti ab his qui secum familiariter conuersa
 ti sunt.

De sufficientia et prudentia atque stupenda
 efficacia predicationis sancti bernardini.

Capitulum. ij.

Secunda excellentia predicationis sancti
 bernardini dicitur conditionis. Habet
 quidem sua predicatio tres singulares condi
 tiones.

Prima de sufficientia.

Secunda prudentia.

Tertia efficacia.

Prima conditio fuit sufficientia. Tria eni
 requiruntur in predicante: ut populum indu
 cat ad bene beateque viuendum: scilicet Augusti
 iij. libro de doctrina christiana. Primum est ut
 doceat. Secundum ut delectet. Tertium ut flectat
 et moueat. Et cum quis ista facit industria ar
 tis rhetorice ad honorem dei et salutem anima
 rum bene est et laudabile scilicet eundem Augu
 stinum. Sed cum spiritus sanctus utitur lin
 gua predicatoria ut instrumento ad ista effi
 cendum: sicut fuit in apostolis qui imperiti erant
 Tunc opus illud est gratia gratisdata: que di
 citur gratia sermonis et lingua angelorum. Et
 sermo sapientie dicitur in locutione de diu
 nis. Sermo scientie de humanis: ut de mori
 bus et vitiis et virtutibus hominum. scilicet Tho. xij.
 q. clxxij. Perfectius autem ista operatur gra
 tia quam natura vel ars. Sed aliquando aptitu
 dine naturali in predicatione existente et arte
 rhetorice adiuncta: aliquando etiam spiritus
 sanctus operatur plenius istud scilicet indu
 ctionem auditorum ad faciendum que predi
 cat. Homines ergo est se preparare scilicet ut
 bene dicat. Deum autem dirigere linguam. Et
 ut dicit Augustinus in prefato libro de doctri
 na christiana. Sapientia sine eloquentia parum
 profuit quo ad populos. Eloquentia sine sapi
 entia multum nocuit. Est enim ut gladius in
 manu furiosi. Sapientia cum eloquentia mul
 tum iuuat et operatur. Sanctus bernardinus
 predicando docebat: quia ipse vere doctus erat
 ut etiam patet in sermonibus quos compila
 uit. Delectabat etiam auditores: adeo ut vni
 uersaliter omnes verbis suis reuocarentur
 tanquam si sumerent sapidissimum cibum. Flecte
 bat insuper et mouebat hominum affectus: ut
 ostendimus in tertia conditione. Quare ipse
 sufficientissime docuit et predicauit. Secunda

conditio predicationis sancti bernardini dicitur prudentia. Fuit enim prudentissimus ad evitandum omnia illa: a quibus predicatorum verbi diuini debent abstinere: que sunt.

Falsitas.

Adulatio.

Iactantia.

Scandalum.

Contentio.

Superfluitas.

Leuitas.

Indiscretio.

Primo abstinere debent predicatorum a falsitate. Non enim sunt assumenda aliqua falsa pro quacunque utilitate que posset inde sequi: quia sic veritas fidei redderetur suspecta. arguementum di. ix. ca. Si ad scripturas. Ideo Augustinus ait. xxi. q. ij. ca. Primum. Ad salutem non debet quis peruenire opitulante mendacio. Et idem pertractans illud Apostoli. j. ad Corinthios. xv. ca. Inuenimur falsi testes. Perhorrendum est inquit aliquid false de deo dicere: etiam si ad laudem eius pertineat videatur. Non enim minore sed maiore fortassis scelere in deo laudatur falsitas: quam vituperetur veritas. Et idem in libro de mendacio. Mendacium maxime perniciosum est quod fit in his que ad religionem christianam pertinent. Ideo doctores tenent quod si quis non ex lapsu lingue sed ex industria diceret mendacium in predicando mortaliter peccaret nec excusaretur si hoc faceret causa conuertendi animas ad deum: quia ut ait Apostolus. Deus non eget nostro mendacio. Tempore meo inuenti sunt aliqui fingentes et predicantes miracula falsa visiones excogitatas. Prophetias deterrimentatas secundum suum sensum: et alia huiusmodi qui tamen euauerunt in cogitationibus suis. Nonnulli vero et ignorantibus sapientes apparerent falsas allegationes ad suum propositum induxerunt. Vnde dum quidam amicus meus predicaret neapoli inducere voluit ad robur et confirmationem cuiusdam sui dicti sententiam commentatoris qui tamen forte nec in aliquo commento dictum illud tangebatur: et dum falso allegasset commentatorem. j. de anima. ii. de anima. ii. phisicorum. iii. methaphisice et huiusmodi. Tandem multiplicando verba dixit. Et hoc idem confirmat commentator. j. ethicorum. iii. ethicorum. vii. ethicorum. qui tamen de ethicis non se intromisit. Ille idem fecerat sibi quam

dam cathenam doctorum et falso illos inducebat dicens. Et hoc refert Augustinus libro. ij. de ciuitate dei. z. iii. de trinitate. et in Encheridion et huiusmodi. Ita quod apud imperitos videbatur homo intrabilis: sed apud doctos ignarus et mendacius plenus. **S**ecundo predicatorum abstinere debet ab adulatione ne scilicet laudet populum in quibus reprehensibilis est quod est pessimum. Vel etiam de temporalibus magnificentijs nisi forte hoc secundum fiat temperate ut melius ferant correccionem duram immediate sequendam. Adulari enim peccatoribus est graue peccatum: ut patet. xlvj. di. ca. Sunt nonnulli. Et clericus adulationi seruicens degradari debet: eadem di. ca. Clericus. Et nihil est miserius eo qui adulationibus delectatur: ut dicitur. lxxiiij. di. ca. Nihil illo pastor. Et utilius est peccantem seuerius corrigere quam adulando palpare. v. q. v. ca. Non omnis. Et utilius est et melius pro veritate pati supplicium: quam pro adulatione beneficium. xj. q. ii. ca. Nemo. Et adulatio prohibetur. C. Si quis aliquem testari prohibuerit. Et est adulatio sermo prolatus ut placeat. **T**ertio debent predicatorum cauere a iactantia. Sunt enim quidam qui semper de se bene dicunt et alios contemnunt: de quibus Gregorius ait. xlvj. di. ca. j. Habet hoc proprium doctrina arrogantijs ut nesciant humiliter docere quod sciunt. **Q**uarto debent predicatorum cauere a scandalis prelatorum et aliorum maiorum ut non dicantur irrationabiliter eorum vitia. vnde sequitur quod nec illi emendantur nec populi propter edificant aut meliores fiunt. Et precipue caute agendum cum loquuntur predicatorum de clericis: quia ut scribitur extra de immunitate ecclesiarum. ca. Clericis. Clericis laicos infestos oppido id est valde. secundum glosam tradit antiquitas. Idem. ii. q. vij. ca. Laicos. et ca. Laici. **Q**uinto debent predicatorum prudentes cauere a contentionibus cum alijs predicatoribus. vnde Apostolus. j. ad Thimotheum. ii. ca. ait. Noli contendere verbis: ad nil enim utile est nisi ad subuersionem audientium. Nec ex hoc quod alius habeat maiorem concursum qui sit et minus sciens predicator: indignationem ostendat. Nam et christus indignatus non fuit quod aliquando iohannes baptista fuerit in maiori opinione populi quam ipse. Si autem audit alium predicatorum dicere aliqua que non sunt reprobata nec contra fidem vel bonos mores sed

dubia: Quis ipse nō sit illius opiniōis sufficit
sibi dicere opiniōē suam cum suis rationib⁹
et nō impugnet alium odiose: quia hoc est in-
trare contentiones et scandalizare populos.
Si etiam audit predicatorē alium dixisse cō-
tra fidem et bonos mores vel determinata p
ecclesia; non credat faciliter nisi audiat a fide
dignis. Et tunc corrigat eum fraternaliter vt
retractet. Quod si ille noluerit facere tunc pu-
blice predicandum contra ipsum. Si autem
predicator ipse admonitus errauit debet pa-
tienter audire et se corrigere dictaq; sua erro-
nea emendare. ¶ Sexto predicatorēs prudētes
debent abstinere a superfluitate et nimia pro-
lixitate: quia vt prouerbio dicitur. Gaudent
breuitate moderni. ff. qd mer⁹ causa. l. j. Et. C.
de appellationibus. l. Ampliorem. §. In refu-
tatorijs. Et. C. de precibus imperatori offeren-
dis. l. Simili. vnde Gregorius in omelia ait.
Alimenta que minus sufficiūt auidius sumū-
tur. ¶ Septimo abstinere dñt predicatorēs
a leuitate ne dicant verba ociosa et fabulas ad
prouocandum risum. Et si aliquādo opus est
facere populum attentum euz aliqua modesta
facecia temperate fiat et raro. Non sit etiam le-
uis predicator ad ferendam sentētiā de quo
libet actu q; sit peccatum mortale. Et in omni-
bus vratur grauitate sicut bos lapsus qui for-
titer figit pedes. ¶ Octauo abstinere dñt pre-
dicatorēs ab indiscretione. Nam quidā inter
mulierculas de subtilitatibus theologie predi-
cant. Alij doctis et sapientibus viris fabulas
narrant. Nonnulli in precipuis et maximis ie-
su christi et virginis matris aliorumq; sancto-
rum solennitatibus de ludo alce: de blasfemia
de vsura et similibus predicant. Nihil de copi-
osa materia festiuitatum occurrente tangen-
tes. ¶ Deu non possum non accusare quendam
qui in die natiuitatis iesu christi in ciuitate ne-
ritonenſi de sodomia totum sermonem conte-
ruit: cum tamen miranda occurrant de natiui-
tate christi iocunda. ¶ Pleriq; etiam dum con-
tra vitia inuebūt omi honestate demissa talia
loquuntur et dicunt qualia etia; in ore lenonū
turpissima viderentur. ¶ Si nolunt audire ver-
ba sancti francisci qui sic in regula fratru; mi-
noru; sanctissime retulit. Adhuc quoq; et
exhortor eosdem fratres meos in domino iesu
christo vt in predicatione quam faciunt sint
examinata et casta eorum eloquia ad utilitatē
et edificationem populi. Annunciando vitia

et virtutes: penam et gloriam euz breuitate ser-
monis. In omnibus predictis prudentissim⁹
fuit pre ceteris predicatoribus horum tempo-
ru; dur ille verbi sanctus Bernardinus. Nā
semper recte incessit predicauitq; veritatem
sine falsitate: sine fictionibus: sine adulatione
cum honore et reuerentia prelato: rum et to-
tius cleri: cum humilitate in verbis et factis:
cum patientia ad contentiones vitandas: cū
mensura et modo: cum grauitate et discretiōe
multa adeo q; exceptis emulif eius sermo gra-
tus dulcis et delectabilis fuit omnibus doctis
pariter et indoctis viris et mulieribus cunctis:
q; generibus hominu;: prout omnis italia cla-
re firmiterq; testatur. ¶ Tertia conditiō pre-
dicationis sancti bernardini dicitur efficacia.
¶ Predicauit etia; cum admirabili animarum
fructu adeo q; omnes italie ciuitates et maio-
res et mediocres et minores pro maiore parte
sua doctrina reduxit ad christum. Ipse pecca-
tores puerit. Ipse vsuras extinxit. Ipse mul-
tos habitum religionis induit. Ipse fratrum
de obseruantia loca et monasteria pstrui fecit.
Ipse discordantes ad pacem reduxit. Ipse ad
festa colenda populos traxit. Ipse deniq; cun-
ctos mares ac mulieres vt deū timerent ama-
rent allexit. Testantur hec omia preclarissime
incliteq; italie vides. Roma: sena: perusia: flo-
rentia: bononia: ferraria: venetia: padua: vero-
na: vincentia: brixia: mediolanu;: ianua: et alie
q; plures. In quibus ita efficaciter seminauit
verba vite vt vsq; in presentem diem adhuc
gustentur fructus predicationū suarū. Quin-
imo et siqui post ipsum in officio predicandi
clari sunt habiti vt fratres Ioannes de capi-
strano: Iacobus de marchia: Adatthe⁹ de si-
cilia: Antonius de boronto: Andreas de san-
cto geminio: Ioannes de prato: Iacobus de
dongellis de bononia: Herculanus de perusio
franciscus de treuio: Siluester de senis: An-
tonius de arimino: Michael de mediolano:
Bartholomeus de ayano: Antonius de ver-
cellis: Seraphinus de gaieta. Eherubinus de
spoletto: franciscus de spoletto: Hieronymus
de florentia: Dominicus de goneſsa: Iacobus
de gallio: omnes fratres minores in hoc gene-
re dicendi famosissimi et quicunq; alij etiam
de alijs ordinibus mendicantiū pro maio-
ri parte conati sunt imitari modum et regulā
atq; stilum ipsius sancti bernardini. Adhuc
multi ex his sermones illius: populis pronun-

ciarunt qui fructus vberrimos produxerunt. Ego etiam qui de bernardino et si incompofite tamen non sine deuotione precipua ifta refero: omnem italia luftraui predicanis qua draginta annis euangelium iefu chriſti: bernardinum habui in ſilo pronunciandi necno ſcribendi patrem et preceptorem. Et licet illuz non viderim legi tamen ſermones ameniſſimos quos compilauit. ¶ Predicaui et illos quādoq; lz poſtmodū alias ego ꝑfecerim. Quod utiq; nō ex preſumptione ſed charitate ac neceſſitate temporum volui tentare. Nam et ꝑpter ſtudia humanitatis quibus iam completa eſt omnis italia et ꝑpter viroꝝum doctiſſimorum in qua libet facultate copiam ac etiaꝫ ꝑpter ſubtilitatem populozum qui quodāmodo ꝑpter multarum predicationum frequentiam effecti ſunt curioſi: conſulte viſum eſt mihi agere vt ſermones illos contexerem. Quare vt partem iſtam expediam concludo ꝑ ſanctus Bernardinus fructuoſiſſime predicaui.

¶ Qualiter deus honorauit ſanctum bernardinum: in miraculis: in canonicatione: et in gloria beata.

Tertium. ¶ Capitulum. iij.
Tertia excellentia predicationis ſancti bernardini: dicitur honorationis. Voluit enim deus honorare illum triplici honore.

¶ Primus dñi miraculoſe rutilationis.

¶ Secundus ſolennis canonicationis.

¶ Tertius ſupernę glorificationis.

¶ Primus honor fuit miraculoꝝum rutilantium. Multa equidē miracula viſa ſunt de ſācto iſto. Nam eo mortuo in vigilia aſcenſiōis iefu chriſti: dum fratres eius ſocij in aquilano conuentu corpore in cellula cum luminaribus ſolo dimiſſo incederent vt capſa celeriter fieret in qua corpus illud reconditum ſenas trāſ portarent. Quidam adoleſcens paſqualis nomine per multos annos claudus qui nec reclus incedere poterat ſed manibus reptando ibat: cuius genua carnoſa dura erant et tumida a ſpiritu ſancto inſpiratus ſic reptando vt potuit ad corpus ſancti bernardini peruenit: et deuotione inflammatus terigit faciem eiꝯ et inde genua ſua cuꝫ fide inſuſa mirabili commendans ſe ſancto viro. Ador in pedes ſurrexit ſanus et liber et currendo cum lachꝝymis et clamoribus exultationis ad eccleſiam properauit. Sentiunt omnes voces: vident liberum

quem viderant uſu ambulandi priuatuz. Admirantur: gratias referunt omnipotenti deo et ſancto bernardino. Commouetur ciuitas tota et fit concurſus viroꝝum ac mulierum. ¶ Vides xpo corpus ad eccleſiam cum hymnis et laudibus et armatoꝝum cuſtodia deferri faciunt: ſocijs atq; ſancti referunt ne theſaurum iſtis a deo datum inde amouere preſumant. vidi ego illam paſqualem et ſecum locutus ſū qui retulit omnia que narrata ſunt. Eodem die iuuenula quedam nomine partia que mēſibus pluribus in lecto iacuerat nec ꝑ ſeipſā poterat ambulare: patiebatur etiam vulnera quedam que fiſtule dicuntur a medicis: audiens ſanatum paſqualem ſuppliciter expoſtulauit ad corpus ſancti deferri. Quo cum ꝑueniſſet orationeq; facta incolumis redijt domum non ſoluz reſtituta viribus corporis ſed etiam eodem inſtanti a fiſtulis perfecte ſanata. Hanc ego allocutus ſum et parentes ac vicinos eius qui omnes affirmarunt ſic eſſe vt expoſitum eſt. Sicilia de ſpoletto vxor nobilis viri franciſci nō valens ſe mouere de lecto cū ſic ꝑ plures ānos moleſtata fuiſſet: deducta ad corpus ſancti bernardini reſtituta eſt optime ſanitati. Et hec omnia retulerunt multi ſpoletini etiam et ipſa que prima erat in eccleſia maiore dum ibi vna quadageſima predicaui. Alia mulier de populo que annis triginta ſeptem omni uſu ambulandi priuata extiterat ducta ad corpus ſancti bernardini morſanitatē adeptā eſt. Hanc ego vidi ſanam et robuſtam ac ſi nullum antea malum paſſa fuiſſet. Sunt et alia iſtius ſancti miracula multa vſq; in hodiernuz dieꝫ. Ad ſacrum cuius tumulum frequenter membra languentum mō ſanitati qlibet morbo fuerit grauata reſtituitur. ¶ Secundus honor quo deus honorauit ſanctum bernardinum dicitur ſolennis canonicationis. Fuit equidem canonicaꝫ cū multa ſolennitate et magnificentia ꝑ ceteris q̄s vidimus canonicaꝫ. Nam tempore meo eugenius quartus canonicaꝫ ſanctum nicholaum de torentino. Calixtus tertius ſanctū vincentium et ſanctum oſimundum. ¶ Idius ſecundus ſanctam catherinā de ſenis. Sixtus quartus ſanctum bonauenturam. Et nicholaus quintus ſanctum bernardinum. Sed in canonicatione iſtius multa concurrerunt facientia ad gloriam eius: videlicet annua iubilus quo ex omnibus chriſtianozum partibus mul

titudo maxima confluebat ad urbem. Et dies
penthecostes festum utiqz solennissimuz. Et
generale capitulum fratrum minoruz in quo
conuenerunt ultra quinqz milia fratrum. Et
ego de ipso post canonizationem sermonem
ad populum habui in quo concurrerunt mul
ta milia viroꝝ ac mulierum. ¶ Tertius ho
nor quo deus honorare voluit sanctum ber
nardinum dicitur superne glorificatōis. In
celesti namqz patria ultra essentielle premium
coronatur aureola que debetur doctoribus &
qua diximus in opere de laudibus sanctorum
in sermone de sancto petro martyre. Dicere
itaqz possumus illud psalmiste. Magna est
gloria eius: magna utiqz in ecclesia militante
maior in ecclesia triumphante. Quare conue
nienter de ipso referre possumus quod de pau
lo primo heremita in sua vita Hieronymus
scribit. Si mihi inquit lectionem optione do
minus dignaretur concedere magis eligereꝝ
tunicam pauli cum meritis eius: ita ⁊ sancti
bernardini qz regum purpuras cum gemmis
suis. Deprecemur ergo deum celi vt per meri
ta tanti sancti dignos efficiat nos sua gratia.
Et tandē ad vitam perducatur eternam. Amen

Registrum

a
alba
In nomine
conditionum
Et. xj. c.

b
materia z
incarnatione
reparatus
vbiqz est

c
in celum
habitu dicens
num vel
captiuitate

d
populus
fit adhibitum
salutis nostre
Apl'us ad

e
erat in illa
aliquis
tn videtur
claritatis

f
nec iustus
Qualiter crux
orasset p'iuo
amabilis

g
ad patiendum
per voluntatem
Quare aut
expofuerit

b
beatam: vt
comestionis
gentiles. c.
inilibus patet

i
Sanctorum
ergo iam sunt
bilitas. Erunt
aliud esse

k
absolute
recuperata
aut non
Abultagz

l
remansit
etiam dicit
nis maria
contra hoc

m
ab omnibus
refert magister
pto semine
enim erat

n
Sed ego
erunt h' loco
Quarta
sitauit illam

o
per aliquam
nibus depre
crederetur
verba gras

p
morte violenta
vj. ca. q.
priuilegium
etiā operationes

q
cause p'eter
z laudabilis
corporum:
diuine gr'e

r
deum in suo
certitudinaliter
tudinem
nis tanti

s
esto curialis
Capitulum. j.
attente.
uersalium:

t
ait: profuens
teri poterant
nandum
bus p'prium

v
Sermo
accipit z
Secundum
caliphis. iij. c.

r
fimi p'ris
doctoꝝum
cipalis cā
eius fluent

t
sconia
vrbis epo
Statuto aut
annis visu

3
¶ quinqz
ue reprobum
dus dicendi est
Secunda

z
oi diligentia
illoꝝqz
Capitulum. j.
tibi argumētofa

2
mutabunt
Tertiū quo
de ad pedes
se habebat

A
¶ Sermo
oi deuotione
conditio

Clarissimi ac celeberrimi preconis Fratris Roberti Caraccioli de Licio:
Ordinis minorum: Pontificis Aquinatis: opus de laudibus sanctorum
accuratissime per Georgium Arriabenu Venetij Impressum: Anno
a natali christiano. MD. cccc. lxxxix. Mosis Quintilibus.

Deo Gratias.

